ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ FEN - EDEBİYÂT FAKÜLTESİ
TÜRK DİLİ ve EDEBİYÂTI BÖLÜMÜ

TEZ YÖNETİCİSİ PROF . DR . HÜSEYİN AYAN

SULTÂN ÜÇÜNCÜ MURÂD
(Murâdî)

Hayâtı. Edebi Kişiliği. Eserleri
VE
Divânının Tenkidli Metni

DOKTORA TEZİ

AHMET KIRKKILIÇ

ERZURUM - 1985

T. C.
Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi

İKİNCİ KISIM

TRANSKRİPSİYON İŞÂRETLERİ

ء : ʾ
ا : A,E
آ : Â
ب : B
پ : P
ت : T
ث : S̲
ج : C
چ : Ç
ح : Ḥ
خ : H̲
د : D
ذ : Z̲
ر : R
ز : Z
ژ : J
س : S
ش : Ş

ص : Ṣ
ض : Ż,Ḍ
ط : Ṭ
ظ : Ẓ
ع : ʿ
غ : Ġ
ف : F
ق : Ḳ
ك : K
گ : G
ڭ : Ñ
ل : L
م : M
ن : N
و : V;O,Ö,U,Ü,Û,Ü̂
ه : H; A,E
ى : Y;I,İ,Î,İ̂

MURÂDÎ

DÎVÂNI'nın

TENKİDLİ

METNİ

1.

Müfte^{c}ilün Müfte^{c}ilün Fā^{c}ilün
(-..-   -..-   -.-)

1 Bi'smi'llâhi'r-raḥmâni'r-raḥīm
^{c}Ayet-i ^{c}ünvān-ı kelām-ı ḳadīm

2 Ḥamd ol Allaha ki oldur eḥad
^{c}Ālim ü ^{c}allām ü ḥakīm ü ṣamed

3 Ol durur rāzıḳ u ferd ü mübīn
Cümle-i ḳalmışlara oldur mu^{c}īn

4 Ḥikmetidür mübdi^{c}-i küll-i vücūd
Hep añadur cümlede olan sücūd

5 Cümleye sulṭān-ı H̱udā ol durur
Lûṭf ile iḥsānı igen bol durur

6 Cümle-i ḳalmışlara feryād-res
Ġayrīsini aña hevā vü heves

7 Çün o durur ḫālık-ı kevn ü mekān
Eyle ^{c}ibādet aña dün gün hemān

8 Fā^{c}il-i muḫtār o durur lem-yezel
Ḳādir-i mennān o durur bī-bedel

1.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

(--.   -.-.   .--.   -.-)

1 Yā mālike'l-mülūkı ve yā ʿālime'l-ḫafā
Yā kāşife'l-kürūbı leke'l-ḥamdü ve's-s̱enā

2 Yā muʾminü'l-müheymin ü yā Rabbi ẕī'l-celāl
Sensin ḥakīm ü ḳādir ü sulṭān-ı ẕī'l-beḳā

3 İşbu Murādī sözlerin añlayan er (durur)
Her kim görürse ḥayrete varur ḳılar ṭaña

4 Reftār idince fülk-i gönül baḥr-ı vaḥdete
Ḥadd ü kenār bulmadı tā ḳıla iltica

5 Yā Rab ne ḥikmet oldı kim ʿuşşāḳ arar seni
Ammā ki hiç degilsin olardan cüdā cüdā

6 Görmek diledügi içün envār-ı şaʿşaʿa
Dāʾim MURĀDĪ kendüzin eyler beḳā fenā

2.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

(--.   -.-.   .--.   -.-)

1 يا حيّ من صفاتك حيّا و طيّبا
فالباقيات وقلت لنا والنار كذا

2 Cān-ı ʿazīze ʿizzet ider cān ile meger
Bāḳīde buldı cümle beḳāsını ibtidā

3 Ḳalbi idüpdür āyine çün vech-i aḥsenüñ
Ḥüsnüñ durur ḳılan yine mirʾāt-ı bā-ṣafā

4 Bir ẕerresinden oldı münevver bu şeş cihāt
Ger mihri ṭāliʿ olsa cihān doymaya aña

5 Geldi MURĀDĪ ʿāleme ādem ḳanı baṣīr
Anı bilen bilür ki nedür sırr-ı kibriyā

3.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

(--.   -.-.   .--.   -.-)

1 عمرا اضاعا اني تحيرت بالحيا
يا ساقي اسقني بشراب اقداحا

2 Ḳurtar beni iki cihetı eyle bir hemān
Bir yaña gözlerüm ola olmaya her yaña

3 لا صَبْرَ لا قَرارَ سُلَيْمى لِهَجْرِكِ
إنّي أموتُ أصِبْني بِاللُّطْفِ والوَفا

4 Virgil baña ḥayāt-ı ᶜebed luṭfuñ işlegil
Iġmāż-ı ᶜayn eyleme gel eyle merḥabā

5 فافْهَمْ مُرادي أيْقَظَكَ اللهُ في الدَّوامْ
يَبْغي إلى الحَبيبِ وُجودُكَ هُوَ الرِّضا

4.

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün
(--. -.-. .--. -.-)

1 يا مَنْ لَهُ العِنايَةُ في كُلِّ ما عَطا
نَرْجو عَنِ الثِّقاتِ شَفاعاتٍ وَعَطْفا

2 Senden durur ne kim ola ᶜālemde cümle kār
Herkes velīk vāsıṭaya eyler iltica

3 Her dem emīnüm oldı Muḥammed ḥabīb-i Ḥaḳ
Oldur anuñla her dem iden bizi āşinā

4 Līkin bizümle oldı yine ol bize enīs
Arada bir bahāne olupdur bu kāruma

5 Sür pāyına MURĀDĪ yüzüñi Muḥammedüñ
Sensin anı bilen viren oldur seni aña

5.

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün
(--. -.-. .--. -.-)

1 Medḥ ile medḥin eyledi çün żāt-ı żi'l-beḳā
Mir'āt-ı ṣūret eyledi ᶜaks-i siyer-nümā

2 ᶜĀlemde kıldı ᶜālemi kenz-i ḫafī yine
Ṣaldı ᶜuyūna ġayret ile ḥucb-ı kibriyā

3 Miḳdāra tutdı ᶜilm ile taḳdīri ḳadr içün
Fiᶜlinde ḳodı ḥikmetin işler kemā-yeşā

4 فاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ 'nüñ sırrın añladı
Işmarladı şu kim dökeli kārını aña

5 Her kim ki şiᶜr diye MURĀD'um kelāmına
İki cihānda laᶜnetin itsün aña Ḫudā

6.

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün
(--. -.-. .--. -.-)

1 Emvāc-ı yem ṭaġıldı çü her ḳūşeden yaña
Her ḳaṭresi bir āyine oldı cihān-nümā

Ḥayretde ḥayret üzre durur yād ü āşinā

3 Fenn-i fünūn bildi fünūn-ı kemāline
Ḳarışdı iki baḥr olubem ḥayy ile fenā

4 İki cihānı birbirine sığduran nedür
İki kelām oldı ḳamu şey'e reh-nümā

5 Cāni' durur MURĀDĪ sözi ḳıldı çün ḳabūl
Şol nesneyi ki ḳılmadılar arż ile semā

7.

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'īlü Fā'ilün
(--. -.-. .--. -.-)

1 İstedügüni bilmege 'ālim gerek baña
Ḥaḳḳa budur bilürse ḳalısar durur ṭaña

2 Biz reh-nümāyı neyleyelüm rāh ṭoğrıdur
Yiter bize Ḫudā ola her demde reh-nümā

3 Biz āşnāları ḳamu yād eyledük hemān
Deryā-yı 'ışḳda olalıdan biz āşinā

4 Baḥr-ı muḥīṭ itdi iḥāṭa ṭaraf ṭaraf
Fülk-i dile kenār ḳanı ḳıla iltica

Añlar degül MURĀDĪ kimesne bu sözlerüm
İllā meger şu kim ḳıla 'ışḳ ile cān fidā

8.

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'īlü Fā'ilün
(--. -.-. .--. -.-)

1 Çün 'ışḳ geldi sırrını fāş eyledi baña
Dil oldı kendü kendüsine yine reh-nümā

2 Minnetle anda baḳdı yemīn ü yesārına
Pes عسر يسر 'e eyledi rağbetde iltica

3 Sem'-i ḳabūle irdi cevāb-ı ra'yet içün
Ref' eyledi ġıṭāsını ḥucbında mutlaḳā

4 Devrinde devre geldi çü devr ile dāire
Devvār noḳṭa oldı hemān olmadı cüdā

5 İşbu MURĀDĪ sözlerin añlayan azdur
Her kim görürse ḥayrete varur ḳalur ṭaña

9.

Mef'ūlü Fā'ilātü Mefā'īlü Fā'ilün
(--. -.-. .--. -.-)

1 Ḥaḳḳā budur ki 'ayn-ı 'ināyetdedür hüdā
'Ayn-ı ḥaḳīḳatüme bu 'ayn oldı reh-nümā

Cümle cihat oldı mehabbetle muḳtedā

3 Yā Rab ne ḥikmet oldı bu sırr-ı ^{c}acīb kim
Yād oldı kāʾināta velī cümle āşinā

4 Ḳondı dıraḫt-ı ^{c}izzete çūn mürġ-i bā-cenāḥ
Buldı çū āşiyānını ñeyler o cā-be-cā

5 Oldı MURĀDĪ a^{c}yun-ı nāsa nihān çūn
Bu ^{c}ālem-i ṣuverde gözet ñeyler iktiżā

10.

Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Eşkümi gördükde deryā āferin itdi baña
Benden artıḳdur yaşuñ v'Allāhi ḥayrānum saña

2 Çūn ezelden ^{c}ışḳa düşdüm pes ḫalāṣa çāre ne
Çāresi vaṣl-ı ḥabīb oldı anuñ pes dāʾimā

3 Bir ^{c}acāyib baḥre düşdüm yoḳ durur ḥadd ü kenār
Pes kenārından kenārına iderven iltica

4 Ñeyleyem kim ñeyledügümi bilüpdür ol ḥabīb
Ñeyledi ise ben itdüm baña hem oldur recā

5 Gel MURĀDĪnün kelāmın aña kim merdānedür
Merd iseñ gel imtiḥān ol işte meydān-ı vefā

11.

Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Baña ṣundılar ezel bezminde çūn cām-ı ṣafā
Pür-ṣafā olup özümden geçmişem ben muṭlaḳā

2 N'oldugumı bilmedüm ḳalmadı benlikden eṡer
Pes irdi sem^{c}üme bir ḫoş nidā-yı cān-fezā

3 أيها المشتاق ارجع واترك الغم وابتهج
ليس مثلك لا فراق في الأبد من بيننا

4 Çūn işitdüm bu nidāyı kesb idüb niçe ferāḥ
Ḳalmadı aṣlā ḳuṣūrum eyledüm ḥamd ü ṡenā

5 Bir ^{c}aceb ḥālüm işitdüm kendü kendümden yine
Didi kim niçün durur ḥālüñden öz ḥālüñ ḫafā

6 Pes cevābını virüp didi MURĀDĪ merd olan
Kimsene ḥālini bilmez ḥāl ider ḥālinde cā

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 أنتَ سُلطانُ الشِّفا رحمنُ الوَرا
فاعلٌ لِما يُريدُ واعفُ عنّا بأسَنا

2 Minnetüm sen şāhadur ġayrıya yoķdur minnetüm
Senden özge mesnedüm yoķ yā ilāhī ẕi'l-beķā

3 يا كريمَ العفوِ يا ذا المَنِّ يا بدرَ الظُّلَم
يا عظيمَ اللُّطفِ أنتَ قادرٌ مِمّا تشا

4 Raḥmetüñ deryāsına ḥadd ü kenār olmadı hīç
Ķatresinden neşr ķıl biz ķullara Yā Rabbenā

5 المُرادي في مُرادِك والمُرادُ في المُراد
أنتَ مقصودُ المُرادي أنتَ ذو الفضلِ العطا

13.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Gördügi dem anı didüm oldı dil ḥayrān aña
Nice nice saʿy ķıldı bulmadı pāyān aña

2 Ķālıbı ķalb itmeyince ķılmayınca rāstī
Her nefes şükr itmeyince bulmadı bir an aña

3 Mübdiʿ-i küll-i bedāyiʿ den ẓuhūrın bilmedi
Ķaldı mahcūb-ı ebed Ḥaķ virmedi dermān aña

4 لن تنالوا البِرّ remzin bilmeyem şol cāhile
Eylemez bi'llahi añla maġfiret ġufran aña

5 Gel MURĀDĪnün kelāmın ġūş ķılġıl cān ile
Ki ne taḥṣīl idesin sen olasın mihmān aña

14.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 İnbiʿāc oldukda arż ile semā fi'l-intihā
Pes binā-yı lā-yezālīden ķılındı ibtidā

2 Sanʿata olmışdur yemīn ile yesārüñ zümresi
Birine ḥikmet birine töhmet oldu iktiżā

3 ʿAdd ü vezn oldukda iki cānibüñ sermāyesi
Her ne meksebden alındıysa virildi pes edā

4 İki ʿālemdür ķuruldı biri ʿālī biri pest
Kendü ʿilminden bilür ʿilmini yine müntehā

5 ᶜİlm-i ḥikmetden MURĀDĪ yine kıldı bir beyān
Ol beyān ile beyānında beyān itse n'ola

15.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Gel kemālün lemᶜasından ᶜāleme neşr it żiyā
ᶜĀlem ü ādemde ᶜālem āden olsun muṭlaḳā

2 Şöyle ḥall olsun gidüb teşvīş-i dil iy żū-fünūn
Sen yüri var ṭārik ol tā kim bilesin māverā

3 Tīr-i ḥikmet dest-i ḳudret üzre çün devrān ider
Pes kılur pertāv oları her ṭaraf ḳavs-ı ḳażā

4 Ten ḥicābın refᶜ idersen olasın ṣāḥib-kemāl
İy kemālüm sen kemālümden beni ḳıl rūşenā

5 Bu MURĀD'ı nūş idenler cürᶜasından ḳaṭresin
Yatdılar ser-mest olup bī-hūş tā rūz-ı cezā

16.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-

1 Keyfenün emrinde bī-keyf oldı çün sırr-ı Ḫudā
Emrini kün kıldı künden oldı pes nūr-ı hüdā

2 Lāmiᶜü'l-envār olup oldı muḥīṭ-i ġayb u ᶜayn
Ġaybını ᶜayn eyleyüp ᶜaynında ġaybı muṭlaḳā

3 Ḥucbun evrāḳında maḥcūb oldı mekşūf-ı ezel
Oldı pes mekşūf ile maḥcūb ile ol dem nidā

4 Nīl-i ekberden bu gün pes nīl-i aṣġardur ᶜayān
Kıl tecessüs aṣġar u ekberde ṣubḥ ile mesā

5 Gel MURĀDĪ'nün nihānından ᶜayana rāġıb ol
ᶜAyna gelme bī-ᶜayān ol ister isen müntehā

17.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Baḥr-ı ıșḳunda gönül fülki olalı āşinā
Māsivāyı cümle terk itdi yüzin ṭutdı saña

2 Gördi ol deryāda bir gevher ki ḫāṣü'l-ḫāṣdur
Kim bulunmaz iki dünyāda aña hergiz bahā

3 Bir tecellīsine ol şāh-ı cihānun ben żaᶜīf
Cānumı ḳurbān iderem ondan özge ne'm ola

4 ... içi
Aç niḳābuñ göreler yüzüñ bulalar tā ṣafā

5 Ger dilerseñ ol cemāl-i lā-naẓīri görmege
Yüri var kıl cümle cism ü cānı yolında fidā

6 Ger beḳā olmaḳ dilerseñ kıl fenā kendüzüni
Ol fenā yolında sen tā bulasın ᶜayn-ı beḳā

7 Ger dilerseñ kim dem-ā-dem olasın maḥbūb ile
Yüri var Manṣūr-veş kendüñ hebā kılġıl hebā

8 Saᶜy idegör virmek Alahuñ durur tevfīḳ u ḫayr
Kim dimişler لیس للانسان الا ما سعی

9 Şöyle ḳalmışdur taḥayyürde MURĀDĪ kim şehā
Külliyem maḥv oldı cān ü ten hemān varsın Ḫüdā

18.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Çāresüz ḳaldum Ḫudāyā çāre kıl yā Rab baña
Nefs ü şeyṭāndan ḫalāṣ eyle beni ey pādişā

2 Bir yanum āteş olupdur bir yanumda oldı ṣu
Od ile ṣu arasından sen beni eyle rehā

3 Ḥücre-i ḳalbüm ṭolu kıl şuᶜle-i envār ile
Niçe bir cürm ü ḫaṭāyile ola gönlüm ḳara

4 Saña yüz ṭutdum Ḫudāyā sen hidāyet eylegil
Senden özge kime kılam pādişāhum iltica

5 Ben MURĀDa kıl ᶜināyet fażluñı ey ẕü'l-celāl
Senden özge kimsenem yokdur benüm yā Rabbenā

19.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Dāʾimā kārüm benüm ᶜiṣyāndur yā Rabbenā
Ḥażrete lāyıḳ olan ġufrāndur yā Rabbenā

2 Dest-i nefsümden Ḫudāyā ᶜācizem eyle ḫalāṣ
Cümle müşkiller saña āsāndur yā Rabbenā

3 N'ola ḥālüm pādişāhum baña kılmazsañ ᶜaṭā
Çün işüm cürm ü ḫaṭā her āndur yā Rabbenā

4 Ey kerīm ü ey raḥīm ü ey ᶜalīm ü ey ᶜaṭūf
Ḳullara dāʾim işüñ iḥsāndur yā Rabbenā

5 N'ola bu ᶜāciz MURĀDa raḥmetüñ kılsañ ḳarīn
Çün senüñ dāʾim işüñ ġufrāndur yā Rabbenā

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Künhüni derk itmede ᶜāciz ᶜuķūl-ı aşfiyā
Enbiyā vü evliyāda nā-ᶜārefnādur nidā

2 Kim ḫaber-dār ise senden bī-ḫaberdür ol hemān
Lāldur bunda zebān-ı ᶜārifīn ü etķiyā

3 Cān-ı ᶜışķuñ cürᶜasından eyleyen bir ķatre nūş
Kendüzin küllī fenā eyler bulur dāᵓim beķā

4 Saña yüz tutan iki dünyāyı pā-māl eyler ol
Bir gedā-yı kemterüñ iki cihāna pādişā

5 Nūr-ı ᶜışķuñ lemᶜasından irse ķalbine eser
Olur idi bu MURĀD āyine-i ᶜibret-nümā

21.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Olma ey dil bu cihān-ı bī-vefāya mübtelā
Mülk ü māl ü cāh ü ᶜizzet olısar küllī hebā

2 Māsivāyı terk idüben dünyadan bī-zār ol
ᶜĀķıl iseñ ey göñül ᶜışķ ile olġıl āşinā

3 Ķıl mücerred kendüñi ķalbüñ sarāyın pāk ķıl
Yārdan ġayrı tevaţţun ķılmaya her nā-sezā

4 Reng-i būyına cihānuñ cehd idüb aldanmaġıl
Evveli bir ţatlurakdur āḫırı ammā belā

5 Ey MURĀDĪ sırr-ı ᶜışķı degme kimse bilemez
ᶜĀrif iseñ ᶜāşıķ iseñ gel biyā vü merḥabā

22.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Rū-be-rū olmaķ senüñle kimseye olmaz revā
Senden irişür ḥabībüm derd-i ᶜuşşāķa devā

2 İnķirāża bakmazuz biz ibtidāyı gözlerüz
Anuñ içün gözlerüz biz ibtidāda intihā

3 Lemᶜa-i nūr-ı Hudādan çün hidāyet bula dil
İki ᶜālemde olur āyine-i ᶜibret-nümā

4 ᶜIşķ zencīri ţaķıldı çünki dil ķandīline
Yir ile gökde ve māfihāya virdi ol żıyā

5 Bu MURĀDuñ sözlerin añlamaġa k'ey er gerek
K'ey ķatı server gerek kim ķıla bunda cān fedā

[illegible]
(–˳––   –˳––   –˳––   –˳–)

1 İsm ile olsam müsemmā ol ᶜaceb olmaz baña
Bu ᶜacebdür ẕāt olasın bulasın taḥḳīke cā

2 Olsa mübrim dil nice taḥṣīl ide ol mā-ḥaṣal
Cezbetüm nin cezb Raḥman virmeyince tā ṣafā

3 عفى عفو virdini vird itmeseydi ger türāb
Şemsden envār olur mıydı virür miydi żiyā

4 Sābıḳı fikr eyle kim sābıḳda neydi sābıḳun
Sebkat eyle kim bulunmaya berāber tā saña

5 Ey MURĀDĪ merd olup merdāne depret kendüñi
Nice biñ biñ merdi alasın elüñ ardına tā

24.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(–˳––   –˳––   –˳––   –˳–)

1 Şerḥa şerḥa olmayınca dil dimem ᶜāşıḳ aña
Ḥayretinden virmeyince cān dimem ṣādıḳ aña

2 Mübdiᶜ-i küllü'l-bedāyiᶜden hüveydā olmayan
Ṣāḥib olmaḳ bir şeye ben dimezem lāyıḳ aña

3 كل من فى حفظه sırruñ fühūmın bilmeyen
Ḥaḳ durur her dem oḳursan nām ile ᶜāşıḳ aña

4 Lām elifden añladuñ mı hā vü mīmüñ remzini
Her kim anı añlar ise dimezem ayıḳ aña

5 Bu MURĀDĪ derdinüñ dermānını kim bilmese
Her ḫuṣūṣa mālik ise dimezem ḥāẕıḳ aña

25.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(–˳––   –˳––   –˳––   –˳–)

1 Yaraye merhem urub yārum naẓar ḳıldı baña
Bir naẓar yegdür baña dünyāyı ḳılmaḳdan ᶜaṭa

2 Ben s̱ebātum istedüm virdi ḥayātın cümleten
Ben bu niᶜmet şükrini nice ḳılam yā Rabbenā

3 Refᶜ ḳıldı evc-i eflāke ha[illegible]-i Ḥaḳden
Bir faḳīr idüm baña oldur viren bī-ḥad ġınā

4 Ey beşīrüm çün baña muştuladuñ vaṣlın yine
Müjde içün vireyin dünyā vü ᶜuḳbāyı saña

5 Ey MURĀDĪ gel ḥicāb-ı benligi terk eyle var
Sen anuñsın ol senüñ bi'l-ibtidā fi'l-intihā

(–.–– –.–– –.–– –.–

1 Zāhidüñ kalbinde cennet ᶜāşıkuñ nā᾽il saña
Kālıb-ı kalbümi sensin eyleyen nā᾽il saña

2 Ben sanurdum kim cihānda añladı ᶜālem seni
Şimdi bildüm cümlesi zann eylemiş bātıl saña

3 Ger sırat-ı müstakīm üzre yürürsen ey hakīm
Rāhunı toġrı bulursın olmaya müşkil saña

4 Kabl ü baᶜdünden sakın urmaya rāhuñ rāh-zen
Tālib ol tā buluna bir hem-reh-i kāmil saña

5 Ey MURĀDĪ çün tefekkür eyledüm kıldum necāt
Yirde gökde bulmadum bir zerrece hā᾽il saña

27.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Şol kemāle rāġıbum kim intihā olmaz aña
Şol cemāle ᶜāşıkum hergiz bahā olmaz aña

2 Minnetüm şol hāledür kim bilmeye aġyār anı
Raġbetüm şol kāledür kim ibtidā olmaz aña

3 ᶜArsa-i hikmetde seyrān eyledi esb-i vücūd
Seyr ider bir yerde kim bir yerde cā olmaz aña

4 Zāhir ü bātında bātın zāhirin nakş eylemiş
Şöyle yazmış levhi elf ü bā vü tā olmaz aña

5 Ey MURĀDĪ derd-i ᶜışkuñ yine dermānı habīb
Kangı derd ola habībün kim devā olmaz aña

28.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 فالق الاصباح من عكس ضياء الكبريا
Kalbünüz eyler münevver dā᾽imā nūr-ı Hüdā

2 Bahr-ı istiġrāka ġark oldı bu ᶜakl-ı reh-nümūn
Hayret ile anuñ içün ما عرفنا 'dur nidā

3 Hakkı tahkīk itmede gerçi basāyir bī-basar
Līk kaldur perde-i ᶜaynuñda zāhir māverā

4 Cānib-i vāhidde olmaz cānibeyne ārzū
Ger dilerseñ zevk-i vahdet olma ey dil cā-be-cā

5 Ey MURĀDĪ sırr-ı pinhānī olaldan yār ile
Sırr-ı ᶜirfān nūr-ı īmān tev᾽amāndur dā᾽imā

. . ilatün . . 'ilatün F aᶜilatün . ā ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Āb-ı rūyı her dü ᶜālemdür olan ᶜāşık saña
Şāh-ı dehr oldur ki ola āstānuñda gedā

2 Ġayre yakışmaz dil-i Mecnūn ey Leylī ḥicab
Sende bulmışdur seni mirᵓāt-ı dildür rū-nümā

3 İktibās-ı her milel Ṭūr-ı maḥabbetden velī
Olabilmez her kişi Mūsā kelām itmez aña

4 Evvelīn ü āhirīn olsa eger bir yerde cemᶜ
Añlamayalar bu remzi bilmeyeler yā fetā

5 Devha-i tevḥīdde yapdı MURĀDĪ āşyān
Zīr-i bālına alupdur her ne kim var mutlakā

30.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Merḥabā ey şemᶜ-i cemᶜ-i ᶜārifīn-i aṣfiyā
Merḥabā ey saᶜd-ı ṭāliᶜ lûṭf-i maḥz-ı kibriyā

2 Şerḥe gelmez bu derūnum ḥāli ey dānā-yı ḥāl
Ḥālümüñ ḥavlindedür ḥālüñ senüñ ey meh-likā

3 Yā ḥafīyü'l-ḥāl iḥfā kılmaġa maḥfīce gel
Ben beni bilmekde sensin yine baña reh-nümā

4 Dest-i lûṭfuñ yār elindendür bize peymāne-keş
Mest olup ᶜuşşākı bī-ārām tā rūz-ı cezā

5 Bu MURĀDĪ ᶜarṣa-i ḥikmetde kurmışdur ḫıyām
فادخلوا فاسعوا ولا للانسان الا ما سعى

31.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 ᶜAyn-ı ᶜibret dīde-i cānı kılursa rūşenā
Āşnā-yı ᶜışk olur dil āşnādur āşnā

2 Baḥre ger zevrak ṣalarsa ḥadd ü pāyān istemez
Menzili n'eyler çün oldı āşnāsı cā-be-cā

3 Ey cemāle rāġıb olan eyle tenhā dīdeni
Kesreti manzur idinme kılasın vaḥdetde cā

4 علم الاسما rumūzın fehm iden ᶜāriflere
Ḫuṭbede ādem görünmez secde kılmazlar aña

5 Ey MURĀDĪ sırr-ı Ḥakdur çün ene'l-Ḥak söyleyen
Yā nedür Manṣūr-ı Ḥallāca olan ẓulm ü eẕā

Fā^c^ilātün Fā^c^ilātün Fā^c^ilātün Fā^c^ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Lem^c^ası şems-i vücūduñ virdi āfāḳa żiyā
Ol żiyādan şevḳ irüp eşyā didi Yā Rabbenā

2 Ey cemāl-i dil-sitānuñ ^c^ışḳına pāmāldür
Enbiyā vü evliyā vü aṣfiyā vü atḳiyā

3 Yā ḥabīb-i cān ü dil sensin münezzeh cümleden
Līk esrār-ı ḫafiyyüñdür viren eşvāḳa cā

4 ^c^Işḳ-ı sermeddür cihāna ḥükm iden men ḥākimin
Sa^c^yuñ artur لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى

5 Ey MURĀDĪ hergizīn ^c^ālemde a^c^mā olmadı
Ḫāk-i pāy-ı evliyāyı çeşme ḳılan tūtiyā

33.

Fā^c^ilātün Fā^c^ilātün Fā^c^ilātün Fā^c^ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 يَا حَبِيبَ الْقَلْبِ مَا أَحْكَمَ بَيْنَنَا مَا صَلَحَ لَنَا
أَنْتَ سُلْطَانٌ عَلَيْنَا جَارٍ أَمْرُكَ عِنْدَنَا

2 لَا وَ لَنْ 'den geçmişüz sensin bilen aḥvālümüz
Başumuz ḳılduḳ ḳadem tā bulavuz rāh-ı rıżā

3 فِطْرَةٌ مِنْ فِطْرَةِ الرَّحْمٰنِ عَقْلًا مِنْ فُطُورٍ
مَا خَلَقْتُ الْجِنَّ وَالْإِنْسَانَ إِلَّا مَا سَعَى

4 Nūr-ı maḥż oldı ezelden lem^c^a-i dīdār-ı Ḥaḳ
Emri ile her dū ^c^ālem buldılar andan żiyā

5 يَا مُرَادِي فَاعْبُدِ اللهَ قُوتًا حَظًّا مَنَال
بِالرِّضَا عَ الْحَقِّ مَا كَانَ مُرَادًا خَالِصًا

34.

Fā^c^ilātün Fā^c^ilātün Fā^c^ilātün Fā^c^ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ey cemālüñ lem^c^ası mihrüñden enverdür baña
Mihr-i ḥubbuñ dem-be-dem mihrüñden ezherdür baña

2 Tāb-ı nūruñ ^c^aynuma oldı cilā-yı nūr-ı tāb
Līk çeşmüm nūrı nūrından münevverdür baña

3 Kibriyā-yı ^c^azmetüñ ḳaldur ġıṭāsın lā-cerem
İmtiyāż olmaḳ şu^c^urūñdan mübeşşerdür baña

4 Muntaẓır nāẓırdan oldı cümleye manẓūr-ı ^c^ayn
Ol cemāl-i lā-nazīrüñden müyesserdür baña

5 Ey MURĀDĪ ḥaḳḳı ḥaḳīḳatde bulmaḳ nicedür
Bu żenāyirdür żamīrüñden mükerrerdür baña

35.

Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ḥaẓret-i Ḥakdan temennā dā'imā oldı rıżā
Ey każāsında rıżāsı ey rıżāsında każā

2 Ey ^{c}aceb bilsem nedür bu ^{c}ışkunuñ sermāyesi
Ser-be-ser ^{c}älemlere ^{c}ışkuñ olupdur muktedā

3 Żahve-i kübrāda gördüm cümle eşyā secdede
Āşinā olmak durur aṣl-ı murād ey āşinā

4 Günc-i halvet ^{c}älemin gör kesreti kılma ṭaleb
Ṭālib-i taḥkīk iseñ ol قبل موته sem fenā

5 Ey MURĀDĪ lāḥık olmaz gerçi aṣlā fer^c pes
Lik fer^c ü aṣl olmaz biri birinden cüdā

36.

Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ḥadden aşdı derd-i dil gel ey ṭabībüm kıl devā
İntiẓār ile saña bu kaddüm olmışdur dütā

2 Cānumun sermāyesi ^{c}ömrüñde ḥāṣıldur senüñ
Ḥāẕık-ı bī-misl olup sen cāna sensin cān-fezā

3 Dest-i lûṭfuñla elüm al ayaġa kaldur beni
Çün kerendür saña kānūn eylegil ḥāṣıl şifā

4 Ey ṣafā-bahş-ı dil ü cānum baña sensin ^{c}azīz
Gel bu taġyīr-i mizācumdan necāt irgür baña

5 ^{c}Ayn-ı raḥmetdür kelāmuñ cümle-i ṣayrulara
Kurtılur ġamdan MURĀDĪ saña olan āşinā

37.

Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Dil tenūrında yanar çün āteş-i ^{c}ışk-ı Hüdā
رَبَّنَا يَسِّرْ لَنَا بِمَا يَكُونُ بِالرَّجَا

2 Ẕāt-ı pāküñ muḥtecibdür kibriyādur ber-nikāb
أَنْتَ سُلْطَانٌ عَلَيْنَا رَبَّنَا اكْشِفْ لَنَا

3 Çünki sendendür ^{c}ināyet sa^{c}yümüz ancak bizüm
لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى

4 Ḳādir-i mutlak çü sensin māni^{c}üñ yokdur senüñ
أَنْتَ سُلْطَانُ الْبَرَايَا أَنْتَ رَحْمَنُ الْوَرَا

5 Gel MURĀDĪ bendeñe lütfuñ irişdür ey şahī
رَبَّنَا أَتْمِمْ لَنَا تَقْصِيرَنَا

38.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ey ḥabīb-i cān u dil cānān olan kimdür baña
Taht-ı dilde vir haber sulṭān olan kimdür baña

2 Zevrak-ı dil āşinā olalı bahr-ı vahdete
Bādbān olup girü ᶜummān olan kimdür baña

3 Hasta-i ᶜışk olduġumca ben devāya ṭālibüm
Ey ṭabībüm söyle kim dermān olan kimdür baña

4 Rāh-ı ᶜışkı ser-te-ser seyrān idüb gezdüm kamu
Bu yolumda rāh-ı bī-pāyān olan kimdür baña

5 Ben günehkār olduġumca ey şefīᶜüm vir haber
Çün MURĀDam bāᵓis-i ġufrān olan kimdür baña

39.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 ᶜÖmr ü cānı n'eylesün senden şu kim ola cüdā
Lûṭf idüb kılma cüdā saña olalı āşinā

2 Yā ḥafīye'l-lûṭf lûṭfuñdur senüñ bize sened
Lûṭfuñ içün eylerüz her demde saña iltica

3 Kan ile almak vüżū oldı çü ᶜādet ᶜāşıka
Bize ḥācet olmadı bu kār içün bir katre mā

4 Aç nikāb-ı vechüñi kılsun temāşā ᶜāşıkīn
Kimi dīvāne kimi ḥayretde kalsun cā-be-cā

5 Ey MURĀDĪ āhīlük (bil) degmenüñ kārı degül
Lākī saᶜy it ليس للانسان الا ما سعى

40.

Fāilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-)

1 Vaṣl-ı Ḥakkı diler iseñ ey fetā
Cism ü cānı kıl yolına var hebā

2 Ger müyesser ola görmek ben cemāl
Gökdeki aya virür sāyen żiyā

3 Kıl ᶜināyet ben ġarīb-i bī-dile
Raḥmet eyle bu gedāya ḫusrevā

4 Senden özge bir penāhun var mıdur
Varuben aña idem tā iltica

5 Kıl ᶜināyet bu MURĀDĪ bendeñe
Tā hidāyet kıla ol bedrü'd-dücā

41.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(–.––   –.––   –.–)

1 Dūstum saña olaldan mübtelā
Cāna bir oldı beḳāyile fenā

2 Āstānuñ baña yegdür beklemek
Olmadan milk-i cihāna pādişā

3 Nār-ı fürḳatle nice bir yana dil
Bir naẓar göster cemālüñi baña

4 Āşinā olalı ʿışḳuñla göñül
Düşmen oldı baña yād ü āşinā

5 Bulmasun mı bu cihān içre feraḥ
Bu MURĀDĪ saña ḳıldı cān fidā

42.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(..––   ..––   ..––   ..–)

1 Ezelīdür senüñ ʿışḳuñla çü ʿışḳum cānā
Beni sevdāda ḳara ḳılmaduñ itdüñ beyżā

2 Ḥamd-ı bī-ḥad saña kim lûṭfı baña ʿām itdüñ
Beni ʿām eylemedüñ lûṭfuñı ḳılduñ inṭā

3 Sen seni saña virelden beni virdüñ baña sen
Seni senden bilüben sen beni ḳılduñ iḥyā

4 Ne revādur ḳılasın sen beni ġayre muḥtāc
Ḥāşa li'llâh ḳılasın baña bu kārı maḥżā

5 Bu MURĀDĪ kuluñı ḳul iken itdüñ sulṭān
Saña pes lāyıḳ olan yine budur sulṭānā

43.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(..––   ..––   ..––   ..–)

1 Bezm-i ʿışḳı ezelīden nice dil ayıḳ ola
Bir ḳadeḥ cürʿası mest eyledi cānı cānā

2 Rāz-ı pinhān olalı yār ile yāram kime ne
Ḥadd ü ḥaṣra gelemez hiç olan inṭā iʿṭā

3 Bu ne ḥikmet bu ne ḳudret bu ne elṭāf ola kim
Yār her demde bizi ḳıla tefaḥḥuṣla rehā

4 Beni bildürmek içün baña idüpdür bu işi
Kerem ile kerem oldı yine ikrām ile tā

5 Er iseñ ʿārif iseñ añla MURADuñ sözini
Eyledi şimdi beyānātı saña icmālā

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Seveliden seni her dem dil ü cānum cānā
Sırrı sırruñda senüñ eylememişdür tenhā

2 Her kaçan kim idesin lûṭf-ı himāyetlerüñi
Beyne beyni görinür manẓaradan nāẓıra cā

3 İktibās itdi çü dil lemᶜa-i pür-tābuñdan
Żavᵓ ile virdi żiyā ᶜāleme kalmadı dücā

4 İktirān eylemese bendesini bilmez idi
Ne cefā añlanur idi ne daḫi mihr ü vefā

5 Ey MURĀDĪ neye benzer kişi kim ᶜışka düşe
Añla kim āteşe bir penbe düşüpdür meselā

45.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

(..-- ..-- ..-- ..--)

1 فما عرفناه بغير طلبة ابدا نا
فما ندا نسبتم از غير تو در صبح و مسا

2 Ġayrımuzdan bizi ṭarḥ eyledi ᶜaynuñ līkin
Ġayr-ı ᶜaynuñda senüñ ᶜayn ile ġayrüñ iḫfā

3 طلبت منه رجاء و لقاء كشتست
من بنا رشته ام اما بكنم جاى رجا

4 Beni ḥayretde koduñ līk cihān ḥayrānum
Ẓāhirā ṣakla bu ᶜiṣmetle velī kıl ifşā

5 نظر العين بعين فرح القلب بحسب
اى مرادى اكر آيد بكسل از دنيا

46.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Dūstum ᶜışk-ı cemālüñ ideli göñlüm cā
Bu dü çeşmüm ṭaraf-ı āhere olmadı küşā

2 Dehenüñ ġoncesine meyl ideli bülbül-i dil
Dōstum ravża-i ḥüsnüñde benüm naġme-serā

3 Dilberā kühl-i ṣafā hānī ben almam ᶜayna
Ḫāk-i pāyuñ olur iken iki çeşmüme cilā

4 Ḫaṭar irmeye diyü hüsnüñe serv ile çenār
Kılayor biri namāz ve ideyor biri duᶜā

5 Bu MURĀDĪ niçe sen dilbere virmeye gönül
Rūyuna her ki naẓar kıla bulur cānı ṣafā

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..–– ..–– ..–– ..–)

1 صَرَّمَ اللّٰهُ عَنِ النَّارِ بِلُطْفٍ اَبَدًا
قَالَ مَنْ زَادَ زِيَادَ وَ بِقُرْبٍ فَضْلًا

2 Ben duʿāmı diledüm ġayrı duʿāsın dilesün
Pes ḳabūlüne hemān eyleyelüm ḥamd ü s̱enā

3 Nice kim ḥamdüme bir laḥẓa nihāyet yoḳdur
Yoḳ durur lüṭfa nihāyet nice kim ḳıla ʿaṭā

4 Ḳalmasun zār-ı firāḳ ile diyü lüṭf idüben
Ḥabbeẕā irdi nesīm ile yine būy-ı ṣafā

5 Maḫzen-i ʿayn-ı ḥaḳāyıḳda durur pinhānum
Beni pinhān idemez sırr-ı vücūdum aṣlā

6 Cān ile **eyle kelāmını** MURĀDuñ der-gūş
Ger bu īmā vü kelāmum bilemezseñ ḥayfā

48.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..–– ..–– ..–– ..–)

1 Yaşumı ḳılma revān ẕātuñı keşf eyle baña
Ne ki ḥālüm ki ola cümlesi mekşūf saña

2 ʿIşḳuñı başuma virdüñ beni dīvāne idüb
Ḳalb-i ḥubbuñla ṭolu ḳālıbum olmış gūyā

3 Seni senden dilerem sen seni vir baña yiter
Nāmuñı vird idinür dil nice kim ṣubḥ u mesā

4 Cān ü tenden gelici rūḥ-ı revānum sensin
Yoluña cismi fenā eyleyeli buldı beḳā

5 Bu murād üzre MURĀDīye sen iḥsān eyle
Senüñ iḥsānuñı gördi nice nice şāhā

49.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..–– ..–– ..–– ..–)

1 İnbiʿāc itse ḳaçan şarḳ ile ġarb ola dūtā
Mihr ile meh ola hābit bu felek ġayrı semā

2 Bu rumūzı ezelī bilmedi Şeyḫ-i Baṣrī
Bunı añlayan odur kim ide rūḥın iḥyā

3 Nāzil olmaḳ neden oldı bu ḥaḳāyıḳ ḫaberi
Ola tā sıdḳ-ı Muḥammed dü cihānda peydā

4 ʿArş u ferş oldı ṭolu naʿt-ı ḥabīb ile ḳamu
Sende var ise maḥabbet bulasın sen dahi cā

5 Ey MURĀDun kelimātın işiden ᶜārifler
Şevḳ ile eyle semāᶜı diyem ᶜişret-bādā

50.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Ẓāhib-i rāh olalı ibn-i sebīl-i dil-i mā
Ḥall ider bedreḳa-i ᶜışḳ hemān müşkil-i mā

2 Ḥayre makdem görinür mülk-i ḥabībe yolumuz
Vaṣl ile ḫurrem ola ṣa'lla(h) dil-i māʾil-i mā

3 Laḥẓāt ile göreydi bize ikrām-ı niᶜam
İdemez binde birim şerḥ-i fem-i ḳāʾil-i mā

4 Rū ḥicābını eger ḳaldura ol ḥüsn ü cemāl
Ṭāḳat itmez bilürem ah dil-i sāʾil-i mā

5 Ey MURĀDĪ bilürem vaᶜdesi yārün ḥaḳdur
Bārī bilmem neye ᶜācil bu dil-i ᶜācil-i mā

51.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Ḫurrem ol dil ki ola ᶜışḳ-ı ḥabīb ile ᶜulā
Nice nice gele ervāḥ-ı saᶜādet peydā

2 Zāyir ola kamular yerlü yerin ser-tā-ser
Nice kerre ola ḥālī nice defᶜa ṭola cā

3 Nebt ile revnaḳ-ı küllī vire enbāt-ı ḥüsn
Bitüre her işini kār ile kārında ᶜaṭā

4 Mehde ger girme(ye) bā-ᶜaḳl ola mı ṭıfl-ı ᶜaceb
Sebebinden ṣorar isen gel anı ḳıl inhā

5 Çün ṣabī oldı MURĀDĪ yine şāb oldı hemān
Yine şeyb oldı ḳıldı iᶜāde meṣelā

52.

Mefāᶜīlüm Mefāᶜīlüm Mefāᶜīlün Mefāᶜīlüm
(.--- .--- .--- .---)

1 Firāḳundan ciger yandı eyā dilber kebāb-āsā
İki gözden aḳar yaşum benüm cām-ı şarāb-āsā

2 Figān u nāleme āheng ider gülşende bülbüller
İder sīnem benüm nagme begin çeng ü rebāb-āsā

3 Teraḥḥum ḳıl iki nizāb-ı çeşmümden aḳan yaşa
Güzellük pāy-dār olmaz cihāndur āsiyāb-āsā

Niçe bir ḫāk-ı ẕilletde olam yārā türāb-āsā

5 Şeb-i hicrānda nā-peydāyam ey mihr ü ʿināyet ḳıl
Bu ẕerre ḳadre pertev ṣal ḥabībüm āf-tāb-āsā

6 Semend-i ḥüsnümi sürdükçe meydān-ı ẓarāfetde
N'olaydı pāyuña yüzüm süreydüm ben rikāb-āsā

7 MURĀDĪ üstine gel sāye salġıl ey hümā-sāye
Firāḳuñ bārını çekmekden olmışdur ẕebāb-āsā

53.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Dümūʿundan çū ẓāhir oldı bir yemm-i mehīb-āsā
O deryādan müheyyā oldı peydāda olub peydā

2 Olub māhīler anda her biri bir şekl-i āḫerde
Kiminüñ rengi sevdādur kiminüñ levnidür beyżā

3 Gezerler anda keştīler içi maḫlūḳ ile memlū
Sürer bād-ı mehīb anları açmış bādbān cenʿā

4 Ḳaçan mevc ursa ol deryā ṭolar şarḳ ile ġarb eṣvāt
Zemīn ü āsmān ditrer yine sākin olur ḥālā

5 MURĀDuñ mümkin olmaz kim bilime vech-i maʿnāsı
Yine maʿnāda bilinmiş durur maʿnāsı icmālā

54.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Telāṭum eyledi baḥr-ı maḥabbet bād ile tenhā
Neler peydā durur andan ki tenhāda durur peydā

2 Fürūġın mihr-i ḥikmetdür ṣaçan ʿālemde ey meh-rū
Mıyān-ı beyni beyninden burūḳ oldı ḳamu ażvā

3 Netāyic ḳapladı iki cihānı ḳabż u basṭ ile
Heyūlāda hüveydādur ne kim var cümleten maʿnā

4 Çū ḥükmin eyledi ẓāhir ne ẓāhir ezher-i bāhir
Velīkin sātire bāṭın olupdur rāzda sırrā

5 MURĀDuñ ḥarfe gelmez çū kelām-ı rūḥ-efzāsı
Velīkin lemʿasıdur eyleyen her mürdeyi iḥyā

55.

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 .amu c .erde namun vird olup . er dem seni
Eger sen kılmasañ olmaz idi hergiz ḫafī peydā

2 Hafī kıldun velīkin ḥikmetündendür yine esrār
Bu mübhem şerḥini bildi kime virdüñ ise naᶜmā

3 Bu semᶜüñ gūşımı aç kim olasın müstemiᶜ ḳavli
Bu ᶜaynuñ çeşmini eyle küşāde olasın bīnā

4 Cihān levḥinde gördüñ mi ne taṣvīr eyledi naḳḳāş
Kemāl-i ᶜaḳl ile olgıl baṣīrū olmagıl aᶜmā

5 Yine ḳalᶜ-ı cibāl eyler MURĀDĪ himmet-i merdān
Senüñ bu ıṣbaᶜ-ı sebābbene ṭurmaz iki dünyā

56.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Vücūdum gülşeninde cānumdan ṣadā peydā
Muᶜayyendür mübeyyendür derūnumda nidā peydā

2 Ḥabīb-i mūnis-i cān u dilümden būy-ı vuṣlatdur
Niḳābın keşf idüp rūyından olmış cā-be-cā peydā

3 Muᶜarrādur libāsından görinen vech-i bā-maᶜnā
Vücūh ile müberrādur eserdendür ᶜaṭā peydā

4 Burūḳın neşr ider āfāḳa nūra ġarḳ encümler
Maᶜānīdür olan aṣdāf ḳamerdendür żiyā peydā

5 MURĀDĪ vech-i dil-dārı müşāhid olayım dirseñ
Cemālı lemᶜasındandur olan şems-i żuḥā peydā

57.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlüm
(.--- .--- .--- .---)

1 Cemālüñ pertevinden ḫurrem oldı cümleten dünyā
Ḥabībüm ẕerre yanuñda olur şems-i cihān-ārā

2 Ne ġarrāsın ne zībāsın seni añdukça dil her dem
İki dünyāyı terk idüp mezīd olur aña sevdā

3 Revā oldur saña cānā ḳılasın şefḳat ᶜuşşāḳa
Saña cān vireni cānum sen eylegil anı iḥyā

4 Mekānuñdur senüñ bāb-ı fuʾādı ᶜāşıḳuñ cümle
Ne ᶜālemdür ki bu ᶜālem seni cümle arar cānā

5 MURĀDuñ sen murādısın anuñ ġayrı murādı yoḳ
Saña lāyıḳ olan oldur añasın anı aḥyānā

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 İşigüñ yaşdanan şāhā ider meʿvādan istiġnā
Temāşā eyleyen ḳaddüñ ider ṭūbādan istiġnā

2 Cemālüñ bir naẓar seyr eyleyem ey şāh-ı ʿuşşāḳān
Muḥaḳḳaḳdur ḳılur dünyādan ü ʿuḳbādan istiġnā

3 Segān-ı kūyun ayaḳ basduġı yire viren būse
Ḳılupdur pādişāhun zīr ile bālādan istiġnā

4 Senüñ ʿışḳuñ şarābın nūş idenler ey ḥabīb-i dil
Ḳılurlar şübhe mi var bāde-i ḥamrādan istiġnā

5 MURĀDĪ ḫāk-ı rāhı ol o şāh-i bende - baḫşānuñ
Ḳılasın sen daḫi tā cümleten eşyādan istiġnā

59.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Dem-ā-dem ḥaḳḳı ẕikr eyle çün oldur ḳādir ü mevlā
Elindedür anuñ ḳabż ile basṭ iḥyā ile ifnā

2 Anuñ mülki durur ʿālem degildür kimseden mīrāş
Anuñ ḥükmindedür ādem anuñ emrindedür eşyā

3 Nedendür ġāfil olmışsın ḳamu fikrüñ hevā ancaḳ
Anı bilmez misin yevm-i ḳıyāmet olısar peydā

4 Ḳıyāmetde s̱evābuñ ne ḳıyāmetde ʿiḳābuñ ne
Ḳıyāmet güni ḥālüñ ne ola var fikr ḳıl yārā

5 MURĀDĪ iste kim dünyāñ ile uḫrāñ ola maʿmūr
ʿİnāyātın ḳarīn itsün saña ol ḫālıḳ-ı dānā

60.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Saña yüz tutmışam yā Ḥaḳ çü sensin ḫālıḳu'l-eşyā
Ümīdüm sañadur her dem çü sensin ḳādir ü dānā

2 Ḫüdāya ḳıl ʿināyet ḳalmışam ḥayretde ben nāçīz
Baña fażluñdan iḥsān eylegil ey ʿālim-i mevlā

3 Muṣaffā ḳıl bu mirʾāt-ı fuʾādum tā gözüm görsün
Senüñ esrāruñı bilsün bu gūş-ı cānum ey şāhā

4 Naẓar ḳıl ḫāk-ı bī-ḳadram ümīdüm sensin ey ḥannān
Vücūdum külliyā maḥv oldı ḳaldum cümleten tenhā

5 MURĀDīye murādın vir murāda irgür anı sen
Murādı sensin ey sulṭān eger ūlā eger uḫrā

Mefā^c^ilün Mefā^c^ilün Mefā^c^ilün Mefā^c^ilün
(.--- .--- .--- .---)

1 Cenāb-ı Hakdan özge ^c^ākil isem isteme me'vā
Aña kurbān kıl cānuñ nedür dünyā nedür ^c^ukbā

2 Sakın aldanma dünyāya rıbāṭ-ı köhnedür ey dil
Niceler konuben göçdi göçersin sen dahi ferdā

3 Elā bu ^c^izzet ü cāha ṭayanub olmagıl magrūr
Çū kalmadı kimesneye bil olmaz saña da ibkā

4 Kogıl benlügi ey gāfil felekde yok karār elbet
Gice gündüz geçer ömrüñ felek döner ṭolab-āsā

5 Sivādan kıl muṣaffā ey MURĀDĪ kalbüñi her dem
Hidāyetler kıla saña dilerseñ dem-be-dem Mevlā

62.

Mefā^c^ilün Mefā^c^ilün Mefā^c^ilün Mefā^c^ilün
(.--- .--- .--- .---)

1 Simā^c^-ı ṣavtı çün bildi ceres-āsā olur peydā
Ne ẓāhirdür bu peydā kim ẓuhūrında durur eşyā

2 Dümū^c^-ı ^c^aynın akıtdı semā çün ṭurdı arż üzre
Gelüb şevke ^c^ayān oldı ne kim var kendüde ihfā

3 Eyā yā eyyühe'l-ahbāb gelüñ size açam bir bāb
Ne kim dirsem hemān deryāb ne ma^c^nā kim ola her cā

4 Mukaddesdür ezel çün kim gör indi kibriyā kimdür
Eger kibr ü riyāyı terk idersen olasın ra^c^nā

5 MURĀDuñ merd olan bildi nedür hal ile eṭvārı
Er oldur kim er oldur kim ebed kılmaya sırr ifşā

63.

Mefā^c^ilün Mefā^c^ilün Mefā^c^ilün Mefā^c^ilün
(.--- .--- .--- .---)

1 Cemāl-ı Hakda Rabbümdür mürebbī ey cihān-ārā
^c^Alīmümdür benüm her hālüme ey dil olan dānā

2 İlāhumdur baña ma^c^būd vedūdumdur muhibbüm pes
Habībümdür baña mahbūb basīrümdür beni bīnā

3 Semī^c^ümdür sözüm sāmi^c^ rahīmümdür baña müşfik
Yaluñuzdur baña vāhid ^c^azīmümdür baña kübrā

4 Gafūrumdur beni gaffār beni sātir dahi settār
Beni var eyleyen hālık idübdür ẓāhirüm inşā

5 Beni evvel idüb evvel beni sābit kılur āhır
MURĀDĪ bunı fehm eyler isem diyem dahi a^c^lā

. il . . . . . īl īlun

(.--- .--- .--- .---)

1 Nidādur maḥż-ı ḳudretden وقدرناه تقديرا
Miṣāle geldi çūn ṣūret وصورناه تصويرا

2 Vücūda vecd olup mihmān ziyāfetde fidādur cān
Müdebbirden olur dermān ودبرناه تدبيرا

3 Müyesser çūn ḳolay itmiş umūrın ẓāhir u bāṭın
ᶜAlāmāt-ı ᶜaṭāyādur ويسرناه تيسيرا

4 Ṭülūᶜ-ı şems-i her millet saçar nūrın cū āfāḳa
Virüpdür mihre ol nūrı ونورناه تنويرا

5 MURĀDa her ki münkirdür kelāmın eylemez iṣġā
Anuñ şānındadur münzel ودبرناه تدبيرا

65.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.--- .--- .--- .---)

1 Ṣafā vü zevke bāᶜişdür cemāl-i yār-ı rūḥ-efzā
Ruḫından ger niḳābın refᶜ ide olmaz ḫaber peydā

2 Kitāb-ı ᶜışḳ oḳıyaldan nedür dil māżī müstaḳbel
Telāş ile rubāᶜı gözlemez şol kim diler naᶜmā

3 Muḥaḳḳaḳ ᶜilm-i ūlā ile uḫrā cāmiᶜi dildür
Bir ᶜilme cehd idüp cūş it ne ders ola ne ḫōd fetvā

4 Şerāyit ᶜilm-i ẓāhirdür velī ṣūret-perest olma
O ẓāhirdür maᶜānī gör murād olan odur maᶜnā

5 MURĀDĪ cemᶜi cemᶜ itmek degildür ġegmenün kārı
فا قا söyle güftārın bilür anı olan dānā

66.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.--- .--- .--- .---)

1 Ḥarām olsun baña sensiz iki dünyā ve nāfihā
Senüñ ġayruñdan ey maḳṣūd müberrādur gönül maḥżā

2 Cemālüñ perdesin ḳaldur cemālüñ nice bir mestūr
Bilürven cümle fiᶜlüñdür eger serrā eger żarrā

3 Eger kāẓım degilmişseñ nic'olurdı ᶜaceb aḥvāl
Ḳamu kāruñ çū ḥikmetdür ḳılınmaz ḥikmetün ifşā

4 Semā vü arżuñ ᶜırzınca egerçi cāy-ı cennetdür
Velīkin dil murād itmez diler bir küşe-i tenhā

5 MURĀDĪ sırr-ı ekberdür ᶜacāyibdür bu güftāruñ
Eger kim ṭaġa arż itseñ eriyüb ola cümle mā

67.

Mefāʿilün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

(.--- .--- .--- .---)

1 تبارك اسم مولاي تعالى شانه جهرا
هو الحي الذي لا هو و الا هو و مولانا

2 Ġınādur ḥāṣılum ġayra ġanī oldur ḥaḳīḳatda
فاووا فضل و احسان gönülde eylemişdür cā

3 Maḥabbet ʿālemin gördüm ki yoḳdur ḥadd ü pāyānı
Dilüm ḳılmaz beyānını beyān oldum aña illā

4 Cemīʿ-i ʿālemüñ ʿilmi olur bir noḳṭadan ẓāhir
Cemālüñ cimidür noḳṭa nedür saña elif bā tā

5 MURĀDuñ ʿayn-ı ḥaḳḳını hüviyyetdür ḳılan bāhir
Cemālüñ perdesi ṭursun helāk olmaya māfihā

68.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

(.--- .--- .--- .---)

1 Bu gün açdı cemālüñden niḳābın ol ruḥ-ı zībā
Vücūdum tāb-nāk olsa ʿaceb midür serā-tā-pā

2 Ḥaḳāyıḳ ʿilmin ögrenmek degildür herkesüñ şānı
Cemīʿi cemʿ olan yerde ne ẓāhirdür ne hōd peydā

3 Ḫayāli ḫaylīdür her rūz u şeb ẓıll-ı ḫayālinde
Zemīn üzre ne ṣūret gösterür bu ḫayme-i ḫażrā

4 S̱ebāt-ı ʿömr olurdı ger s̱ebāt olsa ḳulūb üzre
Ne ḳalb oldı bu ḳālıblar ʿacebdür ḥikmet-i kübrā

5 MURĀDĪ vird-i ezberdür oḳur ṣubḥ ile şām el-ḥaḳ
Muḳaddesdür dil-i aṣfā ne serrā aña ne żarrā

69.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

(.--- .--- .--- .---)

1 Temevvüc eylese deryā ne ṭāḳat gösterür cānā
Çū doymaz mevcine anuñ ne hōd ṭaġa ne hōd ṣaḥrā

2 Benüm deryā-yı aʿẓam kim ḥisāba gelmez emvācum
Benüm bir baḥr-ı ʿummān kim kenār olmaz ebed baña

3 Benüm yemm-i ḥaḳīḳat kim ḥaḳāyıḳ cevheri bende
Nihāyetler bulunmaz dürr-i meknūna ebed aṣlā

4 Elā ey ṭālib-i ʿirfān gel imdi eylegil iẓʿām
Eger kim ḳılasın seyrān ne cevherler ḳılam ifşā

5 MURĀDĪ gerçi ki söyler velī söyletdüren Ḥaḳdur
Er iseñ söylegil illā aradan kes ki gitsün lā

70.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.---   .---   .---   .---)

1 Serā-perde küşād olsa ruḫ-ı cānān olur peydā
Açılsa bāb-ı cennet ḥūr ile ġılmān olur peydā

2 Riyāż u gülşen açılsa ḳamu murġ ider elḥānı
Yalunuz verd içün bir bülbül-i nālān olur peydā

3 Buḫār-ı ʿışḳ ider bu dīde-i giryānı āb-ālūd
Seḥāb inse cebel üstine pes bārān olur peydā

4 Yaġılsa ḳaṭre ḳaṭre āb-ı cism-i nehr olur ḥāṣıl
Eger cemʿ olalar enhār yem-i ʿummān olur peydā

5 MURĀDĪ ṭaldugınca çıḳdugınca baḥr-ı ʿummāna
Anuñ her ḳaṭresinden kāmil-i insān olur peydā

71.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.---   .---   .---   .---)

1 Ṭaleb gerçi murādumdur mürüvvetdür murād ʿancā
Maḥall-i ḳudret olmışdur eger ancā vü ger īncā

2 Eserse rīḥ-i ʿāṣıf ger temevvüc baḥr ider elḥaḳ
Eger olmasa fülke bādbān seyr eylemez deryā

3 Maḥabbetdür viren revnaḳ eger maʿşūḳ-ı ʿāşıḳda
Mürebbī olmasa kılmaz şecer esmārını peydā

4 Levāzım gerçi ḥāżırdur تا ما ruḫṣatı elzem
Bu rūşen olmasa bārān nebāt olmaya nubb izcā

5 MURĀDĪ sen beni gözle ḥaḳīḳat sendedür sende
Murād-ı her dü ʿālemsin senüñ ḥükmüñde māfihā

72.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.---   .---   .---   .---)

1 چو بگشاد از رخ زیبا نقابش آن جهان آرا
ز عقل و دانش و مکنت دل عاشق شود تنها

2 چنا شاید دلم بی روی او جهان میرود از تن
که حیرانم که بی رویش نشد دنیا و ما فیها

3 بیا ای کوکب همت ندانم راه از منزل
که در تاریکی شب ما را ره او را گذر بنما

4 نوای بخت و دولت گر نباشد در ذلت جزاو
طلب راتی طلب فرمای چه فرماید بگو فرما

5 مرادی عشق آن دلدار نباشد گر دو عالم بس
الا ای عاشقان دل حبیب آمد چو دل آنجا

73.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

(.--- .--- .--)

...zin peydāda peydā kıldı peydā Hüveydāda hüveydādur hüveydā
...lup pergār-ı devvār ol ʿamelde Heyūlādur heyūlādur heyūlā
...karnas ṭak u aṭyebdür tebāyiʿ وكم من قائل قولا ضيا لا
...rūn-ı dilde derd-i dil derūnuñ Nedür dil añlamak mescūd-ı eşyā
...RĀDuñ bildiler ḳavl ile fiʿlin Anuñ çün çıġrışup dirler الطغرا

74.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün feʿūlün

(.--- .--- .--)

... ʿālem saña kuldur Hüdayā Kerīma pādişāha reh-nümāya
...u ʿālem fakīr ü sen ġanisin Senüñ ḥükmündedür mecmūʿ-ı eşyā
... ʿālem senüñ kapuñda ḳuldur Senündür ḳabż u basṭ ifnā vü iḥyā
... ʿālem senüñ cūduñla mevcūd Zemīn ü āsmān ü heft deryā
... ʿālemden itmişdür ferāġat Seni ister MURĀDĪ sensin aʿlā

75.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

(.--- .--- .--)

...yyā kıl özüñ ey merd-i dānā Ola rūz u şebüñ عيدا و قدرا
... geldiyse ger emr-i فتاكل فتشكروا انت للرب العطايا
...tin k'olur ise saña bil andan فكان الخير هو او كان شرا
... mirʾāt-ı dilde ʿaks-i ruḥdan Ne andan var sevād ey dil ne beyżā
...ĀDĪ gözleme merdi basardan و تطلب لا له بعدا و قربا

76.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

(.--- .--- .--)

... ü ʿaklumuz oldı yine yaġma Yüzin döndürdi bizden ol dilārā
...l fülkin sıdı çün seng-i hicrān ʿAceb mi çeşmün akıdursa deryā
...uram deşt-i sīnem üzre dāġı Dolaşdukça o dilber taġ u ṣaḥrā
...cismün rāḥatı cānum çü gitdi Anun çün kaldı bu ten ferd ü tenhā
...ĀDĪ dün ü gün yalvar Hüdāya Gine saña gele ol māh-sīmā

77.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

(.--- .--- .--)

...a zülfüñ koyaldan başa sevdā Ḳararı kalmadı bu göñlüm aṣlā
...in zībā cemālüñ görmeyelden Hayāluñ añlar ancak cānı cānā
...ā deştindesin Leylādan ötri Benem Mecnūn-ı bī-ārān ü şeydā
...eñlü saklayam dir isem ʿışkuñ Kılur çeşmüm beni her demde rüsvā
...ĀDĪ ger saña raḥm itse dil-dār Saña ġavġā-yı ʿālemden ne pervā

78.

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

(--.   .--.   .--.   .--)

1 Tutdum yüzümi kapuña lüṭf issi Ḫudāya
Kıl dīde-i ʿaḳlumı benüm rūşen ü bīnā

2 Ya Rab saña her dem bu durur dilde niyāzum
Her laḥzada şükrünle lisānum ola gūyā

3 Ḳapuña niçün sürmeyeyin rūy-ı siyāhum
Her şāh u gedā saña açar dest-i temennā

4 Cürm ile ḫaṭāma n'ola bakmasañ eyā şāh
Lûṭf u keremüñ ḳapladı dünyāyı ser-ā-pā

5 ʿIşḳuñ bu MURĀDĪye şehā şöyle müyesser
Kıl kim iki ʿālemden aña olmaya pervā

79.

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

(--.   .--.   .--.   .--)

1 ʿIşḳuñ bu göñülde olalıdan berü peydā
Ṭutdum yüzümi saña ben ey şāh-ı dil-ārā

2 Bir şāhsın ey şāh ki sen şāh-ı cihānuñ
Medḥ ile ṭoludur döneli günbed-i ḫażrā

3 Ṣaġa ve ṣola baş ṣaluben serv-i ḫırāmān
Tevḥīdüñ ider şevḳ ile şāhā senüñ aʿlā

4 Kimüñ ḳapusına varalum ey şeh-i ʿālem
Ḳapuñ gibi şāhā var iken bāb-ı muʿallā

5 Bir dilde vaṭan dutmuş ola ʿışḳuñ o dil hīç
Meyl eyleye mi ravża-i rıżvāna Ḫudāyā

6 Devlet ü cihānda saña sevdā-yı Ḫudādur
Sen eyleme ʿāşıḳ yüri bu göñlümi her cā

7 İde mi MURĀDĪ yaluñuz ḥamduñı yā Rab
Her küşede ẕikrüñle ṭoludur nice gūyā

80.

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

(--.   .--.   .--.   .--)

1 بدأنا باسم الإله الكريم العطا .
له العزّ والمنّ والقدرة والبقا

2 شكرت في الشكر نعمائه والثنا ن
وقصرت في ذكر الآية مطلقا

3 وفوضت امري الى القديم الذي
عليم حكيم كرا ذوى الكرما

4 سبحان عظيم و جليل و جمالا
لا تدركه العين بعين و ضيا لا

5 Oldı çü ᶜulūmında ezel ile aᶜlem
ᶜĀlem kim ola ᶜilmine oldur yine aᶜlā

6 تختص بمن شاء و بر جو بر جاء
الرحمة و العصمة و الشفقة حالا

7 Ḫallāḳ o durur cümleyi pes ketm-i ᶜademden
Ol oldı münezzeh yine bu cümleden illā

8 العبد فؤاد وله كنت فؤادا
من يذكرك تذكره بالصدق و عدلا

81.

Mefᶜūlü Mefāᶜīlü Mefāᶜīlü Feᶜūlün
(––. .––. .––. .––)

1 من كان له كان له dimdi hüveydā
Pes virdi cevābını تباركت تعالى

2 والله يقدر didi العبد يدبر
من كان مريده و به يعلم فعنا

3 الشفقة didi şefkat ile oldı çü müşfik
Pes didi حسبناه حسابا و يسيرا

4 طه didi çün naṣṣ ile burhān ile münzil
طه da bulundı yine طه ile اسرا

5 من كان يراك فيراك de konuldı
Şol kimse ki anı diledi كان وحيدا

6 ᶜĀlemde nedür ᶜilm ile maᶜmūl olan işdür
من كان له كان و لم كان عديلا

7 Gösterdi yüzinden yine pes şimdi MURĀDuñ
Firᶜavnilere Mūsī-i ḳudret yed-i beyżā

82.

Mefᶜūlü Mefāᶜīlü Mefāᶜīlü Feᶜūlün
(––. .––. .––. .––)

1 Şol deñlü seni vaṣl ile dil ḳıldı temennā
El-ḥāṣıl anuñ vaṣlını vuṣlat idüp iḥyā

2 Pes ḳıldı ḳamu mürdeleri lüṭfı ile ḥay
Ḥayy itdi ḥayāt ile yine lüṭfı temāşā

3 Çün geldi ᶜademden yine ṣaḥrā-yı vücūda
Mevcūd olanı ḳıldı vücūd ile tesellā

4 Bir sırr-ı ᶜaceb sırr-ı ᶜacībi mütehammil
Eyledi yine ᶜilmi ile ᶜilmini ifşā

5 Manṭıḳda bulundı bu MURĀDuñ çü kelāmı

(––. .––. .––. .––)

1 Sen serv-i revānı görüben dīde-i bīnā
Miḥrāb-ı ḫam-ı ebrūña ism itdi muṣallā

2 Çūn kıldı edā cümle ṣalāt ile selāmı
Ḳaldurdı cenābına hemām dest-i temennā

3 Pes didi aña ق dahi قرآن مجيد
والنجم -dan didiler āyet-i kübrā

4 Cān ile kemālin bilüben gördi cemāli
Ol demde didi انتَ قديمٌ و قرآنا

5 İdüp bu MURĀDĪye beşāretle telaṭṭuf
Pes kıldı işāretle anı mürşid-i raᶜnā

84.

Mefᶜūlü Mefāᶜīlü Mefāᶜīlü Feᶜūlün

(––. .––. .––. .––)

1 Müşfiḳ olalı mihr ile ol şāh-ı dil-ārā
ᶜUşşāḳ anuñ çūn işigin eyledi meʾvā

2 Dāġ urdı anuñ ᶜışḳı ḳulūb içre muḥaḳḳaḳ
Mest eyledi olar ikiden oldı müberrā

3 Revnaḳ vireli devr ile devrāna irerler
Ḫāmūş olup soñra virür derdi dile dā

4 Bir milki ḳo ki bitmedi ibrām ile ber-kār
Başuñ yire ḳo ḳalduruben dest-i temennā

5 Sen baḳma MURĀDĪ bu iki yüzlü cihāna
Yār ile hemān iste ki ḳalbüñ ola tenhā

85.

Mefᶜūlü Mefāᶜīlü Mefāᶜīlü Feᶜūlün

(––. .––. .––. .––)

1 Ey pertev-i ᶜaks-i ruḫuñ envārı hüveydā
تالا مع الإكمالِ و تعالى

2 Ḳaldur bu hicābuñı gözüm nūr ile ṭolsun
Senden bu durur rūz ile şeb dilde temennā

3 Çūn keşf idesin baña cemālüñ keremüñden
Şükrāne içün bir de ḳılam biñ nefes iḥyā

4 ᶜĀlemde beni añlayamaz ġayr-ı nuḳūşuñ
Sensiz nideyin olmasun ᶜuḳbāyile dünyā

5 Yā Rabbi MURĀDĪ ḳuluñı lüṭfuña irgür
Çūn sensin iki ᶜāleme bürhān ile aḳvā

(..-- .-.- ..-)

1 Oldı zikr-i ḥabīb kalbe ṣafā Zākire geldi ḥükm-i کرّقنا
2 Emri geldükde bir avuc ḫāka Eyledi ḳaṭre ḳaṭreden deryā
3 Girdi deryā içine deryālar Oldı peydāda ser-be-ser peydā
4 Ne revādur revā dimek bu söze Laḥẓatan laḥẓadur hemān maḥẓā
5 Gūş idenler MURĀDĪnüñ sözini Cān u dilden didiler āmenna

87.

Feʿilātün Mefāʿilün Feilün
(..-- .-.- ..-)

1 Eksük itme dilüñde ẕikr-i Ḫudā Söyle سبحان ربي الأعلى
2 Seni çün var idüpdür ol raḥman Ẕikrini dāʾim eylegil inşā
3 Ol Ḫudānıñ şerīf ismi ile Cümletem ṭolu günbed-i ḫażrā
4 Cümle dünyāda her ne var mevcūd Ser şehüñ ẕikri iledür gūyā
5 Kāʾināt olmasa aña ne ziyān Ẕikr içün ḳıldı bunları maḥẓā
6 Seni var eyledi çün ol yezdān Sen daḫi eyle aña ḥamd ü ṡenā
7 Zerredür ol cemāl-i Mevlādan ʿĀleme viren āftāb żiyā
8 Nice ẕikr ide seni ʿabd-i zaʿīf Oldı esmāñ ẕātuña meclā
9 Ey MURĀDĪ dilerseñ aʿlā cāh Eksük itme dilüñde ẕikr-i Ḫudā

88.

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(..-- .-.- ..-)

1 Her ki dünyāya meyl ider cānā Āḫirü'l-emr irişür aña belā
2 Dün ü gün oldı işimüz ʿıṣyān ʿÖmrümüz geçdi cürm ile ḥayfā
3 Yā Ḫudāyā bize sen īmān it Subḥa'dan ḳılma ḳalbümüz tenhā
4 Kangı bāba varup sürem rūyum Senden özge ḳılam yā kime ṡenā
5 Gayrı ḳılma MURĀDı sen muḥtāc İltıcāsı hemīşe oldı saña

89.

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(..-- .-.- ..-)

1 Düşdi gönlüm cemālüñe cānā Naẓar eyle ḳuluña aḥyānā
2 Kūyuñuñ lezzetin bulaldan dil Ehler oldı cināndan istiġnā
3 Karşuña biñ niyāz ile ṭuram Sīre misin cenābdan ḥāşā
4 Ben ne ḫākam ṭapuña lāyıḳ olam Luṭfuña ḳalmışam eyā Mevlā
5 Bu MURĀDĪ ḳuluña iḥsān ḳıl Ḳalbini eyle ʿışḳuña meʾvā

90.

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(..-- .-.- ..-)

1 Her ki virdi derūn-ı ḳalbe ṣafā
2 Her ki cānunı virdi cānāna

رفع الله قدره ابدا
كان حيا ابدا ولا موتا

3 Her ki bulmak dilerse vaṣl-ı ḥabib قال رضى ... الذى
4 Her ki buldı Ḫudādan ᶜilm ü edeb إنه عالم من العلماء
5 Her ki kıldı ise MURĀDĪ ṭaleb انسه كان فى فيه وردا

91.

Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

(..-- .-.- ..-)

1 حضرت خالق كريم عطا Baᶜzı ādemden eyledi eşyā
2 Gāyet-i vaṣl olan vücūdīdür ربنا اتمم لنا و اغفرنا
3 بر اضافه و اقف ازلى Oldı her demde ġarḳa-i naᶜmā
4 Kim ki bildi kemāl ögrendi رضى الله ربنا ابدا
5 Ey kemāl-i maḥabbetüñ kānı Sen kemāla duruş kemāl saña
6 Gel MURĀD uñ vuḳūfın it taḥṣīl Olasın sen de āyet-i kübrā

92.

Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

(..-- .-.- ..-)

1 فتنة العبد انه مرضا رزق الرب نعمة جمعا
2 Rāġıb-ı sırra bir ḫaber ṣordum Pes cevābında didi كان ضرا
3 لمن الملك 'e istedüm maᶜnā Didi ذا صبر بذكره صبرا
4 Rāh-ı Ḥaḳḳı didüm beyān eyle Didi لا تطلب السوء ابدا
5 انما العلم كان فيه بنا انى مرادى بحق عرش عظيم

93.

Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

(..-- .-.- ..-)

1 Ey celālünde bir cemāl iḫfā Hem çü rūz ve leyle-i daᶜcā
2 Vech-i ādemde var vücūh-ı kesīr Birisidür ḫitāb-ı كرمنا
3 Mebde-i küllden almışam ḫaberi قال من كان بها بنا فنا
4 ᶜİlm ü fażlum görüp s̱enāda didüm رب زدنى و من لدنك علما
5 Maᶜrifetden su'āl iderse MURĀD هو باق و سره ابقا

94.

Feiᶜlātün Mefāᶜilün Feᶜilün

(..-- .-.- ..-)

1 Baḥr-ı ᶜışḳunda fülk-i dil cānā ᶜAceb olmış durur yine peydā
2 Eylemişdür şehā ḫarāmī gözün Cümleten naḳd-i ᶜaḳlını yaġma
3 Senün hicrāna cün ṭoḳındı begüm Üşenüp ṭaġıluben oldı hebā
4 Atar oḳ gibi beni yabana Dem-be-dem nideyin o ḳaşları ya
5 ᶜIşḳı saḳlardı bu MURĀDĪ żaᶜif Neylesün çeşm ider anı rüsvā

95.

Mefᶜūlü Mefāᶜilün Feᶜūlün

(--. .-.- .--)

1 Çün açdı ḥicābın oldı peydā Pes kıldı nidā didi كشفنا

4 Kānūn-ı ezeldedür şifā çün Bu sırrı veliler itmiş ihfā
5 Gel aṅla MURĀDīnuṅ kelāmın Bir noktada gizlü biṅ mu^c^ammā

96.

Müfte^c^ilün Mefā^c^ilün Müfte^c^ilün Mefā^c^ilün
(-..- .-.- -..- .-.-)

1 Çünki dilüm kılur saṅa ṣubḥ u mesā ṣenā ṣenā
Sen dahi lûṭf ile aṅa eyle şehā ^c^aṭā ^c^aṭā

2 Cān ile yol ṭutan kişi başa çıkar ṭarīkde
Şol ki bu yoldadur fenā buldı ebed beḳā beḳā

3 Gel berü baş ve cānı vir var ise ^c^ışḳa ṭāḳatüṅ
Aydın iden derūnını olmadı ol dücā dücā

4 Oḳuna çünki defterüṅ anda senüṅ varaḳ varaḳ
Ṣāliḥ iden ^c^amellerin aṅla anı necā necā

5 Aṅla sözin MURĀDīnüṅ çeşmüṅi eylegil küşā
Kimsene ḳavline anuṅ bulımadı bahā bahā

97.

Müfte^c^ilün Mefā^c^ilün Müfte^c^ilün Mefā^c^ilün
(-..- .-.- -..- .-.-)

1 ربنا بابنا لم انكشفت غطاء هوا
كان لنا جوابها عنك غني هكذا

2 Münḳaṭı^c^ olmadı yine zen ṭuta merde āyine
İş bu durur her āyine oldılar iki reh-nümā

3 Münfa^c^il oldı cümleten muḳtebis oldı çün gönül
Rub^c^ını virdi çārına oldı talebde müntehā

4 Lücce-i baḥra düşdi pes zevraḳ-ı dil mücidd olup
Bulmadı ḥadd ile kenār seyrini ḳıldı cā-be-cā

5 Ḥamd Ḥudāya ey gönül almadı ^c^āriyet MURĀD
Diṅle kelām-ı remzini her gün anuṅ müceddidā

98.

Müfte^c^ilün Mefā^c^ilün Müfte^c^ilün Mefā^c^ilün
(-..- .-.- -..- .-.-)

1 Müdrik-i ^c^ilm ü ḥilm olan buldı işinde ibtidā
Müdrik olan fühūm ile buldı uṣūl-ı intihā

2 Anlamag ile buldılar rāh-ı hüdāya yol bulan
Şol kişiye ki istedi virdi aṅa ^c^aṭā ^c^aṭā

3 Nām u nişānı tārik ol tā bulasın kemālüñi
İster iseñ kemālüñi iste hemān hüdā hüdā

4 Cāna kıyar iseñ eger bulduñ anuñ rıżāsını
Bulduñ ise rıżāsını saña bulunmadı bahā

5 Dinle MURĀDĪ sözlerin tā bilesin rumūzını
Añlar iseñ rumūzını remzini añla müntehā

99.

Müfteᶜilün Mefāᶜilün Müfteᶜilün Mefāᶜilün
(–..– .–.– –..– .–.–)

1 Dil seni çün hayāl ider eyler ol ibtidā saña
Çünki seni meʾāl (ile) eyler ol intihā (saña)

2 Lemᶜa-i nūruñı gören şems-i cihāna bakmadı
Żavʾuñı fehm iden kişi bulmadı bir żiyā saña

3 Mevc uralı yem-i vücūd cümle saña kılur sücūd
Niᶜmetüñi bilen senüm dāʾim ider s̱enā s̱enā

4 Nefha-i rūhı kim ṭuyar ādem odur hakīkide
Nefsini tārik idüp ol eyler ol iltica saña

5 Bildi MURĀDĪ virdini eyledi maᶜnā ārzū
Senüñ içün diler seni dāʾim ider duᶜā saña

100.

Müfteᶜilün Mefāᶜilün Müfteᶜilün Mefāᶜilün
(–..– .–.– –..– .–.–)

1 صلی علی محمد کا ذ رسول مجتبا
سیدنا شفیعنا سرّ فؤاد انبیا

2 Sırr-ı hakīkatüñ odur maẓharı fi'l-ezel ebed
Sırrına ṭutdı āyine sırrı beḳā-yı evliyā

3 مهبط آیت قدوم هادی شرع مستقیم
ناقل منزل قویم شاه کرده اتقیا

4 Şāfiᶜ-i āyet-i ẕelīl bendesi rūḥ-ı Cebrāʾil
Cümle-i rāhadur delīl maṭlaᶜ-ı nūr-ı kibriyā

5 Oldı MURĀDĪ ᶜışk ile ẕevkūñi ḥāṣıl itmede
Ferruh odur cihānda kim ola senüñle āşinā

101.

Mefᶜūlü Mefāᶜīlün Mefᶜūlü Mefāᶜīlün
(––. .––– ––. .–––)

1 Aldanma cihāna sen ey merdüm-i pür-dānā
Tā kim olasın ey cān her nesneye sen bīnā

2 Gāfil sakın olma sen bir gün ecel irişür
ᶜUryān olursın sen hem zīr ve hem bālā

Hāk ile berāber ol kadrūñ ola tā aʿlā

4 Alçaklıgı terk itme alçag ile hem-rāz ol
Gögsüni sakın germe tā düşmeyesin cānā

5 Bulam eger ey Mevlā bir zerre rızāñı ben
Almazdı MURĀDı hāk ne dünyā vü ne ʿukbā

102.

Mefʿūlü Mefāʿīlün Mefʿūlü Mefāʿīlün

(--. .--- --. .---)

1 Sultān-ı cihān oldı şol kim tuta yüz saña
Pes bil o nihān olmaz ʿālemde odur peydā

2 Ben fikr iderem dāʾim ḥikmet ne durur bilsen
Sen dilde nihān olduñ göñlüm senidür gūyā

3 Mikdār-ı nazardur āh yā ben nideyin ḥānum
Rūḥ oldı ebed cānum cān oldı baña azvā

4 Şerh oldı baña maʿnī şarihdür anı ʿālem
Bir noktayı ḥall eyler her kim ki bile maʿnā

5 Gel ister iseñ ey dil bilmege bu aḥvāli
Vir katre MURĀDīye tā kim olasın deryā

103.

Mefʿūlü Fāʿilātün Mefʿūlü Fāʿilātün

(--. -.-- --. -.--)

1 Bu ʿömr-i cāvidānı kılduñ çū sen müheyyā
Ey ferʿe asl-ı sābit rūḥ-ı cesedde maḥyā

2 Karn-ı ezelde çün kim fark olmadı guyūbuñ
Gayb-ı hakikatündür esrār-ı gaybī dānā

3 Zāhikdedür tebessüm magmūm gerçi giryān
Müştāk-ı ʿayna gayrūñ ʿayn-ı hüviyyetüñ hā

4 Memlū vü münderiсdür her güne gerçi ḥākim
Ey cümleden müberrā sābit sözüñde illā

5 Yazdı MURĀDī levḥe levḥ oldı aña levḥa
Ey ʿālem-i tüvānā sensin yine hüveydā

104.

Mefʿūlü Fāʿilātün Mefʿūlü Fāʿilātün

(--. -.-- --. -.--)

1 Ey safḥa-i kitābuñ ʿünvānı ʿilm-i ūlā
Ey zāhir-i hakikat ūlā vü sende uhrā

2 Şerḥ ü beyāna sıgmaz bu ʿilm-i mümkinātuñ
Şol nesne mümteniʿdür eshel katuñda hālā

3 Ḳaldur ḥicabı yuzden ey ʿālemun ḥayatı
Dāʾim teveccühüñden olsun bu dil muṣaffā

4 ʿÖmr-i ebeddedür ol kim saña āşinādur
Cān-ı ʿazīzi anuñ her yirdedür muʿallā

5 Geldi MURĀDĪ çün kim cāy-ı cihāna raḥmet
Gel eylegil ḥamiyyet cān ol cihāna cāna

105.

Mefʿūlü Fāʿilātün Mefʿūlü Fāʿilātün
(--. -.-- --. -.--)

1 اي خالقُ الاشيا يا ذي رازقُ البرايا
يا ذا العطوفُ منّان يا غافرُ الخطايا

2 Ḥubbuñ virelden el-ḥaḳ mürde tene ḥayātı
Ḳomadı ol memātı eyledi cümle iḥyā

3 يا قلبي انتَ فاصبر في هجرهِ جميلا
الواجدُ جلالا الواجد جمالا

4 Bilmekde bilmek olmaz ḳalmaġa ruḫṣat olmaz
Ey dil beḳā dilerseñ eyle özüñi ifnā

5 بالعقل يا فؤادي فافهم بحقه قولا
في بحرك ضيالا في قلبك عيانا

106.

Mefʿūlü Fāʿilātün Mefʿūlü Fāʿilātün
(--. -.-- --. -.--)

1 يا ناظرا علينا فاكشف لنا جمالا
يا محسنٌ الينا اعطين لنا وصالا

2 Şems-i münīre irmek cān eyler ārzūyı
Ey cānumuñ kemāli gel cānı eyle peydā

3 ʿArz eyleme ḥabībüm vechüñ niḳāb içinde
Nice bir olsa her dem bu ʿayna rūyuñ iḫfā

4 Ẕāt-ı ḳadīmi gerçi olmaz muḥīt ḥādiṡ
Sırr ile sırra ḥākim ḥükmindedür çü imżā

5 Oldı MURĀDĪ efḫam ʿışḳ iledür mufaḫḫam
Gel iste nūr-ı aʿẓam aʿẓamdadur muʿallā

107.

Mefāʿilün Feilātün Mefāʿilün Feilün
(.-.- ..-- .-.- ..-)

1 اعوذُ باللهِ من شرِّ خلقهِ ابدا
Ṣıġındum aña beni ṣaklaya sivādan tā

2 Ḥicāb-ı perde baña ḳılma ġayrı yā Rabbī
Ki ola ʿaynuma mekşūf rūy-ı bī-hemtā

3 Gönül seni mütefaḥḥıṣ velīk sen peydā

4 Ḥarīm-i ḥażretüñe varmaġa ṭarīḳ nedür
Didüm didi ki ḳonaġı berūdedür illā

5 MURĀDa vech-i ḥaḳīḳī tecellīsi ẓāhir
Kimsene aña muʿārıż degül bu gün şeyʾā

108.

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(.-.- ..-- .-.- ..-)

1 Cemāl-i ḥüsn ile taʿbīr olur egerçi saña
Vücūddında müberrā vücūduñ āmennā

2 Ḥicābı gerçi ḳılursın cemālüñe perde
Ne perde var ne cemālüñ ġanī özüñ ḥāşā

3 ʿAẓīmsin ʿaẓametde velīk aʿlemsin
Bularda gerçi kim ıṭlaḳ olundı remz ile tā

4 Seni şu kim ki bilendür o cehlile meşhūr
Şular ki bilmediler oldılar dūcāda dūcā

5 MURĀDĪ ʿayn-ı ʿināyet irişmeseydi eger
Ne Ādem ādem olurdı ne ḫōd cihān peydā

109.

Mefāʿilün feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(.-.- ..-- .-.- ..-)

1 Selāmet-i ezelīden müsellemüz cānā
ʿUlūm-ı lem-yezelīden muʿallemüz cānā

2 Kerīm ḳapusına ṭutmışuz dem-ā-dem yüz
İki cihānda anuñ çün mükerremüz cāna

3 ʿAẓīmi ulularuz ṣubḥ u şām her sāʿat
Cemīʿ-i ʿālem içinde muʿaẓẓamuz cānā

4 Ya nice itmeyevüz faḫr ey ḥabīb-i cihān
Ḫudā-yı ḫādimi ġayre mufaḫḫamuz cānā

5 MURĀDĪ bizde ʿaceb ḥāl var aḥlar iseñ
Gehice lāġar u gāhī mücessemüz cānā

110.

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(.-.- ..-- .-.- ..-)

1 Çū bildi kārumızı aña göre ḳıldı ʿaṭā
Ki āb-ı raḥm ṣoyundurdı āteşin meṡelā

2 Yed-i müʾeyyed ile aldı ḳabża-i ḥükme
Ḳader oḳını atar her ṭarafda ḳavs-ı ḳażā

Bilürdı kāmilini kıldı cümleden intā

4 Çū ᶜayna almadı ḥükmine virdi ikisini
Yed-i yeminine ᶜuḳba yesārına dünyā

5 Özin MURĀDa murād eyledi MURĀDĪ murād
Murād idindi MURĀDĪ murād ide cemᶜā

111.

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün
(.–.– ..–– .–.– ..–)

1 Muṭābaḳat ideli ᶜışḳ ile dil-i şeydā
Muḳābil oldı biri birine iki deryā

2 ᶜAcebde ḳaldı bu rūḥun benüm bu maᶜnāda
Bu mihr-i ḥubb ile mihrümden ayrudur maᶜnā

3 ᶜAzīz ider bizi ᶜizzet eger ki ᶜizzet ide
Bizüm bu ᶜizzetümüzde bizüm durur bu ġınā

4 Hayāli ṭarḥ ideli oldı ما هو الواقع
Vuḳūᶜını yine ᶜilm ile eyledi inşā

5 MURĀDĪ merd-i ezeldür özinde merdāne
Koparsa himmet-i merdān m'ola cibāli zecā

112.

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün
(.–.– ..–– .–.– ..–)

1 Yine ṭaġıtdı gibi sünbülin o māh-liḳā
Ki şemme eyledi iblāġ baña bād-ı ṣabā

2 Firāḳı āteşine ḥarḳ ider beni o nigār
Raḳīb-i bed-siyerüñ sözine uyar ḥayfā

3 Büyügi añaram itsem eger naẓar serve
Yüzüñi fikr iderem beslesem gül-i raᶜnā

4 Güzeller erçi cihān içre vardur ey meh-rū
Velīk şems-i cemālüñe cümle oldı sühā

5 MURĀDĪ gördi menāmında yāra vaṣl olmış
Umar ki ola bu ruʾyāsı ṣādıḳu'r-ruʾyā

113.

Müstefᶜilün Müstefᶜilün Müstefᶜilün Müstefᶜilün
(––.– ––.– ––.– ––.–)

1 الحمد لله الذي نعم العلا نعم العلا
والشكر لله الذي نعم الثنا نعم الثنا

2 Cānum anuñ şükrānesi göñlüm anuñ dīvānesi
Kalbüm żiyā pervānesi عن ابتدا في الانتها

يا فتى [illegible] من الأزال يا من [illegible]
يا فتى عليم في الآزال يا ربنا يا ربنا

4 Müştāḳ olupdur dil saña sen gel baña sen gel baña
Müştāḳuñam ben dā'imā ḫānum saña ḫānum saña

5 أنت قرارا تبره فاصبر بكم ربك
ربي رحيم بالعطا يا ذي العطا يا ذي العطا

114.

Müstefᶜilün Müstefᶜilün Müstefᶜilün Müstefᶜilün
(--.- --.- --.- --.-)

1 Semᶜüme geldi bir sadā هذا الندا هذا الندا
كان العطاء للطالبين هذا العطا نعم العطا

2 Ṭoġdı çū şemsüm bir seher secde idüp şems ü ḳamer
إن لم يكن نورا بنه لا صفاته يبقين في الدجا

3 Levḥ-i dile mesṭūr olalı آيته أم الكتاب
من علمه آياتنا عن سره أظهر هنا

4 Çūn münteşirdür ᶜāleme bir zerre ᶜilminden ḫaber
كاشف بدائع دائما من علمنا من علمنا

5 Ḳıldı MURĀDĪ sırrını ᶜuḳbada nihān
لا مثله لا غيره إلا هو بل مقتدرا

115.

Müstefᶜilün Müstefᶜilün Müstefᶜilün Müstefᶜilün
(--.- --.- --.- --.-)

1 Cān oldı çūn mā'il saña sen dahi mā'ilsin aña
Maᶜşūḳ u ᶜāşıḳ oldılar biri birine reh-nümā

2 Çūn ḥavża-i ḳudretdedür kevn ü mekānı cümlenüñ
Tedbīre baş indürmezem taḳdīr ider dā'im ᶜaṭā

3 Cāmı Sikender n'eylesün İskender oldı cām çūn
Bilmezlügünden eylemiş bunca ḥakīme iḳtidā

4 Nām u nişānı n'eylesün insān olan ey bī-nişān
Nuṭḳ oldı ᶜulyāda eser oldı maḥabbet müntehā

5 Ser virdüñ ise serverüm server olursın ᶜarṣada
İllā ki sensin bu zamān içre sifāl-i bī-bahā

6 Bu bir yüce dergāhdur aᶜla durur ḳadri ᶜaẓīm
Bunda berāberdür MURĀDĪ cümleten şāh u gedā

116.

Müstefᶜilün Mefāᶜilün Müstefᶜilün Mefāᶜilün
(--.- .-.- --.- .-.-)

1 Menbāᶜ-ı ᶜilm ü ḥilm olan buldı işinde ibtidā
Müdrik olan fuhūm ile buldı uṣūl-ı intihā

2 Anlamaġ ile buldılar rāh-ı hüdāya yol bulan
Şol kişiyi kim istedi virdi aña ᶜaṭā ᶜaṭā

3 Nām u nişānı tārik ol tā bulasın kemālüñi
İster isen kemālüñi itse heman hüdā hüdā

4 Cāna kıyar iseñ eger bulduñ anuñ rıżāsını
Bulduñ ise rıżāsını bulunmadı bahā (bahā)

5 Diñle MURĀDĪ sözlerin tā bilesin rumūzını
Añlar iseñ rumūzını remzini añla müntehā

117.

Müfteᶜilün Fāᶜilün Müfteᶜilün Fāᶜilün
(-..- -.- -..- -.-)

1 Baḥr-ı vücūdında şol kişi k'ola āşinā
Bildi nedür ibtidā bildi nedür intihā

2 Şol kişi kim ġavṣ ide ol yem-i bī-sāḥile
Buldı şu cevherleri k'olmadı aña bahā

3 Kendüyi bulmaḳ durur kişi hüner kendüde
Ġayrı hünerdür ḳamu küllīde küllī hebā

4 Baḥr-ı ᶜulūm içre şol kimse ola bī-meṣel
Çün ala bundan sebaḳ ecmel olur bī-riyā

5 Añla MURĀDuñ sözin ister iseñ ger fütūḥ
Oldı ṣelāṣe suḫan ḥarf-ı elif dāl u ḥā

118.

Feᶜūlün Feᶜūlün Feᶜūlün Feᶜūlün Feᶜūl
(.-- .-- .-- .-- .-)

1 Rıżāñı dilerven ulu niᶜmet oldur baña
Velī baña eyle ne kim ola elyaḳ saña

2 Ḳamu reşḥalar çün muᶜayyen ᶜuyūnuñdadur
Virürsin ḳamuya velī ṭāḳati üzre mā

3 Himemdendür ālā velī himmetüm sendedür
Çū lûṭfuñdan iḥsān ola oluran pür-żiyā

4 ᶜİnāyātuñ ile yine ber-devām olmışam
Saña kılmışam evvel āḫir hemān iltica

5 MURĀDuñ yed-i ḳudretüñde olupdur senüñ
Anuñ çün MURĀDa bulunmaz ebed hīç bahā

119.

Feᶜūlün Feᶜūlün Feᶜūlün Feᶜūlün Feᶜūl
(.-- .-- .-- .-- .-)

1 ~~Nihāyetde çün kim olupdur göñül müntehā~~
Velikin ziyāde ile ister ola bī-bahā

2 Didüñ çünki لا تقنطوا olmazam ben قنوط
İderven bu şükrümle zīrā ziyāde recā

3 Şanāyiʿden el çekmeyen bilmedi şāniʿi
Ne şanʿat durur şanʿata ide şāniʿ ʿaṭā

4 ʿAceb varṭaya düşdi bī-ʿaḳl olan cāhilün
Ki maşnūʿa şāniʿ diyü eyleye ilticā

5 İlāhī MURĀDuñ dil ü dīdesin rūşen it
Ki bābuñdan özge aña olmaya hīç cā

120.

Feʿūlün Feʿūlün Feʿūlün Feʿūlün Feʿūl
(.-- .-- .-- .-- .-)

1 İlāhum çü sensin saña kılmışum ilticā
İşigünden özge penāh olımaz hīc baña

2 ʿİnāyet senüñdür hidāyet senüñ yā ehad
Umarven senüñ fażluñı dem-be-dem dā'imā

3 Kulum kapuña yüz sürüp gelmişem yā ġanī
Saña yaraşur ʿizzet-i salṭanat kibriyā

4 Muʿīn ol işümde dahi kavl ü fiʿlümde hem
MURĀD itdüñ ismümi virgil murāduma cā

121.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-)

1 Żucreti terk eyle yāruñdur Hudā — Lahẓa lahẓa ibtidā vü intihā
2 Müftī-i ẓāhir mesā'il cemʿ ider — Virdi kalbüm levḥ-i maḥfūẓa ziyā
3 Ḳāl u ḳıldan vaz olursañ sen dahi — Māżī vü müstakbeli terk eyle hā
4 Tā ki kalbüñ maṭlaʿından berk ura — Şems-i Aḥmed mā-i Maḥmūd ey fetā
5 Gel MURĀDuñ dinlegil akvālini — Sen dahi tā kalmayasın fi'd-ducā

122

Müstefʿilātün Müstefʿilātün
(--.-- --.--)

1 Dil oldı çün dil-dār ile tenhā — Meyl itmemişdür ġayrīya aṣlā
2 Cānın virelden ol dil-rübāya — Cān eylemişdür rūhında peydā
3 Mā'il kılınca kendüye Bārī — Dil eylemişdür nice müdārā
4 Mir'āta bakdum gördüm yüzüñi — Çün kim yüzümden kıldum temennā
5 ʿAllām-ı ʿışka vardum MURĀDĪ — Virdi bu kavle nice fetāvā

123.

(

1 ايد المولى بنصره اليه من التبا
ان محمدا حبيبى وكان بالمؤمنين رحيما

2 يا مولاى فانظر الى حالى بترحم
وانى لا اسئل الا منك فوزا عظيما

3 يا غاية اشواقى فاشربى مدامته
انت الحلم وافوادى جميعا مصدلا

4 فيا خالقى لغفرانك و وعدك حق لبسرنر
فاظهر وعدك اذا اليه الوت ترقبا

5 يا من ابدا لا يعجز الا بحكمته
وبجلك كان فى بركاتك كنزا مخفيا

124.

(

1 زاده الله تعالى جزيا ابدا
رزقا النعمة من نعمتى فى نعيما

2 طالت الشوق سيمى اشفقت للعاشق
ولى عشق عتيق وترى النفس هوى

3 لمعت بدرعن الشمس لها اعتمار
وبنجم القمر بالقمرا كان ضحى

4 بفوادك شباب وبدائن عجب
طالعت اطلع العرش وكرسى جمعا

5 قربه بعض مراد ولمن بداو شير
كان فى نور مراد وملائك ارض وسما

HARFİ'L-BĀ'

125.

Fā^c ilātün Fā^c ilātün Fā^c ilātün Fā^c ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Rāḥat-ı dil oldı çün mihr ü vefā-yı dil-firīb
Her ne kim eylerse eylesün bize her dem ḥabīb

2 Ḳurbete oldı mübeddel bu^c dumuz ḥamdüm aña
Oldı aḳreb ḳurb ile ḳurbetde aḳrebdür ḳarīb

3 Mefḫar olalı cihāna faḫrum olmışdur füzūn
Faḫr olundum mefḫarumda iftiḫār itmek ^c acīb

4 Mislümi kıldum misāl-i ehl-i ḥikmet her zamān
Anuñ içün ḫalḳ-ı ^c ālem olmadı hergiz ġarīb

5 Gel MURĀDİnüñ kelāmın eyle bir bir istimā^c
Her ne girürse elüñe al hemān sen yā naṣīb

126.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Kılmazam bir nesne yā Rab ben bu dünyāda taleb
Kıluram ancak seni dünyāda 'ukbāda taleb

2 Baña sen benden yakınsın lik ben bī-çāre dil
Kıluram her dem seni sahrāda deryāda taleb

3 Her ne kim ister isem ben senden isterven hemān
Nesne kılmazam efendüm ak u karada taleb

4 Kimsene mesned idinüp dilemezven bir murād
Her ne olursa iderven bāb-ı Mevlāda taleb

5 Tālib iseñ ey MURĀDĪ matlabuñ bil sendedür
Sen sen ol bir nesne kılma zir ü bālāda taleb

127.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Her kaçan kim menzil-i a'lāyı kılsam ben taleb
Sath ider küllī cenāhın her melā'ik cümle heb

2 'Ālem-i lāhūta vardı mürg-i dil bir ānda
'Ālem-i nāsūtı terk idüp dahi çekmez ta'ab

3 'Ayn-ı istiğnādadur el-hamdü li'llah kalb-i pāk
Sen bu sırrı 'āşık-ı sādıkdan añlama 'aceb

4 Merd-i mülhem bi'ş-sevāb oldı kelimu'llāh çün
Yā ne dirsin sen kelām-ı bī-hicāba ارنى رب

5 Kim ki münkirdür MURĀDuñ kavline kılma gümān
Bu Leheb'dür nār-ı duzahda yanar hem çün hatab

128.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Çün tecellī eyledi 'ayn-ı cemālinden habīb
Hamd u minnet kim nasībe bu düşüpdür yā nasīb

2 Āyet-i kübrā düşüpdür 'āleme hüsn ü cemāl
Gayb-ı 'aynından cihāna düşdi esrār-ı 'acīb

3 Ey temennā eyleyen gayrı temennāyı kogıl
Gözle 'ışkı 'ışk ile feryād kıl çün 'andelīb

4 Cān u başa ger kıyarsañ vuslata bulduñ tarīk
'Işkdan gayrı saña dünyāda olmaya edīb

5 Ey MURĀDĪ neş'e-i kübrāda bulduñ 'āleni
Her du'ā kim eylaseñ makbūl ider çün ol mucīb

129.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Rūy-ı bī-hemtāya ḳılmış çūn celālinden niḳāb
Bī-miṣālin kibriyasıdur ḳılan yine ḥicāb

2 Cānib-i mekşūfını keşf eyledi iẕᶜan içün
Väride nevrūdını sırr ile ḳılmışdur ḫiṭāb

3 Ey cemāl-i lā-yezāli isteyen ᶜārif ḳanı
Oḳımaduñ maᶜrifet dersinde ḳaldı niçe bāb

4 Sırr-ı اَوْ اَدْنى 'da aᶜla olmaġa aᶜlem gerek
Āşikāre yā nihānī bilmege kim vire tāb

5 Şāriḥīn-i ᶜālem aṣlā şerḥe olmazlar ḳadīr
Ey MURĀDĪ baḥr-ı ᶜilmüñden alalar ḳaṭre āb

130.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Levḥ-i dilde çūn yazıldı آيتِ اُمّ الكتاب
Her ḥurūfına virilmüşdür nice biñ biñ cevāb

2 Z̤aḥve-i kübrāda şems-i aᶜẓam olmışdur bedīd
Cümle āfāḳa ve māfihāya ṣalmış nūr-ı tāb

3 ᶜİlm-i edyān ile ebdān arasında cism-i ḥāk
ᶜİlm ile eyler ᶜilāc aña ṭabīb iltür şarāb

4 ᶜÖmr ü cāna ḳıymayınca kim bulur cānānesin
Çeşm-i bīdār ile nevm-i ġaflet ile ḳılma ḫᵛāb

5 Münkir olan ey MURĀDĪ her kelāmuña senüñ
Nār-ı duzaḫda çeken oldur ᶜiḳāb ile ᶜaẕāb

131.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Rāstidür ḥikmet-i ᶜirfāna ᶜālemde sebeb
Ṭoġruluġu ḳoma elden ᶜizzet ide tā ki Rab

2 Bī-taḥammül olma deryā-dil olup ol bā-verā
Ḥaḳ Taᶜālādan hidāyet eylegil dāᵓim ṭaleb

3 Maᶜrifet kesb eylegil olma maᶜārifsüz saḳın
Maᶜrifetsüzdür cihān içinde bil miṣl-i ḥaṭab

4 Ey cihān-ı bī-beḳāya māᵓil olan bī-ḫıred
Saña ḳalıcı ᶜameldür ġayrı fānī cümle heb

5 Gel MURĀDĪnüñ kelām-ı rāstın ḳıl istimāᶜ
[illegible]

132.

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Çünki kitmān-ı ḫafādur muktezā-yı emr-i ġayb
Ẓāhir ü bāṭında cevlānın görürseñ kılma reyb

2 Çün ^caṭā-yı bī-nihāyetdür senüñ şānuñda cūd
Ḳāsım oldı senden oldı cümleten maksūm heb

3 Müstecāb olmakdan olmışdur recālar mültemes
Da^cvet oldı bir bahāne cūd-ı iḥsāna sebeb

4 Ṭarz-ı istiġnāda gerçi gösterür dürlü ṣuver
Kendi kendüm añladum remz-i hicābından ṭarab

5 A^cceb olmışdur bu ṭarz-ı ḫūb ehl-i sāḥile
Ehl-i deryāya MURĀDĪ olmadı hergiz ^caceb

133.

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Levḥ-i dilde nakş olalıdan rūy-ı zībā-yı ḥabīb
Cümle-i ^cālemlerüñ derdine ben oldum ṭabīb

2 Muḳteżā-yı ^cışḳumı fehm itdürüp ^cālimlere
^cİlm içinde her birisin eyledüm cānā lebīb

3 Ḥā^ʾil olmaz ^cārife kevn ü mekānuñ perdesi
Perdeyi ref^c eyler iseñ sen de buldun yā naṣīb

4 Gel tamāmiyyet dilerseñ bī-nizā^c ol cümleden
Nā^ʾil-i ḳadr olmak isterseñ gözet ṣavmu'l-ġarīb

5 Ḥaḳ Ta^cālā şöyle virmiş ḥamdü li'llah saña kim
Ey MURĀDĪ kimsenüñ güftārı yoḳ senden ^cacīb

134.

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Dil ḳaçan kim yāra ḥālim ^carż ider virmez cevāb
Ṣāmıt olsa her ḳaçan ol demde eyler fetḥ-i bāb

2 Bir seḥer gördüm niḳābın şaḳḳ idüp yüz gösterür
Bir cevāb idüp didi فانظرنا نحن الباب

3 Secde ḳılmışdur melā^ʾik ^carż-ı ḥācāt eyleyüp
Sözleri bu ربنا نور لنا يوم الحساب

4 Cā-be-cā nūr-ı hüdādur görinen her laḥẓada
Her kimüñ başında lāmi^c ḳurtulupdur ^can-^caẕāb

5 Ey MURĀDĪ gūşına her kim ki almaz ḳavlüñi
[illegible]

135.

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Vahdet-i dildür ne keşret ~~keşret oldı~~ çün zehāb
Zāhib oldı çünki bir şey bağlanılmaz dilde bāb

2 Tākat olmaz şebpere çeşminde çün kim nūr içün
Māh-tābum hātır içün toğmasun mı āf-tāb

3 Lāyık-ı dīdār olur mı her göze mālik olan
Herkes olur mı cihān içinde şāh-ı kām-yāb

4 Ey basīret ehli gel bak dīde-i insāf ile
Çün kilid elde ya niçün itmeyesin feth-i bāb

5 Gel MURĀDīnün kelāmın dinle gūş-ı cān ile
Oldı anda her nukat ta^cbīr olunsa bir kitāb

136.

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ey cemāl-i lā-nazīründem gider gitsün hicāb
Şimdiden girü yaraşmaz sana kılmak ihticāb

2 Burka^cı ref^c eyle vechünden göre ^cāşıklarun
İştiyāk ile nice bir vireler bu cāna tāb

3 Rāğıbān-ı rūyun olmışlar kamu hayrān u zār
Çeşm-i giryānlar dökerler katreler hem çün sehāb

4 Minnet-i ^cuzmā durur senden bize ey kān-ı cūd
Gösteresin bir nazar açup cemālünden nikāb

5 Ey MURĀDĪ çünki basdun ^carşa-i ^cışka kadem
İvme zinhār ivme zinhār ivme ivme yāb yāb

137.

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün

(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Ne ^caceb hālet olur hālet-i vuslat yā Rab
Bir dahi el vire mi bize o devlet yā Rab

2 Kām-yāb olmağa kāmun gerek ey kām-ı cihān
Sensin erzānī kılan ^cizz u sa^cadet yā Rab

3 İbtihāc-ı dil odur kim göre çeşmüm yüze yüz
Bu sürūrı dile bahş eyle meserret yā Rab

4 ^cÖmr ile eyledi ihyā bizi yā Rabb-i kemāl
Bu ^cināyetle ebed eyle ^cināyet yā Rab

5 Bu MURĀDa çü didün mīm-i Muhammedle Murād

138.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 ᶜAmel-i ᶜilm u ṣalāḥ eyle müyesser yā Rab
Luṭf u iḥsān-ı necāḥ eyle müyesser yā Rab

2 Seḥerüm ḫayr idüben eyle mesāmı pür-nūr
Dem-be-dem ḳutlu ṣabāḥ eyle müyesser yā Rab

3 Bedenüm tāze vü ter eyle viṣāl ile benüm
Būy-ı vaṣl ile riyāḥ eyle müyesser yā Rab

4 Elüme aġzuma aldurma benüm maḥrūmāt
Baña her demde mubāḥ eyle müyesser yā Rab

5 Ben MURĀDĪ ḳuluña eyle ᶜināyetle naẓar
İki dünyāda felāḥ eyle müyesser yā Rab

139.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Faḫrumuzdur bizüm ol yāra naẓar rūz ile şeb
Ol naẓardan irişür bize eṡer rūz ile şeb

2 Māverāya varuben dīde-i dil ḳıldı naẓar
ᶜĀlemüñ revnaḳıdur geldi gider rūz ile şeb

3 Ruḫ-sārı bize olmış çū ᶜaṭā-yı tābān
Meh-i mihrüm ḫaṭāvāt ile gezer rūz ile şeb

4 Tāb-ı naᶜlüm n'ola ger tāb urur ise ᶜarşa
Tāb-ı saṭhında anuñ eyle ḥaẓer rūz ile şeb

5 Bu MURĀDĪ çū kelāmında durur mīr-i kelām
Göreler daḫi kelāmumda neler rūz ile şeb

140.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 İsm-i maḫzūnuñ içün sırr ile vir bize cevāb
Ketm-i sırr etmek içün bizde durur rāh-ı ṣavāb

2 Her ne kim gelse bize sālim olur biz sıkayuz
Bizüm efkār ile kārımuza rehber tevvāb

3 Āmennāyuz nuḳebāyuz budelāyuz nucebā
Ḳuṭb-ı aḳṭāba ṣorarsañ yine ġavṡ oldı ḫiṭāb

4 Naᶜam-ı lā ne ᶜacebdür nedür iṡbāt-ı nehy
Görinür gizlü bir ola mı ola çūn mehtāb

5 Vaṣf u taḳrīr idemez hīç seni bir vaṣṣāf
Ey MURĀDĪ ne murād üzre durur keşf-i ḥicāb

(.-.-   ..--   .-.-   ..-)

1 كتبت حالي بدمعي وما هو المكتوب
بحبر يد شاهد مطلوب شفيعه مرغوب

2 Habībe ḥālümi ᶜarż itmegedür iķdāmum
Velī maķāl ile olmaz o vaṣf-ı ḥāl üslūb

3 Ḥicābı refᶜ ider ammā hüner ķarār dadur
إنّ استقرّت شؤونه قرارا لا تجوب

4 Ḥużūr-ı vaḥdete meyl eyledi dil-i nālān
Cihān-ı keṡrete māʾil olur mı ᶜāķıl-ı ḫūb

5 MURĀDĪ eylemeye şol ki ķavli ile ᶜamel
Ne deñlü var ise ıṣlāḥdan ola meslūb

142.

Mefāᶜīlün Feᶜilātün Mefāᶜīlün Feᶜilün

(.-.-   ..--   .-.-   ..-)

1 Yayıldı cümle cihān içre çün ṣadā-yı edeb
İḥāṭa ķıldı ķamu küşeyi nidā-yı edeb

2 Ayağı ṭaşra basuben edebden itme ḫurūc
Ne deñlü aķreb ola gözle müntehā-yı edeb

3 Egerçi ķasd-ı vuķūᶜ oldı vāķıfa lā-reyb
Ḥicābın eyledi ḥikmetle muķteżā-yı edeb

4 Çeker mi idi taᶜab bil çıķar idi serden
Dem-ā-dem olmasa idi eger ᶜaṭā-yı edeb

5 MURĀDĪ al edebi cümle varı ḫarc eyle
İki cihānda bulunmadı bil bahā-yı edeb

143.

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

(--.   -.-.   .--.   -.-)

1 يا رازق الساكن يا عالم الغيوب
يا سلطان السلاطين يا كاشف الكروب

2 Żātuñ çü perde-i ᶜaẓametde nihāndur
Maḥbūbsın cemālüñe oldı niķāb-ı ḫūb

3 ᶜArş-ı ᶜulāda bāʾnuñ bülendiyle medḥ ider
Kürsīdedür وطاف به الملائك مثل ضروب

4 Rāh-ı ḥaķīķatüñe varan kimsenüñ senüñ
Farķ-ı serini pāy ider eyler serini ṭob

5 Bildi MURĀDĪ çünki senüñ ᶜışķuñı ezel
Rāz-ı nihāna irdi diler baḥr içinde çūb

144.

Mefʿūlu Fāʿilātu Mefāʿīlu Fāʿilün

(–– .   – . – .   . –– .   – . –)

1 Ḥaḳḳā budur ki keşf-i cemāl eylese ḥabīb
Bu çeşm-i cāna manẓar-ı aʿlādadur naṣīb

2 Her ḳanda kim naẓar ḳıla bu dīde-i baṣīr
Her cānibüñ nidāsını gūş itdi yā mucīb

3 Faḫrı degül mi ʿāşıḳ-ı dildādenüñ bu kim
Hicr ile ḳomaya o vefādār anı ġarīb

4 Bir ẕerre irdi verde cemālüñ netīcesi
Rūyına ḳarşu medḥüñ oḳur aña ʿandelīb

5 Oldı MURĀDĪ ʿālem-i ṣūretde ʿayn-ı rūḥ
Rūḥ-ı muṣavver oldı ise olmadı ʿacīb

145.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

(. –––   . –––   . –––   . –––)

1 Kelāmuñ bir kelām el-ḥaḳ getürmez gūş idenler tāb
Kimisi oldılar medhūş kimi ḳıldı özin pertāb

2 بيان ماء و الطين miyānında miyān oldı
Taġayyür ḳalmadı aṣlā hemān bir remz olupdur āb

3 Kemāl ile kemāl elḥaḳ kemālidür kemālinde
Miyān-ı şems ile ẕerre ḳurılmış ḫayme pür-eṭnāb

4 Eger maʿnī dilerseñ sem muʿayyen añla maʿnādan
Ne maʿna bil ki bi-maʿnā olupdur hep اولى الالباب

5 MURĀDĪ terk-i dünyā ḳıl hemān ḳalbi muṣaffā ḳıl
Hemān ḳaṣd-ı temennā ḳıl ḳalanın añla cümle ḫvāb

146.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

(. –––   . –––   . –––   . –––)

1 Seḥer bülbül ḫurūşından dū çeşme gelmemişdür ḫvāb
Sürūr-ı şevḳ ile eylerdi medḥ-i dilber-i nāyāb

2 Dilinde vaḥş u ṭayruñ cümleten ẕikr-i ḥabīb el-ḥaḳ
Kimi ṭālib kimi rāġıb kimisi ḥāl ile tevvāb

3 ʿAcāʾib baḥre ṭaldı dil aña ḥadd u kenār olmaz
Ġarāʾib ḫayret-i kübrāda gördüm cümle şeyḫ u şabb

4 Ṭulūʿ eylerse bu mihr-i münīr aña cihān ẕerre
ألا يا أيها الأصحاب gelüñ kim ṭoġdı māh-tāb

5 Semāvāt içre ʿarż oldı melāʾik içre bir ḥālet
Ne ḥāletdür bu ḥālet kim ʿacāʾib ḳıṣṣadur nev-yāb

6 MURĀDĪ Bahr-ı ahżardur aña ḥadd u kenār olmaz
Kenār olmaz kenār olmaz ṣakın ḳılma özüñ pertāb

7 MURĀDĪ sözleri ser-çeşme-i āb-ı ḥayāt oldı
Ḥayāt-ı cāvidānī kesb ider andan olan sīrāb

147.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 ᶜAceb bilsem n'ola ḥālüm benüm maḥşerde yā Rab
ᶜAceb ṣāliḥ mi aᶜmālüm benüm maḥşerde yā Rab

2 Ḳapuña yüz süri geldüm ḳamu eksüklügüm bildüm
ᶜAceb n'olısar aḥvālüm benüm maḥşerde yā Rab

3 Su'āl eyleyesin çün kim baña cümle fiᶜālümden
ᶜAceb n'olısar aḳvālüm benüm maḥşerde yā Rab

4 Bilen sensin ḳılan sensin alan sensin viren sensin
Ya n'olısar ᶜaceb ḳālüm benüm maḥşerde yā Rab

5 İlāhī isterem senden MURĀDĪye murādım vir
Bulur mıyam bu āmālüm benüm maḥşerde yā Rab

148.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Senüñ ᶜışḳuñ durur her dem beni ḥayrān ider yā Rab
Mey-i şevḳuñ durur her dem beni sekrān ider yā Rab

2 Tuṭar mir'āt-ı dilde çün cemāl ᶜaksine āyīne
Beyān-ı beyyinātuñdan saña bürhān ider yā Rab

3 Telāṭum eyledi baḥr-ı maḥabbet mevc-ender mevc
O deryāda vücūdum zevraḳı devrān ider yā Rab

4 Tamāmım bildi dil çün kim muᶜammādan ṭaleb ḳıldı
Hidāyet eyler iseñ sen anı izᶜān ider yā Rab

5 Ne ḥikmetdür ne ḳudretdür bunı ben dahi bilmezven
MURĀDuñ ḳalbini her dem-be-dem ᶜummān ider yā Rab

149.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Eger kūyına olmasa revā-yı kibriyā ġālib
Olurdı fi'l-ḥaḳīḳat cümle mevcūda fenā ġālib

2 Müşāhidsin ruḥ-ı dil-dārı mir'āt-ı żamīrüñde
İdüp maḥv-ı küdūret ger ola her dem ṣafā ġālib

3 ᶜAceb ḥikmet degil mi kim ıraġ olmaya ol benden
[illegible] vuslata dā'im gönülde iktiżā ġālib

4 Olurdı ömr-i sermed le ha [illegible] aşinā olmaz
Eger olmasa vech-i fānīye rūy-ı bekā ġālib

5 İdüp nūr-ı ilahīdür MURĀDuñ tāc-ı ser eyle
Mükemmel oldı īmān şunda kim ola hayā ġālib

150.

Mef'ūlü Fā'ilātün Mef'ūlü Fā'ilātün
(--. -.-- --. -.--)

1 Dil derd-i yāra düşdi bir çāre var mı yā Rab
Bir ben gibi cihānda āvāre var mı yā Rab

2 Deryā-yı ḥayret üzre fülk-i göñül şināver
Varmaġa kūy-ı yāra bir ara var mı yā Rab

3 'Işḳ-ı ḥabīb-i dilsūz kār itdi cāna muḥkem
Hem-dem baña cihānda bī-çāre var mı yā Rab

4 Her rūz u şeb ġam ile dil gitdi elden eyvāh
Bir daḫi bu ġam ile sadpāre var mı yā Rab

5 Oldı MURĀDĪ çūn kim 'ışḳ-ı ḥabībe çāger
İrmege çāre bir dem dil-dāre var mı yā Rab

151.

Müfte'ilün Mefā'ilün Müfte'ilün Mefā'ilün
(-..- .-.- -..- .-.-)

1 Baḥr çū mevci cūş ide kim getürise aña tāb
Fülk-i vücūda irmese cūd olur idi ol ḫarāb

2 Şems-i hüdā ṭulū' ide maṭla'-ı kūh-ı ġaybdan
Zerreler ide mi ḳarār cümle ḳılur aña şitāb

3 Āyine-yi her āyine āyinedār gösterür
Līkin iden aña naẓar çeşmini eyleye ṣavāb

4 Āġ u ḳarası 'aynınuñ birbirine ḳarābeti
Ḫāṭıruña alup bunuñ remzini dilde yaz kitāb

5 İster iseñ MURĀDīnüñ bilmege bu rumūzını
'Ucb ile kibri terk idüp nefsüñi eyle çūn türāb

152.

Müfte'ilün Mefā'ilün Müfte'ilün Mefā'ilün
(-..- .-.- -..- .-.-)

1 Revnaḳ-ı ḥüsn-i rūy-ı yār dīdeye virse ferr ü tāb
Gelmez idi bu 'āleme ẕerrece deñlü inḳılāb

2 Rāhına reh-ber eylemiş bedraḳe-i hidāyeti
Bilmegi bilmemek dimiş şāriḥ-i ders ü faṣl u bāb

3 'İzzet u devlet ol durur dīg-i ḥayātı ḳaynada
Nār-ı maḥabbet ile kim ḳalmaya ḳaṭre deñlü āb

4 Güş nedür semā[c] ne müstemi[c]-i istimā[c] ne
Añlar iseñ bu kavli ger añlayasın nedür hitāb

5 [c]Ālim-i [c]ilm-i Hak gerek sözlerüñi ol añlaya
Çünki MURĀDĪ her sözüñ noktası oldı bir kitāb

153.

Fe[c]ilātün Mefā[c]ilün Fe[c]ilün
(..-- .-.- ..-)

1 Yā ilāhī bi-hakk-ı nūr-ı habīb   Rü[ʾ]yet-i vechüñ eyle bize nasīb
2 Kıl du[c]āmuzı müstecāb bizüm   إنك قادر قريب مجيب
3 Yüzümüz dutmışuz yüce tapuña   Lûtf u ihsānuñ eyle bize karīb
4 Kıl habībüñe bizi hem-sāye   Rūz-ı mahşerde koma bizi garīb
5 Bu MURĀDuñ sözini eyle kabūl   Ola katuñda ol sa[c]īd ü lebīb

154

Fe[c]ilātün Mefā[c]ilün Fe[c]ilün
(..-- .-.- ..-)

1 إنك قادر سريع حساب   من ذنوبي أتوب يا تواب
2 Tevbeler eyledüm eyā Mevlā   Kerem u lûtfuñ ile aç baña bāb
3 لا لي غير انت محسن تائب   ربي إني ظلمت فاغفر لي
4 Lûtfuñ umup cenābuña sığınan   Hāşa kim göre ol [c]azāb u [c]ikāb
5 كان ربك مسبب الأسباب   أطلب العفو من عفو مراد

155.

Fe[c]ilātün Mefā[c]ilün Fe[c]ilün
(..-- .-.- ..-)

1 Gel berü ey çerāğ-ı ehl-i kulūb   Aç hicābuñı olmağıl mahcūb
2 [c]Akıl iseñ eger ki ey mehrū   Hakdan ayruyı kılmağıl mahbūb
3 Nazar-ı [c]ibret eyle eşyāya   Añla her [c]ilmi olasın mergūb
4 Kimse rencīde olmasun senden   Cehd idüp eyle gel haşāyil-i hūb
5 Gel MURĀDuñ kelāmını kıl güş   Olmayasın bu kārdan meslūb

156.

Fe[c]ilātün Mefā[c]ilün Fe[c]ilün
(..-- .-.- ..-)

1 Hazret-i gaybdur çü gaybu'l-gayb   [c]Ayn-ı gayb ile müttefik lā-reyb
2 Zāhirīdür hafī hafī zāhir   Bātınīdür zuhūra [c]ayn-ı sebeb
3 Müttefik ism ile müsemmāsı   [c]İlmdür nokta nokta elf ile heb
Lām elifde vekāyi[c] oldı bedīd   Ebced olmış sebebde cedd ile eb
5 Ey MURĀDĪ çü sendedür hikmet   Hikmetüñi ziyāde kılsun Rab

157.

Fe ilatün Mefa ilün Fe ilün
(..-- .-.- ..-)

Burkaᶜın kāşif ola rūy-ı nigār
Açdı nūrı çū zulmet-i kalbi
Zulmet içre bulınur āb-ı hayāt
Sırr-ı meknūndur kelām-ı MURĀD

لو ترى بسر عن الجبال نصيب
ما رأيناه كان أمره عجيب
ليس نوره عن الرجاء قريب
كان سوداء بابنا عن حبيب
ابكم بنه عالم و لبيب

158.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-)

1 Çün gülistān içre gördüm ᶜandelīb Dir idi kim el-habībü el-ḥabīb
2 Sanma kim bir gül içün eyler figān İster anı kim bula Hakdan nasīb
3 Añla ᶜākılsañ bu sırdan bir haber Şūrete bakma lebīb olgıl lebīb
4 Nice bir gafletde sen bīdād ol Şūrdan bir gün çıkar savt-ı muhīb
5 Gel MURĀDuñ bu kelāmın diñle kim Bir kelāmı var ᶜacebdendür ᶜaceb

159.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-)

1 Atdı avcından çū bir müşt-i türāb Sındı aᶜdā kalmadı kalbinde tāb
2 Bu ne hikmetdür ki takdīr eylemiş Eyledi ol dem hitāb-ı müstetāb
3 ᶜAvn-ı Bārī anda oldı her nefes Bunı şārih āyet-i أم الكتاب
4 Diler iseñ bulasın vasl-ı habīb Kıl cigerde tāb hem ᶜaynuñda āb
5 Ger dilerseñ çekmeyesin sen zarar Ey MURĀDĪ ivme kāruñ yāb yāb

160.

Feᶜūlün Feᶜūlün Feᶜūlün Feᶜūl
(.-- .-- .-- .-)

1 Ko dār-ı fenāyı bekā kıl taleb Yoluñ bulmaga reh-nümā kıl taleb
2 Mübeşşirden işit beşāret sözin Nihāyetde sen müntehā kıl taleb
3 Ferah ister iseñ müferrih gözet Yem-i ᶜışkda āşinā kıl taleb
4 Kamu āşinānı yüri eyle yād Her işüñde ey dil Hudā kıl taleb
5 MURĀDĪ dilerseñ bulasın merām Kamu hācetüñe revā kıl taleb

161.

Feᶜūlün Feᶜūlün Feᶜūlün Feᶜūlün Feᶜūl
(.-- .-- .-- .-- .-)

1 Teraşşuh kılaldan inā'ı vücūdumdan āb
Kamu nārı mutfi olup kalmadı zerre tāb

2 Nefād irmedi gelmedi kimseye bir hitāb
Muᶜāf oldılar cümleten feth olındı çū bāb

3 Müzekkī olup cümle elvānı mahv eyledi
Muᶜarrā olup ᶜāriyyetden kamu şeyh u şāb

4 Okındı kelām-ı mümeyyiz menābirde çūn
Bilindi şuhūd ile maᶜnā-yı أم الكتاب

5 MURĀDĪ bilindi murādından aṣl-ı murād
Virildi maḥalline cümle s̱evāb u ᶜiḳāb

162.

Feᶜūlün Feᶜūlün Feᶜūlün Feᶜūlün Feᶜūl

(.–– .–– .–– .–– .–)

1 ينادي شادن لنا من مكان قريب
تحيّرت في صورته من الأجل الغريب

2 Nidāsını gūş eyledüm virdi ḫaşyet tamām
Velī lez̤z̤etin bulmışam kim ᶜacebden ᶜacīb

3 Gönül levḥa-i ḳudret oldukda naḳşın bilür
Ne ḥācet ki naḳş eyleye ḥāẕıḳ-ı dil-firīb

4 Gelüp ḫᵛāce-i ḥikmet eyledi ders-i ḥakīm
Şu resme ki ḥayrān olupdur nice biñ lebīb

5 MURĀDuñ kelāmında maᶜnā bilinmek ᶜasīr
Meger kim beyān eyleye ol ḥabīb-i nesīb

163.

Müf teᶜilün Müfteᶜilün Fāᶜilün

(–..– –..– –.–)

1	Emr ile çün remy ola müştī türāb	Nice ᶜadū ola ḫarāb u yebāb
2	Nār-ı celāliyyet ola şuᶜle-ver	Düşmenüñ olmaya ḳulūbında āb
3	Nuṣret-i fettāḥ çü muᵓmindedür	Dīde-i küffārdadur ḫūn-ı ḫᵛāb
4	İrdi ᶜadū başına seyf-i ḳażā	Rumḥ-ı muvaḥḥidde cigerler kebāb
5	Nuṣretini bildi Ḫudānuñ MURĀD	Bendesidür cümle anuñ şeyḫ u şāb

164.

Müfteᶜilün Müfteᶜilün Fāᶜilün

1	Yār cemālinden açar çün niḳāb	Ḳarşu varur dīde-i dil yāb yāb
2	Rūz nedür rūze nedür şeb nedür	ᶜĀşıḳ iseñ ᶜışḳ ile var iste tāb
3	Mültemis oldı çü saña vaṣl-ı yār	Eyle اولی الالباب yüri daḳḳ-ı bā
4	Münfaᶜil olma çü sözüñ reddi yoḳ	Diñle ne kim naḳl ide ehl-i kitāb
5	Çünki cihān oldı MURĀD ile pür	Pes kimedür yā bu ᶜiḳāb ü s̱evāb

165.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Feᶜūlün

(.––– .––– .––)

1	Benüm vird-i zebānum nām-ı maḥbūb	Benüm fikr-i ḫayālüm oldı ol ḫūb
2	Kemāl-i lā-naẓīrümdür naẓīrüm	Kemālümden ḥabībüm oldı merġūb
3	ᶜAyān-ı bā-nihān vechinde ᶜaynüm	Niḳāb-ı bā-ᶜayān altında maḥcūb
4	سعيرٌ بالرّجالا شمس و اقمار	İḥāṭa eylemiş devvār içün ṭob
5	MURĀDĪ ṭālib oldı her ṭalebde	Zehī ṭālib zehī maḥcūb-ı maṭlūb

166.

(.---   .---   .--)

1 Gönül bezm-i cemāle oldı ṭālib   Ṭalebden bī-ḫaberdür kendü rāġıb
2 Olalı genc-i pinhānuñ kilīdi   Özinde münderic aʿlā'l-meṭālib
3 Kemāl-i hem-nişīn itmiş eser çün   Anuñ çün oldı her nevʿ üzre ġālib
4 Müheyyādur ʿayāna fi'l-kıyāma   Anuñ çün oldı defter üzre ḥāsib
5 MURĀDĪ evvelīnüñ āḫırıdur   Ne kim geldi ise ol aña ḳālib

ḤARFİ'T-ṬĀʾ

167.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.---   -.---   -.---   -.-)

1 Maʿrifet mihrindedür żav-ı hidāyet maʿrifet
Böyle olmışdur muḳadder böyledür pes nāṣiyet

2 Nāme-i taḳdīri taḥḳīḳ itmeyen ʿallāmeler
Mülzem olmazlardı gūş itse şuyūʿın ʿāḳibet

3 فادخلوها خالدين āvāzesin gūş eyleyen
Dāḫil olup her elemden buldı anlar ʿāfiyet

4 Müntehā-yı muḳteżāyı añlayan şunlar durur
Her ẓulümden ḳurtılup taḥṣīl ide nūrāniyyet

5 Bu MURĀDuñ ʿuḳdesin ger ḥal idерseñ ʿilm ile
Senüñ içün de yazalar tā ḳıyāmet menḳıbet

168.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.---   -.---   -.---   -.-)

1 Saʿd-ı ekberden ṭulūʿ itmekdedür ʿayn-ı necāt
Mümkināt-ı ḳālime ʿarż oldı ġayb-ı beyyināt

2 Oldı müstecmi ṣıfat-ı emr-i ʿālem kāf u nūn
قوله الحق وله الملك ile geldi ḳāṭıʿāt

3 Lafẓ-ı maḫfīden beyānum emri icrā olsa ger
Mümteniʿden vaz olurdum ḥall olurdı mümkināt

4 Rūḥ-ı aʿẓamdan murādum rūḥ-ı rāḥat olmasa
Heybetümden cümle ʿālem olur idi ḳat ḳat

5 Vażʿ-ı heyʾetden MURĀDĪ vażʿ-ı ḥikmetdür hemān
Ḥikmet-i heyʾetde buldı ʿilm ile ḥikmet s̱ebāt

6 Gūş-ı cān ile MURĀDuñ ḳavlini ḳıl istimāʿ
İki yüzlü āyine oldı ḥayāt ile memāt

169.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fā ilün
(-.---   -.---   -.---   -.-)

1 ᶜĀrifüñ kavlindedür şerḥ ü beyān-ı maᶜrifet
ᶜĀşıkuñ kalbindedür sırr-ı nihān-ı maᶜrifet

2 Kulzüm-i ḥayretde her eşyā kılupdur ġavṭalar
ᶜĀkilüñ fehmindedür fehm-i ᶜayān-ı maᶜrifet

3 ᶜİlm ile buldı bulanlar genc-i maᶜnāya ṭarīk
ᶜĀlemüñ ᶜilmindedür şerᶜ-i mekān-ı maᶜrifet

4 Ġayb-ı ᶜaynı māverasından tekellüm bir daḫi
Murteżā destindedür tīr ü kemān-ı maᶜrifet

5 Cān ü ten terkin uranlar buldılar maᶜnāya yol
Ey MURĀDĪ ṭārik olandur cihān-ı maᶜrifet

170.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Maḥż-ı sırr-ı evliyādur ibtidā-yı maᶜrifet
ᶜĀşıkuñ zevk u ṣafāsıdur ṣafā-yı maᶜrifet

2 Kılmaz idi enbiyā vü evliyā ᶜarż-ı hüner
Gūş-ı cāna gelmeseydi ger nidā-yı maᶜrifet

3 Evvelīn ü āḫirīn bulmaz idi aṣla vücūd
İrmeseydi mümkināta ger ṣadā-yı maᶜrifet

4 Bulmaya aṣlā fenā vü görmeye hergiz zevāl
Aña kim bir laḥẓa el vire beḳā-yı maᶜrifet

5 Ey MURĀDĪ ger ṣorarsan kāmili kimdür baña
İntihā vü intihā vü intihā-yı maᶜrifet

171.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Lûṭf-ı ḥikmet kāsesinden nūş iden āb-ı ḥayāt
ᶜİlm-i ᶜulā ile uḫradan bilüpdür بینات

2 Kāse-i ᶜibretde āb-ı rūy-ı ᶜālim buldı bes
Oldılar ol āhdan her [illegible]

3 Manṭıḳ-ı aᶜlā bulupdur ṭūṭi-i sebz-i revān
Çünki ol āb ile ḫalṭ idüp içer ḳand-i nebāt

4 Ḥālet istersen eger ey ṭālib-i ᶜilm-i ledün
ᶜĀlem-i ṣūretden iḫrāc eyle murġun bul necāt

5 Gel MURĀDuñ ḳavline ḳavl ol ki sulṭān olasın
Kılasın bu salṭanatla nice biñ biñ şāhı tāb

172.

Fā^c ilātün Fā^c ilātün Fā^c ilātün Fā^c ilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ehl-i diller dāmenin ṭut ister iseñ ger^c nedāt
Zīrā Ḥak anlara virmişdür ne kim var ṭayyibāt

2 Müstedām olmaḳ dilerseñ ma^c rifet kesb eylegil
Ma^c rifet bezminde gel nūş eylegil āb-ı ḥayāt

3 Cür^c a.nūş itmek dilerseñ gel berü dīvāne ol
Gel bu varlıḳ perdesin keşf eyle bulasın s̱ebāt

4 لا ولن 'den geçmeyince varlıḳ gelmez ele
Ḳıl fenāsın bu vücūduñ bulasın tā ^c ayn-ı ẕāt

5 Gel MURĀDĪnüñ kelāmın müstemi^c ol cān ile
^c Arż ola pes ān-ı vāḥid saña nice beyyināt

173.

Fā^c ilātün Fā^c ilātün Fā^c ilātün Fā^c ilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Revzen-i çeşmümde ḥaḳḳiyet görür eşyā ṣıfat
Anuñ içün bildi dil dünyā vü māfīhā ṣıfat

2 Ẕāt vaṣf olmaz lisān-ı ḳāṣır ile zīnhār
Fehm-i ^c aḳla her ne kim olsa olur eşyā ṣıfat

3 Baḥr-ı bī-pāyānı kimdür kim iḥāṭa eyleye
Zevraḳ-ı dil bildi ancaḳ mevcdür deryā ṣıfat

4 Laḥzanuñ künhindedür ^c ayn-ı baṣīret ḥāżır ol
Nāḳid ol maḥż-ı ulūhiyyetdür istiġnā ṣıfat

5 ^c Arṣa-i tevḥīde ḳurduñ çünki ^c akluñ ḥaymesin
Añlagıl ednā vü a^c lā zīr ile bālā ṣıfat

174.

Fe^c ilātün Fe^c ilātün Fe^c ilātün Fe^c ilün

(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Nefeḥatümde göründi yine çün nefḫ-ı ḥayāt
Eylediler bu kelāmumda niçe biñ kelimāt

2 İḳtibās eyledi bundan ḳamu ins ile melek
Her biri kendüsine göre alupdur lezẕāt

3 Kürs-i ekberde bulundı yine ^c arş-ı a^c ẓam
Derc olupdur nefeḥatında nice biñ nefeḥat

4 Şerḥ-i ma^c nā ḫaberin bildi şu kim virdi Hudā
Yoksa ma^c nā ḫaberin kim bile ey dil heyhāt

5 Bu MURĀDuñ kelimātını eger diñler iseñ

175.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Fiᶜl-i eşyāda göründi yine bu ḥāl-i ṣıfat
Ḥāşa li'llah k'ola fi'linde o faᶜāl-i ṣıfat

2 Ẕāt-ı vāḥidde dinilmez ne cemāl ü ne celāl
Eḥadiyyetde durur cünbüş-i efᶜāl-i ṣıfat

3 Ḳavl-i ḳāʾilde dinildi niçe ḳavl-i efᶜāl –
Ḳavlümüz bunda durur kim ola aḳval-i ṣıfat

4 Bu ki dāl eyledi dālında durur yine delīl
Bil ẕelīl oldı şu kim añlamaya dāl-ı ṣıfat

5 Ey MURĀDĪ senüñ aḥvāl ile ḥālün ne ᶜaceb
ᶜAceb oldur görine sende bu aḥvāl-i ṣıfat

176.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Ey göñül ister iseñ kesb idesin ger ḥālāt
Şād olma saña ger ᶜarż ola biñ biñ derecāt

2 Ṭurmagıl kendüzüñi ḫāk ile yeksān idegör
Ṭarḥ idüp senlügi senden koma kendüñde ḥayāt

3 İrişem dir iseñ ednādan eger aᶜlāya
Bu cihān milkini dübdüz yüri, var arduña at

4 Gerüben gögsüñi aldanma bu dünyāya ṣaḳın
Ġarra-i māl u ᶜömür olma yoḳ anlarda s̱ebāt

5 Ey MURĀDĪ sözüñüñ her biri biñ cāna deger
Līk ḳanı bularuñ ḳadrini bilen heyhāt

177.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Ṣādıḳum ṣıdḳ ile Ḥaḳ ṣıdḳuma virsün berekāt
Berekāt ile virür her ne virürse derecāt

2 Ḥālet-i dilde durur her n'ola aḥvāl-i ᶜulūm
Ḥālümüz maḥv olur elbetde n'olursa ḥālāt

3 Ḥaḳ durur ḥaḳḳ-ı ḥaḳīḳatde ḳomaz buṭlānı
Ḥaḳ katında bulımaz sāḥir ile siḥr-i s̱ebāt

4 Ḳurtılur ḫavf u ḥazandan şu ki ḥaḳḳa yapışa
Ḥaḳḳ ile ḥaḳ olan elbet de bulur fevz u necāt

5 Bu MURĀDĪde murād üzre ḥaḳāyıḳ ṭoludur

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Hażret-i vāhibe çūn ẕātdan irdi nefeḥāt

ظهر الحكمة والنعمة من في الحالات

2 S̱ābit oldı çū s̱ebātında durur aṣl-ı ẓuhūr

Pes ẓuhūrın yine maẓharla ḳılupdur is̱bāt

3 Ḥāṣıl olsun diyü ᶜuşşāḳına feyż ile vücūd

قد بقى اجل حيات عمرنا في الجنات

4 Beni pür-ḥayret idüp maḥż-ı ḥayātum sebebi

فلمن حق حيات ولمن مات فمات

5 Gel MURĀDuñ yine cān ile kelāmın diñle

Niçe biñ mürdeye bir noḳṭası muᶜṭī-i ḥayāt

179.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Rūz u şeb oldı çū ārāyişde sitt-i cihāt

Ne müferriḥ yir olur ravża-i bāġ-ı cennāt

2 ᶜĀlem-i aṣġarı kübrāda gören ᶜayn-ı yaḳīn

Bu fenā ᶜālem içün ḳor mı yere cāy-ı s̱ebāt

3 Milk-i ūlā ile uhrāyı bilürseñ ᶜilmi

Ne ṭarīḳatle ḳazanduñ berü gel ḳıl is̱bāt

4 Şāh-sār-ı ehadiyyetde ḳonup murġ-i göñül

Vara mı devḥa-i fānīye dahi ol heyhāt

5 Bu kelāmını MURĀDuñ güzel ıṣġa eyle

Çeşme-i mīm-i MURĀDīden içüp āb-ı ḥayāt

180.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Ne ᶜaceb ḥālet olur ḥāletümüz ey ḥālet

Gāh şevḳ u gehī ḥüzn ü gehī fürḳat devlet

2 Ber-ḳarār üzre ḳurılmadı çū rükn-i ᶜālem

Niçe erkān gözedürsin görüben ey millet

3 Seni ḥallāc-ı cihān āyine ḳılmış özine

Yüzini göstere tā kim bula ḳalbüñ behcet

4 Gel berü jengi gider āyine ṣayḳal eyle

Bilesin sende nedür ḥāṣıl olan bu ṣūret

5 Ey MURĀDĪ nice ḫōş ḫāṭıradur bu ḫāṭır

Ḫāṭırundan ne geçerse virür ol Rabb-i elest

181.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Ṣormaḳ ᶜayb olmasun ey dil-ber-i şīrīn ḥarekāt
Leblerüñ laᶜl-i Bedeḫşān mı yaḥūd āb-ı ḥayāt

2 Çün siyeh-pūş olasın ey meh-i tābān-ı cihān
Ḳaplamışdur ṣanasın āb-ı ḥayātı ẓulümāt

3 Çekilür sidre-i aᶜlāya ya ᶜadn uçmaġına
Ḳangı ᶜāşıḳ ki işigüñde bulur ise memāt

4 Yūsuf-ı s̱ānīsin ey māh-liḳā ᶜālemde
Kim naẓar itse saña günde ider biñ ṣalavāt

5 Bulur elbetde ḥayāt-ı ebedī ol ᶜāşıḳ
Ki vefāñ olsa anuñ mūnisi ger vaḳt-i vefāt

6 Yapışuben dile ḥācet o mehüñ zülfine kim
لَيْلَةُ الْقَدْرِ 'dur anuñ birisi biri

7 Āstānından anuñ gitme MURĀDĪ zinhār
Ger murāduñ ise bulmaḳ senüñ aᶜlā derecāt

182.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Cümleten ᶜālemi seyr eyledi dil bād-ı ṣıfat
Her neye ḳıldı naẓar gördi ġam u şād-ı ṣıfat

2 İsm ile ḳapladı ᶜālemleri nām ile vücūd
Anuñ içün didiler ᶜilm iledür ad-ı ṣıfat

3 Fiᶜlüñ ortasına girmez ne fuhūm u ne ᶜuḳūl
Oldı evḳāt ile her fāᶜil-i muᶜtād-ı ṣıfat

4 Vird-i nāmında müsemmāsı durur ẕikr-i ezel
İsm-i nāmına durur ẕākir-i evrād-ı ṣıfat

5 Ẕāt-ı pāka bu MURĀDĪ yine medhūş el-ḥaḳ
Budelā vü nuḳebā ġavs ile evtād-ı ṣıfat

183.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.--- .--- .--- .---)

1 Düşelden ᶜışḳ-ı dil-dāre bulupdur dil ulu rütbet
Viṣāle irmemişdür ḳılmayınca tā özin ḫalvet

2 Dilerseñ ehl-i ḥālüñ ẕevḳini bir ẕerrece tatmaḳ
Teġāfül eyleme var imdi ebrār ile ḳıl ṣoḥbet

Yem-i ʿışḳ içre bir laḥẓa şināv itdünse ey ʿāşıḳ
Ziyâde varmaġa himmet ḳıluben eylegil ġayret

4 Teferrüc eyle ālāyı gider dünya vü ʿuḳbāyı
Bilürsen işbu maʿnāyı başunda var imiş devlet

Gel imdi pīr-i maʿnā ol cihāndan cümleten el yu
Bu nefs-i şūma hergizde ṣaḳın sen virmegil ruḫṣat

MURĀDĪ yār ile yār ol ḳamu cümleye aġyār ol
İşükde ṭurma tekrār ol al imdi pīrden himmet

184.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Nidā-yı zī't-teʿālāden alupdur gūş-ı cān lezzet
Açıldı dīde-i bīnā o lezzetden zehī devlet

2 Gice gündüz tefekkür eyler idüm ẓulmet u nūrı
Şeb ile rūzı tārik olmayınca bulmadum furṣat

3 Müheyyā eyledüm ʿaḳlı ki ḥāṣıldan alam maḥṣūl
Ġanīmet ḥāṣıl oldı eyledüm çūn kendüme himmet

4 Ser-ā-tā-pā muḥīṭ oldı vücūdum ḥavżı ābına
Olupdur meşreb-i ṣāfī içer andan ḳamu millet

5 MURĀDĪ aṣl ferʿ oldı egerçi aṣl-ı evveldür
Mıyān-ı āb u gildendür viren ezhār ile zīnet

185.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 İrişdürdi yine dildāruma ey dil ḫaber furṣat
Bu çāgerden o sulṭāna neler dimiş neler furṣat

2 Şuʿāʿ-ı mihr-i tābı mümkin olmazdı ala meh-tāb
Arada virmese bir ẕerre cānum al eger furṣat

3 Viṣālün milk-i zībāsını fetḥ itdüm bi-ḥamdi'llah
İḥāta eyledi her cānibīni ser-te-ser furṣat

4 Çū maʿnī remzin-i fikr eyledüm bildüm muʿammāyı
Bu ʿilmi bilmek içün virdi bir aʿlā güher furṣat

5 MURĀDĪ vaṣl-ı dil-dāra ḳaçan olur idi vāṣıl
Mıyān-ı yāra ḳollarını ḳılmasa kemer furṣat

186.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

Seherde açdı zülmāni niḳābın şāhid-i ḳudret
Gelüp envār-ı berḳınden cihāna ᶜālem-i fıṭrat

2 Eger ki cümle oldunsa cemāl-i feyż-i inṣāna
Celāl-i ḳālıbı terk eyleyüp rūḥ ol budur millet

3 Cemāl ile kemāl arasını teşḫīṣ iden ᶜārif
Ne denlü kesb ider bir ol ḳadar bulur ḫulūṣiyyet

4 ᶜUlūm-ı künde kāf'un elfi mis̱li rāst oldunsa
Gelür mülk-i hüviyyetden saña ḳudret ve hem heybet

5 MURĀDuñ baḥr-ı ḥikmetdür maḳāl-i rūḥ-efzāsı
Seni iḥyā ider elbette ger var ise aṣliyyet

187.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 ᶜAvālim gerçi seyrānum ḥabībümdür muḥibbü'l-vaḳt
Ḥużūra çekdi izᶜānum ḥabībümdür muḥibbü'l-vaḳt

2 Şuᶜāᶜ-ı mihre ḳarşu cümle-i seyyāre nā-peydā
[illegible] beḥr-i tābānum ḥabībümdür muḥibbü'l-vaḳt

3 Semāᶜ-ı ṣavt içün bī-ṣavt u ḥarf olmak levāzımdan
Ḥurūf ezberle iḫvānum ḥabībümdür muḥibbü'l-vaḳt

4 Seḥer vaḳt-i ṭulūᶜında nümāyān olsa her sāᶜat
Daḳīḳa ḳalmaz imᶜānum ḥabībümdür muḥibbü'l-vaḳt

5 MURĀDĪ baḥr-ı bī-pāyān olupdur mevcidür ebḥār
Telāṭum oldı ᶜirfānum ḥabībümdür muḥibbü'l-vaḳt

188.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Ṣalāḥ-ı kāra ṣūret virse dil tābındadur mir'āt
Eger jeng olsa rūyında ne ṣūret göstere heyhāt

2 Cevāb eylerseñ ey rūḥum ṣımāḫ-ı cāna remz eyle
Leẕīẕ olmaz velīkin bī-ḥicāb ile durur lezẕāt

3 الا اى قم فانذر maᶜnisin fehm eyleyen ᶜārif
فكبر 'den فطهر 'den dem urursañ gelür ḥālāt

4 ᶜİmādü'd-dīn olur şol kim ṭuta şerᶜüñ ᶜamūdından
Binā muḥkem ola dirseñ esās olsun aña ṭāᶜat

MURĀDĪ feyż-i subḥāniye olmaz degmeler vāṣıl
Hidāyetden hüveydādur tedāḫül eyleyen sāᶜat

189.

Mefā῾īlün Mefā῾īlün Mefā῾īlün Mefā῾īlün

(.--- .--- .--- .---)

1 Neşāt-ı dehre aldanma fenādur āhırı elbet
Ne kim emr ide emmāre hatādur āhırı elbet

2 Mu῾ammer olsa bünyādun irerse kubbe-i çerhe
Tıbāk etbāka yüz tutma hebādur āhırı elbet

3 Bir iki günlük ῾ömr içün nedür bu gussa vü kaygu
Ne denlü vuslat el virse cüdādur āhırı elbet

4 Gam u endūh-ı dünyādan elün çek hāsılı yokdur
Ne denlü māl olursa bī-bahādur āhırı elbet

5 MURĀDĪ rāyegān ayrılmamışdur vasl-ı dil-dāra
Olursan müntehī bilgil senādur āhırı elbet

190.

Mef῾ūlü Fā῾ilātün Mef῾ūlü Fā῾ilātün

(--. -.-- --. -.--)

1 Ya Rab nedür bu hikmet ῾aynumda Hakk isbāt
Vāhib durur fu᾿ādum kudretde oldı kerrāt

2 Āvāze-i mahabbet etrāfı kıldı memlū
Bu ῾ışk ile semā῾a geldi cihānda zerrāt

3 Teşhīs-i ibn-i ādem pes cümledendür a῾zam
Sā᾿irde gerçi vardur olmadı līk hālāt

4 Rāh-ı vüsūla encüm oldı hüdā-yı hādī
Günc-i dücāda sākin teşhīs ider mi evkāt

5 ῾Ālem durur MURĀDĪ andan cihāndur ῾aks
Kā᾿im durur dem-ā-dem gerçi geçer bu sā῾āt

191.

Mef῾ūlü Fā῾ilātün Mef῾ūlü Fā῾ilātün

(--. -.-- --. -.--)

1 ῾Ālemde ῾ışka benzer olmadı bir letāfet
Ammā ki vasla mānend olmadı bir halāvet

2 Āyīne-i mahabbet behhāc olalı kalbe
Kalmadı nesne mahfī cümle göründi sūret

3 Yār ile yār olup çün geldi aradan agyār
Olmadı cümle nākıs virildi her kerāmet

4 Hakk ile bātılundan ayırdun ise kendün
Bil kıymetün bulunmaz degmede bu hakīkat

5 Nehc-i hüdādur anla cümle kelāmı elhak
Dinle MURĀDĪ kavlin başunda varsa devlet

192.

Mef^c^ūlü Fā^c^ilātün Mef^c^ūlü Fā^c^ilātün
(––. –.–– ––. –.––)

1 Ey dil gel añla ḥāli bir ḥāl durur maḥabbet
Bilgil müyesser olmaz degmeye bu sa^c^ādet

2 Rāh-ı ṭarīkat içre bulduñsa behre cānā
Cehd eyle indi cānum ḳalmaya sende ṣūret

3 Şerḥ u beyāna gelmez derd-i derūn-ı ^c^āşıḳ
^c^Işḳ olmadı müyesser kimde ki yoḳ sadāḳat

4 Cāna tenin degişdi cān u tenin virenler
Kārında fā^c^il oldı her kim ki buldı ruḫṣat

5 İsterseñ ey MURĀDĪ ^c^ilmüñde ekmel olmaḳ
Bil sendedür şerī^c^at bil sendedür ṭarīḳat

193.

Mef^c^ūlü Fā^c^ilātün Mef^c^ūlü Fā^c^ilātün
(––. –.–– ––. –.––)

1 Vaṣl-ı ḥabīb içün dil çekdi nice felāket
Ḳayırmazam ben anı ^c^uşşāḳa budur ^c^ādet

2 Rāh-ı ḥaḳiḳat üzre ḳurdı ṣırāṭı çün yār
Ṭogrulalum aña biz ḳılmayalum ḫacālet

3 İfhām ider çü ṭarzın fehm eyle añlagıl pes
Sensin ḳılan ṭaleb çün pes ġayra yā ne ḥācet

4 Mikrāż-ı şer^c^ aḳvā iken biçer mecāzı
Gel derz-i şer^c^e vāṣıl oluben ol selāmet

5 Ḳavl-i MURĀDĪyi ger almayasın ḳulaga
Saña zehī ḫacālet sende zehī ḥamāḳat

194.

Mef^c^ūlü Fā^c^ilātün Mef^c^ūlü Fā^c^ilātün
(––. –.–– ––. –.––)

1 Fecrüñ çü maṭla^c^ından ṭāli^c^ bu şems-i vaḥdāt
Her yañeden belürmiş seyyāre-i sa^c^ādat

2 Baḥr-ı ḥaḳīkat içre bu fülk-i dil şināver
N'ola iḥāṭa ḳılsa her yanını anuñ ẕāt

3 Bir cür^c^a mest idelden dil geçdi bu cihāndan
Bir leẕẕete irişdi terk oldı cümle leẕẕāt

4 Ġavṣ oldı çünki ġavvāṣ ḳuṭb oldı aña ṭālib
Dünyā ṭolu ṭalebde her nice olsa esvāt

5 Virdi MURĀDĪ yāra her ne ki var taṣarruf

Mefᶜūlü Fāᶜilātün Mefᶜūlü Fāᶜilātün

(––. –.–– ––. –.––)

1 Ṣabr u ḳarāra ṭāḳat ᶜuşşāḳa oldı ᶜādet
Lûṭf eyle ey ḥabībüm ḳıl anları himāyet

2 Cān u göñülde ḫānum ᶜışḳun maḳarr idüpdür
Şevḳ u maḥabbetüñdür bu cism ü cāna rāḥat

3 Sensin çü şāh-ı ᶜālem biz bende-i gedāyuz
Biz saña āşināyuz ḳılġıl bize ᶜināyet

4 Bu ᶜömr-i cān-ı sermed ᶜışḳuñladur muḳayyed
Ġayrüñden eyle ebᶜad ḳıl gel kerem ᶜināyet

5 Oldı saña MURĀDĪ cān u dil ile bende
Lûṭf ile aña sen de virgil ebed saᶜādet

196.

(Mefᶜūlü Mefāᶜīlü Mefāᶜīlü Feᶜūlün)

1 Dil eyledi dil-dāra nice dürlü ẓerāfet
Ol fenn ile bulmışdur işiginde liyāḳat

2 Mesmūᶜ olalı semᶜine aḳvāli ḥabībüñ
El virmedi ġayrıya bunuñ gibi saᶜādet

3 Cān atdı çü cānānesine buldı ḥayātı
İḳdām ile pes ḥāṣılını eyledi ḳurbet

4 Ḳaldurdı ḥicābın idüben keşf-i cemāli
Ṭarḥ oldı aradan gidüben tā-i maḥabbet

5 Açmazdı MURĀDĪ kelimāt içre maᶜāni
Virilmese idi aña bürhān-ı hidāyet

197.

Mefᶜūlü Mefāᶜīlü Mefāᶜīlü Feᶜūlün

(––. .––. .––. .––)

1 Dil buldı serā perde-i dil-dārına vuṣlat
El virdi aña anda o sulṭan-ı melāḥat

2 Vuṣlatda viṣāl ile özin bilmedi ḳaṭᶜā
Bir lezẕete irdi ki anı ḳapladı dehşet

3 Cemᶜ olmadı başına bir laḥẓada ᶜaḳlı
Eylemedi ḥāl üzre irişmiş idi ḥālet

4 Ser-mest oluben añlamadı ān u zamānı
Gelmez o beyāna ne ḳadar buldı siyādet

5 ᶜİzzetde ᶜazīz olmaḳ ister bu MURĀDĪ
Fehm eyleyeyin diyen özin eyleye ḫalvet

198.

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

(– – .   . – – .   . – – .   . – –)

1 Sulṭān-ı cihān oldı şu kim ḳıldı ḳanāʿat
Şol kim ola ḳāniʿ o durur ehl-i saʿādet

2 ʿĀlemde dilerseñ ki ḥużūruñ ola dāʾim
Yanuña yaḳīn olmayalar ehl-i şeḳāvet

3 Sen olma denīlerle muṣāḥib yüri zinhār
Her dem ıraġıl ḳande ki var ehl-i siyādet

4 ʿĀlemde yüri ḳılma naẓar aza vü çoġa
Tā kim bulasın cennet ü niʿmetde ḥalāvet

5 Gel al bu MURĀDĪ sözine eyleme inkār
Tā görmeyesin iki cihān içre meẕellet

199.

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

(– – .   . – – .   . – – .   . – –)

1 ʿIşḳunda dili eyledi çün sırra ʿalāmet
Sırrında alametde bulur yine nihayet

2 Ḳalbinde ḳulūb ʿilmini ḳalb eyledi maġlūb
İs̱bāta dutup eyledi sözinde belāġat

3 Tenhāda ḳılup işlerini cümle tamāmen
Ḳılmadı meṣālıhda işi ḳıldı ferāġat

4 Şemʿ oldı hemān mihre münevver gibi enver
Ṭarḥ eyledi beş ẓulmeti ḳılmadı şefāʿat

5 Taḳdīs ideli nām-ı Ḫudāyı ḳamu eşyā
Nezdīk-i MURĀDĪde ider cümle şehādet

200.

Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün

(– – . –   – – . –   – – . –   – – . –)

1 Semʿümüze gelmiş dürür çün kim bizüm iḫbār-ı dōst
Ḳapladı başdan ayaġa cismümüzi envār-ı dōst

2 ʿĀşıḳlaruz biz n'eyleyelüm cennetüñ gül-zārını
Yiter iki dünyāda biz bülbüllere gül-zār-ı dōst

3 Ey zāhid-i zīnet-perest ṭaʿn itme bu ʿāşıḳlara
Ṭurma dile tāc ü kemer yiter bize dīdār-ı dōst

4 Çoḳdan ferāġat eyledük cümle cihānı cāndan
Olalı ṭolu gönlümüz her dem-be-dem efkār-ı dōst

5 Çünle cihān aġyār olursa ʿaynuma gelmez benüm
Ben ʿāşıḳ-ı bī-çāreye olsun hemān tek yār-ı dōst

6 Al gevher-i vaslı yolına vir bu gün can nakdını
Çūn germ olupdur ʿāşıka ġāyet bu gün bāzār-ı dōst

7 Tevhīd-i hū hergiz dilüñden eksük olmasun MURĀD
Ger dilerseñ göstere dīdārını her bār-ı dōst

201.

Müfteʿilün Mefāʿilün Müfteʿilün Mefāʿilün
(-..- .-.- -..- .-.-)

1 Cāna beḳā virüp durur oldı çūn ibtidā ṣıfat
ʿİzzet ile ʿulādadur tā ebed intihā ṣıfat

2 Tāʾir-i gülşen-i Ḳudüs ḫᵛāce-i Rūḥ-ı Ḳudsdür
Cümlenüñ oldı aḳdesi eyledi çūn ḥayā ṣıfat

3 Sebʿ-i ṭıbāḳı seyr ider ḥücre-i dildedür velī
Ḥāşa k'ola mekān aña belki ider s̱enā ṣıfat

4 Ḫāṭırı idelüm zemīn el vire tā zamānumuz
Ẕāta muḳayyed olalum eyleyelüm fenā ṣıfat

5 Kendüñi bilesin MURĀD Rabbüñi ʿārif olasın
Cürʿa-i ʿışḳı nūş ḳıl tā olasın beḳā ṣıfat

202.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-)

Sensüzin hīç olımaz bende ḥayāt	Senden ayrudur hayat ile memāt
Mefḫarumdur çūn senüñ faḫruñ benüm	Pes s̱übūtuñla durur her dem s̱ebāt
Bulmadum mis̱lüñ ve hem ayru kişi	ʿĀlemi ḳıldum tecessüs ḳat ḳat
Nāḳilümden almışam şöyle ḫaber	قال ان العشق سرٌّ في الثقات
Ger yazarsañ sen MURĀDuñ sözlerin	Eyleye bir noḳṭası biñ ḳavli māt

203.

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(.-- .-.- ..-)

Oldı çūn kendü kendüde kelimāt	حافظا ربّه عن الآفات
Buldı ʿışk ile çünki Mevlāsın	كان حيّا ولا يصيب مماتْ
Çūn eḥaddür eḥadda buldı eḥad	واجدٌ بالثبات في الإثبات
Virdi zīnetle zeyne ol zīnet	روضةٌ من رياضة الجنّات
Buldı çūn ḥayy ile MURĀDĪ hayāt	الحياة من الحياة حيات

204.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün
(.--- .--- .--)

Ḥużūr ister iseñ ʿazm-ı kenār it	Bırak dünyāyı terk-i kār u bār it
Ko kes̱ret mülkini vaḥdet gözetgil	Varup bir genc-i ʿuzletde ḳarār i
Nedür żāyid yire ġavġāya düşmek	Eger ʿāḳıl iseñ terk iḫtiyār it
Gözedüp Ḥażret-i ḫallāḳum emrin	Ne kim nehy eyledi andan firār it

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Feᶜūlün

(.---   .---   .--)

1 Fu'ādun levḥine naḳḳāş-ı ḳudret   Ele aldı çeküp kilk-i saᶜādet
2 Çū tenzīh eyledi ġayrından ᶜaynın   Velī ḳudretle rütbet oldı fıṭrat
3 Müheyyā oldı çün ḥayy ile iḥyā   İrişdi ᶜilm içün mevt ile saṭvet
4 Pes aᶜlā ile ednā buldı tefrīḳ   Biri ehl-i ᶜiḳāb ve biri rütbet
5 MURĀDun fehm olunmaz bu kelāmı   Meger yāver ola sulṭān-ı ᶜizzet

206.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Feᶜūlün

(.---   .---   .--)

1 Ḳaçan kim mevc ura bu baḥr-ı ḳudret   Dökilür her ṭarafdan dürr-i ḥikmet
2 Çū yanmışdur bu şemᶜ-i lüṭf her dem   Anı yaḳan hidāyetdür hidāyet
3 Çū ġavvāṣ oldı ol lücci firāḳa   Eline girdi anun ḫoş ġanīmet
4 Merām-ı dil dürür dilden murādı   Anun çün virmedi ġayrıya ruḫṣat
5 MURĀDĪ ister iseñ ger ḳarārı   Ḳarār eyleme tā bulınca vaḥdet

207.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Feᶜūlün

(.---   .---   .--)

1 Ḥayāt-ı cāvidānumdur maḥabbet   Benüm vird-i zebānumdur maḥabbet
2 Cemāl-i lā-yezāle rehberümdür   Benüm sırr-ı nihānumdur maḥabbet
3 Enīs-i ġam-güsārumdur dem-ā-dem   Ḥabīb-i mihribānumdur maḥabbet
4 Refīḳümdür ḳamu kārumda hem-dem   Nihān u hem ᶜayānumdur maḥabbet
5 Maḥabbetdür beni şeydā ḳılan āh   Tenümde maḥż-ı cānumdur maḥabbet
6 Göñül baḥr-ı ḥaḳīḳatde gemidür   Pes aña bād-bānumdur maḥabbet
7 Beni yār ile ḳıldı āşinā ol   Göñül taḫtında ḫānumdur maḥabbet
8 Maḥabbetle çū ten oldı muḫammer   Ḥakīm-i kār-dānumdur maḥabbet
9 Ġam-ı hicrānda eglencem oldur   Benüm eşk-i revānumdur maḥabbet
10 Kemālümdür viṣālümdür cemālüm   Benüm cān u cihānumdur maḥabbet
11 ᶜAzīzümdür refīḳ u mūnisümdür   Benüm ẕikr-i lisānumdur maḥabbet
12 Ġıdā-yı rūḥ-baḫşumdur ḥayātum   Benüm dārü'l-amānumdur maḥabbet
13 Maḥabbetden durur mīm-i Muḥammed   Ḥabīb-i dil-sitānumdur maḥabbet
14 Baña rāhumda her dem reh-nümādur   Şefīḳ-i mihr-bānumdur maḥabbet
15 Necātumdur benüm ḳürbetde dā'im   Ḥaḳīḳat ḫānumānumdur maḥabbet
16 Ḥayālümdür dū çeşmümde şeb u rūz   Mükerrer dīde-bānumdur maḥabbet
17 Lisānumdur dehānumdur zebānum   Dil ile tev'emānumdur maḥabbet
18 Seḥerde dīde oldukda küşāde   Naẓar-gāh-ı ᶜayānumdur maḥabbet
19 Maḥabbetden beni ayırma yā Rab   Çū verd-i būstānumdur maḥabbet
20 MURĀDĪ cezbe-i Ḥaḳdur kelāmuñ   Zebānumda beyānumdur maḥabbet

208.

Mefᶜūlü Mefāᶜīlün Feᶜūlün

(--.   .-.-   .--)

1 Cūş eyledi çünki baḥr-ı vaḥdet — Mevcinden irişdi ʿayn-ı kes̱ret
2 ʿĀlemde bulundı ʿilm-i ʿālem — Ādemden alındı feyż-i ḥikmet
3 Merd oldı gelüp çū merd-i merdān — Bildürdi nedür rumūz-ı fıṭrat
4 Degşürmedi çünki ḥubb-ı ġayra — Pes eyledi miḥneti maḥabbet
5 Añlaya şu kim MURĀDĪ ḳavlin — Virür iki ʿāleme o zīnet

209.

Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün
(——.   .—.—   .——)

1 ʿIşḳ oldı göñülde çünki lez̤z̤et — Anuñla muḥammer oldı fıṭrat
2 Varlıḳ diler iseñ alġıl ʿışḳı — ʿIşḳ ile bulundı her saʿādet
3 Cān virüp alursañ ʿışḳı ṣatun — Ersin dū cihānda bī-melālet
4 ʿIşḳ ile derūnı yaḳsa ʿuşşāḳ — Bulurlar anuñ ile selāmet
5 Varlıḳ diler iseñ ey MURĀDĪ — ʿIşḳ oldı aña yüce ʿalāmet

210.

Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün
(——.   .—.—   .——)

1 Bulduñ bu cihānı dār-ı miḥnet — Göñlüñ buña ḳılmasun maḥabbet
2 Çoḳdur çū belāsı yoḳ vefāsı — Niçün ḳılasın bunuñla ülfet
3 Terk eyle cihānda cāh u manṣıb — Tā virile saña ulu rütbet
4 Bilgil ki beḳāsı yoḳ zamānuñ — Gelsün dilüñe oñatca ḥālet
5 Ḳılmaġa ḫaṭāña tevbe iy dil — Mevt oldı saña eyü ʿalāmet
6 Dāʾim yüri gözle Ḥak rıżāsın — Muḥkemce bu işde eyle ḳuvvet
7 Ger diler iseñ yüzün ola aḳ — Eyleme MURĀDĪ var şenāʿat

211.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün
(——.   —.—.   .——.   —.—)

1 سبحان واحد احد الذات بالصفات
الخالق الذي خلق الموت والحيات

2 Neşr-i nüşūra ʿarṣa-i heybetde kāʾim ol
Elvān levn eyledi ḳudretde beyyināt

3 Şerḥ itmek içün emr-i ʿamelde hikāyetim
Taḳdīr ḳıldı ḥükm ile gönderdi نازعات

4 Ammā ki imtiḥān içün eyledi bu işi
ناشطات ile okudı bunda والعاديات

5 Añla MURĀDĪ ḳavlini ḳavl-i ṣaḥīḥdür
Tesbīḥ-i vecd ile bulınur bu muḳaddemāt

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜilü Fāᶜilün
(--. -.-. .--. -.-)

1 Sırrında ᶜışḳ-ı ᶜāşıḳadur çūn mürācaᶜat
Seyrān-geh esb-i fikre bu hāmūn-ı ᶜāṭıfet

2 Cānuñ maḳarrı olalı bu milket-i vücūd
Żabṭında her dem oldı nice şāh u memleket

3 Ferdinde ferd olalı cihān içredür vaḥīd
Bir kimse yoḳ ki bulmaya yanında menzilet

4 İḫbār-ı şerḥe virmege ḳādir midür kişi
Her noḳṭasında gözlemeyince bir ᶜāḳıbet

5 Sulṭān olam dir iseñ eger iki ᶜāleme
Ḳāniᶜ olup MURĀDĪ ḳabūl itme salṭanat

213.

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜilü Fāᶜilün
(--. -.-. .--. -.-)

1 Şerḥ eylemez bu hālümi v'Allahi kā'ināt
Deryā mürekkeb olsa zemīn āsmān devāt

2 Cāy-ı maḳarra varmaġa ᶜālī gerek himem
Ḳande bulur himem şu ki dere ide seyyi'āt

3 Ḳābil vücūda ḳā'il olur himmet-i ricāl
Nā-ḳābile ne fā'ide ger görse beyyināt

4 Muḥsin levāzımın ider iḥżār n'eylesün
Şāyeste olmayınca kimüñ ola vāridāt

5 Ḥayfā MURĀDĪ ḳavlini gūş eylemez iseñ
Dūzaḫ olur yirüñ senüñ elbette yedi ḳat

214.

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün
(.-.- ..-- .-.- ..-)

1 Çū ṣubḥ-ı ṣādıḳı gördüm ki maḥv ider ẓulümāt
Okurdı فَالِقُ الْاِصْبَاحِ ile niçe āyāt

2 Mümessel oldı vücūd ile çūn ᶜadem naḳşı
Seçildi ayru olup cā-be-cā ḥayāt u memāt

3 Ẓulām ile çū żiyā birbirinden oldı cüdā
Birisi maḥż-ı fenā ve birisi maḥż-ı s̱ebāt

4 ᶜAlā'im oldı ᶜalāya ᶜalāyile süflī
Birisidür derecāt ve birisidür derekāt

5 MURĀDĪnüñ gele gūş eyle ḳavl ü güftārın
Diler iseñ olasın sen de kāsib-i ḥālāt

215.

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

(.-.- ..-- .-.- ..-)

1 Olupdur ʿışḳ-ı ḥabībüm baña mededle ḥayāt
Ḥayātumuñ ebedin pes ebed ḳılur is̱bāt

2 ʿAyān olalı vücūdum vücūda bürhānum
Nihān olalı ʿayānumdadur yine bu s̱ebāt

3 Kemāl ehl-i vücūda vücūd olınca kemāl
Benüm kemāl-i vücūdumdadur bu ḥüsn-i ṣıfat

4 Yaḳīnüm arasını bilmezem ıraġ u yaḳın
وَ نَحْنُ اَقْرَبُ sırrınadur viren ṣalavāt

5 **MURĀDĪ ʿilm-i ezelde ʿulūm-ı ẓāhirdür**
Velīk bāṭın u ẓāhirde gösterür ḥālāt

216.

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

(.-.- ..-- .-.- ..-)

1 شبی مباحثه کردم بدل ز اجل حیات
گذشته شد کلماتی هزار بر کلمات

2 بگفت هاتفی اندر کلام ما بندا
نباشدت که رسیدن بغور او هیهات

3 ولی که مهم بیاد ارچه طالب آفی
که او ز عالم امرست مظهر صفات

4 تعینی بجمیع ندارد از حالی
معین است ولیکن که ضدّ اوست حیات

5 شناو کردم مرادی بیامد از عمّان
که او محیط دو عالم شیوزست جهان

ḤARFİ'S̱-S̱Ā

217.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Niçe niçe yirde olur ol vücūdundan biḥās̱
Bu vücūdumı ayırma ṭoġrıdan yā müstegās̱

2 ʿİlmi ile ʿāmil olan n'eylesün eşkālden
ʿĀlim oldı şol ki terk itdi rübāʿ ile sülās̱

3 Māniʿ-i memnū dan menʿ ile ger menʿ olasın
Saña pes elṭāfını eyler ʿayān ḳıl iktirās̱

4 Yār ile yār olmaḳ istersen eger ey ḥaḳ-şinās
Olmaz aña ḳılmayınca cān ile dil iltiḥās̱

5 Bu MURĀDuñ sözleri her biri biñ cāna deger
Aña mānend ister iseñ yoḳdur aña inbis̱ās̱

218.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Çūn bulur katuñda yā Rabb cümle maḳṣūdum revāc
ʿİzzetüñ ḥaḳḳı beni sen ġayra ḳılma iḥtiyāc

2 Çünki sen rezzāḳsın cümle senüñdür kāʾināt
Yā İlāhī eyleme ḳullaruñı muḥtāc u ac

3 Gezmişem cümle eṭibbāyı bu derde çāre yoḳ
Çāresüzler çāresi buldum yine senden ʿilāc

4 Saña bir söz söyleyem kim kilk-i zerle naḳş ḳıl
Kim ulu cevher durur ḳılġıl anı başuñda tāc

5 Ey MURĀDĪ bu durur pendüm saña her laḥẓada
Cümleyi terk eyleyüp gelgil cenāb-ı Ḥaḳḳa ḳac

219.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ġam degüldür baña senden her ne gelse yār güc
Ṣābir olur cevre çekmez ʿāşıḳ-ı muḥtār güc

2 ʿIşḳ ile bir yirde ʿār olmaz ḥabībüm bilmiş ol
Āb ile bir kāsede tevʾām olımaz nār güc

3 Bilmişem her dem beni dil-dār benden yeg sever
Āh aġzından velīkin almaġa iḳrār güc

4 Saḳlarum sīnemde ʿışḳı sırr-ı pinhānum gibi
Fāş ider yaşum velīkin eylemek inkār güc

5 Baḥr-ı aʿẓamdur MURĀDĪ her yaña keffin ṣaçar
Neylesün nā-ehle keşf itmek olur esrār güc

220.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Sendedür ey dil yine maʿnāda maʿna münderic
Sende peydādur yine peydāda peydā münderic

2 Münderic̣dür münderic̣dür sende aʿżā münderic
Sendedür küllī ne var cümle temāşā münderic

3 Her ne kim vardur ḳulūb içre temennā münderic
Sendedür v'Allāhi her maḳṣūd-ı aḳṣā münderic

4 Her ne kim müstaḳbel ü hem küllü māżā münderic
Ṭaşrada bir zerre yoḳ her zīr ü bālā münderic

5 Münderic̣dür cümleten aʿlā vü ednā münderic
Ey MURĀDĪ münderic̣dür cümle aʿlā münderic

221.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 'Işk-ı dil-berden bulupdur cān u dil çün ibtihāc
Virdi anuñ çün kelāmında kelāmına revāc

2 Lem'a-i ḳandīl nūrından münevver beyt-i dil
Andan itdi iḳtibāsı cümle ḳandīl-i zücāc

3 İsm-i ḥayyīden müsellemdür selāmında selām
Pes selāmetden ẓuhūr itse n'ola başında tāc

4 Fevc maṣdardan çü ṣādırdur ṣüdūrın ṣadr ider
Kimisi ṣadrında ḳaldı kimisi muḥtāc u ac

5 Gel MURĀDĪnüñ sözine eyle merdāne naẓar
Merd-i ḥaḳḳ iseñ eger terk eyle ġayrı Ḥaḳḳa ḳac

222.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ḥākim-i emr-i ezel ḥükmine buldurdı revāc
Kimine bir şal ve kiminüñ virür başına tāc

2 Ḫasta-dilsin bu fenāda yoḳ saña hergiz ṭabīb
Gel cenāb-ı ḥażret-i vehhābdan iste 'ilāc

3 Ey ḥayāt-ı cāvidānı isteyen merd-i lebīb
Derde çāre ister iseñ āsitān-ı Ḥaḳḳa ḳac

4 Keṣreti ḳo ārzū-yı vaḥdet eyle rūz u şeb
Fā'ide ḳılmaz bu keṣret saña cānā gözüñ ac

5 Ey MURĀDĪ ṭarfetü'l-'ayn oldı aḥvāl-ı cihān
Kimse ḳalbin münkesir ḳılma gönüldür çün zücāc

223.

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

(.-.- ..-- .-.- ..-)

1 Ḥarīm-i Ka'be-i kūyuñda 'āşıḳān u ḥüccāc
Şu kim muḥibb ola 'ışḳuñda ol durur behhāc

2 Ẓalām-ı ḥucb aradan rāfi'-i 'ani'l-merfū'
'Aceb budur ki ola 'ışḳ ile gönül vehhāc

3 Ḥabībe gerçi bu 'ışḳ ile olmışam mā'il
Velīk ol daḫi mā'il ki ġayrıdan dir ḳac

4 Beni ḥayāt-ı beḳāda mü'ebbed eyledi çün
Velī bu ṣūreti bir ḫoşca nāẓır ol gözüñ ac

5 MURĀDĪ merd-i ḥaḳīḳat olupdur ol kimse
Ki ḫāk-i pāyı ola çeşme ṭūṭiya sere tāc

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

(.-.-   ..--   .-.-   ..-)

1 Dilerisen olasın sen dü ʿāleme ser-tāc
Derūnı bagla sivādan cenāb-ı ḥażrete ac

2 Seni saña gerek ise seni sen eyle hemān
Özini bilmeyenüñ ṭurmagıl yanından ḳac

3 Muḳaddimātı bilürseñ muḳaddimāt ile gör
Eger muḥīṭ iseñ ol ebr-i ḫuşke yagmur ṣac

4 Bu luʿb-ı ʿāleme aldanma natʿ unı ḳaldur
Utar seni olur iseñ de fenn ile leclāc

5 MURĀDĪ ger ṣorar iseñ niçün gınā buldı
Ḫudādan özgeye bir ferde olmadı muḥtāc

225.

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

(.-.-   ..--   .-.-   ..-)

1 Ḥabīb-i dilde göründi yine vidād-ı vülūc
Ḫurūc-ı mihr-i ḳamerde bu ittiḥād-ı vülūc

2 Tekāṭür eyledi baḥr-ı muḥīṭe gayṣ-ı ʿaẕab
Bil anı lüʾlü-i insān ider bu ṣād-ı vülūc

3 Żamīr āyinesine gelen haḳīḳidür
Ḳonuldı dāire-i noḳṭadan bu żād-ı vülūc

4 Üçünci ise ḳayırma bil anı vāḥiddür
Çün irdi rükn-i ṡülāṡiyle sitt-i ṣād-ı vülūc

5 MURĀDĪ oldı ḥaḳīḳatle çün murād-ı murād
MURĀDĪ bil ki murādındadur murād-ı vülūc

226.

Müfteʿilün Müfteʿilün Fāʿilün

(-..-   -..-   -.-)

1 Bād-ı ṣabā cānumı gördüñ mi hic   Söyle o cānānumı gördüñ mi hic
2 Āteş-i hicr ile yaḳan bagrumı   Yūsuf-ı Kenʿānumı gördüñ mi hic
3 Ṭolaşuben ʿālemi tā şarḳ u garb   Külbe-i aḥzānumı gördüñ mi hic
4 Bāg ile ḫānumdan irer mı beni   Mūnis-i yārānumı gördüñ mi hic
5 Söyle MURĀDĪ baña ṭogrı ḫaber   Derdüme dermānumı gördüñ mi hic

227.

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

(.---   .---   .---   .---)

1 Ezelden çünki ḳalb-i ḳalbüm oldı ibtidā maḫrec
Cemīʿ-i kāʾināta girü oldur intihā maḫrec

2 Hurūcum aşlın istersen ben andan olmadum ḫāric
Vülūcumda ḫurūcum vaşfını añla maḫrec

3 Eger dirseñ ki müstaḫric ne ḥāşıl ḳıldı müstaḫrec
Ne deñlü kim ḳıla iḫrāc ṭolu şubḥ u mesā maḫrec

4 Vücūduñ cevherin bildüm niçe yıldur vücūdum ḫarc
Vücūda irdüm anuñla olupdur reh-nümā maḫrec

5 MURĀDĪ süllem-i şerᶜ-i şerīfe oldı çün ᶜārıc
ᶜUrūc imiş o miᶜrāca sen añla iḳtiżā maḫrec.

HARFİ'L-ḤĀ'

228.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Maᶜānī gencini fetḥ eyledi çün ḫālıḳ-ı fettāḥ
Aşub zencīr-i ḳudretle anuñ bābında bir mişbāḥ

2 Müzeyyen eylemiş anı nice dürlü cevāhirden
Şu resme baġlamış zīnet görenler kesb ider efrāḥ

3 Anuñ bir ḫāzini var kim yoḳ anuñ hergiz aḳrānı
Güzellükde şu resmedür anı medḥ idemez meddāḥ

4 Oturmış bāb-ı genc içre anuñ ḳarşusına şaf şaf
Ṭururlar elleri baġlu melā'ikle ḳamu ervāḥ

5 MURĀDĪnüñ kelāmıdur kemāl-i ḳudret ü heybet
Anuñ bir ḥarfi şerḥ olmaz ḫalāyıḳ ger yaza elvāḥ

229.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Vürūd-ı cümle-i aḫbāra ḳılmışdur eşer ilhāḥ
Nitek'āyīne-i rūḥ-sāra ḳılmışdur naẓar ilḥāḥ

2 Vücūduñ āsmānında ṭoġupdur neyyir-i aᶜẓam
İderler muḳtebes olmaġ içün şems ü ḳamer ilḥāḥ

3 Ḥayāt-ı cānum olmış çün ḥayāt-ı cāvidānumdan
Ḥayātumdan ḥayāt içün ider naḳş-ı şuver ilḥāḥ

4 Egerçi vird ile nāmın ḳılur elfāẓ ile taḳdīs
Velī esrār ile maᶜnā bize eyler neler ilḥāḥ

5 MURĀDĪ işte feyżüñden senüñ feyżüñ kemālīdür
Degül ḥācet ṭolanuben ḳılasın derbeder ilḥāḥ

230.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

[illegible]

2 ᶜAlāʾimden ne maᶜnādür ki ibrām idesin maᶜnā
Gerek aṣlında her demde kıla ᶜāḳıl ᶜaṭā ilḥāḥ

3 Tefaḥḥuṣ eyle sırrunda ki var mı maᶜni-i ẓāhir
Pes andan ẓāhir-i sırra ḳılasın iḳtiżā ilḥāḥ

4 Muᶜayyen ibtidāsıdur nihāyetde kim esbaḳdur
Nihāyet bulımaz biñ defᶜa ḳılsun āşinā ilḥāḥ

5 MURĀDĪ söylemezdi bu kelāmı evvel ü āḫir
Eger itmeselerdi enbiyā vü evliyā ilḥāḥ

231.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ḫālıḳ-ı arż u semā çün itdi fıṭrat iftitāḥ
Kimine ᶜizzet ḳılupdur kime nıḳmet iftitāḥ

2 Yazdı çün evvel ḳalem إنّي أنا اللّه الأحد
Ḳādir-i vāḥidde evvel oldı ḳudret iftitāḥ

3 Elfdür evvel ḥurūfa ibtidā ey merd-i rāh
Oldı ᶜaḳl-ı evvele saṭvet ü behcet iftitāḥ

4 Fāᶜil-i muḫtāra iş degdi pes andan soñradan
Eyledi bu mümkināta pes meremmet iftitāḥ

5 Ey MURĀDĪ eyledüñ çünki murāda ārzū
Eyledi mim-i murād içün hüviyyet iftitāḥ

232

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ẓāhir oldı lemᶜa-i إنّا فتحنا 'dan fütūḥ
Pes muḳırr olup didiler geldi Mevlādan fütūḥ

2 Pertev-i nūr-ı cemālinden münevverdür cemāl
Berḳ urup andan ẓuhūr itdi bu eşyādan fütūḥ

3 Emr olundı pes beşīre eyledi tebşīrini
Aña da oldı ḫaber naṣṣ ile bālādan fütūḥ

4 Minber-i evc-i kerāmāt üzre çün ḳıldı ṣuᶜūd
Oḳuyup ḥamd ile ḫuṭbe didi ālādan fütūḥ

5 Ger MURĀDUÑ sözlerin fehm itmek olursa murād
İşte Ḥaḳdan isteme aᶜla vü ednādan fütūḥ

233.

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün
(.-.- ..-- .-.- ..-)

Nidā idüp kamu emlāk فالق الإصباح

2 Varup çū burc-ı şerefde mekān idüp turdı
Hicāba girmedi aṣla vü buldı fevz u felāḥ

3 Ṭağıtdı şaᶜşaᶜasın ᶜāleme ṭaraf-be-ṭaraf
Nücūmı māhı ider cümleten ḳamu ıṣlāḥ

4 Dirildi cümle nuḳaṭlar derūn-ı dāʾireye
Ṣular ki ṭaşrada ḳaldı bulur mı hiç necāḥ

5 MURĀDĪ cümle cihān üzre kāᶜināt olmış
Bu ḳavli fehm iden elbette kesb ider efrāḥ

234.

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün
(.-.- ..-- .-.- ..-)

1 Göründi hüsn-i ḥabībünde çūn cemāl evżaḥ
Anun içün iki ᶜālemdedür kemāl evżaḥ

2 Çū murġ-i cāna ṭaḳıldı cenāḥ-ı erbaᶜası
Gezer ᶜavālimi çūn oldı perr ü bāl evżaḥ

3 Vücūd-ı neşʾesi geldi çū ḳālıb u cāna
Gelüp göründi heyūlāda bu ḫayāl evżaḥ

4 Muḥarreki müteḥarrikdedür kemāl-i ᶜacīb
Muḥarrir olmasa olmazdı bu miṣāl evżaḥ

5 MURĀDĪ çünki kelāmına virdi ḫūb niẓām
Kemāl ile kelimātındadur bu ḥāl evżaḥ

235.

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün
(.-.- ..-- .-.- ..-)

1 Çū yaḳdı ᶜışḳ ile şevḳi gönülde bir miṣbāḥ
Tutup elinde anı her dücāda buldı necāḥ

2 Muᶜayyen ile mübeyyen iki yanında olup
Taḳıldı himmeti bāzūsı üzre iki cenāḥ

3 Ṣuᶜūdı ile ḳuᶜūdın bir itdi ānīde
Nidā idüp oḳudı didi فالق الإصباح

4 Memerri oldı hemān pes mürūrı merr-ı seḥāb
مَرَرْتُ didi didi merreteyn olup miftāḥ

5 MURĀDĪ taḫt-ı dile şāh-ı ᶜışḳ itdi nüzūl
Ṭağıtdı ᶜasker-i ġayrı oturdı buldı felāḥ

236.

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün
(--. -.-. .--. -.-)

1 ᶜUşşāka ᶜışkuñ oldı senüñ çün ġıdā-yı rūḥ
Her dem ilāhī yine baña ᶜışkdan fütūḥ

2 Mihmān olalı ẖāne-i dilde maḥabbetüñ
Ġayra naẓardan eylemişem tevbe-i naṣūḥ

3 Ġarḳ oldı baḥr-ı vaḥdete şöyle bu fülk-i dil
Andan ẖalāṣ olmaya gelse hezār Nūḥ

4 Kalmadı ṭāḳatüm meded it vaṣl ile baña
Hicrüñ oḳı bu cānumı eyledi pür-şürūḥ

5 Vuṣlat şarābını baña ṣun sāḳiyā meded
Hicr ile oldı ẖūn-ı dilüm bāde-i ṣabūḥ

6 Göster gözüme şaᶜşaᶜa-i nūruñı şehā
Anuñ firāḳı urmaya tā sīneme rumūḥ

7 Yā Rab MURĀDĪ kuluñı ᶜışkuñdan itme dūr
ᶜUşşāka ᶜışkuñ oldı senüñ çün ġıdā-yı rūḥ

HARFİ'L-H̲Āʾ

237.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Menbaᶜ-ı cūd u seẖāya oldı bürhān insilāẖ
Maşrıḳ-ı tende olupdur şems-i tābān insilāẖ

2 Bir ᶜaṭiyyedür H̲udādan bende-i zī'd-devlete
Neydügin añlar ḥabībüm ehl-i ᶜirfān insilāẖ

3 Lemᶜa-i nūr-ı hidāyetten ṭülūᶜ eyler hemān
Muḳtedā-yı ehl-i vicdān oldı ey cān insilāẖ

4 Bes durur ᶜāşıḳlara maᶜnā yüzinden bir nişān
Ten hicābın keşf idüp olsa nümāyān insilāẖ

5 Ey MURĀDĪ çün gele taẖt-ı dile sulṭān-ı ᶜışḳ
Ber-murād olur anuñla gelse bir an insilāẖ

238.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Milk-i tende oldı çün daᶜvāya bürhān insilāẖ
Hükm kıldı aña pes ol demde sulṭān insilāẖ

2 Gūş-ı hūşa bir ṣalā didi ṣadāyile hemān
Eyledi cānı ḳatı medhūş u ḥayrān insilāẖ

3 Eyledi şevḳ ile zevkini nihānından ᶜayān
Ṭayy ider ān ile ānı demde bir ān insilāẖ

4 Bād-bān-ı zevkini açdı hevā-yı şevḳ ile
Saldı cismi cismini ᶜummāna ᶜummān insilāẖ

ᶜAzm-ı meydān eyleye çün merd-i merdān insilāh̲

239.

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

(--. -.-. .--. -.-)

1 İrgürdi çünki daᶜvā-yı bürhāna insilāh̲
Ol demde kārın eyledi merdāne insilāh̲

2 Āh̲ırda ᶜilm-i evveli añladı kim nedür
İrmekdedür ᶜulūm ile pāyāna insilāh̲

3 ᶜİlm-i ḥaḳīḳati ki ḥaḳāyıḳda gösterür
Ger ögredürse anı sezā cāna insilāh̲

4 Fülk-i vücūdı ṣaldı bihār-ı ferāġata
Lüʾlüdür añlaġıl yem-i ᶜirfāna insilāh̲

5 Añlar iseñ MURĀDĪ maḳālında nükteyi
Sulṭān ider seni nice sulṭāna insilāh̲

240.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.--- .--- .--- .---)

1 Sıraṭ-ı müstaḳīm üzre ḳanātırın ḳurar berzah̲
Tegāfül eyliyemezseñ geçersin cennet ü dūzah̲

2 Mıyān-ı mā-i veʾt-ṭīnüñ mıyānıdur mıyān olan
Mıyānuñdan geçerseñ ger olasın rāsih̲-i erseh̲

3 Kemāli iḳtiżāsınuñ ḳażādur çāresi el-ḥaḳ
Ḳaderde aᶜraf olursañ ṣaḳın devr itme misl-i çarh̲

4 Ṭoġar çün şems-i tābānum biri birinden enver çün
Ebed ẓulmet yüzin görmez ḳamerler maḥv olur çün yah̲

5 MURĀDĪ noḳṭa-i pergār olupdur iki ᶜālemde
H̲üsūfından selāmetdür ḳamer eyyāmı görmez salh̲

HARFİ'D-DĀL

241.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 ᶜĀlem-i keṣretde gezdüm maṭlabum vecd ü vaḥīd
Vahdetüm oldı muᶜayyen oldı ṭāliᶜ pes saᶜīd

2 Kılmadum ġayra naẓar ḳaldum rıżā-yı yār ile
Añlar iseñ ḳāʾilem ḳavlinden olmışdur şehīd

3 Curᶜa peymāy oldı çün ᶜāşıklara rūz-ı ezel
Cümlesinden almışuzdur cürᶜayın oldukda ᶜīd

4 Çün ziyāde istedüm virdi ziyād urdum yine
Pes cevābını virüp didi bana هل من مزيد

5 Çün şürūᶜ itdüm didi şerᶜ ile meşrūᶜ añlagıl
Tā ki maᶜlūm ola saña cümle sevdā vü sefīd

6 Gel MURĀDuñ diñlegil ᶜilm ile maᶜnā sözlerin
Tā ki vire añlamaguñ saña ḫallāḳ-ı mecīd

242.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-。-- -。-- -。-- -。-)

1 Ḫāzin-i ḳudretde miftāḥ-ı ezel ābād bād
Bārek-Allah nice kenzi dā'inā eyler küşād

2 Maḫzen-i esrār olandur bilmişem ᶜālī güher
Hamdü li'llâh cümle ᶜālem aña eyler istinād

3 Gayet-i ḳuṣvā gözetdüm añladum kārum nedür
Ben murādun maṭlabında bulmışam gāyet murād

4 Müstedām-ı ᶜömr olanlar ḫavf ider mi dāndan
Ben murādun bulmışam dā'imle dā'im bende şād

5 Añlar iseñ bu MURĀDĪnüñ murādından murād
Bu murād ismin ezelde kim ḳomışdur aña ad

243.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-。-- -。-- -。-- -。-)

1 Şāhidem ben şāhidem ᶜaynındadur aṣl-ı şuhūd
Zīr-i dest-i muṭlaḳ olmışdur bu gün miftāḥ-ı cūd

2 Sāḥa-i ḳudretde oldı çün nebātuñ ḥāṣılı
Kiminüñ arżında bitmişdür semer kiminde ᶜōd

3 Her ne deñlü eylerem ᶜallāmeler ile biḥāṣ
Cümlenüñ oldı cevābı الودود الودود

4 رب ارني duᶜāsıyla duᶜāsın isteyen
Āyetin münzelde buldı eyledi ol dem ḳuᶜūd

5 İster iseñ ᶜilm ü ḥikmetden olasın behre-dār
Gel berü diñle MURĀDĪnüñ sözin olma ᶜanūd

244.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-。-- -。-- -。-- -。-)

1 Ser-be-ser emvāc uraldan dilde deryā-yı şühūd
Anuñ içün kaplamışdur ᶜālemi bu āb-ı cūd

2 Çün vücūd irdi vücūdından türāba feyż ile
Sen ᶜaceb eyler misin emlāk kıldıysa sücūd

Kāʾināta kādir olur hāk virmege vücūd

4 Çūn vidād irdi ezelden tā ebed devvārdur
Müşterekdür bu zebān-ı hāl u kāl ile vedūd

5 Bilmeyenler ey MURĀDĪ bilmediler bilmegi
Bil bilenler bilmediler arayup bilmekde sūd

245.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ey ʿaceb hālüm n'ola yā Rabbenā senden meded
Bakma cürme kıl ʿatā yā Rabbenā senden meded

2 Çok olupdur bende ʿisyān olmışam hayrān ü zār
Lûtf kalmışdur saña yā Rabbenā senden meded

3 Ey kerīm ü ey Hudāvend-i rahīm ü müsteʿān
Eyle ihsānuñ baña yā Rabbenā senden meded

4 Ol habīb ü ol şefīʿ ü ol cemāli bedr-i tām
Eylesün derde şifā yā Rabbenā senden meded

5 Bu MURĀDĪden cüdā kılma seni yā Rabbenā
Kıldı saña iltica yā Rabbenā senden meded

246.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Yā murād-ı külli şeyʾin şeydedür asl-ı murād
Fecr-i sādık lemʿası ʿışkı ziyād eyler ziyād

2 Her ne denlü tāʾir-i kudsī ide cevlānlar
İrmeye künh-i hakikat olmaya ʿukde küşād

3 Zerre-i nāçize pertev salsa tāb-ı āf-tāb
Āb içinde ʿaks-i tāba şems urulmaz aña ad

4 Ey hayāt-ı bi-fenāya rāgıb olan hurde-dān
Hall-i ʿukde eyler isen bulasın yevmü't-tenād

5 ʿArsa-i kübrāda nāzır olasın tevfīk ile
Bu MURĀDĪ göresin kim ʿarża kılmış istinād

247.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 قل هو الله الذي قل لا اله الا احد
قل هو الرب الذي قل لا اله الا الصمد

2 ذاتهُ مستغني عن شبه و امثال و ثانٍ
لم يلد ولم يولد ولم يكن له كفواً احد

3 Birlerem ol pādişāhı kim vücūdıdur vaḥīd
Cümle esmā vü ṣıfātına olunmadı ʿaded

4 حمد لا يحصى ana kim rāzıḳ-ı maḫlūḳdur
Cümle-i dermānda yā andan ṭurur her dem meded

5 Ey MURĀDĪ ẕākir ü şākirden ol her ṣubḥ u şām
Andan özge olmadı ḳalmışlara hergiz sened

248.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 ʿÖmrümüz ẕātunda gördük ey ḥabīb olmış ziyād
Mā-ḥaṣal taḥṣīline bunuñ iderdük ictihād

2 Lāmiʿ ol nūr oldı ʿālemlerde ādemlerde hep
Līkin olmış ṭarz-ı āḫer nevʿ-i nevʿin ile yād

3 Rükn-i evvel ṣābiʿ olsa ṭañ degül ey hūşmend
Ḥarf-i elf olmasa vāḥid bulımazdı izdiyād

4 Keẟret ü vaḥdet nedür keẟretde vaḥdetdür ḳamu
Vahd u vaḥdāniyyet iẓhār içün oldı hemm ü şād

5 Ey MURĀDĪ fāʿiliyyet ḫālıḳuñ żabtındadur
Oldı seyyār ʿalleme'l-esmā rumūzı hem çü bād

249.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Dīde-i ümmīdi buldum çeşm-i cānumdan küşād
Rāhumuñ meʾvāların menzilden itdüm izdiyād

2 Tāb-ı ruḫsārı cemālüñ manẓarından gösterür
Revzen-i ʿaynumda ṭurmadı ḫayāli hem çü bād

3 Ey ṭabīb-i ḥāẕıḳ olsun saña sevgendüm bu kim
Eyle dermān var ise dil derdine ḳılma ʿinād

4 Kehkeşān-ı dehre bakdum herkese yol gösterür
Hey ẓālim bī-vefādur āh bu kevn-i fesād

5 Ḳālıb-ı fersūdeye cān-baḫş olupdur bu kelām
Ey MURĀDĪ ḥażret-i Ḥaḳ zihnüñe virsün ziyād

250.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Çün temennā kıldı dil sırrında iẓhār-ı sücūd
Pes ḳıyām ile rükūʿ oldı aña aṣl-ı şühūd

2 Ol selāmın kılmasa dil virmez idi hīc selām
Eyledi ol dem şehādetde teḥiyyāt ile cūd

3 Ḥamdümi iḫlāṣ ile ʿarż eyledüm çün fātiḥā
Baña meftūḥ oldı āmīnümde emniyetle sūd

4 İbtidā ekberde çün kim kibriyādan lemʿadur
İntihā oldı selāmet ile iḳrārı ʿanūd

5 Sen MURĀDuñ baḥrınuñ emvācını kılma ḥisāb
Būd olan nā-būd olur nā-būd olandur anda būd

251.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..–– ..–– ..–– ..–)

1 Şühedā oldı çü meşhedde nedür aṣl-ı şühūd
Şāhidīn olmaġ içün oldı pes aṣl-ı meşhūd

2 Ḫalvet-i ʿışḳda çün muʿtekif olmış ʿāşıḳ
Erbaʿīn ile muḫammer oluben buldı vücūd

3 Mescide vardı sücūd içün idüp ʿarż-ı niyāz
Eyledi mescid ü miḥrāb aña ol laḥẓa sücūd

4 Nāmını bilmek içün nām ile nām itdi özin
İsm ile bildi müsemmā didi فيها السرور

5 Gel MURĀDuñ sözini añla murād ile yine
Bī-vücūd ol ki bilesin ne durur ṭayy-ı vücūd

252.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..–– ..–– ..–– ..–)

1 Ḫālıkuñ ṣunʿını ẓann eylemişem ʿarż-ı vücūd
Bildüm aṣlın biline sācid ile tā mescūd

2 Nāḳil-i ḳudsī işitdüm dir idi bu ḫaberi
Şāhidīne naẓar eyle biline tā meşhūd

3 Nāṭıḳum nuṭḳuma virmedi benüm ẕerre ḫalel
Her ne kim ʿaḳla gelürse anı bilgil mevcūd

4 Ḥabbeẕā gülşen-i vuṣlatdan ire būy-ı laṭīf
Vāridüñ ṣafḥasına naḳş ide nāmuñ mevrūd

5 Her ne yirde ki MURĀDĪ ola maʿbeddür ol
ʿAbd-i ḫāliṣ olana gizlü degüldür maʿbūd

253.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Allah Allah ne ʿaceb ḥāl durur ḥāl-i vücūd
ʿİlm-i ẕāt-ı eḥadiyyetde durur aṣl-ı şühūd

2 ʿİlm-i ẓāhirle gelüpdür ḫulefā-i insān
ʿİlm ile fark oluna sācid ile tā mescūd

3 Süfehādan oluben kılma ṣakın sefk-i dimā
Tā faẓīletle melekler kılalar saña sücūd

4 Sāha-i ʿarşa basaldan ḳadem-i nevʿ-i beşer
Didi tesbīḥi melāʾikle daḫi ʿarş-ı vedūd

5 Ey MURĀDĪ kalemüñ şakkını şakku'l-kamer al
İʿtiḳād eyledi nuṣretde saña cümle cünūd

254.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Mihr-i lûṭfuñ ṭoġalı ʿālem-i enverde vücūd
Cümle insān ü melāʾik kamu eşyāda sücūd

2 Nāmuñı vird ideli cümle cihān elsinesi
Herkese ʿaḳl ile miḳdār-ı zuʿmdür mevrūd

3 Şerḥ-i ālā ide mi her fen-i nādān ey dil
ʿĀlim iseñ eger ʿilm ile şehādetde şühūd

4 Dürr-i nā-yāb gelür ḳaṭreden ey baḥr-ı kerem
Baḥr eger dürr-i muḥīt olsa dür oldı nā-būd

5 Gūş-ı hūşa ki MURĀDuñ kelimātın alasın
Göresin her naṭaḳında nice bin defʿada sūd

255.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Olalı ʿışḳ-ı ḥabīb ile muḫammer bu vücūd
Eyledi cümle melāʾik aña ʿışḳ ile sücūd

2 Rū-be-rū yāra niḳāb açduralı nāz u niyāz
Fark olımaz saña ol cāyda sācid mescūd

3 Niçe şerḥ ola muʿayyen göremez derk-i naẓar
Şol vücūdı ki vücūdında olupdur mevcūd

4 Rāsti bu ki şehādātı nedür beyyinenüñ
Añlamazsın meger añlatdura sırr-ı meşhūd

5 Ey MURĀDĪ saña virdügini vehhāb-ı ezel
Sayamaz cümleten eşyā ger olur ise şühūd

256.

Müfteᶜilün Mefāᶜilün Müfteᶜilün Mefāᶜilün

(–.. – .–. – –.. – .–. –)

1 Baḥr-ı belāya ṣalma gel ᶜāşıḳunı meded meded
Cān ikiligi terk idüp anuñ içün didi eḥad

2 ᶜArşa baḳarsa dīde-i seyr ide nur-ı naᶜlünüz
Tāb ura vech-i arża ol almaya nūrına ᶜaded

3 Ḳanṭaradur ṣırāṭı çün şarṭ ile basdı dil ḳadem
Ḳā'im olursam ᶜarṣada ᶜışḳı ola saña sened

4 Rabbi bilürse لم يلد kimseyi beñdeş itmez ol
Şuġlı ziyāde ger ḳıla arturuben didi ṣamed

5 Añla MURĀDĪde vücūh olmadı ḥadd-i bā-ḥisāb
Cāhil-i mutlaḳ ol durur ḳoya ᶜulūmı üzre ḥad

257.

Müfteᶜilün Mefāᶜilün Müfteᶜilün Mefāᶜilün

(–.. – .–. – –.. – .–. –)

1 Ḥālümüzün ḥaḳīḳatin bilmedi kimsene ebed
Lākī şol añladı k'aña bildüre vāḥid eḥad

2 ᶜArṣa-i levḥi gezmişem ḥadd-i ḥudūda almışam
H̲āzini olmışam anuñ ᶜayn ide mi aña ne ḥadd

3 Derc olalı hazine(ye)cümleten olmış olacaḳ
Geçdi elümden ol ḳamu urmadı kimse aña yed

4 Cümle ᶜulūm ḳaṭredür ᶜilm-i H̲udāya nisbeten
ᶜİlmi ᶜilin okumışam ġayrı ᶜulūmadur sened

5 Añla MURĀDĪnüñ sözin ister iseñ eger ᶜilim
Sen dahi ḥālün istegil yoḫsa ᶜulūma yoḳ ᶜaded

258.

Müfteᶜilün Fāᶜilün Müfteᶜilün Fāᶜilün

(–.. – –. – –.. – –. –)

1 Elviye-i naṣr ile fetḥ olınup çün bilād...
Pes bu sebebden durur cān ile dil oldı şād

2 H̲āliḳ-ı kevn ü mekān eyledi bu ḥükmi çün
Her birine ḥikmeten vażᶜ olınup yaḫşı ad

3 Ḥamd ü senā añadur lüṭf u seḫası öküş
Şükrini ḳıl dā'imā nāmını ẕikr eyle yād

4 Olmadı iḥsānına hiç nihāyet anuñ
Hergiz olımaz muḥīṭ anı bu ẓann-ı fu'ād

5 Diñle MURĀDĪ ~~sözüm~~ añla anı cān ile
Kim ki ᶜadūdur aña oldı [illegible]

259.

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(.-.- ..-- .-.- ..-)

1 ʿAceb cemāl-i kemālünde mı vücūd-ı ehad
Ya vāhidün ehadında kemāl-i lā-yuʿad

2 Müvāneset çū enīs eyledi ʿayānı nihān
Nihān ʿayānına oldı ʿayān nihānına sed

3 Tahiyyat-ı ezelīdür viren özine selām
Selāmet olmag içündür selāmın eyler red

4 Hemān cihāna nidādur ġaraz cihān degül
İkiyi terk iden oldı iki cihāna sened

5 MURĀDĪ ʿizz-i huzūrında çūn murād oldı
Müverrih-i ezelīdür koyan bu tārīhe had

260.

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(.-.- ..-- .-.- ..-)

1 Seher cemāl-i habībüm nikābın itdi küşād
Mahabbet-i ezelimüz ziyāde oldı ziyād

2 Kabūl-i hüsn idüp ol dil-rübā-yı sāhib-rāz
Mukarrer-i kerem idüp mükerrer itdi reşād

3 ʿAzīz-i çeşm-i men anla bu ʿilm-i bā-haberi
Haber rumūzını bilmeyen eylemez irşād

4 سَلَامٌ قَوْلًا nedür cennet-i muʿallāda
Muġayyebāt-ı ezeldür yine bunda mirsād

5 MURĀDĪ bu suhanun kuvvet-i cāndur el-hak
İder demi ile vīrāne dilleri ābād

261.

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(.-.- ..-- .-.- ..-)

1 İrişdi emr-i ezelde ebed meʾāl-i vücūd
Teraşşuh itdi inā-ı vücūda hāl-i vücūd

2 Habīb-i asl ola habbu'l-īsāle çūn māʾil
Gelür anunla heyūlāya bu hayāl-i vücūd

3 Mufassal eyledi tafsīli ism-i lā-yūʾad
Şerāʾitinde durur līk ittisāl-i vücūd

3 Egerçi ketm-i ʿademden var ise bāhirdür
Sebeb olur ʿademe anla infisāl-i vücūd

5 MURĀDĪ ʿilm-i hüveydādur egerçi bihās
Açar kemāl ile her lahza bir cemāl-i vücūd

262.

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

(.-.-   ..--   .-.-   ..-)

1 Göründi ġayb ile ᶜaynumda çūn kemāl-i vücūd
Cihānuñ añla ᶜuyūnına bu ḫayāl-i vücūd

2 Muḳarenetle bilinmiş çūn iḳtiżā-yı ezel
Ebedle oldı cevābında bu suʾāl-i vücūd

3 Çū ᶜayn-ı raḥmetimiş bilmişem fünūn-ı kemāl
Bu ᶜaynumuzda aḳarsa n'ola zülāl-i vücūd

4 Çū ḥālümüzde bilinmiş durur ḳamu aḥvāl
Anuñ içün irişür ḥavl ile bu ḥāl-i vücūd

5 MURĀDĪ ḳadrine irmekdedür igen meyyāl
Gözedür anuñ içün ser-te-ser miṡāl-i vücūd

263.

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

(.-.-   ..--   .-.-   ..-)

1 Muḥīṭ-i ġarḳa-i nūr olalı bu resm-i fuʾād
Cihān sīl u ziyānından oldı (ol) āzād

2 Muḳarrer eyledi ᶜışḳı baña muḳırven ben
Ṡenā vü medḥini ḳıldukca ol ḳılur beni şād

3 Miṡāl bulmadı dil ḳaldı beni miṡāl içre
Keṡāfeti ḳoyup elṭāf oldı hem çūn bād

4 Vuḳūᶜ-ı ḥāṣıl ider mi şu kimsene ol ġarḳ
Meger temevvüc-i deryā ide anı üstād

5 MURĀDĪ ᶜayn-ı murād oldı merd ḥaḳḳıdur
MURĀDĪ bu ki murād ala andan aṣl-ı murād

264.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.---   .---   .---   .---)

1 Yazup defterde kilk-i ḳudret ile ḫaṭṭ çūn kim ad
Didi ن ile الم حم يس صاد

2 Oḳudı çünki والنجم 'dan olmadı nuṭḳı
Bilüp vaḥyı çū يوحى 'dan ṭutupdur ṭoġrıyı mirṣād

3 İrişdi اذا جا نصر 'dan idüp fettāḥ-ı fetḥ-i bāb
Virildi ḥıkmet aᶜdāya idüp pes تبت ile şād

4 Çū emr oldı dinildi ḳatılup ᶜayn ile sīn iẓhār
Tevaḳḳuf eyleyüp المر didi yüridi çūn bād

5 MURĀDuñ sözinüñ her birisidür mürşid-i kāmil
Nice ẓulmet ḥicābında ḳalanları ider irşād

265.

Mefʿūlü Fāʿilātü mefāʿīlü Fāʿilün

(--.   -.-.   .--.   -.-)

1 Yakdı firāk odına gönlümi meded
Yok mı ilāhi fürkate pāyān ile ʿaded

2 Dōst ayrılıgını kıl ʿināyetler ey Hudā
Virme kimesne başına gösterme gel ebed

3 Yā Rab ne āteşin olur iniş firāk odı
Gösterme anı kimseye lûtf eyle ey samed

4 Kim diye yār fürkatine sed hezār aña
Ol taş bagırlı oldı hacerden dahi eşed

5 ʿAyn-ı MURĀDĪ kan akıdur hicr-i yārdan
Vasl-ı nigār bir dem anı eyle yā ehad

266.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

(.---   .---   .--)

1 Ehaddan oldı zāhir çünki Ahmed   Çū geldi ʿāleme dindi Muhammed
2 Vücūdı mürtefiʿ olmış ʿulāda   Anuñ çūn ism-i resmīdür müʾebbed
3 Mıyān-ı mā-i ve't-tīn iken ādem   Resūl idi özi dini müʾeyyed
4 Delīl-i enbiyā vü evliyādur   Musaffādur küdūret andan ebʿad
5 Gele çūn kim zuhūra yevm-i mahşer   MURĀDa pes ricāsı oldı mesned

267.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

(.---   .---   .--)

1 Çū ebrūñ oldı mihrāb-ı mesācid   Aña nazzār olupdur cümle sācid
2 Benüm hamdüm bilenler hāmid oldı   Benüm hamdümle aʿlem cümle hāmid
3 Çūn enfāsum durur ʿĪsāya akreb   Bulur benden hayāt emvāt-ı cāmid
4 Muʿazzez oldı dil yāruñ katında   Bi-hamdi'llāh ki tāliʿdür müsāʿid
5 MURĀDuñ sözlerin ger kılasın gūş   Begüm kesb idesin nice fevāʾid

268.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

(.---   .---   .--)

1 نظرنا نظرةً فى نظر واحد   سقينا كلّ يوم الف واحد
2 و انّا فضلنا فضلاً عظيماً   وجدنا واحدا من كل واحد
3 وانّ الرب ربٌ لا سواه   تحيّرنا ولا من امر ماجد
4 سجدنا سجدةً بالكبر كلّا   وما انا ساجدين فى المساجد
5 مرادُ الله حبيب ليس غير   وما من حاجة من كل ساجد

269.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.--   -.--   -.-)

1 Ruy-ı yāra dide-i dildür küşād   Omrunuz anun içun oldı zıyad
2 Çūn ene'l-Ḥaḳdan nidā geldi bize   إنّي ربّ didi her ʿuzv ad
3 Ey ḫaber-dār olmayan aḥvāldan   Ġaflet ile kime ḳılduñ istinād
4 Gel ṭariki gözle ḳalma rāhdan   İster iseñ bulasın nehc-i sedād
5 Bu MURĀDuñ manṭıḳından gūş ḳıl   Tā ki saña ol vire aṣl-ı murād

270.

Müfteʿilüm Müfteʿilün Fāʿilün

(-..-   -..-   -.-)

1 أسعدك الله بسعد قريب   عمّرك الله بعمر جديد
2 Raʾfet ü ḳudretde celāl ü cemāl   Oldı bidāyetde nihāyet bedīd
3 Lahẓadadur lahẓa-i ʿayn-ı luḥuẓ   Dīdededür çeşm-i nihān çün bedīd
4 Buldı nidā-yı ارن edest-res   Milk-i ebed içre şu k'ola vaḥīd
5 ʿĀlem-i ġayb ile şehādet nedür   Oldı murād ile MURĀDĪ saʿīd

271.

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

(..--   .-.-   ..-)

1 Ey kemālüñde külli şey mevcūd   Cümle ʿābid saña ve sen maʿbūd
2 Cümleden aʿẓam ü hem ekremsin   Ey kerīm ü raḥīm ü Rabb ü vedūd
3 Saña ḳılur sücūd her eşyā   Sensin ey şāh cümleye mescūd
4 Nāmuñ oldı zebānumuñ virdi   Vāridātuñı artur ey mevrūd
5 Bu MURĀDuñ kim ola maḳṣūdı   Çünki sensin dū ʿāleme maḳṣūd

272.

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

(..--   .-.-   ..-)

1 Fetḥ olundı çü emr-i Ḥaḳla bilād   Cümleten oldılar göñülden şād
2 Ṭutdı eṭrāfı çün sürūr ü neşāṭ   Didiler Ḥaḳla ṭoġrıdur mirṣād
3 Ṭoldı cümle tebehhüc ile zamān   Ḳalmadı yir yüzinde hiç fesād
4 Umaruz Ḥaḳdan ola nice fütūḥ   Çūn müyesser durur o Rabb-i ʿibād
5 Ey MURĀDĪ Ḫudā saña nāẓır   Cehd ḳıl ḳo zamānede eyü ad

273.

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

(..--   .-.-   ..-)

1 Mücte miʿ oldı çūn ṣıfāt-ı eḥad   Ḳodılar gökde ismini Aḥmed
2 İmtiyāz itdi cümleden anı Ḥaḳ   Didi irgürsin ʿāşıḳına meded
3 Saʿd-ı ekber ṭulūʿa tābında   Oldı tābende anda nūr-ı ṣamed
4 Muḳtedādur rüsül imāmıdur   Cümleden şerʿi ḥikmet eyledi sed
5 Manṭıḳından MURĀDuñ añla bunı   Erbaʿīn oldı ḳırḳ içinde ʿaded

HARFİ'Z-ZĀL

274.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.--   -.--   -.-)

2 Sen^c-i cāna geldi ḥikmetden cevāb Aldı dil peş ol ṣadādan iltiẓāẓ
3 Dū cihānı cāna kısmet eylemiş Buldı ẓulmetden ziyādan iltiẓāẓ
مَنْ لَهُ الْأُمُورْ umūrın gözleyen Aldı sırr-ı müctebādan iltiẓāẓ
Dūr kılma ^cışkı dilden sen MURĀD Dem-be-dem bulgıl Hudādan iltiẓāẓ

275.

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 ^cAyn-ı vāḥiddür yine ġayrında hem-dem iltiẓāẓ
Muḳteżā-yı iḳtiżā adunda her dem iltiẓāẓ

2 Çāşnīdür lezzetinden ta^cm-ı eşvāḳ-ı ^cazīz
Murteżā olmaz eger olmazsa ādem iltiẓāẓ

3 Ṣafḥa-i levḥ üzre yazmış çünki mīs̱āḳ āyetin
Ara yirde anuñ içün oldı muḥkem iltiẓāẓ

4 Ben ḥayātı bilmişem cennetde ḳayyūm añlarum
Ḥayy ider mi bulmasa ^cĪsā'bnü Meryem iltiẓāẓ

5 İbtidā vü intihā olmış MURĀDīde çü cem^c
Anuñ içün olur andan ādem ^cālem iltiẓāẓ

HARFİ'R-RĀ^ʾ

276.

Mefā^cīlün Mefā^cīlün Mefā^cīlün Mefā^cīlün

(.--- .--- .--- .---)

1 Bu göñlüm çün mekānından mekān-ı lā-mekān ister
Çü ẕevk eyledi ḥubbuñ ṣanma kim cān u cihān ister

2 Çü gitdi selb olub ^caḳlum nider ^caḳlı olan ^caḳlı
Şunuñ kim yoḳdur idrāki özinden ^caḳl u cān ister

3 Beni mest eyledi ^cışḳı ḳarāra ḳalmadı çāre
Seyāḥat itmegi ^cālemde çün āb-ı revān ister

4 Göñül bir ^cilme düş oldı ne dersi var ne fetvāsı
Oḳumazven ben ol ^cilmi ki her dem imtiḥān ister

5 Bunı fehm itmege cāna gerekdür meşreb-i ^cālī
MURĀDīnüñ sözi añlanmaġa vird-i zebān ister

277.

Mefā^cīlün Mefā^cīlün Mefā^cīlün Mefā^cīlün

(.--- .--- .--- .---)

1 Dimezven aña ^cāşıḳ kim senün yolunda cān ister
Odur ^cışḳunda ṣādıḳ kim hemān terk-i revān ister

2 Niḳābuñ ref^c idüp cāna cemālüñ āşkār eyle
Nice bir muntaẓır olsun hemān göster bir ān ister

Teraḥḥum eyle kim cellād-ı cevrüñden amān ister

4 Düşüpdür ʿışkuña rūḥum revānum cān u dilden çün
Ḥarām olsın aña sensiz eger bāġ-ı cinān ister

5 MURĀDuñ bunca güftārın mecāz añlamagıl zinhār
Çū her bir noḳṭa vü ḥarfi nice biñ tercümān ister

278.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Naẓar kıldı naẓīrinde naẓīrinden amān ister
Virüp varlıġı yaġmaya ḥayāt-ı cāvidān ister

2 Enīs-i mūnis olalı şenīnin şemmeden ṭutdı
Virüp cānı o neşnūma naʿānīden beyān ister

3 Nümāyān oldı ʿışkından nice yüz biñ kemālātı
Ki her bir sırrına anuñ nice biñ tercümān ister

4 ʿAlāʾinden ʿalāmātı bilüp ʿilm ile ʿāmildür
Velī anuñ beyānına ʿadedsüz terk-i cān ister

5 MURĀDuñ merd olan añlar kelāmı noḳṭası remzin
Ki bir noḳṭası añlanmaġa ʿömr-i cāvidān ister

279.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Ezelden tā ebed kāruñ baña lûṭf u ʿināyetdür
Hidāyetdür ḥabībüm bu hidāyetdür hidāyetdür

2 Mukırr oldukça elṭāfa virürsin tāze elṭāfı
Şekūr oldukça naʿmāya virilen tāze devletdür

3 Senüñ ḥüsnüñ ṣafāsından olur ẕevküm kemālince
Kemālinden mükemmel eylemek ḥüsn ü ẓerāfetdür

4 Olupdur müctemiʿ çün kim ʿulūm-ı evvel ü āḫir
Ne tenhādur bu tenhālık himāyetdür himāyetdür

5 MURĀDuñ bilmeyen kārın bilemez kendü eṭvārın
Kişiye elzem olan bil dirāyetdür dirāyetdür

280.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Göñül mürġin idüpdür dām-ı zülfüñ dil-berā naḫcīr
Ḫalāṣına anuñ var mı ʿaceb bir çāre vü tedbīr

2 ʿAcāʾibdür benüm ḥālüm ki bundan olmaz aʿceb kim
Ki idersin beni iki vü gāhīde idersin bir

3 Nümāyān olalı vechüñ benüm mir'āt-ı ḳalbümde
Nice biñ māh-ı tābānı ḳılur ḫūrşīd-veş tenvīr

4 Çü ḫ^{v}ābunda gören zībā cemālin ol dil-ārāmuñ
Yine ḫ^{v}ābunda ḫ^{v}ābun ḥüsn-i vech ile ide taʿbīr

5 MURĀDun gūş bu ḳavl-i sürūr-efzūnın itdükce
İderler cümleten taḥsīn eger şāh u gedā vü mīr

281.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Ḳalemler olsa ger eşcār mürekkeb olsa deryālar
Yazılmaz idi aḥvālüm ne peydādur bu peydālar

2 Eger Dāvud-veş ḳılsan bu elḥānum Zebūrunda
Ṭolardı cümle maḫlūḳātdan ṭaġ ile ṣaḥrālar

3 Enis-i ʿışḳ olalıdan gözüm ġayrıya baḳmaz hic
Ṭavāf eyler gelüp pā-būs idüp pāyende merżālar

4 Ne ġamda oldı ġayrılar bulınca rāhuna bir yol
Bu yol bir yol durur el-ḥaḳ muʿallādur muʿallālar

5 Seni var eyledi çün kim ʿibādet idesin aña
Senüñ ne işüñe yarar MURĀDĪ bunca ġavġalar

282.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Benüm rāz-ı nihānumdan ḫaber bilmez melāʾikler
Melāʾik ʿāciz olmışdur ne bilsünler ḫalāyıḳlar

2 Ḫaberdür gerçi güftārum ḫaber añlama sen andan
Bu ḳavlüm kendüzin tercīḥ idüp evṣāfını söyler

3 Ḥayāt-ı cāvidānīdür egerçi ḳavl-i dil-cūyum
Velī ḳavlümde ḳavlüm ḳāʾilüñ vaṣṣāfıdur dirler

4 ʿUrūc eyler nice ervāḥ egerçi evc-i bālāya
Bir avuc ḫāka almazlar oları añla ʿāşıḳlar

5 MURĀDuñ maḥż-ı ḥikmetdür kelāmı ey cihān-ārā
Eger ḥaḳ üzre nāzırsañ derūnuñ ṭola ḥikmetler

283.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Şüyūʿ-ı nām-ı dil-berden yine şeydādur ʿāşıḳlar
Düşüp ser-pā bürehne ʿāleme rüsvādur ʿāşıḳlar

2 Ḫaber geldi dil-ārādan ḫaberden bī-ḫaberlerdür
Cihān ucından şimdi yine tenhādur ʿāşıklar

3 Arada nest ü lā-yaʿḳıl olupdur bilemez çāre
Yine yoġ içre varından bugün peydādur ʿāşıḳlar

4 ʿAcebdür luʿbı dil-dāruñ ne oyunlar geçer her gün
Anı gözler dem-ā-dem sanma kim hercādur ʿāşıḳlar

5 MURĀDuñ diñle taḳrīrin gel imdi ʿāşıḳ ol sende
Ḳamu ednā vü aʿlādan igen aʿlādur ʿāşıḳlar

284.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Senüñ ḳadr-i kemālüñi zebānum çün ʿayān söyler
Veli ḥüsn ü cemālüñi dile her dem nihān söyler

2 Seniʿ olalı güftāruñ muʿammāsını fetḥ itdüñ
Biz anı fetḥ idince bir daḫi lafẓ-ı beyān söyler

3 Ezelde hem-zebān olmış lisānum ḥal ile ḳāle
Anuñ çün her dehānumda zebānum biñ lisān söyler

4 Kemāl-i ehl-i ʿirfāna kemālüm oldı çün mirʾāt
Baḳuben ṭūṭī-i ervāḥ anuñla dāstān söyler

5 MURĀDĪnüñ kelām-ı dil-pezīrin gūş iden ṣāniʿ
Gelüp āfāḳa şerḥ itmiş zemīn ile zamān söyler

285.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Ezelden āteş-i ʿışḳun ḳılupdur ṭıynetüm taḫmīr
Kemendüñe olupdur anuñ içün murġ-ı dil naḫcīr

2 Ne tedbīr oldı senden cümleten ʿuşşāḳa ey ḫanum
Ḳamu bend itdüñ anları maḥabbetden urub zencīr

3 Seni sevmekde şol ḥadde varupdur bu dil-i şeydā
Anı ayırmayalar ger cümle ʿālem ḳılalar tedbīr

4 Cemāl-i bā-kemālüñ oldı çün kim ārzū-yı dil
Ki senden ġayrusına meyl idüben olmadı dil-gīr

5 Eger rāh-ı ḥaḳīḳatde şināsā olmaḳ istersen
MURĀDĪnüñ kelāmın levḥüñe ḳıldur yüri tasdīr

286.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---

1 [illegible]ıyan-ı [illegible]aşık u ma şuk ʿaceb bir c[illegible]-ı ekb[illegible]
O çaya varmaz illā şol kişi kim tārik-i serdür

2 Harīm-i kaʿbe-i vuṣlat ṭavāfın kıldı şunlar kim
Dem-ā-dem ẕikr-i dil-dār ile lebbeyk aña ezberdür

3 Binā-yı ḳasr-ı ʿizzet eyledi şol merd-i muḳbil kim
Binā-yı devleti bennā-yı devletle muʿammerdür

4 Şuʿaʿ-ı mihr ü māha şuʿle virür şol kesüñ şemsi
Çerāġ-ı enveri maḥż-ı hidāyetden münevverdür

5 Ḥayāt-efzā durur her ḫasta-i cān üstine dā'im
MURĀDuñ ṭatlu elfāẓı hemān ḳand-ı mükerrerdür

287.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Ezelden çünki sendendür baña bu ʿayn-ı ülfetler
Senüñ pes maḥż-ı luṭfundan olupdur bu ʿināyetler

2 Mıyān-ı küfr ü īmānı ʿaceb teşḫīṣ ider ʿārif
Aña maḥżā ilāhından olupdur bu hidāyetler

3 Nice kerrāt ile oldum mücerrib cümle aḥvāli
Mıyān-ı vaḥdet ü keṡretden oldı bu kerāmetler

4 Vilāyetde müvellādur vilāyet ʿilmin ezberle
Heyūlādan mı añlarsın görinen bu vilāyetler

5 Anı remy itmedin sen bil ki benven rāmi-i taḥḳīḳ
Bu ḳavl içre MURĀDĪ ḳıl tecessüs nice ḥāletler

288.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Ṡebāt-ı ʿārifān ey dil naẓar bir rūy-ı dil-berdür
Bunı fehm eyleyen her ṣāḥib-i ʿirfāna reh-berdür

2 Ḥaḳāyıḳda iki vech oldı mestūr ü muʿayyende
Birisi şerḥ-i ekmeldür birisi ʿışḳa hem-serdür

3 Şemā'il bezmine geldi biri ṣūret biri sīret
Birisi ʿayn-ı bih-terdür birisi ʿayn-ı ebterdür

4 Şuʿāʿ oldı velīkin cümleten bir şems-i enverdür
Bu ṭarfun ṭurfadur ḥāli velīkin ṭarz-ı āḫerdür

5 MURĀDīnüñ kelām-ı dil-küşāsından olur ẓāhir
ʿUlūm-ı ʿalleme'l-esmā ki ādemden muḳadderdür

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Ṣafā vü ẕevk-i dünyāya ṭayanma kim o ḥırmāndur
Ne cemʿiyyet k'olur bunda ṣonı āḫır perīşāndur

2 Sakın aldanme fāniye beḳā iste ger ʿāḳılsañ
Gerekdür āḫiret milki ṭaleb ḳıl yaḫşi evṭāndur

3 Ḫudā vāḥiddür añla pes şerīki yoḳ naẓīri yoḳ
Bu maʿnayı oñat fehm it ḥaḳīḳat ʿilm-i īmāndur

4 Elā ey ʿārif u ʿāḳıl mudaḳḳiḳsen berü gelgil
Sañā bir söz diyem gūş eyle ġāyet yaḫşi izʿāndur

5 Rıżā-yı Ḥaḳḳı elden koma rāh-ı şerʿi ṭut dāʾim
MURĀDĪ işbu maʿnāyı bilenler kāmil insāndur

290.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Senüñ ḥüsnüñ temāşāsı ḥayāt-ı cāvidānumdur
Senüñ vaṣlın temāşāsı benüm rūḥ-ı revānumdur

2 Żamīrün ẕikrüñe maḥrem olalı ey enīs-i dil
Senüñ [illegible] şürūrından benüm kehf-i amānumdur

3 Şuʿāʿ-ı āf-tāb-ı ʿışḳuñ oldı ser-te-ser tābān
Cihāt-ı sitti terk itdüm senüñ kūyuñ cihānumdur

4 Muʿīnüm olalı mihrüñ benüm ey revnaḳ-ı ḳalbüm
Ne deñlü var ise ḫalkuñ benüm hep pās-bānumdur

5 MURĀDuñ şerḥe gelmez ḥasb-i ḥāli ey cihān-ārā
Ne deñlü var ise ismüñ benüm vird-i zebānumdur

291.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Vücūdundan beyān almak beyān-ı bī-nihāyetdür
Hemān aḥvāl-i pür-maʿnā ʿināyetdür ʿināyetdür

2 Benüm ʿışḳ-ı ḥaḳīḳünden ne deñlü kim suʾāl itseñ
Nihāyet istemeñ benden gözet ʿayn-ı ḫacāletdür

3 Mıyān-ı ʿayn-ı vāḥidden muʿayyendür iki ʿaynum
Birisi ʿayn-ı ülfetdür birisi ʿayn-ı ḥāletdür

4 Nefādī olmadı aṣlā bu ḥüsn-i ḫalkuñ ey ʿāşıḳ
Mıyān-ı ʿāşıḳ u maʿşūḳ ʿacāʾib cāy-ı ṣoḥbetdür

5 Muʿammādan ḫaber bilmek dilerseñ ey cemālı ḫūb
MURĀDuñ diñle elfāẓın hidāyetdür hidāyetdür

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.––– .––– .––– .–––)

1 Rumūz-ı ʿalleme'l-esmā çū inşāsında peydādur
Muʿammādan ḫaber ey dil bu inşāda hüveydādur

2 Maʿānī gencine miftāḥ ʿaḳl-ı evvel evveldür
Bu evvel evvele evvel ñidersin āḫır uḫrādur

3 Ḥayāt-ı cāvidān buldı yaḳīni āşıyānında
Fenāsınuñ fenāsında şu kim mevt ile iḥyādur

4 Küşāde ṭāliʿ oldur kim ṭuluʿın añlaya ḳande
İki çeşmi mücellā iki ʿaynı anuñ ʿunyādur

5 MURĀDĪ merd-i kār oldur yañılmaz ola kārında
Dilinde ẕikri nāmı ḳalbinüñ ẕikrinde ẕikrādur

293.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.––– .––– .––– .–––)

1 Ḳamudan geçmişüz ey dil bizüm cānānumuz vardur
O cānānuñ yolında virmege bir cānumuz vardur

2 Geçüp biz şūr u ġavġādan ñiderüz īn ile ānı
Bizüm ḫoş vaḳtimüz vardur bizüm bir ānımuz vardur

3 Ḳamu seyrānı terk itdük eger cennet daḫi olsa
Gözükmez ʿayna ġayrı özge bir seyrānumuz vardur

4 Ne ġam ġayrı ġamından çekmezüz bir laḥẓada bir ġam
Ḳulına lûṭf idici bir yüce sulṭānumuz vardur

5 MURĀDĪ sözlerüñ her biri bir dürlü muʿammādur
Anı añlamayanlar dimesün izʿānumuz vardur

294.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.––– .––– .––– .–––)

1 Ḫarāb-ābād-ı ʿālemde eyā dil olmaġıl mesrūr
Duruş aña derūnuñ ḫānesini idesin maʿmūr

2 Bilürsin çünki fānīdür bu māl u cāh u ʿizzetler
İki günlük ṣafā içün nedendür olasın maġrūr

3 Ṣafā oldur ebed ola fenā olanı ñidersin
Zebānuñdan Ḫudā ẕikrini sen bir laḥẓa ḳılma dūr

4 Zebānun degmesün cehd eylegil bir kimseye hergiz
ʿİḳāb olınur uḫrāda egerçi ola ol bir mūr

5 Eger diler iseñ ey dil senüñ baḫtuñ ola ʿālī
Ḫudādan her ne kim saña gelürse ṭut anı maʿẕūr

6 Tevāzuᶜ eylegil ey dil tevāzuᶜdur çū kār aslı
Tevāzuᶜ kıl dilerseñ ger derūnunı ola pür-nūr

7 MURĀDĪ söyledügüñ sözleri ol tutmak ardınca
Dilerseñ olmayasın bāb-ı raḥmetden ebed mehcūr

295.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Dilā bu dār-ı dünyāda ṣanur mısın vefā vardur
Vefāsı yirine bi'llāhi biñ renc ü ᶜanā vardur

2 Perīşān olalı gönlüm taᶜassür çekmezem hergiz
Bilürem bir belā ardınca Ḥakdan biñ ᶜaṭā vardur

3 Ḳo ġavġā-yı cihānı gel serüñde varsa idrāküñ
Yapış zeyline anuñ kim vücūdında ṣafā vardur

4 Nidersin vāv-ı nāsūtı yapışġıl hā-i lāhūta
Bilür bu sırrı şol kimse ki çeşminde żiyā vardur

5 MURĀDĪ ṣabr ḳıl pīşe tebehhüc ister iseñ ger
Cefā ardınca cānāndan hezārān merḥabā vardur

296.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Nice olam cüdā senden ḥayātuñ çün ḥayātumdur
Senüñle s̱ābitüm her dem s̱ebātuñ çün s̱ebātumdur

2 İkilükden geçüp bu dil ṭarīk-i bire bir ḳıldı
Bir olduġı içün cümle didi ẕāt u ṣıfātumdur

3 ᶜAceb ḥikmet degül midür gönül yoġ içre var ister
Velī maḥv eyleyen ḥucbı nis̱ār-ı ṭayyibātumdan

4 Ben eyledüm temāşāyı ṭurur ᶜālem temāşādar
Dinildi ikisi daḫi ṣıfātum ile ẕātumdur

5 MURĀDĪ mīm ü rā'yı ḳodı buldı çün elif ü dāl
Aradan giden anuñ çün didi āb-ı nebātumdur

297.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Ne şey'e kim naẓar ḳılsam anuñ vechi hüveydādur
Çū ire feyżi feyyāżun dile ᶜarş-ı muᶜallādur

2 İki yüzden durur ḳarşu iki yüzlü bir āyine
Ki serrāyile żarrāda o sevdāyile beyżādur

3 نون 'nun nidāsı çün türāba irdi lüṭfından

Ḫayālüñ ḫaylī kapladı dil aña eylemez meyli
Nice kılsun aña meyli aña ayru temāşādur

5 MURĀDĪ behre istersen koma kendünde sen ẕerre
Bu yerde çāk olur zehre bu maʿnā gizlü maʿnādur

298.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Müşevveş olmagıl ey dil seni her laḥẓa yār ister
Perişān olmagıl ġamdan seni ol ġam-güsār ister

2 Göñülde yir ṭutar ṣanma ḥabībüm ʿışk ile ʿārı
Dine ol ʿāşıka ʿāşık ki nāmūs ile ʿār ister

3 Gerekmez yārdan ġayrı baña aġyārdur cümle
Ser-i kūyundan özge ṣanma bir yirde karār ister

4 Müberrā oldı dil her nesneden cümle elin çekdi
Yoġ ile var olupdur ol yine yoġ ile var ister

5 MURĀDĪ cümle maḥsūsātı tebdīl eyledi ʿakla
Anı tebdīl-i ʿışk itdi dile her demde yār ister

299.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Bekāsından bekā bulmak bu demde bize ʿādetdür
Anuñ her dem saʿādet birle bize bu saʿādetdür

2 Ṣudūr-ı mümkinātı çünki ṣadrumdan ṣudūr itdi
Çū hādī kodı ismini bize yaḫşı hidāyetdür

3 Feżā-yı kudret içinde çū ṭayr itdi göñül ṭayrı
Ne meslekler sülūk itdi dimedi bu nihāyetdür

4 Ṣaḥāyifden müberrādur fuʾād-ı ṣafḥa-i merkūm
Degüldür lafẓ u ḥarfe māʾil aña bu kerāmetdür

5 MURĀDĪ bu muʿammādan ḫaber bilmek durur düşvār
Dutan ebkem zebānını kamu yirde selāmetdür

300.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 ʿAceb bilsem nedür bu dem ki demler bunda bir demdür
Bu demde bulmayan bir dem dimen aña ki ādemdür

2 Geçürme bu demi bir dem geçerse aġlayasın dem
Demidür ger çekersen dem ki dem mādur çū mā demdür

3 Dem ü mādan geçersen ger dem u mādan olur kāruñ
Dem-ā-dem eşkūñ ola dem demidür dem ki bu demdür

4 Dime demdür ki olmaz ġam dem olur demdeme ġamdam
Çū demden ādem oldı dem ne demdür belki demdemdür

5 Devām-ı dem devām olsun dem olsun ey MURĀDĪ DEM
Müdām olsun müdāmuñ k'anda bir dem niçe biñ demdür

301.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Şular yanında kim iki cihān ḥaka berāberdür
Olaruñ ʿayn-ı enẓārı hemān iksīr-i ekberdür

2 Sen aña dime server kim ola anuñ serinde tāc
Serīr ü tācı serden terk idenler belki serverdür

3 İki dünyā naʿīminden müberrā oldı şunlar kim
Fuʾādınuñ sirācında Ḫudānuñ nūrı ezherdür

4 Gel ey zāhid ḳoġıl ṭaʿnı yüri ḥālüñe ol meşġūl
Güm itmez rāhını ol kim hidāyet aña reh-berdür

5 MURĀDA NEFS-i ʿışḳı kimse taʿlīm idemez el-ḥaḳ
Fuʾādında kitāb-ı ʿışḳ anuñ her demde ezberdür

302.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Taẓarruʿ idüben yāra didüm kim bir es̱er göster
Cevāb idüp ḥabībüm didi kim medd-i baṣar göster

2 Revānı cān ile ḳıldum didüm cāna muḫammer ben
Didi kim fażl-ı pür-ās̱ār-ı ẕāta bī-ḫaber göster

3 Didüm ʿālem ẓuhūrumdur beni kim şāriḥ olmışdur
Didi ʿibret-nümā olduñ beyān-ı muʿteber göster

4 Cihānı var mübeyyinler didüm neyler beyānı dil
Didi ʿayn ile ʿayn-ı Ḥaḳḳı dāʾim her naẓar göster

5 Didüm sıġmaz mı ism içre müsemmānuñ merāmı pes
Didi kim sırr-ı esrārı MURĀDĪ sen hüner göster

303.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Cemale ʿaşıḳam her dem mükāfat eylese dil-ber
ʿAyān-ı bī-beyān olmış hemān ol dem aña hem-ser

2 Eger mirʾāta yüz ṭutsam benüm ʿaksüm ḳılur ẓāhir
فا قا aṣlumı bildüm araż bilmem daḫi cevher

3 Cemālin inkişāf itmiş kanı bir dīde-i bākī
Duruş hānum küşād olsun göresin neydügin manzar

4 Elā ey mihr-i ʿālem gel saña bir söz diyem añla
Kitāb-ı kalbüñ içinde bunı dāʾim idüp ezber

5 MURĀDĪ sırrı fāş itmez serin virmek mukarrerdür
Zebān-ı maʿarefnādur velī olsun mı peygamber

304.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Karar itmez bu kalbümde senüñ gayrüñ muhakkakdur
Cemālüñ ʿışkına müştāk olana ʿışkuñ eşfakdur

2 بِحُبِّ اللّٰهِ وَالْجَنَّةِ mahabbetden nişān irdi
Muhibb olan sadākatde mahabbet aña elyakdur

3 Nisār-ı tayyibāt itse eger ebr-i safā vücūd
Benüm arż-ı vücūdumda ne kim eşyā biter hakdur

4 ʿUlūm-ı enbiyādur yoluña vāris veliler pes
Nazardan zāhir-i manzūr merātibdür mutabbakdur

5 MURĀDuñ rūz-ı mahşerde nüfūsı olmaya żāyiʿ
Bunı añla muhakkak kim gażabdan rahmet esbakdur

305.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Mukarrerdür habīb-i dil kemālin eylese izhār
Vücūd-ı cümle nā-būd olur idi arż u nüh devvār

2 Hayāt-ı cāvidāndur kim sebāt-ı hayret-i şāhid
Fuʾād-ı ʿaşıkīn içre karār itse karār etvār

3 Heyūlā hükmini mazhar velīkin zāhib olmışdur
Ne maʿnādür bu maʿnāyı bilürseñ olasın tekrār

4 Muhakkik ʿālime sordum ne hikmetdür bu māfihā
Ki hakkānī kelāmundan bula dil hālet-i ebrār

4 Cevābın virdi kim ihlās içündür kalb-i ʿirfāna
Ki olmaz küfr aña hergiz bilenler oldı ber-hūrdār

5 MURĀDĪ sırr-ı ekberden ne hālet eyledüñ tahsīl
Halāyık bir muʿammādur ʿiberdür ʿibret-i absār

306.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Vücūdum būstānının görmişemdür çün tolu ezhār
ᶜAcebdür bāġbān-ı kudret itmişdür ᶜaceb tīmār

2 Nedür bu devha-i kübrā ki çekmiş āsmān ser
Guşūnında olup memlū biter her bir taraf esmār

3 ᶜAcāyib bahr-ı kaᶜrında salupdur bihler tā kim
Ki her bergi salup sāye nice biñ biñ kadar tūmār

4 Elā yā eyyühe'l-ahbāb dırahtuñ altıdur kevser
Kim içerse zülālinden olup mest olmadı hüşyār

5 MURĀDĪnüñ nedür sırrı Hudādan gayrısı bilmez
Hudādur çün anuñ yārı ne ġam ger ġayr ola aġyār

307.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Benüm çün tāyir-i kudsī iki yanumda bālum var
Birisi cezbe-i yār u biri ᶜışkī kemālüm var

2 Ben ol pervāz urıcıyam cihān pāyumda bir zerre
Ferāġandur delīlüm sanma bir yirden meʾālüm var

3 ᶜAceb deryā-yı tevhīdi kanadum fülk idüp gezdüm
Nidem ben ġayrı mellāhı delīl-i bī-zevālüm var

4 Beşer bilmekdedür hayrān melekler bunda ser-gerdān
Benüm ol yār ile her an ᶜacāʾib gizlü hālüm var

5 Eger var ise gönülde safā ol müstemiᶜ dāʾim
MURĀDĪ her nefesle nice biñ biñ nice kālüm var

308.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Telātum eyleyüp bahr-ı mahabbet tāba düşmüşdür
Kenārın bulmayıp geştī-i dil girdāba düşmişdür

2 Benüm āh ile feryādum ve çeşmüm yaşın istersen
Bisātında varup seyr eyle kim tōlāba düşmişdür

3 Cemālüñ pertev-i ᶜaksi düşürmiş mihr ile māha
Cihāna zīnet içün ol türāb-ı āba düşmişdür

4 Tahayyür kapladı ᶜālemleri hüsn-i cemālüñden
Anuñ çün zindeler bī-ᶜakl mevt-i hᵛāba düşmişdür

5 MURĀDĪ didügi hakdur eger dünyā vü uhrāda
Velī teʾsīri anuñ emr ile esbāba düşmişdür

309.

Mefā῾ilün Mefā῾ilün Mefā῾ilün Mefā῾ilün

(.--- .--- .--- .---)

1 Vücūdum pertevinden çūn ene'l-ḥaḳ lafẓı ẓāhir dür
Anuñ çün كُلِّ شَيْءٍ مَقْصُودٌ olup ḳadrümde bāhirdür

2 Beni ḫalḳ eyledi ḫālıḳ egerçi maḥż-ı ḳudretden
Velīkin ḳudret-i maḥżam çū ῾ālem bende ḳāṣırdur

3 فَلَمَّا أَوْ صَلَ الْحَقُّ الَّذِي لَا حَقَّ مِنْ فَوْقِهِ
O demde her ki bizden çān dilerse işde ḥāżırdur

4 ῾Ayān-ı bī-beyān olmak beyan-ı bī-῾ayāndur pes
Nidersin cem῾ idüp cem῾i çū vāḥid birde şākirdür

5 MURĀDĪ yümn-i himmetde Muḥammed mīmi ser çeşmeñ
Ḳamu ῾aṭşānı ḳandurduñ dehānuñ ġayn-ı māṭardur

310.

Mefā῾ilün Mefā῾ilün Mefā῾ilün Mefā῾ilün

(.--- .--- .--- .---)

1 Cemālüñ revnaḳı dünyā ve māfihāda ẓāhirdür
Velīkin ḥüsn-i insānīde ezher belki bāhirdür

2 Şu῾ā῾-ı şems-i enver ẕerredür mihr-i dil-ārāña
Muḳarrerdür bu hükm üzre ki ḳudret ḥükm-i ḳādirdür

3 Ḥicāb-ı kibriyādur perdesi rūy-ı müberrānuñ
İki perde arasında heman bu fehm-i ḳāṣırdur

4 ῾Aceb olmaya ey rāh-ı ḥaḳīḳat isteyen ῾ārif
Seni bilmekde ol ῾arrāf ῾ulūmuñ sende ẓāhirdür

5 MURĀDĪ menba῾-ı ῾ilm-i ledün olmaġa şol ḳābil
Olur kim Rabb-i a῾lāsın dili her demde ẕākirdür

311.

Mefā῾ilün Mefā῾ilün Mefā῾ilün Mefā῾ilün

(.--- .--- .--- .---)

1 Cemālüñ pertevi dünyā ve māfihādadur ẓāhir
Sen ol sulṭān-ı evvelsin ezelsin āḫir ü āḫir

2 ῾Alāyıḳdan müberrā olmayınca bulmadum ḳurbet
Ḫalāyıḳdan mu῾arrā olmayınca görmedüm bāhir

3 Ne bāhir sırr-ı aḫfāsın ḫafīsin kim nazīr irmez
Ne bāṭın ῾ayn-ı bāhirsin ki ẓāhir ḳudretüñ ḳādir

4 Bu ḳudret ḳudret-i ῾uẓmā senüñ şānuñ ῾aẓīminde
Ki ẕātuñ a῾ẓam ez-cümle هُوَ الْحَقُّ الَّذِي فَاطِرٌ

5 MURĀDĪ ῾ayn-ı kesretde çū vahdet meclisin gördüm
Aña sen ḥīn-i vaḥdetde ῾ināyāt eyle ey ġāfir

T. C.
Yükseköğretim Kurulu

312.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

(.--- .--- .--- .---)

1 Bu sırr-ı ʿışkı ey ġāfil ḥakīm-i sırr-ı dāndan ṣor
Cevāhir maʿdeniniṭurma baḥr-ı bī-kerāndan ṣor

2 Şemīm-i verd-i aḥmer ister isen būstān gözle
Figān-ı bülbül-ı şeydā dilersen gülsitāndan ṣor

3 Şehīd-i ʿışḳ olan her dem ḥayāl-i cāvidān buldı
Ḫaber ʿömr-i beḳādan isteyen rūḥ-ı revāndan ṣor

4 Ḥicāb urmış cemāline hevāyı virmiş ʿuşşāḳa
Eger ʿışḳa nişān ister isen āh u figāndan ṣor

5 Ḥaḳīḳat ʿālemin gezdüm MURĀD anda emīr olmış
Rıʿāyā olanuñ ḥālin hemān şāh-ı cihāndan ṣor

313.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

(.--- .--- .--- .---)

1 Ẓafer peykerdedür himmet çū himmet ḳābiliyetdür
Ne ḳābil muḳbil-i maḳbūl olursa ulu devletdür

2 Vücūduñ reh-güẕārında eger var ise yol cāna
Ḥabībüm kūy-ı cānāna ki olur menzil ferāgatdür

3 Cihānı kalʿ u kamʿeyler erenlerdür velī sīret
Vilāyet pādişāhında ulu maḫzen çū himmetdür

4 Tefekkür şehrine vardum didi bir pīr-i maʿnā-baḫş
Sebeb ʿizzet dilersen bil ḳanāʿatdür ḳanāʿatdür

5 MURĀDuñ ʿayn-ı kübrāsındadur Ḥaḳḳ-ı eser çün kim
Anuñ çün mīm ü rā vü elf ü dālı ʿilm-i milletdür

314.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

(.--- .--- .--- .---)

1 Ḳaçan kim sırr-ı seyrānum cevāb-ı cemʿ-i aʿlādur
Serīrüm kürsī أو أدنى mekānum ʿarş-ı bālādur

2 "جمال كل من كل" eger keşf-i niḳāb ide
Mükerrer olmadı aṣlā müyesser يسر عسرى 'dur

3 Ḥayāt-ı rūḥ-ı cismānī fenā-yı maḥv-ı ẕātīdür
Beḳāda oldı ẓāhir amma bu bir sırr-ı aḫfādur

4 ألا يا أيها الأحباب لنا من شربه كأسا
Anı her kim ki nūş ide vücūdı nūr-ı ibhādur

5 مرادي ليس في الدار وما الديار لا غير
Muḥaḳḳaḳdur muḥaḳḳiḳler ḳılurlar bir temāşādur

315.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

(.---   .---   .---   .---)

1 Beni ḥayrān iden yā Rab o nūruñdan żiyā mıdur
Cemālüñden yine keşf itsek iḥsānuñ revā mıdur

2 Ne tenhādur bu tenhālık bilinmez aṣl-i tenhā mı
Ne keṡretdür bu keṡret ibtidā mı intihā mıdur

3 Ṭutar āyīneler ṣaf ṣaf görinür yer yerin ṣūret
Bu ṣūret ṣūret-i vāḥid-nümāyişde nümā mıdur

4 Seni senlükdeyem ṭālib ṭaleb benden ya senden mi
Beni bildürmegün baña yine saña ṡenā mıdur

5 Ḥaḳīḳat baḥrine ṭalmak dilerseñ gel MURĀDĪden
Murādāta murād iste görülsün pür ʿaṭā mıdur

316.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

(.---   .---   .---   .---)

1 Çerāġ-ı çeşm-i ʿālemdür cemāli gözleyen gözler
Żiyā-ı ʿayn-ı ādemdür cemāli gözleyen gözler

2 Ḥayāt-ı mürde olmışdur refīḳ-i ṣāḥib-i enẓār
Ḳamu yaraya merhemdür cemāli gözleyen gözler

3 Enīs-i ġam-güsār oldur celīs-i hem-kenār oldur
Dil-i pür-derde hem-demdür cemāli gözleyen gözler

4 Firāḳa aġlayan oldur ḥarām eyleyüben h^{v}ābı
Göñülle bile pür-ġamdur cemāli gözleyen gözler

5 ʿAcebden aʿceb olmışdur bu iki ʿaynümün ḥāli
MURĀDĪ niçün ebsemdür cemāli gözleyen gözler

317.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

(.---   .---   .---   .---)

1 Beni ʿālemde Ferhād eyleyen şīrīn zebānuñdur
Beni bülbülleyin zār eyleyen ġonçe dehānuñdur

2 Ḥamīde eyleyen ḳaddüm dilümi eyleyen şerḥa
Senüñ ol tīr-i ġamzeñle begüm ebrū kemānuñdur

3 Ne ʿārum var ne nāmūsum ne ʿālemden ḫaber-dārum
Ḳamusın maḥv iden benden senüñ ol mū-mıyānuñdur

4 Benüm bu cānuma cevr ü cefālar ḳılduġın cāna
Baña ʿayn-ı refāhiyyet durur ṣanma ziyānuñdur

5 Geçüpdür devri Mecnūnuñ daḫi Vāmıḳla Ferhāduñ
MURĀDĪ sen figānı eyle kim şimdi zamānuñdur

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün
(.---   .---   .---   .---)

1 Benüm gönlüm ʿaceb dildür nigārından cemāl ister
Eger görse cemālini hemān andan viṣāl ister

2 Ruḫ-ı dil-dārı ger baḳsa aña ḥasret çeküp derdi
Ne ḳutludur ol ʿāşıḳlar ruḫ-ı cānānda ḫāl ister

3 Eger görse yañagı ḫālini olmazdı ḳāniʿ ol
Münāsib girü ol ḫāla ruḫı üzre bir al ister

4 Bu gözüm māh-ı nev gördükçe kılmañ ʿayb aglarsa
Anuñ agladugı oldur ki bir ḳaşı hilāl ister

5 MURĀDĪ bendeñe rūzī ḳılup lûṭf eyle sen yā Rab
Anuñ işini kim her demde kendüye melāl ister

319.

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün
(.---   .---   .---   .---)

1 Cemālüñ gülşenin ʿarz it ide tā naʿra bülbüller
Yaḳalar çāk ide güller gireler raḳsa sünbüller

2 Dırāz itmiş zebān sūsen senüñ ḥüsnüñi medḥ eyler
Cemīʿ-i lāleler hicrüñden olmışdur siyeh diller

3 Gözin açmış durur şehlā cemālüñe olup ḥayrān
Oḳur ḥüsnüñ kitābını saña meddāḥ olup güller

4 Benefşe fikre varmış kim ʿaceb var mıdur ʿālemde
Gözüñ gibi kara gözler ṣaçuñ gibi siyeh teller

5 Anı lûṭfından ol Allâh şöyle yaradupdur kim
Anuñ ḥüsnini medḥ itseñ MURĀDĪ doyamaz diller

320.

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün
(.---   .---   .---   .---)

1 Olalı ʿışḳ ile hem-ser dū ʿālemden ferāgum var
Yaḳīn olalı dil-dāra ḳamusından ıragum var

2 Çerāg-ı āftāb olmış durur yanumda bir zerre
Żiyā virür iki dünyāya bir ḫōş-ter çerāgum var

3 Gerekmez bil ki baña gülşen-i bāguñ temāşāsı
Benüm kūy-ı ḥabībümde ʿaceb aʿlā ṭaragum var

4 Cihānuñ varını hergiz gözüm ʿaynına almaz hiç
Cemāl-i yāri seyr içün muʿayyen bir yaragum var

5 Açılmış ravża-i dil-dār dirilmiş cümle ʿāşıḳlar
MURĀDĪ ʿayn-ı ʿāşıḳ girmesün muḥkem yasagum var

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

(.--- .--- .--- .---)

1 Senüñ ḥüsnüñ cemālüñdür cihānı eyleyen tenvīr
Kamu lüṭfuñ kemālüñdür ider eşkāl ile taṣvīr

2 Müberrādur cemālüñ çün ḥayātına ʿuḳūl irmez
Muḳaddersin ne yüzden kim iderlerse seni taḳrīr

3 ʿUyūn-ı bā-ʿayān ile egerçi gördiler ẕerre
Velākin olmadı ʿāşıḳ ilen sensin girü tedbīr

4 Miṡāl-i ʿaks-i mā ancaḳ temevvüc ḳıldı deryādan
Ṣaçılmasın burūḳın ḳaṭreden ḳılmış durur taḳdīr

5 Muʿammādur bu bir kenz-i ḫafīdür nükte-i muṭlaḳ
MURĀDīnüñ kelāmın kim durur gelsün iden tefsīr

322.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

(.--- .--- .--- .---)

1 Ezelden cism-i ḫākum āb-ı ʿışḳ ile muḫammerdür
Anuñ çün mihr ü mehden iki ʿālemde münevverdür

2 Ġıdā-yı rūḥum olalı ḥabībüñ nām-ı dil-cūyı
Ṭulūʿ iden lisānum maşrıḳından nūr-ı ezherdür

3 ʿAyān-ı bī-ʿayānundan geçersen bā-ʿayān olduñ
Bu maʿnāyı bilen kimse iki ʿālemde bih-terdür

4 Maḳām-ı ʿışḳ u maʿşūḳı ne bilsün degme bir kimse
Anı bilen zebānında kitāb-ı ʿışḳ-ı ezberdür

5 MURĀDuñ bahr-ı vaḥdānī yine mevc urdı ʿālemde
Salan dil fülkini bu baḥre ādemdür muḳarrerdür

323.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ḫāl u ḫaṭṭ-ı rūy-ı dil-ber dilde naḳş oldı meger
Anun içün ḳıldı iẓhār anı naḳḳāş-ı hüner

2 Her ne kim var ise vardur ʿālem-i eṭvārda
Bī-baṣīret görmez anı oldı zīrā bī-baṣar

3 Cāndan yār olmayan bāzār-ı ʿışḳı bilmedi
Bī-ḥamiyyetdür hemān taḳlīd ile alur ṣatar

4 Kimde kim var ise virmez benlüginden ol nişān
Ḳande olsa misk-i ezfer būyı eṭrāfı ṭutar

5 Ey MURĀDī sākit ol eyler hüner kendin ʿayān
Bil ki sākit olmayan ṭabl-ı tehīdür kim utar

324.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 ʿĀlemün kārın ki gördüm ʿilmi peydāsındadur
Her neye kıldum naẓar anuñ temennāsındadur

2 Ṭāʾir-i ḳudsī görelden ʿışḳ oldı bāl-ver
Şöyle ṭayr eyler ki ḳalbi ʿarş-ı aʿlāsındadur

3 Nāḳil-i esrār-ı ġaybü'l-ġayb olan vicdān ile
Sen anuñ keṣretde bilme şerḥi tenhāsındadur

4 Semʿe irse bī-ḥurūf ey merd-i dānā aṣl-ı ḥarf
Her vaḳāyiʿ kim ẓuhūr eyler muʿammāsındadur

5 Ey MURĀDĪ merd olan meydān-ı ʿışḳa cān atar
كنت كنزا sırrını sırr ile maʿnāsındadur

325.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 ʿIşḳumı her demde ey dil cevr ü cānān arturur
Nitekim bād esdügince mevc-i ʿummān arturur

2 Oldıġınca dil aña müştāḳ müştāḳ oldı ol
Anuñ içün ḥüsnüñi peydā o pinhān arturur

3 Ṭūṭī-i cāna virür taʿlīm içün bir āyine
Anuñ içün ʿilmini şevḳ ile her an arturur

4 Münʿakis oldı cemāl-i yārdan bir ḥüsn-i an
Şevḳini her dem-be-dem ʿuşşāḳ-ı nālān arturur

5 Gūş ḳıldukça MURĀDĪnüñ ḥaḳayıḳ sözlerin
Ehl-i ʿirfāna dem-ā-dem ẕihn-i ʿirfān arturur

326.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Yāre serden geçmeyince bilmedüm vuṣlat nedür
ʿİzzeti terk itmeyince bilmedüm ʿizzet nedür

2 Evvel ü uḫrāya çün kim ser-be-ser ḳıldum naẓar
Cümleden vaz gelmeyince bilmedüm devlet nedür

3 Ṭūr-ı Mūsāda ṭolandum niçe māh u niçe sāl
Ṭūr-ı cisme aġmayınca bilmedüm ḳurbet nedür

4 Keṣreti terk eylmedüm ki vaḥdete ola ṭarīḳ
Ḳalbi tenhā ḳılmayınca bilmedüm vaḥdet nedür

5 Her himemden ṭutmışumdur ey MURĀDĪ añlaġıl
Kendüzümi bilmeyince bilmedüm himmet nedür

327.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 ʿÖmr-i cāna bakmadı çeşmüm görelden rūy-ı yār
Sūzını gūş ideli geçdüm kamudan her ne var

2 Ser-te-ser gezdüm bu eṭrāfı hemān gördüm anı
Līk hicrān odına bu cān u dil her dem yanar

3 Laḥẓa laḥẓa eyledügümce küşāde dīdeni
Dīdeme bin dīde virdi devr ider ṭutmaz ḳarār

4 Āb u āteşden müberrā oldı bu āvāre dil
Bu ʿacebdür yine āb içinde āteşle yanar

5 Ger MURĀDuñ manṭıḳından añlayam dirseñ suhan
Gel berü meydāna gir terk eyle nāmūs ile ʿār

328.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Vuṣlat-ı yāra gönül meyl ideli dīvānedür
Münderic her dürlü maʿnā līk bir ferzānedür

2 Şems-i envār-ı hüdādur menbaʿ-ı ṣıdḳ u ṣafā
Cürʿa-i cām-ı mahabbetden velī mestānedür

3 Āferīn ṣad āferīn anuñ kemālātına kim
Gavs idüp bahr-ı ḥaḳīḳatden ʿaceb dür-dānedür

4 لا و ن terkindedür cümle ʿulūm-ı enbiyā
Dil özin terk eylemiş merdānedür merdānedür

5 Ṭoğrısın diyem kelāmuñ saña ey ṣāhib-hüner
Bu MURĀDuñ añlar iseñ her sözi bin cānadur

329.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-- -.--)

1 Vaz gelmez ʿışk-ı dil-berden gönül şeydā durur
Degme bir cāyı begenmez himmeti bālā durur

2 Saʿd-ı ekber ṭāliʿ oldı çünki burc-ı gaybdan
Lemʿası āfāḳı ṭutdı ʿizzet-i ʿulyā durur

3 ʿArṣa-i heybetde ḳapdı devletüñ ḳūyını pes
Her neye kim el ura kārında ol aḳvā durur

4 Maḥż-ı ḥikmetdür vücūdı hem lisānı zü'l-beyān
Erşed ü aʿẓam durur ġāyetde hem aʿlā durur

5 Añlar iseñ ʿālimü'd-dehr olduñ ey şūrīde ḥāl
Bu MURĀDuñ manṭıḳından görenler peydā durur

Fā^c^ilātün Fā^c^ilātün Fā^c^ilātün Fā^c^ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ferd-i mutlak vāhidüñ nūrında çün mestūrdur
كُنْ فَكَانْ emrin kılan cārī hemān ol nūrdur

2 Serverüñ mālā kelāmın şerḥ iden eṭvārda
Āşinā-yı sırra emr-i ḥāl ile destūrdur

3 مَا هُوَ الْوَاقِعْ durur gerçi vukū^c^-ı tānda
Līk مِنْ طَرَفِ صِدْقٍ āḫirinde dūrdur

4 Mū-be-mū şerḥinde mevcūd-ı vücūd-ı lā-mes̱el
Şol mümes̱s̱il kim ṭulū^c^ın bilmeyen mehcūrdur

5 Ḥavl ile hem-ḥāl olan añlar MURĀDuñ ḳavlini
Añlayan miftāḥ-ı ġaybī ^c^indehu mesrūrdur

331.

Fā^c^ilātün Fā^c^ilātün Fā^c^ilātün Fā^c^ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Cem^c^ olunmaz bir yere ġayr ile ey dil ^c^ışḳ-ı yār
Dura mı bir kāsede cem^c^ oluben āb ile nār

2 Serseri sanma maḥabbet özge ḥāletdür gönül
Añlama her hāy u hūy idende tab-ı ^c^ışḳ var

3 ^c^Āşıḳ oldur ṣıdḳı elden ḳomayup cānun vire
Yārdan bir özge yirde ṭutmaya hergiz ḳarār

4 مَا هُوَ النَّحْوْ dur saña bu cümle güftārum benüm
Ġayrı kāra beñzemez bir özge işde işbu kār

5 ^c^Ārı terk eyle MURĀDīnüñ kelāmın diñlegil
^c^Āşıḳ iseñ ^c^ārı terk it olmaz ^c^āşıḳlarda ^c^ār

332.

Fā^c^ilātün Fā^c^ilātün Fā^c^ilātün Fā^c^ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Yāra hem-dem olalı dil ^c^ışḳı ġavġāsındadur
Ġayre nāẓır olmadı vaṣlı temennāsındadur

2 Mübtedīden bir ḫaber almış yine ṣāḥib-kemāl
Anı taḥḳīḳ itmek içün ^c^ilm-i sevdāsındadur

3 Yazdı ḳudret kātibi Kudret yediyle bir kelām
Ḫalvet oldı dil anuñ meşġūl ma^c^nāsındadur

4 BBildi ol ma^c^nāyı çün kim ġayre ister ıṭṭılā^c^
Her neye kim muṭṭali^c^ dür şükr-i ālāsındadur

5 Cān terkin her kim eyler ol bulur cānāna yol
Yol bulur mı şol ki ġayruñ aġ u ḳarasındadur

6 Ger MURĀDĪ ṣorar isen̄ kim nenün̄ kārındadur
Ehl-i ʿışḳa ḳāżī olmış hüccet imżāsındadur

333.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 يفعل الله ما يشا 'dan çün göründi tāb-ı nūr
Hükm ider her ne dilerse ider ezmān pes mürūr

2 İhtiyāc itdüm kamu kārundan anun̄ kārını
İşbu maʿnī şerḥi ol dem ḫāṭıra ḳıldı ḫuṭūr

3 Maḥż-ı ḥikmetden hüveydādur bu āyāt-ı ḥakīm
Arada bir nesne oldı mürg-i nā vü nār u nūr

4 Murtażāsından durur her kim ki teslīm eyledi
Oldı Mūsā-veş yakīn kūh-ı vücūdın ḳıldı Ṭūr

5 An̄lagıl bi'llâhi furṣat virmiş iken al san̄a
Pes bu alem maʿberinden bir gün eylersin ʿubūr

6 ʿArlanma gel MURĀDĪnün̄ kelāmın gūş ḳıl
Ansuzın bir gün raḥīl içün ider āvāze-ı ṣūr

334.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ben virürsem sen ḳabūl itmek senün̄ şānundadur
Cevher ü dürr ü laʾālī heb senün̄ yanundadur

2 Mefḫarum olalı fahrun̄ iftiḫār itdüm igen
Bulmadum bir melceʾ vü nevā meger anundadur

3 Kaʿbe-i ḥācātı ben ṣanur idüm beytü'l-ḥarām
Bilmedüm bildüm fażīlet lüṭf u iḥsānundadur

4 İktibās eyler kamu seyyāre vü meh-tāb-ı nūr
Mihr-i enver an̄ladum kim şems-i raḫşānundadur

5 Ṣanmagıl kim gayrı yerde bulına dürr ü güher
Ey MURĀDĪ her ne varsa yokla dükkānundadur

335.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ṭūṭī-i cān çünki mirʾāt-ı dile ḳıldı naẓar
Açdı güftār-ı dürer-bārını pes virdi ḫaber

2 Didi gördüm anda bir ʿālem ki vaṣf olmaz an̄a
Nice ʿālemdür ki yokdur anda ādemden eser

3 Cümleten anda melāʾik turmış idi ṣāf ṣāf
Her ṣafun̄ ṭūl ile ʿarżı oldı yetmiş bin̄ kadar

4 Kuşadupdur her ṣafı ṣaffında yetmiş biñ ṣufūf
Birbirine beñzemez eşkāli bil ey muʿteber

5 Sen MURĀDuñ bu kelāmın atma āfāḳa ṣaḳın
Gördi anı bir ẖayāl imiş geçüp gitdi meger

336.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Ben eger yāre varam ʿaḳlumda yagma gösterür
Yārdan çün bāz olan kendümde peydā gösterür

2 Ben temennā bābını fetḥ eyledün evvel ḳadem
Bir recāna şimdi yüz dürlü temennā gösterür

3 Bir nefesde eyledüm gāyet celī mirʾātumı
Āyine çünki mücellā ola aʿlā gösterür

4 Maḥż-ı ḥikmetden cemāli nūrını ol bī-bedel
Kimine pinhān ider kimine peydā gösterür

5 Çeşm-i cānı ḳıl küşāde ister iseñ maʿrifet
Gör MURĀDĪ manṭıḳın kendin ne zībā gösterür

337.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Şemʿ-i ruẖ-sāruña cān ile gönül pervānedür
Yoluña cānın viren ʿāşıḳ degül mi yā nedür

2 Gel hicāb-ı hicrüni şaḳḳ eyle ey ṣāḥib-cemāl
Mihr-i vaṣluñ lemʿasınuñ żerresi biñ cānadur

3 Gülşen-i vaṣluñ duyaldan ʿandelīb-i cānumuz
Yimez içmez żikr ü fikrüñ aña āb u dānedür

4 Meyl-i dil-dār ideli vaṣlı temennāsındayum
Yār yār olsun benümle gayrıdan pervānedür

5 Ṭārik-i gayr ol eger ʿışḳuñda ṣādıḳsañ MURĀD
Yārdan gayrı ne kiñ vardur ḳamu efsānedür

338.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Ṣāniʿüñ ṣunʿında tekrārın gözetdüm bir seḥer
Pes lisānı ṣunʿ ile tekrārını aldum ẖaber

2 Seyrünü sırrında gördüm sırrumı sırrumda ben
Sırr-ı seyri cemʿ idüp seyr ile sırr oldı eṣer

3 Ẓāhir ü bāṭında fiʿlüm fāʿilün fiʿlinde pes
İhtiyārı fāʿilüñ fiʿlinedür aṣl-ı naẓar

4 Fiʿl-i maʿnī remzini fiʿl ile kenz itdüm yine
Fiʿl ile kıldum muḳaffel kenzüñi açma hażer

5 Fiʿli fiʿle kıldı tebdīl ʿayn-ı vāḥidde MURĀD
ʿAyn-ı ʿayna ḳavli ḳavle evvel āḫır aç baṣar

339.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ḳudretinden ol Ḫudānuñ āşikāre her ne var
Ẓulmet-i beyżāsına sırr oldı bu leyl ü nehār

2 Aṣl oldur kim biline aṣl-ı şerḥ-i كُنْ فَكَانْ
مَا هُوَ الْوَاقِعْ 'de çoḳ olur ʿulūm-ı baḫtiyār

3 Burḳaʿ-ı evvelle maḥcūb olmayan ʿalemlere
Añla kim oldı muʿallim Ḥaḳḳ ile ṭutan ḳarar

4 Milk-i ʿizzetde durur vaḥdet ṣırāṭ-ı mustaḳīm
ʿĀḳıl oldur keṣret-ü vaḥdetden eyleye firār

5 Manṭıḳından bu MURĀDuñ ger alursañ bir ḫaber
ʿİlm ile bu ʿālem içinde bulasın iştihār

340.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilatün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.--)

1 Ḳıṣṣa-i ʿışḳum işiden cümle ḥayrān oldılar
Cām-ı ḥubbum nūş idenler mest ü sekrān oldılar

2 ʿĀlemün maḥż-ı ḫayāl olduġı şundan añla kim
Her neye ḳılsañ naẓar şekl ile elvān oldılar

3 Cān ü ten milkin viren yaġmaya buldı devleti
Rūḥ-ı ṭayyib ʿArş u Kürsī cümle devrān oldılar

4 آيتِ كُبْرَا 'dadur ʿayn-ı ʿulūm-ı كُنْ فَكَانْ
Fehm ü idrāk eyleyen ʿallām-ı devrān oldılar

5 Gūş idenler bu MURĀDuñ manṭıḳ-ı ʿulyāsını
Her biri ḥālince ey dil ṣāḥib-ʿirfān oldılar

341.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Gel bu varlıḳ perdesin ḳaldur cemāl-i yārı gör
Dīde-i cānı küşāde eyle gel tekrārı gör

2 ʿĀlem-i ʿulviye pervāz eylesün mürg-i vücūd
ʿĀşıkuñ maʿşuḳ ile anda olan bāzārı gör

3 Bir harāret sende ger yoġ ise gel ey müddeʿī
ʿĀşıḳ-ı hicrān-keşüñ ḳalbinde yanan nārı gör

4 Dīde-i bīnā ḳılursañ nūr-ı izʿān ile ger
Nāẓır oldukda ḳamuda çehre-i dil-dārı gör

5 Gel MURĀDĪnüñ kelāmın dinle gūş-ı cān ile
Söyledükçe sen feminden berk uran envārı gör

342.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Perde-i ġayb içre pinhān oldı sırr-ı āşikār
Nūr-ı ebhā lāmiʿ olmışdur ider leyl ü nehār

2 Sāha-i ḳudretde cevlān üzredür aṣl-ı şuhūd
Münkirīn-i ġāfilini eylemişdür bī-ḳarār

3 Hōş ʿaceb hesnā imiş bi'llâhi ol ḳutü'l-ḳulūb
Perdesinde böyle dür keşf olsa niç'olurdı kār

4 Ārzū-yı gūş olup ḳavlinden itdüñ iltimās
Kāʾilüm kāʾil degüldür bir ṭaraf ola vaḳār

5 Bu MURĀDĪdür vücūd-ı maḥż-ı sırr-ı kāʾināt
Sen kemāl isterseñ eyle ʿaḳl u fehmi tār u mār

343.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Hem-rehüm olmaġa her dillerde gūyā söylenür
Manẓarum olmaġa ḥüsn ile tecellā söylenür

2 İftiḫār ile ḳadem basdukda ʿArş u Ferş ü Kürs
Ḥüsn-i vechüm ʿayn-ı ʿaynum zīr ü bālā söylenür

3 Āyet-i kübrādadur ʿilm-i ezel ʿaynü'l-ḫalāṣ
Kalb-i ḳalbüm ʿayn-ı ʿaynum sırrı peydā söylenür

4 S̱ābit-i maḥż-ı naẓardur fıṭrat-ı ʿayn-ı vücūd
Līk ferd-i muḳtedādur kim muʿallā söylenür

5 Şerḥ-i miḳdārındadur her kişinün ʿayn-ı kelām
Bu MURĀDuñ noḳṭa-i nuṭḳında maʿnā söylenür

344.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Rūy-ı zībāsı ḥabībüñ çün niḳāb altındadur
Leyle-i ẓulmāda nūr-ı meh seḥāb altındadur

2 Nūr-ı ʿaksidür viren revnaḳ cihānuñ veçhine
Lemʿasınuñ lemʿasıdur āf-tāb altındadur

3 Māverādandur vücūhun vechi maʿmūrı yine
Haymede efʿāl u eşkāli ḥicāb altındadur

4 Vażʿ-ı sābıḳ añlama bu ḳubbe-i devvārı sen
Sen fenā remzin tefekkür ḳıl ḥabāb altındadur

5 Ey MURĀDĪ ḳıl duʿāyı leyle vü esḥārda
Her ne kim vardur duʿā-yı müstecāb altındadur

345.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Gel kemāl-i şerḥ-i muṭlaḳdan bilürseñ bir ḫaber
Senden olsun münteşir aḥrār ü ebrāra es̱er

2 Bu naẓardan ʿayn idüp mirʾātı urdunsa yire
Maḥż-ı feyże elyaḳ olduñ feyż-i maḥża ḳıl naẓar

3 Münteşirdür āb-ı lûṭfı çün levāmiʿdür muḥīṭ
İrdi çün ḥavż-ı vücūda māʿadāya neşr ider

4 Hubb-ı taḥḳīḳī muḥaḳḳaḳ añlamış īmān ile
Hāşa li'llâh ḥāşa li'llâh çekmez ikiden żarar

5 Sālik-i rāh-ı ḥaḳīḳatde eger varsa ḳuṣūr
Bu MURĀDuñ manṭıḳından sırr ile alsun ḫaber

346.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ol ḥabīb-i cān u dilden ister iseñ bir ḫaber
Gel berü bir Maḥżada ḳoma vücūduñdan es̱er

2 Resmi oldur ʿāşıḳīnuñ bu ṭarīḳ-i rāhda
Eyleye evvel ḳademde cān u dilden terk-i ser

3 Sag u ṣola nāẓır olmaz ʿāşıḳān-ı müstaḳīm
Rūy-ı dil-dār oldı ancaḳ añlara cāy-ı naẓar

4 Bir kelām ile kemālin buldılar şol ṣādıḳīn
Bir yañaya ḳılmadılar ānide semʿ u baṣar

5 Vāṣıl oldıysa MURĀDīnüñ kelāmı semʿüñe
Levḥ-i dilde naḳş ḳıl v'Allâhi görmezsin żarar

347.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Kibriyā-yı 'izzetündendür vücūd-ı tāb-ver
Tābdan bir lem'adur neşr oldı 'ālemde eser

2 Ser-firāzānı ḥaḳīḳatdür vücūd-ı 'ayn-ı ḥaḳ
Andan ayrusı mürebbīdür maḥallī mā-ḥażar

3 كن فكان 'uñ evvelin bilen bilür āḫır n'ola
Āḫırın āḫırda büşrā bilmek olmışdur ḳader

4 Beyyinātından mu'arrādur müberrā sırları
Sırr-ı اسرا seyrin itmişdür velī 'amyā'l-baṣar

5 Sen MURĀDīnüñ kelāmın beyyināt emrinde bil
Gayrı ma'nā ḳılmasun ḳalbüñ tefekkür el-ḥaẕer

348.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Perdeden çıḳduḳda çün veçhinde im'ān itdiler
Virilüp taḫt-ı şehādet üzre sulṭān itdiler

2 Saṭvet ü 'izzetle geçdi salṭanat taḫtına çün
Kā'inātuñ cem'ine lüṭf ile iḥsān itdiler

3 Çün niḳābın keşf idüp ḳıldı tecellā-yı cemāl
Cümleyi bir lem'a ile deng ü ḥayrān itdiler

4 Dutalı 'ışḳını başdan bilmediler ünsini
Ḥasretinden fürḳatinden āh u efgān itdiler

5 Bilmedi kimse MURĀDuñ sözleri ma'nāsını
Her kişi zu'mınca bir vech ile bürhan itdiler

349.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ḥikmet ü ḳudretle çün iẓhār-ı insān itdiler
Ḫil'at-ı ḥilm ü ḥayā 'aḳl ile iḥsān itdiler

2 Āteş-i 'ışḳ ile taḫmīr eylediler ṭıynetin
Gönderüp şevḳ ile ẕevkin ḳalbe mihmān itdiler

3 Aña ḥayran itdürüp cümle melā'ik cündīni
Kendüsin bir cür'a-i şevḳ ile sekrān itdiler

4 Ḫāne-i ḳudret çü saṭr itdi ṣudūrın remzini
Her birin bir fi'l ile bir resme bürhān itdiler

5 Ḳavlini hergiz MURĀDuñ kimsene bilmez yaḳīn
Terk-i cān eyler şular kim anı iẕ'ān itdiler

350.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ben sıġınmışam Ḫudāya baña mesned ol durur
Zīrā anuñ lûṭf u iḥsānı be-ġāyet bol durur

2 Kimi isterse ġarīb eyler kimi isterse bay
Kimisin ḫalkuñ ider giryān kimisin güldürür

3 Kimisini ḳor ḳaranuda ebed mehcūr idüp
Kiminüñ göñlin dem-ā-dem 'ışḳı ile ṭoldurur

4 Kimisin ayaḳlar altında ḳoyup pā-māl ider
Kimisini ḳara yirden elin alup ḳaldurur

5 Ben MURĀDĪnüñ Ḫudādan özge yoḳdur kimsesi
Ben sıġınmışam Ḫudāya baña mesned ol durur

351.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Bülbülā ḳıl naġmeler çūn ki gülistān eldedür
Eylegil seyr ü temāşā çünki būstān eldedür

2 Geçmedin bāġuñ zamānı esmedin bād-ı ḫazān
Sür hemān devrānuñı şimdi çū devrān eldedür

3 Yāre ḥalüñ 'arż idüp bir bir ḥikāyet eylegil
Sergüzeştüñ söyle aña şimdi çūn ān eldedür

4 Nice müddetdür çekerdüñ hicr ü furḳatden belā
Şükr-i yezdān eyle 'āşıḳ şimdi cānān eldedür

5 Ḫasta idüñ nice demdür derde dermān bulmadun
Eylegil 'ıyş u ṭarab kim şimdi dermān eldedür

6 Başumı ṭob eylerüm bulsam nigārı dir idüñ
Furṣatı fevt eyleme şimdi çū meydān eldedür

7 Bende iseñ ger Ḫudāya ey MURĀDĪ sen daḫi
Gice gündüz eyle ḫıdmet çünki sulṭān eldedür

352.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ṣanma kim sensiz Ḥabībüm tende bu cān eglenür
Dūstum oldı ḫayālüñ dilde mihmān eglenür

2 Remzini fehm itmeyen fetḥ idemez genc-i rumūz
Anun içün açamaz fetḥinde ḥayran eglenür

3 Mūr u māhī zevk ider ālāyı ādem neylesün
Pes namāz-ı destı içün 'uşşāḳ ile ḳan eglenür

4 Şerḥini ʿāşıklaruñ şerḥ idemez ʿallāmeler
Yazamazlar mū-be-mū küttāb-ı devrān eglenür

5 ʿĀrif olan olmadı maʿrūf fehm-i nāsda
ʿĀrifüñ ḳalbinde her dem sırr-ı yezdān eglenür

6 لا ون 'den geçmeyince ḥāle vāḳıf olımaz
Münkirüñ ʿaynına gelmez naṣṣ-ı bürhān eglenür

7 Ṭaldı bir deryāya kim her ḳaṭre bir deryā durur
Mevc urursa ger MURĀDĪ baḥr-ı ʿummān eglenür

353.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Furṣatı fevt itme ey dil ʿākıbet bu dem geçer
İḫtiyār-ı ḫalvet it k'oldur kamudan ḫūb-ter

2 İʿtimād-ı māl ücāh itme saḳıngıl sen sen ol
Çün bilürsin zīr-i ḫāk olur saña āḫır maḳar

3 Nefs-i emmāre elinden cehd idüp olgıl ḫalāṣ
Münkirāt-ı dünyā vü ukbādan eyle gel ḥaẕer

4 Tevbeye gel tevbeye her demde biñ biñ tevbe kıl
Añ ḫaṭāñı gözlerüñ yaşını yagdur çün maṭar

5 Ġıl u ġışdan ey MURĀDĪ kalbüñi pāk idegör
Revzen-i dilden dilersen eyleye şāhuñ naẓar

354.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 ʿĀkıl iseñ bu varlıkdan hebā kıl iḫtiyār
Zer-keş ü dībāyı terk eyle ʿabā kıl iḫtiyār

2 Bu cihānı sen n'idersin çün fenādur ʿākıbet
Bu fenā dünyāyı terk idüp bekā kıl iḫtiyār

3 Hicr ile var olmadan ey dil saña biñ kerre yeg
Ol ḥabībüñ rāh-ı ʿışkında fenā kıl iḫtiyār

4 Vaṣl-ı dil-dāra eger teşvīk iderseñ ey gönül
Ẓerre ẓerre pāymāl olgıl cefā kıl iḫtiyār

5 Ey MURĀDĪ benlügi terk eyle gel senden yüri
Ko bu kesret milkini genc-i düca kıl iḫtiyār

355.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ac gözüñ ey merd-i ʿakıl dār-ı dünyādur bu dār
Hiç bilür misin ṭutar mısın ebed bunda karār

2 Pes niçün ṣāliḥ ʿamel yoḳ sende ey ġāfil kişi
Sen ṣanur mısın ki virildi elüñe iḫtiyār

3 Bu fenāda kimse muḫtār olmamışdur bilmiş ol
Her kişiye oldı buyruḳ ṭāʿati idine kār

4 Çūn giresin kara ḫāka kimse kılmaz fāʾide
Milk ü māluñ ol zamānda saña ne aṣṣısı var

5 Çūn hebā durur bilürsin ʿaḳibet milk-i cihān
Ey MURĀDĪ Ḥaḳḳa ṭāʿat eyle fi'l-leyl ve'n-nehār

356.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Ey ḳamunuñ ḫālıḳı her dū cihān emrüñdedür
Ey ḳamunun rāzıḳı bu ins ü cān emrüñdedür

2 Māh u ḫūrşīd u sitāre cümle serger-dān olup
Çerḫ ururlar cümleten heft āsmān emrüñdedür

3 Sen ġanīsin cümle ʿālemler saña muḥtācdur
Cümleten şāh u gedā o mīr ü ḫān emrüñdedür

4 Ebrden bir ḳatre emrüñsüz yire nāzil degül
Cümleten deryā vü enhār-ı revān emrüñdedür

5 Kıl ʿināyetle naẓar ey pādişāh-ı zü'l-kemāl
Bu MURĀDĪ ḳuluña kim her zamān emrüñdedür

357.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Fülk-i dil deryā-yı ʿışḳa düşeli bulmaz kenār
Mevc mevc üzre gelüp bir yerde ḳıldırmaz ḳarār

2 ʿAyn-ı ʿaynumdan ki aḳar acı ṣu her ḳaṭresi
Her biri bir ḳatredür ki ḳapladı dār u diyār

3 Ol biḥāruñ ḳaṭresi her biri bir merd-i güzīn
Öldiler çaġırdılar cümle ene'l-ḥaḳ āşkār

4 Çūn belī bezminde nūş itdüm bu cām-ı ʿışḳı ben
Her belāya pes belā didüm ki ʿışḳ içinde var

5 Bu MURĀDa ʿayb ḳılmañ ger ide dīvānelik
ʿIşḳ-ı yār idüpdür anı tār ü mār ü tār ü mār

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ṭagı gezme ey dil-i Mecnūn ki Leylā sendedür
Ḥācetüñ kendünde gör rāh-ı temennā sendedür

2 Gözleme iki cihānuñ aġ ile ḳarasını
Her göz açup yumduġunca aġ u ḳara sendedür

3 İstimā' itme kelāmı istimā' eyle kelām
Baḳmaġıl ġayrıya mir'āt-ı mücellā sendedür

4 Sendedür her ne dilerseñ sendedür bil sendedür
كُلَّ مَا جَاءَ يَجِيءُ heb hüveydā sendedür

5 Ey MURĀDĪ kimse añlamaz bu sırruñ ma'nīsin
قُلْ هُوَ اللّٰهُ أَحَدٌ مَنْ قَالَ ma'nā sendedür

359.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ḥaḳḳı bāṭıldan seçenler buldılar sırdan eser
'Işḳ ile hem-rāz olanlar terk iderler cān ü ser

2 Sen belā meydānı içre dik melāmet dārını
Diler iseñ bilmege sırr-ı ene'l-ḥaḳ'dan ḫaber

3 Yār içün terk eylegil iki cihānuñ varını
Yārdan ġayrıdan ey dil eylegil dā'im ḥaẕer

4 Sil ġubār-ı ġayrıyı mir'āt-ı dilden dem-be-dem
Çeşm-i cān ile neler seyr idesin andan neler

5 Ey MURĀDĪ gel vücūduñ ẕerre-veş nāçīz ḳıl
İki dünyāya güneş gibi olasın tāb-ver

360.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ḳıl naẓar her dem cihān biñ dürlü ḥālet gösterür
Kimine şādī kimisine melālet gösterür

2 Arayup her birinüñ gözle mü'eddā sırların
Aña aldanma ki zerḳ ile 'ibādet gösterür

3 Nice bir ġafletde a'mā olasın dir 'aḳluñı
Baḳ göñül mir'ātına gör kim ne ṣūret gösterür

4 Degme bir can bilemez sırr-ı ene'l-ḥak'dan haber
Anı şol añlar ki 'ışḳ ile irādet gösterür

5 Ger ululuḳ ister iseñ ol rıżāsında hemān
Bildügin yañıldı her kim ki kerāmet gösterür

361.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

I Her ne kim zāhir olur ol hālet-i dilden durur
Her ne kim gelse saña sen sanma ki ilden durur

2 Dek turursa ger zebān bil ser dahi tutar karār
Ne gelürse nik ü bed her kişiye dilden durur

3 Dīde ābından gönül şehrini gel ma'mūr kıl
Yil gibi 'ömrün geçer sen sanma kim yilden durur

4 Kibri terk idüp dilā eyle tevāzu' pişesin
Çūn bilürsin kim bināsı haymenün gülden durur

5 Ey MURĀDĪ va'de-i Hakdan 'udūl itme sakın
Cehd idüp incitme kalbi kim gönül Hıldan durur

362.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Mehbit-i Cibrīl olan peygamber-i dānā nedür
Ya Hudādan münzel olan āyet-i 'übrā nedür

2 Añladuñ mı cümle eşyāda olan peydā nedür
Mihr ü māh ü encümi berrāk iden azvā nedür

3 Yā bu 'uşşākun serinde tā ebed sevdā nedür
Yā bu 'ālem halkınuñ kılduklar. gavgā nedür

4 Yā nedendür yā nedür bu 'urve-i vüskā nedür
Yā cehīme nār olan yā ravzada hūrā nedür

5 Gāyet-i kusvā nedür yā gāyet-i a'lā nedür
Gāyet-i mermey nedür yā gāyet-i 'ulyā nedür

6 Bu MURĀDa vir haber kim cümle māfihā nedür
Bil buları tā soram kim cāy-ı istignā nedür

363.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Tāc-ı 'ismet olsa başunda saña 'izzet yiter
Hürmetüñi saklar iseñ ol saña hürmet yiter

2 Devletüñ var ise çek fānī cihāndan destüñi
Günc-i 'uzlet ihtiyār it zikr-i Hak devlet yiter

3 'İbret isterseñ nazar ābā vü ecdāduña kıl
Var nezārına olaruñ bak hemān 'ibret yiter

4 'Ālem-i fānī bilürseñ pes nedendür bu tama'
Cümle mālı kor gidersin ol saña hasret yiter

5 Ey MURĀDĪ t...

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Ḥürmetüm şerḥinde semʿ-i cāna virmişler ẖaber
Ol ẖaberden her kime irişdi buldı bir es̱er

2 Maẖzen-i esrār olaldan günc-i dil kāşānesi
ʿĀlem-i ʿulyādadur aña vücūda muʿteber

3 Ḳāf u nūnuñ remzini bir noḳṭadur fāş eyleyen
Başmaġıl pergārdan taşra ḳadem eyle ḥaẕer

4 Çün ezel yazdı أنا الله āyetin şaḳḳu'l-ḳalem
Muʿcize olsa Muḥammedden ne var şaḳḳu'l-ḳamer

5 Gel MURĀDĪnüñ kelāmından idерseñ iḳtibās
Baḥr ola saña ʿubūr içün ḥabībüm hem çū ber

365.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Ben ṣanurdum ʿālem-i ḥayretde ḳaldı dīdeler
Şimdi bildüm cāmiʿü'l-ʿaḳl oldı ol şūrīdeler

2 Ḥāmidün Maḥmūd olaldan bilmişem māhiyyetüm
Munṭaẓırven şimdiden ṣoñra daẖi pes nīdeler

3 Zāhid ü ʿābid maḥabbet ẕevḳini ṭuymadılar
Cān eridürler hemān zāyid yire fersūdeler

4 Nūş idelden bāde-i ʿışḳı ebed maḥmūr olup
ʿĀşıḳīn oldı bu keyfiyyetde ḫūn-ālūdeler

5 Merd olup merd-āne ḳıl sen ey MURĀDĪ kendüñi
Zaḥmetin bilmez neṣeldür yollaruñ āsūdeler

366.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 ʿAyn-ı ḥikmetdür vücūd-ı kāʾināt ey muʿteber
ʿĀḳil iseñ her hüveydādan alagör bir ẖaber

2 Ger mücellā eyler iseñ cān u dil āyīnesin
Her es̱erden bir ẖaber al her ẖaberden bir es̱er

3 Sebʿa-i eṭvārı seyrān eyle ey ṣāḥib-kemāl
Heft deryāyı geçerseñ daẖi var bunda neler

4 Ḥaẓret-i ḳudsī durur her kārı peydā eyleyen
Cümle dest-i ḳudretinde oldı anuñ ẖayr u şer

5 Ey MURĀDĪ maḥẓ-ı ḥikmetdür kelāmuñ her biri
Saña lāzım olanı sen ḳıl saña ġayrı gider

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ḥażret-i ḫallāḳ-ı ᶜālem ḳudretin inşādadur
Her ne kim ẓāhirdedür bāṭında ol peydādadur

2 Maḥż-ı ḥikmetdür ḳılan her dem saña ᶜarż-ı cemāl
Behre-dār-ı ḥikmet olan menzil-i ᶜulyādadur

3 Mürdeye cān-baḫş olanlar ḳīl u ḳāl itmez ḳabūl
Muᶜciz-i ᶜĪsāda anlar mürde-i iḥyādadur

4 ᶜÖmr-i sermedden ḫaber-dār olmadı ġāfiller āh
Anları mevtādan ᶜadd it gerçi kim dünyādadur

5 Baḥr u ber olmaz MURĀDīye meḳām ey müddeᶜī
Ān-ı vāḥid Kaᶜbe vü Yes̱ribde vü Baṭḥādadur

368.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Çerḫ-i mīnādur mekān-ı rūḥ pes ᶜulyādadur
ᶜĀleme baḫş-ı ḥayātı muᶜciz-i ᶜĪsādadur

2 Muntaẓır ᶜışḳ içre gördüm bir nice maᶜnā ṣıfat
Kimisi sāḥilde seyr eyler kimi deryādadur

3 Cümlesi ḳılmış nidā ḫānum bülend-āvāz ile
Her birün güftārını gördüm ki heb imżādadur

4 Eyledüm pes ṣāḥib-i şūra suʾāl ey ẕü-fünūn
Didi añla bunları her demde bu ġavġādadur

5 Pes MURĀDĪ sıçradı bir laḥẓada biñ menzile
Her ḳademde nice yüz biñ menzil-i ᶜulyādadur

369.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 ᶜĀrifüñ ᶜaynındadur nūr-ı cemāl-i tāb-ver
Cānı ḳurbān eylemekdür ᶜāşıḳa ednā hüner

2 ᶜĀrif ile ᶜāşıḳuñ mābeyni olmışdur refīᶜ
Birisi āteşdedür biri żiyā içre gezer

3 Ġayb-ı ᶜayn-ı مَا هُوَ الْوَاقِعُ dedür aṣl-ı şuhūd
Biri is̱neyn ile ᶜāmil biri vāḥid nān-ver

4 Gel temennā eyle külliyet geçüp bāb-ı dūden
Ṣaḥā-i ᶜizzetde tā kim vireler saña maḳar

5 Sen MURĀDīden ᶜayān ile nihānı añlama
Gel ᶜayān ile nihānum gözle var ise baṣar

Fā il

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Cān nazar mir'āta saldı bu cemālün vechidür
Vech-i ma'nāda dimezven bu kemālün vechidür

2 Revnak-ı bāzār-ı 'ismetde bu gün ṣāhib-vukūf
Her ne denlü kılsa sermāye me'ālün vechidür

3 'Ayn-ı vaḥdet bir görünmez arada olsa ḥicāb
Arada ref' eyle anı kim celālün vechidür

4 قبل و بعدی بعد و قرب añlarsa maḥcūb oldı māh
Her cihet ṣavtın münādī bil maḳālün vechidür

5 Lem'a vü sevdāyı ko kim olmaya sūduñ ziyān
Ey MURĀDĪ nāẓır iseñ kande ḥālün vechidür

371.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ey cemālüñ pertevi 'aksi kamu fihādadur
Her ne denlü ṭālib olsan gāyet-i 'ulyādadur

2 Reh-nümā-yı 'ārifin oldı çü 'ışḳ-ı lā-yezāl
Kande kim kılsan tecessüs ol ḳadar iḫfādadur

3 'Arz-ı ḥācet kılmaga ḳasd eyledüm selmiye çün
Didi kim ṣanma maḥabbet dide-i bīnādadur

4 Kıl basīret 'aynını dā'im küşāde ey küşād
قُ رَآنى 'den ḫaber-dār ol ki ol ūlādadur

5 Ey MURĀDĪ maḥż-ı ḥikmetdür kelāmuñ bilmiş ol
Her ne kim dirseñ melā'ik ser-te-ser inşādadur

372.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ṣūret-i dünyāda ẓāhirdür cemāl-i 'aks-i yār
لَيْسَ فِي الْخَلْقِ جَمَالٌ لَيْسَ عَنْ غَيْرِهِ قَرَارْ

2 Perdeyi aşmakda bildüñ mi nedür ma'nāya rāh
İnkişāfından berü cānibde kılmaz i'tibār

3 لَا إِلَهَ إِلَّا لَنَا طُرُقٌ إِلَى عِلْمٍ جَدِيدٍ
Oldı ḳā'im pes gelür ḳayyūmdan tecdīd-kār

4 Ekmeliyetden murād olmaz velī kāmil özi
كُنْ عَلَيْكَ كَامِلًا لَا تَشْتَرِ عَنْكَ الْوَقَارْ

5 Gel MURĀDuñ manṭıḳından dinlegil 'ilm-i ledün
'İlmüñi fehm eyleyüp miḳdāra eyle i'tizār

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Karş-ı şemsün tābına tāb-ı cemālün tābdur
Lik ḥüsnünden eser tābun gibi nāyābdur

2 Māh-ı neyyirdür şuʿāʿun leyle-i ẓülmāda çün
Māh ü encüm mihr-i enver ẕerre-i bī-tābdur

3 Her cihetde nāfiẕü'l-ḥükm oldı emr-i bī-niyāz
Lik her şeyde görinen cümlesi esbābdur

4 ʿAyn-ı ġayrından müberrādur nedür bu sırr kim
Ḥubb-ı ʿışkı pes ẓamīr-i cümle şeyḫ u şābdur

5 Ey MURĀDĪ her kelāmunda niçe biñ sırr var
Her ḥurūfı ṭālibīne cümle fetḥ-i bābdur

374.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Cürʿa-i cān-ı maḥabbetden çü dil sekrāndur
Anuñ içün her seḥer cān bülbüli nālāndur

2 Ġarḳa-i baḥr-ı fenādur fülk-i cism-i bī-nişān
Bī-nişān ü bī-zebān olan kişi insāndur

3 ʿÖmr-i cān-ı rūḥ-ı maʿnādur ḥaḳīḳat ārzū
Ey ʿazīzüm ʿizzet istersen hemān imʿāndadur

4 Lāḥıḳ olmayınca mihrüñ pertevi ẕerrāta pes
Ẓāhir olmaz dīde-i nāsa bu bī-inkāndur

5 Ey MURĀDĪ sırr-ı ekber maḥż-ı ḥikmet oldı çün
قَوْلُهُ الْحَقُّ لَهُ الْمُلْكُ āyeti bürhāndur

375.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Ey cemāl-i bā-kemālüñ kibriyāsı perde-dār
ʿĀlem ü ādemde mevcūd oldı nūruñ her ne var

2 Muḥtecib olmasa vechüñ ey ḥabīb-i dil-sitān
Arż u eflāk u ve māfīhāda olmazdı ḳarār

3 Ġarḳa-i baḥr-ı hüviyyet olalı fülk-i göñül
Evvel ü āḫirde seyr eyler dahi bulmaz kenār

4 Ṣafḥa-i kübrāyı gördüm bir münaḳḳaş levḥdür
Kilk-i ḳudret yazmış anda her ne kim var cümle kār

5 Ey MURĀDĪ ʿilmüñe her ẕerre şāhiddür senüñ
Ḥaḳḳı ḥaḳ itmekde ehl-i ḥaḳ olan eyler niʿār

[illegible]

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 ᶜİlm-i ūlā ile uhrā çün senün şānundadur
Müslim iseñ işte gel Allāhı īmānuñdadur

2 Cān ü ten fikr ü ḫayāle atmasun aṣlā seni
Cān ü ten remzin gözet kim cān u ten cānundadur

3 Şāriḥ-i ᶜilm-i ehadsın şerᶜdür ᶜarş-ı ᶜazīm
Ḫāricün kūy-ı seri bil dest-i çevgānuñdadur

4 Çerḫi var idendür iẓhār-ı ene'l-ḥaḳ eyleyen
Lāzım iẓhārı degül çün şems-i tābānuñdadur

5 Ser-te-ser ᶜālemleri kılma tefaḥḥuṣ zaḥmet n
Ey MURĀDĪ her ne kim kılsan ṭaleb yanuñdadur

377.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 ᶜAllene'l-esmādadur ᶜayn-ı gönül inhādadur
Şerᶜ-i ẓāhirde göründi emrini icrādadur

2 Mürşidüñ şānında konışdur çü ḥall-i müşkilāt
Lik maᶜnāda kelāmı manṭıḳ-ı [illegible] 'dadur

3 Maᶜrifet levḥ-i dilüñ erkānı olmış gerçi kim
Bī-miṣāl ü bī-raḳamdur dāᵓimā inşādadur

4 ᶜĀrif-i rāh-ı ḥaḳīḳī ṣorma ehl-i ᶜörfe sen
Ḫasta-i dil-teşnenüñ çeşni dem-ā-dem mādadur

5 Merd-i ᶜālem-gīr ise merdāneler añlar bunı
Ey MURĀDĪ kim ki añlarsa bunı aᶜlādadur

378.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Baḥr-ı bī-pāyāna enhār irse nā-peydā olur
Her ne deñlü çağlayup akarsa nā-gūyā olur

2 Ṭarzını efkāra almakdun muḥāl-ender muḥāl
Ḳıl naẓar güftāra kılma kim igen raᶜnā olur

3 Rāfiᶜ-i ḥucb olsa maḳṣūd eylese keşf-i cemāl
Ey mubaşşır her ne deñlü görseñ ol zībā olur

4 Cān-baḫş olmak dilerseñ bende ol bir kān ile
Bir kelāmında anuñ biñ mürdeler iḥyā olur

5 Ey MURĀDĪ şöyle saklañ ṭuymasun cānuñ seni
Yoḫsa dünyāda vü uḫrā ser-te-ser ġavġā olur

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Meclis-i ʿizzetde vaḥdet sırrını söyleşdiler
Vaḥdetüm añlamadılar diyeler daḫi neler

2 Cemʿ ola küttāb-ı ʿālem yazmayalar ḥālümi
Sırrumuñ bir noḳṭasından virmeye kimse ḫaber

3 ʿÖmr-i sermeddür vücūdum ey vücūdum zindesi
Bir vücūd iḥyāsıy m her küll ü cüzʾ andan eser

4 Şemʿ-i lāmiʿ olsa her pervāneye oldur muṭāf
Mihr-i ʿālemdür velīkin cümleye cāy-ı naẓar

5 Ey MURĀDuñ manṭıḳından diñleyen ʿilm-i ledün
ʿĀlem-i maʿnā vü ṣūretdür hemān şām u seḥer

380.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Seyr içün mürġ-i göñül ʿālemde çün her cā gezer
Kimsene virmez nişānın sırr ile tenhā gezer

2 Ben ṣanurdum yalunuz Mūsādadur beyżā-i dest
Nice Firʿavnīlere şimdi yed-i beyżā gezer

3 Gülsitān-ı dehre aldanma s̱ebāt olmaz aña
Bī-vefādur eglenüb ḳalmaz gül-i ḥamrā gezer

4 Her neye kim nāẓır isen cāmdur ʿibret-nümā
ʿİbret ile gör ki bir ṣūretde her eşyā gezer

5 Sil ġubār-ı ġayrıdan āyine-i ḳalbüñ MURĀD
Rūy göstermez şu mirʾāt üzre kim sevdā gezer

381.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Fecr-i ṣādıḳ leyl-i sevdādan ʿayān olmaḳdadur
Māh u mihrüñ ḥüsn-i ruḫsārı beyān olmaḳdadur

2 Ṣūret-i mirʾāta ḳarşu çün muḳābil eyledi
Rūy-ı zībā her ṭarafda bā-revān olmaḳdadur

3 Mürde iḥyā eylemek muʿciz olur ʿĪsā içün
Tañrı çün anuñ gibi her laḥẓa cān olmaḳdadur

4 Bu sebebdür eyleyen ḫalḳ-ı cihānı bā-cidāl
Anuñ içün yerde hem göklerde ḳan olmaḳdadur

5 Ey MURĀDĪ her ne deñlü virseler andan ḫaber
Bu ʿaceb ḥikmet durur kim ol nihān olmaḳdadur

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Kalb-i mahrūr ārzū-yı vuşlat-ı dil-dār ider
'Ayn-ı seyyal ārzū-yı lem'a-i dīdār ider

2 Gark-ı hūn oldı derūn-ı 'āşıkīn hicrān ile
'Iyd-ı vaşla cānı kurbān itmege efkār ider

3 'Işk ile bir yirde 'ār itmez karār ey cān-ı men
'Āşık olmaz şol kişi kim kārını bā-'ār ider

4 Kenz-i hikmet bābını eyler küşāde şol kişi
Her işinde kavl-ı 'ālimlerle dā'im kār ider

5 Ey MURĀDĪ rāyegān olmaz çū maksūda vüşūl
Gevheri şoldur alan kim cān ile bāzār ider

383.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Gösterür īcād idüp 'ālemde şūretden eser
Vākıf-ı ma'nā olan oldı şuverden pāy-ber

2 Gayret-i vahdet çū cūş ide kalur mı nesneden
Her ne denlü var ola kesret olur zīr ü zeber

3 Aç nikāb-ı gafleti kaldur gözünden perdeyi
Tā müşāhid olasın rūy-ı habībi ser-te-ser

4 Lāyık-ı dīdār isen gel imtihān ol görelüm
Da'vi-i huşk eyleme kim dilde olur çok haber

5 Ey MURĀDĪ 'ākibet endīş olup gözle tarīk
Kul olanlar hazret-i sultānadur fermān-ber

384.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Safha-i dilde cemālün āyeti imlā olur
Her ne defter yazıla ol şafhadan inşā olur

2 Ma'rifet bābın açar çün 'āleme 'ilm-i ezel
'Akl-ı evvel nātıka ilkā ider peydā olur

3 Gayb-ı gaybiyyetde kāsırdur egerçi 'akl u dil
Lik emri ile dil ekmelde mafīhā olur

4 Şah-bāz-ı kudsdür cāna fu'ād-ı ehl-i dil
Münkir olma ehl-i hāle ne dise cānā olur

5 Ey MURĀDĪ sözlerün hakdur senün hem hak budur
Mu'ciz āsādur kelāmun mürdeler ihyā olur

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Hāṣılı ᶜömr-i ᶜazīzüñ kudret iẓhārındadur
Hāṣılı rūḥ-ı ḫafīnüñ sırr-ı esrārındadur

2 Şeb-rev olmışdur ḥicāb altında çün nefs-i ẓalūm
ᶜAkl ile cān oldı şāhid cürm-i iḳrārındadur

3 Ey ḫırīdār-ı maᶜārif mekseb-i ᶜirfāna gel
Mevżiᶜ-i meẕkūrda herkes bu bāzārındadur

4 ᶜĀlim-i sırr-ı ḫafiyyāt oldı Rabbü'l-ᶜālemin
Ḳānit olgıl ol kerīm'e lûtfı ālāsındadur

5 Ey MURĀDĪ merd-i meydān ol durur ᶜālemde kim
Ḥükm-i Ḥaḳḳun Muṣṭafānuñ şerᶜi icrāsındadur

386.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ṣubḥ-dem berḳ-i cemālüñ dilde sevdā gösterür
Nār-ı Mūsāya beden nār-ı tecellā gösterür

2 Pāre pāre oldı Sīnā ᶜaks-i nūr-ı yārdan
Nice ṭāḳat göstere şol k'aña peydā gösterür

3 Şol seḥer kim ḫalvet oldı ḫāne-i dil ġayrdan
Kesreti terk itmek içün naṣṣ-ı tenhā gösterür

4 Lāyıḳ-ı ᶜayn oldı şol kim egmedi ġayrıya baş
Anuñ içün anlara rūy-ı hüveydā gösterür

5 Ey MURĀDĪ ṭālib-i sırr-ı ḥaḳāyıḳdan kerem
Menᶜ olunmaz zīrā ki mir'ātı raᶜnā gösterür

387.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Vech-i tābānuñı dīde tāb içinde seyr ider
ᶜAks-i mihri nitekim meh-tāb içinde seyr ider

2 Baḥr-ı ᶜışḳa ṭalmışam ᶜālemleri oldum muḥīt
Nitekim māh-ı cihānı āb içinde seyr ider

3 Cān ü ten arayışın terk eyledüm ey ẕū-fünūn
Dīdemi ṣanma ki anı ḫvāb içinde seyr ider

4 Ḫāne-i dilden geçüp seyr eyledüm nice buyūt
Ġayrılar dāḫil degül ebvāb içinde seyr ider

5 Āferīn ṣad āferīn ẕihn-i MURĀDa āferīn
Vaḥdeti bu kesret-i aṣḥāb içinde seyr ider

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Sāhil-i deryā-yı ᶜışkı fülk-i dil eyler güzār
Çün gire ᶜummāna hergiz bulınmaz hadd ü kenār.

2 Çün bu ṣūret ᶜālemine gelmişem bir kār içün
Hasta-i ᶜayn-ı vücūdı dā'irem pergār var

3 من عرف tefsīrini bilmez şu kendin bilmeyen
Rā vü Bā vü Hā'yı taᶜyīn itmez cān-ı bī-ḳarār

4 Gel temennādan geçer olsañ ṭaleb eyler dime
Ṭālib-i maḳṣūdı ṭālibdür ṭaleb leyl ü nehār

5 Ger MURĀDuñ manṭıḳından kesb-i ᶜirfān idesin
Bulduñ iki hānede ehliyyet ile iştihār

389.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Rāzumı fāş itmezem ᶜālemlere mevtā olur
Yok hilāfum bu söze v'Allāhi heb ifnā olur

2 Bir nefes virsem velīkin ᶜālemün eşyāsına
Mürde ḳalmayup cihānda cümleten iḥyā olur

3 Ṣunᶜ-ı Ḥaḳḳa ḳā'il olmaz ḳudrete inkārı ko
Münkir olmayan kişinün rütbesi aᶜlā olur

4 Rāzıḳuñ merzūḳ içün ḥālince vardur mevhibi
Ḥālüñi keşf itmez iseñ gör neler inṭā olur

5 Ey MURĀDĪ ᶜarz idersen ḥālüñi ger fi's-sücūd
Rabbiye'l-aᶜlāda ḥācet ḥācet-i Mevlā olur

390.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Hicr-i yāri çekmege ṭāḳat getürmez dīdeler
Baḳup aḥvālin anuñ fehm idemez āsūdeler

2 Şeb-pere olmaz muḳābil āfitābuñ tābına
Bir degül nā-būd olanlar eyle maḥrem būdeler

3 Berzaḫ-ı ḥaşrüñ tecellāsında tāb olmaz baña
Pes renim itdi ᶜıẓāmım nice gün fersūdeler

4 Muḳtebisdür dil ḥayāt-ı cāvidānuñ şuᶜlesin
Lemᶜasındandur Ḥabībüñ görinen nümūneler

5 Ey MURĀDĪ baḥr-ı cūduñ dāne-i yektāsı sen
Her ṣadef bilmez seni yıllarca'ola memdūdeler

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Reşḥa-i ʿaynuñda eyler çünki deryālar ẓuhūr
Ol deñizler ḳaṭresini ḳıldı dünyālar ẓuhūr

2 Bu vücūdum ʿarṣasında merd-i meydān olmışam
Nice eşcaʿlar basıldı ḳıldı ġavġālar ẓuhūr

3 ʿArş-ı aʿlādan irince mümkināt-ı ferşe tā
Ḳudret-i Ḥaḳla ide bizden ne peydālar ẓuhūr

4 Seyre gel ey ẓulmet-i inkār içinde tīre-dil
Baḳ gözüñle gör n'ider bizden temāşālar ẓuhūr

5 Ey MURĀDĪ şākir oldukça Ḫudā-yı ʿāleme
Gözle kim senden idisordür ne maʿnālar ẓuhūr

392.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 ʿArż-ı ḥācāt itmek içün yāra vardum bir seḥer
Yüzine baḳdukda aṣlā bende bulmadum es̱er

2 Şuʿle-i berḳ-i cemāli şöyle ḥayrān itdi kim
Bu zebānumdan cevāb içün çıkarmadum ḫaber

3 Ey ḥabībüm ḥażretüñde noḳṭa-i naḳdüm görüp
Ol bahāya görmedüm bir ġayrı bulmadum es̱er

4 Bī-vücūdam gerçi yanında velī benven vücūd
Ṣıġmadum ʿālemlere kendümde bulmadum sıġar

5 Çün MURĀDĪ bu merāmında nihāyet gözledi
Ey MURĀDĪ baḥr-ı bī-pāyāna añladum ḥaẕar

393.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Lâyıḳ-ı ʿizzet odur kim yārını taʿẓīm ider
Şol durur ikrāma elyaḳ kim anı tekrīm ider

2 Müftehir ben nice olmayam ki ey ṣāhib-cemāl
Her ne ẓāhir ola benden aḥsen-i taḳvīm ider

3 Eyledi maʿmūr-ı ḳudret ibtidā baña esās
Münhedim olmaz o kim ḳādir anı termīm ider

4 Ser-be-ser beyhūde gezme ḳıl ḳanāʿat rızḳ içün
Andan efzūn olmaz ol ḳassām kim taḳsīm ider

5 Muʿcizātından ḥabībüñ buldı bulduġın MURĀD
Anuñ içün yanına cehhāl gelmez bīm ider

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Dāġ-ı dilde gördügün dünyāyı ṣanma dāġdur
Yār yolında viren cānını her dem ṣaġdur

2 Sabra ṭākat komadı hicr-i ḥabīb-i dil-figār
Sabr iden her dem cefā-yı yāra yüzi aġdur

3 Şarṭ-ı 'āşık ol durur yārına her dem baş ege
'Āşık-ı dil-dādeye ṭaġ üsti ḥānum bāġdur

4 Her kaçan kim ol cemāle bir naẓar kılsa bu göz
Ḥayret-i kübrāda mebhūt oldı fürkat ṭaġdur

5 Gel MURĀDĪnüñ kelāmın istimā' eyle yine
Saṭrınuñ her arasını añla bir uçmaġdur

395.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Gösterür her dürlüden ol āyet-i kübrā ṣuver
Līk āyet ol ṣuverden pāk bāzū pāk-ver

2 Her naẓarda çün nümūdār-ı ṣuverdür āyine
Āyine ṣūretle memlū līk ṣūret bir eser

3 Ḥami-yi milk-i baṣīretden ḫaber gūş itmişem
Her ṣuver bir 'ālem-i ma'nādan almışdur ḫaber

4 Ey kemāl-i ḳudreti her maẓhara iẓhār iden
Çünki iẓhāruñda ḳādirsin nedendür yā güẕer

5 Dest-i vehhābuñ durur çün kim bu taksīmāt hep
Ey MURĀDĪ yā neden gözler gözüñ nef' u żarar

396.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Leyliyā zencīr-i zülfüñ baġla dil Mecnūndur
Fürkatüñden iki 'aynum Nīl ile Ceyḥūndur

2 Her seḥer bülbülleyin āh ile zār oldı işüm
Gel taraḥḥum eyle baġrum gonce-veş pür-ḫūndur

3 Cāmdur bu iki çeşmüm bāde-i ḥamra ṭolu
Ḳāmetüm çeng oldı sīnem dilberā ḳānūndur

4 Ġāfil olma serverā bu bāġ-ı ḥüsnüñ sebzine
Esdürür bād-ı ḫazānı çerḫ-i gerdūn dūndur

5 Diñleyüp sözin raḳībüñ uyma ol mekkāre gel
Hā sakın andan perī yüzlüm igen mel'ūndur

6 Reşk iderse yaraşur ḳaddüne ṭūbā serverā
Bārek-Allah ḫoş ʿacāʾib ḫūbdur mevzūndur

7 Zülf-i şebdīzüñ havāsından başum sevdālıdur
Ey leb-i şīrīn ṭaraḥḥum ḳıl yaşum gül-gūndur

8 Ṣanma ʿāşıḳ senden ayru şāddur ey serverüm
Hā-yı hicrüñle efendüm bu göñül maḥzūndur

9 Ey MURĀDĪ gör Ḫudānuñ ṣunʿ ını maḥbūbda
Ḳaşları hem çūn ḳalemdür gözleri çūn nūn'dur

397.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Eşk-i çeşmüm yirine cāna gözümden ḳan aḳar
Şöyle cūş ile gelür kim ṣanasın ʿummān aḳar

2 Sīnemi ḳıldı delük delük efendüm göz yaşum
Ṣanasın kim ḫāk üstine begüm bārān aḳar

3 Çāresini bilmezem bu yaşumı dindirmegün
N'eyleyem ey dūstlar her laḥẓa ve her ān aḳar

4 Nice saña virmesün dil bu gedā-yı derd-mend
Dūstum çūn leblerüñden çeşme-i ḥayvān aḳar

5 Ey MURĀDĪ çeşmüñ oldı عَيْنَانِ تَجْرِيَانِ
Gice gündüz aḳıdur yaşın olup giryān aḳar

398.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Derd-i ʿışḳuñ çekmeyenler bilmedi dermān nedür
Saña ḳurbān olmayanlar bilmedi ḳurbān nedür

2 Āh kim vuṣlat demin andukça her an aġladur
Vuṣlatuñ fehm itmeyenler bilmedi hicrān nedür

3 Bir naẓar çūn biñ belā çekdün yoluñda dūstum
Ġam cefāsın çekmeyenler bilmedi şādān nedür

4 Mıṣr-ı ʿışḳuñ Yūsufın Yaʿḳūb-ı dilden ḳıl ṭaleb
Çāh-ı ẓulmetde ḳalanlar bilmedi Kenʿān nedür

5 Ey MURĀDĪ baḥr-ı ʿilmüñe senüñ olmaz kenār
Fülkini her kim ki ṣaldı bilmedi pāyān nedür

399.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Çeşmümüñ yaşın görenler ʿayn-ı ḥamrā didiler
ʿĀrifān her ḳaṭresin bir ulu deryā didiler

2 Dūstum bilmem ne ḥāletler ider vechüñ baña
Her ki nāẓırdur baña nev nev mühennā didiler

3 Ṭurfetü'l-ʿaynünde gördüm ḫayl-ı ʿışḳuñ ʿaskerin
Manẓarum seyr eyleyen cā-yı temāşā didiler

4 Şāh-bāz-ı dil uçarken gördi anı dīde-bān
Dām ḳurmaḳ istedi bir evc-i aʿlā didiler

5 Bu MURĀDĪ ṣordı vaṣl-ı yār içün ṭāliblere
Andan istiġnā ve hem senden temennā didiler

400.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Bil ve āgāh ol göñül taḳdīr-i Ḥaḳdur cümle kār
Ey kemālüm gözleyen kārumda gözle kim ne var

2 İnḳıyād-ı ehl-i dil ādemleri merdüm ḳılur
Ṭab -ı münḳāduñ içün tedbīrüñi eyle vaḳār

3 Vāhib-i muṭlaḳdadur gerçi ʿaṭā-yı bī-ḥisāb
لَيْسَ لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى hükmin ḳovar

4 Ey ʿaṭāyı isteyen ḫıdmetde taḳṣīr eyleme
مَا هُوَ الْوَاقِعُ budur ʿār ile olmaz vaṣl-ı yār

5 Ey MURĀDĪ nuṣret ü furṣat viren Mevlâ durur
Nefs-i kāfir-kiş ile her demde eyle kār -zār

401.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Cān şuʿā-ı ḥüsnüñi çün gördi tenhā gizlenür
Ṣanma kim ecsāmdur dünyāda peydā gizlenür

2 Ey ṣadā-yı ʿışḳı ʿālemde ḳılan ṣıyt u ṣadā
Āşkāre ḫoşça sırr itdüñ hüveydā gizlenür

3 Her mekānı aradum yir yir ki bir yir ḳalmadı
Dünyada ʿuḳbāda gördüm zīr ü bālā gizlenür

4 Bu ʿaceb sırdur çü tenhādur ne peydādur gezen
Bārek-Allah ḫoş ʿaceb serrā vü żarrā gizlenür

5 Ey MURĀDĪ baḥre düşdüñ kim anuñ pāyānı yoḳ
Līk sen bir baḥrsın kim sende deryā gizlenür

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilatün Fāʿilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 ʿIşkı bilmezsen eger bilgil niyāz ehlindedür
Añlamazsañ yārı sen fehm eyle nāz ehlindedür

2 ʿArṣa-i ʿışkı ṭolandum cāy-ı maksūd isteyüp
Sırr ile şimdi anı ṭuydum ki rāz ehlindedür

3 Taʿatüm ṣubḥ u mesāda istedüm cehd ile tā
Bulmayınca ḳomadum buldum namāz ehlindedür

4 Ser-firāz olmaḳda çok saʿy eyledüm minnet aña
Ẕilleti terk itmişem gördüm ki az ehlindedür

5 Ey MURĀDĪ ḳurb-ı yāre meslek isterdüm hemān
Ḥamdü li'llâh añladum sūz u güdāz ehlindedür

403.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Eşk-i çeşm ile bizüm çoḳ māceramuz vardur
Seyl-i eşkümüz revān iden bizüm ol yārdur

2 Bāliş-i rāḥatda bir ser görmemişem bā-ḫuṣūṣ
Her kimi gördüm benüm gibi ġamı tekrārdur

3 Gülsitān içre ʿaceb bülbüllerüñ feryādı ne
Gūş-ı hūşı tutsun añlarduñ ne müşkil kārdur

4 İḳtiran itmez gönül bir ġayr ile şūridedür
Yār ister yār ister yār ile bi-ʿārdur

5 Ḳavlini gūş eyle dāʾim bu MURĀDuñ ṣubḥ u şām
Nükteler var anda kim keyfiyyet-i ebrārdur

404.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilatün Fāʿilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Rāz-ı dil şerḥin virürsem bu gönül rüsvā olur
Söylemezsem derdümi eşyā beni gūyā olur

2 Fiʿl ü ḳavlümden ḥaẕer ḳılsam yine ṭālib benüm
Maḥż-ı ẓāhir ʿayn olursam nām-ı māfīhā olur

3 Münkeşif olsam eger çeşme baña dirler ḫayāl
Ṭāliʿ olsam ḫᵛāb içinde adumuz ruʾyā olur

4 Her ne ḳılsam olduḳ anuñla müsemmā mā-ḥaṣal
Nāmumuz birdür velīkin her ṭaraf inşā olur

5 Ey MURĀDĪ ẕātumuzdan kim durur vire ḫaber
Her ne yirden söylenürse andan istiġnā olur

405.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ey nice şahān-ı 'ālem zīr-i hāk olmış yatur
Pehlivān-ı saf-şikenler heb helāk olmış yatur

2 Garra olma bu cihanun bir iki gün 'ömrine
Mālik-i hayl ü haşemler sīne-çāk olmış yatur

3 Hic mekābirden yaña vardun mı urdun mı kulag
Āh idüp dest-i ecelden derd-nāk olmış yatur

4 Kanı gün görmez güzeller n'oldı ol zība cemāl
Zerre zerre şerha şerha infikāk olmış yatur

5 Milk-i dünyāya göñül virmez MURĀDĪ 'ākılīn
Havf-ı Hakdan kalbi dā'im tolu bāk

406.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Rāzumuz fikr-i habībe çūn muvāfık kārdur
Anuñ içün her rumūza vākıf-ı esrārdur

2 Habbezā vuslat demin yād eyledi ārām-ı dil
Kim zebān-ı hālümüz nām ile pür-ezkārdur

3 Rāgıb oldı çūn kim ol ragbetle tālibdür hemīn
Mazhar-ı ragbet bizüz her nesne bizde vardur

4 Ey mu'arrif nice ta'rif eyleyesin şānumuz
Çünki doymaz gözlerüñ bakmaga pür-envārdur

5 Gel berü insāfa gel güş it MURADuñ mantıkın
Münkir-i Hak olanuñ elbette cāyı nārdur

407.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Biz hayāt-ı Hakdayuz gayruñ hayātı bizdedür
Fā'ilüz emr ile eşyā vākı'ātı bizdedür

2 Añlar isen hālümüz gelmez 'ukūl ü fehme hīç
Ger bekāya rāgıb iseñ bil sebātı bizdedür

3 Sen sanur mısın bizi hāric olavuz ez-fu'ād
Bārek-Allah cümle eşyā vāridātı bizdedür

4 Bizdedür heb bizdedür heb bizdedür heb her ne var
Bizdedür v'Allāhi 'ālem kā'inātı bizdedür

5 Ey MURĀDĪ merd oldur kim bizi iz'ān ide
Cümle makdūruñ umūr-ı katı'ātı bizdedür

. . ilatun . a ilātün . . ila . n . a ilun

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Hakkumı setr eylemez Hakka ki hakkum bendedür
Her ne kim isterseñ ey ādem heman ādemdedür

2 Mümkinātı oldı mübdi' mümteni'dür gayrısı
Zātuñı mestūr kılmış lik ol her demdedür

3 Hamd-ı sābıkdur olan minberde ādem söyledi
Biñ biñ ararsañ eger elf ile hā el-hamdadur

4 Şāhidümdür عُسْرٍ يُسْرُنْ kim cemālümdür celāl
Kande olduğuñ dilerseñ isteme gel kandedür

5 Ey MURĀDĪ her ne kim var كُلُّ مَا جَاءَ بِي
Sendedür v'Allâhi cümle sendedür heb sendedür

409.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Bu cemāl ü hüsnüni görmezse dīdem hūndur
Fürkatüñden çeşme-i Nīl u biri Ceyhūndur

2 Tağlar mesken baña dīvāneyem hicrān ile
Leylī-yi şebgīruñi kaldur ki dil Mecnūndur

3 Toğrılukdur baña rāhuñda kifāyet eyleyen
'Āşık-ı dil-hastaya budur şifā kānūndur

4 'Ömr-i sermeddür baña şīrīn-i 'ışkundur lezīz
Āh-ı āb-ı çeşmüm ammā hicr ile gül-gūndur

5 Ey MURĀDĪ hamdu li'llâh olmadı saña 'adīl
Kim ki fehm itmez seni v'Allâhi gāyet dūndur

410.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Rūyuñı cāna 'aceb bilsem ne ebhā gösterür
Her taraf bakdukça nev nev bir temāşā gösterür

2 Jeng-i gayrıdan göñül āyinesin sil didi yār
Āyine bilmez misin sildükçe a'lā gösterür

3 Ben şanurdum furşat içün kıldı zāhir kālıbum
Şimdi bildüm bu mu'ammādan ki peydā gösterür

4 'Ömrümüz harc eyledük sa'at ile her bir nefes
Hamdu li'llâh kim Mesīh-āsāyuz ihyā gösterür

5 Ey MURĀDĪ tāyif-i beyt-i hakīkat olalı
Bu vücūdum ka'besin her demde 'ulyā gösterür

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Leyle-i zulmide nūr-ı vechin aʿlā gösterür
Nūrı ger mekşūf iderse dahi zībā gösterür

2 Yūsuf-ı meh çehreme her gice mihr eyler sücūd
Ey muʿabbir anlamazsın kim ne ruʾyā gösterür

3 Ṭāş-ı mihri oynadur her gün felek barmag ile
Ṭās-bāz-ı dehre bak her dem temāşā gösterür

4 Cān u ten arayışın ṣūretde seyr etseñ ne var
ʿĀrif-i yektāya maʿnāsın hüveydā gösterür

5 Ḳavl-i dil-berüñ kelīm oldı MURĀDĪ her nefes
Nice Firʿavnīlere ol dest-i beyżā gösterür

412.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Sen seni çün ārzū ḳıldun saña meyl idigör
Ṭālib ü maṭlabı añlar eyleyen ṭogru naẓar

2 Semʿ-i cānı eyleyen her dem küşāde bir yire
Eyler ol her cāya da her cāya ḳılmakdan haẓer

3 Ḳadrüñi bildüñse makdūruñda itme iʿtirāż
Her muḳadder kim olur eyler ḳażā-ender ḳader

4 ʿAlemüñ fer-i vücūdıdur fürūġ-ı laʿl-i dil
Menbaʿ-ı ʿilm olmadı her k'olmaya ʿālī güher

5 Ger dilerseñ bulasın dünyāda ʿālim ʿilmini
Al MURĀDuñ manṭıkından gel berü bir bir haber

413.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ben ne dirsem sen ḳabul itmek senüñ şānuñdadur
Cevher-i dürr-i laʾāli hep senüñ ḳanuñdadur

2 Mefharum olalı fahruñ iftihār idem igen
Bilmedüm bir melceʾ ü meʾvā meger ānuñdadur

3 Kaʿbe-i hācātı ben sanur idüm beyt ü'l-haram
Bilmedüm bildüm fażīlet lütf u iḥsānuñdadur

4 İḳtibās eyler ḳamu seyyāre vü meh-tāb-ı nūr
Mihr-i enver añladum kim şems-i rahşānuñdadur

5 Sanmagıl kim ġayrī yirde bulına dürr ü güher
Ey MURĀDĪ her ne varsa yokla dükkānuñdadur

414.

Fāʿilātün Fāʿılātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ābümi kan itmeyince bilmedüm peydā nedür
Müşkil işdür ... aʿley nedür aʿlā nedür

2 Mahzen-i āyāt olan ol mahzenü'l-esrārdur
Ol bilür şerhüñ anuñ kim āyet-i kübrā nedür

3 Müstehak olduñsa Rahmānuñ eger eltāfına
Gel teferrüc eylegil dünyā nedür ʿukbā nedür

4 Gel berü ey müddeʿī bi'llâhi vaşf eyle bize
Kün fekān'uñ şerhini ūlā nedür uhrā nedür

5 Çıkma Mevlānuñ rıżāsından şakın bir zerrece
Ey MURĀDĪ bilmek istérseñ eger ālā nedür

414.1

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 ʿIşkumı sırrumda pinhān itdigüm sendendür
Çeşmümi vechüñde hayrān itdigüm sendendür

2 Sen baña mahbūbsın zāhirde gerçi dōstum
Maʿnīde şevkuñı izʿān itdigüm sendendür

3 Ben seni sevdüm egerçi lik aşlu'l-hubbsın
Ben seni her demde mihmān itdigüm sendendür

4 Āhumı güş eyledükce rahmuñ artar dil-berā
Tāki her dem āh u efgān itdigüm sendendür

5 Bu ʿacebdür kim MURĀDĪ olmadı senden cüdā
Her seherde āh u hicrān itdigüm sendendür

415.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Zā'ir-i Kaʿbe olaldan bu göñül nāle çeker
Çün nidāda didi lebbeyk anı bir hāle çeker

2 Tavk idelden berü zencīr-i kazā gerdenümi
Bir yaña hāle çeker bir yañadan kāle çeker

3 Olalı hürmeti ihrām ile bu ten muhrim
Cānı ażhāya getürmiş nazarın sāle çeker

4 Iztıcāʿ itdi hatīm içre ne vakt ire peyām
Muntazırdur habere meyl ile me'yāle çeker

5 Zemzeme vardı MURĀDĪ çeküben zemzemeyi
Çün delīl oldı delīlin yine ol dala çeker

416.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Cūş kıldı yine dil ʿışk ile bir hāle güyer
Hāle hem-hāl oluben havl ile ahvāle güyer

2 Ān ile ān oluben her işi bir demde olan
Sanmagıl anı şeb u rūz u meh u sāle güyer

3 Emrini iden evāmir nefehāt ile yürür
Cümle kāl itdi özin anlāma kim kāle güyer

4 Meyli oldukda şalar sāyesini lā-reyb..
Dime kim sen aña kim her dil-i meyyāle güyer

5 Eyledi çünki MURĀDĪ özini heşt behişt
İmtiyāz itmek içün şūrı kaçan çala güyer

Fe ͑i ͑ ı Fe ͑il ı Fe ͑i ı Fe ͑i ı
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Nālemi gūş idegör bülbül aṅa nāle düşer
Ḥālümi bilmek içün ḥāl ile biṅ ḥāle düşer

2 Her ne kim kılsa ḥabībüm ḳamu ef ͑ālında
͑Aks-i mir ͗āte girüp dīde-i seyyāle düşer

3 Her ne demde ki żamīrine gele lûtf u cefā
Bu ͑acebdür ki hemān bu dil-i meyyāle düşer

4 Bir delīle danışup kūyı ṭavāf içün anuṅ
Didi kim anı anuṅ yevm ü meh u sāle düşer

5 ͑Işḳı ḳapladı MURĀDĪyi ḳomaz ͑aḳla gele
Çıḳmaz ol noḳṭa ki dā ͗ire-i pergāle düşer

418.

Fe ͑ilātün Fe ͑ilātün Fe ͑ilātün Fe ͑ilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Seni sevmek güzelüm bu dil ü cana yaraşur
Cān ḳurbān ola sen ḳaşı kemāna yaraşur

2 Dād içün cevrüṅ elinden saṅa geldüm ḫānum
͑Ādil olmaḳ güzelüm şah-ı cihāna yaraşur

3 Beni aġlatma didüm ey gül-i ḫandānum gel
Didi kim bülbül olan āh ü figāna yaraşur

4 ͑Işḳumı bileli ol meh baṅa muḥkem acıdı
Didi kim nāz u ġına vech-i ḥısāna yaraşur

5 Gūş idenler bu kelāmum begenüp heb didiler
Ey MURĀDĪ bunı yār olsa dehāna yaraşur

419.

Fe ͑ilātün Fe ͑ilātün Fe ͑ilātün Fe ͑ilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Dil beni yāra virince ne belā çekmişdür
Yār ile hem-dem olınca ne cefā çekmişdür

2 Yāra yār olduġumuz ṣanma dilā meccāna
Hāy-ı aġyāruṅ elinden ne ezā çekmişdür

3 Kişi çekdügini bilür bu meseldür dirler
Bu tenüm yārı bulunca ne ḳażā çekmişdür

4 Yolı ile tutalı her işi başdan ayaġa
Āh bu yolda nice renc ü ͑anā çekmişdür

5 Ger MURĀDuṅ bileyin dir iseṅ ey dil ḥālin
Yār yolında nice ṣūd u ḫaṭā çekmişdür

Fe^c ilātün Fe^c ilātün Fe^c ilātün Fe^c ilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Bildügüm demde baña ^c ālem-i devrān didiler
Beyyinātını hemān eyle gel iẕ^c ān didiler

2 Nazaruñdan naẓarın añlayugör ey ṭālib
Müntehīsin saña kimdür bula pāyān didiler

3 Nūr-ı heybetde ḳoyup hey'eti ibḳāda beḳā
Āsmān nūr-ı ḳıdemden ola tābān didiler

4 Sırr-ı envār ḥicāb eyledi eṣnāf-ı ḫayāl
Mübdi^c -i küll-i bedāyi^c dedür īḳān didiler

5 Ey MURĀDĪ ne ^c aceb saña nihāyet olmaz
Bir senüñ gibi daḫi görmedük ^c ummān didiler

421.

Fe^c ilātün Fe^c ilātün Fe^c ilātün Fe^c ilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Añladı çünki beni ^c ışḳ ile kārında geçer
^c Āşıḳuñ varlıgı ma^c şūḳ ile varında geçer

2 Ben ḳarārum bilürem līk ḳarārı n'iderem
Bu ḳarārumı benüm añla ḳarārında geçer

3 Sırrumı ḫüd^c a ile ḥīlene ~~yār~~ itdüm çün
Duymasun kimse diyü ṭanz ile ^c ārında geçer

4 Lücci-i baḥra ṣalındı yine geştī-i göñül
Ṣanmañuz siz anı ḫavf ile kenārında geçer

5 Ey MURĀDĪ çün iki ḫāne yapubdur taḳdīr
Kimi nūrın gözedüpdür kimi nārında geçer

422.

Fe^c ilātün Fe^c ilātün Fe^c ilātün Fe^c ilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Ṣūrete baḳma saḳın sīrete nāẓır olıgör
Ḫāṭırı yıḳma saḳın cābir-i ḫāṭır olıgör

2 Ḥāsib ol nefsüñi her demde vü her sā^c at ü ān
Ḥaḳ ḥisāb eyleyiser ol deme ḥāẓır olıgör

3 Kimse rencīde senüñ dest ü zebānuñdan āh
Olmasun cehd idüben bu işe ḳādir olıgör

4 Nūr-ı īmānuña kiẕb ile meded virme ḫalel
Eyle ṣıdḳ ile ziyāde anı bāhir olıgör

5 Nuṣret istersen eger ḥażret-i Ḥaḳdan dā'im
Ey MURĀDĪ ḳamu düşmişlere nāṣır olıgör

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(..–– ..–– ..–– ..–)

1 Gönül aldanma bu dünyā ḳatı ġaddār durur
Niçenüñ ḳanın içüpdür ḳatı ḫūn-ḫvār durur

2 Niceyi ḳıldı zebūn u niçenüñ baġrı ḫūn
Niçenüñ şimdi işi nāle ile zār durur

3 ʿİbret alġıl yüri Mevlādan eger ʿāḳıl iseñ
Devr bir gün döniser saña bu pergār durur

4 Bir iki gün yüzüñe ḫande ḳılur şimdi cihān
Saña düşmenlügi var sanma saña yār durur

5 Ey MURĀDĪ sen eger ister iseñ ʿizzet ü cāh
Ṭāʿat eyle aña kim ʿālim-i esrār durur

424.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(..–– ..–– ..–– ..–)

1 Yem-i ʿummāna ṭalan ḳaṭreye mi māʾil olur
Şems-i tābāna iren ẕerreye mi sāʾil olur.

2 Āstānuñı şehā her ki ṭavāf ide senüñ
Beyt-i maʿmur ile ol Kaʿbeye mi ḳāʾil durur

3 Şol ki bilmeye seni ẓann ile ol ẓanna düşe
ʿĀlim ise döneli ʿilme yine cāhil olur

4 Cānumı rūḥa çü cān eyledi ol cān-ı güzīn
Ṣanma rāz ehline sen milk-i cihān ḥāʾil olur

5 Ey MURĀDĪ çü sözüñ oldı senüñ ġayb-ı lisān
Bunı fehm eylemek aʿyāne igen müşkil olur

425.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(..–– ..–– ..–– ..–)

1 لَا نُسَلِّمْ dimezüz bu bir ulu mesʾeledür
Levḥ-i maḥfūẓda mesṭūr-ı kitābı biledür

2 Cā-be-cā yoḳlamışam bāb u fuṣūlın cemʿā
Bilmişem ʿāşıḳı maʿşūḳına kimler iledür

3 ʿĀlemün maḥż-ı ḫayāl idügini bildi gönül
Ol hümādur buña ḳonmaz ki bilür mezbeledür

4 ʿAḳl-ı küll olalı hem-rāh aña dildür peyrev
Taḫtumı ṣanma Süleymān gibi sen bād iledür

5 Şeb-i firḳatde mi ṣandun beni sen ey mehrū
Giderem mihr-i hidāyetle yolum tāb iledür

6 Ey MURADÎ beni kendüme komazlar ʿālem
Çekerem cevri ne vardur bu geniş havṣaladur

426.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..–– ..–– ..–– ..–)

1 Cānumuz ʿışka düşelden dilümüz nāle çeker
Ḥāl-i dil-ber dil-i meyyālümüzi ḥāle çeker

2 Vāḳıʿāt-ı ġam-ı hicrānı görüp dīdelerüm
Āhumuñ āteşini çeşme-i seyyāle çeker

3 Yāra hem-rāh olalı bu dil-i āteş-tābum
Ṭāḳat u ṣabr idemez kendüyi aḥvāle çeker

4 Nās iẕʿān idemez ḥālümi ḥaḳḳ ile benüm
Kimisi ḥāle çekerler kimisi ḳāle çeker

5 Bu kelāmında MURĀDĪ yine bir ḥāl itmiş
Ẕāt-ı s̱ābit bilinür kendüyi efʿāle çeker

427.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..–– ..–– ..–– ..–)

1 Ḫayrümüz ḫayr idelüm ḫayr ile aḥvāle ḫaber
Virelüm ḥavl ile ḳuvvete bu gün ḥāle ḫaber

2 Ḳavlümüz ṣıdḳını āfāḳa beyān itmek içün
Ḳavl ile eylemişüz cümleten aḳvāle ḫaber

3 Açılup ḳaṣr-ı vücūduñ niçe yir revzenesi
Ḳıldı ṣūrāḫī anuñ necm u meh u sāle ḫaber

4 ʿĀlemi ravża-i cennetde müşāhid oluben
Ḥūr u ġılmānı derilüp ḳıldılar efʿāle ḫaber

5 Ḳavl ile fiʿl-i MURĀDĪ niçe fehm ide ʿuḳūl
İrişür ḥubb-ı ezelden dil-i meyyāle ḫaber

428.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..–– ..–– ..–– ..–)

1 Cāmiʿ oldı bu kelāmum aña benven naẓẓār
Ben ḳarārumı yerinde çū bulurven tekrār

2 Lemʿa-i nūr-ı hüdā virdi żiyā ʿāleme çün
Nāşir-i ẕerre durur ʿāleme pes leyl u nehār

3 Kāf u nūñ itdi tekellüm bu kelām oldı kelīm
Bu kelām-ı mütekellim yine her bār hezār

4 [illegible] gon [illegible]
Bu cemi'ā bu cemā'atde musallī ebrār

5 Añladuñ mı yine bu yirde MURĀDuñ suhenin
Yine lûtf ile ma'ārifden akıtdı enhār

429.

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

(..-- .-- .-- ..-)

1 Kalemüm reşhaları her biri bir deryādur
Ol deñizlerde nice nev' deñiz peydādur

2 Gel berü Hūt oluben çıkma deñiz ka'rından
Tā hayāta iresin ol ni'am-ı 'uzmādur

3 Şol ki içmez kadeh-i dil-berden āb-ı hayāt
Dār-ı dünyāda hem uhrāda 'ani'l-mevtādur

4 Gel berü fülk-i dili sal yem-i 'ummāna yine
Bād-bān ac ki bu āb üzre hemān bir pādur

5 Bahr-ı vahdetde şināver olalı işbu MURĀD
Nice dürler çıkarur al kulaga ra'nādur

430.

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

(..-- .-- .-- ..-)

1 Tā'ir-i kudsī cenāh açdı nişān besmele'dür
Dār-ı Hakdur bu hemān asl-ı hüner havsaladur

2 Müttefik oldı yine ehl-i rumūz ile göñül
Her ne mevzi'de taleb olına hāzır biledür

3 Tarh idelden berü aks oldı dile sit cihāt
Nefs u rūhum biri kā'il birisi kā'iledür

4 Mantıkum ezber iderseñ biline saña kelām
Behre-dār olmaz iseñ nefsüñi bil 'āiledür

5 Ey MURĀDĪ bu fenā-dāra göñül virme sakın
Turıcak cāy degül belki hemān merhaledür

431.

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün

(..-- ..-- .-- ..-)

1 Berk ura nūr-ı cemālüñ çü hüveydā görinür
Kibriyā kapladı likin anı ihfā görinür

2 Ārzū eyledügümce baña ikrāmın ider
Ne kadar 'ulvi olursam dahi a'lā görinür

Niçe Mūsāda bize dest-i temennā görinür

4 Diḳeli küngüre-i ḳurba maḥabbet ʿālemin .
Her ne ʿālem var ise anda o peydā görinür

5 Ey MURĀDĪ yem-i ʿirfānuñ olmadı verāy
Her ḥurūfı kelimātuñ nice deryā görinür

432.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Dil-i ġam-dīdeye şādī ruḫ-ı dil-dār durur
ʿĀşıḳ-ı ḫastaya her demde devā yār durur

2 Beni ḥayrān iden ol rūy-ı ṣafādur dāʾim
Beni bī-dār iden ol dīde-i ebṣār durur

3 Lāḥıḳ olmaz ve ne ḫōd munfaṣıl ey yār-ı güzīn
Ḳubbelerde bizi mektūm iden esrār durur

4 Dem-i vaṣlına duḫul eyleyen ey ʿārif-i dil
Bār-gāhında taḳarrüb bulam ebrār durur

5 Ey MURĀDĪ saña her kimse mürebbī olımaz
Saña ilm ögreden ol Aḥmed-i Muḫtār durur

433.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Ey ki mirʾāt-ı ruḫuñ āyine-i ʿibretdür
Sen vaḥid ise bu kāruñda ne cemʿiyyetdür

2 Murtażā oldı īzāda şu kim iḳdām eyler
Ḳademi ḳutludur anun kişi tabʿiyyetdür

3 Rāh-ı aʿlāda göründi yine ḥadd ile ḥudūd
Bu ṭarīḳ ibn-i sebīl olana bī-ʿusretdür

4 Cüzʾ ü külden çū gelür cüzʾ ü kemāl ile hüner
Hüner ehlinden eger gelse hüner minnetdür

5 Ey MURĀDĪ seni senden kim ola kim bile yeg
Her ne ṣādır ki ola sende ḥükm-i ḥikmetdür

434.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Rāḥat-ı dil dileyen ʿāleme rāḥat gözedür
Ḳurb-ı yārı dileyen dilde ṣadāḳat gözedür

Arayup devleti neyler anı devlet gözedür

3 Rāh-ı meʾvāya şu kim tūşe diler ey kāmil
Bu fenā-dārda zühd ile ferāgat gözedür

4 Bāb-ı ʿadni açayın diyü temennāda olan
Şimdiden bunda mürüvvetle sehavet gözedür

5 Ey MURĀDĪ o durur şāh-ı cihān dünyāda
Günc-i ʿuzletde olup mesken-i vahdet gözedür

435.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Taleb-i himmet idersen baña gayret görinür
Eger ikrām ider isem baña ʿizzet görinür

2 ʿAvn-ı yār ile ziyān itmedi kesret baña hiç
Melā-ı kesrete baksam baña vahdet görinür

3 İktibās eyledi çūn nūr-ı tecellādan dil
Ne tarīki ki tutam baña hakīkat görinür

4 Çūn şerīʿatda gönül hᵛācedür ey ehl-i kemāl
Kangı milke ki varursam baña ruhsat görinür

5 Ey MURĀDĪ nice hālāt olur insāf saña
Şu ki tutmaya sözüñ aña nedāmet görinür

436.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Gülşen-i kudsde çūn bülbül-i kudsī inler
Gül-i bahtı açılur yaşını ol demde siler

2 Rāhat-ı mahz-ı safā kesb ider ol ʿāşık-ı zār
Dāmen-i vasl ucına parmagʿ ucın kim eyler

3 Rāygān mı irişür vuslat-ı dil-dāra kişi
Tīg-i cevri dil-i pür-yāreyi kaç pāre diler

4 Zahmet-i mihnete katlanmayacak dil-dāde
Çūn huzūrın gözedür rāhı ʿabes yire yeler

5 Bulmayan ʿışk-ı hakīki kelimātunla MURĀD
Dehen-i gayra bakup bilmezem kim ne diler

437.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

Mūr-ı pāy-ı melehi pīş-i Süleymāna getür

2 Aç nikābuñı cemālüñden idüp ʿarz-ı cemāl
Nice biñ kāfiri ḫānum yine īmāna getür

3 Kānit olmaya şu kim emrüñe cāna im-rūz
Kayd u bend ile seherden anı dīvāne getür

4 ʿIşk ile daʾvā kılan gel berü göster hünerüñ
Merd iseñ kār ile bürhānuñı meydāna getür

5 Añlamaz iseñ eger işbu MURĀDuñ suḫanın
Yāda varma berü gel ḥikmeti Lokmāna getür

438.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Ṣābit eyle beni kavlüñde ki kavlüñ ḥakdur
Ṣādık oldı senüñ ʿahdüñle kelāmuñ ḥakdur

2 Ben senüñ raḥmetüñi gözlerüm olmam çü kanūt
Ki resūlüñ ne ki bildürdi peyāmun ḥakdur

3 Muʾminem ben saña vü cümle resūl u melege
Dahi nāzil ne kim oldıysa kitābuñ ḥakdur

4 Cennet u nāra mukırven [illegible] kazā ḫayr u şere
Yevm-i mevʿūd ile mīzān u sırāt'uñ ḥakdur

5 Her ne kim senden olur ḥakdur aña islāmum
Ben MURĀDĪ bilürem zāt u sıfatuñ ḥakdur

439.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Burc-ı rıfʾatda ṭuluʿ eyledi çūn māh-ı münīr
Ey benüm şems-i cihānum n'ola buña tedbīr

2 احسن الله له من نظر الاحسانا
بكمال و جمال و لطف و بشير

3 Oldı çūn dāʾire-i merkezinüñ nokta kamu
Halkaya al bu cihānı ele girsün naḫcīr

4 Ey kemālüm gözeden kimseye medḥ itme beni
Ḫālıkun bildügi pes bilmeye bürnā ile pīr

5 Ey MURĀDĪ [illegible] vahdeti gör kesreti ko
Şīr iseñ ara kamu bişeyi bul bir daḫi şīr

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

(..–– .––– ..–– ..–)

1 Hırz-ı cān oldı çü nāmun yā nişānı nicedür
Bī-nişān ol görcəin tā ki nihānı nicedür

2 Dīde-i ᶜakl çu bīnā olımaz rāzında
Cezbe-i yārı gözet gör ki آگاهی nicedür

3 Hüsn-i Yūsufda eger kaldı ise hāl zuhūr
Hāl-i Yaᶜkūbda gör ᶜışk ile cānı nicedür

4 Rāh-rev oldı gönül āteşe hark olsa n'ola
ᶜĀşıkın öldüri maᶜşūk yā kanı nicedür

5 Ey MURĀDĪ seni dā'im gözedür çünki habīb
Sāᶜir ezmān ile yi şimdi zamānı nicedür

441.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilun

(..–– .––– ..–– ..–)

1 ᶜİbret ile nazar it ᶜāleme ᶜibret demidür
Kāniᶜ-i nān-ı cevin ol ki kanāᶜat demidür

2 Veraᶜ u zühdi libās eyle ki hürmet demidür
Edebi başuña tāc eyle ki devlet demidür

3 Uluya giciye kıl eylügi fursat demidür
Nefs-i kāfirle cidāl eyle şecāᶜat demidür

4 Fursatuñ elde dürür şimdi çü gayret demidür
El açup Hakka niyāz eyle icābet demidür

5 Hak saña virdi kerāmātı saᶜādet demidür
Hamdü li'llâh ki MURĀDĪ demüñ ᶜizzet demidür

442.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

(..–– .––– ..–– ..–)

1 Rūy-ı dil-dāra nazar ideli bu dīde-i ter
Her neye nāzır olursan komaz anlara eser

2 Nükteden hātif-i gayba çü su'āl itdi lisān
Nükteyi vird-i zebān ile cevāb itdi haber

3 Reh-rev-i ᶜışka tarīk oldı menāzil kademi
Pes halās oldı mevāniᶜden idüp ışkı siper

4 Yār-ı sādık ne revādur ki bizi tārik ola
Hāşa kim ᶜahdı ferāmūş idüben ide güzer

5 Ey MURĀDĪ saña bir hoşça nasīhat kıluram
Degmeye açma sakın rāz-ı dili eyle hazer

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Gūş-ı hūşum saña ṭutdum ne ḫiṭābuñ vardur
Didi fehm idebilürseñ ne cevābuñ vardur

2 Didüm aç perde-i rūyuñ göre tā dīdelerüm
Didi sil çeşmüñi kim dīdede ābuñ vardur

3 Didüm ol dār-ı viṣāle ne zamān ola duḫūl
Didi kim gözle ṭarīküñ aña bābuñ vardur

4 Didüm olmaz mı seni görmege bir çāre baña
Didi ebvābını şerḥ eyle kitābuñ vardur

5 Didüm ister seni her demde MURĀDĪ nide pes
Didi aç gözlerüñi kim daḫi ḫvābuñ vardur

444.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Yalvarup yāra didüm ᶜāşıḳa sermāye nedür
Luṭf idüp virdi cevābın didi kim vāye nedür

2 Seveli rūy-ı ḥabībi dilüm āşüfte vü zār
İᶜtimād itmez iseñ dīdedeki māye nedür

3 ᶜAḳlı yaġmaya viren ᶜışḳı degülmiş anuñ
Söyler idüm giren araya ve ortaya nedür

4 Yaḳa çāk itmegi benden görüp ögrendi ṣabāḥ
Perde olan ṣoruñ ol kākül-i sevdāya nedür

5 Ey MURĀDĪ hele feyyāẓda buḫl olmadı çün
Arada ayaḳ ayaḳ ᶜarẓ olunan pāye nedür

445.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Dil tenūrında yanar āteş-i ᶜışḳ-ı dil-dār
Gözyaşın ḳaynadur ol āteş ile ᶜāşıḳ-ı zār

2 Bize gel söyleme biz nuṣḥ ḳabūl eylemezüz
Vāᶜıẓā cennet ü nārı yiter itdüñ tekrār

3 Bize mestūr ne ḳalmış durur ᶜālemde ᶜaceb
Sākit ol ḥaẓret-i Ḥaḳ cümlesin itdi iẓhār

4 İkilükden beriiz nāẓır-ı vāḥid çū biziz
Bir görinür gözümüze iki dünyāda ne var

5 ᶜIşḳ ile ᶜār ḳarār itmedi bir dilde MURĀD
Ki ḳarār itmedi bir kāsede çün āb ile nār

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Niçe demdür seni cāna bu dil ü cānum arar
Sulayup 'ālemi bu dīde-i giryānum arar

2 Başdan başa kamu 'ālemi seyr eyleyüben
Yirde gökde komayup āb ile efgānum arar

3 Bulmadum sıdk ile bir kişi ki vire haberün
Kamu 'ālemleri gördüm seni sultānum arar

4 Şark u garbı tolanup gün yüzüni görmek içün
Günde mihr ü gicelerde meh-i tābānum arar

5 Bu MURĀDĪ seni bulmadı çū dünyālarda
Başlayup fikr ile her sā'at ü her ānum arar

447.

Fe'ilātün Fe ilātün Fe'ilātün Fe'ilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Her neden nāzir isem vechüñe a'lā görinür
Revnakuñ memleket-i dilde mu'ammā görinür

2 'Aks-i tābuñ uralı 'āleme ey nūr-ı mübīn
Lem'a-i berk-i cemālüñ niçe peydā görinür

3 Taraf-ı āhere meyl itmedi bu dīde-i ter
Añlamışdur anı ol āyet-i kübrā görinür

4 Cān u dil āyinesin jeng-i sivādan pāk it
Sūfiyā soñra gözet anı ki zībā görinür

5 Diler iseñ bu MURĀDĪ göresin vahdetde
Yohsa kesretde niçe cism ile yektā görinür

448.

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Bakduġumca güneşe ol meh-i ġarrā görinür
Māha bakdukça gözüm ol kaşı tuġrā görinür

2 Gül ü şehlāya vü serve bu gözüm kılsa nazar
Ol yüzi gül boyı serv ü gözi şehlā görinür

3 Sünbüle karşu ger aġlar isem 'ayb itme baña
Bakduġumca aña ol zülfi mutarrā görinür

4 'Ayb kılmañ eger āvāre olam çün Mecnūn
Kande kim baksa gözüm ol saçı Leylī görinür

5 Her kaçan kim nazar idem bu dil-i mir'āta
Bakduġumca aña her dem baña sevdā görinür

Dūstlar ṣanmaňuz ansız baňa dünyā görinür

7 Bu MURĀDĪ eger olmaz ise vaṣl ol ḥūrā
Sanmaň ansız aňa ol cennet-i me'vā görinür

449.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Āhumı gūş ideli bülbül-i gūyā inler
Nālemi aňlayalı ṭaġ ile ṣaḥrā inler

2 Şol kadar aġlamışam ḥumret-i hicrān ile kim
Eşk-i çeşmümi görelden yedi deryā inler

3 Her kaçan āh çekem derd ile Eyyūb-ṣıfat
Acıyup āhuma her zīr ile bālā inler

4 ᶜIşḳı pinhān ideli tende dil-i sūzānum
Cümle sūzān oluben pest ile aᶜlā inler

5 Naẓm-ı pür-sūzını her kim ki MURĀDuň görişer
Ḳıluben āhına her demde temāşā inler

450.

Mefᶜūlü Mefāᶜīlü Mefāᶜīlü Feᶜūlün
(--. .--. .--. .--)

1 Cān atdı çū cān-ı ᶜışḳ ile cānāna berāber
Bir söz didi cānān aňa kim cāna berāber

2 Kul oldı aňa cümle selāṭīn-i cihān-bān
El baġlayuben ṭurdı çū sulṭāna berāber

3 Akıtdı gözi yaşını çūn yār işiginde
Raḥmet naẓarın eyledi bārāna berāber

4 Luṭfı çū nihāyetde degül özgedür elṭāf
Ḳaṭre gele mi bir yem-i ᶜummāna berāber

5 Her kim ki diler aňlaya ḳavlini MURĀDuň
Gelsün berü pes ᶜışḳ ile meydāna berāber

451.

Mefᶜūlü Mefāᶜīlü Mefāᶜīlü Feᶜūlün
(--. .--. .--. .--)

1 Cān ile göňülden saňa çūn cān iledürler
Ḥüsnüňi alup ᶜāleme destān iledürler

2 Ḳul olup eli baġlu işigüňe gelenler
ᶜİzzet olınup ᶜāleme sulṭān iledürler

3 Senden şu kişi kim okuya ders-i ḥaḳīḳī
ᶜAllāmelere ᶜālim-i devrān iledürler

Ayagı tozın cümleye derman iledürler

5 Her kim ki bulur fehm ile irfān işigünde
Bir noktasını ʿilm ile bürhān iledürler

6 Dem-beste kalur cümle-i insān ü melāʾik
Çün kim bu kelāma nazar imʿān iledürler

7 Çün kim derile cümle-i mevcūd MURĀDa
Bir bir aluben hazrete insān iledürler

452.

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün
(--. .--. .--. .--

1 Derdümde benüm derd ile dermān arasunlar
Hükmümde hemān emr ile sulṭān arasunlar

2 Zuʿm eylemesün kimsene kim zuʿmı kavīdür
Zuʿmında hemān zuʿm ile izʿān arasunlar

3 Bilmek dileyen ʿışk tarīkinde muʿammā
Cānumda benüm pes telef-i cān arasunlar

4 Maʿnā yüzine dil ki kaçan çekse nikābı
Gāyet nazarumla benüm imʿān arasunlar

5 Yol buluben eyvān-ı şerīʿatda yakīne
Her lahza yakīnüm ile īkān arasunlar

6 Sanma ki MURĀDĪ bunı dir kendüye hāşā
Lûtfından ilâhun hemān ihsān arasunlar

453.

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün
(--. .--. .--. .--)

1 وَالْفَجْرِ لَيَالِي 'de virildi haber-i yār
Dil شفعله وتري ne hisāb eyleye tekrār

2 Ferd oldı mahabbetde bedel çün kim
Pes kendüye ʿāşık idinür ʿālemi sad-bār

3 Bu sırr-ı ʿaceb ney ki buna dil mütehayyir
Her lahza karīb oldı velī dil anı arar

4 Tāb urdı cemāl āyinede berk-ı musavver
Bu sūret-i dil-keş yine rāz ile nihān-dār

5 Geldi bu MURĀDĪ yine ʿālemlere kudret
Hükm-i ezel ile kurılur yine bu bāzār

454.

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün
(--. .--. .--. .--)

1 Ġam ḫānemüzi kıldı müşerref yine dil-dār
Cān u dili lûtf ile yine oldı nigeh-dār

2 ʿIşkını anuñ degşimezüz kevn ü mekāna
Bir zerresi degmez dū cihān içre ne kim var

3 Berzaḫ koḍılar ʿāşıḳ içün niçe maḥalde
Evvel kademi terk-i ser olmaḳda durur kār

4 Ey ders-i mecāzī oḳuyan tıfl düşüñ kim
ʿİlm-i ezelüñ noḳṭasıdur sendeki güftār

5 Hem-rāz olımazsañ bu MURĀD ile eger sen
Söyletme beni lûtf idüben bir daḫi tekrār

455.

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün
(--. .--. .--. .--)

1 ʿUbbād-ı cihān gelse ʿibādet idemezler
Mābeynümüzi faṣl-ı şehādet idemezler

2 Bu yolda bizüm çekdügümüz tāb-ı taʿab çoḳ
Ġayrı kişiler böyle seyāḥat idemezler

3 Bir tāc ile bir ḫırḳa vü bir nān bize kāfī
Bir bizcüleyin kimse ḳanāʿat idemezler

4 ʿĀlemde bizi bilmedi kendüzini bilmez
Mevlāsını kul bilmeye ḫıdmet idemezler

5 Toldurdı MURĀDĪ şikemin ḫalḳ-ı cihān gör
V'Allâhi bizüm gibi riyāżat idemezler

456.

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün
(--. .--. .--. .--)

1 Çün kıldı Ḫudā yüzin anuñ cümleden enver
Kaldurdı duʿāya elini ʿarşa berāber

2 Müstaḥkem idüp ʿahd ile peymānını anda
Oldı mütefekkir kıluben virdini ezber

3 Maṣnūʿını ṣunʿında bedīʿ eyledi ibdāʿ
Eyledi vürūdını vürūd ile muʿammer

4 Açıldı ḥadāyıḳda nice biñ gül ezhār
Şerhe gele mi ṣādır-ı maṣdūr ile maṣdar

5 Gel añla MURĀDuñ bu kelāmında ḥalāvet
Kalbüñi muṣaṭṭaḥ kıluben eyle müdevver

457.

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

(--. .--. .--. .--)

1 ʿĀlem seheri bād gibi çün güzerāndur
Ol rūḥ-ı revān anuñ içün cāna nihāndur

2 Sırr eyle cevābında nedür nükteyi ṭuydum
Ġayrıya nihān oldı ise baña ʿayāndur

3 Meşrūḥ-ı ezelden ne temennā ḳıla ṭālib
İblāġ-ı ʿilim remz ile ʿālemde revān ol

4 Ben ḥāṣıl-ı ʿömrüm bilürem söyleme nāṣıḥ
Vaʿẓuñ olara söyle ki ṭullāb-ı cināndur

5 Ger bende iseñ sen kelimātına MURĀDuñ
Cānuña senüñ cümle murāduñ nigerāndur

458.

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

(--. .--. .--. .--)

1 Cānān ile şimdi yine cānānelügüm var
Nūş eylemişem cürʿa-i mestānelügüm var

2 Bir baḥre düşüpdür yine ġavvāṣ-ı göñül kim
ʿUmmāna deger ḳaṭre-i dür-dānelügüm var

3 Hedm oldı yine zūrum ile ḳalʿa-i hestī
Meydān-ı fenāda yine merdānelügüm var

4 ʿİlmümde bilindi yine bu ʿilm-i yaḳīnüm
ʿİlm ile ʿilimde yine ferzānelügüm var

5 Ādem ḫaberin bilmezem ʿālem eserin hiç
Söyletme MURĀDĪ yine dīvānelügüm var

459.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

(--. -.-. .--. -.-)

1 ʿĀşıḳlaruñ ḥarāreti derd ü cigerdedür
ʿĀlemde her ne kim ola āh-ı seḥerdedür

2 Şems inʿikāsı pertev-i vechinden oldı çün
Sevdā-yı hüsni devr ile devr-i ḳamerdedür.

3 Aḫbār-ı hüsni ʿāleme yayıldı ser-te-ser
Günden güne şüyūʿ ile tāze ḫaberdedür

4 Āşüfte oldı cān ile bāzārı vardur
Ḳurbān içün yolında bu gün terk-i serdedür

5 Devlet anuñ ki terk ide māl ile cāhını
Sanma MURĀDĪ devleti tāc ü kemerdedür

460.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

(--.   -.-.   .--.   -.-)

1 Ferdāya salma gel bizi ey dil-rübā yiter
Cānlar eritdi ʿāşıkuñ ey meh saña yiter

2 Bunca firāka nice sabūr ola ʿāşıkīn
ʿAhdüñe eyle ey güzelün gel vefā yiter

3 Senden ricāmuzı yine sensin bilen hemān
Ben istedügüm eyle anı sen saña yiter

4 Yād olur isem iki cihāna kayurmazam
Her demde yār ola bizi tek āşnā yiter

5 Añlanmadı MURĀDĪ kelāmı ʿaceb durur
Bir harfin añladuñsa eger ibtidā yiter

461.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

(--.   -.-.   .--.   -.-)

1 Hālümi kimse añlamaz ancak Hudā bilür
Kalbinde herkesüñ ne var ol pādişā bilür

2 ʿİlm-i zemāyirüñ nice dürlü fünūnı var
Fehm eylemez meger ki dil-i pür-ziyā bilür

3 Ahvālini nukūşuñ eger kim sorar iseñ
Şorgıl aña ki gözgü-yi sūret-nümā bilür

4 Yola kulaguz olmayıcak yürime sakın
Rāhuñ hatarlarını yine reh-nümā bilür

5 Her ʿilmi bu MURĀDĪ bilür kılma iʿtikād
Bilmez o nesne Rabbine ancak senā bilür

462.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

(--.   -.-.   .--.   -.-)

1 Şol hüsn-i bā-kemāl ki sen dil-rübādadur
Günden güne bu kalbüme ʿışkı ziyādedür

2 Gayrıya varma gel gezüben serseri yere
ʿĀlemde her ne kim ola kalb-i safādadur

3 ʿĀlemde iki nesnenüñ olmaz nihāyeti
Bir hüsn-i yāra bir dahi ʿışk-ı gedādadur

4 Sābıkda añladuñ mı geçen mācerāları
Memhūr anuñ defātiri fevkeʾl-ʿulādadur

5 Diñler iseñ MURĀDĪ kelāmını cān-ı men
Günden güne mahabbeti yāra ziyādedür

463.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

(——. —.—. .——. —.—)

1 Her kim ki 'ışkuñ ile ḥabîbüm safâdadur
Dâ'im rıżâñı gözleyüben iktiżâdadur

2 Cân u göñülden eyledi çün terk-i ġayrüñi
Anuñ içün aña yine keşf-i likâdadur

3 Kendü çün aña keşf ide rûy-ı ḥakîkatin
Bi'z-zât nide vâsıṭayı ol ġınâdadur

4 Tefhîm-i 'akl içün bunı tıbyân ile ben
Ḫânum seni senüñ ile bildi i'âdedür

5 'Ömr-i medîd içinde nedür fikr-i râsıḫûñ
'Ömr-i ḳaṣîr içinde ḥayât-ı ziyâdedür

6 Fetvâ-yı 'aynı 'ayn ile bilmek hüner degül
Añla MURÂDÎ ġayb ile 'ayn-ı 'aṭâdadur

464.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

(——. —.—. .——. —.—)

1 'Işḳ ile 'âşıḳuñ yine bir ḫoş kemâli var
Ṣanma ki vaṣl-ı yârdan özge me'âli var

2 Kalbüñde yer dutarsan eger kim ḫayâline
V'Allâhi ḫoş ḥużûr ile göñlün ḫayâli var

3 Uçmakda cenneti dilemem vaṣluñ isterüm
Uçmaġ içün dilüñ nice perr ile bâlı var

4 Başın ḫalâṣ ider mi göñül dest-i 'ışkdan
'Işḳuñ efendi nice nice mekr ü âli var

5 Diñle MURÂDÎnüñ bu kelâmı ne şerḥ ider
A'dukça 'ışḳ muṣḥafını ḫûb fâlı var

465.

Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'îlü Fâ'ilün

(——. —.—. .——. —.—)

1 'İlm-i ezelde menba'-ı 'irfân olan nedür
Maḥż-ı hidâyete sebeb iḥsân olan nedür

2 Ṣûfî eger ṭarîḳ bilür iseñ kemâl ile
Bi'llâhi vir ḫaber ki bu îmân olan nedür

3 Ger 'âşıḳ iseñ eyle ḫaber-dâr lûṭf kıl
Ma'şûḳ u 'âşıḳ üzre bu bürhân olan nedür

4 Mihr ü vefâ nedür yâ bu cevr ü cefâ n'ola
Ya ara yirde 'ahd ile peymân olan nedür

Bu sende görinen yem-i ʿummān olan nedür

466.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

(--. -.-. .--. -.-)

1 ʿĀşıklaruñ ʿilācı durur ṣabr u yā sefer
Ṣabrum senüñ cemālüñ oluben baña naẓar

2 Ṣatdum iki cihānı senüñ ẕerre lûtfuña
Mihrüm iki cihāna anuñ çün durur eṣer

3 Ṭaldum çü bahr-ı ʿışkuña oldı vahīd-dil
Başdan ayaga cān u tenüm bañadur başar

4 Aṣl-ı hakāyıkum gözedürven ḥabībden
Maʿşūk u ʿāşık eylediler ʿāleme ḥaber

5 Diñle MURĀDĪnüñ bu kelāmını cān ile
Var ise sen dahi getür ortaya bir hüner

467.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

(--. -.-. .--. -.-)

1 Īlācda müsebbete ṣordum kaẓā nedür
ʿAyn-ı kaderle virdi cevāb iktiżā nedür

2 Ḥavl ile küll-i şeyʾ görürven ġayır-nümā
Ammā k'olarda añlamadum ibtidā nedür

3 Kalb eyledüm bidāyetümi çün nihāyete
Bildüm bidāyetümle bu kez intihā nedür

4 Kıldum çü āb-gīne-i cismümi āyine
Pes soñra añladum ki muhīṭ-nümā nedür

5 Bilmek diler iseñ ger ʿulūmuñ ḥaberlerin
Diñle MURĀDĪ kavlini añla ʿaṭā nedür

468.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

(--. -.-. .--. -.-)

1 Āyinemüz cemāl-i ḥabībe naẓardadur
Her dem miṣālümüz yine rūy-ı eṣerdedür

2 Buldum yüzümde ben eṣerin ḥüsn-i vechünüñ
Her ʿayn ile iḥāṭası medd-i baṣardadur

3 Ben kılmadum sefer kamu ʿālem sürūrda
Bir bir geçer önümde bu seyrüm ḥażardadur

4 Ben bilmedüm bu ṭarz-ı ʿacāyib ʿaceb nedür
Leylümde bir seḥer didi leyl ü seḥerdedür

Her bir kelamı hikmet ile bir habercedur

469.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

(--. -.-. .--. -.-)

1 Fahruma fahr içün dil-i gūyā senā yiter
Kūy-ı habībe şavk-ı gönül reh-nümā yiter

2 Ben bilmezem bu kārumı ancak bilür habīb
Bilür ol anı bildügi anuñ baña yiter

3 Maʿnā-yı dilde yazdı gönül levhine kalem
Her kim ki ola فان aña ʿışk intihā yiter

4 Hürmet tarīkin añlayan añlar tarīki ol
Fehm eylemege bunı edeb ibtidā yiter

5 Göster MURĀDĪ fiʿl ile kavlüñ sadākatin
Nāz u niyāz olursa arada saña yiter

470.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

(--. -.-. .--. -.-)

1 İñler bu sīnem ʿışkuñ ile san rebābdur
Nār-ı firākuñ ile bu bagrum kebābdur

2 Hem-sohbetüm hayālüñ olupdur şehā benüm
Bu gözlerüm piyāleleri pür-şarābdur

3 Dünyā karañudur güzelüm sensizin baña
Aydın iden anı baña sen āf-tābdur

4 Ben nār-ı ʿışka yanarum ammā ʿaceb durur
Kim iki şīşesi gözümüñ tolu ābdur

5 Meh-pāreler olursa eger cümle bu cihān
Mihr-i yüzüñe nisbet efendüm şihābdur

6 Vasluñ ile al ele bu benüm gönlümi şehā
Gönlini miskīnüñ ele almak sevāb olur

7 Yokdur MURĀDĪ bendene dünyāda bir murād
Anuñ murādı sen şeh-i ʿālī-cenābdur

471.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

(--. -.-. .--. -.-)

1 Dünyāya tālib olma ki sonı fenā durur
ʿIyş u safāsı mihnet u renc u ʿanā durur

2 Aldanma yüze güldügine bu zamāneñüñ
Cümle sürūr u zīneti ʿayn-ı belā durur

4 Cehd eyle eylüge bulasın cümle eylügi
Sanma ki kemlüge bedel olan ṣafā durur

5 Hamd it Ḫudāya ṭogrı yolı eyle sen ṭaleb
Bil ki MURĀDĪ cümleye Ḥak reh-nümā durur

472.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün
(--. -.-. .--. -.-)

1 ʿIyş-ı cihānı ḳo ki be-külli fenā durur
Māl ile cāh u ʿizzeti külli hebā durur

2 Bu lezzet-i fenāyı n'idersin ṭaleb ḳılup
Zikr eyle Ḥaḳḳı kim dil u cāna ṣafā durur

3 Fānī cihāndur bu cihān ḳıl yaragunı
Kalmaz kimesne āḫır u bāḳī Ḫudā durur

4 Yā Rab ṣıgınmışam kerem u fażluña senüñ
Şol kārı vir baña ki o sende rıżā durur

5 Bu nefs elinden eyle beni ey Ḫudā ḫalāṣ
Eyle ʿaṭā ki ol saña lāyıḳ ʿaṭā durur

6 Ḳapuñdan özge yoḳ durur ey Ḥak baña sened
Der-gāhuña senüñ iderem bu duʿā durur

473.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün
(--. -.-. .--. -.-)

1 Şükr ol Ḫudāya kim dile rāz-ı nihān virür
Ḳul her ne kim murād ider andan hemān virür

2 Naḳş u ḫayāla aldanuben ḳalma ey gönül
Naḳḳāşı gözle dem-be-dem ol naḳşa cān virür

3 İsteme kemlügini ṣaḳın zerre kimsenüñ
Sanma ki kimseye ecel ey dil amān virür

4 Rezzāḳ oldı baḫş iden erzāḳı cümleye
Kimine ġam kimisine dem şād-mān virür

5 İẓhār u ṣaḳlamaḳ bu MURĀDuñ işi degül
Kimisine nihān u kimine ʿayān virür

474.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün
(--. -.-. .--. -.-)

1 ... sen ... ile rūz u şeb geçer
Ṣabr idelüm belāya olur cümle heb geçer

2 Ḳalbe didüm ki yāra di dermānuñ eylesün
Ḳatlan didi cefāya ki cümle taʿab geçer

3 Çün semʿ-i cāna geldi nidā anı diñledüm
Lûṭf-ı Ḫudāyı gözle ki cümle nasab geçer

4 Ādāb gevherini alup eyle tāc-ı ser
Evvelce gör ki soñra zamān-ı edeb geçer

5 Rāzı idem dir iseñ eger Rabb-ı ʿālemi
Emre itāʿat eyle ki bir gün sebeb geçer

6 ʿAyn-ı baṣīret ile naẓar eyle ey MURĀD
Bu kār-bān-ı ʿömr ü zamāne ʿaceb geçer

475.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

(––. –.–. .––. –.–)

1 Yārüñ ḫayāli dīdede tenhā gelüp geçer
Nūr-ı cemālı bāṭın u peydā gelüp geçer

2 Çün süllem-i hidāyet ile kāh-ı ʿizzete
Çıḳdum ayaġ ayak ʿaceb aʿlā gelüp geçer

3 Dünyāya māʾil olma vü ḥayrān seyrine
Ẓıll-ı ḫayāldur bu temāşā gelüp geçer

4 Cān ü göñülle ḳul olıgör ḫān-ı ʿışḳa gel
Furṣat geçürme furṣat-ı ferdā gelüp geçer

5 Añla bu sırrı ʿömr-i revān oldı hem çü bād
Sanur mısın MURĀDĪ ki dünyā gelüp geçer

476.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

(––. –.–. .––. –.–)

1 Dünyāyı tekye ḳılma ki bir bī-vefā durur
Her günde nice ādemi yir ejderhā durur

2 Ṣaḥn-ı çemende ḳılma naẓar gül-ʿızārına
Bir iki günde cümle fenā vü hebā durur

3 Ġayrıyı terk iderseñ eger kāmil olasın
Bāḳī kimesne ḳalmaya bāḳī Ḫudā durur

4 Cān u cihānı terk idene ʿāşıḳ aña di
Kendü murādını gözeden bī-bahā durur

5 Cān ile diñle ḳavl-i MURĀDĪyi bi't-tamām
Her ne ki işleseñ yine āḫır saña durur

477.

Mef^{c}ūlü Fā^{c}ilātü Mefā^{c}īlü Fā^{c}ilün

(--.   -.-.   .--.   -.-)

1 ^{c}Ömr-i ṣafā egerçi telezzüz naẓardadur
Ma^{c}nī serī^{c}-tuḥfe ile mā-ḥażardadur

2 ^{c}İlm-i ezelde naṣṣ-ı kitābı varaḳ varaḳ
Menşūr-ı ^{c}ālem oldı velikin maḳardadur

3 Ṭābi^{c}-i ṭebe^{c}de gerçi rivāyātdadur ṣaḥīḥ
Mażmūn-ı noḳta sırr ile sırrı eṣerdedür

4 Ġarḳ-ı şuhūd-ı baḥr ola çūn kim nedür rıżā
^{c}Ayn-ı müvāneset yā ḥaẕar yā seferdedür

5 ^{c}İzzetde çūn MURĀDīyi ^{c}izzetledi ^{c}azīz
Her خلق نا 'da sırr ile sırrı ḫaberdedür

477.1

Mef^{c}ūlü Fā^{c}ilātü Mefā^{c}īlü Fā^{c}ilün

(--.   -.-.   .--.   -.-)

1 Mecnūn olup gönül gene ṣaḥrâda seyr ider
^{c}Işḳ ile fikr-i vuṣlat Leylāda seyr ider

2 Yād eylemiş ber-ḳa^{c}di ḳamu āşnāları
Terk itdi cümle keṡret tenhāda seyr ider

3 Bir şemme duydı bāġ-ı gül gül-^{c}ıẕārdan
^{c}Ārum yāsını ḳodı ^{c}ulyāda seyr ider

4 Dil-dārdan çū ruḫṣatı buldı kemāl ile
S̱ābit-i dil oldī sırr ile peydāda seyr ider

5 جستك MURĀDa bir naẓar-ı ^{c}ibret ile ger
Ḳalb-i cihānı ḳalb-i dünyāda seyr ider

478.

Mef^{c}ūlü Fā^{c}ilātü Mefā^{c}īlü Fā^{c}ilün

(--.   -.-.   .--.   -.-)

1 Vaḳt-ı seḥerde cānumı cānān araşdurur
Niteki gicelerde anı cān araşdurur

2 Bir cevher oldı dil onı devrān arar müdām
Bir gevher oldı ḳalb anı ^{c}ummān araşdurur

3 Derd ehlinüñ bulımadı dermānını ṭabīb
Derd ehli ḳande var beni dermān araşdurur

4 ^{c}Alemde fārıġam ne ^{c}aceb ḳıṣṣadur bu kim
Ben ^{c}ilm içindeyin beni ^{c}irfān araşdurur

5 Devlet degül mi iki cihānda saña MURĀD
Her demde sen ḳavlini o sulṭān araşdurur

479.

Mef^{c}ūlü Fā^{c}ilātü Mefā^{c}īlü Fā^{c}ilün

(--.   -.-.   .--.   -.-)

1 ^{c}Işḳuñ çü sende cāna bu sevdā neden gelür
Dilde ẓuhūruñ ola yā iḫfā neden gelür

2 Çūn sātir olasın seni cümle ^{c}ayāndan
Dillerde nāmunı ḳoyup ifşā neden gelür

3 Nūruñ durur çü ^{c}āleme dā$^{\prime}$im ẓiyā viren
Yā bu felekde şems ile ażvā neden gelür

4 Peydā çü sensin ^{c}āleme ey ẓāhirü'l-vücūd
Biñ dürlü gösterüp yā bu peydā neden gelür

5 Bildüñ MURĀDī cünbüş ü işler anuñ durur
Ḳılmaḳ cihān ile yā bu ġavġā neden gelür

480.

Mefā^cilün Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

(.-.- ..-- .-.- ..-)

1 Çū sensin evvel ü āhır bekā saña yaraşur
Benüm çū hādis-i fānī fenā baña yaraşur

2 Kamuya vāhib olan sen ʿatā saña yaraşur
Cemīʿ işde saña ilticā baña yaraşur

3 Her anda nite diyeler Hudā saña yaraşur
O vech ile diyeler kim gedā baña yaraşur

4 Hakīm kim diyeler mutlakā saña yaraşur
ʿAlīl kim diyeler dāʾimā baña yaraşur

5 **Murāduñ** istemege ibtidā baña yaraşur
MURĀDa virmege pes sāniyā saña yaraşur

481.

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

(.-.- ..-- .-.- ..-)

1 Cihāna aldanuben kalma çün fenā olıser
Bu māl u milki nidersin ki çün hebā olıser

2 Dayanma mahż-ı fenāya bekāya rāgıb ol
Dile saʿādet-i uhrā ki ol bekā olıser

3 ʿAceb neden bu cihān ile sen mukayyedsin
Bilür misin n'ola hālüñ kaçan ezā olıser

4 Kulaga al sözümi yime kimsenüñ hakkın
Tefekkür eyle anı kāzi çün Hudā olıser

5 MURĀDīnüñ bu kelāmını cān ile diñle
Kabūl-ı nash ideni añla kim rehā olıser

482.

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

(.-.- ..-- .-.- ..-)

1 Hitāb irerse eger cānı iftihāra çeker
Furūg-ı mihrini yaʿni kamer-ʿızāra çeker

2 Ne deñlü hāne-i dilde dilerse vuslatı dil
Sadā-yı hüsni yine anı bir diyāra çeker

3 Karāra yakdı ise Tūrı ger celāl-i vücūd
Cemālı perde-i Mūsā-yı bī-karāra çeker

4 Ene'l-hak oldı kelāmından āşikār ü nihān
Hezār Mansūr-ı Hallācı günde dāra çeker

5 MURĀDī bahr-ı maʿārifde gavs iden sensin
Şular ki müddeʿīdür zevrakın kenāra çeker

483.

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(.-.- ..-- .-.- ..-)

1 Çū bezm-i rūz-ı İlâhīden irdi cāna huzūr
Muhakkak oldı ebed gelmedi beyāna huzūr

2 Şuʿāʿ-ı mihri çū tāb urdı her taraf-be-taraf
İhâta eyledi sırrı gelüp ʿayāna huzūr

3 Çūn oldı hüsn-ı rızāyile muhsin ihsānı
Arada oldı habībüm hemān bahāne huzūr

4 Cihān u cānı yüri tārik ol eger er iseñ
Belā-keş ol yüri tā kim gele mıyāna huzūr

5 MURĀDĪ çekdügini kimse bilmez illā Hak
Sanur mısın eline girdi rāyegāna huzūr

484.

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(.-.- ..-- .-.- ..-)

1 Tenüm nizār olalı bilmedüm karār nedür
Bilmeyince beni bilmedüm ki yār nedür

2 Mıyān-ı āb ile hākı koyup halās oldum
Düşüp denizine bildüm ki cūy-bār nedür

3 Yüzüm vücūduma sürdüm hayāt idüp ʿilmüm
Bu elf cehd ile bildüm ki sad hezār nedür

4 Tınāb-ı himmet ile haymem oldı ber-eflāk
Urundı habl-ı yakīn añladum ki tār nedür

5 Edīb-i ʿismet ile çün edebdedür bu MURĀD
Kelāmın añlamayan bilmedi vekār nedür

485.

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(.-.- ..-- .-.- ..-)

1 Gönül habībe düşelden visāle rāgıbdur
Sivāyı tārik olup infisāle rāgıbdur

2 Mahabbet-i ezelīdür arada bāhir olan
Ezel ebed bu gün ol ittisāle rāgıbdur

3 Cemāl āyinesin şāhid oldı çün kāşif
Lisān-ı kāli koyup özge hāle rāgıbdur

4 Fürūg aslını fehm itmeyen mukallidler
Zebāna kalmış olar kīl ü kāle rāgıbdur

5 MURĀDĪ cümleyi derc eylemiş celālinde
Kemāli ile muhakkak cemāle rāgıbdur

486.

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(.-.- ..-- .-.- ..-)

1 Dilüm ḥabībe düşelden zebān maḳāldedür
Maḳāl ḳavl ile ḥavlinde ḥüsn-i ḥāldedür

2 ʿAceb tutar mısın ey dil żamīr-aḥvālin
Musallat oldı żamīre ʿaceb meʾāldedür

3 Muʿayyen-i ezelīdür celāl-ı ṣunʿ-ı ebed
Ḳalem nuḳūşını taṣvīr içün miṣāldedür

4 Cemāli ʿaksini ṣaldı irişdi tā ebedā
Münaḳḳaş eyledi ṣūretleri ḫayāldedür

5 MURĀDĪ ʿarż u semevātı aṣdı yanına çūn
Cidāli neylesün ol şimdi ʿayn-ı dāldadur

487.

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(.-.- ..-- .-.- ..-)

1 Cemāla ʿāşıḳ okurlar benüm çūn ādemdür
Kemāl-i Bārī naẓarda kemāl-i zādümdür

2 Refīḳüm oldı çū ʿışḳ-ı ḥabīb her demde
Ḥuḳūḳın anuñ edā ḳılmak ictihādümdür

3 Bu gün menāzil-i Ḥaḳḳa yine ʿurūcum içün
Şerīʿat ile ṭarīḳat iki ḳanadumdur

4 Celāli perdesin açsa cemālidür mekşūf
Celāli ile cemāli ġam ile şādumdur

5 MURĀDĪ añladı çūn kim ne imiş aṣl-ı murād
Murādı üzre murādī igen murādumdur

488.

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(.-.- ..-- .-.- ..-)

1 Dilüm ḥabīb-i nihāndur sözüm cihāna deger
Cihān ne ḳıymet aña ʿömr-i cāvidāna deger

2 Muḥaḳḳiḳ-i ezelīden işitmişem ḫaberi
Didi ki sırr-ı nihānuñ ḳamu beyāna deger

3 Didüm beyāna gelürse telaffuẓ-ı ezelüm
Ki bir nuḳaṭla beyānuñ ḳamu nihāna deger

4 Ḥicāb-ı dil n'ola olsa māsivā neyler
Nikābı berḳ-i ḥabībüñ ḳamu cināna deger

5 MURĀDĪ Besmele'nüñ noḳṭası vücūdundur
Ḫudāya oldı ʿayān ancak ol ki yana deger

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

(.-.- ..-- .-.- ..-)

1 Kemāl-i Ḥakkı müşāhid başar çū binādur
Cemāl-i nūr cemāl içre dīde a'lādur

2 Maḥabbet-i ezeli ḥubb-ı Ḥakkı yār itmiş
Biri birine olar nāẓır ü müvellādur

3 Çū āyine tutuşurlar miṣāl ile ma'nī
Teferrüc arada bir ḫūb-ter temāşādur

4 Nihāye ola mı hergiz nihāna yā 'ālim
Çū 'ilm-i ẓāhiri sırr-ı nihāna īmādur

5 Eger ki var ise behren fünūn-ı 'ilm içre
MURĀDĪ ḳavlini ḥall it 'aṭā-yı Mevlādur

490.

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

(.-.- ..-- .-.- ..-)

1 Ḳarāra ḳalmadı ṭāḳat ne ḫōd mecālum var
Ṣorar isen ġam-ı hicr ile özge ḥālüm var

2 Seni arar dil ü cānum eger ba'īd ü ḳarīb
Bunuñla eglenüren bir 'acebce ḳālüm var

3 Refīḳ olalı baña 'ışḳuñ ey ferīd-i cihān
İki cihānı ḳoyup özgece ḫayālüm var

4 Cemāl-i yāra hevesde dil-i ḥazīnüm āh
Hemān ḥabīb diyü rūz u şeb maḳālüm var

5 MURĀDĪ 'ışḳa düşen añlar 'āşıḳ aḥvālin
Ḳapusına gelüp ol yārdan su'ālüm var

491.

Müfte'ilün Fā'ilün Müfte'ilün Fā'ilün

-..- -.- -..- -.-)

1 Her ne kim ola eser mihr ü maḥabbetdedür
Fā'il-i muḫtār pes fi'l ile ḥikmetdedür

2 Şemme durur gösterür cümleten erkān ile
Kimisi ẕilletdedür kimi sa'ādetdedür

3 Añla bu ma'nāları olmayasın żāldan
Ḳurtaramadı serin şol kişi ġafletdedür

4 İster iseñ dā'imā ululuġa iresin
Her ne ki var ululuḳ cümle ṣadāḳatdedür

5 Añla MURĀDĪ sözin diñle anı cān ile
İster iseñ ger necāt gel berü 'uzletdedür

492.

Müfteᶜilün Fāᶜilün Müfteᶜilün Fāᶜilün
(-..- -.- -..- -.-)

1 Añlama lezzātı kim ravża-i cennetdedür
Her ne ki vardur göñül ᶜālem-i vaḥdetdedür

2 Cān gözini kıl küşād ᶜibret ile kıl naẓar
ᶜĀkıl olan dā'imā her naẓar ᶜibretdedür

3 Her ne kim iḥsan olur muḥsinüñ inᶜāmıdur
Ṣanma ki olan saña saᶜy-ı liyāḳatdedür

4 Çünki ṣaniᶜ-i bediᶜ eyledi īcād-ı sır
Sırr ile esrārına sırr ile sanᶜatdedür

5 Ḥaḳdan olur cümleden naṣr ile feth u fütūḥ
Ṣanma MURĀDĪ bular maḥż-ı şecāᶜatdedür

493.

Müfteᶜilün Fāᶜilün Müfteᶜilün Fāᶜilün
(-..- -.- -..- -.-)

1 Her ne ki vardur göñül ᶜaḳl ile ḥikmetdedür
İster iseñ ger ġınā cümle ḳanāᶜatdedür

2 ᶜĀbid ü sācid olup luᶜb ile lehv eyleme
Ḥulv ile lezzet dile añla ᶜibādetdedür

3 Āyine-i ḳalbüñi eyle muṣayḳal ki tā
Añlayasın nefsüñi kim nice ḥāletdedür

4 Ṣıḥḥata şükr eyleyüp ᶜömrüñi ṣarf eyleme
Niᶜmet-i ᶜuẓmā ki var cümlesi ṣıḥḥatdedür

5 İster iseñ ger ḥuzūr añlar iseñ ger necāt
Belki MURĀDĪ bular cümle ferāġatdedür

494.

Müfteᶜilün Fāᶜilün Müfteᶜilün Fāᶜilün
(-..- -.- -..- -.-)

1 Ḥüsn-i cemālüne dil ᶜaḳl ile ḥayretdedür
Vech-i kemāl olsa ger cān ile dehşetdedür

2 Fā'il-i muḫtārına ḳılalı dīde naẓar
Her neye ḳılsa naẓar ᶜayn-ı baṣīretdedür

3 Şems-i hidāyet ṭoġup māh-ı münīr oldı dil
Necm-i vücūdı gözet burc-ı saᶜādetdedür

4 Maḥż-ı hüdādur yine muḥsinüñ iḥsānı pes
Mihr-i dıraḫşān-ı dil evc-i hidāyetdedür

5 Añlayayın dir iseñ ḥāl-i MURĀDĪ eger
ᶜAyn-ı ḥaḳīḳatdedür maḥż-ı ferāġatdedür

Müfte'ilün Fā'ilün Müfte'ilün Fā'ilün
(-..- -.- -..- -.-)

1 Ma'rifet-i Hakka sor 'ārif-i mutlak nedür
Lāyık olan kimseye söyle kim elyak nedür

2 Her ki mahabbet diler sıdk aña elzem durur
Sıdkı makām idine söyle ki esdak nedür

3 Rıfk-ı gönülde murād tesliye-i rūhdur
Kalbini yumşadana söyle ki erfak nedür

4 Şems ükamerde olan zerre-i azvāsıdur
İdene rūşen özin söyle ki ebrak nedür

5 Hakk ile bātıl seçer kim ki MURĀDĪ göre
Bilmez iseñ kavlüñi kavlüñe sor hak nedür

496.

Müfte'ilün Fā'ilün Müfte'ilün Fā'ilün
(-..- -.- -..- -.-)

1 Rāh-ı mahabbetde dil zāhib-i āzādedür
Anuñ içün 'ışk ile ser-te-ser üftādedür

2 Oldı mu'ayyen aña hāl-i cemāl-i habib
Şol ki anuñ kalbinüñ āyinesi sādedür

3 Sensin iden ey habīb hubb ile 'āşık seni
Līk yine gayr ile ortaluk aradadur

4 Cür'ayı nūş eyleyüp mest-i ebed olmışam
Līk yine gözlerüm hayret-i sahbādadur

5 Gerçi MURĀDuñ dili bahr durur bī-kerān
Başı anuñ 'arşda ayagı deryādadur

497.

Mef'ūlü Fā'ilātün Mef'ūlü Fā'ilātün
(--. -.-- --. -.--)

1 Çūn kim mahabbet-i yār dilde karār idüpdür
Bu cān u dil kamudan cümle firār idüpdür

2 Yār ile yār olaldan dil gayra oldı agyar
Gayrıyı terk idelden sāhib-vakār idüpdür

3 Yenbū'-ı hikmet oldı akıtdı dil zülālin
Kim nūş iderse anı bilgil ki var idüpdür

4 'Ayn-ı 'ināyetinde kıldı nazar çü şerhe
Mihrüñ şu'ā'ı cānı māhında kār idüpdür

5 Kıldı çü hüsn-i ihsān vehhāb-ı zü'l 'atāya
Anuñ içün MURĀDĪ sāhib-nisār idüpdür

Mef'ūlü Fā'ilātün Mef'ūlü Fā'ilātün
(--. -.-- --. -.--)

1 ~~Āyine-i cemālüñ~~ cām-ı cihān-nümādur
Her kim naẓar kılursa göñli gözi ṣafādur

2 Ey dūstum ne ḥikmet her şey'e raḥm idersin
Bize gelince ammā işüñ gücüñ cefādur

3 Ey şāh-ı milk nigū kıl 'āşıka 'aṭālar
Sulṭān olan kişinüñ dā'im işi 'aṭādur

4 Muṣḥaf durur cemālüñ ey mihr-i rūḥ-efzā
Saṭr-ı kaşuñ nigārā bil āyet-i Ḫudādur

5 Görmezse ger cemālüñ cāna MURĀDĪ benden
Sanma ki göñli ey dūst senden anuñ cüdādur

499.

Mef'ūlü Fā'ilātün Mef'ūlü Fā'ilātün
(--. -.-- --. -.--)

1 Behhāc olan ḳulubuñ bil kim 'aṭāsı vardur
Her ibtidānuñ ey dil bil intihāsı vardur

2 Aldananuñ cihāna 'aynında var ḥicābı
Pīş ü peşinde anuñ yaḫşı belāsı vardur

3 Ẓāhir gözetme her bār ger ẓāhir ola bir kār
Her bir işüñ eyā dil bir muḳteżāsı vardur

4 Abdāl gelse bunda uṣlu olur hem abdāl
Gelsün ziyā virilsün kimüñ ṣafāsı vardur

5 Meyl itmedi MURĀDĪ bir ẕerre māsivāya
Gayruñ var ise gayrı anuñ Ḫudāsı vardur

500.

Mef'ūlü Fā'ilātün Mef'ūlü Fā'ilātün
(--. -.-- --. -.--)

1 Sıdk ile bildüm ey dil yāra maḥabbetüñ var
Ger bende iseñ aña başuñda devletüñ var

2 Maḥż-ı ḥaḳīḳat oldı maḥfūẓ-ı levḥ-i ḳalbüñ
Her noḳta-i kelāma biñ dürlü ḥikmetüñ var

3 Evc-i 'ulāda gördüm çün lem'a-i żiyāyı
Ey devletüm żiyāsı yaḫşı hidāyetüñ var

4 Ey mehbiṭ-i resā'il ey ma'din-i feżā'il
Ey zübde-i ḫaṣā'ıl yüce sa'ādetüñ var
5 Sensin mürīd-i ṣādıḳ ey server-i 'avālim
Bildüm ki ey MURĀDĪ muḥkem ṣadāḳatüñ var

Mef^{c}ūlü Fā^{c}ilātün Mef^{c}ūlü Fā^{c}ilātün
(--. -.-- --. -.--)

1 Sulṭān-ı ^{c}ışḳ olanlar ma^{c}nāda pādişādur
Ġavvāṣ-ı baḥr olanlar ḥikmetle āşinādur

2 Ḳalb-i gedā-yı ^{c}āşıḳ ^{c}arş-ı Ḫudādur el-ḥaḳ
İki cihān yüzinde mir āt-ı rū-nümādur

3 Bezm-i elest-i mestī oldur cihān-ı hestī
Gel varluḳ ^{c}ālemine bi'l-külliyā beḳādur

4 İcrā-yı Ḥaḳ iderseñ gel diñle bu kelāmı
Her kim Ḫudāyı ṭālib ṭālib aña Ḫudādur

5 Añlar MURĀDĪ ḳavlüñ remzini ehl-i ^{c}irfān
Nūş eyle cām-ı ^{c}ışḳı maḳṣūd-ı müntehādur

502.

Mef^{c}ūlü Fā^{c}ilātün Mef^{c}ūlü Fā^{c}ilātün
(--. -.-- --. -.--)

1 Ey pertev-i cemālüñ her maẓharuñda ẓāhir
Ey muẓhire'l ^{c}acāyib ey ḳudretinde ḳādir

2 Ḥālāt-ı ^{c}ayn-ı vaḥdet keṣretdedür çū maḥcūb
Ḳaldur ḥicāb-ı ġayrı ^{c}ayn ola tā ki bāhir

3 Mir'āt-ı ṣūret içre dinildi
Āyīne-i muḥaḳḳaḳ oldı bize ḫavāṭır

4 Her ṣubḥ u şām içinde ṭolar ma^{c}ārif el-ḥaḳ
İlāc-ı yevm-i fi'l-leyl mesṭūr olur tevāṭur

5 Geldi MURĀDĪ çūn kim elfāẓ-ı ṭab^c-ı pāküñ
^{c}Ālemlere hidāyet ammā bilen nevādur

503.

Mef^{c}ūlü Mefā^{c}ilün Mef^{c}ūlü Mefā^{c}ilün
(--. .--- --. .---)

1 Yā Rabbi ne ^{c}ālemdür ismüm benüm ādemdür
Bu yerde niçe biñ dem bir laḥẓa vü bir demdür

2 Meşrūḥ-ı ezeldür bu memdūḥ-ı ebeddür bu
Pes evvel ü āḫirde her demle bu hem-demdür

3 Nūr oldı çu nārında ^{c}ayn oldı bu varında
Leyl ile nehārında ^{c}ayn ile mükerremdür

4 Meftūḥ-ı ġıṭādur bu mekşūf-ı ^{c}aṭādur bu
Ṣāḥib-ḫulefādur bu her yaraya merhemdür

5 Her demde MURĀDĪdür pes oldı murādıdur
Her ism bir adıdur ġāyetde mufaḫḫamdur

Mefᶜūlü Mefāᶜīlün Mefᶜūlü Mefāᶜīlün
(--. .--- --. .---)

1 Şol kimse ki kalbinde her lahza safā vardur
Āyīne-i zihninde her vechi nümā vardur

2 Şol kimse ki kāniᶜdür hervech ile şāyiᶜdür
Görmez yüzini fakruñ şunda ki gınā vardur

3 Aldanma vefāsına aslā denī dünyānuñ
Bir lahza safāsında yüz dürlü cefā vardur

4 Terk eyle göñül varı fehm idesin ısrārı
İşleme yaman kārı v'Allâhi hatā vardur

5 Al semᶜüñe ey mihter kavlini MURĀDĪnüñ
Bu gevher-i nāyāba sanma ki bahā vardur

505.
Mefᶜūlü Mefāᶜīlün Mefᶜūlü Mefāᶜīlün
(--. .--- --. .---)

1 Allâhı seven kullar Allâha senā eyler
Her demde rıżāsını isminde ricā eyler

2 Kulluġın ider şol kim cān ile sever anı
Müstaġfir olur aña ol dem ki hatā eyler

3 Her kim ki bu minvāli elden komayup gide
Hak dahi aña bī-had lûtf ile ᶜatā eyler

4 Gel gel berü ey nefsüm inşāf ide bi'llâhi
Bu fānī cihānı gör kim kime vefā eyler

5 Hazz al bu MURĀDĪnüñ güftārını güş eyle
Kalbüñi açup ol dem mir'āt-nümā eyler

506.
Mefᶜūlü Mefāᶜīlün Mefᶜūlü Mefāᶜīlün
(--. .--- --. .---)

1 Bu hüsn-i cihān-ārā peydā neden olmışdur
Bu ᶜizzet-i bī-hemtā peydā neden olmışdur

2 Mihr u kamer envārı dünyāyı muhīt oldı
Bu kudret ü bu ażvā peydā neden olmışdur

3 Ebhār temevvücde eşcār teselsülde
Deryāb yedi deryā peydā neden olmışdur

4 Harf ile nukat geldi bir yere kelām oldı
Bu ᶜilm ile bu maᶜnā peydā neden olmışdur

5 Gel añla MURĀDĪnüñ bu kavli muᶜammāsın
Levh ü kalem ü inşā peydā neden olmışdur

Müfteᶜilün Mefāᶜilün Müfteᶜilün Mefāᶜilün
(-..- .-.- -..- .-.-)

1 ᶜĀşıḳ olalı bu göñül zār ile āh içindedür
Ḳapladı dūd-ı cismüni dūd-ı siyāh içindedür

2 Cānını terk iden kişi genc-i murādın isteyüp
Ṣādıḳ olur ṭalebde şol vāy ile āh içindedür

3 Ẕikr ile fikri kim müdām maᶜşūḳı oldı ᶜāşıḳuñ
Ṣanma anuñ ḫayālini tāc ü külāh içindedür

4 Şemme-i ᶜışḳı añlayan cān ile başa ḳalmadı
Belki sülūkı anlaruñ bir ulu rāh içindedür

5 Yüzüñi tut MURĀDĪ sen ol ulu pādişāhuña
Her ki sıġına Rabbine bil ki penāh içindedür

508.

Müfteᶜilün Mefāᶜilün Müfteᶜilün Mefāᶜilün
(-..- .-.- -..- .-.-)

1 Levḥ-i dile ḳalem çeküp yazdı berāt-ı iftiḫār
Eyledi emr-i sābıḳı buldı s̱ebāt-ı iftiḫār

2 Mürtefiᶜ oldı laḥẓada nefᶜini buldı ᶜarṣada
Tābını gördi laḥẓada irdi ḥayāt-ı iftiḫār

3 Cümle cihāna müjdedür ḳuş-ı göñül ḫaberdedür
Añla maḳāl es̱erdedür didi rüvāt-ı iftiḫār

4 Cāna buluşdı aṣl-ı cān bildi beni didi hemān
Diñle benüm sözüm inan geldi ṣıfāt-ı iftiḫār

5 İste murāduñı MURĀD geldi murāda her murād
Aṣl-ı MURĀDĪdür murād buldı çü ẕāt-ı iftiḫār

509.

Müstefᶜilün Müstefᶜilün Müstefᶜilün Müstefᶜilün
(--.- --.- --.- --.-)

1 Şemᶜ-i cemālüñe şehā pervāneyem ben kim bilür
Her dem mey-i ᶜışḳuñ ile mestāneyem ben kim bilür

2 Çün hem-dem oldı saña cān ᶜaynuma gelmez dū cihān
Zencīr-i zülfüñ bendine dīvāneyem ben kim bilür

3 Ḳullāb-ı ᶜışḳüñ ṭaḳılalı boynuma ey dil-rübā
Cümle cihān ü cāndan bī-gāneyem ben kim bilür

4 Nīsān-ı ᶜışḳuñdan düşüp oldı baña dünyā ṣadef
Baḥr-ı şuhūd içre şehā dür-dāneyem ben kim bilür

5 Cāna beni ᶜışḳuñ senüñ çoḳdan ḳılup durur fenā
Cānum ḳomışam yoluña cānāneyem ben kim bilür

6 Ḳālū Belā'da çünki yoldaş oldı baña ʿışḳ-ı düst
Meydān-ı ʿışḳ içre şehā merd-āneyem ben kim bilür

7 Tefsīr-i ʿışḳı bu MURĀDa kimse taʿlīm idemez
Bu ʿilm-i ʿışḳ içre şehā ferzāneyem ben kim bilür

510.

Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün
(--.- --.- --.- --.-)

1 Ḫum-ḫāne-i vaḥdetde biz nūş eyledük peymāneler
Pervāneler pervāneler şemʿ-i cemāle yanalar

2 ʿIşḳa düşüp dīvāne-dil zencīre baġlanmaḳ diler
Zencīr-i zülfe gel berü baġlanalum dīvāneler

Çūn cürʿayı nūş eyledüm hāte's-ṣabūḥ yā ʿāşıḳīn
Bu sekrümüz dā'im ola eylemesün ferzāneler
من كان منها شاربا نعم النعم نعم النعم
Mest oluben eylemeñüz mestāneler mestāneler

5 Olsun MURĀD ʿışḳuñ senüñ dā'im devām ü ber-devām
ʿAḳluñ olur ise tamām gūş eyleme efsāneler

511.

Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün
(--.- --.- --.- --.-)

1 ʿArż olsa ger cān u cihān olsa mıyān-ı ḥaḳ naẓar
Ṣāḥib-ʿuḳul olduñsa ger ʿaḳluñ ebed bulmaz ḫaṭar

2 Çeşm-i cihān-bīnüñ eger ʿayn oldı ise ḥaḳḳ ile
Başdan ayaġa ey püser cümle vücūduñdur başar

3 Nehc-i sedād üzre hemān sür gel semend-i nefsüñi
Aldanma ṣol u ṣaġa tā ṭoġrı ola bir reh-güẕār

Pāy-ı ṣadāḳat dā'imā muḥkem olup s̱ābit ola
Ayırmaya yirden seni her yaña dest olsa kemer

5 Meydāna gelmişdür MURĀD merd-āneler ḥāẓır mıdur
ʿAvn ile cümle pest olur ger āsmāna çekseler

512.

Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün
(--.- --.- --.- --.-)

1 Tāb-ı cemālüñ ʿaksini göz görse dil şeydālanur
Keşf-i ḥicāb itseñ eger cān u cihān rüsvālanur

2 ʿIşḳuñ ṭuyaldan cān u dil cān u cihān gelmez göze
Her cānda kim ʿışḳuñ ola ʿālemde ol peydālanur

3 Ey seyri sırrunda kılan sensin yine seyri kılan
Gören seni görmezlenür var çeşmi līk aʿmālanur

4 Yazduñ muşarrah ʿilmüñi bildüñ çü yazmak yā neden
Bildüm nedür maksūduñı fiʿlüñ durur inşālanur

5 Bāṭın çü ezherdür MURĀD ẓāhirde bāṭın seyridür
Bāṭında ve ẓāhirdedür yā pes neden iḫfālanur

513.

Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün
(--.- --.- --.- --.-)

1 Ser-mest ü ḥayrān olduġum zībā cemālüñden midür
Şevk ile sekrān olduġum zībā cemālüñden midür

2 Zevk eyleyelden ʿışkuñı kendümi bilmem kendümi
Tahsīl kıldum zevküñi zībā cemālüñden midür

3 ʿAyn-ı kemāl oldum yine ḥāl ile ḥāl oldum yine
Zār-ı ḫayāl oldum yine zībā cemālüñden midür

4 Cüş eyledüm deryāleyin berk ururam azvāleyin
Beyżādayın sevdāleyin zībā cemālüñden midür

5 Düşdi MURĀDĪ derdüñe meşġūl-ı nām-ı virdüñe
Bakmadı bakdı ferdüñe zībā cemālüñden midür

514.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün
(.--- .--- .--)

1 Kamu ḥācetde ḥācet oldı ẓāhir — İdüp takrīr ḥālin yāra bir bir
2 Ne kim oldı arada ʿahd u peymān — Dinildi söylenildi evvel āḫir
3 Alındı hem virildi cümle maksūd — Kimi ġāʾib kimisi oldı ḥāżır
4 Telaṭṭuf gösterüp ġāyetde ġāyet — Olup āsār ile inʿām bāhir
5 Nazar kılan kelāmına MURĀDuñ — Didi kim maḥv olur cürm ü kebāʾir

515.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün
(.--- .--- .--)

1 Nedür ol kim żaʿīf-i ḫāra beñzer — Var anuñ kuyruġı san māra beñzer
2 Ne yerde kim gezer nākıṣ olurdum — Gider gizlü yire ʿayyāra beñzer
3 Kaçan fānī ola kuyruk otından — Biter bir daḫi rengi kara beñzer
4 O kuyrukdan olur ḥāṣıl ʿacāʾib — ʿAcāʾibdür ġarāʾib kāra beñzer
5 Velī mūẕī durur ġāyet ziyān-kār — Gezer baş üzre ammā yāra beñzer

516.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün
(.--- .--- .--)

1 Kadīm ᶜuşşāka ᶜādet terk-i serdür Aña zirā ki ser virmek nażardur
2 Şu kim cān virmeye yār işiginde Aña ᶜāşık dimek ᶜayn-ı żarardur
3 Anuñ kim olmaya başında sevdā Anı añla behāyimden beterdür
4 Şu ᶜāşık kim vire ᶜışk ile cānı Fidā-yı rūh aña ednā hünerdür
5 MURĀDuñ kavlini cān ile gūş it Ki her kavli kitāb-ı muᶜteberdür

517.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Feᶜūlün

(.--- .--- .--)

1 Çū ṭurdum kaᶜbe-i yāra berāber Didüm pes ᶜışk ile Allâhu ekber
2 Ṭavaf eyledüm anuñ çar rüknin Olupdur ḥacc-ı ekber pes müyesser
3 Görüben lāzımātum mültezimde Ḥatīmde ıżṭıcā itdüm mükerrer
4 Yemīnüm eyledüm rükn-i yemanı Ḥacer esvedle kıldum merḥābalar
5 Çıkuben ḥalkasın bābında ṭutdum Derūnında MURĀD itdüm duᶜālar

518.

Mefāᶜīlü Mefāᶜīlü Feᶜūlün

(.--- .--- .--)

1 Göñül yār ile bir nā-çāre beñzer Durur ol kılduġı ikrāra beñzer
2 Ne deñlü kim araduñ kā'ināti Müsellem bulmaduñ sen yāra beñzer
3 Cihān cömerdini gördüm igen çok Velī yok çeşm-i güher-bāra beñzer
4 Hemān dil-dāre bak ġayrı gözetme Kanunun kārı yoġ u vara beñzer
5 MURĀDĪ kalmadı maᶜnā bilenler Ne görseñ ṣūret-i dīvāra beñzer

519.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Feᶜūlün

(.--- .--- .--)

1 Nem-i ᶜaynum ᶜaceb deryā olupdur O deryāda neler peydā olupdur
2 Çün iżhār eyledi ẓahrında kudret Gelüp kudret nice āṣār olupdur
3 Cihān-ārā cihān oldı cihāna Aña şems ü kamer ażvā olupdur
4 Sebak almakda pes dil oldı esbak Kamu ᶜallāmeye maᶜnā olupdur
5 MURĀDuñ her ki gūş itdi kelāmın ᶜAceb şūride vü şeydā olupdur

520.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Feᶜūlün

(.--- .--- .--)

1 Göñül virme cihāna pür-elemdür İşi geh şādīdür geh derd ü ġamdur
2 Ne rāḥat olacak yerdür bu me'vā Çün āḫır yolumuz rāh-ı ᶜademdür
3 Gözümden akanı ṣanma ṣakın yaş Ol akan yaş degildür belki demdür
4 ᶜAmelden lāyıkum yokdur Ḥudāya Hemān Ḥakdan ricā lüṭf u keremdür
5 MURĀDĪ ol Ḥudā-yı bī-zevāli Dem-ā-dem zikr kıl çün dem bu demdür

521.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Feᶜūlün

(.--- .--- .--)

1	Anuñ kim gözleri pür-nem degüldür	Ḥaḳīḳat bil kim ol ādem degüldür
2	Dilüñ ṭut kim zebānuñdur ziyānuñ	Peşīmāndur şu kim epsem degüldür
3	Müberrā olmayan iki cihāndan	Viṣāl-i yār ile hem-dem degüldür
4	Dimezler aña ʿāşıḳ kim gözinde	Nem-i eşki yerine dem degüldür
5	MURĀDa her ne kim senden gelürse	Aña şādī durur ol ġam degüldür

522.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

(.---   .---   .--)

1	Eser koma vücūduñdan yüri var	Vücūduñı senüñ tā yaḳmaya nār
2	Ġam-ı dünyāyile ʿömrüñ geçürme	Giden ʿömrüñ gelür mi saña tekrār
3	Ḳanı sende ʿibādet ile ṭāʿat	Ḳalur mı saña milk ü dār ü deyyār
4	Ki t'Allâhi ḥisāb olına bir bir	Ne kim ḳılduñ ise ẕerre miḳdār
5	MURĀDĪ devlet-i ʿuẓmā dilerseñ	Yüri gözle rıżā-yı Ḥaḳḳı her bār

523.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

(.---   .---   .--)

1	Derūn-ı dilde yāruñ yarası var	Ṭabībā sende anuñ çāresi var
2	Bi-ḥamdi'llâh devāsız olmadı derd	Velī her nesnenüñ bir arası var
3	Muḳallid baḥr-ı ʿummān içre girmez	Anuñ çün geştī-i ṣad-pāresi var
4	Bu ʿışḳuñ bī-nihāyetdür ṭariḳi	Ṭariḳi gec geçer şol bāresi var
5	Ḳamu ʿālemlere ḥükm itmek içün	MURĀDuñ sebʿa-i seyyāresi var

524.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

(.---   .---   .--)

1	Çū ruḫ-sāruñ gül-i ḫandān olupdur	Hezārān bülbülüñ nālān olupdur
2	Ḳaşuñ yayına ey serv-i revānum	Nice biñ ʿāşıḳuñ ḳurbān olupdur
3	Nice meh-pāreler var bu cihānda	Senüñ gün yüzüñe ḥayrān olupdur
4	Nidem ben cennetüñ seyrini ey şāh	Baña bāġ-ı ruḫuñ seyrān olupdur
5	Ne ġam cānum giderse ger bu tenden	Viṣālüñ baña çün kim cān olupdur
6	Ḳaçan derd ü firāḳa uġrasa dil	Ḫayālüñ derdüme dermān olupdur
7	Gedā-yı kūyuñ oldı çün MURĀDĪ	Efendüm ʿāleme sulṭān olupdur

525.

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

(..--   .-.-   ..-)

1	Didi bir gün bize o pīr-i vaḳar	لیس فی الدار غیره دیار
2	Bunı bize beyān eyle didüm	Didi kim olma ẓāhire zinhār
3	Bu durur buña maʿni-i aṣlī	Emri ile ṭurur ḳamu ne ki var
4	Dime kim cümle oldur ansuz yok	Kāfir olur bunı diyen ey yār
5	Cümleten ṣunʿidur bu kevn u mekān	Ol münezzeh ġanī durur cebbār
6	Niceler bunda rāhı gün ḳıldı	Oldılar pes muḫalled-i fi'n-nār

526.

Feˁilātün Mefāˁilün Feˁilün

(..--   .-.-   ..-)

Çūn ezelden ezelde pes ẓāhir
Vaṣf-ı mevṣūf evvel ü āḫir
Minnete minnet oldı minnet pes
Oldı vaṣṣāf arada ḳāṣır
Lāyıḳ oldı ẕevi'l-ˁuḳūla sebeb
Pes müsebbeb müsebbibe fāṭır
Fıṭrat oldı ˁayān çū emrinden
Raḥmet ü heybet oldı pes bāhir
ˁAḳl-ı külden MURĀDĪ behre nedür
قدرة قدرة له قادر

527.

Feˁilātün Mefāˁilün Feˁilün

(..--   .-.-   ..-)

Vech-i dil-dāra kıl naẓar didiler
ˁİlm-i sırrīden al ḫaber didiler
Yār ile vāḥid olmak isterseñ
İkilükden ḳoma eser didiler
Pāk eyle ki şāha lāyıḳ ola
Kişver-i ḳalbi ser-te-ser didiler
ˁĀlemün ˁilmini bilem dir iseñ
İste bir noḳṭadan ḫaber didiler
Cümleyi ḥayret alur idi MURĀD
Söyleseñ ger saña neler didiler

528.

Feˁilātün Mefāˁilün Feˁilün

(..--   .-.-   ..-)

Dār-ı fānī durur bu dār-ı ġurūr
Kimse bulmadı bunda hīç sürūr
Bu cihānda ḥuẓūrı neylersin
Dār-ı cennetde iste ẕevḳ u ḥuẓūr
Kör olma gözüñi aç gör kim
ˁĀḳıbet yirüñ olacaḳdur gūr
Ṭurma saˁy eyle rūz u şeb aña kim
Olmayasın cenāb-ı Ḥaḳdan dūr
Ey MURĀDĪ murāda saˁy eyle
Ṣaḳın eyler bu rūzgār mürūr

529.

Feˁilātün Mefāˁilün Feˁilün

(..--   .-.-   ..-)

Dem durur kim gözümde nem demdür
Ṣanma çeşmümden aḳanı nemdür
Şol kişinüñ ki olmaya ˁışḳı
Hergiz aña dime ki ādemdür
Yār cevr ile kim urur yara
Yara olmaz baña o merhemdür
Yār sem virse bizedür tiryāḳ
Lûṭf-ı aġyār irerse ol semdür
Cāhil olur mı MURĀDĪ şu kim
ˁAvn-ı Bārī ile muˁallemdür

530.

Feˁilātün Mefāˁilün Feˁilün

(..--   .-.-   ..-)

Dil serā perdesindedür ḥāẓır
Dīdesi rūy-ı yāradur nāẓır
Muḳtebisdür cemāl-i enverden
Anuñ içün ẓiyāsıdur bāhir
Lemˁadan ẕerreler hüveydādur
Elsine bu maḳālda ḳāṣır
Mündericdür ˁuyūnı ḥālinde
Şerḥ ider kendü ḥālini bir bir
Gūş eyle MURĀDĪnüñ suḫanın
Ḳudretinden neler ḳılur ḳādir

531.

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

(..−−   .−.−   ..−)

1 Miknet ü ʿizz ü çāha itme ġurūr   Milk ile māla olmaġıl maġrūr
2 Söyleme gel bu cihān mesāvīsin   Żikr-i Ḥaḳḳı dilüñde ḳıl mevfūr
3 Eylegil dāʿimā ʿibādet-i Ḥaḳ   Ẓulumāt olmaya yerüñ nūr
4 Dāʿimā tevbeyi ṣınaʿat idin   Seni dāʾim ġafūr ide maġfūr
5 Bunı bilgil MURĀDĪ Mevlānuñ   Ser virenler yolına buldı sürūr

532.

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

(..−−   .−.−   ..−)

1 Cānda ḳalmadı ṣabr u dilde sürūr   Sen melek-rūdan olalı mehcūr
2 Görmeyelden gözüm yüzüñ güneşin   Oldı cümle cihān baña deycūr
3 Sen melek-rū perīden ayrılalı   Żerre gelmez gözüme cennet u ḥūr
4 Hicr ile sīne çāk olup çū ölem   Gelesin ḳabrüm üstine ey nūr
5 Kendümi ḫāka ṣalsam ʿayb itmeñ   ʿÖmrümüñ ḥāṣılından oldum dūr
6 Yürür iken cihānda āzāde   ʿIşḳıña şimdi olmışam meʾmūr
7 Seveliden MURĀDĪ sen güzeli   Oldı dünyā içinde ol meşhūr

533.

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

(..−−   .−.−   ..−)

1 Ḳıldı cānān cemāli bizden dūr   Olduḳ ol māhdan yine mehcūr
2 Çūn ayırdı felek bizi senden   Gele mi gözüme behişt ile ḥūr
3 Çünki gitdüñ cihānı seyr iderek   Ḥālümüzi yüri çemenlere ṣor
4 Ṭutdı gönlüm ḳarañuluḳ cānā   Çūn güzer ḳıldı yanumuzdan o nūr
5 Ey MURĀDĪ bu ḥāl böyle durur   Ol yüri fürḳat-i nigāra ṣabūr

534.

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

(..−−   .−.−   ..−)

1 ʿAn-ḳarībi'z-zamān gelse beşīr   Her ne dilerse ḳādir oldı ḳadīr
2 Diler iseñ sözüñ ola maḳbūl   Ẓāhir ü bāṭınuñı ḳıl taṭhīr
3 ʿAyn-ı ḥaḳḳ ile çeşmüñ olsa küşād   Cümle maḥfīleri olurdı baṣīr
4 Āferīn ḳudretine Mevlānuñ   Yirlü yirinde oldı her taḳdīr
5 Ey MURĀDĪ ʿulūmuñ oldı senüñ   Dū cihānuñ içinde bedr-i münīr

535.

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

(..−−   .−.−   ..−)

1 Dilde ḳalmadı yine ṣabr u ḳarār   Çūn ḳoyup bendesini gitdi yār
2 Çoḳdan aġlardı bu gözüm ḳanı   Añlamasa anı ḫayāl-i nigār
3 Gül yüzinsüz bu bülbül-i cāna   Birdür iki cihānda yoġ ile var

4 Görmeyelden gözüm hilāl kaşın — Oldı her şeb çū farkdan bīdār
5 Ruḥ u rūyını koḳmayaldan anuñ — Oldı bülbüllerin yeri pür-ḫār
6 Ayrulalı bu çeşm ü dil andan — Anlaruñ yerleridür āb ile nār
7 Laʿl-i yārī MURĀDĪ alur ise — Eylegil naḳd-ı cān ile bāzār

536.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-)

1 ʿIşḳı ṣorarsañ o ḥāl-i özgedür — ʿAyna gelmez ol ḫayāl-i özgedür
2 Ravża-i ḳudsīde çoḳdur zü'l-cenāḥ — Bizde olan bāl bāl-i özgedür
3 Fikr ü źikre yoḳ nihāyet gerçi kim — Fikre sıġmaz bu meʾāl-i özgedür
4 Çoḳ durur ʿālemde vaṣṣāf-ı cemīl — Vaṣfumuz bizüm cemāl-i özgedür
5 Bu ʿilimde çoḳ durur pes rāsiḫuñ — Ey MURĀDĪ bu maḳāl-i özgedür

537.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-)

1 Bir ḫaber alduñsa ey dil sen eger — Bil saña oldı musaḫḫar baḥr u ber
2 Çün naṣīrüñ ḥażret-i fettāḥdur — Her umūruñda saña virdi ẓafer
3 Müjdeler olsun saña ey ḫayr-ı nās — Ḫayr ile dāʾim gelür ḫayr-i ḫaber
4 Oldılar maḳhūr aʿdā cümleten — Ḳopdı başlarına pes ṭūfān-ı şer
5 İrişür إِنَّا فَتَحْنَا müjdesi — Ey MURĀDĪ nireye ḳılsañ sefer

538.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-)

1 Saña dil viren ten ü cānı n'ider — Dūstum bir özge cānānı n'ider
2 Rūy-ı firdevsüñi seyr iden senüñ — Dilberā bir özge seyrānı n'ider
3 Sencileyin şāh-ı ʿālem var iken — ʿĀşıḳun bir ġayrı sulṭānı n'ider
4 Virür iken leblerüñ cāna ḥayāt — Cān efendüm āb-ı ḥayvānı n'ider
5 Nūrdan ezher cemālüñ var iken — Dūstum dil şems-i tābānı n'ider
6 Ruḫlaruñ var iken ey şāh-ı cihān — Bülbül-i dil verd-i ḫandānı n'ider
7 Saña cān virse MURĀDĪ tañ mıdur — Saña dil viren ten ü cānı n'ider

539.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-)

1 Tāb uraldan dilde mihr-i ʿışḳ-ı yār — Źerredür ʿaynümde ġayrı ne ki var
2 Nām ü nengi terk ider ʿāşıḳ olan — Bende ḳalmadı ne ʿār u ne ḳarār
3 Cān ile oldum anuñ efkendesi — Dīdeden aḳar anuñ çün cūy-bār
4 Ḳıl ḫayāl-ı yāri yār ey dil saña — Ḳıl tevaḳḳuf bir dem ey dil olma za
5 Ey MURĀDĪ cemʿ olımaz ʿār u ʿışḳ — Nitekim bir kāsede āb ile nār

540.

Mef'ûlü Mefâ'ilün Fe'ûlün

(—. .–.– .—)

1 Mir'ât-ı dili kimüñ safâdur | Bil iki cihâña ol ziyâdur
2 Şol kim idine penâh İlâhî | Her demde ol aña reh-nümâdur
3 Meyl eylemeyen cihâna ey dil | 'Akıl diyeler aña sezâdur
4 Her kim ki kanâ'at ide pîşe | Bil iki cihâna pâdişâdur
5 İster iseñ isteme sivâdan | Gözle kanı sırr-ı evliyâdur

541.

Müfte'ilün Müfte'ilün Fâ'ilün

(–..– –..– –.–)

1 Dâ'iremüz nokta-i kudretdedür | 'Ayn-ı gınâ mahz-ı ferâgatdedür
2 Menber-i 'arş üzre çıkup hamd ider | Rûh u cisim hâlık-ı midhatdedür
3 'Işka muhibb oldum idüp ârzû | Cân u beden şimdi seyâhatdedür
4 Secde idüp olduñ imâm-ı sübül | Himmetümüz râh-ı cemâ'atdedür
5 Her ne huzûr olsa cihânda MURÂD | İste anı cümle kanâ'atdedür

542.

Fe'ûlün Fe'ûlün Fe'ûlün Fe'ûl

(.— .— .— .–)

1 Kulaga çü geldi nidâ-yı seher | 'Acâ'ib eserdür garâ'ib haber
2 Nübüvvet makâmı mekân-ı 'ulâ | Makâm-ı vilâyet nübüvvet eser
3 Hazarda sefer oldı fi'l-ibtidâ | Seferde hazardur hazarda sefer
4 Vakâyi' gamın hâric it ez-fu'âd | Murabba' müselles müseddes zarar
5 MURÂDuñ dü 'âlem zamîrindedür | Anuñ çün musahhar aña bahr u ber

543.

Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün

(..— ..— ..–)

1 'Amelüm yok durur Allâha yarar | Âh yok bir işüm ol şaha yarar
2 Yol uzak zâd u zevâdum yokdur | Bir refîk alımadum râha yarar
3 Nic'olur hâlümi bilmem yâ Rab | Kârum olmadı o der-gâha yarar
4 Çünki mîzân dura hâzır fî-yevm | Bir sevâb olmadı kim câha yarar
5 Ey MURÂDÎ bu kelâmuñdan yeg | Görmedüm nutkı kim efvâha yarar

HARFİ'Z-ZÂ'

544.

Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün

(–.— –.— –.— –.–)

1 Ser fidâ kılmak olupdur câna cânâna geñez
Cân virmek nitekim oldı dilîrâna geñez

2 Münderic oldı kelâmında kelâm-ı ehl-i hak
Gelmez anuñ çün kelâmı degme bir câna geñez

3 Ṣalımaz her kişi geşti bu ʿulūmuñ baḥrına
Ġarḳ-ı fülk itmek gelüpdür mevc-i ʿummāna geñez

4 Degmenüñ kārı degildür nāra atmaḳ kendüzin
Ḥāṣıl olmaz her ṣadefde degme dür-dāne geñez

5 Sen ne ḳādirsin MURĀDĪ kim diyesin
Līk her müşkil olupdur lüṭf-ı raḥmāna geñez

545.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Gerçi kim cāna görürsin ʿayn ile peydādayuz
Maʿnāde ġayb ile añla yār ile tenhādayuz

2 Mihneti çekdükce müstaḥkem olupdur ḥabl-ı ʿışḳ
Baġlu ḳandīl-i vücūda nūr ile bālādayuz

3 Dil ʿanāda oldı çūn kim ġayrdan dil-dār içün
Gökde vü yirde olandan cümle istiġnādayuz

4 Ḥamdü li'llâh kimsemüz yoḳdur ḫavāṭır bilmezüz
Bende-i ʿışḳ olalıdan ser-be-ser āzādeyüz

5 Ger MURĀDuñ bilmek isterseñ nedür efkārını
Fāriġ olup cümleden biz fikret-i Mevlādayuz

546.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Kim durur saña naẓarda bula ḳudret yüz-be-yüz
Olmaz ol illā meger ola hidāyet yüz-be-yüz

2 Ḥamd u minnet ol ilâh-ı lā-yezāle ola kim
Birbiri üzre idüpdür bu ʿināyet yüz-be-yüz

3 Devlet u iḳbāl neydügin göñül bilmez idi
Gelmeseydi eyleyüp iḳbāl-ı devlet yüz-be-yüz

4 Saʿd-ı ekber ṭāliʿ oldı maşrıḳında laḥẓada
Anuñ içün geldi yüz ṭutdı saʿādet yüz-be-yüz

5 Ey MURĀDĪ kim bulur idi cehennemden necāt
Olmasaydı raḥmet ile ger şefāʿat yüz-be-yüz

547.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ḥāl-i pinhānum ṣorar iseñ zebān şerḥ eylemez
Bir lisāndur bu lisān kim tercümān şerḥ eylemez

2 Çūn mübeyyendür beyāna ḥācet olmadı velī
Bir ʿayāndur bu ʿayān kim her nihān şerḥ eylemez

3 Cümleten bir kenz-i maḫfīdür nihān-ender nihān
Pes nihān olġıl ki bu remzi ʿayān şerḥ eylemez

4 Remz ü maʿnādan gözet kim saña maʿnā remz ider
Yoḫsa bu aḥvāl ü eṭvārı lisān şerḥ eylemez

5 Ey MURĀDĪ işbu elfāẓuñ beyānı neyledür
Bir beyānsın kim seni bir żü'l-beyān şerḥ eylemez

548.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Bir cemāle ʿāşıḳum kim bir cemāle beñzemez
Ḥālümüzden ger ṣorarsañ ġayrı ḥāle beñzemez

2 Noḳṭayam pergār içinde devr iderler hep beni
Yıllar aylardur geçer bu māh u sāla beñzemez

3 Ḥaḳḳı bāṭıldan seçenlerdür bilen eṭvārumı
Bir meʾālüm var kim ġayri meʾāle beñzemez

4 Şunalı āb-ı zülāli raḥm idüp yārüm baña
Bir zülālüm vardur özge zülāle beñzemez

5 Gūş ḳıl her dem kelāmını MURĀDĪnüñ yüri
Bir maḳāli vardur ġayrı maḳāle beñzemez

549.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Gülşen-i ḥüsnüñ görelden bülbül-i cān aġlamaz
Rūy-ı zībāñı görelden çeşm-i giryān aġlamaz

2 Sen ruḫ-ı dil-cūyı cāna göreli bu dīdeler
Bu meselдür nehr ola çūn baḥr-ı ʿummān aġlamaz

3 Māye-i ḥikmetdedür taḳdīr-i ḥükmüñ pāyesi
Dürr-i beyżā olmasaydı ebr-i nīsān aġlamaz

4 ʿĀlemüñ ʿilmindedür olmaḳ ḳader ʿālemleri
Bu ecilden anuñ içün merd-i meydān aġlamaz

5 من بكى من محنة لا عقله لا فهمه
Ey MURĀDĪ rāżī olan Ḥaḳḳa bir an aġlamaz

550.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Sensüzin cāna beni bir laḥẓa bu cān eglemez
Cennete varsam eger ḥūr ile ġılmān eglemez

2 Ben baña yār olayım tek ġayrı yārı neyleyem
Bensüzin ġayrı beni bir dem ve bir ān eglemez

3 Şerḥümi ezberledüm virdüm odur çūn dā'imā
Güft u gū māżī mużāri' ḳıṣṣa destān eglemez

4 Müntehā-yı baḥr-ı ḳalbüñ fülki olmış ḳāf u nūn
İşbu ḳalbi anuñ içün seyr-i 'ummān eglemez

5 Gel MURĀDuñ ḳavlini ezberle ḥırz-ı cān içün
'Āşıḳ olan kimseyi na'mā-yı devrān eglemez

551.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Cebhe-i ebrārda berḳ urdı nūr-ı varumuz
Anuñ içün oldı vech-i ḳurb ile āsārumuz

2 Ḥilye-i envā' ile oldı müzeyyen şehr-i dil
Kā'ināta çūn żiyā-baḫş oldı bu envārumuz

3 Dā'ī-yi ḥikmet olalı ṣādıḳuz da'vāmuza
Şāhid olmışdur bizüm da'vāmuza her kārumuz

4 Ebr-i himmet yaġduraldan ḳaṭresin her bir yere
Oldı iḫfā üzre her mümkinde bu esrārumuz

5 Oldı çūn bir def'ada yirüñ yüzinde kārumuz
Yā ne ḥikmetdür MURĀDĪ kārda tekrārumuz

552.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Fātiḥü'l-ebvāb olanlar daḳḳ-ı ebvāb eylemez
Āşinā-yı 'ışḳ olanlar bir nefes ḫᵛāb eylemez

2 Şol muḥaḳḳiḳler ki taḥḳīḳ itdiler maṭlūbını
Döndürüp yüz ġayra bir dem meyl-i aḥbāb eylemez

3 Bir müsebbibden müsebbeb olalıdan ehl-i ḥāl
Cümleten oldur sebeb tedbīr-i esbāb eylemez

4 Ḳabża-i ḳudretde muḥkem olmasa ḳavs-i ḳażā
Sehm-i emri ehl-i dil her yaña pertāb eyelemez

5 Gūş-ı hūşuña alursañ bu MURĀDuñ sözlerin
Şöyle pāk ide seni pīraheni āb eylemez

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Fārig oldı bu gönül bir dahi cānān istemez
Cānı dahi gitse anuñ yerine cān istemez

2 Cümleyi terk eyleyüben dāmenin çekdi çü kūh
Virseler ger aña cümle ḥūr u gılmān istemez

3 ʿĀşıḳ olan kimsenüñ milk-i dili vīrān olur
Anuñ içün milk-i vīrānına sulṭān istemez

4 Cümle ʿālem cennet olsa Ādem oglanı melek
ʿUzlet oldı aña cennet ayru seyrān istemez

5 Ey MURĀDĪ ger murāduñ ise Ḥakka irmege
Anı bulmak isteyenler ayru cānān istemez

554.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Cān ü tenden geçmeyince kimse cānān bulımaz
ʿAklı yagma itmeyenler genc-i ʿirfān bulımaz

2 İşlerin ṣag itmeyenler dāʾimā ṣayru durur
Şebpere kör oldugı çün mihr-i raḫşān bulımaz

3 ʿĀşıḳ oldur ura dāʾim sīne-i mecrūḥa dāg
Refʿ kılmadın hicābı nūr-ı lemʿān bulımaz

4 Bāde-i bezm-i belādan bulmayanlar çāşnī
Terk-i varın itmeyenler vaṣl-ı cānān bulımaz

5 Ey MURĀDĪ reng-i būya aldanup ḳalma ṣakın
Ṭutmayan sözin ṭabībüñ derde dermān bulımaz

555.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Bāg-ı cennetler ḥarām olsun bize dil-dārsuz
Baḳmaya bu gözlerimüz gayrıya ol yārsuz

2 İḳtirān itmez dil-i şūrīde bir dem gayr ile
Eylemez aṣlā ḳabūl ü yog olmaz varsuz

3 Baḳmaz āsāra gönül ister müʾessir kim durur
عُسْر يُسْر 'e ṣabr idüp olmaḳ diler āzārsuz

4 Gözlerüñ aḳıtdugı demdür bil anı nem degil
Şöyle bil ādem degil anı ki oldı zārsuz

5 Ey MURĀDĪ naḳd-i cānı vir ḥabībüñ vaṣlın al
Olımaz bil bu müyesser böyle bu bāzārsuz

556.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Şem'-i 'ışka cān virelden bu dil-i pervānemüz
Bir bekā bulduḳ fenāda ġayrıdan pervānemüz

2 Mest-i lā-ya'ḳıl gezersek zāhidā 'ayb eyleme
Tā belī bezminden açıḳdur bizüm mey-ḫānemüz

3 'Ayn-ı ġaynı bulmaġ içün ġayib olduḳ āradan
Anuñ içündür ṣıfat esmā bizüm hem-ḫānemüz

4 Kim 'urūc eylerse ey dil tā ebed bulmaz ḫurūc
Anuñ içündür ki dökdük ṣaçduk āb u dānemüz

5 Nice yüzler ẓāhir ü her birisi bir yüzden ol
Ey MURĀDĪ terk idendür ġayrısın merd-ānemüz

557.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Nām ü nengi terk idüp 'ālemde abdāl olmışuz
Vāḥid olup ikilikden fāriġü'l-bāl olmışuz

2 Tā ezelden perdeyi cevher yüzinden ref' içün
Salṭanat terkin urup biz ṣāḥib-i ṣāl olmışuz

3 Dilde ümmīd-i viṣāl-i yār olupdur münderic
Bu beşāretle hümā-yı ṣāḥibü'l-bāl olmışuz

4 رَبِّ يَسِّرْ لَا تُعَسِّرْ vartasından cān atup
رَبِّ تَمِّمْ بِالْخَيْر virdine meyyāl olmışuz

5 Ey MURĀDĪ ṣābirüz her ne gelürse yārdan
Nām ü nengi terk idüp 'ālemde abdāl olmışuz

558.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Fi'lümüz ḳavline uydurmak durur ef'ālümüz
Fi'lini her rūz u şeb taṣdīḳdür aḳvālümüz

2 Cān ile cānān arasına girür mi ġayrılar
Ber-ter olmışdur bizüm 'arş-ı 'alādan bālumuz

3 İns ü cin emlāk ü eşyā bilmediler sırrumuz
Enbiyā vü evliyādan dahi ḫoş-ter ḥālümüz

4 Ṭālib oldur biz temennā eylerüz budur 'aceb
Kimse teşḫīs idemez aṣlā bizüm āmālümüz

5 Ey MURĀDĪ kim durur kim ḳavlüñi tefsīr ide
Çün lisān-ı ġayb olupdur her ne kim var ḳālümüz

559.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Müşkil-i güftāruñ ey dil degmeler ḥall eylemez
Mihr-i raḫşānuñ żiyāsın lemʿalar ḥall eylemez

2 Şebpere añlar mı tāb-ı āf-tābuñ lezẕetin
Bī-baṣarlar müşkilini sürmeler ḥall eylemez

3 Cevherüñ var ise ṣūfī gel berü meydāna pes
Remz-i dervīşānı tāc u ḫırḳalar ḥall eylemez

4 Gel tefeʿʿül eyle ḥālüñ imtiḥān-ı ʿışḳ ile
Yoḫsa bu aḥvāli fāl-ı ḳurʿalar ḥall eylemez

5 ʿIşḳ meyinden bu MURĀDĪ şöyle maḫmur oldı kim
Ṭolsa dünyā ol ḫumarı cürʿalar ḥall eylemez

560.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ḫayr-ı maḳdem ey ḥabīb-i dil-sitān-ı dil-nüvāz
Cümle maḥbūb olsa ʿālem senden olmaz ḳalb-bāz

2 Ey cemālüñ pertevi āfāḳı lemʿān eylemiş
Ol żiyā ḳarşusına cān oldı pür-sūz ü güdāz

3 Viremez bu mesʾele fetvāsını şeyḫu'l-enām
Çūn bu yerde ḳan iledür ʿāşıḳa dest-i namāz

4 Ṭūr'da Mūsāya eylemiş beyānı şevḳ ile
Ḳalb-i ʿāşıḳ ʿarş-ı raḥmān oldı bil ey dil-nüvāz

5 Ey MURĀDĪ vāḥidiyyetden ḫaber-dār olmayan
Pes ḥarām-ender ḥarām oldı anuñla keşf-i rāz

561.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Biz ḳamu esrāra maḥrem ṣāḥib-i ḥāl isterüz
Riḳḳat-i ḳalb ile her dem çeşm-i seyyāl isterüz

2 ʿIşḳ-ı cānān ile dāʾim ḥālümüz ḫoşdur bizüm
Vaṣfınuñ ẕikrinden özge ṣanmañuz ḳāl isterüz

3 Yārdan ġayrı bizümdür yanumuzda ḫār ü ḫas
Ṣanmanuz iki cihānda manṣıb u māl isterüz

4 Baḳmazuz ārāyiş-i ʿālemlere ṣubḥ u mesā
ʿĀlemi geşt eyleyüp bir ḳalb-i meyyāl isterüz

5 Ey MURĀDĪ ʿārife her bir kelāmuñ rūḥdur
Nūr-ı lāmiʿ mīm ü ḥā vü mīmle dāl isterüz

562.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Nice ṭāḳat virevüz cāna bu āh ü zāra biz
Ġarḳ olalum mı hemān bu dīde-i ḫūn-bāra biz

2 Derd ü hicrüñden yiter ḳan yutdı bu bī-çāre dil
Bir daḫi bu vuṣlata bulur mıyuz bir çāre biz

3 Dem durur demler yudar bu fürḳat içün dil meded
Āf-tāb-ı hüsnüñeyüz hem çü laʿl-i nāra biz

4 Ḳādir olmaz mı seni seyr eyleye dil bī-ḥicāb
Mihribānum ġayret ile oluruz ṣad-pāre biz

5 Ey MURĀDĪ maʿrifet dükkānın açduḳ şöyle kim
Ḳuş dilin söyletmez olduḳ ḫvāce-i ʿAṭṭāra biz

563.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Füsḥat-i eyyām ile ʿömr-i ʿazīzi isterüz
Biz sizüñle ʿālem içre cümle bizi isterüz

2 Biz bizi bizde girü bulmaḳda eylerüz şitāb
Maʿrifet bābında bir ṣāḥib-temīzi isterüz

3 ʿĀşıḳ olmaz yanumuzda degme bir ḳallāşlar
ʿIşḳ ile ḳan aġlayan bir eşk-rīzi isterüz

4 Ġayra biz baş egmezüz her bir ṭarīḳi n'eylerüz
Aḥmed-i Muḫtār ol basdugı izi isterüz

5 Ey MURĀDĪ biz sizi v'Allâhi sizde añladuḳ
Girü biz dāʾim dem-ā-dem sizde sizi isterüz

564.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Baş urup çün secde-i sehv içün istiġfāra biz
Zār ile yalvaravuz ol ḥażret-i ġaffāra biz

2 Ol arada her ne kim ẓāhir ḳıla ol bizlere
Ġayrıdan setrin temennā eylerüz settāra biz

3 Māverā-yı ʿışḳa irmez ger nebīdür ger velī
Baḥr içinde ḳalmışuz anuñ içün āvāre biz

4 Lāʾübāli meşrebüz biz bizde istiġnā nedür
Tıfl-ı bī-meʾvā olana olmışuz gehvāre biz

5 Çāreyi ġayrıdan ararsañ eger dīvānesin
Ey MURĀDĪ her ne kim derd ola aña çāre biz

565.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 'Ömrümüz cāvid olaldan ṣıḥḥat-ı āzādeyüz
Lāzımü'l-ḥāl olmaġ içün 'iṣmet-i ibḳādayuz

2 Çün ḥayāt-ı bī-zevāl ile müheyyādur vücūd
Sırr-ı cān ile dem-ā-dem devlet-i inşādayuz

3 Ġālib-i cümle ḥudūd olup bi-emr-i ẕū'l-celāl
Ḳaṣd-ı maḳṣūd eyleyüben nuṣret-i ālādayuz

4 'Aynı içün ḥaḳḳını eyler mu'ayyen dā'imā
Ḳudreti bildürmek içün ḳudret-i īmādayuz

5 Ey MURĀDĪ bārek-Allâh ḫoş 'acāyib ḥāl olur
Biz du'āda dā'im olduḳ himmet istid'ādayuz

566.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Görinür āyīnede ruḫ-sār-ı cānān yüz-be-yüz
Āşkāra görsem anı āh bir an yüz-be-yüz

2 Nālişümden ṭaġlar āheng ider āvazuma
Derdümüñ pāyānı yoḳ gelmekde hicrān yüz-be-yüz

3 Bilmezem bu derdümüñ dermānını kimden bilem
Bir ṭabīb-i ḥāẕıḳa olmadı imkān yüz-be-yüz

4 Şāh-rāh-ı 'ışḳa düşen aña pāyān istemez
Bir ulu deryā durur bī-ḥadd u pāyān yüz-be-yüz

5 Ey MURĀDĪ yārı seyr idende 'aḳl itmez ḳarār
Ḥāşa li'llâh ol cemāli ide iẕ'ān yüz-be-yüz

567.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Evvelüñ fikr-i ḫayāli senden iḫbār eylemez
Seyr iden ḥüsn-i ṣıfātuñ ẕātuñ efkār eylemez

2 Lem'a ger nūr-ı cemālüñden cihāna irmese
Ẓulmet-i ḳahr-ı celālüñ kimse bī-tār eylemez

3 Nāliş-i dermānda āh ile semāya ger çıḳa
Sem'-i lûṭfuñ gūş ider andan dönüp 'ār eylemez

4 Ḫalḳ olundı gerçi ḳahruñdan cehīmün ḫānesi
Ehl-i tevḥīd olanuñ sen şeh [illegible] eylemez

5 Ey MURĀDĪ saña inkār eyleyen a'mā durur
Kāruña ehl-i baṣar olanlar inkār eylemez

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Cām-ı 'ışkuñ cür'a-keş abdāl-ı bī-idrākīyüz
Līk cümle 'ālemüñ bir 'ārif-i çālākıyuz

2 Sen bizi yol bilmez añlayuben olma bed-gümān
Kangı rāha dir iseñ biz dönmezüz bī-bākīyüz

3 Mis misin yā sīm ü zer bilmezlenüp görme seni
Gel berü ṣarrāf-ı dehrüz cevherüñ ḥakkākıyuz

4 'Arş-ı a'lā pāyümüz būs itmege nālişdeyüz
Biz tevāzu' ehliyüz yirinde ṣūret ḫākıyuz

5 Ey MURĀDĪ olmasañ v'Allāhi olmazdı cihān
Çūn muḥibb-i nām-ı pāk-ı Aḥmed-i levlākıyuz

569.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 'Ömrümüz sermāyesin cān içre pinhān isterüz
Ya'nī virān olmasun dil milkine ḫān isterüz

2 Rāġıb-ı baḫtuz ne taḫtuz neylerüz tāc ü kemer
Bendeyiz ol şāhlar şāhını sulṭān isterüz

3 Fāriġü'l-bāl olmışuz 'ālemde ḳīl u ḳālden
Biz edeb ṭarzın bilüp ṣamt ile iḥsān isterüz

4 Nāẓır-ı ṣūret degül Mevlā çü sīret gözledi
Biz riyādan ḳaçmışuz 'ilm ile 'irfān isterüz

5 Ey MURĀDĪ ḳaṭre çūn deryādan olmadı ba'īd
Çünk'ezelden ulu deryā idük 'ummān isterüz

570.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ḳalbümüz mir'ātı ḥaḳdur biz Ḫudāyīlerdenüz
Baḥr-ı tevḥīd içre her dem āşināyīlerdenüz

2 İbtidāda intihāyuz intihāda ibtidā
Her ne fehm ile ṣorarsañ biz o rāyīlerdenüz

3 Almışuzdur biz zemīn ü āsmānı cümleten
Ḳankı yerde kim dilerseñ biz o cāyīlerdenüz

4 Rūḥumuz ervāḥ-ı 'ālemdür fenāyı bilmezüz
Ger vücūdumuzdan añlarsañ beḳāyīlerdenüz

5 Ḥamdümüzde ḥamdümüz mektūmdur minnet bize
Ey MURĀDĪ Ḥaḳḳa şükr olsun ṡenāyīlerdenüz

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Rāz-ı dildendür ḳamu kevn ü mekān ey pāk-bāz
Sırrı fāş eylerse ʿāşıḳ ḫūnīdür dest-i namāz

2 Şerḥ olunmaz ḥasb-ı ḥāli ʿāşıḳ-ı dil-ḫastanuñ
Ẕerreden bir ẕerredür ger ʿāleme düşse biraz

3 Tāb ura ger ʿāşıḳa nūr-ı cemāl-i dil-peẕīr
Nūr olur ʿālemlere bu genc olur dünyāya bāz

4 Ey niyāza nāz içün ḳılan şürūʿ añla bunı
Yāra ḳarşu varmaġa lāzım durur her dem niyāz

5 Ey MURĀDĪ ser virüp sırrı ʿayān itme ṣaḳın
Kāşif olma ḳıl ḥaẕer zinhār ḳılma keşf-i rāz

572.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Biz ḥaḳāʾiḳ gülşeninde mürġ-i gūyā olmışuz
Ten ḥicābın ḳaldurup ʿālemde peydā olmışuz

2 ʿİzzet ile biz muʿazzezlerdeniz ey cān-ı men
Anuñ içün rāhda devletle hem-pā olmışuz

3 Cisr-i şerʿīden gelüp geldük muḥīṭ-i vaḥdete
Āşināyuz anda bu fenn içre raʿnā olmışuz

4 Her zamān bir anı gözler ey çerāġ-ı çeşm-i men
Gice gündüz añlar iseñ ʿayn-ı bīnā olmışuz

5 Ey MURĀDĪ gel berü bi'llāhi inṣāf eyle kim
Gözgü-yi ʿibret-nümāyuz bir temāşā olmışuz

573.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Yine bir ḥāle düşüpdür dil-i pür-sevdāmuz
Bilmeyen evvelümüz bilemedi uḫrāmuz

2 Çūn nihān oldı gelüp meclis-i heyʾetde ʿilm
Pes muʿayyen ʿulemāyile dürür daʿvāmuz

3 Bir ʿayān olsa olur ʿarṣa-i ʿālemde nihān
Ol nihāyetümi bulur kim ki bile tenhāmuz

4 Bir vaḥīd olsa bu gün iki cihānı ṭolanur
Ne bilür şol ki özin bilmeye ol peydāmuz

5 Ḥabbeẕā irdi MURĀDĪye seḥer būy-ı ḥabīb
Her ne kim vardur ʿavālimde bizüm gūyāmuz

574.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Baḥr-ı tevḥīde giren kimsene pāyān bulımaz
Ḳul ki olmaya ṣadāḳatde o sulṭān bulımaz

2 Düşdi bir derde bu dil kim aña tā rūz-ı ḳıyām
Cemʿ olur ise eṭibbā ḳamu dermān bulımaz

3 Vāʿıẓā sen baña pend eyleme kār eyleyemez
Cānı terk eylemeyen kimsene cānān bulımaz

4 Merkez-i ṣıdḳ u ṣafādan güẕerān eylemedin
Elf-i cehd eyler ise cān ile [illegible] bulımaz

5 Ey MURĀDĪ yüri sen degmeye baş indürme
Bu zamānlarda kişi kāmil-i insān bulımaz

575.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(..-- ..-- ..-- ..-)

1 ʿAzmümüz ḫayra durur ḫayr ile iḥsān iderüz
Herkesüñ ḳalbini mesrūr ve şādān iderüz

2 Lāzım oldur bize dāʾim durışavuz ḫayra
Ḫayrumuz müʾmin ile kāfire yeksān iderüz

3 Dilerüz raḥmet-i Mevlā iderüz cehdi eger
Biz rıżāsı çün anuñ eylügi her ān iderüz

4 Ġayrı biz ḳayırurız ḳayura Ḥaḳ daḫi bizi
Virüben mālumuzı yolına tālān iderüz

5 Rūḥ-ı ḳudse ṣorar iseñ ḫaberi ey ʿārif
Ey MURĀDĪ seni İsrāfile ṣūr cān iderüz

576.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Seni biz cümle-i ʿālemlere sulṭān bilürüz
Ḫāne-i dilde muḳīm olıcı mihmān bilürüz

2 Senden ayru bize yār olmaġı gösterme bize
Dāʾimā cān ü bedende seni cānān bilürüz

3 Şerḥe olmadı bizüm ḳavlümüzi ṣāḥib-i ʿilm
Ḳavlümüz şerḥ ideni ʿālim-i devrān bilürüz

4 Dāniş isterseñ eger gel berü zānū çöküben
Gūş ḳıl gör ki nice ʿilm ile ʿirfān bilürüz

5 Ṭālib olsa ele girse nidelüm neyleyelüm
Cevher olmaġa MURĀDĪ nice ʿummān bilürüz

577.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Seyr-i fi'llâh idelüm sırr-ı مع الله ile biz
Kılalum her ne kılursañ dil-i āgāh ile biz

2 Ṭālib-i rāh-ı hüdā oluben iḳdām idelüm
Ṭoġrı yola varalum ṭutduġumuz rāh ile biz

3 Buluben Rabbümüzi añlayalum nefsümüzi
Şāh olalum kamu ᶜālemlere ol şāh ile biz

4 Ṭāḳ-ı mīnā-yı sipihri gezelüm döne döne
Gün gibi berḳ uralum ᶜāleme bir māh ile biz

5 Ey MURĀDĪ bize her kim gele ṭavᶜan dilerüz
Ẓulm u ḥayf eylemezüz kimseye ikrāh ile biz

578.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Cürᶜa nūş olalı ḫum-ḫāne-i vaḥdetden biz
Niçe dem fāriġüz ez-ġayr ve keṣretden biz

2 Bizi menᶜ idemez ālāyiş-i ᶜālem Ḥaḳdan
Ḥamd ü şükr aña ki ḥak bizde ḥakīkatden biz

3 Edeb-i ᶜakla uyup ġayr-ı kelām eylemezüz
Basmazuz ṭaşra ayak rāh-ı şerīᶜatdan biz

4 Ṭarḳ olupdur ᶜaded-i bī-ᶜaded ol ḫallāḳa
Her ne kim var ise bildük o ṭarīḳatdan biz

5 Ger MURĀDĪde celāl ile cemāli göresin
Dönmezüz aġlayasın hīç bu heyʾetden biz

579.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Nice bir zārı ḳıla bu dil-i pür-sevdāmuz
Dūstum hicr ile bitmez mi bizüm ġavġāmuz

2 Görmeyelden berü ben ẕerre cemālüñ şensin
Oldı ey māh ḳarañu dil-i nā-peydāmuz

3 Aldı naḳd-ı ḫıredüm iki ḥarāmī çeşmüñ
Ḥākim ol var durur añlarla bizüm daᶜvāmuz

4 Ġāfil olma bu iki gözlerümüñ ābından
Katı emvāclıdur ey ṣanemā deryāmuz

5 Yā Rab inṣāf vir (ol) Aḥmed-i muḫtār ḥaḳḳı
Nice bir aġlada bizi o ḳaşı ṭuġrāmuz

6 Mübtelā eyleme yā Rab bizi ġayrı güzele
Var iken ol yañaġı verd gözi şehlāmuz

7 Bu MURĀDĪ ola mı bende bir ayruḳ şāha
Var iken sencüleyin nīk-siyer Dārāmuz

580.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Ricā vü minneti terk itmezem dil-dārdan hergiz
Ḳamu terkin urur-ven dönmezem ben yārdan hergiz

2 Benümle ʿahd u peymānın ḳılupdur ol ṭabīb-i dil
Geçer-ven cān u serden geçmezem iḳrārdan hergiz

3 Gezüben cümle āfāḳı aradum kendüme sır-daş
Aradum ġayrı yoḳdur dīde-i ḫun-bārdan hergiz

4 Rūḥ-ı tābendesinden çün niḳābın keşf ide dil-dār
Bulunmaz bende nesne bu yoġ ile yārdan hergiz

5 Şu kim nūş itmedi cām-ı ḥaḳīḳatden mey-i ʿışḳı
MURĀDĪ añla anı añlamaz esrārdan hergiz

581.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Mekānum lā-mekānīdür mekānumdan ol ān ansuz
Muḥaḳḳaḳ görmedüm aṣlā mekānumdan mekān ansuz

2 Muṣarraḥ añladum ḥāli pes ebrāra suʾāl itdüm
Cevābın virdiler kim görmedük hergiz cihān ansuz

3 Muḳarreb bezmine vardum didüm kim aṣlını bildüm
Didiler lā-nüsellim gerçi dirler yoḳ zamān ansuz

4 Yücedür vech-i min vechin velīkin mest ü ḥayrānuz
Cihān u cānı terk itdük ne bilsün anı cān ansuz

5 Pes andan ṣordum aḳrebden muʿammānuñ rumūzından
Murādıdur MURĀD el-ḥaḳ yaḳīn oldı beyān ansuz

582.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Cemālüñ perdesin ḳaldur ki görsün ibtidādan yüz
Ḳamer bedri nite kim her gice açar dücādan yüz

2 Nihān-ı bā-ʿayān ile ʿayān-ı bā-nihān olmış
Murādı dil-berüñ ʿarż ide cāy-ı müntehādan yüz

3 Ṣerādan tā s̱üreyyāya ṣalınmış ġulġul-i ḥüsni
Diler kim ʿarż ide süflī ile ʿayn-ı ʿalādan yüz

4 Maʿānī genc̣nüñ miftāḥını tutmış elinde yār
Diler kim göstere her dem kemāl ile ʿaṭādan yüz

5 MURĀDuñ vech-i taḥḳīḳi yine ʿayn-ı kināyetdür
Diler kim aça ʿışḳ ile cemāl-i dil-rübādan yüz

583.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Ne dil-bersin ki ḥüsnüñe bulunmaz ibtidā hergiz
Nitekim ʿışḳ-ı ʿuşşāḳuña yoḳdur intihā hergiz

2 Cemālüñ burḳaʿın refʿ eyledüñ bir defʿa evvel çūn
Ḳamu dillerden anuñ çūn ebed gitmez ṣafā hergiz

3 Ezelden çūn dil-i mecnūnı saña āşinā ḳılduñ
Ne mümkindür ki sizden yād ola ol āşinā hergiz

4 ʿAyān-ı bī-nihānuñdan ʿayānuñ bī-nihān olmış
Yoluñda ser viren anuñ içün olmaz fenā hergiz

5 MURĀDĪ sırr-ı ebrārı gözet vaṣl-ı muḳarrebden
Yoluñda ṣādıḳ ol kim eksük olmaz merḥabā hergiz

584.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Bu ʿizz ü devletüm hergiz beyān olmaz beyān olmaz
Bu şerḥ-i bī-nihāyetdür nihāyetdür ʿayān olmaz

2 Es̱erdür sırr-ı ekberden naẓardur rükn-i evvelden
Muʿammādur baṣīretden beyān u dāstān olmaz

3 Şuʿāʿ-ı ʿayn-ı envāra revādur remz-i meclāsın
Celīdür bā-nihān el-ḥaḳ buña bir tercümān olmaz

4 ʿAzīzüm senden isterven benüm ʿizz ile temkīnüm
Müberrā ola dāʾimde şurūḥumdur nihān olmaz

5 MURĀDĪ ṭarfı min ṭarfin olupdur ṭarfi min ṭarfin
Kemāl-i bā-kemālüñden tenüñde ġayr-ı cān olmaz

585.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Mekān-ı lā-mekānıden ḥicāb açmış mekān ansuz
Ne denlü gözledüm her sāʿati görmedüm ān ansuz

2 Çū terk-i īn ü ān kıldum zamānumdur muḥayyer pes
Zamānum bī-zamān itdüm baña olmaz zamān ansuz

3 Benüm çūn ᶜömr-i cāvīdüm aña ᶜarż olmadı hem ṭūl
Vücūdum cūdıdur olmaz bu ömr-i cāvidān ansuz

4 Seḥer bād-ı ṣabāyile vücūdum zevraḳı ṭayyār
Ne var çūn himmetüm elde ki olmaz bādbān ansuz

5 MURĀDĪ günbed-i eflāk döner zāyir olup şaḥsuñ
Eger olmaz ise olmaz zemīn ü āsmān ansuz

586.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 ᶜAcebdür bu benüm ḥālüm aña fehm u ḫayāl irmez
Ḫayālüm ḥalka hā'ildür aña vaṣf ile ḥāl irmez

2 Vücūduñ burkaᶜın kaldur cemāl-i yārı gör neyler
Bunı fehm eyle kim bu sırra ᶜilm ile kemāl irmez

3 Egerçi çevre yanumda muḥīṭ-i baḥr-ı bī-pāyān
Bulunmaz ḥadd ü pāyānum baña ḳavl ü maḳāl irmez

4 ᶜAlem naṣb eylemişlerdür egerçi ḥall ü ḥālince
ᶜAlem dikdüm ki rumḥum farḳına perr ile bāl irmez

5 Eger ᶜāḳıl iseñ ey dil yüri ġavġāyı terk eyle
MURĀDuñ ḥāli añlanmaz aña baḥs ü cidāl irmez

587.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Ġam-ı dünyāyile ey dil dil-efgār olmazuz hergiz
Bi-ḥamdi'llâh ki andan ġayr ile yār olmazuz hergiz

2 Elümüz çekmişüz bu ᶜālem-i kevn ü fesād içre
Ṣuver-perver olanlarla hem-esrār olmazuz hergiz

3 Ṭutar çūn gözgü-yi ᶜibret-nümā ᶜaynümüze dil-dār
Baṣīr olduk anı pes ġayrı dīdār olmazuz hergiz

4 Çeker tevḳīᶜ-i ḳudret hükmini aḥkāmına dā'im
Virürüz yirlü yirine güneh-kār olmazuz hergiz

5 MURĀDĪ ᶜālem-i uḫrāyı ᶜarż itdi bize dil-dār
Fe-ḥāşā yārdan ġayra ḫırīdār olmazuz hergiz

588.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Benüm ḥālüm nedür bilseñ cihāna açmaz idüñ göz
Cihān ne ola ḳatuñda bu cāna açmaz idüñ göz

2 Ḳulag ursañ bu güftāra bilürdüñ ḥāl-i ᶜuşşāḳı
Kemāl-i ᶜilm olup ᶜilmüñ yabana açmaz idüñ göz

3 Eger bir ẕerre mihrinden olaydı ḥāṣıluñ ḫānum
Bu defᶜa āşkār ile nihāna açmaz idüñ göz

4 Delidür şol ki yārı terk idüp meyl ide agyāra
Bulayduñ sen eger çāre zamāna açmaz idüñ göz

5 MURĀDĪ ḥubb-ı ḥālünden ṣaḳın deyyāra fāş itme
Eger ḳan ola arada bu ḳana açmaz idüñ göz

589.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 ᶜAzīzüm nūr-ı vech-i yāra ṭāḳat kimse göstermez
Nedür bu ᶜışḳ-ı dil k'andan ferāgat kimse göstermez

2 Himāyet ḳılmasa dil-dār eger şūride-i ᶜışḳa
İki dünyāyı bir ḳılsañ himāyet kimse göstermez

3 ᶜAcebdür ḥubb-ı yār ey dil ki vāḥiddür bu vaḥdetde
Ṭutarlar her ṭaraf āyīne ṣūret kimse göstermez

4 Ne keṡret ḳaldı ne vaḥdet gönül bir ᶜāleme düşdi
Vaḥid oldı bi-ḥamdi'llâh ki keṡret ḳimse göstermez

5 MURĀDĪ āferīn ṣad-āferīn şol tāb -ı pāküñe
Cihānı arasañ böyle leṭāfet kimse göstermez

590.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Nice ola baña rāz-ı nihān cāna ᶜayān sensiz
Niḳābuñ acmayınca olmadı gayrüñ nihān sensiz

2 Revānum olalı tende tenümde ᶜālemüñ cānı
Revā mı bī-revān (olmış) tenün cismünde cān sensiz

3 Vücūdum ibtidāsın añlamışam intihāsından
Ne mümkindür ki ola bu dil ü cān şād-mān sensiz

4 Ṭulūᶜ-ı mihre himmetdür viren ᶜālemlere revnaḳ
Ḳarār itmez ḥabībüm cümleten kevn ü mekān sensiz

5 MURĀDĪnüñ ḳabūli oldı ancak bir naẓar ṭogrı
Ḳabul itmez aña ᶜarż olına cümle cihān sensiz

591.

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

(--.   -.-.   .--.   -.-)

1 Bir laḥẓa ġālib olsa eger kim niḳāba yüz
Külli vücūd ururdı fenāyile ḫvāba yüz

2 Ger olmasa ḥāfiẓ ile maḥfūẓ kāʾināt
Bir demde cümlesi ṭutar idi ḫarāba yüz

3 Cümle nücūm ile ḳamer olurdı bī-żiyā
Şems-i cemāl dutsa eger kim seḥāba yüz

4 ᶜĀlem münevver olduġı şundandur añla kim
Berḳ-i yüzüñ seherde ṭutar āf-tāba yüz

5 Ger behre-dār olam dir iseñ dem-be-dem MURĀD
Eyle duᶜā cenābına urġıl türāba yüz

592.

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

(--.   -.-.   .--.   -.-)

1 Çeşm-i küşādeler çün açarlar cemāle göz
ᶜAyn-ı ᶜulūm-ı Ḥaḳḳa ṭutarlar kemāle göz

2 Mirʾāt-ı ḥāl nāẓır olalı gönül gözi
Ṣanma ki ḳāl ile ṭuta dāʾim ḫayāle göz

3 Ululuḳ isteyüp özini eyledi celīl
Her dem ṭutar anuñ içün ol żü'l-celāle göz

4 Ġavvaṣ olalı yemm-i vücūdına fülk-idil
Ānīde gördi mihrini açdı hilāle göz

5 Taḥsīn idüp bu ḳavl ile maᶜnāya cümlesi
Açdı MURĀDĪ ḥāl ile ḥaḳḳ-ı maḳāle göz

593.

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

(--.   -.-.   .--.   -.-)

1 Yār ile hem-dem olsa dil-i pür-melālümüz
Olurdı mihrümüz bu cihānda cemālümüz

2 Mirʾāt-ı dilde naḳş ideli ṣūretin ḥabīb
Cān ile rūḥ içinde muraḳıb bu ḥālümüz

3 ᶜArş-ı ᶜalāda itdi güẕer ṭayr-ı żü'l-cenāḥ
Heft āsmānda ḳor mı bizi perr ü bālümüz

4 Ḥüsn-i cemāli ezher ola diyü her zamān
Rūy-ı cemāle perde aṣar bu celālümüz

5 Her kim kigördi işbu MURĀDuñ fiᶜālini
Çāk oldı ᶜaḳlı fehmi didi yoḳ suʾālümüz

Mefᶜūlü Fāᶜilātün Mefᶜūlü Fāᶜilātün

(– – . – . – – – – . – . – –)

1 Cān virmeyince kişi cānāneye iremez
Mest olmayınca ādem mey-h̬āneye iremez

2 Ġavvāṣ-ı ᶜışk olanlar cān terkini uruben
ᶜUmmāna ṭalmayınca dür-dāneye iremez

3 Nūş eyle cām-ı ᶜışkı cān eyle cān ü dilden
Şevvāk olmayanlar hum-h̬āneye iremez

4 ᶜAhd-ı ezelde çün kim ᶜışk oldı başa yazu
Her mürġ-i bī-per ü pā bu dāneye iremez

5 ᶜAkıl isen̄ MURĀDĪ vār işte ehl-i ᶜaklı
Cāhil olanlar ey dil ferzāneye iremez

595.

Müfteᶜilün Mefāᶜilün Müfteᶜilün Mefāᶜilün

(– . . – . – . – – . . – . – . –)

1 Arż u senā götürmedi anı ki biz götürmişüz
Cümle cihān irişmedi an̄a ki bizler irmişüz

2 Gerçi melāʾik oldılar h̬āşiᶜ-i ᶜābid-i İlâh
Görmediler ebed olar Hakdan anı ki görmişüz

3 Milk-i ezel bizüm durur maḥż-ı ebed bizüm durur
ᶜAyn-ı eḥad bizüm durur naḳdı çü bunda virmişüz

4 Ẕāhib-i rāh-ı Ḥak olup zayf gelüp bu ᶜāleme
Her ne ki vār ise ᶜaṭā ġayrlara getürmişüz

5 Her ki seni görüp bile söyle an̄a MURĀDĪyā
Baḥr-ı eḥad cevāhirin vaṣfını k'anda dirmişüz

596.

Müfteᶜilün Mefāᶜilün Müfteᶜilün Mefāᶜilün

(– . . – . – . – – . . – . – . –)

1 Şerḥ ü beyāna ṣığmadı yine bizüm bu ḥālümüz
Bilmedi kimse Ḥakkumuz görmediler h̬ayālümüz

2 Aᶜref odur cihānda kim ᶜārif ola bu ḥālüme
Ekmel olur şu kimse kim an̄laya bu kemālümüz

3 Lemᶜa-i nūr-ı vech çün keşf-i nikāb idüp durur
ᶜĀleme virdi ḥüsnini anun̄ içün cemālümüz

4 Ḥāʾil olur mı arada yār ola bizümle çün
An̄la bu sırrı ey fetā tā bilesin viṣālümüz

5 Bildün̄ ise murādumı an̄layasın MURĀDĪ pes
Ṣubḥ u mesādadur yine gözler isen̄ bu dālümüz

Müfteʿilün Mefāʿilün Müfteʿilün Mefāʿilün

(-..- .-.- -..- .-.-)

1 Günh-i ḥakīkatüñe çün irmedi bu meʾālümüz
Līk senüñ kemālüñi añladı bu kemālümüz

2 Āyine-i ʿiber-nümā oldı çü ḳalb-i ādemi
Āyinede cemālüñe ḳarşu durur cemālümüz

3 Münselih oldı cān u dil ḳālıb-ı ġayrı neylesün
Arada nesne ḳalmadı bizde bulundı ḥālümüz

4 Baḥr-ı fenāda āşnā oldı bu geştī-i vücūd
Ṭurfetü'l-ʿayn olup durur perr ile perr u bālümüz

5 Añla MURĀDĪ ḳavlini ʿilm ile rāsiḫ olasın
Belki kelām-ı Ḥaḳ durur her ne k'ola maḳālümüz

598.

Müfteʿilün Mefāʿilün Müfteʿilün Mefāʿilün

(-..- .-.- -..- .-.-)

1 ʿIşḳ ile hem-serüz bu gün māl ile cāhı neylerüz
Tārik-i iki ʿālemüz tāc u külāhı neylerüz

2 Milk-i ḥabībe ṭoġrılup buldı ṣırāṭ-ı müstaḳīm
Yolumuz ol durur bizüm bir dahi rāhı neylerüz

3 Āh-ı seḥer oḳı geçer nüh felekün siperlerin
Biz bilürüz meʾālümüz nāle vü āhı neylerüz

4 Bilmek içün bu ṣıdḳumuz daʿviye ḳaṣdımuz nedür
Ḳāżī vü şāhid ol ḥabīb ġayrı güvāhı neylerüz

5 Maḫzen-i sırr-ı ʿışḳ olan buldı ḫalāṣ-ı cāvidān
Ṣāf ola ẕikr ile göñül cürm ü günāhı neylerüz

6 Çünki murādıdur MURĀD virdi murādını murād
Bizde çü fātiḥ-i bilād taʿn-ı sipāhı neylerüz

599.

Müfteʿilün Fāʿilün Müfteʿilün Fāʿilün

(-..- -.- -..- -.-)

1 Hem-dem olalı dile mihr-i ruḫ-ı yārümüz
Ḥüsninedür her zamān ʿışḳ ile iḳrārumuz

2 Terk-i ḥayāt eylemez ʿışḳuña kim cān virür
Vaṣl aluruz cān ile oldı bu bāzārumuz

3 ʿAyn-ı beḳā meskenin bulmaġ içün her zamān
Nefsi fenā eylerüz böyle durur kārumuz

4 Ḫāme-i ʿilm-i ezel levḥe çü ḳıldı raḳam
Besmele'den ṣoñra beş yazdı bu aḫbārumuz

5 Maḥż-ı Murād-ı ezel Ḥaḳḳ ile oldı MURĀD
[illegible]

600.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-)

1 ʿÖmrümi ʿömrümde gördüm çün dırāz / Ḥālümi ḥālümde buldum çāre-sāz
2 Eyledüm aḥvālümi yāra beyān / Ara yerde oldı çoḳ nāz u niyāz
3 Çoḳ tefekkür eyledüm ḳıldum su'āl / İstedüm dil-dārdan keşf oldı rāz
4 Cümle-i vechümde gördüm bir misāl / ʿĀlemüñ ʿilmini bir noḳṭamda yaz
5 Gel MURĀDuñ manṭıḳın gūş eylegil / Aldugun miḳdārı al ger çoġ u az

601.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-)

1 Ben nice ṣabir olam cānānsuz / Bir beden gördün mi ṭura cānsuz
2 İki gördüñ kendüñi bir eyle var / Her işi sen işleme izʿānsuz
3 Cān cemāli cān ile sevmekdedür / Anuñ içün olmadı ol ansuz
4 Pençe-i ʿışḳ ile kimdür ṭutuşan / Bir bahādırdur ʿaceb oransuz
5 Bu MURĀDĪ çekdi çoḳ cevr ü cefā / Ḥamdü li'llâh olmadı iḥsānsuz

602.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

(.--- .--- .--)

1 Dirīġā olmadum bir gün elemsüz / Cihānda var mı bir dem derd u ġamsuz
2 Ḥabībüñ hicri derdinden göñül āh / Dem olur mı ki gözüm ola nemsüz
3 Bu devr-i bī-vefādan derd u ġamla / Olur mı ʿaynumuz ki ola demsüz
4 Hüner bilür ʿuyūbuñ yimegil ġam / Degil ey dil senüñ şāhuñ keremsüz
5 Beḳāyı sen degişmegil fenāya / MURĀDĪ bil beḳā olmaz ʿademsüz

603.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

(.--- .--- .--)

1 Bizi ṣūretde gördün pādişāyuz / Velī maʿnāde bir kemter gedāyuz
2 Bizi yār işiginde añlama yād / Ḳamuya yād u yāra āşnāyuz
3 Bu ṣūret ʿāleminde cāhilüz biz / Velīkin müctebā vü murtażāyuz
4 Küdūret gösterüp ʿālemde her dem / Velī bāṭında ey dil aṣfiyāyuz
5 MURĀDĪ nesne yok ẓāhir ʿamelden / Velī āyīne-i ʿibret-nümāyuz

604.

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

(..-- .-.- ..-)

1 Dile ʿālemde kim olur dem-sāz / Şerḥ-i maʿlūma eylese āġāz
2 Kimi görseñ ṣanursın ehl-i vücūd / Arasañ lıṣṣ olur yāḥūd ġammāz
3 Ḳanı ʿālem içinde bir er kim / Ṭolu olmaya ḳalbi hırṣ ile az
4 Cān ile Ḥaḳḳa baḳ ʿibādet iden / Her biri oldı āḫiretden vaz
5 ʿĀḳıl iseñ MURĀDĪ diñle sözüm / Ḥaḳdan özge ḳamudan olgıl bāz

605.

Müfte^c ilün Müfte^c ilün Fā^c ilün

(−.. − −.. − −. −)

1 Şol ki bizüm bilmedi ikrārumuz — Hayf aña ki añlamadı kārumuz
2 Revnak-ı hüsnin gözedür çün hayāl — Dīde gerek gözleye ebsārumuz
3 ^c Ömrümüzüñ añlamayan aşlını — Nice bilür ṭūl ile tekrārumuz
4 Şāhid-i ma^c nā çū tutar āyine — Her yañadan göstere dīdārumuz
5 Āh MURĀDĪyi bilen bilmedi — Hayf dimiş bilmeyen efkārumuz

606.

Mefā^c ilün Fe^c ilātün Mefā^c ilün Fe^c ilün

(.−.− ..−− .−.− ..−)

1 Mahabbet-i ezelīdür bizüm mahabbetümüz
Tarīk-i rāh-ı hüdādur bizüm tarīkatümüz

2 Çū zāt-ı pākını tevhīd-i veed ile bilürüz
Sıfat-ı lem-yezelīdür bizüm hakīkatümüz

3 Çūn ol Hudā bizi kıldı refī^c bi'd-derecāt
Bizi karīb ider aña bizüm şerī^c atümüz

4 Ne deñlü akrebüz aña sen itme gel teftīş
Yiter saña olur ise bizüm hidāyetümüz

5 Bu deñlü vahdete aşlā biz olmazuz kāni^c
MURĀDĪ himmet-i ^c ālī bizüm ma^c īşetümüz

607.

Mefā^c ilün Fe^c ilātün Mefā^c ilün Fe^c ilün

(.−.− ..−− .−.− ..−)

1 Debīr-i efżala şerh eyledi mudakkik rāz
Didi ki ^c ilmi ^c avālimden eyledi mümtāz

2 Resūl-ı rāh-ber oldı bu yolda rūhü'l-emīn
Per ile şeh-per ile kalb-i kālıb olmış bāz

3 Huzūr-ı meskenet olmaga fakr-ı fahri yiter
Bu Hūd ^c aṭā-yı ġınādur ya şīvedür yahū nāz

4 Garīb vākı^c a hānum ^c acīb hādisedür
Dür-i yetīm.. iy hān cümleden ifrāz

5 MURĀDĪnüñ kelimātında(dur) rumūz-ı ġuyūb
Eger vukūf diler iseñ kamudan ol gel vaz

608.

Mef^c ūlü Mefā^c īlü Mefā^c īlü Fe^c ūlün

(−−. .−−. .−−. .−−)

1 Tāb-ı ruh-ı dil-dāra gözüm tāb getürmez
^c Aynum gibi bir göz dahi hūn-āb getürmez

2 Būstān-ı cihān ġarḳa-i āb oldı yaşumdan
Şol deñlü gelür kim anı ṭolāb getürmez

3 ʿĀlemde daḫi bencüleyin ʿışḳ eri gelmez
Bir bencüleyin Zāl-ı cihān şāb getürmez

4 Ben oḳumışam ders-i ʿulūmı ezelīden
Bu ilmi yazup orṭaya küttāb getürmez

5 ʿIşḳ ehli bilür neydügini işbu MURĀDuñ
ʿĀşıḳa ḥarām oldı göze ḫᵛāb getürmez

HARFİ'S-SİN

609.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Nefḫ olundı çün ḥayāt-ı cāvidānumdan nefes
Pes ḥayātum mürġine yapıldı ḥikmetden ḳafes

2 Āşyānından cüdā oldı maḥabbet ṭurrası
Sūz-ı āh ile kelāmın anuñ içün ḳıldı pes

3 Ṭāʾir-i gülşen olalıdan dilā ṭayr-ı vücūd
Anı özler ḳılmaz anuñ çün bu ḫāşāka heves

4 Ḳomadı cehd-i belīġ ile işin ferdālara
Buldı maḳṣūdına himmetle bu günden dest-res

5 Her ne kim vardur cihānda evvelīn ü āḫirīn
Bu MURĀDīnüñ kelāmından olupdur muḳtebes

610.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Oldı merġūb iki dünyāda ḥabībüm Ḥaḳ-şinās
Cehd idüp cehd ile sen olġıl ḥabībüm Ḥaḳ-şinās

2 Ḥaḳ-şinās olanda niçe dürlü ḥikmet vardur
ʿAḳıl iseñ gel berü olġıl ḥabībüm Ḥaḳ-şinās

3 Çūn beni bildüm ḥuḳūḳum añladum iẕʿān ile
Ṭālib ol gel sen daḫi olġıl ḥabībüm Ḥaḳ-şinās

4 İster iseñ ḥaḳḳuñı bilsün senüñ ḫāṣ ile ʿām
Olmaġıl sen bī-vefā olġıl ḥabībüm Ḥaḳ-şinās

5 Bu maḳāl-i ḥikmet-āmīzin MURĀDuñ diñle gel
Ġāfil olma dem-be-dem olġıl ḥabībüm Ḥaḳ-şinās

611.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Cān ile cān eylesün Hakka senāyile sipās
Kim binā-yı cisme urmış mahż-ı hikmetle esās

2 Eylemiş bir hāne anda kim muhīṭ-i ʿāmdur
Kaplamışdur kün fekānı nitekim bir māʾī ṭās

3 Hᵛār bakma şāhlar vardur ki taht-ı kubbede
Kimi atlas pūşlardur kimisi dahi palās

4 Gālib olmışlar durur kudretle Firʿavnīlere
Nitekim Mūsā elinde ejder oldı dār-ı ās

5 Gel MURĀDuñ gūş kıl sırr ile hikmet sözlerin
Cehd idegör fehmine tā kim olasın fahr-ı nās

612.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün
(--. -.-. .--. -.-)

1 Hasta gönül devā diledi sende buldı pes
Her derdine şifā diledi sende buldı pes

2 Gayrı nider ne var ise illā ki sendedür
Cān u dile ʿaṭā diledi sende buldı pes

3 V'Allâhi senden özgede yokdur baña murād
Her yirde iltica diledi sende buldı pes

4 Zevk u ṣafā-yı ʿāleme virdi gönül ṭalāk
Dāʾim ki dil ṣafā diledi sende buldı pes

5 Her ne MURĀDĪ k'oldı olur mā-halak kamu
Cām-ı cihān-nümā diledi sende buldı pes

613.

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(.-.- ..-- .-.- ..-)

1 Mürūr kıldı gönül mürgi ṭāk-ı vahdete pes
Murādı buldı yetişdi murād-ı ʿizzete pes

2 Ne denlü rāhda ʿarz oldı ise naʿmādam
Olara mültefit olmadı irdi kurbete pes

3 Bilürdi ʿāşıka oldı harām gayra heves
Yüzin dönübeni bakmadı hūr-ı cennete pes

4 Yüzini kıldı mukābil zücāce-i kurba
Yüzini Hakk ile gördi irüp hakīkata pes

5 MURĀDĪ irdügini ancak ol Hudāyī bilür
Rızāyı gözledi anuñ çün irdi devlete pes

614.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..--   ..--   ..--   ..-)

1 Vārid-i Ḥakka nigeh-bān-ı Ḫudādur yine beş
Vāridāt ile bu mevrūda ʿaṭādur yine beş

2 Keşf-i ḥucb itse ne ġam kāşif-i muṭlakdur bu
Perde-dār āyinesi aña beḳādur yine beş

3 Ṣaḥv-ı kübrāya düşerse yine maḫlas mevcūd
Geştī girdāba düşer kendü rehādur yine beş

4 ʿĀlem-i encümi seyr eyleme bir māha iriş
Anlara żavʿ viren şems-i żuḥādur yine beş

5 Cümlenüñ maḥż-ı murādı bu MURĀDīde ʿayān
Dānenin elde ṭutanlar ḫulefādur yine beş

ḤARFĪ'Ş-ŞĪN

615.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.---   .---   .---   .---)

1 Benüm bu sırr-ı pinhānum nihān-ender nihān olmış
Göñül ʿışḳ-ı ḥabīb ile anuñ çün lā-mekān olmış

2 İşini beñzedüp kāra görüpdür kār ile kārın
Muʿammā sırrını bilmiş hem ʿallām-ı zamān olmış

3 Ṣalup esb oldı pür-himmet ne himmet belki pür-heybet
Belī diniş durur meydānda ṣāḥib-ḳırān olmış

4 Semīʿ-i ṣavt olalıdan ḳamu esvāta meyl itmez
Beyānından muʿarrādur beyān ile beyān olmış

5 ʿUḳūl irmez nihāyetle MURĀDīnüñ kelāmına
Velī ʿaḳlınca her bir kimseye bir dāstān olmış

616.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.---   .---   .---   .---)

1 Mıyān-ı ʿışḳ-ı ʿāşıḳda neler olmış neler olmış
İkisinüñde yanında ne sırlardan ḫaber olmış

2 Muʿammādan ḫaber olmış ʿulūmı ḳılmış istiḫrāc
Ledünnī ʿilminüñ fażlıyla yanında eṣer olmış

3 Kemāl-i lā-yezālīden kemālinde ziyād ister
Bi-ḥamdi'llâh murādından ziyāde sūd-ter olmış

4 ʿAceb budur özi bir neyyir-i aʿẓam kemālince
Düşüben pāyına sācid aña şems ü ḳamer olmış

T. C.
Yükseköğretim Kurulu

5 Niḳābın ey MURĀDĪ refᶜ idelden Yūsuf-ımaᶜnā
Cemīᶜ-i ᶜālem ᶜışḳundan gedā-yı der-beder olmış

617.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Niḳāb açdı yüzinden gösterüp maḥbūb çeşm u ḳaş
Ḳamu ᶜuşşāḳ olup ḥayrān mesācid didiler şābāş

2 Ne ġam ġam görmedi kimse ṣafā kesb eylediler hep
Cefālar çekdiler şunlar kim oldı münkir ü ḳallāş

3 Ne peydā ḳıldı peydāda gör ol ḫallāḳ-ı ᶜālem kim
Ḥakīm-i muṭlaḳ oldur kim nuḳūşın ᶜarż ider naḳḳāş

4 Temennā bir temennādur bu remzi añlamazsañ ger
Ne zaḥmet saña ṣanmaz cehd-i esnān ile mermer ṭaş

5 MURĀDĪ ḳavlinüñ her ḥarfidür bir mürşid-i kāmil
Dilerseñ bulasın rüşdi ḳo her birine biñ biñ baş

618.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Ḥayātum perde-i ᶜayna ḥicāb-ı āferīn olmış
Vefā-yı serverüm tā ser ḳabā-yı āhenīn olmış

2 Maḳarr-ı ᶜizz ü cāhumdur maḳām-ı sırr-ı aᶜlāsı
Benüm bir laḥẓalük rāhum ile māh-ı sinīn olmış

3 ᶜĀlimüñ ᶜilmidür el-ḥaḳ beyān-ı ḳudsī enfāsum
Bu ᶜilmüñ kāʾināta ẕerresi nūr-ı mübīn olmış

4 Şürūᶜum şerᶜedür reh-ber anuñla reh muᶜammerdür
Benüm ḳavl-i ḥaḳīḳüm ᶜāleme islām ü dīn olmış

5 Ḳarīnümdür ḳarīnüm çün refīᶜ oldum ḳarābette
Vücūdum ḥadde ṣıġmadı aña çünkim ḳarīn olmış

6 MURĀDuñ sırr-ı ednāsı cihānuñ sırr-ı aᶜlāsı
Temennāda temennāsı hemān ḥabl-i metīn olmış

619.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Kemāl-i ehl-i ḥaḳdur çün ḥaḳīḳat eyleyen cünbiş
Ṣırāṭ-ı müstaḳīm oldı ṭarīḳat eyleyen cünbiş

2 Şerāyiᶜden ḫaber-dār ol tecāhül eyleme zinhār
Bilürsin ᶜālemi ḫānum şerīᶜat eyleyen cünbiş

3 Cemāl-i lā-nazīridür viren ʿālemlere revnak
Eger ʿaynüñ irişürse saʿādet eyleyen cünbiş

4 Nidersin mümkini ey dil ne mümkin var ne hōd memnūʿ
Heman efvāh-ı ʿāşıkda liyākat eyleyen cünbiş

5 MURĀDĪ mā-hüve'l-vākiʿ hüve'l-vākiʿ hüve'l-vākiʿ
Nidersin anuñ erkānı siyādet eyleyen cünbiş

620.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Dilde hicr-i yār ile biñ yirde dāġum var imiş
Añlaram ġayrıya bakmaġa yasaġum var imiş

2 Ben ṣanurdum iki ʿālem baña oldı pāy-bend
Ḥamdu li'llâh iki dünyādan ferāġum var imiş

3 Fikr iderdüm kim ne ḥikmet kılmadum hergiz karār
Bilmedüm kim cāy-ı āḫerde ṭuraġum var imiş

4 Bendümi ḥall eylemiş ḥamd olsun olraḥmānuna
Her cevābında ṣanurdum bend ü bāġum var imiş

5 Ey MURĀDĪ sözlerüñ v'Allâhi ḥakdur bilmiş ol
Ḥakdan ayrudan bi-ḥamdi'llâh ıraġum var imiş

621.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 ʿĀşıkuñ baġrında her dem dāġ-ı dil-ber var imiş
Bilmedüm hicr-i ḥabībümde ne ġamlar var imiş

2 Ṣubḥ-dem bir ʿandelībi gördüm eylerdi fiġān
Ḫār elinden āh idüp ʿaynında demler var imiş

3 Çūn beni oldı müşāhid yaşuma ḥayrān olup
Allah Allah didi ʿālemde ne sırlar var imiş

4 Yāra kurban olmaġı gel baña taʿlīm eyle kim
Şimdi bildüm kim s̱evāb-ı ḥacc-ı ekber var imiş

5 ʿĀşıkī dirlerse disünler saña kim ey MURĀD
İşidürdüm gerçek imiş sende cevher var imiş

622.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ben ṣanurdum perdemün taḥtında ġayrum var imiş
Şimdi bildüm ʿaynümüñ ʿaynında ʿaynüm var imiş

2 Sırr-ı esrārı tuyaldan terk-i esrār eyledüm
Sırrumı sırr eyleyüp bildüm ki sırrum var imiş

3 Gerçi cāvid oldı ᶜömrüm lik bilmezdüm ḥayāt
Şimdi bildüm ᶜömrümüñ ᶜömrinde ᶜömrüm var imiş

4 Fāᶜil-i muḫtārdan kıldum taleb ᶜayne'l-yakīn
Ḫayrumı ḥakk ile bildüm ᶜilm-i ḫayrum var imiş

5 Bī-naẓīr buldı MURĀDĪ şübheden oldı ḫalāṣ
Dinesün şimden girü hergiz naẓīrüm var imiş

623.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Eşk-i ḫūn-ālūduma yārum muᶜammā söylemiş
Mevc urup baḥr-ı ḥakīki yedi deryā söylemiş

2 İktiran itdükde māhum şems ile bir laḥẓada
On sekiz biñ ᶜālemüñ ᶜilmin hüveydā söylemiş

3 Şerḥ-i istiġrākuma yokdur nihāyetden ḫaber
Ẕerre mikdārınca her aᶜlā vü ednā söylemiş

4 Ṣubḥ-dem levḥ-i fu'āda ser-be-ser kıldum naẓar
Evvelīn u āḫirīn hep cümle peydā söylemiş

5 Kuvvet-i ḥavl-ı Ḫudā-yı lā-yezāl ile yine
Bu MURĀDĪ kavlini gör nicc aᶜlā söylemiş

624.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 قم يا نذير kavlini kavlinden izᶜān eylemiş
Anuñ içün rütbe vü faẓl ile sulṭān eylemiş

2 Rabbine yolını taḥkīk eyleyen oldur k'ana
Emr-i ṭahr ile muṭahhar kılup iḥsān eylemiş

3 عين نبع ᶜaynından akıdup zülāl-i faẓlını
Fakr ile faḫr eyleyüb kavline bürhān eylemiş

4 Murtażā vü müctebā vü mu.tedā vü Muṣṭafā
Her nefesde Ḥakk ile taḥkīk īkān eylemiş

5 Şerᶜini s̱ābit kılup ثبات الى يوم القيام
Kendüye maḥbūb idüp gayrıya cānān eylemiş

625.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Allah Allah ey gönül gayrı me'ālün var imiş
Bilmez idüm ben seni bir özge ḥālün var imiş

2 Ḳāf dindi ḳudretinden çünki derdün cān ile
Bārek Allah Bārek Allah ḫoş maḳālün var imiş

3 Merkez-i ṣıdḳ u ṣafādan sen güẕer ḳılma saḳın
Hamdu li'llâh hamdü li'llâh ḫoş kemālün var imiş

4 Mevḳif-i aʿlā vü ednāda saḳın ḳılma ḳarār
Ben seni bildüm gönül gayrı ḫayālün var imiş

5 Ey MURĀDĪ kalmadı reybün senün reyb eyleme
Bilmedüm ben añlamadum özge ḳālün var imiş

626.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Reşḥa-i ʿayn-ı ḳader dünyāyı ʿummān eylemiş
Gayb-ı ḥikmet mihri her şey'i dıraḫşān eylemiş

2 Ḥakk-ı maʿbūdumda buldum çün ʿibādet lezzetin
Ben de buldum ḳurbeti ammā ki pinhān eylemiş

3 ʿĀlem-i ʿulyāya pervāz eyledi ḳudsī gönül
Levḥ-i maḥfūẓ ʿArş u Kürsī cümle cevlān eylemiş

4 Nār-ı gayretdür cehennem nār ile memlū olan
Ḥüsn-i dilberdür cinānda ḥūr u gılmān eylemiş

5 Bu MURĀDĪ buldı çün ʿışḳında sırr-ı Aḥmedi
Cümle ʿālem bende olmış anı sulṭān eylemiş

627.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Şāḫ-sārından çü ṭūbānun gelür bir ṭayr-ı ḫoş
Şöyle tāb urur cihāna maḥv olur ḳurṣ-ı güneş

2 Maşrıḳ u magrib iki bālında zīr olmış anuñ
Yedi deryā oldı minḳārında cānum ḳaṭre-veş

3 ʿAlemün vaḥş-ı ṭuyūrın ṣayd ider ṣubḥ ile şām
Kimsenün girmez eline kendüsi vaḥş ibn-i vaḥş

4 Gel temāşā eyle ṣunʿullâhı ey merd-i kemāl
Altı günde yaradıldı ʿālem ü sensin dū şeş

5 Ger MURĀDuñ bu kelāmın fehm idersen sen tamām
Neşr ola āfāḳa nūrun tā ki şems ü māh-veş

628.

Fāʿilātün Fāʿilātüm Fāʿilātüm Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ḥüsnüñi ʿālemde bildüm ʿilm ile meşhūr imiş
ʿİlmüñi her kim bile ʿālemde ol maʿmūr imiş

2 Fikre gelmezsin seni her kim taṣavvur eylese
Her ne deñlü kim ḳarīb olan saña ol dūr imiş

3 Āyine çūn göstere ruḫ-sāruñuñ ʿaksin baña
Gelmez illā ʿaynuma her ne gelürse nūr imiş

4 Rū-be-rū olmaḳ ne mümkindür saña ey nūr-ı ʿayn
Līk vardur bu ḳadar bir ẕerresi destūr imiş

5 Ey MURĀDĪ ʿayn-ı ḥikmetdür kelāmuñ bilmiş ol
Līk ʿayn-i cāhilīne ser-te-ser mestūr imiş

629.

Fāʿilātüm Fāʿilātün Fāʿilātüm Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Gördi çeşm-i ʿālemin ʿaynümde ṣūret var imiş
Bilmediler līk ʿaynumda maḥabbet var imiş

2 Ben ṣanurdum kāʾināt emrinde kāfidür cevāb
Ara yerde şimdi bildüm sırr-ı devlet var imiş

3 ʿÖmrümüz ḫarc itmezüz zāʾid yere ey rūḥ-ı mā
Anladuñ her keṣretüñ yanında vaḥdet var imiş

4 Ḳurtarur ālāyiş-i ġamdan dil ü cānın şu kim
Añlaya bir ẕerrece ḳalbinde cürʾet var imiş

5 Ey MURĀDĪ bārek Allah ṣad hezārān āferīn
Yoḳ tevekkülde naẓīrüñ sende ḥikmet var imiş

630.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 ʿUrve-i vuṣḳāyı bildüm ġāyet-i mermā imiş
Cān ile cānānı sevmek maḳṣad-ı aḳṣā imiş

2 Başuma sevdā virüp Mecnūn iden kimdür beni
Bilmez idüm bu gice bildüm ki ol Leylā imiş

3 Tāb urup tāb-ı cemālinden beni bī-tāb iden
Āh bildüm bir seḥer ol mihr-i rūḥ-efzā imiş

4 ʿArż-ı cānān itmeğe ḥālin varur mı ʿışḳ eri
Āteş-i hicre yananlar ʿarża bī-pervā imiş

5 Fehmi ḳāṣırdur ḳamu ḫalḳ-ı cihānuñ ser-te-ser
Kimsene bilmez MURĀDĪ bir ʿaceb deryā imiş

631.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Dil dil-ārānın bulup her lahẓa ḥālin söylemiş
Anuñ içün ġayr ile olan cidālin söylemiş

2 Kā'ināt emrinde olmış her lisānı müstemi'
Añlamamış kimseler herkes maḳālin söylemiş

3 Nāḳil-i aḫbār iḫbār itdügin añlar mısın
Her ne ḳıldıysa tekellümden me'ālin söylemiş

4 Dil müşābih olsa Cibrīle ṣaḳın ḳılma 'aceb
Ṭarfetü'l-'aynında sırrın gördi bālın söylemiş

5 Ey MURĀDĪ bā'is̱-i ḥikmet nedür bildün mi hīç
Söylemiş her dem kelāmında kemālin söylemiş

632.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ḳalbümüñ ḳalbinde bildüm sırr-ı sürūr var imiş
Zeyn ider 'ālemleri bir nūr-ı enver var imiş

2 Ben 'alāmet olmışam 'ışḳ ile bildi kā'ināt
Pes 'alā'im bulmaġa benden 'alemler var imiş

3 Vaṣf-ı dem ḳılmaḳda dem vardur bilür ehl-i kemāl
Bir demüm dem ḳılmaġa lākin ne demler var imiş

4 Hey'etüm hey'etde pür-aḥsen bulupdur ṣūreti
Hicde ḳodı her ne yirde kim ṣanemler var imiş

5 Ḥarf-i noḳṭamdan ger istiḫrāc idерseñ bir kelām
Noḳṭamı ḳandurmaġa nice ḳalemler var imiş

6 Ey MURĀDĪ merd olandur añlayan güftārunı
Yāra varınca nice çāy-ı 'ademler var imiş

633.

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

(.-.- ..-- .-.- ..-)

1 Ṣaḳın binā-yı şer'den ḳoparmaġıl bir ṭaş
Ḳoparsa ṭaş eger yarılur nice biñ baş

2 Esās-ı şer'e halel virme olasın s̱ābit
Ezel mühendisi bu ṭarzı ḳurdı ḥāẓır baş

3 Çū şer'i ḳalb idesen 'arş olur sen añla bunı
Gel 'arş-ı ḳalbe 'urūc eyle olasın ḥāl-daş

4 Ġınā dilerseñ eger ḳāni' ol olana hemān
Muḳadderüñ ne ḳadarsa odur hemān ḳardaş

5 MURĀDUÑ añla kelāmını diñle cān ile
Ṣabūr olup saña söylerse çatma igen ḳaş

634.

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(.-.-   ..--   .-.-   ..-)

1 Nigāra varsam ider ʿaynüm ittiṣālüm fāş
Dilümde ḫalvet idem eyler infiṣālüm fāş

2 Mıyān-ı cevr ü cefāda çeker vefā kılmaz
ʿAceb bu yine baña eyler ʿarż-ı ḥālüm fāş

3 Cemāle çekme niḳābuñ didüm mürüvvet ḳıl
Didi kemālüm idüpdür benüm cemālüm fāş

4 Didüm cemāl-i kemāle sebeb kemāl-i cemāl
Didi igen daḫi ḳılur yine kemālüm fāş

5 MURĀDĪ her ne ḳadar kendüzini ṣaḳlar ise
ʿAceb budur ider anı benüm maḳālüm fāş

635.

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(.-.-   ..--   .-.-   ..-)

1 Maḳām-ı ülfeti gördüm kemāle rāciʿ imiş
Ne kim ḫuṭūr ide ḫāṭırda cümle vāḳiʿ imiş

2 Kitābda didi cennāt-ı ṣāmin oldı hemān
Velīk sırr ile bildürdi cümle tāsiʿ imiş

3 Ṭamunuñ āteşini nār-ı duzaḫ itdi yine
Ḳamusı birde ḳarār itdi līk sābiʿ imiş

4 ʿAceb bu ḥikmet-i ʿuẓmā ne sırr-ı ekberdür
Muḳīm ẓann olınur ḳalb līk rātiʿ imiş

5 MURĀDuñ oldı cihān cümleten yanında giyāh
Tecemmülātı ḳoyup bir ʿabāya ḳāniʿ imiş

636.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün
(--.   -.-.   .--.   -.-)

1 Rūḥum benüm içün o nigāra neler dimiş
Esdi ṣavurdı virmedi yoluñda ser dimiş

2 Bi'llâhi ol ḫaṭā dür imiş kārı bilmemiş
Añlamamış rumūzı sözin pür ḫaṭār dimiş

3 Vardum cenāb-ı yāra didüm var mıdur ḫaber
Didüm nedür gelüp saña ol bī-ḫaber dimiş

4 Virdi cevābını didi kim bilmişem seni
Aňladum anı kim sözini bī-es̱er dimiş

5 Her kim ki ey MURĀDĪ sözüñ gūş eyledi
Taḥsīn idüp saña seni ṣāḥib-naẓar dimiş

637.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün
(.--- .--- .--)

1 Göñül sevdā-yı şerḥ-i cāna düşmiş — Ne cāna bir yem-i ʿummāna düşmiş
2 Ḳarār eylememiş sevdāda hergiz — Yüzin aġ eylemiş raḥmāna düşmiş
3 Ḥicāb itmiş celālini cemāle — Güneş nūrı meh-i tābāna düşmiş
4 Rūḥı kıldı tecellī ʿālemine — ʿAvālimden geçüp ezmāna düşmiş
5 MURĀDĪ bu ʿavālim bir ṣadefdür — Vücūduñ cümleye dür-dāne düşmiş

638.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün
(.--- .--- .--)

1 Bize ʿışkuñ ʿaceb sermāye düşmiş — Anuñ her bir rumūzı pāya düşmiş
2 Senüñ ḥüsn-i cemālüni görelden — Zemīn ü āsumān ġavġāya düşmiş
3 Güneşden ezher oldı żav-ı vechüñ — Ziyā virmek ile şems aya düşmiş
4 Maṭarlar oldı enṭārumda ẓāhir — Anuñ her ḳaṭresi deryāya düşmiş
5 MURĀDĪnüñ yine şīrīn maḳāli — Yayılmış ser-be-ser dünyāya düşmiş

639.

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(..-- .-.- ..-)

1 Ṣubḥ-ı ṣādıḳda ṭoġdı çünki güneş — Ḳarşuma geldi ṭurdı bir meh-veş
2 Cebhesinde żiyā durur lāmiʿ — Rūḥuna eyledi ṣafālar baḫş
3 Bir yanında durur riyāż-ı cinān — Bir yanında cehīm-i pür-āteş
4 ʿAḳılam kılmadum naẓar aña ben — Ol benüm şemsüme olupdur reş
5 Bu MURĀDĪ dimiş bunı līkin — ʿAḳluña urġıl olmaġıl ser-keş

640.

Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün
(--. .-.- .--)

1 Dünyā ile āḫiret derilmiş — Bir oldı ḳamuda yalvarılmış
2 İl virdügine sevinme zinhār — Ḥaḳ virdügidür hemān virilmiş
3 Mirʾāt çū göstere cemāli — Ayrılmadı aña ḳavşurulmış
4 Bir cānı ki gördüñ oldur ʿāşıḳ — ʿUşşāḳ durur tābān ḳurılmış
5 Görseñ birini ki oldı meyyit — Bir ṣūret olur degişdürilmiş

HARFİ'S-ṢĀD

641.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.---   .---   .---   .---)

1 ᶜAcāʾib baḥr-ı ḥikmetdür ḥabībüm diñle ḫāṣü'l-ḫāṣ
Dilerseñ olasın andan ṣakın terk eyleme iḫlāṣ

2 S̱ebāt-ı neyyir-i aᶜzan eger olmasa ᶜālemde
Nücūm ile ḳamer bī-nūr ola böyle didi ḳaṣṣāṣ

3 Kemāl-i lemᶜadan nāşī durur azvā-yı baḥr u ber
Kemālüñden kemāl iste ne söyler diñleme eşḫāṣ

4 Semīᶜ olsa olur sāmiᶜ sımāḫ-ı cān u dil dāʾim
Vücūduñ baḥre ṣal dürr içün ol ġavvāṣ ol ġavvāṣ

5 MURĀDĪ ister iseñ ḳurtulasın iki ᶜālemden
Mıyānuñdan mıyānuña ḥaḳīḳatden ḥicābuñ āṣ

642.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.---   .---   .---   .---)

1 Çū ferdāniyyeti iḳrār idüben eyledi iḫlāṣ
İşigin eyleyüp meʾvā pes oldı yine ḫāṣü'l-ḫāṣ

2 Ne deñlü ḳıldı istiġnā muᶜammāsını ḥıfẓ idüp
İdüp fetḥ ol muᶜammāyı ṣalındı ṣanasın raḳḳāṣ

3 Muᶜizz oldı çün iᶜzāz ile buldı devlet ü ᶜizzet
ᶜAzīz oldı ᶜālim oldı bu resme eyledi ḳaṣṣāṣ

4 Çū ᶜilm-i milk-i ūlādan ḫaber virdüm saña ḥālüm
Eger sen bilmek isterseñ ṣaḳın Rabbüñe olma ᶜāṣ

5 MURĀDĪnüñ murādıdur temennāda temennāsı
Çıḳarur nice biñ dürler olupdur baḥra çün ġavvāṣ

643.

Mefāᶜīlün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

(.-.-   ..--   .-.-   ..-)

1 Muḥibb-i ḥubb-ı ezeldür olan cemāle ḥarīṣ
Ḥabīb-i milket-i dildür olan kemāle ḥarīṣ

2 Yanarsa tāb-ı firāḳa çeker ḥicāb-ı celāl
ᶜAceb degüldür olursa eger celāle ḥarīṣ

3 Çū ᶜaynı göstere çeşme naẓarda bir daḫi dir
Mes̱el durur dil-i teşne olur zülāle ḥarīṣ

4 ᶜUyūnı rāfiᶜ olursa diler ᶜuyūnı hemān
Cemāle mūnis olan olımaz ḫayāle ḥarīṣ

5 MURĀDĪ vuṣlat-ı mīm-i murāda vāṣıldır

644.

Fe^c^ilātün Mefā^c^ilün Fe^c^ilün

(..-- .-.- ..-)

1 Ger dilerseñ vücūdı bi'l-iḫlāṣ — Sen vücūdından it özüni ḫalāṣ
2 Ger işitdüñ ise nidā-yı ezel — Var ebed baḥr-ı rūḥa ol ġavvāṣ
3 ^c^İlm-i taḥkīke basduñ ise ḳadem — Ḳademüñ her yüce kemāline bas
4 Rāfi^c^-i ḥucb olur iseñ her an — Aç ḥicābı gözüñe ġayrıya aş
5 Ḳāni^c^ olmaz MURĀDĪ oldı bülend — Demde biñ def^c^a olsa ḫāṣü'l-ḫāṣ

645.

Fe^c^ilātün Fe^c^ilātün Fe^c^ilātün Fe^c^ilün

(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Ġavṣ-ı ^c^ummān ideli oldı çū deryā muḫliṣ
Ṣad hezārān o deñizden çıka peydā muḫliṣ

2 Beni peydā ḳılalı ^c^arż iderem arża vücūd
Gele tā kim bir ayaġ üstine biñ pā muḫliṣ

3 Çaġıruben ṭarafeyne bu lisān itse nidā
Pā vü ser ola bürehne ṭola her cā muḫliṣ

4 Çūn ḫuluṣiyyet ile geldi ele kūy-ı şuhūd
Ben şehādet iderem kim ola a^c^la muḫliṣ

5 Ṭutdı mir^ʾ^ āti MURĀDĪ çū ^c^avālim yüzine
Naḳşı naḳḳāş ile seyr eylemiş īmā muḫliṣ

646.

Mefā^c^īlün Mefā^c^īlün Mefā^c^īlün Mefā^c^īlün

(.--- .--- .--- .---)

1 Açup gencin ṣaçar çūn ^c^āleme her dem güher iḫlāṣ
^c^Avālim üstine dürr-i ma^c^āni neşr ider iḫlāṣ

2 Didi evvel eḥad Allah ṣameddür lem yelid ciddā
Ve lem yüled didi andan anı tenzīh ider iḫlāṣ

3 وَلَمْ يَكُنْ لَهُ كُفُوًا اَحَدٌ buyurdı ardınca
Bunuñ mefhūmın añlarsañ bilürsin kim nedür iḫlāṣ

4 Beyān eyler kemālātın ^c^ayān eyler delālātın
Pes andan medḥ ider ẕātın neler söyler neler iḫlāṣ

5 MURĀDĪ oḳı iḫlāṣı seni dā^ʾ^im ider ṣāfī
Bir oḳuyana üç ḫatme ṡevābın feyż ider iḫlāṣ

HARFİ'Z-ZĀD

647.

Mefā^c^īlün Mefā^c^īlün Mefā^c^īlün Mefā^c^īlün

(.--- .--- .--- .---)

1 Çū feyzinden cihāna virdi feyzi ser-be-ser feyyāż
Ne denlü ise isti^c dād virür pes ol kadar feyyāż

2 Eger seyyāresin pür-nūr iderse cidd ü cehd ile
İrişür mihri feyzinden ider anı kamer feyyāż

3 Nazar bir kīmyādur kim ider hākı zer-i hālis
Egerçi seng-i hārādur ider ol dem güher feyyāż

4 Çū mebdeden bedāyi^c dür hevā hūdan hüveydādur
Anuñ çūn heft ü heşt esḥābını temīz ider feyyāż

5 Mu^c ammādur ki ma^c nāsın bilimezler zevi'l-ma^c nā
MURĀDīnüñ lisānından ki feyż eyler neler feyyāż

648.

Mefā^c ilün Fe^c ilātün Mefā^c ilün Fe^c ilātün
(.-.- .. -- .-.- ..-)

1 Beni vücūda getürdi vücūd ile feyyāż
O cūd ile bu vücūdum olup durur feyyāż

2 Vücūd-ı bāṭını irdi vücūd-i ẓāhir içün
Naẓarda manẓar-ı nāẓır kademdedür feyyāż

3 ^c Ulūm-ı ^c ilm ile bildürdi gerçi bize ^c alīm
Bū ^c ilm-i sābıkı rābıṭ durur velī feyyāż

4 Şu^c ā^c-ı mihrüme ^c aks oldı ^c aksedür rāci^c
Burūk-ı aslā naẓar kıl biline tā feyyāż

5 MURĀDĪ fi^c l ile fa^c^c ālı aramak müşkil
Vücūd-ı pür-hüneründe naẓardadur feyyāż

649.

Fā^c ilātün Fā^c ilātün Fā^c ilātün Fā^c ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 ^c Akıluñ ^c ilmindedür çün ^c alleme'l-esmāda farż
Vācib-i sünnetdedür bu müstecāb a^c lāda farż

2 Nākil olmış ba^c żısı fa^c^c āl-ı rāki^c secdede
Sen kıyāmı bulduñ ise iste gel inşāda farż

3 İftitāh oldı bu tekbīri didi Allâh içün
Feth-i bāb içün konuldı menzil-i Akṣāda farż

4 Ka^c be beyt ismin edā itmekdedür ṭarz-ı ^c aceb
Ey muṣallī kutbü'l-akṭāb ile ṣor efrāda farż

5 Cāmiü'l-āyāt olanlar bildiler akvālüñi
Ey MURĀDĪ kıl ṭaleb kılsun seni arada farż

HARFİ'T-TĀ

650.

Mefāᶜilün Mefāᶜilün Mefāᶜilün Mefāᶜilün

(.--- .--- .--- .---)

1 Ulu'l-emrüñ düzüldi emri ile çünki bu enmāṭ
Sen anı ṣanmagıl kāʾim ḳoyuben göçdi çün füsṭāṭ

2 Tefekkür eyle gel dāʾim neden geldüñ nedür aṣluñ
Seni yaratmadı anuñ içün kim olasın baṭṭāṭ

3 Gel imdi añlagıl maᶜnā nedür bilgil esāsından
Beyānından beyān algıl ḳoyupdur cümleye eşrāṭ

4 Ḳo bu ġavġā-yı dünyāyı gözet gel ẓuhr-ı uhrāyı
Be-v'Allâhi ḥisāb eyler ḳomaz bir nīme-i ḳīrāṭ

5 MURĀDĪ añla taḥḳīḳi gözet her işde tedḳīḳi
Belini ḳılmagıl igen biline evṣatü'l-evsāṭ

651.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ehl-i ᶜışḳa oldı ey dil ibtidā-yı sırr-ı şarṭ
Añlagıl meşrūṭ-ı şarṭı intihā-yı sırr-ı şarṭ

2 Maḳdem-i ᶜayne'l-yaḳīnem maḫzen-i ehl-i baṣar
Melce-i ehl-i yaḳīn oldı fenā-yı sırr-ı şarṭ

3 Yek naẓar biñ naẓraya cā virdi istidlālden
Baḳmaga mirʾāta olmışdur ṣafā-yı sırr-ı şarṭ

4 Daᶜvetüm ḥaḳdur necāta sāᶜiyem min külli vech
Bu beḳāya nefᶜ-i küllīdür beḳā-yı sırr-ı şarṭ

5 Ben MURĀDĪ maḳdeminden fehm ḳıldum kim nedür
Ey MURĀDĪ añla ḳavl-i muḳteżā-yı sırr-ı şarṭ

HARFİ'Ẓ-ẒĀʾ 652.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ezelde söyledi cāna çün ol rāh-ı revān elfāẓ
Anuñ çün neşr olup ṭoldı zemīn ile zamān elfāẓ

2 Muᶜammā oldı evvelde vücūd ile olup mevcūd
Özini āş kārından ᶜayān itdi nihān elfāẓ

3 Müzeyyendür muᶜayyendür mübeyyendür muḳannendür
Velī sırr ile hem-tendür ẓuhūr itdi hemān elfāẓ

4 Maᶜāni şerḥini virdi beyān aldı beyānından
Delālātını ᶜarż itdi gelüp bunda ᶜayān elfāẓ

5 Bunı añlamaga şāhā gerek bir meşreb-i ᶜālī
MURĀDĪnüñ revānından aḳar dāʾim revān elfāẓ

653.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

(.––– .––– .––– .–––)

1 Gönül emr ile nehyüñ sırrına açdı kader elfāẓ
Anuñ çün gayrıdan bir zerre kılmadı ḥazer elfāẓ

2 Nücūm-ı gayb-ı mihr-i ʿayn ile kılsa ne var ḫullet
Saʿādet āsmānından ṭogar çün kim seher elfāẓ

3 ʿAlāyimden beyān olsa ʿaceb mi ما هو الواقع
Virür çün kim olardan ser-te-ser dāʾim ḫaber elfāẓ

4 Bu lafẓ-ı maʿni durur gerçi ara yirde bir ẓāhir
Kelām olmaz tekellümden olupdur bī-eser elfāẓ

5 MURĀDĪ merd-i ʿaybından hüner degil ḫaber almak
Seründe sırr-ı aʿlā gör diye tā çeşm-i ter elfāẓ

HARFİ'L-ʿAYN

654.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

(.––– .––– .––– .–––)

1 Mürūr-ı vāḥid ü ḫāmis çü sādisden olur sābiʿ
Beyān-ı bī-nihāyetdür ne s̱ālis̱dür ne ḫod rābiʿ

2 Mehābādan ibā kıldı bilürdi ferʿ ile aṣlı
Hisāba aldı her demde demidür s̱āmin ü tāsiʿ

3 Rumūz-ı ʿilm-i esmāda muḥakkikler ne şerḥ itmiş
Eger ana muḳırr iseñ yüri cemʿünde ol cāmiʿ

4 Senā-yı bī-mis̱āl olmış ṭolanur mis̱lüm āfāka
Ṣakın āfākı ʿālemden gözetme enfüsi rāciʿ

5 Ḳamudan bī-mis̱āl el-ḥaḳ sözüm budur hemān ancak
MURĀDĪ her ki ḫālifdür hemān anları ol kāmiʿ

655.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

(.––– .––– .––– .–––)

1 Dilerseñ bulasın cemʿi ṣakın ḳalbünde لا تجمع
İkilükden müberrā ol vāḥid ol ḳavlümi اسمع

2 Ṣakın ḫavf itme gayrıdan çü gayrüñ gayrıdur saña
Mıyānunda koma ṣūret bulup muʿīni pes فاخشع

3 Müberrā ol müberrā ol yüri şükr eyle ʿālāya
Ziyāde ister iseñ ger ġanī ol niʿmete اقنع

4 Mücāhidsen cihād eyle ʿināyet iste her demde
Muʿīn olmaz ise saña فانّ الشفع لا تنفع

5 MURADI terk-i var eyle heman terk-i diyar eyle
Siyāḥat iḫtiyār eyle ḳarār itme heman ارتع

656.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 ʿArża ḳıldum ḥālümi dil-dāra bir şeb hem çū şemʿ
Āteş-i ışḳ ile çeşmüm ṭolmış idi āb-ı demʿ

2 Ḥamdu li'llâh kim taraḥḥum eylemişdür ḥālüme
Oldı bu mirʾāt-ı rūyum vech-i cānān ile cemʿ

3 Ben ḥaḳiḳat sırrını sırr ile mekşūf eyledüm
Müstemiʿ olmag içün güftārı her ʿuzv oldı semʿ

4 Ger temennāda ḥużūrum ḥāżır olsa bi-mekān
Lemʿalar maḥv ola mekşūf olsa ger bir ẕerre lemʿ

5 Ey MURĀDĪ ṣādıḳ iseñ ger bu ḥubb-ı yārda
Ḫāne-i dilden hemān ġayrıyı eyle ṭarḥ u ḳamʿ

657.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün
(.--- .--- .--)

1 İdelden serverüm keşf-i beraḳiʿ Gelür şems ü ḳamer gibi levāmiʿ
2 Benüm nefʿüm duyaldan ḫāṣ ile ʿām Muʿaṭṭal oldı eşyāda menāfiʿ
3 Gören rūy-ı ḥabībi āyinemde Bu vech ile naẓarda oldı ḳāniʿ
4 Benüm ṣunʿumdan oldı ṣunʿı ezher Bu ṣanʿatda bilindi ṣunʿ-ı ṣāniʿ
5 MURĀD oldı ḥayātuñdan senüñ ḥayy MURĀDİden ṭolu mescid cevāmiʿ

658.

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(.-.- ..-- .-.- ..-)

1 Ezelde hükmi beşīr üzre oldı çūn ḳāṭıʿ
Beşīr irişdi neẕīre neẕīrdür ḳāmıʿ

2 Çūn يسر عسر ile olmışdur iḳtiżā-yı cihān
Bu عسر'e يسر'e ḳayurma olana ol ḳāniʿ

3 Güneş żiyāsına mirʾātı ṭutmak oldı devā
Ki tā ki hücre-i dīcūra nūr ola lāmiʿ

4 Çū menʿ olındı evāmirle hunṭa-i meʾkūl
Ne ola ḥikmeti menʿ ide hükmini māniʿ

5 Cemīʿ-i ʿālemi cemʿ eyledüm sözüm yine bu
MURĀDİnüñ suḫanı gibi görmedüm cāmiʿ

659.

Müfteʿilün Fāʿilün Müfteʿilün Fāʿilün
(-..- -.- -..- -.-)

1 ᶜAyb-ı hüviyyetde çün oldı zamān muttaliᶜ
Vākıf-ı esrār olup oldı nihān muttaliᶜ

2 Şerhe gelüp oldı beş ᶜālem-i kevn ü mekān
Geldi ᶜayāna beyān oldı ᶜayān muttaliᶜ

3 Kavl ile kāʾildedür kendüsi meşgūldur
Şerhe gelür çünki ān oldı beyān muttaliᶜ

4 Açdı çū miftāhını bāb-ı riyāz üstine
Oldı bu maᶜnāya beş ins ile cān muttaliᶜ

5 Bildi MURĀDĪ özin geçdi kamu vazdan
Kāmil-i insān olan oldı hemān muttaliᶜ

HARFİ'L-GAYN

660.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Çün ezelden tutdı cānum kavl-i cānāna kulag
Pes semāᶜ idüp sürūrından tolandı sol uşag

2 Bir eser geldi o sözden cāna kim gelmez dile
Gūş idelden anı kıldı iki ᶜālemden ferāg

3 Açdı çeşm-i cānı ol dem bakdı dil mirʾātına
Kıldı tahsīl-i tebehhüc oldı yüzi nūrı ag

4 Tākati selb oldı şevki pes füzūn oldı kati
Çāre-sāza ᶜarz-ı hācet kıldı olmadı ırag

5 Çün MURĀDĪ başlaya bir dem kelāmuñ kālına
Nekhet-i hūb ᶜālemi kaplar ferah bulur dimāg

661.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Gel berü cān ister iseñ olmagıl andan ırag
İster iseñ kendüzüñi olmagıl senden ırag

2 Varmag isterseñ eger kim āşyān-ı kudse gel
Münselih kıl rūhunı sen eylegil tenden ırag

3 Nāmuñı terk itmeyince lāyık-ı nām olımaz
Bihter olmak ister iseñ olma bihterden ırag

4 Nūr vir āfāka sende tā münevver olalar
Māh rūşen olmaz olsa mihr-i enverden ırag

5 Bu bekā-yı ᶜuzlet oldı ᶜākıl olan kimsene
Pes MURĀDuñ kavli olmaz fikr-i rūşenden ırag

662.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Cān u dil ʿışḳuñla buldı iki ʿālemden ferāġ
Müntehā olduḳda ḳılmışdur ten ü cānın ıraġ

2 Cürʿa nūş olduḳda buldı devlet-i ʿuzmā yine
Her zamān ʿaynına gelmez anuñ içün seyr-ı bāġ

3 Kūşe-i vaḥdet bu cāna ravża-i rıżvāndur
Günc-i ʿuzlet baña olmışdur ḥabībüm bāġ u rāġ

4 Ben temāşā ḳılmasam bir dem cemālüñi eger
Pāk nāmun Ḥaḳḳ içün olmazdı cānum ẕerre ṣaġ

5 Bu MURĀDīnüñ beyānı şerḥe ṭutardı yüzin
Söyler idi cānı bil olmasa cānāndan yaṣaġ

663.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Çün kim urdı mihribānum sīne-i mecrūḥa dāġ
ʿIşḳ irüp geldi dile virdi dū ʿālemden ferāġ

2 Eyledi biñ biñ ricā ḥāl-i ḫayālinden ḫayāl
Muḳteżāyiden çekildi ḫasta iken oldı ṣaġ

3 Nāmdan nām itdi nāmın neng ü nāmın terk idüp
Pes gelüp aġ u ḳarayı ḳıldı ḳara ile aġ

4 Çūn gelüben yanına ṭolsa sivānuñ ʿaskeri
Pādişāh-ı ʿışḳ irüp ṭaġıtdı vü ḳıldı yaṣaġ

5 Gel MURĀDuñ manṭıḳından fażl-ı Ḥaḳḳı diñlegil
Seyr ḳılġıl bu riyāż-ı ḥikmeti terk eyle bāġ

664.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Āteş-i ʿışḳuñ uraldan sīne-i mecrūḥa dāġ
Dūstum iki cihāndan cān u dil ḳıldı ferāġ

2 Ẕerrece gelmez benüm ʿaynuma seyrān-ı behişt
Baña seyrān-geh cemālüñ bes n'idem ben seyr-i bāġ

3 Cān u dil müştāḳ saña pes ne ḥikmetdür yine
Laḥẓatan laḥẓa dil ü cān senden olmadı ıraġ

4 Cāna bir derd uġrayupdur kim devā ḳılmaz ṭabīb
Ey ṭabīb-i dil sen ancaḳ idisersin anı ṣaġ

665.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

(--. -.-. .--. -.-)

1 ʿÖmrüm ḫalāṣıdur bu benüm ibtidā ferāġ
Virgil cevābı n'eyleyelüm intihā ferāġ

2 Bir şāh-sār zevraḳa döndi bu fülk-i dil
Deryāda ḥadde irse bulur zīr-i pā ferāġ

3 Nehc-i hüdāda buldı yolum çün ṭarīḳini
Milk-i ferāġa irdi bulup bī-riyā ferāġ

4 Fā ḥarfi ḳaf olursa ne ġam bir nuḳaṭla beş
Pergāra noḳṭa oldı gönül [illegible] ferāġ

5 Nefs-i MURĀDĪ devlet-i ʿuzmā dū ʿāleme
Terk-i sivā ile bulunur ġālibā ferāġ

666.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

(--. -.-. .--. -.-)

1 Ḥamd ol Ḫudāya k'eylemez inʿāmını dirīġ
Ḥāşā kerīm olan ide iḥsānını dirīġ

2 ʿIşḳ ol durur ki cānını ʿāşıḳ ṣaḳınmaya
Maʿşūḳa bezl idüp ḳomaya cānını dirīġ

3 Rāh-ı ḥaḳīḳate ḳademin şol kişi basar
İslām içinde dutmaya izʿānını dirīġ

4 Müʾmin odur begüm ḳıla īmānını dürüst
Īmān içinde ḳılmaya islāmını dirīġ

5 Yā Rab MURĀDa lûṭfunı sen eyle bī-şümār
Ġaffār olan niçe ṭuta ġufrānını dirīġ

667.

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

(.-.- ..-- .-.- ..-)

1 Maḥabbet-i ezelīdür viren bu cāna ferāġ
Ferāġ-ı bāl ile vaṣl oldı yāra ġayr-ı ıraġ

2 Ṣaḥayifinde yazıldı viṣāl içün menşūr
Şu vech ile ebedā yoḳdur anda ḳara vü aġ

3 ʿUlūm-ı ḥikmeti ögrendi ʿāşıḳ-ı ṣādıḳ
Velīk şerḥ ü beyānına yār ḳıldı yasaġ

4 ʿAceb mülāḥaẓadur fikr-i ʿāşıḳ-ı dil-rīş
Özinde ḥāẓırı gözler velīk ṣol ile ṣaġ

5 MURĀDĪ rāzī olur mı bu ʿahd-ı ferdāya

668.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün

(-.-- -.-- -.-)

1 Çün hayāt ile memātum oldı şag | Benden oldı cümle ezdādum ırag
2 Çün 'aceb geldi neden mahcūbdur | Bildüm anuñ şübhesidür kara ag
3 Nīldür çün hikmetine ārzū | Talmaga 'ummāna olmadı yasag
4 Çerh devvār olmasa..eger | Şems-i neyyir aña basmazdı ayag
5 Gör MURĀDuñ 'ayn-ı hālini yine | 'Ayn-ı hikmet niçe akar çag çag

HARFİ'L-FĀ'

669.

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

(.--- .--- .--- .---)

1 Çü hüsninden eser buldı gelüp virdi haber vassāf
Neler didi beyān olmaz neler didi neler vassāf

2 Makālin pür-zülāl itdi yine 'ayn-ı kemālinden
Kemāl-i bā-kemālinden ne hikmet neşr ider vassāf

3 Şeb-i deycūr içinde kalmış idüm zār-ı ser-gerdān
Gelüben tāze cān bagışlamışdur bir seher vassāf

4 Makarr-ı saltanatda şol kişi tutdı mekānı kim
Anun zībā cemālinden olupdur ser-be-ser vassāf

5 MURĀDīnüñ kelāmı vardı bir hadde melā'ikler
Olup anuñ kemālinden gezerler der-beder vassāf

670.

Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün Mefā'īlün

(.--- .--- .--- .---)

1 Haber virdi çü hüsninden o mahbūbuñ gelüp vassāf
Dirilüp tavf idüp beytini sācid oldılar esnāf

2 Karār idüp makarrında karār itdi karār ile
Karārın bulmayanlar bī-karār olup gezer etrāf

3 Latīfüñ ma'nīsin añlar ki bulan lûtf ile behre
Habīr olur şu kim derk eyleye idrāk ile eltāf

4 Elā yā ey gönüller ma'rifet ister iseñ her dem
Nazar kıl bu kelāma kim bilimez bunı bir 'arrāf

5 Kuruldı menber-i kudret MURĀD oldı hatīb anda
Anı dinlemege esnāf dirildi sāf-ender sāf

671.

Mefā'ilün Fe'ilātün Mefā'ilün Fe'ilün

(.-.- ..-- .-.- ..-)

1 Nihāyet olmaz aña ʿışkı kanı bir vaṣṣāf
Nihāyetinde gönül lik dimedi baña lāf

2 Mubaṣṣır irdi kemāle kemāli lik baṣīr
Baṣīre menzil olur bī-baṣardadur eknāf

3 Ne varsa maʿrifetüm mübtelāyadur maʿrūf
Muḥakkik-i ezelīdür fünūnuma ʿarrāf

4 Mıyān-ı beyne vü beyni vücūdudur berzaḫ
Mıyān-ı cennet ü nārı sen añlama aʿrāf

5 MURĀDĪ mebde-i külden niṣāna ḥācet yoḳ
Niṣānı ilerü naṣb eyle olasın ezʿāf

672.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Ṭaldı vecdi yine vecdi deñizine keşşāf
Virdi bī-ḥad feraḥ-ı ḳalb ḫazīne keşşāf

2 Dīnüm islām idi ḫalḳ olmamış idi ʿālem
Kılaguzladı yine ādemi dīne keşşāf

3 ʿArş-ı aʿlāda niçe hucb asılu nūr-ı ẓulm
Açdı pes perdesini rūy-ı zemīne keşşāf

4 Kāşif-i ġayb-ı ezel refʿ ide çün cümle ḥicāb
Perde açılsa eger bil ki yirine keşşāf

5 Ṣanma keşşāf didigüm ṣanma kitāba ṣāḥib
İrmeyeyd'añla MURĀDĪ bu yaḳīne keşşāf

HARFİ'L-KĀF

673.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Cemālüñ pertevindendür ne kim ola beyān el-ḥaḳ
Celālüñ heybetindendür zemīn ü āsmān el-ḥaḳ

2 Senüñ ḥükmündedür ḥikmet ki ḥikmetden gelür ḳudret
Celālüñle cemālüñden durur iki cihān el-ḥaḳ

3 Kemāl izhārıdur kāmillerün gerçi kemāl ile
Kemālüñden kemālāt ögrenüpdür cümle şān el-ḥaḳ

4 Şuʿāʿı nūr-ı pür-tābuñ dokundı lemʿa-ber lemʿa
Levāmiʿden muʿarrādur bu kevn ile mekān el-ḥaḳ

5 Şarāb-ı ʿışkı bir ḳatre virüpdür cümleye zevḳi
Anuñ çün çaġrışurlar cümleten ins ile cān el-ḥaḳ

6 MURĀDĪ rükn-i aʿẓam ʿışḳdur cümle bu erkāna
Eger fehm itmek isterseñ degül sırr u nihān el-ḥaḳ

674.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Ḥaḳāyıḳdan ʿulūm-ı enbiyā ẓāhir durur el-ḥaḳ
Sülūk-ı enbiyāda evliyā bāhir durur el-ḥaḳ

2 Fürūġ-ı ʿilm-i ūlādan olupdur muḳtebes cümle
Müferriḥdür bu maʿnālar bilen ẓāhir durur el-ḥaḳ

3 Necāt-ı ehl-i dil her dem olur maṭlūbdan ḥāṣıl
Ḳamu yirde o maṭlūb anlara nāṣır durur el-ḥaḳ

4 Şuʿāʿ-ı şems-i ḥaḳḳānī olupdur herkese lāmiʿ
Kimine lûṭfıdur esbaḳ kimin ḳāhir durur el-ḥaḳ

5 MURĀDĪ işbu maʿnā fehmini bilmediler kimse
Bu yirde cümle ʿaḳl-ı ʿālemin ḳāṣır durur el-ḥaḳ

675.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Cihān ḫalḳını yutmaḳda zemīn bir ejdehā ancaḳ
Bu dünyānuñ içi ṭaşı ḳamu derd ü belā ancaḳ

2 Nedür bu cāh u ʿizzetler fenādur āḫırı çün kim
Cihanun kār u bārı cümleten cevr ü cefā ancaḳ

3 Arıtgıl bāṭınuñ ḥıḳd u ḥasedden her yaramazdan
Benüm diyü ṣalınmagıl sonı cümle hebā ancaḳ

4 Kişiye devlet oldur kim rıżāsın gözleye Ḥaḳḳuñ
Dem-ā-dem ẕikr-i Ḥaḳ ola diye ʿālem fenā ancaḳ

5 MURĀDĪ secdeden ḳaldurma başuñ laḥẓa her laḥẓa
Bilürsin kārı Mevlānuñ ḳula lûṭf u ʿaṭā ancaḳ

676.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Ḥicāb-ı nefs ü şehvetden bu çeşm olmayıcaḳ açıḳ
Cenāb-ı ḥażrete ey dil niçe olısar ol lāyıḳ

2 Muḳaddem olmaz muḳdim meded irmezse ḥażretden
Bu yolda cānı atupdur niçe mest ü niçe ayıḳ

3 Müberrā ḳıl sivādan özüñi ʿaḳluñ müzekkī ḳıl
Ḫuda adın oḳı tā ki saña mekr itmeye ġāsıḳ

4 Niçün unudasın ʿahd. saña virmedi mi fażlı

5 MURĀDĪ ʿāḳıl iseñ ger ṣakın aldanma dünyāya
Kimesneye ṣakın bakma Ḫudāya ʿāşıḳ ol ʿāşıḳ

677.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Muḳarrerdür ki esrār-ı nebīdür enbiyā el-ḥaḳ
Yine sırr-ı velīdür sırr-ı sırr-ı evliyā el-ḥaḳ

2 Muḳaddem ger muʾaḫḫardur olupdur cān fidā-yı ʿışḳ
Kemāl üzre kemālı ibtidā vü intihā el-ḥaḳ

3 Ene'l-Ḥaḳ'dan hüveydādur yine ḥaḳḳiyyet-i kübrā
Ne ḥaḳḳiyyet ne keyfiyyet ne eczā kibriyā el-ḥaḳ

4 Ṣımāḫ-ı cān u dildendür senāʿ-ı manṭıḳ-ı ḥikmet
Müberrādur muʿarrādur ʿaẓīm oldı senā el-ḥaḳ

5 MURĀDĪ münderiedür bu kelām-ı pür-beyānuñda
ʿUlūm-ı enbiyā vü evliyā vü aṣfiyā el-ḥaḳ

678.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Virür her şeyʾe ḥālince Ḫudā-yı kibriyā revnaḳ
Cemāl-i bā-kemālindendür ammā ibtidā revnaḳ

2 ʿAzīz-i bā-kemāl olan bilür her ʿizzetüñ aṣlın
Anuñ çün cāndan olur münteşir her cā-be-cā revnaḳ

3 Mesīḥā-dem olan fāżıl bilür iḥyā iden sırrı
Ḳaçan cān ire ebdāna virür her āşnā revnaḳ

4 Ḥayāt-ı rūḥ-baḫş olmaz idi bu arada meknūn
Eger bilmese ʿālemde nedendür aṣfiyā revnaḳ

5 MURĀDĪ rāḥat-ı dildür نا تا ḥāline ḳor yoḳ
ʿİtāba maẓhar olana ebed virmez żiyā revnaḳ

679.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Bizüm her kārumuz fetḥinde biz Allāha yüz ṭutduḳ
Dem-ā-dem muʿciz-i rūḥ-ı Resūlü'llāha yüz ṭutduḳ

2 Ṣırāṭ-ı müstaḳīmi ṭogrıdup rāh-ı ḥaḳīḳatde
İdüp ḳaṭʿ-ı menāzil ol yüce der-gāha yüz ṭutduḳ

3 Semīʿ olalı ḥaḳḳı ile güftārını ḫallāḳuñ
Ḫalāyıḳ ḳavlin alup ṣanma biz efvāha yüz ṭutduḳ

4 Hayālat-ı cihānı dāfi‘iz ‘ayn-ı başardan biz
Anı zann itme sen kim nāl ile biz cāha yüz tutduk

5 MURĀDĪ ‘ayn-ı hakkiyyetdedür mahz-ı başar çün kim
Tutub elde cemāl āyīnesini rāha yüz tutduk

680.

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Yine bir servere yandum bu göñlüm mübtelā ancak
Baña işi güci anuñ hemān cevr ü cefā ancak

2 Kaşı yayına kurbān olduguın anuñ ‘aceb midür
Sözi şīrīn lebi şekker ‘aceb hōş dil-rübā ancak

3 Cemāli āyet-i rahmān visāli derdüme dermān
Anı kim medh ide bile o bir lûtf-ı Hudā ancak

4 Ne deñlü yolına anuñ virürsem cānumı kurbān
Anuñ yolına bu sa‘yum benüm cümle hebā ancak

5 MURĀDĪ ol mehüñ hüsnini medh itmek degil imkān
Nice bir söyleyesin sen hele bir müntehā ancak

681.

Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün Mefā‘īlün
(.--- .--- .--- .---)

1 ‘Aceb vech üzredür ahvālünüz olmaz beyān el-hak
O kār-ı mümteni‘dendür anı bilmez lisān el-hak

2 Nice meşrūh ola ol sanma anı şerhe kā’ildür
Anı şerh itmeye halk-ı cihān olsa zebān el-hak

3 Cihānı varını ser-cümle cem‘ itseñ bahā olmaz
Ararsañ iki dünyāyı ele girmez o kān el-hak

4 İşitdüm bir kemāl ehlin iderdi va‘z minberde
Kelāmında ‘ayān olmış ne kim vardur nihān el-hak

5 Hitāb idüp didi kim ey MURĀDĪ işte feyzüñden
Mesā’il mübhemin bir bir (hemān) kalsun ‘ayān el-hak

682.

Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilātün Fā‘ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 مَنْ لَهُ الْاَمْرُكْ nedür emrinde ma‘na añlamak
Hāzin-i kudretde pes sırr ile ifşā añlamak

2 Ma‘nī-i bürhāna bürhān itdi bürhānın karīn
Cilve-i hüsn ü cemāli kıldı ra‘nā añlamak

3 Çün süleymā rūyına çekdi celālinden nikāb
Eyledi ᶜuşşākını ser-mest ü şeydā añlamaḳ

4 Añlamak emrinde ḥayrān oldılar cemm-i ġafīr
ᶜĀrifüñ sırrındadur sırr ile tenhā añlamaḳ

5 Ey MURĀDĪ sözlerüñde nice biñ biñ sırr var
Ḳādir olımaz anı aᶜlā vü ednā añlamaḳ

683.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ḥikmetüñ fikrindedür arż ü semāda mā-ḫalaḳ
ᶜİlmüñi derk itmedi bir ṣāḥib-i ᶜilm ü sebaḳ

2 Fehm ü dāniş remzini remz itmedi ᶜallāmeler
Gerçi yazmış baᶜżı ᶜilmin ẓāhirā defterde Ḥaḳ

3 ᶜĀlemüñ cemᶜiyyetin günc-i dücāda gördiler
Vaḥdet ü keṡret maḳāmını şular kim kıldı farḳ

4 Sālik-i nehc-i hidāyet olana ey zū-fünūn
Maᶜrifetden defter olmışdur aña her bir varaḳ

5 Sen maᶜārif baḥrine ṭalmaḳ dilerseñ ᶜārifā
Cān göziyle bu MURĀDuñ sözlerine yaḫşı baḳ

684.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Āh kim her dem ḳılur ben mübtelāyı zār-ı ᶜışḳ
Bilmez idüm müşkil imiş dūstlar bu kār-ı ᶜışḳ

2 Tīġ-i ġamla dem-be-dem bu sīnemi çāk eyledi
Yaḳdı yandırdı bu baġrum ey dirīġā nār-ı ᶜışḳ

3 Bir ṣaçı leylī nigāra şöyle mecnūn itdi kim
Tā ḳıyāmet itmeyiserdür beni hüşyār-ı ᶜışḳ

4 Ol cemāle şöyle ḳıldı ᶜāşıḳ u şeydā beni
Eyleyiser ᶜāḳibet Manṣūr-veş ber-dār-ı ᶜışḳ

5 Bende ḳıldı ise sulṭān u gedāyı ġam degül
Ḥükm iderse ᶜāleme cānā eger hünkār-ı ᶜışḳ

6 Ol lebi ġonce nigāra bülbül idelden beni
Ḳıldı cümle ᶜālemi bu gözlerüme ḫār-ı ᶜışḳ

7 ᶜIşḳı āsān mı ṣanursın ey MURĀDĪ bilmiş ol
Naḳd-ı cān ile olur dāᵓim hemān bāzār-ı ᶜışḳ

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ḫāne-i dilde çū berḳ urdı yine envār-ı ᶜışḳ
Şems-i enver ṭāliᶜ oldukça olur tekrār-ı ᶜışḳ

2 Rū-be-rū oldukça maᶜşūḳ ile ᶜāşık anda
Arada nāz u niyāz ile geçer güftār-ı ᶜışḳ

3 Cemᶜ-i bezmi ṭagıdup eyler perākende şu kim
İḳtirān idüp maḥabbetle ola hem-kār-ı ᶜışḳ

4 Fikret-i keṣret nice ḳalsun dil-i ᶜuşşāḳda
Dem-be-dem yir eyledi ḳalbinde çūn efkār-ı ᶜışḳ

5 Sırr-ı vaḥdet gencine yol ister iseñ ey MURĀD
Naḳd-ı cānı ḳomayana eylegil bāzār-ı ᶜışḳ

686.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ṣaḥa-i ᶜizzetde gördüm kim ider cevlān-ı ᶜışḳ
Niçe perr ü bāl ile gördüm ḳılur ṭayrān-ı ᶜışḳ

2 Bende ḳılmışdur ḳamu ᶜālemleri bir laḥẓada
Çūn vürūduñ taḫtına çıḳdı olup sulṭān-ı ᶜışḳ

3 Oldı bir maḥbūb-ı bī-miṣl ol kemāl-i ḥüsn ile
Kimini ḫandān idüpdür kimini giryān-ı ᶜışḳ

4 Ber ü baḥruñ ḥākimidür cüzʾ ü küllüñ maḳdemi
Mā-ḥaṣal bil kim olupdur āyet-i raḥmān-ı ᶜışḳ

5 Gel MURĀDuñ manṭıḳından diñle ᶜışḳ ile ḫaber
Tā ki iki ᶜālem içre olasın sen cān-ı ᶜışḳ

687.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Cān u dil milkini yagma eyledi sulṭān-ı ᶜışḳ
ᶜĀleme neşr eyledi nuᶜmāsını sulṭān-ı ᶜışḳ

2 Oldı anuñ nice biñ şāhān-ı ᶜālem bendesi
Çünki keşf itdi cemālin ᶜāleme sulṭān-ı ᶜışḳ

3 Emr-i künle şems-i ᶜālemdür ṣalar çūn pertevi
Niçe niçe ẕerreler iḥyā ider sulṭān-ı ᶜışḳ

4 Gel temāşā eyle gel ᶜibret-nümādur cān ile
ᶜAyn-ı ᶜibret maḥż-ı ḥikmetdür bu gün sulṭān-ı ᶜışḳ

5 Ey MURĀDĪ ᶜārif olduñ ᶜışḳı añlarsañ hemān
Sırr-ı ekber sırr-ı ḳudret oldı bu sulṭān-ı ᶜışḳ

688.

Faᶜilātün Faᶜilātün Faᶜilātün Faᶜilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ṣafḥa-i ḳalbümde menḳūş oldı çūn esrār-ı Ḥaḳ
Kande kim ḳılsam naẓar ẓāhir durur envār-ı Ḥaḳ

2 Ẓāhir ü bāṭındadur çūn sırr-ı vaḥdet lemᶜası
Eyledi ġavvās-ı vaḥdet baḥrine dīdār-ı Ḥaḳ

3 Çūn ḥaḳīḳat milkine basdı ḳadem ṭayr-ı vücūd
Bu vücūdumda vücūdum buldı pes āsār-ı Ḥaḳ

4 Cümleden vaz oldı dil buldı özinde cümleyi
Cümle ile ôlmaga kıldı beni iḥżār-ı Ḥaḳ

5 Ey MURĀDĪ sen murād olsañ ne var ᶜālemlere
Ḥaḳḳ ile olanuñ oldı Ḥaḳ didi muḫtār-ı Ḥaḳ

689.

Faᶜilātün Faᶜilātün Faᶜilātün Faᶜilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Nevᶜ-i insānı ẕevī'l-iḥsāna iḥsān itdi Ḥaḳ
Mā-ḥaṣal iḥsān içün anları insān itdi Ḥaḳ

2 Ey kemāl-i ḥüsn ile maḫlūḳ olan ḫūb ü ḥasen
Anlaruñ pertevlerinden cānı lemᶜān itdi Ḥaḳ

3 Kāmil olġıl gel kemāl ögren gel olma bī-kemāl
Bī-kemāl olanları ber-vech-i ḥayvān itdi Ḥaḳ

4 Semᶜ-i cānı ḳıl küşāde müstemiᶜ ol dāʾimā
Ḳullarına gönderüp iᶜlām-ı Ḳurʾān itdi Ḥaḳ

5 Ey MURĀDĪ irdügün iḥsāna kimse irmedi
Cümle-i müşkilleri çūn saña āsān itdi Ḥaḳ

690.

Faᶜilātün Faᶜilātün Faᶜilātün Faᶜilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Gel temennā ḳıl ḥabīb-i cān añla iştiyāḳ
İştiyāḳına bu gün müştāḳ (bālā) iştiyāḳ

2 Ẕevḳ u şevḳ-i dil-rübāya vecd ü ḥāletdür iren
Olsa ara yirde illā iştiyāḳu'l-iştiyāḳ

3 Ey baña müştāḳ olan ᶜāşıḳlıġum fehm itmege
Iṭṭılāᶜ itmez aña taḥṣīl illā iştiyāḳ

4 Şerḥ-i dilden geçmek içün ṭālibüm şerḥ-i ᶜaceb
Ben ne söylersem anı şerḥ itmez illā iştiyāḳ

5 Ey MURĀDĪ sırr-ı ekberdür rümūz-ı ḥāl-i ᶜışḳ
إِنَّمَا أَشْوَاقِي بِالْأَشْوَاقِ إِلَّا اِشْتِيَاق

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Cān ü cānānuñ arasın ḥall ider mi iftirāḳ
Ṣuretā iẓhār iden ma'nāde olmaz yaḫşı baḳ

2 Ey maḳām-ı vuṣlata vāṣıl bilen öz nefsini
Ḥadd ü pāyān olımaz bu'd ile ḳurbiyyet ıraḳ

3 Āferīn ḥablü'l verīdüñ naẓmına ma'nā viren
نحن اقرب āyeti tefsīrine olmaz yaṣaḳ

4 Ḥikmetin teşẖīṣ idendür 'ālem-i muṭlaḳ bu gün
Ḥaşr içinde bir ayaḳ üstinde olmaḳ biñ ayaḳ

5 Bī-nihāyet ulu deryādur MURĀDĪ sözleri
Ḥayy-ı mevtā eylemez tā ölmeyince teff-i ṣāḳ

692.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Gel berü ey dūstum ben 'āşıḳuñ ḥāline baḳ
Görmeyelden gül yüzüñ ḳaldı bu cānumdan ramaḳ

2 Ṣanma Ferhād ile Mecnūn oldılar abdāl-ı 'ışḳ
Dūstum ben mübtelādan aldılar anlar sebaḳ

3 Ol leb-i la'lüñ havāsından bu ben üftādenüñ
Dūstum ḳan aġlamaḳdan gözleri oldı şafaḳ

4 Oldı Mecnūn ey hilāl-ebrū saña bu derd-mend
Leylīyā zencīr-i zülfüñ gel anuñ boynuna ṭaḳ

5 Yazmayan medḥüñ cihānda ey ḳamer-ṭal'at senüñ
Ḫāme gibi ol pelīdün başı olsun iki şaḳ

6 Ol raḳīb-i bed-'amel cānum dimiş ol dil-bere
Yā İlāhī cānın al ol kāfiri ṭamuda yaḳ

7 Bu MUṚADīnüñ murādı budur ey perverdigār
Gelmesün ol dil-bere dünyāda şerr-i mā-ẖalaḳ

693.

Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilātün Fā'ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Çūn ezelden neşr ider āṣārını āṣār-ı Ḥaḳ
Berḳ urur anuñ içün ezher ṭaraf envār-ı Ḥaḳ

2 Mündericdür bes kelāmı çūn kelāmıdur ezel
Kime neşr idise nūrın ol ider iḳrār-ı Ḥaḳ

3 Ḫāṣ u 'āmuñ ḳadrini bildürmek içün ḳadrini
İmtiyāz idüp olupdur özine bir kār-ı Ḥaḳ

4 [illegible] i[illegible] [illegible]nda h[illegible] [illegible]k ge[illegible] [illegible]ş
Hakkı hak itmekdedür her dem-be-dem eṭvār-ı Hak

5 Hak ile eyle MURĀDĪ her zamān efkārunı
Feyż ide tā ḳāl u ḥālüñden senüñ esrār-ı Hak

694.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Ṣaḥn-ı ḳudsīde vücūdum yine ṭūbā ancaḳ
Bāġ-ı vaḥdetde göñül bir gül-i raʿnā ancaḳ

2 Ne nihān ide dilüm cümle ʿayānuñda senüñ
Her ne kim geldi gelür bu dile peydā ancaḳ

3 Ben cemālüñe naẓar ḳıldugum gördi cemāl
Ey kemālüm naẓarumla ṭolu her cā ancaḳ

4 Ḳamer-i bedre baḳarsam beni şemsüm gözedür
Şemsüm envārı ile her yanum ażvā ancaḳ

5 ʿĀlem-i gayb-ı şuhūdı ḳamu seyrān itdüm
Ey MURĀDĪ ḳamu ʿālem seni gūyā ancaḳ

695.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Gam degül cānı fidā ḳılsa yoluñda ʿuşşāḳ
Senüñ ile bu durur rūz-ı ezel çün müştāḳ

2 ʿIşḳuñı dilde nihān eyleyeli ebrāruñ
Māla vü milk-i cihāna ḳamuya virdi ṭalāḳ

3 Kārını bildi göñül ʿışḳına virdi dil ü cān
Nāẓır olmamaġ içün ġayrıya eyledi yasaḳ

4 ʿĀlem-i milk ü melekūtı ḳamu seyr idesin
Her ne kim var bu cihānda göresin ḳara vü aḳ

5 Ḳavl-i cān-baḫşı MURĀDĪ gibi sen bulmayasın
Tā ḳıyāmet günine deñlü yazarsañ evrāḳ

696.

Mefʿūlü Fāʿilātün Mefʿūlü Fāʿilātün
(--. -.-- --. -.--)

1 Bu ʿömr-i cāvidāna ruḫṣat virelden ol Hak
Bildüm nedür naṣībüm devlet virelden ol Hak

2 Rūyum cemāle ḳarşu cānum kemālin ister
Birbirine yaḳışdı ülfet virelden ol Hak

3 Cemᶜiyyetüm bulaldan ṭagıtmadum bu cismüm
Ben kendüzümi bildüm rāḥat virelden ol Ḥaḳ

4 Kıldı beni muzāᶜaf naᶜmāsıdur çū aᶜlā
Her cümleden çekildüm niᶜmet virelden ol Ḥaḳ

5 Almazam ey MURĀDĪ iki cihānı ᶜayna
Terk eyledüm ḳamuyı ᶜuzlet virelden ol Ḥaḳ

697.

Mefᶜūlü Fāᶜilātün Mefᶜūlü Fāᶜilatün
(--. -.-- --. -.--)

1 Lezẕātı terk idenler lezẕāta irdi el-ḥaḳ
Ālāyı terk idenler naᶜmāta irdi el-ḥaḳ

2 Vaḥdet ḫazīnesinden her kim ki aldı gevher
Āyāt-ı ᶜışḳ oḳudı āyāta irdi el-ḥaḳ

3 Terk-i nişān idenler bu ᶜālem-i ṣuverden
Döndürdi ḳālı ḥāle ḥālāta irdi el-ḥaḳ

4 Gözledi her ki gözle pes sen de gözle gözle
Evḳātı ṣarf idenler evḳāta irdi el-ḥaḳ

5 Çūn kim iṭāᶜat itdi her emre bu MURĀDĪ
Arturdı ḳulluġını ṭāᶜata irdi el-ḥaḳ

698.

Mefᶜūlü Fāᶜilātün Mefᶜūlü Fāᶜilātün
(--. -.-- --. -.--)

1 Ey zübde-i ḥaḳāyıḳ sırruñ ricā-i vāṡıḳ
Ey ṣādıḳ-ı güzīde sıdḳuñ çū ṣubḥ-ı ṣādıḳ

2 Cāy-ı ümīd-i ᶜālem ᶜayn-ı ᶜazīz-i ādem
Ey ᶜālem-i mükerrem ey mihr ü ḥubba lāyıḳ

3 Ey menbaᶜ-ı feżāʾil ey mecmaᶜ-ı ḥamāʾil
Ey maḫzen-i delāʾil ey hem-ser-i muvāfıḳ

4 Lāmiᶜ yüzinde ey meh çūn pertev-i hidāyet
Zülfüñledür münevver her rūz u leyl-i ᶜāşıḳ

5 Ey cān her dū ᶜālem sensin MURĀDa ekrem
Ey efżal-i muᶜaẓẓam ey ekrem-i ḫalāyıḳ

699.

Müfteᶜilün Mefāᶜilün Müfteᶜilün Mefāᶜilün
(-..- .-.- -..- .-.-)

1 Çerḫ-i dūtāya kıl naẓar ḳudret-i ẕi'l-celāl bak
Pertev-i mihr ü māhı ko şaᶜşaᶜa-i cemāle bak

2 Açdı niḳābı çün ḥabīb ḳanı naẓar ḳılıcı göz
Ḥaḳḳı muᶜayyen istegil saña dimem ḫayāle bak

3 Rūḥ-ı ḳudüs ḳamu melek dāʾir-i ᶜālem oldı çün
ᶜArş ile ferşi ḳaplayan cümle-i perr ü bāle bak

4 Yemm-i muḥīṭe fülk-i dil girdi çü bād-bān açup
Laḥẓada nice rāh alur gel berü sen bu ḥāle bak

5 Añla MURĀDĪ ḳavlini ġayrıyı tārik ol hemān
İster iseñ maᶜārifi gel berü bu maḳāle bak

700.

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

(--. -.-. .--. -.-)

1 Bezm-i belāda oldı dile ibtidā-yı ᶜışḳ
Başdan ayaġa ḳapladı cānı ᶜaṭā-yı ᶜışḳ

2 Cān-ı şaḳīye uġrasa ḫānum saᶜīd ider
Gör kim ne gevher oldı bu gün kīmyā-yı ᶜışḳ

3 ᶜİlm-i ledünne irgürür ᶜuşşāḳı ser-be-ser
Ġāyete çoḳ olup durur ey dil vefā-yı ᶜışḳ

4 Pāḳı muḥibb ider daḫi pāḳı sever özi
Billâhi gör ne ḫūb durur bu ṣafā-yı ᶜışḳ

5 Ḳalb-i MURĀDĪ ᶜışḳ ile ṭolsa ᶜaceb degül
Böyle göründi şimdi yine muḳteżā-yı ᶜışḳ

701.

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

(--. -.-. .--. -.-)

1 ᶜIşḳumı çünki añladı sırr-ı ḫafāda ᶜışḳ
Gāhī cefāda seyr olunur ki ṣafāda ᶜışḳ

2 Gördüm çü ḥüsn-i dil-beri mirʾāt-ı ḳalb ile
İletdi nūr-ı ᶜayna beni bir dücāda ᶜışḳ

3 Her vech ile bu vechümüze virdiler vücūh
Gösterdi rūy-ı dil-beri arż u semāda ᶜışḳ

4 Çün ᶜaḳl-ı evvelümde göründi fütūḥ-ı ġayb
Nāmumı levḥe kilk ile yazdı ᶜalāda ᶜışḳ

5 Gördi MURĀDĪ aradı bulmadı ġayrıyı
Pes gördi cümle cümle fenā vü beḳāda ᶜışḳ

702.

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

(.-.- ..-- .-.- ..-)

1 Cihānda ʿışḳa bedel görmedüm cemāle ṭarīḳ
Eger ki ʿāşıḳ iseñ ʿışḳı bil viṣāle ṭarīḳ

2 Ḫayāl-i fikr ile ẕikr oldı ʿāşıḳuñ kārı
Velīk añla ḫayāl olımaz ḫayāle ṭarīḳ

3 Metāʿ-ı ḥüsni ḳılur ʿarż-ı yār gün-ā-gün
Hemān bu cān semenin eyle ittiṣāle ṭarīḳ

4 Cemīʿ mümkini cāmiʿ olursañ ey ʿāḳıl
Sivā maḥabbetini ḳılma infiṣāle ṭarīḳ

5 Ḳamu ʿavālimi geşt eyledüm çü ser-tā-ser
MURĀDĪ añlamışam ʿışḳı her kemāle ṭarīḳ

703.

Mefʿūlü Mefāʿīlün Mefʿūlü Mefāʿīlün

(--. .--- --. .---)

1 Her derdüm içün buldum biñ dürlü devā el-ḥaḳ
Her bir maraẓum çün vardur nice şifā el-ḥaḳ

2 Pür-āyet olupdur tek baḳsam ḳamu āyāta
Her ne ki gelür ʿayna göründi baña el-ḥaḳ

3 Her ẕerrede çün vardur bir ẕerre kemālinden
Memlūdur anuñ içün arż ile semā el-ḥaḳ

4 Ḥaḳḳında hüveydādur nefy olmadı bu işbāt
Birbirine żıdd oldı ṣubḥ ile mesā el-ḥaḳ

5 Gel diñle MURĀDĪnüñ bu ḳavl-i güher-pāşın
Bu güher-i maʿnāya olmadı bahā el-ḥaḳ

704.

Mefʿūlü Mefāʿīlün Mefʿūlü Mefāʿīlün

(--. .--- --. .---)

1 Bir ʿışḳa hevā-dāram kim ḥadd ile gāyet yoḳ
Bir derde giriftāram derde ki nihāyet yoḳ

2 Çāk itdi yed-i ḥayret bu ṣabr-ı giribānın
Bilmem ne ola ḥikmet aglamaga ṭāḳat yoḳ

3 Baş açdı çü ṣaḳlıḳlar meydān-ı maḥabbetde
Şular ki ṣaḳındılar başında saʿādet yoḳ

4 Derd ü gam-ı cānānı derd ehline keşf eyle
Sır ṣaḳlamada cāna herkesde liyāḳat yoḳ

5 Gösterdi MURĀDĪ pes çoḳ dürlü işāretler
Līkin n'ideyin ḥayfā bir ehl-i irādet yoḳ

705

Müfteʿilün Fāʿilün Müfteʿilün Fāʿilün

(-..- -.- -..- -.-)

1 Cān ü gönül arasın aldı çü deryā-yı ʿışḳ
Yazdı berāt-ı ezel çekdi çü ṭuġrā-yı ʿışḳ

2 Münderic oldı yine cevher-i maʿnā-yı sır
Ḥoḳḳa-i ebdānuna ṭoldı çü ḳālā-yı ʿışḳ

3 Ṣafḥa-i rükn-i kitāb cedvel-i zerle ṭolu
Yazdı anı kāʾināt söyledi imlā-yı ʿışḳ

4 Lāyıḳ olan ʿāḳıla bu durur ey ẖoş ẖıṣāl
Nāẓır-ı ʿibret olup diñlese feḥvā-yı ʿışḳ

5 Añla MURĀDuñ sözin ey meh-i pür-ferr ü tāb
Şems-i hüdā vire nūr ṭola bu dünyā-yı ʿışḳ

706.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

(.--- .--- .--)

1 Gönül peydāda peydā oldı el-ḥaḳ Ulu deryāda deryā oldı el-ḥaḳ
2 Maʿānī gencine ẖāzin olaldan Ḳamu maʿnāda maʿnā oldı el-ḥaḳ
3 Vücūdından beri olalı vechi Heyūlāda heyūlā oldı el-ḥaḳ
4 Ḥaḳāyıḳdan ḥuḳūḳın ṣābit itdi Muʿarrāda muʿarrā oldı el-ḥaḳ
5 MURĀDīnüñ kelāmı fehm olunmaz Muʿammāda muʿammā oldı el-ḥaḳ

707.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

(.--- .--- .--)

1 Cemāl-i dil-küşāda gördün el-ḥaḳ Ne kim gördüm cemālün bilür ancaḳ
2 Bu cennāt ile ḥūra aldanursañ Muḥaḳḳaḳ bilmişem kim sensin aḥma[ḳ]
3 Şefīʿü'l-müẕnibīn olmaḳ ġenezdür Olursañ lûṭf-ı sulṭān ile elyaḳ
4 Mecāzı neylesün ehl-i ḥaḳīḳat Muḥaḳḳiḳsen ṭarīḳatdür muḥaḳḳaḳ
5 Eger ketm-i ʿademden gelmesem ben İki ʿālemde olmaz idi revnaḳ
6 MURĀDuñ sözlerine ḳılma inkār İder ẖışm-ı Ḫudā v'Allâh iki şaḳ

708.

Mefʿūlü Mefāʿīlün Feʿūlüm

(--. .-.- .--)

1 Ḥālümi ṣorarsan añla el-ḥaḳ Deryā-yı muḥīṭe girdi zevraḳ
2 Rūyumı ṭutarven ol cenāba Oldı çü ġażabdan esbaḳ esbaḳ
3 Nūr olsa n'ola ḳamu ʿavālim Ḳandīl-i hüdā durur muʿallaḳ
4 Şerḥ eylemege lisān-ı ḥāli Ḳavli bilici gerek muḥaḳḳaḳ
5 Yoḳ añla MURĀDī buña ġāyet Deryā dökenür mi alsa bardaḳ

709.

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

(..-- .-.- ..-)

1 İbtidā eyledüm kelām el-ḥaḳ | İntihā eyledüm maḳām el-ḥaḳ
2 Beni rūyında gördi āyīne | Didi olmış işüñ tamām el-ḥaḳ
3 Yazdı levḥ üzre kilk-i ḳudret pes | Nāmını nām ile hümām el-ḥaḳ
4 Ṭoldı ʿālemde cümle kevn ü mekān | Gulgụledür kamu peyām el-ḥaḳ
5 Gel MURĀDuñ kelāmını añla | Olasın tā ki müstedām el-ḥaḳ

710.

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

(..-- .-.- ..-)

1 Cān u dil ol ḥicābı kıldı çū şaḳ | Fülk-i ʿaḳl oldı yemm-i ḥayrete ga
2 Mā vü menden geçüp mübāḥ oldı | Pes dücāyı żiyāyı eyledi farḳ
3 Ḳāldan naḳli eyledi menşūr | Terk idüp ḳāl u ḳīlı aldı sebaḳ
4 Ḳameri bir işāret itdi iki | İki dünyāyı ḳıldı bir varaḳ
5 Çūn belāya MURĀDĪ didi belī | Her sözi ʿadne virdi biñ revnaḳ

711.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-)

1 Gülşen-i cennetde gezmiş bir burāḳ | Berḳ-veş geldi uruben sāḳa sāḳ
2 Geldüginde açdı yetmiş bin cenāḥ | Olmaz aña her güzīn yaḳın ıraḳ
3 Şöyle ṭayy itdi vücūd illerini | Başmadı hergiz ayag üzre ayaḳ
4 ʿArṣada nānendi yoḳdur zerrece | Ḥōş ʿaceb kesb eylemişdür ṭumṭurāḳ
5 Böylece naḳl eylemiş bunı revān | Bu MURĀDĪ żerre bilmez ḳara aḳ

HARFİ'L-KĀF

712.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

(.--- .--- .--- .---)

1 İrişdi cism-i h̲ākīye nidā-yı قُمْ فَأَرْسَلْنَاكْ
Gelüp seyr itdi cismi rūḥ çū gitdi kibr oldı h̲āk

2 Teḳāżā-yı muʿārıżdan niżām-ı milk-i dīn oldı
Şuhūdın żāhir itdi çūn vaḥid oldı varup bi-bāk

3 Fazīlet baḥri ʿumḳından çıkardı dürr-i nāyābı
Cemīʿ-i ʿāleme ser-tāc olup olmadı ol gam-nāk

4 Müfevvez eyledi feyyāża hükmin tā ola cārī
Olup pür-tāb-ı enver pes aradan sıçradı çālāk

5 Ḥayāt-ı cāvidānı ister iseñ gel berü ʿāşıḳ
MURĀDuñ naẓmıdur ehl-i semūma ser-be-ser tiryāk

Mefā^cīlün Mefā^cīlün Mefā^cīlün Mefā^cīlün

(.---   .---   .---   .---)

1 Kim ola bile taḥḳīḳin nedür bu vechi اَرْسَتْنَاكْ
Bilen oldur anı ey dil . ola cān ü göñülden pāk

2 Çerāġ-ı ehl-i dil oldur ki aldanmaya lezzāta
Niḳābın her nuḳūşun ref^c idüp rāfi^c ola bī-bāk

3 Müheyyā oldı şunlar kim muḳırr oldı kelāmına
Muṣaffā oldı anlar kim kelāmın ḳıldılar idrāk

4 Beyānın buldı anlar kim müsebbib oldılar ẓāhir
^cAyānın oldı anlar kim reh-i ^cışḳındadur çālāk

5 Ma^cānī buldı anlar kim ^culūmın ḳıldılar taḳrīr
Nihānı buldı şol k'oldı MURĀDĪ lafẓını derrāk

714.

Mefā^cīlün Mefā^cīlün Mefā^cīlün Mefā^cīlün

(.---   .---   .---   .---)

1 Şerār-ı nār-ı āhumdan ṭutuşdı ḫayme-i eflāk
Ḥabībüñ çāresidür çāre-i ṣabrumı ḳılan çāk

2 Mıyān-ı āb u āteşdür nesīm-i gülşen-i cennet
Biri āb u biri nār u biri bād u birisi ḫāk

3 Metā^c-ı lā-bahādur bu bulardan çek elüñ tācir
Alup bir gevher-i nāyābı fāriġ ol olup bī-bāk

4 Ḥarīm-i ka^cbe-i ^culyā mı ṣanduñ ḫāk ile ḫıştı
Bu gün kūy-ı ḥabībi ḳıl ṭavāf ol ḥācī-i çālāk

5 MURĀDĪ ^cāşıḳ u ma^cşūḳı istersen murādı gör
MURĀDĪnüñ kelāmını er olandur ḳılan idrāk

715.

Mefā^cīlün Mefā^cīlün Mefā^cīlün Mefā^cīlün

(.---   .---   .---   .---)

1 Ẓaferdür her zamān her dem ḳarīni ehl-i islāmuñ
Livā-ı nuṣret üzre çūn yazıldı ism ile nāmuñ

2 ^cUluvv-ı himmete aṣlā ṭayanmaz bil cibāl el-ḥaḳ
Bu ma^cnā üzredür cümle ḳabūlı ḫāṣ ile ^cāmuñ

3 Murādı ḥażret-i nāṣır muraduñ üzredür dā^ɔim
Anuñ çün kām-bīn ü kām-baḫş olmış durur kāmuñ

4 Dem-ā-dem kāmrān olġıl kemālüñ ber-kemāl el-ḥaḳ
Kemālüñd n niçe kāmilleri mest eyledi cāmuñ

5 MURĀDĪ ḥamdüñi eyle ziyāde sā^caten sā^cat
İki vech üzre feth u nuṣret ile olur eyyāmuñ

Mefā^c^īlün Mefā^c^īlün Mefā^c^īlün Mefā^c^īlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Alınup hākdan çün kim mülebbes oldı müşti hāk
Nidā irişdi aña emr ile didi ki ارسلناك

2 Arasında iki vechün kılubеn mest-i bī-dermān
Birisine bakar şād u birisine bakar ġam-nāk

3 İhāta eyledi cem^c^ā gehī cū^c^ u gehī na^c^mā
Gehī sırran gehī żarrā gehī māt u gehī derrāk

4 Mıyān-ı hayy u meyyitde gelüp يحيي يميت ahrāb
Cidāl idüp mıyānını ider pes pāk-ender pāk

5 MURĀDĪnün kelāmınuñ olupdur fehmi müşkilce
Anı şol kimse añlar kim içinde ola ol çālāk

717.

Mefā^c^īlün Mefā^c^īlün Mefā^c^īlün Mefā^c^īlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Hafīdür sırruñ ihfāda celīdür līk her kāruñ
Cemālüñ pertevi hayrānı oldı cümleten varuñ

2 Cihān-ı bī-nişānīden gelürse feyż-i külliyāt
Mükemmeldür kemāl ile olursa hüsn-i tekrāruñ

3 Safā mir^ʾ^ātını gördüm celālüñdür tutan elde
Cemālüñe mukābildür müşāhid olmış ebrāruñ

4 Mukarreb meclisin gördüm ne mir^ʾ^ātı ne hōd ġayrı
Muhīt-i bī-nihāyetdür nihān olmadı dīdāruñ

5 MURĀDĪ gel murāduñda murād idi murāduñda
Murād ider murāduñda elüñde cennet ü nāruñ

718.

Mefā^c^īlün Mefā^c^īlün Mefā^c^īlün Mefā^c^īlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Elā(yā) eyyühe'ż-żāhir senüñ mazhardadur kāruñ
Vakāyi^c^den mu^c^arradur vukū^c^a irdi tekrāruñ

2 Elā yā eyyühe'l-bātın revāc-ı dero-i sa^c^yüñ var
Feemmā vech-i āherden olupdur vech-i āsāruñ

3 Elā yā eyyühe'l-mübdi^c^ olup elvān ile mahlūk
Bu vech ile bedāyi^c^den gezer tarz ile envāruñ

4 Elā yā eyyühe'l-māni^c^ ne men^c^ eyler vücūhuñdan
Elüñde kudretüñ yapış nedendür böyle etvāruñ

5 Elā ya eyyühe'l-cāmi^c^ MURĀDĪ cem^c^i maksūduñ
Nedendür hikmeti devr eyler anı cümleten varuñ

(.---   .---   .---   .---)

1 Cemāl-i lā-naẓīrüñdür şuʿāʿı mihr-i pür-tābuñ
Çü şemse ṭāḳatüñ yoḳdur rehüñe ola mı tābuñ

2 Benüm Ṭūr-ı tecellāda vücūdum Ṭūr-ı muṭlaḳdur
Sebebdür Mūsā bin ʿUmrān sebebsin var mı esbābuñ

3 ʿAyānātı dırīġ olmaz saña her demde ey meh-veş
Senüñdür cümle māfihā senüñ meftūḥ-ı ebvābuñ

4 Muḳaddessin senüñ maḥbūbun oldı senden aḳdes bes
Ne cevhersin ki ġayrıda bulunmaz dürr-i nāyābuñ

5 Bugün bezm-i ʿulāda meclis itdüñ ḥucbı ḳaldurduñ
Saña bir söz direm zinhār ṣaḳın olmasun aḥcābuñ

6 MURĀDīnüñ ne mümkindür ki şerḥ ola bu güftārı
Bunı yazmaġa fi'l-cümle mecāl olmaya küttābuñ

720.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.--   -.--   -.--   -.-)

1 Ey benüm ḥālüm ṣoran ḥālümden āgāh olmaduñ
Her ne deñlü olayın didüñse bi'llâh olmaduñ

2 Bir Süleymān olsa kim alsa zebānumdan ḫaber
Sen gemi ḥālin ne bildüñ Nūḥa hem-rāh olmaduñ

3 Ḫıżra yoldaş olmayan bilmez ledünnīden es̱er
ʿIşḳı sen ḳanden bilürsin ṣāḥib-i āh olmaduñ

4 Sen muḳīm olup meşaḳḳat çekmedün bir ẕerrece
Belde-i yārı ne bildüñ ʿābid-i rāh olmaduñ

5 Çün MURĀDĪ añlamaduñ añlamazsın ḥālini
Ey ṭarīke ṭoġrulan bilgil ki güm-rāh olmaduñ

721.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.--   -.--   -.--   -.-)

1 Çün ezelden cān ile cānuñda cānān eyledüñ
Yā nedür bir cürʿadan āḫırda sekrān eyledüñ

2 Himmet-i bālāyile basdı ḳadem meʾvāsına
Pes nedendür vālih ü şeydā vü ḥayrān eyledüñ

3 Pāye-i ḳudretde ḳılduñ ḳadrini dāʾim bülend
Yā neden ʿışḳuñla anuñ kārın efġān eyledüñ

4 ʿAhde ḳılduñ çün vefāyı eyledüñ iḳrāruñı
Kim nedendür keşf ḳıldun yine pinhān eyledüñ

5 Cür[illegible]en [illegible]erı maḥkum kı[illegible]un ḥükmıne
Yā nedür aṣlı anı derd ile giryān eyledüñ

6 Heybetinden maġrib ü maşrıḳda düşdi zelzele
Yā nedendür nūr-veş żaʿf ile nālān eyledüñ

7 Bende olmışdur MURĀDĪ çün senüñ der-gāhuña
İki dünyāya anuñ adını sulṭān eyledüñ

722.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Fıṭratuñdan dürlü peydādur ʿayān olan senüñ
Ḥikmetüñden ḫōş temāşādur ʿayān olan senüñ

2 Bir naẓarda nice biñ manẓūrı naẓẓar eyleyüp
Niʿmetüñden nice ālādur ʿayān olan senüñ

3 Ġayb-ı ʿaynuñdan müberrāsın velī ʿaynuñda ġayb
ʿİbretüñden reh-nümā durur ʿayān olan senüñ

4 Güşişe göre degüldür virilen her dem ʿaṭā
Ḥażretüñden müntehā durur ʿayān olan senüñ

5 Ey MURĀDĪ ber-murād olmaḳ anuñ şānındadur
Himmetüñden bir temennādur ʿayān olan senüñ

723.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Gördüñ elyaḳ bendeñi ʿālemde sulṭān eyledüñ
Sen baña ḥaddümden efzūn lüṭf u iḥsān eyledüñ

2 Ben senüñ ālāna şükrümi nice ḳılam edā
Sen baña iḥsānuñı bi-ḥadd u pāyān eyledüñ

3 Ḥamdümi ḥamd eyledükce ḳılduñ elṭāfuñ ziyād
Her neye el urdum ise baña āsān eyledüñ

4 Revnaḳumdan cümleten pür-revnaḳ oldı kāʾināt
ʿAḳlum ile naḳlümi tobṭolu bürhān eyledüñ

5 Bu MURĀDĪ cümleden geçdi seni ḳıldı murād
Senden ayruyı anuñ ḥükmine fermān eyledüñ

724.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Cānı cānān ʿışḳına cānāne bezl itsem gerek
Ḳadr-ı ṭāḳat ḫıdmetüm sulṭāna bezl itsem gerek

2 Baḥr-ı ʿumman olmışam ʿumman-ı ʿalem bendedür
Cümleten gevherlerüm ʿummāna bezl itsem gerek

3 Ser-firāzān-ı ḥaḳīḳat geldiler bürhān ile
Ben bu gün bürhānumı merd-āne bezl itsem gerek

4 Şems-i enverden münevverdür bu mirʾāt-ı ezel
Nārumı biñ biñ meh-i tābāne bezl itsem gerek

5 Gel MURĀDuñ ḳavl-i pür-maʿnāsına ṭut gūş-ı hūş
Cürʿa-i ʿışḳı yine mest-āne bezl itsem gerek

725.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 ʿIşḳı āsān ṣanma ey dil ʿāşıḳa bürhān gerek
İbtidā ʿışḳa ḳadem basdukda tāḳ-ı cān gerek

2 Zāhidā vird ü duʿāyı bize taʿrīf eyleme
ʿĀşıkuñ vird ü duʿāsı āh ile efgān gerek

3 Ḳaṭre deryā olmayınca gevhere el iremez
ʿĀşıḳuñ her ḳaṭresi bu yolda bir ʿummān gerek

4 Vāḥid ol vāḥid dilerseñ bunda sıġmaz ikilik
Raḳṣ uruben dāra varsun [illegible] cānān gerek

5 Ey MURĀDĪ ḳo murādı ol murād-ı yār ile
Ṣabr ider derd-i ṭabībe aña kim dermān gerek

726.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Būy-ı güldendür ḥużūrı bülbül-i şūrīdenüñ
Ṣaniʿ-i verdüñ cemāli ʿarzūsı dīdenüñ

2 Her seḥerde nāle çekseñ iñler āhum nāleme
Hey ʿacāyib ḥāli vardur bu dil-i şūrīdenüñ

3 Āteşümden āsmān ile zemīn bulur fenā
ʿĀleme bir ẕerresi yayılsa ger bu dūdenüñ

4 Sen benümle olmasañ ger ey ḥabīb-i cān u dil
Ṭāḳat olmazdı kelāma ḳālıb-ı fersūdenüñ

5 Bu MURĀDīnüñ ḥaḳīḳat çünki sen sulṭānısın
Göñlini algıl ele gel bu dil-i āzurdenüñ

727.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

1 Cānı cānānun ṭarīḳinde fidā ḳılmak gerek
Her ḳadem basdukda ʿışḳa ibtidā ḳılmak gerek

2 Çün mücāhidsin vücūduñ ḳalʿasın feth itmege
Nefs-i kāfir-kīş ile her dem ġazā ḳılmak gerek

3 Men ʿaref sırrın dilerseñ bilesin īḳān ile
Ḳanūnı ṭarḥ eyleyüp bu ḳanı mā ḳılmaḳ gerek

4 ʿĀlem-i milk-i vücūda çünki şāh-ı rūḥsın
Rāḥat-ı kübrā içün ġayrı fenā ḳılmak gerek

5 Ey MURĀDĪ āşmā vü yārı terk idüp ḳamu
Bahr-ı ʿışḳ-ı lā-mekāna āşinā ḳılmaḳ gerek

728.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 يَا طَبِيبَ الْقَلْبِ اَرْجُلَكَ وَمَا نَرْجُو سِوَاكْ
اَنْتَ مَحْبُوبٌ اِلَيْنَا لَا تَرُدْ عَنَّا الْعَطَاكْ

2 Ḥażretüñden ʿayn-ı ḥaḳḳiyet diler bu dīdeler
Gerçi senden bir nefesden bulmamışuz infikāk

3 Muḳtedā-yı ʿālem oldur kim sebaḳ senden ala
Yoḫsa anı n'eylerüz bī-hūde ḳıla ceyb-i çāk

4 Rütbe-i aʿlāda oldur kim ola bī-vāsıṭa
Dāʿī-yi Ḥaḳ oluben bir kimseden ḳılmaya bāk

5 Ey MURĀDĪ bārek-Allah ḫōş kelāmuñ var imiş
Münkir olup Ḥaḳḳa ḳāʾil olmayan ola helāk

729.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Cāna ḳalmaz ʿāşıḳem cānān sen cān iste tek
Niçe bürhān irgürem daʿvāya bürhān iste tek

2 Ben inanmışam saña āyāt-ı kübrā ḥaḳḳ'içün
Müʾminem her ḳavl u kāruña sen īmān iste tek

3 Yalıñuz ḳaldum vaḥīdem tārikem ġayrıları
Vuṣlata ḥāżır-dilem ey dōstum ān iste tek

4 Baş der-dāmen bu rāha gelmişem yoḳdur döniş
Esb-i himmet ṣalmaġa menzil ü meydān iste tek

5 Baḥr-ı bī-pāyāndur olmaz MURĀDĪye kerān
Her ne deñlü ister iseñ andan ʿirfān iste tek

Fā᾽ilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Yā nedendür bilemedüm bendesinüñ ḥüccetüñ
Gel ḥicābı refᶜ kıl göster bize māhiyyetüñ

2 Ey senüñ ḥüsnüñ hüveydā cümle-i ᶜālemleri
Cümle-i eşyāda vardur ḥüsnüñ içün ḥüccetüñ

3 Yaraşur ḥüsnüñ temāşāsına ḥayrān olsalar
Yaradılmışlar kamu müştāḳı olmış ṭalᶜatüñ

4 Ḥayret-i kübrāda ḳalmışlar velī her mā-ḥalaḳ
N'ola insān-ı hüveydāya ṭoḳınsa re᾽fetüñ

5 Bu MURĀDīnüñ ḥuṣūṣında nedür gör mā-ḥaṣal
Gir maḥabbet ᶜālemine tā bulasın rāḥatüñ

731.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Dil tenūrı āteş-i ᶜışḳ ile oldı tāb-nāk
Rāstī bu āb-ı vaṣla teşnedür ey nūr-ı pāk

2 Rif atüm sensin benüm ey mihr-i nūr-efşān kim
Rūḥum oldı sen mehüñ dil-dādesi اللّه تعالی

3 ᶜÖmr-i sermed buldı ey cān u revānum cān u ten
Cān sensin sevmeyen olsun seni cānüm helāk

4 Baş çıḳardı ceyb-i ẕilletden şu kim sevdi seni
ᶜĀlemüñ sulṭānıdur şavḳuñla olan sīne-çāk

5 Bārek-Allah ey MURĀDĪ kimse yoḳ saña bedel
Tabᶜ-ı pāk olduñ ki ḳavlüñ ᶜışḳ iledür sūz-nāk

732.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Rāḥat-ı dildür viṣālüñ dōstum her dem senüñ
ᶜÖmr-i bāḳīdür cemālüñ dōstum her dem senüñ

2 Sende mihrüm tā ezelden münderiçdür ey ḥabīb
Mest ider zülālüñ dōstum her dem senüñ

3 Ser-te-ser gezdüm cihānı bulmadum saña bedel
İki çeşmümde ḫayālüñ dōstum her dem senüñ

4 İḳtiran itmez ḥabībüm senden özgiye gönül
Eyledi āşüfte ḥālüñ dōstum her dem senüñ

5 Çün bu güftārı didüm geldi cevābı kim MURĀD
Ḫoş gelür baña maḳālüñ dōstum her dem senüñ

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(..–– ..–– ..–– ..–)

1 Nice teʾvīl ideyin ben bu cevābuñı senüñ
Ki didüñ ben yuyayın ḳan ile ābuñı senüñ

2 Ṣormışam pīr-i ẓevi'l-ʿaḳla bu ruʾyā ḫaberin
Didi teʾvīl ideyin ḫayr ile ḫᵛābuñı senüñ

3 Āferīn meşreb-i ṣāfına ʿaceb meşrebdür
İgen aʿlāda görürven bu cenābuñı senüñ

4 Bu senüñ ṭutmadı ḥālüñ ne beyān ü ne ḥisāb
Kim ola ḳādir ola vire ḥisābuñı senüñ

5 Ey MURĀDĪ oḳuram bunca ʿulūm-ı aḫbār
Sırruñı bilmedüm açdum çü kitābuñı senüñ

734.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(..–– ..–– ..–– ..–)

1 Ber-kemāl oldı göñül gerçi kemālüñde senüñ
Līk ḥayretde dürür ḥüsn-i cemālüñde senüñ

2 ʿAḳlumı ideli yaġma ol iki ʿayn ile ġayb
İki ʿaynüm giceler ḳaldı ḫayālüñde senüñ

3 Gerçi hicrüñi çekerven bu ʿacebdendür ʿaceb
Līk her laḥẓadayın ʿayn-ı viṣālüñde senüñ

4 Baḳuben āyine-i ḥüsnüñe yazdum ḳat ḳat
Bulmadum ġayrıyı bir noḳṭa miṣālüñde senüñ

5 Seni ḥayrān ideli ḥüsn ü cemāl-i dil-dār
Ḳamu ḥayran MURĀDĪ dem-i ḥālüñde senüñ

735.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(..–– ..–– ..–– ..–)

1 Cevherüñ ḳıymetin añlamaġa ṣarrāf gerek
Her ʿulūmuñ ḥikemin bilmege ʿarrāf gerek

2 Gıl u gışdan eridüp ḳalbi muṣaffā eyle
Daʿvī-yi vech idenüñ āyinesi ṣāf gerek

3 Cān ü başını fidā ḳılduñ ise ʿāşıḳ ol
Bu maḥabbetde bunı añlama leffāf gerek

4 Emr-i ḥaḳdur görünen ʿālem ü ādemde ḳamu
Bunı fehm itmek içün nūn ile bir ḳāf gerek

5 Gel MURĀDuñ bu kelāmını gözet inṣāf it
Ehl olan kimsenede ḥaḳ ile inṣāf gerek

736.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 İstimāʿ ideli dil vaṣfını ol zībānuñ
ʿAynına almadı zībālarını dünyānuñ

2 Ṭutalı üns o dil-ārāyile bu şeydā dil
Mūnisi yokdur anuñ çūn bu dil-i şeydānuñ

3 Keṣreti anuñ içün tārik olup redd itdüm
Añladum żevḳini her kūşede bir tenhānuñ

4 Anuñ içün bu göñül māʾili ġayrūñ olımaz
Yoḳ beḳāsı bilür elbette ḳamu eşyānuñ

5 ʿAḳıl iseñ ḳamu ġavġāyı MURĀDĪ terk it
Yüri tenhāya ki yoḳ aṣṣısı bu ġavġānuñ

737.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Ẓāhirüm mesʾelesin bilmege aḳvāl gerek
Bāṭınum ḥālini fehm itmege bir ḥāl gerek

2 Fāʿilüñ fiʿline merbūṭ olalı fiʿl-i ḳadīm
Fiʿlimüñ nehcini añlamaġa efʿāl gerek

3 Ben ḫurūcumda vülūcum ʿālemin naṣb itdüm
ʿĀlemüm rāfiʿini görmege bir dāl gerek

4 Ben şurūṭın bilürem dirseñ ol olmadı ṣalat
Bu ṣalāt-ı ṣalavāta dil-i meyyāl gerek

5 Bu MURĀDĪye merām oldı murād-ı dil-i yār
Vaṣl-ı yārı dileyen cismi çū ġırbāl gerek

738.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Dil-i nālānuma bir ḫāṭır-ı meyyāl gerek
Ḥālümi añlamaġa özge żevi'l-ḥāl gerek

2 Ben beni bilmez iken kim beni bildürdi baña
Bunı ḳılmaġa beyān ṣāḥib-i aḳvāl gerek

3 Menzil-i yāre niçe ṭāyir ola mürġ-i fuād
Uçmaġa anda aña bil ki iki bāl gerek

4 Rāh-ı ʿışḳ içre gezerken dil-i şeydā yab yab
H̱ᵛāce-i maʿnī buyurdı saña imhāl gerek

739.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

(..-- ..-- ..-- ..-)

1 ᶜĀşıḳ-ı yār olana dīde-i ḫūn-bār gerek
Vāṣıl olmaḳ dileyen kātim-i esrār gerek

2 Cān ile girdüñ ise rāhına cānānuñ eger
Yolına ᶜaḳl u dil ü cān u ten īṣār gerek

3 Māᵓil-i niᶜmet ü cāha dime ᶜāşıḳ zinhār
ᶜĀşıḳ u kāmil olan māᵓil-i dīdār gerek

4 Her nefes çıḳmaya yār ᶜışḳı anuñ ḳalbinden
Yārdan ġayrıdan ol kārına bī-kār gerek

5 Tārik-i ġayr oluben ġayrıya ḳılmaz naẓarı
Dū cihānda bu MURĀDa hemān ol yār gerek

740.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Ḫāṭır-ı ᶜāṭıra her ne ki geçer olsa gerek
Seyf-i mübrim bu suḫan her ne ki dir bulsa gerek

2 Her ki dünyāyı ḳodı āḫirete māᵓildür
Āḫiret isteyeni añla hemān gülse gerek

3 Ṭalebiyle bulınur maṭlab olan ey ᶜāḳıl
Ne ṭaleb kim ḳıla ṭālib bu meṣel bulsa gerek

4 Ne baḳarsın bu cihān milkine yā sīm ü zere
Ḥāk ile bir gün ola kāse-i ser ṭolsa gerek

5 Gūş-ı hūşuna alup diñle MURĀDuñ suḫanın
Bāġ-ı dehrüñ güline baḳma ki ol ṣolsa gerek

741.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Bize ᶜālemde hemān ᶜahdi bütün yār gerek
ᶜĀşıḳ-ı ḫasta-dile dīde-i ḫūn-bār gerek

2 Gözeden ᶜār ile nāmūsını ᶜāşıḳ olımaz
Bize bī-nām u nişān merd-i dil-efgār gerek

3 Çün ezelden bu dili ᶜışḳ ile şeydā ḳılduḳ
Hem-zebān olmamuza ᶜışḳ ile bir var gerek

4 Ġayre yārız bize ġayr oldı ḥicāb ᶜayn-ı ḥicāb
Āşnāyuz bize ẓann itme ki aġyār gerek

5 Ey MURĀDĪ bizi her ṣūrete ṣanma māᵓil
Bize her ṣūreti naḳş iden o dīdār gerek

742.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 ʿIşḳı yanında ṭaleb eyler idüm cān ü tenüñ
Añladum kim ḫaberi yoḳ durur andan bedenüñ

2 Ṣabrı yaġmaya virelden bilürem ʿaḳlı nedür
ʿAḳlı terk eyleyeli bilmişem anuñ zamānuñ

3 Şerʿ ile ṭutdı benüm iki elüm ḥabl-i metīn
Gel ṭarīḳatde ucın ṭut ḳoyu virme resenüñ

4 Ḳādir-i ḳudrete ṣordum ki nedür aḥvālüm
Didi cümle hep elüñde ḳamu aḥvāl senüñ

5 Gūş idenler kelimātum didiler kim ṣaddaḳ
Ey MURĀDĪ ne ʿaceb ḥikmet olupdur suḫanuñ

743.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün
(--. -.-. .--. -.-)

1 Ḥaḳḳā budur ki geldi saʿādet bölük bölük
Eṭrāfumuzı ḳapladı devlet bölük bölük

2 Ḫūn-ı kerem şu deñlü döküldi ḥisābı yoḳ
Oldı ʿināyet ile kifāyet bölük bölük

3 Ḥamd olsun ol kerīme ki ekrem ḳamudan ol
Lûṭf iledür ziyāde riʿāyet bölük bölük

4 Cism ile rūḥumuz nice ṣād olmasun bizüm
İḥsān ider ṣıfāt ile rāḥat bölük bölük

5 Ḥaḳdur MURĀDĪ her bir işi işleyen gözet
Nice ider saña gör ʿināyet bölük bölük

744.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün
(--. -.-. .--. -.-)

1 Ḳaṣdüm cemālüñ oldı benüm ey Ḫudā senüñ
Kimdür cemālüñi göre ol müntehā senüñ

2 Ḳaldur ḥicābuñı olalum biz de behre-dār
Nūruñ ezelde eyledi çün āşnā senüñ

3 Envār-ı şaʿşaʿanda yiter gezdi ʿayn-ı dū
Ḥaḳḳuñda isterem bulam ʿayn-ı rıżā senüñ

4 Āyīnem açalı görürem cümle ʿālemi
Her ne ki buldum anda olupdur ṣafā senüñ

5 Virdüñ MURĀDa ʿizzeti sen bir ʿazīzsin
Ḳapuñda bende oldı ḳamu māsivā senüñ

745.

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün
(––.   –.–.   .––.   –.–)

1 Taᶜbīr-i ḥüsn ider mi cemālüñ gören senüñ
Taḳrīr-i ḥāl ide mi yā ḥālüñ gören senüñ

2 ᶜĀlemde faḫr iden bu ᶜulūm-ı kemāl ile
Kimdür kemāl diye kemālüñ gören senüñ

3 Mir'āt-ı ġayba nāẓır olan seyr ider ᶜuyūn
Āyinesin ḳapar ḫaṭ u ḫālüñ gören senüñ

4 Nām ü nişānı fikr ide mi saña yüz dutan
Bī-nām ola ᶜaceb mi ḫayālüñ gören senün

5 Söyler cihānda her kişi gerçi maḳālde
Ḥayrān olur MURĀDĪ maḳalüñ gören senüñ

746.

Mefᶜūlü Fāᶜilātün Mefᶜūlü Fāᶜilātün
(––.   –.––   ––.   –.––)

1 Yā Rab nedür bu ḥikmet ḳudretdedür kemālüñ
Her ḳande nāẓır olsam manẓar baña cemālüñ

2 Çün ṭıynetüm İlâhi ᶜışḳuñla oldı taḫmīr
Ḳarnında anenüñ ben bilmiş idüm bu ḥālüñ

3 Çün kim cihāna geldüm ben ḳılmadum ferāmūş
Gerçi beni avutdı her yirde ḳīl ü ḳālüñ

4 İsmüñdedür müsemmā ṭālibdedür bu maᶜnā
Ben eyledüm temennā ismüñdedür ḫıṣālüñ

5 Her nesneden ḫaber-dār el-ḥamdü li'llâh olduḳ
Şimdi nedür MURĀDĪ bildür bize me'ālüñ

747.

Mefᶜūlü Fāᶜilātün Meᶜūlü Fāᶜilātün
(––.   –.––   ––.   –.––)

1 Ey dil ṭayanma çaha şādān olam dir iseñ
Dā'im ḳanāᶜat eyle sulṭān olam dir iseñ

2 Yoḳdur beḳāsı çün kim bu çarḫ-ı nüh ṭıbāḳuñ
Ḳalbüñ ayırma Ḥaḳdan ḫandān olam dir iseñ

3 Geşti-i ḳalbi her dem sür baḥr-ı bī-ḳerāna
Ger āb ile hevādan ᶜummān olam dir iseñ

4 Bildün çü ḥāl-i ᶜālem ney'dügini tamāmı
Bir ẕerre baḳma aña şükrān olam dir iseñ

5 Nāsūtı terk idüben lāhūta tut yüzüñi
ᶜIşḳ ile ey MURĀDĪ sekrān olam dir iseñ

748.

Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün

(--.-   --.-   --.-   --.-)

1 Kaldur nikābuñ dil-berā görsün yüzüñ ʿaşıklaruñ
Şavk ile yoluñda senüñ serler viren sādıklaruñ

2 Rāh-ı mahabbetde şu kim cānın sakındılar saña
Añlar cenābuña senüñ olmadılar lāyıklaruñ

3 Hum-hānesinden vahdetüñ nūş eyleyenler bādeyi
Mest olanuñdur bu makām olımadı ayıklaruñ

4 Hikmet şarābın isteyen naʿma-i gayra bakmadı
Buldı devāsın şübhesiz sözin tutan hāzıklaruñ

5 Açgıl kulag-ı cānı gel tā kim saʿādet bulasın
Diñle MURĀDİ sözlerin güftārıdur sābıklaruñ

749.

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

(--.   .--.   .--.   .--)

1 Terk-i edeb itme göñül Allâhı seversen
Lûtf eyle sözüm tut yüce der-gāhı seversen

2 ʿĀlemde nedür añla rızā sırrını bir dem
Ger yürüdügüñ ʿışk ile bu rāhı seversen

3 Tertīb nedür cümle bilürsin bu rumūzı
Āgahuña bak ger dil-i āgahı seversen

4 Zevk eyledügüñ gördügüñ āyat Hak içün
ʿIşk ile gehī eyledügüñ āhı seversen

5 Sırr añla MURĀDuñ bu kelāmı eserinden
Mürsellere hātem olan ol şāhı seversen

750.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.--   -.--   -.-)

1 Levh-i dilde nakş olalı hikmetüñ   ʿİzzetüm sathında buldum ʿizzetüñ
2 Nāmını vird eylesem her subh u şām   Karşuma yüzin tutar yüz devletüñ
3 Semʿ-i cāna çün kim irişe cevāb   Ditredür cümle mıyānum heybetüñ
4 Ülfetümden çün mahabbetdür nişān   Ülfetüñden şerh olundı ülfetüñ
5 Bu MURĀDİnüñ vücūdı cemʿdür   Cümleden cemʿ eyledüm cemʿiyyetüñ

751.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

(.---   .---   .--)

1 Elā ey nükte-dān-ı pāk idrāk   Haber-dār ol bu mübhem üzre çālāk
2 Nedür ol bī-sebāt u bī-vefā kim   Seni senden ziyāde oldı derrāk

3 Senüñle seyr ider dünyāyı her dem — Sen andan ḫāʾif ü ol oldı bī-bāk
4 Mümeyyizdür ider temyīz fiʾl-ḥāl — Cemīʿ-i kāʾināt emrindedür çāk
5 ʿAcebdür bu MURĀDĪnüñ rumūzı — Sakın sen olma ġam-nāk olma ġam-nāk

752.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün
(.--- .--- .--)

1 Ḳulūb aḥvālini iẕʿān iderseñ — Yaraşur kendüñi sulṭān iderseñ
2 Mühimmi eylegil imkāna yakın — Eger ol vaktüñi bir an iderseñ
3 Maṣādır maṣdarın ger añlar iseñ — Sezādur kendüñi pinhān iderseñ
4 Dönerseñ nokṭa üzre dāʾire-veş — Bilürsin kendüzüñ devrān iderseñ
5 MURĀDĪ ḥakkı bāṭıldan seçersin — Kimi şād u kimi giryān iderseñ

HARFİʾL-LĀM

753.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Her ṭarafdan nakşını ʿarż itdi naḳḳāş-ı ezel
ʿĀrif oldı līk dil gözler cemāl-i lem-yezel

2 Kāf u nūnı ẓāhirā kıldı sebeb biʾl-ittifāḳ
Līk maʿnā añlanılmayınca olmaz ʿukde ḥal

3 Ṣaḥa-i sīmāda gördüm kudret ile bir vücūd
Cemʿ olup cümle ḫalāyık ʿarz ider aña ʿamel

4 Eyledüm maʿnāda muḥkem ictihād ey ẕū-fünūn
Pes küşād itdüm çū urdum maʿrifet gencine el

5 Sırr ile ıṭlāḳ bildüñse MURĀDĪ gel berü
Şimdiden girü senüñle kimsene kılmaz cidāl

754.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 ʿArṣa-i kudretde düşmiş çünki takdīr-i ezel
Pes müberrādur bedelden bī-bedeldür bī-bedel

2 Ḫāme-i takdīr nakş itdi ne var ise kamu
Pes suʾāl oldı neden nāşī durur ṭūl-ı emel

3 ʿAkl-ı kül virdi cevābın pes müdebbirdür didi
Böyle olmayınca olmaz külli şeyʾin ber-maḥal

4 Hem kıdemden hem ʿademden pes girü oldı suʾāl
Didi ḥikmet ol durur olmazsa olmaz ʿukde-ḥal

5 Pes cevābın aldı kāṣıd alduġın virdi hemān
Pes MURĀDĪ urdı ol dem bāb-ı āmennāya el

755.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 ᶜIşkunı pinhān idelden dilde ey ṣāḥib-cemāl
Ḳalmadı ġayrīdan aṣlā dilde bir ẕerre meᵓāl

2 Sen baña yār olalı ben geçmişem her yārdan
Cümleten baña ᶜadū olmış durur māl ü ᶜayāl

3 İsmüñe ben eylerem cāna yemīn-ender yemīn
Dilde ġayrinüñ ḫayālidür m ḥāl-ender m ḥal

4 Ben ki ᶜışkuñda niçe çoḳ dürlü zaḥmet çekmişem
Bulmadum tā ṭaḳmayınca sen baña biñ perr ü bāl

5 Ger diler iseñ MURĀDīnüñ murādın bilesin
Vaz gelgil sen murāduñdan olasın ehl-i ḥāl

756.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Ẕevk-i dilden ger geçerseñ ibtidāda sāmiᶜ ol
Geçmez iseñ pes geçerseñ intihāda sāmiᶜ ol

2 Ger begendüñse berātuñ yazalar menşūrını
Oḳusunlar gör ġalaṭ var mı arada sāmiᶜ ol

3 Ger tekebbürden ırag olduñsa ey ṣāḥib-ḫıṣāl
Alçaḳ eyleme özüñi var ᶜulāda sāmiᶜ ol

4 Sen şebüñ rūz eyledüñse baḳmagıl rūz u şebe
Saña vaḳt olmaz ziyāyile dücāda sāmiᶜ ol

5 İster iseñ bilmege ḳavl-i MURĀDīden beyān
Oḳusunlar āsitān-ı Muṣṭafāda sāmiᶜ ol

757.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Her ne kim peydādadur ḥükm-i ᶜulāsın añlagıl
Ḳabż u basṭ u ḳudret u ᶜilm ü ḳażāsın añlagıl

2 Tāc u taḫt u māl u mülk ü iki dünyāyı bile
Kim ḳabūl itmezse anuñ müntehāsın añlagıl

3 Ṣohbet-i ebrār ile bulan cilā ey ẕū-fünūn
Münderic olsa maᶜānīde nidāsın añlagıl

4 Ḳıṣṣa-i māżī nedür müstaḳbelüñ emrin gözet
Nehyini bildüñse ḥāżır muḳteżāsın añlagıl

5 Sāmiᶜü'l-ḳavl ol yüri kendüñden iş itme saḳın
Gel MURĀDuñ manṭıḳından sen ᶜaṭāsın añlagıl

758.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Sırr-ı ᶜışkı añlamak her bir kes esrārı degül
ᶜĀşık olmak ey gönül her degmenüñ kārı degül

2 Baḥr-ı ᶜışḳa degme bir kes salımaz dil zevraḳın
Ṭavr u ṭarzın fehm idemez zīre eṭvārı degül

3 Baş viren evvel ḳademde ol bulur cānāna yol
Yoḫsa virmek yolına bu yog ile varı degül

4 Yārdan gayrı naẓar oldı ḥarām ᶜāşıḳlara
Ṣādıḳ olmaz şol kişi kim yārı efkārı degül

5 Terk-i ser kılan MURĀDĪ ol bulur cānāna yol
Şol ki naḳdı cāna kıymaz merd-i bāzārı degül

759.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Ṣubḥ-dem إنّي أنا الله āyetin iẕᶜān kıl
Şerḥ ü maᶜnāsı nedür añlayuben īḳān kıl

2 Elf (ü) nūn (ü) yā vü elf (ü) nūn (u) elf (u) elf (u) lām
Hādan añlagıl hüviyyet maᶜnide imᶜān kıl

3 Naḳd-ı cān u ᶜömri ṣarf eyle bu cevher yolına
Bir daḫi girmez ele bu anı gel biñ ān kıl

4 Çünki Bi'smi'llâhi er-raḥmān didi er-raḥīm
Ḳul hüve'llâhu eḥad bu āyete bürhān kıl

5 Sırr-ı maᶜnādan MURĀDĪ ister iseñ ger ḫaber
Gel enīsüñ hem celīsüñ dā'imā Ḳur'ān kıl

760.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Dil kemāl-i ᶜizz ü cāha mā'il olma bilmiş ol
Kendü kendüñe ḥicāb ü ḥā'il olma bilmiş ol

2 İstegil Ḥakdan bir ᶜilmi olmaya cehli anuñ
Kendü zuᶜmunca yürüyüp cāhil olma bilmiş ol

3 Ṭāᶜat-ı Mevlāya bel bagla ṭurup ṣubḥ ile şām
Cāmid ü ḥayvān gibi bāṭıl olma bilmiş ol

4 Ḥak seni çün kim ᶜibādet kılmaga ḫalk eyledi
Ḫıdmet-i perverd-gāra kāhil olma bilmiş ol

5 Gel MURĀDĪnüñ kelāmın diñle gūş-ı cān ile
Seyr-i deryā kıl muḳīm-i sāḥil olma bilmiş ol

761.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Ṣādıḳ olmayan ṭalebde bulmadı maᶜnāya yol
Olmayan maᶜmūr-ı peydā bulmadı peydāya yol

2 Terk-i maḳṣūd eyleyüp urmaḳ gerek maḳṣūda dest
Tārik olmayan bulur mı maḳṣad-ı aḳṣāya yol

3 كم لبثتم bilmeyen maᶜnā vü sırrından ḫaber
Ḫvāb-ı ġafletde ḳalupdur bulmadı meʾvāya yol

4 يا ايها المدثر 'inden قم فانذر sırrını
Añlamayup bilmeyenler bulmadı ālāya yol

5 Dürr-i meknūn oldı güftārı MURĀDuñ ḥarf ḥarf
Gūş idерseñ gösterür her birisi Mevlāya yol

762.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Cān ü tenden geçmeyince kim bulur cānāna yol
Cān ü ser terkin ḳılanlar ṭutdılar merdāna yol

2 Rāh-ı ᶜışḳı bilmedi şol kim ḥicāb-ı tendedür
Baḥr-ı ᶜışḳa ġavṣ idenler ṭutdılar ᶜummāna yol

3 Bāb-ı ġayrı yaṣdananlar bilmedi ādābdan
Ehl-i ādāb olmayanlar bulmadı sulṭāna yol

4 Ḥaḳḳı bāṭıldan seçerseñ pes ḥaḳīḳīsin bu gün
Añlamayan işbu remzi bulmadı ᶜirfāna yol

5 لا و لن 'den geçmeyince ḥāl-i dil gelmez ele
Ey MURĀDĪ degme kimse bulımaz raḥmāna yol

763.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Bu fenā dünyāyı ńeylersin göñül uḫrāya gel
Māsivāyı terk idüben ol yüce Mevlāya gel

2 Ḫākdān-ı ᶜālemi ḳo veche pervāz eyle var
Ol fenā süflīyi ńeylersin berū aᶜlāya gel

3 Şūr u ġavġāsın cihānuñ terk idüben fāriġ ol
Cāy-ı ġavġāda ńidersin cāy-ı bī-hemtāya gel

4 Niᶜmet-i dünyāyı ey dil zehr-i ḳātil añlaġıl
Ẓū-fünūn-ı kāmil iseñ ṭurma bu ālāya gel

5 Ey MURĀDĪ ister iseñ saña yüz ṭuta murād
Benligi terk eyleyüp sen alçaḳ ol bālāya gel

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Bu fenā dünyāyı terk idüp yabana at göñül
Fā'ide kılmaz saña çün kim yabana at göñül

2 Mā'il olma ᶜıyş u nūşa çün fenādur ᶜāḳıbet
Gel fenāyı iḫtiyār itme yabana at göñül

3 Saña ne aṣṣı ḳılısar ᶜizz ü ḥaşmet cāh u māl
ᶜIşḳ-ı Mevlādan berüsin sen yabana at göñül

4 Çünki dünyā-yı denī ḳalmadı hīç bir kimseye
Ḳalmayıser saña vü ġayra yabana at göñül

5 Olma mā'il Ḥaḳ Teᶜālā ḥażretinden ġayrıya
Ġayret eyle ġayrıya cümle yabana at göñül

765.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Cāna cennāt-ı naᶜīmüñ şerḥini açdı ezel
Olmadı maḳbūl-ı cān ol buldı bir andan güzel

2 Nice ola andan ayru çünki ayru olmadı
Geşt idüp iki cihānı bulmadı aña bedel

3 Ṣaġı ṣayru aña ey dil ṣayruyı ṣaġ añlaġıl
İster iseñ ger bu maᶜnādan ḳılasın ᶜuḳde-ḥal

4 ᶜĀrifüñ ᶜurḳında demdür çün maḥabbet demleri
Laḥmeke laḥmi varup maᶜnasına el urdı el

5 Ey MURĀDĪ merd iseñ merd-āne eyle kāruñı
Geç ḳamudan iste Allāhı ki oldur lem-yezel

766.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Şemme-i ẕevk u ṣafādan ey göñül gel lezzet al
Her neye kim sen naẓar ḳılursañ andan ḥālet al

2 Gördügüñ her birini Ḫıżr aña ᶜālem ḫalḳınuñ
Ḥasb-i ḥālünden ḳamunuñ ṭurma dā'im ḥikmet al

3 Ber-ḳarār olmaz fenādur ᶜömr ü dünyā māl ü cāh
Küll-i şey'e naẓır olġıl her birinden ibret al

4 Menbaᶜ-ı kenz-i ḥaḳāyıḳ çün ḳanāᶜatdür dilā
Nām ile nāmūsı terk it āḫirette devlet al

5 Ey MURĀDĪ merd iseñ bi'llâhi merd ol dā'imā
Ḳıl tevāżuᶜ dā'imün üzre özüñe ᶜizzet al

767.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Cān u başın terk idenler buldılar cānāna yol
Ṣıdk ile ṣādıḳ olanlar buldular sulṭāna yol

2 Derd-i ʿışḳı bilmeyenler bilmediler ḥāl ne
Derd ile hem-derd olanlar buldılar dermāna yol

3 Cān u cānān ortasından ten ḥicābın refʿ iden
Ṭuymaġa bu sırrı hergiz virmediler cāna yol

4 Vuṣlat içün baş ile cāna ḳıyanlar ey gönül
Āferīn merd oldı anlar ṭutdılar merd-āne yol

5 Cūy-ı eşküm dīdelerden şevḳine yārün yine
Şöyle aḳdı kim MURĀDĪ virmedi ʿummāna yol

768.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Gülşen-i ḥüsnünde nālān oldı bülbüldür gönül
Ey cemālün verdine ḥayrāndur cān ile dil

2 Şāḫ-sārından ḳoparma ġonçeyi ġafletle sen
Ṣolmayup tā kim devām üzre dura ay ile yıl

3 Ey varaḳdan naḳl iden āyāt-ı kübrā ḥarfini
Levḥ-i maḥfūẓa naẓar ḳıl tā ʿayān ola delīl

4 ʿİlm ü ḥikmet sözlerinden behre-dār olduñsa ger
Ḥadd ile pāyānı yoḳdur mā gibi ʿālemde bil

5 Ey MURĀDĪ baḥr-ı ʿilm olmaḳda dānādur kişi
Līk sen dānā iseñ dānāları ḳılma ḫacil

769.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Şimdi bildüm şemʿ-i vech-i nūr olan tāb-ı cemāl
Nūr-ı şemʿe baḳ ḥicāb ardında gör ẓıll-ı ḫayāl

2 Ben muḥarrik fiʿlini ṣandum muḥarrik fiʿlidür
İmtiyāz itdüm ikisinden çü açdum perr u bāl

3 Ḫayme-i eflāk içinde seyr ider cümle ṣuver
Cā-be-cā naḳş ile ṣūret resmine baḳ añla ḥāl

4 Ḳaṭrede deryā muʿayyen oldı yemde ḳaṭre kim
Müntehā-yı ṭāḳat olmışdur vücūda aṣl-ı fāl

5 Gel MURĀDĪ ḳıl temāşā muḳteżā-yı ʿādeti
Āb-ı rūyı ister iseñ cümle naḳşı āba ṣal

770.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Bu Murādī vaḥdet içre ferd ü vaḥiddür göñül
Ben göñül nedür ṭuyaldan rūḥum oldı cān u dil

2 Āferīn ol naḳşa naḳḳāş-ı ezel taṣvīridür
Ṣūret-i menḳūş olupdur naḳş-ı evvel bellü bil

3 ᶜArż-ı defter eylese bir bir ḫaber virdügini
Anı olmışdur muḥāsib nice yevm ü ay u yıl

4 Cemᶜ idüp fehm-i ḫıred bir yerde niᶜmet bābını
Çünki ālāsı çekildi āb-ı kevs̱erdür sebīl

5 Ey MURĀDĪ gel temāşā eyle ᶜayn-ı vaḥdeti
Ac ḥicāb-ı lā-naẓīri kāʾināt olsun ḫacīl

771.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 يا ربّي لكم فاحكم يا عظيم الشّأن قال
أنت معبود البرايا قال فاحكم قال قال

2 İmtiyāz itdüñ ḳamuyı eyledüñ bī-ḥad ḥisāb
Ḥāsib olduñ gel ḥisābı seyr kıl ya ẓe'n-nevāl

3 Nāzil-i ḳudsīde mesṭūr oldı menzil maᶜnāsı
İktibas itdüm çu nūrın oldı her ni met halal

4 Cā-be-cā cāh ü saᶜādet gerçi ṣadr olmış velī
Ṭāliᶜümdür ᶜizzet itdi ᶜizzete irdi maḳāl

5 Gel MURĀDuñ münderic lafẓın temāşā eylegil
Tā murāduñ üzre ola olmaya ceng ü cidāl

772.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Her seḥer tāb urdı ᶜayna lemᶜa-i mihr-i ezel
Perde-i ẓulmet küşāde oldı olup ᶜukde-hal

2 Cümleten oldı münevver bu vücūduñ ᶜālemi
Her nice olsa ᶜavālim olmaya aña bedel

3 Söyle āmennā ve ṣaddeḳnā kelāmın dāʾimā
Tā ziyāde eyleye rūşenlügi ol lem-yezel

4 Beẕl-i maḳdūr eylegil virmek yaraşur ḫālıḳa
ليس للإنسان إلّا ما سعى 'dur saᶜy gel

5 Sen MURĀDĪnüñ kelāmın gūş eyle cān ile
Ṭāᶜata cehd eyle virmez çūn amān dest-i ecel

773.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 H̱urrem ol dil kim ḥabībi aña keşf ide cemāl
Dil cemāl ile cemālinde kemāl ide ḫayāl

2 Çün vücūduñ ṭavrına ʿarrāc ola Mūsī-i ʿışḳ
Pāre pāre rīze rīze ola duymaya cibāl

3 Benlügi terk eyleyen buldı vücūh ile hemān
Bī-başardur çeşm-i bīnā diller oldı bunda lāl

4 Ġāyet-i ḳuṣvāya ṣordum ġāyet-i mermāyı ben
Pes cevābın virdi kim ġāyetde hergiz yoḳ maḳāl

5 Ey MURĀDĪnüñ kelāmın gūş iden gelsün yine
Cān ile sāmiʿ olursa kesb ide ḥāl üzre ḥāl

774.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Dildedür rāz-ı nihānum sendedür ʿayn-ı meʾāl
Ḥamd oldur kim saña maʿlūm olupdur ḥasb-i ḥāl

2 Ḍutalı mirʾātı rūya oldı rū āyine-dār
Birbirine ger muḳābil ola peydādur cemāl

3 Rüʾyet-i dil-dāre gerçi ḳurdılar niçe ṭarīḳ
Rāh-rev olmak dilerseñ gel ṭarīḳi bizden al

4 Bezm-i ʿışḳı ṣanmaġıl kim rāyegān ola saña
Tāb-ı dil var ise sende gūş idersin bir maḳāl

5 Ey MURĀDĪ kāʾinātuñ bir ʿacāyib ḥāli var
Muḫtelifdür her ne kim īcād idüpdür ẕüʾl-celāl

775.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ṣūret-i zībā nedür bir neşʾe-i ḥüsn ü cemāl
Rūḥ u ʿaḳl u ʿilm ü dāniş ḳaṭre-i baḥr-ı kemāl

2 Rüʾyet-i çeşmi tefaḥḥuṣ eyledüm ebrārdan
Bir başardur biris idür lemʿa-i nūr-ı ḫayāl

3 Revzen-i ehl-i başīretdür cihān ārāyişi
Her birisin kıldılar āviḫte-i fikr-i meʾāl

4 Sen Muhammed ḳadrini aṭşān iken mi añladuñ
Olduġı dem parmaġı nāşire-i āb-ı zülāl

5 Ben MURĀDĪ ḳadrini gelmezden evvel bilmişem
Gelmedin Ḥavvā vü Ādem olmadın cennetde ḥāl

776.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

Yaraşur her dem celālüñ perde-i ġayb-ı cemāl
Reh-nümūn-ı ġayrüñ olsa ḥażretüñe sal sal

2 Ey baña peyġām-ı aʿlādan ḫaber viren ulu
Bārek-Allah her ne kim didüñ odur ṣıdḳu'l-maḳāl

3 Baḥr-ı ḥayretde nice bir ġavṭa ḳılsun fülk-i dil
Ḥamdü li'llâh virdi ol andan necāt-ı lā-yezāl

4 Āşkār oldukda ṣūret genc-i maʿnādür ḫafī
Kenz-i lā-yefnā dilersen himmeti ḳıl aña dal

5 İster iseñ ger maʿārifden ḫaber-dār olasın
Gel MURĀDuñ bu maḳālinden hemān kesb eyle ḥal

777.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Vāḳıf-ı esrār-ı Ḥaḳdur ʿālim-i ʿilm-i ezel
Lem-yezeldür mebde-i ʿilm-i ezeldür lem-yezel

2 ʿArż-ı ḳılsam bir seḥer cānāna ḳalbüm derdini
Cānumuñ mir'āt-ı Ḥaḳda ʿaksine dil urmış el

3 Muṣṭafā sırrı Muḥammedden nişān oldı velī
Ey nişān-ı bī-nişānı isteyen meydāna gel

4 ʿUrve-i vusḳāda ḫatm itdüñse ḫavf-ı vaḥşeti
Kūyı meydāndan çıḳarduñ uḳde oldı saña ḥal

5 Ey MURĀDĪ dem demüñdür sābit olsun dā'imā
انت بحر انت بحر انما الانهار ḳal

778.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Ey nihānī sırruñı fāş itme āfet vaz gel
Degme kesde şimdi bulunmaz emānet vaz gel

2 Bir zamāna irmişüzdür kim ʿacā'ib ḥāli var
Ḳalmadı bir kimsede hergiz mürüvvet vaz gel

3 Niceler yāram diyü iẓhār-ı ṣıdḳ eyler saña
Līk bulunmaz olar içre ṣadāḳat vaz gel

4 İʿtimād itme ṣaḳın her kimseye nuṣḥ it ḳabūl
Degme bir yāram diyene virme ruḫṣat vaz gel

5 Ey MURĀDĪ nice nice tecribem vardur benüm
Her kime yāram diseñ eyler ihānet vaz gel

779.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Sırrı ifşā eylemez ʿilm ile dānādur gönül
Baş egmez kimseye ḫānum tüvānādur gönül

2 Āb u āteşden ḫalāṣ olmış zer-i ḫāliṣ gibi
Kīmyā-yı baḫş-ı Ḥaḳḳ ile mücellādur gönül

2 Āşnā-yı ʿışḳ olalı cümleden yād oldı pes
Ol ḥabīb-i bī-mis̱āl içün muʿarrādur gönül

4 Ġam degül mihr-i cihān-ārā girü virmezse nūr
ʿĀlem-i fānīde vü bāḳīde azvādur gönül

5 Ey MURĀDĪ ʿilmüñe yoḳdur senüñ ḥadd ü kenār
Bī-kenār ü bī-nihāye özge deryādur gönül

780.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Cān u dil menzil olalı ʿışḳa şeydādur gönül
Lemʿa-i nūr-ı hüdādan pür-tecellādur gönül

2 ʿĀlemüñ nefy ile is̱bātını bilmişdür tamām
Kenz-i maḫfīdür velīkin özge peydādur gönül

3 Ġarḳa-i baḥr-ı hüviyyet oldı der-ṣubḥ u mesā
Gicede gündüzde anuñ içün aʿlādur gönül

4 Cāvidānī ʿömre düşmek degmeye kār olmadı
Ey benüm kārum bilen özge temāşādur gönül

5 Ey MURĀDĪ Ḥaḳ teʿālā niʿmeti bulmaz nefāẕ
Yaḫşı seyrān eyle gör kim ḫoşça meʾvādur gönül

781.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Ḥayretüm efzūn olur ḳılsan temāşā-yı cemāl
Kibriyā-yı ʿayn-ı vaḥdetdür bu dem celle celāl

2 Ḳābiliyyet kesb ider dil gerçi her bir fennde
Līk şarṭ-ı ḳābiliyyet dād-ı Ḥaḳdandur meʾāl

3 Ḳulzüm-i vaḥdetde dil fülki egerçi seyr ider
Vāḥidiyyet bezmine varduḳda girdāb oldı ḥāl

4 Āyet-i kübrā virür ʿālemlere neşv ü nemā
Āyet-i büşrā ile ins ile cinn eyler maḳāl

5 Ey MURĀDĪ şerḥe gelmez bu maḳāl ile beyān
ʿAḳıl olan eylesün ḥālince bir yerden suʾāl

782.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ey gönül ṣabr ile ola vaṣla dermān yaḥtemil
Ola kim bir gün teraḥḥum ide cānān yaḥtemil

2 Perde-i pindārı kaldur aradan tā kim saña
Ol cemālüñ nūrı tābān ola bir an yaḥtemil

3 Ser-te-ser eyvān ile ekvānı geşt itdüm kamu
Manẓarından mihr-i tābān ola raḫşān yaḥtemil

4 Bāb-ı ᶜışḳı çün küşāde ḳılmışam ibrām ile
Reh-rev-i dil milk-i vaṣlı ide seyrān yaḥtemil

5 Ey MURĀDĪ degme bir ḳavlüñde ḳılma ᶜışḳı fāş
Müstemiᶜ ola ḥarāret birle bī-cān yaḥtemil

783.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Tekye ḳılma bu cihāna ey şeh-i ferḫunde-fāl
Nicesine ḳıldı bu mekkāre ᶜömrüm ḥīle al

2 Cān-ı şīrīnden nice şāh u gedāyı ayırup
Eylemişdür ḳara yir altında şāhum pāy-māl

3 Ḳanı İskender ḳanı Dārā ḳanı Ḫusrevle Cem
Ḳanı Şeddād ile Nemrūd buldılar küllī zevāl

4 Cehd ḳıl ḥubb-ı cihānı ḫāne-i dilden çıḳar
Bunda eyü nesne olmaz saña ey şūrīde-ḥāl

5 Ey MURĀDĪ ẕikr-i Ḥaḳḳı kendüzüne pīşe ḳıl
Tā bula gönlüñ senüñ her dem viṣāl-ender viṣāl

784.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ac cemālüñden niḳābı ᶜayna hāʾil itme gel
Ḥālümüz cānā ġam-ı hicr ile müşkil itme gel

2 Nice bir ᶜummān-ı ḥayretde gezüp bu fülk-i dil
Ḥāṣılın taḥmīl ḳıl bī-berr ü sāḥil itme gel

3 Fikr-i heyhāt ile sevdālarda yilmek nice bir
Fāᶜil-i zencīr-i ṭūl olup müselsel itme gel

4 Ṣalmışuz dil zevraḳın deryā-yı bī-pāyāna çün
Āḫırı bir cāy-ı nā-hem-vāre nāzil itme gel

5 Ey MURĀDĪ لیس للانسان الا ما سعی
Saᶜy ḳıl her kāra saᶜyüñde tekāsül itme gel

785.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Dāmenüñe pāyuñı çek gel berü hem çün ḥabl
Ger ululuk ister iseñ işle gel yaẖşı ᶜamel

2 Nāẓır olma kimsenüñ ᶜaybına zinhār ey ulu
Ġayrı kimse dahi tā ki bulmaya sende ẖalel

3 Gel berü kūh-ı ḳanāᶜat içre ᶜanḳā ol bugün
Ḳonma her bir cīfeye pāk ol sözümi diñle gel

4 Mālı neylersin cihān bāḳī degül çün kim saña
ᶜĀḳıl iseñ gel berü ur bir dükenmez gence el

5 Gel berü diñle sözüm bi'llâhi ḥayf olmaz saña
Çek MURĀDuñ kuḥlını ᶜaynuñda ḳalmasun zibil

786.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Levḥ-i dilde naḳşını naḳş itdi naḳḳāş-ı ezel
Gelmedin bu ᶜāleme hem olmadın bu ᶜuḳde-ḥal

2 Rāz-ı pinhānum ṣorarsañ bilmedi ins ü melek
Gencüme hergiz kimesne urmadı bir ẕerre el

3 Ser-te-ser gezdüm kamu āfāḳ u enfüs ᶜālemin
Bulmadum kūyından özge ṭurmaġ içün bir maḥāl

4 Semᶜ-i cāna irdi çün kim bir nidā-yı ẕü'l-feraḥ
Her ne ki ola kamu iḥsāndur yoḳdur ᶜamel

5 Ey MURĀDĪ çün derūnuñ maḥzen-i esrārdur
Cevher almak ister iseñ gel berü dükkāna gel

787.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ẕikr-i saᶜyüm çün benüm kūyuñda kaᶜbemdür cemāl
Merve ḥaḳḳı çün Ṣafādur ārzū her māh u sāl

2 Zemzem-i eşküm firāḳuñda cihānı ḳıldı seyl
Zemzeme ḳıl nāḳa-i dil ḳaldı yolda bi-mecāl

3 Nūr-ı ᶜaynum gel eriş berḳ ura tā fevḳu'l-cebel
Ġār-ı vaḥdetde ḥarāret birledür dil pāy-māl

4 ثم عرف sırrı ᶜArāfāt-ı vücūdumdan ᶜayān
Ḥācī-yi dil eylesün pirāmeni bes bi-cidāl

5 Ey ṭavāfın isteyen ṣıdḳ ile gel ḳılgıl namāz
Recm ḳıl şeyṭān-ı nefsi ḳalmaya tā mekr u āl

6 Ey MURĀDĪ bahr-ı hikmetde olan gavvāṣlar
Katre alsunlar senüñ nazmuñdan ey derya-misāl

788.

Fe^c ilātün Fe^c ilātün Fe^c ilātün Fe^c ilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Şem^c -i bezm-i ezelīden çū münevverdür dil
Mihr-i pür-sūzdan anun içün enverdür dil

2 Oldı mir^ʾāt-ı Hudā güster ü bihterdür dil
Gel berü bir nazar it kim nice serverdür dil

3 Sırr-ı esrār-ı İlâhi ile hem-serdür dil
Āb-ı şevk āteş-i derd ile muhammerdür dil

4 Hak budur cümle tarīk ehline reh-berdür dil
Nefha-i neghet-i dil-berle mu^c anberdür dil

5 Cümleten her ne ki vardur aña mahżardur dil
Ey MURĀDĪ nazar it Ka^c beden ekberdür dil

789.

Fe^c ilātün Fe^c ilātün Fe^c ilātün Fe^c ilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Eserümden eser istерseñ eger bī-eser ol
Nazarumdan nazar isterseñ eger bī-nazar ol

2 Yārdan bulmaga isterseñ eger keşf-i cemāl
Gözüñi yāre diküp gayrı yüze bī-basar ol

3 Aç göñül āyinesin jeng-i sivādan her dem
Görmege rūy-ı habībi yüri var bī-keder ol

4 Eger ister iseñ ugramayasın bir hatara
Kimseye kılma hatā kasdını sen bī-zarār ol

5 İreyüm dirseñ eger sen de murāda ey dil
Tut MURĀDuñ sözüñi cümleye var tāc-ı ser ol

790.

Fe^c ilātün Fe^c ilātün Fe^c ilātün Fe^c ilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Bahr-ı hayretde şināv eyleyeli fülk-i göñül
Bir kenārın bulımaz tarf tarafdur mā^ʾil

2 Sāhilin terk ideli sāhile tutmadı yüzin
^c İlm-i deryāda mahāretle olupdur kāmil

3 ^c Avn-ı bād-ı himem ile ider ol tayy-ı mekān
Olmadı bu yürüyişde kesel olup kāhil

4 Gel bu maʿnāyı eger ḥāfıẓ iseñ fehmüñde
Cümle erkānı bilürsin saña yoḳdur müşkil

5 Bu MURĀDuñ kelimātını urup izʿāna
Añlar iseñ ne güherler ḳılasın sen ḥāṣıl

791.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Rūy-ı dil-dāre muḳābil yine mirʾāt-ı göñül
Eyledi ʿışḳ-ı ḥaḳīḳatde beni ol kāmil

2 Ṣunʿını göreli ṣunʿında anuñ ṣubḥ u mesā
Meh ü mihrin ḳamunuñ eyledüm ʿāṭıl bāṭıl

3 Ben ne bildüm ki bizüm bilmegümüz bilmededür
Bu bilişle ḳamu bilmekleri ḳıldum ḥāṣıl

4 Her ḳaçan kim irişe ʿilm-i ẓiyā maṭlaʿına
Ṭāliʿ-i saʿd ile saʿdumda görünmez ḥāʾil

5 Bu kelāmında MURĀDĪnüñ eṡer bulduñ ise
ʿĀlim olġıl yüri var nefsüñi olma cāhil

792.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Ṣana mısın ḳıla ey dil sana dünyāda menāl
Terk eyleme ḳanāʿat çü geçer ʿizzet ü māl

2 Benlügi terk idüben eylügi var pişe idin
Ġarra olma bu cihāna saña gelmeye melāl

3 Ehl-i ḥāl ister iseñ olmaġa ey ḥāl ehli
Var bu ḥāli giderüp yirine özge ḥāl al

4 Fānī dünyā benüm oldı diyüben daʿvī ḳılan
Kellesi ṭopraġun altında yatur hem çü sifāl

5 Ey MURĀDĪ çü bilürsin bu cihān fānīdür
Nice bir eyleyesin herkese ʿarż-ı aḥvāl

793.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Şemʿ-i bezm-i ezelīden yine pervāne-i dil
Ne ṣanursın anı sen olmadı mı ol kāmil

2 Ger dilerseñ bulasın sen daḫi küllīde kemāl
Dilüñi cehd idüben eyleyesin sen nice dil

3 Ġam-ı sevdāyile yaġun erimeyince müdām
Vaṣl-ı yāri nice sen idebilürsin ḥāṣıl

4 Gitmeyince bu göñül āyinesinden jengüñ
Ref^c-i ḥucb eyleyimezsin anı sen bellü bil

5 Ey MURĀDĪ işi işle işi işleme ṣakın
Dā'imā aña duruş kāruñı bī-hemtā ḳıl

794.

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Gördi çūn yār yüzin çok ṣalavāt eyledi dil
Kelimāt eyleyirek kesb-i ḥayāt eyledi dil

2 Didi kim oldı mü'ebbed saña bu ḳurbiyyet
Aldı emrini bu vech ile berāt eyledi dil

3 Gördi çūn ḫayme-i ecsādı ḳonup göçmededür
Rūḥını kıldı muḳīm ^cayn-ı s̱ebāt eyledi dil

4 Mürde iḥyāsına sā^cī vü mücidd oldı hemān
Ḳıldı taḳdīs-i Ḫudāyı nefeḥāt eyledi dil

5 Bildi çūn nūr-ı yaḳīni bu MURĀDĪ enver
Lem^ca ile niçe baḥrı ḳaṭarāt eyledi dil

795.

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Ne revādur saña kim ḥüsnüni yād ide ^cuḳūl
Ḥāşa li'llâh ki senüñ künhüñe rāy ide vüṣūl

2 Vāṣıl-ı mutlaḳa ṣordum ki nedür sırr-ı ^cacib
Didi kim sırr-ı nihān ol ki saña ol didi ol

3 Kün didi şerḥe gelür mi ^cacabā ne ki murād
Terk idierseñ bu murādı ire maḳṣūduña yol

4 Cāna ḳıysaydı eger ^cĪsī-i Meryem ey dil
Āsmānda ḳalur idi yine ḳılmazdı nüzūl

5 Ey MURĀDĪ bu cihān milkini terk eyle yüri
Ma^crifet bābını keşf eyleye tā kim saña ol

796.

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Cür^ca nūş oldı yine dest-i Mesīḥādan dil
Mest-i lā-ya^cḳıl olupdur yine ṣahbādan dil

2 Dür-i deryā-yı ḥaḳīḳat bu kelām-ı dil-cū
Ḳaṭarāt itdi hüveydā yine deryādan dil

3 Lāmiʿ-i şemsi eḥad nūrını beẕl eyledi dil
Ḳamerāsā anı aḫẕ eyledi aʿlādan dil

4 Şeref-i ḳurb-ı ʿaṭāda diledi menzilini
Geçdi pes anuñ içün seyr-i temāşādan dil

5 Ey MURĀDĪ seni yār eyledi çün kim maḫṣūṣ
Zīri terk eyledi geçdi daḫi bālādan dil

797.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Baḥr-ı ḥayretde n'ola ġavṣ ide bu geşti-i dil
Nefḫa-i rūḥ iledür cevher-i ʿaḳla māʾil

2 Ḥaẓret-i vāḥidi ism ile müsemmāda gözet
Başar u semʿ u zebānuñ saña cümle ḥāʾil

3 Revnaḳ-ı ʿahdı ḳabūl eyle ulu niʿmetdür
Niʿmetüñ şükrini ḳıl olmaya kāruñ müşkil

4 Lāḥıḳ olmasa eger ẕerre-i pertev cāna
Nice imkān olur idi bulına vech-i sebīl

5 Ey MURĀDĪ seni ʿālem ne bilür aʿmādur
Vāḥidi iki görür olsa eger dīdede ḳıl

798.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Rūḥ-ı zībā-yı dilārāda cemāl istedi dil
ʿİlm-i ʿulā ile uḫrāda kemāl istedi dil

2 Zāʾir-i kūy-ı ḥabīb oldı ḳurbiyyet
Cezbe-i ʿışḳ-ı cemīl-i müteʿāl istedi dil

3 Çeşm-i nāẓır gözedür vechini cehd ile tamām
Līk her laḥẓada fikriyle ḫayāl istedi dil

4 Ġam-ı endūhı ḳoyup vaʿde-i ferdā olmaz
Dūrı terk itdi dem-i laḥẓada ḥāl istedi dil

5 Ey MURĀDĪ kelimātuñ işidelden berü āh
Ṣanma kim anı ḳoyup özge maḳāl istedi dil

799.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Ṣubḥ-ı ṣādıkda eger ṭāli^c ola nūr-ı cemāl
جاء عبداً لاولی قال و من عمر ضال

2 راز دل خفاسنه از راز طلب کرده نیاز
Nāzını añlayalı ḳıldı niyāz ile maḳāl

3 Cān fidā ḳılalı cānāna ^caceb rūḥda dil
شاکراً من نعم کان عظیماً من مال

4 رونقه عمر منه اوزره ز عمرش ان بار
Ben nice şükrin anuñ ḳılmayayın mālā māl

5 کان صبا بحیوة وله الحی صمد
Çūn MURĀDīde anuñ oldı bu ẕāt-ı ef^cāl

800.

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Kime feryād ideyin senden ey bī-dād göñül
Olmaduñ yāruñ elinden n'ideyin şād göñül

2 Seni ḳaşı gibi eyledi hilāl ol meh-i nev
Gün yüzin görmek ile olmaduñ ābād göñül

3 Şöyle ḥabs itdi seni ol ẕeḳanı çāhında
Olmaduñ iki cihānda meded āzād göñül

4 Zülf-i Leylāsı seni bende ḳodı çūn Mecnūn
Leb-i Şīrīni seni eyledi Ferhād göñül

5 Bu MURĀDĪ ḳulınuñ göñlini çūn almaz ele
Ḥaşre dek eyleyiser āh ile feryād göñül

801.

Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilātün Fe^cilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Ḫāk-ı rāh-ı ḳadem-i server-i insān olgıl
Ṭal ma^cāni yemine ṣāḥib-i ^cirfān olgıl

2 Ḳoma ḥayretde özüñ mihr-i dıraḫşān olgıl
Gūş ḳıl pendümi gel mīr-i suḫan-dān olgıl

3 Ḳoma ayıḳda özüñ ^cilm ile bürhān olgıl
Her cihet bezmine gel şem^c-i şebistān olgıl

4 Ẓulümāt içre olana meh-i tābān olgıl
Mürdeler cismine bi'llâh bu gün cān olgıl

5 Ṭut MURĀDuñ sözini çābük-i meydān olgıl
Bu mu^cammāyı bilüp ṣāḥib-i iẕ^cān olgıl

802.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Hem-dem-i yār olalı cümleden ekremdür dil
Yārı taᶜẓīm ideli nice muᶜaẓẓamdur dil

2 Cümleden el yudı çün yāra muṭīᶜ oldı muṭīᶜ
Kerem-i yār ile gör nice mükerremdür dil

3 ᶜİlm-i uḫrā ile ūlāyı bilürse ne ᶜaceb
ᶜĀmil-i ᶜilm ola çün ᶜilm ile aᶜlemdür dil

4 İntiḫāb itdi ḳamu kārını her kārında
Çekilüp başını ḳurtardı müsellemdür dil

5 Ḳamu ögrendi eyü yavuzını dünyānuñ
Gör MURĀDĪ gözüñ ac nice muᶜallamdür dil

803.

Müstefᶜilün Müstefᶜilün Müstefᶜilün Müstefᶜilün

(--.- --.- --.- --.-)

1 ᶜIşḳuña düşen n'eylesün cānā iki dünyāyı ol
Derdüñe düşen n'eylesün ġılman ile ḥavrāyı ol

2 Dutan cenābuña yüzin geçmek gerekdür ġayrıdan
Ḫūn eyleyüp eşkini ḳosun aġ ile ḳarayı ol

3 Terk eyleyüp lübs-i ḳaba geysün muraḳḳaᶜ bir ᶜabā
Olsun ġarīb ü mübtelā terk eylesün dünyāyı ol

4 Olsun ḳamudan ol ḥaḳīr igende bir köhne ḥasīr
Olsun yed-i ᶜışḳa esīr terk eylesün meᵓvāyı ol

5 İster ise bu ᶜizzeti olsun MURĀDĪ ḫalveti
Kim bulmaḳ ister rıfᶜatı ḳılsun ṭaleb Mevlāyı ol

804.

Müstefᶜilün Müstefᶜilün Müstefᶜilün Müstefᶜilün

(--.- --.- --.- --.-)

1 Her ne ki bulıser ẓuhūr iden Ḫudādur bilmiş ol
Her birisi rāh-ı Ḫudāya reh-nümādur bilmiş ol

2 Ṣabr-ı ḳażā ḳıl ey göñül didi يحب الصابرين
Her ne ki gelse nīk ü bed Ḥaḳdan ᶜaṭādur bilmiş ol

3 Metn olmaġıl şerḥ olıgör şerḥ-i müşerreḥ olıgör
Giryān olursa yolına gözüñ sezādur bilmiş ol

4 Şerᶜe ḳılanlar iḳtidā nūr-ı mübīne irdiler
Kim iḳtidā ḳılsa göñül ol muḳtedādur bilmiş ol

5 Hāydan hüviyyetden murād añla MURĀDĪden murād
Her ibtidā vü intihāda müntehādur bilmiş ol

805.

Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün
(--.- --.- --.- --.-)

1 ʿIşḳ ile yoḳladı özin gördi özinde çün kemāl
Virdi göñül mürġine pes uçmaġa iki perr ü bāl

2 Ṭaḳdı ḳanadıdur aña ḳıldı bu niʿmeti ʿaṭā
Āyine-i ʿālem-nümā eyledi virmedi zevāl

3 Semʿine irdi çün nidā oldı nidā aña ġıdā
Ḳaldı elifle dāl ü ḥā kendüye oldı pes o dāl

4 Kendüyi gördi kendüde kendüyi buldı kendüde
Kendüde oldı kendüde bulmadı noḳṭa pes maḥal

5 Ger sen MURĀDĪ isteseñ bilmege sırr-ı maʿniyi
ʿIşḳ ile ʿaḳlı cemʿ idüp ʿaḳlı ḳo ʿışḳı ṣatun al

806.

Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün
(--.- --.- --.- --.-)

1 Ey dil nice ġafletdesin tevḥīde gel tevḥīde gel
Bildüm seni ʿuzletdesin tevḥīde gel tevḥīde gel

2 Mevlāya ṭāʿat eylegil dāʾim ʿibādet eylegil
Emre ʿiṭāʿat eylegil tevḥīde gel tevḥīde gel

3 Rabbuñ senüñ ġaffārdur her cürmini settārdur
Kimi seve muḫtārdur tevḥīde gel tevḥīde gel

4 Īmānumuz tevḥīddür sulṭānumuz tevḥīddür
Cānānumuz tevḥīddür tevḥīde gel tevḥīde gel

5 Eyle MURĀDĪ sen ṭaleb ne var ise çün sende hep
Sırr-ı Ḫudā sırr-ı ʿaceb tevḥīde gel tevḥīde gel

807.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Ḫayālāt-ı cihāndan ḳalbüñi pāk eyle ey ʿāḳıl
Ki tā göñlüñ serīrinde ṭuta şāh-ı cihān menzil

2 Ḫas u ḫāşākdan pāk it sarāyını fuʾāduñ sen
Sarāyuñ ṭāhir olmayınca olmaz her işüñ ḥāṣıl

3 Ḳuru ġavġāsını arduna atġıl sen bu dünyānuñ
Ḳamu māl ile cāhuñ ḳalmayısar saña bellü bil

4 Şu cān ṭūṭīsi şimdi kim ḳafesde söyleşür güftār
Ecel ṣayyādı bir gün ṣayd idiser olmaġıl ġāfil

5 MURĀDĪ kendü fikrüñe uyuben ḳılmaġıl bir kār
Ṭuta gör pīr-i rāhuñ dāmenin kim ḥal ider müşkil

808.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Eger ḳullukda ṣādıḳsañ baña sulṭānı göstergil
Muvaḥḥid mümin iseñ gel baña īmānı göstergil

2 Eger ʿışḳuñda gerçekseñ gerekdür daʿvāya maʿnā
Maḥabbetde zamān vardur baña ol anı göstergil

3 Eger ümmü'l-kitāb içre bilürseñ maʿnā-yı iḫlāṣ
Eger ḥıfẓ-ı ʿulūm itdüñse gel Ḳur'ānı göstergil

4 Cihānda niceler vardur ṭabīb adına cāhiller
Ṭabīb-i ḥāẕıḳ olduñsa baña dermānı göstergil

5 MURĀDĪ merd-i meydāndur elinde ṭop ile çevgān
Eger daʿvā-yı merd eyler iseñ cevlānı göstergil

809.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Geçenden geçmişem yārā nedür māżī vü müstaḳbel
Senüñ ile göñül çün vāḥid oldı oldı ol ekmel

2 Muʿammā remzini bildi şu kim ders oḳıdı senden
Fażīlet şerḥini bilenler oldı fāżıl-ı efżal

3 Mekān ile zamānı tārik ol vaḳt ister iseñ ger
Muvaḳḳat ol yüri ḳatlin ṣaḳın olmayasın esfel

4 Kelām-ı ehl-i ḥaḳdur bu bunı gūş eyle cān ile
Menāṣıb ister iseñ ger Ḫudānuñ ḳapusına gel

5 MURĀDuñ bu kelāmına kim ola diye maʿnāyı
Bu yer(de)dür ki bunda cümle aʿlem oldılar echel

810.

Mefʿūlü Fāʿilātün Mefʿūlü Fāʿilātün
(--. -.-- --. -.--)

1 Şemʿ-i cemāl-i yāre pervāne oldı bu dil
Anuñ içün olupdur bu fenn-i ʿışḳa māʾil

2 Baḥr-ı maḥabbet içre ġarḳ oldı zevraḳ-ı dil
Ṭoldurdı anuñ için çoḳ cevher itdi ḥāṣıl

3 Fetvā vü dersi ḳodı ʿilm-i ledünden aldı
Ezberledi o fende nice nice mesāʾil

4 Cān-ı ʿazīzi nitsün cān-ı ʿazīzi buldı
Ḳodı iki cihānı ʿışḳ ile oldı ʿāḳıl

5 Remzini bu MURĀDuñ bilmekde ʿālem ʿāciz
Allāh ile olanlar her işde oldı kāmil

811.

Mefʿūlü Fāʿilātün Mefʿūlü Fāʿilātün
(--. -.-- --. -.--)

1 Gīsūların nigārum ḳılmış yüzine māʾil
Ṣan rūy-ı māha ey dil olmış seḥāb ḥāil

2 Ben mürdeyi ḳıl iḥyā vaṣluñla ey Mesīḥā
Bu derd-i ʿışḳ cānā ḥālümı ḳıldı müşkil

3 Hicrüñ şebinde māhum çoḳdan nihān olurdum
Āhum şerārı baña ger olmasa mesāʾil

4 Elden ele düşürüp sünbül ṣaçuñ daġıtma
Ṣaḳla sen anı ʿömrüm olmaz yabanda ḥāṣıl

5 Sevdā-yı zülfüñ ey cān ḳıldı beni çü Mecnūn
Ḥırz olsun eyle leylüm ḳoluñ baña ḥamāʾil

6 Dimiş rakīb yāre kulunam eli baglu
Bend olsun ana yā Rab aglal ile selāsil

7 Mihrāb-ı kaşların sen kıl secde-gāh yērun
İster iseñ MURĀDĪ bulmak yüce menāzil

812.

Müfteʿilün Mefāʿilün Müfteʿilün Mefāʿilün

(-..- .-.- -..- .-.-)

1 ʿİlm-i hakīkī yā fetā sırrına rāciʿ añlagıl
Sırrına رَابِع 'üñ yine ʿilmini vāsiʿ añlagıl

2 Zerrece var ise eger gayra ʿalāka-i fuād
Vasl-ı habībe sen anı cümleyi māniʿ añlagıl

3 Āyet-i ذي البَشَر nedür ādem olan bilür anı
Ādem olanı ey beşer herkese nāfiʿ añlagıl

4 İster iseñ gına eger sanʿat idin kanāʿati
Diler iseñ ʿazīzi ger sen anı kāniʿ añlagıl

5 Cemʿ ile cemʿ hālini añlayımadı ehl-i hāl
Diñle sözin MURĀDĪnüñ kavlini cāmiʿ añlagıl

813.

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

(--. .---. .--. .--)

1 اعتصمت الى ربّ هو الحقّ جليل
فرد احد مقتدر الله جميل

2 Hālümi ne hācet ki beyān ide zebānum
الدمع من العين الى حالي دليل

3 Elbette bu hālümden o yārüñ haberi var
القلب من القلب الى القلب سبيل

4 ʿĀşık nice sag ola çū senden ola ayru
العاشق من هجرك فانٍ و عليل

5 Hāşā ki MURĀD ayruya meyl eyleye senden
قلبي لك من عهد الى الابد يميل

814.

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

(--. .--. .--. .--)

1 Bāg-ı felek içre begüm açıldı mı bir gül
Kim üstine anuñ varup aglamaya bülbül

2 Fānī durur ey sāki geçer çünki bu eyyām
Gel ʿayş idelüm eyleme lütf eyle tekāsül

3 ᶜUşşāḳa ṣıfāhān ile ᶜuzzālı nevā ḳıl
Ey muṭrib-i ḫoş-naġme-serā ṭurmaya ḳulḳul

4 Ben ᶜāşıḳa riḳḳat ḳılup ey dōst ṣürāhī
Ḳan aġlayuben meclisi ḳıldı ṭolu ġulġul

5 Uzatma elüñ genc-i leb-i yāre ṣaḳın kim
Baġlamaya destüñi senüñ zincīre kākül

6 Ey gözleri mestüm dil-i bī-māra naẓar ḳıl
Hicrüñ odına sīne kebāb oldı yaşum mül

7 Bir dem yüzine gül bu MURĀDīnüñ eyā gül
Hicr āteşine nice yanup ola tenüm kül

815.

Mefᶜūlü Mefāᶜīlü Mefāᶜīlü Feᶜūlün

(--. .--. .--. .--)

1 Gel ᶜāşıḳ iseñ yār ile gel bir demi dem ḳıl
Bir sikke ḳo ᶜāşıḳlar arasında ᶜilim ḳıl

2 Vāᶜıẓ sen eger bulduñ ise çāre ḫalāṣa
Gel ḥālümüze ḳo bizi lûṭf eyle kerem ḳıl

3 Ger ister iseñ olmaġa dil-dār ile ḫalvet
Sen kendüñ aradan çıḳarup cümle ᶜadem ḳıl

4 Yaşuñı görüben saña raḥm eyler ise ger
Yaşuñ yirine gözlerinüñ ābını dem ḳıl

5 Gūş eyle MURĀDuñ bu kelāmını ḥabībā
Dünyā sözini diñleme semᶜüñi aṣem ḳıl

816.

Müfteᶜilün Fāᶜilün Müfteᶜilün Fāᶜilün

(-..- -.- -..- -.-)

1 ᶜİlm ü edeb öġrenen cümleye oldı delīl
Lik ṣorarsan bizi cümleye ᶜayne'l-cemīl

2 Ḥubb-ı ḥabīb ile biz olduḳ ezel āşnā
Oldı ḥisāb-ı ebed geçmedi bir ay u yıl

3 Mihr-i ṭarīḳatde biz elde çerāġ oynaruz
Anuñ içün ḳalmadı yolda bir ibn-i sebīl

4 Bilmegi terk eyle yār tā kim olasın ᶜālim
Ṣoñra bilesin bizi söz bu durur bellü bil

5 Oldı MURĀDī yine sāḳī-i ᶜayn-ı zülāl
Nūş ide bu şerbeti her kim olursa ᶜalīl

817.

Mef^c ūlü Fā^c ilātü Mefā^c īlü Fā^c ilün

(--. -.-. .--. -.-)

1 Gördüm çü ^c aynumı iki ṣūretde bir miṡāl
Āyīne gösterür niçe yüzden niçe cemāl

2 Rūḥum vücūhını yine ^c ayn ile görmişem
Rūḥum meṡābesinde göründi nice ḫayāl

3 Encümler oldı leyle-i deycūra meş^c ale
Ṣag u ṣolumda şems u ḳamer oldı perr ü bāl

4 Ḳurdum ṭanāb-ı cūd ile çün ḫayme-i vücūd
Sāyemde kimi ḳonar ider kimi irtiḥāl

5 Niçe naẓar ḳılur idi bu ^c āleme MURĀD
Ger çekmeseydi çeşmine kuḥl-i vücūdı ḥāl

818.

Mef^c ūlü Fā^c ilātü Mefā^c īlü Fā^c ilün

(--. -.-. .--. -.-)

1 Gam-ḫānemüzde yār ile tenhādadur göñül
Ẓan itme seyr-i gülşen-i ṣaḥrādadur göñül

2 Dünyā ṭolarsa Nūḥ ile ẓabt eylemek muḥāl
Geştī-miṡāl ^c aceb ulu deryādadur göñül

3 Şimdi ṣorar iseñ eger ey ṣāḥib-i kemāl
Ẓann eyleme ki dünyāda ^c uḳbādadur göñül

4 ^c Aḳl iremez kemālin müstefsir olma gel
^c Ayn-ı ma^c āniye naẓar a^c lādadur göñül

5 Bildi MURĀDĪ sırrını şerḥindedür ḫafī
Ẓāhir gözet anı igen iḫfādadur göñül

819.

Mef^c ūlü Fā^c ilātü Mefā^c īlü Fā^c ilün

(--. -.-. .--. -.-)

1 سبحان من تفرّد بالعزّ والجلال
سبحان من تعزّز باللطف والنوال

2 Oldı ḳadīm-i ẕāta çü şāhid vücūd-ı pāk
سبحان من توحّد بالعزّ والكمال

3 Ḥādisdür ayrusı velī oldur ḳadīm pes
سبحان من نهايته لا يدرك الخيال

4 Mikdāra göredür ḳamu eşyāya feyż-i Ḥaḳ
سبحان من تنزّه عن شبه والمثال

5 Oldı MURĀDĪnüñ çü kelām-ı ḥaḳīḳī bu
سبحان من يسبّح في الحال والمقال

820.

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

(‒‒. ‒.‒. .‒‒. ‒.‒)

1 Her dem ġıṭāsını eger açsaydı ol cemāl
Kalmaz idi cihānda ne resm ü ne ḫōd ḫayāl

2 Bir ẕerresi durur viren ᶜālemlere ḥayāt
Ger cümle olsa olmaz idi hīç bir necāl

3 Rāh-ı hidāyet olmasa meslek egerçi kim
Ṭoġrı ṭarīḳe varmaġa olmazdı ittiṣāl

4 Cān oldı gerçi arada ammā sebeb ne kim
Olsa cüdā olur yine rūḥ olmaġa maḥāl

5 Geldi MURĀDĪ ᶜāleme bir ṣūret-i beşer
Bilmedi anı bilmeyiser ᶜilm ile meᵓāl

821.

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

(‒‒. ‒.‒. .‒‒. ‒.‒)

1 Mafī'ż-żamīri ḳılma göñül āşkāre gel
Ḳalbüñ sefīnesin ata gör bir kenāra gel

2 Niçe devān olup ḳılasın ser-te-ser güẕer
İnṣāf şimdiden girü gel bir ḳarāra gel

3 Devlet saᶜādet ister iseñ ey refīḳ ger
Ẓulmetde ḳalma gel berü bir baḫtiyāra gel

4 Milk-i vücūda çün seni gönderdi lā-yenām
Terk eyle ġafleti dil u cānuñ uyara gel

5 Fāş itme sırr-ı ᶜışḳı şu kim ehli olmadı
Var ise ger MURĀDĪ hemān ehl-i kāra gel

822.

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

(‒‒. ‒.‒. .‒‒. ‒.‒)

1 Sırr-ı nikāba ṭāḳati keşf eylemezse dil
Ḫām-ı bürehnedür dahi ol puḫte-dil degil

2 Rāy-ı müveccehüñ ne ḫaṭā eylemiş ᶜaceb
Rāz-ı derūn derūnına ḥucbındadur muḥil

3 ᶜAyn-ı ḥażarda bu sefer-i iḳtiżā nedür
Olma ḥabīb-i dil bu suᵓālumda münfaᶜil

4 Virdi cevābını ki ḳaçan şems ide ṭulūᶜ
Olmaz mı her sitāre-i seyyāra mużmaḥil

5 Miṡl-i MURĀD ister iseñ ḳıl tecessüsi
Bulmayasın ger ᶜömrüñ ola ṣad hezār yıl

823.

Mefᶜūlü Faᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

(--. -.-. .--. -.-)

1 Senden baña ne kim gele cānā sitem degül
Cevr ü cefāñ bu dile aṣlā elem degül

2 ᶜĀşıḳda her ne deñlü ola ṣıdḳ ile ṣafā
Yārinden özge maṣlaḥat aña ehem degül

3 Derdini şol kişi görüp ide taḥammüli
Dermānını bulur ᶜaḳabince bu gam degül

4 Şol kimse kim rıżā vire Rabbüñ ḳażāsında
Mirᵓāt-i ḳalbi żerrece anuñ żulüm degül

5 İḥsān idüp daḫi gerü minnet iden kişi
Bilgil MURĀDĪ sen anı ṣāḥib-kerem degül

824.

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

(.-.- ..-- .-.- ..-)

1 Bize ᶜināyet idelden müyessirü'l-āmāl
Ḥaḳāyıḳında görülmiş durur kamu aḥvāl

2 Muᶜayyen oldı vücūda vücūd-ı lā-yuḥṣā
Bu fiᶜlümüzde ne var ser-te-ser görünse fiᶜal

3 ᶜAmel berāberine maḥżarında ḥāżırdur
Ḥużūr-ı ḳalb iledür fiᶜl ile olan efᶜāl

4 Mesīḥ olsa eger sübḥasında ṣad dāne
Ieᶜāli-i ezelīdür olan bu māfī'l-bāl

5 Murādī reşḥa-i ḳudretdedür egerçi vücūd
Vücūd kāsesini eyleme kemişli sifāl

825.

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

(.-.- ..-- .-.- ..-)

1 Gelüp żamīrüme düşdi yine ḫayāl-i ezel
Ebed çıkar mı bu ḳalbümden ol menāl-i ezel

2 Oḳudı āyetini göñlüm eyledi ḫatmi
Muḥaḳḳaḳ oldı maḳālümde bu maḳāl-i ezel

3 İder mi mürġ-i ᶜaḳıl evc-i ḥikmete pervāz
Ṭaḳılmasaydı eger aña perr ü bāl-i ezel

4 Ebed ḫumārı iderdi ebed şarāb-ı elest
Meded irişmese ger cürᶜa-i zülāl-i ezel

5 MURĀDĪ ḳabża-i ḥükmündedür kamu ne ki var
Elüñ durur kamuya muḳsim-i nevāl-i ezel

826.

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

(.–.– ..–– .–.– ..–)

1 Muvānesetle göründi ʿuyūna māfi'l-bāl
Zihī ʿulūm-ı dilārā zihī ʿacā'ib ḥāl

2 Naẓare eyleyeli revzen-i kemāle gözüm
Görünmedi göze noḳṣān heb göründi kemāl

3 Bedāyiʿ-i nefeḥata bediʿ olur ḳavlüm
Bu ḳavlümi göreli lāldur ḳamu aḳvāl

4 ʿAlā'im oldı ḳamu ʿāleme ḫuṣūṣ-ı niḳāb
ʿAceb olur bu niḳābumda keşf olursa cemāl

5 MURĀDĪ aḥsen-i vech üzredür egerçi vücūh
Velī bu vech ile olmış durur ḳamu aḥvāl

827.

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

(.–.– ..–– .–.– ..–)

1 Seni diler çū muʿayyen ẓiyāyı n'eyler dil
Beyān olursa yaḳīn ibtidāyı n'eyler dil

2 Muḥaddisānı vücūda ḫaber virür çū vücūd
Ḫaber virürse bedīʿa nidāyı n'eyler dil

3 Yaḳīne ʿilm iledürse ẓevī'l-ʿuḳūl n'ider
Çū ʿaḳlın aldura pes iltica̅yı n'eyler dil

Cemāl ḳılsa tecellī celāli maẓhardur
Arada ḳaldı çū ṣubḥ u mesāyı n'eyler dil

5 MURĀDĪ nehy ideli ol sivādan oldı beri
Sivāyı añladı çün müntehāyı n'eyler dil

828.

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

(.–.– ..–– .–.– ..–)

1 Cemālüñ āyinesini naẓarda göstergil
Telaṭṭuf ile bu ḥüsnüñ eserde göstergil

2 Beyānuñ ile ʿayānun ḫafī nihānīdür
Müsāfirem baña ʿavnüñ seferde göstergil

3 Civāruna eger irsem ʿazīzüm ʿizzet idüp
Baña sen ecr-i ʿaẓīmi ḫaẓarda göstergil

4 Eger ki şems-i cemālini inkişāf idesin
Anuñ şuʿāʿını devr-i ḳamerde göstergil

5 Muʿīn olalı müsemmāyı ismi rābıṭdur
Baña muʿāvenetüñ her ḫaṭarda göstergil

6 MURĀDĪ ḥüsn-i ḳabūl ile ḳılduñ ise ḳabūl
Anuñ murādını ḥīn-i seḥerde göstergil

829.

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün
(.-.-   ..--   .-.-   ..-)

1 Muḥāṣemetde ne var sendedür çū ḥüsn-i ezel
Cenāna rāġıb olup yā nedür bu ṭūl-ı emel

2 Nişāne virmedüg'içün cemāl-i rūyuñdan
Ḳamu ᶜuyūna ḥicāb oldı ġaflet ile sebel

3 Miṡāl görmedi aṣlā olur mı saña naẓīr
Cihānda rūy-ı siyāh oldı ol ki didi bedel

4 Nedür bu ḳudret ü ḳadrüñ ki ḳaṭredür taḳdīr
Muḥaddiṡān-ı ᶜuḳūl eylemişdür anda cedel

5 Eger ḥayāt-ı ebed ister iseñ ey ᶜāşıḳ
Ṣadāḳati ele al bu MURĀDĪ yanına gel

830.

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün
(.-.-   ..--   .-.-   ..-)

1 ᶜAceb ṣadīḳ durur her ki ola saña ḫalīl
Ṣadāḳatüme benüm ṣıdḳ-ı ekber oldı delīl

2 Maḥabbet ile çū aᶜla durur ġam olmaz aña
Şol kimse bilmedi oldur iki cihānda ẕelīl

3 Ṣımāḫ-ı cāna gelürse nidā-yı ẕi'l-ikrām
Muḥaḳḳaḳ olduñ ise sırrını muḥaḳḳaḳ bil

4 ᶜAyan olursa gümān itme kim nihāndur bu
Nihān olursa ᶜayāndur gel itme ḳāl ile ḳīl

5 MURĀDĪ merd-i ezeldür ezeldedür ẓāhir
Müdāvemet görinür isteme yüri teᵓvīl

831.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.--   -.--   -.-)

... seni gördi saña kıldı suᵓāl   Ol daḫi didi seni saña maḳāl
...i pes ᶜışḳ ile şeydā ḳıldugın   Eyledi ḳılup nice dürlü neᵓāl
...ın u ẓāhirde ālā gözledi   ᶜAyn ile ḳıldı özin bir ṭurfa ḥāl
... içün cāna cānın āşnā   Eyledi cān ü göñülden irtiḥāl
...URĀD aldana mı fānī deme   Bildi kim dünyā durur ẓıll-ı ḫayāl

832.

Fāᶜilātün Fā ilātün Fāᶜilün

Ey kulūbı seyr iden peydāya gel   Kaṣdı terk it maḳṣad-ı aḳṣāya gel
Niçe bir maḫlūḳa baş indüresin   Gel berü gel ḥażret-i Mevlāya gel
Ārzū-yı nefsüñi kıl ber-ṭaraf   Cennet-i tevḥīde gel ʿalāya gel
Semᶜ-i cānı kıl küşāde ey piser   Ṭārik-i dü ᶜālem ol ortaya gel
Guş kıl bir ḥarf kim biñ ḥarf durur   Bu MURĀDuñ āyet-i kübrāya gel

833.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-)

Cān u dilden çün seni kıldum ḳabūl   Añladum bildüm seni aṣle'l-uṣūl
Çūn ṭarīkündür ṣırāṭ-ı müstaḳīm   Bundan özge bulmadum bir ṭogrı yol
Ḳalbi ḳalb iden durur ṣāḥib-hüner   Vuṣlat istersen eger bu resme ol
Kesme ümmīdi ṣaḳın Allâhdan   Ḥaddi yoḳdur lûṭfınuñ gāyetde bol
İster iseñ bulmaga ḥāletde ḥāl   Baḳmagıl zinhār imdi ṣag u ṣol
Çoḳ durur ᶜālemde bil ehl-i ṣuver   Añlama her gördügüñ ṣāḥib-vüṣūl
Ey MURĀDĪ ister iseñ yaḫşılıḳ   Kimseyi incitme var ḥālünde ol

834.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-)

Gel berü ḳalbüñ muṣaffā eylegil   Kendüñi Ḥaḳdan temennā eylegil
Kendüñi gün içre nā-peydā ḳılup   Özüñi peydāda peydā eylegil
Ẕerre iken mihr-i raḫşān olıgör   Ḳaṭre-i ᶜışḳ ile deryā eylegil
Ten gibi esfelde ḳalma menzilüñ   Hem çu cān-ı pāk aᶜlā eylegil
Ey MURĀDĪ ḳalbüñüñ āyinesin   ᶜIşḳ ile pāk ü mücellā eylegil

835.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-)

Cān ü dilden ol müberrā ey göñül   Neylesüñ ᶜāşıḳ olanda cān ü dil
Cānı ḳurban eyle cānān yolına   Böyle olmayınca olmaz bellü bil
Māsivā terkin urandur merd-i dīn   Gel bu remzüñ remzini izᶜān kıl
Gel berü maᶜnā yüzinden al niḳāb   Gözlerüñde ger sebel var ise sil
Guşuna algıl MURĀDuñ sözlerin   Ehl-i dil yanına var destüñle il

836.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-)

Ey kemālüñ ṣafḥa-i ᶜālemde ḥāl   Her kişi ṭutar egerçi bir ḫayāl
Nāḳil ü menḳūlı bir naḳl itdiler   Pes olur elʾān niçe ḳīl u ḳāl
Eyledi taḳdīrini taḳdīrde   Her bir işde yā nedendür bu cidāl
Oldı pes anun cevābı اعلمو   Söylenildi bunda niçe biñ maḳāl
Ey MURĀDĪ işte kāruñ ḥāṣılın   Tā olasın her zamān ferḫunde-fāl

837.

Fa^c^ilātün Fa^c^ilātün Fa^c^ilün

(-.-- -.-- -.-)

Bir kemān ebrū mıyānum kıldı dāl   Aldı gönlüm eyleyüben baña al
Vādī-i ḥayretde koyup bī-nevā   Eyledi zülfi gibi āşüfte ḥāl
Ol lebi Şīrīne Ferhād olalı   Eylerem ben kūh-ı ^c^ışk ile cidāl
Rāh-ı ^c^ışkında anuñ ben sālike   Derd ü ġamından ġayrı olmadı nevāl
Pūte-i çeşmümde sīm-i eşkümi   Āteş-i ^c^ışk ile ol yār itdi kāl
Çokdan aġlardı gözüm yaşın döküp   Anı eglendürmeseydi ger ḫayāl
Ey MURĀDĪ kūy-ı yāri kılma terk   Ger müyesser ola dir iseñ viṣāl

838.

Fe^c^ilātün Fe^c^ilātün Fe^c^ilün

(..-- ..-- ..-)

Sırr-ı ^c^ışkı çū dilüm bildi ezel   Çekdi ġayrıdan anuñ çūn ol el
Eyleyüp ^c^ālem-i kübrā özini   Nām-ı ^c^arşı özine kıldı mahal
Genc-i ma^c^nā-yı nihāyetdür bu   Kılmasun kimse bu ma^c^nāda cedel
Dileyen bilmege ^c^ilm-i ezelī   Ṣāliḥ olup ide ol ṣāliḥ ^c^amel
Gel MURĀDuñ sözini al gūşa   Eylegil ḫaṣlet-i zenbūr-ı ^c^asel

839.

Fe^c^ilātün Fe^c^ilātün Fe^c^ilün

(..-- ..-- ..-)

Tāb -ı meyyāle gelür fikr-i viṣāl   Beni āşüfte kılur līk cemāl
Ḥikmetin bizden idüpdür iẓhār   Ol ḫudāvend-i kerīm-i müte^c^āl
Ṭayr ider iki cenāḥ ile fu^ʾ^ad   Yirine irmek anuñ kimse muḥāl
Fetḥ ider aña müfettiḥ rāzī   Vuṣlat ister aña olmaz meyyāl
Bu MURĀDĪ diledi aṣl-ı murād   Enbiyāya ṣoralum var mı mecāl

840.

Müfte^c^ilün Müfte^c^ilün Fā^c^ilün

(-..- -..- -.-)

^c^Işkunı eşkümde beyān itdi dil   Rāz-ı nihānumı ^c^ayān itdi dil
[illegible]ledi māhiyyetüni āşkār   Līk anı ġayre nihān itdi dil
Lücci-i deryāda gezer serserī   Gāhī nihān gāhī hemān itdi dil
Mefḫar olalı bu ^c^ayān ^c^āleme   Milkine kendüsine ḫān itdi dil
[illegible]ler iseñ ger bu MURĀDuñ sözin   Bil ki özin cān-ı cihān itdi dil

841.

Mefā^c^īlün Mefā^c^īlün Fe^c^ūlün

(.--- .--- .--)

وَ فَهَّمْنَا بِكُلٍّ مِنْ قَائِلْ   تَعَالَى اللّٰهُ عَمَّا قَالَ مَائِلْ

Yücede irmişem ġayāt-ı şevke   Berazıḫ olmadı bir ẕerre ḥā^ʾ^il
Muḥ[illegible]-i çār-ender çār olandur   وُجُودٌ مَاطِي مِثْلُ الْقَائِلْ
Ferāġat ^c^ālemi milk-i ^c^ademdür   Ḥayāt-ı cāvidān andan mümeṡṡil

5 MURĀDĪ eylemişdür ʿarż-ı ḥikmet — Velīkin ʿavdet oldı kār-ı müşkil

842.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

(.--- .--- .--)

1 Kelāmuñla olalı āşnā dil — Olupdur baḥr-ı ʿışka āşnā dil
2 Peyāmuñ gūş idelden semʿ-i cānum — Kamuya oldı şāhum reh-nümā dil
3 Ṣafāñ ile muṣaffā olalıdan — Olupdur ʿibret-i ʿālem-nümā dil
4 Cihān u cānı n'eyler kendü devrān — Ḳodı īn ile ānı bir yaña dil
5 MURĀDuñ her sözi Ḥakdan sebaḳdur — Anuñ içün dutar yüzin aña dil

843.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

(.--- .--- .--)

1 Ṣakın magrūr-ı dünyā olma ʿākıl — Ki tā ʿukbāda ḥāl olmaya müşkil
2 Duruş gel ṭāʿat it perverd-gāra — Ṣevāb-ı dū-cihānı eyle ḥāṣıl
3 Bu devrānuñ ʿacebdür ḥāli ey yār — Ki her biri ṣafā vü ẓevke māʾil
4 Añar yok şimdi kimse ḥāl-i mevti — Kamusı şimdi ḥalkuñ oldı ġāfil
5 İlāhī kıl MURĀDīye ʿaṭālar — Kapuñda ola ol her laḥẓa sāʾil

844.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

(.--- .--- .--)

1 Hevānı eylegil hūya mübeddel — Olasın tā ki sen ʿakl ile ekmel
2 Yüri var ʿālim olmagı ṭaleb kıl — Nice bir olasın cehl ile erzel
3 Eger biñ yıl ṭurursan bu fenāda — Senüñ müşkillerüñ olmayısar ḥal
4 Bul ehl-i ḥāli ehl-i ḥāl olasın — Yüri aʿlāyı bul terk eyle esfel
5 Budur ʿāriflik ʿālemde MURĀDĪ — Çekesin iki dünyādan dahi el

845.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

(.--- .--- .--)

1 Yaḳīn olmaḳlıḳ istersen eyā dil — Irag almaklıgı sen eyle ḥāṣıl
2 Yaḳīnüñ gelmedin cehd it yaḳīne — Yaḳīne ol yaḳīn ḥall ola müşkil
3 Yaḳīnen ṣādıḳān istersen eger — Ḳayırma gayrıya urma yaḳīn el
4 Tefekkür eyleme leẕẕāt-ı fānī — Irag eyler diyānetden seni bil
5 Bu remzi fetḥ ider mi degme kimse — Meger kıla MURĀDĪ anı ʿākıl

846.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

(.--- .--- .--)

1 Cemīʿ-i ʿālemi şerḥ itdi kāmil — Vücūdum milkini şerḥ eylemiş bil
2 Aṣa çün kim serā-perde cemāle — İkiʿaynuma olmaz nesne ḥāʾil
3 Bi-ḥamdi'llâhi ve'l-minne bu ḥāle — Bu ḥāli añlamak bir ferde müşkil
4 Ḥudādan gayrıyı ʿāşık n'ider pes — Ne kim var gayrıya heb añla bāṭıl

5	Muhakkakdur MURĀDuñ bu kelāmı	Muhakkiksen gel imdi gör müşkil

847.

Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

(..–– .–.– ..–)

1	Tarfetü'l-^cayn içinde geldi hayāl	ليس في العين الى الجمال محال
2	Cānumuz cān içinde oldı nihān	Zākir oldı anuñ çün olmadı lāl
3	İderüz biz ^cināyet istid^ca	Çekerüz vaṣl içün niçe āmāl
4	Kudret izhārına budur kāfī	Kāf u nūnı irişdi eyledi hāl
5	Bu MURĀDuñ kelāmını diñle	Ma^cnī bilmekde eyleme ihmāl

848.

Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

(..–– .–.– ..–)

1	Çeşm-i sehhāruñ eyledi baña al	Bu elif kaddüm benüm çün dāl
2	Zülf-i leylāñ idüp beni Mecnūn	Bilmezem ne vakt ola visāl
3	Sabr idem cevrüñ ile fürkatüñe	Başuma geldi çün benüm bu hāl
4	Kanı şeftālū didüm ey dilber	Ruh-ı ālı didi ki baña gel al
5	Senden özge güzel Hudā hakkı	Yok durur bu dilümde hīç makāl
6	Gün yüzünsüz cihān baña zerre	Fürkatüñ pāyem üzredür bir şāl
7	^cAcabā var mı ola cihān içre	Bir senüñ gibi şāh-ı nīk-hısāl
8	Yā İlâhi ola mı dünyāda	Sencileyin ^caceb latīf-hısāl
9	Tuymadın gel MURĀDĪ seni rakīb	Yohsa eyler bu dem seni pā-māl

849

Fe^cūlün Fe^cūlün Fe^cūlün Fe^cūl

(.–– .–– .–– .–)

1	وصرت قريبا باصل الاصول	سمعت نداء بسمع قبول
2	Tefahur kıluram çu rükn ile ben	Koyup cümle erkānı bulduk vusūl
3	فطرت بطير جناحي يقول	وزرت الى نهج عون السداد
4	Tavāf eyledüm beytümi kasd ile	Ki hacc oldı kim hacca olmadı yol
5	فرادي فرادي فرادي يقول	نحونا و قلنا كلا نا نداء

850.

Fe^cūlün Fe^cūlün Fe^cūlün Fe^cūl

(.–– .–– .–– .–)

1	Kaçan kim nikāb açsa rūy-ı cemīl	İder tālibin aña cānın sebīl
2	Bul[illegible]maz durur cümle ^cālemde pes	O mahbūba ne misl ne hōd ^cadīl
3	O kim sıdk ile ^cāşık oldı aña	Nazar eylemez gayre bir lahza bil
4	Cemālin ider her dem ārāyide	Ki toldura tā ^cāleme kāl u kīl
5	MURĀDuñ kelāmın bilem dir iseñ	Dil āyinesinden gider jengi sil

851.

Fe^cūlün Fe^cūlün Fe^cūlün Fe^cūlün Fe^cūl

(.–– .–– .–– .–– .–)

1 Celālinden oldı muᶜayyen cemāl-i kemāl
Cemālinden oldı mübeyyen celāl ile ḥāl

2 Ṣafā ẕevkini istedüm buldum ānīde
Meẕāḳ-ı revān oldı ᶜışḳında aḳan zülāl

3 Ḥayāt-ı ebed oldı çūn rāḥat-ı cāvidān
Fenā-yı miṡāl oldı rūḥ-ı revāna miṡāl

4 Taḳayyüddeyem bu maḥabbet kemālinde ben
Velīkin hemīn izdiyād oldı ḳurb-ı viṣāl

5 MURĀDĪ cihānda murāda vüṣūl olmadı
Nice ḥāller var ki diller olur anda lāl

852.

Feᶜūlün Feᶜūlün Feᶜūlün Feᶜūlün Feᶜūl
(.-- .-- .-- .-)

1 Kemāl-i cemālüñ münīr-i cemāl-i kemāl
Kemālüñ cemālündedür sen kemāl-i cemāl

2 Seḥer çūn niḳāb açdı vechüñ bu ᶜālemlere
Niḳābuñ niḳābındadur ẕerre cümle-miṡāl

3 ᶜAceb menzil-i bü'l-ᶜacebdür bu zīr-i ḫıyām
Ḫayāl-i ẓilāl oldı cümle vücūh-ı ḫayāl

4 Ḳarārına mümkin ḳadīm olmaya çūn vücūd
Vücūd-ı beḳādur yine bāḳī-i ẕü'l-celāl

5 MURĀDuñ żamīrinde olsa ne var her vücūd
Vücūdına oldı vücūd-ı muḳaddes çū dāl

853.

Feᶜūlün Feᶜūlün Feᶜūlün Feᶜūlün Feᶜūl
(.-- .-- .-- .-- .-)

1 Serā-perde-i ġaybdan çūn göründi cemāl
Cemāl-i celāli celāl-i cemāl-i celāl

2 Ne derc eylemiş ṣāḥib-i ᶜilm o nükte-dān
Biliş virmege aña gerek bir ehl-i kemāl

3 Nihāyetde bilmek diler dil nedür intihā
Velī ibtidāda bilindi maḳāl-i fiᶜāl

4 Nedür ṭarḥ iden ikiden birligi yā fetā
Maḳālüñi ṭarḥ eyle tā bulasın sen nīk ḥāl

5 MURĀDuñ eger bilmez isen muᶜammāların
Özüñ devşür imdi kimesneyle ḳılma cidāl

HARFİ'L-MĪM

854.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.––– .––– .––– .–––)

1 Didi yārüm senüñle ḳande gitdi ᶜahd ü peymānum
Didüm kim ᶜahd u peymānuñ henüz yirinde sulṭānum

2 Didi çün ıṭṭılāᶜ itdüñ nedendür olmaduñ vāhid
Didüm ᶜışḳa düşelden vāhidem terk itdi ten cānum

3 Didi terk-i hevā ḳıldun hevāyile nedür derdüñ
Didüm ᶜışkuñ hevāsından irişdi derde dermānum

4 Didi lāhūtı isterseñ niçün nāsūta māʾilsin
Didüm kim oldı maṭlūbuñ diyem her demde sübḥānum

5 Didi kim sen nedür aṣlı MURĀDĪ ṭālib olmışsın
Didüm kim ṭālib olmış maṭlabum fikr ile ḥayrānum

855.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.––– .––– .––– .–––)

1 Ezelden çün yanupdur nār-ı ᶜışḳa bu ten ü cānum
Cemāl-i yāre ḳarşu gösterür mirʾāt-ı elvānum

2 Bezendi ḫᵛān-ı lüṭf ile ser-ā-ser cümleten eknāf
Varup mihmān olup mihmāna ḳarşu anda mihmānum

3 Muᶜīn olsa muᶜayyendür beyānında mübeyyendür
Velīkin sırr-ı mübhemdür eger olmasa īḳānum

4 Ṭavāf-ı ṭurfadan çün kim dil-i maḥrem muvaḳḳatdür
Muvaḳḳatler ḳonuldı kim ṭavāf olına eyvānum

5 MURĀDĪ çünki buldı terbiyet ᶜilm-i ledünnīden
Mürebbī oldı anuñ çün ḳamu insāna insānum

856.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.––– .––– .––– .–––)

1 Kitāb-ı ᶜışḳı açdum çün ᶜacāʾib dāstān gördüm
Ki her bir ᶜālemin seyr eyledüm bir gülsitān gördüm

2 Ḳamu bāb u fuṣūlın ḥarf ḥarfin görmişem cümle
Anuñ ebvābın açduḳda niçe biñ biñ cinān gördüm

3 Velīkin ḫaṭṭı yoḳdur ol kitābuñ līk ḥālidür
Benüm ḥālümde ḥāl olmış zemīn ile zamān gördüm

4 Ṣamāḫ-ı cāna irdi bir nidā-yı ḫūb-ter ey dil
Didi kim ben seni iki cihāna cümle cān gördüm

5 Didüm kim bu MURĀDĪ ber-murād olmaya mı ḥāṣıl
Didi kim ben seni her dem murād-ı cāvidān gördüm

857.

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

(.––– .––– .––– .–––)

1 Çū ʿallām-ı ʿulūm ile yine ʿayn-ı kemāl oldum
~~Nice hā mīm u dāl ile elifden dāla dāl oldum~~

2 Getürdüm ḳālümi ḥāle yine baḳmadum aḥvāle
Eritdüm cānumı ʿışḳ ile ṣızdum ʿayn-ı ḳāl oldum

3 Ḥayātum terk idüp çūn kim ḥayāt-ı cāvidān oldı
Ḳamu maḫlūḳuñ ortasında ḳavl ile maḳāl oldum

4 Cemāl-i cümleden geçdüm cemīlünven hevāsından
Hevāya olmadum tābiʿ yine ṣāhib-celāl oldum

5 MURĀDīye murād oldı ḳamu ʿālem mürīdidür
Ṣerīr-i ḥüsne geçdüm ʿizz ile ṣāhib-cemāl oldum

858.

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

(.––– .––– .––– .–––)

1 Çū düşdüm derd-i ʿışḳa ṣanma kendümden eṣer buldum
Düşelden ʿışḳına anuñ neler buldum neler buldum

2 Muḥīt oldı yem-i ḳudret iḥāṭa ḳıldı ser-tā-pā
O deryā ortasında bir melek-ṣūret püser buldum

3 Kelāmın gūş idüp anuñ didüm dil saña meyl itmez
Didi kim āferīn bi'llah seni ṣāḥib-naẓar buldum

4 Muḥibb olalı dil-dāre didüm kim tārik-i ġayrem
Didi kim cümle aʿmādur seni ṣāḥib-başar buldum

5 Ḫaber bilmez idüm aṣla zemīn ü āsümāndan ben
MURĀDuñ sözlerinüñ her birinde biñ ḫaber buldum

859.

Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün Mefāʿilün

(.––– .––– .––– .–––)

1 Teferrüc ḳıldum ārāyı cemālini nihān gördüm
Çū terk itdüm temāşāyı nihānını ʿayān gördüm

2 Temelluḳ eyleyüp dil-dār nihānını beyān içün
Beyān içün ne kim vardur cihānda tercemān gördüm

3 Nedür bu sācid ü mescūduñ añlarsañ muʿammāsın
Seni devr-i zamān içinde ʿallām-ı zamān gördüm

4 ~~Gönül mirʾātını çūn kim mücellā ḳıldı elṭāfı~~
Cihān içre naẓar ḳıldum niçe yüz biñ cihān gördüm

5 MURĀDīnüñ kelāmın añlayam dirseñ murādı ol
Murādını bulınca ben niçe ʿarrāf-ı cān oldum

860.

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

(.--- .--- .--- .---)

1 Hayālāt-ı vakāyi'den ūlū'l-'ayn oldı ebṣārum
Ūlū'l-'azmüñ ṣafāsına ṣafā-bahş oldı muhtārum

2 Mekān-ı müntehādandur egerçi maṭlabum ṭāli'
Velikin müntehādan müntehāya oldı tekrārum

3 Kemāle ben gümān itmem لَمَّا لَمَا vech-i āher var
Gelüpdür evvel āhirden hem evvel āhir efkārum

4 Ẓiyā-ı ẓav'ı mahv eyler eger ādemde 'ālemde
Mıyān-ı beyn beyninden eger berk ura envārum

5 Baṣīret çeşmine kuhl-ı hakīkat çekmeyen a'mā
MURĀDĪ varumı bilmez ne varum belki eṭvārum

861.

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

(.--- .--- .--- .---)

1 Kamudan ẓāhir oldı 'ışk-ı yār ey mihter-i 'ālem
Hakīmüñ hükmidür el-hak eger yara eger merhem

2 'Avālimden murād insān-ı 'ālemdür muhakkakda
وَلِي مِنْ كُلِّ وَجْهٍ 'ālem ādem 'ālem ādem

3 Kitāb-ı 'ışk-ı ezberden okıyup ṣaymaz evrākı
Kütüb evrākını cem' eyleyenden ol durur a'lem

4 Vücūd-ı şekli terk eyle olasın cümleden 'ārī
Senüñ çün ẓāhir ola çünki eşkāl olasın efham

5 MURĀDuñ ṭarz-ı ahvālin ne bilsün bilmeyen kendin
Bilem dirsen bu ahvāli demünden hāṣıl eyle dem

862.

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

(.--- .--- .--- .---)

1 Vücūdum 'arṣasında çün bürāderle kenār oldum
Eb ü ümme mülākat oluben pes āşkār oldum

2 Beni ırżā' idelden murżı'a şirin şarab ile
Benüm mehdüm muṭāf oldı kamuya reh-güzer oldum

3 Şebābum 'āleminde pes vücūdumdan zen aldum ben
Müvelled oldı bir rūh-ı muṣavver mahż-ı kār oldum

4 Yetişdi bir dahi 'ālem kocaldum rişüm agardı
Tenüm inceldi şol resme ṣanasın ince tār oldum

5 Pes andan bād-ı lüṭf irdi mu'aṭṭar kıldı cān bagın
Fenā bulmamışam aṣlā cüvān-ı bī-karār oldum

6 MURĀDĪ şöyle ḳāl oldum ki yokdur zerrece noḳṣān
Ebed kalmadı ḳıl u ḳış ʿaceb ṣāḥib-ʿıyār oldum

863.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Görelden nūr-ı ruḫ-sāruñ cemāl-i bā-kemāl oldum
ʿAyān-ı ʿayn olalıdan ʿuyūn içre ḫayāl oldum

2 Zamān ile yoġ ile varun olmışdum mıyānında
Cenāheyn ile ṭāʾir ṣāḥib-i perr ile bāl oldum

3 Bed ü nīki görelden ḥüsn ü ḳubḥı bilmişem aʿlā
Cemīlü'l-vaṣf olalıdan cemāl-i bā-cemāl oldum

4 Çū aldum ḳavli ḳāʾilden ne ḳavlüm belki ḳāʾilven
Ne ḳāʾil belki ḳavlüm ḳavl ile ṣāḥib-maḳāl oldum

5 MURĀDĀ fehm u idrākūñ senüñ fehm eylemez kimse
Murād iken murādum çun velī bir ḥasb-i ḥāl oldum

864.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Bu gün ḫum-ḫāne-i vaḥdetde ben mestāne-i ʿışḳam
Baña kim eyleye taʿlīm çū ben ferzāne-i ʿışḳam

2 Beni siz ṣanmañuz ʿışḳ ile şimdi olmışam yoldaş
Daḫi Ḳālū Belā bezminde ben hem-ḫāne-i ʿışḳam

3 Çū neysān-ı maḥabbetden gelüp oldı ṣadef dünyā
Bu deryā-yı şuhūd içre şehā dür-dāne-i ʿışḳam

4 Bu nār-ı ʿışḳ ile her dem-be-dem ben ʿāşıḳ-ı şeydā
Yanar iseñ ʿaceb midür çū ben pervāne-i ʿışḳam

5 Hebā ḳılur isem yolına cism ü canı ʿayb itme
Çū meydān-ı maḥabbetde bu gün merdāne-i ʿışḳam

6 Vücūdum ẓāhir olmadın naṣib olmışdı baña ʿışḳ
Çū ẓāhir olmışam ṣanma beni bīgāne-i ʿışḳam

7 Bi-küllī māsivādan fārigam Ḥaḳdur baña maṭlab
Niderven ben MURĀDĪ gayrıyı dīvāna-i ʿışḳam

865.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Raḳam ḳılmayalar ḥālüm eger küttāb ola ʿālem
Beyāna gelmez aḥvālüm midād ola eger her yem

2 Mıyān-ı āb ü āteşden necāta var mıdur çāre
Habībüm çāre sendendür aña çāre degül merhem

3 Hevādar olalı saña hevā-yı ġayrı terk itdüm
Hevāñ eyledi dīvāne velī eylemedi bir dem

4 Ruhuñ mir'ātına hayrān olaldan ṭūṭī-i cānum
Zebānı ditrer aġzında ḳaçan ol olısar epsem

5 MURĀDĪ ᶜışḳuña düşdi anuñ eglencesi oldur
Senüñ derdüñ yiter aña çeker mi ġayrıdan ol ġam

866.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Baña derd ü belā mihnet nedendür bilmezem bilsem
Nedendür baña bu nikmet nedendür bilmezem bilsem

2 ᶜİnāyet eylegil yā Rab ġarībem bī-kesem yā Rab
Baña bu derd ü bu mihnet nedendür bilmezem bilsem

3 Bu dünyāya ne ḳıldum ben baña cevr ü cefā eyler
Baña bu cevr u bu mihnet nedendür bilmezem bilsem

4 Ġarībem bilimezem kim nedür baña bu fürḳatler
Baña bu derd ü bu mihnet nedendür bilmezem bilsem

5 MURĀDĪ ḳaldı āvāre olur mı derde bir çāre
Baña bu derd ü bu mihnet nedendür bilmezem bilsem

867.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Murādum sensin ey dil-ber benüm ġayrı degül fikrüm
Cemālüñ ārzū ancaḳ baña ġayrı degül fikrüm

2 Vücūdı n'eyleyem sensiz haram olsun baña sensiz
Beni sen kılmaġıl sensiz budur ġayrı degül fikrüm

3 Saña kim āş nā oldı habībā aña pervāne
Dil ü cān ᶜışḳuña yana budur ġayrı degül fikrüm

4 Beni bir lahẓa dūr itme cenābuñdan ḳıl ihsānı
Fidā ḳılmaḳ durur cānum saña ġayrı degül fikrüm

5 Senüñ ne ise maḳṣūduñ MURĀDuñ ol murādıdur
Hemān nāmuñ durur ẕikrüm benüm ġayrı degül fikrüm

868.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Ġarīb ü āşnādan vaz gelem yā Rab senüñ çün hem
Şu kim olmaya ᶜāşıḳ sen aña hergiz dime ādem

2 Beni ḥayret iḥāṭa eylemişdür ser-te-ser ḫānum
Ġam-ı dil-dār ile dāʾim iki ᶜaynüm ṭolupdur nem

3 Maḥabbet şemᶜine bu ḥücre-i ḳalbi ḳılup mişkāt
Göñül pervānesi dāʾim ṭolaşur olmayup epsem

4 Cemāl-i dil-rübāsıdur dili şeydā iden yārüñ
ᶜAceb olmaz eger bir dem urasın yarama merhem

5 MURĀDuñ ḥasb-i ḥālini beyān eyliyemez aslā
Eger küttāb ola ᶜālem midād ola eger her yem

869.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Elā ey ṭālib-i vāḥid dilerseñ olasın maḥrem
Cenāb-ı kibriyāya sen budur şarṭ-ı edeb bil hem

2 Aḳıtgıl eşki çeşmüñden olasın maᶜṣiyetden pāk
ᶜİbādāt it ḳıl istiġfar ola tā kim günāhuñ kem

3 Pes andan ṣayḳal-i tevḥīdi ur sen āhen-i ḳalbe
Ola āyine-i aṣfāleyin daḫi çü cām-ı Cem

4 Naẓar ḳılma bu dünyāya oturgıl vāḥid ü tenhā
Dilüñden eksük olmasun anuñ ẕikrini ḳıl her dem

5 Ola kim merḥamet ḳılup günāhuñ ᶜafv ide ol şāh
Ḳabūl ola senüñ tevbeñ nitekim tevbe-i ādem

6 Çeke gör ḳahr-ı dünyāyı nitekim çekdi ol Eyyūb
Bu günki gün çeken ḳahrı yarın anda olur ḫurrem

7 Ṭaḳa gör nefsüñe zencīr elüñde tā zebūn olsun
Bu gün sen aña ṭaḳmazsan daḳısarlar saña erḳam

8 Refīḳ eyle bu ḳullaruña tevfīḳüñ meded yā Rab
Çü sensin ḳādir ü mennān senüñdür cümle-i ᶜālem

9 Gel ey ᶜāşıḳ hemān hū di hüve'l-bāḳī hüve'l-bāḳī
Çün oldur cümleden efẓal çün oldur cümleden aᶜlem

10 Dilerven yā Ḫudā senden ᶜināyet ḳıl bu ᶜāṣiye
Senüñ ᶜışkuñ ile yā Rab dem-ā-dem yaḳılam yanam

11 Nidem ben cennet-i ᶜadni nidem firdevs-i meʾvāyı
Baña senden güzel yoḳdur çü sensin cümleden aᶜẓam

12 Cemīᶜ-i ᶜāleme ḥükmüñ yürür ey ᶜālemüñ şāhı
Kim ola bir daḫi sulṭān çü sensin ḥākim ü aḥkem

13 ʿİnāyet eylegil şāhā ḥabībüñ Muṣṭafā ḥaḳḳı
Ki ẕikrüñden senüñ bir an İlâhi olmayam epsem

14 MURĀDĪ ḳuluna yā Rab ʿināyet ḳıl hidāyet ḳıl
Muḳarreb ola ḳapuñda niteki İbrāhim Edhem

870.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

(.--- .--- .--- .---)

1 Kemāl-i ʿışḳa ṭutdum yüz aña pīr-i kemāl oldum
Benüm ḥālümi bilmekde ẕevī'l-ʿaḳla ḫayāl oldum

2 Mükāfāt eyledi dil-ber baña ḳıldugı cevr içün
Gidüp selb oldı aḥvālüm daḫi bir özge ḥāl oldum

3 Meʾālüm olalı ʿışḳ-ı ḥabībüm bu meʾālümde
Meʾālümden ferāgat eyledüm ḫalḳa meʾāl oldum

4 Be-küllī kār u bārumdan geçüp tefvīẓ idüp yāre
Ṭaḳaldan bāl-ı himmet cemīle maḥbūb-ı bāl oldum

5 MURĀDĪ terk-i ḳavl idüp anuñ ḳavlini gūş eyler
Anuñ içün maḳāli terk idüp ṣāḥib-maḳāl oldum

871.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ġāfil olma ey göñül v'Allâhi senden isterem
Derd ile göyneklü bir ḫoş āhı senden isterem

2 Olmagıl ḥayvān-veş her maʿniden algıl ḫaber
Yolda ḳalma ac gözüñ āgāhı senden isterem

3 ʿIşkdan şavḳ ile bulduñsa lezāʾiẕ gel berü
Bir ḫaber virmeklügine gāhī senden isterem

4 Maḫzen-i dürr ü cevāhirsin bu ʿālem içre sen
Encüm içre görinen ol māhı senden isterem

5 Çün ṭarīḳ olmışdur Allâha nefesler sagışı
Ey MURĀDĪ her ṭarīḳe rāhı senden isterem

872.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ḳāʾim-i menzil olandan lûṭf u iḥsān istedüm
Yaʿni ʿışḳuñ ḫastasıyam derde dermān istedüm

2 Rāh-ı ʿışḳı ögrenüp bildüm fünūnın cümleten
Başa çıkmag içün andan izn-i bürhān istedüm

3 Didi benden sensin efżal bende telmīẕem saña
Pes cevābında didüm kim senden īmᶜān istedüm

4 Şevḳ ile didüm ki ḳalbüm bir semāᶜ ister yine
Sıġmazam bu ᶜarṣaya ben ᶜarş-ı meydān istedüm

5 Dönmeg ile ġā'ib oldum çün naẓardan ansuzın
Ayaġum basmadum ᶜarşa özge cevlān istedüm

873.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Minnetüm Mevlāyadur ġayrıya yoḳdur minnetüm
Anuñ içün ᶜizzetüm ḳatında buldum ᶜizzetüm

2 Mürtefiᶜ ḳıldum anı ben cümle maᶜḳūlātdan
İrtifāᶜ itmekdedür ḳatında her dem rifᶜatüm

3 Naḳlümi ḳāl itmeyince cümle menḳūlātdan
Kimseye te'sīr ḳılmadı bu ḳavl ü ṣoḥbetüm

4 Āb u āteşden halāṣ olduḳda cismüm ᶜunṣurı
Pür-żiyā ḳıldı iki dünyāyı nūrāniyyetüm

5 Bu MURĀDĪ yāri-i yār ile yāre yār olup
Kimsene bilmez anuñ içün benüm māhiyyetüm

874.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Yalvarup ol dil-rübādan keşf-i dīdār istedüm
Yāvī ḳıldum kendüzüm kendümde tekrār istedüm

2 Ṣad hezārān isterem şevḳümde şevḳüm şevḳini
Her birinde bulmışam biñ biñde sad bār istedüm

3 Bir kelāmum ḳılmag içün naḳl-i ᶜāciz ḳaldılar
Cinn ü ins ile melā'ik birle bāzār istedüm

4 Tarfatü'l-ᶜayn oldı ᶜaynüm ġaybüm içre ᶜayn ile
Ḳılmaġa biñ dā'ire pergārı devvār istedüm

5 İstediler çün MURĀDĪden bu maᶜnādan ḫaber
Şevḳden yaş yirine bir çeşm-i ḫūn-bār istedüm

875.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Çün seni ḳıldum ṭaleb heybetde buldum heybetüm
Anuñ içün şerhe gelmez bu benüm māhiyyetüm

2 Ben taʿakkul eylesem olmaz ʿaceb bu rāhati
Kimsene ʿakl eylemez mihnetde ʿayn-ı rāhatüm

3 Ferd-i ferdāniyyetinde kendüsi oldı vahid
Gayrı ne bilsün anuñ katında vahdāniyyetüm

4 ʿĀlem olmışdur hayālümde hayāl-ender hayāl
ʿĀlem-i kübrā vü şugrā oldı ʿayn-ı kudretüm

5 Çūn murādıdur MURĀDĪnüñ murādında murād
Anuñ içün hayret-i kübrāda vardur tākatüm

876.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Çūn nazar kıldum nazīrümde nazardur işlerüm
Yolına ʿışkında anuñ ser virendür serverüm

2 Rāhı buldum rāh ile yoldan ʿudūl itmek muhāl
Reh-nümā oldı baña rāhumla çūn kim reh-berüm

3 Cān ü serden vaz olandur dāmen-i yāri tutan
Dāmenin çūn tutmışam biñ sad hezārāndur serüm

4 Buldı çūn kim ʿavn-i yāri yarı kıldı ʿavn-ı yār
Hayberün bābını kalʿ itdi bu resme Haydarum.

5 Men ne ānem kim olam ānumda lāyık ānuma
Yegrek oldur bihterümde çun kim her dem bihterüm

6 Gel MURĀDĪnüñ murādın añla kim merd-ānedür
Anuñ içündür küşāde bu benüm bāb-ı derüm

877.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Añladı çūn kim benüm ʿışkıyla nalān oldugum
Merhamet kıldı bilüp hüsninde hayran oldugum

2 Hamdu li'llâh istemiş gāyetde maksūd-ı ezel
Bu hicab-ı saltanatda şöyle pinhān oldugum

3 Rāz-ı mektūm oldugın yahşı sadākat añladum
Bildi kim lāyık durur mihmāna mihmān oldugum

4 Çekdi kudret hāmesin levh-i dile arkām içün
Virdi kadrin istedi ʿallām-ı devrān oldugum

5 Baş ile cān oynadugın bildi yolında MURĀD
Şübhesi kalmadı anuñ merd-i meydān oldugum

878.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Müstedām olup yine devletde buldum devletüm
Anuñ içün ṣalmışam eṭrāfa bāl-i himmetüm

2 Ḳurtılan cümle perīşānından iki ᶜālemüñ
Oldur añlar isem añlayan benüm cemᶜiyyetüm

3 Ger olursañ ḥāmil iki ᶜālemi bir çegnüñe
Anda añlarsın benüm ḳuvvetde olan ṭāḳatüm

4 ᶜİzz ile iḳbāli terk it ᶜizzet isterseñ eger
ᶜİzzeti al bendelige tā bilesin ᶜizzetüm

5 Ḥükm-i Mevlāya eger rāżī olursañ her zamān
Ey MURĀDĪ añlayasın sen bu ḳavl-i ḥikmetüm

879.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Rabbüme ḳıldum duᶜā ol dem ᶜaṭāsın gözledüm
ᶜAhd ü peymānın gözetdüm hem vefāsın gözledüm

2 Cümlenüñ eṭvārına ḳıldum naẓar ben ser-te-ser
Küllü şeyʾin ḥādiṣinde ibtidāsın gözledüm

3 Ben ki ḳıldum kendümi erkān ile ḳıldum naẓar
Baḳmadum ᶜālemlere pes māverāsın gözledüm

4 Şerḥ-i bünyān ile geldi çünki cümle beyyināt
Ben beni farḳ idüben pes müntehāsın gözledüm

5 Ey MURĀDĪ terk idüp zevḳ ile ālā ṣoḥbetin
Her ne yirde kim varam anuñ rıżāsın gözledüm

880.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Nefḫa-i kübrāda çün ser ḳaldura ḫāṣ ile ᶜām
Biñ ayaḳ bir ayaḳ üstinde ṭurup ṭuta ḳıyām

2 Nevᶜ nevᶜ olup bu envāᶜ-ı beşer cinn ile cān
Mevc uralar nitekim bir baḥr-ı aᶜẓam bi't-tamām

3 Ḥaḳlu ḥaḳḳın isteyüp her kişi ḫaṣmını ṭuta
Ḳāżī ola ḥażret-i sulṭān-ı ḥayy-ı lā-yenām

4 Gel berü ol yevmi yād it ḳıl yaraġuñ şimdiden
Āh oldum n'ola ḥālüñ fikr ider misin müdām

5 Gel MURĀDuñ diñle ḳavlin oldı bu ḳavl-i eṣaḥ
Uy cevāba kim cevābumdur saña her dem imām

881.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ḥāfıẓam ḥükmindedür gerçi kemāl-i ḥikmetüm
Līk olmışdur sebeb ʿizz ü veḳār u ʿiṣmetüm

2 Manẓar olalı vücūdum cümle erbāb-ı naẓar
Evvel āḫir baḳdılar bilmediler māhiyyetüm

3 ʿĀlemüñ ʿilm-i ḥisābın ebcedümden ögrenür
Noḳṭama baş indürüp bir dem olan hem-ṣoḥbetüm

4 ʿİzzet-i dünyāyile uẖrāyı terk iden kişi
Añlar isem ol bilür iki cihānda ʿizzetüm

5 Cāmiʿü'l-esrār olaldan bu MURĀDĪ ẕū-fünūn
Şol ki ṭagıtmadı kendin bilmedi cemʿiyyetüm

882.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ṣoḥbet-i rūy-ı ḥabīb oldı dilā çün ṣoḥbetüm
Ṭāḳatümden isterem ben yine tāb-ı ṭāḳatüm

2 Vechümüñ āyinesinde vech ile gördüm vücūh
Ol cemīl oldı cemāl oldı benüm māhiyyetüm

3 Hikmetüm ḥükmindedür aḥkām-ı ʿaynüñ lemʿası
Gayr-ı ʿaynüñden geçerseñ fehm idersin ḥikmetüm

4 Manṭıḳ-ı maʿnīdedür gerçi kelām-ı ʿālimūn
ʿİlm-i evvel ʿilm-i uẖrādur benüm ẖāṣiyyetüm

5 Ṭagıdursañ kār u bāruñ gel MURĀDuñ yanına
Cemʿ iderseñ kendüñi añlayasın cemʿiyyetüm

883.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 ʿİlm-i ḥikmetden ẖaber-dār ol yüri ey muḥterem
Tā ki maʿnānüñ ḥiṣārı üzre naṣb ola ʿālem

2 Muḳtedā-yı evvelīn ü āẖirīn olduḳda dil
Sāye ṣaldı ʿāleme buldı niẓāmın heb ümem

3 Muntaẓım olduḳda ḥāli kesb-i efrāḥ eyledi
Ṭālib oldılar anuñ çün cümlesi andan himem

4 Zāʾidü'l-vaṣf olmadı vaṣf ile bulmışdur ziyād
Bu ziyād ile ziyād içün ebed çekmedi ġam

5 Sen MURĀDuñ ger kelāmiyle ḳılasın pes ʿamel
Ḳalmaya āyīne-i ḳalbüñde bir ẕerre ẕulem

884.

Fāʿilātün Fāʿilatün Fāʿilātün Fāʿilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Bir seḥer irdi ṣımāḫ-ı cāna ḳudretden peyām
Didi kim ḳılduñ sücūd itdük saña biz iḥtirām

2 Muḳtedā-yı evvelīn ü āḫirīn olduñ yüri
Cümle mevcūdāta ḳılduḳ ser-te-ser seni imām

3 Ḫāme-i ḳudret çekildi levḥ-i maḥfūẓ üstine
Her ne kim var sende ḫatm olmışdur ey ʿālī-maḳām

4 Līk istiġnāda ol ḳılma bulara hīç meyl
Tā zıyād-ender ziyād olup bulasın iḥtişām

5 Diñledüm līkin bilemem düş midür yāḫūd ḫayāl
Ey MURĀDĪ rāżī olsun isterem Rabbü'l-enām

885.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Ġayr-ı vāḳiʿ çūn ne lāzım çekmege derd ü elem
ʿĀşıḳ oldur hicr-i yār içün çeke her laḥẓa ġam

2 Sen bu varlıḳ perdesin ḳaldurmayınca aradan
Pes ebed ḳalduñ dücāda gitmedi senden ẓulem

3 Ḥimmet-i bālādadur dirler egerçi her ne var
Līk himmetden daḥi efżal durur aṣl-ı himem

4 ʿİlm-i ḥikmetden muʿammerdür vücūduñ yapusı
Līk ḳanı bir dilāver kim dike aña ʿalem

5 Cevr-i hicr-i yārdan her kim ki çekdi ẓulmini
Bu MURĀDuñ ḳatına gelsün ki görmeye sitem

886.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Leẕẕet-i vaṣl-ı cemāl-i dil-rübādan geçmezem
İbtidā terkin idüp ben intihādan geçmezem

2 Dāne dāne çünki düşürem ḫayālüm ḥabbesin
Ol ḫayāl ile bu ḥāl-i māverādan geçmezem

3 Münteşir ola vücūdumdan cihāne şaʿşaʿa
Benlügüm terk eyleyüp şems-i żuḥādan geçmezem

4 Āyet-i kübrāda gördüm remz-i Mūsā āyetin
Cümle Firʿavn olsa ʿālem ben ʿaṣādan geçmezem

5 Her ne deñlü cevr iderse ol rūḥ-ı zībā baña
Ey MURĀDĪ ben aña ḥamd ü senādan geçmezem

887.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Bir naẓarda ġaybümün ġaybında ẕātüm gözlerüm
Bir naẓarda ʿayn-ı ʿaynumda sıfātum gözlerüm

2 Cān ü tenden cān ü tenle cāvidān oldı vücūd
Ḥayy ile iḥyāya ser-dāram ḥayātum gözlerüm

3 S̱ābit oldukda kelām itdi s̱ebāt ile ḥayāt
Ben ḥayāt ile s̱ebātumda s̱ebātum gözlerüm

4 Ṭarf-ı ʿulyāda memātum refʿ idüp ṭarḥ eyledüm
Gebş-i mevti ẕābıḥ oldum pes cihānum gözlerüm

5 Levn ü rengi terk idüp bī-reng ü levn oldı MURĀD
Nūr-ı nūrında umūrumda berātum gözlerüm

888.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Şāh-ı ʿışḳ olalı dil milk-i cihāne baḳmazam
Cānını buldı tenüm çün rūḥ u cāna baḳmazam

2 Oldı deryā ḳaṭre çün deryā olupdur ḳaṭre-veş
Yemm-i yemdür çünki baḥr-ı bī-kerāna baḳmazam

3 Yār ile ünsiyyet eyledi gönül insān-vār
Anuñ içün īn ü āna ins ü cāna baḳmazam

4 Menzil-i ʿulyā çü menzil oldı dil mihmānına
Anuñ içün cennet ü ḳaṣr-ı cināna baḳmazam

5 Çün MURĀDīnüñ murādıdur murādı ins ü cān
Kām-rān oldı gönül her kām-rāna baḳmazam

889.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Ḥamd ü minnet ṣad hezārān yāredür her minnetüm
Ḳaplamışdur dū cihānı anuñ içün heybetüm

2 Māʾil-i ʿışḳ olalıdan virmedüm ġayrıya rāh
Ġayba ġayb u ʿayna ʿayn oldı benüm ʿayniyyetüm

3 Bāṭın u ẓāhirde eẓher baṭn-ı baṭn-ı ṭīnde
Pes hüveydādan hüveydā oldı bu ġaybiyyetüm

4 Mā-i demden dem idüp her demde biñ dem buldı dem
Buldı bir demde demin demlerdedür aṣliyyetüm

5 Ḫayr-ı ḫayr itdi özi ḫayr ile yād itdi özin
Ey MURĀDī ḫayradur anuñ içün her niyyetüm

890.

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ben cemāl-i yāre cānā şöyle ḥayrān olmışam
Gitdi benden ikilük ben cümle yek-sān olmışam

2 Çūn vücūdı ẓāhir oldı ḳalmadı bende vücūd
Çünki ẓāhir oldı ol ben cümle pinhān olmışam

3 Şu^cle-i āhum benüm olmış durur başumda tāc
Milk-i ^cışḳ içre ben ^cāşıḳ şimdi sulṭān olmışam

4 Fülk-i dil ġarḳ oldı şöyle vaḥdetün deryāsına
Şöyle ṭūfāndur içüm kim baḥr-ı ^cummān olmışam

5 Sāḳī-i ḳudretki ṣunmışdur baña bir cāmı kim
Cür^casından rūz-ı ḥaşre deñlü sekrān olmışam

6 Çaġırup didüm ki yā maḥbūb derdüm çoḳ benüm
Bir nidā irdi ki ben derdüñe dermān olmışam

7 Şöyle ġālib oldı ^cışkuñ ben MURĀDĪye senüñ
Kār u bārum ṭaġıdup yoluñda ^cüryān olmışam

891.

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Gül yüzüñden ayrulalı bülbül-āsā aġlaram
Eyleyüp Ḥaḳdan viṣālüñi temennā aġlaram

2 Anduġumca la^cl-i mey-gūnuñla çeşm-i mestüñi
İki gözden yaş yirine āb-ı ḫamra aġlaram

3 Ḳāmet-i bālānı añup ey meh-i burc-ı şeref
Serv ü şemşādı ḳaçan ḳılsam temāşā aġlaram

4 Ölmedüm yolına sen cānānenüñ ḳurban diyü
Gelse cānā her ḳaçan kim ^cıyd-ı aḍḥā aġlaram

5 Ben MURĀDĪ ile ey meh olalı senden cüdā
Ṭaġ u ṣaḥrā bile aġlar ṣanma tenhā aġlaram

892.

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Tāb uraldan dilde ^cışḳuñ ^cāleme baḳmaz gözüm
Cür^cadan mest olalıdan ādeme baḳmaz gözüm

2 Neyleyem me^ɔvāyı ḳıldı beni me^ɔvā ^cışḳ-ı yār
Yoġ ile var içreyem şād ü ġama baḳmaz gözüm

3 Bilmezem ben kendümi ᶜayb eylemeñ yārān baña
Kan sudan aᶜlā durur bunda neme bakmaz gözüm

4 Havf ider mi cāndan her kim koya baş ortaya
Çeşmümüzden kan akarsa ol deme bakmaz gözüm

5 Bu MURĀDa sāgar-ı ᶜışkı sunaldan dest-i yār
Kopar ise başına biñ demdeme bakmaz gözüm

893.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 رَبَّنَا اشْرَحْ صَدْرَنَا مِنْ نِعْمَةٍ يَا ذَى النِّعَمْ
وَاعْفُ عَنَّا سَيِّئَاتِنَا مِنْكَ يَا ذَا الْكَرَمْ

2 Yā hafiyye'l-lûtf lûtfuñ ᶜāmdur mahlūkuña
Senden istidᶜā iderler fazl u ihsān u niᶜam

3 Pādişāhā lûtfuñ el virürse eger bendeñe
Yā ᶜaziz ü yā velidür yā nebi sāhib-ᶜalem

4 Münteha-yı rahmetüñden kesmezüz ümmidümüz
أَنْتَ عَلَّامُ الْغُيُوبِ إِنَّكَ صَاحِبُ حِكَمْ

5 غَايَتُهُ اقْرَأْ عَبْدُكَ فِي حِكْمَةٍ مِنْ حُكَمَائِهِ
كَأَنَّ خَطَّاطٌ قَدِيرٌ قَالَ لَوْحٌ بِالْقَلَمْ

6 Kavl-i bātıl añlama kavl-i MURĀDĪ kıl hazer
إِنَّهُ حَقٌّ وَأَقْسَمْتُ إِلَى اسْمِ الْعَظِيمْ

894.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Şerhe gelmez vahdetüm ammā ki bilmem kesretüm
Niᶜmet-i ᶜuzmāda buldum yine kendü niᶜmetüm

2 Her kaçan kim ol habībüm keşf ide baña cemāl
Ol cemāle bakmag ile bilmişem māhiyyetüm

3 Sırrumı buldum ben ol serverde bu sırr-ı ᶜaceb
Bir ᶜacā'ib kıssa olmışdur benüm bu tıynetüm

4 Kādir-i mutlakda buldum her ᶜulūmun sırrını
Sırr-ı esrārında seyr eyler benüm bu tākatüm

5 Gel MURĀDuñ bu kelāmın diñle cān ile yine
Hak teᶜāla ᶜavnı ile nicedür gör kudretüm

895.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Yāre ḳalbüm meyl idelden ġayrıyı ẖᵛāb añlaram
Selb olaldan ṭāḳatüm ṭāḳatde bir tāb añlaram

2 Mihr-i rūyuñ tābına ṭāḳat virürse dōstum
Yanumı encümler alsa cümle meh-tāb añlaram

3 Ḫāne-i dilde olursam hem-nişīn ol yār ile
Çār rüknine naẓar ḳılduḳda ebvāb anlaram

4 Añladum arż u semānuñ cümleten sırrın yaḳīn
Ben maḥabbet māᶜadāsın cümle etrāb añlaram

5 Ey MURĀDĪ olmasun kibr ile sende iftiḫār
Sencileyin cümle-i ᶜālemde nāyāb añlaram

896.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 ᶜÖmr-i sermeddür baña ᶜışkuñ dū ᶜālemde ne ġam
Ḥāşa li'llâh kim zebānum ġayrı yirden ura dem

2 Vech-i maᶜnā ẓāhirīn bāṭından añlar çünki dil
ᶜİlm-i lāḥıḳdur ḳoyan bu cümle mevcūda ᶜalem

3 Manṭıḳ-ı ᶜulyādadur güftāra viren revnaḳı
Her sözüñ aṣlın dilerseñ iste bir ṣāḥib-himem

4 Ṣuretüñ āyīnesi mirᵓāta ṣūretdür yine
İsteme mīnāda şeklüñ refᶜ ḳıl gitsün ẓulem

5 Mīm-i Aḥmedden eger alduñsa ümmet mīmini
Añlaġıl mīm-i MURĀDĪ olasın ḫayrü'l-ümem

897.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Rāḥatüm vaṣluñdadur vaṣluñ temennāsındayam
Dil ḫayālüñ ḥükmini ᶜarz itdi īmāsındayam

2 لَيْسَ فِي الدَّارَيْنِ إِلَّا هُوَ kelāmın ẕikr idüp
Terk idüp anuñ tefsīri imlāsındayam

3 Keṣret ü vaḥdet rumūzın fehm idüpdür cān u dil
Fāriġü'l-bāl olmışam keṣretde tenhāsındayam

4 Āyet-i إِنِّي أَنَا اللّٰهُ oldı münzel ᶜāleme
Çeşm-i ᶜayn ile anuñ dāᵓim temāşāsındayam

5 Sen beni ẓāhirde dünyā içre gördüñse ṣaḳın
Ey MURĀDĪ sen taṣavvur ḳılma sevdāsındayam

898.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Ārzū-yı vaḥdet-i ᶜuẓmādadur ᶜayn-ı ᶜulūm
Ger bu ᶜilmi ister iseñ gözleme hergiz rüsūm

2 Rāh-ı ḥaḳīḳatde ifnā eyler iseñ ger vücūd
Ādem eyle ṭıynetüñ tā olmayasın min ẓalūm

3 ᶜĀşıḳ-ı şūrīde dinmez ol vücūd-ı ḫāma tā
Cismi pūlādını nār-ı ᶜışḳ ile ḳılmaya mūm

4 Ey ṣabā-yı maḥż-ı ḳudret maḥż-ı ḥikmetdür sözüñ
Bir ḫaber vir bize ᶜışḳında gel ey ḫayrü'l-ḳudūm

5 Ey MURĀDĪ ḳalb mirʾātına nāẓır olmaġa
Geldi cümle evliyā tā min ᶜAcem ez ḥadd-ı Rūm

899.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Maᶜşer-i ḫullāna maḫfī olmaya işbu kelām
Çūn kelāmıdur kelāmı pes kelām oldı peyām

2 Müntefiᶜ olmaḳdadur evvelde ḥiss-i evvelüm
ᶜAḳl-ı evvel āḫirümdür evvelümde bi't-tamām

3 Lāzım olmaz gerçi līkin ġayre benven bā-edeb
Ben müʾeddebven ḳururven ol müʾeddeb çūn ḫıyām

4 لَا فَتَى إِلَّا ḥabīb-i dildedür ṭıfl-ı ᶜacīb
لَيْسَ فِي الدَّارَيْنِ إِلَّا هُوَ dadur ism ile nām

5 Ey MURĀDĪ rāḥat-ı dildür sözüñ ᶜirfāne çūn
Vird olunmaḳ lāzım oldı ḳavlüñüz فِي الصُّبْحِ شَامْ

900.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Dil naẓar-gāh-ı ḥabib olalı ben fāriġ-dilem
Ḥamdu li'llâh sıḳlet-i hicrān içün ḳalmadı ġam

2 Cāy-gāh oldı göñül taḫtı çū sulṭān-ı dile
ᶜĀrıżiyyet ḳalmadı ḫāṣiyyet-i ẕāt oldı dem

3 Rāh-revdür gerçi bu cānı beden bā-ṣūreti
Cāna minnetdārdur çekdürmedi cāna elem

4 Ten çerā-gāhında otlar çūn bu nefs-i gusfend
Ey ḫalīlüm niᶜmetüñ yir gelmez andan ḥāşa kem

5 Ey MURĀDĪ baḥr-ı ᶜirfānuñ reʾisisin hemān
Her ne dürlü mevc urursa sende ġāʾib cümleyem

901.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 ʿArş u ferş-i kāʾināta ʿayn-ı mevcūda ʿalīm
A ʿlem-i evvelde ʿālem ẕāt-ı vāḥiddür muḳīm

2 Ḳābe ḳavseyn üzre iki şāhid oldı iki ḳāf
İkisi dahi olur ism-i Muḥammedde dū mīm

3 Āyet-i kübrāya baḳdum andadur küllī vücūd
Bu vücūduñ heyʾetin bildüm odur lûṭf-ı ʿamīm

4 ʿAynümüz gerçi ḥayāt ile muḳayyeddür ezel
Ben ezel bildüm ebed remzindedür fażl-ı ʿaẓīm

5 Ey murāduñ isteyen fażl-ı MURĀDında merām
Gel berü bu varlıġa budur ṣırāṭ-ı müstaḳīm

902.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 يَا صَبِيبَ الْوَقْتِ قَدْ زَلْزَلْتَنِي بِالْعِشْقِ تَامْ
يَا طَبِيبَ الْقَلْبِ قَدْ اَنْزَلْتَنِي اَعْلَى الْمَقَامْ

2 Cāʿil-i muḫtār olaldan iḫtiyāruñ sendedür
Fāʿil-i muṭlaḳ olaldan oldı ḳalbüm saña rām

3 Münʿakis oldı cemālüñden göñül mirʾātına
Nūr-ı vechüñ ʿayn-ı żavʾuñ ḳalmadı hergiz ẓulām

4 ʿÖmr-i bāḳīdür vücūduñ ey vücūdum rāḥatı
Ḳāʾim olmışdur vücūduñla vücūdum bi't-tamām

5 Bu MURĀDĪ عَلَّمَ الْاِنْسَانَ مَا لَمْ يَعْلَمْ
Dersini ḳıldı ḳırāʾāt ser-te-ser oldı hümām

903.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ḫasta-i ʿışḳam yine dermānı senden isterem
Her ne deñlü mücrimem ġufrānı senden isterem

2 Vāḥid-i muṭlaḳsın isbāt eylerem ḥaḳḳ ile ben
Ṣıdḳ ile bir bilürem īmānı senden isterem

3 Cān u tenden geçmeyince bulmadum sen cānı āh
Çün fenā oldum yolunda cānı senden isterem

4 Tārik-i dünyā olupdur dil dahi hem āḫiret
Sırr ile peymānumuz var anı senden isterem

5 Ey MURĀDĪ her ḳaçan kim eyleyem anı ṭaleb
Cān u dilden ṭālibem bürhānı senden isterem

904.

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Rāḥatüm yoḳdur benüm tā görmeyince rāḥatüm
Rāḥatüm eylersen istifsār oldı ^cuzletüm

2 Mürg-i pervāz ideliden ^carş-ı a^cẓam sāḳına
Ḳalb ḳālıbda olur emlāk ile cem^ciyyetüm

3 Sāḥa-i arż u semāyı gezmişem bir anda
Cānib-i Ḥaḳdan virilmişdür bu cāh u ^cizzetüm

4 Resm ider ressām egerçi naḳş ile ṣūretleri
^cĀrif olursın bilürsen ger nedür naḳşiyyetüm

5 Ey MURĀDĪ evvel ü āḫir görürsin ānīde
San^catüm olmadı her bir demde bin̄dür san^catüm

905.

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 یا مفیض اللطف الطافنا بانواع الکرم
Çün kerem senden bulurlar iki dünyāda ümem

2 Şād olur her kim saña ṣıdḳ ile ḳılsa ünsini
Nice ben şād olmayam çün her nefes yā Rab diyem

3 Ārzū-yı vuṣlat eyler bu dil-i bī-çāremüz
Aḳıdur hicrüñle gözler yaş yirine nice dem

4 Burḳa^c-ı vechüñ gider seyr eyleyem zībā yüzüñ
İki dünyāyile māfīhāyı ben sensiz nidem

5 Bu MURĀDĪ sensüzin olmaz taḥammül eylemez
Şādī-i ḳalbisin anuñ senden ayru aña ġam

906.

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Gülistān-ı ^cışḳa girdüm bülbül-i gūyā menem
Yārümüñ gördüm cemālin vālih ü şeydā menem

2 Pādişāh-ı dehrem oldum yār işiginde gedā
Çün gedāyam ^cālem içre rütbe-i vālā menem

3 Rāzümi bildürmezem aġyār-ı nā-hem-vāre ben
Genc-i sırra dā^ɔimā çün ḥakim-i a^clā menem

4 Ey ḫalīlüm ka^cbe ḳaṣdın eyleyüp çekme elem
Gel ṭavāf eyle beni kim ka^cbe-i ^culyā menem

5 Ey MURĀDĪ ^cālem-i vaḥdetde keṣretdür vāḥid
Sen temāşā ḳıl beni kim keṣret-i tenhā menem

907.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Reʾfet ü raḥmetde gördüm merḥamet emrin tamām
ʿAfv-ı raḥmān ile uçmaġa girürler ḫāṣ u ʿām

2 Merḥamet baḫşāyiş-i Ḥaḳdan ʿaṭādur kāmile
Ḥaḳdan istersen̄ ʿaṭāyı merḥamet ḳıl ber-devām

3 ʿAfv u ġufrān oldı Ḥaḳḳun̄ kārı çün ġāfirlere
Maġfiretler bulasın ġāfir isen̄ yevmü'l-ḳıyām

4 Çün Ḫudāya erḥamü rāḥim dinildi ism ile
Bu sıfatla muttaṣıf ol ola rāḥim sende nām

5 Ey MURĀDĪ raḥmet-i raḥmāna istersen̄ vüṣūl
Merḥamet ḳıl pîşe dāʾim merḥamet ḳıl ber-devām

908.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Ġayr-ı vākiʿ çün ne lāzım çekmege derd ü elem
ʿĀşıḳ oldur hicr-i yār içün çeke derd ü elem

2 Sen bu varlıḳ perdesin ḳaldurmayınca aradan
Pes ebed ḳaldun̄ dūcāda gitmedi senden ẓulem

3 Himmet-i bālādadur diler egerçi her ne var
Līk himmetden daḫi efżal durur aṣl-ı himem

4 ʿİlm ü ḥikmetden muʿammerdür vücūdun̄ yapusı
Līk ḳanı bir dilāver kim dike an̄a ʿalem

5 Cevr-i hicr-i yārdan her kim ki çekdi ẓulmini
Bu MURĀDun̄ ḳatına gelsün ki görmeye sitem

909.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Bunca müddetdür san̄a ʿarż-ı temennā eylerem
Pes gelüp cān olasın ḳalbümi tenhā eyledüm

2 Minnetüm evrāḳına yazdum murādum ḫaṭṭını
Gel berü bir naẓar ḳıl nice inşā eyledüm

3 Şemʿ-i ʿaḳlı yaḳmışam bezmümde yārün̄ dün gice
Şuʿle ḳapdum çün anı mihr-i hüveydā eyledüm

4 Revnaḳ-ı ʿālemden ey (cān) ḳaçmışam marżisine
Bildüm anı bir ḫayāl imiş temāşā eyledüm

5 Ey MURĀDĪ gel tefekkür eyle maʿnā remzini
Şimdi bu maʿnāda gör nice muʿammā eyledüm

T. C.
Yükseköğretim Kurulu

910.

Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Cür^{c}adan mest olmışam dil-dāradur her minnetüm
Mürtefi^{c} olmaḳdadur yārüñ ḳatında rif^{c}atüm

2 Virmezem ben ẕevḳümi şāhān-ı ^{c}ālem ẕevḳine
Men gedā-yı kūy-ı yār olali buldum devletüm

3 Cem^{c} olanlar oldılar dünyā vü ^{c}uḳbāyile hep
Cem^{c} olalı yar ile ṭaġıtmışam cem^{c}iyyetüm

4 Zeyn olalı ni^{c}met-i dil-dār ile dil ḫānesi
İki dünyādan ḳabūl itmem anuñ çün zīnetüm

5 Gel er iseñ bu MURĀDīnüñ sözinden lezẕet al
Rāġıb olmam kimseye ^{c}ışḳ ehlinedür raġbetüm

911.

Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Nūş idelden cām-ı ^{c}ışḳı mest ü ḥayrān olmışam
Cür^{c}asından ḳaṭresin ẕevk ile sekrān olmışam

2 Terk idüp kūyını cümle fāriġü'l-bālüm yine
Bende-i yār olalı kūyına sulṭān olmışam

3 Terk-i cān iden bu yolda ol urur maḳṣūda dest
Ḥamd u minnet kim yine cānāna mihmān olmışam

4 Bilemezler düşmeyenler derde dermān lezẕetin
Derd-i yārı çekmişem her derde dermān olmışam

5 Diñle ḳavlini MURĀDuñ kesb-i ḥālet eylegil
Añlayasın soñra nice merd-i meydān olmışam

912.

Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Senden ayru olmasun cismümde bu cānum benüm
Sende mümkindür vücūdum üzre imkānum benüm

2 Rāstīdür ḳanda kim var niku (نتى) ^{c}amel
^{c}Āmilüm ben ol ^{c}amelle añla bürhānam ben

3 Ḳālden fehm itmedüm aḳvālüñi bir ẕerrece
Fi^{c}li telḫīṣ itmeyince bir nefes ānum benüm

4 Münteşir oldukda emrüñ bu vücūdum milkine
Nefḫ ider ^{c}ālemlere rūḥını iḳānum benüm

5 Bilmek isterseñ MURĀDīnüñ kelāmından ḫaber
Şerhe gelmez degmenün derdinde im^{c}ānum benüm

913.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Nāmuñı vird eyledüm peydāda peydā bulmışam
Ẕātuñı ḳıldum ṭaleb tenhāda tenhā bulmışam

2 Çūn berātum oḳudum yazmış هو الله العظيم
İsm-i raḥman ile raḥmānı hüveydā bulmışam

3 Ser-be-ser lez̲z̲et olupdur dil fenā-fī'llâhda
Ḥayy-ı bāḳī sırrını ḥaḳ ile raʿnā bulmışam

4 Ẓāhir ü bātında ezher oldı bātın ẓāhiri
Maẓhar oldum maẓharum vaḥdetde ʿulyā bulmışam

5 Ben temennā ḳıldıġum anuñ temnnāsındadur
ʿAvnı ile kendümi rāh-ı temennā bulmışam

6 Gel MURĀDuñ manṭıḳından añlaġıl ʿilm-i ledün
Tārik oldum çünki ġayr-ı yārı aʿlā bulmışam

914.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(..–– ..–– ..–– ..–)

1 Ḥaḳḳ-ı ḥaḳḳiyyetümi sırr-ı deḳāyıḳ bilürem
Her ne kim ẓāhir ola cümle ḥaḳāyıḳ bilürem

2 ʿAhdüm olmışdı benüm yār ile çūn sābıḳda
Şimdi her meclisümi meclis-i sābıḳ bilürem

3 Her neye nāẓır ola ʿayn ile cān dīdeleri
Cümleyi baña naẓar birle muvāfıḳ bilürem

4 ʿAḳluma oldı muvāfıḳ yine çeşm-i serverüm
Her neye kim baḳaram baña muṭābıḳ bilürem

5 Ey MURĀDĪ çū ṣadāḳatle bir olduḳ mevcūd
Cümleten ʿālemi bu ṣıdḳ ile ṣādıḳ bilürem

915.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(..–– ..–– ..–– ..–)

1 Pāk-ı dāmen olalum cümle hevādan geçelüm
Yād ile yek-dil olup beyż ü dücādan geçelüm

2 Varalum kaʿbe-i dil-dārı ṭavāf eyleyüben
Merve ḥaḳḳı varalum cümle Ṣafādan geçelüm

3 İltimās eyleyelüm yāra ḳıla keşf-i cemāl
Rāḥat-ı dil bulalum faḳr u ʿanādan geçelüm

4 Çünki gördüñ ki cihān zevkine olmadı s̱ebāt
^{c}Akıbet isteyelüm zevk-i fenādan geçelüm

5 Ey MURĀDĪ çü erüñ himmeti kal^c ide cibāl
Himmet-i Aḥmed ile ^{c}arş-ı ^{c}ulādan geçelüm

916.

Fe^{c}ilātün Fe^{c}ilātün Fe^{c}ilātün Fe^{c}ilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Şerḥe ḳābil mi ^{c}aceb ḥüsn-i ruḫuñ yār didüm
Virmedi baña cevābı yine tekrār didüm

2 Rūy-ı mālīde ḳılup ḳıldı tażarru^{c}la niyāz
Pes cevāb eyledi lā ben yine men var didüm

3 Didi لا تخرج عن الآداب فقال عليا
Ben tecellī bulup ol ḳavline ikrār didüm

4 Baḥr-ı ḥaḳḳānīde her kim ki şināverlik ide
Ayağı ṭoprağını sürme-i ebrār didüm

5 Ey MURĀDĪ ezelī hikmetedür zihn-i ebed
Anuñ içün ne ki var ġayrıya bisyār didüm

917.

Fe^{c}ilātün Fe^{c}ilātün Fe^{c}ilātün Fe^{c}ilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Rāh-ı ^{c}ışḳı ṭutalum reh-ber ü cūyān olalum
Ḳaṣd-ı dil-dār idelüm rūyına ḥayrān olalum

2 Varalum küngüre-i ^{c}arşı ser-ā-pā görelüm
Gelelüm bunda yine ^{c}ālim-i devrān olalum

3 Varalum perde-i ḥayretlerimüz ref^c idelüm
Gelüben bunda yine ṣāḥib-i ^{c}irfān olalum

4 Gezüben cümle cihānı yine ānī gelelüm
Ehl-i dünyā olanı yine nigeh-bān olalum

5 Ey MURĀDĪ varalum yāra niyāz eyleyelüm
Ṣāḥib-i nāz oluben bunda ḫırāman olalum

918.

Fe^{c}ilātün Fe^{c}ilātün Fe^{c}ilātün Fe^{c}ilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Varalum ^{c}arşa çıḳup anda ^{c}ibādet idelüm
Ehl-i cürme ne ḳadar varsa şefā^{c}at idelüm

2 İdelüm anda du^{c}ayile niyāza āġāz
Bulalum ^{c}uzleti pes cümleye ^{c}izzet idelüm

T. C.
Yükseköğretim Kurulu

3 Merhabā eyleyelüm anda melā'ikler ile
Çıkuben menbere anlara nasīhat idelüm

4 Varalum defterimüz okıyalum sultāna
İzn-i sultān ile mansūb-ı sa'ādet idelüm

5 Geçelüm anda serā-perdeye mahsūs oluben
'Ālemi kabża alup bu içe himmet idelüm

919.

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Ser-firāzān-ı hakīkatde göründi 'alem
'Ālemüñ tıynet-i arżından olupdur ādem

2 Nefha-i rūh egerçi görinür arada rāy
Bir sebeb oldı velīkin demi aslā bir dem

3 Bu kadar kavl-i 'azīm ile toludur bu cihān
Bulınur kavl-i 'azīmümde velīkin a'zam

4 'Ālem-i nutkumı zann eyleme nutk-ı insān
Nutk-ı elfāzumı sen añla keremden ekrem

5 Gerçi kim kavl-i MURĀDīye dinilür akvāl
Yazmaya noktasını olsa mürekkeb kamu yem

920.

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 'Ālemüñ hālini her lahza temāşā kıldum
Gezüben seyrini her zīr ile bālā kıldum

2 Görmedüm hīç muvāfık birisin birbirine
Bu sebebden özümi 'ışk ile tenhā kıldum

3 Çünki bildüm kişinüñ kendüyedür her kārı
El çeküp anuñ içün 'aklumı şeydā kıldum

4 Hakdan ayru bulımadum özüme çāre-geri
Cümleyi terk idüben anı temennā kıldum

5 Gel MURĀDĪ suhanın cān ile olgıl sāmi'
Ehl-i hāl añlamag içün bunı inşā kıldum

921.

Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilātün Fe'ilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Refʿ idelden ġam-ı dil-dārı yine şād oldum
Cümle bildüm olanı ġuṣṣadan āzād oldum

2 Ferd-i muṭlaḳ görinür vāḥid-i ʿaynümde vāḥid
Cümleden el çeküben server-i efrād oldum

3 Ezelī oldı ezel bu ebed-i lā-yūʿad
Ṣāḥib-i mūcib olup ṣāḥib-i īcād oldum

4 Kim teḫallüf ide bu vaʿdeye vaʿdemde benüm
ʿİlmi ile büriyüp rāfiʿ-i evtād oldum

5 Levn ile rengi ḳoyup cümleyi dil oldı muḥīṭ
Ey MURĀDĪ beni gör kim nice muʿtād oldum

922.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 ʿAḳıl oldur ḳıla kārında tedārük her dem
Kim bilür kimseye ḳalmaz çü fenādur ʿālem

2 Cān ṭāʾir ola çün kim bu ḳafesden çıḳuben
Ḫāk altında yatursın nice ān u nice dem

3 Ṣanma kim fāʾide ḳıla saña bu ʿizzet ü cāh
Āḫiretde duruş olmaya saña hem ile ġam

4 Yiyüp içüp yatup uyuma behāyim gibi sen
Ṭāʿat-i Ḥaḳda duruş nefsüñi ḳaplasın ʿadem

5 Ey MURĀDĪ dökeli derde devā Ḥaḳdandur
ʿAynuña gelmeye hergiz yıḳılursa ʿālem

923.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Dikdi çün naṣr ile dil mavṭın-ı aʿlāda ʿalem
Ḥarem-i menzil-i ʿulyāya durur aṣl-ı himem

2 Mūnis oldukda irerse n'ola insāna ʿaṭā
Ger kemāle irişilürse dinilür ādem

3 Ġāyıb-āne nice ḥükm oluna bu aṣl-ı şuhūd
Bir şehādet ider isem daḫi dünyāda ne ġam

4 Gel teʾemmülle suʾāluña cevābuñ ala gör
ʿAcele ḳılma ʿacūlüñ olısar ʿaḳlı ʿadem

5 Ḥüsn-i pendine MURĀDuñ dutuben gūş ile hūş
Eyleme anı ki olmaya saña kār-ı ehem

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Şecer-i ẕikri diküp ʿarṣa-i vaḥdetde bu dem
Ol şecer berki baña her birisi bir ʿālem

2 Mā-ı ʿavn ile ṣulandı yine tā mīveleri
Oldı her bārı anuñ fülk-i vücūda bir yem

3 ʿĀlem-i ʿışḳa çū mürġ-i dil idüpdür pervāz
Başdı her laḥẓada biñ biñ nice bālāya ḳadem

4 Ne mekān buldı mekāna ne zamānına zamān
ʿAlemin dikdi vücūdında cihān oldı ʿadem

5 Geldi ol niyyete çūn ʿavn-ı MURĀD ile ʿuyūn
Ādem añla bu cihānı daḫi ʿālem ādem

925.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Nice kim ʿaḳlumı pervāze ḳodum rāz oldum
Nice maʿlūm idinem rāzumı pervāz oldum

2 Beni ḥayretde ḳodı fāṣıl-ı ʿaḳl-ı evvel
Āḫirümde nice kim ʿışḳ ile dem-sāz oldum

3 Muḫtaṣar ḳılma ṣaḳın ʿaḳluñı icmāle durış
Beni müstefsir iseñ her ne ki var vaz oldum

4 Bu cihān nīk u bedin ʿaynuña alma er iseñ
Añlar iseñ beni ger ikiden ifrāz oldum

5 Bu MURĀDĪyi eger ister iseñ bilmege sen
Cümleten ṭayra beni añla ki şeh-bāz oldum

926.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 ʿĀrif olup beni añlamadı deyyār neyem
Yār bilmez nice bilsün beni aġyār neyem

2 Varlıḳ ʿilmin eger ögrede ʿālimlere Ḥaḳ
Cemʿ olup ʿilm ile añlamayalar var neyem

3 Çūn ezel bilmediler fehm ile idrāk idüben
Niçe mümkin ola fehm itmege tekrār neyem

4 Ṭıfl-ı nā-reste ṣıfid eyleye rişin niçe dem
Ger dūtā ola ḳadi bilmeye her bār neyem

5 Ey MURĀDĪ seni bilmekde ʿuḳūl ʿācizdür
Kimse bilmez bilür ancaḳ beni settār neyem

927.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..–– ..–– ..–– ..–)

1 Ṣubḥ-dem ʿarş-ı muʿallāda işitdüm ḫaberüm
Şāyiʿ oldı çü ḫaberünde de buldum ḫaberüm

2 Ben maʿānīde ḥaḳīḳat kemerin baġlamışam
Kimse el irgüremez muḥkem olupdur kemerüm

3 Naẓar oldı çü baṣardan bir mubaṣṣırdur dil
Ġāʾibi ḥāżır ü yoġı ide var ol naẓarum

4 N'ola mişkāt-ı ezelden yanar ise bu çerāġ
Ol żiyā ile görinür baña nefʿ ü żarār

5 Bu MURĀDĪ gice gündüz gicesin gündüz ider
Münʿakis oldı bu āyīnede şems u ḳamer

928.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..–– ..–– ..–– ..–)

1 Ger ḥaḳīḳatle baña nāẓır iseñ sulṭānum
Cānuma cān dime cānuma cānum cānum

2 Baña īmān ġılāẓ eylemeseydi o ḥabīb
Ḫalḳa dirdüm ki nedür dīnüm ile īmānum

3 Beni bürhān ile bildürdi çü İsmāʿīlüne
Adum oldukda neden bilmediler bürhānum

4 Şakk-ı evvelde degül s̱ānīdedür ʿaḳl hemān
Evvelüñ evveline vardı girü pinhānum

5 Nām-ı sebbūḥuñ olupdur saña çün kim tesbīḥ
Ey MURĀDĪ beni tesbīḥe çeker sübḥānum

929.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün
(––. –.–. .––. –.–)

1 ʿIşḳ ile ḳalʿa-i dile her kim diker ʿalem
Maʿẕūr olur ki yoḳ delü dīvāneye ḳalem

2 Şol kim ki içdi cürʿa-i ehl-i ḥaḳāyıḳı
Nūr oldı anda ḳalmadı bir ẕerre-i ẓulem

3 Maʿnāyı añladı şu ki maʿnādan el yudı
Var oldı şol ki kıldı vücūdın ʿadem ʿadem

4 Mirʾāta baḳdı ḥüsnini ifşā içün ḥabīb
ʿĀşıḳ ḳulaġ urup aña ṣarf eyleyüp himem

5 Ger ister iseñ olmaġa sen fāżıl-ı zamān
Diñle MURĀDĪnüñ sözini olmaġıl aṣam

930.

Mef^c^ūlü Fā^c^ilātü Mefā^c^īlü Fā^c^ilün

(––.   –.–.   .––.   –.–)

1 Ṣalduñ beni çü derdüñe dermānı n'eylerem
Buldum bu baḥr-ı ^c^ışkuñı ^c^ummānı n'eylerem

2 Şevḳüñde çün nihāyet ü pāyān bulunmadı
Pāyānı bulmışam daḫi pāyānı n'eylerem

3 Gördüm cemālüñi geçüben her cemīlden
Rıżvān u cennet ü ġam-ı ġılmānı n'eylerem

4 Ülfetde buldı ülfeti çün mübtelā göñül
Buldum zamānı īn ile ben ānı n'eylerem

5 Pertev virür MURĀDĪ ḳamu kā^ʾ^ināta çün
Māh-ı münīr-i şems-i dıraḫşānı n'eylerem

931.

Mef^c^ūlü Fā^c^ilātü Mefā^c^īlü Fā^c^ilün

(––.   –.–.   .––.   –.–)

1 Ben bilmeyince ḥālümi aḥvāli bilmedüm
Fi^c^lümde görmeyince ben ef^c^āli bilmedüm

2 Ṣūretde çün mu^c^āmele ḳıldum beyān ile
Terk itmeyince şeklümi eşkāli bilmedüm

3 Cāy eyledüm çü ḳūşe-i ^c^arş üzre ben gedā
Uçurmayınca bālümi ben bālı bilmedüm

4 Ġılletden ayırup çü zer-i ḫāliṣüm yine
Ḳāl itmeyince fızżemi ben ḳāli bilmedüm

5 Gūş itmeyince sözlerin ey dil MURĀDĪnüñ
Aḥvāle muṭṭali^c^ oluben ḥāli bilmedüm

932.

Mef^c^ūlü Fā^c^ilātü Mefā^c^īlü Fā^c^ilün

(––.   –.–.   .––.   –.–)

1 Ālūde-i maḥabbete ṣordum ḥikāyetüm
Ma^c^lūmı üzre söyledi aṣl-ı rivāyetüm

2 Ḥayretde ḳaldı bilmedi aṣla beyānumı
Zīrā ki bilmez idi bu künh-i ḥaḳīḳatüm

3 Yār ile rāzumı benüm aġyār duyamaz
Ol ḳande idi yār ile vār iken ülfetüm

4 Ḥubb-ı ḥabībi anuñ içün bilmişem ziyād
Mihr ü maḥabbet ile ṭoġupdur sa^c^ādetüm

5 Ger añlamaz iseñ bu MURĀDuñ kelāmını
^c^Ālemde var durur dime aṣlā dirāyetüm

933.

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

(– – . – . – . . – – . – . –)

1 Baḥr oldı çün gönül yem-i ᶜummāna sıġmazam
Şerḥ eylesem bu ḥālümi dīvāna sıġmazam

2 Lāġar olup vücūdum olur gāhī çün mekes
Bir vaḳt olur ki bu iki dīvāna sıġmazam

3 Vuṣlat ṭobını almaġa çevgān-ı cān ile
Şöyle segirdürem gehī kim āna sıġmazam

4 Tertīb-i ᶜışḳı bilmege ister gehī gönül
Cismüm içindeki gehī bu cāna sıġmazam

5 Bir vaḳt olur özini MURĀDĪ ḳılur şümār
Bir vaḳt olur ki ḥadd ile imkāna sıġmazam

934.

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

(– – . – . – . . – – . – . –)

1 Aḥvālümi ḳaçan ḳıla şerḥ ᶜālim-i ᶜulūm
Kendüyi bilmek evvel aña elzem-i lüzūm

2 Baḥs eylesün mesāᵓil-i fetvāda ḳo anı
Ẓāhir ḫaberlerine çeke saṭr ile rüsūm

3 Bi'llâhi ṣanᶜatüñde münerreb ol ey ṭabīb
Derd ehline devā diyü virmeyesin sümūm

4 Şol ki ḳabūl ḳılmaya ġayrıya nuṣḥ ide
Dünyāda āhiretde odur ezlām-ı ẓulūm

5 ᶜĀşıḳ odur MURĀDĪ ḳomaya vücūdı var
Şevḳ-i cemāl-i tābına yana niteki mūm

935.

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

(– – . – . – . . – – . – . –)

1 Bezm-i belāda ᶜışḳuña çün kim belā didüm
Ġayrıya dimedüm anı illā saña didüm

2 Her gāh kim cemālüñe müştāḳ ola gözüm
Her pertevi ki berḳ ura biñ merḥaba didüm

3 Şemᶜ-i ruḫuñ çü tābına pervānedür vücūd
Bir vaṣl içün vücūda ṣalā-yı hebā didüm

4 Şerḥ itmedi bu ḥāli kime eylerem suᵓāl
Virmez cevābını ne ki didüm baña didüm

5 Benven MURĀDĪ yār-ı murād oldı pes saña
Her ne didümse evvel ü āḫir aña didüm

936.

Mef^c^ūlü Fā^c^ilātü Mefā^c^īlü Fā^c^ilün
(––. –.–. .––. –.–)

1 Gördüm senüñ çü şānuñı ġāyetde muḥterem
Cān u dil ile dil saña ṭolandı lā-cerem

2 Rūyuñ niḳābını gele ref^c^ eyle bir nefes
Tā kim kemālüñ ile vücūda ire ^c^adem

3 Şerḥ ü beyāna sıġmadı gerçi bu ḥüsn-i rūy
Herkes dilinde medḥi علی قدرة الابکم

4 ^c^Ömrinde ḫarc iderse kemālin kemāl ile
Kāmil ḳomaya ẕerre ṭarīḳüñde bir ḳadem

5 ^c^Ayn-ı MURĀDa irmege n'eyler zamānı dil
Çün kim MURĀDĪ elde durur şām u ṣubḥ-dem

937.

Mef^c^ūlü Fā^c^ilātü Mefā^c^īlü Fā^c^ilün
(––. –.–. .––. –.–)

1 Ḥaddüm degül benüm ki Ḫudāya du^c^ā idem
Lāyıḳ degül benüm dilüme kim s̱enā idem

2 Benven ẓa^c^īf ḫāṭī ve mücrim günāh-kār
Ḳādir neyem ki ni^c^mete şükrüm bahā idem

3 Ol baña şol ḳadar ḳılur iḥsān ḥisābı yoḳ
Kangı birin anup dahi şükrin edā idem

4 Oldur kemāl-i lûṭf ile iḥyā iden meni
Ḥāşā ki andan özgeye ben iltica idem

5 Çün ben MURĀDı bulmışam andan ḳamu murād
Ḫıdmete yaraşur ki bu ḳaddüm dūtā idem

938.

Müstef^c^ilün Müstef^c^ilün Müstef^c^ilün Müstef^c^ilün
(––.– ––.– ––.– ––.–)

1 Geldüm günāhum bilmişem estaġfiru'llâh el-^c^aẓīm
Cürmüme tevbe ḳılmışam estaġfiru'llâh el-^c^aẓīm

2 Bildüm günāhumı ḳamu ḳapuña geldüm yüz sürü
Yā Rabbī derven yalvara etaġfiru'llâh el-^c^aẓīm

3 Yā Rabbenā raḥm it baña dutdum yüzüm geldüm saña
Virdüm budur ṣubḥ u mesa estaġfiru'llâh el- aẓīm

4 Geldüm cenābuña senüñ lüṭfuñ umarven raḥmetüñ
Vardur ḳuluna re^ʾ^fetüñ estaġfiru'llâh el-^c^aẓīm

5 Çoḳdur günāhum yā ilâh sensin baña her dem penāh
Her dem ḳılurven āh vāh estaġfiru'llâh el-^c^aẓīm

939.

Müstef^c ilün Müstef^c ilün Müstef^c ilün Müstef^c ilün

(––.– ––.– ––.– ––.–)

1 Müstagfir oldum çün saña müstagfirem çün subh u şām
انت همام بالتمام اني همام بالهمام

2 Bahr-ı muhītünde senüñ çün vāhid oldı cevherüñ
Cevher nedür olmaz ^c araż hāşā وجودا من الانام

3 Kevn ü mekānuñ reh-bere rāh-ı Hudāya vir delīl
قالوا اسلاما قولنا انت السلام منك السلام

4 Mecdüñde buldum mācidüm لا بعده لا قربه
نورني يا نور الظلم افهمته من فهم التمام

5 Oldı müsellem çün MURĀD teslīm idelden nefsini
قلنا اليك انت السلام منك السلام فيك السلام

940.

Müstef^c ilün Müstef^c ilün Müstef^c ilün Müstef^c ilün

(––.– ––.– ––.– ––.–)

1 Virdüm fenāya cismümi cān-ı fenāyı nūş idem
Kıldum hebā kendüzümi kim hātırumı hōş idem

2 İki gözümi iki yüze bakmadan men^c eyledüm
Birlükde sābit olmışam dil-dārumı āgūş idem

3 Çün kim nesīm-i lûtf ese gönlüm dū ^c ālemden kese
Bir katreyem līkin dilerven bahr gibi cūş idem

4 Dil bülbüli çün başlaya feryād u zār u nagmeye
Feryād ile iki cihānı isterem hāmūş idem

5 ^c Ayb eylemeñüz dōstlar bī-hūde söylerse MURĀD
Çün kim taşa deryā-yı ^c ışk sanmañ ki fikr u hūş idem

941.

Müstef^c ilün Müstef^c ilün Müstef^c ilün Müstef^c ilün

(––.– ––.– ––.– ––.–)

1 الحمد لله الذي اعطى لنا ملك العظيم
الشكر لله الذي ابقى لنا ذاته القديم

2 Zāt-ı kadīmi görmege cānlar virür cān-ı żа^c īf
Līkin ne tedbīr eylesün bākīde fānīdür ^c alem

3 İżhār-ı kudret kılmag içün rūhı mir'āt eylemiş
Tā göstere ^c ayn-ı kemālin bi'l-kemāl ü ve'l-kerem

4 Tayr-ı vücūd-ı ^c āşıkān tayr itmek içün rāh arar
Cism-i kafesdür anlaruñ ervāhına sicn-i zulem

5 Neşr-i nuşūr-ı haşr içün cem^c eyledi halkı niçün
Geldi MURĀDĪ ^c āleme hōşdur rıżā-yı zi'n-na^c am

942.

Mefʿūlü Mefāʿīlün Mefʿūlü Mefāʿīlün

(––.   .–––   ––.   .–––)

1 Gūyā olalı bu dil ismüñle seni her dem
Pes ʿālem-i taḥḳīḳe ol basdı olup ādem

2 Ser çeşmeden evvel çün ḳıldum ḳadehüm memlū
Her demde iderven nūş bir ḳatre degüldür kem

3 Sekrān olalı ʿaḳlum ʿışḳ ile vefā-dāram
Ol yār ile ben yāram kimde daḫi vardur nem

4 يا لائمي في عشق لم تعرف احوالي
لا تسمع اقوالي انت اصم ابكم

5 ʿIşḳ oldı MURĀDĪye çün bende-i fermān-ber
Çün ḥālini bilmezsin pes ṭınma yüri epsem

943.

Mefʿūlü Mefāʿīlün Mefʿūlü Mefāʿīlün

(––.   .–––   ––.   .–––)

1 Yā Rabbi nedür bilsem bu tāb-ı cihān-tābum
Her ʿāleme mihrümden ṭob urdı meh-i tābum

2 Çün ḳıldı ḥabīb-i dil kendüye ḫalīl el-ḥaḳ
Bu maʿşer-i ḫullāna ḫoş virdi feraḥ şādum

3 ʿİlm-i ezelīdür bu fehminde ʿuḳūl ʿāciz
V'allâh ʿulemā bilmez bu ad ile bünyādum

4 Ḥaḳ oldı cevāb el-ḥaḳ mürsel sözüme aṣdaḳ
Cāndur bilene mülḥaḳ cān oldı tenüm cānum

5 Ger merd-i ḥaḳīḳatseñ bildüñ bu MURĀDĪyi
Ammā oluben ḳalma ac gözüñi ḥayrānum

944.

Mefʿūlü Fāʿilātün Mefʿūlü Fāʿilātün

(––.   –.––   ––.   –.––)

1 Ey cümlenüñ penāhı sensin benüm ilâhum
Senden durur murādum sensin benüm penāhum

2 Faʿʿālsın işüñde yoḳdur saña muʿārız
Muḫtārsın ḳamuda ey yüce pādişāhum

3 Mennānsın ḥabībüm settārsın ṭabībüm
Bildüm senüñ murāduñ yoḳdur hic iştibāhum

4 Çünki ʿazīz sensin ʿizzet saña müfevvez
Sen aʿẓam oldugun çün artar bu ʿizz ü cāhum

5 Lûṭf eylegil MURĀDa lûṭfun senüñ ziyāde
Oldum saña fitāde tenvīr eyle māhum

945.

Mefᶜūlü Fāᶜilātün Mefᶜūlü Fāᶜilātün

(——.   -.——   ——.   -.——)

1 Meyyāl olalı yāre bu ḳalb-i nātüvānum
ᶜAynümde ẕerre deñlü yoḳdur cihān ü cānum

2 Keşf-i cemāl idelden çeşmümde manẓarumdur
ᶜAhdine iᶜtimādum var ġayre yoḳ inanum

3 Cümle cihānı gezdüm ben görmedüm mis̱ālin
Anuñ çün anı söyler her demde bu zebānum

4 Rāh-ı ḥaḳīḳatinde bel baġladum muḥayyer
Her yirde ġayrı nāmı söylemesün lisānum

5 Oldı MURĀDĪ āzād çün ġayrinüñ ġamından
Buldı kelām eṣaḥḥın pes ḳalmadı gümānum

946.

Mefᶜūlü Fāᶜilātün Mefᶜūlü Fāᶜilātün

(——.   -.——   ——.   -.——)

1 Ḥum-ḫāne-i ezelde mest-ānedür çü ādem
Birdür baña anuñ çün her demde ġamla şādum

2 Ṣaḥn-ı serāy-ı vaṣla basmaġ içün ḳadem ben
Vardur benüm yanumda bir nice biñ ḳanadum

3 ᶜUlyādadur hümā çün sāyem hümāya devlet
Ben devlete hümāyam devlet cenāḥa bādum

4 Dillerde yād olaldan nām oldı her lisānum
Yād itdügüm bilüpdür dillerde cümle yādum

5 Geldi MURĀDa çün kim ᶜizz-i ḥuẓūr-ı vaḥdet
Ey göñlümüñ murādı budur benüm murādum

947.

Müfteᶜilün Fāᶜilün Müfteᶜilün Fāᶜilün

(-..-   -.-   -..-   -.-)

1 Ḥıfẓ-ı amānındayam yarıcı baña kerīm
Lûṭfına yüz dutmışam lûṭfı anundur ᶜamīm

2 Cān ü tenüm arası ṭobṭoludur ᶜışḳ ile
Ṣorar isen ṣadrümi ᶜilm ile baḥr-ı ᶜaẓīm

3 Ders-i kitāb istemez dāʾire-dil noḳṭaya
Baña didiler ledün bildürür anı ᶜalīm

4 Ẕerre-i ḫāric degül her ne ki var ḳalbden
Nāmı çü vehhābdur ḳıldı keremler kerīm

5 Añlar iseñ ey MURĀD saña virilen niᶜam
Ḥikmeti sende ḳomış ḥikmet ile ol ḥakīm

948.

Müfteᶜilün Fāᶜilün Müfteᶜilün Fāᶜilün

(-..- -.- -..- -.-)

1 Şerḥe sığar anlama şerḥ ü beyānum benüm
Ḥaḳ bilür ancaḳ hemān sırr-ı ᶜayānum benüm

2 ᶜĀlemi geşt eyledüm ẓahr ile baṭnın ḳamu
Bulmadum bir bilür rāz-ı nihānum benüm

3 Āb ile ḫākı ḳoyup ṣūreti terk eyledüm
Anuñ içün bilemez kimse revānum benüm

4 Cānı çü terk eyledi buldı ḥayāt-ı ebed
Beñzemez anuñ içün ġayrıya cānum benüm

5 Bulsa idi ger MURĀD kendüye bir hem-zebān
Nice maᶜārif diye idi dehānum benüm

949.

Müfteᶜilün Mefāᶜilün Müfteᶜilün Mefāᶜilün

(-..- .-.- -..- .-.-)

1 ᶜĀḳibetümi fikr idüp ḥażrete ilticādayam
Bendeligüm bilüp hemān dā'im aña s̱enādayam

2 Rāhümi ṭoġrı ḳılalı eylemişem anı sened
Ḥażretine cenābına ṣubḥ u mesā duᶜādayam

3 Āb-ı ḥayāta irdi dil eyledi çünki nūş-ı cān
Başuma ᶜaḳlı cemᶜ idüp şimdi hemān ḥayādayam

4 Semᶜ-i dili küşād idüp bildi melekle ins ü cān
Sebᶜa semāyı geşt idüp şimdi ben istivādayam

5 Behre durur MURĀDīde behre anuñ murādıdur
Cümle murādı ᶜışḳ ile şimdi hemān recādayam

950.

Müfteᶜilün Mefāᶜilün Müfteᶜilün Mefāᶜilün

(-..- .-.- -..- .-.-)

1 Ḥaḳḳ-ı vücūdumı mecāz üstine dikmişem ᶜalem
Ṣalınur ol ṭaraf ṭaraf bād ura ḳaçan himem

2 Lemᶜa-i nūr-ı behcetüm berḳ ura ᶜāleme ḳaçan
Selb ola cümle cāydan ḳılmaya ẕerre-i ẓulem

3 Ġayrı mümes̱s̱el olmadın biz mes̱el olduḳ ᶜāleme
جاءَ صُنا جفا بهْ مرّ لوحٍ بالقلم

4 Şems-i vücūdumuz bu gün virdi ḳamerlere żiyā
Ẕerrece ger ola cüdā cümlesi oldı fi'l-ᶜadem

5 Merkez-i ᶜayn-ı vaḥdete oldı MURĀDī dā'ire
Anı muḥīṭ olmayup cümlesi çekdiler elem

951.

Müfteʿilün Mefāʿilün Müfteʿilün Mefāʿilün
(–..– .–.– –..– .–.–)

1 Rāh-ı ḥakīkatümde çūn kalmadı cāy-ı muḥterem
Cümle ziyāret itmişem niteki Kaʿbe vü Ḥarem

2 ʿArṣa-i fehm derkümi ṭayy ideli cenāḥ ile
Murġ-i vücūduma nice yirde irişdi pes himem

3 Cāy-ı muʾāḥızı geçüp irdi çū dār-ı emne ol
Çıkdı o dār-ı saḥta vü dikdi ʿalāmeti ʿalem

4 Bakdı o bām-ı dārdan gördi ḳamu ʿavālimi
Kıldı o bāmdan ʿurūc ġayr ile hem-dem oldı dem

5 Vardı MURĀDĪ lemʿasın şaçdı ḳamu ʿavālime
Anuñ ile bilindi ol bildi bilenler anı hem

952.

Müfteʿilün Mefāʿilün Müfteʿilün Mefāʿilün
–..– .–.– –..– .–.–)

1 Cām-ı cihān-nümādadur cām-ı cihān-nümā bu dem
Rāz u şebinde gösterür işbu nümāyişi himem

2 ʿAyn-ı ḥakīḳate yine ʿayn ile nāẓır āyine
Cümle baṣīret ehline vāḥid olur ḳamu ümem

3 Maḥż-ı netāyicindedür kām ile ḥarf ile suḫan
Ḥarf ile ṣavtı ṭarīk ol añlaya tā ki her kilem

4 ʿArş-ı ʿulāmuñ üstine çıkmadı sırr ile melek
Ādem iseñ bu ḥüsn ile ʿarş-ı ʿulāya ḳo ḳadem

5 Diñle MURĀDĪ ḳavlini tā ki kemāle iresin
Sen ki kemāl bulasın ġayre durur kemāl hem

953.

Müfteʿilün Mefāʿilün Müfteʿilün Mefāʿilün
(–..– .–.– –..– .–.–)

1 Faṣl-ı ʿaṭā ile ḳaçan ola nidā-yı ẕe'l-kerem
Pes dutuben misālini levḥ-i dile yazar ḳalem

2 Münderic-i kelām olup saṭra yazar çū besmele
Nāmın ider beyān ezel ismini soñradan yazar

3 Eyleye çünki şerḥini nāsiḫ anı kim olısar
Nesḫine kim ki ḥükm ide vechi olur anuñ ẓulem

4 Oldı ḳader çū kendüde virdi büker celālini
Virdi cemālini büker ḳadr ile eldedür himem

5 Ādem olan MURĀDĪnüñ ḳavline heb belī didi
Ol ki özini bilmedi oldı bes ebter ü aṣem

954.

Müf te^{c}ilün Mefā^{c}ilün Müfte^{c}ilün Mefā^{c}ilün
(-..- .-.- -..- .-.-)

1 Dikdi otaġ cennetüñ bābına ḥikmetüm ^{c}alem
Ṭabl-ı ma^{c}ārifi çalup ḳıldı nidā gele ümem

2 ^{c}Arṣa-i kevne ṭoldılar cinn ile ins ü ṭayr u vaḥş
Ḥāline göre her birinüñ virilüp durur na^{c}am

3 Şerḥ ü beyāna gitmedi andan olan mülāṭafat
Her kime irdi buldı yol bulmayan oldı ẕü'l-elem

4 Sāmi^c-i ṣavt olan kişi buldı necāt-ı cāvidān
Aġlayu ḳıldı tā ebed oldı evrāda şol k'aseṃ

5 Ṣoñra uruldı emr ile anda nefīr yā ṣadā
Yirlü yiriñe vardılar böyle çekildi çün ḳalem

6 Añla MURĀDĪ sözlerin ġaflete varma ^{c}akıl ol
Böyle muḳadder eylemiş çünki o ṣāḥib-i ḥikem

955.

Müfte^{c}ilün Mefā^{c}ilün Müfte^{c}ilün Mefā^{c}ilün
(-..- .-.- -..- .-.-)

1 Cümle cihānı tārikem çünki zamānı bulmışam
Ān ü zamānı n'eylerem çünki zamānı bulmışam

2 Sāḥa-i ḳudret oldı dil ^{c}arş-ı ^{c}aẓīm aña maḳar
Gayrı mekānı n'eylerem ben ki mekānı bulmışam

3 Ḥubb-ı ezeldedür vücūd oldı rükū^c hem sücūd
Ẓāhir ü bāṭınumda ben yāri nihānī bulmışam

4 Merd-i Ḫudā durur MURĀD merd o durur ola murād
Ehl-i beḳā olalı dil cism ile cānı bulmışam

956.

Müfte^{c}ilün Mefā^{c}ilün Müfte^{c}ilün Mefā^{c}ilün
(-..- .-.- -..- .-.-)

1 Cām-ı cihān-nümādadur cām-ı cihān-nümā bu dem
Gösterişinde gösterür işbu nümāyişi himem

2 ^{c}Ayn-ı ḥaḳīḳate yine ^{c}ayn ile nāẓır āyine
Cümle başīret ehline vāḥid ulu kamu ümem

3 Maḥż-ı netāyicindedür kām ile ḥarf ile suḫan
Ḥarf ile ṣavtı evvel añlaya (niteki) her kilem

4 ^{c}Arş-ı ^{c}alānuñ üstine çıḳmadı per ile melek
Ādem iseñ bu ḥiss ile ^{c}arş-ı ^{c}alāya ḳo ḳadem

5 Diñle MURĀDĪ ḳavlini tā ki kemāle iresin
Sen ki kemāl bulasın gayre durur kemāl hem

957.

Feᶜūlün Feᶜūlün Feᶜūlün Feᶜūlün Feᶜūl

(.–– .–– .–– .–– .–)

1 سَمِعْتُ أَطَعْتُ إِلَى أَمْرِكَ يَا كَرِيمْ
وَفَوَّضْتُ أَمْرِي لَكَ يَا حَكِيمْ رَحِيمْ

2 Yüzüm ḳapuna ṭutmışam bilmezem ġayrı çāy
Seni bilürem ancaḳ ey ḥayy-ı Rabb-ı ᶜaẓīm

3 Beni ḳılma nahrūn (sen) varlıġun ḥaḳḳı çün
Ne eksile cūduñdan ey ferd-i berr-i ḳadīm

4 Baṣīret gözin ben ḳuluñ ḳıl küşāde müdām
Bile ᶜilm ile ᶜilmüñi dem-be-dem yā ᶜalīm

5 MURĀDĪ ḳulunuñ murādı hemān sendedür
Yine ḥikmetin sen bilürsin anuñ yā ḥakīm

958.

Mefᶜūlü Mefāᶜīlü Mefāᶜīlü Feᶜūlün

(––. .––. .––. .––)

1 Ḫalḳ oldı Ḫudā emri ile çünki ᶜavālim
Emrinde yine olmış idi emri mülāyim

2 Ger ᶜaḳıl iseñ eyle naẓar ᶜibret-i Ḥaḳḳa
Cān u dil ile ol yüri sen ḳulluġa muḳdim

3 Her gicede tā ṣubḥa degin ḳāʾim-i leyl ol
Ġafletde yatup ḳalma ṣaḳın hem çü behāyim

4 Gel tāʾib olup cümle günāha gice gündüz
ᶜİṣmet gözedüp ᶜiṣmet ile olıgör ᶜāṣım

5 Nusḫını ḳabul eyler iseñ ger bu MURĀDuñ
Sen dahi olasın bu zamānuñda bir ᶜalim

959.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(–.–– –.–– –.–)

1 Çünkü ᶜışḳuñ bādesinden içmişem — Geçmişem ben kendüzümden geçmişem
2 Farıġam cümle temāşādan bu gün — Çün cemālüñe gözümi açmışam
3 Bulmaġ içün vuṣlatuñ tenhāda ben — Cümle ġayrüñden ḥabībüm ḳaçmışam
4 Dīdeme ferrüñden urdı çünki fer — Lemᶜa-i nūr-i cemālüñ seçmişem
5 Ol ḥabībüñ vaṣlı şavḳından yine — Ey MURĀDĪ gör ne dürler ṣaçmışam

960.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(–.–– –.–– –.–)

1 Maᶜrifet şerḥinde bir bāb añladum — Şems-i tābı ᶜayn-ı meh-tāb añladum
2 Zulmet içre istedüm āb-ı ḥayāt — Eşk-i çeşmi suṣadum āb añladum

3 Ḥalvetüm saṭḥında berḳ urmış ḳamer   Selb-i ṭāḳat ḳıldugum tāb añladum
4 Ḥarf-i maᶜnāsini ḳıldum bir nuḳat   Cümle ḫalḳı aña küttāb añladum
5 Çün muḥibbündür ḥabībüñ ey MURĀD   Kāʾinātı saña aḥbāb añladum

961.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(..–– ..–– ..–)

1 Semᶜ-i cānı açıḳ it diñle kelām   Diler iseñ bulasın ḫōşça niẓām
2 Ḥaḳ seni anuñ içün eyledi var   Gündüzin ṣavm idesin gice ḳıyām
3 Ḥaḳ seni anuñ içün itmedi ḫalḳ   Nefsüñe uyup olasın bed-nām
4 Anı fikr eyle ki çün ire ecel   Vire dünyā saña zehrin ṭolu cām
5 Gūş iderseñ bu MURĀDĪ suḫanın   ᶜĀḳibet ḳalmayasın sen nā-kām

962.

Mefāᶜilün Mefāᶜilün Feᶜūlün
(.––– .––– .––)

1 Ḳamu senden durur yā Rabbi her dem   Senüñ ḥükmündedür mecmūᶜ-ı ᶜālem
2 İşüñden ṭaşra yoḳdur her güzīn kār   Ki kāruñda durur kārum dem-ā-dem
3 Hemānā kün didüñ olmışdur eṭrāf   Ezelden böyle olmış emr-i efḫam
4 Mübaşşır eylemez hergiz baṣīret   Anuñ fermānı olur bīş eger kem
5 MURĀDuñ ḳavli ḥaḳdur her sözinde   Anı ᶜilminde aᶜlem itdi aᶜlem

963.

Mefāᶜilün Mefāᶜilün Feᶜūlün
(.––– .––– .––)

1 Seḥerde bülbül-i gūyāyı gördüm   Gül-istān içre ol şeydāyı gördüm
2 Figān eyler idi saṭḥ-ı çemende   Anuñ dilinde āh ü vāyı gördüm
3 Didüm bu giryeler saña nedendür   Seni ben vālih ü rüsvāyı gördüm
4 Didi ṣanma gül içün beni ġam-nāk   Ben andan ḥikmet-i Mevlāyı gördüm
5 MURĀDĪye eser ḳıldı bu güftār   Gözüm açdum hemān aᶜlāyı gördüm

964.

Mefāᶜilün Mefāᶜilün Feᶜūlün
(.––– .––– .––)

1 Ḳo ṣūret ᶜālemin ey pīr-i ᶜālem   Yüri gözle hemān sırr ile ᶜālem
2 Fenāda ṭurma sen iste beḳāyı   Beḳā uman fenā olur dem-ā-dem
3 Rümūz-ı genc-i maᶜnāyı dilerseñ   Senüñ ṡüᶜbānuñı ḳatl eyle her dem
4 Ne bilsün ḳuru ġavġādur ṣanurlar   Ṭarīḳat yolını her kejle ebkem
5 MURĀDĪ bilmeyen ḥamd āyetinden   Zebānuñ açmaġıl sen aña epsem

965.

Mefāᶜilün Mefāᶜilün Feᶜūlün
(.––– .––– .––)

1 Göñül senden vefā ister ḥabībüm   Anı ṣanma cefā ister ḥabībüm
2 Ḳamudan yād olupdur bu fuʾādum   Senüñle āşnā ister ḥabībüm
3 ᶜİlāc ile dil-i bīmāra irdüm   Meded irgür devā ister ḥabībüm
4 Senüñle āşnā olmış ezelden   Gel imdi merḥabā ister ḥabībüm

5 MURĀDĪnüñ hemān sensin murādı Göñül senden vefā ister ḥabībüm

966.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Feᶜūlün

(.––– .––– .––)

1 Baña raḥm eyle ey rūḥ-i revānum ᶜİnāyet eyle ey serv-i revānum
2 Aḳıtma yaşumı ey nūr-ı dīde Göge aġdurma bu āh u fiġānum
3 Meded ḳıl vaṣluñ ābından nigārum Nice bir yaḳa hicr odı bu cānum
4 Esirge merḥamet eyle baña kim Ġarīb ü bī-kesem gül yüzlü ḫānum
5 Bulıram ben ebed ᶜömrüm ḥayātı Ṭolaşsa ger miyānuña miyānum
6 Lebüñ hicrinden ey şāhum nice bir Aḳısar ᶜdem-be-dem gözümde ḳanum
7 Ḳul olupdur MURĀDĪ saña ey māh Viṣālüñ vir aña ey mihr-bānum

967.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Feᶜūlün

(.––– .–.– .––)

1 Ne ḫāḳam ẕikr ide Ḥaḳḳı lisānum Doyımaz çün celāline bu cānum
2 Umarum raḥmetin ben bī-dil ü cān İrer ᶜayyūḳa çün āh u fiġānum
3 Cemālin görmek içün ol ḥabībüñ Benüm cānumdur aña armaġanum
4 Çū ᶜışḳına giriftār oldı bu dil Anı ẕikr eylesün dāʾim zebānum
5 MURĀDĪye saḳın ṭaᶜn itme zāhid Ḫudāya senden artuḳdur inanum

968.

Mefᶜūlü Mefāᶜīlün Feᶜūlün

(––. .–.– .––)

1 Ey ᶜilm-i ledünne ism-i aᶜẓam Ey ᶜilm ile ᶜālim-i mükerrem
2 Sensin çū ḥabībi kāʾinātuñ Ey ṣāḥib-i ᶜilm efżal-i aᶜlem
3 Mirʾāt-ı ruḫuñ meh-i cihāndur Nūruñ bu zamāna mihr-i efḫam
4 Her kim ki ide saña niyāzı Destinde durur cihān u ᶜālem
5 Çün oldı MURĀDĪ ᶜışḳa hem-ser ᶜĀşıḳlıḳ aña durur müsellem

969.

Mefᶜūlü Mefāᶜīlün Feᶜūlün

(––. .–.– .––)

1 فعّال لما يريد i bildüm Ol her ne buyurdı anı ḳıldum
2 Efᶜālümi fiᶜlidür çū maẓhar Maẓharda fiᶜāl ile añıldum
3 ᶜĀlemlere ṣıġmaz iken el-ḥaḳ Ben ḥoḳḳa-i ᶜışḳ içinde ṣıġdum
4 Cān ile cemāle nāẓıram çün Dīvāne gezerken ᶜāḳıl oldum
5 ᶜAḳl ile kemāle ṭālibem ben Ḥubb ile velī kemāli buldum
6 ᶜĀlemde nedür MURĀDĪ bilsen Pes añlar idüñ neden yapıldum

970.

Mefᶜūlü Mefāᶜīlün Feᶜūlün

(––. .–.– .––)

1 Ḥaḳ buyruġınadur inḳıyādum Her demde rıżāsıdur murādum

2 Oldur baña dāʿimā çū maṭlab — Cān ile añadur ictihādum
3 Dünyā niʿamına baḳmazam ben — Zikr oldı benüm hemān zevādüm
4 Tevḥīd-i ḥaḳīḳīdür baña kār — Ḥamd olsun aña ki vaṣla şādum
5 Ṣāḥib-naẓar iseñ ey MURĀDĪ — Gör ḳande yazıldı nām-ı Ādem

971.

Müfteʿilün Müfteʿilün Fāʿilün
(-..- -..- -.-)

1 Ḳıldı ṣıfātını dil ezber tamām — Anuñ içün ẕātınadur iḥtimām
2 Bi[illegible]k içün geldi bu nūr-ı hüdā — Anuñ ile zāʾil olur her kelām
3 Ser-be-ser āfāḳı ṭavāf eyler ol — Andan alur behreyi ḫāṣ ile ʿām
4 Eyledi ʿaḳl ile göñül ictimā — Birbirine virdi cevāb u peyām
5 Çünki yayıldı bu kelām ʿāleme — Eyledi taḥsīn MURĀDa enām

972.

Müstefʿilātün Müstefʿilātün
(--.-- --.--)

1 Levḥ üzre ḫāme naḳşı mükerrem — Allâhü aʿlem Allâhu aʿẓam
وآنزله بسوابه ارى تعظم — إني أنا الله لا رب غيري
2 ʿArş üzre olmış nāşir çū raḥmet — Kevn ü mekāndan oldur beri hem
3 Muḫtār olanlar oldı rıżāda — Her kim ki buldı ol oldı aʿlem
4 Ḳılmaz MURĀDĪ ilmüñ iḥāṭa — ʿİlmüñle ʿāmil olġıl pes epsem

973.

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(.-.- ..-- .-.- ..-)

1 Niyāzumdan oluben yāre ʿarż-ı ḥāl itdüm
Ki yaʿnī lûṭf u vefāsın varup suʾāl itdüm

2 Refiküm oldı yanumca enīn-i nāle vü āh
Şefīʿüm oldılar anda ḳadüm çū dāl itdüm

3 Kemāl-i merḥameti ẓāhir oldı ol demde
Yüzüme baḳduġını ʿayn ile ḫayāl itdüm

4 Şımāḫ-ı cāna nidā geldi didi yā ʿāşıḳ
Seni şu kim dilemez ṣāḥib-i żalāl itdüm

5 MURĀDĪ cevr ü cefā-yı inasa ṣābirdür
Baña cefā idene cān ile celāl itdüm

974.

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(.-.- ..-- .-.- ..-)

1 ʿAyan içinde nihān olduġum neden maʿlūm
Nihān içinde ʿayan olduġum neden maʿlūm

2 Bu ḳavli añlar iseñ añla ᶜışḳa reh-berdür
Beyān içinde beyān olduġum neden maᶜlūm

3 Serīr-i saṭvete sulṭān olan gedā bunda
Cihān içinde cihān olduġum neden maᶜlūm

4 Mıyāna gelmedi tā olmayınca mābeyni
Mıyān içinde mıyān olduġum neden maᶜlūm

5 MURĀDĪ kārını kār itmeyince kār olmaz
Revān içinde revān olduġum neden maᶜlūm

975.

Mefᶜūlü Mefāᶜīlün Mefᶜūlü Mefāᶜīlün
(--. .--- --. .---)

1 Dil yār ile yār olsa cānumda ḳarār olsa
Tekrār ile vār olsa vuṣlat nic'olur görsem

2 Bir eylese envār-ı dil eylese iḳrārı
Keşf eylese bīdārı ruʾyet nic'olur görsem

3 Cān iste temennāyı ẕevk eylese ālāyı
Yār itse tecellāyı ḳurbet nic'olur görsem

4 Yār eylese bir çāre dil olmasa āvāre
Yār olsa hemān yāre ᶜizzet nic'olur görsem

5 Derdüme devā itse ẕikrini ġıdā itse
Dil aña s̱enā itse şefḳat nic'olur görsem

6 Meyl itmese dünyāya şükr eylese ālāya
Ḥamd eylese Mevlāya ᶜiffet nic'olur görsem

7 Dil irse murādına bir eylese adına
Şād olsa reşādına vaḥdet nic'olur görsem

8 Terk eylesem eşyāyı fikr itmese dünyāyı
Her dürlü temāşāyı ᶜuzlet nic'olur görsem

9 Dil geçse ḥicābından şaḳḳ itse niḳābından
Ḳurtarsa ᶜaẕābından raḥmet nic'olur görsem

10 Luṭf itse ᶜināyetden gösterse saᶜādetden
Ol olur hidāyetden devlet nic'olur görsem

11 Seyr itse cinānında cāy eylese yanında
Fehm olsa beyānında fikret nic'olur görsem

12 Luṭf itse MURĀDına irgürse murādına
Nām eylese adına ṣoḥbet nic'olur görsem

HARFİ'N-NŪN

976.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.––– .––– .––– .–––)

1 Ezelden çünki nūş itdi bu cānum cām-ı ṣahbādan
Anuñ ẕevk-i zülālinden geçüpdür cümle naᶜmādan

2 Çū ᶜışḳa mübtelā oldı belā didi beliyyāta
Ḳamu terk eyledi varın özin ḳurtardı ġavġādan

3 Ferāġat eyledi cümle müberrā oldı kes̱retden
N!ider ol ġayrınuñ ẕevkin çū ẕevḳ aldı dil-ārādan

4 Mıyān-ı menber ü mescid olupdur ravża-i cennet
Bulupdur cennet-i aṣlı geçüpdür her temāşādan

5 Eger merd olayın dirseñ yüri merd-āne kār eyle
MURĀDĪ merd olur mı geçmeyeydi zīr ü bālādan

977.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.––– .––– .––– .–––)

1 Bilinmişdür ḥakemna sırrı anuñ çūn nefeḥnādan
Anuñ çūn oldı ẓāhir maẓharı anuñ heyūlādan

2 Muᶜanber ḳıldı zülfeynin yüzin bedr-i dūcā ḳıldı
Terennüm ᶜandelīb-i ḳudret itdi ṣavt-ı raᶜnādan

3 Cefāsından ḫafī ḳılmış virüp bir nūr-ı berrāḳı
Münevver ḳıldı dünyāyı żiyāsı şems-i ġarrādan

4 Ṣımāḥ olmadı esvāta semīᶜ-i ḥarf bī-ḥarfin
Ne ḳılsun sāmiᶜi her dem semiᶜ oldı semiᶜnādan

5 Maᶜānī baḥrine ġavvaṣ olalı ān ile demde
MURĀDĪnüñ kelāmı mündericdür ism-i aᶜlādan

978.

Mefāᶜilün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.––– .––– .––– .–––)

1 Çū menşūrında yazdı nām ile nām eyledi nāmın
Bu ᶜünvān ü ṣalābetle geçürdi dehr-i eyyāmın

2 Selām idüp selāmında beşāret virdi ḳavlinde
Yemīn ile yesārında hümāyun itdi encāmın

3 Nümāyan oldı naᶜması özi yine temennāsı
Ne lezzetlüdür aᶜlası bilür nūş eyleyen cāmın

4 Muᶜarrāda muᶜallādur niḳāb iden özin veche
Vücūhından ḫaber bilen ider bī-kām her kāmın

5 MURĀDuñ ᶜışḳıdur ᶜışḳa ḫaber viren bu ᶜışḳından
Bunı fehm itmeyen kimse varup tabḫ eylesün cāmın

979.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

(.--- .--- .--- .---)

1 ʿİnāyatuñ dirīg itme muʿīn olgıl ʿināyetden
Şu deñlü añlamak var kim muhīṭ olam dirāyetden

2 Senüñ kāruñ çü kāruñdur neden kāruñ müfevvezdür
Füyūzuñ ʿaynını akdur halāṣ olam melāletden

3 Çu luṭfuñ haddine ġāyet bulunmaz bī-nihāyetdür
Nihāyet isterem yine bulam sen bī-nihāyetden

4 ʿAyānuñdur saña cümle dilüm peydāsı pinhānı
Delālātını izhār eylegil yine delāletden

5 MURĀDuñ mazharı sensin zuhūruñ çünki aẓherdür
Saʿīd eyle anı her dem saʿādetle saʿādetden

980.

Mefāʾīlün Mefāʾīlün Mefāʾīlün Mefāʾīlün

(.--- .--- .--- .---)

1 هو الله الذي لا مثله في الكون و الا مكان
هو الحي الذي عز محيط قادر سلطان

2 Yücede istedüm anı yüce kıldum dil ü cānı
Velīkin oldı kim ragbet hakīkatle idem īkān

3 نجا من شغله حقا بحقه الحق تحققا
و عززناه تنزيها له الحي هو المنان

4 Cemāli bedr-i enver zerredür aña mukābilde
Żiyāsı cümle ażvānun żiyāsında durur bürhān

5 رضا من فضله فضلا علينا من فتق مانه
تفجر انت في قلب المراد بحكمة الإمعان

981.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

(.--- .--- .--- .---)

1 Kemālinden mükemmeldür şular kim içdi ṣahbādan
Haberden bī-haber oldı haber bilen muʿammādan

2 Ser-ā-ser ʿaklı yād itdüm çü oldum āşnā ʿışka
Muʿarrā olmadum tā geçmeyince zīr ü bālādan

3 Kemāl ehli kemālini kemālinden bilür ancak
Kemālini kemālüm şerh ider oldı şu nerżādan

4 Maʿāni gencinün miftāhıdur fettāh olan evvel
Bunı fehm itmeyen hergiz seçer mi ağı karadan

5 Lisān-ı bī-ʿayānuñdur kelāmuñ müntehāsında
MURĀDa lütf-ı fazlıñdür viren naʿmā-i kübrādan

982.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.––– .––– .––– .–––)

1 Bizi şerḥ eylemez şāriḥ ḫaber bilmez bu maᶜnādan
Çū kendi nefsini bilmez ne bilsün sırr-ı اسرا'dan

2 Rumūz aḥvālini ṣorma ḥaẕer ḳıl bilmeze hergiz
Ḥisāb-ı ebcedi kim bilmedi bilmez muᶜammādan

3 Tevaḳḳuf ḳılmadı her kim iver her dürlü kārında
Ne ismin fehm ider ey dil ne ḫod bilür müsemmādan

4 سقا من جامه سلمی و کاسی در بیضاء
Şu kim içmeye bu cāmı ne bilsün aġı ḳaradan

5 MURĀDĪ emri bi'l-maᶜrūf idenler ḳalmadı yolda
Ki her kişi ṭarīḳince bulur ālā vü naᶜmādan

983.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.––– .––– .––– .–––)

1 Maḥabbet şemᶜini yandur göñül pervānesi yansun
Şerārından o nāruñ her dilüñ dīvānesi yansun

2 Ṣorarsañ ger ġam u endūhumı hicrüñden olmışdur
Viṣālüñ ābını gönder dime kāşānesi yansun

3 Şarāb-ı şevḳüñi nūş eyleyen içmez mi nābını
Cihānda her ne var ise meyüñ mey-ḫānesi yansun

4 Seni sevmekde maᶜmūr itmeyen vīrāne-i ḳalbin
Düşüp āteşlere şāhum dil-i vīrānesi yansun

5 MURĀDuñ şerḥe gelmez ᶜışḳ-ı yār ile olan kārı
Buña kim iᶜtiḳād itmezse dār u ḫānesi yansun

984.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.––– .––– .––– .–––)

1 Beni sevdāda terk itme cemāl-i bā-kemāl içün
Mükāfāt eyle ḥaḳḳumdan cemāl-i bā-kemāl içün

2 Mekānum lā-mekān eyle viṣālüñle münevver ḳıl
Beni maḳṣūd-ı ekber ḳıl cemāl-i bā-kemāl içün

3 ᶜİmāret ḳıl muᶜammer ḳıl ḳamu kārum müyesser ḳıl
Baña ḫayrüñ muḳadder ḳıl cemāl-i bā-kemāl içün

4 Enīsüm eylegil ḥubbuñ celīsüm eylegil mihrüñ
ᶜİnāyet eylegil şevḳüñ cemāl-i bā-kemāl içün

5 MURĀDuñ az u çoġından senüñ bir merḥabañ efżal
Beni sen eylegil ekmel cemāl-i bā-kemāl içün

985.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.--- .--- .--- .---)

1 Ferah-nāk olmamuz vardur yine ihsān-ı Mevlādan
Ne denlü şükr idersen bin ᶜatādur Hak teᶜālādan

2 Cemīᶜ-i kārumuz tefvīż idüp ol yüce der-gāha
Tevekkül eyledükçe feyż ider naᶜmā-yı ᶜulyādan

3 ᶜAtā-yı bī-nihāyetdür görinen yine cünbüşde
بحمد الله و المنة ᶜatādur yine aᶜlādan

4 Müdām olsun bu ihsānun ki pāyān olmaz ihsāna
Kimin peydādan eylersin idersin kimin ihfādan

5 Senün emrünledür hānum bu denlü kılduğum ikdām
MURĀDa kalsa çokdan el çekerdi cümle ğavğādan

986.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.--- .--- .--- .---)

1 Mükāfāt eyledi dil-ber yine ᶜayn-ı cemālinden
Bilürdi ᶜışk-ı tahkīki muhakkakdur kemālinden

2 ᶜAtā-yı bī-nihāyetden yine keşf-i ᶜatā kıldı
ᶜAceb fen eyledi sırr eyledi rūy-ı celālinden

3 Muhīt-i mā-hüve'l-vākiᶜ sığar gerçi bu idrāke
Velīkin sığmadı hergiz bu hōd olmışdur elinden

4 Bakup çūn bende-i fermānına bildüm kemālātun
Velīkin üns-i ülfet çūn geçer fikrüm hayālinden

5 MURĀDīnün bu vechinden nice vech eylemiş zāhir
Velīkin şol kişi kanmış durur k'içe zülālinden

987.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.--- .--- .--- .---)

1 Seherde müjde-i devlet irişdi muktezāsından
Senündür ᶜizzet ü nusret hemān çıkma rızāsından

2 Bir ihsān eylemişdür kim sana lūtfından ol vehhāb
Dirilse halk-ı ᶜālem yazmaya zerre ᶜatāsından

3 Bu lūtf u cūda şükr eyle ziyāde eyleye tā kim
Ko ğayrı anı gözle tā olasın mürtezāsından

4 Seni çok imtihān eyler talebde sādık ol muhkem
Sakın ğayra nazar kılma temennā kıl likāsından

5 MURĀDĪ hakkı tahkīk eyledünse ᶜilm-i ezberde
Nümāyān ola her fiᶜli bu gün sen hak-nümāsından

988.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.––– .––– .––– .–––)

1 Ḫatā-pūş u ʿaṭā-baḫş olalı şāhum keremlerden
Ziyāde ḥaẓ idüpdür bu dil ü cānum bu demlerden

2 Muḥaḳḳaḳdur benüm ẓannum ki ẓannumdan daḫi yegdür
Bu ḥüsni ẓannumuñdur māyı ḳurtaran elemlerden

3 Nişānıdur vücūdumda görinen bu es̱erler heb
Cüyūşumdur ʿavālimden olan ẓāhir ʿālemlerden

4 بِحَمْدِ اللهِ وَالْمِنَّة gelüben āyet-i kübrā
Vücūdum kaʿbesi aṣlā es̱er görmez ṣanemlerden

5 MURĀDĪ gördi maḳṣūdın yine ḳaṣdında ol aẓher
Anuñ çün her ṭaraf ẓāhir gelür bāṭın himemlerden

989.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.––– .––– .––– .–––)

1 Cemāl-i lā-naẓīrüñdür olan manẓūr her yerden
Velīkin bilmez esrārı şular kim geçmeye serden

2 Maḳāl-i dil-küşādur bu hemān bir vech-i maʿnāsı
Eger ʿaḳluñ kemāl üzre ise ṣaḳın ḫaṭarlardan

3 Naẓar gevher durur zinhār o edeb ḳılmagıl ẓāyiʿ
Bunuñ ḳadrin bilürseñ yeg durur dünyā ṭolu zerden

4 Mıyān olmadı ḥāşā bu mıyān ıṭlāḳıdur tefhīm
Bu ʿilm-i enbiyādur vaʿıẓīnüñ naḳli menberden

5 MURĀDĪnüñ kelāmınuñ hevāsında nihāyet yoḳ
En ednā görmeye fücʾet oḳıyan bunı ezberden

990.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.––– .––– .––– .–––)

1 Şarāb-ı ʿışḳı nūş iden geçüpdür cām-ı ṣahbādan
Maḥabbet eyleyen saña geçüpdür her dil-ārādan

2 Ḳamu lez̠z̠ātı terk eyler iren ol yüce der-gāha
Bilen kārını her demde geçüpdür zīr u bālādan

3 Temennā vaṣluñ olmışdur baña ey yār-i pinhānī
Murādum bu durur senden ayırma bu temennādan

4 Muḥīṭ-i ʿālem-i ḥayret olan yoḳdur bu ʿālemde
Meger şol kimse olmışdur ferāġat ḳıla naʿmādan

5 MURĀDĪ çün vücūdında murād-ı bī-bahā oldı
Mürīd olmış durur aña ḳamu aʿlā vü ednādan

991.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.--- .--- .--- .---)

1 ᶜAceb bilsem nedür çāre ḫalāṣa īn ü āniden
Cevāb irdi hüveydāda enīs-i lā-mekānīden

2a Didi ol müstemiᶜ kavlüm saña bir söz diyem el-ḥaḳ
Buña çāre budur ᶜarż it ḥabībüñe beyānīden

3 Varup ᶜarz eyledüm yāre didüm bu derde kıl çāre
Didi çāre buña ᶜāşıḳ olur rāz-ı nihānīden

4 Çū rāzum sırrını bildi ᶜayān-ı bī-ᶜayān oldı
ᶜAyānını muḥīṭ oldı nihān oldı ᶜayānīden

5 MURĀDĪ ᶜışḳ-ı yārine çū ṣayd oldı göñül mürġi
Velī mürġ ile bāz oldı özi aᶜlā zamānīden

992.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.--- .--- .--- .---)

1 Muᶜammerdür göñül şehri binā-yı lā-yezālīden
Nidā eyler anuñ ehli nidā-yı ẕü't-teᶜālīden

2 Nişān-ı māverāsından hüveydā bir yem-i aᶜẓam
Anuñ nıṣfı cemālīden vü nıṣfıdur celālīden

3 Muḥīṭ olmışdur ol deryā o şehri dil-küşāyı pes
İḥāṭa eylemiş bir sūr anı şāhā cemālīden

4 O sūruñ gelmedi aṣlā bināsı fehm u idrāke
Anuñla ḳāʾim oldı māᶜada añla ḫayālīden

5 MURĀDĪ ṭarf-ı āḫirdür bu gün temsīl āḫirden
Hemān bir söz durur şerḥ-i naḳālīden

993.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.--- .--- .--- .---)

1 Naᶜīmüñ niᶜmetin andum okıdum çün cinān vaṣfın
Kerīmüñ añladum ikrām okudum çün cinān vaṣfın

2 Muḳābil añladum ḳalbe bu gün mirʾāt ile vechüñ
İki vech üzre bilmişem ᶜayān ile nihān vaṣfın

3 Kitāb-ı ᶜışḳı ezberden okıdum bāb-ender bāb
Kamu mevcūd imiş ezberledüm īn ile ān vaṣfın

4 Semīᶜ-i naᶜt olalı ol cemāl-i bā-kemālüñ dil
Lisān-ı ḥāl ü ḳāl ile ider bir bir zebān vaṣfın

5 MURĀDĪ ṣābit iseñ ger ṭarīḳ-i müstaḳīm üzre
Zebānuñ dem-be-dem illā ile ḳılsun hemān vaṣfın

(a ilun ilun ilun ilun)
(.--- .--- .--- .---)

1 Gülistān-ı vücūdumda biter güller kemālinden
Öter cān bülbüli her dem beyān eyler makālinden

2 ᶜAyān olmakdadur şerh-i beyān-ı lezzet-i vasluñ
Beyān olmakdadur temsīl-i kudret her meᵓālinden

3 Nesīm-i lûtf eser çün kim muᶜattardur meşām-ı dil
Akar mā-ı lezīzi feyz alup kand-i zülālinden

4 Kenār-ı havż-ı rütbetde bitüpdür veche-i ᶜişmet
Semer virdi nice dürlü beyāz ü hażr ü āliından

5 MURĀDĪdür murādı ile olup ravżada hāzin
Havālisinde kaplamış tahayyür gayr-ı hālinden

995.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Yolına ol nigāruñ urmışuz biz baş u cān terkin
İkilikden geçüben kılmışuz iki cihān terkin

2 Gedā-yı kūyına yāruñ gedā olmag içün her dem
İki dünyāda urmışuz külāh-ı husrevān terkin

3 Süleymān olmadın kūyında mūr oldugumuz yegdür
Anuñ çün kılmışuzdur bir zemīn ü āsümān terkin

4 Bize sen zühd ile takvā ile taᶜn eyleme zahid
Saña meᵓvā gerek biz yār içün urduk cinān terkin

5 Bize sākī-i kudret sunalı bu bāde-i ᶜışkı
Belī bezminde dahi urmışız biz ad ü şān terkin

6 Ebed dirlik dilerseñ ger yüri ölmezden evvel öl
Selāmet dārına Mansūr-veş var kıl nişān terkin

7 MURĀDĪnüñ murādı dem-be-dem dil-ber murādıdur
Murādı olmayan yāruñ urupdur ol hemān terkin

996.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Zaᶜīfem mesnedüm sensin benüm her demde yā rahmān
Bana lûtf eyle lûtfuñdan ᶜināyet eyle yā gufrān

2 Rızāñı dilerem yā Rab nasib eyle anı baña
Müyesser eyle dīdāruñ baña yā hayyı yā mennān

3 Ne katre eksilür deryā-yı ihsānuñdan ey kayyūm
Eger bir zerre inᶜāmuñ irerse baña yā hennān

4 Nice bir kalayın günc-i dücāda ey şeh-i ᶜālem
Karañu kalbümi pür-nūr kıl lûtf eyle yā sultān

5 MURĀDĪ mürdan kim bir kuluñdur azʿafü'l-maḫlūḳ
Müyesser ḳıl seni tesbīḥ ide her laḥẓa yā sübḥān

997.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Çihān ārāyişine aldanuben olmaġıl ḥayrān
Fenādur ey göñül āḫır bozılur defter ü dīvān

2 Eger başuñda ʿakluñ var ise genc-i nihān işte
ʿİbādet eyle Mevlāya günāhuñ an olup giryān

3 Nice bir nāzenīn ʿömrüñ giçe ġafletde sevdāda
Saçuñ aġarmada ḳalbüñ ḳararmaḳ üzredür her an

4 Naṣīḥat gūş ḳıl ey dil saña bī-ḥad fevāyid var
Naṣīḥat gūş idenler görmediler tā ebed ḫüsrān

5 MURĀDĪ ḳalb-i mirʾātuñ muṣaffā ḳılmaġa cehd it
Cihānuñ fikr ü sevdāsın gider ḳalbüñden iy nā-dān

998.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Bu gün ʿāşıḳlaruñ esrārına āgāh olan gelsün
Bu meydān-ı maḥabbetde fenā fi'llâh olan gelsün

2 İki dünyāyı terk iden bu yola baş açıḳ giden
İşi dil-dār şevḳinden dem-ā-dem āh olan gelsün

3 Bu ʿışḳuñ remzini fehm eyleyimez degme bir ʿaḳıl
Bunı añlamaġa derd ehline hem-rāh olan gelsün

4 Saña meʾvā yiter meʾvā yüri taʿn eyleme zāhid
Bize iki cihāndan dāmeni kūtāh olan gelsün

5 Bu rāza ey MURĀDĪ her kimesne olımaz maḥrem
Bu ʿışḳuñ milkine ey ser-be-ser şāh olan gelsün

999.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Mekān senden ṭolu yā Rab velīkin bī-mekānsın sen
Vücūduñla zamān memlū velīkin bī-zamānsın sen

2 Sen ol sulṭān-ı ʿālemsin ṭoyar naʿmañ ile ʿālem
Cihānı var iden sensin velīkin bī-cihānsın sen

3 Senüñdür ḳuvvet ü saṭvet senüñdür ʿizzet u nuṣret
ʿAyānsın cümleye şāhā velīkin bī-ʿayānsın sen

4 ʿAceb ḳudret durur bu ḥāl ʿaceb ḥikmet durur bu kār
Beyān eyler seni eşyā velīkin bī-beyānsın sen

5 MURĀDĪ bil bu deryānuñ kerānın bulmadı kimse
Naẓar iderse saña bil ki baḥr-ı bī-kerānsın sen

1000.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Gedā-yı kūyuñ oldum çūn senüñ ey server-i ḫūbān
Anı bilgil ki olmışam cemīʿ-i ʿāleme sulṭān

2 Göreli laʿl-i mey-gūnuñ bu çeşmüm ey gözi āhū
Senüñ esrār-ı ʿışkuñla ḥabībüm olmışam ḥayrān

3 Leb-i şīrīnüñe ey ḫusrevüm çūn oldı dil Ferhād
Şaçı leylīsi şevḳinden benüm mecnūn-ı ser-gerdān

4 Viṣālüñ āb-ı ḥayvānın bu hicr ile olan mürde
Kuluña eylesen şāhum ne vardur lûṭf ile iḥsān

5 MURĀDĪ çāgerüñ cāna eger ḳapunda bulsa cā
Bulurdı devlet-i bāḳī olurdı dāʾimā ḫandān

1001.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Ṣıġar ṣanma iki dünyāya şol kim içdi ṣahbādan
Ne bilsün gice gündüzden ḫaber bilen o leylādan

2 Ṣalan baḥr-ı maḥabbetde vücūdı fülkine bir dem
Bulup sāḥil çıḳar añlama sen anı o deryādan

3 Ḳara vü aġı fark itmez açan sevdā vü beyżāyı
Bulan sırr-ı أو أدنى 'yı geçer ol aġ u ḳaradan

4 Kişilik terk iden kimse bulur ol devlet ü ʿizzet
Dilerseñ devlet ü rıfʿat ṭaleb kıl sırr-ı esmādan

5 MURĀDĪ āyet-i kübrā olupdur bilen aʿlāyı
Şuña kim irişür büşrā geçer aʿla vü ednādan

1002.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Ḥabībā eyle ʿuşşāḳa tesellī gel viṣālüñden
Ḥicāb-ı refʿ idüp bir dem tecellī kıl cemālüñden

2 Nice bir nār-ı fürḳatden yana ʿāşıḳlaruñ cānā
Demidür kim fenālar teşneler āb-ı zülālüñden

3 Şu dem kim aldı mîsâkı habîbüm senden ᶜuşşâkuñ
Pes andandur ki müştâkuñ yanar ᶜışk-ı hayâlüñden

4 ᶜAcebdür kim aranursın velîkin olmaduñ ayru
Ne hikmet taşra olunmaz cemâl ile celâlüñden

5 Safâlar olmaya mı bundan özge ne safâ vardur
Mesîh-âsâ MURÂDÎ mürdeler haydür makâlüñden

1003.

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Muhâl olmaz mecâl olmaz ki ger kesdüñ ᶜılakeyin
Durış cehd eyle ᶜaynüñden açıla tâ hicâbeyin

2 Münevver kıldı zâhir meclis-i tahkîk-i nûrânî
Yüri kıl nâlişi tâ yana kalbüñde sirâceyin

3 Sakayhüm şerbetin biñ kerre virse kanamaz ᶜâşık
Eger olmasa âb-ı nutfı kılurdı helâkeyin

4 Müberrâ kıl özüñ her dem diseñ ibhâm ola mefhûm
Ne mümkindür ola bir yerde pes icmâᶜ-ı zarbeyin

5 MURÂDuñ sözlerin añlayayım ger dirseñ ey ᶜakıl
Bu efᶜâl ile akvâli getür kendüñe hâleyin

1004.

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Mahabbet şemᶜini yakdum kanı pervaneler gelsün
Küşâd olmış yine dârü'ş-şifâ dîvâneler gelsün

2 Açılmış ᶜışk meydânı oturmış manzar içre hûb
Kanı top itmege başın bu gün merd-âneler gelsün

3 Nice bir mest-i lâ-yaᶜkıl yine mest-âneler mahmûr
Açıldı çün der-i hum-hâne hep mest-âneler gelsün

4 Habîbüm mihr-i tâbından kamu meh-pâreler zerre
Ne deñlü var ise ᶜâlemde hep cânâneler gelsün

5 MURÂDuñ saña teʾsîr eylemezse kavl-i pür-sûzı
Efendüm saña bu ᶜâlemde ayruk pâyeler gelsün

1005.

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Hüdâvendâ baña lütfuñ irişdür gel ᶜinâyetden
Beni sen pây-mâl itme müyesser kıl dirâyetden

2 Mahabbet bahrine taldur elüm alup beni kaldur
Bu ben giryānunı güldür ᶜinayet kıl saᶜādetden

3 Baña ᶜilmüñ nasib eyle özüñ cāna .abib eyle
Beni saña karib eyle irişdür gel hidāyetden

4 Cemālüñ nūrını göster beni nūra idüp hem-ser
Gözüm nūruña kıl manzar müyesser eyle hāletden

5 MURĀDĪdür saña bende ilâhi kılma efkende
Hemişe eylegil hande nasib eyle o devletden

1006.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Bī-hamdi'llâh seni gördüm ᶜaceb dil-dār imişsin sen
Cemālüñ pertevin gördükde bildüm yār imişsin sen

2 Şu deñlü bilmişem kadrüñ senüñ ey vechi meh-pāre
Beni yār eyledüñ yāre ᶜaceb muhtār imişsin sen

3 Hayātum revnakın buldum cemāl-i lā-yezāliden
Müsebbebsin müsebbebden ᶜaceb sālār imişsin sen

4 Yazalı hattı levh üzre habībüm dest-i kudretle
Tolanduñ nokta-i dāᵓim ᶜaceb pergār imişsin sen

5 Niçe nice bu vechüñe mukābil oldı āyīne
MURĀDĪ hüsnüñi gördi ᶜaceb dīdār imişsin sen

1007.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Visālüñ virgil ᶜuşşāka tecellī māverāsından
Cemālüñ ehl-i rāha kāşif olgıl ibtidāsından

2 Yakīn olmaz bu īkān ile el-hak fazl-ı ᶜallāme
Hüviyyet mahzenin aç kim mülākī ol likāsından

3 Tahayyürdür velī miftāh kilīdi açmagıl zinhār
Safāsın sürmek isterseñ çevürme yüz belāsından

4 Beni āşüfte kılmışdur velī cām-ı safā-bahşum
Muhīt oldı cihānı niᶜmetüm anuñ ᶜatāsından

5 MURĀDĪ server olmışdur ᶜulūmına nihāyet yok
Kitābın ezber itmiş okımaz ag u karasından

1008.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Muḳaddessin kemālüñle Ḫudā-yı bī-miṡālsin sen
Senüñdür ḳudret ü ᶜizzet ḳadīm-i lā-yezālsin sen

2 Saña maḫṣūṣdur her dem olasın cümleden aᶜlā
Senüñdür ᶜizz ü istiġnā ᶜazīz-i ẕi'l-celālsin sen

3 Çū sensin ẓāhir ü bāṭın senüñdür evvel ü āḫir
Cemālüñ bī-nişān ammā ᶜacā'ib ẕi'l-cemālsin sen

4 Sañadur ḥamd u minnet her zamān ey ḳādir-i dānā
Senüñ ᶜāşıḳlaruñ ister seni ammā muḥalsin sen

5 MURĀDuñ şerḥe gelmez bu beyān-ı bī-beyāndur çün
Beyān-ı bī-beyānuñdan beyān eyler ne ḥālsin sen

1009.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.--- .--- .--- .---)

1 Ġanī bi'ẕ-ẕāt muṭlaḳdur hüve'r-raḥmānü ve'l-mennān
Yücedür ṭālibüm her dem hüve'd-deyyānü ve's-sulṭān

2 Muᶜayyen Rabb-i vaḥdetde hüviyyetdür olan maḫfī
Velīkin āşkār olmış hüve's-sulṭānu ve'r-raḥmān

3 Elā yā eyyühe'l-ᶜuşşāḳ nedür maᶜşūḳı bildüñ mi
Berīdür cümleden el-ḥaḳ hüve'r-Rabbü hüve'l-ḥennān

4 Cemāl-i pertev enverdür cemāl-i pertevi n'eyler
Muᶜarrādur müberrādur hüve'l-ḥayyü hüve's-sübḥān

5 Eger var ise virdüñ pes saña vārid durur ḥāṣıl
MURĀDĪ bildügin bildi hüve't-tevvābü ve'l-ġufrān

1010.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.--- .--- .--- .---)

1 Seni senden ne aᶜlemdür yine dānā olan sensin
Cemāl-i bā-kemālüñi yine bīnā olan sensin

2 Beni beydā ḳılaldan sen saña āyīnedür ḳalbüm
Bu ḳavli söyledüm ammā yine aᶜlā olan sensin

3 Beni insān idерseñ itme gel nisyān ile hergiz
Vücūdum beytine çün kim yine aẓvā olan sensin

4 Ḥaḳīḳat baḥrine ḥūt oldı rūḥ-ı pür-fütūḥum çün
Şināv itsem o yem içre yine peydā olan sensin

5 MURĀDuñ mürdeyi itse n'ola ḥay ey cihān-ārā
Ḳamu enfās ü aḳvāli yine aᶜlā olan sensin

1011.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

(.--- .--- .--- .---)

1 Rıżāñı isterüz yā Rab bizi kılma cüdā andan
Bize her demde rūz u şeb irişmişdür ṣafā andan

2 Maḥabbeti şevki sandendür senüñ ẕātüñ bilür anı
Ki zīrā lemʿası nūruñ irişdi ibtidā andan

3 Ziyādandur rıżā ẓāhir sivādı maḥv ider elbet
Velīkin gözle sevdāyı muḥaḳḳaḳdur rıżā andan

4 Enīs ü mūnis-i rūḥ-ı revāndur gerçi nām-ı yār
Velī ẕātında ḥayrānum beḳā oldı baña andan

5 MURĀDĪ ʿizzet-i ʿuẓmā dilerseñ rāgıb-ı yār ol
Ne deñlü kim irer ʿizzet irişüpdür saña andan

1012.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

(.--- .--- .--- .---)

1 Ḫaber-dār eyle yā Rab kim rıżāñı isteyem ḳanden
Yine senden ṭaleb yā Rab yine senden yine senden

2 Taḥayyür ḳapladı cānı anuñ yā n'ola dermānı
Devā senden yine aña ṭalebdür cān ile dilden

3 Maḥabbet āteşi düşdi dil ü cānumı yandurdı
Velī beni uyandurdı gelüp ġaflet-menāmından

4 Tefaḥḥuṣ eyledüm dāʾim seni dünyāda ʿuḳbāda
ʿAceb budur seni bir laḥẓa bulmam ayru yanumdan

5 MURĀDuñ oldı güftārı ʿacāʾib sūz-nāk el-ḥaḳ
Melāʾik ḥayrete vardı benüm āh ü figānumdan

1013.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

(.--- .--- .--- .---)

1 Seḥer çaġında açmış perdeyi dilber cemālinden
Mürüvvetler ḳılup ʿuşşāḳa ṣordı kendü ḥālinden

2 Firāḳ ile kebāb-āsā ciger yanmış idi nāra
Bi-ḥamdi'llâh ṣusamışdur yine vaṣlı zülālinden

3 Nice demdür ki çeşm-i ḫūn-feşānum anı gözlerdi
Göründi ḥamd u minnet sırrı ile sır kemālinden

4 ʿAlāʾim gerçi aẓherdür velī ẓāhir degül zinhār
N'ola ẓāhir eger bāṭın ʿayān ola suʾālinden

5 MURĀDuñ vech-i taḥḳīḳi kemāl-i Ḥaḳḳa rāciʿdür
Kelāmı cümleten ḥaḳdur mecāz alma maḳālinden

1014.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Cüdā olmak ne mümkindür habībüm cism ü cān senden
Benüm ḥālüm ᶜayānuñdur degül hergiz nihān senden

2 Beni senden cüdā kılmaga her kim eyleye tedbīr
Ayır kıymetlüden anı dilerven ben hemān senden

3 Sen'ārzūlar dil ü cānum ḥayāt-ı cāvidānumsın
Olur mürde ten ü cānum ger ayrulam bir an senden

4 Viṣālüñ rūḥuma cāndur benüm ey ᶜālemüñ cānı
Ümīdüm bu durur bulam viṣāl-i cāvidān senden

5 MURĀDĪ ġarḳa-i baḥr-ı hüviyyet oldı bi'llâhi
Dilemez hergizin yārā o deryāda amān senden

1015.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Bi-ḥamdi'llâhi ve'l-minne kemāle āşnayam ben
Ne deñlü var ise ᶜālem ḳamuya pādişāyam ben

2 Rümūz-ı evvelīn ü āḫirīni eyleyüp taᶜlīm
Ḫudā baña muᶜallimdür anuñ çūn müntehāyam ben

3 Rüsūm-ı ṣūret ü maᶜnā ᶜayān olsa ᶜaceb midür
Naẓar kılsañ baña āyīne-i ᶜibret-nümāyam ben

4 Ne ḥikmetdür bu sır ey dil ḥicāb-ı kibriyā dutmış
Cemālin zeyn idüp girü mülākīde likāyam ben

5 Egerçi ṣāniᶜ-i ekber beni var itdi sunᶜından
تا تا olmadın ġayrı dahi ehl-i s̱enāyam ben

1016.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Göñül şeydā olaldan görmedi hergiz vefā senden
Revā mıdur saña ᶜömrüm çekeᶜāşıḳ cefā senden

2 Anuñ çūn yüz sürerler cümle ᶜālem ḫāk-i pāyüñe
Bilürler olısardur gözlerine rūşenā senden

3 Bu rāh-ı ᶜışḳ içinde ḳaluram bi'llâhi āvare
Eger olmaz ise çāre baña ey reh-nümā senden

4 Teraḥḥum kıl baña dil-dār ki ben bir ḫastayam pür-zār
Baña dünyāda sensin vār ṭabībüm gel devā senden

5 Cihānda ṣıḥḥatüm sensin ümīdüm rāḥatüm sensin
Ne mümkindür olam bir an efendüm ben cüdā senden

6 Gönül gam-gīn gözüm nem-gīn yaşum kana boyanmışdur
Kıluram āh ile zārı güzel ben mübtelā senden

7 MURĀDīnüñ Hudādan bu durur her dem murādı kim
Cüdā kılmaya bir sā^cat beni ey dil-rübā senden

1017.

Mefā^cīlün Mefā^cīlün Mefā^cīlün Mefā^cīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Necātum çün temennāda mu^cammer eylemiş kārın
Bu haysiyetden almışdur habīb agzından ikrārın

2 Mıyān-ı āb u āteşden hurūc eyle mü^ɔeyyeddür
Anuñ çün gösterür her lahza bir vech üzre etvāruñ

3 Müsemmā ism ile mersūm olan nass-ı kātı^cdur
Gözetdi māverāsından ^caceb harc eyledi varın

4 Mu^cammerdür fürū^cından ne asl u ne fürū^c oldı
Bināsın her zamān tecdīd ider çün bildi mi^cmārın

5 MURĀDĪ sırr-ı ma^cnādan haber-dār olayım degme
Meger Mansūr-veş meydān-ı ^cışk içre dike dārın

1018.

Mefā^cīlün Mefā^cīlün Mefā^cīlün Mefā^cīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Seni meddāh olalıdan okur kevser lisānumdan
İrişdüm bir beyāna kim geçilmişdür beyānumdan

2 Nice saky-ı safādur kim safā-yı pür-safā sende
Musaffā olsa āyīne ^cayān olur ^cayānumdur

3 Hicāb-ı gayrı çün terk eyledüm ref^c-i hicāb içün
Mu^cayyen kesb-i zāhirdür nihānīdür nihānumdan

4 Eserdür çün kim eserle mü^ɔessirdür bu istidlāl
Turamaz taglar karşu eser iderse cānumdan

5 Celāl-i hey^ɔet olmışdur hayāl ile MURĀDĪ bu
Yanardı oda ^cālemler şerer çıksa zebānumdan

1019.

Mefā^cīlün Mefā^cīlün Mefā^cīlün Mefā^cīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Taleb verdi açıldukca olur cān bülbüli handān
Me^ɔānī nev-bahārınuñ olupdur boyına hayrān

2 Semī^c olalı elfāz-ı habībi gūş-ı hūş eyle
Safālar kesb idüpdür kim anı eylemedi bir cān

3 Elā ey ᶜāşık-ı şūrīde gel keşf-i ḥicāb oldı
Yüri var ḥüsne ḳarşu gör ne şīve ḳılur ol fettān

4 Anuñ ḥüsnine ġāyet yoḳ hemān ḫattuñ saña ᶜāʾid
Muᶜarrādur aralukda bunı fikr eyle ḳıl iẕᶜān

5 MURĀDĪ merd odur ᶜālemde kim dönmeye ḳavlinden
Şu kim ẕevk-i ṣaḥīḥ ister ḳomaz ḳalbinde īn ü ān

1020.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Çū vaᶜẓ itdüm melāʾikde bir āvāz irdi menberden
Mübārek bir bād indi saña nūr-ı ezherden

2 Çū bildüm bir kerāmet virdi Ḥaḳ kim ḥadde gelmez ol
Melāʾik cümle āmennā diyü çaġırdı her yirden

3 Didüm kim anda yā hādī hidāyet eyle her rāha
Dinildi server olduñ bihter olduñ cümle bihterden

4 Seni insān iden senden ferāġat eylemez ḳaṭᶜā
Saña ḫavf u ḥüzün yoḳdur muᶜarrāsın mükerrerden

5 Muᶜammādur muᶜammādur bu bir maḥcūb-ı raᶜnādur
Bunı fehm eylemez hergiz MURĀDĪ geçmeyen serden

1021.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Açaldan gülşen evrāḳın oḳur bülbül kitābından
Senüñ naᶜt-ı cemālüñi anuñ evrāḳ u bābından

2 Hümā-yı gülşen-i ḳudsem mekānum ᶜarş-ı aᶜlādur
Şikāyet eylerem ammā vücūdum nār u ābından

3 Cemāl-i yār mestīdür ḳamu ᶜālem ü māfihā
انا الصانع nidāsıdur gelen herkes cevābından

4 Yiter ḥayrān u ser-gerdān ḳamu emvāt-ı ser-gerdān
Muḥāccim diyü her ẕerre cevāb ider türābından

5 MURĀDĪ baḥredür zevraḳ velī baḥr añadur zevraḳ
Benüm tābum durur ᶜālem benüm çün nūrı tābından

1022.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Çerāġ-ı çeşm-i ehl-i dil müberrādur dū ᶜālemden
Eger ṣādıḳsañ ᶜışḳuñda cüdā olmaya göz nemden

2 Cemāle ḥüsn revnaḳdur görinen gerçi ṣūretde
Velākin ruʾyet olursa ḫafī olsa olur senden

3 Ḥicāb-ı ḥayret-i kübrā muḥīṭ olmasa dünyāyı
Ḳarar itmez mi cān u ten nişāndur cān u ten tenden

4 Ġam u şādī bir āletdür nedür şādī nedür yā ġam
Eger ʿaḳluñ saña yār ise geç gel şād ile ġamdan

5 MURĀDuñ ḥasb-i ḥālini eger nām u nişānını
Dilerseñ fehm ide ʿaḳluñ ṭaleb ḳıl mīm-i elḥamdan

1023.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Anuñ içün tārik olmışam aḥibbā ṣoḥbetin
Ḫalvet-i dilde ḳılam yār ile tenhā ṣoḥbetin

2 Fāriġü'l-bāl oldı ġayrıdan göñül dīvānesi
Boynına zincīr idüp zülf-i muṭarrā ṣoḥbetin

3 Ṣalmışam ʿışḳı deñizine fuʾādum zevraḳın
Eylerem her demde ben deryāda deryā ṣoḥbetin

4 Ṣoḥbet-i ḫāṣ eylerem ḫāṣe'l-ḫavāṣa baḳmazam
Ṣanma kim ben eylerem dünyā vü ʿuḳbā ṣoḥbetin

5 Gūş ḳılġıl sen MURĀDuñ ḳavl-i ẕevḳ-āmīzini
Diler iseñ añlayasın sen de ʿulyā ṣoḥbetin

1024.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-- -.--)

1 Bilmezem sırr-ı nihānum ḳande pinhān olduġın
Līk bildüm ḫāne-i ḳalbümde mihmān olduġın

2 Ser-te-ser eşkāl-i ʿālem oldı fānūs-ı ḫayāl
Şuʿle-i mihrüm bilürven anda tābān olduġın

3 Ḥarf-i ṣavtın bilmedüm ammā bilürven ṣavt-ı ḥarf
Kārumı ferḫunde bildüm ʿaḳla izʿān olduġın

4 Maʿbedümdür her cevānib cāmiʿ ü mescid nedür
Ḳalb-i cāmiʿ eyledüm bildüm ol iʿlān olduġın

5 Gel MURĀDĪ añla rāhı olasın ehl-i ṭarīḳ
Añlar iseñ ger bilürsin cümleye ḫān olduġın

1025.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Gel berü ey terk-i cān iden bu gün cānān içün
Saña vardur bir cevābum diñle anı cān içün

2 Ġarḳa-i baḥr-ı maḥabbet olalıdan cān u dil
Düşdi fikr-i yāra her dem ġam yimez devrān içün

3 Bir ʿaceb deryā olupdur dil ki yoḳ aña kenār
Günde biñ deryā yudar aṣlā yimez ġam ān içün

4 Añlar iseñ ger bu remzi kāmilü'l-ʿilm olasın
Nice h̲asta saña gele bir nefes dermān içün

5 Bī-h̲aber olma özüñden k'ey ṣaḳın ey merd-i dīn
Bu MURĀDuñ manṭıḳın sen añlaġıl bürhān içün

1026.
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Baş açuḳ dīvāna geldüm dün gice mey-h̲āneden
Didiler olmaz ʿaceb dīvānelük mest-āneden

2 Aḳıdup yaşını deryālar gibi ḳıldı ṣadef
Düşdügi içün cüdā nāyāb bir dür-dāneden

3 ʿIşḳını dutdı gönülde cümle mah̲lūḳ-ı cihān
Yā ḥabībā çıġrışurlar baş açuḳ kāşāneden

4 Rūyına āyīne tutdı ʿaks-i ḥüsnin gösterüp
Mest ider ʿuşşāḳını bir cürʿa-i peymāneden

5 Kārını terk itmeyince bulmadı kārın MURĀD
Sen dah̲i kār ister iseñ geç bu āb u dāneden

1027.
Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Düş olaldan yāre dil buldı müheyyā ṣoḥbetin
Eylemişdür ʿışḳ ile aʿlāda peydā ṣoḥbetin

2 Şemʿ-i ʿışḳa dün gice h̲arḳ oldı dil pervānesi
Rūḥına cān virmek içün ḳıldı ifnā ṣoḥbetin

3 ʿĀlimüñ ʿilminde ḳıldı imtiḥān içün özin
Ṣordı emlāka mesāʾil ḳıldı ġavġā ṣoḥbetin

4 Ṭavr u ṭarzın bildi pes ṭavrından itmedi h̲urūc
Anuñ içün eylemiş ʿulyāda ʿulyā ṣoḥbetin

5 İrmedi māfī'ż-żamīrine MURĀDuñ kimsene
Bilmek içün anı ḳılurlar temennā ṣoḥbetin

1028.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Miḥnete ṣabr itdüg'içün buldı gönlüm çāresin
Çāresizler çāresi bildi nedür bī-çāresin

2 Münteḳış ḳıldı nuḳūşın ḳıldı iẓhār-ı hüner
Eyledi temyīz-i ḥikmetle nuḳūşuñ ārāsın

3 Ẓāhirā manẓūr-ı enẓār oldı ᶜayn-ı yaralar
Kendüsin yara urur tīmār ider pes yarasın

4 Cān ü cismi terk idüp dil çıḳmayınca aradan
Bilmez idi n'eydügin çeşminde ag u ḳarasın

5 Bu MURĀDuñ remzi mübhem bilmege k'ey er gerek
Bilmek içün ḳıl ᶜibādet Ḥaḳḳā hem yalvarasın

1029.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ḳāf u nūnı eyledi iẓhār ḳudretden hemān
Oldı peydā anuñ içün ser-be-ser geldi nihān

2 Münderic oldı gelüp cemᶜinde küllī-i beyān
Ol beyānından beyān oldı gelüp cümle ᶜayān

3 Gel berü ac gözüñi ḳaldur ḥicābuñ ser-te-ser
Baḳ göñül mir'ātına gör nice naḳş oldı cihān

4 Añlagıl ālā-yı Ḥaḳḳı eyle naᶜmāya naẓar
Furṣatı fevt eyleme v'Allâhi bu ḳavle inan

5 Ey MURĀDĪ diñleyen güftār-ı maᶜnī-dāruñı
Añlamaḳda ᶜāciz olup bilemez nedür beyān

-1030.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Derde düşdi bu gönül dermānı kimden istesün
Bende oldı cān ile sulṭānı kimden istesün

2 ᶜIşḳ ile āvāredür derd ile dil ṣad pāredür
ᶜĀşıḳ-ı bī-çāredür cānānı kimden istesün

3 Eşk-i çeşmümdür şarāb vü muẓga-i bagrum kebāb
Dil müheyyādur velī mihmānı kimden istesün

4 Şemᶜ-i tābına ᶜaceb pervānedür dīvāne dil
Yanmag içün meclis-i eyvānı kimden istesün

5 Bu MURĀDĪ çün semend-i himmete oldı süvār
Ḳılmaga cevlān içün meydānı kimden istesün

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Men ʿaref sırrında ḥayrañ oldı dil ḥayrān igen
Ṭaldı bir ʿumman-ı bī-pāyāna dil ʿumman igen

2 ʿIşḳ-ı dil-dārı görüp buldı es̲erden pes es̲er
Bende-i ʿışḳ oldı dil bu ʿāleme sulṭān igen

3 Bu ʿacāʾib ḳıṣṣadur añla ḫaberden gel ḫaber
Āh ile hem-rāzdur deryāda dil mihmān igen

4 Maḳṣad-ı aḳṣāya ṭālibdür göñül ey pür-hüner
Bu ʿacebdür bunda bu dil ṣāḥib-i īḳān igen

5 Ey MURĀDĪ cehdi elden ḳılma terk eyle ḥaẕer
Bilmegi bul şimdiki dem dil saña fermān igen

1032.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Raḥm u şefḳat oldı çün kim kāmil-i īmāndan
Ḫalḳa raḥm it kim bulasın magfiret raḥmāndan

2 Gel tefekkür eylegil bir dem ḳıyāmet günlerin
Ẓûlm ü cevri terk idüp ḫavf eylegil sübḥāndan

3 Gel ḥicāb-ı ġafleti refʿ eyle çeşmüñ ḳıl küşād
Tā saña daḫi naṣīb ola bu gün izʿāndan

4 Çeşm-i ʿibretle naẓar ḳıl kāʾinātuñ ḥāline
ʿĀlemüñ bilgil fenāsın girdiş-i devrāndan

5 Ḳāniʿ ol bir loḳmaya aldanma dürlü niʿmete
Ey MURĀDĪ k'ey muraḳḳaʿ el çekup ʿünvān ol

1033.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün

(–.–– –.–– –.–– –.––)

1 Ḫalḳ olundı çünki ḳudretden umūr-ı dū-cihān
Pes ḳamunuñ varlugına şāhid emr-i kün fekān

2 ʿĀlemüm emrinde gerçi oldı nice ʿālemīn
Ādem oldı ṣunʿ-ı ekber ʿāleme ol virdi şān

3 Nīk ü bed ortalıgını ḳılmaḳ içün imtiyāz
Kurdı pes mīzān-ı ʿaḳlı ara yirde tercemān

4 Cürʿadan mest oldı baʿzı baʿzı oldı ẓālden
Gel bu maʿnāyı nişānuñ eyle ḳıl ḫāṭır-nişān

5 Merd iseñ merd-āne ol ḳalma ayaḳda sen daḫi
Bu MURĀDuñ manṭıḳından diñlegil şerḥ u beyān

1034.

Faʿilātün Faʿilātün Faʿilātün Faʿilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Çūn ʿayān-ı bī-beyānından beyānumdur gelen
Her ne kim dünyāda gelmişdür ʿayānumdur gelen

2 ʿĀlem-i ʿaynumda ʿaynūmdur vücūdun ḥāfızı
Gayb-ı gayba ḳıl naẓar şerḥ-i nihānumdur gelen

3 Müntehā-yı cūda vardı çūn vücūdum menbaʿı
Evvel ü āḫirde ʿömr-i cāvidānumdur gelen

4 Bir seḥer gördüm temevvüc kıldı baḥr-ı iḳtiżā
Fülk-i hestīye ṭakılmış bād-bānumdur gelen

5 Şems-i tābān oldı çūn kim ʿaks-i mihrüm ʿāleme
Ey MURĀDĪ ben degülven mihribānumdur gelen

1035.

Faʿilātün Faʿilātün Faʿilātün Faʿilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Naḳş-ı mirʾātumda gördün ṣormışam naḳḳāşdan
Yedi yā vü nūn ü yānun resmin aldun ḳaşdan

2 Her ne kim vardur ʿuyūn ile biḥār enhārdan
Bendedür bu cümle evlādum bikārı başdan

3 Ser-firāz olsam ʿaceb mi kārumun kārında ben
Çābükem kārumda aṣlā ḳalmazam yoldaşdan

4 Ḥālümi ḥālümde gördüm ṭarz ile etvārdan
Ḥālümi sen baña ṣorgıl ṣormagıl ḥāl-daşdan

5 Sırrumı sırrumda seyr itdüm MURĀDĪ kārdan
Ḥamdu li'llāh eyledi tenhā beni sır-daşdan

1036.

Fa ilatün Fa ilatün Fa ilatün Fa ilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Ṭoldı hüsnüñ gulgulından āsmān ile zemīn
Anuñ içün saña müştāḳ oldı cümle ʿālemīn

2 Bu ne hüsn ü bu ne ḥikmetdür ki ey nūr-ı liḳā
Ẕerre-i nūruñ gören terk itdi cān ile serin

3 Şerḥe gelmez bu maḥabbet kim dil-i ʿāşıḳdadur
Her ki gördi lemʿasından oldı ol min-sālimīn

4 ʿĀşıḳ-ı dīvāne ol başuñda ʿaḳluñ var ise
ʿĀşıḳ olan kimsene ʿulyāda buldı menzilin

5 Cennetüñ miftāḥı virildi MURĀDuñ destine
Bābunı feth eylemişdür فادخلوها خالدين

1037.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(–.––   –.––   –.––   –.–)

1 Ḥayretümden bilmezem tende revānum olduġın
Her kelāmı şerḥ iden bilmem dehānum olduġın

2 Küllī varlıḳdan hüveydādur vücūduñ lemʿası
Bir vücuduñ varıyam bilmem bu cānum olduġın

3 Rūḥuma ṣordum bu cānum teşnesinden bir ḫaber
Didi kim cānumda ẓan itmem revānum olduġın

4 Anı bunı bilmezem hep īn u ānumdur ḳamu
Añlamam līkin buları anı ānum olduġın

5 Hep beyānumdur MURĀDĪ cümleten şerḥ ü beyān
Şerḥ ü maʿnā añlamam şerḥ ü beyānum olduġın

1038.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(–.––   –.––   –.––   –.–)

1 Ḥaḳḳumı ḥaḳ itmede ḥaḳdur baña meşkūr olan
Nāmını ẕikr itmede oldur baña meẕkūr olan

2 ʿİlm ü ḥikmet menziline bir ḳadem baṣduñsa ger
Anuñ iledür göñül vīrānesi maʿmūr olan

3 Ḫāne-i ḳalbüñde tevḥīd ile yaḳ bir ḫoş çerāġ
İki ʿālemde odur çūn şuʿle-i deycūr olan

4 Lemʿa-i nūr-ı hüdādan iḳtibās itdüñse ger
Nāruñı maḥv eyledüñse saña oldur nūr olan

5 Gel bu ḳāruñ fikrini it ḳaç ḳamu eẕnābdan
Ey MURĀDĪ ḥaḳḳa mekşūf oldı her mestūr olan

1039.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(–.––   –.––   –.––   –.–)

1 Fażl-ı ḥaḳdur ḥamd-i bī-ḥad naṣṣ-ı ḳāṭıʿdur gelen
Ḳalbümi mesrūr iden ol nūr-ı lāmiʿdür gelen

2 Ser-te-ser āfāḳı ḳılmışdur iḥāṭa her zamān
ʿAyn-ı ḳudret maḥż-ı heybet maḥż-ı ḳāniʿdür gelen

3 Cümle-i ẕerrātda bāhir durur ḥükm-i ezel
Gel tefekkür eyle ḫānum niçe ḫāşiʿdür gelen

4 ʿĀlemüñ ʿilmin bilelden eyledüm ʿarż-ı ʿulūm
Bu ʿulūmuñ manṭıḳından niçe ṣāniʿdür gelen

5 Añla işbu ḳavli el-ḥaḳ saña yaḫşıdur beyān
Bu MURĀDuñ meclisine cümle żāyiʿdür gelen

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 ʿİlm-i sābıḳdur vücūdum lemʿa-i envār içün
Her ṭaraf ḳıldum küşāde ʿaynumı dīdār içün

2 Ḫalʿ idüp egnümden el-ḥaḳ bu libās-ı mümkini
Mümteniʿden vaz olup ḳaṣd eyledüm tekrār içün

3 Ben ḥuṣūle rāġıbem oldı ḥuṣūlum mā-ḥaṣal
Devrümi bir noḳṭadan fehm eyle biñ pergār içün

4 ʿAḳlumı bildüm ki mümkin eylemişdür ṣanʿatın
Fehm ü ʿilmi perr ü bāl itdüm ben ol ṭayyār içün

5 İster iseñ bu MURĀDīden eger ẕerre ḫaber
ʿİlm-i sābıḳdur vücūdum lemʿa-i envār içün

1041.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Dilde ḫaylī dem durur vardur maḥabbetden nişān
Bu ʿacebdür dil seni cūyān u sen dilde nihān

2 Revnaḳ-ı ḥüsn ü cemālüñ ḳıldı şeydā ʿālemi
Her vücūd eyler senüñ ḥüsnüñi ʿilmince beyān

3 Līk bildi bir beyānı bu dil-i şeydā k'aña
Ẕerresin ḳılmaz beyān olsa ḳamu eşyā ziyān

4 Menzilüm menzilde buldum buldı çūn menzil beni
On sekiz biñ ʿālem olmışdur cihānumda cihān

5 Bu MURĀDuñ sözlerinde ṣol bilür iẕʿān kim
Bir kelām ile iki dünyāyı bir ide hemān

1042.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Müşkilātum ḥallini ḳıldum ṭaleb cānāndan
Didi geç bir laḥẓa ārām itme baş u cāndan

2 Mümteniʿdür ṣādıḳa baş ile cānuñ ḳayusı
Toġrılıḳ zīrā olupdur ser-be-ser īmāndan

3 Yüz urup didüm baña ġayruñdan irişdür necāt
Kim necātumdan ḥayātum irişe her āndan

4 Didi kim gel maḥż-ı ḥikmetdür vücūdun ser-be-ser
Bilesin tā ḥikmetüm iẕʿān ile īḳāndan

5 Ḳıldı müstaġraḳ murādını yine nūr-ı cemāl
Lemʿa-dār olup anuñ çūn cümle-i tābāndan

1043.

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Feth-i ebvāb eyledi çün fātih-i kevn ü mekān
Pes baña niçün didi kün anun içün pes fekān

2 Bir nazarda nāzır itdi niçe manzūrı yine
Bilmek içün bunları eyledi ey dil yahşı dān

3 Mahż-i hikmetden murādum hisse-dār olmak durur
Hāme-i kudret ne takdīr itd'anı eyler beyān

4 Gel bu varlık perdesin keşf eyle tā kim göresin
Bir ^cayān ile mübeyyen bī-beyān ü bi-^cayān

5 Añlagıl kavl-i MURĀDĪ bilesin tā hikmeti
Hikmet-i kudretde yine hikmet olmış tev^ɔemān

1044.

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Şerhe sıgmaz āyet-i kübrādadur kevn ü mekān
لن ترانی 'den أرنی vasfını eyler beyān

2 Muktedā oldı kamuda evvel āhir sīreti
İbtidā vü intihāda mahż-ı lûtf-ı cāvidān

3 Nehc-i rāh-ı müstakīme togrılup āgāz idüp
Ġāyet-i ^culyāda buldı ^cizzet ile iktirān

4 Sāha-i devletde esb-i himmeti cevlān ider
Tarfatü'l-^cayn içre anı anı bir eyler hemān

5 Çün mübeşşir eyledi tebşīrini iblāġ-ı tām
Pes Murādī iki dünyāda olupdur şād-mān

1045.

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Menba^c-ı fazl-ı ^catādan ^cayn-ı ülfetdür gelen
İki cānibden hemān mihr ü mahabbetdür gelen

2 ^cĀrifüñ bir lem^casındandur cihān-ārāyişi
Kesret-i emvāc ile bir bir meşiyyetdür gelen

3 ^cĀdeti terk itmedi şol kim mü^ɔebbeddür özi
Her ne zāhir olsa pes özüñe ^cādetdür gelen

4 Kalbüñi cem^c eyle tefrīk itme gel ey zū-fünūn
Merd olandan merde bilgil kim hakīkatdür gelen

5 Gūş kıl kavl-i MURĀDı bulasın tā niçe sūd
Her ne gelse mantıkından bil nasīhatdür gelen

1046.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Çūn göründi vasl-ı dil-ber menʿ ile isbātdan
Dürlü maʿnālar virildi mantık-ı ḥalātdan

2 Menzil-i ʿulyāda lāmiʿdür rumūz-ı gayb u ʿayn
Fikr-i bī-ḥad oldı menkūlāt u maʿkūlātdan

3 لا نُسَلِّم dindi her vech ile olmadı mecāl
Pes bu remzüñ maʿnīsini gözledüm evkātdan

4 Menbaʿ-ı lûṭfından irmiş çūn vücūd-ı asl-ı cūd
Hiç kayırmaz her ne deñlü olsa mahlūkātdan

5 Gel MURĀDĪnüñ kelāmın bulduñ ise sen leẕiẕ
Her ne deñlü kim dilerseñ şerh ide āyātdan

1047.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Yaramuñ kalbinde buldum çūn mahabbet çāresin
Anuñ içün seçmişem maʿşūk u ʿāşık arasın

2 Ser-te-ser ʿışkuñ şuyūʿın diñledüm ahbār ile
Görmedüm bir kimse kim añlar sefīd ü karasın

3 Terk-i ān u cān iden ʿışkında ʿāşık añlama
Sırr-ı aʿceb ol durur yārında bulup yarasın

4 Fehm ü idrākinde ʿaczün var ise ey bī-ḥaber
Bu rumūzuñ ḥallini bir ehline yalvarasın

5 Bu MURĀDĪnüñ kelāmından ḥaber-dār olmaga
Gel berü eyle hezārān pāre kalbüñ yarasın

1048.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Reşḥa-i ʿaynümde seyr itdüm ḥakīkat ʿālemin
ʿĀlem-i keṣretde gördüm mahż-ı sūret ādemin

2 Nīl idüp mürg-i ḥayātum āşyān-ı ʿaynına
Devha-i ʿizzetde buldum ḥayret içre hem-demin

3 Ser serā-yı perdede buldı ḥicāb ile makar
Urdı maʿşūk ile ʿāşık yarasına merhemin

4 Demde bir dem oldı dem demdür deminde demdeme
Ol dem ile dem durur kim buldılar anda demin

5 Mahrem olmaz kimsene bu rāza ey dil bilmiş ol
Ey MURĀDĪ tālib ol kim bulasın dil mahremin

1049.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Kalbümüñ kalbine bir sırr-ı nihānīdür gelen
Milket-i ᶜayn-ı şuhūda lā-mekānīdür gelen

2 İmtizāc itmekde gaybüm ᶜayn ile müşkildedür
Her ne kim vardur ola ān ü zamānīdür gelen

3 Şerh olalı cürᶜasından eylemiş ahrābı derc
Mantık-ı ᶜilm-i muᶜammādan beyānīdur gelen

4 Geyb-ı ᶜaynından gelüp ᶜayn ile ᶜaynı şād ider
ᶜĀlem-i ᶜayne'l-yakīne bir ᶜayānīdür gelen

5 Gel MURĀDĪnüñ kelāmından kemāl izᶜān kıl
Her ne kim geldi ᶜatā-yı cāvidānīdür gelen

1050.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Rāzıyam her ne gelürse yār içün agyārdan
Çekmezem hergiz elem ben dāmen-i dil-dārdan

2 Semᶜine girsün figānum bir terahhum eylesün
Bu hevāyile geçer kārüm figān ü zārdan

3 Yārdan şehd ü şekerdür her ne kim geldi cefā
Cān ile durdum yolında dönmezem ikrārdan

4 Ben anuñ çün her ne kim gelse belāya sābirem
Verd-i ra'nā isteyen hergiz kocınmaz hārdan

5 Çıkmagil mizāndan hergiz MURĀDĪ zinhār
Çün bilürsin nesne yok gayrı yog ile vardan

1051.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Gāfil itme bir nefes kalbüñi zikru'llâhdan
Her ne kim isterseñ ey dil istegil Allâhdan

2 Çün bilürsin ᶜākıbet hāk olısar cismüñ senüñ
Tevbeye gel hāli olmagıl figān ü āhdan

3 ᶜĀkıbet dünyā geçer çün kim bilürsin ey göñül
Ne umarsın iki günlük manşıb ile cāhdan

4 Uyma vesvāsına şeytān-ı laᶜīnüñ zinhār
Dūr kılma kalbüñi bir lahza dogrı rāhdan

5 Ey MURĀDĪ kıl tefekkür ḥālıkuñ ᶜibretlerin

1052.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Gel vücūduñ ḳıl fenā tā kim beḳāya iresin
Ol beḳā-yı lā-yezālīden fenāya iresin

2 Ṭurma çıḳ dār-ı ene'l-Ḥaḳḳa yüri Manṣūr-veş
Tā ki ol miᶜrāc dārunda beḳāya iresin

3 Çek cefāyı ey göñül olma melūl Eyyūb-veş
Bunda çoḳ cevr ü cefā anda vefāya iresin

4 Al seni senden yüri tā kim bulasın sen seni
Tā ki virsünler seni tā kim ᶜaṭāya iresin

5 Ey MURĀDĪ benligi ḳo tā diyeler saña sen
Saña sen dimekle tā bir merḥabāya iresin

1053.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Fāʾide görmez cihāndan kimse cāna hergizin
ᶜĀḳıl oldur kim bu dünyādan ṭuta fāriġ özin

2 Aṣl-ı ādem çünki oldı ḫākdan ey ẕū-fünūn
Benlügi terk eyleyüp sen görme hergiz kendüzin

3 ᶜĀḳıl oldur kimsenüñ ᶜaybına ḳılmaya naẓar
Kendü ᶜaybın gözlemege dāʾimā dike gözin

4 Aldanup ḳalma cihāna ḳıl yaraġuñ ey ᶜamū
Āh kim irer ecel bir gün saña bil ansuzın

5 Bir murād isteme hergiz kimseden sen ey MURĀD
ᶜĀḳıl oldur kim duta der-gāh-ı Ḥaḳḳa kendüzin

1054.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ṣubḥ-dem çūn ḳalḳa yerden baş açuḳ ḫalḳ-ı cihān
Yaluñ ayaḳ oluben ᶜuryān ola pīr u cüvān

2 Kimse kimse ḥāline baḳmaġa ḳādir olmayup
Gözlerin göge diküben çaġrışalar el-amān

3 Āh ᶜaceb ḥālüm n'ola ol demde tedbīrüm n'ola
Anuñ içün gözlerümden yaş olur her dem revān

4 Nefs-i emmāre zebūn eylemesün yā Rab beni
Sıġınuram saña andan dem-be-dem yā müsteᶜān

5 Bu MURĀDĪ ḳavlüñe lûṭf u ᶜināyet eylegil
Nefs-i şeyṭānuñ elinden vir aña yā Rab rehān

1055.

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Gaflet uyhusından uyandur beni yā nüste^cān
Nefs ü şeytāndan halās eyle Hudāyā el-amān

2 Ne yüz ile saña varam kılmadum saña ^camel
Saña kalmışdur Hudāya cümleten kārum hemān

3 Ben ne hākam ^carz-ı hāl idem saña ey zü'l-minen
Cümle hālüm pādişāhum hazretüñe hep ^cayān

4 Sen kerīmü'ş-şānsın ma^cbūdsın yā ze'l-celāl
Cūd u ihsānuñla toludur şehā kevn ü mekān

5 Bu MURĀDa vir murādın kim murādıdur murād
Hatmümi hayr ile eyle hālümi kılma yaman

1056.

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Dilde me'vā tutdı ^cışkuñ n'eyleyem me'vāyı ben
Ni^cmet-i vasluñ yiterdür n'eyleyem ālāyı ben

2 Saña müştak olalı dil cümleden kıldı güzār
Baña sensin pes n'idem pes ağ ile karayı ben

3 Dilde bir āteş koyupdur ^cışkuñ ey dil-ber senüñ
Āh idem ger cümle hākister idem dünyāyı ben

4 Dilde sen pinhān u dil müştāk u cuyādur seni
Sen benümlesin ne hikmetdür gezem ārāyı ben

5 Gūş iden güftār-ı dil-sūzum ^caceb ni'ola nest
Katreyem gerçi MURĀDĪ akıdam deryāyı ben

1057.

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Nice bir cānā kılam sen māh-ı hicrinden figān
Gün yüzüñ göster baña ey server-i sultāniyān

2 Gül yüzüñe hasretüm ben bülbül-i āşüfte-dil
Anuñ içün her seher ey gonce kıluram figān

3 Nice bir fürkatle yansun bagrı ben pervānenüñ
Şem^c-i ruh-sāruñı cānā görmeyem mi ben bir an

4 Tākatüm kalmadı cānā hasretüñ çekmeklüge
Nice bir hicr ile kalam el-amān ü el-amān

5 Her kaçan yād eylese ismüñi ey hūr-ı cinān
Dem-be-dem akar MURĀDĪ gözlerinden kara kan

1058.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Rūhumı halk eyleyelden ol ilâh-ı ins ü cān
Başumı anuñ yolına komışamdur der-mıyān

2 Kaçmışam hayretde ġavvāṣ olmışam deryāya ben
Ġayre hālümdür nihān illā ki aña hep ᶜayān

3 Bu vücūdum bī-vücūd olmasa bulmazdum vücūd
Bu vücūdum fazl u cūd oldukda buldum ben amān

4 Kim haber-dār ise anuñ bī-haberlikdür işi
Ben beyāndan geçmişemdür istemeñ benden beyān

5 Bu MURĀDuñ bir murādı yok durur illā ki ol
Ne ise anuñ murādı pes bunuñ oldur hemān

1059.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Her ne kim biz ister isek isterüz Allâhdan
Her murādımuz ki vardur dilerüz ol şāhdan

2 Bulmaġ içün lemᶜa-i nūr-ı tecellīden eser
Anuñ içün geçmişüz biz cümle māl ü cāhdan

3 İster iseñ bulmaġa dā'im ṭarīk-i müstakīm
Her söze kılma ᶜamel kim ol çıkar efvāhdan

4 Her kişinüñ ardına düşüp uyup gitme sakın
Hiç kulaġuzluk sakın sen ummaġıl güm-rāhdan

5 Ey MURĀDĪ bu ṭarīk-i ᶜışkı bilmez degme kes
ᶜĀşık oldur kim beri olmaya zār ü āhdan

1060.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Hikmet-i hallākdur her nesnede peydā olan
Hak durur kılan kamu bilür bunı dānā olan

2 Kabż u basṭ oldı çü hakkuñ pes bu ne tedbīrler
Hakka baġlar cümle kārın ey gönül bīnā olan

3 Emr ol sulṭān-ı aᶜlānuñ durur hem hükm anuñ
Kahr u lûtfından durur ifnā olan ihyā olan

4 ᶜĀkıl iseñ Hakdan özge kimseyi kılma penāh
Hükmi iledür anuñ ednā olan aᶜlā olan

5 Ey MURĀDĪ kıl tevekkül hazret-i Mevlāya sen
Çün anuñ emrindedür kübrā olan ṣuġrā olan

1061.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Ṣādıḳam ḳavlümde ḥāşā kim dönem bir yaña ben
Olur ise cümle ʿālem bir yaña bir yaña ben

2 Çār yanum çār olur ise ger murabbaʿ rubʿ ola
Terk idüp sādis ü ẖāmis olmışam bir yaña ben

3 Çūn terānīden terāne eyleye erbāb-ı dil
Pes بَرَاهُ مِنْ بَرَاضِ 'den varam bir yaña ben

4 Mübdiʿ-i külden bilindi çūn müʾeyyed rāciʿūn
Bilmek içün remz-i esrārı varam bir yaña ben

5 Ey MURĀDĪ merd odur kim ṣādıḳ ola ḳavline
Ṣādıḳam ḳavlümde ḥāşā ki dönem bir yaña ben

1062.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Her neye kim nāẓır olsam gözlerem Mevlāyı ben
Müntehā-yı ʿarş-ı aʿlādan görem ferdāyı ben

2 Gāh olur kim halʿ iderven üc libāsı ser-te-ser
Gāh ʿüryān ü mülebbes ẖāmiyem hercāyī ben

3 Kātib-i ḳudret yazaldan bu evamir saṭrını
Bir debīrem çekmişem her ḥükme bir tuġrayı ben

4 Kenz-i maẖfīden çū peydā oldı dil āyīnesi
Hem nihānum hem hüveydā tā ḳılam aʿlāyı ben

5 Noḳṭayam pergār içinde devr ider durmaz beni
Ey MURĀDĪ mahv iderven günde bin deryāyı ben

1063.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Ben taʿaccüb ḳılmışam āsār ile etvār içün
Bir nidā irdi ʿaceb olmaz bular muẖtār içün

2 Heyʾetümden dönmezem didükde vardur ḥeybetüm
Ben heyūlā bilmezem insān oldum yār içün

3 Çūn ideyim ʿarża vardum adum ādem oldı pes
Ġurbete düşdüm efendüm ẖāṭır-ı deyyār içün

4 Rācīʿ oldum ḳomadum bu günki ḳavli yarına
Ṣanma kim ben bunda geldüm ad ü şān u ʿār içün

5 Ey MURĀDĪ levh-i mahfūẓ üzre nāmun naḳş olup
Yazdı nāmun yanına ẖalk eyledüm dīdār içün

1064.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Sırr-ı vaḥdet şerḥini ẓan eyleme ebrārdan
Her ne kim himmet dilerseñ istegil muḫtārdan

2 Eyle ifnā bu vücūd-ı ᶜārıżı ey rūz ten
Men ᶜaref sırrın dilerseñ keşf ḳıl bu kārdan

3 Rütbe-i ᶜulyāya meyl itme bu dār-ı fānīde
Aṣlaḥ-ı kāra duruş ḳurtılasın tā nārdan

4 Evvelīn ü āḫirīnüñ ᶜilmi çūn bir noḳṭadur
Noḳṭa-i devr eyle ögren ṣanᶜatı pergārdan

5 Ey MURĀDĪ Ḥaḳ teᶜālā virgüsidür virgü çūn
Her ne kim vardur murāduñ iste ol seṭṭārdan

1065.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Rıfᶜat ü ᶜizzet müfevvezdür saña ey cāna cān
Sen Ḫudā muḫtārsın kimdür saña ḳıla gümān

2 Her kelām-ı nā-kesi semᶜüñe alma zinhār
Gel berü deryā dil ol sensin çū baḥr-i bī-kerān

3 Ḥāfıẓuñ Allâhdur çūn nāṣıruñ Ḥaḳdur yine
Ḳalbüñi Ḥaḳdan cüdā ḳılma saña yoḳdur ziyān

4 Kendüñi sen bilmedün ammā bilür ᶜālem seni
Cevher-i nāyābsın ḳıymet bulunmaz der-cihān

5 Gel MURĀDĪnüñ kelāmın gūş ḳıl ey muḥterem
Ḥaḳḳ-ı mutlaḳdur cevābum ḳavlüme bi'llâh inan

1066.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 ᶜĀlemi bir ṣūret añla dil ḫayāl-i yārdan
Küllī andandur bilürven gelmezem inkārdan

2 Terk idelden ġayrıyı ᶜaynında buldum ᶜaynümi
Ġayb-ı Ḥaḳḳum şerḥini ṭuydum ḳamu eṭvārdan

3 Ber kemāl oldı yine ḳalbüm benüm ekmelde pes
Muḳtedālukda ne var geçdüm ḳamu ebrārdan

4 Gāᵓib oldı dil yine ġayrīdan ey ḫōş-ter ḫıṣāl
Ḥamdu li'llâh vāḥid oldı dil geçüp tekrārdan
Bu MURĀDĪ ḳurb-ı vaḥdetden diler aṣl-ı şuhūd
Vāḥid-i vaḥdet nedür fehm eylegil bu kārdan

1067.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 شفع وترك gel ḥisābın istegil ebrārdan
Vāḥidiyyet ister iseñ kıl ṭaleb muḫtārdan

2 ʿArṣa-i ḥikmetde gördüm kāḫ-ı tevḥīdi bülend
Süllem olmış iki cānib ʿayn-ı ġayb esrārdan

3 Maḥż-ı devletdür eger kim ʿarż ola saña vücūd
Ecmel ü ekmelde gördüm dil geçer mi vardan

4 Lāyih olsa ey kemālüm dil virür çeşme baṣar
Ger baṣīretle baḳarsañ gör bizi ebṣārdan

5 Ey MURĀDĪ maẓhar-ı esmā olan ṣūret nedür
Vāḥidiyyetden ḫaber sen isteme aḫbārdan

1068.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Çūn melekler oḳıdı نصر من الله ayetin
Kāruña müstaʿcil ol her kāruñ olmışdur yaḳīn

2 Gelse ḥaḳ bir yirde butlān üzredür bāṭıl hemān
Her kime kim olsa ḥāfıẓ meʾmen olur hem emīn

3 Ḳuvvet-i muṭlaḳdadur her āşkāre vü nihān
Ḳuvveti çūn sendedür hem lûṭfıdur saña ḳarīn

4 Çıḳ muʿallā ʿarşa ḫānum kıl naẓar āfāḳa gel
Ān-ı vāḥiddür saña her manẓar u her bir kemīn

5 Ey MURĀDĪ āferīn el arḳası yirde saña
Şimdi añladum seni ben āferīn ü āferīn

1069.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün

(-.-- -.-- -.-- -.--)

1 Yaraşur cāna saña ʿāşıḳlaruñ şād idesin
Şānuña ḥāşa düşer mi ẓûlme bünyād idesin

2 Çūn keremler fiʿl-i maḫṣūṣuñdur ey ʿālī cenāb
Kesme lûṭfuñ aña kim iḥsāna muʿtād idesin

3 Rāh-ı ʿışḳuñda baña hem-rāh olımaz degme kes
Māder-i ʿışḳuñda illā baña hem-zād idesin

4 İḳtibās-ı ḥüsnüñi gördüm kamu ʿālemde ben
Kendü kendüñi sevüp pes yā ne feryād idesin

5 Sen MURĀDĪ derd-mendüñe virürsin her murād
Nāmını anuñ murād idüp neden ad idesin

1070.

Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilün
(–.––   –.––   –.––   –.–)

1 Kātib-i ḳudret yazar çūn her cihātuñ evvelin
Ḥikmeti añlarsañ añla beyyinātuñ evvelin

2 ^{c}İlm-i ^{c}ālem cem^{c} ola bilmeyeler sırr-ı nüḳaṭ
Noḳṭadandur añlar iseñ kāʾinātuñ evvelin

3 Ey cemāl-i ġayba maẓhar bilmemişsin kendüñi
Gel ḫaber virem saña ben bu s̲ebātuñ evvelin

4 Aṭyeb ol ey cān-ı men çūn verd-i tāze dem-be-dem
Bil rumūz-ı ḫilḳatüñde ṭayyibātuñ evvelin

5 Ey MURĀDĪ gel ḫaber-dār ol bu remzümden benüm
Ḥaşr u neşre ġālib ol bilgil nebātuñ evvelin

1071.

Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilün
(–.––   –.––   –.–   –.–)

1 Men^{c} olunmaz dīde-i ḫūn-bār rūy-ı yārdan
Bu mes̲eldür kim göze olmaz yasaġ ebrārdan

2 Cān hükmini virelden nefḫadan bilmezlenür
Anuñ içün evvelīni ^{c}add ider tekrārdan

3 Ẕāhib-i rāh-ı ḥaḳīḳat olmaġa budur delīl
Müstaḳīm ola fuʾādı gelmeye inkārdan

4 ^{c}Ömr-i bünyādın ^{c}imāret kılmaġı bilmez ṣuver
Ger mu^{c}ammā ister iseñ añla ma^{c}nī-dārdan

5 Ey MURĀDĪ ḥāfıẓu'l-vaḳt olmaġa sa^{c}y eyle kim
Dāʾim ola ḥıfẓ ile nuṣret saña cebbārdan

1072.

Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilün
(–.––   –.––   –.––   –.–)

1 Cān cemāl-i yāre ḳarşu seyr ider ḥālātdan
Ḫūb olan seyrān ider ḥüsn-i ruḫın mirʾātdan

2 Şol ki lez̲z̲et aldı rūyından ḥabīb-i ma^{c}nīnüñ
Fāriġü'l-bāl oldı her dem cümle-i lez̲z̲ātdan

3 مَنْ نَجَا عَنْ نَفْسِهِ فَا ضَجْرَةٌ فِيهِ اَبَدْ
Şol ki nefsin oldı tārik ġam yimez evḳātdan

4 ^{c}Ömr-i sermedden ne lez̲z̲et kim geçerse hicr ile
Şādīsi ān oldı biñ ġamla geçen sā^{c}atdan

5 Ey MURĀDĪ ġam yime ġamdur saña bil kim günāh
Ḥaḳ rızāsın koma elden olasın sādātdan

1073.

Fā^c^ilātün Fā^c^ilātün Fā^c^ilātün Fā^c^ilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Can ü ten arayişin terk itmeyince can-ı men
Açmadı hucb-ı cemalinden yaña canan-ı men

2 Ġarka-i bahr-ı fenāyam gerçi zāhirde velī
Cümleden efżal durur ma^c^nāda bu ^c^iz^c^ān-ı men

3 Ey vücūdum şehrinüñ sulṭānı gel milküñ gözet
Sensüz olmasun bu milküñ bir nefes sulṭānı men

4 ^c^Ömr-i sermedden ne lāzım kim ḫabīr ide ḫaber
Ma^c^rifet bezminde takrīr eylesün ^c^irfān-ı men

5 Ey MURĀDĪ bilmedüm ^c^ālemde kim vuslat nedür
Cān ü ten ārāyişin terk itmeyince cān-ı men

1074.

Fā^c^ilātün Fā^c^ilātün Fā^c^ilātün Fā^c^ilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Bī-nişān ol ger dilerseñ kim olasın ba-nişān
Ey nişān-ı bī-nişānı añla efnādur hemān

2 Ġarka-i bahr-ı fenā olmaġa budur çün delīl
Kim delīlüñ bī-delīl olmaya bil derd ü cihān

3 Rāġıb-ı rāh-ı hakīkat olduñ ise ey fetā
Bu tarīk-i kām-baḫşa bil varılmaz rāygān

4 Rūy-ı ^c^aczi ko zemīne bi-niyāza kıl niyāz
Cān ile tekbīr iderseñ bu namāz olur ^c^ayān

5 Pāk-bāza sormışam ehl-i tarīkat yolların
Didi irersen MURĀDa ^c^ömrüñ olur cāvidān

1075.

Fā^c^ilātün Fā^c^ilātün Fā^c^ilātün Fā^c^ilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Hamd-ı vāhiddür zebān-ı şükr içinde çun ^c^ayān
Şākir ol meşkūra sa^c^y eyle amān oldur hemān

2 Gel hicāb-ı zulmeti ref^c^ eyle rūşen olasın
Kalmaya mir'āt-ı kalbüñde senüñ zerre nihān

3 ^c^İlm-i bī-ma^c^nā ko gel ^c^ilm yā ma^c^nī dile
Tā ^c^ulūm-ı evvelīn u āḫirīn ola nişān

4 Tāb-nāk olsa eger dil hücresi ey ẕū-fünūn
Patla^c^-ı envār olurdı lahza lahza her zamān

5 Ey MURĀDĪ merd-i hak oldur ki dā'im zikr ide
Ẕākir ü şākirdedür sırr-ı nihān-ı cāvidān

1076.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Ḥāl-i istiġrāḳı ᶜāşıḳlar ne ḥāl añlar bu gün
Yār-i bī-hemtādan ayrılmaḳ muḥāl añlar bu gün

2 Her seḥer bir baḥre ġavṣ eyler dür-i nāyāb içün
Ġavṭa-i ᶜuşşāḳı ġayrılar ḫayāl añlar bu gün

3 Ṣūret-i Mūsāya gelmiş çūn cevāb-ı لن ترانی
Ṭūra ᶜarż olan celālini cibāl añlar bu gün

4 Ey cemāl-i lā-yezālīden münevver bi'l-eḥad
Aḥmed-i muḫtār-ı ṭavrın mīm ü dāl añlar bu gün

5 Her kime kim olmaya sırr-ı Muḥammedden naṣīb
Sözlerüñi ey MURĀDĪ ḳīl u ḳāl añlar bu gün

1077.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Ḥürmet-i deyrimedür mābeyni efżal gösteren
ᶜİlm ü fażl ile kemālātında ekmel gösteren

2 Ger muṭābıḳ olmasa mirᵓāta vech-i tāze rūy
Bir yüzinden gösterişdür anı echel gösteren

3 Ẕāhib-i rāh-ı hüdāya nesne olmaz pāy-bend
Menzilin her dem müsehhel oldı eşhel gösteren

4 Rūḥdur ᶜālemlere bi'llâh ᶜavn-ı dūr-bīn
ᶜAynümi billâh oldur baña eshel gösteren

5 Ey MURĀDĪ ben bilürven menbaᶜ-ı ᶜirfān nedür
Bendesine dōstum reml ile heykel gösteren

1078.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Her kaçan kılsam hüveydā ᶜömrümüñ sermāyesin
Ol zamān her mā-ḫalaḳ ᶜömrinde bulur pāyesin

2 Ṭālib-i ᶜömr-i lezīzi añladum bürhān ile
Mümkināt iẓhārına açdum bu ḳudret ayasın

3 Açmayınca dil niḳābın gösterür mi yüz cemāl
Ey cemālüm ibtidāsından görürseñ sāyesin

4 İnḳıṭaᶜ itmez muvaḥḥid bir nefes tevḥīdden
Anuñ içün şehr-i dilde buldı dil hem-sāyesin

5 Ey MURĀDĪ baḥr-ı ḥikmetde şināv iden kişi
Senden alur her nefes bir ḳaṭreden sermāyesin

1079.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Her ḳaçan kim ārzū-yı yār ider ḳalb-i ḥazīn
مَا يَرَاهُ الْعَيْنُ إِلَّا قَدْ يَرَاهُ بِالْيَقِينْ

2 ᶜAcze lāyıḳdur egerçi bu ḳuṣūr ile dilüm
Ol mürüvvet issi līkin ᶜāciz itmiş yaḫşı bīn

3 Kendümi terk itmeyince bulmadum cānāne yol
Anca geçdüm bu seferden dūzaḫ u ḫuld-ı berīn

4 Lā-mekānam bu cihānda çūn mekānum andadur
Ol ḳarīn oldı baña ġayrıyı ḳılmazven ḳarīn

5 Her kime mesmūᶜ olursa ey MURĀDĪ sözlerüñ
Ḥaḳ budur şek yoḳ durur kim ögrenür īmān u dīn

1080.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 ᶜÖmrümüñ şerḥinde buldum ẕātumuñ sermāyesin
Her nefesde ẕātumuñ ḥāliyle bildüm pāyesin

2 Fiᶜlüm istiḫrācına ḳavlüm ḫurūc itdi bu kez
Gözlerüm bāl-i hümāyūnumda devlet sāyesin

3 Bir naẓardur biñ naẓar yüz biñ naẓardur bir naẓar
Parmaġuñ yum lafẓatu'llâh oldı insān ayasin

4 Her cevābın ᶜarżasında ᶜarżadur ins ü melek
Sen vücūdum noḳṭasında ḳıl ṭaleb pīrāyesin

5 Ey MURĀDĪ sāḥil-i deryāda gül-geşt eyleyen
Baḥr içinde bulmadı Ḫıżrı daḫi hem-sāyesin

1081.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 ᶜArş-ı aᶜlā ferş-i esfel bu zemīn ü āsmān
Ḥaḳḳ u bāṭıl nevᶜ-i ẕātī nevᶜ-i eşyā ḥükm-i ān

2 Sāḥa-i ḳudret bezenmiş aṣl-ı mevcūd evvelīn
Āḫirīn ü müntehā vü evvelīn ola hemān

3 Secde-i sehv olsa lāzım enbiyāya secdesi
Enbiyānuñ secdesidür oldı mescūd ol zamān

4 Evliyāya ᶜayn-ı mülhem enbiyāya vaḥy-ı Ḥaḳ
Vāḥid-i muṭlaḳ olupdur s̠ānī olmadı inan

5 Ey MURĀDĪ bu rumūzun kim ki şerḥin eyleye
Ḳuṭbü'l-aḳṭāb ol durur ṭut dāmenini bī-gümān

1082.

Fā^c^ilātün Fā^c^ilātün Fā^c^ilātün Fā^c^ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Yār içündür çekdügüm gam çekmezem agyārdan
Heybet oldum çünki gördüm dīde-i tekrārdan

2 Lā-yezālīdür mahabbet līk bilmem n'eyledi
Tarz-ı āher kullanur fehm olmaya tā yārdan

3 Ey cihān -ārāyişin seyr eyleyen gāfil-mebāş
Seyr-i nakş itmekde ne ^c^ā^ɔ^id saña dīdārdan

4 Gel kemāl-i lā-yezālīden ma^c^ārif iste tā
^c^İlm ile ma^c^dūd olasın zümre-i ebrārdan

5 Sen MURĀDuñ hāline vākıf degülsin zerrece
Geçmeyince tā ki ^c^ālemde yog ile vardan

1083.

Fā^c^ilātün Fā^c^ilātün Fā^c^ilātün Fā^c^ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ey benüm hālüm soran bi'llâh sen bī-gānesin
Yā hū zincīre takılmış bir delü dīvānesin

2 Girmedüñ ^c^ummāna bilmezsin bu bahrüñ hālini
Bahre talmayınca sanma kendüñi dür-dānesin

3 Çūn adīm-i arzdansın yā nedendür bu gurūr
Çūn türāba rāci^c^ oldun hāksın pes yā nesin

4 Gavta-i bahr-ı hakīkat kılduñ ise ey ulu
Baş üzredür karāruñ bī-bahāya dānesin

5 Ey MURĀDĪ bu zebānuñ hōş ^c^acā^ɔ^ib nakl ider
Bāde-i ^c^ışk ile bi'llâhi igen mest-ānesin

1084.

Fā^c^ilātün Fā^c^ilātün Fā^c^ilātün Fā^c^ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Rāhat-ı dildür yüzüñ ey mihr-bān-ı ^c^āşıkān
Kıl küşāde tā ki gamdan kurtıla her nātüvān

2 Rāgıbān-ı der-gehüñden kılma istikrāh kim
Tūtiyā itmek murādıdur gubārını hemān

3 Tāb-verdür çūn cemālüñ tāb kim virür aña
Dilde tāb-ı ^c^ışk vardur n'eyleyem olmaz nihān

4 Ey hayāt-ı cāvidānum eyle gel ihyā beni
Çünki kā^ɔ^imdür vücūdum ey hayāt-ı cāvidān

5 Çūn temennā eyledi senden MURĀDĪ maksadın
Kalb-i meyyālini nā^ɔ^il eylegil ey mihr-bān

1085.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Gāh ü bī-gāh ey göñül şūride ḥāl olmaḳ neden
Pāy-māl-i ḥüsn-i rūy u zülf ü ḥāl olmaḳ neden

2 Perde aṣṣa gün yüzine ebr-i zülfinden o māh
Encüm-āsā çeşm-i bī-ḫᵛāb ü melāl olmaḳ neden

3 Evc-i istiġnāda mürġ-i dil uçarken nāz ile
Ṣayd-ı dām-ı zülf oluben pāy-māl olmaḳ neden

4 Şād ü ġamdan çıḳmaduñ mı ey dil-i şūride āh
Gāh şād ü gāh ġamdan pür-melāl olmaḳ neden

5 Ey MURĀDĪ dāne-i ḫardal degildür mümkināt
ʿAynüñe ammā cemāle bī-muḥāl olmaḳ neden

1086.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 ʿĀrif-i küll-i rumūza sormışam āyātdan
Didi olmışdur şuyūʿı nefy ile işbātdan

2 Şems-i enver ṭoġduġın her gün görür mi dīdeler
Ger işāret olmasa eflāk ile ḥālātdan

3 Senden oldıysa münāsib ya tenāsüb ʿuẓvda
Maʿnī gözle ṣūreti ḳo geç bu menṣūbātdan

4 Cā-be-cā aldanma naḳşı ṣūretine ʿālemüñ
Vaḳtüñi bul ḥaḳḳ ile geçgil ḳamu sāʿātdan

5 Ey MURĀDĪ bunda gör maṭlūbuñı idüp ṭaleb
Yoḫsa ne aṣṣı saña ol vāde-i heyhātdan

1087.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Rāġıb-ı dīdāra sordum bir ḫaber dīdārdan
Ṣumt ile virdi cevābın ʿārif oldum yārdan

2 Āfitāb-ı neyyir oldum tāb-baḫşam ʿāleme
Pertevümle bildüm ayru nesne yok dil-dārdan

3 ʿÖmrümüz oldı medīd-ender medīd-ender medīd
Mużmaḥildür almayan benden cevābın vardan

4 Şerḥ-i miḳdār ile her şeyʾüñ olur ḥāli beyān
Gel tefekkür eyle bir dem gerdiş-i eṭvārdan

5 Ey MURĀDĪ ẓāhib-i rāh-ı ḥaḳāyıḳsın bu gün
Ḳāʾil olduġun cevābı söyleme tekrārdan

1088.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Tāb uraldan ʿaks-i nūr-ı vechüñ ey sırr-ı nihān
Sen nihānīden ʿayānīler ʿayan oldı ʿayān

2 ʿAtıfet bezminde gördüm h̲vān-ı vaṣlüñ niʿmetin
Cūd u iḥsānuñdan olmış behre-ver bir niçe cān

3 Biz temennā eylerüz virmek saña erzānīdür
Çun cevad oldun sehadan oldı alem şad-man

4 Yā ʿazīme'l-fazl-ı yā ẕü'l-minne minnetdür saña
Kim ʿaṭā-yı bī-nihāyetden irişe bī-gümān

5 Ey MURĀDĪ kavlüñi v'Allâhi Ḥakdur söyleden
Ger inanursan bu güftāra saña besdür hemān

1089.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Dem-be-dem kan aġlaşurlar gözlerüm hicrān içün
Kimsenüñ yanmadı göñli ben dili bir yan içün

2 Sen semen-sīmāya cānın virse ʿāşık tañ mıdur
ʿĀşık-ı ṣādıḳ olanlar ġam yemezler cān içün

3 Şol cemālüñ kaʿbesi ḥakkı bu ben pür-derd ü ġam
ʿIydı vaṣlüñe ḳomışam cānumı ḳurbān içün

4 Gün yüzüñ şavkına māhum ḳan yudaram laʿl-veş
Dür gibi baġrım delindi sen leb-i mercān içün

5 Ey hilāl ebrū güneş yüzlü ṣaçı leylüm benüm
Gice gündüz aġlaram ben sen meh-i tābān içün

6 Ey ṣabā ger kūy-ı yāre eyler iseñ sen güẕer
Būy-ı zülfini getür ben ʿāşık-ı nālān içün

7 Rāh-ı ʿışḳa bu MURĀDĪ ṣanma sālik olmadı
Başını terk eyledi bu yolda sen sulṭān içün

1090.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Āh elüñden bī-āmānsın ey felek sen bī-amān
Her zamānda kār u kesbüñ oldı bu ḫalka ʿeyān

2 Kimseye kılmaz vefāsız dehr içinde cāvidān
ʿAkluñı başuna devşür h̲vāb-ı ġafletden uyan

3 Nice bir sen bu beḳāsız fülke māʾil olasın
Fehm ü idrākuñ dururken yine bāṭıl olasın

4 ʿAḳıl iseñ sen benüm ḳavlüme ḳāʾil olasın
ʿAḳluñı başuña devşür ḫvāb-ı ġafletden uyan

1091

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 من بسی میپرسم از همت بالای من
باز مستغنی شود از صد استغنای من

2 من ندانم بی زبانی جسم من پر از زبان
کس نمی داند ادا چون گشت از گویای من

3 تو مپرس از ان نهایت از نهایت عاریست
گر ببینی از نهایت برپس از تنهای من

4 اقتباس از شمع انجم ماه من بی عار نیست
شمس عالم مقتبس از نور پر اضوای من

5 من مراد هر دو عالم را نمی کردم قبول
ای مرادی کن طلب از منطوق رعنای من

1092.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Gülşen-i cennetde gördüm vech-i sübḥān āyetin
Bülbül-i ḳudsī oḳurdı cümle raḥmān āyetin

2 Selsebil ırmaġınun yanında ḥūr olmış muḥīt
Bir ṭarafda söyleşür ġılman u ġufrān āyetin

3 Bir ṭarafda ṣavt ide ṭūbā ki ṭūbā من دخل
Bir ṭarafda medḥ ider ḥūr ile rızvān āyetin

4 Bilmez idüm ʿālemüñ ʿilmini olmasa vücūd
Cehd idüben bildüre ekberde sulṭān āyetin

5 İster iseñ bilmege ʿilm-i ledünniden ḫaber
Gel MURĀDuñ manṭıḳından diñle yezdān āyetin

1093.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Şerḥe gelmez ḥālümüz şerḥ ü beyānum var iken
Fehme gelmez ḳālümüz nice ʿayānum var iken

2 Olsalar ʿallāmelerde nice yüz biñ elsine
İdemez taḳrīr-i güftārum zebānum var iken

3 من عرف sırrında ehl-i ser idüp cevlānlara
Keşf olınmaz yār ile sırr-ı nihānum var iken

4 Cümleten uşşāḳuñ oldı dāstānı muḳmaḥil
Kim okur diñler anı bu dāstānum var iken

5 Ey MURĀDĪ olmazuz biz ġayrı ḳavli müstemiʿ
Buncalayın ḳavl-i ḫūb-ı dāstānum var iken

1094.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Menbaʿ-ı ʿilm-i hüdādur mefḫar-ı insān olan
Revḥ-i rūḥ-ı enbiyādur menbaʿ-ı ʿirfān olan

2 ʿĀlem-i sırr-ı ḫafādur nāḳil-i ʿilme'l-yaḳīn
Muḳtedā-yı evliyādur zübde-i aʿyân olan

3 من عرف sırrında hayrān oldılar ehl-i ṭarīḳ
Sırr-ı taḥḳīḳ añlayandur ʿālem-i devrān olan

4 Münderic ʿilminde oldı evvelin ü āḫirīn
Şol ki marżādandur oldur cümleye dermān olan

1095.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Zāt-ı pākündür müberrā cümle maʿḳūlātdan
ʿAḳl-ı müdrik varımuz güş itme menḳūlātdan

2 Rāh-ber olduñsa ey dil sen seni rāhuñda yol
Dersin istiḫrāc iderseñ işte maʿlūmātdan

3 Lezzet-i şevḳ-i maḥabbetden murâduñ var ise
Kendüzüñ istiḫrāc eyle cümleten lezzātdan

4 Ḥavl ü ḳuvvet gerçi Ḥaḳdandur müsebbebdür velī
Destüñi çekme sakın sen ṣāḥib-i ḥālātdan

5 Ey MURĀDĪ çeşm-i ʿibret birle ḳıl dāʾim naẓar
Ḥikmet-i ḥayy-ı ḳadīmi gözle gel emvātdan

1095.1

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Eşk-i çeşmüm aḳdı çün bu rūy-ı ḫūn-h^vāb üstine
Dilde ṭāḳat ḳalmadı tāb irdi çün tāb üstine

2 Bir ḥarāret virdi hicrān bu dil-i şeydāya kim
Ṭākin olmaz dökse ger biñ yemm-i pür-āb üstine

3 Zerre-i nāçize döndi dil diler ümmīdümi
Ḥayrete varup yıḳıldı üşdi aḥbāb üstine

4 Buldı ol ḥayretde bir zevḳ u ṣafā kim şerḥi yoḳ
Luṭf idüp maḥbūb aña fetḥ itdi biñ bāb üstine

5 Bu MURĀDuñ sözlerin şerḥ itmeye binde birin
Niçe bin gelse ulū'l-elbāb elbāb üstine

1096.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Gūş ḳıldum seḥerī ᶜilm-i muᶜammā ẖaberin
Sordılar baña didi mi saña inşā ẖaberin

2 Ḳāʾim olmaġ içün irdi yine bir ṣavt-ı ᶜacīb
Añladum anı ki söyler baña peydā ẖaberin

3 Ḥayy-ı ḳayyūma yetişmiş idi ḳayyūm ile ḥay
Mürdeye virdi yine remz ile iḥyā ẖaberin

4 H̱aberi bī-ẖaber almaġa gelüpdür ẖabere
Yūsufa söyledi pes ᶜilm ile rüʾyā ẖaberin

5 Gūş-ı hūşuñ ṭutar iseñ sözüme ey ṣādıḳ
Bu MURĀDĪ diye pes remz ile īmā ẖaberin

1097.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Çāger-i ᶜışḳ olalı ᶜāleme sulṭānam ben
Gör ḥabībüm beni sen kim nice bürhānam ben

2 Seni mihmān ideli dilde benüm cānānum
Her ḳulūb içre beni gör nice mihmānam ben

3 Cānı ḳodum yoluña bulmaġa sen cānānı
Kamu cān içre gör imdi niçe cānānam ben

4 Seni maḥbūb ideli terk-i hevā ḳıldum kim
Bilesin ḥüsn ü cemāle nice ḥayrānam ben

5 Añlamaz iseñ eger kim bu MURĀDuñ sözini
Dime kim kendüñe sen kāmil-i insānam ben

1098.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Ey göñül ᶜışḳa düşelden berü ḥayrānam ben
Yār ile yār olalı ᶜāleme bürhānam ben

2 Cān virdüm çū anuñ yolına ṣıdḳ ile bu gün
ᶜĀşıḳ olalı aña cümleye cānānam ben

3 Ṭāʾir-i gül-şen-i ḳuds oldı yine bülbül-i cān
Ḳalbüm ezhārına baḳ niçe gülistānam ben

4 Baḳamaz kimse ruḫı mihrine ol cānānuñ
Çünki nāẓırven aña şems-i dıraẖşānam ben

5 Ey MURĀDĪ özüñi ol yüce der-gāha ilet
Dime zinhār ki bir mīr-i suẖandānam ben

1099.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

(..−−   ..−−   ..−−   ..−)

1 Nice bir aġlayayın derd ile hicrānuñ içün
Dōstum eyle teraḥḥum baña öz cānuñ içün

2 Ḳanı ḳavl ile ḳararuñ benüm ile cānum
Seni senden dilerem ahd ile peymānuñ içün

3 Beni yandurma cefā āteşine eyle ḥaẕer
Çoḳ nedāmet çekesin soñra peşīmānuñ içün

4 Göreli ḥüsn ü cemālüñi dil oldı ḥayran
Baña göster beni ol dīde-i devrānuñ içün

5 Ṣanmaġıl ḳavl-i MURĀDĪyi saḳın ḥüsniyyāt
Vāżıḥ eyledi kelāmın senüñ iẕᶜānuñ içün

1100.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

(..−−   ..−−   ..−−   ..−)

1 Asdı vechine nikābın ḥucub-ı iḫfādan
Ne ᶜaceb ᶜarż-ı cemāl ide yine iḫfādan

2 Añladum ᶜilm-i ḥaḳīḳümde bu inşā ṣuverin
ᶜAyb-ı ᶜaynum gözedürven yine bu inşādan

3 İñleyen oldı bu ṣaḥrāda ᶜaceb zār u ḥazīn
Ḳāṭıᶜ-ı menzil olalı giçerem ṣaḥrādan

4 Ben vücūdum ᶜālemin eyledüm ᶜālem güneşin
Cümlesi aldı edeb izini bu ṣuġrādan

5 Hüccet ile diler iseñ bu MURĀDuñ ḫaberin
ᶜAceb olmaz ḳaṭarāt ister iseñ deryādan

1101.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

(..−−   ..−−   ..−−   ..−)

1 Ser-serā-perde-i vuṣlat görinür āhumdan
Nehc-i rāh-ı eḥadiyyet bulınur rāhumdan

2 Ḥaḳḳı ḥaḳ eyledügüñ çün beni taḥḳīḳe ḳodı
Baña nuṣret irişür her taraf Allâhumdan

3 Lāmiᶜ-i mihr-i ḥaḳīḳatde dil-i tābānum
Berḳ uran encüm-i seyyāre durur māhumdan

4 Ülfetin anduruben ḳıldı Ḫalīl-i ezelī
Pes ḥabīb-i ebedi ḳıldı şehen-şāhumdan

5 Bilemez kimse ḥaḳīḳat bu MURĀDĪ likin
Ne bilür ḥikmet-i ᶜışḳ āh-ı seher-gāhumdan

1102.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Cān-bahş oldı kelāmuñ bize ey rūh-ı revān
Bu senüñ lûtf ile ihsānuña yokdur pāyān

2 Bir cevābuña senüñ nice nice cān elyak
Her kelāmuñda bu gün eylemişüz biñ imᶜān

3 Aṣl-ı maksūduñı biz fehm idemedük lîkin
Bize ol müşkilümüz hāl idüben kıl ihsān

4 Uralum ᶜakl terazūsına anı kat kat
Görelüm lûtf-i nidāyile ola ol āsān

5 Didi sen añla o kavli degil ᶜaklī naklī
Ey MURĀDĪ aña sen kendüñi añla bürhān

1103.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Ṣubh-ı sādık görinür mihr-i ruhuñ tābından
Bahr-ı ᶜışkuñ bu cihān katre durur ābından

2 Kalbüñ İbrāhīmi çün suhf-ı mahabbet okudı
İsmini buldı Halīl olmış anuñ yābından

3 Şāhidem bedr-i cemāline sehāb asdı nikāb
Zülfi bir perde gelür şaᶜşaᶜası tābından

4 Nāmını yazdı ale'l-levh kalem ᶜilm ile çün
Kişver-i maᶜrifet-i feth ider ebvābından

5 Sebebin sorma MURĀDĪ sebebin buldı sebeb
Sebebi añla sebeb iste pes esbābından

1104.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Āhiret māʾili dünyā sever añlama sakın
Şems-i bedre iren azvā sever añlama sakın

2 Çün hakīkat iline geldi bu sultān-ı gönül
Gayrı yerlerde varup cā sever añlama sakın

3 Refᶜ ider çünki hicābı aña mahbūb-ı ezel
Andan özge dahi raᶜnā sever añlama sakın

4 Beni izhār ideli cūd-ı habīb ile vücūd
Gayrı vech üzre o peydā sever añlama sakın

5 Bu MURĀDĪ ne kim olmış kamu terk itdi hemān
Āhiret māʾili dünyā sever añlama sakın

1105.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

(..–– ..–– ..–– ..–)

1 Ġayrı sıġmadı cihāna bunı bil ġayretden
Her neye nāẓır iseñ ṭaşra ḳoma ḥikmetden

2 Bu ḥisābı ikiye varmaya dil defterinüñ
Tā ki mefhūmın ala ol raḳam-ı vaḥdetden

3 Muḫtelit olmaġıl aᶜyān ile ger efkār ile
Ḥürmeti ister iseñ yaḫşı dile ᶜuzletden

4 Münderic olsa göñülde ḳamu ᶜilm itme ᶜaceb
ᶜArş-ı aᶜlā görinür ḳalb-i beşer ḥażretden

5 ᶜĀlem-i ṣadra geçelden nefeḥāt ile yürür
Her ne kim ḳılsa MURĀD añlaġıl ünsiyyetden

1106.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

(..–– ..–– ..–– ..–)

1 Nāḳil-i ḥikmete ṣordum yine ḥikmet ḫaberin
Virdi pes ḥikmet ile baña baṣīret ḫaberin

2 Mihter-i ᶜaḳl ḳurar çünki ḥikem ḫaymelerin
Her ṭınābı virür āfāḳa ṭarīḳat ḫaberin

3 Çūn ᶜimādīdür anuñ şerᶜ ḳoyam ey bihter
Söyleşür rūḥ-ı ḥabīb anda ḥaḳīḳat ḫaberin

4 Kürsī ᶜizzet ḳurılur cemᶜ olur aṣḥāb-ı ᶜuḳūl
ᶜArż iderler biri birine şerīᶜat ḫaberin

5 Ne beyān eyledi gör bunda yine ḳavl-i MURĀD
Ṣıḥḥat-ı dil diler iseñ dile ṣıḥḥat ḫaberin

1107.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

(..–– ..–– ..–– ..–)

1 Nāṣır-ı mutlaḳa ṣordum yine nuṣret ḫaberin
Didi kim müjde hemān diñle saᶜādet ḫaberin

2 Fātiḥ-i feyż-i ezel eyledi fettāḥ seni
Ne yere uġrar iseñ söyle şecāᶜat ḫaberin

3 Ḥükm-i kübrāda ḳılup herkese tevzīᶜ-i ḳader
Ḥamd-ı bī-ḥad ki bize virdi ᶜināyet ḫaberin

4 Birbirinden mütefāvit yaradıldı çū cihān
Degme bir kimsene fehm ide mi ḥikmet ḫaberin

5 Maẓhar-ı Ḥaḳ olalı maẓhar-ı Ḥaḳdur bu MURĀD
Sāmiᶜ ol cümle kelāmında ḥaḳīḳat ḫaberin

1108.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(..-- ..-- ..-- ..--)

1 ᶜAyn-ı vahdet görinür sırr ile pinhānumdan
Bir haber ister iseñ sor yüri var cāmından

2 Ġālib olmazdı mahabbet dil-i ġam-dīdem
Raġbet olmasa eger şevk ile cānānumdan

3 Ey baña ᶜarż-ı ᶜulūm eyleyen ᶜālem kanısın
Saña bir söz diyeyin ᶜilm ile ᶜirfānumdan

4 Bahr-ı hamrāda eger gördüñ ise sūretler
Katredür añla anı sen yem-i ᶜummānumdan

5 Ey MURĀDĪ seni ᶜālemde nedür mukbil iden
Hakka raġbetde bulundı yine bu yanumdan

1109.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Talebüm şevkine tālib̄lere ᶜışk oldı karīn
Gevherüm elden ele düşdi olup dürr-i yemīn

2 Rāh-ı hakīkate ẕāhib olalı cān u göñül
Beni cān ile gören cān iledür cānı yakīn

3 Müʾmin oldı nice islām ile īmān getürüp
Göreli dāʾirede devr idişin nūr-ı mübīn

4 Lām elifden geleli hāyile mīm ü dahi dāl
Çū ben الحمد okuyam cümle melek dir āmīn

5 Ey MURĀDĪ bu ᶜulūm-ı suverīden maᶜnā
Gözedürseñ ne dimekdür diyeler pes يس

1110.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 رضى الله لمن علمنى بالاحسان
رحمت الله على عرفنى بالايمان

2 Sāhib-i nutka mecāl olmadı bu maᶜnāda
Cümleten nāmı eger kılsa dahi vird-i zebān

3 Ġurra-i mehde hilāl oldı görinen her ay
Dün ü gün oldı celāl ile cemāl içün ᶜayān

4 Reh-ber-i türk olana niçe tarīk ola küşād
Līk bir nokta durur ᶜayn-ı nihān mahż-ı nihān

5 Ey MURĀDĪ seni var eyledi hallāk-ı ezel
Ehadiyyetde ebed oldı ᶜaceb ᶜāleme cān

1111.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(..–– ..–– ..–– ..–)

1 Ne revādur ki cemālüñ bize settār olasın
Dilerüz bize kemālüñde hemin yār olasın

2 Bu ne hikmet ki bu gün bāyiᶜ ü hem müşterisin
Yine hānūt-ı ᶜavālimdeki bāzār olasın

3 Meded olduñ yetişürsin kamu der-mānde
Ne ᶜacebdür kimine hicr ile bīdār olasın

4 Āşnāsın bize her lahzada ey yār-ı güzīn
Bu ne hikmet göze mestūr oluben kār olasın

5 Gel berü mürşid idin gel bu MURĀDuñ suhanın
Diñlemezseñ saña zulm ile sitem-kār olasın

1112.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(..–– ..–– ..–– ..–)

1 Kāf u nūndan dileyen şerh ile maᶜnā haberin
Cāy-ı maksūda varup ᶜavn ile añlar eserin

2 İhtiyārın gözeden bildi ki muhtār nedür
Bahtiyār ola eger defᶜ ider ise żararın

3 Lāhık olmasa eger ᶜaks-i güneş zerresine
Nice teşhīs ide żav-ı nücūm ü kamerin

4 Żāhike oldı göñül meşᶜalesi pertev ile
Perri pervāne yakup tārik ola cān u serin

5 Ey MURĀDĪ eser-i hikmet olupdur bu kelām
Ey celāl ile cemālüñde gör imdi hünerin

1113.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(..–– ..–– ..–– ..–)

1 Hażret-i mutlaka sordum yine sırruñ haberin
Fāᶜile kıldı havāle diyü fiᶜlüñ eserin

2 Geldi pes didi müdebbir buña tedbīr gerek
ᶜĀlim ile buluşup añladı dil hayr u şerin

3 Hamse-i devr idicek vāhide yüz urdı yine
Gayb-ı ᶜaynumla didi gayb ile ᶜaynuñ severin

4 Genc-i mahzūnunı zāhir idesin n'ola didüm
Batınum batna kodum zāhirümi zahr iderin

5 Dür-i deryā-yı hakīkat kelimātum el-hak
Ey MURĀDĪ kelimātuñı senüñ ben güderin

1114.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..–– ..–– ..–– ..––)

1 Şeb-i rūzumda ʿaceb ʿışk ile hayrānam ben
Mihr ü meh-veş beden ü cānumı gerdānam ben

2 Hükmi ile çū kuruldı bu tılısım bedenüm
Hikmeti benden işit çün aña Lokmānam ben

3 Cennetüñ bābını keşf itmege Rızvān gerek
Maʿrifet gencin açan hāzin-i ʿirfānam ben

4 ʿIşk ile ʿāşık-ı ser-mest olalı dānāyam
Her gice vuslat-ı cānānuma mihmānam ben

5 Yārdan gayrı muhibb olanı tekfīn itdüm
Ey MURĀDĪ nazar it nice müsülmānam ben

1115.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..–– ..–– ..–– ..–)

1 Semʿ-i cāna irişür gerçi nidā aʿlādan
Dīdeye asl-ı hakīkat gerek اوادنى 'dan

2 Ferec-i dil görinür gerçi tecellā-i cemāl
Ol celālinden anuñ līk toludur mādan

3 Nūr-ı mutlak nice şerh oluna ey vāʿız-ı dehr
Anuñ içün iki dünyā tolu vāveylādan

4 Semt-i āher görinür her ne kadar kılsa taleb
Tālib-i rūz-ı hakīkat giçemez sevdādan

5 Ey MURĀDĪ bu cihān kesb içün oldı īcād
Anda yarın görimez bunda olan aʿmādan

1116.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..–– ..–– ..–– ..–)

1 Pāk-dāmen oluben dut koma bir pāk etegin
Cāmiʿü'l-ʿakl oluben tut koma idrāk etegin

2 Ragıb-ı rāh-ı kemāl olduñ ise kibri gider
Hāziʿ olgıl yüri her demde koma hāk etegin

3 Şāh-bāz olmaga ey dil hevesüñ var ise gel
Mihr ü māhı iki per kıl koma eflāk etegin

4 Bahr u berri eger itmege dilerseñ seyrān
Hızr u İlyās sıfat tut koma çālāk etegin

5 Hasta-i cehl oluben kalma cehāletden ʿalīl
Tut MURĀDuñ sözini gel koma tiryāk etegin

1117.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Vāʿıẓā bize dime cennet ü naʿmā ẖaberin
Söyle gel ḳādir iseñ rūy-ı dilārā ẖaberin

2 Bizi ḳorḳutma bu gün āteş-i dūzaẖla yüri
Nār bundan alınur alduñ ise cā ẖaberin

3 Rāġıb-ı rāh oluben rāhı bize gösteren ol
Kim girürdi yola ger virmese meʾvā ẖaberin

4 Ṣorar iseñ bize ger mesʾeleden ey ṣōfī
Keṡret-i vecd ile bulduḳ biz o tenhā ẖaberin

5 Vāḥidüz ḥaḳḳ u Muḥammedle eḥaddür görinen
Rūḥ iseñ bunda MURĀD añla Mesīḥā ẖaberin

1118.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(..-- ..-- ..-- ..-)

1 ʿAvn-ı Ḥaḳdur dil-i āgāhumuzı şād ḳılan
Ḳomayup ġamdan eẟer ġuṣṣadan āzād ḳılan

2 Rūḥ-ı zībāsın açar fetḥ-i cemāl eyleyüben
Ol durur vaṣl ile vīrānumuz ābād ḳılan

3 Keremin gösterip ol şāh-ı kerem her demde
Kerem ü ʿizzete oldur bizi muʿtād ḳılan

4 Rāġıb-ı nehc-i hüdāya yolını gösterürüz
İstinād ile ṭarīḳin bulur evrād ḳılan

5 Ey MURĀDĪ seni Ḥaḳdan yine Ḥaḳdur gözeden
Ol durur ʿilm-i ledünne seni üstād ḳılan

1119.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Bu ḳadar ḥikmetine irmedi ʿaḳl-ı ḥayrān
Gene ẕātında beni eyle velī ser-gerdān

2 Nāḳil-i ṣūra didüm vir baña iḥyā ẖaberin
Didi iḥyā ile emvātı hemān añla vü dān

3 Nefeẖātumda durur rūḥ-ı müʾebbed ẖaberi
Ḳodı İsrāfīli ʿAzrāʾīli Ḥaḳ didi lisān

4 Ben lisānum bilürem kimse zebānum bilmez
Kangı ʿālemdür ide şerḥ u beyānum iẕʿān

5 Ey MURĀDĪ vire bunuñ ẖaberin peyġamber
Minbere idüp ʿurūc eyleye cennetde beyān

1120.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(..–– ..–– ..–– ..–)

1 Ṭīb-ı ḫāṭır oluben ᶜazm-ı kenār itdüm ben
Cümle-i tārik olup terk-i diyār itdüm ben

2 Ḳomazam ġayrıyı ᶜaynumda bugün ey server
Añlanup ᶜışḳ ile kārında ḳarār itdüm ben

3 Ḳatlu fālümde görüp ṭāᵓir-i ḳudsīde nis̱ār
Ḳademü'l-ḫayr duyup kendümi var itdüm ben

4 Bu mes̱eldür ki dinür żarb-ı ḥabīb oldı zīb
Bundan ötri niçe mālumı nis̱ār itdüm ben

5 Vaḥşet eyledi göñül cümleyi terk itdi ḳamu
Ey MURĀDĪ varuben yāra firār itdüm ben

1121.

Mefᶜūlü Fāᶜilātün Mefᶜūlü Fāᶜilātün
(––. –.–– ––. –.––)

1 Sevdāya düşdi cānum dil añladı kemālin
Āyīne ṭutdı dil-ber göstermege cemālin

2 Oldı maḥabbet-i yār cān u dile çū sīret
Bildi ḥabīb-i ṣıdḳın lûṭf ile ṣordı ḥālin

3 Rāzını saḳladum çün rāzında rāza irdüm
Pes rāzum içre yārum rāz eyledi ḫayālin

4 Ḥālini ḥāl idinmek virdi bu cāna ᶜizzet
Ḥavlini ḳıldı hāᵓil añlanmaġa meᵓālin

5 Güftārı bu MURĀDuñ fehm olmaḳ oldı müşkil
Ṭāvus-ı ḳudsi bilse dökerdi perr ü bālin

1122.

Mefᶜūlü Fāᶜilātün Mefᶜūlü Fāᶜilātün
(––. –.–– ––. –.––)

1 Ḳavl-i ḥabībi ᶜāşıḳ ger eyledüñse izᶜān
Kesme ümīd-i vaṣlı olgıl ṭalebde her an

2 Yemm-i mahabbet içre dil fülkini salarsañ
Yoḳdur anuñ kenārı bulunmaz aña pāyān

3 Bezm-i belāda çün kim didük belā belāya
Biz ṭurmışuz cefāya ḳaçmaġa yoḳdur imkān

4 Ṭarḥ ideli ḥisābı çekdi ḥisābdan el
Ebcedden añladı hep ḥamd ile ḳıldı iḥsān

5 Ey dil MURĀDĪ ḳavli şerḥ ü beyāna gelmez
Deryā durur bu deryā ᶜummān durur bu ᶜummān

1123.

Mefᶜūlü Fāᶜilātün Mefᶜūlü Fāᶜilātün

(––. –.––   ––. –.––)

1 ᶜArż eylemiş cemālin dil-ber niḳāb içinden
San mihr oldı ṭāliᶜ ol dem seḥāb içinden

2 Niçe ṣabūr ola dil nār-ı firāḳa ya Rab
Eyle ḫalāṣ anı gel bu pīç ü tāb içinden

3 Şerḥ itdi çünki vaṣṣāf ᶜilm ü ṭarīḳatünden
Geldi suʾāl-i taḥḳīḳ ol dem cevāb içinden

4 ᶜÖmr-i ḳadīme ṣordum ᶜayn-ı ḥayātdan çūn
Māhī bulur mı ṭāḳat ger çıksa āb içinden

5 Oldı MURĀDĪ ḳāʾim yār iledür çū dāʾim
Zinhār çıkmaz añla her dem ḥicāb içinde

1124.

Mefᶜūlü Fāᶜilātün Mefᶜūlü Fāᶜilātün

(––. –.––   ––. –.––)

1 ᶜÖmr-i ḳadīme ṣordum bu ᶜömrümüñ ḥisābın
Didi nihāyeti yoḳ aldum bu kez cevābın

2 ᶜArş üzre mihr ṭogmış seyyāre cümle ᶜālem
Māh-ı münīre ḳarşu keşf eylemiş niḳābın

3 Fātiḥ durur hidāyet meftūḥ ḳābiliyyet
Yār oldı ise bunda fetḥ itdi cümle bābın

4 Ġāyetde sırr-ı ġāyet illādadur mübeyyen
ᶜİlm içre kāmil iseñ ṭarf eyledüñ ḥicābın

5 Oldı MURĀDĪ ᶜālim ādem ḳanı ura dem
Sen ādem iseñ imdi refᶜ eylegil ᶜażābın

1125.

Mefᶜūlü Fāᶜilātün Mefᶜūlü Fāᶜilātün

(––. –.––   ––. –.––)

1 Ṣaḥrā-yı ᶜışḳa çūn kim basdum ḳadem ezelden
Zeyl-i rıżā-yı selmā gitmez anuñ çūn elden

2 Güftār-ı ḥüsn-i dil-dār gūşumda gūş-vāre
Aldum ḳulaġa cümle naᶜtini her milelden

3 Çūn iftitāḥ ḳıldı ᶜarş üzre ḥıfẓ-ı levḥe
Pes başladum ḥabībüm ben daḫi her ᶜamelden

4 Āyāt-ı ᶜayn-ı lafẓı nāmūs-ı ekbere ṣor
Bī-ṣavt u bī-ḥurūfı gel añla cān u dilden

5 Sensin MURĀDĪ çūn kim iki cihāna mih-ter
ᶜAvn-ı Ḫudādur el-ḥaḳ pāk eyleyen zelelden

1126.

Mefᶜūlü Mefāᶜīlü Mefāᶜīlü Feᶜūlün

(––.   .––.   .––.   .––)

1 Bildüm seni ben ḥüsn ile sulṭān-ı zamānsın
Gayrılara ger gizlü iseñ baña ᶜayānsın

2 Ḳalmadı ḳuṣūrı baña hep eyledüñ inᶜām
Likin bana sen eyledügün işde hemānsın

3 Mirʾātı giderdüm aradan oldı dirāyat
Rükn ile yine manẓar-ı vechüñde mıyānsın

4 Meyl eylemese meylüñi bilmez idi meyyāl
Meylüñ ile meylinde yine sırr-ı nihānsın

5 Duyduñsa MURĀDuñ kelimātında h̲alāvet
Bir ḥarfini şerḥ it eger ᶜallām-ı cihānsın

1127.

Mefᶜūlü Mefāᶜīlü Mefāᶜīlü Feᶜūlün

(––.   .––.   .––.   .––)

1 Ṭuydı bu ḳulaġum yine yārüñ h̲aberinden
Teʾsīr ḳılup oldı bu ḳalbüñ es̲erinden

2 Açıldı yine şems-i dırah̲şān ḥicābı
Berḳ urdı nücūmı yine żav-ı ḳamerinden

3 Yārānını yaġdurdı yine ebr-i maḥabbet
Ezhār-ı maᶜārif açılur yirlü yirinden

4 Ṭoġdı yine çün şems-i hüdā şarḳ-ı ṣafāda
H̲oş nükhet irişdi yine bād-ı seḥerinden

5 Bir gence irüpdür aña pāyān bulunmaz
Çün geçdi MURĀDĪ bu cihān sīm ü zerinden

1128.

Mefᶜūlü Mefāᶜīlü Mefāᶜīlü Feᶜūlün

(––.   .––.   .––.   .––)

1 Gösterdi cemālin yine ᶜışḳı es̲erinden
ᶜĀlem ṭoludur medḥ ile ḥüsni h̲aberinden

2 Ben cürᶜa-i nūş itmezem olmaz idüm ayık
Ḳurtardı cihānuñ beni nefᶜ ü żararından

3 Māhiyyetüñi añlasa ger cümle h̲alāyıḳ
Bir kimsene ḳalmaz idi geçmeye serinden

4 Rāhumdan eger ister iseñ bir h̲aber almaḳ
Ortaya ḳoyup cānuñı ḳaçma h̲aṭarından

5 ᶜAḳl ile eger nāẓır iseñ fiᶜl-i MURĀDa
İḥyādan ola cümle-i mevtā naẓarından

1129.

Mefᶜūlü Mefāᶜīlü Mefāᶜīlü Feᶜūlün

(‒‒. .‒‒. .‒‒. .‒‒)

1 Şāhā nice bir ḥüzn ile ḳala dil-i maḥzūn
Leyli ṣaçuña oldı güzel çünki o Mecnūn

2 Ḳaşuñ ḳalemi çekdi başa ḫaṭṭ-ı maḥabbet
Eyledi gözüñ hicri mıyānumı benüm nūr

3 Yād itme raḳībi sen efendüm meded eyle
Yād eyle anı tā kim ola bagrı anuñ ḫūn

4 Ey ḫusrevüm olalı lebüñ Şīrīne Ferhad
Şeb-dīz ṣaçuñ hicri yaşum eyledi gül-gūn

5 Eyle bu MURĀDĪ ḳuluñı lûṭfuña maẓhar
Red itme anı ey şeh-i ferḫunde-hümāyūn

1130.

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

(‒‒. ‒.‒. .‒‒. ‒.‒)

1 Şāhum ḳapuña gelmişem aṣl-ı murād içün
Ḳıldum taẓallümi saña ᶜadl ile dād içün

2 ᶜĀlemden eyledüm çū ferāgat vü çekdüm el
Emrüñe ḳılmışam bu işi inḳıyād içün

3 Sorar iseñ bize sen eger terkin ᶜālemüñ
ᶜĀḳıl degül şu kim yiye ġam maḥż-ı ad içün

4 ᶜĀlemde nesne görmedüm ᶜuzletden efżalin
Ādem degil kişi çeke ġam ġamla şād içün

5 Ṣadıḳluga ᶜalāmet olan bu durur MURĀD
Yārini bile sevmeye yāri murād içün

1131.

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

(‒‒. ‒.‒. .‒‒. ‒.‒)

1 Sen pādişāha bende durur cümle kün fekān
Cümle muṭīᶜdür senüñ emrüñe ins ü cān

2 Ḳapuñda cümle şehler olupdur ḳamu gedā
Ey ḳādir-i vāḥid senüñ emrüñde du cihān

3 Sen bir ᶜalīmsin saña bir ẕerre gizlü yok
Ḥayrān olup durur senüñ ᶜilmüñde ᶜālimān

4 Kevn içre cüz᾽ ü kül ḳamu aduñ مسبحون
Tesbīḥüñ ile cümle ṭolu arż u āsmān

5 Yā Rab MURĀDĪ bendene lûtf u ᶜināyet it
İki cihānda vaṣlüñ ile ola şād-mān

1132.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

(––. –.–. .––. –.–)

1 Allâh ẕikrini koma dilden ṣakın ṣakın
Oldur seni Ḫudāya kılan dem-be-dem yaḳīn

2 Ger ẕākir olasın anı sen ṣubḥ-ı bā-mesā
Eyler raḥīm ʿaṭā dil ile cāna şefḳatin

3 Rabbüñ eger ki rāżī ola senden ey fetā
Dāʾim senüñle yār ider ʿavn ü ʿināyetin

4 Ger nefsi kul idüp özüñe çāger idesin
Gör imdi niçe neşr idiser nūr-ı ḥikmetin

5 Eyle MURĀDĪ ḥażret-i Hakka s̱enā s̱enā
Tā kim müyesser eyleye saña ḥaḳīḳatin

1133.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

(––. –.–. .––. –.–)

1 Bi'llâhi söylemeñ baña bī-çārelik sözin
Añmañ yanumda bir nefes āvārelik sözin

2 ʿArş-ı ʿulāda virdi ḫaber çün meleklere
Yār oldı söyleyen yine āzādelik sözin

3 Miftāḥ-ı genc ġayb durur himmet-i ricāl
Anlara söyle ʿışḳ ile dil-dādelik sözin

4 Yem-i ḥaḳāyıḳ üzre göñül fülkini ḳoma
Tā bilmeyince ʿilm ile der-yādelik sözin

5 Geldi MURĀDĪ ʿālem-i ġayb-ı şehādete
Ögretdi cümle ʿāşıḳa ser-dādelik sözin

1134.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

(––. –.–. .––. –.–)

1 Gayb-ı hüviyyet ile osoldür ebedde ān
Cān ü teni gider aradan olmaz aña şān

2 Refʿ-i ḥicāb içün ne teḳāżā ider göñül
Çūn kibriyāsıdur oḳuyan كن'de آن

3 Mevt iḫtiyārı ile pesendīdedür velī
Mużṭarr olınca n'eyleyelüm ṭavʿdur hemān

4 Maḥcūb olur mı āyīne-i dil nemedle pes
İkrāh ile ḥicābını kılmasa perde-dān

5 Geldi MURĀDĪ ʿālem-i rūḥ-ı mis̱āle çün
Bī-mis̱l ü bī-mis̱āl müşāhid anı zamān

1135.

Mef^{c}ūlü Fā^{c}latü Mefā^{c}īlü Fā^{c}ilün

(--. -.-. .--. -.-)

1 Yāri bulınca göñlüme didüm ki arasın
Vaṣl olduġınca kimse cüdā ḳalmaz arasın

2 Dil milkine cülūs ideli ^{c}ışḳ-ı kām-yāb
Buldı sa^{c}ādetin yüce ḳıldı sitāresin

3 Ḳalb-i ḥazīne fürḳat ile yara urdı yār
Dest(i) ile mürehhim anuñ ḳıldı çāresin

4 Maḥż-ı ḥaḳāyıḳ oldı şu kim ẓāhir itdi ^{c}ışḳ
^{c}Işḳa düşen nedür bu cihān aġ u ḳarasın

5 Bir baḥre girdi yine MURĀD ey ḥabīb-i men
Ġayrılar aña girmedi ṭutdı kenāresin

1136.

Mefā^{c}ilün F ^{c}ilātün Mefā^{c}ilün Fe^{c}ilün

(.-.- ..-- .-.- ..-)

1 S̱enā vü şükr saña kim seni arar dil ü cān
Senüñ bu ^{c}ışḳuna yā Rabb yoḳ ḥad ü pāyān

2 Seni arar ḳamu ^{c}ālem yā bu ne ḥikmetdür
Iraġ olmaduñ aṣlā bu cümleden bir an

3 Mıyān-ı ^{c}abdüñ ile saña girmedi kimse -
^{c}Aceb budur ki girü kim berisin anda hemān

4 İlâhi sen o Ḫudāsın ki ḳudretüñde senüñ
Olup durur bu zemīn ü semā vü kevn ü mekān

5 MURĀDĪ ḳapuna geldi meded umup yā Rab
Saña ne kim ola elyaḳ sen anı ḳıl iḥsān

1137.

Mefā^{c}ilün Fe^{c}ilātün Mefā^{c}ilün Fe^{c}ilün

(.-.- ..-- .-.- ..-)

1 Beḳā dilerseñ eger iste gel Ḫudā naẓarın
Naẓarda tā bulasın lûṭf ile^{c}aṭā eserin

2 Necāta irdi şu kim eyledi özin teslīm
Dem-ā-dem ide ziyāde o nāle-i seḥerin

3 Çu Rabbü'l-^{c}ālemīne ṭuta yüzini bende
Aña sipāriş ide nef^{c} ile ḳamu żararın

4 Bil imdi buldı ebed ol necāt-ı lā-yu^{c}ad
Bu resme söyledi rāh ehli bize bu ḫaberin

5 Velī MURĀDīye sen ḥāṣılın ṣorarsañ eger
Saña muḳaffel ü mübhem olanuñ aça derin

1138.

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

(.–.– ..–– .–.– ..–)

1 Mıyān u arż u semā oldı emr-i ẕi'l-iḥsān
Bu emr-i kün'de durur gerçi ḫalḳ-ı kevn ü mekān

2 Umūr-ı muʿzamadan oldı emr-i vāḥid pes
Ki oldı münteşir andan evāmir-i erkān

3 Umūr-ı dīde durur cümleten evāmir çūn
İder olar da yerinde bir āhen-i bürhān

4 Kemāl-i her dū-cihānda kemāle rāciʿdür
Çūn oldı laḥẓada her laḥẓa müsteşār hemān

5 MURĀDĪ lücce-i deryādan aldı bir gevher
Eridi ṣu oluben ḳapladı nice ʿummān

1139.

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

(.–.– ..–– .–.– ..–)

1 Ḫurūcın añla ki ʿışḳı biline bāladan
Sımāḫ-ı cāna ire bir nidā او ادنى 'dan

2 Taġayyür eylemedi eyledi çū kār-gehi
Kimisi bendeden oldı kimisi mevlādan

3 Mıyān-ı cāh ile çāhı ne farḳ ider farḳa
Şu kimse farḳ ider anı ḫaber bile cādan

4 Taʿayyün itmedi ʿaynı mübeyyen itdi lisān
Müzeyyen oldı bu arż u semā heyūladan

5 MURĀDuñ añlamadı sözlerini ʿallāme
Meger şol añladı kim içdi cām-ı ṣahbādan

1140.

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

(.–.– ..–– .–.– ..–)

1 Ṣenā vü şükrümi ister ki ben ziyād ideyin
Didi ziyāde idierseñ ben izdiyād ideyin

2 Semāʿ kıldı ṭarabdan velī televvünde
Buyurdı vaʿde ḫilāf olmaz iste şād ideyin

3 Bu defʿa ḥamdüme tekrār ḥamd ḥamd itdüm
Buyurdı ḥāmidi maḥmūd ber-murād ideyin

4 Pes eyledüm yine şükrüm ziyāde üzre ziyād
Buyurdı kim saña her laḥẓa inḳiyād ideyin

5 MURĀDĪ buldı murāda vüṣūl-ı lā-yuḥsa
Didi ki cān ile kimdür ki istinād ideyin

1141.

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(.–.– ..–– .–.– ..–)

1 Nesīm-i ṣubḥ ireli cān ile cihānam ben
Kimine fikr-i ḫafī kimine ʿayānam ben

2 ʿAyān olalı göründi gözüme ʿayn-ı yaḳīn
Ḥaḳīḳatüm göreli dīdeye nihānam ben

3 Ḳādir-şinās olalı bāṭınum durur ẓāhir
Bu ẓāhirüm yine bāṭın ʿaceb beyānam ben

4 Cemīʿ şeyʾe revān oldı ḥükm-i nāfiẕ-i Ḥaḳ
Cemīʿ elsineye aṅla tercümānam ben

5 MURĀDĪ ravża-i cennetde var mıdur ḥūrā
Ne ravża var ne melek cümle gül-istānam ben

1142.

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(.–.– ..–– .–.– ..–)

1 Ḥicāb-ı gayrı gider gözle āşnā eşerin
Yaḳīn olursaṅ eger sāmiʿ ol nidā ḫaberin

2 Küşāde ḳılmaga cehd eyle dīde-i cānı
Vücūduṅ aṅlayasın tā ki nefʿ ile żararın

3 ʿAlāmet-i ezelīdür senüṅ yanundagı rūḥ
ʿAbeş yire geçürürsin sebeb nedür güẕerin

4 Gel imdi ṣāliḥ-i aʿmāli eylegil pīşe
Özüṅden ola o dāfiʿ cehennemüṅ şererin

5 İşit kelām-ı MURĀDĪ ziyān ḳılmayasın
Ḳoşan mıyānuṅa muḥkem maḥabbetin kemerin

1143.

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(.–.– ..–– .–.– ..–)

1 Fürūġ-ı ḥüsn ü cemāl-i cihān cemālüṅden
Kemāl-i dil ne ki vardur senüṅ kemālüṅden

2 Muḳīm-i küşe-nişīn andadur cevāb belī
Ḫalāṣ olmadı cān ü cihān suʾālüṅden

3 Reh-i ṣadāḳate ṣıdḳ ile yüz ṭutan ādem
Vücūduṅ itmese ifnā ṭuyar mı ḥālüṅden

4 Taʿayyün ile ne mümkin cenābuṅa pervāz
Muḳaddes-i ezelīden geçer mi bālüṅden

5 Ebed ḥayāt bulur muṭlaḳā fenā olmaz
MURĀDĪ şol ki içe ḳaṭre-i zülālüṅden

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(.-.-   ..--   .-.-   ..-)

1 Muḥīṭ çünki ene'l-ḥaḳ'da yazdı er-raḥmān
Raḥīm ismini bildürdi lûṭf ile mennān

2 Raʾūf geldi ṣorar ḥālini muḥibbüñ pes
Muḥīb irişdi ḥabībe virildi didi amān

3 Baṣīr vardı baṣīre ʿalīm-i ʿallāma
Müdebbir oldı müşāvir semīʿ aña bürhān

4 Ḳamusı cāmiʿe yüz ṭutdılar nihāyetsüz
Ehad ilâh ile vācidde vāḥid oldı hemān

5 Bu cümle ẕāta irişdi ki ol durur aʿẓam
MURĀDĪ eyle murāduñ ẓuhūrīdür her ān

1145.

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(.-.-   ..--   .-.-   ..-)

1 Ziyāde itmese ger ʿömr içinde naʿmāsın
Ne ḳādir idi ki artura dil temennāsın

2 ʿAzīmet eylemedin lûṭfı eyler istiḳbāl
Şu kim ki ʿālī ṭutar bulan oldur aʿlāsın

3 Taḥayyüre n'ola gark itse ḳalbi istiġrāḳ
Ne deñlü ḳaṭre olursa bilür o deryāsın

4 Garīb vāḳıʿa ancak ʿacīb ḥādiṣe bu
Bilür iken yine benden ṣorar muʿammāsın

5 Ne deñlü mürde olursa bulur ḥayāt-ı ebed
MURĀDuñ eyler ise gūş eger ki enfāsın

1146.

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(.-.-   ..--   .-.-   ..-)

1 شققت بالقلم العقل كاتبا من كان
بقدرة و على اللوح صورة الانسان

2 Çū ʿilm-i nāṭıḳadan geldi bu ʿulūm-ı siyer
Siyer bu ẕāta ṣıfat oldı ẕātı ḳıl īḳān

3 Bu ukde halline bir kamil-i mükemmel gör
Ḥaẕer (ve) el-ḥaẕer olma beri ʿani'l-īmān

4 ʿAṭaş ne fāʾide kim ola mā-i emlaḥdan
Ḥarāret-i cigerīden gerek durur ʿaṭşān

5 MURĀDĪ āb-ı zülālüñden ire ger ḳaṭre
Ne deñlü mürr ola ʿālemde aʿẕeb ide hemān

1147.

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

(.–.– ..–– .–.– ..–)

1 Seni arar dil ü cānum cemālüñ isteyüben
Yed-i niyāzı semāda kemālüñ isteyüben

2 Haḳīḳat-i ezelīdür haḳāʾiḳüñ işiden
Sımāh-ı cāna nidā geldi ḥālüñ isteyüben

3 Niḳābın acmadadur çūn ʿiẕār-ı bī-hemtā
Giderdi ġayrıyı dilden ḫayālüñ isteyüben

4 Lisān-ı nāṭıḳa söyletdi bir cevāb-ı ṣaḥīḥ
Maḳāle virdi cevābın o ḳālüñ isteyüben

5 MURĀDĪ maḥż-ı beḳāda görür celāl ü cemāl
Sözini söyler anuñ çūn maḳālin isteyüben

1148.

Müfteʿilün Fāʿilün Müfteʿilün Fāʿilün

(–..– –.– –..– –.–)

1 ʿĀlem-i ʿulvīde çūn oldı göñül şād-mān
Açdı niḳābın ḥabīb eyledi vechin ʿayān

2 Cürʿa ṣunup dest-i yār ser-be-ser ʿuşşāḳına
Eyledi ḥüsnin ḳamu anlara bir bir beyān

3 Vecde gelüp cümlesi ḥayrete ġarḳ oldılar
Cümleten unutdılar ḳalmadı cān u cihān

4 Dāʾireden çıḳmadı her biri pergār var
Noḳṭa gibi ḳaldılar dāʾirede ins ü cān

5 Ger bu MURĀDuñ sözin ʿışḳ ile ey muttaḳī
Diñler iseñ olasın sen daḫi dānā cüvān

1149.

Müfteʿilün Fāʿilün Müfteʿilün Fāʿilün

(–..– –.– –..– –.–)

1 İster iseñ ey göñül vuṣlat-ı dil-dārdan
Çek elüñi gel berü nīk ü bed u vardan

2 Münfed-i küll-i vücūd aṣlā çu rāciʿ durur
İster iseñ ṣıḥḥatin ṣūrına tekrārdan

3 ʿIşḳı ṣafā añlayan ġayrıyı maṭrūd ider
ʿIşḳa nişān iste gel dīde-i ḫūn-bārdan

4 ʿĀlem iki ʿāleme vāsıṭadur gerçi kim
Kalma vasaṭda ṣaḳın gel berü giç nārdan

5 Gel berü ḳıl iʿtirāf diñle MURĀDĪ sözin
Yoḫsa seni kerh ile ḳurtarur inkārdan

1150.

Müfteʿilün Fāʿilün Müfteʿilün Fāʿilün
(–..– –.– –..– –.–)

1 Dāʾireyem noktayam s̱ābit-i devvār men
Devr iderin oluben ʿālemi pergār men

2 Gerçi menem ẓāhira ḳāʾid-i kūşe-nişīn
Arż u semāvātda maʿnīde seyyār men

3 Ṭāʾir-i ḳudsem çū men bülbül-i ḳudsī menem
Ecnihadur bī-ḥisāb her yaña ṭayyār men

4 ʿĀlemi ben neylerem kevn ü mekān bendedür
Şehrī menem bāyiʿem müşterī bāzār men

5 Sūd ile sevdā menem rūz ile beyżā menem
Cümle menem ey MURĀD ḳāʾil-i güftār men

1151.

Feʿūlün Feʿūlün Feʿūlün Feʿūlün Feʿūl
(.–– .–– .–– .–– .–)

1 Çū ʿilmümde gördüm ʿulūmuñ yine ḥikmetin
İderven ḳamu ʿāleme neşr ḫāṣiyyetin

2 Cevābında bildüm cevābum çū cāmiʿ durur
Bu mecmūʿ ile kılmışam mecmaʿ-ı ʿizzetin

3 Seḥāb-ı dücāsını mihrinden itdüm çū refʿ
Giderdüm ḳamerden ḳamu maḥv idüp ẓulmetin

4 Müheyyā idelden vücūdum sarāyın ḳamu
Niḳāb açdı gördüm serīrinde māhiyyetin

5 Ḳılupdur MURĀDīde devlet ʿaṭā iktirān
Serine göre her kişi pes görür devletin

1152.

Feʿūlün Feʿūlün Feʿūlün Feʿūlün Feʿūl
(.–– .–– .–– .–– .–)

1 Didiler ḥaḳāʾık-şināsān-ı ʿilme'l-yaḳīn
Çū mevc ura deryā görünmez sudan s̱āḥilīn

2 Niçe derk-i baḥr ide bir ḳaṭre-i nā-bedīd
Bu maʿnāyı bilmezseñ olduñ mine'ẓ-ẓālimīn

3 Çū ʿaḳl-ı sebük-bār olupdur muḥīṭ-i ʿulūm
Muḥīṭ eyledi çāre oldı mine'l-ʿālemīn

4 Bilindi rumūz ile çün kenz-i maḫfī durur
Velīkin ġanīdür ġanīdür ʿanī'l-ʿālemīn

5 Saña bir beyān oldı bu ʿilm-i maʿnā yine
MURĀDuñ sözin añla olma mine'l-cāhilīn

1153.

Mefʿūlü Mefāʿīlün Mefʿūlü Mefāʿīlün
(--. .--- --. .---)

1 ʿUşşaḳa ne ḫoş demdür yanında ola cānān
Görmekle cemālini ġam-gīn dil ola şādān

2 Çūn başuma evvelden çekdi ḳalem-i ḳudret
ʿIşḳını o cānānuñ gözüm ṭura mı bir an

3 Yā Rab bu dil-i ġam-gīn ḥāli n'olısar āḫır
İrmez mi visālüñe dāʾim çeke mi hicrān

4 Āhum şererindendür bu şems-i cihān-ārā
Olduġı felek üzre ey şāh-ı cihān tābān

5 Tesbīḥüñ ile yā Rab ṭoldur içümi her dem
Çaġıra bu cān u dil her dem saña yā sübḥān

6 Yā ḳādir-i bī-hemtā ʿışḳuñ dile kıl efzūn
Cānuma naṣīb eyle yoluña ola ḳurbān

7 Dek ṭurma MURĀDĪ sen kıl ẕikrini ol şāhuñ
Derd ile çıġır her dem raḥm it baña yā raḥmān

1154.

Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün
(--.- --.- --.- --.-)

1 Bir cürʿadan mest oldı dil cevlān-gehīdür lā-mekān
Bir ʿarş-ı aʿlā oldı kim ʿarş oldı aña nerdübān

2 Ṣaḥn-ı fenāya vardı çūn buldı beḳā-yı lem-yezel
Oldı ebed aña ezel buldı ḥayāt-ı cāvidān

3 Seyyārelerde māh olan gelsün berü meydāna pes
Tāb-ende mihrüñ nūrına tāb olmaya anda hemān

4 Yā Rab nedür bilsem benüm ʿışḳuñ celālüñden midür
Noḳṣān aña gelmez ebed olur mezīd ol her zamān

5 Çūn ʿaḳl-ı evveldür ezel virdi murādın ol ezel
Oldı MURĀDĪ pes ezel Ḥaḳdur viren ḳılma gümān

1155.

Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün
(--.- --.- --.- --.-)

1 Zībā yüzüñdendür münevver bu zemīn ü āsmān
Pes arada oldı bahāne māh ile şems-i cihān

2 Mirʾāt-ı ʿālem şerḥ ider çūn vaṣf-ı hüsnüñ żerresin
Lāḳin bu ʿālemden geçen hüsnüñe oldur tercemān

3 Sensin seni iẓhār iden pes maẓharuñdur kāʾināt
Olduñ ḫafī her vech ile kimdür seni ḳılan beyān

4 Şām u seherden dem kılan bir dem kılur biñ ᶜālemi
ᶜĀlemde ᶜışkuñ olmasa olmaz idi ān u zamān

5 Oldı MURĀDa mihr içün mihr-i ruhuñ sermāyesi
Anuñ içün oldı ᶜayān anuñ içün oldı nihān

1156.

Müstefᶜilün Müstefᶜilün Müstefᶜilün Müstefᶜilün
(--.- --.- --.- --.-)

1 Yā Rab cemālüñ pertevi ruşen kılur dil ḫānesin
Mürg-i göñül cennetden almışdur çu āb u dānesin

2 ᶜAyn-ı vücūduñ gösterür mirʾāt-ı dil āyīnedür
Dil şerḥini dilden dile gūş itme gayr efsānesin

3 Gösterdi dil çün kim ᶜalāʾimle nihāni ṣūretin
Pes āşkāre oldı dil añlar iseñ merd-ānesin

4 Dil fülki ᶜummān-ı hakīkatde olupdur āşnā
Dildür gezen her ᶜālemi dil şemᶜine pervānesin

5 Dilden giderme şerhini ṭarḥ eyle dilden gayrıyı
Dil cürᶜasından ey MURĀD nūş eyle gel peymānesin

1157.

Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün
(..-- .-.- ..-)

1 Çūn senüñ düşdi ᶜışkuña dil ü cān Seni bildi senüñ ile o hemān
2 Düşdi pervāne-i dil ᶜışk odına Maḥv olup oldı anda nūr-ı ᶜayān
3 Uzadup ellerin yemīn ü yesār İki destinde oldı iki cihān
4 Lemᶜa-i berk-ı nūra ṭuş oldı Lemᶜası oldı kendüye bürhān
5 Gel MURĀDuñ sözini gūş eyle Vakti bir demde eylegil bir ān

1158.

Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün
(..-- .-.- ..-)

1 Derd-i dil-dāra var mıdur dermān Lik dermān aña fidādur cān
2 Var mı ᶜışk-ı nihāniyi ṣordum Didi başdan ṭutuldı añla hemān
3 Bilmedüm kim anun hevācı nedür Bir hevāyile olmışam nālān
4 Kalbüñ itdüm musaykal āyinesin Virdüm aña ki ola ol nigerān
5 Hıżr-veş bilmeyince ᶜilm-i ledün Kavli olmaz MURĀDīnüñ izᶜān

1159.

Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün
(..-- .-.- ..-)

1 ᶜIşka düşdi ezelde çūn dil ü cān Kodılar bunda nāmını insān

2 Mefḫar-ı kā'ināt olan oldur — Kendü ᶜilmine kendüdür bürhān
3 Aralıkda ne ola iḫfāda — Pes ḫafīdür özi özinde hemān
4 Münderiçdür kelām-ı sübḥānī — Bu kelāmumda gözle sırr-ı nihān
5 Gel MURĀDīye ġālib ise ᶜateş — Feyż ide tā saña yem-i ᶜummān

1160.

Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

(..-- .-.- ..-)

1 Dil ḫayāl-i ḥabīb ile eglen — Ol ḥabīb-i lebīb ile eglen
2 Nice gündür ᶜalīl-i fürḳat idüñ — Şimdi derd-i ṭabīb ile eglen
3 Her ḳaçan bū-yı verd bulmayasın — Nāle-i ᶜandelīb ile eglen
4 Lā velen terkin eylegil ᶜāşıḳ — Ol ḥasīb-i nesīb ile eglen
5 Diñle güftārını MURĀDuñ gel — Bu kelām-ı ᶜacīb ile eglen

1161.

Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

(..-- .-.- ..-)

1 ᶜUlemādan şeriᶜat añla bu gün — Evliyādan ṭarīḳat añla bu gün
2 Zihnüñi eylegil mücellā bes — Aṣfiyādan ḥaḳīḳat añla bu gün
3 Kāruñı sen tamām iderseñ eger — Her işüñ işde devlet añla bu gün
4 ᶜĀlemüñ ᶜilmini bilem dir iseñ — Her kelāmında lezzet añla bu gün
5 Gel kelām-ı MURĀDı gūş eyle — Her sözinde naṣīḥat añla bu gün

1162.

Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

(..-- .-.- ..-)

1 Çūn mürīd oldı aña bu dil ü cān — Sen murād añla anda anı hemān
2 Münderiç-i ṣıfat-ı maᶜnāyı — Mündefiᶜdür velīk anda beyān
3 Maḳdemüñden muḳīm olanı görüp — Beşlesin pes muḳaddemāta lisān
4 Dā'ir olmış vücūdı çūn pergār — ᶜİlm bir noḳta oldı añla vü dān
5 Baḳ MURĀDī MURĀDuñ özge sözi — Ki murādı dile bagışlar ān

1163.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-)

1 Gel berü ey ᶜilm-i erkān isteyen — Yārüñ ile ᶜahd ü peymān isteyen
2 Çıḳ bu varlıḳ perdesinden āşkār — Gel ᶜademde olmagıl cān isteyen
3 Tā ki varlıḳ milkine yol bulan — Olasın tā anda evṭān isteyen
4 Cān ü başı ḳıl fidā evvel ḳadem — Ḳul odur kim ola sulṭān isteyen
5 Bu Murāduñ yanına gelsen berü — Zevraḳın ṣalmaga ᶜummān isteyen

1164.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-)

1 İktibās itdüm çū şems-i yārdan   Berḳ olan ol lemᶜa-i envārdan
2 Sāḥa-i ḳudretde çūn açdum ḳanad   Ṭayr idüp geçdüm yine ebrārdan
3 Ḥürr-i aṣl oldum ᶜabādumdur ḳamu   Her ne var ednā ile aḥrārdan
4 Cürᶜa nūş itdükde aḳdāḥı ṣıdum   Bāde-i nūş eylerem esrārdan
5 Bilmek isterseñ MURĀDuñ aṣlını   Aṣlı ferᶜ ile gözet her kārdan

1165.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-)

1 Cān ile cān virmişem cānāna ben   Bendeyem ḳul olmışam sulṭāna ben
2 Çūn cemāle ṭutmışam āyine ben   Ṣūretüm naḳş eyledüm īmāna ben
3 Rāst itdüm çūn vücūdum ḳāmetin   Pes irişdüm raḥmet-i raḥmāna ben
4 ᶜĀlemüñ bildüm vücūdın ᶜilm ile   ᶜAyn-ı vāḥid ḳılmışam merd-āne ben
5 Lā-vülen terkin ḳılaldan ey göñül   İrmişem her laḥẓa biñ iḥsāna ben
6 Ey MURĀDĪ heyᵓetüñden vaz gel   Göresin sen n'eylerem her āna ben

1166.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-)

1 Her yaña ḳılsam naẓar sensin ᶜayān   Bī-nişān u bī-nişān u bī-nişān
2 Şerḥ-i maḳṣūd oldı çūn aṣl-ı murād   Bī-beyān u bī-beyān u bī-beyān
3 ᶜĀlem-i ḥayretdedür cümle ᶜuḳūl   Bī-lisān u bī-lisān u bī-lisān
4 Geldi çūn kim ġayb-ı ᶜayn ey pāk-bāz   Bī-cihān u bī-cihān u bī-cihān
5 Bu MURĀDuñ oldı şerḥinde ḳamu   Bī-zebān u bī-zebān u bī-zebān

1167.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-)

1 Gör kemāl-i ḳudret-i ḥażretde sen   Ḳudreti rükn ile bil ḥikmetde sen
2 Rāh-ı aᶜlādan çevürme rūyuñı   ᶜİzzet isterseñ eger ᶜizzetde sen
3 Baḳma māl u cāhına bu ᶜālemüñ   ᶜÖmrüñi dāᵓim geçür ṭāᶜatde sen
4 Ger saᶜādet ister iseñ ey göñül   Eyle meᵓvā her zamān ᶜuzletde sen
5 Çūn MURĀDĪ ᶜarż ider dürr ü güher   Gel temāşā eyle ol sāᶜatde sen

1168.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-)

1 Zevraḳ-ı dil açdı çūn kim bād-bān   Bī-kerān bir baḥre olmışdur revān
2 Gördi deryā ortasında bir ḥiṣār   Ḳaplamış cümle burūcın dil ü cān
3 Şöyle beklerler ol aᶜẓam düzdi kim   Ger ᶜadū gelür ise virmez amān
4 Ṭoġrulıḳ ile bulur bulan ṭarīḳ   Añla bu remzi sözüm budur hemān

1169.

Müfteᶜilün Müfteᶜilün Fāᶜilün

(-..- -..- -.-)

1 Aldı kulagum haberi yārdan Dönmemiş ol itdügi ikrārdan
2 Vuslat umar ᶜāşık-ı nālān didüm Didi ki tut ᶜışkunı tekrārdan
3 Ruʾyet umar dīde-i giryān didüm Didi gözet ruʾyeti āsārdan
4 Eyle musaffā gönül āyinesin Çek elüñi her yoġ ile vardan
5 Cān ile gel diñle MURĀDĪ sözin Berk ura tā lemᶜa-i envārdan

1170.

Müfteᶜilün Müfteᶜilün Fāᶜilün
(-..- -..- -.-)

1 Kavlümi kuvvetde bilüp bi-gümān Eylemişem rūhumı cānāna cān
2 Bu iki dünyāyı alup çignüme Miknetümi gördi zemīn ü zamān
3 Kıldı hüveydāda hüveydā beni Kıldı lisānına beni tercemān
4 Mazhar-ı āyāt olalı bu gönül Muktebis oldı kamu andan cihān
5 Añla MURĀDuñ sözini ser-te-ser ᶜAdnüñ içinde olasın cāvidān

1171.

Müfteᶜilün Fāᶜilün Müfteᶜilün Fāᶜilün
(-..- -.- -..- -.-)

1 Enfüs-i āfākda buldı çü dil pāyesin
Şimdi ziyāde kılur renc ile sermāyesin

2 İki cihān ser-te-ser taht-ı hükūmetdedür
Kabza-i kudretde (ol) içse eger ayasın

3 Hāne-i ᶜizz-i celāl oldı makarr-ı vücūd
ᶜİzz-i safāda kodı cümle-i hem-sāyesin

4 Evce çıkar çün hümā tayr ider eflākda
Devlet-i ᶜuzmā bilür kime salar sāyesin

5 İçmiş idi şehd-i şīr oldıgı vaktin sıtı
Şimdi MURĀDĪ çeker terbiyeye dāyasın

1172.

Müfteᶜilün Fāᶜilün Müfteᶜilün Fāᶜilün
(-..- -.- -..- -.-)

1 ᶜĀlem-i ᶜulvīde çün oldı gönül şād-mān
Açdı nikābın habīb eyledi vechin ᶜayān

2 Cürᶜa sunub dest-i yār ser-be-ser ᶜuşşākına
Anlara hüsnin kamu anlara bir bir beyān

3 Vecde gelüp cümlesi hayrete gark oldılar
Cümleten unutdılar kılmadı cān u cihān

4 Dāʾireden çıkmadı her biri pergār var
Nokta gibi kıldılar dāʾirede ins ü cān

5 Gel bu MURĀDuñ sözin ᶜışk ile ey muttakī
Diñler iseñ olasın sen dahi dānā cüvān

1173.

Müfteʿilün Fāʿilün Müfteʿilün Fāʿilün

(-..- -.- -..- -.-)

1 İster iseñ ey göñül vuṣlat-ı dil-dārdan
Çek elüñi gel berü nīk ve bed vardan

2 Menfeẕ-i küll-i vücūd aṣlı çū rāciʿ dedür
İster iseñ ṣıḥḥatin ṣor yine tekrārdan

3 ʿIşḳı ṣafā anlayan ġayrī maṭrūd eyler (ol)
ʿIşḳa nişān iste gel dīde-i ḫūn-bārdan

4 ʿĀlem iki ʿāleme vāsıṭadur gerçi kim
Ḳalma vusṭada ṣaḳın gel berü geç nārdan

5 Gel berü ḳıl iʿtirāf diñle MURĀDĪ sözin
Yoḫsa seni kerh ile ḳurtarur inkārdan

1174.

Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

(--. .-.- .--)

1 Geldüm çū ġuyūb ʿāleminden / İrdüm bu vücūda ol deminden
2 Nāşir olalı beni ṭarafda / Korḳutdı beni o verheminden
3 Likin yine arḳamı sıġayup / Yaramı oñultdı merheminden
4 Peyki gelüben didi ki müjde / Ḳurtardı seni cihān ġamından
5 Gel diñle MURĀDĪnüñ kelāmın / Kim niçe çıḳar güher feminden

1175.

Mefʿūlü Mefāʿilün Feʿūlün

(--. .-.- .--)

1 Ṣaḥrā-yı vücūda gelmişem ben / Cūd ile muḫammer oldı bu ten
2 Ger diler iseñ viṣāl-i dil-dār / Olmaya emirde lā ile len
3 Ṣabr ile rıżāya nāẓır olmaḳ / Bundan dahi yoḳ ṭarīḳ -i aḥsen
4 Aṣl oldı çū her fürūʿa maẓhar / Gel mültefit olma ferʿe gel sen
5 Çūn sende durur bu ʿilm-i ʿirfān / Mūm ola MURĀDĪ tutsañ āhen

1176.

Müstefʿilātün Müstefʿilātün

(--.-- --.--)

1 Yā Rabbi raḥmān yā ḥayy-ı mennān / Yā ferd-i sübḥān ẕe'l-cūd-ı iḥsān
2 Yā Rabbi günāhum çūn aşdı ḥadden / Sen lûṭfuñ işle yā yüce sulṭān
3 Yā Rabbi hennān sensin çu rāḥim / Her demde yā Rab sensin çū raḥmān
4 Yā Rabbi yezdān sensin çū erḥam / Sensin çū ekrem yā ferd-i sübḥān
5 Yā Rabbi ġufrān raḥm it MURĀDa / Sensin çū aʿẓam sensin çū deyyān

1177.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

(.--- .--- .--)

1 Gözüñ aç fānīdür fānī bu devrān — Soñ ucı olısardur cümle vīrān
2 Fenā içün nedür bunca teʾemmül — Niçün şerm eylemezsin Ḥaḳdan elʾār
3 Kamu ḥālüñe nāẓırdur çü ḫālıḳ — Bilür aḥvālüñi cümle o sulṭān
4 Ḳanı ḫaşyet ḳanı ḫavf ü ḳanı ʿār — Ki müʾmin olana lāyıḳ mı nīrān
5 MURĀDĪ gevherin asan ḳulaġa — Ümīdüm oldur olmaya (o) ḫüsrān

1178.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün
(.--- .--- .--)

1 Muḳaddes ḳıldı cānum çün cihāndan — Aña bir nesne geldi ṭatlu cāndan
2 Vücūdın varlıġa ḳıldı mübeddel — Anuñ çün geçdi cümle ḫānmāndan
3 Müberrā oldı ḳodı īn ü ānı — Muʿarradan muʿarradur beyāndan
4 Okudı çünki nām-ı bī-nişānı — O ḥayṣ ile ki geçdi ad ü şāndan
5 MURĀDĪ bilmedi nām ü nişānı — Ki geçmeyince nām ile nişāndan

1179.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün
(.--- .--- .--)

1 Çü rüknin eyledi ḥükm ile erkān — Muʿarrā ḳıldı kendüzin kemā-kān
2 Muʿayyenden ẓuhūr eyler muʿayyen — Beyānından beyān olunmaz izʿān
3 Ḳudūmın añladı ehl-i baṣīret — Anuñ çün ḳıldılar ʿışḳ ile bürhān
4 Lisānın kim ider taḥrīke cürʾet — İder yek-sān ile nuṭḳını her ān
5 MURĀDĪ şimdi bir fenn itdi iẓhār — Taḥayyürde ḳalupdur ehl-i ʿirfān

1180.

Müfteʿilün Mefāʿilün Müfteʿilün Mefāʿilün
(-..- .-.- -..- .-.-)

1 Kār ve kisbi tārikem sende durur göñül hemān
Ġayrıyı bilemez dilüm anca seni bilür inan

2 Saha-i فنا'a gelmişem lāki beḳā durur yerüm
Gerçi beden türābdur oldı türāba aṣl-ı cān

3 Baḥre ṣalındı fülk-i dil bulmadı ḥadd ile kenār
Eyledi niçe kerredür ʿaḳl ile fehmi bād-bān

4 Buldı çün intihā bu dil eyledi yine ibtidā
Münderic oldı külliyā maʿnāyı eyledi peyām

5 Añla MURĀDĪ sözini ʿārif iseñ eger ki sen
ʿĀrif olan kimesneler bellü bilür bunı ʿayān

1181.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün
(--. -.-. .--. -.-)

1 فاشم اگرچه درد وجهانم نهان من
خاکی بدن شدی دعلی جاودان من

2 هجرا ز یار باشد اگر دل بجیرسد
باشد چو عزم یار کند جان جان من

3 من از نهان منّ نه عیان گشاده ام
لاکن عیان من برسد از نهان من

4 نقش رموز اگرچه مصوّر نخوده است
تصویر چیست از عمل را یکان من

5 در صنّت بدن چو مرادی ستاد گل
در روضهٔ معانی بود گلستان من

ḤARFİ'L-VĀV

1182.

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

(..-- .-.- ..-)

1	Saña raḥmet dilerseñ eyleye hū	Diyegör lā-ilâhe illā hū
2	Diler iseñ eger tecellī-i ẕāt	Diyegör lā-ilâhe illā hū
3	Raḥmet-i kibriyā dilerseñ eger	Söyle gel lā-ilâhe illā hū
4	Tevbe-i ādem ol dem oldı ḳabūl	Didi çūn lā-ilâhe illā hū
5	Nūḥ buldı necāt ṭūfāndan	Didi çūn lā-ilâhe illā hū
6	Berd olur mıydı ol H̱alīle nār	Dimese lā-ilâhe illā hū
7	Oldı İsmāʿīle fidā-yı ʿaẓīm	Didi çūn lā-ilâhe illā hū
8	Ṣabrın arturmaz idi ol Eyyūb	Dimese lā-ilâhe illā hū
9	Balıġuñ ḳarnı oldı Yūnusa bāġ	Didi çūn lā-ilâhe illā hū
10	Hūd bulur mı idi hiç necāt	Dimese lā-ilâhe illā hū
11	Bulımaz idi Şuʿayb daḫi necāt	Dimese lā-ilâhe illā hū
12	Yūsufın bulımazdı ol Yaʿḳūb	Dimese lā-ilâhe illā hū
13	Çahdan ḳurtılur mıydı Yūsuf	Dimese lā-ilâhe illā hū
14	Hiç Mūsā gider miydi Ṭūra	Dimese lā-ilâhe illā hū
15	Ol ʿaṣāsı olur mıydı ṣuʿbān	Dimese lā-ilâhe illā hū
16	Āsmānda olur mıydı ʿĪsā	Dimese lā-ilâhe illā hū
17	Muṣṭafā buldı Rabb-i aʿlāyı	Didi çūn lā-ilâhe illā hū
18	Çünki bulduñ kerāmetin hunuñ	Diye gör lā-ilâhe illā hū
19	Eksük itme gele zebānuñdan	Tevḥīd-i lā-ilâhe illā hū
20	ʿĀḳibet ḫayrını dilerseñ eger	Söylegil lā-ilâhe illā hū
21	Yā ilāhī sen eylegil yoldaş	Her zamān lā-ilâhe illā hū
22	Çāk olur ey MURĀDĪ bunda ʿaḳıl	Di hemān lā-ilâhe illā hū

1183.

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

(..-- .-.- ..-)

1	Alma maẓlūmun āhın ey bed-hū	İder āḫır senün yirüñi ṭamu
2	Eylik eyle saña yavuz sanana	Diler iseñ ki raḥmet ide ʿafū
3	Eyle dünyada sen eyü ʿameli	Olasın āḫiretde tā maʿfū

4 Seni aldar bu çerḫ-i şuᶜbede bāz — Gösterür dürlü dürlü reng ile bū
5 Eyle muḥkem gönül ḥiṣārın ey yār — Bulmasun yol aña bu nefs-i ᶜadū
6 Cehd kıl cehd kıl ey mürdek-i rāz — Olasın tā cihānda nīk-ḫulū
7 İtme kemlük ḥisāb ider çün Ḥaḳ — Bedenünde zebān olur her mū
8 Demidür ey günāh-ı mazlūmuñ — Eşk-i çeşmüñ ile günāhuñı yu
9 Faᵓide eylemez bu ad ile ṣan — Başuñ ola türābda çū kedū
10 ᶜAli olmaḳ dilerseñ ᶜuḳbāda — Baḳma dünyāya şimdi ey meh-rū
11 Ey MURĀDĪ çū şimdi furṣatdur — Diyegör lā-ilâhe illa hū

1184.

Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

(..–– .–.– ..–)

1 Eşk-i çeşmümden oldı ᶜālem ṣu — Ġarḳa-i āb oldı cümle ṣu
2 Her kime āb-ı dīdemüz irdi — ᶜIşḳ ile girye oldı pes aña hū
3 Dūzaḫa irdi çünki ḳaṭre-i eşk — Berd oluben ṣoyundı yidi ṭamu
4 Ḳapladı çünki ᶜālem-i ṣuveri — Yirde vü gökde ḳalmadı ḳaygu
5 Her kime kim ṭoḳundı eşk-i MURĀD — Didiler lā-ilâhe illā hū

1185.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 قُلْ هُوَ اللّٰهُ الَّذِ قُلْ لَا اِلٰهَ اِلَّا'da hū
Müşkilüm ḥall eylemez kimse benüm illā ki hū

2 Rāh-ı ḥaḳīḳatde ġayrüm ḳalmadı illā ki ben
Zāhib oldum bāġ-ı ḥüsnüñden alalı reng ü bū

3 Aṣl u ferᶜüm müctemiᶜ oldukda āb-ı lûṭf ile
Ben beni taḫmīr iderdüm arada ᶜışḳ idi ṣu

4 Çūn vücūdum devḥası neşv ü nemā bulmaḳdadur
Kim anı gördi aña bir vech ile düşdi ḳamu

5 Ey MURĀDĪ bu bedīhīdür ola ᶜilmüñ ziyād
Ṭālib-i maṭlūbdadur añla dāᵓim ārzū

1186.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 ᶜÖmrümüzde eylerüz rūy-ı dil-ārā ārzū
Līk her demde bizi eyler o peydā ārzū

2 Ḥubbumuz bir ḥubb-ı ġayre beñzemez bi'llâhi kim
Bu ḥayātumuz bizüm eyler Mesīḥā ārzū

3 Merḥaba ey müjde-dād-ı vuṣlat-ı dil-dārumuz
Ḫoş irüşdük eyler idük saña cānā ārzū

4 Ġam yimez şimden girü dil ḥālden bildi ẖaber
Her zamānda eyler idi bunı yāra ārzū

5 Ey MURĀDĪ lûṭfı çoḳ sübḥānuma ḥamd iderem
Heb ᶜaṭā eyler ne kim olursa baña ārzū

1187.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Cān cemāl-i yārdan bir behre eyler ārzū
Terk ider cān ile başın olsa bir dem rū-be-rū

2 Müntehā-yı maṭlabum ᶜışḳuñda vuṣlatdur bu gün
Anuñ içün ġayrı yirden çekmezem hergiz ḳayu

3 Cürᶜa nūş oldum ezelden ta ebed gitmez ẖumār
Dil açup nāmını ẕikr eyler tenümde cümle mū

4 Her kime ḳılsam naẓar eyler sirāyet aña da
H̱oş ᶜacāʾib cevher oldı ẖoş ᶜaceb iksīr bu

5 Bu MURĀDuñ ḥāli olmışdur ᶜacāʾibden ᶜaceb
Oldı ẕikr ile mekānı lā-ilāhe illā da hu

1188.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Ġam degül senden ḥabībüm her ne tutsa baña rū
Cümlesinden vaṣluñ olmışdur bu ḳalbe ārzū

2 Ṣaḥn-ı ṣaḥrā-yı vücūdumda mekān itdi çü ᶜışḳ
Evvelinden āẖırından çekmezem hergiz ḳayu

3 Ṣıdḳuma bürhān dilerseñ ey vücūdum revnaḳı
ᶜIşḳ meydānında ᶜuşşāḳuñla olsam rū-be-rū

4 Ḥayretümde bilmedüm bildüm diyen ᶜāşıḳ degül
Ṣādıḳ oldur ṣıdḳını ṣıdḳında ḥal ide ḳamu

5 Lezẕet-i dünyāya ḳalma virme dil olgıl ẖalāṣ
Sen MURĀDuñ manṭıḳından iste himmet gel berü

1189.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Terk-i keṣret eyle ey dil vaḥdet eyle ārzū
Ko bu ġavġa ᶜālemin var ᶜuzlet eyle ārzū

2 ᶜĀlemi terk eyle ey dil ẖıdmete bagla kemer
Pādişāha ḳulluḳ idüp ḳurbet eyle ārzū

3 Nefsüñe meyl eyleme Hakkuñ rızāsın kıl taleb
Ṣubḥ ile şām olma ḥālī ṭā^cat eyle ārzū

4 Hicr-i yār oldukda aksun gözlerüñden kanlu yaş
Aġlayu aġlayu dā^ɔim vuṣlat eyle ārzū

5 Kimseñ olmasun MURĀDĪ dū cihānda bī-kes ol
Hak te^cālā hazretinden ülfet eyle ārzū

1190.

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Tolalı bu ḳalbümüzde dem-be-dem envār-ı hū
Ṭurmaz artar mevc urur deryālayın esrār-ı hū

2 Hūya düşdükde hevā terkin urupdur cān u dil
Her neye baḳsañ anuñ çün iderüz tekrār-ı hū

3 Ṭurmayup iki cihānda dutmaduk hergiz ḳarār
Sırr-ı أو أدنى 'da bildük neydügin āṣār-ı hū

4 كل شيء هالك sırrın bilüp ser virmişüz
Anuñ içün bilmişüzdür nicedür bāzār-ı hū

5 Dil MURĀDĪ ḥāl ile hū'da ḳıla şevḳ ile hū
Dilde eksük olmasun her dem-be-dem efkār-ı hū

1191.

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Cān u dildendür vücūdum çün didi peydāda hū
Anuñ içün kim görürsin dir beni dünyāda hū

2 Fülk-i dil deryāda ṭayr u rūhumuz ṣaḥrādadur
Anuñ içün söylenür deryāda vü ṣaḥrāda hū

3 Mavṭın-ı a^clāda tutdum çünki cāy-ı menzilet
Anuñ içün didiler süflīde vü a^clāda hū

4 ^cAyn-ı ḥikmetde göründi ḥükm-i ḥayy-ı lā-yenām
Anuñ içün söylenür dünyāda vü uhrāda hū

5 İster iseñ bulmaġa ^cayn-ı hüviyyet sırrını
Gel MURĀDuñ manṭıḳından diñle gel āvāda hu

1192.

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ṣūret-i mir^ɔāta baḳdum kim cemālin açmış o
Neşr ider maḥż-ı vücūda lem^ca-i dil-dār-ı hū

2 Ref^c iderse ger hicābuñ gözle gel
Bī-hicāb u bī-nikāb olduñsa hānum gel berü

3 Furṣatı fevt eyleme bī-ma^{c}rifet olma yüri
Bir gün ola kim sıruñ ola türāb içre kedū

4 Kibriyā-yı hażret-i vācib vücūd iżhārına
Gülşen-i iżhāra milketle virimez reng ü bāl

5 Çūn kelāmına MURĀDīnüñ nihāyet olmadı
Yedi deryāya nefād iderdi gelse rū-be-rū

1193.

Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Oldı ʿakreb va^{c}de-i Hak ola peydā gel berü
Es^{c}ad oldı ṭāli^{c}üñ ^{c}ulyāda ^{c}ulyā gel berü

2 Nāṣır-ı vehhāb virdi çünki nuṣret ser-be-ser
Münhezimdür ḥamdu li'llâh cümle a^{c}dā gel berü

3 Virdi çūn bāzūya kuvvet ol kerimü'l-ekremīn
Yazdı menşūr-ı berāt إِنَّا فَتَحْنَا gel berü

4 Seyf-i kudret çūn salındı kesdi düşmen gerdenin
Āyet-i نَصْرٌ مِنَ اللّٰهِ indi her cā gel berü

5 Remy kılındı dest-i kudret çeşm-i a^{c}dāya türāb
Virdi Hak saña MURĀDĪ cümle ālā gel berü

1194.

Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Rükn-i a^{c}zamdan murād olduñsa cāna gel berü
Sende añla sendedür cümle temāşā gel berü

2 Bilmişem kendüm ayıkam añladum a^{c}malden
Her ne kim kılsam Hudādan kıl temennā gel berü

3 ^{c}Ālemin şerhin saña bir bir beyān itsem eger
Gūş-ı cānı kıl küşāde eyle aṣfā gel berü

4 Manzaruñdan her ne kim kalbe ^{c}ubūr-ı ehl-i dil
Şerhi vardur anlaruñ pinhān u peydā gel berü

5 Gel MURĀDuñ cān ile pendini eylerseñ kabūl
Bulasın na^{c}mā vü hem ālā-yı ^{c}uẓmā gel berü

1195.

Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ḫarc var itmekdedür yolına yāra sevgilü
Cān u ten ārāyişin terk eyle olasın ulu

2 Ey ḥicāb-ı tende kılmış pertev-i mihrüñ ḳanı
Āsmānuñdan seḥābı refʿ kıl ol baḫtlu

3 Şerḥe gelmez bu vücuduñ baḥrı bī-pāyāndur
Ḫātemüñ deryāya atma cehd kıl ḳalmaya ṣu

4 Şarḳ u ġarbı ṭay iderseñ fāʾide ḳılmaz saña
Cümleten ḳāruñ ola cümle murāduña ḳamu

5 Ḥażret-i Ḥaḳdan gerekdür olmamaḳ hergiz cüdā
Ey MURĀDĪ baḫt odur kim yār ola cebbār-ı hū

1196.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Yem-i ʿummāna ṭalan cevher-i aʿlādur bu
Revḥ-i rūḥ-ı ʿilim-i āyet-i kübrādur bu

2 Gülşen-i ḥüsninedür bülbül ü güldür yine pes
Kendü maʿşūḳ hemān ʿāşıḳ-ı peydādur bu

3 Rāh-ı maʿmūr-ı zevī'l-ʿaḳla baṣīret ehli
Özi Mūsā vü velī nūr-ı tecellādur bu

4 ʿAyn-ı ġayb üzre velī ġayb ile ʿayna rāh-ber
İsteyen rāh-ı temennāyı temennādur bu

5 Gel berü diñle MURĀDĪ ne didi şimdi yine
Sende inṣāf idesin niçe muʿammādur bu

1197.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Ṭāʾir-i gülşen-i ḳudsem baña meʾvādur bu
Bir naẓar eyle ḥabībüm niçe ālādur bu

2 Şerḥe gelmez bu beyān ile nihānum līkin
Naẓaruñdan naẓar eyle nice peydādur bu

3 Hest ü huşyāra ṣorarlarsa benüm aḥvālüm
Ḳādir olmaya cevāba ne temāşādur bu

4 Munṭaẓır oldı cevāba çü semāʿ itdi semīʿ
ʿĀşıḳ-ı ʿārif iseñ añla ne zībādur bu

5 Bu cihān mülki MURĀDĪ ḳılur ʿuḳbāya naẓar
Gel berü añla bunı kim nice dünyādur bu

1198.

Fe^{c}ilātün Fe^{c}ilātün Fe^{c}ilātün Fe^{c}ilün
(..−− ..−− ..−− ..−)

1 Erşed oldur ki bile āhır-ı dünyāyı ḳamu
Ey göñül ma^{c}rifet olmasa kişi olmaz ulu

2 Ma^{c}rifet lem^{c}asınuñ lem^{c}asıdur aṣl-ı vücūd
Bu vücūd ile vücūd arasına düşdi ḳayu

3 Merdüm-i kāmil ararsañ arama dünyāyı
Saña bir söz diyeyin ^{c}aḳluñı dir olma delü

4 Ne ḳadar merd-i ma^{c}ārif özini ketm ide ol
Miski ḥıfẓ eyledügince yine ẓāhirdür bu

5 Bu MURĀDuñ bu kelāmında eser bulmaz iseñ
Saña yazıḳ ki cihānda olımaduñ uṣlu

1199.

Fe^{c}ilātün Fe^{c}ilātün Fe^{c}ilātün Fe^{c}ilün
(..−− ..−− ..−− ..−)

1 Beni ḥayretde ḳoyan rūḥ-ı revānumdur bu
Cānuma rūḥ viren rāḥat-i cānumdur bu

2 Ben beni gördügümi bilmiş idüm gördükde
Lik alemde bu ānumda cihānumdur bu

3 Biz zamānı n'iderüz cümle zamān bizde durur
Ṣubḥ u şāma naẓar it sā^{c}at u ānumdur bu

4 Alınur ṣanma ḳamu memleketi ^{c}asker ile
Cümle eṭrāfa giden tīr ü kemānumdur bu

5 Herkese ḳıldı ^{c}aṭā gerçi Ḫudā ḥālince
Ey MURĀDĪ gezen ^{c}ālemde zebānumdur bu

1200.

Fe^{c}ilātün Fe^{c}ilātün Fe^{c}ilātün Fe^{c}ilün
(..−− ..−− ..−− ..−)

1 Sırrumı sende ḳodum saña emānetdür bu
Anı sensin gözeden çün baña devletdür bu

2 Sa^{c}d-ı ekberle beni çünki sa^{c}īd itmişsin
Senüñ ile beni ḳıldun ne sa^{c}ādetdür bu

3 Seyyid-i ādem idherseñ beni olmaya ^{c}aceb
Ulularam seni her dem ne siyādetdür bu

4 Şükr iderven ṣaña yā Rabbi ziyād eyle baña
Ki ziyād olması maḳbūle ^{c}alāmetdür bu

5 Ey MURĀDĪ dileyen ol viren oldur seven ol
Pür-ḥarāret ola bu dil yā ne ḥikmetdür bu

1201.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Ṣohbet-i yāre ṭaleb-kār olan dildür bu
Añla gencīne-i esrār olan dildür bu

2 Milk-i ṣūretde egerçi yiridür h̲āne-i ṣadr
Cümle ʿālemde velī var olan dildür bu

3 Ġarḳa-i bahr-ı mahabbet olalı ṣubḥ u mesā
Lāyıḳ-ı dīden-i dīdār olan dildür bu

4 ʿĀlem-i ġayba n'ola muṭṭaliʿ oldıysa müdām
Cümle-i h̲alḳda muh̲tār olan dildür bu

5 Ey MURĀDĪ seni fehm itmede ʿācizdür nās
Lik her şeyʾde envār olan dildür bu

1202.

müstefʿilün mefāʿilün / müstefʿilün mefāʿilün

1 فاش از دو عالمسن هو هوا هو هو
نقطهٔ دور آدمسن هو هوا هو هو

2 اجتمع الندابين ارتحل الشفابين
انفطر البراهين هو هوا هو هو

3 سنسن مل الست جام طين زرنله بو مدام
انسم ضبيب آنه ينام هو هوا هو هو

4 جاء بشير من ندا اضطرم الهوا هوا
قال امام مقتدا هو هوا هو هو

5 زاهده علم بر ازل كفتن ازل ازل ازل
كانه مرادي لم يزل هو هوا هو هو

1203.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

(--. -.-. .--. -.-)

1 Semʿ-i ḳabūl-i cāna gelür çūn nidā-yı hū
Milk-i vücūda irdi ser-ā-pā ṣafā-yı hū

2 Şems-i ezel çū ṭogdı ʿavālim semāsına
Eṭrāfa oldı münteşir ey dil ẓiyā-yı hū

3 ʿArrāf-ı ehl-i Ḥaḳḳa suʾāl eyledüm ḳamu
Didüm ki bildürüñ ne durur muḳteżā-yı hū

4 ʿAyn-ı ʿināyet oldı anuñ iki dīdesi
Buldı h̲alāṣ her ki bula merḥabā-yı hū

5 Sırr-ı H̲udāda aʿlem olan ism-i aʿẓamı
Oldur bilen MURĀDĪ fenāda beḳā-yı hū

1204.

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün
(.--- .--- .--- .---)

1 Mukarrerdür cemāl-i bā-kemālinden alur pertev
Şular kim iki dünyāyı katında tutmadı bir cev

2 Rızānı gözleyen her dem olur marzi-i millet pes
Tarīkünde olan kāmil odur her rāhda hōş-rev

3 Saña ʿazm eyleyüp terk eyleyen gayruñı her demde
Senüñ ihsān-ı bī-pāyānuñ irişür aña nev-rev

4 Seni şol kimse kim bildi rızānı gözledi dā'im
Katında bir durur gedā vü kayser ü husrev

5 Murādıdur MURĀDĪnüñ murādında murādı pes
Mahabbetdür MURĀDĪde MURĀDĪye dimişdür sev

1205.

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün
(.--- .--- .--- .---)

1 Dilā maksūdı isterseñ di lā-maksūde illā hū
Eger maʿbūdı isterseñ di lā-maʿbūde illā hū

2 İrişdür vahdete kendüñ koma kesretde yarım dem
Hayāt ister iseñ her dem di lā-mevcūde illā hū

3 Sücūduñ içre bul miʿrāc degül hācet gezesin aç
Sözüm diñle gözüñi aç di lā-mescūde illā-hū

4 ʿAtāya bulmak isterseñ sehāyā bulmak isterseñ
Hedāya bulmak isterseñ di lā-ze'l-cūde illā hū

5 MURĀDĪ zikrüñ olsun hū dem-ā-dem fikrüñ olsun hū
Dem-ā-dem virdüñ olsun hū di lā-mevrūde illā hū

1206.

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün
(.--- .--- .--- .---)

1 Göñül çeşmini ey ʿāşık münevver kılmaz illā hū
Murādın herkesüñ ey dil müyesser kılmaz illā hū

2 Ne sūret gösterür gözle bu gün mir'āt-ı kalbi gör
Ne kim vardur kazā hükmin mukadder kılmaz illā hū

3 Cihānuñ nakşına bakma anuñ nakkāşını iste
Cemīʿ-i ʿālemüñ levhin musavver kılmaz illā hū

4 Dem-ā-dem şākir ol zākir ziyāde niʿmet eyler hamd
Ki dillerde göñüllerde mükerrer kılmaz illā hū

5 MURĀDĪnüñ murādıdur hemān maksūdı ol şāhuñ
Bilür kim nūr-ı eclāsın mubaşşır kılmaz illā hū

1207.

Mef^c^ūlü Fā^c^ilātün Mef^c^ūlü Fā^c^ilātün

(——. —.—— ——. —.——)

1 Yār ile ṣorma ḥālüm bir bī-^c^ayāndur bu
Bir gayra söylenilmez rāz-ı nihāndur bu

2 Güftāra ṭāḳat olmaz ger ola rū-be-rū yār
Cān ile añlar iseñ bir bī-nişāndur bu

3 ^c^İlm-i ezelde bunlar levḥ-i gönülde mesṭūr
Birisidür mu^c^āyin işbu cihāndur bu

4 Şāh-ı cemāle ḳarşu ḥüsn illeri açılmış
Her kāra bā^c^iṡ ancaḳ birbir zamāndur bu

5 Güftāruñ añlanılmaz ḥikmet nedür didiler
Gelmez MURĀDĪ şerḥe bir dāstāndur bu

1208.

Müfte^c^ilün Fā^c^ilün Müfte^c^ilün Fā^c^ilün

(—..— —.— —..— —.—)

1 Her ki dilinde gönül eyleye tekrār hū
Lûṭf ile iḥsānını feyż ide cebbār hū

2 Menbā^c^-ı lûṭf oldı hū maḫzen-i esrār-ı gayb
Ma^c^den-i hū oldı hū neşr ider āṡār-ı hū

3 Mübdi^c^-i küll-i bedī^c^ revnaḳ-ı milk-i vücūd
Merkez-i maḳṣūd-ı hū mavṭın-ı envār-ı hū

4 Bir yem-i ^c^ummāndur menba^c^-ı iḥsāndur
Mutfi-i yezdāndur fā^c^il-i muḫtār-ı hū

5 Ẕākir-i hū ol yüri dem-be-dem iḳrār ile
Eyleye ^c^avnı MURĀD pes saña her bār hū

1209.

Mefā^c^īlün Mefā^c^īlün Fe^c^ūlün

(.——— .——— .——)

1 Çūn itdügini itmişdür bilür o   Nedür her söylerler yā neden bu
2 İder ẕevḳ ile ẕevḳin āşkāre   Anuñ içün döner bu şerḥ-i mīnū
3 Didiler çūn رَجَعْنَا 'dan nidāyı   Revān olup aḳarlar çūn aḳar ṣu
4 Ṭabāyi^c^den çū maṭbū^c^ oldılar hep   Anuñ çūn birbirine gösterür rū
5 Olur cümle cihān bir gūne ^c^ālem   MURĀDĪ her ḳaçan kim diye yā-hū

HARFİ'L-ḤĀ

1210.

Fe^c^ilātün Mefā^c^ilün Fe^c^ilün

(..—— .—.— ..—)

1 İrdi çūn kim gelüp oluñ āgāh   Himem-i lā-ilâhe illā'llah
2 ^c^Āleme saçdı feyż-i ni^c^metini   Kerem-i lā-ilâhe illā'llah
3 Maġrib ü maşrıḳa ḳanad açdı   ^c^Alem-i lā-ilâhe illā'llah

4	Cümleten yaraya şifā virmiş	Merhem-i lā-ilâhe illā'llah
5	ʿĀleme virdi ferr ile zinet	Kadem-i lā-ilâhe illā'llah
6	ʿĀleme esdi virdi yaḫşı hayāt	Ḫoş dem-i lā-ilâhe illā'llah
7	Oldı memlū iki cihāna ṣadā	Demdem-i lā-ilâhe illā'llah
8	Her ki oldı cihānda oldı saʿid	Hem-dem-i lā-ilâhe illā'llah
9	Ey MURĀDĪ ulu saʿādetdür	Her dem-i lā-ilâhe illā'llah

1211.

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

(..-- .-.- ..-)

1	Fülk-i dil çūn ṣalındı ʿummāna	Fülk-i yem oldı yem-i ʿummāna
2	Rūḥ-ı rūḥ oldı çünki rūha karīn	Pes tabīb oldı cümle dermāna
3	Merkezin buldı nokṭa dāʾireden	Havż-ı kevs̱erde sanki dür-dāne
4	Pes mücellā olup mücelladan	Oldı mirʾāt cümle ʿirfāna
5	Perde-dār oldı perde-i ġayba	Perde ardına vardı pinhāna
6	Müşkilin hall idüp müşekkil olup	Şekli ile girdi şekl-i insāna
7	Kim ki fehm itmedi MURĀDĪ sözin	Olmaz maʿrifetde merd-āne

1212.

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

(..-- .-.- ..-)

1	Gösterür yār yüzin āyinede	Hikmet oldur ʿacebde āyinede
2	Nice kerre mücerrib oldum anı	Tecribe kılmışam bu gün yine de
3	Hamdu li'llâh ki eyledüm daʿvā	Olmadum ʿāciz anda beyyinede
4	Her muʿayyen ki ʿayna ʿayn oldı	Danışup dururam muʿayyende
5	Bilse idüñ eger MURĀDĪ sözin	Kāʾil olur idüñ bu āyinede

1213.

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

(..-- .-.- ..-)

1	Ṭarḥ idüp ġayrısın direm her gāh	Hasbiya'llâhü lā-ilâhe sivāh
2	Çūn ḥabībüm durur ḥabīb-i ezel	Ezelüme ebed göründi güvāh
3	Munfaʿil olmazam ben eşyādan	Yed-i ġam dāmenümdedür kūtāh
4	ʿĀlemüñ mübdiʾi çū cüz ile kül	Elif ü hā olupdur ʿāşıka rāh
5	Bu MURĀDuñ kelāmını añla	Soñra di lā-ilâhe illā'llah

1214.

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

(..-- .-.- ..-)

1	Lāmiʿ oldı burūk ile her gāh	Ḳamer-i lā-ilâhe illā'llah
2	Tāb virdi bu ḫāne-i ḳalbe	Seḥer-i lā-ilâhe illā'llah
3	Mündefiʿ kıldı cümle efkārı	Es̱er-i lā-ilâhe illā'llah
4	Gösterür ādeme ṭarīk-i sedād	Reh-ber-i lā-ilâhe illā'llah
5	Mis̱li yok żāyiʿ eyleme zinhār	Güher-i lā-ilâhe illā'llah
6	Ey MURĀDĪ kırar sevā çerisin	Leşker-i lā-ilâhe illā'llah

1215.

Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

(..−− .−.− ..−)

1 Şükr ü minnet Hudā-yı sübḥana — Eyledi lûtf u ᶜizzet insana
2 Aña bildürdi cümle esmāyı — Eyleyüp maẓhar anı ᶜirfāna
3 Secde itmedügi içün aña — Ebedi laᶜnet oldı şeyṭāna
4 Eger insān iseñ bil imdi özüñ — Ki sakın olma uyma ḥayvāna
5 Kıl MURĀDĪ özüñi zer gibi ṣāf — Dür olup pes ṭal imdi ᶜummāna

1216.

Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

(..−− .−.− ..−)

1 Per açup mürg-i dil çu pervāza — Başladı geçdi nice dervāze
2 Āşyānını bulmag içün ol — Derd ile dāʾim eyler āvāze
3 Bahr-ı ᶜışka salan sefīnesini — Naẓar eyler mi kış ile yaza
4 ᶜĀşıkuñ yarası oñulmaz hiç — Her nefesde çün olur ol tāze
5 Rāzdan bulmayınca rāz diyemem — Her kişi maḥrem olımaz rāza
6 Sāz-kār olmag içün anuñla — Her çogı biz degişmezüz aza
7 Ey MURĀDĪ rıżā dilerseñ eger — Her işüñde gözetgil endāze

1217.

Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

(..−− .−.− ..−)

1 Ḥasb-i ḥālüm durur oluñ āgāh — Söylerem lā-ilâhe illā'llah
2 Nefsümi bilmege mukayyedven — Kaydum anuñ ile durur her gāh
3 Beni kurtar ilâhi ẓulmetden — Olmayam tā yolumda ben güm-rāh
4 Kalbümi rūşen eyle ᶜışkuñla — Olmayam tā ki ayru kılmayam āh
5 Pādişāhum ᶜināyet eyle baña — Zikrüñ eyle küşādedür efvāh

1218.

Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

(..−− .−.− ..−)

1 Ey ḥayātuña külli şeyʾin güvāh — Eşhedü en lā-ilâhe illā'llah
2 Kudretüñdür kamuya püşt ü penāh — Eşhedü en lā-ilâhe illā'llah
3 Sensin iki cihānda kullara şāh — Eşhedü en lā-ilâhe illā'llah
4 Cān ile ḥażrete ṭutam ben rāh — Eşhedü en lā-ilâhe illā'llah
5 Kıl şehādet MURĀDĪ bul yüce cāh — Eşhedü en lā-ilâhe illā'llah

1219.

Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

(..−− .−.− ..−)

1 Gizlü kenz oldı kalb-i ᶜārif āh — Şehida'llāhü lā-ilâhe sivāh
2 Harfdür noktadan kelime lügat — Mütekellimde bā-i bismillâh
3 Bahr-ı raḥmet temevvüc üzre durur — Reşhaya irmeyenler oldı tebāh
4 ~~Didi çün kāf u nūn-ı feyekün — Lafẓ-ı kündür kılan gedāları şāh~~
5 Ey MURĀDĪ iki cihān sende — Bizi vāhidden eylegil āgāh

1220.

Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

(..-- .-.- ..-)

Ġāyet oldı vücūd-ı ġāyetde
Murteżā oldı çün nihāyetde

ᶜĀlemi bildi ᶜilmi oldı delīl
Oldı pes ᶜālem-i ferāġatda

Hā-i dād oldı ẓāhir oldı hū
Yirini bildi aṣl-ı himmetde

İḳtibās eyledi müsemmādan
Bāliġ oldı gelüp belāġatda

Gel MURĀDīden al ᶜaṭā ḫaberin
Tā ki ḳalmayasın cehāletde

1221.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Lābeler ḳıldum varup ol ravżanuñ rıżvānına
Bābını fetḥ ide tā ḥayrān olam seyrānına

2 Didi kim var mı icāzet ṣāḥibinden yā nişān
Tā muṭīᶜ olam anuñla ben daḫi fermānına

3 Pes didüm semᶜen ve ṭāᶜe ol nişānun gösterüp
Fetḥ-i bāb idüp varup çıḳdum anuñ dīvānına

4 Ḳalbüme didüm ḳo naḳşı istegil naḳḳāşını
Bir nidā irdi fenā ol maẓhar ol iḥsānına

5 Ey MURĀDĪ geç murāduñdan murādın gözle gel
İster isen bu kelāmuñ irmege izᶜānına

1222.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Semᶜüme irdi nidā çün cāna cān irdi yine
Baḳmaġ içün rūyuma bir āyine virdi yine

2 Didi يختص لمن يشاء āyetini ḳārī ol
Oḳudukda didi tekrār eyle bu virdi yine

3 Eyledüm çünki iᶜāde eyledi ḥāl ile ḥāl
Gördi çünki bu ḥicābum perdeye girdi yine

4 Iżṭırāb itdüm göricek ıżṭırābumı didi
الحيوة من صباة didi ḳayırdı yine

5 Ben didüm kim افعل امرك didi انى فاعل
Bir ḫayāl imiş; MURĀDĪ yine buyurdı yine

1223.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Merd olan eyler fidā cānını cānān ᶜışḳına
Bende-i ṣādıḳ olan ḳurbān olur ḫān ᶜışḳına

2 Cān ü başa ḳalmaz ol kim merd ola meydānda
Sāye salar merd olanlar niçe merdān ʿışḳına

3 Ber-kemāl olan kişi bulur kemālinde kemāl
Lāzım olmaz kim ḳıla bürhānı bürhān ʿışḳına

İḳtibas içün ḳabesle vardı Mūsā Ṭūra çūn
Ejdehā oldı ʿaṣāsı anda fermān ʿışḳına

5 Söyledüm ʿışḳı ṭarīkin baʿżı ehl-i zāra ben
Bir kelāmı virdiler biñ cān ḳurbān ʿışḳına

6 Gūş ḳıl ḳavl-i MURĀDĪ eyleme zinhār ıbā
Kim neler var maḥv olur bir ḳavlin iẕʿān ʿışḳına

1224.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Āferīn ṣad āferīn ol ḫālıkuñ iḥsānına
Bulmadum hergiz anuñ ḥadd ü kenār inʿāmına

2 Lûṭfı bī-ḥaddur anuñ oldum müşāhid ḳat ḳat
Gelmedi bir ẕerrece noḳṣān anuñ elṭāfına

3 Fetḥ idüpdür bendesine niçe biñ remz ü künūz
Ḥamd-ı bī-ḥad şükr-i lā-yuʿad işüm fettāḥına

3 Olmadı hergiz baña lûṭfından özge nesnesi
Ben niçe şükr eyleyem bu niʿmetüñ rezzāḳına

5 Ey MURĀDĪ sen muraduñı murād üstinde bil
Eylegil her dem niyāzuñ ʿālemüñ vehhābına

1225.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Muntaẓırdur lûṭfuña ʿāşıḳlaruñ cānā yine
Anı isterler cemālüñ ḳılasın peydā yine

2 Burḳaʿ-ı rūyuñ n'ola keşf eyleseñ ey dil-rübā
Pertev-i ʿaksüñ ṭoḳunsa cümleye tenhā yine

3 Mugtenim olalı naʿmān ile dil-şūrīdesi
Ḳāniʿ olımaz aña pes ister ol aʿlā yine

4 Çūn getürdi beyyinātı ʿālim-i ʿilm oldı pes
Oldı سبحان الذى اسرا 'da bir اسرا yine

5 Gel MURĀDĪ bendeñe lûṭfuñdan eyle lûṭfuñı
Kim senüñ nūr-ı cemālüñden ola gūyā yine

1226.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 قُمْ فَانْذِرْ 'den ḫaber alduñsa izʿān üstine
Sırrını sırrında añla ḥarf-i Ḳurʾān üstine

2 Fāʿil-i muḫtārdur olmadı muḫtārı ḫilāf
Görinür her laḥẓada bürhān bürhān üstine

3 مَنْ لَهُ الْاَمْرُ durur hükminde ẓāhirle nihān
Ḥikmetin gel gözle gel imʿān imʿān üstine

4 Ger tefekkür eyler iseñ eylegil fehmüñ ḳavī
Olmaya ḳalbüñde tā buṭlān buṭlān üstine

5 Diñler iseñ ger MURĀDīnüñ muʿammā sözlerin
Olasın fehminde sen ḥayrān ḥayrān üstine

1227.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Bir ḫaber virgil ṣabā dil-dār kūyından bize
Gel berü vir bir eser dil-dār kūyından bize

2 Muntaẓır olduḳ saña bir nice demdür niçe gün
Bir kelām eyle yine dil-dār kūyından bize

3 Kārı ol yārüñ nedür pes cünbüşi ne resmedür
Bir cevāb alġıl hemān dil-dār kūyından bize

4 Açdı mı rūyını yoḫsa var mı vechinde niḳāb
Ṭoġrusın söyle ṣabā dil-dār kūyından bize

5 Ḫāṭırın eyle küşāde bu MURĀDuñ gel berü
Ṣıḥḥat üzre bir ḫaber dil-dār kūyından bize

1228.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Cān ile cān oynadum çün āsitān-ı yārda
Ber-kemāl oldum özümden meclis-i dil-dārda

2 Ḥākim oldı ol ḥabībüm ḥükm idüpdür ṣıdḳuma
Şāhid oldı yine ḥākim ḳılduġum iḳrārda

3 Lāzım oldı çün baña ḳıldı şifāsından şifā
Yoġ ile var arasında var idüpdür varda

4 Tavrumı ben bileli ṭavrından anuñ çıḳmadum
Cümle baña uydılar pes ṭavr ile eṭvārda

5 Feyż-i muṭlaḳdur ḥaḳīḳat bu MURĀDuñ sözleri
Didi سُبْحَانَ الَّذِي اَسْرَى bugün esrārda

1229.

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Vuṣlat-ı dil-dārdadur her ne leẕẕet var ise
ᶜAvn-ı lûtf-ı yārdadur her ne devlet var ise

2 H̱ān-kāh-ı ᶜışḳ içinde muᶜtekif olduñsa ger
ᶜUzlet oldur kes̱ret oldı ḳande ᶜuzlet var ise

3 Āşnā-yı ᶜışḳ olalı bilmişem māhiyyetüm
Baña ẕevḳ ile ṣafādur ḳande miḥnet var ise

4 Māl ü ᶜāha bakmazam ẖardal degüldür ᶜaynuma
Mihr içinde bulmışamdur her ne rütbet var ise

5 Bāl-ı ḳudretle MURĀDĪ ṭayr ider eṭrāfda
Bu kelāmı añlagıl ᶜaḳluñda ḳudret var ise

1230.

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Ḥālüm istifsār idersen gelmez ol hergiz dile
Niceler ḥayrān olur bilmekde anı kim bile

2 Kimsene bu remzi bilmekde muḥāl-ender muḥāl
Pes bunuñ şerḥin meger kim şerḥ-i bürhānum ḳıla

3 Şeklüñi mīm ile maẓmūm eyleme müşkil olur
Bilemezsin kendüñi düşdüñ devāsız müşkile

4 Bilmek istersen eger ᶜilm ile ᶜilmüñden ẖaber
Ḥāk-ı naᶜl olup mülāzim ol varup bir kāmile

5 Bu MURĀDĪ eyledi bir ḳavl-i nev-peydā yine
Düşdi yine yiñiden iki cihāna ġulġule

1231.

Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilātün Fā^cilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Cāna ḳalmaz şol ki ṣādıḳ oldı ᶜışḳ-ı yārda
Cān ile baş ile virmişdür reh-i dil-dārda

2 Gel berü mirʾāt-ı ḳalbüñ ḳıl muṣaffā gel berü
Tā müşāhid olasın sen nūruñı envārda

3 Rükn-i aᶜẓam fehmin istersen eyā ṭālib bu gün
Müfredātuñ defter eyle gel berü iḳrārda

4 ᶜĀleme sen sıġmaduñ pes iki ᶜālem sendedür
Tavruñı fehm eyler isen ṭavr ḳıl eṭvārda

5 İster isen bilmek ey dil ḳalb-i maᶜnādan ẖaber
Remzini añla MURĀDuñ sırr ile güftārda

T. C.
Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi

1232.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ben cemāl-i yāre cāna şöyle ḥayrānum yine
İki ᶜālemden geçüp ᶜışḳ ile mihmānam yine

2 Çāre-sāzuñ çāresinden çāre-sāz oldı gönül
Baḥr-ı vaḥdet içre ṭaldum özge ᶜummānam yine

3 ᶜArş-ı aᶜlā oldı rūḥü'l-ḳudse çün cevlān-geh
Ben cenāb-ı yārda ṭāvūs-ı cevlānam yine

4 Münᶜakis oldı żiyāsından cemālüñ nüh ṭıbāḳ
Ol żiyānuñ lemᶜasından şems-i raḫşānam yine

5 Ey MURĀDĪ ḳalbüñe ebr-i maḥabbet sepdi ṣu
Gel teferrüc eyle gör kim nice bostānam yine

1233.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ben ḥayāt-ı cāvidānum añladum izᶜān ile
Anuñ içün gezmişem ᶜālemde ben bürhān ile

2 Ben ḫayāle baḳmazam Ḥaḳḳ-ı cemāle ᶜāşıḳam
Ben cemāl-i bā-kemāli isterem īmān ile

3 Münteşirdür cümle-i āfāḳa medḥ-i ḥüsn-i yār
Aḥsen-i vech ile bildüm vażᶜını cānān ile

4 Cürᶜa nūş oldukda ṭolmışdı ezel mey-ḫānesi
Biz anı bezl eyledük ᶜāşıḳlara iḥsān ile

5 Gel MURĀDuñ bu kelām-ı lā-nażīrin eyle gūş
Kendüzinden kār ḳılmaz eyler ol fermān ile

1234.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ḫalvet-i dil oldı tenhā yine ᶜışḳ-ı yār ile
Vaṣl iden ᶜışḳ olupdur ᶜāşıḳ-ı dil-dār ile

2 Gerçi ġāyetde müferriḥdür dile vaṣl-ı ḥabīb
Āh likin olmayaydı soñra fürḳat zār ile

3 Bulsa dil miᶜrācını muḫtār ile bī-ıżṭırār
Mużṭarib olmasa Manṣūr ölmez idi dār ile

4 Bāde-i ᶜışḳından ol şeh ṭoldurupdur bir ḳadeḥ
Cürᶜasın nūş eyleyen bī-hūş olur esrār ile

5 Ṭarīk-i ġayr olalıdan bu MURĀDĪ zū-fünūn
Vuṣlata ḳılmaz ḳanāᶜat ḳıla mı güftār ile

1235.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 H̱alḳ olalı bu vücūdum ḳudret-i sulṭān ile
ʿİlmümi ḳıldı müzeyyen noḳṭa-i īmān ile

2 Sāḥa-i ḳudretde gördüm bu ẓuhūrın kes̱retin
Līkin olunmış iḥāṭa bir muḥīb ʿummān ile

3 Ṭayy idüp gezdüm niçe yıllar mesāʾil illerin
Eyledüm güftār-ı āh̲ir ṣāḥib-i ʿirfān ile

4 Didi kim ʿilme'l-yaḳīnünden ʿuyunuñ gözle kim
Tā ḥaḳīḳatle ḥuḳūḳuñ bilesin īḳān ile

5 Gel MURĀDĪnüñ kelāmından gözet şerḥ u beyān
Maʿrifet taḥṣīl idesin sen dahi bürhān ile

1236.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Oldı müstaġraḳ göñül ḥayretde ḥayretdür yine
Kes̱retinden vecd olup vaḥdetde vaḥdetdür yine

2 Buldı ẓûlmet sāḥasında çūn ḥayāt-ı cāvidān
Vaḥşeti terk eyledi ülfetde ülfetdür yine

3 Buldı ḥaḳḳında ḥaḳīḳatle ḥaḳāyıḳdan nişān
Ḥaḳḳı īḳānında ḥaḳḳ ile ḥaḳīḳatdür yine

4 Müknet-i ʿuẓmāyadur ammā cibillet himmeti
ʿAẓminüñ ʿazminde her dem ʿazm-ı himmetdür yine

5 İki dünyāyı münevver eyledi nūr-ı hüdā
Ey MURĀDĪ her n'ola h̲ayra ʿalāmetdür yine

1237.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Varlıḳ ʿilminde çūn baḥs̱ eyledüm yārān ile
Ṭāʾir-i ḳudsī durur dil ʿarṣada ṭayrān ile

2 ʿİlm-i muṭlaḳ şerḥine ṭūṭī-i dil didi kelām
Gūş ḳıldı her biri miḳdār-ı ʿilm iẕʿān ile

3 İḳtibas idüp olardan her biri bir lemʿadan
Añladılar her birisi ḥālini bürhān ile

4 Yarasına göre her bir yaraya merhem urup
Sākin oldılar varup her birisi sükkān ile

5 Bu MURĀDĪ anlaruñ çūn emrini ḳıldı tamām
Pes şurūʿ itdi yine bu resme bir devrān ile

1238.

Fā^c^ilātün Fā^c^ilātün Fā^c^ilātün Fā^c^ilün

(-.--   -.--   -.--   -.-)

1 Cür^c^a-i akdāhdan cem^c^ oldı bir deryā yine
Saldılar ^c^uşşāk zevrak zīr ile bālā yine

2 Çün nümāyān oldı rūy-ı yār dil-keş min-hicāb
İktibās-ı nūr idüp feyż aldı her ażvā yine

3 Kā^ɔ^il-i mutlakda oldı çünki mervī kavl-i cūd
Bu sehādan oldı pes niçe sehā peydā yine

4 Yūsufuñ deryāsına tā bir olundı çok rumūz
^c^Āşıkuñ h^v^ābına ta^c^bīr oldı biñ rü^ɔ^yā yine

5 Bir ^c^acā^ɔ^ib ma^c^nā izhār eyledi yine MURĀD
Noktasın şerh eylemez cem^c^ olsalar dünyā yine

1239.

Fā^c^ilātün Fā^c^ilātün Fā^c^ilātün Fā^c^ilün

(-.--   -.--   -.--   -.-)

1 Cümle erkān oldı pāye çünki rükn-i evvele
Evvel ü āhir çū menzildür araşgil menzile

2 Bāb-ı muglakdan duhūl itdüñse ey sāhib-kemāl
Sakla miftāhı oñatca lāzım ola kim bile

3 Defter-i tatbīk idersen defteri gayrīdadur
Sen mürekkebden durış tā kim kalem şakkı tola

4 Māverā-yı ^c^ayn-ı idrākünde bulduñsa basar
Kıl basīretle nazar var hāl-i āhirden dile

5 Terk-i istifsār idüp gūş it MURĀDuñ kavlini
Añlayup her hāli tā kim düşmeyesin müşkile

1240.

Fā^c^ilātün Fā^c^ilātün Fā^c^ilātün Fā^c^ilün

(-.--   -.--   -.--   -.-)

1 Sohbet-i dār-ı habībe vardı dil pervānesi
Şem^c^ine yanmak dilerseñ bi'llâh ol dīvānesi

2 Nūş idelden cām-ı hestīden gönül āb-ı hayāt
Ref^c^ olundı kande kim vardur meyüñ mey-hānesi

3 Kim mu^c^arrādur vücūdından bulan oldur özin
Hāşa li'llâh kim ola dil-ber anuñ bī-gānesi

4 Āşnā her lahzada buldı kamudan iştihār
Oldı mürgān-ı ^c^ayāna tu^c^ma anuñ dānesi

5 ^c^İbret istersen yüri çeşm-i ^c^iberle kıl nazar
Heb MURĀDĪ ile memlū cümlenüñ dil-hānesi

1241.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ḥażret-i Mevlā cemālin ber-kemāl eyler yine
İḳtiżāsı üzre herkes bir meʾāl eyler yine

2 Ten ḥicābın refʿ iden maḳṣūda bulmış dest-i res
Bir hümādur uçmaġa perr ile bāl eyler yine

3 Refʿ idüp her şübhesin ḳılan ziyāde ʿilmini
Müntehā-yı ʿilminüñ şerḥinde dāl eyler yine

4 Ekmeyen tuḫm-ı ezel almaz fevāʾid ḫırmanın
Kendü ʿırżı kendüsinde pāy-māl eyler yine

5 ʿİbret ile nāẓır ise kim ki görsin ḳavlini
Bu MURĀDĪ kendüyi kendinde ḥāl eyler yine

1242.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Cemʿ idelden cemʿ ile cemʿümde ḥayrānam yine
Olmadum bir laḥẓa münfek aṣlā mihmānam yine

2 H̲āne-i vaḥdetde tevḥīdümde vaḥdet bulmışam
Vaḥdetüm şerḥinde ben kes̲retle bürhānam yine

3 لَا خَطَا فِي فُرْقَتِ اِلَّا لِسَانٍ مِنْ لِسَانْ
Bu kelāmı fehm idelden ṣāḥib-iẕʿānam yine

4 Her ḳaçan ḳavl eylesem ḳavlüm baña biñ ḳavl ider
Bu sebebden ṣāḥib-i ḳavl ü hem ʿirfānam yine

5 Ben MURĀDĪden murāduñ istedüm teşḫīṣini
Didi kim sen ʿarşum ol ben seni devrānam yine

1243.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Çün mekān oldı vücūdum rāḥumuñ sulṭānına
Anuñ içün gelmişüzdür ʿālemüñ seyrānına

2 Bilmezem bilmezlügüm maʿẕūr ṭut ey muḥterem
Bu mes̲eldür girmez imiş dōst dōstı ḳanına

3 ʿĀlemi bir noḳṭa gördüm cümleten āyīnede
Nāẓıram ben lā-mekānī ʿālemüñ devrānına

4 Nāʾil olmaz cehd-i cidd ile mücerred kimsene
Muntaẓırdur ṣāḥib-i emrüñ ḳamu fermānına

5 Maʿrifet şemʿinden ey dil isteyen bir lemʿayı
Cümleten pervāne-veş gelsün MURĀDuñ yanına

1244.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Tāc-ı ᶜizzetdür kerāmet gerçi kim insānda
Līk devlet var ziyāde vuṣlat-ı cānānda

2 Dāmen-i yāri ṭutup terk eyler iseñ ġayrī sen
Bir daḳīḳa ḳomaya cümle vire iḥsānda

3 Rūha rāḥatlar virür cennetde gerçi būy-ı gül
Būy-ı vuṣlat müjdesi rāḥat yiter bu cānda

4 Sen ṣanur mısın bu rāh-ı ᶜışḳı kim ola geñez
Terk-i ser ḳılmak gerek evvel ḳadem ol anda

5 Cümleten nevᶜ-i beşerdür muḫtelif ḫilḳatde çūn
Olmadı herkes berāber ey MURĀD īmānda

1245.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Cürᶜa-i destüñden ey dil-ber çü nūş itdüm yine
Evvelīn ü āḫirīni naḳşına ṭutdum yine

2 Ṣūret-i ᶜaḳl-ı ḫayālüm maḥv idelden bu ḫumār
Buldı bir keyfiyyeti ᶜaḳlum ki gelmez rāyına

3 ᶜĀşıḳ olaldan cemālüm ᶜāşıḳ olmışdur baña
Biñ cemāl ile celālüñ gelmişem tedbīrine

4 ᶜİlm-i ᶜālim ḳandedür echel durur bu maᶜnīde
Mihr-bānum mihrini virdüm bu yaḫşı adına

5 Bilmek isterseñ MURĀDīden beyān-ı maᶜnevī
Gel bu mirṣāda ḳadem bas bilesin evrādı ne

1246.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 ᶜAḳlumı yaġmaya virdüm şuᶜle-i tābān ile
Selb olup idrāk-i fehmüm lemᶜa-i raḫşān ile

2 Ṭāḳatüm ṭarḥ eyledi mekşūf olalı mihr-bān
Ḳaplamasa mīġ-i lûṭfı ḳalmaz idüm cān ile

3 Müstecābü'd-daᶜve olmakdan ıbā eyler mi dil
Cümleten pes ān-ı vāḥid bildi vicd u ān ile

4 Mümkinātuñ riştesinden baġladum bir ḫoş kemend
Ḳalᶜa-i vaḥdetde oldum vuṣlat-ı cānān ile

5 Maᶜrifet kesb eyleyem dirseñ eyā ṣāḥib-kemāl
Gel MURĀDuñ manṭıḳın gūş eylegil izᶜān ile

1247.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Gösterür fiᶜlümde efᶜāl-i ṣāḥibīn ẕāt ile
Ḳılmadı ᶜaynümde ġayrı ḥāl ile ḥālāt ile

2 Ḳāf u nūnuñ rüknini erkān ile fehm eyleyen
Cüzʾ ü kül remzinden añlar mihrini ẕerrāt ile

3 Ḳālıb-ı cisminde cismin maḥż-ı ḥikmet añlamış
Şol mubaşşar k'añlamış idrākini kerrāt ile

4 Defᶜ-i żarr itse ne vardur heyʾetin meslūb iden
Dāfiᶜüñ ḥükminde kārın añlayan defᶜāt ile

5 Gel MURĀDuñ manṭıḳın gūş eyle ey ṣāḥib-kemāl
Vaḳtüñe ḥāżır olursañ vaḳti bi'l-evḳāt ile

1248.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Āh kim şerḥ itmek içün ḥālümüz gelmez dile
Şerḥini anuñ yine bu şerḥ-i bürhānum ḳıla

2 Lā-mekān oldı mekānı verde vāṣıl ᶜandelīb
Yār ile ḥālüm nedür iki cihānda kim bile

3 Ser-firāzānı ḥaḳīḳatden işitdüm bir ḫaber
Her ne kim sulṭāndan gelse mübārekdür ḳula

4 Sırruñı pinhān idersen sırr ile ey müttaḳī
Cümleten ᶜālem ser-ā-ser berḳ-i nūruñdan ṭola

5 Bu vücūdum ᶜālem içre ḳat ḳat-ender ḳat ḳıl
Tā ki maᶜnā-yı ḥaḳīḳatden ḫaber ḳalbüñ ala

6 Gūş eyle gel MURĀDīnüñ kelāmın ey ulu
Tā ṭarīḳat dāmenine dest-i ṭırnaġuñ ile

1249.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 من عرف sırrında baḥs̱ oldı yine ᶜirfān ile
Her birisi bir kelām itdi nice bürhān ile

2 Ḳalb-i mirʾātına pes ḳılup naẓar virdüm cevāb
Bu suʾālüñüz sizüñ ḥall olımaz izᶜān ile

3 Müntehā-yı ᶜaḳl irüben bilimez bir ẕerresin
Bu rumūzuñ maᶜnisin bilen bilür vicdān ile

4 ᶜUḳde-i ḥall itmege açġıl baṣīret dīdesin
Tā niḳābuñ keşf ide Rabbüñ senüñ īḳān ile

5 Gel MURĀDuñ manṭıḳından behre-dār olduñsa ger
Kim bilür kendüñ bilesin himmet-i merdān ile

1250.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Āh kim oldı ḥabīb içün bu gün ġavġā yine
Ṣulḥ olunmadı didiler pes gelüñ ferdā yine

2 Mū-be-mū bir mū çihil yaruben olundı bihāṣ
Ḥüsnini şerḥ itmediler kaldılar evlā yine

3 Maʿnīyi fehm itmediler cümleten ʿallāmeler
Mesʾele hal olmayuben kaldı pes maʿnā yine

4 Ṭaġılup cemʿiyyet olundı zamāna vaʿdeler
Cemʿ olup miʿādda ṣuġrāyile kübrā yine

5 Ṣal vücūduñ fülkini geşt eyle baṭn-ı ʿālemi
Bu MURĀDīnüñ dilinden akdı bu deryā yine

1251.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Ehl-i ʿışḳ olan bilür ʿışḳ ehlinüñ ḥālin yine
Ten ḥicābında kalanlar bilmediler ḥāl ne

2 Lemʿanuñ ʿaksine evvel ṭutdı mirʾāt ehl-i ʿışḳ
Ṭāb urdı şems-i enver ṣındı yandı āyine

3 Daʿvī-i ʿışḳ itdiler vaṣlın temennā itmege
Pes ṭaleb kıldı ḥabīb anlardan iki beyyine

4 Cān ile cānān arasında ḥicābın refʿiden
Meyl idüp aldanmadılar māsivānuñ alına

5 Cān ü tenden cümleden vaz olmayınca ey gönül
Vākıf olmaz kimse bi'llāhi MURĀD aḥvāline

1252.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Ṣūret-i eşyā durur mirʾātda peydā yine
Çünki ẓāhir olasın anlar olur iḫfā yine

2 Nār-ı dūzaḫdan sanurdum ʿālemün zülmātını
Perde-i hicrüñden olmış eyledüm ısġā yine

3 Gerçi kim dirler ʿuluvv-ı himmeti īmāndan
Saña tefvīż itmişem sen eylegil aʿlā yine

4 Ḥaḳḳı bāṭıldan ayırmayınca kendüm bilmedüm
Ben cemāline senüñle olmışam bīnā yine

5 Ben MURĀDı bilmişem sensin murādum dāʾimā
Dāʾimā idersin iḥyā eylegil iḥyā yine

1253.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Dil cemāl-i yāre mirʾāt oldı çün mirʾātı ne
Āyine ṭutdı göñül mirʾāt olup mirʾātına

2 Ẕātumı ḥayretde buldum مَا عَرَفْنَا didi çün
Ḥaḳḳ meşrūt oldı ẕātüm ẕāt idine ẕātına

3 Naḳş-ı bi-ālet durur ger sende var ise naẓar
Nāẓır-ı naḳḳāş ol ḳılma naẓar ālātına

4 Ḫālıḳı oldı müsebbiḥ her ne kim var kāʾināt
Aç ḳulaḫ olma aṣem bu mümkināt aṣvātına

5 Ey MURĀDĪ ʿārif iseñ ʿārif-āne cünbiş it
Ḳıl naẓar her nesnenüñ sāʿat ile evḳātına

1254.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Bir seḥer gördüm ḥabībüm nūrdur aẓvāyile
ʿAyn ile buldum yaḳīnüm mihrini sevdāyile

2 Çār eṭrāfum yine memlū olupdur ser-te-ser
Her naẓarda bir vücūda irmişem peydā ile

3 Maẓhar-ı nūr-ı ḥaḳāyıḳdur ḥaḳīḳat serveri
Neşr-i berḳ eyler velīkin ʿāleme iḫfā ile

4 Revḥ-i rūḥa irmedi ṣol kim ḥayātın istedi
Bu beḳā el virmez illā kim meger ifnā ile

5 Ey MURĀDĪ ʿālemüñ ḳalbindedür ʿışḳuñ senüñ
Ṭavf iderlerse n'ola Kaʿbesini Baṭḥā ile

1255.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Cürʿa nūş oldum yine cānān elinden bir gice
Bende iḥsān aldı yaʿni ḫān elinden bir gice

2 Māha ḳarşu ẕevraḳ-ı dil gezdi bir baḥr üzre āh
Lüʾlü vü mercān ile toldurdı ʿummān bir gice

3 Çūn müzeyyen eyledi encümleri zav-ı kamer
Mihr-i rahşān oldı hānum māh-ı tābān bir gice

4 Bülbül-i nālāna karşu verd-i ahmerdür küşād
Yaᶜni ᶜālem ᶜālem içre buldı ezmān bir gice

5 Hāzır olmışdı gönül gam-hānesi gam-hānede
Ey MURĀDĪ yaᶜnī sultān oldı mihmān bir gice

1256.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Kalıbum kıldı muhammer çūn ezel tedbīr ile
Anuñ içün oldı bu tedbīrümüz takdīr ile

2 Hamdu li'llâh āb ü āteşden necātı bulmışuz
Cümle ecsādı muhammer olmışuz tahmīr ile

3 Kavs-ı kudretden kılan pertab çun sehm-i kader
Bulmışuz kavvāsını menᶜ iderüz bir tīr ile

4 Kābe kavseynüñ nedür sırrını şoldur añlayan
Ok gibi tayy itdi pes urdı nişānın bir ile

5 Bu MURĀDuñ beyyinātı hadd ü ᶜadde sıgmadı
Kande kaldı kim beyāna ol gele tahrīr ile

1257.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Hōş-hısāl ol bakmağıl sen herkesüñ güftārına
Kalbüñi kıl bahr-āsā gözle kim her kārı ne

2 Māᵓil-i cā vü haşem olma sebāt olmaz aña
Zuhr-ı uhrā kıl taleb bakma cihān etvārına

3 Cāy-ı süknā olmadı pes bir rıbāt-ı köhnedür
Bu cihānuñ her ki geldi kendi göçdi dārına

4 Zāhir ü bātında maᶜmūr ol budur devlet saña
Ol mücāhid girmeyesin tā ki dūzah nārına

5 Merd-i Hakkānī degüldür şol kişi kim ey MURĀD
Vaᶜdeye kıla tahallüf turmaya ikrārına

1258.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Gösterür her veche yüzden bize sūret āyine
Cümlenüñ nakş-ı hayālin dil komışdur āyine

2 Leyle-i ẓulmāda gördüm bir ḳamer olmış ᶜayān
Cümleten seyyāreler yüz urmış anuñ pāyına

3 Rūz-ı rūşen oldı çün kim geldi mihr-i tāb-ver
Cemᶜ olup māh ile encüm uydı anuñ rāyına

4 Maġrib ü maşrıḳda gördüm iki ᶜaynüñ lemᶜasın
ᶜAyn-ı vāḥid oldı Ḥaḳḳum ṣanmaġıl ḳolayına

5 Sen tefekkür eyleme kim bilesin māhiyyetin
Bu MURĀDĪ ṭārikü'l-fehm oldı yañıldun yine

1259.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ḳalb-i mirʾātumda ḥāşā gerd ola ẕerrece
İbtidā vü intihā bil oldı baña ẕerrece

2 ᶜİlm-i ḥikmetdür ᶜulūm-ı evvelīn ü āḫirīn
Levḥ-i maḥfūẓum benüm olmaz müberrā ẕerrece

3 Bu vücūdum fülki seyr eyler muᶜallāḳdur hevā
ᶜAyna almaz mevc urursa cümle deryā ẕerrece

4 Nūr-ı şemsüm şöyle ṭutmışdur cihānı ser-te-ser
Cümle ᶜālemde ne kim var oldı aẕvā ẕerrece

5 Bu MURĀDuñ bilmek isterseñ eger māhiyyetin
Olmasun ᶜaynuñda dünyā vü temāşā ẕerrece

1260.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ġāʾibüm ḳalbümde buldum ᶜışḳ-ı dil-dārı yine
Yāra yār oldum velī kendümdedür yārı yine

2 Müstedām oldum müdām olsun bu ᶜayşüm dōstum
Başuma çıḳdı benüm bu ᶜışḳ-ı ḫummārı yine

3 Semᶜ-i cāna çün nidā geldi şeref virdi bize
Cümleten keşf eyledi bu sırr-ı esrārı yine

4 Meclis-i ᶜışḳ içre gördüm ol yüzi bedr-ayı çün
Şems-i ġarrāsı muḳābil ḳıldı dīdārı yine

5 Gel MURĀDĪden bu ḳavli istimāᶜ eyle hemān
Cānını ᶜarż eyler iseñ işte bāzārı yine

1261.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ebr-i ḥikmet reşḥasın ṭamzurdı çün kim ʿāleme
Kimini emlāka virdi kimisini ādeme

2 Maʿrifet bābında baḥs̱ itdi ʿuḳūl-ı evvelīn
Āḫirīnüñ ʿaḳlı olmışdur ziyāde lā dime

3 İftitāḥ ile küşāde oldı bāb-ı maġribīn
Dest-i ḳudret maşrıḳeyne ṣalsa n'ola demdeme

4 Çerẖ ṭolābında gördüm delve girmiş bir melek
Ḳısmet eyleyüp gezer erzāḳı ol her bir feme

5 Gel MURĀDuñ manṭıḳından diñle ḥikmet sözlerin
Şād olasın uġramaya bir nefes ḳalbüñ ġama

1262.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 يا عظيم الامر فاحكم بيننا انت اله
اننا مطيعا كان في ارض صباه

2 Emrüñi ḳayd eyledüñ ḥükmüñde tā ola muṭīʿ
Cümleten kimse eger mīr u gedā vü pādişāh

3 Yā ʿazīzā ḳādirā ʿizzet yaraşur saña kim
Kim saña baş egmeye ḥāli anuñ oldı tebāh

4 Sensin ol sulṭān-ı aʿẓam bī-vezīr ü bī-naẓīr
Bī-mis̱āl ü bī-cidāl ü bī-raʿiyyet bī-sipāh

5 Ḥamd ü minnet bu MURĀDĪ ẖalḳ idüp ḳul eyledüñ
Vaḥdetüñde ẖıdmetin yegdür gerekmez milk ü cāh

1263.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Revzen-i çeşmümde manẓūr oldı nāẓır yār yine
Ḥamdu li'llâh furṣatı yevmi ḳomadı yarına

2 Muḥkem itmiş ʿahdini anda vefāsın gözledi
S̱ābitü'l-ḳavl oldı eyleyüp vefā iḳrārına

3 Ey kemāl-i ḳudretin ʿarż ideli ʿālemlere
Ehl-i ʿaḳla emr idersin baḳmaġa eṭvārına

4 Lāyıḳ-ı esrār odur kim ser vire virmeye sırr
Sırr-ı vaḥdetdür sirāyet eyleyen ās̱ārına

5 Ey MURĀDĪ ḳābiliyyet oldı şarṭ-ı dād-ı Ḥaḳ
Lemʿa-i nūr-ı tecellīdür baḳan envārına

1264.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Eylemişdür çünki efvāh içre peydā elsine
Anuñ içün ismini her yirde gūyā elsine

2 Ey ʿayānın isteyen bu güft ü gūdan vaz gel
Ser fidā ḳıl virme sırr olsañ ser ü pā elsine

3 Ey zebānın depreden elfāẓa maʿnā bilmedüñ
Ṣūret-i ḥükmüñde gör yazmış mı ṭuġrā elsine

4 Vāḥid olmayınca keẕretden vāḥid olmaz fuʾād
Ḥaḳ bulunmaz ḳılmayınca ẕikr-i inşā elsine

5 Ey MURĀDĪ biñde bir evṣāfuñ olmaya beyān
Olsalar ūlā vü uḫrā cümle dünyā elsine

1265.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 ʿÖmri harc eyler yolunda ʿāşıḳ-ı dil-dāde āh
Her ne deñlü kim şitāb itse görinür özge rāh

2 Lāyıḳ-ı cāh-ı viṣāl olmaga saʿy eyle meded
Andan özge her ne kim ola hebādur milk ü cāh

3 Ey ʿazīz-i Mıṣr-ı dil her عُسْر'e يُسْر oldı ḥisāb
Bulmaz idi ʿizz-i Yūsuf çekmeseydi renc-i çāh

4 Gel temennā idelüm dāʾim rıżā-yı ḥażreti
Kim ola anuñ rıżāsında ebed olmaz tebāh

5 Ey MURĀDĪ ṭālib-i ʿizzet olursañ bilmiş ol
Ḳıl ḳanāʿat kim ḳanāʿat ehli oldı pādişāh

1266.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Cümleten mevcūdı añla bā-ı bismillâhda
Kendüzüñ terk eyle tā kim bulasın Allâhda

2 Cāvidānī maʿrifetdür añla sırr-ı مَنْ عَرَفَ
Āgāh olam dir iseñ vaḳtüñ geçür āgāhda

3 Ger ġınāya mālik iseñ eyle ḳāniʿ nefsüñi
İki çeşmüñ olmasun hergiz gedā vü şāhda

4 Çūn ṣırāṭ-ı müstaḳīmi kurdı Rabbü'l-ʿālemīn
Ġayrı terk it çog olur çūn elsine efvāhda

5 Ey MURĀDĪ ḥāmid ü maḥmūdı fark itmek nedür
Ḳādir ü maḳdūrı farḳ itmekde oldı rāhda

1267.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Her kişi dünyāda meşġūl oldı bir kār üstine
Saña meşġūl olmışuz biz kār ber-kār üstine

2 Lāle-zāruñ seyrin eyler bāġ-ı dehre aldanan
Bize seyr itdür cemāluñ şems-i ḫūn-bār üstine

3 ʿĀşıḳ olan kimsede nāmūs u ʿār itmez ḳarār
Dökseler bir ḳaṭre ābı maḥv olur nār üstine

4 Ṭaşra çıḳma noḳṭa-i devr eyle ey ṣāḥib-kemāl
Dest-i ḳudretdür ḥavāle çünki pergār üstine

5 Ey MURĀDĪ oldı her zī-ʿilmüñ üstinde ʿālīm
Anuñ içündür muḳarreb geçdi ebrār üstine

1268.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 ʿAyn-ı vaḥdet keṣreti maḥv ü hebā ḳıldı yine
Fülk-i dil bir ulu baḥri āşnā ḳıldı yine

2 Ḥażreti ḥażretde bildi Ḫ żr-ı dildür bā-ḥayāt
ʿÖmr-i sermed ʿilmine pes ibtidā ḳıldı yine

3 Āb-ı rūyuñ ṭamzurur çūn ḳıbleye āb-ı ḥayāt
Ḳaṭresinden kāʾināt üzre ʿaṭā ḳıldı yine

4 Çūn cemāluñ ʿaksini mirʾāta ḳıldı rū-be-rū
Bu sebebden biri birine vefā ḳıldı yine

5 Ey MURĀDĪ merd-i Ḥaḳḳānīdedür ʿarş-ı ʿaẓīm
Lā-beyānīden beyānın iḳtiżā ḳıldı yine

1269.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Ey cenāb-ı kibriyāsıdur münezzeh min-sivāh
Ey ġuyūbı oldı ġaybe'l-ġayb pes lā-iştibāh

2 Ġarḳa-i baḥr-ı ḥayāt olmaz kişi illā meger
Eyleye hā-i hüviyyetden varup mirṣāda rāh

3 Ol müsebbibdür sebebler maẓhar-ı ḫallāḳdur
Oldı maḫlūḳāt virdi anlara ḥālince cāh

4 Mevt oldur iḫtiyārı ola mużṭarr olmaya
ʿĀşıḳ-ı miḥnet-keşe miḥnet maḥabbet çūn güvāh

5 Ey MURĀDĪ seyyid-i evlād-ı insān olmadı
Olmayan ḫānum muvaḥḥid ḥālini ḳıldı tebāh

1270.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Tāb uraldan ᶜaks-i rūyuñ tābdur ᶜālemlere
Dem-be-dem dil ārzūsı irmegedür demlere

2 Manẓar-ı ᶜayn olmaġa imkāna yokdur dest-res
Ḥaşr-ı neşri ḳıldı berzaḫ ᶜālem-i ādemlere

3 Sırr-ı sübḥānī hüveydā ḳıldı ḳalb-i enbiyā
Evliyāya muḳtebis efvāh düşdi femlere

4 Aᶜref-i eşyā nedür ger añlar iseñ ᶜilm ile
Menzil-i ḥaḳḳe'l-yaḳīnüñ ḥamd ider el-ḥamdlere

5 Ey MURĀDĪ aᶜẓam-ı ism oldı mīm-i ism-i Ḥaḳ
Şol müsemmāyı bulanlar irmez aslā ġamlara

1271.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Ṭāḳati n'eyler şu kim ᶜayn-ı cemālüñ seyr ide
Ḥaḳḳını buldı şu kim Ḥaḳḳ-ı kemālüñ seyr ide

2 مَارَاَيْنَا صَقَّهُ اِلَّا رَاَيْنَا جُمْلَةً
Şol bilür kim ḥükmi mīm-i elf (ü) dālün seyr ide

3 Fāş ḳılmadı ᶜaceb ḥikmetde sırruñ gözleyen
Ḥāl-i vaṣf olmaz şu kim ḥālinde ḥālüñ seyr ide

4 Rāġıb-ı rāh-ı necāta yol bulunmaz ẕerrece
Tā meger her kārunı göre me'ālüñ seyr ide

5 Ey MURĀDĪ mürşid-i kāmil gerekse her kime
Elde dilde arayup varup maḳālin seyr ide

1272.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Ber-kemāl oldı şu kim senden kemālin ögrene
Yoḫsa olmaz ḥāṣılı ġayrīde ḥālin ögrene

2 Āyine ṭutmaḳda maḳṣūd ṣunᶜadur aṣl-ı naẓar
ᶜĀḳıl olmaz ḥüsn içün zeyn-i cemālüñ ögrene

3 ᶜĀlemüñ ᶜayn-ı baṣīret birle baḳ āsārına
Gelmedi dünyāya ādem kim ḫayālin ögrene

4 ᶜÖmri cān itmekdedür aṣl-ı hüner ey ẕū-fünūn
ᶜĀlim oldur ᶜilm ile kendü me'ālin ögrene

5 Menzil-i ᶜulyādadur hem ᶜarş-ı aᶜlā meskeni
Ey MURĀDĪ Muṣṭafānuñ kim ḫıṣālin ögrene

1273.

Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 ^{c}Ömr ü ^{c}izzetden gelür bir fā'ide a^{c}māl ile
Ḳurı ġavġāyı n'idersin zinde olġıl ḥāl ile

2 Ḳabl ü ba^{c}di terk idüp merżā gözet fi'ṣ-ṣubḥ u şām
Yüz ṭuta tā kim ḳabūl-ı zü'l-celāl iḳbāl ile

3 Rāki^{c}-i sācidde aṣl olmaz ne ṣūret ḥāceti
İster iseñ gözle ma^{c}nāyı ḳamu ef^{c}āl ile

4 Ṭarḥ iderseñ senlügi senlük senüñdür bī-gümān
Sen seni cehd eyle tā kim bulasın bir bāl ile

5 Ey MURĀDĪ seb^{c}a-i ebḥar olursa ger midād
Biñde bir ḳavlüñi yazmaya senüñ aḳvāl ile

1274.

Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Encüm-i sa^{c}d oldı ṭāli^{c} bahr-ı deryā üstine
Ṣanasın kim mihr-i ^{c}ālem ṭoġdı dünyā üstine

2 Ey vücūdum şerḥini şerḥ eyleyen kāmillere
Sen cemāle olma şāriḥ gel bu peydā üstine

3 ^{c}Ālem-i vaḥdetde keṣret ^{c}ilmini ḳılma ṭaleb
Nār-ı vādīyi gözetme dest-i Mūsā üstine

4 Çūn celāl-i kibriyāda perde aṣmış bi't-temām
Ṣaḥv-ı ġarḳı ḳıl temennā ^{c}arş-ı a^{c}lā üstine

5 Gel MURĀDuñ gör kelāmın sem^{c}-i cāna al hemān
Naṣṣ-ı ḳāṭı^{c}dur kelāmı cümle gūyā üstine

1275.

Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Bizdedür ālām-ı ^{c}ışḳ ammā devāsı yārda
^{c}Işḳ iledür ḥāl-i dil tekrārdur tekrārda

2 Çeşmümüz revzenleri oldı küşāde ṣubḥ u şām
Dīde-bān-ı ḥayret olmış ġarḳa-i dīdārda

3 ^{c}Ālem-i ^{c}ulvīde şems-i neyyir itmese ṭulū^{c}
Kim bilür ide ne vardur bu yoġ ile varda

4 Mah u ḫurşīd ü sitāre devr ider bir kār içün
Gerçi dirler var delā'il ḳubbe-i devvārda

5 Ey MURĀDĪ ẓāhir ü bāṭında vardur cünbüşüñ
Mümkināt-ı cümle ^{c}ālemdür saña iḳrārda

1276.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 ʿİlm-i ḥikmet dād-ı Ḥakdur pes virilmez degmeye
Ḥakka minnet anuñ içün egmedüm ser kimseye

2 Niʿmet-i kübrādadur elḥamdu li'llâh zātumuz
Maʿnīmüz ʿirfān ile memlū dahi şükr ol deme

3 Ḥāşa li'llâh ben taḥayyürden bunı yād itmezem
Şükr içün dirven ki zīrā ḥamd lāzım ādeme

4 Ādem oldı ol ki dāʾim ḥamd ide Allâhına
Ḥāmid olana Ḥudā lûtfın ziyāde eyleye

5 Bu MURĀDĪ ezʿaf u aḥkār olupdur cümleden
Ḥāşa kim ḥadden ziyāde bunda bir söz söyleme

1277.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Gözlerem mirʾātını çün dīde-bān itmiş yüze
Gözleyüp ammā temāşāsın nihān itmiş yüze

2 Rāġıb-ı ʿışka suʾāl itdüm gönül āyīnesin
Söyledi bir vech ile kim tevʾemān itmiş yüze

3 Ṣubḥ-dem ʿaks-i ruḥından şemse nūr itmiş ʿaṭā
Māha kılmış rū-be-rū anı zamān itmiş yüze

4 Çün muṣavver eyledi taṣvīrini her ṣūretüñ
Kimi bī-cān eylemiş kimini cān itmiş yüze

5 Ey MURĀDĪ bu kemāle degme irmez kimsene
İrişür illā şu kim senden ʿayān itmiş yüze

1278.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Çun أنا الله āyetin yazdı kalem nūn üstine
Anuñ içün ḥükmi cārīdür bu kānūn üstine

2 Şuʿlesidür mihr-i ʿışkuñ berk uran dünyāda āh
Tāb-ı şemsi berk uran sanma bu māhuñ üstine

3 Emrini takdīrine kılmış ḥavāle ser-te-ser
Cümleten ʿālemleri taḥmīl idüp nūn üstine

4 Rāġıb iken raġbeti insāna saʿy itmiş meger
Pes niçün cürm ʿadd ider kan olmadı çün üstine

5 Katredür ṣūretde oldı līk deryā bu MURĀD
Her ne kim kılmış durur kıldı bedel on üstine

1279.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Yāre ḳarşu göz niçe doysun cemāle baḳmaġa
Nāḳıṣ olan gözümi bulur kemāle baḳmaġa

2 Rūz-ı ᶜıyd oldukda tāb-ı şemse gözler mi doyar
Anca ḳādir derk ile şebde hilāle baḳmaġa

3 Çūn cevāb istermiş ol yār-ı güzīn ᶜuşşāḳdan
İẕn virsün pes kitābından suʾāle baḳmaġa

4 Ḳīl u ḳāli ṭarīk olmayınca ey vāsiᶜ zebān
Ḥāşā vü kellā ḳomazlar saña ḥāle baḳmaġa

5 Ey MURĀDĪ ẓûlmet-i hicrān ile şeb dīdeye
Rūzda kim ḳor anı ᶜayn-ı viṣāle baḳmaġa

1280.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Bilmezem kim sen nigāra n'eyledüm cürm ü günāh
Baña hicrüñ çekdürüben itdürürsin her gün āh

2 Mū gibi inceldi cismüm şevḳ-i zülfüñden senüñ
Yāvī ḳıldum kendümi zerd oldı beñzüm hem çū gāh

3 ᶜĀşıḳuñ n'eyler nigārā bu cihānuñ ᶜizzetin
Āsitānuñ beklemek yiter aña ᶜizzetle cāh

4 Dil-ẖalāṣ olmak ne mümkin ey şeh-i Yūsuf-cemāl
Çūn anı bend itmege ḳılduñ zeneẖdānuñda çāh

5 Āsmān-ı ḥüsn içinde gerçi var meh-pāreler
Cümlesi seyyāredür ḳatuñda ey gün yüzlü māh

6 Yoluña varum virür olsam piyāde tañ mıdur
Ruẖlaruñ şevḳine cāna berde oldı cümle şāh

7 İki dünyāda MURĀDĪ bulmak istersen murād
Āstānın eyle ol şāhuñ hemīşe secde-gāh

1281.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Burḳaᶜın ḳaldurdı dil-ber çūn cemālinden yine
Ekmel oldı dil kemāl ile kemālinden yine

2 İrmedi rāz-ı nihānuma ᶜuḳūl-ı kāmilīn
Rāz-ı pinhānum sorarsañ sor ẖayālinden yine

Tūtī-i cāna döner söyletmek içün āyine
Añla güftārını güftār-ı zülālinden yine

Çün ᶜurūc eyler burāk-ı ᶜakl-ı kāmil berk-vār
Saçılan bir reşhadur eşkāle bālından yine

Gel MURĀDuñ diñle kavlin añla gāyet derk ile
Diñle gel anı makāl ile makālinden yine

1282.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Kalbümi mirᵓāt idelden muntazırdan zāhire
Nūr-ı iclā matlaᶜından ola çün kim bāhire

2 Hātıruñ bulundı çün āyinede āyinesi
Mahv olundı kalmadı hātırda her kim hātıra

3 Fıtratuñ insān olupdur kıl tefekkür fātırı
Hālıkuñdur fātıruñ hamd ile dāᵓim fātıra

4 ن حرف sırrın bilür şol kim olur ᶜarrāfdan
İbtidāda bilmeyen yüz dutsun ᶜarz-ı kādire

5 Bu ne hācetdür ki ferdāya komak bu hāleti
Ey MURĀDĪ haşr ola gör işte arz-ı sāhire

1283.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Revnak-ı hüsnüñ görelden turfe-hāl oldum yine
Līk hicrüñden habībüm bir hayāl oldum yine

2 İktibās itdüm çü hüsnüñden bu hüsnüm gülşenin
Bülbül-i gūyā olup sāhib-makāl oldum yine

3 Ser-be-ser serrā vü garrā sohbetin kıldum kamu
Zū'l-cenāh olup hemān bāl ile bāl oldum yine

4 ᶜĀlemüñ tavrında çün tavr-ı hayālin añladum
Pes hicāb-ı gayb ile sāhib-celāl oldum yine

5 Ey MURĀDĪ çün murādında murādın gözledüm
Pes celālinden çıkuben zū'l-cemāl oldum yine

1284.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 İsmini gördüm müsemmā seyr idüp āvāzda
Bulmışam lākin müsemmā pes gelüp bünyādda

2 Mahzen-i ᶜilm-i maᶜānī oldı meşrūḥ üzre şerḥ
Geh celāl ü geh cemāl oldum ġam ile şadda

3 Şemmeden bir şemme meşmūm nükhet-i nigū müdām
Muktezādan murtazāya bī-eserdür bādda

4 Hüsnini aḥsen kılupdur çūn didüm aḥsen aña
Virdi anı yevm-i evvelde daḫi miᶜādda

5 Gel MURĀDuñ manṭıkından añla bu dürlü kelām
Bulmayasın anı sen bir ᶜālim-i üstādda

1285.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Yūsuf-ı dehrüm baña sorma suʾāli çahda
Ḥāl-i Yaᶜkūbı suʾāl eyle firāk u ahda

2 Ey ᶜazīz-i Mıṣr-ı dil ruʾyāña taᶜbīr isteme
Kim hased kılmaya iḫvānum saña bu rāhda

3 Hüsn ile meydāna gelseñ tāb olur ḫūbān-ı dehr
Zen-cihānuñ hudᶜasına uyma ol Allâhda

4 ᶜİsmet-i ṣıdkı hemān yirden kılma kalbden
Mekr ile sicn-i belā dāmına düşseñ gāhda

5 Ey MURĀDĪ sözlerüñ cevher durur yā kīmyā
Anuñ içün oldı güftāruñ kamu efvāhda

1286.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Devha-i tevḥīdi ẕikrüm arz-ı izᶜān üstine
Virdi esmārını pes elvān elvān üstine

2 Yaġdurupdur ebr-i himmet lûtf ile tedrīc ile
Tāzelendi yagdı çūn bārān bārān üstine

3 Münderic oldı pes anda nice elvān-ı varak
Kadd-i bālā çekdi pes ebdān ebdān üstine

4 Yinciler yayıldı havl-i kuvvet aḥvāl üstine
Himmet ile bagladı meydān meydān üstine

5 Geldi üstine nice biñ biñ tuyūr-ı muḫtelif
Kimi sālim kimisi kıldı nice kan üstine

6 Bād-ı bürhān istedükce virdi āvāz-ı bülend
Baş salup kıldı tesbīḥini itgān üstine

7 Naṣṣ-ı katıᶜ bur MURĀDuñ her cevābınuñ biri
Aña geldi nice biñ bürhān bürhān üstine

1287.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.––– .––– .––– .–––)

1 Ḫafīdür rūy-ı dil-dārum egerçi çeşm-i aġyāre
Velīkin vechine nāẓır durur yārüñ bu her bāre

2 Ḳulaḳ urmaḳda güftāra kim ola kim vire ṭāḳat
Velīkin ṭāḳat irgürmek gerekdür bize bir pāre

3 ᶜAẕāb oldur bize ey yār ki bir dem yārdan ayru
Düşerse laḥẓası ḫānum olur bir yıl yılı ara

4 Şu kim bilmeye vuṣlat ᶜālemin dünyā seve ey dil
Serini ṭaşa ursun sīnesini eylesün pāre

5 İlâhi senden ayırma dili senden beni senden
Şu māhī çıḳa deryādan anuñ ḥāli neye vara

6 MURĀDĪ baḥr-ı aᶜẓamdur ḳamu ᶜālem durur māhī
Eger māhiyyet istersen o deryāda özüñ ara

1288.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.––– .––– .––– .–––)

1 Ḳaçan kim yāre ṭuş olsam beni tenhā ider cümle
Ḳaçan kim görmesem kendin baña imlā ider cümle

2 ᶜAcebdür ḥāl ey ṭālib rumūzın fehm idersen ger
Çü faṭırdur ḳamu ᶜilmi neden inşā ider cümle

3 Ḥayāt-ı rūḥdur ve ammā saᶜāti rācih
Beḳādur ravża-i ᶜadni hemīn ibḳā ider cümle

4 سَلَامٌ فَادْخُلُوهَا خَالِدِينَ oldı cevāb el-ḥaḳ
Muᶜammerdür bu ᶜömr-i cāvidāna cā ider cümle

5 MURĀDĪ ḥāʾil olmaz çün saña kevn ü mekān taḥḳīḳ
Ne kim senden gelür dünyā ile ukbā ider cümle

1289.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.––– .––– .––– .–––)

1 Seḥer tāb-ı cemālüñden żiyā düşdi çü dünyāya
Mülāzım oldı insāna melāʾik düşdi ġavġāya

2 Ṭavāf içün ḳonuldı żāhirā beyte'l-ḥarām el-ḥaḳ
Velīkin ḳalb-i insānī muṭāf ᶜarş-ı muᶜallāya

3 Ḥicābdur rūḥdur ᶜālem velī rūḥ anādur perde
Fürūᶜı aṣlā degişmez şular ki gözledi pāye

4 Ālā-yı nāẓır-ı hey'et küşāde-çeşm olup gözle
Güneşden nice nūr olur tokunduğınca bedr-aya

5 MURĀDuñ hüsn-i taᶜbīrin işiden gaş olur elbet
Meseldür maḥv olur el-ḥak düşerse ḳatre deryāya

1290.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Miṣāl-i ḥikmet-i fıṭrat çū peydā oldı inşāda
Naẓīr olmadı misl olmaz müberrādur muᶜallāda

2 Rüsūm-ı ẓāhir ü bāṭın egerçi girdi eşkāle
Muᶜayyen olmaz idi bu muᶜīn olmasa peydāda

3 ᶜArūs-ı nev gelür bir bir aña damad olur ᶜālem
Karār itmez bir iki gün gider ᶜālem daḥi bāda

4 Ḥabīb-i cān u dil cāna revā mıdur ḳaça bizden
O ḥāşā kim ḳarār ide velī ferd oldı aᶜlāda

5 MURĀDīnüñ vücūdında cihānuñ cānıdur ẓāhir
n'eylesün ismi muᶜammādur bu dünyāda

1291.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Taᶜalluḳ ḥükmidür ey dil ḥicāb olan dil-ārāya
İkilükden geçerseñ ger bulasın sen daḥi pāye

2 ᶜUmūmen millet olmışdur bu dünyā gerçi ser-tā-pā
Velīkin vāḥid olmaḳdur bula dil rāh-ı aᶜlāya

3 Ḥitām-ı cümleden vaz ol cihān u cāndan el çek
Ḥicāb-ı ġayrīdan geç kim salasın cümleye sāye

4 Vücūduñ żav-ı nūrından eger mihr ola ey meh-rū
Virürsin nūr-ı tābānı ḳamu seyyāre vü aya

5 MURĀDĪ ᶜilm-i ezberde kitāb-ı ders-i fetvā yok
Ḥabīb ile ḥabīb olduñsa girmez kimse araya

1292.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 ᶜAzīzüm ᶜizzetüñ ᶜizzetdedür ᶜizzet kemālinde
Kemālüñ şerḥini şerḥ itmege başlar cemālinde

2 Cemāl-i lā-naẓīrīdür cemīlü'l-vaṣf olan ey dil
ᶜAyān-ı bī-nihānīdür nihān olan bu ḥālinde

3 Nihān olmak ne mümkindür ᶜayān-ı bā-beyānuñ āh
لا لا vech-i kübrādur misāl olmaz misālinde

4 Nesīm-i subh-ı sādıkdan hayādur cān-bahş ammā
Beni hayrān ider hüsnüñ zamīrümdür hayālinde

5 Eger var ise insāfuñ gör imdi ᶜayn-ı Hakk ile
Ne cevherler mübeyyendür MURĀDīnüñ makālinde

1293.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Kanādil-i mahabbetdür yanan hücrāt-ı kalbümde
Cemālidür hüveydā her seher mir'āt-ı kalbümde

2 ᶜUlūm-ı zāhire bātın yine bu bātına zāhir
Zuhūr-ı ᶜalleme'l-esmā benüm āyat-ı kalbümde

3 Kemāl-i ehl-i ᶜirfāna kemālidür viren revnak
Kemāl-i bī-nihāyetdür benüm isbāt-ı kalbümde

4 Hıredden hāric olanlar mükellef olmadı aslā
Bu teklīf-i ᶜibādetdür hıred evkāt-ı kalbümde

5 MURĀDĪ ᶜarsa-i hikmetde çün kān eylemiş ᶜilmi
Maᶜārif kūyıdur her dem dönen hālāt-ı kalbümde

1294.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Hudāvendüm zahīrümdür benüm her dürlü kārumda
Cemāl-i lā-misālidür ki var eyledi varumda

2 Kamu ᶜālemlerüñ vasfını sordum çerh-i devvāra
Benüm tāb-ende māhuma haber virdi karārumda

3 Refīk-i dil-nüvāzumdur dutar destinde mir'ātı
Nazar-gāh-ı Hudādur bu durur dā'im kenārumda

4 Elā yā eyyühe'l-ahbāb nedür maᶜni-i zāt el-hak
Eger añlamak istersen görürsin yine yārumda

5 MURĀDuñ ᶜayn-ı vahdetde iki yanı beraberdür
Nice yüz kerre yüz biñ fülk ola gezmiş bihārumda

1295.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Çü gaybından virür ᶜuşşākına bir özge hāl Allah
İder zāhir o hāletden nice dürlü makāl Allah

2 Anuñdur ġayb ile ᶜaynı hem ūlādur hem uḫrādur
Velī her kişiye virmiş durur özge ḫayāl Allah

Ezelden bī-ḫaberlerdür ebedden oldılar mebhūt
Velīkin ber-taraf ḳılmış ṭarafda lā-yezāl Allah

Çū vaṣfın vaṣf idem didi velī lāl oldı vaṣṣāfı
Celālinden ḥicāb urdı cemāle ẕü'l-celāl Allah

5 MURĀDĪ dest-i zārın refᶜ ider ol yüce der-gāha
Cemālinden diler keşf ide ẕātın ẕü'l-cemāl Allah

1296.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.--- .--- .--- .---)

1 ذَكَرْنَا اِسْمَهُ بِالشَّوْقِ وَقُلْنَا يَا اَللّٰهْ
هُوَ اللّٰهُ الَّذِي رَبٌّ رَحِيمٌ قَادِرٌ اَللّٰهْ

2 Taḥayyür kapladı ins ile cinni cümle eşyāyı
O ḥayretden ḫalāṣ içün didiler cümleten Allah

3 O bir maᶜbūd-ı ᶜālemdür ki yoḳdur ġayrı illā hū
Kamunuñ vird-i mevcūdı olupdur cümle ismu'llah

4 Olupdur sırr-ı iḫfāsı girü oldı temennāsı
Nedür añla dil-ārāsı eger kim dir iseñ Allah

5 Bilā ḥarfin nedür ḳāli gel imdi añla maᶜnāyı
MURĀDĪ buldı aḳṣāyı çū söyler dem-be-dem Allah

1297.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.--- .--- .--- .---)

1 Cemālüñ revnaḳıdur ᶜālemi cānā ḳılan tāze
Senüñ ḥüsnüñ olupdur maşrıḳ u maġribde āvāze

2 Muᶜammā oldı ismüñ nükhetinden çūn gül-i aḥmer
Anuñ çūn ᶜandelīb aġlar aña ḳarşu çıḳup yaza

3 Seni medḥ ü s̱enā eyler gönül ṭūṭīsi her demde
ᶜUrūc eyler varur ᶜarşa ḳaçan başlaya pervāza

4 Temevvüc eylese deryā-yı dil ᶜālem olur ġarḳ-āb
Velī eyler teʾennī her işinde gözler endāze

5 MURĀDĪ sözlerin ᶜāḳıl iseñ cāna ḥamāʾil ḳıl
Bunı bil bellü degme kimse maḥrem olımaz rāza

1298.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.--- .--- .--- .---)

1 Besī āfāḳı geşt itdüm görüp bu levn-i ḥażrāda
Senā-ḫvānı olupdur dil aña ḳarada deryāda

2 Semāʿ-ı ṣavt olupdur çūn ṣuheyl-i bād-ı pāsından
Mirārendür bu tekrārı gelüp beyżāda sevdāda

3 Alupdur nefḫadan behre ʿaṭā bulmaḳ bulunmaḳda
Olup dāʾire ḳudretde devür ire müdārada

4 Ṭolu ḥikmet ʿulūmında ʿilimdür her kemālātı
Müyesserden cemīʿ-i ṭavrıdur rükn ile ālāda

5 MURĀDuñ kim ola güftārını fehm eyleye cānā
Beyān ister iseñ ḳo keṡreti şuġl ile tenhāda

1299.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Senüñ ḥüsnüñ şuʿāʿı olalı ʿālemde tābende
Māh-i mihrüñ vücūdı ḳalmadı bir źerre ʿālemde

2 Ṣatan ʿışḳuñı ġayrüñ ʿışḳına cānā aña Ḥaḳdur
Serin ṭaşlara ursun bilmedi bāzārını bunda

3 Ne demdür bu demüñ kim aġladur dem ʿāşıḳa hicrüñ
Velīkin bir dem-i vaṣlüñ ṭutar biñ dem yirin demde

4 Enīs olalı ʿışḳuñla dilüm bir lezzet almışdur
Baña aġudan acıdur lisānum ger uram ḳande

5 Ne kim var ise ġayrüñ cümleden buldum nihāyet ben
Velī sende nihāyet bulmayuben ḳaldum efkende

6 Tecessüs ḳılma ġayrīdan çeküben bir ḳuru zaḥmet
MURĀDī her ne kim var ise bilgil sendedür sende

1300.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Belī didüm belī bezminde çün sen şāh-ı devrāna
Ḳabūl itdüm anuñ içün belāyı bu ten ü cāna

2 Ḥayāt-ı cavidānumdur ḫumār-ı şevküñ ey dil-ber
Ebed ayılmazam sunduñ ezelde çünki peymāne

3 Ḫayālüñ ḫaylī ṭaġıldı ḫayāl aldum çü ʿaynüñden
Yā bu ḥikmet nedür kim ġayb-ı ʿaynün sıġmadı aña

4 Muḥīt oldı taḥayyürle bu aḳlum n'eyleyem bilmem
Yine dil zevraḳı pāyānsuz düşdi bir ʿummāna

5 MURĀDuñ merd-i kāmildür kelāmuñ fehm iden el-ḥaḳ
Kelām oldı bir deryā ki gelmez ḥaddi ü pāyāna

1301.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Cemālüñ ᶜaksidür pertev ṣalan āfāḳa her demde
Anuñ çün ᶜālemüm vardur benüm her demde ᶜālemde

2 Kitāb-ı ḥüsnüñi ezberledüm bildüm fünūnın heb
Ḳarīnüm bulmadum hergiz eger ᶜālemde ādemde

3 Ḥayāt-ı cāvidānumdur senüñ rūḥum bu elṭāfuñ
ᶜAcāʾibdür bu aḥvālüm göñül şād u gözüm nemde

4 ᶜAyān-ı bī-ᶜayānundur nihān olan nihān ancaḳ
Urur bu sīne-i mecrūḥa yara yara merhemde

5 MURĀDuñ şerḥ-i maᶜnāsı beyān-ı bī-ᶜayān oldı
Bunı fehm eyleyem dirseñ gözet maᶜnāyı elḥam'da

1302.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Menem ol mürġ-i himmet ᶜilm-i ᶜālemdür meʾālümde
Aṣılmış subḥa-i ᶜubbād-ı ᶜālem perr ü bālümde

2 Açıldukda cenāḥeynüm muḥīṭ-i nār ü cennetdür
Birisi vaṣf-ı ḳālümdür biri mevṣūf-ı ḥālümde

3 Yazılmaz defter-i şerḥüm mürekkeb olsa deryālar
Ḳamu mevcūd ᶜācizler durur naḳş-ı miṣālümde

4 ᶜİlimdür ᶜilmüme żeynüm ne bilsün ẕihnümi vaṣṣāf
Gelürsem aᶜyūn-ı nāsa ḫayāl olmaz ḫayālümde

5 MURĀDuñ diñlegil ḳālin saḳın urġıl ögüt ᶜaḳla
Muᶜammā-i ledün bilmek dilerseñ añla ḳālümde

1303.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 İki ᶜālemde ey dil saña sır-daş olmadı kimse
Senüñle rāha varmaḳda ayaḳdaş olmadı kimse

2 Senüñ eṭvār-ı ṭavruñ bilmedi ᶜālemde her kim var
Senüñ ḥālüñ bilüp ḥalüñe ḥāl-daş olmadı kimse

3 Bi-ḥamdi'llâh ki minnetdür niçe aḫbār-ı esrāra
Gelüp gūş urdılar her dem velī fāş olmadı kimse

4 Çü ḳudret mektebinde ders-i ḥikmet ḳılmışuz ezber
Bize bu ᶜilm-i ḥikmetde sebaḳ-daş olmadı kimse

5 MURĀDĪ ḳalbüñ evrāḳına bir naḳş eyledün kim sen
Saña benzer ḳamu ᶜālemde naḳḳaş olmadı kimse

1304.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

(.––– .––– .––– .–––)

1 Seḫā vü cūd-ı Rabbe zār ile yüz ṭuta çün bende
Muḥaḳḳaḳdur ser-efrāz ider anı ḳılmaz efkende

2 İkilikden muʿarrā ol gider gitsün göñül paṣı
Mücellā eyle mirʾātuñ ola gün gibi tāb-ende

3 Özüñi ḳoma ġafletde uyarġıl ḫvābdan cānuñ
Elüñden geldügi miḳdār durış gel ḫıdmete sende

4 Ne aṣṣı saña dünyāda fenādur ʿāḳibet el-ḥaḳ
Durış kim dār-ı uḫrāda olasın sen de ferḫunde

5 MURĀDuñ diñle aḳvālin ola tā yaḫşı aḥvālüñ
Özüñ ḳullukda ḳıl ḳāʾim nitekim cān ola tende

1305.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

(.––– .––– .––– .–––)

1 Taʿallüḳ perdesin ḳaldur olan eṭvārı seyr eyle
Ol eṭvāruñ cihānıñda olan āṣārı seyr eyle

2 Bu eṭvār ile āṣāruñ hicābın rāfiʿ ol her dem
Muḥaḳḳaḳ revzeninden gel cemāl-i yāri seyr eyle

3 Dilerseñ yār ile yār olmaġa terk eyle aġyārı
Bıraḳ nāmūs ile ʿārı hemān dīdārı seyr eyle

4 Yemīn ile yesārına baḳanlar olmadı ṣādıḳ
Bu ara yirde olan ʿahd ile iḳrārı seyr eyle

5 Ḳulaġ ur ʿaḳl ile her dem açıḳ ṭut çeşm-i cānuñ gel
MURĀDĪden görinen sırr ile güftārı seyr eyle

1306.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

(.––– .––– .––– .–––)

1 Ḳıvam-ı ʿizzetüñ buldum senüñ ḥüsn-i rıżāñ üzre
Rıżāñı ḳullaruñda bulmışam ḥüsn ü ʿaṭāñ üzre

2 Müheyyā itmişem ben ālet-i ẕevḳüm kemālince
Velīkin isterem olsun senüñ ʿayn-ı ṣafāñ üzre

3 Tecerrüd ehline vardum fenā aḥvālini sordum
Didiler ʿayn-ı vāḥiddür görürsin sen beḳāñ üzre

4 Beḳādan diledüñ ibḳā muḥaḳḳaḳ maḥż-ı bāḳīdür
Eyitdi ḳıl naẓar baña naẓar ḳılma fenāñ üzre

5 MURĀDuñ yemm-i ʿummānı ʿaceb emvāc ider ẓāhir
Saña cevherler ʿarż ide ḳılursañ merḥabāñ üzre

1307.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.--- .--- .--- .---)

Beyān-ı ḳāᵓili fikr eyledüm şerḥ ü beyānumda
Yaḳīnüm ḥāṣılın buldum yine fehm-i ᶜayānumda

Cenāb-ı ḥażrete ülfet bizi çün kim Ḫalīl itdi
Muḥibb-i ṣādıḳum gördüm ḥabībüm iki yanumda

Mükāfāt eyledi el-ḥaḳ vefā-dār oldı ᶜahdine
Ki zīrā vāżıḥ olmışdur anuñ ḳavli lisānumda

Nem-i ᶜaynüm bilür bu māceraȳı evvel ü āḫir
أو أدنى tarz-ı āḫerle ᶜayān itse bu şānumda

5 MURĀDĪ naṣṣ-ı ḳāṭıᶜla maḳālātuñ durur efṣaḥ
Bu vāżıḥdur eger olsañ müfessir dīde-bānumda

1308.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.--- .--- .--- .---)

1 Kemāl-i ehl-i ḥaḳdur görinen bu cümle eşyāda
Velīkin nefs-i maḫṣūṣum olupdur aṣl-ı maᶜnāda

2 Seḥerden bir seḥer gördüm aña bir rūz beñzer yoḳ
Muṭāf oldum ḳamu nāsa nitekim Kaᶜbe aẓhāda

3 Şürūᶜ oldukda levḥüñ ṣafḥasına ᶜilmüñ imlāsı
Bilinmiş idi maᶜnāsı kitāb-ı ḳalb-i inşāda

4 ᶜAceb āġāz-ı ḥikmetdür ḥakīmüñ ḥükm-i kübrāsı
Delīl-i bī-ᶜibāretdür baña bu ḥükm-i kübrāda

5 MURĀDĪ ġarḳ-ı deryā-yı maḥabbet olmasaydı ger
Ne mümkin idi bir zevraḳ gezeydi rūy-ı deryāda

1309.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.--- .--- .--- .---)

1 الم نشرح dinildi ḳālıbuñ ḳalbinde maᶜnāda
Velī maᶜnāsı ḳalb içre olur mektūb-ı inşāda

2 Çu صدرك ṣadrına geçdi maᶜānī milkinüñ şāhı
Anuñ çün vażᶜ olundı وزر'i andan bu heyūlādan

3 Mübeddel oldı عسر'i يسر'e raġbet eyledi Rabbe
Velīkin fāriġ oldı ḳatlanup pes yevm-i mīᶜāda

4 Ferahlar kesb idüp her dem muṭīᶜ-i lā-yemūt oldı
Bu evżāᶜ ile rütbet buldı dünyāyile ᶜuḳbāda

5 MURĀDĪnüñ temennāsı girü andan temennā pes
Ṭavāf olundı beyt-i ḳalbi yine Kaᶜbe aẓhāda

1310.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.––– .––– .––– .–––)

Beni cevr ü cefā-yı yārdan yüz döndürür ṣanma
Naṣīḥat iderem göñlüm deli oldukça uṣlanma

Benüm ᶜışḳ-ı ḥabīb olmış ḫayālüm fikrüm eglencem
Benüm çūn saña gayrı dürlü söylerlerse inanma

Şarāb-ı vuṣlatuñ bir cürᶜasın ẕevk eyleyen ᶜāşıḳ
Eger cāmuñ ṭolusın saña virürler ise ḳanma

4 Ḥabībüñ ᶜişve vü nāzı be-ġāyet bī-nihāyetdür
Başuña ᶜaḳlı cemᶜ it şīve vü nāzına ṭayanma

5 MURĀDīnüñ cevābın diñler iseñ ey cihān-ārā
Ṣakın her bir kesüñ cerb-i zebānuñ görüp aldanma

1311.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.––– .––– .––– .–––)

1 Cemālüñ ᶜaksidür her dem ḳılan āfāḳı tāb-ende
Vücūdı gerçi sendendür velī sen ḳande ol ḳande

2 Beyān-ı sırr-ı ما أوحى . هو'dan olmadı ḳaṭᶜa
Egerçi ḳavl-i bī-ḥadde revende ile āyende

3 Benüm faḫrum budur dā'im senüñ gül-zār-ı ḥüsnüñde
Olayın ᶜandelīb-āsā dem-ā-dem mürg-i gūyende

4 Kamu ᶜālimlerüñ kārı ṭutar bir ṭarz ile rāhı
Benüm rāhum budur ᶜışḳuñ ola ḳalbümde pāyende

5 MURĀDĪ çūn saña yüz ṭutdı senden ġayrısın bilmez
Gedā vü cümle hem sulṭān anuñ çūndür aña bende

1312.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.––– .––– .––– .–––)

1 Cemāl-i maḥż-ı ülfetden temennā eyledüm behre
Cevāb irdi anuñ bir lemᶜasıdur mihrden ẕerre

2 Hikāyet eyledi evvel n'idersin āḫirüñ kārın
Su'ālinden cevāb añlar iseñ gör baḥrdan ḳaṭre

3 Nedür ḥikmetde terġībüñ beyān eyle baña didüm
Didi kim iḳtibās eyle irişem dir iseñ ḳadre

4 Maḳālātum lisānumdan degüldür tercemānidür
Lisān-ı ᶜayn-ı vāḥid ol viresin lerze tā dehre

5 MURĀDuñ merd olandur ḳıymetini fehm iden ᶜārif
Kamusı ᶜāşıḳ-ı māl ü menāl ü sīm ü zer-bedre

1313.

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

(.---   .---   .---   .---)

1 Gönül terk eyle bu mülk-i fenāyı gel bekā iste
Hudā-yı lā-yezāle tā'at it andan 'atā iste

2 Neden baglanuben kaldun bu mekkārun hayālinde
Gel 'aklun başuna cem eyleyüp Hakdan rızā iste

3 Bu zûlmānī kafesden mürg-i cānı eyleyüp āzād
Hayāt-ı cāvidānī ibtidā vü intihā iste

4 Fenāya mā'il olmagıl vefā bulmadı bir kimse
Fenā olan ümemden gözgü-yi 'ibret-nümā iste

5 MURĀDĪ merd-i kāmilsen bu kār u bārı terk eyle
Vücūdun gark-ı 'ışk eyle sivādan gel rehā iste

1314.

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

(.---   .---   .---   .---)

1 Hudāya derde düş olduk irişdür bizi dermāna
Vücūdumuz 'ināyet eyle yakma nār-ı nīrāna

2 Ne eksük ola cūdundan idersen ger bize rahmet
Yüzümüz sürüyü çün gelmişüz der-gāh-ı sultāna

3 Kerīmā kird-gārā rahmetünden eyleme mahrūm
Habībün hürmeti kasd itmesün şeytān īmāna

4 Senün lûtfuna sıgındük yüzi der-gāhuna dutduk
İlâhi nez' hālinde hidāyet eylegil cāna

5 MURĀDĪ şugl-ı dünyāyı yüri arduna at zinhār
Vücūdun hırmān-ı gavgāyile sen virme noksāna

1315.

Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün Mefā'ilün

(.---   .---   .---   .---)

1 Eger 'akıl isen yāra 'ibādet eyle Mevlāya
Cihān terkini urgıl mā'il olma hiç her cāya

2 Durış mir'āt-ı kalbi tā sivādan kılasın asgā
Niçün gāfil olup mā'il olasın tag u sahrāya

3 Sana seyr ü temāşādan olur mı fā'ide hāsıl
Niçündür kulluk itmezsin sen ol der-gāh-ı a'lāya

4 Cihāna şöyle aldandun ki fikre gelmez 'ukba hiç
Düşürdün başunı bilmezlik ile anca gavgāya

5 Gice gündüz tefekkür kıl yüri hālüni her demde
MURĀDĪ gāfil olup mā'il olma sakın eşyāya

1316.

Mefāᶜilün Mefāᶜilün Mefāᶜilün Mefāᶜilün
(.---   .---   .---   .---)

1 Hudā ṣunᶜını fikr eyle naẓar kıl ṭāk-ı mīnāya
Āña meyl eylegil meyl eyleme aᶜlāya ednāya

2 Sivā terkin urup ey dil hevā-yı hūya kıl tebdīl
Yüri muḥyī'l-mumīti ẕikr kıl bakuben eşyāya

3 Eger başuñda fehmüñ vār ise fehm eyle güftārum
Cenāb-ı Ḥakkı me'vā kıl sakın meyl itme me'vāya

4 Fenādur bu cihān-ı bī-vefā umma vefā bundan
Fenā-ender fenā ol mā'il ol sulṭān-ı aᶜlāya

5 MURĀDĪ sen murāda kāsıd ol tā bulasın maksūd
Bu günki fursatı gözle ne ḥācet vaᶜd-i ferdāya

1317.

Mefāᶜilün Mefāᶜilün Mefāᶜilün Mefāᶜilün
(.---   .---   .---   .---)

1 Recāda ṭurmışuz el baglayup karşu o Mevlāya
Yücede isteyüp anı bakup sevdā vü beyżāda

2 Taḥayyür kapladı cānı ne bilürdi taḥayyürden
Ne bilsün bildi bilmedi irişdi çün muᶜammāya

3 Göñül oldı temennāda bulupdur tende tenhāyı
Bulup tenhāda çün ḥālī salupdur ᶜāleme sāye

4 Çün irdi bir seḥer vaktin nidā-yı kāf u nūn bize
Cevābın virmişüz anuñ çü koduk başı ortaya

5 Müsemmādan ḫaber bilen MURĀDĪ bī-ḫaberdür ol
Āña kim bir ḫaber oldı ḫaber virmez o dünyāya

1318.

Mefāᶜilün Mefāᶜilün Mefāᶜilün Mefāᶜilün
(.---   .---   .---   .---)

1 Dilerseñ irmege ey dil kemālāt ile ḥālāta
Muṣaffā eyle mir'ātuñ sen aldanma ḫayālāta

2 Felāḥ ü fevzi isterseñ göñülde sırrı isterseñ
Muṭīᶜ olgıl ne kim emr eyledi tenzīl ü āyāta

3 Dilerseñ bulasın vuṣlat ṭarīkin evvelā gözle
Budur evvel kadem meyl eyleme naᶜmā vü cennāta

4 İkinci bu durur iki gözüñi dört idüp gözle
İkisini ko eşyāya ikisini delālāta

5 MURĀDĪ ne idügini murād almag içün aldı
Murādī eylemedi meyl anuñ çün ḫark-ı ᶜādāta

1319.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.---   .---   .---   .---)

1 Dilerseñ levḥ-i dilde yazmaġa ger naḳş-ı bismi'llâh
Dem-ā-dem eksük olmasuñ dilüñde ẕikr-i illā'llah

2 Sen senden cüdā eyle eger ister iseñ dāʾim
Bu külliyāt ü cüzʾiyyātdan olmaġa begüm āgāh

3 Serüñ meydān-ı ᶜışḳ içre idüp ser-i kūyuñ ġalṭān
Virüp yolına cān ü baş yüri her demde ḳıl sen āh

4 Muḥīṭ oldı yem-i ḳudret telāṭümde telāṭümde
Hevā terkin ḳılup fülk-i göñül deryāda ṭutdı rāh

5 MURĀDĪ çünki ismini dehānına ṭolu ḳıldı
Tek ü tenhā olup ᶜālemden iki fırḳaya ol şāh

1320.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.---   .---   .---   .---)

1 Nidā-yı فالق الاصباح irişe çünki mevtāya
Ne kutludur o dem cānān ṣalar ᶜuşşāḳına sāye

2 نحن 'dan nidā geldi pes oldı şaḳ iki fırḳa
İşitmeyen bulup naḳmet işiden irdi naᶜmāya

3 Müberrādan teberrā ḳıl vücūduñ bī-ser ü pā ḳıl
Çūn iḥyā oldı iḥyā ḳıl ṣaḳın aldanma ālāya

4 Ḳuruldı ḫayme-i ᶜadli ki ḥāşā ẓûlm ola meyli
Dilerseñ ḥamd ḳıl ḫaylī gele tā işüñ ortaya

5 MURĀDuñ sen bu güftārın eger fehm idesin ey dil
Ki ḫūrşīd-i cihān gibi virürsin sen żiyā aya

1321.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.---   .---   .---   .---)

1 Bu çeşmüm pür olaldan baḳmadı bu ins ile cāna
Ḥabib ile göñül berk itdi ᶜahd içün çū peymāna

2 Ne ḳılsun ġayrī ġavġāyı ya sevdāyı temāşāyı
Çū bildi gizlü maᶜnāyı ḳamudan aña pervāne

3 Müberrādur muᶜarrādur cihān u cānı terk itmiş
Atupdur cismini oda yanupdur hem çū pervāne

4 Naẓardan ol nedür bilse velī yoḳdur baṣīretden
Mubaṣṣardur mubaşşardur gezer pes girü pāyāna

5 MURĀDĪ ko bu maᶜnāyı heman eyle temāşāyı
Bilürseñ dürr-i deryāyı müşābih olduñ insāna

1322.

Mefāᶜilün Mefāᶜilün Mefāᶜilün Mefāᶜilün

(.--- .--- .--- .---)

1 Hakā'ikden habīr olan yüzin tutmaz bu eşyāya
Dekā'ikden habīr olan bakar mı kurı gavgāya

2 Müberrā olmayan ey dil berīlerden berīdür ol
Berī olma berī olgıl düşürme kendüñi vāya

3 Bilür misin nedür evvel nedür kavl ü nedür kā'il
Bulamaz gizlü genci virmeyen gencini yagmaya

4 İrişdi mukteżā çünki bulundı iktiżāsından
Fenāsından fenāsını fenāya virdi efnāya

5 MURĀDĪ ko hayālātı kemālinden kemāl olgıl
Kemālini bulan oldur ki meyl itmeye ālāya

1323.

Mefāᶜilün Mefāᶜilün Mefāᶜilün Mefāᶜilün

(.--- .--- .--- .---)

1 Kulaguñ kıl küşāde ister iseñ olasın āgah
Vücūduñ eyle ifnā tā zuhūr eyleye sırru'llah

2 N'idersin sen bu nāsūtı taleb kıl rāh-ı lāhūtı
Çū zikr oldı göñül kutı dem-ā-dem zākir ol her gāh

3 Müberrā ol sivādan gel muᶜarrā ol musaffā ol
Telezzüz eyle gayr ile olasın mukbil-i der-gāh

4 Vücūduñdan vücūdı ko bulasın tā ki sen cūdı
Nice bir vādi-i zûlmetde ey dil kılasın biñ āh

5 MURĀDĪ ister iseñ ger bulasın sırr-ı esrārı
Rehā-i nefsüñi terk it rehāsın vire tā ol şah

1324.

Mefāᶜilün Mefāᶜilün Mefāᶜilün Mefāᶜilün

(.--- .--- .--- .---)

1 Çū zātından habīr olmagı kılmışdur muhāl Allah
Velīkin herkese hālince virmiş bir hayāl Allah

2 Revān-ı cān fidā kıldum yolına çün o cānānuñ
Zevālüm istemez hāşā benüm ol bī-zevāl Allah

3 Mukarrer eylemiş hüsnin egerçi rāh-ı vaslından
Vücūh ile müberrādur kamudan bī-misāl Allah

4 Muᶜazzezdür mükerremdür şu kim ola rızāsında
Ki ehl-i hāl ile n'eyler bilür misin ne hāl Allah

5 Nice nutka gelürdi bu MURĀDĪ bī-ser ü sāmān
Eger virmese kudretle aña hoş-ter makāl Allah

1325.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.––– .––– .––– .–––)

1 Kemāl-i hazret-i vāhid ᶜayān olmış zebānumda
Cemāl-i bā-kemālīdür nihān-ı bā-nihānumda

2 Vücūdı mahż-ı kudretdür mezāhirde olan zāhir
Benüm rūhum mukarrer añlagıl cānum revānumda

3 Hicāb-ı ᶜayn-ı taksīrüñ saña göstermedi vechüñ
Benüm meknūnumı keşf eyleme olsun ᶜayānumda

4 Musahhar olsa deryālar ᶜaceb olmaya kalbüñde
Dümen tarzında māhirdür sefīnüm bād-bānumdan

5 MURĀDĪ ᶜayn-ı vāhiddür ne ᶜayn ile nazar kılsañ
Hudā hakkı Hudādan gayrı yokdur ferd yanumda

1326.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.––– .––– .––– .–––)

1 Cemāl-i bī-misālüñ baña peydā oldı gitdükce
Ne aᶜzamdur saᶜādetdür hüveydā oldı gitdükce

2 Mekānum lā-mekānīdür beyānum bī-beyān olmış
Dem-ā-dem rütbe-i aᶜlām-ı ᶜuzma oldı gitdükce

3 Murādı bī-nihāyetdür murādum ber-murād olsun
Benüm her bir murādum dāʾim ālā oldı gitdükce

4 Senüñ nūruñ müşāhid olalı bu dīde-i cānum
Cemālüñden cemālüm bā-temennā oldı gitdükce

5 Cihān halk olalı bir sencileyin gelmedi gelmez
MURĀDĪ nokta-i nutkuñ ki raᶜnā oldı gitdükce

1327.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.––– .––– .––– .–––)

1 Nikāb asma habībüm eyle lûtfuñ rūy-ı dil-cūya
Ko düşsün cümle ᶜuşşākuñ sadāsı hāy ile hūya

2 Senüñ bu hüsn-i zibānı görelden bülbül-i cānum
Nazar kılmak ne mümkin derde yāhūd reng ile būya

3 Necāt-ı dil muhakkakdur senüñ ᶜaynüñ zuhūrında
Şu çeşm ebrū mukābil saña bakmaz çeşm ü ebrūya

4 Senüñ ᶜışkuñ hevāsından su [illegible] cānın nisār eyler
İki ᶜālem [illegible] olsa degmez yek-ser-i mūya

5 MURĀDuñ sözleri ᶜayn-ı hakīkat mahż-ı ᶜibretdür
Bu güftāra kulag ur gayrı per-tāb it akar suya

1328.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

(.--- .--- .--- .---)

1 Seherde refʿ ide çün kim niḳābın ẕü'l-celāl Allah
Ne ʿālem gösterür ʿuşşāka ol dem ẕü'l-kemāl Allah

2 Ḥabībüm ʿayn-ı vaḥdetden ḥicāb açmış gelür gördüm
Didi kim ben mübeşşirven ki didi ittiṣāl Allah

3 Ḥayāt-ı cāvidānīdür velīkin kibriyā dursun
Ki tā vechini görmekde virem bir dem mecāl Allah

4 Ne leẕẕetdür bu leẕẕet kim cihān vaṣfında lāl olmış
Ne ʿizzetdür bu ʿizzet kim vire vuṣlatla ḥāl Allah

5 MURĀDĪ buldı ʿayne'l-ḥaḳ ki ḥaḳḳu'l-ḥaḳ olup ẓāhir
Anuñ çūndur bu vech üzre ana virmiş maḳāl Allah

1329.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

(.--- .--- .--- .---)

1 ذكرنا اسمی بالشوق و قلنا دایما الله
هو الله الذی ربّ رحیم قادر الله

2 Taḥayyür ḳapladı ins ile cinni cümle eşyāyı
O ḥayretden ḫalāṣ içün didiler cümleten Allah

3 O bir maʿbūd-ı ʿālemdür ki yoḳdur ġayrı illā hū
Ḳamunun vird-i mevrūdı olupdur cümle ismu'llah

4 Olupdur sırr-ı iḫfāsı girü oldur temennāsı
Nedür añla dil-ārāsı eger kim dir iseñ Allah

5 بلا حرف n'ider fānī gel imdi añla maʿnāyı
MURĀDĪ buldı aḳṣāyı çü söyler dem-be-dem Allah

1330.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

(.--- .--- .--- .---)

1 İlāhī ġonce-i ümmīdümi dāʾim küşād eyle
Dil-i maḥzūnumı vaṣl-ı cemālün birle şād eyle

2 Ṭulūʿ-ı mihr-i mihrüñle ziyā vir ḫāne-i ḳalbe
Bu minvāl üzre iḥsānuñ ziyād u ber-ziyād eyle

3 Maḥabbet cürʿasından mest ü ḥayrān eylegil dāʾim
Senüñle āşnā ḳıl ġayrılarla cāyı yād eyle

4 Dil ü cān mülkini ābād idüp maʿmūr ḳıl yā Rab
Senüñ ġayruñden āzād eyle gel luṭf eyle şād eyle

5 MURĀDuñ ārzūsı dāʾimā ḥüsn-i rıżāñ olmış
Saña lāyıḳ ne ise anuñ ile ber-murād eyle

1331.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.--- .--- .--- .---)

1 Nihāyetsüzde pinhānum nihāyet olmadı bende
Kemāl-i lā-nazīrümdür cihānda şems-i tābında

2 Ufukdan tāliᶜ oldum çūn benüm mescūd emlāka
Kamu ebdāna rūhum ben benümle oldılar zinde

3 Beşer didi saña hallāk velī (oldum) musavverven
Beni ol münselih kılmaz ebed eyledi pāyında

4 واما العمر من سرّ و لما السرّ من عمر
Muᶜammer oluben dirseñ muᶜammer ol yüri sen de

5 وانّ لربّه ذو فضل و ماذا تلك دعواهم
و فضّلنا. تفضيلا buyurmışdur (yine) anda

6 فلا ترجوا الّا فضلاً من حيث ما كان
MURĀDĪdür murād olan bilürseñ cān ile tende

1332.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.--- .--- .--- .---)

1 Seherde rūy-ı dil-dāra nazar kılan kemālince
Kemāle irmedi v'Allâhi gördi kendü hālince

2 Cemīlü'l-vasf olan (evvel) erer kor nāndan ey dil
Cemālü'l-vech olan hüsnin alır andan cemālince

3 Ziyād(u)naksdan çūn kim müberrādur müberrādur
Anuñ vasf-ı kemālin söyleşür diller makālince

4 ᶜAzīz olanlar ᶜizzetde zelīl olan mezelletde
Uçar mürg-i ᶜukūlı her birinüñ perr ü bālince

5 MURĀDuñ lûtfı lafzında kim ola vire maᶜnāyı
İder her kimse güftārı fikirince hayālince

1333.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Ger tulūᶜ ide ne var çehre-i dil-dārına
Söyleşe ᶜāşık ile bir niçe güftārına

2 Arada olsa yine niçe niçe nāz u niyāz
Bilmeye duymaya ol işleri ağyārına

3 Hālümüzi bilür ancak yine ol yār-ı güzīn
Kıldugı lûtfı bize eyleye tekrārına

4 Vire bir cürʿa yine cām-ı ḥaḳīḳīsinden
Gāh mest ide bizi ki ide hüşyārına

5 Ey MURĀDĪ bu ḳadar neşr-i cevāhir ḳılduñ
Kim bilür şimdi ẖazīnende neler var yine

1334.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..–– ..–– ..–– ..–)

1 Minnet ol pādişeh-i ẖālıḳ-ı ẕī'l-iḥsāna
Bendeler ẖalḳ idüben virdi ṭarīḳ ʿirfāna

2 Ḳurdı bir nehc-i sedādı ḳodı pes nāmını şerʿ
Anuñ ile irişür kim ki irer pāyāna

3 Nūr-ı muṭlaḳda görür nūr-ı Muḥammed ʿilmin
Kendü iḥsāna irüp mefẖar olur insāna

4 Menbaʿ-ı ʿilm-i ledün şol kişidür kim dāʾim
Rāḥatı terk idüben vire baṣīret cāna

5 Merd olam añlar efendüm bu MURĀDuñ suẖanın
Merd olmaḳ dileyen kārın ider merd-āne

1335.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..–– ..–– ..–– ..–)

1 Ey göñül aldanuben ḳalma cihān cünbüşine
Nice duş olduñ anuñ sen eyü yavuz işine

2 Yıḳmagıl ẖāṭırını kimsenüñ ey dil zinhār
Kimse ḳarşu durmaz āh-ı göñül āteşine

3 Ḳalbine eyle naẓar her kime nāẓır olasın
Baḳma ẖūb ola eger çeşmine rūy u ḳaşına

4 Aldanup ḳalmagıl ārāyişine dünyānuñ
ʿAḳıl olan ḳata mı el ile ağu aşına

5 Nuṣḥ u pendin bu MURĀDuñ er iseñ eyle ḳabūl
Nūr-ı Ḥaḳdur edebī tāc ider ʿaḳıl başına

1336.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..–– ..–– ..–– ..–)

1 Hāme-i ḳudreti gördüm yed-i naḳḳāşumda
Kābe ḳavseyni yazar idi zeber ḳaşumda

2 İki vech itdi beni ʿayn-ı celāl ile cemāl
Bir yüzüm oldı içümde birisi ṭaşumda

3 Māye-i cümle vücūda beni sermāye idüp
Kodı bu devleti dihimi benüm başumda

4 Hālümi eyledi hālümde benüm hāl ile hāl
Lemʿa-i nūrı zuhūr eyledi hāl-daşumda

5 Zākir oldukca MURĀDĪ anı mezkūr idinür
Gör ne cevher görinür verd-i güher-pāşumda

1337.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilüm
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Eyledi terbiye Rabbüm beni izʿānumda
Diledi kim dahi aʿlem olam īkānumda

2 Hamdu li'llâh bana yarduncıya hācet yokdur
Yarıcumdur benüm ol her dem u her ānumda

3 Āşnā olmamı çūn istemedi gayrī ile
Sürdi kaldurdı komadı kamuyı yanumda

4 Eylemiş idi bana merhameti kıldı ziyād
Gördi ʿışkını benüm dīde-i giryānumda

5 Müşterī var ise ger maʿrifetün gevherine
Ey MURĀDĪ ne cevāhir bulınur kānında

1338.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Gösterüp yara-i bagrumı bu gün dil-dāra
Didüm ey merhameti çok baña kıl bir çāre

2 Nice bir āh u figān nāle vü zār eyleyeyin
Tīg-i hicrüñ dil-i nālānuma urdı yara

3 Beni aglatma senüñ hüsn ü cemalüñ hakkı
Çāy-ı hasretde bizi eyleme gel āvāre

4 Merhamet saña kalupdur kıl ʿināyet nazarın
Bu riyā gibi olupdur bedenüm sad-pāre

5 Gel MURĀDĪ kuluñı eyleme red eyle kerem
Koyuben seni varup gayre kimine yalvara

1339

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Seher-i nāle-i bülbül irişüp gūş-ı dile
Didi kim ola benüm gibi ki yana yakıla

2 Virüben ana cevābını didüm yā bülbül
Ger ṣorarsañ bu benüm ḥālümı gelmez o dile

3 Āhumı gūş idesin ger özüñi bilmeyesin
Seni gören dimeye bir daḫi hergiz ṣunᶜ ile

4 ᶜIşḳ sırrın ne bilürsin sen āyā mürġ-i seḥer
ᶜIşḳ oldur yaḳasın ḳalbüñi sen ḳālıbla

5 ᶜĀrif olan bu MURĀDuñ sözini fehm eyler
Şu ki ᶜārif degül ey dil bu kelāmı ne bile

1340.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Ser fidā eyleyen evvelde girür ᶜışḳ iline
Cānı terk eyle ki evvel iresin āḫırına

2 Seni kesretde koyup ḳıldı ḥicāb eṭrāfuñ
ᶜAyn-ı vaḥdet gözedüp müşkili ḥall eyle yine

3 Kāf u nūn emrini bildüñse olursın ᶜālim
Kün ile kevn ü mekān olmadadadur olsa gine

4 Beni çūn kehf-i amān içre ḳodı baña ne ġam
Yiridür alur isem cümle ᶜadūdan kīne

5 Gūş kıl ḳavl-i MURĀDĪ olasın tā ṣāfī
Ḳalbüñi lemᶜa-i nūr ile idüp āyīne

1341.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Birledi bu dil ü cānum çūn olupdur āgāh
Nefy-i isbāt ile maḥv eyledi didi Allah

2 Ḫālıḳın ḳıldı tefekkür baḳuben eşyaya
Cümle maḫlūḳ anuñ birligine ḳıldı güvāh

3 Hikmet ü ḳudretini añladı ol vehhābuñ
Eyledi ᶜaḳl-ı selīmi üzerine hem-rāh

4 Sınadı cümle vücūdı denedi her rāyı
Andam özge özine bildi kim olmaya penāh

5 Gel MURĀDuñ bu kelāmını işit āgāh ol
Yāvī ḳılma yoluñı gel berü olma güm-rāh

1342.

Fe ilatüm Fe ilatün Fe ilatün Fe ilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Cür'a nūş oldı yine ᶜāşıķ-ı şeydā bu gice
Eyledi şevķ ile dil-dārı temāşā bu gice

2 Ḥamdu li'llâh olup aġyardan ᶜālem ḫālī
Ṣoḥbet itdi iki deryā yine tenhā bu gice

3 Ne ķadar var ise enhār ķamu oldı ḫāmūş
Oldı bir yirde mülāķat iki deryā bu gice

4 Müteraķķib idiler vuṣlata bir niçe zamān
Virdi çok ᶜāşıķa pes niᶜmet-i ᶜulyā bu gice

5 Ḥayrete vardı MURĀDĪ buña ḫalķ-ı ᶜālem
Ḥāṣıl oldı nice biñ dürlü temennā bu gice

1343.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Ḥaķ seni aḥsen-i taķvīm ķılup ḫilķatde
Ḥüsn ile ḫulķı saña virdi bu gün devletde

2 Merḥamet virdi senüñ ķalbüñe ḫallāķ-ı cihān
Cümle ᶜālem senüñ ile ebedī ülfetde

3 Sende bu ḥüsn ü ṭarāvet nedem olmış ẓāhir
Cümle maḫlūķ-ı cihān fikr ile bu ḥāletde

4 Sen dahi ᶜāķıl iseñ kendüñi bezl eyle yüri
Dā'imā ẕikr ile tesbīḥ ile ol ṭāᶜatda

5 ᶜĀķıl-i kāmil iseñ eyle MURĀDĪ bu işi
İḫtiyār eyle ferāġat oturup vaḥdetde

1344.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Dōstuñ kārı müsebbeb ola çün kārumuza
Berķ olan lemᶜa-i nūrı durur envārumuza

2 Mīġ-i luṭfı bize çün yaġdura iḥsān maṭarın
Biterüz şöyle ki ᶜaķl irmeye tekrārumuza

3 Künhini cümle umūruñ nice idrāk itsün
Kār fehmini irişdürmeyen efkārumuza

4 Varlıķ lezzetini dilden idерseñ iḫrāc
Pes vesīle bulasın varlıġuñı varumuza

5 Başdan çıkmayıcaķ cānını terk itmeyicek
Ey MURĀDĪ iremez kimse bu esrārumuza

1345.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(..–– ..–– ..–– ..–)

1 ʿĀşıḳ oldur vire ʿışḳ ile vücūdım ʿademe
Ṣādıḳ oldur serini ṭob ide evvel ḳademe

2 Cānı cānāna fidā kılmaga niʿmet bilüben
İde ḳurbān yolına şükr ide her dem bu deme

3 ʿIşḳ ile ger dutayın dir iseñ ey dil geştī
Kıl taḥammül ura ger günde saña biñ sedeme

4 Yārdan her dem eger biñ ġam u verhem çekesin
Yār bilsün seni zinhār saḳın ġayre dime

5 Ey MURĀDĪ sözi ḳo sūz-ı derūnun ele al
Şāyed ola ki taraḥḥüm ḳıla yaş ile deme

1346.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(..–– ..–– ..–– ..–)

1 Gönlümüñ istedügi baña bir ādem olsa
Ḫavf-ı Mevlādan iki dīdesi pür-nem olsa

2 [illegible]'ini kırmasa iki dünyānuñ
Cümleten ʿālem iki ʿaynına her dem olsa

3 Nefesi olsa ḥayāt irgürici mürdelere
Bir kelāmı nice biñ yaraya merhem olsa

4 Ẓāhir u bāṭını maʿmūr yüzi nūr-ı mübīn
Tā ebed ẓāhir olamlar aña ḫurrem olsa

5 Maḫzen-i ʿilm-i ledün kāşif-i sırr-ı ḥikmet
Ey MURĀDĪ bize bir şöylece hem-dem olsa

1347.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(..–– ..–– ..–– ..–)

1 Ne revādur ki saña ʿāşıḳ olan zār ḳıla
Lāyıḳ oldur ki nice mürdeleri var ḳıla

2 ʿAzm-ı dil-dār ideli güni dildür devrān
Ḥāşa li'llâh ki seni terk ide ber-kār ḳıla

3 Beni ḥayrān ideli cümle cihān ḥayrānam
Ne ṣafādur dil-i ʿuşşāḳa ki dil-dār ḳıla

4 ʿAyn-ı Ḥaḳḳ ile ġuyūb-ı dū-cihāndur ḥāṣıl
Dā'iren bekle gözet kim anı pergār ḳıla

5 Ey MURĀDĪ çū saña her işi Ḥaḳ ḳıldı ʿayān
Kim ola māniʿ ola anı ki muḫtār ḳıla

1348.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Ḥaḳḳ-ı ḳadri bilür iseñ iresin maᶜrifete
Maᶜrifet bezmine var kim iresin ᶜāfiyete

2 Beni īḳāna irişdürse n'ola Ḥaḳ ḥaḳḳum
Çünki ḥaḳḳ ile oluşdurdı ḥaḳīḳümi Ḥaḳa

3 ᶜİlmi bir noḳṭa ḳılup ᶜilm ile ᶜilminde ḫafī
Nāṣiyet ḳıldı ḥavāle ḥikemin nāṣiyete

4 N'ola mirʾāt-ı zamān göstere levn ile ḫayāl
Sen ḫayāl ile revā mı düşesin maᶜṣiyete

5 Münkir olma bu kelāmına MURĀDĪ zinhār
ᶜĀḳıl olur mı taᶜāmına kişi zehri ḳata

1349.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Ṣūretüñ āyine olmış görinür ṣūretde
Beni taṣvīr ideli bende durur ṣūretde

2 ᶜĀlem-i ṣūrete düşdi bu vücūd āyinesi
Emrini ṭutdı ḥabībüñ gelüben ṭāᶜatde

3 Rāḥil oldı bu vücūd erçi bu gün rāḥilde
Ne ᶜacebdür yine rāḥın viresin rāḥatda

4 Ṭāliben gerçi saña sende ṭaleb bes ne sebeb
Sen (mi)sin sen yine aᶜlem bu vedād ülfetde

5 Eger ᶜaḳluñ saña yār ise MURĀDĪ zinhār
Keṣreti terk idüben vāḥidi bul vaḥdetde

1350.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Rūy-ı dil-dāra naẓar saldı gözün āyinede
Oldı ġāʾib naẓarum ġāʾibedür āyinede

2 Fiᶜl fiᶜl-i ezelīdür yed-i ḳudretde dürüst
Şāhid isterseñ eger ḥāżır iki beyyinede

3 Cemᶜ-i baḥrin ile dil fülki ṭılāṭumda geçer
İbtidā baḥr idi baḥr oldı vücūdum yine de

4 Beni ḥāżır bilenüñ ḥāżırıyam rūz ile şeb
Kaᶜbeyi ister iseñ gezme cihāt-ı minede

5 Ey MURĀDĪ ne ᶜaceb ḥādiseḍür emr-i ġarīb
Her ne kim olsa kelāmuñ görinür elsinede

1351.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Kātib-i dehr urup destini levh u kaleme
Ḥālinüñ binde birin yazmadı düşdi eleme

2 Birbirine beni gösterdi cihān ennilesi
Şol ki görmedi gözi düşdi diyār-ı ᶜademe

3 Çünki şakk oldı işāretle semānuñ kameri
Mihr-i enver meh ü encüm benüm içün ḫademe

4 Ne kadar kılsa tekatur yem-i vahdet ābı
Her ne kim gelse beyāna yine rāciᶜ bu yeme

5 ᶜĀlem-i asgar u ekberde gezer çün bu MURĀD
Gayrīlar irmediler irdi MURĀDĪ hareme

1352.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 ᶜÖmr-i cān oldı visālüñ dil-i bīmārumuza
Hamdu li'llāh yine hayy irdi bizüm varumuza

2 Cān-fezā oldı yine ᶜışk-ı hakā'ik nā-gāh
Vāhid iseñ gele bir kerre bu tekrārumuza

3 Kalb-i enverde göründi yine ᶜismet eseri
İşümüz togrı gelüpdür bu bizüm kārumuza

4 Hikmet-i kudrete yüz dutdı gönül lāyihası
Cümle hayrān kalupdur bizüm esrārumuza

5 Ey MURĀDĪ ne kadar geldi cihān hem geliser
Sıgmadı sıgmayısar kubbe-i devvārumuza

1353.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Gel hakikat yenine gavs idelüm merd-āne
Merd odur başını meydāna koya rind-āne

2 Hāl-i ᶜuşşākı nice fehm ide her bī-dil ü cān
Şemᶜe yansa olara mazhek olur pervāne

3 Gāfil olma seni olmış çü mücerreb dil-dār
İrişince ne mücerrebler ola īkāna

4 Bārek-Allah zihī lûtf u mürüvvetdür kim
Ne ᶜināyetler ider ᶜizzet ile insāna

5 Ey MURĀDĪ çü seni añlayumadı agyār
Her ne güftāruñ ola söyle hemān yārāna

1354.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..–– ..–– ..–– ..–)

1 Ḳaṣd idersem seni bulmaġa kemālüñ perde
Arasam cümle kemālini cemālüñ perde

2 Ḳūşe-i çeşme gelürse şafaḳ-ı rūz-ı viṣāl
Leyl-i edʿac ḳoyu virmez göze ḥālüñ perde

3 Reh-rev-i ʿayn-ı ḥaḳāʾiḳde cemīl oldı cemāl
Göz açurmaz o cemālince celālüñ perde

4 Ḳavl ile maḥż-ı ḳıyās oldı senāʿı cāna
Ḥaḳḳuñı görmegedür semʿ ile ḳālüñ perde

5 Ey MURĀDĪ ikilik birlige yol virmez imiş
Baḳmaġa āyineye saña miṣālüñ perde

1355.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..–– ..–– ..–– ..–)

1 Genc-i ʿuzlet gibi genc olmaya bu ʿālemde
Naẓar-ı ʿibret ile ʿālemi gör ādemde

2 Maʿrifet ṭılsımını açmaġa dānāyı gözet
Āteş ü āb gelüp cemʿ olımaz bir demde

3 Naẓar-ı ehl-i naẓardur naẓaruñ sulṭānı
Her kişi bir naẓar ḳıla mı cān-ı Cemde

4 ʿĀḳıl iseñ yüri her milleti bir ḥikmet ṭut
Ṣanma devlet bulınur her külah-ı Edhemde

5 Cümle ʿālem durışur ʿilme ki bir noḳṭa bile
Cümleyi bildi MURĀDĪ eli?-i elḥamda

1356.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..–– ..–– ..–– ..–)

1 Haber-i ferruḥı ḫayr oldı yine peydāda
Ġaflet eyleme göñül ʿaḳluñı dir aşfāda

2 ʿÖmr-i sermedde egerçi olımur niçe bihāṣ
Ṭıynet-i pāküñi pāk eyle hemān dünyāda

3 ʿİlmi ezber oḳuyan kimseye ʿālim dime sen
ʿĀlim oldur ki ḳarār eylemeye sevdāda

4 ʿAḳlumuñ ḳāfilesin eyledi yaġma gerçi
Ne ġanāʾimlere irdüm yine bu yaġmāda

5 Ey MURĀDĪ seni bilmekde tereddüdde cihān
Ey cihānuñ güneşi işte beni azvāda

1357.

Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilün

(..−− ..−− ..−− ..−)

1 Rū-be-rū oldı yine ẓāhir u bāṭın naẓara
Naẓar irişdi hemān şarka vü ġarba eşere

2 Ġarka-i baḥr olalı ḥūt-ı gönül buldı ḥayāt
Şöyle ṭayyar durur fülk-i dil aña kim ire

3 Bir żiyā virdi ruḫ-ı yār iki dideye kim
Tāb-bahş oldı olar encüm-i şems ü ḳamere

4 ʿÖmr-i ʿālemde ne var ʿömr ile ādem dile kim
Tā kim insān oluben ʿömr ire şām u seḥere

5 Ey MURĀDĪ çü müfevvez saña tefvīż itmiş
Ḫıżr u İlyāsleyin ḥükm ide gör baḥr u bere

1358.

Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilün

(..−− ..−− ..−− ..−)

1 Beni vezn eyledi çün vezn ile vezzān yine
İki cānibde ṭutar ṭarz ile mizān yine

2 Evc-i aʿlāda olan eyledi süfliye naẓar
Cānibeynini berāberdedür izʿān yine

3 Ḥaḳḳ-ı sābıḳda ne miḳdār ise ḥakkiyyetümüz
Pes anuñ cünbüşidür emr ile fermān yine

4 ʿİlm ile ḥikmet olupdur iki yanında cenāḥ
Ṭayr-ı dil ʿarş-ı beḳāda yine perrān yine

5 Her kelāmında MURĀDuñ nice ḥikmet dāḫil
Sırr-ı Ḥaḳḳ oldı hüveydā yine elʾan yine

1359.

Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilün

(..−− ..−− ..−− ..−)

1 Şevḳümüz ġālib olalı ruḫ-ı cānānumuza
Virmedi naḳş-ı ḫayāl ʿahd ile peymānumuza

2 Zāhidā gel bize uy tā ki ziyān itmeyesin
Kendü īmānuñı gör baḳ bizüm īmānumuza

3 Reh-rev-i rāh-ı ḥaḳīḳat olalı biz cāna
Cān ile rūḥumuzı cān iderüz cānumuza

4 Sırr-ı ʿışḳı ne bilür gözlemeyen ḥüsn-i rehā
ʿAyn-ı aʿmā nice iḳrār ide bürhānumuza

5 Dest-i inṣaf ile munṣif olan ey vechi ḥasen
Döne aṣlında MURĀD el ura dāmānümüze

1359.1.

Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilün

(..−− ..−− ..−− ..−)

11 Dime sulṭān aña kim taḫt ile cāhında ola
Belki sulṭān o durur cümle penāhında ola

2 ʿAḳlı gel başuña cem eyle eger ʿaḳil iseñ
ʿAḳil oldur edeb ile vara rāhında ola

3 Nār-ı dūzaḫdan özüñ cehd idüben ḥıfẓa duruş
Nārdan ḳurtıla mı şol ki günāhında ola

4 Ḳazmagıl çāhı saḳın ġayrīlarun düşmesiʾçün
Bu meşeldür ḳuyı ḳazan yine çāhında ola

5 Gel MURĀDuñ sözini diñle saña ṣāfīʿdür
ʿĀşıḳ ol kim(s)e durur nāle vü āhında ola

1360.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün
(--. -.-. .--. -.-)

1 Ehl-i ḥaḳīḳat itdi suʾāl ʿışḳ-ı yārına
Virdüm cevāb-ı ṣāfī didüm yoġ varına

2 Baḥr-ı muḥīṭe girdi yine ʿaḳl zevraḳı
Şol deñlü gezdi bulmadı yolı kenārı ne

3 Cām ile cānı bulmaġa cān atdı cān ü ten
Cān virmeyince bilmedi aṣlā şikārı ne

4 Farḳ itmek içün eyledi farkında çeşm-i dū
Tā kim ḳarār ile bile ḥadd ü ḳarārı ne

5 ʿĀḳıl iseñ MURĀDĪ sözin diñle ʿaḳl ile
Şimdi ki rūz-ı furṣatı gel ḳoma yarına

1361.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün
(--. -.-. .--. -.-)

1 ʿIşḳuña düşdi çünki bu göñlüm ṣafāyile
Dīdāra ṭutdı āyine ol dem liḳāyile

2 Ders-i ḥaḳīḳī ezber idüp istedüm ḫafī
Ḫatm itdüm evvelini anuñ intihāyile

3 Şemsüm çü ṭoġdı secde ḳılur gökde mihr ü meh
Yüz yüze olmışam ben o şems-i żuḥāyile

4 Bulmada ʿışḳ-ı be-rāhunı bulalı ṭarīḳ
Hāmūn-ı mihri gezmişem ol reh-nümāyile

5 Meftūḥ olalı ʿayn ile çeşmüm bu dīdeme
Refʿ eyledi MURĀDĪ ḥicābın rıżāyile

1362.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün
(--. -.-. .--. -.-)

1 Şol dem ḳulaġ uram suḫan-ı zü'r-reşādına
Ḫayrüñ ʿalāʾimidür irer dil murādına

2 Yaġdurdı miġ-ı lüṭfı çü bārān-ı raḥmeti
Emr eyledi ki dāʾim ese ʿavnı bādına

3 Farḳ itmek içün ʿālemüñ aḥvāl ü kārını
Cümle ẓāhiri ḳıldı musaḫḫar fuʾādına

4 Virdi ziyādeyi kereminden ziyādede
Cehdi budur irişe ziyāde ziyādına

5 ʿĀḳıl iseñ MURĀDĪ ṣaḳın zinhār kim
Ġuṣṣaya ġuṣṣa çekme vü şād olma şādına

1363.

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün
(--. -.-. .--. -.-)

1 Mevrūs olalı nush-ı hadīsi kulaguna
Gavvās-ı bahr olalı irişdün yataguna

2 ᶜİşveyle kıldı cümleten aᶜyāna ᶜayn-ı hāl
Bir kimse irmedi bu şecerden budaguna

3 Menşūr-ı hükm neşr olalı her taraf taraf
Şāh u gedā kulagın urupdur yasaguna

4 Her nice yügrük ola zevi'l-ᶜakluñ ᶜakl atı
Yolda kala irişmeye eser ayaguna

5 Keşf ideli MURĀDĪ bu ensār kavmini
Hayret basar kanuyı nazardan bu aguna

1364.

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün
(--. -.-. .--. -.-)

1 Şerhün içün kitābuna yüz tutmışam yine
Ben nāhun āf*tābuna yüz tutmışam yine

2 Biz kılmışuz muhasebe evvelden āhire
Defter tutup hisābuna yüz tutmışam yine

3 Gördüm kubab-ı ᶜālemi cümle hübāb iniş
Ben yapdugum kubābuna yüz tutmışam yine

4 Aslını bu sevāb u ᶜıkābuñ heb añlayup
Cehd ile bu sevābuna yüz tutmışam yine

5 Gördüm MURĀDĪ cümle murādunda ārzū
Her vech ile cenābuna yüz tutmışam yine

1365.

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün
(--. -.-. .--. -.-)

1 Bilmen saña bu tūl-ı emelden ne fā'ide
Kimse halās olımaz ecelden ne fā'ide

2 Cümle ᶜulūmı okuyuben aᶜlem olasın
Kılmaz iseñ ᶜamel okumakdan ne fā'ide

3 Aᶜmāl-i sālihātuñ eger olmaya senüñ
Uhrāda saña kubh-ı ᶜamelden ne fā'ide

4 Battīh ola mı zerᶜ idicek tuhm-ı hanzalı
Bitdükde pes saña o semerden ne fā'ide

5 Diñler iseñ eger bu MURĀDuñ nasīhatın
Girmez ise kulaguña andan ne fā'ide

1366.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün
(--. -.-. .--. -.-)

1 Cānunı fehm idem diler idüm cihānda
Cānum cihānda an̄lamadum bilmedüm anda

2 Müstemiʿ olalı bu ṣıfāt-ı beyānumuz
Zuʿmınca ḳaldı her birisi bir beyānda

3 Revnaḳ bulurdı her kişi miḳdārına göre
Ẓabt itse ʿaḳlı ḳalmasa idi kemānda

4 Bildüm özümi ʿilm ile ʿaḳlum özümdedür
Aldanma her söze çoġ olur söz mıyānda

5 Din̄le MURĀDĪ ḳavlümi mīzān-ı ʿaḳla ur
Kendün̄de iste arama hergiz yabanda

1367.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün
(--. -.-. .--. -.-)

1 Keşf eyledi ḥicābı çü dil-ber kemāl ile
Ḳıldı müzeyyen ʿālemi nūr-ı cemāl ile

2 Ḥüsn-i rivāyeti irişelden tevātüre
Kimisi ʿayn-ı rāvī kimisi ḫayāl ile

3 Sırr-ı ḥabībi ḳıldı ḥikāye fuʾāda sır
Ṭayr itdi evce çıḳdı hemān iki bāl ile

4 Nām-ı ḥabībi an̄lamaḳ olmış durur ʿasīr
Ammā mücāhid ol yüri ḥüsn-i fiʿāl ile

5 Bir vecd ü ḥāl virdi MURĀD ehl-i vecde kim
Şerḥ ü beyāna gelmez o şerḥ-i maḳāl ile

1368.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün
(--. -.-. .--. -.-)

1 Ḥaḳḳā budur ki gelmedi ḥüsnün̄ nihāyete
Bir kimse irmedi o cemālün̄de ġāyete

2 Ġaybun̄da oldı maḫfī kemāl-i ḥaḳīkatün̄
ʿAyn-ı ʿināyetün̄ gören irer saʿādete

3 Kenz-i ḥaḳāʾiḳı çü künūzında kenz ider
Kim fetḥ iderse anı irişür siyādete

4 ʿAynumda ġaybun̄ eyledi iẓhār ġaybun̄ı
Levḥ üzre çünki başladı kilki kitābete

5 Ḳāʾim olup durur çü murādun̄da bu MURĀD
Ḥāl üzre ḳavlün̄ ile girür cümle heyʾete

1369.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

(--. -.-. .--. -.-)

1 Ey dil diler iseñ ṭola ḳalbüñ kemāl ile
Dünyāda dirlik eyle hemān yaḫşī ḥāl ile

2 Terk eyle ḳāli ḥāle duruş ṭurma ey göñül
Ḥalī durur bu ḥāl bil olmadı ḳāl ile

3 Aṣıldı levḥ-i dil ṣalınur cā-be-cā müdām
Baġlandı çünki riştе-i ḥubb ile āl ile

4 Ḳaldur ḥicāb-ı ʿaynuñı ʿaḳluñ münevver it
Ġayrīda ṭurma iste elif hā vü dāl ile

5 Bildi murādı ne'ydügini bu murāddan
Ḥāl-i MURĀDĪ bilmedi kimse maḳāl ile

1370.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

(--. -.-. .--. -.-)

1 Hicr ile ʿāşıḳuñı şehā ḳılma ġam-zede
Saña muḥibb olan ola ḥāşā elem-zede

2 Mirʾāt-ı ḥüsnüñ içre göründi çü vech-i ʿayn
ʿAynuñ ne ġam defātire olsa ḳalem-zede

3 Gördükde rūyuñı naẓar-ı vaḳt isterüz
Yaş ile pür olup bu iki çeşm-i nem-zede

4 Sulṭān-ı ʿışḳa ḥālümi didüm ʿaceblendi
Cümle muḥib içinde sen olduñ ʿālem-zede

5 Oldı MURĀDĪ çünki dilīr-i cihān-sitān
Cümle ʿavālime ol olupdur ḳadem-zede

1371.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

(--. -.-. .--. -.-)

1 Semʿ-i dilüm ṭolu çü ṣadā-yı nidāyile
Bir eylemişem āhırumı ibtidāyile

2 Mihr-i ḥaḳīḳat oldı çü ṭāliʿ ṭulūʿda
Başdan ayaġa ġarḳ-ı ẓiyāyam ẓiyāyile

3 Ḫilḳatde ādem eyledi ḫallāḳ çün beni
İnsān oḳur bu ismümi pes iḳtiżāyile

4 Mevc urdı baḥr-ı maġfiret eylemedi ḳarār
Anuñ içün ṣorulmadı olan ḫaṭāyile

5 Yār oldı yār ile çü MURĀDĪ-i bī-elem
Yār oldı iki dünyāda her āşnāyile

1372.

Mef^c^ûlü Fâ^c^ilâtü Mefâ^c^ilü Fâ^c^ilün
(--. -.-. .--. -.-)

1 Her cânibe nazarda habîbüñ cemâline
Aldanmagıl hakîkat ile gör cemâli ne

2 Ahkâmını muşarrah idüp kilk-i kudreti
Mîm oldı anda hâmid elif hâ vü dâlıma

3 Hikmetle virdi nazra-i vâhidde hâka rûh
Hikmetde lîk irmedi kimse misâline

4 ^c^Arż itdi kudret-i evce özine ihtiyâc
Ma^c^lûm-ı hâl oldı yine kendü hâline

5 Hakk ile ol MURÂDÎ yüri hak çû sendedür
Urma kulagı gayrîlaruñ kîl u kâline

1373.

Mef^c^ûlü Fâ^c^ilâtü Mefâ^c^ilü Fâ^c^ilün
(--. -.-. .--. -.-)

1 Gördüm ki lûtf ile beni yâr eyledi yine
Lâzım budur ki bir olam aña her âyine

2 Çün şâhidem takarrüb içün eyledi yemîn
Tutdum kasem sübûtı içün iki beyyine

3 Şâm u seherde izn idi hayye ^c^ale'l-felâh
Pes virdi vakt-i hamse-i nevbet mü^ʾ^ezzine

4 V'Allâhi kalsa vâhid eger noktadur ^c^adem
Destûr virdi lîk n'idem ismi adına

5 Bir harf kavl kavl-i MURÂD olmaya beyân
V'Allâhi olsa cümleten eşyâda elsine

1374.

Mef^c^ûlü Fâ^c^ilâtü Mefâ^c^ilü Fâ^c^ilün
(--. -.-. .--. -.-)

1 Ruh-sârını nikâbına çün kim çeker o şâh
Mir^ʾ^ât-ı kalbe perde olur bizde dûd-ı âh

2 Gaym olmasa semâda yire tamlamaz matar
Her dîdede ki eşk ola ol ^c^ışkadur güvâh

3 Necm-i hüdâ tarîkine âyine reh-nümâ
Gözler dikerler aña ki aña bulına râh

4 Elyak budur aña k'ide eltâfını ^c^ayân
Şunlara kim olar didi lâ-hubbe fî-sivâh

5 Geldi MURÂDÎ ^c^âlem-i milk-i şehâdete
Ef^c^alini rızada ide ol yüce ilâh

1375.

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün
(.-.- ..-- .-.- ..-)

1 Şuᶜāᶜ-ı şems-i vücūd oldı çünki tāb-zede
Harāb olurdı cihān olmasa nikāb-zede

2 Hicāb-ı necde yakīn olsa ger nebiyy ü velī
Vücūddan haber almaz olur türāb-zede

3 Eger ki maᶜnā ile fażl olursa saña karīn
Ne denlü var ise ṣūret olur hicāb-zede

4 Görem dir iseñ eger mihr ü māh ü necm-i hüdā
Semā-ı kalbüñi kılma sakın sehāb-zede

5 Tevekkül ehli odur kim MURĀDĪ her demde
Görürsin anı ki seccādesin ber-āb-zede

1376.

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün
(.-.- ..-- .-.- ..-)

1 Hümā-yı devlet eger başuña ṣala sāye
ᶜAṭā vü lûṭf-ı Hudā saña ola hem-sāye

2 Merātib-i ezelīdür çü bahş olan evvel
Dine ki ṣāhib-i ᶜakl olana ine pāye

3 Hicāb-ı gayrı gider benligüñde saña hicāb
Seni gider ara yirden iriş gel aᶜlāya

4 Eger mahabbet ile mihr-i enver olduñsa
Karada kalmaya nūruñ irişe bedr-aya

5 Temevvüc ide cihān cümleten ola gark-āb
Eger düşerse kelāmuñ MURĀDĪ deryāya

1377.

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün
(.-.- ..-- .-.- ..-)

1 Hümā-yı devlet irişmişdür āş yanumuza
Gelür çü nükhet-i vuṣlat meşām-ı cānumuza

2 Refīk-i ᶜışka su'āl itmişem dil-ārādan
Cevāb virdi ᶜaceb cevher irdi kānumuza

3 Lebīb-i bī-bedel añlatdı bize esrārı
Gelen didi gelecekdür hemīn beyānumuza

4 Cemāl-i yāre sebeb olmaġ içün ey ᶜārif
Tarafda āyineler asmışuz mekānumuza

5 MURĀDĪ sırrı koya kim ki fehmidür ebᶜad
Kim ola şimdi ki maᶜnā vire beyānumuza

1378.

Mefā^cilün Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

(.–.–   ..––   .–.–   ..–)

1 Seher serāy-ı ḥaḳīkatde hem-nişīnüm o şāh
Zehī ^caṭā vü kerem lā-ilâhe illā'llah

2 Tefaẓẓul itsem ^caceb mi melā'ike ḫānum
Aña ki ben bilürem olmadı olar āgāh

3 Rüsūm-ı ehl-i ḥaḳīḳat budur ki her demde
Naẓarda dikkat-i çeşm ide ola mahẓ-ı penāh

4 Kitāb-ı ḥarfe ne ma^cnā dimiş durur ^culemā
Ki ^cārifüñ naẓarı ḥarfi cümlesine güvāh

5 Murād-ı Ḥaḳ ne durur ey MURĀD añla yine
Murādıdur yine merd-ānelik ki ḳurbet-i rāh

1379.

Mefā^cilün Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

(.–.–   ..––   .–.–   ..–)

1 Gönül cemāline ḳarşu ṭutupdur āyine
Ḳodı çū āyinini bunda geldi āyīne

2 Çū çeşm-i bed-naẓar ide ḥafīẓdur ḥāfıẓ
Ḥamā'il-i ḥikem ile ṭolu durur sīne

3 Çū ṭaşt-ı ^cizzete girdi o pāre-i muẓġa
Yunuldı mā-i reşād ile ḳalmadı gine

4 Lebīb olan bunı añlar ki olımaz çāre
Meger ki çāre ḳed eyleye çāreyi yine

5 MURĀDĪ didi kelāmını añlayan erdür
Kim ola degmede ḳādir kelām-ı farḳına

1380.

Mefā^cilün Fe^cilātün Mefā^cilün Fe^cilün

(.–.–   ..––   .–.–   ..–)

1 Libāsdur beşeriyyet çū rūḥ-ı bī-bedele
Sebeb o rūḥum olupdur viṣāl-i cān u dile

2 Ḳabūl-ı hey'et ider mi ḥayāta irdi çū cān
Meger ki dāmen-i insāna dest-i pāy ile

3 Benüm ḥayātum içün ḥāmidūn-ı ins ü melek
Eger maḳāmumu Maḥmūd iderse yā ne ḳala

4 Ben enbiyāya nebā ṣormışam ḫaber virmez
Pes evliyāya ne mümkin ḫaber getüre dile

5 MURĀDa fetḥ-i ^culūm eyler ise reyb itme
Kim ola münkir aña nār-ı ṭuzaḫa yaḳıla

1381.

Mefā^c^ilün Fe^c^ilātün Mefā^c^ilün Fe^c^ilün

(.-.-   ..--   .-.-   ..-)

1 Zamīr āyinesin ẕikr ile cilā eyle
^c^Ulūm-ı evvele āḫirde ibtidā eyle

2 Bu nefsi bende çeküp geç aña eyü pā-bend
Elinden anuñ özüñ dāmenin rehā eyle

3 Cihānı gözle görürsin fenā durur lā-reyb
Fenāyı tārik olup cānuñı bekā eyle

4 Ḳafada oldı çü peyk-i ecel saña cellād
Ḫalāṣa çāre çü yoḳ emre iḳtidā eyle

5 MURĀDĪ ḳavlini gūş eyle ^c^aḳlı dir başa
Ḫudāyı ẕākir olup rūz u şeb s̱enā eyle

1382.

Mefā^c^ilün Fe^c^ilātün Mefā^c^ilün Fe^c^ilün

(.-.-   ..--   .-.-   ..-)

1 Cemāl-i ḥüsn irişür āf-tābdan ḳamere
Ḳamer żiyāsı durur berḳ uran bu baḥr u bere

2 Es̱er durur görinen çeşm-i nāẓıra dā^ɔ^im
Naẓar irişür ise saña iresin naẓara

3 Ḳażā ne ḥükm ider ise rıżādadur çāre
Baḳ imdi var ise ^c^aḳluñ ḳażā ile ḳadere

4 ^c^Ulūm-ı evvel ü uḫrāya ^c^ālim iseñ eger
Hüner getür bu mıyāna olur naẓar hünere

5 MURĀD olursa saña ger murādını bilesin
Naẓar mü^ɔ^es̱s̱ire ḳıl baḳmagıl ṣaḳın es̱ere

1383.

Mefā^c^ilün Fe^c^ilātün Mefā^c^ilün Fe^c^ilün

(.-.-   ..--   .-.-   ..-)

1 Kemāl-i ma^c^rifetün añladum kemālinde
Celāl-i saṭvetümi bilmişem celālinde

2 Özini eyledi maḫṣūṣ özin gözetmek içün
Bu kārumı gözedürven yine fi^c^ālinde

3 Cemāli āyine dutdı cemālüme ḳarşu
Cemālin añladum aḥsen yine cemālinde

4 Vuḳū^c^-ı tāma irer mi didüm ^c^uḳūl-ı ḫavāṣ
Didi ki ḥikmetini añla cezbe ḥālinde

5 MURĀDĪ ^c^ayn-ı sa^c^ādetdür özüñ dā^ɔ^imā
Murādı ne idügin añlagıl maḳālinde

1384.

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

(.-.- ..-- .-.- ..-)

1 Vücud-ı cūdı haber virmek üzre yārāna
Mücerred ābını gönderdi ᶜālem-i fāna

2 Bu vazᶜ u ṭarzunı gözle başīret ehli ʼisen
Muᶜarref ol müteşerriᶜ gözet hakīmāne

3 Mürüvvet ehli bakar mı gözüngi mirʾāta
Mukābil oldı kabūl-ı cemāl-i raḥmāna

4 ᶜAmelde ᶜömr vefāsın kayurma kāmil isen
Bu hutı hayy idüben ölmedin at ᶜummāna

5 Ne gam hicāb aşa ger rūy-ı cāhilīne kelām
MURĀDĪ sözleri mekşūf ehl-i ᶜirfāna

1385.

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

(.-.- ..-- .-.- ..-)

1 Kenār mı bulınur bahr-ı bi-kerān olana
İki cihānda ne kıymet bulına cān olana

2 Gam ile şādīyi zıdd itdi hālık-ı ezelī
Mücerreb oldı kamu fiᶜle dīde-bān olana

3 Rüsūm-ı ᶜāleme akl ile nāzır olduñ ise
Gam ehlin'aglayuben gülme şād-mān olana

4 Hicāb-ı dil ne revādur ki olmaya mekşūf
Bu ᶜālem içre ᶜulūm ile kām-rān olana

5 MURĀDĪ kesreti terk eyle vahdet ister iseñ
Müyesser olmadı kesretle tevʾemān olana

1386.

Müstefᶜilün Müstefᶜilün Müstefᶜilün Müstefᶜilün

(--.- --.- --.- --.-)

1 Şemᶜ-i ruhuñ tābı yine yandurdı cānı ᶜışk ile
Medhüñde her dem deprenür kalbüm zebānı ᶜışk ile

2 Nāzır olalı vechüñe ᶜayn ile ᶜaynüm dīdesi
Her nāmuñı ezber okur rūhum lisānı ᶜışk ile

3 Asma hicābı rūyuña ᶜāşıklaruñ zār itmesün
Yoluña virsünler fidā rūh-ı revānı ᶜışk ile

4 Çün kenz-i mahfī olmışam bilinmek isterven didüñ
Şādıklaruñ bulmag içün arar cihānı ᶜışk ile

5 Bir cürᶜa virdüñ līk lā-ihsān illā bi't-temām
Virgil MURĀDa cümlesin nūş itsün anı ᶜışk ile

1387.

Müstefᶜilün Müstefᶜilün Müstefᶜilün Müstefᶜilün
(--.- --.- --.- --.-)

1 Çūn maṭlaᶜ-ı mihrinden ol meh āşkār oldı yine
Ṭākati ḳalur tābına dil bī-ḳarār oldı yine

2 Maᶜnā ḥicābından çūn ol maᶜnā yüzin keşf eyledi
Dīvānelik terkin ḳılup cān hūş-yār oldı yine

3 Tarḥ eyledi çūn fıṭratın ḳıldı ḥisāb-ı ebcedi
Ḳıldı ᶜulūmın ṣoḥbetin yog ile var oldı yine

4 Nām ile nengi terk idüp ṭutdı yolın dīvānenüñ
Kār ile bārın terk idüp pes tār-u-mār oldı yine

5 Merd ol durur kim bu MURĀDuñ fehm ide güftārını
Ḳılmañ ᶜuyūbına naẓar bī-iḫtiyār oldı yine

1388.

Müstefᶜilün Müstefᶜilün Müstefᶜilün Müstefᶜilün
(--.- --.- --.- --.-)

1 Ḫum-ḫāne-i vaḥdetde ben mest-āne-i ᶜışḳam yine
Ḳāşāne-i ᶜuzletde ben dīvāne-i ᶜışḳam yine

2 Bu kār u bārı terk idüp rāh-ı fenāyı gözleyüp
ᶜUmmān-ı ᶜirfāna ṭalup dür-dāne-i ᶜışḳam yine

3 Ḳālu belā bezminde çūn ᶜahd eyledüm cānān ile
Ḥikmet kitābın oḳuyup ferzāne-i ᶜışḳam yine

4 Bu yirde bir olmag içün ikilik itmem iḫtiyār
Agyār oluben gayrīya cānāne-i ᶜışḳam yine

5 Her dem murād olan MURĀDa dil-berüñ maḳṣūdıdur
ᶜIşk āteşinde maḥv olup pervāne-i ᶜışḳam yine

1389.

Müstefᶜilün Müstefᶜilün Müstefᶜilün Müstefᶜilün
(--.- --.- --.- --.-)

1 Mihr-i cemāl-i dil-rübā rūşen durur çūn tābda
Devvārdur mihri anuñ çūn ḳalb-i şeyḫ u şābda

2 Āyāt-ı fetḥ ezberledüm ki ṣubḥ-ı ṣādıḳdur bu gün
Aṣl-ı müsebbebdür viren öẕr itmezüz esbābda

3 Ezberleyüp ders-i ḥaḳīḳī vird iderven her zamān
Līk(in) murād-ı ᶜışḳını ḳıldum tecessüs bābda

4 Saṭḥ-ı buyūt-ı ḳaṣr-ı dil ᶜarşa berāberdür didüm
Bir kaᶜbe-i maḳṣūddur eyle recā ḳullābda

5 Gezdüm cihānı sū-be-sū kavlüñe bulmadum naẓar
Didüm MURĀDĪ görmedüm kavlüm gibi kim yābda

1390.

Müstefᶜilün Müstefᶜilün Müstefᶜilün Müstefᶜilün

(--.- --.- --.- --.-)

1 Yā Rab cemālüñ gösterüp vir devlet-i kübrā bize
Vaḥdetde ḫōş-ḥāl eyleyüp ġayrīdan istiġnā bize

2 ᶜUmmān-ı bī-pāyān olup ᶜilm ile bu baḥr-ı fuʾād
ᶜArş-ı muᶜallādan geçüp olsun maḳām aᶜlā bize

3 ᶜAdn-ı selāmı n'eylerüz virgil anı ṭāliblere
Meʾvā-yı vuṣlat isterüz virgil anı meʾvā bize

4 Her laḥẓa gitmez dīdeden nūr-ı cemālüñ lemᶜası
Oldur bizüm maḳṣūdumuz ġayrī n'ider aẓvā bize

5 İki cihānı tārikūz müştāḳ-ı rūy-ı dilberüz
Ġayrī MURĀDı n'eylerüz vuṣlat yiter ālā bize

1391.

Müfteᶜilün Fāᶜilün Müfteᶜilün Fāᶜilün

(-..- -.- -..- -.-)

1 Cān ile müştāḳ olan ruʾyet-i dil-dārına
Baḳmadı ol özgenüñ yoġı ile varına

2 Bulsa idi ᶜandelib bir eṣer-i şemmeden
Kılmaz idi bir naẓar ravżada gülzārına

3 Bilmeyen ᶜışḳı dilā añlamadı ġayrīdan
Olmadı aṣlā muḳır ᶜarṣada tekrārına

4 Ṭūṭī-i cān söyledi bunda yine bir lisān
Ḥayrete vardum kulaġ urdum o güftārına

5 Didi ki ṣanma MURĀD ᶜışḳı ḥabībi geñez
Her ki ḥabībi seve baḳmadı āṣārına

1392.

Müfteᶜilün Fāᶜilün Müfteᶜilün Fāᶜilün

(-..- -.- -..- -.-)

1 Hem-dem olan yār ile baḳmadı ālāsına
Keṣreti terk eyleyüp yol bula tenhāsına

2 Cāna ġıdādur sözüñ mürġ-i seḥer gel berü
Eyle beyān bir cevāb ᶜışḳ-ı muᶜammāsına

3 Nükt ededür nükte-dān diñle bu ḳavli hemān
İster iseñ ṣāniᶜi baḳma heyūlāsına

4 Meslek olalı bize rāh-ı Ḫudā-yı celīl
Baḳmadı ᶜālemlerüñ aġ ile ḳarasına

5 Ḳavl-i MURĀDĪ yine oldı bediᶜü'z-zamān
ᶜİlm ile ᶜallāmeler irmedi fehvāsına

1393.

Müfteʿilün Fāʿilün Müfteʿilün Fāʿilün

(–..–   –.–   –..–   –.–)

1 ʿAyş-ı ḥayāt-ı ebed niʿmet-i kübrā bize
Rūyı vü ruḫ dil-nüvāz seyr ü temāşā bize

2 ʿArş-ı ʿaẓīm ʿarş-ı muʿallāya biz
Himmetümüz bilürüz ʿarş-ı muʿallā bize

3 Şükri ziyād itmişüz şükrümüz içinde biz
Ṭurfe-i vāḥid durur cümle-i naʿmā bize

4 Ṭarfete'l- ʿayn içreyüz cümle-i meʾvāda biz
Olmaġa yir cehd ider cümle-i meʾvā bize

5 Çünki murād olmışuz maḥż-ı murād ile biz
Ḳudretini ey MURĀD itdürür īmā bize

1394.

Mefʿūlü Fāʿilātün Mefʿūlü Fāʿilātün

(––.   –.––   ––.   –.––)

1 Emr ile ḥükm-i ḳāṭıʿ irişdi çün türāba
Bir ʿaḳl-ı ekmel oldı ḳādir olup cevāba

2 ʿİzzetdedür muʿazzez virdi rıżā çü hükme
Başın yire ḳoyuben nāẓır durur ḫiṭāba

3 Bakdum bu kāra çünki fehm içün işbu bābı
Pes eyledüm naẓar ben el uruben kitāba

4 Açdukda didi iḳrā gördüm ki ḫaṭṭ-ı raḥmān
Oldı sebeb ziyāde pes cümle fetḥ-i bāba

5 ʿArrāf olan dir isen aç imdi gūş-ı cānı
Ḳavl-i MURĀDĪ dinle ġafletle varma ḫvāba

1395.

Mefʿūlü Fāʿilātün Mefʿūlü Fāʿilātün

(––.   –.––   ––.   –.––)

1 Gelgil yüzüñi göster aldanma bu kemāle
Āyīne tutmışam ben niçe niçe cemāle

2 Ḥālümi añlayaldan ḥall oldı müşkilātum
Vāḳıf olur mı ġayrī hergiz bu ḥasb-ı ḥāle

3 Şerḥ olalı kitābum ʿālem ḥisāb olupdur
Mürġ-i tefekkür-i ġayr irmedi bu meʾāle

4 ʿĀrif olan ḥuḳūḳı ḥaḳḳ ile ḳıldı i̱s̱bāt
ʿĀḳıl olan kimesne cehd itmedi cidāle

5 Ehl-i baṣīret olgıl taḥḳīḳ kārı işte
Aldanma ey MURĀD zinhār bu ḫayāle

1396.

Mefᶜūlü Fāᶜilātün Mefᶜūlü Fāᶜilātün

(--. -.-- --. -.--)

1 Çün kim ᶜazīz-i cānsın ᶜizz ile ibtidāda
Dā'im mükerrem eyle nāz itme intihāda

2 Sende durur necātum ey nefḫar-ı yegāne
Lāzım olan sebeb ne bu hükm-i iḳtiżāda

3 Baḥr-ı maᶜārif içre geşti-i dil ṭolanur
Kendüde ᶜayn-ı pinhān şeydā gezer arada

4 ᶜİsmet ḥicābı çün kim ṭutmış cihānı düp-düz
Yā bu ceżā nedendür rāġıb iken ᶜalāda

5 Olsa eger dem-ā-dem her demde maḥż-ı ᶜālem
İnsān olup MURĀDĪ sen ādem-i rıżāda

1397.

Mefᶜūlü Fāᶜilātün Mefᶜūlü Fāᶜilātün

(--. -.-- --. -.--)

1 Meyl itme ᶜākıl iseñ ey dil fenā cihāna
Bir gün alup elüñi atar seni yabana

2 Bu ᶜayş u ᶜişreti ḳo ḳıl ḫalıḳa ᶜibādet
Bil kim amān virmez bir kimseye zamāne

3 Levḥ ü havāda geçdi ᶜömr-i ᶜazīz ey vāy
Derdüm beyāna gelmez ṣıġmaz ġamum lisāna

4 ᶜAfv-ı ḫaṭā ḳıl ey Ḥaḳ eyle ᶜaṭāña lāyıḳ
İḥsān ile ᶜaṭāña zerre gerek bahāne

5 Ḳuluñ MURĀDĪ yā Rab ᶜiṣyān içinde ḳaldı
Raḥmet umup ḳatuña uş geldi yana yana

1398.

Mefᶜūlü Fāᶜilātün Mefᶜūlü Fāᶜilātün

(--. -.-- --. -.--)

1 Vaṣluñ şarābın ey yār ṣun baña ḳana ḳana
Hicrān elinde baġrum ġarḳ oldı ḳana ḳana

2 Müştāḳ olan ġarīb ü bī-çāre derd-mendi
Ḥāşa elinden alup sen atasın yabana

3 Deryā midād ola ger eşcār olursa aḳlām
Derdümi yaza ger ḫalḳ gelmeye ol beyāna

4 Çün tutdı milk-i dilde sulṭān-ı ᶜışḳ me'vā
Maḥv olsa iki dünyā bir zerrece baña ne

5 Mescidle deyre varsa ᶜayb eylemeñ MURĀDa
Bilüñ ṭaleb ḳılur ol cānānı ḫāne ḫāne

1399.

Mefᶜūlü Fāᶜilātün Mefᶜūlü Fāᶜilātün

(--. -.-- --. -.--)

1 İster gönül nihānī bula ᶜayān içinde
Bilmez ᶜayān bulınur dā'im nihān içinde

2 Feyyāż-ı ḳādir oldı feyż itmege tevātür
Āyīne ṭutdı ᶜakse her dem bir ān içinde

3 Berrāḳdur ṣıfīd-i daᶜcā sivāda merbūṭ
Anuñ içün bulundı sevdā bu cān içinde

4 İstedi istedügin diledi ol da anı
Bulmadı aña mānend cān ü cihān içinde

5 Güftārı bu MURĀDuñ mübhemdür añlanılmaz
Bir tercümān bulunmaz aña zamān içinde

1400.

Mefᶜūlü Fāᶜilātün Mefᶜūlü Fāᶜilātün

(--. -.-- --. -.--)

1 Cān ü gönül virelden ol çeşm-i rūşenāya
Deryā-yı ᶜışḳa girdi dil zevraḳı şitāya

2 Rāh-ı ḥaḳīḳat içre dil ṭutalı ṭarīḳat
Aḳṣā-yı cismi gezdi irmedi intihāya

3 Bu mezraᶜ-ı fenāda zerᶜ eyle toḫm-ı ḥikmet
تا ضربن معارف el irgüre bahāya

4 Merd-i ḥaḳīḳat oldur ḳıla yerinde kārın
Ġayra mülāḳi olmaz irem diyen liḳāya

5 Ey dil yine MURĀDĪ neşr eylemiş la'āli
Tezyīn-i gūş-ı cān ḳıl kim iresin beḳāya

1401.

Mefᶜūlü Fāᶜilātün Mefᶜūlü Fāᶜilātün

(--. -.-- --. -.--)

1 Her kim ki cān virürse sen pādişāh öñinde
ᶜAyn-ı beḳāya irer ol ibtidā öñinde

2 Bu çetr-i bī-sütūnı çūn ḳurdı ol müdebbir
Seyr ide şems-i seyyār ol meh-liḳā öñinde

3 Çūn virdi mihr-i enver māha şuᶜāᶜı ᶜaksin
Māh oldı geldi sācid şems-i żuḥā öñinde

4 ᶜÖmr-i ᶜazīze şahum ᶜömr oldı yine mir'āt
Āyīne dutdı ḳudret nūr-ı hüdā öñinde

5 Ḥamd ile şükr ilāha ḫalḳ olalı MURĀDĪ
Ṣaf ṣaf olup dururlar heb evliyā öñinde

1402.

Mefʿūlü Fāʿilātün Mefʿūlü Fāʿilātün

(——. —.—— ——. —.——)

1 Yazdı ḳalem اَنَا اللّٰهُ sābıḳda bir ceride
Sensin murād-ı ʿālem ey cān āferīde

2 Mirʾāt-ı ʿayn-ı taḥḳīḳ gösterdi ʿaks-i ruḫ-sār
Ey cümlenüñ cemāli sensin yine numūde

3 ʿAynuñ mücerreb oldı ġayruñ mücerreb ammā
Yā tecribe ne ḥācet şol ki ola azmūde

4 ʿİlm oldı ḳābiliyyet pes muḳteżā ḳażādur
Ḥāʾil ola mı nesne ḳalb ola çūn zedūde

5 اى منبع كرامت از عشق تو به طالت
باشد مرا دولت در هر چه بود بوده

1403.

Mefʿūlü Fāʿilātün Mefʿūlü Fāʿilātün

(——. —.—— ——. —.——)

1 Yā Rabb żāt-ı Ḥaḳḳuñ maḫfī çū kibriyāda
Olsaydı ger küşāde ḳalur cihān fenāda

2 ʿAyn-ı ḳader egerçi taġyīre ḳābil olmaz
Līkin ḳażā-yı ḥükmüñ āyende bir bahāda

3 Maḥfūẓ-ı levḥ olalı ḳalb-i münīr-i insān
Meşrūḥ ibtidāsı pes ḳılduñ intihāda

4 لَا رَيْبَ فِيهِ'dür çūn أُمُّ الْكِتَابِ şānı.
İḫlāṣa irgürürseñ ʿālem durur ṣafāda

5 ʿÖmr-i MURĀDĪ sermed oldı sivādan ebʿad
Ḳılduñ anı muḳayyed ʿışḳ ile ibtilāda

1404.

Mefʿūlü Fāʿilātün Mefʿūlü Fāʿilātün

(——. —.—— ——. —.——)

1 Şerḥ eyledüm ḥayātum maşrıḳda āf-tāba
Şerminden oldı aḥmer düşli varup ḥicāba

2 Āyāt-ı ṣubḥ içinde oldı ḳamer münevver
Leylī-yi edʿac içre seyyāredür icāba

3 Maḥż-ı felek çū devvār ʿayn-ı semā ṣevābit
Cān iledür muḳayyed düş midür irdi ḫᵛāba

4 ʿArş-ı ʿalā melāʾik çegnindedür velīkin
Heyʾetden ʿarş-ı ..zam düşmişdür ıżtırāba

5 Geldi MURĀDĪ evvel oldı murādı ṣānī
Her kim muḥīṭ olursa (ḳādır durur) cevāba

1405.

Müfteʿilün Mefāʿilün Müfteʿilün Mefāʿilün
(-..- .-.- -..- .-.-)

1 ʿÖmr ile cāvidān olan öldür iren kemāline
Ḥavl ile ḳuvvet olmasa kim irişür bu ḥāline

2 Mülk-i ebeddedür vücūd ile vücūda gel sücūd
Secde dur(ur) çū aṣl-ı cūd tut bu ḳulağı ḳāline

3 Lemʿa-i mihr-i tābı ger āb içinde ʿaks ide
Fi'l-meṣel oldı bu maḥal āyinedür cemāline

4 Āyet-i ekber olsa dil āyet-i ʿarş kürs olur
Cān ile bendesi olan cehd ide mi ḳıtāline

5 Ḥādis olan ḳadīmini derk ide bile mi gönül
Her ki diye ki müdrikem destūnī ṣal zevāline

6 İşte MURĀDĪde peyām ḫatm olur anda her kelām
Kāse-i ʿışḳı nūş ḳıl baḳma cihān ṣifāline

1406.

Müfteʿilün Mefāʿilün Müfteʿilün Mefāʿilün
(-..- .-.- -..- .-.-)

1 Cām-ı cihāna ḳıl naẓar cāmı gözet cihān yine
Günde ne ṭavr u ṭarz ider arż ile āsmān yine

2 Ṣaḥn-ı serāy-ı ʿāleme çeşm-i ʿiberle ḳıl naẓar
Kimisi ẓāhir olmada kimisidür nihān yine

3 Devr ile çerḫ-i bī-sütūn sāl ile māh irüşdürür
Māh ile sāl gice gün bir dem olur hemān yine

4 Rūḥ-ı muṣavver olsa ger kim anadur ki diye cān
Cān-ı ʿazīz-i cān-ı men cān iledür bu cān yine

5 Zevḳ-i MURĀDĪ ḳıl ṭaleb tā görine cemāl-i Ḥaḳ
ʿİlm-i kemāle al sebaḳ hay iledür zamān yine

1407.

Mefʿūlü Mefāʿīlün Mefʿūlü Mefāʿīlün
(--. .--- --. .---)

1 Yā Rabbi ʿināyet ḳıl bu dīde-i giryāna
Dāʾim naẓar itsün tā ol vech-i kemā-kāna

2 Bir ḳaṭre iken yā Rab ḳıldun beni bir deryā
Deryāyı ḳarışdurdun ʿummān ile ʿummāna

3 Bir ẕerre idüm evvel ḳıldun ḳamer-i tābān
Şimden girü irgürgil ol mihr-i dıraḫşāna

4 Çün āb-ı ḥayāt oldum kevserle raḥīḳam ben
Āb olmışam ey ʿāşıḳ her bir dil-i ʿatşāna

5 Evvelde liyāḳat ne āhirde yine oldur
Vāḥid ne beyān eyler irmez ise mihmāna

6 Gel işte MURĀDīden gel aña nedür ʿilmi
ʿİlmi ile ol ʿālim cehl irmedi bu cāna

1408.

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿulün
(––. .––. .––. .––)

1 Lûṭfını bize virdi Ḫudā çünki ʿaṭāda
Şükr eyleyelüm anı ide tā ki ziyāde

2 Çūn avn-ı başar oldı bize bizdedür elṭaf
Oldur bizi gözleyici aġ ile ḳarada

3 El-minnetü li'llâh añadur ḥamd u s̱enāmuz
Ol bize ʿināyetde vü biz aña s̱enāda

4 Bu anca mürüvvet nice lûṭf u nice iḥsān
Sensin yine muḥsin sebeb olduḳ biz arada

5 Ya Rabb MURĀDĪ saña yüz ṭutdı hemīşe
Ol ġayrīyı bilmez bu fenāda vü beḳāda

1409.

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün
(––. .––. .––. .––)

1 Senden dilerem ḥavl ile ḳuvvet meded Allah
لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا (هو) بِاللّٰه

2 Şol demde ki nefsī vü nefsī diye maḫlūḳ
Ḥavlüñle o demde bizi ḳurtarmadı ey şāh

3 Sensin çü keremlere şehā ekrem ü aʿzam
Lûṭf u keremüñ eyle ʿaṭā bendeñe geh gāh

4 Ey ḫālıḳ-ı maʿbūd ve yā sāmie'l-aṣvāt
Çoḳdur çü günāhum iderem demde nice āh

5 Ya Rabbi MURĀDĪ ḳuluñı eyleme maḥrūm
Her yirde aña ḳıl meded ü ʿavnüñi hem-rāh

1410.

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün
(––. .––. .––. .––)

1 Bir yirde ḳarār eyleme ey dil güẕer eyle
Ġayra naẓaruñ olmaya aṣlā ḥaẕer eyle

2 Āyīneñi gel eyle mücellā vü ṣafā-baḫş
Her söze inanma aña her dem naẓar eyle

3 Cān içre eger ister iseñ vuṣlat-ı dil-dār
ᶜAyneynüñi çeşm ābıyile durma ter eyle

4 Ḫᵛābuñdan uyan gafletüñi dīdeden ezber
Aldanma ḫayālāta var āh-ı seḥer eyle

5 Her kim ki MURĀDuñ sözin almaya ḳulaġa
Ḥālini eger bilmeye daḫi beter eyle

1411.

Müfteᶜilün Mefāᶜilün Müfteᶜilün Faᶜ
(-.·- ·-·- -··- -)

1 Cānumı cāna virmişem rūḥı cemāle
ᶜAynümi ḥāle virmişem sırrı viṣāle

2 Ḥaḳḳ-ı ḥaḳīḳīdür gözüm bildi yaḳīni
Vāḥidi gördi birde bir irdi çū ḥāle

3 Ṭayf-ı ḫayāl-i ḥāleti añlamışam ḥāl
Eylemezem naẓar velī ᶜayn-ı ḫayāle

4 Fiᶜlümi bildi fāᶜilüm ġāyet-i aᶜlā
Ḳaṣdumı bildi maḳṣadum gelmedi ḳāle

5 Çünki MURĀDĪ añladı neymiş ᶜalāḳa
Geçdi kemāl-i ekmeli irdi kemāle

1412.

Feᶜūlün Feᶜūlün Feᶜūlün Feᶜūl
(·-- ·-- ·-- ·-)

1 Naẓar kıldı dil çū dil-ārāsına   Baḳup ḳaldı ḥüsni temāşāsına
2 Sorup ana dil-dār bir mesᵓele   Didi kim nedür daḫi feḥvāsına
3 Gelüp pīr-i maᶜnāden itdi suᵓāl   Didi n'ola ḥāl bu muᶜammāsına
4 Cevābın virüp aña pīr-i kemāl   Didi şākir olġıl sen ālāsına
5 MURĀD aldı çūn kim cevāb-ı ṣavāb   Varup ẕikrin arturdı Mevlāsına

1413.

Feᶜūlün Feᶜūlün Feᶜūlün Feᶜūl
(·-- ·-- ·-- ·-)

1 Melāᵓik durur çūn ülī ecniḥa   Kimisinde مثنى kimi ṡāliṡe
2 Ṡülāṡe rubāᶜ vü muṭabbaḳ cenāḥ   Rüsüldür kimi ᶜarş içün ṡāmine
3 Ne var ḥaşr-i iḥyā da olsa kefīl   Kimüñ cāyı mesvā kimün hāviye
4 Ulü'l-emre tābīᶜ bu ecnās bes   Velī bilmedüñ añları cāmiᶜa
5 MURĀDuñ budur çūn delīli ḳamu   Getür añlara şerᶜ ile beyyine

1414.

Feᶜūlün Feᶜūlün Feᶜūlün Feᶜūlün Feᶜūl
(·-- ·-- ·-- ·-- ·-)

1 Cemāl-i ḥabībümde gördüm kemālüm yine
Kemālinde gördüm anuñ bu cemālüm yine

2 Dirāyet idelden cemālümde ḥāl-i ʿacīb
Benüm ḥālümi bilmek ister bu ḥālüm yine

3 Şürūḥum maḳālini açdum çü kāmillere
Bu şerḥ ile vaṣfumda ebkem maḳālüm yine

4 Heyūlādan aldum ḫayālümd n aʿlā ḫaber
Benüm maḥż-ı ḥikmetdedür bu ḫayālüm yine

5 MURĀDĪ saña ʿarż olursa MURĀD-ı ezel
Benüm ḥaḳḳ-ı taḥḳīke vardur suʾālüm yine

1415.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-)

1 Küllü nefs oldı çü mevti ẕāʾiḳa — Pes niçün ḳavlinde olmaz ṣādıḳa
2 Nice bir lehv ile luʿb ola bu kār — Gel duruş olmaya cāyuñ hāviye
3 Ḥażret-i ḫallāḳa ṭāʿat ḳıl müdām — Ola tā emmāre ey dil rāżiye
4 Pādişāhuñ çünki marżīsi budur — Ol rıżāda olasın tā marżiye
5 Gūş-ı cāna al MURĀDuñ sözlerin — Gel berü ey nefs olma ġāfile

1416.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-)

1 Ṣabr ile eglen dil-i nālān yine — Şāyed ire raḥmet-i cānān yine
2 Saña hicrāndur ezelden çün naṣīb — Ol ḫayāl-i yār ile mihmān yine
3 ʿIşḳ-ı Ferhādı yine başdan tutup — Vaṣl-ı Şīrīn fikri ile cān yine
4 Ṭag u ṣaḥrāda yüri Mecnūn-veş — Fürḳat-i Leylī bulur pāyān yine
5 Şemʿ-i ruḫ-sār-ı nigārı fikr idüp — Ol yüri pervāne-veş sūzān yine
6 Şimdi var hicrān ile eglen yüri — ʿĀşıḳā hicrāna var bir ān yine
7 Ey MURĀDĪ olma hicrāna melūl — İnḳılāb üstindedür devrān yine

1417.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-)

1 ʿIşḳdur ṣalan cihāna demdeme — ʿIşḳı olmayanlara ādem dime
2 ʿIşḳ ile yoldaş olanlar ey göñül — İrişen anlar durur bir ḫoş deme
3 ʿIşḳ eri ol ʿışḳı gözle ʿışḳ ile — ʿĀşıḳ olgıl ʿışḳ ile dön ādeme
4 ʿĀşıḳuñ ışḳında ḥāli bellüdür — ʿIşḳ ile ʿāşıḳ ura ger zemzeme
5 ʿIşḳı terk itme saḳın iste ziyād — ʿIşḳ ile ol ey MURĀDĪ hemdeme

1418.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-)

1	Cān nedür cānāna ḳurbān olmaya	ʿIşkı yokdur şol ki nālān olmaya
2	Hicr-i yārinden bu ben bī-çārenüñ	Bir dem olmaz işi efgān olmaya
3	Ẕerre ẕerre çekmeyen derd-i ḥabīb	Bellü bil ol cevhere kān olmaya
4	كُنْتُ كَنْزاً'den ḫaber bilmez şu kim	Şevḳ-i dil-dār ile yek-sān olmaya
5	Ġayrīyı terk itmeyince ey MURĀD	Taḫt-ı ʿışḳa kimse sulṭan olmaya

1419.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-)

1	Ṣādıḳ iseñ ey gönül iḳrārda	Yārda ol olmagıl agyārda
2	İster iseñ görmege vech-i ḥabīb	Terk-i ʿār it olma nām u ʿārda
3	İḳtirān itme saḳın ġayr ile sen	Diledügüñ tā bulasın yārda
4	Cānuñı farḳ eyleme cānāndan	Ḳurb ile mümtāz ol ebrārda
5	Zīn-i ġayret bagla himmet esbine	Ey MURĀDĪ ḳalma yog u varda

1420.

Müfteʿilün Müfteʿilün Fāʿilün

(-..- -..- -.-)

1	كَاَنَ اِذاً طَالِعاً اَقْمَارُه	زَيَّنَتْ القَلْبَ بِاَنْوَارِه
2	Eyledi rūyına özinden niḳāb	Sırrına didi ki bi-esrārihi
3	Ṭūr-ı tecellīyi şudur añlayan	Eyleye ṭavrını bi-eṭvārihi
4	Ḫayret-i kübrāda nice ḳalsun ol	Ḳılmaya fikr illā bi-efkārihi
5	İster iseñ bilmek eẕerden MURĀD	كَانَ صَبِيحاً مِنْ آثَارِه

1421.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

(.--- .--- .--)

1	Gönül deryā durur deryā içinde	ʿAceb peydā durur peydā içinde
2	Ḳulūb aḥvālini ḳalb añladı çün	Anuñ çün bir ḳalupdur cā içinde
3	Özinden eyledi himmet mıyāna	Ṣalup sevdāları sevdā içinde
4	Çün oldı münderic sebʿa'l-meẕānī	İdüp beyżāsını beyżā içinde
5	MURĀDuñ ḥāli aʿcebdür ʿacebden	Neler taḥṣīl ider ġavġā içinde

1422.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

(.--- .--- .--)

1	Seḥerde çünki ṣaḥrā-yı vücūda	Gelüben olmışuz maẓhar sücūda
2	Çū aḳrebdür مِنَ الْقُرْبِ اِلَى الْقُرْبِ	Nedendür āb içinde yanar oda
3	Çū çıḳmaḳ olmadı ḥācet enişde	Niçündür māniʿi nedür şuʿūda
4	Nice niçe mükerremdür keremle	Nedendür muntaẓırdur yine cūda
5	MURĀDuñ remzini bilmek dilerseñ	Saḳın baḳma ziyāna daḫi suda

1423.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

(.—— .——— .——)

Taʿassub kılma her bay ü fakire
Tekebbür eylemehör hakire

Niçün kendüñi görürsin ʿaceb ne
Bil anı soñra körlar seni yire

Çū bildüñ kim vücūduñ olısar hāk
Yüri eyle tevāzūʿ gence pire

Münevver eyle ʿakıl sen derūnuñ
Kıyāmetde kim ola ʿaklı dire

MURĀDĪ var ise fehm ü bilişün
Sakın aldanma dībā vü harīre

1424.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün
(.——— .——— .——)

Seherde cūş ider bülbül figāna
Gül üzre āh ider ol yana yana

Cemāl-i gülden almışdur haber çün
Anuñ içün tāb urur dilden zebāna

Nice dillerle medh eyler Hudāyı
Gül oldı arada ancak bahāne

Var ise sendedür ʿışk-ı ilāhī
Getür bu daʿvīye maʿnā mıyāna

MURĀDĪ ʿışk-ı Hak olan kişide
ʿAlāmet ol ki bakmaz baş u cāna

1425.

Mefa ilün Mefa ilün Fe ulün
(.——— .——— .——)

Gönül sayd oldı bir çeşm-i gazāle
Çü kıldı gamzesi tīgin havāle

Baña ʿışkı yolında olmadı hic
Cefā vü cevrden gayrı nevāle

İderven cānumı kurban şeksiz
Anuñ yañagı üstündeki hāla

Yüri hāk olıgör yar işiginde
Eger var ise ümīdüñ visāle

MURĀDĪ şiʿrin okur ehl-i irfān
Biri birinden ey cān ala ala

1426.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün
(.——— .——— .——)

Gönül fülki çıkam dirken kenāra
Salar gam mevci anı bir diyāra

Beni öldür didüm öldürmedi yār
Ne borcumuz bizüm bu intizāra

Sabā kūy-ı nigāra ger geçerseñ
Neler çekdügümüz söyle o yāra

Nice bir hicr odıyla yakma gönlüm
İlāhī vir sen insāfın nigāra

MURĀDĪ çekdügini ger çekeydi
Olurdı seng-i hāra pāre pāre

1427.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün
(.——— .——— .——)

Kadem başşa kaçan bostāna gonce
Kılur bülbülleri dīvāne gonce

Tutarlarsa baş üstinde yiri var
Ki çün beñzer leb-i cānāna gonce

Bezāran bülbüli kılmışdur ihlāk
Anuñ içün boyanmış kana gonce

Tutar destinde tā şuna hezāra
Şarāb ile tolu peymāne gonce

Sabāyile salınursa ʿaceb mi
Kim olmışdur şehā mest-āne gonce

Çemen bezminde şāh olsa yaraşur
Tutar çün cünbüşi şāhāne gonca

ʿAcebdür bu güzellükde MURĀDĪ
Sunulmazsa şeh-i hūbāna gonca

1427.1.

Mefāilün Mefāilün Feʿūlün
(.——— .——— .——)

Gönül yār oldı yāra per içinde
Bilüpdür nāmını tekrār içinde

Eserden kıldı istidlāl teʾsīr
Eser ile gezer āsār içinde

Yakīn oldı yakīne oldı reh-ber
Müberrādur yoğ ile var içinde

Tefekkür eylemiş fikr ile fikret
Ne fikret fikr ider inkār içinde

MURĀDuñ kavl ü güftārına mānend
Bulınmaz kubbe-i devvār içinde

1428.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

(.--- .--- .--)

1 هو السلطان عظمت كبريا ويبقى وجهه نفى سواه
2 غنى رازقه معطى رؤوف هو المنّان لا ينفد عطا
3 تحيّرنا بعلم فى صفاته غنيّ الذّات لا مثل وراه
4 محيط عالم والعلم منه فخلوه خالقه منّى تراه
5 احد واحد ربّ عظيم مجيب محسن منّ دعاه

1429.

Mefʿūlü Mefāʿīlün Feʿūlün

(--. .--- .--)

1 Çūn kalbümüz oldı yār sāde Yār eyledi lûtfını ziyāde
2 Pīr oldı çū ʿışkumuzla dil-dār Yār oldı pes özge yok arada
3 Cān ile göñül çūn aña düşdi Pes añla anuñ eyle ʿalāda
4 Maksūd-ı ezel nedür gel añla Çık aydına kalmagıl dücāda
5 Minnet ol ilâha kim dem-ā-dem Bilürdi murādını MURĀDa

1430.

Müstefʿilātün Müstefʿilātün

(--.-- --.--)

1 Yā Rab ne āteşdür irdi cāna Kül oldı bu cānum yana yana
2 Çūn kim irişdi cānuma bu nār Yoġ ile varum atdum yabana
3 Ol nār-ı sūzān kimi yakarsa İki cihānı saymaz samana
4 Yoġ eyle kendüñ tā olasın var Bulmaya senden kimse nişāne
5 Ḥāk ol yolında başuñ yire ko Kibr ile kimse gelmez mıyāna
6 Tīġ-i belāya tut karşu cismüñ Acısı geçsün tā üstühvāna
7 Koma MURĀDĪ elden niyāzı Tā kim gelince cānuñ dehāna

1431.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

(.--- .--- .--- .---)

1 Giriftār oldı mürg-i dil nigāruñ zülfi agında
Göricek dāne-i ḫāli o māhuñ gül yañagında

2 Akar bu çeşme-sār-ı çeşmüñ ābı oluben ḫūnīn
Ol ʿaynuñ başı vardur ben gedānuñ göñli dagında

3 Ruḫı ʿışkında kan aglarsa ʿāşıklar ʿaceb midür
Hezārān bülbül eyler nāleler güller budagında

4 Yudarsa laʿl-veş kanı bu şeydāsını ʿayb itme
Elest vaktinde zülfüñ būyı kalmışdur dimāġında

5 Leb-i laʿl-i hevāsında MURĀDĪ aglar iken kan
Didi hātif nasībüñ var senüñ dil-ber dudaġında

1432.

Mefʿūlü Fāʿilātün Mefʿūlü Fāʿilātün

(--. -.-- --. -.--)

1 Yā Rab ne kılmışam ben ol kaşları kemāna
Her demde cevr okına cānum kılur nişāne

2 Deryā-yı ᶜışk içinde bu fülk-i dil meded āh
Girdāb-ı hicre düşdi irmedi bir mekāna

3 Ayrulalı o gülden oldı yirüm benüm ḫār
Gelsem ᶜaceb midür ben bülbül gibi figāna

4 Girdāb-ı hicr içinde ben mübtelā olaldan
Mihnet nihengi her dem kılmakda kasd-ı cāna

5 Yā Rab nasīb eyle şemᶜ-i ruḫına karşu
Ben ᶜāşık-ı dil-efgār pervāne gibi yana

6 Dünyāda her ne kim var ᶜayn u bihār u enhār
Gözüm yaşıdur olmış yir yüzine revāne

7 Sanma ki döndürem yüz ben ol şeh-i cihāndan
Bu rāh-ı ᶜışk içinde başım kodum mıyāna

8 Bu çerḫ-i ser-nigūndan çekdüm nice meşakkat
Şimden girü bu ᶜāşık kanına şalla kana

9 Başuña yazadur çün mihnet senüñ MURĀDĪ
Gördüñ zamāna uymaz sen uy hemān zamāna

1433.

Mefᶜūlü Mefāᶜīlün Mefᶜūlü Mefāᶜīlün
(--. .--- --. .---)

1 Yā Rab ne devā kılsam ben bu dil-i şeydāya
Saldı beni ol cānān bu gün yine ferdāya

2 Ben ẕerre o ḫūrşīde dil vireli her demde
Kaldum şeb-i hicr içre irmedüm o bedr-aya

3 Sabrum yakasın her an çāk itdi gam u endūh
Virdi o mehüñ ᶜışkı genc-i dili yağmaya

4 Hicr oldı dile yoldaş mihnetle bile kardaş
Gam baña olupdur aş ġuṣṣa daḫi hem-sāye

5 Raḥm itse MURĀDĪye bir demde ger ol dil-ber
Kalkardı serādan ol irerdi süreyyāya

1434.

Müstefᶜilātün Müstefᶜilātün
(--.-- --.--)

1 Cürmüm çü benden estağfiru'llah ᶜAfvuñ çü senden estağfiru'llah
2 Cümle günāha estağfiru'llah Raḥm eyle āha estağfiru'llah
3 Bildüm günāhum estağfiru'llah Sensin penāhum estağfiru'llah
4 Estağfiru'llah estağfiru'llah Estağfiru'llah estağfiru'llah
5 Virdi MURĀDĪ estağfiru'llah Dāʾim niyāzı estağfiru'llah

1435.

Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

(..-- .-.- ..-)

1 Şükr ü minnet Ḫudā-yı sübḥāna   Eyledi lûtf u ᶜizzet insāna
2 Aña bildürdi cümle esmāyı   Eyleyüp maẓhar anı ᶜirfāna
3 Secde itmedügi içün aña   Ebedī laᶜnet oldı şeyṭāna
4 Eger insān iseñ bil imdi özüñ   K'ey ṣakın olma uyma ḥayvāna
5 Kıl MURĀDĪ özüñi zer gibi ṣāf   Dür alup pes ṭal imdi ᶜummāna

1436.

Mefᶜūlü Mefāᶜilün Feᶜūlün

(--. .-.- .--)

1 Maġrūr-ı serīr-i ṣıḥḥat olma   Bil Rabbüñi bī-ᶜitāᶜat olma
2 ᶜİlm ögrenigör cihānda her dem   Dir ᶜaḳluñı bā-cehālet olma
3 Ḥaḳ sevmedi ẕü'l-feraḥ olanı   Añ mevtüñi bī-melāmet olma
4 Ger muʾmin iseñ eyü ᶜamel ḳıl   Cehd eyle ki ehl-i bidᶜat olma
5 Gel añla MURĀDĪnüñ kelāmın   Dur ḳavlüñe bī-ḥaḳīḳat olma

1437.

Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilātün Feᶜilün

(..-- .-.- ..-- ..-)

1 دوش کردم گذری چون بدر میخانه   ساقی خوب گرفته بدرش پیمانه
2 دعوتی کرد مرا گفته بنوش ای عاقل   عاشقی نیست حلال از نشوی دیوانه
3 من ویله نظر نکردم وزدم ده راپای   مرد آنست که مائل نکند صحرا نه
4 یار من چون بنقای بنشیند با من   من گنا ده بکنم عیب من زاد یا نه
5 مرد باشی تو اگر میگذری از شیت   تو نه مرغی که مرادی خوری آب و دانه

1438

1 انی منوّر بضیاء الحبیب بقربه   و انّی معمر بعمارة المحروس بعصمه
2 نادا المنادی بلسانه فی لسان سریعا   احاط صوتی سبع طباقه بهیبته
3 کان سامعا جمیعا ما فی الدّارین من الخلایق   وکلا اخذ وا مقدار سمعه برحمته
4 یکون الرهادی بعضهم من بعض یتجاوز   السّامعوان یتفرّقو ان فرح بفرقته
5 وکان مرآته کبدر القمر مضیء   ان الخلایق نا ضروان الیه نظیرة

HARFİ'L-LĀM VE'L-ELF

1439.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Miḥnet-i dünyāya ṣabr it āḫirüñ maᶜmūr ola
Lezzetin terk eyle tā kim yatduġuñ pür-nūr ola

2 Ṭās-bāz u sāḥir olmışdur felek aldanmaġıl
Sevmegil dünyāyı çāyuñ tā ḳuṣūr u ḥūr ola

3 ʿAḳluñı başuña cemʿ it fehm ü idrāk ile ol
Kimsenüñ ʿaybını açma tā senüñ mestūr ola

4 ʿAynuña alma nihānı ʿāḳıl iseñ sen sen ol
Baḫtludur ol kişi kim bu cihāndan dūr ola

5 Ey MURĀDĪ bī-vefādur bu cihān-ı bī-ḳarār
Terk-i dünyā eyle tā ḳalbüñ ebed mesrūr ola

1440.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Revzen-i çeşmümde her dem çūn cemāl-i yār ola
Siz ʿaceb ḳalmañ dilümde nāmı ger tekrār ola

2 İhtirāz itmem ḳonulsa ṭaşra Yaḥyā gibi ser
Vuṣlat-ı cānān cān ile eger bāzār ola

3 Eglenür mi ḳalb-i ʿāşıḳ ḥūr u ġılmān ile āh
Ḥāşa li'llâh yārdan ġayrı aña efkār ola

4 ʿĀrif oldur ʿārifāne ḳoya bir rişteye el
ʿĀrif olmaz şol kişi kim kāşif-i esrār ola

5 Ey MURĀDĪ baġlama dil iki dünyā mihrine
Dörd yanuñ ister iseñ dem-be-dem dīdār ola

1441.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Bu ḥicāb-ı beşeriyyetde ki maḥcūb ola
Ādem ādem olımaz her ne ḳadar ḫūb ola

2 Ger murād ister iseñ terk-i murād eyle hemān
Her ki ġayrī diledi redd ile maġżūb ola

3 Rākib-i esb-i hevā olma sakın ġafletle
Kim ki rākib ola āḫir aña merkūb ola

4 İster iseñ alasın ʿilm-i ledünnīde sebāḳ
Ehl-i Ḥaḳḳuñ teneg ayaġına cārūb ola

5 Rāġıb olduñsa kelāmına MURĀDĪnüñ eger
Kelimātuñ ḳamu efvāhda merġūb ola

1442.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Dime sulṭān aña kim taḫt ile cāhında ola
Bil ki sulṭān o durur cümle penāhında ola

2 ᶜAḳlı gel başuña cemᶜ eyle eger ᶜāḳıl iseñ
ᶜĀḳıl oldur edeb ile vara rāhında ola

3 Nār-ı dūzaḫdan özüñ cehd idüben ḥıfẓa durış
Nārdan ḳurtula mı şol ki günāhında ola

4 Kazmaġıl çāyı ṣaḳın ġayrīlaruñ düşmesi'çün
Bu meseldür ḳuyı ḳazan yine çāhında ola

5 Gel MURĀDĪ sözini diñle saña ṣāfīᶜdür
ᶜĀşıḳ ol kimse durur nāle vü āhında ola

1443.

Müfteᶜilün Mefāᶜilün Müfteᶜilün Mefāᶜilün
(-..- .-.- -..- .-.-)

1 Sen bu cihānı n'idesin lezzeti çün bir ān ola
Āḫiret iste ey göñül kim saña cāvidān ola

2 İste bir ᶜilmi ey göñül olmaya cehli tā ebed
N'eyleyesin ol ᶜilmi kim lāyıḳ-ı imtiḥān ola

3 İste göñül ᶜalāmeti tā bulasın selāmeti
Çekmeyesin nedāmeti çünki işüñ hemān ola

4 Fazl ile ko belāġati iste ulu saᶜādeti
Dile aña liyāḳati isteme īn ü ān ola

5 ᶜĀşıḳ odur MURĀDĪ kim maᶜşūḳa vire cānını
ᶜĀşıḳ aña dime saḳın cismi içinde cān ola

1444.

Müfteᶜilün Mefāᶜilün Müfteᶜilün Mefāᶜilün
(-..- .-.- -..- .-.-)

1 ᶜĀşıḳ-ı ḫasta ḥālüñe maḥmaṣadan ne ḥāl ola
Ḥāşa ki senden özge bir ġayrī aña meʾāl ola

2 Cildini cild iden kişi her dem ᶜaṣā-yı şerᶜ ile
Emre iṭāᶜat idene ṣanma ki mekr u āl ola

3 Ḫarḳ ḳılan vücūdını n'eyleye ḫarḳ u ᶜādeti
Kim bula bu saᶜādeti ekmel-i bi'l-kemālda

4 ᶜĀlime nefᶜi ilmidür cāh ile cehlidür zarār
ᶜĀrife bir yiter hemān cümle ḳatında lāl ola

5 Çünki MURĀDĪ sen yüzüñ ṭutduñ ilāh-ı ḥażrete
Gam yime nāṣır u muᶜīn saña o ẕü'l-celāl ola

HARFİ'L-YĀʾ

1445.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Can ile ḳıldı gönül ʿışḳ ile çün tenhā beni
Bāṭın iken eyledi şevḳi yine peydā beni

2 ʿĀlim oldum ʿilm ile ʿālimleri ilzām içün
Līk kendüm bilmezem ʿışḳ eyledi rüsvā beni

3 Olmışam kūh-ı ḳanāʿatde yine ʿanḳa bu gün
Bir hümāyam ecniham ḳılmış durur bālā beni

4 Bir mekes oldum yine per ile perrüm ḳalmayup
Oldı dil Mecnūn çün kim eyledi şeydā beni

5 Benven ol ṭāvus-ı ḳudsī kim uçam bir lahẓada
Ṭurfetü'l-ʿayn içre bulur cümle berk-āsā beni

6 Olmışam ser-mest ü ḥayrān bilmezem kim n'ideyin
Eylemiş düzd-i taḥayyür cümleten yagma beni

7 Çūn MURĀDĪ oldı tābiʿ oldı metbūʿ-ı cihān
Nice ḳılmışdur iḥāṭa her ṭaraf illā beni

1446.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Terk olunmayınca gayrün kim bilür tenhā beni
Kendü pinhān olmayınca göremez peydā seni

2 Varlıḳdan geçmeyince varlıḳ gelmez ele
Açmayınca ʿaynı nice göre nā-bīnā seni

3 Fehm-i ʿilm olmaz senün ʿilmünde bir ẓerre müfīd
Ẓerrece ʿilm ile kimse bilemez aʿlā seni

4 Ḳaṭreden bir ḳaṭredür ʿilmünde ʿilm-i cinn ü ins
Kim iḥāṭa eyleye ʿilm ile ey deryā seni

5 Bu MURĀDĪ añladı ʿışḳunda çün küllī ḫaber
Añladı bildi hemān ūlā vü hem uḫrā seni

1447.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Derd-i ʿışḳı bilmeyen ʿālemde dermān bilmedi
Hicr-i yārı çekmeyenler vaṣl-ı cānān bilmedi

2 Ḳulluġa bil baġlayuben ḳılmayanlar cān ile
Bil ḥaḳīḳat anları kim emr-i sulṭān bilmedi

3 Lā velen terkin uranlar buldılar rāh-ı hüdā
Kendü zuʿmın gözleyenler ne'ydi īmān bilmedi

4 Şerḥ ü tibyān n'idügin fehm itmeyen bürhān ile
Añlaġıl sen anı kim ol n'ola bürhān bilmedi

5 Ger MURĀDun bu kelāmın añladunsa şākir ol
Añlamayan bu maḳāli bil ol izʿan bilmedi

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.--   -.--   -.--   -.-)

1 Rūy-ı dil-ber çün niḳāb açsa fidādur cān didi
Cān fidā ḳılmaḳ olupdur ʿāşıḳa bürhān didi

2 Pīr-i hikmetden suʾāl itdüm bu remzüñ sırların
Lemʿa-i bir laḥẓasına nice cān ḳurbān didi

3 İḳtibāsa ṭūr-ı cisme vardı Mūsī-i vücūd
Nūr virdiler çerāg-ı ḳalbine bürhān didi

4 Her kimi kim ṣormışamdur virdi bu resme cevāb
Çıkmagıl yārüñ rıżāsından ṣaḳın bir ān didi

5 Her ki gördi işbu ḳavli birbirine söyleyüp
Sen MURĀDuñ sözlerinde eylegil imʿān didi

1449.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.--   -.--   -.--   -.-)

1 Ẕerre-i nāçizi çün kim şems pür-tāb eyledi
Cümle-i seyyāreyi ol şemse meh-tāb eyledi

2 Lemʿasından ẓāhire geldi ṭavāliʿle burūḳ
Neşr ider ʿālemde anı cümle esbāb eyledi

3 Buldı miʿrācını çün ḳıldı ʿurūc-ender ʿurūc
Nice yüz biñ kerre yüz biñ fetḥ-i ebvāb eyledi

4 Remz ü maʿnāsın diyüb eltāfını bezl eyleyüp
Pes ḥayāsından vücūdın ġarḳa-i āb eyledi

5 Kimseden olmadı aña eylemez minnet daḫi
Her ne kim oldı MURĀDa Rabbü'l-erbāb eyledi

1450.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.--   -.--   -.--   -.-)

1 Dōstum her demde vechüñden ḫayāl añlar beni
Ṣanma kim bu salṭanatla milk ü māl añlar beni

2 Çoḳdan eylerdüm bu yirden dōstum terk-i diyār
Līk her demde rıżāñ ile meʾāl añlar beni

3 Baḳmazam ṭolsa dü ʿālem cümle zībālarla heb
Misli yoḳ ʿālemde bir ṣāḥib-cemāl añlar beni

4 Tārik olursam ʿaceb mi kāʾinātı ser-te-ser
Ḥālüme hem-ḥāl olup bir yaḫşı ḥāl añlar beni

5 Kimseler hergiz benüm ḥālümden āgāh olmaz
Ḫūş idem çün kim MURĀDĪ bu maḳāl añlar beni

1451.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Varlıġumdan geçmeyince bilmedüm dil-dārumı
Ḫasta-i ᶜışḳ olmayınca bulmadum tīmārumı

2 ᶜArş-ı aᶜlādur göñül oldı naẓar-gāh-ı ḥabīb
ᶜArşa nāzır olmayınca göremedüm yārumı

3 Ser virelden yāre ser-dār olmışam ᶜāşıklara
Şerḥe gelmez ger sorarsañ yār ile güftārumı

4 Zāʾir-i kūy-ı ḥabīb olalı ḥacdan geçmişem
Ḥacc-ı ekber kılmışam ben eyleyüp ikrārumı

5 Ey MURĀDĪ olmaz idüm yār ile bir demde yār
İtmeseydüm terk-i benlikle eger bu ᶜārumı

1452.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Kārumı kārumda buldum pes kılurven kārumı
Eylerem beyᶜ u şirā çün bilürem bāzārumı

2 Keṣretinden ḳaçmışam anuñ içün bu ᶜālemüñ
Hücre-i vaḥdetde buldum gūşe-i tekrārumı

3 Bāde-i ᶜışḳ ile taḫmīr oldı bu ḫākī vücūd
Kimsene ṭuymaz benüm keyfiyyet-i esrārumı

4 Çerḫ-i aᶜlādan binā-i cismümi kıldı yüce
Çūn muᶜammer eyledi bildüm nedür miᶜmārumı

5 Bu beyānumdam kelāmumı idenler iḳtibās
Ey MURĀDĪ añladılar manṭık u güftārumı

1453.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Rüşd-i iḫlāṣında gördüm mürşidüñ irşādını
Yazmış ammā kim ḥabībüm ismüm ile adını

2 Bildi kendümden bedīᶜüm eyledi ibdāᶜ pes
Fark idüben çünki kıldı tavᶜ ile īcādını

3 Ḥāẕık itmiş çünki telmīẕin fünūnında edib
Şöyle māhir oldı kim söyletmedi üstādını

4 Ferd-i vāḥid oldı dutmaz ān-ı vāḥidde ḳarār
Niᶜmeti ḫvānına çekdi kutb ile efrādını

5 Çūn MURĀDĪ vārid oldı ᶜālemüñ mevrūdıdur
Kimse bilmedi duᶜāyile nedür evrādını

1454.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ḥayra maḳdemdür vücūdum ey vücūdum gül-şeni
Ben seni ḳıldum ṭaleb ammā ki sen dahī beni

2 Kāmilü'l-vaḳt olmışam gerçi bu ᶜaḳl u ḥilm ile
Müfredātum vāḥid oldı añladun çūn sen seni

3 Cān u ten ṭarḥındadur çünki ḥisāb-ı lā-naẓīr
Rūḥumı beyᶜ eyledüm çūn bulmışam cān u teni

4 Maḥżarında ḥāżır olmaḳ devlet-i ᶜuẓmā durur
Şöyle kim aḥżar olur her ḳande sersem dāmeni

5 Ey MURĀDĪ ḳıl naẓar çūn manẓarundur her vücūd
ᶜAyn-ı feyżüñde küşādedür ᶜavālim revzeni

1455.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Çūn ezelden yārdan oldı derūnum yarası
Ol ṭabīb-i cāndandur giru anuñ çāresi

2 ᶜIşḳı pinhan eyleyem dirdüm gözüm fāş eyledi
Cümle ᶜālem bildiler benven anuñ bī-çāresi

3 Her ḳaçan ṭarḥ eylesem dil-ḫānesinden ġayrīyı
Yār ile mā-beynümüzde ḳālimüz ḳīl arası

4 Geçdi sūd ile ziyānından göñül dīvānedür
ᶜAynına gelmez ebed dünyānuñ aġ u ḳarası

5 Sırr-ı ᶜışḳı bilmege kim eyler ise ārzū
Bu MURĀDuñ ḳapusından ġayrı yoḳ yalvarası

1456.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Vāridātumdan münevverdür vücūdum gül-şeni
Mümkinātumdan müzeyyendür dū-ᶜālem gül-şeni

2 Ḳādir u muṭlaḳdadur hükm-i vücūd-ı ins ü cān
Andan oldı münteşir ḫānum bu hükmüm ḫırmanı

3 Şemᶜ-i deycūr olalı ḫurşīd-i dünyādur göñül
Müntehā-yı ᶜaḳla irgürdüm yine cān u teni

4 Ey kemāl-i müntehāya rāġıb olan kimsene
Dōst istersen eger ḳurtar bu benlikden seni

5 Gel MURĀDuñ manṭıḳından ᶜārif iseñ ey ḫabīr
Ḫāne-i ḳalbüñde ḥāṣıl ola tā kim rūşeni

1457.

Faʿilātün Faʿilātün Faʿilātün Faʿilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Cürʿa nūş oldum yine yagmaya virdüm ʿaḳlumı
İki dünyādan yine ḳurtarmışum cān u dili

2 Eyledüm ḳatʿ-ı menāzil ʿarṣa-i ʿışḳında ben
Şimdi hāmūn-ı ḥaḳīḳatde alurven menzili

3 Hikmeti ser añlar iseñ sen bu ʿaynuñda nedür
ʿĀlemüñ esrārınuñ sensin bu gün ṣāhib-dili

4 Baḥr-ı ʿışḳuñ mevcine pāyān olmaz bilmiş ol
İbtidā-yı mevcdür cismüñ muḥīṭ olan velī

5 Ey MURĀDĪ cān terkin urmayınca kimsene
Genc-i vaslına ḥabībüñ irmeye hergiz eli

1458.

Faʿilātün Faʿilātün Faʿilātün Faʿilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 İştiyāḳum ḥadde gelmez bī-mecāl itdüñ beni
Yanuña varınca her ḥālümde ḥāl itdüñ beni

2 Şems-i tābānuñ görelden ṭāliʿüm mesʿūddur
Cümleden anuñ içün ṣāhib-cemāl itdüñ beni

3 ʿArş-ı aʿlādan geçirdüñ çünki lebbeyküm ünin
ʿĀlem-i ʿulvīde pervāz ile bāl itdüñ beni

4 Ẕerre ẕerre münteşir oldı şuʿāʿum ʿāleme
Mihr ü māha nūr içün żavʾumla dāl itdüñ beni

5 Çūn kemālüñden niḳāb açup baña ḳılduñ naẓar
Her fünūnuñ ekmeli ṣāhib-kemāl itdüñ beni

1459.

Faʿilātün Faʿilātün Faʿilātün Faʿilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Bir naẓarda kāʾināt emrinde fermān eyledi
Pes bu fermānında bir bir yaḫşī imʿān eyledi

2 Bu vücūd iḳlīmine baṣdı bu elvān-ı ḥudūd
Bu ṭarīḳi ḳurdı kendin bunda iẕʿān eyledi

3 ما هو الواقع 'den olmadı vuḳūʿ-ı naṣṣ-ı ḳāl
Ẕerre ṣaldı lemʿadan bir nūr lemʿān eyledi

4 ʿİlm-i ḥikmet aṣlını ʿilminde ḥıfẓ eyler yine
Ol kitābuñ noḳṭasını aña bürhān eyledi

5 Mecdini bildürmek içün bu MURĀDĪ şimdi pes
Bāb-ı ʿilminde yine bir noḳta iʿlān eyledi

1460.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Bilmezem yā Rab nedendür ʿaḳlumuñ yagmalugı
Yā nedendür bilmedüñ bu gönlümüñ şeydālıgı

2 Varlıgum peydāda buldum intihādan ibtidā
Gelmedin milk-i ʿademden bulmışam peydālıgı

3 Āb-ı ʿışḳ ile muḫammer olalıdan ṭıynetüm
Ḳālıb-ı insānda oldum rūḥ-ı cān ortalıgı

4 İnʿikās olalı şemsümden cihānuñ mihrine
Ser-be-ser nūruma virildi cihān aralıgı

5 Sırrumuñ sırrında çün sırrum gelüp kıldı cülūs
Ey MURĀDĪ andan aldı cümleten zībālıgı

1461.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Dir imiş dil-ber bana ben sevmesem sevmez beni
Ḥaḳ dimişdür ʿışḳ-ı dil-dār oldı ʿışḳuñ aʿẓamı

2 Cān u dilden geçmeyince cān u dil gelmez ele
Ṣādıḳ oldur her nefes başdan duta derd ü gamı

3 Dem-be-dem dem akıdup ʿaynından ʿāşıḳ derd ile
ʿAşık oldur ʿārı koya ola ʿışḳuñ hem-demi

4 Nāle-i bülbül nedür yā gül nedür bülbül nedür
Bu rumūzı bilmeyen n'eyler o seyr-i gül-şeni

5 ʿĀlemi vardur MURĀDuñ ʿālem olmaz aña kes
Terk idüpdür ol sebebden işbu seyr-i ʿālemi

1462.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 ʿĀḳıbet-endīş olan dünyāda gāfil olmadı
Kārını tedbīr iden ʿālemde cāhil olmadı

2 Her ne iş kim olmaya tevfīḳ-i Ḥaḳ aña refīḳ
Ṣad hezārān saʿy ile cehd ile kāmil olmadı

3 Ehl-i ḥāl olmak dilerseñ vāḳıf-ı ḥāl ol yüri
Vāḳıf-i ḥāl olmayan her işde kāmil olmadı

4 Tıynet-i pākindedür her kişinüñ olmak ferīd
Terbiyet nā-ehl olana hīç ḳābil olmadı

5 Ey MURĀDĪ bār-gāh-ı ḥażrete eyle niyāz
Cürm-i eflāk āh-ı maẓlūmāna hāʾil olmadı

1463.

Fā^c^ilātün Fā^c^ilātün Fā^c^ilātün Fā^c^ilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Yā ḥabiba'llah ayırmagıl cemālüñden beni
Yā resula'llah ayırmagıl cemālüñden beni

2 Yā şefie'l-müznibīn ü yā delile'l-^c^acizīn
Yā resula'llah ayırmagıl cemālüñden beni

3 Lûtf u iḥsān u mürüvvet eyle baña yā şefī^c^
Yā resula'llah ayırmagıl cemālüñden beni

4 Saña erzānī olan ol sırr-ı vaḥdet ḥakkı'çün
Yā resula'llah ayırmagıl cemālüñden beni

5 Bu MURĀDĪ derd-mendüñ derdine dermān idüp
Yā resula'llah ayırmagıl cemālüñden beni

1464.

Fā^c^ilātün Fā^c^ilātün Fā^c^ilātün Fā^c^ilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 ^c^Işk-ı yār olalı yāra yār gördüm kendümi
İki ^c^ālem içre pür-āsār gördüm kendümi

2 Baḥr-ı ḥayret çār yanumı iḥāṭa eyledi
Kande kim ḳılsam naẓar dīdār gördüm kendümi

3 Devr idüp dā'ire ^c^aḳlı dolanur idi göñül
^c^Işk ilinde şimdi ben devvār gördüm kendümi

4 Toġdı çün şems-i sa^c^adet müşterī cismümde pes
Bu vücūdum milkine envār gördüm kendümi

5 ^c^Işk ile ^c^ār ey MURĀDĪ olımaz bir yirde cem^c^
^c^Ārı ḳodum yog içinde var gördüm kendümi

1465.

Fā^c^ilātün Fā^c^ilātün Fā^c^ilātün Fā^c^ilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Rāḥat olmazsın göñül sen görmeyince yārüñi
Bilürem gördükde anı terk idersin varuñı

2 İster iseñ bulmaga vaṣl-ı ḥabībi cān ile
Cānı terk eyle yüri Manṣūr-veş dik dāruñı

3 Eyle deryā kendüñi sen ḳatrelikden ol ḫalāṣ
İster iseñ vuṣlatı terk eyle nām u ^c^āruñı

4 Ol rıżāsında ḥabībüñ dā'imā sen ṣubḥ u şām
Eyleye gül-zār-ı İbrāhīm-veş tā nāruñı

5 Ey MURĀDĪ sen ḫalāṣ olmaḳ dilerseñ dem-be-dem
K'ey saḳın nā-maḥreme keşf eyleme esrāruñı

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Çūn beni eşyāya bürhān içün insān eyledi
Mūnis olmaḳ şarṭını bildürdi mihmān eyledi

2 Ṭayy idüp milk-i vücūdı ᶜālem-i ruʾyā-ṣıfat
ᶜArş-ı aᶜlā levḥ-i maḥfūẓ üzre cevlān eyledi

3 ᶜAyn-ı vaḥdetden içüpdür nice aḳdāḥ ile mā
Bir şarāb-ı lā-yezālī mest ü ḥayrān eyledi

4 Cān u dilden geçmeyince var olur mı cān u dil
Cümle ᶜālem cismine bir defᶜa bir cān eyledi

5 Ey MURĀDĪ gel berü ᶜālem nedür ādem nedür
Her ne kim var ise gevher cümleye kān eyledi

1467.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Semᶜ-i cāna gūş idelden ol ḥabīb āvāzını
Oldı dil ḥayy-ı ebed bildükde her bir rāzını

2 Āf-tāb-ı ᶜālem oldı dil ḳamu seyyāredür
Merd-i vāḥiddür ḳamu ᶜālem bilürler nāzını

3 Cümleten dünyā vü uḫrā heb şikār oldı dile
Dutalı bāzū-yı ᶜizzet üzre devlet bāzını

4 Milkin aldı dil ḳo arżin ġayrī tīmār eylesün
Buldı dil icmāli virdi āḫire ifrāzını

5 İmtiyāz itdi MURĀDĪ cümleden ḫallāḳı çūn
Ḳıl tecessüs ger dilerseñ bulasın mümtāzını

1468.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Çehre-i dil-dāruñ olmışdur niḳāb ārāyişi
Aradan ārāyişin ḳaldurmaḳ olsa ḳāşkī

2 Ben sanurdum kim bilür ᶜālem nedür terbiyyeti
Ṭarik olmayınca Rabbüm bilmedüm ālāyişi

3 Ġam degül mirʾāt-ı ḳalbe nāẓır olsa ger ᶜuyūn
Añladur cān u göñül ḳadrin anuñ baḫşāyişi

4 Ḫayme-i ecsāmda ervāḥuñ olmışdur ḫayāl
Maḥż-ı ḥikmet ᶜayn-ı ḳudretdür bu eşyā cünbüşi

5 Merd-i Ḥaḳdur kim ki fehm ide MURĀDuñ ḳavlini
Her ki merd-i Ḥaḳ degül yoḳdur MURĀD ile işi

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(–.––   –.––   –.––   –.–)

1 Şevḳümi seyr ideli vaṣlumla peydā ol didi
Nālemi ġūş ideli ismümle ġūyā ol didi

2 Kendü hükmümden geçüp gördi rızāsın gözlerüm
Bu vücūdumla vücūduñ eyle ibḳā ol didi

3 ᶜAyn-ı vaḥdetden hüveydādur didüm nūr-ı eḥad
Bir ḳılup ᶜaynumla ᶜaynuña hüveydā ol didi

4 ᶜİlm-i insānī nedür bildür uṣūlī fehmini
Ḥayy idüp ᶜālemleri ünsümle iḥyā ol didi

5 Bu MURĀDĪ merd idelden āḫırın yād itmedük
Bī-kenār u bī-nihāye ulu deryā ol didi

1470.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(–.––   –.––   –.––   –.–)

1 ᶜAḳl u dānişden mücellā oldı dil āyīnesi
Ḳanlu oldur kim maḥabbetden bir ola sīnesi

2 ᶜArş-ı aᶜlādur çū ḳalb-i evliyā ey muᶜteber
Naḳş-ı āyāt-ı ḥadīs oldı anuñ beyyinesi

3 Her ḳaçan ḫalḳ-ı cihān ola cevāb ile ᶜadū
ᶜAḳıl olan kimsenüñ sīnede olmaz kīnesi

4 Ey refīḳ-i dil-sitānum diñle ḳavlüm ᶜışḳ ile
Cehd ḳıl olmayasın ᶜālemde ᶜilm āyīnesi

5 Bu MURĀDĪnüñ çū dünyāda cevābı Ḥaḳ durur
Ḥaḳ cevābıdur cevābı ġayrī yoḳdur nesnesi

1471.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(–.––   –.––   –.––   –.–)

1 Ṣūreti bī-misl ü bī-hemtāda ẕākir ḳudreti
Ḳudreti teşḫīs idерseñ añlayasın ḥikmeti

2 Ḳābiliyyet her kişide oldı miḳdārınca çūn
[illegible] miḳdārın añla böyledür ḫāṣiyyeti

3 Bir meḥekdür ẕikr-i Ḥaḳ kim fetḥ ider müşkilleri
Ayırur her maᶜdeni budur anuñ ḫāṣiyyeti

4 Bārgāh-ı ᶜizzet itmişdür saña bābın küşād
İster iseñ iste gel andan hemān her ᶜizzeti

5 Ey MURĀDĪ ḫayra dönsün dir iseñ her işlerüñ
Ḥaḳḳı gözle Ḥaḳḳı gözleyenüñ oldur ᶜādeti

14 ..

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Bir zamān-ı ᶜālem içre bir zamān añlar beni
Ol dem-i ḫoşda bu kalb-i şād-mān añlar beni

2 Cān u ten bulmaḳda her demde ferāḥ bu aña ḥamd
Cān ile cānāna meyl itdüm o cān añlar beni

3 ᶜAnḳarīb oldı viṣāl ol ẕī-kerem keşf ide rū
Ol ḥabīb ü ol kerīm-i mihr-bān añlar beni

4 Ben beni añlar iki ᶜālemde bulmadum henūz
Bir zamān-ı cāvidānī cāvidān anlar beni

5 Ey MURĀDĪ ṣanma oldum seyr-i bāga pür-heves
Aramuzda yār ile sırr-ı nihān añlar beni

1473.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 ᶜAḳlumı yaġmaladı göñlüm perīşān eyledi
Gösterüp bir dem cemālin yine pinhān eyledi

2 Kendüzüm bilmem dirīga hep ferāmuş itmişem
Cürᶜasını nūş idüp ser-mest ü ḥayrān eyledi

3 Tāb uraldan ᶜaynuma nūruñ komadı bende tāb
Ḳalbi ḥayrān çeşmi giryān ᶜaḳlı sekrān eyledi

4 Bilmezem farḳ itmezem kim giceden gündüz nedür
İşbu vech ile beni giryān u nālān eyledi

5 Ey MURĀDĪ her ne kim gelse baña andan ṣafā
Her ne itdiyse baña bil ᶜışḳ-ı sübḥān eyledi

1474.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Gösteren ṭūr-ı ḥaḳīḳatde tecellādur beni
Eyleyen Mūsī-i ḳudret dest-i beyżādur beni

2 Gerçi kim ṣūretde ᶜaynum bilmedi keyfiyyetin
Līk ḥayrān eyleyen ḥüsn-i dil-ārādur beni

3 Ḳalbümüñ miṣbāḥıdur ᶜālemlere viren ziyā
Şems-i neyyir eyleyen bir dürlü peydādur beni

4 Bu vücūduñ şehrine sulṭān olaldan sırr-ı dil
Sırr ile ḥakkiyetüm iḥyā iden ḥādur beni

5 Ey MURĀDĪ bilmek isterseñ eger aḥvālümüz
ᶜİlm ile dānā iden bir ulu dānādur beni

14[illegible].

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 ʿĀlem-i hicretdedür çün kāʾinātuñ ʿālemi
Ādem oldur kim anuñ vahdet ola dāʾim demi

2 Ser-te-ser ʿālemleri geşt itdi seyyāḥ-ı göñül
Ey vücūdum bahrına ġavvās olan gör hem-demi

3 Baḥr-ı aʿẓamdur vücūd-ı ʿārifīn ey ẕū'l-ʿakıl
ʿAkl u idrāk ister iseñ çekme ʿālemden ġamı

4 Cān u dildür āşnā çün iştiyāk-ı āşnā
Yād olmaz rūşinā-yı çeşm-i dil-dār ol hemi

5 Ey MURĀDĪ sırr-ı lā-yuhṣā durur sırr-ı velī
Tāc u tahtı ʿārif iseñ tārik ol çün Edhemi

1476.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Ṣūret-i cān oldı çün vech-i kemānuñ arası
Aradan kaldur vücūduñ oldur anuñ çaresi

2 Ẕāt-ı ahfādur nişānı çün basīret ehlinüñ
Pes ʿayān-ı bī-beyānīdür yine ġam-hᵛāresi

3 Milket-i ḥüsn oldı çün ʿāşıklara cāy-ı makar
Ehl-i ḥālüñ ʿālem-i bī-keyfe ʿilmi varası

4 Baht-ı tālīʿ saʿdinüñ teʾsīridür ey cān-ı men
Āsmān-ı kurbda seyr eyleyen seyyāresi

5 Ey MURĀDĪ ʿālim-i dānāya kimdür lā diyen
Lā velenden ger geçerseñ sañadur yalvarası

1477.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Yār içün terk eyledüm iki cihānun varını
Çünki bildüm terk ile buldı bulanlar yārını

2 Çūn hicābın refʿ ide dil-dār duymaz aña göz
Tā meger ṣābit olup dil gözleye ikrārını

3 Ben ṣanurdum ġayrīdandur bu hicābum arası
Şimdi bildüm añladum benden imiş heb varını

4 Şerḥe ṣıġmaz sırr-ı ʿışk anı kimesne añlamaz
Tā meger meydān-ı ʿışka dike evvel dārını

5 Ey MURĀDĪ revzen-i kalb olmayınca tāb-nāk
Mihr-i rūy-ı yār neşr itmez aña envārını

1478.

Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Levḥ-i dilde çūn yazıldı ism-i ẕātuñ evveli
Evvel ü āḫirde derc oldı ṣıfātuñ evveli

2 Ḳāf u nūn oldı hüveydā kün didi lafẓiyyeti
Āḫırıdur evvelinde kā'inātuñ evveli

3 Rūḥ-ı s̱ānī eyledi iḥyā bu erkānı ḳamu
İkilikdendür müberrā bu ḥayātuñ evveli

4 İştiyākın ^{c}arz içün tedbīr idüpdür mev^{c}iẓe
Lik ^{c}azāb-ı münkir olmışdur memātuñ evveli

5 Ey MURĀDĪ dār-ı ṣūret oldı çün kim mezra^{c}a
Ḫāne-i miḥnet olupdur ṭayyibātuñ evveli

1479.

Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ṣoḥbet-i dār-ı ḥabībe vardı dil pervānesi
Şem^{c}ine yanmaḳ diler bi'llâh ol dīvānesi

2 Nūş idelden cām-ı hestīden gönül āb-ı ḥayāt
Ref^{c} olındı kande kim vardur meyüñ mey-ḫānesi

3 Kim mu^{c}arrādur vücūdından bulan oldur özin
Ḥāşa li'llâh kim ola dil-ber anuñ bī-gānesi

4 Āşnā her laḥẓada buldı ḳamudan iştihār
Oldı mürgān-ı ^{c}ayāna tu^{c}mā anun dānesi

5 ^{c}İbret istersen (yine sen de) ^{c}iberle kıl naẓar
Hep MURĀDĪ ile memlū cümlenüñ dil-ḫānesi

1480.

Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilātün Fā^{c}ilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Kāmil itdüm çünki ġaybü ıde özüm ef^{c}ālümi
^{c}Ayna geldüm ḥüsn-i vech üzre bulup eşkālümi

2 Gezmişem niçe ^{c}avālim tutmadum aṣlā ḳarār
Ber-ḳarār idüm yine ḥālümde buldum ḥālümi

3 Eyleyüp her yirde cāyı hep baṣīr oldı baṣar
Bu rumūzumda ulū'l-ebṣāra kıldum ālümi

4 Muṣḥafum keşf eyledüm pes geldi elf üzre elif
Ḥamdu li'llâh ġāyet-i ^{c}izzetde buldum fālümi

5 Ger bilür iseñ MURĀDuñ mīm ü ma^{c}nāsı nedür
Andan anlarsañ benüm bu ^{c}arz ile hem ḳālümi

1481.

Fā^c^ilātün Fā^c^ilātün Fā^c^ilātün Fā^c^ilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Maṭlab-ı a^c^lādadur ^c^āşıḳlaruñ ser-māyesi
Şerḥe sığmaz bunlaruñ yārüñ ḳatında pāyesi

2 Ẓıll-ı memdūd oldı çün perr-i hidāyet mürġinüñ
Tāc-ı devlet giydi her kime ṭoḳındı sāyesi

3 Oldı çün āsārdan āsār-ı verd-i ^c^āşıḳīn
Şemm iderler nükhetin añla mü'essir māyesi

4 Sā^c^at olmasa yaḳīn olmaz idi şaḳḳ-ı ḳamer
Oldı çün var idi anuñ barmaġında āyesi

5 Şimdi ma^c^nā ṭıflı ṭoġmazdı fu'āduñ(dan) MURĀD
Şīr-i ḥikmet virmese idi hidāyet dāyesi

1482.

Fā^c^ilātün Fā^c^ilātün Fā^c^ilātün Fā^c^ilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Benlügümde bulmaduñ cānā çü sen tenhā beni
Bulmışam (ben) senlügüñde līk ben a^c^lā beni

2 Ṭuymadum tīgüñden olan yaranuñ acısını
Zīre kim tīgüñ durur bu yaramuñ öz merhemi

3 Ben seni sevmek ṭarīḳin bilmişemdür tā ezel
Oldı çün ^c^ahd-ı ezelde ^c^ışḳ-ı rūḥum hem-demi

4 Zevḳ idelden zevḳüñi ey dil-rübā-yı bī-misl
Bulmadum mislümi gezdüm ser-te-ser her ^c^ālemi

5 Bu MURĀDīnüñ kelāmından bulur mürde ḥayāt
Bende oldı bir sözine nice şāh-ı Edhemī

1483.

Mefā^c^īlün Mefā^c^īlün Mefā^c^īlün Mefā^c^īlün

(.--- .--- .--- .---)

1 ^c^İtābuñ neydi ma^c^nāsı göñül çün āşnā oldı
Ne cevr itdüñse cevr olmaz bize zevḳ u ṣafā oldı

2 Mu^c^ammā bilmeyen bilmez nedür ma^c^nā-yı bismi'llâh
Bilen raḥmānı erhamdan raḥīm oldı żiyā oldı

3 Himemden çekmezem pāyı ṭurup meydān-ı ^c^ışḳından
Burāḳa berḳ irüp durdı hemān żav'-ı dücā oldı

4 Ne varlukdan ki var olmaz olan var oldı yoġ içre
Mıyānında mıyān olmaz fenā oldı beḳā oldı

5 MURĀDuñ bu kelāmı fehm olunmaz cehd-i vāfirle
Velī her bir sözi iki cihāna merḥabā oldı

1484.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Gönül mirʾāt-ı Ḥaḳdur gösterür niçe tecellāyı
Cemāl-i yāre hem-demdür bulur meʾvāda meʾvāyı

2 Gel ey maḥbūb-ı dil-bendüm cemālüñden niḳāb açġıl
Ki tā bir demde ʿuşşāḳuñ bula biñ biñ tesellāyı

3 Hicābuñdan münevverdür zemīn ü āsmān el-ḥaḳ
Nice ṭāḳat vire ʿuşşāḳ açarsañ rūy-ı maʿnāyı

4 هُوَ الْمَحْبُوبُ مَحْبُوبٌ لَهُ الْإِخْفَا مِنَ الْمَخْفِي
Hemān bir sırr-ı ʿāşıḳdur viren maʿnāda maʿnāyı

5 MURĀDĪ yāre yüz ṭutdı ferāġat ḳıldı varından
Şu kim var ola varlıkdan n'ider aʿlā vü ednāyı

1485.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Tecellīden ḳarār itmez gönül ister tecellāyı
Tecellī ʿaynına gelmez diler keşf ide maʿnāyı

2 Olur çün münderic her dem gönül levḥinde ḥāletler
Ẓuhūr eyler muʿammāsı berz-i eṭrāf-ı ārāyı

3 ʿAcebdür bu delāʾil kim delīl olur delāletle
Berāhīn ile ḳāṭıʿdur muʿammādan muʿammāyı

4 أَصُبُّ الْأَصْلَ مِنْ حُبٍّ فَإِنَّ الْأَصْلَ فِي حُبِّي
Ḥabīb ile ḥabīb olmış n'ider pes özge ġavġāyı

5 Nihān-ı bī-nihān el-ḥaḳ ʿayān-ı bī-ʿayān olmış
MURĀDĪnüñ ẓamīrinden ider feyezān ālāyı

1486.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 ʿAceb ey dil ḫayālüñde ruḥ-ı cānāna irdüñ mi
Gül ü abherde bir şemme bulup bostāna irdüñ mi

2 İdüben ṣarf-ı maḳdūruñ bu günde ḫıdmet-i yāra
Oluben cān ile bende ʿaceb sulṭāna irdüñ mi

3 Ṭabīb-i ḥāẕıḳı bulduñ mı var mı derdüñe çāre
ʿİlāc oldı mı bu kāra nice dermāna irdüñ mi

4 Nice bir meyli var mıdur saña ol dil-rübā yārüñ
Ṭolanup ḫāne vü bābın yine iḥsāna irdüñ mi

5 Ṭolaşup ser-te-ser āfāḳı gezdün başdan ayaġa
MURĀDĪ gibi sen bir ṣāḥib-i ʿummāna irdüñ mi

1487.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.––– .––– .––– .–––)

1 Taḥayyür ḳapladı ᶜaḳlum velī kārum revān oldı
Ṭaġıldı ser-te-ser fikrüm revān-ı ins ü cān oldı

2 Seḥāb-ı lûṭfı yaġdurdı yine bārān-ı aḥkāmı
Kamu mevcūd-ı ᶜālem başına ṣāḥib-zamān oldı

3 Muḳārindür egerçi ḥikmet ü ḳudret berāberde
Velīkin heyᵓet u heybet ikisi tevᵓamān oldı

4 Cenāb-ı milk-i evlādan irişdi emr-i ḳaṭıᶜ çün
Neden kim oldı maḳṣūdı ol iş anda hemān oldı

5 Tutarlar elde ᶜārifler MURĀDuñ naẓm-ı güftārın
ᶜAyān-ı ehldür nā-ehle ammā kim nihān oldı

1488.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.––– .––– .––– .–––)

1 Żamīr-i āf-tāb-āsāya her zerre ᶜayān oldı
Beyān-ı küll-i mevcūd ile mevcūd ᶜayān oldı

2 S̱enāsında durur elfāẓ-ı lā-yuḥṣā kemāl ile
Kemāl-i bā-kemālinde kemālince ᶜayān oldı

3 Levāzımdan es̱er ḳatᶜa mutīᶜe olmadı aṣlā
Mutīᶜ olan itāᶜatla ᶜaṭasından ᶜayān oldı

4 Cihān-ı cān içün şerḥ istedüm ben pīr-i maᶜnādan
Didi ᶜaynüñdedür ᶜayn ile ġaybuñdan ᶜayān oldı

4 MURĀDĪ nefḥa-i evvel degül s̱ānide s̱ālisde
Hemān bir vech-i maᶜnādur ᶜayān oldı ᶜayān oldı

1489.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.––– .––– .––– .–––)

1 Īᶜāde eyledüm çün kim irişdi fażl-ı sübḥānī
Yaḳīnen añladum kim irdi ᶜavn-ı lûṭf-ı yezdānī

2 ᶜUrūc-ı muḫtaṣardan oldı çün miᶜrāc-ı külliyet
Pür-ekmel oldı ol kim kāmilīne virdi ᶜünvānı

3 Necāt oldı taḥiyyāta sebeb aṣlında bi'l-esbāb
Anuñ içün sebebdür bu sebebden ᶜavn-ı ġufrānī

4 Mekān-ı lā-mekānīden beyānın ṭarḥ ider her dem
Çū bi-vaḳt oldı vaḳtinden seçer mi ān ile ānı

5 MURĀDĪ ger ḥaḳīḳatden ḥaḳīḳatse murāduñ pes
Elüñ çek bu aralıḳdan süresin tā ki devrānı

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Gönül mirʾātına eyle naẓar gör nūr-ı iclāli
Göresin tā ki ol nūr ile sen nūr-ı tecellāyı

2 Cemāl-i aḥsen-i taḳvīm ile ḫulḳ oldı çün insān
Dilerseñ olasın kāmil gözetgil vech-i maʿnāyı

3 Ḥayāt-ı cāvidān iste n'idersin bu fenā milkin
Cemāl-i yāri seyr eyle n'idersin aġ u ḳarayı

4 Ḥicāb içinde kalmışsın unutduñ ʿālem-i aṣlı
Olan ṣıdḳ içre müstaġraḳ görünmez ol her ārāyı

5 ʿUlūm-ı evvelīn ü āḫirīni görmişem cümle
MURĀDĪ cümleden aʿlā bulupdur ʿışḳ-ı tenhāyı

1491.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Bu ḥüsn-i bī-nihāyetden bize çün kim ḫaber geldi
Bu başa anuñ ʿışḳından neler geldi neler geldi

2 Ḥayāt-ı cāvidānī çün ḫiṭāb-ı dil-firībümdür
Beni iḥyā idüpdür ol baña çün bir seḥer geldi

3 Kemāl-i bī-nihāyetdür hüveydā bu vücūdumda
Żiyāsıdur anuñ bu ʿāleme żav-ı ḳamer geldi

4 Es̱erdür gerçi bu ʿālem müʾessirden kināyetdür
İki dünyāya ammā kim bu sırrumdan es̱er geldi

5 MURĀDĪ ʿālem ü ādem mıyānıdur hemān bir dem
Müdām olsun demüñ her dem ki saña ser-be-ser geldi

1492.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Çū geldüm ʿāleme seyr eyleyüp gezdüm her ārāyı
Ne cā ḳaldı ne kūşe görmişem her kūşe vü cāyı

2 Çerāġını açup ʿayn ile ʿayn aldı ġaybından
Ḳoyup tenhāda bir kes̱ret idüp kes̱retde tenhāyı

3 Naẓarda bir naẓar gördi naẓīrin bulmadı hergiz
Eline aldı cām-ı ʿışḳı başa aldı sevdāyı

4 Mekānı ṭarfatü'l-ʿayn içre aldı oldı pür-envār
Dücā ḳıldı anuñ nūrı żiyā-yı şems ile ayı

5 Dime ʿālem aña kim ol ḫabīr olmaya ʿālemden
MURĀDĪ aʿlem oldur kim vire bu feyże maʿnāyı

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.––– .––– .––– .–––)

1 Gözüme nesne görünmez rūḫ-ı dil-dārdan ġayrī
Meseldür ʿāşıḳa eglence yoḳ dīdārdan ġayrī

2 Yüri sen vāʿıẓā cennet maḳāmın ḳılmaġıl taʿrīf
Baña meʾvā gerekmez āstān-ı yārdan ġayrī

3 Gözüm her dem nigāra ḳarşu ḳan aġlarsa ʿayb itme
Figān eyler mi bülbül nesneye gül-zārdan ġayrı

4 Benüm bir mūnisüm yoḳdur yanumda sāyeden özge
Ne bir eglencemüz vardur figān u zārdan ġayrī

5 Ne deñlü var ise ey dil cihān içinde ḥulviyyāt
Baña sem oldı cümle ol şeker güftārdan ġayrī

6 Cihān bāġında gerçi serv-ḳadler çoḳdur ammā kim
Görünmez gözüme aṣlā o ḫōş-reftārdan ġayrī

7 Leb-i laʿline dil-dāruñ bahā isterse ger cānuñ
MURĀDĪ dünyāda yig var mı bu bāzārdan ġayrī

1494.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.––– .––– .––– .–––)

1 Cemāl-i yāra meyl iden ne ḳılsun ġayrı ālāyı
Yüz aḳlıġı dilerseñ ger gider sevdāda sevdāyı

2 ʿUruc eyler iseñ evce ḳoma ṭoġruluġı elden
Temennī eyler iseñ ger saḳın itme temennāyı

3 Ne yazdı levḥe gör naḳḳāş-ı dehr naḳşı sen egme baş
İki gözden döküben yaş gözetme zīr ü bālāyı

4 Eger el virse el virmek ḳarañudan çıḳar cānı
Velī zinhār ber-zinhār gözetme kār-ı aʿlāyı

5 MURĀDĪ kimse fehm itmez sözüñi līk kāmiller
Kemāl ile olan kāmil ne ḳılsun aḳ u ḳarayı

1495.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.––– .––– .––– .–––)

1 يا قينّا صابرنّا قوّلّا nedür bilgil sen aḫbārı
Serīr-i ʿizzet isterseñ göñül sen saḳla esrārı

2 Ṣafā cāmın ger isterseñ muṣaffā eyle mirʾātuñ
Gözetme ġayrīdan zerre gözetgil vech-i dil-dārı

3 ʿAyān ister iseñ ey dil özüñi eylegil pinhān
ʿAyān olur iseñ pinhān dem ā dem añla bu kārı

4 Mubaşşarda mubaşşarsan başiret üzre ol d[illegible] im
Başiret terkin itgil sen daḫi nāmūs ile ᶜārı

5 MURĀDĪ bilmek olmışdur bu güftāruñ güherden yeg
Hemān ᶜarż eylegil ṭurma bulursan ger ḫarīdārı

1496.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Żiyā-yı āferinişden olupdur ᶜālem-i sānī
Ben evvel ḫalk olundum çün baña devrāndur anı

2 Kalem çün ism-i levḥi levhe yazdı levḥ-i levḥümdür
Anun çün oldı lāyıḥ ᶜālemine cümle devrānı

3 Kitābında didi [illegible] okundı ezber-i manẓūr
Naẓar mir'āta urmakdur hünerdür añla dermānı

4 Şuᶜāᶜ-ı mihr-i feyżinden eger neşr olmasa ẕerre
Olurdı mużmaḥil akmār şems olmazdı nūrānī

5 Ḥicābuñ perdesin ḳaldur bulasın nūr-ı ẓûlmetde
Dimişlerdür mesel ẓûlmetdedür bil āb-ı ḥayvānı

6 MURĀDĪde muḳarrerdür ola her ne ki var mevcūd
O bir baḥr-ı ᶜaẓīm oldı ki yokdur hiç pāyānı

1497.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Ḫavāṭırdan müberrādur şu kim dil-dāra yüz ṭutdı
Ḥarām oldı hevā-yı ġayr aña kim yāre yüz ṭutdı

2 Ḫayāl-i kevni terk eyle ne şūret ẓāhir ü bāṭın
Ne mümkin ola bī-çāre aña kim çāre yüz ṭutdı

3 Nice teşḫīş ide yāruñ cemāl-i bā-kemālinden
Muḥīṭ oldı żiyā-ı vech o kim envāra yüz ṭutdı

4 Beḳā bulmaz o bi'llâhi beḳāsın kılmayan ifnā
Beḳā-ender beḳā oldı şu kim tekrāra yüz ṭutdı

5 MURĀDĪ maḥv ider bir lemᶜasından ᶜālemüñ nārın
Ne bilsün berk-i envāruñ şular kim nāra yüz ṭutdı

1498.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Bizüm esrārumuz ᶜālemde cān gibi nihān oldı
ᶜAyān-ı bī-nihānīdür ᶜaceb rūḥ-ı revān oldı

2 Kamer sevdā ḥicābından ne var ger zīr-i men olsa
Çū tāb-ı şems-i nūrānī cihān içre ᶜayān oldı

3 Zemāᵓir milkine vardum ᶜacāᵓib kāᶜalar gördüm
Velīkin kalbümc lāyiḥ bir ulu āstān oldı

4 Maḥabbet himmet-i aᶜlā ki ألحق ولا يعلا
Mücerred zīr ile bālā ḥabībüm bir cihān oldı

5 Şināv-ı bahr-ı vahdet kıl MURĀDĪ kesret içinde
Bu bir aᶜlā zerāfetdür nihān itdün hemān oldı

1499.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Kaçan kim ᶜışk-ı nāzından yanar dil-dādenüñ kalbi
Ḥabīb-i dil-nüvāz oldum temelluk gösterür ḥaylī

2 Cemāl-i lā-naẓīrin keşf iderse zīr-i ḥucbından
Ziyāde ola ol demde kamu üftādenüñ meyli

3 Çū eşküñden döke katre firāk-ı hicr-i yār içün
Olur her biri bir deryā cihānı ġark ider seyli

4 Eserdür bi-eserden bu ᶜacāᵓib sırr-ı ekberdür
Ne bilsün ᶜāşık-ı mecnūn gelürse her seher Leylī

5 MURĀDĪ şerḥ-i āḫirdür ne mümkindür ola meşrūḥ
Kim anı bilmeye lâkin dilinde ola vāveylā

1500.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Kemāl-i ekmel oldı fi'l-ḥakīka rāz-ı pinhānı
Eger merd iseñ ey dil kātim olgıl sırr-ı īmānı

2 Ziyāde ᶜömr-i ḥayy-ı lā-yenāmuñ vech-i aḥsenden
ᶜAtāsıdur ᶜaṭāya eyle ṭurma şükr-i sübḥānī

3 Ḫayāl-i terk-i ṣūretden görünmez ḥālet-i maᶜnā
Irag ol ġayrıdan aña yakın ol gözle maᶜnāyı

4 ᶜAceb aḥvāl olur cāna eger cān añlaya zihnüñ
Ne cānı var ki cāna cān diye ey cānumuñ cānı

5 MURĀDĪ sırr-ı ḥikmetden eger kim inkişāf itse
Bekā bulaydı hükm-i Ḥakk ile bu ᶜālem-i fānī

1501.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Nı[illegible] a[illegible]ş yuzından çun cemal-ı ʿalem-ārāsı
Gören ʿāşıklaruñ vardukça artupdur temennāsı

2 Tecellā eylemiş Mūsī-i ḳalbe vaḥdet-i ẕātı
Ene'l-ḥaḳ söylemiş kes̱retde gördüm ṭag u ṣaḥrāsı

3 ʿİmāret eyledi cūd ile ḳudret maḥż-ı ḥikmetden
Şeref virdi vücūda yükselüp bāb-ı muʿallāsı

4 Temennā eyledüm bir gün seḥer-gehden niyāz ile
İrişdi ḳuvvet ü ferrüm dökenmezdür temāşāsı

5 MURĀDuñ ʿāleme ḥükmi şu deñlü nāfiẕ olmışdur
Ki yirde yir yir okundı berāt-ı nām-ı ṭugrāsı

1502.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Tesellādan ḳarār itmez göñül ister tecellāyı
Tecellā ʿaynına gelmez diler keşf ide maʿnāyı

2 Olur çūn münderic (ammā) göñül levḥinde ḥāletler
Ẓuhūr eyler muʿammāsı biraz eṭrāf-ı ārāyı

3 ʿAcebdür bu delāʾil kim delīl olur delālata
Berāhīn ile ḳāṭıʿdur muʿammādan muʿammāyı

4 احبّ اهل من حبّ فان الاهل من حبی
Ḥabīb ile ḥabīb olmış n'ider bes özge gavgāyı

5 Nihān-ı bī-nihān el-ḥaḳ ʿayān-ı bī-ʿayān olmış
MURĀDīnüñ żamīrinde ider feyezān ālāyı

1503.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Ṭarīḳ-i ʿışḳa meyl itdüm okudum nice fetvāyı
Ṭuyupdur ol fetāvīde nice dürlü muʿammāyı

2 Elā yā eyyühe'l-aḥbāb açıldı cümleten ebvāb
Ṣafā-yı sırrunuz varsa gezelüm cümle ārāyı

3 Ḳuṣūr-ı cennetin gördüm göñül māʾil degül līkin
Cenābuñ ister ol yāruñ dutar başda bu sevdāyı

4 Cemāl-i dil-rübā senden göñül bir leẕẕet almış kim
Kamu bī-ṭarīk oldı gezmez oldı ṭag u ṣaḥrāyı

5 Sorarsañ ger MURĀDīye niçün fārigdür ʿālemden
Rıżāsın gözleyüp buldı temennāda temennāyı

1504.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

(.––– .––– .––– .–––)

1 Ṭaleb maṭlūba maṭlūbdan ḫaberdür añla bu kārı
Ṣaḥīḥ añlar iseñ bil ṭālibe maṭlūb bāzārı

2 Ḥamiyyet ḳılmaġ içün himmeti bālā dutar her dem
Belī didi anuñ içün ḳaçan kim oldı tekrārı

3 Mükerrerden liyāḳatle mükerrerdür mükerrerdür
Mecāz oldı beş ıṭlāḳında añla (sen bu) esrārı

4 Mıyān-ı ʿarṣa-i ḳudretde miḥnet mancılıġıyla
Atıldıḳda ebed berd-i selām oldı aña nārı

5 MURĀDĪ merd olan oldur cebel ḳalʿ ide himmetle
Ṭaḳındıḳca ḥabībüm kūh-ı Ṭūra nūruñ envārı

1505.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün

(.––– .––– .––– .–––)

1 Diyem Allāh eger kim baña Allāh eyleye yārı
Çū tekrār eyleyem ismin ḳıla cennetde tekrārı

2 Sücūdumda benüm hep sācidūn sācid durur cemʿā
Ḳıyāmumda rükūʿumda iderven neşr-i āsārı

3 Diyem Allāhu ekber çūn işidür ḥamd idenden ḥamd
Leke'l-ḥamdü diyem çūn kim leke'l-ḥamd eyler iḳrārı

4 Oḳuyam çünki ben sebʿal-meṣānī ism-i Ḥaḳḳ ile
Sekizdür açılan yedi ḳapanur ḳılmaz āzārı

5 Diyem iḫlāṣ ile iḫlāṣ dinür tebbet pes iʿdāma
Selām iden selāmetdür MURĀDĪ añla esrārı

1506.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(..–– ..–– ..–– ..–)

1 ʿIşḳı bildüñ mi dilā anda cefā gördün mi
Yāri bulduñ mı ʿaceb mihr ü vefā gördün mi

2 Yūsuf-ı ḥüsn ü cemāl eyledi mi raḥm u lûṭf
Yā-hū Yaʿḳūb-ṣıfat ḥüzn ü belā gördüñ mi

3 Kenz-i maʿnāyı bulup yoluna terk-i ser idüp
Ḳalbüñ āyīnesini nice ṣafā gördüñ mi

4 Menzil alup varup itdüñ mi maḳāmuña ḥużūr
Yoḫsa rāh üzre varup renc ü ʿanā gördüñ mi

5 Merd iseñ baḳma cihān milkine bir laḥẓa MURĀD
Niçeyi aldayuben ḳıldı hebā gördüñ mi

1507.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(..—— ..—— ..—— ..—)

1 Nükhet-i yāri getürdi yine bād-ı seḥeri
Cümle āfākı muḥīṭ oldı o büyük es̱eri

2 Aḥsen-i vech ile bildürdi kemālinden es̱er
Neşr olur ʿāleme ol vech ile hüsn-i ḫaberi

3 Ḫaberin naḳl ideli semʿ-i ḳabūle irişür
Bu ḳabūl ile olur her kişi bir ḳārūn eri

4 Er olur şol ki başa pāyını muḥkem yirine
İrmeye pāyını yolından anuñ degme biri

5 ʿAḳl u fehm ile yüri ʿilm ile tutġıl mirṣād
ʿĀḳıl oldur ki MURĀDĪ bile nefʿ ü żararı

1508.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(..—— ..—— ..—— ..—)

1 Ṣundı çün sāḳī-i ḳudret bize cām-ı eceli
Her ne emr oldı ise cān ü göñül didi belī

2 Beni ḥayretde ḳodı hüsn-i dil-ārā-yı ḥabīb
Ḳılduġınca naẓarın dīde-i cān oldı celī

3 Nice yıllardur olupdur ruḫ-ı yāre müştāḳ
ʿĀşıḳuñ irdi hele āḫire ṭūl-ı emeli

4 ʿĀḳıl iseñ bu güni yārına ḳoma zinhār
Fevt iden furṣatını oldı deli oldı deli

5 Gel MURĀDuñ bu kelāmına naẓar eyle yine
Genc-i pinhān durur degmez aña degme eli

1509.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(..—— ..—— ..—— ..—)

1 Ser-te-ser perde-i maḥbūbda meknūn oldı
Anuñ içün göñül ol Leylīye Mecnūn oldı

2 Elifüñ maʿnisini itmek içün dil iẕʿān
Cehd ḳıldı nice kez ḳaddi anuñ nūn oldı

3 N'ola ger fāʿil-i muḫtār ider ise muḫtār
Genc-i maʿnāsı anuñ ser-be-ser efzūn oldı

4 يخرج الحي من الميتة añlar sırrın
Şol ki ölmezden öñ ol öldi vü medfūn oldı

5 Bu MURĀDuñ sözini degme kişi fehm idemez
Añlaya şol ki meger ʿışḳ ile pür-ḫūn oldı

1510.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Rükn-i evvelde durur āḫirümüñ erkānı
Bedenüm ger ṣorasın gevherüñ oldur kānı

2. ʿIşḳ bāzārına çūn girdi metāʿ-ı dil ü cān
Nice biñ perde yapıldı çū beden dükkānı

3 Vaḳtüñi ḫoşca görürsin olasın ehl-i kemāl
Cehd ḳıl tā ki ḳaçırmayasın elden anı

4 Naḳş-ı miṣṭārı n'idersin bula gör naḳḳāşı
Māhī olduñsa taleb eyle hemān ʿummānı

5 Ḳıl küşāde bu MURĀDuñ sözine cān ḳulagın
Tenüñi ḫıdmete ṣarf eyle bulasın cānı

1511.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Cān u ten terk ideli ol baña cānān didi
Bābına ḳul olalı adumı sulṭān didi

2 Rūḥumı nefḫ ideli ʿāleme rūḥ oldı tenüm
Cānuma cān olalı pes baña ol cān didi

3 Ceresüñ ṣalṣalası miṡli gelür çünki cevāb
Mülḥidā ebter olur kim k'ana elḥān didi

4 Levḥ-i maḥfūẓı taleb eyler iseñ işte nihān
ʿĀrifüñ ḳalbini ʿarş eyledi raḥmān didi

5 Bu MURĀDuñ sözine münkir olan kimselere
ʿĀrifīn añlar içün dāḫil-i nīrān didi

1512.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Āḫiret fikrin ider ḳalmadı ḫānum şimdi
Āh kim ġaflet ile geçdi zamānum şimdi

2 Āteş-i dūzaḫa ṭāḳat mi tutar cism-i zaʿīf
Eylesem zārī ile Ḥaḳdan imānum şimdi

3 ʿAmel-i zühd ile taḳvāyı ḳılam elde iken
Ḥaẓrete artuben āh u figānum şimdi

4 Kim virür ṣoñra baña fāʾideyi uḫrāda
Elde iken göreyim devr ile ānum şimdi

5 Şimdi ḳurbiyyete lāzım olanı eyleyelüm
Ey MURĀDĪ göreyin rāy u mekānum şimdi

1513.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..–– ..–– ..–– ..–)

1 Ṭāliʿ-i saʿda ḳarīn oldı saʿādet güneşi
Şems-i tābāna yaḳīn oldı bu dil māh-veşi

2 Ruʾyete açdı niḳābın bu iki dīdelere
Vuṣlatı ābı ile ḳandı bu hicrüñ ʿateşi

3 Ḳıble-i Kaʿbede emr oldı iṭāʿat ideler
Ḳıble-gāh-ı dū-cihān oldı çü miḥrāb ḳaşı

4 Āṣim-i her dū-cihān oldı vü bulmadı felāḥ
Emrine şol ki anuñ añmaya bi'llâhi beşi

5 Ey MURĀDĪ saña yār oldı bi-ʿavn-ı vehhāb
انطحی مدرقة ها بشیئ قر سبک

1514.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..–– ..–– ..–– ..–)

1 Ḥasb-i ḥālüm gözeden ʿāleme fāş olma yüri
Ḳalbüñi nerm idegör muḥkem (ü) ṭaş olma yüri

2 Her kime ṭuş olasın ülfet ile ünsiyet it
Nefs-i bed-ḫūya uyup ehl-i savaş olma yüri

3 Cehli terk eyleyüben ʿilm ü edeb ḳıl taḥṣīl
Kendüsin bilmez ile cāh ile baş olma yüri

4 Şöyle ḳıl nefsüñi kim cümle saña diye belī
Düşüp agzına cihān ḫalḳınuñ aş olma yüri

5 Ey MURĀDĪ ḳamuya eylüge cehd eyle hemān
İtme rencīde saḳın ḳalb-i ḫırāş olma yüri

1515.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..–– ..–– ..–– ..–)

1 بارك الله على مغفرة السّباط
Çūn hidāyetle bulur her ki bula vicdānı

2 Biz baṣīretle nice fikr idelüm ḳadr-ı ḳader
Yine ḳudretle gerekdür baṣar-ı nūrānī

3 ʿĀlemüñ girdini gezdüm yine pergār-ṣıfat
Eylesün anı nuḳaṭ gibi mıyān ʿummānı

4 Rāh-ı ḥaḳḳiyyete ḥaḳḳ ile olur cümle vuṣūl
Ḥaḳḳ ile eyle sen ünsi olasın ḥaḳḳānī

5 Ey MURĀDĪ ezel ile ebed olmadı cüdā
İki vech ile sorarsañ yine vāḥid anı

1516.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Hāliᶜ ol gel beşeriyyetde libās-ı hazrā
Bilesin ta melikiyyetde esās-ı seferi

2 Āf-tāb-ı ezelün saᶜd ile kılmışsa tulūᶜ
Kamere olsa mukābil ola aᶜlā güzeri

3 Lafz-ı künden ne ola añlar iseñ kāf ile nūn
Pes ᶜayān ola saña cümle kazā vü kaderi

4 Kabza-i hükm ile dāhilse eger kevn ü mekān
Hükmüñe vākıf olursañ saña irmez hatarı

5 Gel MURĀDuñ kelimātına koğıl inkārı
Ber-murād oluben insān olasın bir seherī

1517.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Beni lûtf ile tutar cān ile sevdüm ben anı
Rāh-ı ᶜışkında yol üzre komışam cān ü teni

2 Açıcak perdeyi yüzden gözi bīdār eyle
Līkin anuñ ile bir yirde görürler mi beni

3 Güneşüñ nūrı çü tābında kılurmış kameri
Gice gündüz ne ararsın meded ey-vāy seni

4 Hüsn-i sūretle gezüp ᶜāleme destān olma
Aldanursañ eger ᶜālemde denīsin be-denī

5 Sözi hakdur çü MURĀDuñ berü gel bātılı ko
Kendüñi görme ko gitsün aradan mā vü meni

1518.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Dām kurmış güzel o ᶜanber-i kākülleri̇ni
Kasdı bu bend ide ᶜāşıklarınuñ dillerini

2 Leylī-veş zülfin anuñ sanma sen ey dil hālī
Kıldı mecnūn cihānuñ nice ᶜakıllarını

3 Bāğı seyr itmek içün gelse kaçan ol meh-rū
Medh iderler görüren bāğ-ı karanfillerini

4 Hüsn-i bāğına hazān irmesün anuñ diyü ben
Bār-gāh-ı Hakka kaldurdı sınar ellerini

5 Bu MURĀDĪ leb-i şīrinüñe olmış Ferhād
Medh ider anuñ içün sol yañaguñ güllerini

1519.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(..—— ..—— ..—— ..—)

1 Cān mirʾātına baḳ gözle ruẖ-ı dil-dārı
Tā ki terk eyleyesin cümle vücūd u varı

2 Ṣubḥ-dem tāb urdı şaʿşaʿa-i nūr-ı cemāl
Dīde-i cāndadur ʿaynıyile ās̱ārı

3 Bārek-Allah ne ʿacāʾib ruẖ-ı zībādur bu
Yā ezel tā ebed eksilmez anuñ envārı

4 ʿÖmr-i sermedde bulundı yine erbāb-ı viṣāl
Cism-i fānī olara cāme olupdur ʿārı

5 Menbaʿ-ı ṣıdḳ u ṣafā ol ki tutan dāmen-i yār
Gözedür ṭurmaya arada olan iḳrārı

6 Seni senden ne cüdā eyleye bi'llâh MURĀD
Çünki eyler saña her demde ḥabībüñ yārı

1520.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

(——. —.—. .———. —.—)

1 Gūş eyleyen kelāmumı terk itdi ʿaḳlını
Virür fenāya son ucı cān u dil ü teni

2 Degme kimesne añlayamaz ḳavl ü ṣoḥbetüm
İllā meger kişinüñ ola fehm-i rūşeni

3 Ḳul olmaga bu meclise lāyıḳ degül durur
Terk itdi gerçi taẖtını Edhem ü meskeni

4 Sulṭān olan bu yirde eli baglu bendedür
Ḳul olmayınca dutmadı ol pāk-dāmeni

5 Muẖtār olan bu yirde MURĀDuñ kelāmıdur
Kimdür bu yirde Rūşenī vü yāẖū Gül-şenī

1521.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

(——. —.—. .——. —.—)

1 Gül-şende ḳıldı bülbül-i gūyā ḥikāyeti
Agzından itdi gonçenüñ işbu rivāyeti

2 Geldüm bu ʿarṣaya bu cemāl ü kemāl ile
Bir ẖūb-rūdan itmişem işbu leṭāfeti

3 Bu reng ü būyı sen görinürsin ki bende var
Cümle anuñ durur bu es̱er ko cehāleti

4 Pes ʿāşıḳ olmagıl es̱ere ol müʾes̱s̱ire
Tā sen de ʿışḳ ile bulasın vahşı ḥāleti

5 Bir hissedür MURĀDĪ bu güftārdan murād
ᶜAḳıl olanlar anı iderler dirāyeti

1522.

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

(--. -.-. .--. -.-)

1 Emr ile kürse çıkdum oḳudum kitābını
Emlāk ü ins ü cinne ᶜibādet s̱evābını

2 Cümle niyāz idüp didiler kim bi-ḥaḳḳı ān
Keşf it maḥabbetüñ bize bir iki bābını

3 Bir ḥarfüñ istimāᶜına ṭāḳat getürmeyüp
Mebhūt olup aḳıtdılar ᶜaynından ābını

4 Cümlesi secde eyledi ḫallāḳ-ı ᶜāleme
Teslīm idüp ḳamu yire ḳodı rikābını

5 Ṭayr itdi kürsī ile MURĀDĪ hemān o dem
ᶜArş eyledi ᶜurūc ile ᶜizzet meʾābını

1523.

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

(--. -.-. .--. -.-)

1 Ḫūn-ı cigerdedür dil ü cānuñ ḥarāreti
Bir niçe dem göñülde geçer derd ü ḥasreti

2 Gel āb-ı vaṣluñ ile söyündür ḥarāretüm
Lûṭf ile gel nihāyete irgür bu fürḳati

3 Dil nār-ı hicr içinde niçe bir kebāb ola
İnṣāf yoḳ mı dil nice çeksün bu ḳürbeti

4 Meşġūl olur mı dil seni gördükde ġayrīya
Bi'llâhi bir naẓarda gel eyle dirāyeti

5 Dil virme cemᶜ-i ᶜaḳl idüben ᶜāleme MURĀD
ᶜĀlemden ellerüñi çeküp ḳıl ferāġati

1524.

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

(--. -.-. .--. -.-)

1 Milk-i muḫalled içre çū gördüm cemālini
ᶜAyn-ı vücūh ile gözedürdüm kemālini

2 Çūn beyn beyn ḳıldı vücūdum terāzūsın
Ḳıldı mübeyyen anda cemāl ü celālini

3 Ṭarḥ itdi ᶜadd u vezn ḥisābın berāberin
Her şeyʾüñ anda añladı ḥiss ile ḥālini

4 Maḥṣūṣ olundı ḳıdve-i aᶜyān olup özi
Metbūᶜ oldı gözledi ḥürmet meʾālini

5 Bir ḳavl-i bī-bedel yine peydā idüp MURĀD
Gel semᶜ-i cān ile işit imdi maḳālini

1525.
Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün
(--.   -.-.   .--.   -.-)

1 Vaṣl-ı Ḫudānuñ ola mı bir kişi lāyıḳı
Bir ṣanma sen bu dünyāda mest ile ayıḳı

2 Maḥrem olam dir iseñ eger vaṣl-ı ḥażrete
Fikr-i Ḫudāda ol girü ḳo bu ḫalāyıḳı

3 Fānūs-veş içünde yüri şemᶜ-i ᶜışḳı yaḳ
Tā cān gözi ile göresin rūy-ı ḫālıḳı

4 Bi'llâhi zāhidā baña taᶜn itme ᶜışḳ ile
Rızḳ itdi ᶜışḳı baña ḳamu ḫalḳ rāzıḳı

5 Ṣanma MURĀDĪ ᶜışḳ ola her kişiye naṣīb
Vaṣl-ı Ḫudānuñ ola mı her kişi lāyıḳı

1526.
Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün
(--.   -.-.   .--.   -.-)

1 Göstermişem cemāle ḥabībüm cemālini
Bildüm kemāli çünki bilürven kemālini

2 Yā Rab ne ḥikmet oldı yā-ḫūd sırr-ı ber-kemāl
Benden ṣorar ḥabīb yine kendü ḥālini

3 Maᶜnā-yı ᶜışḳı bilmiş idüm şerḥin istedüm
Şerḥinden añladum yine lûtfuñ suʾālini

4 Mihr-i maḥabbetüñ çū şuᶜāᶜı ṭulūᶜ ide
Her mürġ-i bā cenāḥ açısar perr ü bālini

5 Ger ister iseñ iresin āb-ı ḥayāta sen
Añla MURĀDĪnüñ bu arada maḳālini

1527.
Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün
(--.   -.-.   .--.   -.-)

1 Şeydā göñül dolandura mı ins ü cān seni
Eglendüremedi seni ḥūr-ı cinān seni

2 Dünyā ṭolusı olsa MURĀDuñ dolanmaduñ
Eglendüren cemāl-i beḳādur hemān seni

3 Avunmadun̄ ne denl̄ü san̄a virdiler niᶜām
Avunduran nedür bilürem ey nihān seni

4 Almadun̄ ᶜayna cümle ᶜayān ü nihānı sen
ᶜAyn ile Ḥak idüp durur ey dil ᶜayān seni

5 ᶜĀlemde her ne denl̄ü lisān olsa sendedür
Bilmez MURĀDĪ dünyāda bir tercümān seni

1528.

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün
(––. –.–. .––. –.–)

1 Ṭāliᶜ midür nedür ki bu ḫūrşīd-i enveri
Nūrı iḥāṭa kıldı ḳamu baḥr ile beri

2 Ṣubḥ oldı ḳalmadı eser-i ẓulmet-i düca
Nūr oldı beyt-i ḫānenün̄ ebvābı hem deri

3 ᶜAyn-ı hüdā küşāde olup gözledi ṭaraf
Buldı tecessüs eyleyüben mīr-i serveri

4 ᶜİzzetde ḳodı ᶜizzet ile bulduġın yine
Ẕilletde ḳodı ẕillet ile merd-i aḥḳarı

5 Ḳudret yerindedür çü ḳamu rişte-i MURĀD
Olġıl MURĀDĪ ḥażret-i Ḥaḳḳun senā-geri

1529.

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün
(––. –.–. .––. –.–)

1 Her dem ṭalebdedür dil ü cānum seni seni
Durmaz arar bu eşk-i revānum seni seni

2 Sensin ban̄a cū cümleden aḳreb velī ᶜaceb
ᶜĀlemleri arar bu fiġānum seni seni

3 Setr eyleme cemālün̄i görsün bu dīdemüz
Nāẓır özün̄ görür yine ḫānum seni seni

4 Muḥtār olana virdi taṣarruf keremlerün̄
Söyler yine bu ḥāl-i zebānum seni seni

5 Geldi MURĀDĪ keṣrete yümn ile gerçi kim
Vaḥdetde ḳıldı ẕikr-i dehānum seni seni

1530.

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün
(––. –.–. .––. –.–)

1 Semᶜi ḳabūle irgüre çün kim nidāsını
Lāyıḳsa ibtidāya virür intihāsını

2 Ṣūretden isteme ḫaberi iste maʿniden
Ṣūret nedür fenāda bilür çūn liḳāsını

3 V'Allâhi söylemezdi bu fem sureti kelām
Virmese maʿnā ruḫṣat ile māderāsını

4 Fiʿl-i ḳaderdedür ne ki var ise fāʿilūn
Fiʿlinde yine fiʿl ider ibtidāsını

5 Ḥakdur MURĀDĪ her işi فعّال لما يريد
Kendin gören münāfıḳa virür belāsını

1531.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün
(--. -.-. .--. -.-)

1 Bilmez cihānda sırrını kimse Ḫudā ḥaḳı
Ḥaḳdur benüm ḥaḳīḳatüm ol kibriyā ḥaḳı

2 Pāy-ı irādātı ḳoyuben rāh-ı maṭlūba
Gezdüm cihānı Kaʿbe vü Merve Ṣafā ḥaḳı

3 Baḥr-ı maḥabbet içre s̱enādur bu fülk-i dil.
Bulmaḳda nice cevheri ol āşnā ḥaḳı

4 ʿÖmr-i ʿazīzi sermed idüp medd-i ẓıll ile
Maḳbūl-ı ḥażret oldı mücāb-ı duʿā ḥaḳı

5 Yā Rab murādını bu MURĀDuñ müyesser it
Ortada ḥażretüñle olan māderā ḥaḳı

1532.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün
(--. -.-. .--. -.-)

1 Yā Rab seni ṭalebde dil ü cān seni seni
Her dem arar bu ḥāl ile pinhān seni seni

2 ʿIşḳuñla nālede dil ü cānum firāḳda
Gözler her anda dīde-i giryān seni seni

3 Var eyledüñ beni ḳoma saʿyümde nā-ümīd
Derdüm seni diler yine dermān seni seni

4 Çeşmümde nem dilümde ḥarāret şitābda
Ḥayretde cān diler yine ḥayrān seni seni

5 Cānā MURĀDīye ḳo cefāyı vefālar it
Cānında eyledi seni cānān seni seni

1533.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün
(--. -.-. .--. -.-)

1 Laᶜlünden aldı al ile gonce taraveti
Zülfünden aldı sünbül-i garra letafeti

2 Çeşmüne benzedi diyü şehlā vü nergisi
Başa koyup iderler olara riᶜāyeti

3 Kumlar şagışı şişe-i dīdemden akdı yaş
Rahm itmedüñ didüm didi kim varsa ganī

4 Kalū belāda başuma ᶜışkuñ yazıldı çūn
Senden ider mi bu dil-i şeydā ferāgati

5 Bekle MURĀDĪ işigüni sen anuñ hemān
Bulmak dilerseñ iki cihānda saᶜādeti

1534.

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün
(--. -.-. .--. -.-)

1 Nār-ı firāk yakalı ey cān bu gönlümi
Şanur mısın ki eglene bir an bu gönlümi

2 Çūn görmez oldı bāg-ı cemālüñi ey perī
Eglendürür mi bir dahi seyrān bu gönlümi

3 Başuma çıkdı zülf-i siyāhuñ mahabbeti
Kıldı şehā lebüñ mey-i sekrān bu gönlümi

4 Ruh-sār-ı şemsüñi güzelüm görmeyeli ben
Aldı karañu ey meh-i tābān bu gönlümi

5 Sensiz eyā melek niçe zan idesin baña
Eglendürür mi ravza-i Rıżvān bu gönlümi

6 Kaddüñ okı kıldı şehā kāmetüm hemān
Kaşuñ hayāli eyledi hayrān bu gönlümi

7 Agladugumca derd ile ben mübtelā MURĀD
ᶜIşk odı eyledi dahi sūzān bu gönlümi

1535.

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün
(.-.- ..-- .-.- ..-)

1 Cemāl-i yār gerek gözlerüm çū mirᵓātı
Birisi ᶜayn-ı kemāl vü biri hayālātı

2 Karīn-i mahż-ı ezeldür vücūd-ı ᶜayn-ı hikem
تعیّن sırrına hükm eyledi delālātı

3 Şuᶜāᶜ-ı hüsninin pür-tāb idince ᶜaks-i kamer
İrişdürür aña şems-i ezel harārātı

4 Mukaddemāt-ı ᶜulūmın bilürdi ᶜilm-i ᶜālim
ᶜAceb mi heyᵓete neşr eyler ise hālātı

5 MURĀDĪ vaḥdet-i kübrāda bulduñ ise vücūd
Gel imdi vaḥdet-i ṣugrāda iste cennātı

1536.

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün
(.-.- ..-- .-.- ..-)

1 Kerāmet-i ezelīdür egerçi ᶜālem-i rāy
Ebedle cemᶜ ola ger daḫı ḫūb olur ārāy

2 Egerçi necm ü ḳamer oldılar muzī-i semā
Ṭulūᶜ ide çū güneş ḳalmaya sitāre vü āy

3 Ḫoş aᶜzeb oldı ḫoş aᶜceb bu ṭarz-ı hüsn velī
Diler ise ola bir laḥẓada nice biñ bāy

4 Taᶜalluḳ-ı ezelīden ebed durur ḥāṣıl
Ki mebdeʾ oldı ebedle basıldı muḥkem pāy

5 MURĀDĪ ḳabża-i ḳudretdedür çū ḳavs-i ḳażā
Ṭurur mı sehm-i ḳader çün çekilse muḥkem yāy

1537.

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün
(.-.- ..-- .-.- ..-)

1 Göründi ḥubb-ı ḥaḳīkatde maᶜrifet her çāy
Açılsa līk ḥicābum irişmez ᶜaḳl ile rāy

2 Meᶜāni ile ᶜālāʾim vücūdı ẓāhirdür
Mugayyebāt-ı vücūd üzredür vücūd-ārāy

3 Salındı ᶜarṣa-i vicde nice muvaḥḥidler
Velī berātına çekdi ᶜālem ile ṭugrāy

4 Ṣakın özüñi özüñden özüñ özüñe ᶜadū
Çıḳup ayaḳ ile başdan ṭayandılar nice pāy

5 MURĀDĪ şems-i münīri baṣar degül müdrik
Meger ki göstere tābınuñ ᶜaksini ṭugrāy

1538.

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün
(.-.- ..-- .-.- ..-)

1 Cemālin açdı ḥabībüm baña naẓar ḳıldı
Cemāl-i ḥüsni baña ser-te-ser eser ḳıldı

2 Vücūda irdi vücūdum çün irdi dil-dāra
Ḥayāt virdi baña līk bī-ḫaber ḳıldı

3 Ṣıfāt-ı ḥüsnini ezberledüm çū ẕātında
Özi sıfātını ẕātında pür-hüner ḳıldı

T. C.
Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi

4 Şuʿā-ı mihri çū berḳ oldı tāb-nāk oluben
Ḳamer żiyāsına żamm oldı tāb-ver ḳıldı

5 MURĀDĪ çünki celālüñ durur cemāle ḳarīn
Bunı kim erler(e) illā kim oldı er ḳıldı

1539.

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(.-.- ..-- .-.- ..-)

1 Żiyā-yı vech ile mihrüm münevver itdi beni
Meremmet itdi vücūdum muʿammer itdi beni

2 Vücūdum oldı benüm ṣanma āb ile taḫmīr
Kelām-ı lüṭf ile yārüm muḫammer itdi beni

3 Mekān-ı ʿulve varıldı mekānı bulmamışam
Müyesserümi bilelden müyesser itdi beni

4 Benüm çū ḫalk ile tekrār mā-ḫalaḳdur kim
Delāʾil-i ʿaceb ile mükerrer itdi beni

5 MURĀDĪ merd-i Ḫudādur ḳader bu ḳadrda pes
O ḳādirüm bu ḳaderde muḳadder itdi beni

1540.

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(.-.- ..-- .-.- ..-)

1 ʿİmāret-i ezelīdür vücūd-ı insānī
Ḥikāyet-i ebedī oldı anuñ īḳānı

2 Ḥayāt-ı rūḥ ʿani'l-lemʿa oldı meşhūrest
Hidāyet irdi aña ṣol ki buldı izʿānı

3 Mubaşşar oldı şu kim ʿālem-i ḥayātında
Ne deñlü ola müdaḳḳiḳ açıla bürhānı

4 Cemāl-i ʿaksi ṣalar gerçi sāye her ṭarafa
Velīk degmede bulunmaz ʿışḳ-ı rūḥānī

5 MURĀDĪ baḥr-ı ḥaḳīḳatdedür şināver çün
Dirīġ kimse bu ʿālemde bilmedi anı

1541.

Mefāʿilün Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün
(.-.- ..-- .-.- ..-)

1 Beḳā dilerseñ eger ḳıl fenā fenā ṣuveri
Eger ki ṣādıḳ iseñ ṭarīk ol bu cān u seri

2 Çıḳ āb u āteş arasında ḳılma zār u ḥazīn
Celī olup açıla sende tā bu cān başarı

3 Muġayyibātı kayurma muʿayyenāta durış
Dilā yelinde gezerseñ delīldür es̱eri

4 Vücūd-ı maḥż-ı ezel çün vücūdıdur żābıṭ
Murābıṭ oldı anı cümleten cihān ḫaberi

5 MURĀDĪ ʿizz-i beḳā oldı çün fenā-yı muḥīṭ
Fenā beḳā seni żābıṭ bu vārid-i seḥerī

1542.

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün
(––. .––. .––. .––)

1 Dil ḳıldı teʾemmül niçe eyyām ü leyāli
Eyledi ḫayāl ile ḫayālinde ḫayāli

2 Devr eyledi erkānı ḳamu noḳṭa-be-noḳṭa
Bulmadı gezüp saṭḥ-ı dū-ʿālemde mis̱āli

3 Tedḳīkini arturdı niçe kerre müdaḳḳiḳ
İzʿān ile zuʿm eyledi bulmadı mecāli

4 Gezdi bu arada niçe yüz kerre be-tekrār
Bir laḥẓa bulımadı özin laḥẓada ḥālī

5 Gel bir naẓar ile yine bu ʿarṣada şimdi
Naẓm itdi MURĀDĪ niçe yāḳūt laʾāli

1543.

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün
(––. .––. .––. .––)

1 Bir mürşide sordum ki anuñ ʿaḳlıdı adı
Manṣūruñ ene'l-ḥaḳ didügi ne'ydi baña di

2 Pes virdi cevābın didi kim bilmezem anı
Var ʿışḳa suʾāl eyle ki şerḥ ide mevādı

3 Çün ʿışḳa buluşdum didüm aña bu cevābı
Bir cezbeden alur idi elʾān ġam u şādī

4 Gel ṣorma baña sen bunı ṣorġıl yüri sırra
Sırrum didi kim sırr ile çek nāme midādı

5 İrgür bu murād ile murāduñı murāda
Ger ister iseñ anı murād üzre MURĀDĪ

1544.

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün
(––. .––. .––. .––)

1 Çün ʿışḳ-ı dil-ārāyile cāna ḫaber oldı
Deryā-yı maḥabbetde bu dil ġavṭa-ger oldı

2 Her kim göz açup bakdı ise ᶜayn-ı cemāle
Maḥv oldı vücūdını koyup bī-es̠er oldı

3 Nūr-ı lemeᶜān oldı ṭaraflarda hüveydā
Teşḫīs idemez anı şu kim bī-baṣar oldı

4 ᶜİlm-i ezelīdür okınan cümle kütübde
İẓhār idemez līk cihān bī-hüner oldı

5 Çūn iki cihānda bu MURĀD oldı müsellem
Kim aña muṭīᶜ olmaya zīr ü zeber oldı

1545.

Müstefᶜilün Müstefᶜilün Müstefᶜilün Müstefᶜilün
(––.– ––.– ––.– ––.–)

1 Ey ḫālıḳ-ı arż u semā göster bize dīdāruñı
Senden iderüz biz recā göster bize dīdāruñı

2 Ḳılduḳ ṭapuñı biz sened yā Rab bize senden meded
İḥsānuña yoḳdur ᶜaded göster bize dīdāruñı

3 Yā Rab ḥayātuñ ḥaḳḳı çūn maḥż-ı ṣıfātuñ ḥaḳḳı çūn
Maḥbūb-ı ẕātuñ ḥaḳḳı çūn göster bize dīdāruñı

4 Sensin bize raḥmān olan sensin bize ġufrān olan
Her demde ẕü'l-iḥsān olan göster bize dīdāruñı

5 Eyler MURĀDĪ çūn duᶜā ḥażretüñe dāʾim s̠enā
Budur sözümüz dāʾimā göster bize dīdāruñı

1546.

Müstefᶜilün Müstefᶜilün Müstefᶜilün Müstefᶜilün
(––.– ––.– ––.– ––.–)

1 Yār ile yārānum ḳanı gül yüzlü sulṭānum ḳanı
Ol mihr-i tābānum ḳanı ol māh-ı raḫşānum ḳanı

2 ᶜĀşıḳlara ḳılan vefā dil derdine ḳılan devā
Gel ey ṭabīb-i pür-ṣafā derdüme dermānum ḳanı

3 Bu dūd-ı āhumdan şerer ṭoġrı semāvāta çıḳar
Dil nice bir hicrān çeker vaṣluñ baña cānum ḳanı

4 Ḳanı baña cānān olan dil derdine dermān olan
Cāndur aña ḳurbān olan bir ġayrī ḳurbānum ḳanı

5 Çūn ben ḳulın nālān sever iki gözüm giryān sever
İşüm gücüm efġān sever olmaz mı efġānum ḳanı

6 Cümle cihān miḥnet durur derd ile hem fürḳat durur
Gönlüm baña cennet durur cennetde Rıżvānum ḳanı

7 Sensiz cihānı n'eylerem bu ᶜömr-i cānı n'eylerem
Māh āsmānı n'eylerem sen şems-i tābānum ḳanı

8 Ey kā'ināta pādişāh ey cümle maḫlūḳa ilah
Niçe ḳılam hicrüñle āh bitmez mi hicrānum ḳanı

9 Giderdi göñlümden keder dünyāya ḳılmazduñ naẓar
Bu ben MURĀDīye eger raḥm itse yezdānum ḳanı

1547.

Müstefᶜilün Müstefᶜilün Müstefᶜilün Müstefᶜilün
(--.- --.- --.- --.-)

1 Ko bu cihān-ārāyişin çün kim fenādur āḫırı
Yaḳın degül midür ecel nedür bu fikr-i serserī

2 Bir laḥẓa devr ider felek niçün saña bunca emek
Ger ᶜāḳıl-ı kāmil iseñ dünyādan olgıl sen beri

3 Māl ile cāha ġarra olma tiz gecicidür bular
Aña durış kim bu seri ḳurtarasın döküp deri

4 Ḳanı Cem ü ḳanı Ḳubād toprakların savurdı bād
İşitmedün mi n'oldılar Dārāyile İskenderi

5 Bilgil MURĀDĪ bu cihān bir kimseye virmez amān
Virgil Ḫudānuñ yolına ṭurma hemān cān u seri

1548.

Müstefᶜilün Müstefᶜilün Müstefᶜilün Müstefᶜilün
(--.- --.- --.- --.-)

1 Ey dil eger ᶜāḳıl iseñ ᶜışḳ ile mihmān ol yüri
Tāc u ḳabā terkin ḳılup her demde ᶜuryān ol yüri

2 Keṣretde vaḥdet gözlegil urgıl cihāna püşt-i pā
Yā-hū ve yā men-hū diyü derd ile giryān ol yüri

3 Bulmak dilerseñ ger ṣafā elden koma ṣıdḳı ṣaḳın
Gerçek iseñ ᶜışḳuñda ger dil-dāra ḳurbān ol yüri

4 Kıllma maḥabbet ġayrīya miḥnet durur çün ġayrīsı
ᶜIşḳ odına döne döne her laḥẓa bürhān ol yüri

5 Bulmak dilerseñ ger beḳā özüñi var eyle fenā
Bakma MURĀDĪ ġayrīya cānāna cānān ol yüri

1549.

Müfteᶜilün Mefāᶜilün Müfteᶜilün Mefāᶜilün
(-..- .-.- -..- .-.-)

1 Levḥ-i dile yazup durur kilk-i ḳader çün āyeti
Cemᶜ oluben ḳamu cihān itmege tā dirāyeti

2 Añlayımadılar anı bildiler ancaḳ aṣfiyā
Oldı olara dād-ı Ḥaḳ buldı ulu saᶜādeti

3 Maᶜnī cemāline niḳāb urdı gelüp celāl ile
Ḳıldı çoğını bi-ᶜaḳıl vech ile bu riᶜāyeti

4 Lemᶜa-i ᶜaks-i şems-veş gösteren āb içinde sen
Añla sen anı bir meṡel terk idüben cehāleti

5 ᶜĀrif olam diyen kişi görme özüñ özüñi gör
Dinle MURĀDĪ sözlerin çekmeyesin ḫacāleti

1550.

Müfteᶜilün Mefāᶜilün Müfteᶜilün Mefāᶜilün
(-..- .-.- -..- .-.-)

1 Geldi ḳuruldı ᶜömrümüz ḫayme-i bād-bān gibi
Baḥr-ı vücūda fülk-i dil girdi geçer zamān gibi

2 Cümleye cemᶜ olan göñül çünki kemāle irişür
Bir daḫi gelmez ᶜāleme gitdi hemān o cān gibi

3 Ẓāhir ü bāṭın olalı elyāḳ olur kemāle dil
İşbu cihānı n'eylesün anda niçe cihān gibi

4 Lemᶜa-i nūr-ı hū eger tāb ura ḫāne-i dile
Her ne ki varısar evḳat oldı hemān ᶜayān gibi

5 Çünki MURĀDĪ ᶜışḳ eri oldı n'ider bu ᶜālemi
Kenz-i ḫafī-i ᶜilm-i cān anda ᶜaceb nihān gibi

1551.

Mefᶜūlü Mefāᶜīlün Mefᶜūlü Mefāᶜilün
(--. .--- --. .---)

1 Diñüz baña bi'llâhi göñlümi alan ḳanı
Hicrinden aḳıdur göz yaşlar yirine ḳanı

2 Bir sāḳīden içmişem ben bāde-i ᶜışḳı kim
Kevn ile mekān içre yoḳ durur aña ṡānī

3 Fürḳatde vü hicrānda ḳalur mı dil-i maḥzūn
Yoḫsa ola mı vuṣlat göre mi gözüm anı

4 Çünki o şehüñ ᶜışḳı eyledi beni iḥyā
Ortaya ḳodum başı bulınca ben ol ḫānı

5 Zinde olayın dirseñ ᶜāşıḳ ebedü'l-ābād
Var yüri hebā eyle yolında ten ü cānı

6 Vaṣl olmağı istersen ol şāh-ı dil-ārāya
Artur yüri eksiltme sen āh ile efġānı

7 Ḥaḳ ᶜışḳı ile tevʾām aldı bu MURĀDĪ çün
Ḳodı başın ortaya bulunca o sulṭānı

1552.

Mefʿūlü Mefāʿīlün Mefʿūlü Mefāʿīlün

(––. .––– ––. .–––)

1 Sevdā-yı ser-i ʿışkuñ evvelde inandurdı
Hicrüñ odı ammā kim cān u teni yandurdı

2 Gönlüm düşeli saña ey şāh-ı cihān-ārā
Dünyādan vü ʿuḳbādan cānumı uṣandurdı

3 Bir cürʿa-i ḥubbuñdur kim ḳıldı beni medhūş
Ẓan itme mey-i şevḳüñ ḫānum beni ḳandurdı

4 Terk eyler idüm cānı didüñ (ki) senüñven ben
Ol lafẓa güher-bāruñdur cānı ṭayandurdı

5 Bir ʿayn-ı zülāl olduñ sen yine MURĀDĪ kim
Ġāfil kim aça anı nevminden uyandurdı

1553.

Müfteʿilün Fāʿilün Müfteʿilün Fāʿilün

(–..– –.– –..– –.–)

1 Ḳudret-i ḥayy-ı ḳadīm eyledi iḥyā beni
Rütbe-i aʿlā içün eyledi inşā beni

2 Maḥż-ı ḥaḳīḳatdeyem ḥaḳḳumı ḥaḳ itmişem
Ḥaḳḳa yarar ḥaḳḳ ile eyledi peydā beni

3 Fāʿil-i muḫtāra çün eyledi ʿarż-ı vücūd
Cūd-ı vücūdumda pes eyledi aḳvā beni

4 Eyledi ḳalbüm seḥābında maṭar çün benüm
Līk nebātāt içün eyledi ṣaḥrā beni

5 Bildi MURĀDĪ yine aṣl ile ferʿi yaḳīn
ʿİlm-i ledün birle Ḥaḳ eyledi deryā beni

1554.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

(.––– .––– .––)

1	Sımāḫ-ı cāna geldi çün nidāsı	Olupdur rūḥumuñ her dem ġıdāsı
2	Bilindi fürḳatüñ kenzi ḫafāda	Dinildi keṡret ü vaḥdet edāsı
3	Cemāl-i bā-kemālinden göründi	Hicābından münevverdür liḳāsı
4	Bedāyiʿ remzinüñ şerḥin dilerseñ	Hicābın ac nedür gör māverāsı
5	MURĀDĪye murābıṭ ḥācet olmaz	Bir oldı ibtidāsı intihāsı

1555.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

(.––– .––– .––)

1	Gönül bir baḥre düşdi yoḳ kenārı	Anuñ çün terk idüpdür kār u bārı
2	Ḳarār u ṣabrı gitmişdür elinden	Niçe bir yirde ḳılsun ol ḳarārı
3	Komışdur ʿār ile nāmūsı cümle	Ki olmaz ʿāşıḳuñ nām ile ʿārı

4 Kamu yārin kılupdur cümle agyār — Ümīdi bu ki yāri ola yāri
5 MURĀDĪ ihtiyārın virdi elden — Hemān yārine virdi ihtiyārı

1556.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

(.--- .--- .--)

1 ʿAceb bilsem dilün tenhası var mı — Ne bātındur bunun peydāsı var mı
2 Yatanlar zīr-i cāda sanma mürde — Nazar kıl anların ihyāsı var mı
3 İgen aldanma dünyā-yı deniye — Temāşā eylegör ifnāsı var mı
4 Dilersen görmege vech-i cemāli — Gönül mirʾātınun gör pāsı var mı
5 Kemāl ehli isen ferdā gamın ko — MURĀDun gör gam-ı ferdāsı var mı

1557.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

(.--- .--- .--)

1 رعينا نور رنا من صحب حالی — وكلّمنا معاً عين المقالی
2 كلاما منتزها لا من كلام — وكان كاشفاً منا صبا لی
3 ونسقی بعلم من صبائی — نشرنا الحكم كالنشر الآلی
4 الا يا ايها المشتاق فاعلم — فانّ العلم من عين الزلالی
5 مراد الحق فاعمل انت عبد — وذكّر كلّ يوم بالليالی

1558.

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

(..-- .-.- ..-)

1 Bakdı mirʾāta gördi dil özini — Giceden fark itdi gündüzini
2 İkide ücde gördi ʿālemi çün — Anun içün bir eyledi yüzini
3 Çünki sözinde bildi güftārı — Bildi kendüyi söyledi sözini
4 Tāliʿin gördi iktirān-ı saʿd — Gözledi yüce yirde yılduzını
5 Bulmak ister isen murādı MURĀD — Mustafānun sen izlegil izini

1559.

Feʿilātün Mefāʿilün Feʿilün

(..-- .-.- ..-)

1 Reh-revān-ı tarīkat-i ezelī — ʿĀlimān-ı ʿulūm-ı lem-yezelī
2 Kodılar safha-i kemāle rakam — Kalem almadı hergiz anlar anı
3 ʿAhd-ı misāk itdi keşf-i cemāl — Açdı çün kim nikābı didi belī
4 Gayrı terk itmeyince olmadı gam — Şād olmazdı çekmese elemi
5 Ey MURĀDĪ seni bilen bilmez — Her ki bilmedi çekdi derd ü gam

1560.

Müfteʿilün Müfteʿilün Fāʿilün

(-..- -..- -.-)

1 ᶜĀlem-i ᶜulyāda görenler beni   Cümle didi aña gerekdür seni
2 Hem-dem olalı bize cānānumuz   Bilemezüz ẕerrece cān ü teni
3 Olalıdan menzilümüz kūy-ı yār   İstemezüz cenneti hem gül-şeni
4 Bize yiter seyr-i ruḫ-ı dil-rübā   Ola küşāde gözümüz revzeni
5 Bir şecer olsa ṭolu es̱mārdan   Cümle MURĀD aña ṭutar dāmeni

1561.
Müfteᶜilün Fāᶜilün Müfteᶜilün Fāᶜilün
(-..-   -.-   -..-   -.-)

1 Müctemiᶜ oldı göñül ᶜışk ile maᶜnā didi
Her ne ki maᶜnā didi remz-i muᶜammā didi

2 Kıldı kitābet ᶜaceb bir nice mevżiᶜde bes
Her ne didiyse didi ḫōş ᶜaceb aᶜlā didi

3 Saᶜy-ı belīġ eyledi sırr-ı ᶜacīb ᶜışḳına
Her sözi kim söyledi sırr ile tenhā didi

4 Ḳıldı rennānī-ṣıfat kendüyi peydā yine
Rāz-ı nihān üstine rāzını peydā didi

5 Müstemiᶜ olgıl yine var ise sende ṣafā
Ḳavl-i MURĀDīye baḳ manṭıḳ-ı ᶜulyā didi

1562.
Feᶜūlün Feᶜūlün Feᶜūlün Feᶜūl
(.--   .--   .--   .-)

1 Ḥabīb-i ezel gördi çūn kim beni   O demde ḳodı adumı ādemi
2 Cemālin çū mekşūf ide ḥüsn-i yār   Kim ola ki farḳ ide andan beni
3 Ḥicāb aṣdugı dem cemāl-i celāl   Eger arar iseñ bulasın beni
4 Ebed ḥükmin itmiş ḥabīb-i ezel   N'ola olsa dil ḥākimüñ maḥremi
5 MURĀD itdi keṡretde vaḥdet-hüner   Göñül ġayb ider ol şeh-i Edhemi

1563.
Mefᶜūlü Mefāᶜīlün Feᶜūlün
(--.   .-.-   .--)

1 Terk eylemişem çū īn ü ānı   Bir ṭarz ile bulmışam mekānı
2 Maᶜnā-yı vücūda gelmişem ben   Mübhemde ḳalurdı çoḳ maᶜānī
3 Bir kenz-i ḫafī durur göñül kim   Gelmez dile şerḥ ile beyānı
4 Miftāḥ ile fetḥ olaydı lākin   Her kim ki açar bula amānı
5 Ṭavk eyledi ᶜışḳı ṭavf-ı kaᶜbem   Mescid görürem bu ins cānı
6 Menzilde çū münzil oldı sūre   Furḳān ile farḳ idem cihānı
7 Ben her ne bilürsem andan oldı   Her ġamda bilürdi şād-mānı
8 Biz bulduḳ ezelde bir ᶜibādet   Anuñladur elsine revānı
9 Ben cān ile rūḥı n'eyler idüm   Virmese yemīn ile bu cānı
10 Çūn oldı MURĀDī merd-i ḥāẕıḳ   Pes buldı nihān ile ᶜayānı

1564.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.--   -.--   -.-)

1 ᶜArz-ı ḥāl içün muḳābil yāra rūy   Tutdı āyīne yine dil-dāra rūy
2 Çünki Ṭūr-ı ᶜışḳda ارنى didüm   Ṭoldı vādī ᶜarṣa vü küh-sāra rūy
3 Rū-be-rū oldukda vechüm yār ile   Yüz yüz ile oldı pes yek-pāre rūy
4 Cümle ᶜālem ṣūreti āyīne-dār   Ḥāşa li'llâh göstere aġyāra rūy
5 Ey MURĀDĪ sendedür çün her murād   Ḥāṣılundur tut hemān her kāra rūy

1565.

Mefᶜūlü Fāᶜilātün Mefᶜūlü Fāᶜilātün

(--.   -.--   --.   -.--)

1 Gavvāṣ-ı baḥr-ı ḥikmet envāᶜ-ı gevher aldı
Her gevher oldı bir baḥr ebḥār anda ṭoldı

2 Burc-ı hidāyet üzre ṭoġdı çü şems-i neyyir
Āfāḳa pertev irdi dünyāya nūr ṣaldı

3 Yā Rab ne oldı ḥādis̱ ola ḳademle eẓher
Kılmakda sırr-ı ekber kibri yüzine çaldı

4 Lāzım nedür dilā kim elzemde ᶜaḳl-ı mebhūt
Sevdā-yı fenn-i āher zehrine durdı kaldı

5 ᶜĀlem fenā durur çün añla MURĀDĪ ḥāli
Her kişi nevbetinde ṣurnā-yı mevti çaldı

1566.

Müstefᶜilātün Müstefᶜilātün

(--.--   --.--)

1 اللّه فردٌ والمحبّة ربّي   والعقل منّا والرّوح منّي
2 ضعفه الينا مرّةً سنا نا   لا شمع وتر فجر اللّيالي
3 شمس ضحيها قصرهُ تليها   فاسئل عطانا لا يسئل عنّي
4 طه ويٰس صم عس   شرحي تبارك لا شرح حاقي
5 انّي مراد واحد مرادا   مقصود منّا انّا مرادي

1567.

Feᶜūlün Feᶜūlün Feᶜūlün Feᶜūlün Feᶜūl

(.--   .--   .--   .--   .-)

1 Taḥayyürde ḳaldum nedür bilmedüm kāruñı
Neden incidürsin senüñ ṭoġruca yāruñı

2 Seni sevdügüm çün midür baña bunca cefā
Baña ṭaᶜn idersin göñülden çeküp ḫāruñı

3 Günāhumı bildür baña ben daḫi bileyüm
Suçum bildürüp dek güzel soñradan varuñı

4 Özüñden beni bilme bī-gāne ey dil-firīb
Benümle senüñ bilürem olan ikrāruñı

5 Muhayyer kılındı bu yirde MURĀDĪ yine
Didi sırr meyiyle bilürsin bu esrāruñı

1.

M U Ḫ A M M E S

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

I

Nişānuñdur cihān naḳşı velīkin bī-nişānsın sen
ᶜAyān iken ḥicāb-ı nūr-ı ẕātīde nihānsın sen
Zamān ile mekānuñ ḫālıḳı bī-īn ü ānsın sen
Mekān senden ṭolu yā Rab velīkin bī-mekānsın sen
Vücūduñla zamān memlū velīkin bī-zamānsın sen

II

Ḳadīm ü vāḥid ü ferd ü ṣamedsin Rabbenā'l-ekrem
Cemāl-i lā-yezālüñ ḥayretinde ᶜaḳl-ı küll ebkem
Cihāna ḫvān-ı faḍluñdan nevāl-i lûṭf ire her dem
Sen ol sulṭān-ı ᶜālemsin ṭoyar naᶜmā gele ᶜālem
Cihānı var iden sensin velīkin bī-cihānsın sen

III

Ezelden bāde-i ᶜışḳuñla taḫmīr oldı çün fıṭrat
Cemāl-i bā-kemālüñ pertevine olmışam ḥasret
ᶜAyān oldukça nūruñ ᶜayna müstevlī olur ḫayret
Senüñdür ḳudret ü saṭvet senüñdür ᶜizzet ü rıfᶜat
ᶜAyānsın cümleye şāhā velīkin bī-ᶜayānsın sen

IV

Ṭulū -ı āf-tāb-ı ᶜizzetüñle ḫayradur efkār
Şuhūd-ı ẕātunuñ müstaġraḳı oldı ulū'l-ebṣār
ᶜAyānsın çün beyān lāzım degüldür kim ide inkār
ᶜAceb ḳudret durur yā Rab ᶜaceb ḥikmet durur bu kār
Beyān eyler seni eşyā velīkin bī-beyānsın sen

V

Benüm rāzum nihāndur rāz-dānın bulmadı kimse
Naẓarsız pīrden dermān-ı cānın bulmadı kimse
Bu geştī-i vücūduñ bād-bānın bulmadı kimse
MURĀDĪ bil bu deryānın kerānın bulmadı kimse
Naẓar iderse saña bil ki baḥr-ı bī-kerānsın sen

1.

Müfte^{c}ilün Müfte^{c}ilün Fā^{c}ilün
(-..-   -..-   -.-)

1 Bi'smi'llâhi'r-raḥmâni'r-raḥīm
^{c}Ayet-i ^{c}ünvān-ı kelām-ı ḳadīm

2 Ḥamd ol Allaha ki oldur eḥad
^{c}Ālim ü ^{c}allām ü ḥakīm ü ṣamed

3 Ol durur rāzıḳ u ferd ü mübīn
Cümle-i ḳalmışlara oldur mu^{c}īn

4 Ḥikmetidür mübdi^c-i küll-i vücūd
Hep aṅadur cümlede olan sücūd

5 Cümleye sulṭān-ı Ḫudā ol durur
Lûṭf ile iḥsānı igen bol durur

6 Cümle-i ḳalmışlara feryād-res
Ġayrīsini aṅla hevā vü heves

7 Çūn o durur ḫālık-ı kevn ü mekān
Eyle ^{c}ibādet aṅa dün gün hemān

8 Fā^{c}il-i muḫtār o durur lem-yezel
Ḳādir-i mennān o durur bī-bedel

2.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-

1 Gel berü ey tālib-i ʿilme'l-yaḳīn Diñle kim ne didi Rabbü'l-ʿālemīn
2 لن تنالوا البرّ حتّى تنفقوا Pes dahi مما تحبّون ای الو
3 Eylüge irmez kişi sen bellü bil Virmez ise sevdigin bī-ḳāl u ḳīl
4 Ḥaḳ yolına sevdigin virmek gerek Sevdigin virmek ile irmek gerek
5 İş bu āyet remzini kim añladı Cümle varın aña īs̱ār eyledi

3.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

(.--- .--- .--)

1 Fażīletdür gerek olan kişide Özüñi Ḥaḳḳa ısmarla her işde
2 Er iseñ olmasun Ḥaḳdan ʿudūlüñ Senüñ kiẕb olmasun hergiz ḳabūlüñ
3 Ḳulaġa hergiz alma ḳavl-i ġayrī Sözüñ olsun dem-ā-dem Rabb ü Rabbī
4 Her işde ḥāżır oldı çünki vehhāb Anuñla fetḥ olur mesdūd olan bāb

4.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-)

1 Maḫzen-i ḳalbümde mirʾāt-ı ezel Ol ezeldür kim dinildi lem-yezel
2 ʿĀlemüñ taḳdīrine şāhid durur Bir beyān-ı lāzım u ʿāʾid durur
3 Levḥ-i maḥfūẓuñ ḥafīẓi her zamān Eyler ol maʿnā-yı bā-maʿnā beyān
4 Nusḫa-i erbāb-ı dildür cümlesi Lemʿa-i mihr-i vücūduñ cümlesi
5 Nāḳil-i tafṣīl-i ʿilm-i evvelīn Ḥāmī-yi beyān-ı ʿilm-i āḫirīn
6 Kāmil-i baḥr-ı ʿulūm-ı mihterīn ʿĀmil-i ḥilm-i rümūz-ı bihterīn
7 Noḳṭa-i pergār-ı devvār-ı eḥad Şerḥ-i lā-yuḥṣā durur hem lā-eḥad
8 Oldı ol ʿilm-i Ḫudā-yı ẕü'l-celāl Gel celāli dāfiʿ ol من محض حال
9 كيف حكم ما علم ان الحب آن لا اثر الا من الفضل الثان
10 كل موسى ناله از هر طرف طور من نه كردم آن كن كه بود
11 Evvel ü āḫirde nāẓırdur żiyā ليس للانسان الا ما سعا
12 Kıl MURĀDuñ bu kelāmın istimāʿ Añlamazsañ eyle gel bārī metāʿ

5.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

(.--- .--- .--)

1	Elā ey ʿārif-i esrār-ı maʿnā	Dilerseñ olasın ʿilm ile ebhā
2	Maʿānī gencinüñ miftāḥı tevḥīd	Anı bilgil ki oldur aṣl-ı temcīd
3	Dilersen bulasın feyż-i ḥaḳāʾıḳ	Deḳāʾıḳdan olur maḥż-ı deḳāʾıḳ
4	ʿUlūmuñ mübdīʾidür maḥż-ı illā	Fuhūmuñ merkezi fehm-i muʿammā
5	Cemāl ile cemāli s̱ābit eyler	Mübeyyendür beyānı s̱ābit eyler

6.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

(.--- .--- .--)

1	Durış tevḥīd-i Ḥaḳḳı dāʾim eyle	ʿİbādetle vücūduñ ḳāʾim eyle
2	Ṣaḳın aldanma dünyāya ṭayanma	Anuñ iḥsānına hergiz inanma
3	Fenā ḳıl kendüñi ölmezden evvel	Geçüpsin cümleden ʿaḳl ile çek el
4	Gözet Ḥakkuñ rıżāsın ey ḳarındaş	Ṣaḳın emr-i Ḫudādan çekme gel baş
5	MURĀDīnüñ sözin gūş eyle gel var	Ṭayanma bu cihāna ẕerre miḳdār

7.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

(.--- .--- .--)

1	Necāt-ı müntehā şunlarda ẓāhir	Yüzinde nūr-ı īmān ola bāhir
2	Ḳıyās-ı ehldür (bu) bī- muḥābā	Ki mübdiʿde bilür aʿlāda peydā
3	Muḥaḳḳaḳdur ider aʿlādan iʿlān	Mudaḳḳiḳdür iden tedḳīḳ-i īḳān
4	Mesāʾil şerḥinüñdür nükte-dānı	Maʿānī ʿarṣasınuñ pehlevānı

8.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

(.--- .--- .--)

1	كه باشد مستفيع از صحه سعود	كمال اهل دل آنجا شود سود
2	چه داند كافر بى دين پيمبر	چه داند بى بصيرت چيست جوهر
3	جهان داند شجاع نام امروز	چه داند بى بصر شب چيست يا روز
4	بيا نكس را نمى دانم سرش خاك	عيان ميكند جهال بى باك
5	ولى باده با جهل از من	تصور من كندمى يافتم من

9.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

(.--- .--- .--)

1	Gönül levḥine çün naḳḳāş-ı ḳudret	Yazupdur evvelā maʿnā-yı ülfet
2	Maḥabbet çün çalındı evvel aḳlām	Velī her kişiye virilmedi tām
3	Ufuḳdan ṭāliʿ oldı şems-i devlet	Yayıldı ʿāleme nūr-ı baṣīret
4	Alup her ẕerre miḳdārına göre	Görür her biri envārına göre
5	MURĀDuñ ḳavli olmadı bu aḳvāl	Buyurdı cümle ḳavlümdür كآل

10.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.--   -.--   -.-)

1 Ḥaḳḳ-ı maᶜlūmumdan oldı şerḥ-i rāz   Maḳdemüm meymūndur hem çāre-sāz
2 ᶜİlmümüz maᶜlūm idinmez hīc kes   Şānuñ olmazsa buña ḳılma heves
3 Meşrebindendür ḳamunuñ şer bi-bes   Gözüñe göre görürsin sözi kes
4 Muḳteżā-yı evvelīn ü āḫirīn   Biri birine muḫalifdür hemīn
5 Bu kelāmından MURĀDuñ ᶜālemīn   Niçe ᶜilm añlar ki bilmez cāhilīn

11.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Feᶜūlün

(.---   .---   .--)

1 Göñül levḥine yāzdum bir niçe söz   Birini almaġ içün vir niçe yüz
2 Dilerseñ nīki ḳalbi ṭaş olma   Vefāsızla saḳın yoldaş olma
3 Saḳın rāz açmaġıl nā-ehl olana   Eyüyi gözle baḳma ad u sana
4 Saḳıngıl ṭālib olma māl u cāha   Nice cāh ehli gördüm düşdi çāha

12.

Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

(..--   .-.-   ..-)

1 Dār-ı fānī durur bu dār-ı ġurūr   Kimse bulmadı bunda hīc sürūr
2 Cehl ḳıl bu ḥicābı refᶜ idesin   Nūr olup ẓulmetüñi refᶜ idesin
3 Pāy-bend itme ġayrıyı özge   Bir gün ola ki gelmeye gözüñe
4 Göcdedür her vücūd u her ẕerrāt   Çaġırur mevt-i hādimü'l-lezẕāt
5 Ġāfil olma beḳā degil bu cihān   İşte geldi ve işte gitdi hemān
6 ᶜİbret alġıl ḳamu bu mevtādan   Ṭāᶜat eyle olasın aᶜlādan
7 Tevbe eyle yüri günāha ḳamu   İşün ısmarlaġıl ilâha ḳamu

13.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Feᶜūlün

(.---   .---   .--)

1 ᶜUlūm-ı evvelīn ü āḫirīnden   Fünūn-ı ẓāhirīn ü bāṭınīnden
2 Ṭuyan gelsün bizüm meydānumuzda   Anı bilen ḳo ḳılsun yanumuza
3 Gerekmez bize hergiz olan aġyār   Bize ol lāzım olur kim ola yār
4 Bize yār olmaġa k'ey er gerekdür   Bu sırrı bilmege hem-ser gerekdür
5 MURĀDuñ oldı her ḳavli ḥaḳāʾıḳ   Deḳāʾıḳdur deḳāʾıḳdur deḳāʾıḳ

14.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.--   -.--   -.-)

1 Gel berü ḳalbüñ muṣaffā eylegil   Kendüñi Ḥaḳdan temennā eylegil
2 ᶜĀlemüñ aldanmaġıl ālāsına   Cehd ḳıl tā giresin meʾvāsına
3 Çūn fenādur ᶜāḳıbet dünyā geçer   Her ne zerᶜ eyler kişi anı biçer

4 Cehd ḳıl tā ola mīzānuñ s̱aḳīl   Āḫire aḥvālini endīşe ḳıl
5 Ey MURĀDĪ ḳıl duᶜā ile enīn   Olasın uhrāda tā من سالمين

15.

Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün
(•.-- .-.- ..-)

1 Ẓāhirin çünki ẓāhir eyledi Ḥaḳ   Var idüpdür ḳamuyı ol muṭlaḳ
2 Nūr-ı lāmiᶜden oldı çün ẕerre   Kendüye göre aldılar behre
3 Çün idüpdür ezelde keşf-i ḥicāb   Aña göre ḳuruldı yine niḳāb
4 Çāreden çāre ger gelürse eger   Her güzin kimsede olur mı żarār
5 ᶜĀlemüñ ẕerre ẕerre ḳıymeti yoḳ   Āḫirüñ behre behre niᶜmeti yoḳ
6 ᶜĀlemüñ burca dik ḥiṣār alasın   Hıdmetüñ birle kām-kār olasın
7 İns ü cānuñ **murādı** olmadı dād   Bu MURĀDĪyedür murād-ı murād

16.

Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün
(..-- .-.- ..-)

1 Kilk-i ḳudret çü yazdı bi'smi'llah   Evvelā lā-ilâhe illa'llah
2 Evvel ü evvele bidāyet yoḳ   Āḫir ü āḫire nihāyet yoḳ
3 Kenz-i maḫfīden itdi keşf-i rumūz   Ẓāhir olmadı līk ẕerre henüz
4 Mebde-i ᶜilm-i evvel ü āḫir   Menbaᶜ-ı ᶜilm-i bāṭın u ẓāhir
5 ترزق من تشاء غير حساب   افتح يا مفتح الابواب

17.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Feᶜūlün
(.--- .--- .--)

1 Görelden ser-be-ser cemālin   Teferrüc ideli ḫaṭṭ ile ḥālin
2 Gözümde nūrınuñ tābı eṡerdür   Naẓardan ḳıl naẓar ẕerre ḫaberdür
3 Ḳomış āyīnesinde bir ᶜalāmet   Bulur mirʾāt ᶜalāmetden kerāmet
4 Arayup bulmadı mānend-i bī-çūn   Getürdi nice biñ Mūsā vü Hārūn

18.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Ḳalmağıl rāhda rāh ehline hem-rāh ol
Göñül Allaha ṭutup bendeyi bu der-gāh ol

2 Ġaflet itme berü gel ᶜālem-i kübrāsın sen
Kenz-i maḫfī-yi Ḫudā rāh-ı temennāsın sen

3 Sendedür kürs-i ᶜaẓīm ᶜarş-ı muᶜallāsın sen
Ey MURĀDĪ berü gel gör nice peydāsın sen

4 Ḳalmağıl rāhda rāh ehline gel hem-rāh ol
Göñül Allaha ṭutup bendeyi bu der-gāh ol

19.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

(.--- .--- .--)

1	Kelāmın ehl-i Ḥaḳḳuñ diñle gel var	Ḳulaġa al anı tekrār tekrār
2	Nedür dirseñ eger ʿālem meʾāli	Niçe oynar gözet ẓıll-ı ḫayāli
3	Er olan eyler ʿuḳbānuñ yeraġın	Durışur eyleye cennet ṭuraġın
4	Kebāʾirden ṣaġāʾirden ḳaçar pes	Özine bāb-ı firdevsi açar bes
5	MURĀDĪnüñ sözidür cümle maḳbūl	Ḳabūl eyler anı şāh u eger ḳul

20.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿilün

(.--- .--- ..-)

1	Ḳalem şaḳḳ oldı yazdı çūn	Muḥammeddür resūlüm oluñ āgāh
2	Ḳażāma ṣābir olanlar belāma	İrişürler olar aʿlā maḳāma
3	Şu kim şükr eylemez ister sivāyı	Varup bulsun bes ol ġayrı Ḫudāyı
4	Çū yazdı bunları nūr oldı bāhir	Anuñ ardınca ẓulmet oldı ẓāhir
5	İki fırḳa olup bes cümle ervāḥ	Kime ġuṣṣa virildi kime efrāḥ
6	Temennā eyle Ḥaḳdan sen necātı	Bulasın ser-be-ser tā ṭayyibātı
7	Berü gel nefsüñe bilmek dilerseñ	Eger esrārına irmek dilerseñ
8	MURĀDĪnüñ kelāmın gūş eyle	Şarāb-ı ʿışḳı gel gel nūş eyle

21.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

(.--- .--- .--)

1	Ḫudāvendā kemāl-i ʿizzetüñden	Bize neşr eyle baḥr-ı raḥmetüñden
2	Günāhum çoḳ durur yā Rab baġışla	Saña ne lāyıḳ ise anı işle
3	Cemālüñi baña iḥsān eyle	Bu iḥsānuñı bī-pāyān eyle
4	Żaʿīfem ḳapuna geldüm dilenci	Beni sen ḳılmaġıl ḫalḳun gülünci
5	ʿİnāyet eyle gel dāʾim MURĀDa	İrişdür ḥażretüñde izdiyāda

22.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(..-- ..-- ..-- ..-)

1 İstimāʿ eyle dilā ḳavlümi gel āgāh ol
Her ne kim işler iseñ emr-i bi-emruʾllah ol

2 Aldanup ḳalma cihān zīnetine bī-cāh ol
Ḳāniʿ ol her ne ki var iki cihāna şāh ol

3 Ḳalmaġıl rāhda rāh ehline gel hem-rāh ol
Gönül Allaha dönüp bendeyi bu dergāh ol

4 Ser-be-ser cümle fenādur çū bilürseñ bu cihān
Sende ġafletle revā mı geçe bu ʿömr-i zamān

5 Yaḳanı dest-i ecel ṭutar olursan nālān
Oldı v'Allâhi sözüm Hak bu cevāba sen inan

23.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Feᶜūlün

(.--- .--- .--)

1 Elā ey ġayreti yoḳ nefs-i ẓālim Senünle n'olısar āhır bu ḥālüm
2 Ḳanı ḥavf ol Ḥudādan ey ḥayāsız Nedür bu şerr ü şūruñ intihāsız
3 Nedendür ṭāᶜata dāʾim keselsin Eger luᶜb olsa ġāyet bi-bedelsin
4 Saña inṣāfuñı virsün umula Senüñ ḥaḳḳuñda bu durur temennā

24.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-)

1 ᶜÖmre maġdūr olma bāzār oldı tiz Ḥālümüz n'ola gele çün rüst-e-ḫiz
2 Ġafleti terk idelüm fi'ṣ-ṣubḥ-ı şām Ṭāᶜat ile bulalum ᶜālī maḳām

25.

Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

(..-- .-.- ..-)

1 ᶜArż-ı müʾmin hemān demi gibidür Bī-edeb ṣanma ādemī gibidür
2 Başuña al yüri edeb tācın Alasın cümle tā cihān bācın

26.

Müfteᶜilün Müfteᶜilün Fāᶜilün

(-..- -..- -.-)

1 ای همه کسن را توی پشت و پناه پادشاه جمله جهان و آله
2 عالم و علام و رؤف و احد قادر و منان عنان و کریم و صمد

27.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Feᶜūlün

(.--- .--- .--)

1 الهی حبنا مما نجانی و بشرنا بفضل بالمعانی
2 Baġışlaġıl bizi ey ferd-i vāḥid Ki sensin ḳādir ü sulṭān-ı mācid
3 انا المذنب و انت الرب مغفور تقبلنا دعانا انت مقصود

28.

Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

(..-- .-.- ..-)

1 ᶜÖmr-i dünyāya ġarrā olma ṣaḳın Ġarrā olanda olmaz ᶜilm-i yaḳīn
2 ᶜAḳluñı başa düşürüp fi'l-ḥāl Olmaġıl sen müşevveşü'l-aḥvāl
3 Eceli dāʾimā tefekkür ḳıl Olacaḳ ḥāli var teẕekkür ḳıl

29.

Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

(..-- .-.- ..-)

1 Ey vücūdundur aṣl-ı her mevcūd Ġayrün ᶜābid saña vü sen maᶜbūd
2 Altı günde cihānı var itdüñ Kimi yād u kimini yār itdün
3 Kimi rıfᶜatda kimi ẕilletde Kimi ᶜiṣyānda kimi ṭāᶜatde
4 Kime virdüñ cinān u ġılmānı Kime virdüñ ᶜaẕāb-ı nīrānı

30.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-)

1 Tevbeler ḳıldum günāha yā ilāh Yaraşur saña ᶜaṭā ey pādişāh
2 Baḳmaġıl yā Rabb günāhuma benüm Raḥm ḳılġıl dūd-ı āhuma benüm
3 Senden özge yā kime yalvarayın Ḳapuñı ḳoyup yā ḳande varayın

31.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-)

1 Ḥaẓret-i ḫallāḳ-ı Rabb-ı ẕü'l-celāl Her vücūda baḫş idüpdür bir kemāl
2 ᶜĀmil ol ᶜilmüñle ey ᶜālī nejād Sen daḫi tā kim olasın ber-murād
3 Cürᶜa nūş olduñsa bu mey-ḫānede Ol mücerred gel berü bu ḫānede

32.

Müfteᶜilün Müfteᶜilün Fāᶜilün

(-..- -..- -.-)

1 Ruʾyet-i ᶜuẓmādadur aḳṣā maḳām Manṭıḳ-ı aᶜlādadur aᶜlā peyām
2 Kim durur ol manṭıḳı gūyā olan Devlet-i ᶜuẓması muᶜammā olan
3 Ṣubḥ-ı saᶜādet ki ṭulūᶜ eyleye Şāriḥimüz şerḥe şurūᶜ eyleye

33.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Feᶜūlün

(.--- .--- .--)

1 Ḥuẓūr-ı vaḥdet oldı kār-ı ᶜārif Gel ey ᶜışḳ ehli kesb eyle maᶜārif
2 Dilerseñ maᶜrifet meydānı gözle Ulu bābına var ᶜirfānı gözle
3 Seni ᶜilme'l-yaḳīn ide kemā-kān Seni ᶜayne'l-yaḳīn ide kemā-kān

34.

Feᶜūlün Feᶜūlün Feᶜūlün Feᶜūl

(.-- .-- .-- .-)

1 Muṣarraḥ yazılmış yine beyyināt Gel āyātı gör kim odur ḳāṭıᶜat
2 Ḳalem şaḳ olup dörd pāre hemān Yazar tā ḳıyāmet rumūz-ı nihān

35.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(–.––   –.––   –.–)

1 Ḥikmet-i ᶜilm u edeb elzem durur   ᶜĀmil-i bi'l-ᶜilm olan ādem durur
2 Tāc-ı ᶜizzetdür edeb ḥıfẓ eyle var   Ḥikmet ile işlenür dünyāda kār
3 Her ne yirde olsañ olġıl bā-edeb   Açmaġıl ḫāric ṣakın güftāra leb

36.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(–.––   –.––   –.–)

1 Gel berü ey ṭālib-i sırr-ı Ḫudā   Ḥaḳ dilerseñ saña ola reh-nümā
2 Eylegil ẕikr-i Ḫudāyı her zamān   Bulasın nār-ı cehennemden amān
3 Mevtüñi ẕikr eylegil gel dāʾimā   Eyle şerᶜ-i Muṣṭafāya iḳtidā

37.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Feᶜūlün

(.–––   .–––   .––)

1 İlâhi oldı vaᶜdeñ ḥaḳḳ-ı muṭlaḳ   Ġażabdan raḥmetüñ olmışdur esbaḳ
2 Senüñ lûṭfuñla fażluñ bī-nihāye   Ögüpdür ḳullaruñ maḥż-ı ᶜaṭāya
3 Ḫudāyā yoḳdur iḥsānuña pāyān   ᶜİnāyet eyle ḳullaruña her an

38.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(–.––   –.––   –.–)

1 ᶜÖmrüñi ḫarc itme luᶜb u lehve āh   Ḥayf kim ᶜömr-i ᶜazīz ola tebāh
2 Āḫiret-endīş ol ḳo ġafleti   ᶜİbret-i fikr eyle dāʾim ᶜusreti

39.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Feᶜūlün

(.–––   .–––   .––)

1 Ḳamu dillerde meẕkūr oldı nāmuñ   Sen olduñ ḫālıḳı cümle enāmuñ
2 Muṭīᶜüñdür senüñ mecmūᶜ-ı eşyā   Ḳuluñdur cümleten iḥyā vü mevtā

40.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Feᶜūlün

(.–––   .–––   .––)

1 İlâhi sen ḳamu maḫlūḳuñ ey Ḥaḳ   Pes olduñ cümleden pes ferd-i muṭla
2 Müsebbiḥler seni tesbiḥ iderler   Muḳaddisler seni taḳdis iderler

41.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Feᶜūlün

(.–––   .–––   .––)

1 Ḫudāvendā ġarīb ü mest-mendüm   Cenābuñda en ednā derd-mendüm
2 Saña maᶜlūmdur bu cümle ḥālüm   Żamīrümde ne kim var ḳīl ü ḳālüm

3	İşüm ser-cümle ʿiṣyān u ḫaṭādur	Saña lāyıḳ olan ʿafv u ʿaṭādur
4	İlāhī dūr ḳılma raḥmetüñden	Bizi maḥrūm gönderme ḳatuñdan
5	MURĀDĪ ḳuluña lûṭf eyle yā Ḥaḳ	Ki sensin pādişāh-ı ferd-i muṭlaḳ

42.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

(.---   .---   .--)

1	Göñül baġlama hergiz bu cihāna	Gidenler gitdi bundan yana yana
2	Ne baġlarsın göñül dār-ı fenāya	Ṣafāsı degmedi renc ü ʿanāya
3	Zamānuñ yoḳ durur aṣlā vefāsı	Fenādur ibtidāsı intihāsı
4	Ṣanur mısın bu dünyāda vefā var	Vefāsı yirine cevr ü cefā var

43.

Mefāʿīlün mefāʿīlün Feʿūlün

(.---   .---   .--)

1	Ḫudāyā dest-gīrümsin benüm sen	Elüm ḳaldur kim ednā ʿabdünem ben
2	Münācāt ile ḥācātum saña dur	Ṡenā ile teḥiyyātum saña dur
3	Ḳavīsin ḳıl ḳavī bir ʿācizem ben	Ḳabūl eyle ḳuṣūrum ḳāṣıram ben

44.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

(.---   .---   .--)

1	Ḫudāya ʿācizem lûṭf eyle baña	Anı işle ki lāyıḳ oldı saña
2	Benüm kārum ḳamu cürm ü ḫaṭādur	Senüñ yā Rab işüñ lûṭf u ʿaṭādur
3	Baña lāyıḳ olanı eylerem ben	Saña lāyıḳ olanı eylegil sen
4	Sen ol sulṭān-ı ʿālemsin Ḫudāyā	Senüñ feyżüñdedür mecmūʿ-ı eşyā
5	Günāhuma muḳırram sensin aʿlem	Ne kim ḥükm eyler iseñ sensin aḥkem
6	Benüm senden ümīdüm ʿafv u raḥmet	Kerīmā ḳādirā ḳıl baña şefḳat

45.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

(.---   .---   .--)

1	Fenā dünyādan iʿrāż eyle ey dil	Cihān rengine aldanmadı ʿāḳıl
2	Duruş aldamasun dünyā seni de	Ḳul oldur dāʾimā Mevlāya gide
3	Niçün bir iki günlük ʿömre ey yār	Olup maġrūr idesin yirüñi nār
4	Kime ḳıldı vefā bu çarḫ-ı ġaddār	Kime cevr itmemişdür bu cefā-kār
5	Amānı bulmadı kimse ecelden	Bulurdı cümle şehler gelse elden

46.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

(.---   .---   .--)

1	Elā ey ʿömrine maġrūr olan dil	Bu maġrūr olmadan saña ne ḥāṣıl
2	Ecel açup durur niçe ḳafadan	Bilinmez ne yaġar ebr-i ḳażādan

3 Ṣaḳın bir gün iresin intihāya   Basarlar ḳabri döge döge pāya
4 Gerek şāh olasın gerek gedā sen   Gerekse ḥüsn ile ol müntehā sen
5 Gerek peyġamber ol gerek velī sen   Gerek ʿÖmer gerekse ol ʿAlī sen
6 Yine āḫir türāb-ender türābest   Cihān āḫir ḫarāb-ender ḫarābest
7 Ḫudānuñ ḥikmetine ʿaḳl u idrāk   İrişmez biñ olursa cüst u çālāk
8 Elā ey ʿāḳıl u ehl-i baṣīret   Ḫudānun virdügin bilgil ġanīmet
9 Felekle şems u māh u Zühre Behrām   Zuḥāl Keyvān ḳamusı saña fercām
10 Buları saña ḫıdmet-kār ḳıldı   Saña lûtfından ol Ḥaḳ var ḳıldı
11 Revā mıdur aña ʿāṣī olasın   Tekebbür birle içün ṭoldurasın
12 Ne yüzle varasın der-gāh-ı Ḥaḳḳa   Çū varmaduñ bu gün sen rāh-ı Ḥaḳḳa
13 Çū böyledür Ḫudāya ne ḳılalum   Dem-ā-dem aġlayalum yā ḳılalum
14 İlâhi bende bir ṣāliḥ ʿamel yoḳ   Şehā ʿiṣyān ile ḫüsrānumuz çoḳ
15 Beyāżı ḳalmadı nāmumda bir cā   Ḳamu şirretle ṭolmışdur ser-ā-pā
16 Kerīmā ḳıl keremler ben ḥaḳīre   Ḳıyāmetde gözüm olmaya tīre
17 Saña lāyıḳ olan ʿafv u ʿaṭādur   Baña lāyıḳ olan cürm ü ḫaṭādur
18 Ḫudāyā saña raḥmetler sezādur   Efendüm baña ʿiṣyānum belādur
19 Ṣıġındum saña yā Rab her belādan   Ḫuṣūṣā bu cihān-ı pür cefādan
20 Kerānı yoḳ yem-i ʿafvuñ Ḫudāya   N'ola ḳılsan beni lûṭf ile iḥyā
21 Ḳuluñam pādişāhum saña geldüm   Ne iḥsān eyledüñse anı buldum
22 MURĀDĪ bendene lûṭf it ilâhi   Ki sensin pādişāhlar pādişāhı

47.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Cümleten şerḥe gelür ṣanma kelāmumı benüm
Ger ʿayān eyleseler saña nihānumı benüm

2 Ṭāḳatüñ ḳılmaz idi żerre ḳadar gūş itseñ
Ḥayret alurdı seni laḥẓa ḳadar gūş itseñ

48.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün
(.--- .--- .--)

1 Elā ey mihter-i ṣāḥib-ferāset   Bu dilerseñ bulasın ʿizz riyāset
2 Yalan söz gelmesün aṣlā dilüñden   Yaman iş gelmesün hergiz elüñden

1.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-)

1 Tecribe ḳıldum ḥabībüñ ḳālini — Didi ḳālümde bilürven ḥālini

2 Bilmez idüm ben senüñ aṣliyyetüñ — Bilmek oldı ḳavl ile aḳvālini

3 Şerḥine bu gevherüñ ey ẕū-fünūn — Bir kelāma vir cihānuñ mālını

2.

Mefᶜūlü Fāᶜilātün Mefᶜūlü Fāᶜilātün

(--. -.-- --. -.--)

1 Efvāh-ı nāsa düşme olma yamana yoldaş
Zinhār erāzili sen kendüñe ḳılma yoldaş

2 Ehl-i baṣīret olġıl yolda ne var ḳıl iẓᶜān
Pāyuña ḳıl ḥaẕer kim ṭoḳunmaya senüñ ṭaş

3.

Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

(..-- .-.- ..-)

1 Rūşen oldı bu ᶜālem-i fānī — Geldi milk-i dilüñ çū sulṭānı

2 Āb-ı rūyı olup bu erkānuñ — Sencileyin cihānda bir ḳanı

4.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Ṭaleb-i rāh-ı ḥaḳīḳat ḳılalum döne döne
Sālik-i nehc-i şerīᶜat olalum döne döne

2 ᶜĀlem-i ġayba ṭutup ᶜacz ile gel rūy-ı niyāz
Dāmen-i pīr-i ṭarīḳat ṭutalum döne döne

3 Arayup dürr-i maᶜānī olalum ṭālib-i ᶜışḳ
Baḥr-ı vaḥdetde vücūda ṭolalum döne döne

5.

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün

(--. -.-. .--. -.-)

1 نور جمال در دلم آورد تاب عشق — یا رب زمانه بده که بر آرد نقاب عشق

2 دانم ز حسن آن که زیبایی اش کجاست — اندر جهان عجب چکند این حجاب عشق

6.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-)

1 در جهان باشه ای ختا چون غریب — جهد کن دردی بذره دله صبغه

2 چون رسول صعم را ملعون گفت   ترك او در نزد عاقل شده بند

7.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ey misālünden müberrā ḳādir-i perverdigār
Ey ʿayānundan münezzeh ḫālıḳ-ı leyl ü nehār

2 Ey ḥakīm-i lā-yezālī ey ilâh-ı ber kemāl
Ey ʿālim-i bī-zevālī bī-zevāl ü pāy-dār

8.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-)

1 Kār u bārın şol ki virmez yār içün   Aña ben ʿāşıḳ dimem cebbār içün
2 Kim ki bilmez ḫālıḳuñ baḫşāyişin   Sen elem çekme gel ol murdār içün

9.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Vāḳıʿı ʿayna mecāz oldı muḳalled bu mecāz
Ḳarañuda müteferriḳ saña ki ḳaṣr-ı dırāz

2 Ki ḥicāb ile pes-i perdededür gāhī ʿayān
Ḳande varsañ seni izler Yemene var yā Ḥicāz

10.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-)

1 Her seḥer mihr-i ruḫuñdan tāb-ver   Ey ṭabībüm ḳalb-i pāküm her seḥer
2 Dil saña müştāḳ iken buldı seni   Ey cemāl-i lā-naẓīrüñ pür-es̱er

11.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün

(--. -.-. .--. -.-)

1 Ḥaḳḳā budur ki ḥüsnüñi dāʾim görür gözüm
Çeşm-i ʿayān ile ola çūn rū-be-rū yüzüm

2 Cānum seni diler n'ola rūḥ olsa baña cān
Her dem gice gözümde gözüm günde gündüzüm

12.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ḥamd-i lā-yuʿad Ḫudā-yı lā-yezāl-i ber-kemāl
Müşt-i ḫākīden yaratdı virdi insāna cemāl

2 Ol cemīl-i bī-mis̱āldür kim cemāli lemᶜası
Eyledi cümle münevver virdi her bir şeyʾe ḥāl

13.

Müfteᶜilün Mefāᶜilün Müfteᶜilün Mefāᶜilün

(-..- .-.- -..- .-.-)

1 Sırr-ı ᶜacebdedür yine sırr-ı ḥabīb-i cān-fezā
Cāna ḳıyar iseñ eger cānuña baḫş ola beḳā

2 ᶜİlm-i ledün durur yine ᶜilm-i ezel ebed hemān
Farż ile sünnet oldı bu ᶜāleme maḥż-ı bā-vefā

14.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.--- .--- .--- .---)

1 ᶜAceb fermān-ı ẕī'l-maᶜnā irişdi maḥż-ı ᶜibretden
Anı ben bilmedüm illā ki bildüm geldi ḥażretden

2 Şuᶜāᶜ-ı şems-i neyyirden ne maᶜnā añlasun maᶜnā
Eger çeşmüñde revnaḳ var ise gör sen de ṣanᶜatdan

15.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Yār-ı men cānumda iẕᶜān itdürür yārum baña
Lā-vefā illā-vefā illā-vefā illā-vefā

2 Naḳş içün naḳḳāşumı naḳşumda naḳḳāş eyledüm
Ṣanᶜatı iẓhārını vechüñde ḳıldı iḳtiżā

16.

Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

(..-- .-.- ..-)

1 ربنا ربنا و یا ربی کن مرا مغفرت بحق نبی
2 این دعا را قبول کن یا رب از تو خواهم ترا طلب بطلب

17.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ġarḳa-i baḥr-ı maḥabbetden ṣaḳın ṣorma ḫaber
Bī-ḫaberdür bī-ḫaberdür bī-es̱erdür bī-es̱er

2 Şol ki kim oldı ḫaber gelmez ḫaber andan ebed
Ey baṣīret isteyen zinhār olma bī-baṣar

18.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

(..–– ..–– ..–– ..–)

1 Seḥerī yāra varup seyri cemāl eyleyelüm
Açalum dīde-i ᶜaynumuzı ḥāl eyleyelüm

2 Sūz-nāk eyleyelüm āteş-i ᶜışḳ ile ciger
Bu maḥabbet odına ḥarḳ ile ḳāl eyleyelüm

19.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.––– .––– .––– .–––)

1 Ḫudāvendā żamīrümde maḥabbet şemᶜini yandur
ᶜAzīz eyle bu ᶜizzetle şarāb-ı ᶜışḳuña ḳandur

2 Ḥarīm-i kaᶜbene vardum elümde ḥalḳa-i ümmīd
Bu nefsi ḫᵛāb-ı ġafletden ᶜināyet eyle uyandur

20.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Ey cemālüñ āyetinden قل هو الله احد
Zahir ü batındadur çünki هو الله الصمد

2 Ey münevver vechüñe ben ᶜālem-i kübrā didüm
لم يلد 'dür naṣṣ-ı ḳāṭı añla olmadı ᶜaded

3 ᶜAcze olduñsa maḳar ey ṣāḥib-i feyż-i kemāl
Şol ḳadar ola ziyāde ṣaymayasın hīç ᶜad

21

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 من چه دانم در بیان ذات پاک کبریا
سعی من در علم آمد در نهاد جان ما

2 یا حبیبی سمعنا من نداء الفا طعاته
آمده در روز روشن سمع نادره ابتدا

22.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 ᶜĀrifān-ı der-geh-i ḥażret dür-i maḳṣūddur
Her ne kim var ise maḫlūḳa o dürden ṣūddur

2 Ṭarīk-i ġayr olmasa şol kim havāyile gicer
İki ᶜālemde anı bilgil ki sen nā-būddur

23.

Müfteᶜilün Fāᶜilün Müfteᶜilün Fāᶜilün

(-..- -.- -..- -.-)

1 Cān ü göñül şerḥ içün pīrüme ḳıldum suʾāl
Virdi cevāb-ı ᶜaẓīm didi ki fīhā'l-maḳāl

2 Ḥavl ile ḥāl ey ᶜazīz niᶜmet-i ᶜuẓmā durur
Ḥavl ile ey cān-ı men ḳalᶜ ola cümle cibāl

3 Resm ile ṣūret nedür añlar iseñ ey ᶜazīz
Ḥikmet-i ᶜulyādadur ᶜayn-ı ḥaḳāʾiḳ hemāl

24.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Feᶜūlün

(.--- .--- .--)

1 Memāta varmış idi ᶜāşıḳ-ı zār   Eger lûṭf itmeyeydi aña dil-dār
2 Dirildi yanına geldi çū dil-ber   Ḥicābından velī dökdi ᶜarḳlar

25.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-)

1 Baḥr-ı ᶜışḳa oldı müstaġraḳ göñül   Bizde n'eyler yārsız bu cān u dil
2 Her neye ḳılsam naẓar ol yārdur   Dilde bi'llâhi odur ġayrī degül
3 Āyet-i kübrāda gördüm kendümi   Bil dir iseñ bilmediler bellü bil

26.

Mefᶜūlü Fāᶜilātün Mefᶜūlü Fāᶜilātün

(--. -.-- --. -.--)

1 Yā Rab saña sezādur her ne ola s̲enālar
Sensin cihāna sulṭān saña durur duᶜālar

2 Müştāḳ olalı saña āşüfte göñlüm ey Ḥaḳ
Geçdüm ḳamudan el-ḥaḳ ᶜışḳuñ beni oyalar

27.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-)

1 Bir ḫaber alduñsa ey dil sen eger   Bil saña oldı muṣaḫḫar baḥr u ber
2 Çün naṣīrüñ ḥażret-i fettāḥdur   Her umūruñda saña virdi ẓafer
3 Müjdeler olsun saña ey ḫayr-ı nās   Ḫayr ile dāʾim gelür ḫayr-ı ḫaber
4 Oldılar maḳhūr-ı aᶜdā cümleten   Ḳoydı başlarına pes ṭūfān-ı şer

28.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Kutlu şol kimse durur kim olısar defter-i ak
ᶜĀleme geldüñ anuñ çün kılasın göce yarak

2 Tamaᶜı terk idüben gözle kanāᶜat yolını
Gözi seyr eylemez illā ki bir avuc toprak

29.

Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün
(..-- .-.- ..-)

1 Gūş-ı cānı küşāde kıl cānā Saña bir söz diyem bu gün tenhā
2 ᶜAkl ile yek-cihet olursañ eger Kul olurlar saña bütün dünyā
3 Edeb ü ᶜaklı komagıl elden Tut kulaguñ bu kavledür raᶜnā

30.

Mefᶜūlü Fāᶜilātü Mefāᶜīlü Fāᶜilün
(--. -.-. .--. -.-)

1 Hüsn ü cemālüñe nazarum düş olalı āh
Cānum seni arar yine saña kılur nigāh

2 Ten fārig olımaz ᶜaceb ol cāndan niçün
İllā meger ki sen seni kılsañ cüdāya rāh

31.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-)

1 Tobtoludur ᶜarş u ferş ey kām-rān Nām-ı Hakk ile zemīn ü hem-zamān
2 ᶜÖmrüñ oldukça saña nushum budur Zākir ol ism-i Hudāyı ey cüvān
3 Fark-ı zākir birle bī-zikr ol durur Hayy ile meyyit gibidür bil hemān

32.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün
(.--- .--- .--- .---)

1 Muhāl olmaya lūtfuñdan senüñ ey kādir-i bīnā
Saña dāʾim muhib olanı kılsañ ᶜilm ile dānā

2 Cemāl-i bā-kemālüñden irerse bir nazar lahza
Bu hükm ile olur kāʾim mesīredür aña her cā

33.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Allah Allah ne ᶜaceb kudret-i kübrādur bu
Hākı insān ide yā Rabb ne peydādur bu

2 Bize akreb oluben çeşmümüzüñ agından
Biz araruz anı ammā ne temāşādur bu

34.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

(..-- ..-- ..-- ..-)

1 ᶜAmel-i ṣāliḥ ile cennete girmez ādem
Meger elṭāf-ı Ḫudā fażl ola aña hem-dem

2 Lik şarṭ oldı ᶜibādet ḳoma elden zinhār
Ol daḫi ḫāliṣ olup ola riyā andan kim

3 Ger necāt ister iseñ ṭoğrı ṭarīḳi gözle
Ḫāric-i rāha varup ḳoma ṣaḳın egri ḳadem

35.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Rūy-ı zībāñı görelden vālih ü ḥayrān benem
Müstetir ḳılma cemālüñ çünki ser-gerdān benem

2 Ac niḳābuñ ey dil-ārā rūşen eyle ᶜālemi
Cānumı vaṣluñla ḫandān eyle kim giryān benem

36.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Haḳ teᶜālā ḳudretin seyr eyle ey ṣāḥib-kemāl
ᶜĀşıḳ iseñ Haḳdan özge sevmegil ġayri cemāl

2 Gel berü şemᶜ-i cihān ol çevre alsunlar seni
Şuᶜle vir fānūs-ı dehre görine ẓıll-ı ḫayāl

37.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

(..-- ..-- ..-- ..-)

1 Maṭlabumdur ṭalebüm ṭālib-i aᶜlāyam ben
Varlıḳ ᶜilmini bildüm niçe peydāyam ben

2 ᶜĀlemün revnaḳı hep sendedür ehl-i baṣar
Gözüñ ac eyle naẓar nice temāşāyam ben

38.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.--- .--- .--- .---)

1 Bu çeşm-i nūr-ı baḫşam çūn cemāl-i yāre naẓırdur
Ḳamuyı ᶜaynına almadı çūn mecmūᶜ-ı ḫāṭırdur

2 دَمَا اَدْرِي سِوىَ المَحْبُوب مَا عِنْدِي سِوىَ المَرْغُوب
Benüm yanumda andan ġayrīsın ṣanmañ ki ḥāżırdur

39.

Mefā'ilün Mefā'ilün Fe'ūlün

(.---   .---   .--)

1 Cemāl-i bā-kemāl mutlak oldı
Şu kim terk eyledi āb u hevāyı

2 Eger var ise sende 'ārifiyyet
İşit eşyā saña kılur nidāyı

1.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(..–– ..–– ..–– ..–)

1 Farḳ ider miydüñ ʿaceb kendüñi cānā heyhāt
Bir olur idi saña cümle ḥayāt ile memāt

2.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(..–– ..–– ..–– ..–)

1 Ẕerreden ẕerresinün ẕerresini bilmez idüñ
Kendü idrāküñi sen ẕerre ḳadar bilmez idüñ

3.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün

(..–– ..–– ..–– ..–)

1 İster iseñ iki ʿālemden alasın behre
Gel MURĀDĪ(ye) yaḳın gezme şehirden şehre

4.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlün

(.––– .––– .––)

1 ʿAcebdür ḳılmışam ḳıldı telaṭṭüf Neden aṣdı yine vech-i ḥicābı

5.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Bilmedüm bildüm velīkin eyledi iʿzāzını
Andan olmışsun muḫayyer añladum çün rāzını

6.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Mā ile menden geçenler buldılar merd-āne yol
Cānı cānāna virenler buldılar sulṭāna yol

7.

Mefāʿīlün Mefāʿīlün Feʿūlun

(.––– .––– .––)

1 Ezelden nūş idenler cām-ı ʿışkı Açup göz bakmadı başa ayaga

8.

Mefʿūlü Mefāʿīlün Feʿūlün

(––. .–.– .––)

1 Cūş eyledi çūn yem-i mahabbet Dil zevrakı bulmadı nihāyet

9.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Ben seni hōş bilmişem sen bilmedün illā beni
Sen seni bilmek gereksin kim bilesin sen beni

10.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 ʿÖmr ü cānı neylesün ey dōstum ʿāşık olan
Gel cemālün perdesin keşf eyle sultānum hemān

11.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Gam degül hüsn-i cemālünden eger nālān olam
Çāresini sen kılursın çūn saña mihmān olam

12.

Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Feʿūlün

(––. .––. .––. .––)

1 Ey mihter-i ebrār mukarreb ne bahādur
Şerh eyleyeler hālüni bu mahż-ı hatādur

13.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Kadr-i tākat her kişiye Hak virür naʿmāsını
Tākatince her kişi bilmek gerek mevlāsını

14.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Kalb-i tābān içre olmışdur ʿayān-ı māverā
Ey verāsın işitenler Hakka eylen ilticā

15.

Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

(.–.– ..–– .–.– ..–)

1 ᶜAceb revā mı saña ey ḥabīb-i cān ü gönül
Beni görüp diyesin kim beni seven bu degül

16.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

(..–– ..–– ..–– ..–)

1 Allah Allah ne ᶜaceb ḥālet olur ḥālet-i ᶜışḳ
Şāh-ı dū ᶜālem olur kime irer devlet-i ᶜışḳ

17.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Kes̱ret-i ᶜiṣyān ile yā Rab ᶜaceb ḥālüm n'ola
Tevbeler olsun günāha tevbeler yā Rabbenā

18.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.––– .––– .––– .–––)

1 ᶜAceb ḥāl oldı ᶜuşşāḳa yine açmış ḥicābın yār
Yine iḥyā ḳılupdur anları ol pür-vefā dil-dār

19.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(–.–– –.–– –.–– –.–)

1 Cürᶜa nūş oldum ḥabībā dest-i ḳudretden yine
Bāde-i ᶜışḳ içmişemdür cām-ı vaḥdetden yine

20.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

(..–– ..–– ..–– ..–)

1 Biz zamān-ı ezelīden berü dervīşlerüz
ᶜIşḳ-ı cānān ile üftāde vü dil-rīşlerüz

21.

Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilātün Feᶜilün

(..–– ..–– ..–– ..–)

1 Ṣoḥbet-i yāra ṭaleb-kār olan dildür bu
Dāʾimā vāḳıf-ı esrār olan dildür bu

22.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.––– .––– .––– .–––)

1 Binā-yı ibn-i ādem muḫtelifdür çün esāsında
Binā hedm olmasun dirseñ bināsın gör bināsında

23.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Şerḥe gelmez bu benüm aḥvāl-i ʿaynüm bir nefes
Kim dilerse şerḥini bulmaġa terk itsün heves

24.

Mefʿūlü Fāʿilātü Mefāʿīlü Fāʿilün
(--. -.-. .--. -.-)

1 Dīdem benüm çün ol ruḫ-ı zībāyı ḳarşular
Ṣan mürdeler durur dem-i ʿĪsāyı ḳarşular

25.

Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün
(--.- --.- --.- --.-)

1 Beyżā vü sevdāda geẕer ʿaynüm benüm ġaybüm benüm
Yā Rab ʿacebden aʿcebem sırr oldı bu ḥālüm benüm

26.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Her seḥer ẕikr-i Ḫudādur bu lisānumda benüm
Ḫalḳ olunmadın daḫi sevgüsi cānumda benüm

27.

Müfteʿilün Mefāʿilün Müfteʿilün Mefāʿilün
(-..- .-.- -..- .-.-)

1 Ṣaḥn-ı serāy-ı ʿāleme her ki ḳonar göçer yine
Kimse ḳarār eylemez merḥaledür bu rāh ile

28.

Feʿilātün Feʿilātün Feʿilātün Feʿilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

1 ʿĀlem-i nefs olıgör Rabbünī bilmekdür bu
Rabbünī şöyle ki bildüñ diyesin sen yā-hū

29.

Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ḥaḳḳuñı ḥüsnüñ temāşāsında teşḫīṣ itmezem
Ẕātuñı cümle ṣıfātuñ birle teşḫīṣ itmezem

30.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.---   .---   .---   .---)

1 Ḥafīdür ᶜaḳl-ı ressāha celīdür ehl-i ᶜirfāna
Cemāl-i bā-kemāle rāġıb iseñ gözle merd-āne

31.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.---   .---   .---   .---)

1 Ḫıred ehli olan çekmez nedāmet hīç kārında
Tefekkür ehlidür fikr eyler ol yoġında varında

32.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.---   .---   .---   .---)

1 Kitāb-ı ᶜizzet-i cānāndan cāna gelür lezzet
Ne ḥāletdür o ḥālet kim lezāᵓizden virür ḥālet

33.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.--   -.--   -.--   -.-)

1 Ḫayme-i eflāki gör kim gösterür ẓıll-ı ḫayāl
Gel ḫayāle aldanup ḳalma ḥikemden ḳıl naẓar

34.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.--   -.--   -.--   -.-)

1 Yaraşur güftārumuñ şerḥinde nāfiẓ olsa ger
Yazmaya yir gök ola evrāḳ u aḳlāmı şecer

35.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.---   .---   .---   .---)

1 Şerār-ı nāra doymaz āb irerse nār olur sākin
Eger tāb-ı dile irerse vaṣl-ı yār olur sākin

36.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.---   .---   .---   .---)

1 Ġam-ı dünyāyı terk eyle dilerseñ āḫiret milkin
Ḫudāyı ẕākir ol dāᵓim dilerseñ āḫiret milkin

37.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün

(.---   .---   .---   .---)

1 Çerāġ-ı çeşm-i ehl-i dil kemāl-i rūḥ-ı dil-cūdur
Ḥabībüñ cümleten ᶜālem fidā-yı yek-ser-i mūdur

38.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Gör bu dünyā-yı denī kimseye kılmadı vefā
Cümle ᶜālem bulısar cām-ı memāt ile fenā

39.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-)

1 Cürᶜadan mestem ᶜineb ābı nedür
Bu şarābuñ bilmezem tābı nedür

40.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Feᶜūlün

(.--- .--- .--)

1 İrādetdür ezelden emr-i cebbār
Anı ḳādir bilür ey merd-i hüşyār

41.

Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün

(..-- .-.- ..-)

1 Ṭāᶜatüm olmadı saña lāyıḳ
Rūşen eyle bu ḳalbi yā ḫālıḳ

42.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Feᶜūlün

(.--- .--- .--)

1 Kemālin bilmege dil ekmel oldı
Beyānın eylemekde echel oldı

43.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Feᶜūlün

(.--- .--- .--)

1 Bizi çün derde şaldı ᶜışḳ-ı cānān
Gözümüz ḫvāb kılmaz sāᶜat (u) ān

44.

Müstefᶜilün Müstefᶜilün Müstefᶜilün Müstefᶜilün

(--.- --.- --.- --.-)

1 Kıṣṣa-i pür-zevkümi gūşlar eyleyenler ṭañladı
Cāhil olan(lar) ṭañladı ᶜāḳıllar ammā añladı

45.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün

(-.-- -.-- -.-- -.-)

1 Ḫayret-i kübrāda ḳaldı bulmayan yolında rāh
Vāy saña ister iseñ dünyāda ᶜizz ile cāh

46.

Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Feᶜūlün
(.--- .--- .--)

1 Tamām oldı kitāb el-ḥamdu li'llâh
Hümām oldı kitāb el-ḥamdu li'llâh

47.

Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün
(-.-- -.-- -.-)

1 Bu kitāb(uñ) ṣāḥibine her zamān
Sen ᶜināyet eylegil yā müsteᶜān

N O T L A R

G A Z E L L E R :

1. gazel M,R,de yoktur. من الانفاس القدسية السلطانية نوّر الله فؤاده ونال مراده A. بحر المضارع الاخرب المكفوف F. Ḥarf-i Elifde Bu Bir Kaç Ġazel Baḥr-ı Muẓāriᶜ-i Aḫreb-i Mekfūf-ı Maḥẕūfdadur H. Başlık AE de yoktur. 1a Mülūk-ı:mülk AE. 1b Kürūb-ı:kürūb AE. / ve'ṣ-ṣenā:dāʾimā AE. 2a Müʾminü'l-:müʾmin ü AE. / ẕī'l-:ẕe'l- AE, ẕū'l- H. 2b Ẕī'l-:ẕū'l- AE 3. beyit yalnız AE de vardır. 3.beyit B de yoktur. 3a Er (durur):erdür AE. 4.,5.,6.beyitler AE de yoktur.

2. gazel M,AE,R,de yoktur. من نفحات انسيه و لمعات قدسيه Başlık yalnız A da vardır.

3. gazel M,AE,R,de yoktur. من اللوامع النورانيه واللوايح السبحانيه Başlık yalnız A da vardır.

4. gazel AE,de yoktur. من الحكم الاشراقيه و الكلم الاشواقيه Başlık yalnız A da vardır. 1.ve 2. beyitler M de yoktur. 2b Velīk:velāki R. 5b Viren:- R.

5. gazel AE,de yoktur. من جواهر كلماته الشريفه و عباراته المنيفه Başlık yalnız A da vardır. 1a Ẕī'l-:ẕū'l- M. 1b ᶜAks-i:ᶜAks ü R. 2b ᶜUyūna: nümūne R. 3b İşler:eyler A,F. 4a Sûre:LXXVI, Ayet:24. 4b Işmarladı şu kim:Şol kim ısmarladı R. / kārını:kārumı R. 5a MURĀDuñ:Murādī M. 5b Laᶜnetin itsün aña:eyler aña laᶜnetin R.

6. gazel AE,R,de yoktur. و له سلمه الله Başlık yalnız A da vardır. 2a Ḥikem:ḥükûm M.

7. gazel AE,R,de yoktur. و له احسن الله اليه Başlık yalnız A da vardır. 2a Neyleyelüm rāh ṭoġrıdur:neyleyem rāh ṭoġrı durur M.

8. gazel AE de yoktur. و له طال بقاه Başlık yalnız A da vardır. 2a Anda bakdı:bakdı anda M,R. 2b Sûre:XCIV, Ayet:6. Cevāb-ı raʾyet içün:cevāb raʾyet çün M,R. 3a râʾyet:rûyet L. 3b Gıṭāsını:ᶜAṭāsını R. 4a Devre:

dura M./ دور L. 5a Añlayan:añlayayın R.

9. gazel L,R de yoktur. وله طول الله عمره Başlık yalnız A da vardır. 4a Çūn:çū AE. 4b Çū:çūn M.

10. من شوارده فتوحاته و بوارده كراماته ما كان خاليا عن الفتوحات بحرمته صاحب الفراسة A. بحر الرمل المثمن F. Harf-i Elifde Bu Bir Kaç Gazel Bahr-ı Remel-i Müsemmen-i Maksūr-ı Mahzūfda vāki῾ olmışdur H. Başlık M,AE,R de yoktur. 2a Pes:bir R. / ne:yok M, – AE. 2b Pes:ben R. 3a Yok durur:yok aña F. / hadd u:hadd – R. 4a N'eyledügümi:n'eyledügüm ben M. 4b N'eyledi ise:n'eylediyse M. 5b İşte:işde R. **Gazel L de yoktur.**

11. وله لا زال كهفا للعباد Başlık yalnız A da vardır. 2a N'oldugumı:buldugumı AE. 2b Pes:bes R. / nidā-yı:şadā-yı AE. 3a الغم و بتهج : الهم و غم R. 4. beyitle 5. beytin yeri AE de değişik olarak yer almaktadır. 6a Pes:bes R. **Gazel L de yoktur.**

12. gazel L,R de yoktur. وله فتح الله كربته Başlık yalnız A da vardır. 3a ذو المحن : ذا المحن AE. 4b Neşr:nesne AE. 5a في الحراز : في حرازك M. 1a : B.

13. وله ايده الله Başlık yalnız A da vardır. 1a Gördügi dem anı:hüsnüni gördükde R, gördügi anı AE. 1b Sa῾yi nice eyledi bulımadı pāyān aña R. 3a Bilmedi:bulmadı AE. 4a Sûre:III, Âyet 92.
1a Gördügi dem anı didüm:çünki gördükde dîdem L. 1b nice nice, sa῾y kıldı bulmadı:sa῾yı nice eyledi bulamadı L. 4a câhile:

14. وله احكم الله امره Başlık yalnız A da vardır. 1a Oldukda:oldukda F. 2a Şan῾at:şıfat AE, şıffat M. / zümresi:remzesi AE 2b Oldı:– R 3a Oldukda:oldukda F. 5a ῾İlm-i:῾İlm ü M. Gazel L de yoktur.

15. وله مد الله ظله Başlık yalnız A da vardır. 1b ῾Alem ve ādemde āden olup mutlaka AE. 2a Teşvīş-i dil:teşvīş-i – AE. 2b Sen yüri var:sen verāyı R. / bilesin:bulasın AE, bulursun R. / māverā:sen me᾿vā M. 3a Tīr-i:tīr ü M. / devrān ider:devvāredür AE. 5b Mest-i bī-hūş oldı eyledi tā rūz-ı cezā R. Gazel L de yoktur.

16. وله قدس سره Başlık yalnız A da vardır. 1a Hudā:hüdā AE. 1b Pes:bu M. 2a Lāmi᾿ü'l-envār: لا الانوار AE. / ῾ayn:῾ayn bir M. 2b Gaybı:gayb ol M. 3a Hucbuñ:hubbuñ AE. 4a Asġardur:ekberdür M. Gazel L de yoktur.

17. gazel R,L de yoktur. وَ لَهُ عِزٌّ وَ نَصْرُهُ Başlık yalnız A da vardır. 3a ondan:andan B. 6a Fenā:bekā AE. 6b Bekā:vefā AE. 7b. Var:- AE. 8a Allâhuñ durur:Allâhuñdur AE. 8b Sûre:LIII, Âyet:39. 9a Kalmışdur:kılmışdur M. 9b Hemān:hemān sen AE.

18. gazel R,L de yoktur. وَ لَهُ زَادَ اللّٰهُ فَضَائِلَهُ Başlık yalnız A da vardır. 1a Hudāyā:hüdāyā AE. 3a Envār ile:envārla AE. 4a Kime kılam pādişāhum:pādişāhum kime kılam A,F. 5b Ya Rabbenā:ey zü'l-celāl AE.

19. gazel R,L de yoktur. وَ لَهُ عَزَّهُ اللّٰهُ تَعَالَى Başlık yalnız A da vardır. A da bu gazeli müteâkiben iki beyit daha vardır. Fakat bunlar 32. gazelin son iki beytidir. Bu sebeple bu beyitlere 32.gazelde yer verildi.

20. gazel A,L,R de yoktur. 1a Derk:der-dil AE. / ᶜUkūl-i:cümle AE. 2a Haber-dār ise:haber virse AE. 2b ᶜĀrifīn ü:ᶜārifīn ve M. 4a pāmāl eyler ol:eyler pāyimāl AE. 5b MURĀD:Murādī M.

21. gazel A,R,L de yoktur. 1a Olma ey dil:ey dil olma AE. 1b Mülk ü māl ü cāh ü:mülk ve māl ve cā ve M, milk-i māl ü ᶜizz ü cāh ü AE. 2a Dünyadan:dünyādan M. 2b ᶜĀkıl iseñ:ᶜākılsañ M. 4b Tatlurakdur:tatlurak durur AE, tatlu nesne M. 5b Biyā vü:biyā ve M.

22. gazel A,R,L de yoktur. 4.ve 5. beyitler AE de yoktur.

23. gazel A,AE,R,L de yoktur. 3a Sûre:II,Âyet:286 Vird:verd M. 4a Eyle kim:idelüm F. 5b Biñ biñ:biñ M. / elüñ:aduñ M.

24. gazel A,AE,R,L de yoktur. 2b Olmak:olmaga F. 4a hā vü:hā ve M. 4b Ayık:hāzık M.

25. gazel A,AE,R,L de yoktur. 3a Refᶜ:defᶜ M. / hażīż-i:hasīs-i M. 3b Bir:ben F. / bī-had:nice M,B.

26. gazel A,AE,R,L de yoktur. 2b Sûre:I, Âyet:6. 5a Çün:çok R.

27. gazel A,AE,R,L de yoktur. 3a Hikmetde:hikmetinde M. 3b Seyreder kim bir yerde cā olmaz ol yerde aña M. 4b Elf ü bā vü:elfi ve bā ve

28. gazel A,AE,R,L de yoktur. 1a Sûre:VI, Âyet:96. 1b Eyler:eyle

M. 4a Cānibeyne:cānına çün M.

29. gazel A,AE,R,Lde yoktur.

30. gazel A,R,Lde yoktur. 2a Ḥavlindedür:ḥālindedür AE. 3b Beni: seni M,AE. / sensin:senden AE. 4b ᶜUşşāḳı:ᶜuşşāḳ AE. 5b فَادْخُلُو Sûre:XXXIX, Âyet:73. / فَاسْعَوْا Sûre:LXII, Âyet:9, / لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى Sûre:LIII, Âyet 39. / لِلْإِنْسَانِ : إِنْسَانٌ M,F,H.

31. gazel A,R,Lde yoktur. 2b Āşināsı:āşinā bī AE.

32. gazel A,R,Lde yoktur. A da 1., 2., 3. beyitler yoktur. Son iki beyit A da 19. gazelin sonunda yer almaktadır. 1a Virdi āfāḳa:ᶜāleme virdi AE. 2b Vü:ve M. 3a Cān u dil:cān ve dil M, cān-ı men AE. 3b Ḫafiyyüñdür:ḥaḳuñdur AE 4a Ḥākimin:ḥākemin AE 4b Sûre:LIII, Âyet:39. 5b M de yoktur.

33. gazel M,Lde yoktur. وَلَهُ أَبَّدَ اللّٰهُ سَلْطَنَتَهُ Başlık yalnız A da vardır. 3b مَا خَلَقْتُ الْجِنَّ Sûre:LI, Âyet:56. / لِلْإِنْسَانِ إِلَّا مَا سَعَى Sûre: LIII, Âyet:39. 5a Sûre:XXXIX, Âyet:11. / فَاعْبُدُوا : نَعْبُدُ AE.

34. gazel M,R,Lde yoktur. وَلَهُ زَادَ اللّٰهُ فُتُوحَهُ Başlık yalnız A da vardır. 2b Nūrı:nūr-ı AE. 3a ᶜAẓmetüñ:vezin zoruyla böyle okundu. Aslı "aẓametüñ" dür. / ġıṭāsın:ᶜaṭāsın AE

35. gazel M,Lde yoktur. وَلَهُ لَا زَالَ مُكَرَّمًا وَمُعَزَّزًا Başlık yalnız A da vardır. 2a ᶜIşḳunuñ:ᶜışḳuñ AE. 2b ᶜIşḳuñ olupdur:olmışdur ᶜışḳuñ R. 3b Murād:murādı A,R. 5. beyit AE de yoktur. 5a Pes:bes R. 5b Līk:lāki R.

36. gazel A,F de vardır. وَلَهُ دَامَ مَلَاذًا لِلْأَنَامِ Başlık yalnız A da vardır.

37. gazel A,F de vardır. وَلَهُ أَبَّدَ اللّٰهُ دَوْلَتَهُ Başlık yalnız A da vardır. 1b Sûre:XLIV, Âyet:12. 2b Sûre:LIII, Âyet:39.

38. gazel A,F de vardır. وَلَهُ أَنَارَ اللّٰهُ بُرْهَانَهُ Başlık yalnız A da vardır.

39. gazel yalnız R de vardır. 4a Aç:ac R. 5a Āhilük (bil):āhilük R. 5b Sûre:LIII, Âyet 39.

40. gazel M,R,Lde yoktur. مِنْ لَطَائِفِ أَسْرَارِهِ وَعَوَارِفِ آثَارِهِ قَدَّسَ اللّٰهُ سِرَّهُ الْعَزِيزَ A.

بحر الرمل المسدس F. Bahr-ı Remel-i Müseddes-i Mahzūf H. Başlık AE de yoktur. 3a Ġarīb-i:ġarīb ü AE.

41. gazel M,RLde yoktur. وله نصره الله على اعدايه Başlık yalnız A da vardır. 4a Gönül:senüñ AE,B. 5a Bulmasun mı:olmasun mı AE,H,B.

42. gazel MLde yoktur. من الحقايقه الروحانية والبوارقه النورانية A. بحر الرمل المثمن المخبون F. Bu Bir Kaç Gazel Bahr-i Remel-i Müsemmen-i Mahbūn-ı Mahzūf Maksūrda vāki^c olmışdur. H. Başlık AE,R de yoktur. 3b Bilüben:bilürin AE. 4b Hāşa:hāşā H. 5b Pes:bes R.

43. gazel M de yoktur. وله بسط الله نور تعدلته Başlık yalnız A da vardır. 2a Rāz-ı:zār-ı AE,B. 2b Hadd ü:hadde vü R. / hiç:- AE,H. intâ:intâ vü L.
3b Yār:yār-ı AE. 4b Kerem ile:kerem eyle AE. 5a ^cĀrif:^cākıl R,B. 5b Beyānātı:beyānını R. 5a Murâduñ:Murâdînüñ L. 5b saña:- L.

44. gazel M de yoktur. وله ابقى الله محبته Başlık yalnız A da vardır. 1b Eylememişdür:eylemişemdür R. eylemişdür L. 2a Lûtf-ı:lûtf u R.

45. gazel MLde yoktur. وله ادام الله ايامه Başlık yalnız A da vardır. 1b في الصبح : در صبح R. 4a Lik:lāki R. 4b Sakla:hakla R.

46. gazel M,RLde yoktur. وله دام اقباله Başlık yalnız A da vardır.

47. gazel MLde yoktur. وله دام له النصر والظفر Başlık yalnız A da vardır. 1b زد بزياد : زار زيار R. 4a Zār-ı:zār ü AE. 4b Nesīm:benüm R. 5a ^cAyn-ı:sırr-ı R. 5b İdemez:ide R.

48. gazel MLde yoktur. وله دامت عزته Başlık yalnız A da vardır. 3a Baña yiter:gel baña bes R. 4a Gelici:geçeli R.

49. gazel M,RLde yoktur. وله دام نصره Başlık yalnız A da vardır.

50. gazel M,RLde yoktur. وله اعز الله انصاره Başlık yalnız A da vardır. 1a Sebīl-i:sebīl AE. 3a Lahzât:(..-) değerinde kullanmış.Yânî vezin bozuk. 4a Hüsn ü:hüsn-i AE,H..

51. gazel yalnız R da vardır. 4a Girme(ye):girme R.

52. gazel A,F de vardır. من حقايقه كلماته الرايقة وعباراته الفايقة A.

بحر الهزج المثمن السالم F.

53. gazel MLde yoktur. وَلَهُ نَالَ مُرَادَهُ A. Bahr-ı Hezec-i Müsemmen-i Sālim. Veznühü: Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün H. Başlık AE,F,R de yoktur. 3b Mehīb:muhīb AE. 4a Ol [illegible]:ergü-sı AE. 5a Biline:bile cān R. 5b Bilinmişdür:bilmiş durur AE.

54. gazel MLde yoktur. وَلَهُ ضَاعَفَ اللّٰهُ إِجْلَالَهُ Başlık yalnız A da vardır. 1b Andan ki tenhāda:andan ki tenhā A, anda tenhā AE. 2b Bürūk:pür -vefā AE, - R. 3a Kapladı:kıldı A. 4a Ezher-i:ezher ü AE. 5a Gelmez çu:(كنُو) R./ çû:çûn B.

55. gazel MLde yoktur. وَلَهُ لَا زَالَ مَلْجَأً لِلْأَنَامْ Başlık yalnız A da vardır. 1a Seni:beni R. 4a Eyledi:eylemiş AE. 5a Kalᶜ-ı:halᶜ-ı R.

56. gazel MLde yoktur. وَلَهُ شَيَّدَ اللّٰهُ أَرْكَانَ عِزِّهِ Başlık yalnız A da vardır. 1b Derūnunda:derūnumdan R / peydā:beydā R. 2a Cān u:cān-ı AE. 2b Peydā:beydā R. 3b Peydā:beydā R. 4a Bürūkın:fürūgın AE. 4b Peydā:beydā R. 5a Olayın:olayım R. 5b Peydā:beydā R.

57. gazel MLde yoktur. وَلَهُ رَفَعَ اللّٰهُ أَعْلَامَ دَوْلَتِهِ Başlık yalnız A da vardır. 2a Andukça:andükçe AE.F. 3a Sana:maña AE. 4b Ki:- R. / ᶜālem:ᶜālem kim R. / cümle:cümleten AE. / arar:ider R.

58. gazel M,RLde yoktur. وَلَهُ نَوَّرَ اللّٰهُ فُؤَادَهُ Başlık yalnız A da vardır. 3b Zīr:remz AE. 5b Tā:-AE.

59. gazel M,RLde yoktur. وَلَهُ دَامَ سُلْطَانُهُ Başlık yalnız A da vardır. 5b Ḫālık-ı:ḫālık u A.

60. gazel M,RLde yoktur. وَلَهُ دَامَ عِزُّهُ Başlık yalnız A da vardır. 1a Hak:Rab AE. 1b Dānā:Mevlā AE. 2b ᶜĀlim-i:ᶜālim ü A, ᶜālem-i AE.

61. gazel M,RLde yoktur. وَلَهُ مُدَّ ظِلُّهُ Başlık yalnız A da vardır.

62. gazel M,RLde yoktur. وَلَهُ دَامَ سُلْطَانًا Başlık yalnız A da vardır. 1a Çūn:- A,AE. 2a ᶜAynın:ᶜayn AE.

63. gazel MLde yoktur. وَلَهُ بَارَكَ اللّٰهُ فِيهِ Başlık yalnız A

da vardır. 1b Her:- A. 2a Peş:çün M, beş R. 5b Eyler iseñ:eylerseñ AE.

64. gazel M,R,Lde yoktur. وَلَهُ مدّ الله ظلال رأفته Başlık yalnız A da vardır. 3a Ẓāhir u bāṭın:bāṭın u ẓāhir AE,H. 5b Münzel:menzil AE.

65. gazel M,R,Lde yoktur. وَلَهُ دَامَ سَعْدُهُ Başlık yalnız A da vardır. 1a Vü:ve AE. 2a Kitāb-ı:kitābın AE. 2b Naʿma:yağma AE. 5a Cemʿi:cemʿ H. 5b Sûre:LXXXIX, Ayet:15.

66. gazel M,R,Lde yoktur. وَلَهُ ارتفعت اعلام دولته Başlık yalnız A da vardır. 2b Fiʿlündür:fiʿlünden AE. / serrā:berrā AE,H,L. 4a ʿIrzınca:ʿarzınca AE. 5a MURĀDĪ:Murāduñ AE.

67. gazel M,R,Lde yoktur. وَلَهُ خلدت سلطنته Başlık yalnız A da vardır. 1a Sûre:LV, Ayet:78. 1b Sûre:II, Ayet:255.

68. gazel M,Lde yoktur. وَلَهُ لا زالت شموس دولته طالعة Başlık yalnız A da vardır. 3a Ḫayālı:ḫayāl H. 5a Vird-i:virdi:AE,H,R. 5b Serrā: berrā A,F,H.

69. gazel A ve F de vardır. وَلَهُ اسعد الله شانه Başlık yalnız A da vardır.

70. gazel yalnız R de vardır.

71. gazel yalnız R de vardır. 4a Sûre:LXXXIX, Ayet 15.

72. gazel yalnız R de vardır.

73. gazel M,R,Lde yoktur. من شوارده انواره و بوارده آثاره A. Bahr-ı Hezec-i Müseddes-i Maksūr. Veznühü:Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün Mefāʿīlün H.(Başlık böyle olmasına karşılık vezin bu değildir.) Başlık AE,F de yoktur. 2a Pergār-ı:pür-kār A, pergār AE. 3a Ṭāk u: ṭāk ve AE. 4b Eşyā:āşinā AE. 5b Sûre:II, Ayet:285.

74. gazel M,R,Lde yoktur. وَلَهُ انعم الله صاحبه Başlık yalnız A da vardır. 2a Fakīr ü:fakīr ve AE.

75. gazel M,R,Lde yoktur. وَلَهُ لا زال ممتعا بالعز والاقبال A. Bahr-ı Ahreb-i Mahzūf. Veznühü:Mefʿūlü Mefāʿīlü Mefāʿīlü Foʿūlün H. Başlık AE,F de yoktur. 3a K'olur ise:ki'olursa A, gelür ise AE. 4a

Dilde:dilden A. 4b Andan var:andandur AE,H. (Gazel bahr-i hezecde olmasına rağmen vezin H deki başlıkta mezkûr vezin değildir.)

76. gazel A,F de vardır. وله ابقاه الله تعالى Başlık yalnız A da vardır. 3b (Dolaşdukça):dolaşdükçe A,F.

77. gazel A,F de vardır. وله فتح الله له ابواب الخير A. وله سلمه الله F. 5a İtse:ide A.

78. gazel M,RL de yoktur. من نتايج انفاسه الشريفه ولوايح افكاره المنيفه A. بحر الهزج الاخرب المكفوف F. Başlık AE,H de yoktur.

79. gazel M,RL de yoktur. وله قدس سره Başlık yalnız A da vardır. 3a Ve:- A,F,H. 4a Şeh-i:şāh-ı AE. 6.beyit AE de yoktur. 6a Ü:dü A 4b **şâhâ var iken:var iken şâhâ B.**

80. gazel B,M,L de yoktur. وله افاض الله من بركاته Başlık yalnız A da vardır. 1.,2. ve 3. beyitler A,AE,F,H de yoktur. Buna göre R nin 1. ve 4. beyitleri matlâ görünümündedir. 6a تختص : يختص AE. / شاء : يشا H. 7b Münezzeh:- R.

81. gazel M,L de yoktur. وله ضاعف الله اجره Başlık yalnız A da vardır. 3a Sûre:LVIII, Âyet:13, 3b Sûre:LXXXIV, Âyet:8. 4a Sûre:20, Âyet:1. 4b Sûre:20, Âyet:1. / Sûre:17, Âyet:1. 5a Sûre:VII, Âyet:143. 5b Ki:- R. 7. beyit AE de a ve b mısrâları değişik olarak yer almakta olup 7a "Gösterdi Firʿavnîlere Mûsî-i kudret yed-i beyzā" şeklinde geçmektedir.

82. gazel M de yoktur. وله وفقه الله Başlık yalnız A da vardır. **1a şol:şu L.** 3a Geldi:kıldı R. 3b Olanı:olıben R. 4a **bir sırrı:bu bir L.** / Bir:bu R,**B.** 4b **ʿilmini:ʿilmi L.** ʿİlmini:ʿilmi R. 5b Süleymā:selīmā AE.

83. gazel M de yoktur. وله لا زال موفقا Başlık yalnız A da vardır. 3a Didi:irdi R. / Sûre:L, Âyet:1. / Sûre:LXXXV, Âyet:21. 3b Sûre:LIII, Âyet:1. 5b Bu mısrâ A da yok.

84. gazel M,RL de yoktur. وله حفظه الله Başlık yalnız A da vardır. 1b Eyledi:- AE. 2b A da "Mest eyledi olar" dan sonraki kısmı yok, yazılmamış. 3b Olup:oluben A. /Virür derdi:virürdi AE.

85. gazel A,F de vardır. وله يسر الله اماله A. ومن لطائف كلماته F.

3a İçün:- A.

86. gazel M,L de yoktur. مِنْ جُمْلَةِ كَمَالَاتِهِ الزَّاهِرَه وَ حَالَاتِهِ الْبَاهِرَه A. بحر الخفيف المسدس F. Bahr-ı Hafīf-i Müseddes-i Mahbūn-ı Mahzūf. Veznühü: Fā^c^ilātün Mefā^c^ilün Fe^c^ilün H. Başlık AE,R de yoktur.

87. gazel M,R,L de yoktur. وَلَهُ صَانَهُ اللّٰه Başlık yalnız A da vardır. 3b Cümleten ṭolu: ṭoludur cümle AE,B, ṭoludur cümleten H. 7a Āf-tāb: āf-tāba A. 8b Meclā: mücellā AE.

88. gazel M,R,L de yoktur. وَلَهُ كَانَ اللّٰهُ لَهُ Başlık yalnız A da vardır. 2a Ḥayfā: cefā AE.

89. gazel M,R,L de yoktur. وَلَهُ لَا زَالَتْ أَنْوَارُ عِزِّهِ سَاطِعَةً Başlık yalnız A da vardır. 3a ṭuram: ṭura B.

90. gazel M,R,L de yoktur. وَلَهُ أَعَانَهُ اللّٰه Başlık yalnız A da vardır. 5a İse:- AE.

91. gazel M,L de yoktur. وَلَهُ آمَنَهُ اللّٰه Başlık yalnız A da vardır. 2a Vücūdıdur: vücūdındur R. 2b Sûre: LXVI, Âyet: 8. 4a Kemāl: kemāli R.

92. gazel M,R,L de yoktur. وَلَهُ حَرَسَهُ اللّٰه Başlık yalnız A da vardır. 2b Sûre: XCIII, Âyet: 1. 3a Sûre: XL, Âyet: 16. 3b Sûre: LXXVI, Âyet: 24.

93. gazel A,F de vardır. وَلَهُ حَمَاهُ اللّٰه Başlık yalnız A da vardır. 4b Sûre: 20, Âyet: 114. / Sûre: 18, Âyet: LXV.

94. gazel A,F de vardır. وَلَهُ وَفَّقَهُ اللّٰهُ لِمَا يُحِبُّ وَيَرْضَاهُ Başlık yalnız A da vardır.

95. gazel M,L de yoktur. وَلَهُ دَامَ فَضْلُهُ A. و من اقسام الهزج F. Hezec-i Ahreb-i Makbūż-ı Mahzūf. Veznühü: Mef^c^ūlü Mefā^c^ilün Fe^c^ūlün H. Başlık AE,R de yoktur. 1b Pes: bes R. / Sûre: XCIII, Âyet: 12. 2b Sûre: II, Âyet: 286.

96. gazel M de yoktur. مِنْ رَشَحَاتِ أَقْلَامِهِ الشَّرِيفَةِ وَ نَفَحَاتِ أَلْفَاظِهِ اللَّطِيفَةِ A. بحر الرجز المطوى المخبون F. Bahr-ı Recez-i Mutvī-i Mahbūn. Veznühü: Müfte^c^ilün Mefā^c^ilün Müfte^c^ilün Mefā^c^ilün H. Başlık AE,R de yoktur. la ile: eyle L. 2b Ki: kim R. 3a Baş ü: başı ve AE. / cānı vir: cān ile A, cānı

koß AE,L/ var ise:varsa AE. 5a Küşā:küşād R.

97. gazel M,L de yoktur. وله اعانه الله على قرائه Başlık yalnız A da vardır. 1a باكماله : بالجماله R. 2b İki reh-nümā:ikisi rehā R. 3a Cümleten:cümle AE. 4a Düşdi:dutdı R. 4b Kıldı:kıl 5b Kelām-ı:kelān AE.

98. gazel M,R,L de yoktur. وله متع الله بطول بقائه Başlık yalnız A da vardır. 1a Müdrik-i ᶜilm ü hilm:diñle ᶜilm ü ᶜamel 2a Añlamaġ ile:anlamak ile AE. 2b Ki:kim AE.

99. gazel yalnız R de vardır. 1b Me'āl (ile):me'āl R. / (saña): seni R.

100. gazel yalnız R de vardır. 3b Sûre:I, Âyet:6

101. gazel M,R,L de yoktur. وله اوصله الله الى قرائه A, بحر الهزج الاخرب المثمن F. Bahr-ı Hezec-i Müsemmen-i Ahreb. Veznühü:Mefᶜūlü Mefāᶜīlün Mefᶜūlü Mefāᶜīlün H. Başlık AE de yoktur. 2a Şakın olma:olma şakın AE. 2b Ve:ü AE. 5a Dünya:dünyā A,AE, dünyī:F. 5b Vü:ve AE.

102. gazel M de yoktur. وله كثر الله خيره Başlık yalnız A da vardır. 1b Pes bil:peydā vü R 2b Ġūyā:cūyā R. 3a Nideyin:nideyüm AE. 3b Cānum:hānum AE. 5b Olasın:alasın F.

103. gazel M,L de yoktur. من الواردات الالهية والنجابات السبحانية A, بحر المضارع الاخرب F, Bahr-ı Muzāriᶜ-i Ahreb. Veznühü:Mefᶜūlü Fāᶜilātün Mefᶜūlü Fāᶜilātün H. Başlık AE,R de yoktur. 2a Olmadı:oldı AE.

104. gazel M,R,L de yoktur. وله نشر الله ضيف معدلته Başlık yalnız A da vardır. 1a Ūlā:evlā AE. 1b Vü:- AE. 2a ᶜİlm-i:ᶜilmi F,H.

105. gazel M,R,L de yoktur. وله اشرقت شموس سلطنته الى يوم القيام Başlık yalnız A da vardır. 1b A da bu mısra yazılmamıştır. El-hak:ey cān F.

106. gazel yalnız R de vardır. 1b Sûre:XLIV, Âyet:12.

107. gazel M,R,L de yoktur. من محاسن كلماته العلمية والمعانى الحكمية A, بحر المجتث المخبون المحذوف F, Bahr-ı Müctes-i Mahzūf. Veznühü:Mefāᶜilün Feᶜilātün Mefāᶜilün Feᶜilün H. Başlık AE de yoktur. 2a Kılma:- AE. 4a Berüdedür:bir dededür AE. 5a Muᶜārız:maᶜārız A.

108. gazel M,RLde yoktur. وله زبدة تحريراته Başlık yalnız A da vardır. 1a Olur:olunmaz AE. 4a Cehl ile:cehle AE. 4b Ki:kim AE. 5b Peydā:dünyā AE,H,B.

109. gazel M,RLde yoktur. وله اضاء الله كواكب خلافته Başlık yalnız A da vardır. 4a Ya:yā AE. 5b U:ve AE.

110. gazelBMLde yoktur. وله هبت نسايم دولته Başlık yalnız A da vardır. 1b Āteşin:āteş-i AE. 2a Mü'eyyed ile:mü'ebbed ile A, mü'eyyedle AE. 4a ʿAyna:gayna R.

111. gazel MLde yoktur. وله اعز الله جنده Başlık yalnız A da vardır. 5b Zeccā:zecā A,F,H,R.

112. gazel A,F de vardır. وله ادام الله ارشاده Başlık F de yoktur.

113. gazel MLde yoktur. وله اسبل الله فيضه عليه من فواتح كلماته ولوايح عباراته A, بحر الرجز المثمن السالم F. Bahr-ı Recez-i Müsemmen-i Sālim. Veznühü:Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün Müstefʿilün H. Başlık AE, R de yoktur. 2b Żiyā:anuñ A. 5a Sûre:LXXVI, Āyet:24. 5b ذى : ذا AE,F,H, ذو H.

114. gazel MLde yoktur. من جواهر تحريراته وزواهر تقريراته Başlık yalnız A da vardır. 2b منه لا صناع يبقى : لا صناع يبقى AE, لنامنه ونبقى R. 3a Olalı:olan AE. / Sûre:XIII, Āyet:39. 5a Murâdî:Murâdî ʿilm içün B.

115. gazel M,RLde yoktur. وله دامت رافته Başlık yalnız A da vardır. 1a Çün:çü AE. 2a Çün:çü AE. 6a Ḳadri:kadr-i AE. 6b Berāber durur:berāberdür AE.

116. gazel yalnız R de vardır. 4b (Baha):- R.

117. gazel M,RLde yoktur. من درر غرر انشائه وازهر ابنائه A, بحر المنسرح المطوى المكشوف F, Bahr-ı Münserih-i Matvī vü Mekşūf. Veznühü:Müfteʿilün Faʿilün Müfteʿilün Faʿilün H. Başlık AE de yoktur. 5a Sözin:sözlerin AE. 5b Ü:ve AE.

118.gazel MLde yoktur. من تحقيقاته الرايقه وتدقيقاته الفايقه A, بحر المتقارب F, Bahr-ı Mütekārib. Veznühü:Faʿūlün Faʿūlün Faʿūlün Faʿūlün Faʿūl H. 1a Baña:saña R. 3a Ālā:illā AE,R. 5a Ebed:- R.

119. gazel R,M,Lde yoktur. وله مدّ الله طناب دولته Başlık yalnız A da vardır. 1b İle:eyle AE. 2a Sûre:XXXIX, Âyet:53. / Sûre:XXXIX, Âyet:LIII. 4a Cāhilūn:cahilīn R. 5b Hiç:ġayrı R.

120. gazel yalnız R de vardır.

121. gazel yalnız R de vardır.

122. gazel yalnız R de vardır.

123. gazel yalnız R de vardır.

124. gazel yalnız R de vardır.

125. gazel M,Lde yoktur. من الفتوحات السلطانية والفيوضات الخاقانية A. حرف الباء F. Ḥarfü'l-Bā' Baḥr-ı Remel-i Müsemmen-i Maḥẕūf. Veznühü:Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün H. Başlık AE,R de yoktur. 1b Her dem:- R. 2a Buᶜdumuz:baᶜdemüz AE. 3b ᶜAcīb:ᶜaceb R./ mefharumla B.
4b Anuñ içün:anuñ çün AE. 5a Yā:bā AE.

126. gazel M,R de yoktur. وله جمع الله شمله Başlık yalnız A da vardır. 2b Ṣaḥrāda:ṣaḥrāda ve AE. 3b Efendüm aḳ u ḳarada:efendi aḳ ve ḳaradan AE. 4a Kimsene:kimseyi AE. 4b Mevlāda:Mevlādan AE. 5b Bālāda:bāladan AE.

127. gazel M,R,Lde yoktur. وله لازالت اغصان دولته مخضرّة Başlık yalnız A da vardır. 1.ve 2. beyitlerin yerleri AE de değişik olarak yer almaktadır. 3a İstiġnādadur:istiġnāyiledür AE. 4a Mülhem:mülhim AE. 5b Sûre:CXI, Âyet:1. / Sûre:CXI, Âyet:4.

128. gazel M,R,Lde yoktur. وله خصّه الله بعنايته Başlık yalnız A da vardır.

129. gazel M,R,Lde yoktur. وله دام مجده Başlık yalnız A da vardır.

130. gazel M,Lde yoktur. وله حصّل الله مرامه Başlık yalnız A da vardır. 1a Sûre:XIII, Âyet:39. 2b Āfāḳa ve:āfāḳ u R. 4a ᶜÖmr ü: ᶜömr H.

131. gazel M,R,Lde yoktur. وله زيّن بوجوده الدنيا Başlık yalnız A da vardır. 3b Cihān:cihānda AE. / Sûre:CXI, Âyet:4.

132. gazel M,Lde yoktur. وله نفع الله ببركته Başlık yalnız A

da vardır. 3a Mültemes:mültemis AE. 4a Gösterür dürlü şuver:yüz gösterür AE, gösterür ārāyişin R, gösterür H. 4b Ḥicābından:ḥicābında A. / ṭarab:ṭurup AE. 5a Ḫūb:kār R. Revan nüshasının 6b varağının ikinci gazeli olan bu gazelin sonunda (الحمد لله تم الكلام والصلوة على نبي الهمام) şeklinde bir kayıt yer almaktadır. Buna rağmen bu sahifede bundan sonra bir gazel daha vardır. Yânî söz bu gazelle bitmemektedir.

133. gazel A ve F de vardır. وله نصره الله بتأييده Başlık F de yoktur.

134. gazel A ve F de vardır. وله لا زالت اقمار دولته لا مغة Başlık F de yoktur. 5b Sûre:LXXVIII, Âyet:40.

135. gazel A ve F de vardır. وله صينت الممالك بعدله Başlık F de yoktur. 2a Çūn kim:çünki A. 5b Olunsa:olsa F.

136. gazel A ve F de vardır. وله زاده الله كرامة Başlık F de yoktur. 3a Olmışlar:olmış F.

137. gazel R,L de yoktur. وله لا زالت دولته مشيدة A. من لطائفه كلماته سلمه وابقاه F. Bahr-ı Remel-i Müsemmen-i Maḫbūn-ı Maḥẕūf. Veznühü:Fecilātün Fecilātün Fecilātün Fecilün H. Başlık M,AE de yoktur. 3a Yüze:yüz AE,H. 5a MURĀDa:- M.

138. gazel R,L de yoktur. وله حرس الله مجده Başlık yalnız A da vardır. 1a cAmel-i:camel ü AE. 2a Mesāmı:meşāmı A,AE. 3a Vü:ve AE. 5a MURĀDĪ:- M.

139. وله لا زال مذكورا بحسن السير Başlık yalnız A da vardır. 3a Harekeli olan üç nüshamız (A,M,AE) da "ruḫ-sārı" sözünü vezin zoruyla "ruḫ-ı sarı" şeklinde okumuş. / çū:çūn R. 3b Gezer:geẕer R. 4b Eyle: ايله A. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

140. وله لا زال مشكور الفعال Başlık yalnız A da vardır. 4a Nacam-ı:nacam u A. / ne cacebdür:na'cebdür AE. 4b Gizlü:gizlü ile R. / bir:yere A. / çūn meh-tāb:çū tāb AE,H,B,tāb R. 5a U:- H,R. Gazel L de yoktur.

141. وله سر قدي الدهر A, ومن لطائفه الغريبة F. Bahr-ı Müctes-i Maḫbūn-ı Maḥẕūf. Veznühü:Mefācilün Fecilātün Mefācilün Fecilün H. Başlık M,AE,R de yoktur. 1a المكتوب : المكتوم AE. 3b Sûre:VII, Âyet:143. 5a MURĀDĪ:- M, Murāduñ R. Gazel L de yoktur.

142. وله سار بذكره الركبان Başlık yalnız A da vardır. 4a Çeker mi idi:çeker miydi R. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

143. وله ابقاه الله الى يوم القيام A. ومن عبارات اللطيفة سلمه الله F. Bahr-ı Muzāri^c-i ahreb-i Mekfūf.Veznühü:Mef^{c}ūlü Fā^{c}ilātü Mefā^{c}īlü Fā^{c}ilün H. Başlık M,AE,R de yoktur. 3a Bülendiyle:bülendi ile R. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

144. gazel RLde yoktur. وله زاد الله سطوته Başlık yalnız A da vardır. 3a Vefā-dār anı:vefā-dārını A. 5a MURĀDĪ:- M. 5b ^{c}Acib:^{c}aceb AE. 4b afla:anda B.

145. من نفحات العارف بالله حضرت السلطان ظل الله قدس الله سره A. ومن اشارات الشريفة ايده الله F. Başlık M,AE,H,R de yoktur. 1b Pertāb:pür-tāb M. 3a El-hak:almak R. 4a Ma^{c}nādan:ma^{c}nīden M,AE. 4b Ma^{c}nī:ma^{c}na R. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

146. وله لا زال مؤيداً من عند الله Başlık yalnız A da vardır. 1a Gelmemişdür:gelmişdür R. 2a El-hak:ancak R. 3a Dil:ol M. 5b Nev-yab:bu bāb AE,H,R. 6a Pertāb:pür-tāb M. 6.beyit R de yoktur. 6a MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

147. gazel RLde yoktur. وله دام له النعم Başlık yalnız A da vardır. 2a Süri:süre M. 4a Alan sensin:- AE. 5a MURĀDĪye:- M.

148. gazel yalnız R de vardır.

149. gazel yalnız R de vardır.

150. gazel RLde yoktur. من كلمات الملك الصالح والسلطان المرشد الناصح A. سلمه الله وابقاه F. Bahr-ı Muzāri^c-i Ahreb.Veznühü:Mef^{c}ūlü Fā^{c}ilātün Mef^{c}ūlü Fā^{c}ilātün H. Başlık M,AE de yoktur. 5a MURĀDĪ:- M.

151. gazel RLde yoktur. من انفاس سلطان السالكين وقطب العارفين A. ومن انفاس الشريفة F. Bahr-ı Recez-i Müsemmen-i Matvī-i Mahbūn.Kemā merr H. Başlık M,AE de yoktur. 1a Mevci:mevc-i H. Fülk-i felek AE. 4b Bunuñ:- AE. 5a MURĀDĪnüñ:- M. 5b İdüp:it AE.

152. gazelSH,AE,RLde yoktur. وله عافاه الله Başlık yalnız A da vardır. 5b MURĀDĪ:- M.

153. من رشحات زلال افضاله ولمعات انوار اقواله A. مناجات F.

Bahr-ı Hafîf. Kemā merr H. Başlık M,AE,R de yoktur. 1a Bizüm:ey Hak A,R. 3b Lûtf u:lûtf-i 5a MURĀDuñ:- M. 5b Saᶜid ü:saᶜîd-i R. Gazel L de yoktur.

154. gazel R,L de yoktur. وله لا زال الظفر من اعوانه Başlık yalnız A da vardır. 1a Sûre:XIII, Âyet:41. 3a Sûre:XIII, Âyet:29. 3b Sûre: XXVIII, Âyet:16. 4b Hāşa:hāşā A,AE. / ᶜazāb u ᶜikāb:ᶜikāb u ᶜazāb AE, H.

155. gazel M,L de yoktur. وله ادام الله عزه Başlık yalnız A da vardır. 3a nazar-ı ᶜibret eyle:nazar eyle ᶜibreti B. 4a Eyle gel:eylegil AE. 5a Kıl gūş:gūş kıl AE.

156. gazel M,R,L de yoktur. وله شرف الله بوجوده العالم Başlık yalnız A da vardır.

157. gazel M,R,L de yoktur. وله دام ناشر العدل والاحسان Başlık yalnız A da vardır. 1b Sûre:XX, Âyet:26. / عني : مني F.

158. gazel M,R de yoktur. من الالهامات الربانية والواردات السبحانية A. ومن طويات عبارته F. Bahr-ı Remel-i Müseddes-i Maksur. H. Başlık AE de yoktur. 4. beyit A da yoktur. 5a diñle kim:diñlegil L. 5b ᶜaceb:ᶜacîb B,L.

159. وله بلغ الله الى اقصى مراتب السعادة Başlık yalnız A da vardır. 1. ve 2. beyitler M de yoktur. 1a Bir:pür H,B. 3a Anda: andan R. 3b Sûre:III, Âyet:7. 4b Kıl cigerde:kal çekerde AE. 5b MURĀDÎ:- M. Gazel L de yoktur.

160. gazel R,L de yoktur. من محاسن اشعاره الشريفة ومكارم آثاره اللطيفة A. بحر المتقارب F. Bahr-ı Mütekarib-i Mahzūf. Veznühü:Faᶜūlün Faᶜūlün Faᶜūlün Faᶜūl H. Başlık M,AE de yoktur. 5a MURĀDÎ:- M.

161. من حقايقه القاطعة وبراهينه الساطعة Başlık yalnız A da vardır. 2a Bir hatā:bu hitāb AE. 4a Çün:pes R. 4b Sûre:III, Âyet:VII. Gazel L de yoktur.

162. وله كان الله له Başlık yalnız A da vardır. 1a Sûre:L, Âyet:LXI. 1b صفوته : صورته AE. 2b Lezzeti:lezzetin AE, bir ferah R,L. /ᶜacîb:ᶜaceb AE. 3a Oldukda:oldukda M,F. / nakşın:nakş AE. 3b Ki: aña R,L./ eyleye:ide R,L. 5a MURĀDuñ:- M.

163. من مقالات صاحب الحالات مظهر العجايب بانواع الكراماته قدس الله سره A. بحر السريع المطوي المكشوف F. Bahr-ı Seriᶜ-i Matvî. Veznühü:Müfteᶜilün Müfteᶜilün Fāᶜilün H. Başlık M,AE,R de yoktur. 2a Şuᶜle-ver: şuᶜledür AE. 3b Hūn-ı h^{v}āb:hūn u h^{v}āb R. 4.ve 5. beyitler M de yok-

tur. 4b Cigerler:çekerler AE. 5a Hudānuñ R. Gazel L de yoktur.

164. gazel A,F de vardır. وله صفوة الله آماله, Başlik F de yoktur.
2b Tāb:ṭap F.

165. gazel yalnız R de vardır.

166. gazel yalnız R de vardır.

167. gazel M,Lde yoktur. ومن نسايم انفاسه و لطايف ايناسه A. حرف التاء F. Harfi't-Tā . Bahr-ı Remel-i Müsemmen-i Mahzūf. Veznühü:Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilātün Fāᶜilün H. Başlık AE,R de yoktur. 1a Mihrindedür:mührindedür AE. / hidāyet:hüdā-yı R. 2b Olmazlardı:olmazlar mı R. 4a Muktezāyı:muktezāmı A,F. 4b Zulümden:zalemden AE. 5b İçün de:içün AE.

168. gazel M,Lde yoktur. وله رفع الله قدره Başlık yalnız A da vardır. 1a Ekberden:ekberdür AE. 1b Kālime:hālime R. / ġayb-ı: ġayb u R. 2b Sûre:VI, Âyet:73. / ile:eyle AE. 4a Kat kat:mümkināt AE. 4b idi:yedi B.

169. gazel M,Lde yoktur. وله لا زال مطاعا للانام Başlık yalnız A da vardır. 1b Kalbindedür:kalbinde AE. 2b Fehmindedür:fehminde R. 4a Māverāsından:māverāsında AE.

170. gazel M,Lde yoktur. وله سعد جده Başlık yalnız A da vardır. 2a Vü:ve AE. 2b Gelmeseydi:gelmeyeydi A. 3b İrmeseydi: irmeyeydi AE. 4a Vü:ve AE. 5a Baña:saña R. 5b Vü:ve AE.

171. gazel yalnız R de vardır. 1a Sûre:XCIII, Âyet:1. 2b Sûre: XXIV, Âyet:26. 3b İçer:icer R.

172. gazel yalnız R de vardır. 4a Sûre:VII, Âyet:143 (telmihen)

173. gazel yalnız R de vardır.

174. gazel M de yoktur. وله ادام الله نصره A. ومن نفحات القدسية F. Bahr-ı Remel-i Mahbūn.Kemā merr H. 1a Nefehātümde:nefhātümde AE. 2a İns:üns 3b Nefehātında:nefhātında AE. /nefehāt: nefehāt A.

175. gazel M,Lde yoktur. وله اقر الله عينه Başlık yalnız A da vardır. 1a Göründi:bulundı 1b O:- R. / faᶜᶜāl-ı:efᶜāl-ı AE. 3a Kavl-i efᶜāl:kavl ü akvāl R.

176. gazel R,L de yoktur. وَلَهُ فَصَقَ بِالنَّجمِ وَالظَّفَر Başlık yalnız A da vardır. 1.,2. ve 3. beyitler M de yoktur. 4b Māl ü ᶜömr:māl ve ᶜömr AE. 5a MURĀDĪ:- M.

177. وَلَهُ لَا زَالَ عَدلُهُ مَبسُوطًا Başlık yalnız A da vardır. 2b Olur elbetde:ider elbette R. / n'olursa:ne olursa AE,R. 3b Sāhir ile siḥr-i:sāhirle seḥerle AE. 4b Elbetde:elbette R. / ü:- R. 5a MURĀDīde:- M. Gazel L de yoktur.

178. وَلَهُ ضَاعَفَ اللّٰهُ بِعِزَّتِهِ Başlık yalnız A da vardır. 4b فلق حقّ : قال من R. 5a MURĀDuñ:- M. Gazel L de yoktur.

179. gazel R,L de yoktur. وَلَهُ زَالَ رَاشِدًا مَهدِيًّا Başlık yalnız A da vardır. 1a Çū:çūn AE,H. 3a ᶜİlmi:ᶜalemi AE. 4b Vara mı:var mı AE.

180. gazel B,AE,H,R,L de yoktur. وَلَهُ سَهَّلَ اللّٰهُ لَهُ الأُمُورَ Başlık yalnız A da vardır. 2a Ber-ḳarār:bir ḳarār M. 5a MURĀDĪ:- M.

181. gazel A ve F de vardır. وَلَهُ هَوَّنَ اللّٰهُ لَهُ كُلَّ شَيْءٍ Başlık yalnız A da vardır. 6a Yapışuben:yabışuben A. 6b Sûre:XCVII, Âyet:1.

182. gazel yalnız R de vardır.

183. gazel B,M,L de yoktur. مِن صَدَايِهِ صَفَائِيهِ فَعَائِرِهِ وَرِيَاضِ دَقَائِقِ لَطَائِفِهِ A. وَمِن كَلِمَاتِهِ المَرغُوبَة F. Bahr-ı Hezec-i Müsemmen-i Sālim.Kemā merr H. 1a Ulu rütbet:olur tebbet AE. 2b Ebrār ile:ebrārla AE. 3a Şināv:şināver AE. 4a Vü:ve AE. 6b Turma:durma R. Başlık H ve R de yoktur.

184. gazel M,L de yoktur. وَلَهُ دَامَت سَلَامَتُهُ Başlık yalnız A da vardır. 1a Zī't-:zū't- A,R. 2a Ü:- R. 4a Ser-ā-tā-pā:ser-tā-pā AE, ser ü tā-pā R. 4b Meşreb-i:müşerref AE. / içer:açar AE,H. 5a Aṣl:aṣl u R. / aṣl-ı evveldür:asıl oldur AE. 5b U:ve AE.

185. وَلَهُ دَامَت سَعَادَتُهُ Başlık yalnız A da vardır. Gazel M de yoktur. 2a Tābı:s̲ānī A. 2b Z̲erre cānum al:z̲erre alup cānum R. 5b Kemer:eger R. Gazel L de yoktur.

186. gazel B,M,R,L de yoktur. وَلَهُ بَسَطَ اللّٰهُ عَدلَهُ Başlık yalnız A da vardır. 3a İdüben:idüp AE. 4a Elfi:elifi A. 5b Ger:girü AE.

187. gazel M,L de yoktur. وَلَهُ سَلَّمَهُ اللّٰهُ Başlık yalnız A da vardır. 2a Cümle-i:cümleten R. 2b Sûre:VXXXIX, Âyet:15. 3a U:- R. 3b Ezberle:ezberler A,F. 5a Bī-pāyān:ᶜirfānum AE. / mevcidür eb-

hār:mevcdür īcāz AE.

188. gazel A ve F de vardır. وله احسن الله اليه Başlık yalnız A da vardır. 3a Sûre:LXXIV, Âyet:2. 3b Sûre:LXXIV, Âyet:3.,4.

189. gazel A ve F de vardır. وله طال بقاه Başlık F de yoktur.

190. gazel R,L de yoktur. من شوارده فتوحاته وبوارده كراماته
ماكان خاليا عن الفتوحات بحرمة صاحب المعجزات A. ومن عبارات الحرغوبة F. Bahr-ı Muzāriᶜ-i Ahreb. Kemā merr H. Başlık M,AE de yoktur. 1a Hakk isbāt: hakk-ı isbāt A. 1b Vāhid durur:vahiddür AE,H. 2a Mahabbet:muhibb AE. 3b Lik:- AE,H. 5a ᶜĀlem durur:ᶜalemdür AE. / MURĀDĪ:- M.

191. وله لا زال كهفا للعباد Başlık yalnız A da vardır. 3a Çūn:- M. / geldi:gitti B. 5a Kelāmı:- R. 5b MURĀDĪ:- M, Murād R. Gazel L de yoktur.

192. gazel R de yoktur. / L min başlığı: ومن القائله كرمه الله بعطائه وله طول الله عمره Başlık yalnız L, A da vardır. 1a Hāl durur:hāldür AE,H. 1b Bilgil:bil gel M. 3b Ki: kim AE. 5a MURĀDĪ:- M./ istersen ey:ister isen L. 4a câna:cân u L.

193. gazel R,L de yoktur. وله ايده الله Başlık yalnız A da vardır. 1a Nice:yine M. 4b Derz-i:düzd-i AE,H. 5a MURĀDĪyi:-yi M.

194. وله احكم الله امره Başlık yalnız A da vardır. 1a Bu:çū R. /vahdāt:vahdet R. 1b Saᶜādāt:saᶜādet R. 5a MURĀDĪ:- M.Gazel L de yoktur.

195. gazel R,L de yoktur. وله فرج الله كربته Başlık yalnız A da vardır. 2a Makarr:mukırr AE.

196. ومن لطائف من الانفاس القدسية السلطانية نور الله فؤاده ونال مراده A. اشاراته F. Hezec-i Ahreb-i Mekfūf H. Başlık M,AE,R de yoktur. 2a Mesmūᶜ:memnūᶜ R. 3a Çū:bu R. 3b Pes:bes R. 5a MURĀDĪ:- M,L. / maᶜānī:makāli R.

197. وله قدّ الله ظله Başlık yalnız A da vardır. 1a Perde-i :perde R. 4b Beyāna:yabana AE. 5a Olmaga:olmak A,M,AE,F,H. / MURĀDĪ: - M. 5b Diyen:diyeyin M,AE. Gazel L de yoktur.

198. وله قدس سره Başlık yalnız A da vardır. 4. beyit AE de yoktur. 5a MURĀDĪ:- M. /sözine:sözini R. Gazel L de yoktur.

199. gazel yalnız R de vardır.

200. gazel R de yoktur. من لطائف اشاراته وعوارف اثاره

قدّس الله سرّه العزيز A. و من انفاسه الطّيبة F. Başlık M,AE,H de yoktur. 1a Gelmiş durur:gelmişdür AE. / çün kim:çünki AE, H. 3a Bu:-AE. 3b Ü:ve AE. / bize:- AE. 4a Efkār-ı:inkār-ı AE. 5b Yār-ı dōst:yār AE. 6a Bu gün:be-gün AE. 6b ᶜĀşika:ᶜāşıka AE. / Bu gün:be-gün AE. / dōst:- A. 7a MURĀD:- M. 7b Diler iseñ:dilerseñ A.

201. و له نصره الله على اعدائه A. و من كلمات الرموزة سلّمه الله F. Recez-i Matvi-yi mahbūn R. Başlık M,AE,R de yoktur. 1b ᶜİzzet ile: izzetle F,H,R. / ᶜulādadur:ᶜalādadur A. / intihā-sıfat:intihā-i sıfat AE. 2a Kudüs:kuds M. 3b Hāşa:hāşā AE,R. / k'ola:ki ola AE,R. 4b Eyleyelüm:eyleye R. 5a MURĀD:- M. / Rabbūni:iki AE,H. Gazel L de yoktur.

202. من الحقايق الرّوحانيّة والبوارق النّورانيّة A. سلّمه الله و ابقاه F. Bahr-ı Remel-i Müseddes-i Mahbūn H. Başlık M,AE,R de yoktur. 1a hiç: çün R. 3a Bulmadum:her dem AE. /mislüñ:mislüñi R,L./ ayru kişi:ayruñı AE. 4a Nakilümden:tā kalmadan AE. 5a MURĀDuñ:- M.

203. من اللّوامع النّورانيّة واللّوايح السّبحانيّة A. و من لمعات انواره F. 1a Kendü:kendüde AE. 2a Çünki:- R. 3b Virdi zīnetle zemīne ol zīnet AE,H, روضة من رياض الجنات R. 4a واصل بالثّبات في الاثبات AE,H, Zeyn ile virdi zemīne çün zīnet R. 5a MURĀDĪ:-M, Murād AE,F,H,R. Gazel L de yoktur.

204. من جواهر كلماته الشّريفة وعباراته المنيفة A. و من كلماته اللّطيفة F. Bahr-ı Hezec-i Müseddes-i Mahbūn H. Başlık M,AE,R de yoktur. 1b Kār u:kāv ve AE. 4a Hallākuñ:hallāk A,M,F. 5a Ki:kim AE. 5b MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

205. و له عزّ نصره Başlık yalnız A da vardır. 2a Gayrından ᶜaynın:ᶜaynında gayrın M. 2b Rütbet:tertīb R. 4a Aᶜlā ile:aᶜlā-yile M,AE, aᶜyān ile R. 5a MURĀDuñ:- M. Gazel L de yoktur.

206. و له زاده الله فضائله Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel R,L de yoktur.

207. gazel B,AE,H,R,L de yoktur. و له عمّره الله تعالى Başlık yalnız A da vardır. 3a Enis-i:enisüm A. 18a Oldukda:oldukda A,F. 20a MURĀDĪ:- M.

208. من ضمايم حقايق معارفه و رياض دقايق لطايفه A. و من رشحات فيض سلّمه الله F. Bahr-ı Hezec-i Ahreb-i Makbūz-ı Mahfūf. Veznühü:

Mefᶜûlü Mefāᶜilün Feᶜûlün H. Başlık M,AE,R de yoktur. 2a ᶜĀlemde:ᶜā-
/3a çû:- B. 3b rumûz-ı:rumûz u L.
limde M. 4a Degşürmedi:degişürmedi AE, degşürtdi R. / çünki:ḥabībi
/çünki ḥubb-ı ġayra:ḥubb-ı ᶜayn L.
R. 4b Mihneti:mihnetini AE. 4. ve 5. beyitler arasında AE de 205. gazelin 3. beyti mükerreren yazılmış. Üstelik vezni de buraya uygun değil.

209. وَلَهُ بَشَّرَ اللّٰهُ قَرَارَهُ A. Hezec-i Aḫreb-i Maḳbûż-ı Maḥẕûf H. Başlık M,AE,F,R de yoktur. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

210. Gazel R.de yoktur. وَلَهُ دَامَتْ مَعْدِلَتُهُ Başlık yalnız A da vardır. 1b Ḳılmasun:kalmasun AE. 3aU:ve AE. 3b Ulu rütbet:olur tebbet AE. 4a Zamānuñ:zamānenüñ AE. 4b Oñatca:o gence AE. 7b MURĀ-DĪ:- M.

211. مِنَ الْوَارِدَاتِ الْإِلٰهِيَّةِ وَالسَّانِحَاتِ السُّبْحَانِيَّةِ A. و من انفاس القدسية F. Baḥr-ı Mużāri-i Aḫreb-i Mekfûf. Kemā merr H. Başlık M, AE,R de yoktur. 1a Sûre:LXVII, Āyet:2. 2a Heybetde:heyʾetde R. 2b
/levn:elvân L.
Sûre:XCIII, Āyet:1. 3b Sûre:LXXIX, Āyet:1. 4b Sûre:C, Āyet:1 / Sû-re:LXXIX, Āyet:2. 5a MURĀDĪ:- M. / ḳavlini:ḳavline R. 5b Tesbīḥ-i: tesbīḥ AE. / muḳaddemāt:muḳaddimāt A.

212. وَلَهُ أَدَامَ اللّٰهُ دَوْلَتَهُ Başlık yalnız A da vardır. 1a ᶜIşḳ-ı :ᶜışḳ AE. 1b Seyrān-geh:seyrānuña AE. 2a Maḳarrı:muḳırrı AE. / vü-cūd:vücūda AE. 2b Her dem oldı:oldı her dem AE. / şāh u memleket:şāh -ı milket AE. 5a Dir iseñ:dirseñ AE. 5b MURĀDĪ:- M.Gazel L de yoktur.

213. gazel yalnız R de vardır.

214. وَلَهُ أَعَزَّهُ اللّٰهُ A. و من لمعات انواره F. Müctes̱-i Maḥbûn-ı Maḥẕûf. Kemā merr H. Başlık M,AE,R de yoktur. 1a Çu:çün AE. / ṣādıḳı:ṣādıḳ AE. 1b Sûre:VI, Āyet:XCVI. 2a Mümes̱s̱el:mümes̱s̱il AE. 4a ᶜAlāya:ᶜUlāya AE. /ᶜAlāyile:ᶜUlāyile M. 4b Derecāt:derekāt AE,H,R. / derekāt:derecāt AE,H,R. 5a MURĀDĪnüñ:- M. / Ü:- R. Gazel L de yoktur.

215. وَلَهُ نَوَّرَ اللّٰهُ بِأَنْوَارِ مَعْدِلَتِهِ Başlık yalnız A da vardır. 2a Bu s̱e-bāt: is̱bāt R. 3a Ehl-i:ehli A,M,AE. 4a Ü:ve AE, - R. 4b Sûre:L, Ā-yet:16. 5b MURĀDĪ:- M. 5b Velik:velāki R. / u:- R. Gazel L de yoktur.

216. gazel yalnız R de vardır.

217. وَالْعِلَمِ الْاَشْوَاقِيَّةِ مِنَ الْحِكَمِ الْاَشْرَاقِيَّةِ A. حرف الثاء F. Harfi's-Sā . Bahr-ı Remel-i Müsemmen-i Mahzūf H. Başlık M,AE,R de yoktur. 3b Pes:bes R. 4a Olmak olmag R. 5a MURĀDuñ:- M.Gazel L de yoktur.

218. وَلَهُ زَادَ اللّٰهُ قَرَابَتَهُ A. حرف الجيم Fb Harfi'c-Cim. Bahr-ı Remel-i Müsemmen-i Mahzūf H. Başlık M, AE, R de yoktur. 6a Sen:- F. 2b Ü:ve AE. 3a Yok:çün R. 4b Ulu:olur A. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Gel-gil:gelgıl A,M,F,H,R. Gazel L de yoktur.

219. gazel F,H,R,L de yoktur. وَلَهُ نَالَ مُنَاهُ Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Güc:- A.

220. وَلَهُ خَلَّدَ اللّٰهُ دَوْلَتَهُ Başlık yalnız A da vardır. 2b Külli: R. / Cümle:külli R. 3a Kulūb:kılup AE. 3b Ne:- AE. 4a Ü:ve AE, - R. 4b Yok:- AE,H. 5a Vü: ve AE. 5b MURĀDĪ:- M. / aʿlā:naʿmā AE,H,R. Gazel L de yoktur.

221. وَلَهُ لَا زَالَ مُعِينًا لِلْاِسْلَامِ Başlık yalnız A da vardır. 2b İtdi: İyütdi AE. / iktibāsı:iktibās AE,H,R. 4b Kaldı:kıldı AE. / u:- H. 5a MURĀDĪ:- M.Gazel L de yoktur.

222. وَلَهُ طَيَّبَ اللّٰهُ اَنْفَاسَهُ Başlık yalnız A da vardır. 1b Şal:şal ve AE. / vurur:virür AE. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

223. gazel R de yoktur. وَلَهُ شَرَحَ اللّٰهُ صَدْرَهُ A. للّٰه درّ قائله F. Bahr-ı Müctes-i Mahbūn-ı Mahzūf H. 4a Müʾebbed:müʾeyyed AE. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

224. وَلَهُ زِيدَتْ دَوْلَتُهُ Başlık yalnız A da vardır. 1a Ser-tāc: ser-i tāc AE. 2a Turmagıl durmagıl AE.H. 4b Utar:yeñer A. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Bir:bu R. Gazel L de yoktur.

225. وَلَهُ زَادَ اللّٰهُ شَوْكَتَهُ Başlık yalnız A da vardır. 1b Mihr-i mihr ü R. 2a Eyledi:eylese R. / ʿazab:ʿazib R. 2b Lüʾlü-i:lüʾlüʾ AE. 3b Zād-ı Sad-ı M. 4b Sülāsiyle sitt-i:sülāsi ile R, sülāsiyle sitte A. 5b MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

226. وَمِنْ اَنْفَاسِهِ الشَّرِيفَةِ مِنْ نَسَائِمِ اَنْفَاسِهِ وَلَطَائِفِ اِينَاسِهِ A. F. Bahr-ı Seriʿ-i Matvī-yi Mekşūf H. Başlık M, AE, R de yoktur. 4a Bag ile:bagla AE. / irer:ayrur AE. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

227. gazel yalnız R de vardır.

228. من حقایقه القاطعة و براهینه الساطعة A. و من اسرار خزاینه حرف الحاء

F. Harfi'l-Hā . Bahr-ı Hezec-i Müsemmen-i Sālim H. Başlık M, AE, R. de yoktur. 1a Hālık-ı:hażret-i R. 1b Bābında:yanında AE. 3b İdemez :ideler AE. 4b Melā'ikle kamu:anuñ karşusına R,L,melā'ik ile kamu AE. 5a MURĀDĪnüñ:- M. / ü:ve AE, - R. 5b Halāyık ger:halāyık ger R. Gazel L de yoktur.

229. و له لا زال مكرما و معززا Başlık yalnız A da vardır. 3a Olmış çün:olmışdur M. 4. ve 5. beyitler arasında AE de 228. beytin 4. beyti mükerreren yazılmış. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

230. و له دام ملاذا للانام Başlık yalnız A da vardır. 2b İlhāh:- A,AE. 4b İlhāh:- A,AE. 5a MURĀDĪ:- M. / ü:ve M. 5b Ü:ve AE. Gazel L de yoktur.

231. gazel R,L de yoktur. و له ابد الله دولته A. و من عبارات الغريبة F. Bahr-ı Remel-i Müsemmen-i Maksūr-ı Mahzūf H. Başlık M, AE de yoktur. 2a Sûre:CXII, Āyet:1 2b İftitāh:- A. 3b Ü:ve AE. 5a MURĀDĪ:- M. / çünki:çün kim AE,H.

232. و له نصره الله على اعدائه Başlık yalnız A da vardır. 1a Sûre: LXVII, Āyet:1. 1b Mukırr:makarr A, mukarreb AE. 2b Eşyādan:eşyada R. / fütūh:- A,AE. 3a Pes:bes 5a MURĀDuñ:- M 5b Vü:ve AE. Gazel L de yoktur.

233. من الانفاس القدسية السلطانية نور الله فؤاده ونال مراده A و من لمعات انواره F. Bahr-ı Müctes-i Mahbūn-ı Mahzūf H. 1a İder:ide AE. 1b Emlāk:eflāk A,F. / Sûre:VI, Āyet:XCVI. 2b Vü buldı:virildi A./ ü: - R. 3b Nücūmı:nücūm R. /māhı:māh A. 4a Nukatlar:noktalar M,AE. / Şular ki:şular kim AE, şular mı F. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Efrāh:ifrāh M. Gazel L de yoktur.

234. و له اثار الله برهانه Başlık yalnız A da vardır. 1a Hüsn-i: çün AE. / çün:hüsn-i:AE. 2b Çün:çü R. / Perr:berr AE. 3a Vücūd-ı: vücūd A. / neş'esi:teşnesi AE. /kālıb u:kālıb-ı AE. 3b Bu:bir AE. 4a Muharreki:mahreki AE. / ᶜacib:ᶜaceb R. Gazel L de yoktur.

235. و له بسط الله نور معدلته Başlık yalnız A da vardır. 2a Muᶜayyen ile:muᶜayyenle AE. 3b Sûre:VI, Āyet:96. 4a Memerri:memerr AE. / pes:bes R. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

236. gazel R,L de yoktur. و له ابقى الله مهجته A. و من لطایف انفاسه الشريفة F. Bahr-ı Muzāriᶜ-i Ahreb-i Mekfūf-ı Mahzūf H. Başlık M,

AE de yoktur. 1b İlâhi eyle:ilâhi AE. 6a MURĀDĪ:- M.

237. وله ادام الله ایامه A. حرف الخاء F. Harfi'l-Ḫā. Fi-Baḥrü'r-Remelü'l-Müsemmenü'l-Maḥẕūfü'l-Maḳṣūr H. Başlık M,AE,R de yoktur. 1a U:ve AE. 2a Zi'd-devlete:zū'd-devlete AE,H,R. 3a ḫān :cān AE. 4a Bes:pes AE. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

238. وله دام له النصر والظفر Başlık yalnız A da vardır. 2a Ü:ve AE, - R. 3b Ān ile ānı demde bir ān:cānı medhūş ü ḥayrān A. 4a Bād-bān-ı:bād-bān AE / şevk:ᶜışk AE. 4b Cismini:fülkini AE,H,R,B. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

239. وله دامت عزته A. و من غرائب عبارات اللطيف F. Bahr-ı Muẓāriᶜ-i Aḫreb-i Mekfūf-ı Maḥẕūf. Başlık M, AE,R de yoktur. 3a Ki:kim R. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Sulṭāna:sulṭān AE. Gazel L de yoktur.

240. من نفثات انسه ولمعات قدسه A. و من عجائب اشارات الشريف F. Bahr-ı Hezec-i Müsemmen-i Sālim H. 1b Eyliyemezseñ:eylemez iseñ R. 2a Mıyānıdur mıyān:mıyānı der-meyān AE. 2b Mıyānuñdan:mıyānuñda AE. 3a El-ḥaḳ:ancaḳ AE,H,R,B. 3b Mis̱l-i çarḫ:mis̱lü'l-çarḫ H,R, mis̱l-i ḫarc AE. 5a MURĀDĪ:- M. / pergār:pür-kār AE. Gazel L de yoktur.

241. من الحكم الاشراقية و الكلم الاشواقية A. حرف الدال F. Ḥarfi'd-dāl. Fi-Baḥrü'r-remelü'l-müsemmenü'l-maḥẕūf H. Başlık M, AE,R de yoktur. 1a ᶜĀlem-i:ᶜālemi M. / maṭlabum:ṭalebüm R. / vecd ü vaḥid:vecd-i vaḥīd AE,H,R. 1b Vaḥdetüm:vaḥdetüm oldı:vaḥdete oldum R. / ṭāliᶜ pes:pes ṭāliᶜ M. 2b İseñ:isem AE. 3b Oldukda:olduḳda A,F. 4b Sûre:50, Âyet:30. 5a Çün:pes AE. / İtdüm:idem AE,H,R. 6a MURĀDuñ :- M, Murādī AE. Gazel L de yoktur.

242. وله دام نصره Başlık yalnız A da vardır. 3a Kuṣvā: kuṣūrı AE. 3b Maṭlabında:maṭlabından AE. / ġāyet:dāʾimle AE. 4a Murādum:devāmum R. Gazel L de yoktur.

243. وله اعز الله انصاره Başlık yalnız A da vardır. 3a Eylerem :eyledüm R. / ile:eyle A. 3b Sûre:LXXXV, Âyet:14. 4b Münzelde:menzilde M,AE. 5a ᶜİlm ü:ᶜilm-i A, / ḥikmetden:ḥikmetde AE. / behre-dār :behre-vār A. 5b MURĀDĪnüñ:- M. Gazel L de yoktur.

244. gazel R,Lde yoktur. وله ضاعف الله اجلاله Başlık yalnız A da vardır. 2a Feyz:fazl AE. 3a Eger:ger AE. 3b Hāk:hākı AE. 4b Zebān-ı hāl ü:zamān hāl ve AE. 5a MURĀDĪ:- M.

245. gazel R,Lde yoktur. وله لا زال عليا بلا تمام Başlık yalnız A da vardır. 2a U:ve AE, - H. 3a Kerīm ü:kerīm-i M, kerīm AE,F,H./rahīm ü:rahīm-i M,F,H, rahīm AE. 4a Habīb ü:habīb AE. / şefīc ü:şefīc AE. / tām:tamām AE. 5a MURĀDīden:-den M.

246. gazel R,Lde yoktur. وله نال مراده Başlık yalnız A da vardır. 1a Sûre:VI, Âyet:102. 4b Sûre:II, Âyet:212.

247. gazel R,Lde yoktur. وله رفع الله اعلام دولته Başlık yalnız A da vardır. 1a Sûre:CXII, Âyet:1,2. 1b Sûre:CXII, Âyet:1,2. 2b Sûre:CXII, Âyet:3,4. 3b Vü:ve AE. / sıfātına:sıfāt ile AE. 4a Andan durur:andandur AE. 5a MURĀDĪ:- M. / u:ve AE. 5b Hergiz sened:senden meded M.

248. gazel B,AE,H,R,Lde yoktur. وله نور الله فواده Başlık yalnız A da vardır. 4b Hemm ü şād:hemm-i şād A,M. 5a MURĀDĪ:- M.

249. gazel B,AE,H,R,Lde yoktur. وله طيب الله انفاسه Başlık yalnız A da vardır. 5b MURĀDĪ:- M.

250. gazel yalnız R de vardır. 2b Şehādetde: شهودده R.

251. gazel R de yoktur. وله دام عزه A. ومن شواهد حكمه F. Bahr-ı Remel-i Müsemmen-i Mahzūf-ı Maksūr H. Başlık M,AE de yoktur. 2b Muhammer:mahşer A. 4a Özin:rūzın A. 5a MURĀDun:- M.

252. وله مد ظله Başlık yalnız A da vardır. 1a Suncını:sancatı A,AE. 1b Sācid ile tā:sācidle AE. 4b Safhasına:safhasında AE. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Olana:oluna A. Gazel L de yoktur.

253. وله دام سلطانا Başlık yalnız A da vardır. 2a Zāhirle gelüpdür:zāhire geldi R. 3b Fazīletle:fazīletde R. 5a MURĀDĪ:- M. / al:ol AE. Gazel L de yoktur.

254. وله بارك الله فيه Başlık yalnız A da vardır. 1a Ü:ve AE. 3a Fem-i:fehm-i AE. 5a Alasın:anasın R. Gazel L de yoktur.

255. gazel B,AE,H,R,Lde yoktur. وله مد الله ظلال رافته Başlık yal-

nız A da vardır. 4a Sûre:XCIII, Âyet:1. 5a MURĀDĪ:- M.

256. ومن جوهر A. من لطايف اسراره وعوارف آثاره حكم سلّي الآله F. Bahr-ı Recez-i Müsemmen-i Matvî-yi Mahbûn H. Başlık M,AE,R de yoktur. 1b İçün:çün AE. 2a Dîde-i:dîde M,H, dîde gèr AE,R. 3a Dil:- AE. 3b Olursañ:olursam AE. 4a Sûre:CXII, Âyet:3 / kimseyi:kimse AE. 5a MURĀDÎde:- M. / hadd-i:hadd ü M,R. Gazel L de yoktur.

257. gazel yalnız R de vardır. 1b Sûre:CXII, Âyet:1. 2a Sûre: LXXXV, Âyet:22. Hazîne(ye):hazîne R.

258. وله از تقمت اعلام دولته A. ومن نوادر الفاظه F. Münserih-i Matvî-i Mekşûf H. Başlık M,AE,R de yoktur. 1a Olınup:olınur R. 1b Pes:bes R. 5a MURĀDĪ:- M. / añla:diñle M. Gazel L de yoktur.

259. ومن كلمات الطيّب A من نتايج انفاسه الشريفة ولوايح افكاره المنيفة F. Bahr-ı Müctes-i Mahbûn-ı Mahzûf H. 1b Eyledi:bildi AE. Başlık M, AE,R de yoktur. 2a Eyledi:bildi AE. 4a Garaz:ʿaraz H. 5a MURĀDĪ:-M. Gazel L de yoktur.

260. gazel R,L de yoktur. وله خلدت سلطنته Başlık yalnız A da vardır. 1b Ziyāde:ziyād AE. 4a Sûre:XXXVI, Âyet:58. 4b bunda:buna B. 5a MURĀDĪ: M. 5b İder demi ile:iderdi mi eyle AE.

261. gazel R,L de yoktur. وله لا زالت شموس دولته طالعة Başlık yalnız A da vardır. 1a Meʾāl-i:maʿāl-i AE,H. 2a Hubbü'l-:habîbü'l- AE. 4b Añla:anuñla AE. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

262. وله اسعد الله تعالى Başlık yalnız A da vardır. 1b Hayāl-i :kemāl-i M. 2a Çün:çü R. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Misāl-i:meʾāl-i R.

263. gazel yalnız R de vardır. 1b (Ol):- R.

264. من غرائب A. من جواهر كلماته الشريفة وزواهر عباراته المنيفة الفاظه المرغوبة F. Bahr-ı Hezec-i Müsemmen-i Sālim H. Başlık M, AE,R de yoktur. 1b Sûre:LXVIII, Âyet:1. / ile:eyle AE. / Sûre:II, Âyet 1. / Sure:XL, Âyet:1. / Sûre:XXXVI, Âyet:1. / Sûre:XXXVIII, Âyet:1. 2b Sûre:LIII, Âyet:1. 2b Sûre:LIII, Âyet:4. / toğrıyı:tugra-i A, toğrı AE, toğrı pes R. 3a Nasr:nasrün R. /Sûre:CX, Âyet:1. 3b Nikmet:nikmet-i M,AE. / idüp:- AE. / Sûre:CXI, Âyet:1. / تبّت ile:tebeyyünle AE. 4b Sûre:I, Âyet:1. 2a olmadı nutkı:oldı çün nutkı B. Gazel L de yoktur.

265. gazel R,L de yoktur. من الحقايق الروحانية والبوارق النورانية A. وله سلّم الله F. Bahr-ı Muzāriᶜ-i Ahrob-i Mekfūf H. Başlık M,AE de yoktur. 1b Pāyān ile:pāyānla AE. 4a Diye:doyar AE,F. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Bir dem anı eyle ya ehad:eyle anı bir dem ey ehad M, bir dem anı eyle ey Hudā AE.

266 من رشحات أقلامه الشريفة و نفحات ألفاظه اللطيفة A, ومن ألفاظه المباركة F. Bahr-ı Hezec-i Müseddes-i Mahzūf H. Başlık M, AE, H de yoktur. 1a Oldı Zāhir:zāhir oldı M. 1b Dīndi:döndi R. 2a Müʾebbed :müʾeyyed AE,H. 3a Mā-i:mā vü R. 3b Müʾeyyed:müʾebbed AE,H. 4b Küdūret:küdret AE. / andan:anda R. 5a MURĀDa:- M, Murādī AE. / peş:bes R.

Gazel L de yoktur.

267. gazel yalnız R de vardır.

268. gazel yalnız R de vardır.

269. gazel R,L de yoktur. من جملة كمالاته الزاهرة و حالاته الباهرة A. من لطائف كلماته F. Bahr-ı Remel-i Müseddes-i Mahzūf H. Başlık M,AE de yoktur. 2a ᶜUzv:ᶜuzv-ı M. 5a MURĀDuñ:- M.

270. gazel B,AE,H,R,L de yoktur. من الواردات الإلهية والسانحات السبحانية A. وله عمّره الله F. Başlık M de yoktur. 4a Sûre:XL, Âyet:16.

271. من محاسن كلماته العلمية و المعاني الحكمية A. مناجات F. Bahr-ı Hafīf-i Müseddes-i Mahbūn-ı Mahzūf H. Başlık M,AE,R de yoktur. 1a Külli:küllü M,AE. 1b maᶜbūd:mevcūd R. 2b Rahīm ü:rahīm AE,H,L. 4a Artur ey:artura M. 5a MURĀDuñ:- M. / ola:olsa R. 3b sücûd her eşyâ:her eşyâ sücûd L.

272. وله لا زال متمتعا بالسعد والاقبال Başlık yalnız A da vardır. 1b Cümleten:cümle AE. / gönülden:tevekkülden AE. 2a Ü:- R. 3b Hiç: - H, ehl-i R. 3b Ol durur çünki fātihü'l-elvād AE,H, Ol durur çünki fātih (mısra ın "..ü'l-elvād" kısmı yazılmamış.) A. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Zamānede:zamānda A,F,H. 4b Ol durur fâtihü'l-elvâd B. /müyesser durur:müyesserdür, ol B.

273. وله ابقاه الله تعالى Başlık yalnız L,A da vardır. 2b İrgürsin:irgür sen A. 4b Cümleden şerᶜi hikmet:cümleten hükmi şerᶜi R. 5a MURĀDuñ:- M. L de ki başlık: وله مدّ ظلّه 1b ismini:ismin L. 3b samed: hamd L. 4b cümleden:cümleten hükmin L.

274. من فوائح كلماته و لوايح عباراته A. حرف الدال F. Harfi'z-Zāl. Fi-bahrü'r-Remelü'l-Müseddesü'l-mahzūf H. Başlık M,AE,R

de yoktur. 2b Pes:bes R. 3a Zulmetdenzulmetde M. 5a Sen:ey AE, pes R.
Gazel L de yoktur.

275. gazel yalnız R de vardır.

276. gazel R de yoktur. مِنْ جَوَاهِرِ تَحْرِيرَاتِهِ وَ زَوَاهِرِ تَقْرِيرَاتِهِ A.

حرف الرّاء F. Harfi'r-Rā . Fī-bahrü'l-hezecü'l-müsemmenü's-sālim H.
Başlık M,AE de yoktur. 2b İster:- A. 4a Okunazven:okunazdan AE. şunuñ:şularuñ L.

5b MURĀDĪ:- M.

277. وَ لَهُ قُدِّسَ عُمْرُهُ Başlık yalnız R de vardır. 4a Rūhum:rūh-ı AE,H, - R. 5a MURĀDuñ:- M. / mecāz:muhāl A. 5b Ki her bir noktası añlanmaga ʿömr-i cāvidān ister M.(M'de bu mısrâ diğer nüshalara nisbetle 278. gazelin 5b mısrâ'ı ile yer değiştirmiştir.)

278. وَ لَهُ اَفَاضَ اللّٰهُ مِنْ بَرَكَاتِهِ Başlık yalnız A da vardır. 1b Virüp:varup R. yağmaya:naʿmâya L. 2a Tutdı:tuydı R. şemīmin:şemmeyn L. 2b Virüp:vurup R. 5a Añlar kelāmı:R. / noktası:noktasın R. 5b Çū bir nokta vü harfi nice biñ tercümān ister M. (M'de bu mısrâ diğer nüshalara nisbetle 277. gazelin 5b mısrâ'ı ile yer değiştirmiş olarak yer almaktadır.) / ister:- R.
Levāyih-i Tayyibedeki başlık: اللهم ارع الشيا عزالوصين بعزتك

279. وَ لَهُ ضاعف اللّٰه اجره Başlık yalnız A da vardır. 1b Hidāyetdür:hidāyet R. 2b Naʿmaya:yağmaya A. 5a MURĀDuñ:- M.

280. وَ لَهُ وَ نَفَعَهُ اللّٰهُ Başlık yalnız A da vardır. 1b Çāre vü:çāre-i M. 2b VÜ:ve M. 4a Görem:gözüm R. 4b Hᵛābum:hānum R. 5a MURĀDuñ:- M. 3b hûrşîd-veş:hûr-veş L. 4a ol dil-ârâmuñ:ola dil-ârânuñ L.

281. وَ لَهُ لَا زَالَ مُوَفَّقًا Başlık yalnız A da vardır. 3b Pāyende:pā-bende F,H. 4b Muʿallālar:muʿallādur AE,H. 5b MURĀDĪ:- M.

282. وَ لَهُ حَفِظَهُ اللّٰهُ Başlık yalnız A da vardır. 2b Söyler:(بِلِر) R. 4a Egerçi:gerçi AE,H. 4b Oları:cihānı AE,H. 5a MURĀDuñ:-M.
Gazel L de yoktur.

283. وَ لَهُ يَسَّرَ اللّٰهُ امَالَه Başlık yalnız A da vardır. 3a Mest ü:mest-i AE,H. 5a MURĀDuñ:- M.Gazel L de yoktur.

284. وَ لَهُ صَانَهُ اللّٰهُ Başlık yalnız A da vardır. 1a Kadr-i:kadr ü AE,M. 1b Ü:- R. 2b Biz:ben R. /lafz-ı:lafz u M,R. 3a Ezelde:ezelden R. / lisānum:lisān-ı M. 5a MURĀDīnüñ:- M.Gazel L de yoktur.

285. وَ لَهُ كَانَ اللّٰهُ حِصْنَهُ Başlık yalnız A da vardır. 2a Hānum:cānum M. 5a Eger kim ʿārif-i rāh-ı hakīkat olmag istersen R. 5b MU-

RĀDĪnüñ:- M. Gazel L de yoktur.

286. وله لا زالت انوار عزه ساطعة Başlık yalnız A da vardır. 1a ᶜAceb bir:ᶜacāyib AE,R. 1b Varmaz:varımaz AE. 3a Mukbil:mukdim R. 4a Māha:māhdan R. / virür:virdi R. / şemsi:mihr şemᶜi R. 5a Üstine:olana R. 5b MURĀDuñ:- M. / mükerrerdür:(مكررر)R. Gazel L de yoktur.

287. وله اعانه الله Başlık yalnız A da vardır. 2b İlâhından:ilâhīden R. 4a Ezberle:ezber R. 4b Görinen:görinenler R. 5b MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

288. وله امنه الله Başlık yalnız A da vardır. 1a Bir rūy-ı:ber-rūy-ı A. 2a Ḥakaᵓıkda:ḥakāᵓıkdan R. 4a Enverdür:enverden R. 5a MURĀDĪnüñ:- M. 5b Mukadderdür:muḳaddemdür R. Gazel L de yoktur.

289. وله صانه الله Başlık yalnız A da vardır. 2a Fānīye: (پر فانى) R. 2b Evṭandur:izᶜāndur M. 3a Vāhiddür:vāhid durur R. / pes:- R. 4a U:- R. 4b Yahşi izᶜāndur:yahş evṭandur AE,H, nass-ı Kurᵓāndur R. 5b MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

290. وله حرسه الله Başlık yalnız A da vardır. 3b Sitti: sitt H. / cihānumdur:cinānumdur A. 4a Ey:- AE,H. 4b Halkuñ:ismüñ A. 5a MURĀDuñ:- M. Gazel L de yoktur.

291. وله وفقه الله لما يحب و يرضاه Başlık yalnız A da vardır. 4a Ḥüsn-i :hüsn ü R. 4b ᶜAcāyib:ᶜaceb bir M. 5a Muᶜammādan:muᶜammādur A. / cemāli:cemāl-i AE. 5b MURĀDuñ:- M. Gazel L de yoktur.

292. وله دام سعده Başlık yalnız A da vardır. 2a ᶜAkl-ı evvel:evvel-i ᶜakl R. 3a Hayāt-ı cāvidān buluṗdur işbāt-ı taᶜayyünde R, / āşiyānında:āşiyānından AE. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Nāmı:nām u R. Gazel L de yoktur.

293. gazel RLde yoktur. وله دام فضله Başlık yalnız A da vardır. 2a İn:ān AE. 5a MURĀDĪ:- M.

294. gazel RLde yoktur. وله اعانه الله على مراده Başlık yalnız A da vardır. 2b Ṣafā içün:ṣafāyiçün 7a MURĀDĪ:- M.

295. gazel RLde yoktur. وله من الله بطول بقائه Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M.

296. gazel RLde yoktur. وله اوصله الله الى مراده Başlık yalnız A

da vardır. 1a Hayātuñ:hayātum M. / ḥayātumdur:ḥayātuñdur M. 5a MURĀDĪ:- M. / elif ü dāl:elif ü dālı A, elf-i dāl F,H.

297. gazel R,Lde yoktur. وله كثر الله خيره Başlık yalnız A da yoktur. 1a Şey'e:şey'i AE,H. 3a Sûre:XXXIX, Âyet:68. 5a MURĀDĪ:- M.

298. gazel R,Lde yoktur. وله نشر الله صيت معدلته Başlık yalnız A da vardır. 4a Müberrā oldı:müyesser olmadı AE. / cümle:- AE. 5a MURĀDĪ:- M. / maḥsūsātı:maḥsūsātı A. 5b Yār:bār AE.

299. gazel R,Lde yoktur. وله اشرقت شموس سلطنته الى يوم القيام Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M.

300. وله زيدت مهابته Başlık yalnız A da vardır. 1a Ki:kim AE,H,R. 2a Aglayasın:añlayasın A. 3b Eşküñ:işüñ AE,H. / bu demdür:budur dem R. 4a Ki:kim AE,H,R. / gamdan:gamda R. 5. beyit M de yoktur.

301. gazel R,Lve M de yoktur. وله اضاء الله كواكب جلاله Başlık yalnız A da vardır. 1b İksīr-i:añıser AE. 4a Ol meşgūl:meşgūl ol AE.

302. gazel M,Lve R de yoktur. وله اعز الله جنده Başlık yalnız A da vardır. 4a Beyānı:beyān ey A.

303. gazel M,Lde yoktur. وله ادام الله ارشاده Başlık yalnız A da vardır. 1b ʿAyān-ı:ʿayān AE. 2b Sûre:LXXXIX, Âyet:15. 3a Kanı:katı R. / dīde-i:dīde H. 4a Gel:- R. 5a İtmez:iden A, - F. 5b ما عرفنا 'dur: ما عرفنا dir AE. / olsun mı:olsun vü R.

304. gazel M,Lde yoktur. وله اسبل الله فيضه عليه Başlık yalnız A da vardır. 3a İtse:iste R. / ebr-i:arż-ı R. 3b Arż-ı:ebr-i A. / Biter:yiter R. 4a Yoluna:bu bu ki R. / pes:bes R. 4b Naẓardan:naẓardur R. / ẓāhir-i:ẓāhir ü A. / merātibdür:merātib-i R. 5a MURĀDuñ:Murāduñı AE.

305. وله دامت رافته Başlık yalnız A da vardır. 1b Vücūd-ı:vücūd AE. 1. beyit M de yoktur. 2a Sebāt-ı ḥayret-i:sebātı ḥayreti A. 2b İtse:iste R. 3a Mazhar:müzhir A, bildüm R. 4a Muhakkik:Muhakkak AE. / sordum: sor dem AE. 4b Bula:yola A. 6a MURĀDĪ:- M.

306. وله مد الله طناب دولته Başlık yalnız A da yoktur. 1a Görmi-

şemdür:gezmişemdür AE. 3a Kaᶜrında:kaᶜrından R. 4b Mest:meyyit AE. / olmadı:uydı R. 5a MURĀDĪnüñ:- M. Gazel L de yoktur.

307. gazel R,L de yoktur. وله جمع الله شمله Başlık yalnız A da vardır. 2a Pāyumda:yanumda M, pāyemde A. 2b Ferāgamdur:ferāgam AE,H. 5b MURĀDĪ:- M.

308. gazel R,L de yoktur. وله لا زالت اغصان دولته نضرة Başlık yalnız A da vardır. 3b Türāb-ı:türāb AE. 4a Hüsn-i:hüsn ü A. 4b Mevt-i:mevt AE. 5a MURĀDĪ:- M. / didügi:dideñi A.

309. gazel R,L de yoktur. وله خصه الله بعنايته Başlık yalnız A da vardır. 4a Pes:bes A. 4b Birde:bizde AE,H . 5a Yümn-i:ᶜayn-ı AE. / çeşmeñ:çeşmüñ AE.

310. gazel R,L de yoktur. وله دام مجده Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M.

311. gazel R,L de yoktur. وله فضّل الله مرامه Başlık yalnız A da vardır. 3a Ahfāsın:ihfāsın A. 4b Sûre II, Âyet:255. 5b Aña sen: añılsın M. la dünyâ:dünyâda B.

312. gazel R,L de yoktur. وله زين بوجوده الدنيا Başlık yalnız A da vardır. 1b Bī-kerān:bī-girān AE. 4a Virmiş:urmış AE. 5b MURĀD:- M.

313. وله وفقه الله Başlık yalnız A da vardır. 2a Cāna: cānum AE. 2b Ki ol:evvel R. 4b Bil:ger R. 5b Ü:- M,F,H,R. Gazel L de yoktur.

314. gazel R,L de yoktur. وله نصره الله بتأييده Başlık yalnız A da vardır. 1b Kürsi:kürsī M. / Sûre:LIII, Âyet:9. / mekānum:mekānı M. 2b Sûre:XCIV, Âyet:5. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Muhakkakdur:muhakkikdür AE.

315. gazel B,AE,H,R,L de yoktur. وله لا زالت اثمار دولته يانعة Başlık yalnız A da vardır.

316. gazel B,AE,H,R,L de yoktur. وله صينت الممالك بعدله Başlık yalnız A da vardır. 5b MURĀDĪ:- M.

317. gazel B,AE,H,R,L de yoktur. وله زاده الله كرامة Başlık yalnız A da vardır. 5b MURĀDĪ:- M.

318. gazel B,AE,H,R,L de yoktur. وله لا زالت دولته مشيدة Başlık yal-

nız A da vardır. 2b Ol:- A / hâl:al 5a MURĀDĪ:- M.

319. gazel B,AE,H,R,L de yoktur. وله حرسه الله مجده Başlık yalnız A da vardır.

320. gazel yalnız R de vardır.

321. gazel yalnız R de vardır.

322. gazel yalnız R de vardır.

323. من درر غرر انشائه وازهر زهر ابكاره A. ومن انفاسه الشريفة F. Bahr-ı Remel-i Müsemmen-i Mahzūf. Veznühü:Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilātün Fāʿilün H. Başlık M,AE,R de yoktur. 3a Yār:bār H, bāz R. 4b Misk:müşk H. 5a Ey MURĀDĪ:- M. 1b izhâr:ezher L.

324. gazel R,L de yoktur. وله لا زال مذكورا بحسن السير Başlık yalnız A da vardır. 5a Ey MURĀDĪ:- M.

325. وله لا زال مشكور الفعال Başlık yalnız A da vardır. 1a ʿışkumı:ʿışkı L 3a Virür:virüp H,R. / taʿlīm:taʿzīm AE. 2a ol:dil L. 2b o pinhân:vü nihân B. 4a Yārdan:yār R. 5a MURADĪnüñ:- M. 3a virür:virüp B,L.

326. وله سرّ مدى الدهر Başlık yalnız A da vardır. 2b Gelmeyince:olmayınca R,L. 4a Ki:kim AE,R. / ola ṭarīk:lāyık ola M. 5a MURĀDĪ:- M. / Bu Murādī (قلوكى) kul igen itdün R.

327. وله سار بذكره الركبان Başlık yalnız A da vardır. 2b Līk:lāki R. / yanar:nisār A. 3b İder:idüp R. 5a MURĀDuñ:- M.

328. وله ابقاه الله الى يوم القيام Başlık yalnız A da vardır. 3b Hakīkatden:hakīkatde M,R. 5b MURĀDuñ:- M. 1a dürlü:- L.

329. وله زاد الله سطوته Başlık yalnız A da vardır. 3a Pes:bes A, sen R. 4b Hem:hem gāyetde hem R. Gazel L de yoktur.

330. gazel R,L de yoktur. وله لا زال مؤيدا من عند الله Başlık yalnız A da vardır. 1b Sûre XXXVI, Âyet:82. 2b İle:ise AE,H. 3b Dūrdür:dūr durur AE. / Vücūd-ı lā-mesel:vücūdı lā-misāl AE. 5a MURADuñ:-M. 5b ʿİndehu:ʿaynda AE. / mesrūrdur:mesrūr durur AE.

331. وله دام له النعم Başlık yalnız A da vardır. 2b Hay u:āy M. 4b İşde:işdür M,AE,R. 5a MURADĪnüñ:- M. / diñlegil:diñle gel A. 5b ʿĀşıklarda:ʿāşıkda R. işde:işdür L. Gazel L de yoktur.

332. وله عافاه الله Başlık yalnız A da vardır. 1b Temennāsındadur:temāşāsındadur AE. 3a Kudret yediyle:hatt-ı yed ile R./ kudret:- L. 4a şükr-i âlâsındadur:şükr illâ sendedür L.

4a İster:eyler R. 6a MURĀDĪ- M.

333. وله لا زال الظفر من اعوانه Başlık yalnız A da vardır. 3a Ḥakīm: ḥikem R. 3b Mürġ-i mā vü:mürġ ü māhī R. 5a Al saña:saña al R. 6a MURĀDĪnüñ:- M. 2a iḥtiyâc:iḫtiyâr B. 3b mâ:mâh B. 5a bi'llâhi:mâye-i

334. gazel R,L de yoktur. وله ادام الله عزه Başlık yalnız A da vardır. 1b Dürr ü:dürri vü AE. 4a Vü:ve M. 5b MURĀDĪ:- M.

335. وله شرّف الله بوجوده العالم Başlık yalnız A da vardır. 1b Pes:bes A. 4a Ṣufūf:ṣunūf H. 5a MURĀDuñ:- M. / atma:itme A. 5b İmiş:- R.

336. وله دام ناشر العدل والاحسان Başlık yalnız A da vardır. 1a Varam: virem A. 5b MURĀDĪ:- M. / kendin ne zībā:ne zībā kendin AE.Gazel L de yoktur.

337. وله بلغ الله الى اقصى مراتب السعادة Başlık yalnız A da vardır. 1b Cānın: cān AE. Bu gazelin ikinci beytinden îtibâren AE'de 39 varak (337. gazelin 2. beytinden 544. gazele kadar),yânî 149 gazel mükerreren yazılmış. Bu kısımdaki farklılıkları AE1 şeklinde göstereceğiz. 1. beyit AE1 de yoktur. 5a MURĀD:- M. Gazel L de yoktur.

338. وله كان الله له Başlık yalnız A da vardır. 2a Sırrumda ben:sırrında biz AE, sırrumda biz AE1, seyrümde ben:H. 2b İdüp: olup AE,AE1. 3a Pes:bes A, kim M. 5a Fiʿli:fiʿl-i M. 5a MURĀD:- M. 5b ʿAynı:ʿayn-ı M,H. Gazel L de yoktur.

339. وله حقق الله آماله Başlık yalnız A da vardır. 2a Oldur: odur R. / aṣl-ı:aṣlında AE,AE1,H,R. / Sûre:XXXVI, Âyet:82. 4a Milk-i :meslek-i R. /ʿizzetde durur:ʿizzetdedür R. 4b Keṣret ü:keṣret-i AE, AE1,H,R. 5a MURĀDuñ:- M. Gazel L de yoktur.

340. وله رفع الله قدره Başlık yalnız A da vardır. 3b ʿArş u: ʿArş-ı AE1. 4a Sûre:XXXVI, Âyet:82. 5a MURĀDuñ:- M. / ʿulyāsını: aʿlāsını R. Gazel L de yoktur.

341. وله لا زال مطاعا للانام Başlık yalnız A da vardır. 1b Eyle gel:eylegil M. 3a Gel:- AE. 5a MURĀDĪnüñ:- M. 5b Söyledükçe:söyledukça A. Gazel L de yoktur.

342. وله سعد جده Başlık yalnız A da vardır. 2b Münkirin-i:münkirini A,AE,AE1,münkirīnün R. 4b Degüldür:degül AE,AE1,H

343. وله أدام الله نصره Başlık yalnız A da vardır. 1a Hemrehüm:hem-reh hem R. 2a Başdukda:basdukda A,F. /ᶜAnş u Ferş u:ᶜArş Ferş R. 2b Vechüm:vechüñ AE,AE1,H. / u:- R. 3b ᶜAyn-ı:kalb-i R. 5b MURĀDuñ:- M. Gazel L de yoktur.

344. gazel R de yoktur. وله أقرّ الله عينه Başlık yalnız A da vardır. 1b Nūr-ı:- AE,AE1. 3a Vechi:vech-i A. 4b Ḥabāb:ḥisāb AE,AE1. 5a MURĀDĪ:- M.

345. وله خصّ بالنجح والظفر Başlık yalnız A da vardır. 1b Ü:- R. 2a Urduñsa:vurduñsa AE,AE1.H./yire:bize AE,AE1. 3. beyit AE1 de yoktur. 5b MURĀDuñ:- M. Gazel L de yoktur.

346. وله لا زال عدله مبسوطا Başlık yalnız A da vardır. 1b Eser:haber R. 4b U:- R. 5a MURĀDİnüñ:- M. 5b V'allâhi:var ise A. Gazel L de yoktur.

347. وله صنا عفى الله نعمته Başlık yalnız A da vardır. 2b Mürebbidür:nezlidür AE,AE1,H. / maḥallī:muḥalli A, mücelli R. 3a Sûre: XXXVI, Âyet:82. 2b Āḫırda:āherde M. / Sûre:II, Âyet:97. 4a Sûre: XCIII, Âyet:1. / sırları:svzleri M,AE,AE1,H. 4b Sırr-ı Esrā:ser-seri AE,AE1,H. / sırrın:seyrin M,F. / Sûre XVII, Âyet:1. 5a MURĀDİnüñ:-M. Gazel L de yoktur.

348. وله زال راشدا مريدا Başlık yalnız A da vardır. 1a Çıkdukda:çıkdükde A,M,AE,AE1,F,H,B./ imᶜān:izᶜan R. 1b Virilüp:dizilüp R. 2b İtdiler:idiler R. 5a MURĀDuñ:- M. /sözleri:sözlerin R. Gazel L de yoktur.

349. وله سهّل الله له الأمور Başlık yalnız A da vardır. 1a Hikmet ü:hikmet-i AE,AE1,H,R. 5a MURĀDuñ:- M. 5b Kim:- R. Gazel L de yoktur.

350. gazel R,L de yoktur. وله هوّن الله له كل شئ Başlık yalnız A da vardır. 3a Kimisini:kimini AE,AE1. 5a MURĀDİnüñ:- M.

351. gazel R,L de yoktur. وله دامت سلامته Başlık yalnız A da vardır. 1a Kim:ki AE,AE1,H. 2a Eylegil:eyle gel A. 5a MURĀDĪ:-M.

352. gazel R,L de yoktur. وله دامت سعادته Başlık yalnız A da vardır. 5b MURĀDĪ:- M.

353. gazel R,L de yoktur. وله بسط الله عدله Başlık yalnız A da vardır. 1a Bu dem:dünyā AE,AE1,H. 3b Münkerāt-ı:münkirāt-ı AE,AE1. / vü:ve AE,AE1. / eyle gel:eylegil M. 5a MURĀDĪ:- M.

354. gazel RLde yoktur. وله زين بوجوده الدنيا Başlık yalnız A da vardır. 2b İdüp:ider A. 5a MURĀDĪ:- M. / eyle gel:eylegil M. / Senden:sende AE,AE1.

355. gazel RLde yoktur. وله دام عزه Başlık yalnız A da vardır. 2a Sende:senden A.

356. gazel RLde yoktur. وله نفع الله ببركته Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M.

357. gazel AE1,RLde yoktur. وله حرس الله مجده Başlık yalnız A da vardır. 3a Bihār:buhār AE. 4b Sûre:XXXIX, Âyet:71. 5a MURĀDa:- M. 5b Tār ü:tār AE,H. / tār ü:tār A,AE,H.

358. gazel AE1,RLde yoktur. وله سلمه الله Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Sûre:CXII, Âyet:1.

359. gazel RLde yoktur. وله احسن الله اليه Başlık yalnız A da vardır. 2a Melāmet:nedāmet M. 4a Ġayrıyı:ġayrı H. 4b Çeşm-i: cism ü M. / andan:anda M,AE.

360. gazel RLde yoktur. وله طال بقاه Başlık yalnız A da vardır. 1b Melālet:melāmet M. 2a Müʾeddā:müʾeddī A,M. / sırların: serlerin A. 5b Yañıldı:yā geldi A.

361. gazel RLde yoktur. وله طول الله عمره Başlık yalnız A da vardır. 1a Hālet-i:hālet ü AE,AE1. 3b Gibi:bigi M. 4b Gülden: gilden A. 5a MURĀDĪ:- M.

362. gazel RLde yoktur. وله لا زال كهفا للعباد Başlık yalnız A da vardır. 1a Mehbit-i:muhbet-i AE,AE1. 3b Kılduklarī:kıldükleri A, F. 4a ʿUrve-i:ʿurve F. /Sûre:II, Âyet:256. Mermey:merʿā AE,AE1. 6a MURĀDa:- M.

363. gazel RLde yoktur. وله فرج الله كربته Başlık yalnız A da vardır. 2a Cihāndan:cihānda AE,AE1. 2b Günc-i:genc-i AE. 4a ʿĀlem-i:ʿālemi AE,AE1. 5a MURĀDĪ:- M.

364. gazel RLde yoktur. وله ايده الله Başlık yalnız A da vardır. 1b Ol:- A. 2a Günc-i:genc-i AE. 5a MURĀDĪnüñ:- M. 5b Ola:olsa A.

365. وَلَهُ أَحْكَمَ اللهُ أَمْرَهُ Başlık yalnız A da vardır. 1b Oldı: - R. 2b Nideler: bendeler AE. 3a Zāhid ü: zāhid-i AE, AE1, H, F, R. 4a Mahmūr: mahmūd R. 5a MURĀDĪ: - M. Gazel L de yoktur.

366. وَلَهُ مَدَّ اللهُ ظِلَّهُ Başlık yalnız A da vardır. 1b Ala gör: alasın AE. 5b Gider: nider. Gazel L de yoktur.

367. gazel R,L de yoktur. وَلَهُ قُدِّسَ سِرُّهُ Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪye: - M. 5b Ka^{c}be vü: Ka^{c}be ve M.

368. وَلَهُ عَزَّ نَصْرُهُ Başlık yalnız A da vardır. 1a Mekān-ı: mekānı M. / pes: bes R. 2b Kimisi: kimi R. 3b İmzādadur: ma^{c}nādadur R. 4a Bu: bir AE. 4. ve 5. beyitler R de yoktur. 5a MURĀDĪ: - M. / sıçradı: seçerdi AE. Gazel L de yoktur.

369. gazel R,L de yoktur. وَلَهُ زَادَ اللهُ فَضَائِلَهُ Başlık yalnız A da vardır. 3a Murād: AE, AE1, H. 5a MURĀDĪden: - M. / ile: eyle AE, AE1. 5b İle: eyle AE, AE1.

370. وَلَهُ عَمَّرَهُ اللهُ تَعَالَى Başlık yalnız A da vardır. 3b Arada: aradar R. 4a Māh: āh R. 5a Vü: ve M. 5b MURĀDĪ: - M. Gazel L de yoktur.

371. gazel R,L de yoktur. وَلَهُ بَشَّرَ اللهُ مُرَادَهُ Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ: - M.

372. gazel R,L de yoktur. وَلَهُ دَامَتْ مَعْدِلَتُهُ Başlık yalnız A da vardır. 2b İnkişāfından: inkişāfında AE. / kılmaz: kalmaz A. 4a Pes: - AE, AE1. 5a Dinlegil: dinle gel AE.

373. وَلَهُ أَدَامَ اللهُ دَوْلَتَهُ Başlık yalnız A da vardır. 2b Ü: - R. 4a Ġayrından: ġayrından AE, AE1. / Sırr: sırrı M, AE, AE1. 4b ^{c}Işkı: ^{c}ışkuñ R. 5a MURĀDĪ: - M. Gazel L de yoktur.

374. gazel R,L de yoktur. وَلَهُ أَعَزَّهُ اللهُ Başlık yalnız A da vardır. 1a Cām-ı: şevk-i AE, AE1, H, B. 2a Ġarka-i: ġarka F. 5a MURĀDĪ: - M. 5b Sûre: VI, Âyet: 73.

375. gazel R,L de yoktur. وَلَهُ مَنَّ اللهُ بِأَنْوَارِ مَعْدِلَتِهِ Başlık yalnız A da vardır. 1b Ü: ve M. 4a Safha-i: sahfa-i AE, AE1.

376. gazel R,L de yoktur. وَلَهُ زَادَ اللهُ قُرْبَانَهُ Başlık yalnız A da vardır. 1b İste gel: istegil M. 3a Seri: seyri AE.

377. وله نال مناه Başlık yalnız A da vardır. 2b Lik: laki R. / Sure:XVII, Ayet:1. 3a Gerçi:girye R. 3b Ü:- R. 4a ᶜÖrfe: turuka R. 4b dil-teşnenüñ:bī-çārenüñ R. 5b MURĀDĪ:- M. / bunı:seni R. Gazel L de yoktur.

378. وله لا زال معينا للاسلام Başlık yalnız A da vardır. 1a Nā-gūyā:bī-gūyā AE,AE1,H,R,B. 2a Muhal-ender muḥal:mahal-ender mahal AE, AE,M. 3a Rāfiᶜ-i:vākiᶜ-i AE,AE1, dāfiᶜ-i R. / eylese:ile R. 4. beyit M de yoktur. 4a Bir:- R. 4b Kelāmında:kelāmından R. 5a MURĀDĪ: M. Gazel L de yoktur.

379. gazel R,L de yoktur. وله خلد الله دولته Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDuñ:- M. 5b ᶜĀlem-i:ᶜālem ü AE. / şām u:şām-ı AE, AE1,H.

380. gazel R,L de yoktur. وله طيب الله انفاسه Başlık yalnız A da vardır. 1a Gezer:güẕer AE,AE1,H. 1b Gezer:güẕer AE,AE1,H. 2b Gezer:güẕer AE,AE1,H. 3b Kalmaz:kılmaz AE,AE1. / gezer:güẕer AE,AE1, H. 4a Gezer:güẕer AE,AE1,H. 5a MURĀD:- M. 5b Gezer:güẕer AE,AE1,H.

381. gazel R,L de yoktur. وله شرح الله صدره Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M.

382. gazel R,L de yoktur. وله زيدت دولته Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M.

383. gazel R,L de yoktur. وله زاد الله شوكته Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M.

384. gazel R,L de yoktur. وله زاد الله فتوحه Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M.

385. gazel R,L de yoktur. وله لا زال مكرما ومعززا Başlık yalnız A da vardır. 4b Lûtfı:lûtf A. 5a MURĀDĪ:- M.

386. gazel R,L de yoktur. وله دام ملاذا للانام Başlık yalnız A da vardır. 1b Nār-ı:cān-ı AE,AE1,H,B/ nār-ı:tār-ı A. 3a Gayrdan: gayrıdan H. 5a MURĀDĪ:- M.

387. gazel R,L de yoktur. وله ابد الله دولته Başlık yalnız A da vardır. 3b Ki:kim AE. / h͟vāb:āb AE,AE1,H. 5a MURĀDa:- M.

388. gazel R,L de yoktur. وله انار الله برهانه Başlık yalnız A da vardır. 3b Bā vü:bā ve M. 5a MURĀDuñ:- M.

389. gazel RLde yoktur. وله نصره الله على أعدائه Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M.

390. gazel RLde yoktur. وله دمّر الله ذوي معاديه Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M.

391. gazel RLde yoktur. وله أبقى الله مهجته Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M.

392. gazel RLde yoktur. وله أدام الله أيامه Başlık yalnız A da vardır. 2b Bu:çu AE,AE1,H. 4b Ṣıġmadum:sıġmazam AE,AE1,H,ß./ bulmadum:görmedüm AE,AE1,H,ß. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Pāyāna:pāyānı A.

393. gazel RLde yoktur. وله دام إقباله Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀD:- M. 5b Yanına:nesne AE.

394. gazel RLde yoktur. وله دام له النصر والظفر Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪnüñ:- M.

395. gazel RLde yoktur. وله دامت عزته Başlık yalnız A da vardır. 5b MURĀDĪ:- M.

396. gazel RLde yoktur. وله دام نصره Başlık yalnız A da vardır. 6a Ḳaddüñe ṭūbā:ṭūbāya ḳaddüñ AE,AE1,H. 7a Sevdālıdur:sevdāsıdur AE,AE1. 9a MURĀDĪ:- M. 9b. Sûre:LXVIII, Âyet:1.

397. gazel RLde yoktur. وله أعز الله أنصاره Başlık yalnız A da vardır. 3b Laḥẓa:sāʿat H. / vü:ve M. 5a MURĀDĪ:- M. / Sûre:IV, Âyet:50.

398. gazelß,AE,AE1,H,RLde yoktur. وله نال مراده Başlık yalnız A da vardır.

399. gazelß,AE,AE1,H,RLde yoktur. وله ضاعف الله إقباله Başlık yalnız A da vardır. 2b Ki:ne M. 5a MURĀDĪ:- M.

400. gazelß,AE,AE1,H,RLde yoktur. وله لا زال ملجأ للأنام Başlık yalnız A da vardır. 2a Merdüm her dem M. 3b Sûre:LIII, Âyet:39. 5a MURĀDĪ:M.

401 gazelß,AE,AE1,H,RLde yoktur. وله شيّد الله أركان عزه Başlık yalnız A da vardır. 3a Zīr ü:zīr-i A,F. 5a MURĀDĪ:- M.

402. gazelß,AE,AE1,H,RLde yoktur. وله رفع الله أعلام دولته Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M.

403. gazel B,AE,AE1,H,R,L de yoktur. وله نور الله فؤاده Başlık yalnız A da vardır. 3b Güş-ı:güş u M. 5a MURĀDuñ:- M.

404. gazel B,AE,AE1,H,R,L de yoktur. وله دام سلطانه Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M. / vire:viren A.

405. gazel B,AE,AE1,H,R,L de yoktur. وله دام عزه Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Bāk:pāk A.

406. gazel B,AE,AE1,H,R,L de yoktur. وله مد ظله Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDuñ:- M.

407. gazel B,AE,AE1,H,R,L de yoktur. وله دام سلطانا Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M.

408. gazel B,AE,AE1,H,R,L de yoktur. وله بارك الله فيه Başlık yalnız A da vardır. 3b Sûre:I, Âyet:1. 4a Sûre:XCIV, Âyet:5,6. / cemāl kim: cemālumdur A. 4b İsteme gel:istemegil M. 5a MURĀDĪ:- M.

409. gazel B,AE,AE1,H,R,L de yoktur. وله مد الله ظلال رأفته Başlık yalnız A da vardır. 1b U:ve M. 5a MURĀDĪ:- M.

410. gazel B,AE,AE1,H,R,L de yoktur. وله دام سعده Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M.

411. gazel B,AE,AE1,H,R,L de yoktur. وله ارتفعت اعلام دولته Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M.

412. gazel yalnız R,L de vardır. 1a idigör:itdiler L. 3a makdûrunda: makdûrından L. 3b ender:amda L. 4a la^cl-i:ehl-i L. 5b bir bir:vir bir L.

413. gazel yalnız R de vardır. 5a Gayrı:gayrı her R,L. 1a ne:- L.

414. gazel yalnız R,L de vardır. 1b Mısrâda noksanlık var.

414.1 gazel yalnız L de vardır. 4b dem:demde L.

415. من نسايم انفاس الشريفه A. من تحقيقاته الرايقه و تدقيقاته الفايقه F. Bahr-ı Remel-i Müsemmen-i Mahzūf. Başlık M,AE,AE1,R de yoktur. 2a Gerdenümi:gerdenini R. 3a Bu:- R. / muhrim:muhren AE,AE1. 3b Üzhayye: اوضحيه R. / sāla:saña R. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

416. gazel R de yoktur. وله خلدت سلطنته Başlık yalnız A da vardır. 2b Rūz ü:rūz ve M. -H. /meh u:meh AE,AE1. / güyer:ceker AE. 3b Güyer:ceker AE. 4a Vezin bozuk. / oldukda:oldükde A,F. / güyer:ceker AE. 5a MURĀDĪ:- M. 3a nefe_hât:nefehnâ L.

417. وله لا زالت شموس دولته طالعة Başlık yalnız A da vardır. 3a Ki:kim

AE.AE1. /lûtf u:lûtf-ı A. 4a Danışup bir delīle ṭavf-ı kūyını anuñ R,L 4b Yevm ü:- R. / meh u:meh ve M. 5a MURĀDĪ,i:- M. 1a idegör:ideger R

418. وله اسعد الله مساه Başlık yalnız A da vardır. 4a Baña: mana R. 5a MURĀDĪ:- M. / alsa:ala AE,AE1,H,B. Bu gazel L de 34 b ve 67a varaklarında olmak üzere iki yerde var.

419. وله انعم الله صباحه Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDuñ:Murādī AE. 4a işi:iş B.

420. وله لا زال ممتعا بالسعد والاقبال Başlık yalnız A da vardır. 1b Eyle gel:eylegil M,L. 3b Nūr-ı:- AE,AE1,H,R,L./ kıdemden:kıdeminden R. / ola :olsa A. 4b Īkān:ibkā AE. 5a MURĀDĪ:- M. 4a envâr:esrâr L.

421. وله اقواه الله تعالى Başlık yalnız A da vardır. 4b Ṣanmañuz:ṣanmagıl R. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

422. وله فتح الله له ابواب الخير Başlık yalnız A da vardır. 2a Ü:ve M, - R. 5b MURĀDĪ:- M. / düşmişlere:düşmenlere AE,AE1,R. / nāṣır:nāẓır AE,AE1. Gazel L de yoktur.

423. gazel R,L de yoktur. وله مدّ عمره Başlık yalnız A da vardır. 1a Ġaddar durur:garar durur M,AE,AE1,F,H. 2a Vü:ve M. / hūn:ken AE,AE1,H. 3a Mevlādan:monlādan A. / eger:- AE. 5a MURĀDĪ:-M.

424. gazel R,L de yoktur. وله اتاحف الله من بركاته Başlık yalnız A da vardır. 3a Ẓann:ṭann AE,AE1. / ẓanna:ṭanna AE,AE1. 5a MURĀDĪ:-M.

425. وله صانا عفى الله اثره Başlık yalnız A da vardır. 2b ᶜĀşıkn: ᶜāşık AE,AE1. 3a İdügini:eyledügini R. 3b Buña:bu ki A. 4a Sen:- AE,AE1,H. / bād:bāde R. 5a Hidāyetle:hidāyet ile R. 6a MURĀDĪ:-M. Gazel L de yoktur.

426. وله وفقه الله Başlık yalnız A da vardır. 3b U:- R. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

427. وله لا زال موفقا Başlık yalnız A da vardır. 2b Akvā: le:ahvāle R. 3b Necm u:necm R. / meh u:meh-i A, meh ve M. 4a Oluben :olayın R. 5a MURĀDĪ:- M. 1a kuvvete:kuvvetle B. Gazel L de yoktur.

428. وله حفظه الله Başlık yalnız A da vardır. 2a Lemᶜa-i:lemᶜa R. 2b Nāşir-i zerre:naşir R. 3a İtdi:oldı R. 3b Kelām-ı: kelāmı R. 5a MURĀDuñ:- M. 1a kelâmum:kelâm B. Gazel L de yoktur.

429. وله يسّر الله آماله Başlık yalnız A da vardır. 4a Sal yem-i:salayım AE. 5a MURĀD:- M. Gazel L de yoktur.

430. gazel R,L de yoktur. وله صانه الله Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M.

431. gazel R,L de yoktur. وله كان الله معه Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M.

432. gazel R,L de yoktur. وله لا زالت انوار عزه ساطعة Başlık yalnız A da vardır. 5b muhtâr:muhtârdur B. Gazel L de yoktur.

433. gazel yalnız R,B de vardır. وله اعانه الله Başlık yalnız A da vardır. 1b İse:isen A. 2b Kademi:kadem F. 5a MURĀDĪ:- M. / seni: beni AE.

434. gazel R,L de yoktur. وله امده الله Başlık yalnız A da vardır. 2a Kim:ki A,AE. 3b Dārda:dāra AE,AE1. 5a MURĀDĪ:- M.

435. gazel R,L de yoktur. وله حرسه الله Başlık yalnız A da vardır. 3a Tecellādan dil : tecellāyı gönül AE,AE1,H. 5. beyit M.de yoktur.

436. gazel M,R,L de yoktur. وله حماه الله Başlık yalnız A da vardır. 2b Ucın:ucı AE,AE1,H. 3b Yāreyi:yāre AE,AE1. 4a Katlanmayacak dil-dāde:katlanmayıncak dil-dāre AE,AE1.

437. gazel M,R,L de yoktur. وله وفقه الله لما يحب ويرضاه Başlık yalnız A da vardır. 4b Kār ile:kār-ı AE.

438. gazel M,R,L de yoktur. وله دام فضله Başlık yalnız A da vardır. 4a Mukırven ü:mukırven ve AE. 4b U:- AE,AE1,H. 5b U:-A.

439. gazel R,L de yoktur. وله اعانه الله على مراده Başlık yalnız A da vardır. 1a Münir:nir AE. 2a Sûre:LV, Âyet:60. 4b Hālıkum:hālıkun R. / pes:bes R,H. 5b Bişe-i:bişe R.

440. وله من الله بطول بقائه Başlık yalnız A da vardır. 1. beyit M de yoktur. 2b Yārı:bārı AE. / Sûre:VII, Âyet:143. 4b Ya:yā AE. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

441. gazel B,AE,AE1,H,R,L de yoktur. وله اوصله الله الى مراده Başlık yalnız A da vardır. 5b MURĀDĪ:- M.

442. gazel B,AE,AE1,H,R,L de yoktur. وله كثر الله خيره Başlık yalnız A da vardır. 4. ve 5. beyitler A da değişik olarak yer almaktadır. 5a

MURĀDĪ:- M.

443. gazelß AE,AEı,H,RLde yoktur. وله نشر الله صيت معدلته Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M.

444. gazel ß AE,AEı,H,RLde yoktur. وله زيدت مهابته Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M.

445. gazelß AE,AEı,H,RLde yoktur. وله اشرقت شموس سلطنته الى يوم القيام Başlık yalnız A da vardır. 4a Nāẓır-ı:nāẓır u A,M. 5a MURĀD:- M.

446. gazelß AE,AEı,H,RLde yoktur. وله زيدت مهابته Başlık yalnız A da vardır. 4a Şark u:şarkı M. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Ü:ve M.

447. gazelß AE,AEı,H,RLde yoktur. وله اضاء الله كواكب خلافته Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M.

448. gazelß AE,AEı,H,RLde yoktur. وله هبت نسايم دولته Başlık yalnız A da vardır. 2a Vü:ve M. 2b Vü:- M. 6. ve 7. beyitler M de yoktur.

449. gazel yalnız R de vardır.

450. gazel MLde yoktur. من الفتوحات السلطانية والفيوضات الخاقانية A. ومن لطائف الفاظ المباركة F. Bahr-ı Hezec-i Aḫreb-i Mekfūf-ı Maḥẕūf H. Başlık AE,AEı,R de yoktur. 2b Cihān-bān:cihāniyān AE,AEı. 5b Pes:bes R.

451. gazel Mßde yoktur. وله يسر الله مراده Başlık yalnız A da vardır. 3b ᶜĀlim-i:ᶜālem-i devrān AEı. / iledürler:eylediler F. 4b İledürler:eylediler F. 6a Cümleyi insān ü melāʾik:cümle melāʾikle behīmūn R,L. 7b ḥażrete:ḥażret-i L.

452. gazel M de yoktur. وله اعز الله جنده Başlık yalnız A da vardır. 2a Kimsene:kimesne AE,AEı. 3b Pes:bes R. 5a Eyvān-ı şeriᶜatda:eyvāh diyen ᶜilm-i R. dīn ilm-i L. 4b nazarumla:nazarumda L. 5a şerīᶜatda: 6b ilâhuñ:Allahuñ L.

453. gazel RLde yoktur. وله ادام الله ارشاده Başlık yalnız A da vardır. 1. ve 2. beyitler M de yoktur. 1a Sûre:LXXXIX, Âyet:1,2. 2b Sûre:LXXXIX, Âyet:3. 4a Tāb:bāb AE,AEı. 5a MURĀDĪ:- M.

454. gazel RLde yoktur. وله اسبل الله فيضه عليه Başlık yalnız A da vardır. 3b Evvel:ol AE,AEı. 5a MURĀD:- M.

455. gazelß AE,AEı,H,RLde yoktur. وله دامت رافته Başlık yalnız A

da vardır. 3a Vü:ve M. 5a MURĀDĪ:- M.

456. gazel yalnız R de vardır.

457. gazel yalnız R de vardır.

458. gazel yalnız R de vardır.

459. gazel R de yoktur. مِنْ نَفَوَاتِ الْعَارِفِ بِاللّٰهِ حَضْرَتِ السُّلْطَانْ ظِلُّ اللّٰهِ A. و من نتايج طبعه اللطيف F. Bahr-ı Muzāri'-i Ahreb-i Mekfūf H. 1a Derd ü:derd-i AE,AE1,H. 5a Ki:kim AE. / ide:- F. 5b MURĀDĪ:- M. / ü:ve M. 2a vechinden:vechden L. 5a devleti:devlet L.

460. وَلَهُ لَا زَالَتْ اَغْصَانُ دَوْلَتِهِ نَضِرَةً Başlık yalnız A da vardır. 3b Sana:bana R. 4a Olur:olısar R. 4b bizi:bize L. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Añladuñsa:añduñsa AE, AE1, eyledüñse R,L. L deki başlık: وَ مِنْ اَنْوَارِ طَبْعِهِ

461. gazel R de yoktur. وَلَهُ جَمَعَ اللّٰهُ شَمْلَهُ Başlık yalnız A da vardır. 2b Dil-i:dil A. 3a aña ki:anı L. 5a MURĀDĪ:- M, Murāda AE. 4a kulağuz olmayıcek:kulağuzsuz L.

462. وَلَهُ حَفِظَهُ اللّٰهُ بِعِنَايَتِهِ Başlık yalnız A da vardır. 2a Gayrıya varma gel:gayrıda arama R,L./ serseri yire:ser-seride gel R. 4b Defātiri:vefā-teri AE,AE1. 5a MURĀDĪ:- M. / cān-ı men:cān-ı mā AE,AE1, E,R. 1b dil-rübâdur:dil-ber bâdadur B. 2a yere:yere gel L. 5a men:mâ L,B.

463. gazel R,L de yoktur. وَلَهُ حَفِظَ اللّٰهُ قَرَارَهُ Başlık yalnız A da vardır. 4a İle:eyle AE,AE1. 5b MURĀDĪ:- M.

464. وَلَهُ دَامَ مَجْدُهُ Başlık yalnız A da vardır. 1b Vasl-ı:vasla A. 3b İle:ü R. 5a MURĀDĪnüñ:- M. 5b Açdukça:açdükçe A,M,F.

465. وَلَهُ زَيَّنَ بِوُجُودِهِ الدُّنْيَا Başlık yalnız A da vardır. 2a Tarik:tariki R. / bilür iseñ:bilürseñ A,M. 3b Bu:bir AE. 4a Mihr ü:mihr-i AE1 / bu:- AE,AE1. / n'ola:nedür M. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Olan:- R. [illegible] B. Gazel L de yoktur.

466. وله نصره الله بتاييده Başlık yalnız A da vardır. 1a Sabr u:sabr M,AE,AE1,F,H,R. 5a MURĀDĪnüñ:- M. 5b Bir:- AE,AE1. 1b oluben: olupdur B. Gazel L de yoktur.

467. وله نفع الله ببركته Başlık yalnız A da vardır. 1a Müsebbete:meşiyyete AE,R, müşebbete AE1. 4a Ayine:yine AE,AE1. 5a Diler iseñ:dilerseñ A. 5b MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

468. وَلَهُ لَا زَالَتْ اَقْمَارُ دَوْلَتِهِ لَابِعَةً Başlık yalnız A da vardır. 2a Vechünüñ:vechüñ AE,H. 3a Sürūrda:mürūrda R. 4a Nedür:neden R. 5a MURĀDĪnüñ:- M. Gazel L de yoktur.

469. وله صينت المالك بعدله Başlık yalnız A da vardır. 2a Bilür: Bilsün R. 3b Ola فان: ola R. / Sûre:LV, Ayet:26. 4a Tarîki:tarîk A,M,AE,AE₁,F,H. 4b Edeb:idüp AE,AE₁. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Ü:- R.Gazel L de yoktur.

470. gazel R,Lde yoktur. وله زاده الله كرامة Başlık yalnız A da vardır. 7a MURĀDĪ:- M. 6b sevâb olur:sevâbdur B.

471. gazel R,Lde yoktur. وله لا زالت دولته مشيدة Başlık yalnız A da vardır. 1a Ki:- AE,AE₁. 4b Ki kemlüge:kemālüñe M. 5a İt:eyle AE. 5b MURĀDĪ:- M.

472. gazel R,Lde yoktur. وله لا زال مذكورا بحسن السير Başlık yalnız A da vardır. 2a Lezzeti:lezzet-ı AE,AE₁. 4b O sende:üstinde AE,AE₁. 5b ʿAṭa durur:ʿaṭādur AE.

473. gazel R,Lde yoktur. وله قدس الله مجده Başlık yalnız A da vardır. 4b Dem:dem-i AE,AE₁. 5a MURĀDuñ:- M. 5b Ü:ve M.

474. gazel R,Lde yoktur. وله لا زال مشكور الوال Başlık yalnız A da vardır. 3b Hudāyı:hudāya M. 5a İdem:İdüm A. 6a MURĀD:- M.

475. وله سر قدى الدهر Başlık yalnız A da vardır. 1b Cemā-li:cemāl R. / u:- R. 4a Gönülle:gönlüñe A, göñül ile AE. 5b MURĀDĪ: M. Gazel L de yoktur.

476. gazel R,Lde yoktur. وله سار بذكره الركبان Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪyi:- M. 1a ejderhâ:ejdehâ B.

477. وله ابقاه الله الى يوم القيام Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀ-DĪyi:- M, Murādī F. 5b Sûre:LI, Ayet:56.Gazel L de yoktur.

477.1 gazel L de vardır.5b(...)

478. gazel R de yoktur. وله زاد الله سطوته Başlık yalnız A da vardır. 1a Araşdurur:erişdürür A, irişdürür AE,AE₁. 1b Ki:kim AE, AE₁,B./ araşdurur:erişdür A, irişdürür AE,AE₁. 2b Araşdurur:erişdürür A, irişdürür AE,AE₁. 3b araşdurur:erişdürür A, irişdürür AE,AE₁. 4b İçindeyin:içinde AE,AE₁,H. / araşdurur:erişdürür A, irişdürür AE,AE₁. 5a MURĀD:- M. 5b Kavlini:kulını AE,AE₁. / araşdurur:erişdürür A.

479. gazel B,AE,AE₁,H,R,Lde yoktur. وله دام له النعم Başlık yalnız A da vardır. 3b Bu:, 5a MURĀDĪ:- M. / ü:ve M.

480. ومن كلماته من كلمات الملك الصالح والسلطان المرشد الناصح A, المرغوبة سلمه الله F. Bahr-ı Müctes-i Maḫbūn-ı Maḥẕūf H. 2a Baña:- AE.

3a Nite:yine R. 5. beytin a ve b mısraları A da değişik olarak yer almaktadır. 5b MURĀDa:- M,AE.

481. gazel RLde yoktur. وله لا زال الظفر من اعوانه Başlık yalnız A da vardır. 1b Çūn:çū AE, - AE1,B. 3, 4 ve 5. beyitler M de yoktur. 3a Sen:- AE,AE1.

482. gazel MLde yoktur. وله لا زال مؤيداً من عند الله Başlık yalnız A da vardır. 3a Yakdı:bakdı R. 4a Kelāmından:kelāmında AE,AE1. 5a İden sensin:idesin sen R.

483. gazel MLde yoktur. وله عافاه الله Başlık yalnız A da vardır. 2a Mihri:mihr R. 3a Muhsin:mahz-ı AE. 4a U:- R.

484. gazel MLde yoktur. وله شرف الله بوجوده العالم Başlık yalnız A da vardır. 4a Urundı:uzandı R.

485. gazel MLde yoktur. وله دام ناشر العدل والاحسان Başlık yalnız A da vardır. 2b Ebed:ebedle R. / ol:- R. 3a Çūn:çū AE,AE1. 3b Lisān-ı kāli:lisān makāli H,R, lisān-ı hāli AE, lisānı makāli AE1. 5a Celālinde:celālinden AE.

486. gazel MLde yoktur. وله دام الله عزه Başlık yalnız A da vardır. 1b Makāl:makāl-i AE. 3a Mu^c^ayyen-i:mukaddes-i R. 3b Kalem:kılam AE. 4a Cemāli:cemāl R. / tā:tāb-ı R. / ebedā:ebed AE,AE1, H,R. 5a Semavātı:semāvātı R.

487. gazel MLde yoktur. وله حقق الله آماله Başlık yalnrz A da vardır.

488. gazel MLde yoktur. وله بلغ الله الى اقصى مراتب السعادة Başlık yalnız A da vardır. 1a Habīb-i:habībe AE,AE1,H. 3b Nukatla:noktayla AE. 4a Māsivā neyler: ما لو آنيلر AE,AE1,H. 4b Berk-ı:berkı R. 1a cihân ne:cihâna B.

489. gazel M,RLde yoktur. وله كان الله له Başlık yalnız A da vardır. 1a Kemāl-i:kemāli A. 2b Nāzır ü:nāzır-ı AE,AE1,H,F. / müvellādur:müvellādur AE,AE1. 3b Hūb-ter:tōb-ter AE,AE1.

490. gazel B,AE,AE1,H,RLde yoktur. وله رفع الله قدره Başlık yalnız A da vardır. 2a Dil ü:dil ve M. / ba^c^id ü:ba^c^īd ve M. 5a MURĀDĪ:- M.

491. ومن لطائف حكم A من انفاس سلطان السالكين وقطب العارفين قدس سره العزيز

F. Bahr-ı Münserih-i Matvī vü mekşūf H. Başlık M, AE,AE₁,R de yoktur. 1a Kim ola:ki olsa R. /eser:eşher AE, AE₁. 1b Pes:bes R. 2a Cümleten:cümle-i R. 3a Olmayasın:olmaya bes R. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Necāt:necāh R.

492. وله سعد جده Başlık yalnız A da vardır. 1b Ki:M, AE,AE₁. 2b ᶜİbretdedür:ᶜibretde F. 3b saᶜy-ı:saᶜy ü L. 3a İnᶜāmıdur:ihsānıdur A. 4b Esrārına:اسری yine R. 4b esrârına:esrâ yine B. 5a cümleden:cümleten B. 5a Sûre:CX, Âyet:1. / u:- R. 5b MURĀDĪ:- M.

493. وله ادام الله نصره Başlık yalnız A da vardır. 2a Sûre: XXIX, Âyet:64. 5b MURĀDĪ:- M.

494. وله لا زال قطاعا للانام Başlık yalnız A da vardır. 1a Hüsn-i :hüsn ü AE,AE₁,F,H,R. dil:- B. 4a Pes:bes R. 4b Dırahşān-ı dil:dırahşān dil-i M. 5a Añlayayın:añlayasın AE,AE₁, añlayayım R. / MURĀDĪ:- M.

495. gazel R,L de yoktur. وله اقر الله عينه Başlık yalnız A da vardır. 3a Gönülde:gönülden M. 4a Zerre-i:zerre AE,AE₁. 5a MURĀDĪ:- M.

496. gazel M,R,L de yoktur. وله لا زال عزله مبسوطا Başlık yalnız A da vardır. 1a Āzādedür:aradadur A. 2a Ḥāl-i:ḥāl-i A. 4b Ḥayret-i: ḥibret-i AE₁. 5a Bi-kerān:bi-girān M,AE,AE₁.

497. لله در قائله A. من رشحات زلال افضاله ولمعات انوار اقواله F. Bahr-ı Muzāriᶜ-i Ahreb H. Başlık M,AE₁,R de yoktur. Gazel AE de yoktur. 1a çün kim:çünki B. 1b Bu:bir AE₁. 2b İdüpdür:olupdur AE₁,H,R,L, F. 3b İdüpdür:olupdur B,AE₁,H,R,L, - F. 4b İdüpdür:olupdur B,AE₁,H,R,L, - F. 5a Hüsn-i:hüsni M,AE₁,H. /vehhāb-ı:vehhāb M. 5b MURĀDĪ:- M. / idüpdür:olupdur B,AE,H,R,L, - F. Gazel AE de yoktur.

498. gazel AE,R,L de yoktur. وله لا زال راشدا مهديا Başlık yalnız A da vardır. 3a Milk:melek AE₁. 5a MURĀDĪ:- M.

499. gazel AE,L,R de yoktur. وله سهل الله له الامور Başlık yalnız A da vardır. 3a Bir kār:ber-kār M. 4. beyit AE₁ de yoktur. 4b Vardur :- M. 5a MURĀDĪ:- M.

500. وله هون الله له كل شيء Başlık yalnız A da vardır. 2b Nokta-i:nokta vü AE,AE₁,H,R. 3a ᶜUlāda:ᶜalāda AE. 4b Zübde-i:zübde F. 5b MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

501. gazel R,L de yoktur. وله دامت سلامته Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:-M.

502. وله دامت سعادته Başlık yalnız A da vardır. 1b Müẓhi-re'l-:maẓhari'l- A. 2a Keṣretdedür:keṣretde R. 3a Sûre:VII, Âyet: 143. 3b Āyine-i:āyine F. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

503. من نتايج انفاسه و لطائف ابنائه A. و من غرائب كلماته المرغوبة F. Hezec-i Müsemmen-i Aḫreb H. Başlık M,AE,AE1,R de yoktur. 1a Rabbi:Rab AE,AE1. / ādemdür:adumdur AE,AE1. 2a Bu:- AE,AE1. 3b ᶜAyn:gayb AE,AE1,H,R. 4a Gıṭadur:ᶜaṭādur AE,AE1. 5a MU-RĀDĪdür:- M. / pes:bir R. Gazel L de yoktur.

504. وله سلمه الله Başlık yalnız A da vardır. 1a Ki:kim AE. 1b Vechi:vech-i M. 2a Kimse ki:kimsene R. 3a Vefāsına:safāsı-na R, / asla:aslı R. 5a MURĀDĪnüñ:- M. 1a ẓihninde:dehenInde B. Gazel L de yoktur.

505. وله احسن الله اليه Başlık yalnız A da vardır. 3b Bī-had :niçe R. 5a MURĀDĪnüñ:- M. Gazel L de yoktur.

506. gazel R,L de yoktur. وله طال بقاه Başlık yalnız A da vardır. 2b Ü:-AE. 4a Nukat:nokta AE,AE1. 5a MURĀDĪnüñ:- M. 5b Ü:ve M, / ü:- AE,AE1.

507. gazel AE1,R,L de yoktur. من الالهامات الربانية والواردات السبحانية A. و من كلماته المؤثرة F. Recez-i Müsemmen-i Maṭvī-yi Maḫbūn R. Başlık M,AE, de yoktur. 1a Gönül:gönlüm AE. 2b İçindedür:- M, için-de AE. 4. beyit A,M,F de yoktur. 5a Sen A,F.

508. gazel yalnız R de vardır.

509. gazel AE1,R,L de yoktur. 7b ferzâneyem:ferzâne B. 2a Gelmez:- AE. 3a Dil-rüba:dil-bera H. من محاسن اشعاره الشريفة و مكارم آثاره اللطيفة A ومن لطائف طبعه اللطيفة F. Başlık M,AE,H de yoktu

510. gazel AE1,L de yoktur. وله بسط الله عدله Başlık yalnız A da vardır. 2a Zencīre:zencīr AE. 3b Ferzāneler:- R. 5a Ü:ve M, -R.

511. gazel AE1,L de yoktur. وله طول الله عمره Başlık yalnız A da vardır. 1a Olsa:oldı AE,H,R,B. 1b Ger:- M. 3a Sür gel:sürgil AE. 3b Ola bu reh-güẕer:ola tā bu güẕer R. 5b Çekseler:çekeler AE, çek-se ser R,ya çekeler B. 3b bir:bu B.

512. gazel B,AE,AE1,H,R,L de yoktur. من حقايقه القاطعة و براهينه الساطعة

A. سلّمه الله و ابقاه F. Başlık M de yoktur.

513. gazel yalnız R de vardır.

514. gazel AE1,R,L de yoktur. من مقالات صاحب الكمالات مظهر العجايب بانواع الكرامات
A. ايّده الله و نصره F. Bahr-ı Hezec-i Müseddes-i Mahzūf. Veznühü:Mefāᶜīlün Mefāᶜīlün Feᶜūlün H. 5a MURĀDuñ:- M. 5b Cürm ü:cürm-i A.

515. gazel AE ve H,L de vardır.

516. gazel AE,AE1,R de yoktur. وله ايّده الله Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M.

517. gazel AE,AE1 de yoktur. وله لا زال كهفًا للاعيان Başlık yalnız A da vardır. 2a Rüknin:rükni A, rükn F,H. 4b Esvedle:esvedde R. 5a MURĀD:- M. / itdüm:idem R,L.

518. gazel AE,AE1 de yoktur. وله فرّج الله كربته Başlık yalnız A da vardır. 1a İle bir nā-çāre:eylese bir çare R. çāre L. 4a Bak:yok R. 4b U vara:devvāre M. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Dīvāra:dīdāra M.

519. gazel AE,AE1,L de yoktur. وله قدّس سرّه Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDuñ:- M. 5b Vü:ve M.

520. gazel AE,AE1,R,L de yoktur. وله احكم الله امره Başlık yalnız A da vardır. 1b Geh:gehi M. 4b U:ve M. / keremdür:kerem F. 5a MURĀDĪ:- M.

521. gazel AE,AE1,R,L de yoktur. وله مدّ الله ظلّه Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDa:- M.

522. gazel AE,AE1,R,L de yoktur. وله عمّره الله تعالى Başlık yalnız A da vardır. 3b Milk ü dār ü:mülk ve dār ve M. 5a MURĀDĪ:- M.

523. gazel AE,AE1,R,L de yoktur. وله عزّ نصره Başlık yalnız A da vardır. 5b MURĀDuñ:- M. 4b bâresi:yarası B.

524. gazel B,A,M,F,L de vardır. وله زاد الله فضائله Başlık yalnız A da vardır. 7a MURĀDĪ:- M.

525. gazel AE1,R de yoktur. من فوايح حقايقه معارفه و رياض دقايق لطايفه
A. و من انواع قدسيّه F. Bahr-ı Hafīf-i Mahbūn-ı Maksūr H. Başlık M,AE de yoktur. 4b Bunı diyen:diyen bunı AE,B. 6a Sûre:XCIII, Âyet 6. 3a aslî:ecli L. 3b kamu ne ki:kamunuñ B.

526. gazel AE₁L de yoktur. وله زادت معدلته Başlık yalnız A da vardır. 1a Ezelden:ezeldür R. 1b Ü:ve M. 2a Pes:bes R. 3a Fāṭır:kāṭır R. 4a Fıṭrat oldı çü emrüñden ʿayān R. / emrüñden:emrüñde M. 4b Ü:ve M. / pes:bes R. 5a MURĀDĪ:- M. 5b : R.

527. وله أدام الله دولته Başlık yalnız A da vardır. 2a İstersen:ister iseñ R. 2, 3, 4 ve 5. beyitler M de yoktur. 4a Dir iseñ:dirseñ AE.

528. gazel M,RL de yoktur. وله أعزه الله Başlık yalnız A da vardır. 1b Sürūr:server A. 2b Dār-ı:var A.

529. gazel ML de yoktur. وله من الله بأنوار معدلته Başlık yalnız A da vardır. 2b Hergiz aña:hergizin R. / ki:aña R. 3a Yār:yā AE.

530. gazel ML de yoktur. وله زاد الله مهابته Başlık yalnız A da vardır. 1a Perdesindedür:perdedür senüñ R. 2a Muḳtebisdür:muktebisdür A.

531. gazel RL de yoktur. وله نال مناه Başlık yalnız A da vardır. 1a Cāha:çāha F. 1b Milk ile:milkle A. 1, 2, 3. beyitler M de yoktur. 2a Söyleme gel:söylemegil AE. 4a İdin:idüben AE,AE₁. 5a MURĀDĪ:- M.

532. gazel RL de yoktur. وله لا زال معينا للاسلام Başlık yalnız A da vardır. 6a Cihānda:cihāndan M. 7a MURĀDĪ:- M.

533. gazel RL de yoktur. وله خلد الله دولته Başlık yalnız A da vardır. 4b Kıldı:itdi A, - F. 5a MURĀDĪ:- M. / Böyle durur:böyledür AE,AE₁,R.

534. gazel RL de yoktur. وله طيب الله أنفاسه Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M.

535. gazel BA,M,FL de vardır. وله شرح الله صدره Başlık yalnız A da vardır. 4a Çū farkdan:firāḳdan M. 5a Ruḫ u rūyını:ruḫ-ı verdini M. 6a Ü:ve M. 7a MURĀDĪ:- M.

536. سلمه الله وابقاه. A. من الانفاس القدسية السلطانية نور الله فواده ونال مراده F. Bahr-ı Remel-i Müseddes-i Maḥẕūf H. Başlık M,AE,AE₁,R de yoktur. 1a Sorarsañ:sorsañ R. 2b Bāl:bāl ü M. / bal-ı:- AE. 5a Pes:bes R. 5b MURĀDĪ:- M. 1a o ḥâl-i:eger o ḥâl L.

537. gazel R,L de yoktur. وَلَهُ بَشَّرَ اللّٰهُ مُرادَهُ Başlık yalnız A da vardır. 3b Hayr-i:hayr M. 5a Sûre:XLVIII, Âyet: 1. / müjdesi: cümlesi AE. 5b MURĀDĪ:- M.

538. gazel R,L de yoktur. وَلَهُ زادَ اللّٰهُ شَوكَتَهُ Başlık yalnız A da vardır. 7a MURĀDĪ:- M. 7b Ü:ve M.

539. gazel R,L de yoktur. 5a MURĀDĪ:- M.

540. gazel R,L de yoktur. مِنْ نَفَحاتِ اُنْسِهِ وَلَمَعاتِ قُدْسِهِ قُدِّسَ سِرُّهُ A. لِلّٰهِ دَرُّ قائِلِهِ F. Hezec-i Ahreb-i Makbûz-ı Mahzûf H. Başlık M,AE, AE₁ de yoktur. 2a Kim:ki M.

541. gazel R,L de yoktur. مِنَ اللَّوامِعِ النُّورانِيَّةِ وَاللَّوايِحِ السُّبْحانِيَّةِ قُدِّسَ سِرُّهُ A. سَلَّمَهُ اللّٰهُ F. Bahr-ı Serîᶜ-i Matvi-yi Mekşûf H. Başlık M,AE, AE₁ de yoktur. 1a Nokta-i:nokta H. 2b Rūh u:rūh-ı AE, rūh AE₁. 3b Cān u:cān AE. 4a Olduñ:olduk AE,AE₁.

542. gazel AE,L,R de yoktur. مِنْ جَواهِرِ كَلِماتِهِ الشَّرِيفَةِ وَعِباراتِهِ الْحَنِيفَةِ A. وَمِنْ كَلِماتِهِ الْغَرِيبَةِ F. Mütekārib-i Mahzūf-ı Maksūr H. Başlık M,AE₁ de yoktur. 5a MURĀDuñ:- M.

543. gazel AE,L de yoktur. مِنَ الْحِكَمِ الإِشْراقِيَّةِ وَالْكَلِمِ الاَشْواقِيَّةِ A. سَلَّمَهُ اللّٰهُ F. Remel-i Müseddes-i Mahbūn-ı Mahzūf H. Başlık M,AE₁,R de yoktur. Bu gazel ile birlikte 337. gazelden îtibâren devâm eden AE'nin AE₁ dediğimiz mükerrer kısmı bitmiş oldu. 1a Yok durur:yokdur R. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Görmedüm nutkı kim:görem nātık R.

544. مِنَ الْحَقايِقِ الرُّوحانِيَّةِ وَالْبَوارِقِ النُّورانِيَّةِ A. صَرْفُ الزّاءِ F. Başlık M,AE,H,R de yoktur. 4a Atmak kendüzin:bakmak kendüyi R./ atmak:yakmak L. 4b Sadefde:sadefden R. / geñez:- M. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Lik:leyl-i R.

545. وَلَهُ زادَ اللّٰهُ فُتُوحَهُ Başlık yalnız A da vardır. 2a Çekdükçe:çekdünse R. 3a Gayrdan:gayrīdan AE,R. / ᶜanāda:gınāda M. 4.ve 5. beyitler A da yer değiştirmiş olarak yer almaktadır. 1b maᶜnâda:muᶜayyende L.

546. وَلَهُ لا زالَ مُكَرَّماً وَمُعَزَّزاً Başlık yalnız A da yer almaktadır. 2a İdüpdür:idüp durur R. / bu:- R. / yüz-be-yüz:yüz AE. 4a Maşrıkında:maşrıkından R,L. 5a MURĀDĪ:- M. / kim:- AE. / bulurdı:bulur didi A. / necāt:halāş AE.

547. وله دام ملاذا للانام Başlık yalnız A da vardır. 1b Şerh: fehm R. 3a Cümleten:cümleden AE. 3b Pes nihān:bī-ᶜayān R. 4b Ü:ve M. / eylemez:- AE. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Bir:- M.

548. وله ابّد الله سلطنته Başlık yalnız A da vardır. 4a Baña: saña R. 4b Vardur:var durur AE. / benzemez AE. 5a MURĀDĪnüñ:- M. 5b Maḳāle:meᵓāle R. 3b meᵓâlüm:mesᵓelem L.

549. وله ابّد الله دولته Başlık yalnız A da vardır. 1b Çeşm-i giryān:bülbül-i cān R. L de 3b mısrâı yerine 4a mükerrer yazılmış. 3b Olmasaydı:olmayaydı R. 4a ᶜAlemüñ:ᶜālimüñ AE. 4b Bu:pes R. / ecilden:ecelden M. 5b MURĀDĪ:- M.

550. وله انار الله برهانه Başlık yalnız A da vardır. 2a Baña: baña tek R. / tek:- R. / yārı:yādı R. 2b Bensüzin:sensüzin M. 3b Gū:- R. / Eglemez:- AE. 5a MURĀDuñ:- M. / içün:kıl AE,H,R. 5b Kimseyi:kimse R. Gazel L de yoktur.

551. وله نصره الله على اعدائه (وله اعزّ الله جنوده) Başlık yalnız A da vardır. 2b Çün: pes R. 5a Yirüñ yüzinde kārumuz:yirlü yirinde cümle kār R. / kārumuz:cümle kār AE,H. kâr B. 5b MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

552. وله بسط الله نور معدلته Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDuñ: - M. 5b İde:eyler R. Gazel L de yoktur.

553. gazel R de yoktur. وله ابقى الله مهجته Başlık yalnız A da vardır. 2b İstemez:- M. 3b İstemez:- M. 4a Oldı aña:aña oldı AE,H. / istemez:- M. 5a MURĀDĪ:- M.

554. gazel R de yoktur. وله ادام الله ايامه Başlık yalnız A da vardır. 2b Bulımaz:- AE. 3a Sīne-i:sīne H. 3b Bulımaz:istemez AE,L. 4a Sûre:XXXIX, Âyet:71. 4b Bulımaz:istemez AE. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Bulımaz:- A, istemez AE,L.

555. وله ادام الله اقباله Başlık yalnız A da vardır. 2b Varsuz :yārsız AE,L. 3b Sûre:XCIV, Âyet:5,6. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel R,L de yoktur.

556. gazel R,L de yoktur. وله دامت عزته Başlık yalnız A da vardır. 1b Bir:biz AE. 5b MURĀDĪ:- M. 5a ẓâhir:ṭâhir B.

557. gazel R,L de yoktur. وله دام له النصر والظفر Başlık yalnız A da vardır. 2b Olmışuz:- M. 3. beyit AE de yoktur. 5a MURĀDĪ:- M.

558. وله دام نصره Başlık yalnız A da vardır. 1b Ü:- R. 2b ᶜalādan:ᶜulādan AE,R. 3b Vü:ve M. 4b İdemez:eylemez R. 5a MURĀDĪ:- M. 5b ḳālumuz:aḳvālumuz B. Gazel L de yoktur.

559. وله نال مراده Başlık yalnız A da vardır. 3a Pes:sen R. 3b Ü:ve M. 4b Fāl-ı:fāl M. / kurᶜalar:kurᶜa A. 5a MURĀDĪ:-M. Gazel L de yoktur.

560. gazel R,Lde yoktur. وله اعز الله انصاره Başlık yalnız A da vardır. 2a Āfāḳı:āfāḳ-ı AE. 2b Żiyā:ṣabā AE. / ü:- M. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Rāz:zār M.

561. gazel R,Lde yoktur. وله ضاعف الله اقباله Başlık yalnız A da vardır. 2b İsterüz:- AE. 3b U:- M. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Ḥā:hā F. / vü:ve M.

562. gazel R,Lde yoktur. وله لا زال قلبا للانام Başlık yalnız A da vardır. 4b Biz:- AE. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Olduḳ:oldük A,F.

563. gazel R,Lde yoktur. وله شيد الله اركان عزه Başlık yalnız A da vardır. 3b Bir:biz M. 4a Her bir:gayrī H. 5a MURĀDĪ:- M. / añladuḳ:añladük F,M,F.

564. gazel R,Lde yoktur. وله نور الله فؤاده Başlık yalnız A da vardır. 3a Nebidür:nebī vü AE,H. 4a Bizde:- AE, biz H. / istignā:istignāda AE,H. 5b MURĀDĪ:- M.

565. gazel R,Lde yoktur. وله دام سلطانه Başlık yalnız A da vardır. 1b ᶜİsmet-i:ᶜismetü'l- H. 2a Ḥayat-ı bī-zevāl:ḥayātı zevāl AE. 4b Kudreti:ḳadrini AE. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Olduḳ:oldük A,F.

566. gazel B,AE,H,R,Lde yoktur. وله رفع الله اعلام دولته Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M.

567. gazel B,AE,H,R,Lde yoktur. وله دام عزه Başlık yalnız A da vardır. 3b Eylemez:- A,F. 5a MURĀDĪ:- M.

568. gazel B,AE,H,R,Lde yoktur. وله مد ظله Başlık yalnız A da vardır. 2b Bāḳiyüz:pāḳiyüz M. 5a MURĀDĪ:- M.

569. gazel B,AE,H,R,Lde yoktur. وله دام سلطانا Başlık yalnız A da vardır. 4. ve 5. beyitler M de yoktur.

570. gazel A,F de vardır. وله دام مجده Başlık F de yoktur.

571. gazel A,F de vardır. وله بارك الله فيه Başlık F de yoktur.

572. gazel A,F de vardır. وله دام سعده Başlık F de yoktur. Bir:biz F.

573. وله قدس الله ظلال رأفته من شوارد فتوحاته وبوارد كراماته ما كان خاليا عن الفتوحات بحرمة صاحب المعراج A. ومن عباراته المرغوبة F. 1b ʿUlemāyile:ʿulemā ile R. 3b Vezin bozuk. M de gazelin yalnız 5b mısrâı vardır. Gazel L de yoktur.

574. gazel R,L de yoktur. وله ارتفعت اعلام دولته Başlık yalnız A da vardır. 3a Eyleme:etme ki M. 3b Kimsene:kimesne AE. 4a Merkez-i:hergiz AE. 4b Bulımaz:AE. 5a MURĀDĪ:- M.

575. gazel R,L de yoktur. وله لا زالت شموس دولته طالعة Başlık yalnız A da vardır. 1b Mesrūr ve:mesrūr ü M, mesrūr-ı AE. 3a Biz:bir H. 4a Gayrı:gayrıyı AE. 5b MURĀDĪ:- M.

576. gazel R,L de yoktur. وله خلدت سلطنته Başlık yalnız A da vardır. 2a Bizi:bize M. 2b Ü:- AE,H. 3a Ṣāhib-i ʿilm:ṣāhib-ʿalem M. 4a Berü zānu:berüye diz M.

577. gazel B,AE,H,R,L de yoktur. وله أسعد الله قواه Başlık yalnız A da vardır. 1a Sûre:XXVIII, Âyet:88. 2b Biz:- M. 4b Bir māh:bürhān M. 5a MURĀDĪ:- M.

578. gazel B,AE,H,R,L de yoktur. وله أنعم الله صاحبه Başlık yalnız A da vardır. 2a İdemez:- M. / ʿālem Ḥakdan:ʿālem-i Hakdan idemez M. 5a MURĀDĪde:- M. / celāl ile cemāli:cemāli ile celāli M.

579. gazel B,AE,H,R,L de yoktur. وله لا زال محتظا بالسعد والاقبال Başlık yalnız A da vardır. 5a (Ol):- 7a Bu MURĀDĪ:- M. 5b Nīk-siyer:nīk-i siyer M.

580. ومن لطائف A. من لطائف أسراره وعوارف آثاره قدس الله سره العزيز 3a gezüben:görüven L.
عباراته F. Başlık A ve F de vardır. 2a Ol:ey H. 3b Hergiz:-
4b yârdan:vardan B,L. 5a ḥaḳīḳatden:ḥaḳīḳiden L. 5b aŋlamaz:aŋlarsaŋ L.
H. 4a Tāb-endesinden:tābında senden AE, tābesinden R. 5b MURĀDĪ:- M.

581. وله طال بقاه Başlık yalnız A da vardır. 1a Nihānīdür:nihāndür AE. 2a Pes:bes R. 3a Bezmine:bir emine AE. 4a Mest ü:mest-i AE. 5b MURĀD:- M. Gazel L de yoktur.

582. وله أبقاه الله تعالى Başlık yalnız A da vardır. 2b Murādı dilberüŋ:murād üzre dil-ber R. / yüz:- AE. 3b ʿAlādan:ʿulādan AE. 5a

MURĀDuñ:- M. Gazel L de yoktur.

583. وله قمع الله له ابواب الخير Başlık yalnız A da vardır. 1b Nitekim:niteki A. 3a Sana:size R. 3b Sizden:senden R. / hergiz:M-, AE. 4a Bī-nihān:bā-nihān R. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

584. وله افاض الله من برکاته Başlık yalnız A da vardır. 1a Bu:çū R. 1b Nihāyetdür:nihānīdür R. 3a Revādur remz-i:revā durur AE. / meclāsın:mücellāsı AE, meclāsı R. 4a ᶜİzz ile:bu ᶜizz ü R. Gazel L de yoktur.

585. gazel R,L de yoktur. وله أعزه الله Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M.

586. وله قدس سره Başlık yalnız A da vardır. 1a Aña:buña R. 2b Sırra:sırr-ı R. 3a Bahr-ı:- R. 3b Ḳavl ü:- R. 4a Egerçi:eger AE,R. 5b MURĀDuñ: M. / ü:- R. Gazel L de yoktur.

587. gazel R,L de yoktur. وله ضاعف الله اجره Başlık yalnız A da vardır. 1a Dil-efgār:dil-figār A,M,F,H. 2a Kevn ü:kevn-i AE. 2b Hergiz:- M. 3b Hergiz:- AE. 4b Hergiz:- AE. 5a MURĀDĪ:- M.

588. gazel R,L de yoktur. وله لا زال موفقا Başlık yalnız A da vardır. 4a Delidür:velīdür AE. / aġyāra:aġyār 5a MURĀDĪ:- M.

589. gazel R,L de yoktur. وله بسط الله عدله Başlık yalnız A da vardır. 1b K'andan:kārından AE. 3a Yār ey dil:yāra AE,R. 4b Bi-hamdi'llâh:bi-hamdillâhi AE. / göstermez:- AE. 5a MURĀDĪ:- M. / ṣad-āferīn:bā-āferīn M.

590. gazel yalnız R de vardır. 2b (Olmış):-

591. من حقايق كلماته الرايقه وعباراته الفايقة A. ومن انواره اللايحة F. Başlık A ve F de vardır. 1b Ururdı:vardı AE,H. / fenāyile:fenā ile R. / ḫᵛāba:ḫarāba AE. vücūd:cūd L. 2a Mahfūz:mahfūz-ı AE. 5a MURĀD:- M.

592. وله يسر الله آماله Başlık yalnız A da vardır. 4b Ānide:Āyende F,H,R. 5b MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

593. gazel R,L de yoktur. وله حفظه الله Başlık yalnız A da vardır. 3a ᶜAlāda:ᶜulāda AE. 4b Rūy-ı:rūyı AE.

594. gazel R,L de yoktur. وله وفقه الله Başlık yalnız A da vardır. 3a Eyle:ile AE. 5a MURĀDĪ:- M.

595. gazel B,AE,H,R,L de yoktur. من شوارد انواره و نوادره آثاره A. ومن لطائف اشاراته F. Başlık M de yoktur. 5a MURĀDĪyā:-Īyā M.

596. وله صانه الله Başlık yalnız A da vardır. 5a murādumı: murādı AE. /MURĀDĪ:- M. 5b U:- R. Gazel L de yoktur.

597. وله كان الله معه Başlık yalnız A da vardır. 1a Günh-i:gine AE. / bu:- M. 1b Lik:lāki R. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

598. وله لازالت انوار عزه ساطعة Başlık yalnız A da vardır. 1b. Tārik-i: tārik M. 4a Nedür:neden AE. 5b Neylerüz:- M,AE. 6a Murādıdur Murād :Murādīden - M. Gazel L de yoktur.

599. من نتائج افكاره الشريفة ولوائح افكاره المنيفة A. ومن لمعات انواره Başlık yalnız A,F de vardır. 2a ᶜIşkunā:ᶜışk ile AE,R. / ki:- R. 3b Nefsi:nefsini AE. 4b Bes:pes M. 5a Murād-ı:Murād M,AE. Gazel L de yoktur.

600. من جملة كمالاته الزاهرة و مآلاته الباهرة A. سلمه الله F. Başlık M,AE,H,R de yoktur. 2b Çok:çün R. 4b ᶜİlmini:ᶜālemini AE. 5a MURĀDuñ:- M. 5b U:- R. Gazel L de yoktur.

601. gazel R,L de yoktur. وله امنه الله Başlık yalnız A da vardır. 3b Olmadı:oldı AE. 5a MURĀDĪ:- M.

602. gazel R,L de yoktur. من الواردات الالهية والسانحات السبحانية A. ايده الله F. 4a Yime gel:yimegil M,AE. 5a MURĀDĪ:- M.

603. gazel R,L de yoktur. وله حرسه الله Başlık yalnız A da vardır. 2b Ü:ve M. 3b Vü:ve M. 5a MURĀDĪ:- M.

604. من رشحات اقلامه الشريفة ونفحات الفاظه المنيفة A. وله ايضا F. Başlık M,AE,H,R de yoktur. 2a Kimi:kimisi A. 4a Bak:yok R. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

605. gazel B,AE,H,R,L de yoktur. من محاسن كلماته العلية ولمعاني الحكمية قدس سره A. سلمه الله F. Başlık M de yoktur. 1a Ki:- M. 5a MURĀDĪyi:-M.

606. gazel B,AE,H,R,L de yoktur. من جواهر تحريراته و زواهر تقريراته A ومن عباراته اللطيفة F. Başlık M de yoktur. 5b MURĀDĪ:- M.

607. gazel yalnız R de vardır. 4b Vezin bozuk. 5a Kelimātında-(dur):kelimātında

608. gazel B,AE,H,R,L de yoktur. من درر غرر انشائه و ازهر زهر ايمائه

A. سلّمه الله F. Başlık M de yoktur. 5a MURĀDuñ:- M.

609. من تحقيقاته الرائقة وتدقيقاته الفائقة A. حرف السين

F. Başlık A ve F de vardır. 2b Sūz-ı:sūz u R. / kelāmın:kelāmı A. / pes:bes R. 3b Ḥāşāka:ḥāşā ki AE. 4b Bu günden dest-res:des-i ders 5b MURĀDĪnüñ:- M. Gazel L de yoktur.

610. وله طوّل الله عمره Başlık yalnız A da vardır. 3b Ḥak-şinās:Ḥak AE. 4a Ḫāṣ ile ʿām:ʿam ile ḫāṣ M. 5a MURĀDuñ:- M. / diñle gel:diñle kim A, diñlegil M. Gazel L de yoktur.

611. وله وفقه الله لما يحب ويرضاه Başlık yalnız A da vardır. 2b Sûre: II, Âyet:117. / fekānı:fekān AE. / bir:- R. 3a Ḫvār:ḫōr AE,R. 4b Ejder:ejderhā M. / dār-ı ās:dırās M. 5a MURĀDuñ:- M. 5b Faḫr-ı:zaḫ-r-ı R. Gazel L de yoktur.

612. من الفتوحات السلطانية والفيوضات الربانية A. وله ايضا

F. Başlık A ve F de vardır. 1a Pes:bes A,R. 1b Pes:bes A,R. 2a Ni-der:nedür R. 2b Pes:bes A,R. 3b Pes:bes A,R. 4b Pes:bes A,R. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Pes:bes A,R. Gazel L de yoktur.

613. gazel R,L de yoktur. وله اعانه الله على مراده A. وله ايضا

F. Başlık A ve F de vardır. 2b Pes:- M,F. 3b Dönübeni:dönüben A,F. / Pes:bes A. 4b Pes:bes A. 5a MURĀDĪ:- M. / irdügini:irdügine A,F, AE,H. 5b Pes:bes A.

614. gazel yalnız R de vardır.

615. من نفحات العارف بالله حضرت السلطان ظل الله قدس سره A. حرف الشين

F. Başlık A ve F de vardır. 4b Beyānından:beyānında A. 5a MURĀDĪ-nüñ:- M. 5b Olmış:- AE. Gazel L de yoktur.

616. وله دام فضله Başlık yalnız A da vardır. 2a Ḫaber: ḥisāb R. 3a Kemālinde:kemālide AE. 4b Olmış:- AE. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

617. وله اوصله الله الى مراده Başlık yalnız A da vardır. 1a Niḳāb: niḳābın AE. / u:- R. 1b Sābāş:ṣābāş R. 3b Nuḳūşın:nuḳūş AE. 4b Ṣan-maz:ṣınmaz AE. 4. beyit R de yoktur. 5a MURĀDĪ:- M, Murādīnüñ AE,H, Murāduñ R. Gazel L de yoktur.

618. gazel R,L de yoktur. وله ما شاء الله Başlık yalnız A

da vardır. 2b Māh-ı:māh u AE. 3a Kudsi:kuds-i A. 4b Ü:ve M. 6a MURĀDuñ:- M. /ednāsı:dānāsı A. 5b Habl-i:hablün A.

619. gazel R,L de yoktur. وله من الله بطول بقائه Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M.

620. من نسايم انفاسه ولطايف ايناسه A. ومن لطائف كلماته F. Başlık A ve F de vardır. 1b Añlaram:añladum R. 2a İki ʿālem baña oldı:kim dü ʿālem oldı baña 3b Āhırde:uhrāda AE. 4b Var imiş:- AE. 5a MURĀDĪ:- M.

621. وله كثر الله معدلته Başlık yalnız A da vardır. 2b Var imiş:- M. 5a ʿAşıkī dirlerse:ʿāşık iderlerse R. / MURĀD:- M. 5b İmiş :- R. Gazel L de yoktur.

622. وله نشر الله صيت معدلته Başlık yalnız A da vardur. 1b ʿAynında:ʿaybında R. 2a Sırr:seyr AE. 5a Buldı:oldı A,R. / MURĀDĪ:- M./ oldı:buldı R. Gazel L de yoktur.

623. وله اكثف عكوس سلطنته الى يوم القيام Başlık yalnız A da vardır. 1a Söylemiş:eylemiş M. 1b Söylemiş:eylemiş M. 2b Söylemiş:eylemiş M. 3b Vü:ve M. / söylemiş:eylemiş M. 4b Ü:ve M. / söylemiş:eylemiş M,F. 5b Söylemiş:eylemiş M. Gazel L de yoktur.

624. وله زيدت مهابته Başlık yalnız A da vardır. 1a Sûre: LXXIV, Âyet:2. 2a Rabbine yolını:rütbe tekbīr R. 4a Vü:ve M. 5a Sûre:II, Âyet:212. Gazel L de yoktur.

625. gazel R,L de yoktur. وله عمت نسايم دولته Başlık yalnız A da vardır. 2a Cān ile:var imiş M. 3a Merkez-i:hergiz AE. 4a Vü:ve M. 5a MURĀDĪ:- M.

626. وله اضاء الله كواكب خلافته Başlık yalnız A da vardır. 2a Maʿbudumda:maʿbudum R. 4a Cehennem:cehīmi R. / olan:kılan R. 4b Hūr u:hūr-ı A,F,H. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

627. gazel R,L de yoktur. وله اعز الله جنده Başlık yalnız A da vardır. 2b Cānum:hānum AE,H. 3b Vahş:- AE. 4b Ü:- AE. 5a MURĀDuñ:- M. 5b Ü:ve M.

628. gazel R,L de yoktur. وله ادام الله ارشاده Başlık yalnız A da vardır. 2a Gelmezsin:gelmezsen AE. 2b Ne:ne kim AE. 5a MURĀDĪ

ᶜayn-ı:- M.

629. gazelß AE,H,R,L de yoktur. وله اسبل الله فيضه عليه Başlık yalnız A da vardır.

630. gazelß AE,H,R,L de yoktur. وله دامت رأفته Başlık yalnız A da vardır. 1a Sûre:II,Âyet:256. 5a MURADİ:- M./derya imiş:deryayimiş F.

631. gazelß AE,H,R,L de yoktur. وله ادام الله اجلاله Başlık yalnız A da vardır. 1a Her:bir M,F. 5a MURĀDĪ:- M.

632. gazel yalnız R de vardır.

633. gazel R,L de yoktur. من كلمات الملك الصالح والسلطان المرشد الناصح A. وله ايضا F. 1a Şeriᶜden:şerᶜden (vezin îcâbı böyle okuduk. 1a taş:-

634. وله لازالت اغصان دولته مخضرة Başlık yalnız A da vardır. 2a Kılmaz :kalemin R. 4b İgen:ikisin R. / yine:- R. 5a MURĀDĪ:- M. /saklar ise:saklarsa A,AE,R. Gazel L de yoktur.

635. gazel R,L de yoktur. وله مد الله طناب دولته Başlık yalnız A da vardır. 3b Birde:yirde A,AE. 4a Ne:ne ne AE. 5a MURĀDun:- M.

636. من انفاس سلطان السالكين وقطب العارفين A. ومن كلماته المرغوبة F. Başlık A ve F de vardır. 3a Cenāb-ı:hayāt-ı R. / didüm:didi H. / haber:hazer R,L. 3b Nedür:ne der A, nider AE. 4a Bilmişem: bilmiş AE.

637. gazel R,L de yoktur. من رشحات زلال افضاله ولمعات انوار اقواله A. وله ايضا F. Başlık A ve F de vardır. 4a Ruhı:ruh H. 5a MURAD:- M.

638. gazelß R,L de yoktur.

639. من الالهامات الربانية والواردات السبحانية A. وله ايضا F. 4b Şemsüme:şemᶜüme M. Gazel L de yoktur.

640. gazel R de vardır.

641. من محاسن اشعاره الشريفة ومكارم اثاره اللطيفة A. حرف الصاد F. Başlık A ve F de yoktur. 3a Nāşī:başı AE. 4b Sal:tal AE.H. 5a MURĀDĪ:- M. / ᶜālemden:ᶜālemde A. Gazel L de yoktur.

642. وله جمع الله شمله Başlık yalnız A da vardır. 1a Ferdāniyyeti:ferdāniyyete AE,H,R. 1b Eyleyüp:eyleyen A. 3b Eyledi:söyledi H,R. 4a Çü:çün AE,H,R. / hālüm:hālüm R. 5a MURĀDİnün:- M. Gazel L de yoktur.

643. من حقايقه القاطعة وبراهينه الساطعة A. ومن نتايج طبعه F. Başlık A ve F

de vardır. 4a ᶜUyūnı:ᶜuyūbı AE,H. 5a MURĀDĪ:- M. / vuṣlat-ı:vuṣlat AE,H. Gazel L de yoktur.

644. مِنْ مَقَالَاتِ صَاحِبِ الْحَالَاتِ مُظْهِرُ الْعَجَايِبِ بِأَنْوَاعِ الْكَرَامَاتِ A, سَلَّمَهُ اللّٰه F. Başlık A ve F de vardır. 1b Sen:pes R. / halāṣ:ihlāṣ AE. 4a Rāfiᶜ-i :dāfiᶜ-i R. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

645. مِنْ نَسَايِمِ انْفَاسِهِ وَلَطَايِفِ ابْنَاسِهِ A. وَمِنْ رَشَحَاتِ فَيْضِهِ F. Başlık A ve F de vardır. 1a Çū:bu R. / muhliṣ:mahlaṣ A. 1b Muhlıṣ:mahlaṣ A. 2b Muhliṣ:mahlaṣ A. 3b Muhliṣ:mahlaṣ A. 4a Çūn:hūn M,F. / ele:aña R. 4b Muhliṣ:mahlaṣ A. 5a Mirʾātı:mirʾāt-ı A,M. / MURĀDĪ:- M. 5b Nakşı: nakş-ı A,M. / muhliṣ:mahlaṣ A. Gazel L de yoktur.

646. gazel R de yoktur. مِنْ حَدَايِقِ حَقَايِقِ مَعَارِفِهِ وَرِيَاضِ دَقَايِقِ لَطَايِفِهِ A. وَمِنْ جَوَاهِرِ الْفَاظِ F. Başlık A ve F de vardır. 2a Sûre:CXII, Âyet:2,3. 2b Sûre:CXII, Âyet:3. 3a Sûre:CXII, Âyet: 4. 3b Nedür:ider AE. 5a MURĀDĪ:- M. / ihlāsı:ihlāṣ H.

647. وَلَهُ قَصِيدَةُ اللّٰهِ بِعِنَايَتِهِ A. حَرْفُ الضَّادِ F. Başlık A ve F de vardır. 1a Feyżi:feyżin R. 2b Mihri:mihr-i A. 4a Mebdeʾden:meydān-ı AE. / hüveydādur:hüveydāya R. 4b Ü:- R. 5a Maᶜnāsın:maᶜnādan R. 5b MURĀDĪnüñ:- M. Gazel L de yoktur.

648. مِنَ الْاَنْفَاسِ الْقُدْسِيَّةِ السُّلْطَانِيَّةِ نَوَّرَ اللّٰهُ فُؤَادَهُ A. وَمِنْ فَيْضِ عِبَارَاتِهِ F. Başlık A ve F de vardır. 2a Vücūd-ı:vücūda R. / ẓāhir:ẓāhire R. 4b Aṣla:- R. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

649. gazel R,L de yoktur. مِنْ نَفَحَاتِ انْسِهِ وَلَمَعَاتِ قُدْسِهِ A. سَلَّمَهُ اللّٰه F. Başlık A ve F de vardır. 2b İşte gel:istegil M,AE. 5b MURĀDĪ:- M.

650. gazel R ve M,L de yoktur. مِنَ اللَّوَامِعِ النُّورَانِيَّةِ وَاللَّوَايِحِ السُّبْحَانِيَّةِ A. حَرْفُ الطَّاءِ F. Başlık A ve F de vardır. 2a Eyle gel:eylegil AE. 4a Gözet gel zuhr-ı:gözetgil dahr-ı AE. 4b Be-v'Allâhi:be-v'Allâhī AE. 5b İgen:iki AE.

651. مِنَ الْحِكَمِ الْاِشْرَاقِيَّةِ وَالْكَلِمِ الْاَشْوَاقِيَّةِ A. وَلَهُ ايضاً F. Başlık A ve F de vardır. 2b Yakīn:bekā R. 3a Yek:biñ R. / istidlālden:istidlāl içün R. 5a Nedür:ne der A. 5b MURĀDĪ:-M. / ḳavl-i:ḳavli R Gazel L de yoktur.

652. gazel R,L de yoktur. مِنْ جَوَاهِرِ كَلِمَاتِهِ الشَّرِيفَةِ وَعِبَارَاتِهِ الْحَنِيفَةِ A. حَرْفُ الظَّاءِ F. Başlık A ve F de vardır. 3b Hem-tendür:himmetin-

dür. AE. 5b MURĀDĪnün:- M. 1a râh-ı rûh-ı B.

653. وَلَهُ فَضَّلَ اللهُ مَرَاتِبَهُ Başlık yalnız A de vardır. 2a ᶜAyn: gayn R. / ne var:nūr-ı AE,H,R. 2b Seher:kamer M,R. 3a ᶜAlāyimden: ᶜAlāyimle R. 4a Lafz-ı:lafz u R. / maᶜnī durur:maᶜnidür R,B./ bir:yed-i R. 5a MURĀDĪ:- M. / ᶜaybından:gaybīden R.Gazel L de yoktur.

654. وَلَهُ دَامَ مَجْدُهُ A. حرف العين F. Başlık A ve F de vardır. 1a Ü:- R. 1b Beyān-ı:beyānı M. 2a Hisābı:hisābı M. / Ü:- R. 3b Āna:- A. / sen de:- A. 4a Āfāka:āfākı R. 5b MURĀDĪ:- M.Gazel L de yoktur.

655. وَلَهُ نَصَرَهُ اللهُ بِتَأْيِيدِهِ Başlık yalnız A da vardır. 2b Muᶜīni: maᶜnī M, maᶜnīsi AE. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

656. ومن لمعات اضوائه مِنْ لَطَايِفِ اَسْرَارِهِ وَفَوَارِقِ اٰثَارِهِ A. F. 1b Āb-ı:ānī M, ābı F. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Dilden:dilde M.Gazel L de yoktur.

657. مِنَ الْحَقَايِقِ الرُّوحَانِيَّةِ وَالْبَوَارِقِ النُّورَانِيَّةِ Başlık yalnız A da vardır. 1a İdelden:irelden R. 5a MURĀD:- M, Murādī AE.Gazel L de yoktur.

658. gazel R de vardır. 2a Sûre:XCIV, Âyet:5,6. 2b Sûre:XCIV, Âyet:5,6.

1a ᶜayb-ı:gayb L. 3a meşguldür:makuldür

659. gazel yalnız R,L de vardır. L. 3b gelür:geldi L. 5a vazdan:vardan L.

660. مِنْ شَوَارِقِ اَنْوَارِهِ وَبَوَارِقِ اٰثَارِهِ A. حرف العين F. Başlık A ve F de vardır. 1a Ezelden:ezelde R. 1b Pes:bes R. / semāᶜ: şuᶜāᶜ AE. / sürūrından:sözinden çok A. 2a Dile:dinle R. 4a Pes:bes R. 5a MURĀDĪ:- M.

661. gazel R de yoktur. وَلَهُ زَيَّنَ بِصُورَةِ الدُّنْيَا Başlık yalnız A da vardır. 1a olmağıl:olgıl L. 2a gel:sen L. 5a ᶜuzlet:ᶜizzet L. 2a Varmag:varmak F. 3b Irag:- AE. 5b MURĀDun:- M.

662. وَلَهُ نَفَعَ اللهُ بِبَرَكَتِهِ Başlık yalnız A da vardır. 1a ᶜAlemden: dünyādan R. 2a Oldukda:oldükde F. 3b Günc-i:genc-i A. / u:ve M. 4a Kılmasam:kılmışam A. 5a Bu MURĀDĪnün:- M. 5b Cānı bil:hālini: R. Gazel L de yoktur.

663. وَلَهُ صِينَتِ الْمَمَالِكُ بِعَدْلِهِ Başlık yalnız A da vardır. 1a Kim:ki M,R. 2a Eyledi bir hāli bin bin hāl-i hālinden hayāl R. 3a Ü:ve M. 3b Gelüp:gine A. 4b İrüp:idüp R. / vü:ve M. 5a MURĀDun:- M. / fazl-ı: fazlı F. / dinlegil:dinle gel A. 5b Riyāz-ı:riyāzı H.Gazel L de yoktur.

664. gazel R,L de yoktur. وَلَهُ لَا زَالَتْ اَقْمَارُ دَوْلَتِهِ لَامِعَةً Başlık yalnız A

da vardır. 2a Eyledi bin bin ricā hāl-i hayālinden hayāl AE. (Bu mısrâ 663. gazelin 2a mısrâıdır.) 2b Bes:pes M,AE. 3b Lahza:lahz-ı A. / ü:ve M.

665. سلّمه الله و ابقاه .F من فقايعه كلماته الرايقة و عباراته الفايقة .A

2a Şāh-sār:şāh-sār-ı M. 2b Bulur:bulun R. / zīr-i:zīr AE. / pā:yā R. 5a Nefs-i:sensin R. / MURĀDĪ:- M.Gazel L de yoktur.

666. gazel B,AE,H,R,L de yoktur. و له نوّر الله فؤاده Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDa:- M.

667. ومن الفاظه المباركة .A من نتايج انفاسه الشريفة و لوايح افكاره المنيفة F. Başlık A ve F de vardır. 2b Vü:ve M. 3b Velīk:velāki R. / ü:ve M. / yār kıldı:kıldı yār R. 4b Velīk:velāki R. Gazel L de yoktur.

668. gazel yalnız R de vardır. 4a Vezin bozuk.

669. من جملة كمالاته الزاهرة و حالاته الباهرة .A حرف الفاء .F

Başlık A ve F de vardır. 3a Zār-ı:zār u AE,H,R. 5a MURĀDĪnün:- M. kemâlinden:kemâline L.

670. gazel M,L de yoktur. و له دام نصره Başlık yalnız A da vardır. 1b Esnāf:vassāf AE. 2a İdüp:iden R. / karār:firār AE. 3b Habīr:haber A. 4a Gönüller:gönül ger R. 4b Bilimez:bilmez AE. / ᶜarraf:harrāf R. 5a Kuruldı:kurılup R.

671. و من لطائف .A من رشحات اقلامه الشريفة و نفحات الفاظه المنيفة طبعه اللطيف F. Başlık A ve F de vardır. 1a ᶜIşkı:ᶜışk A. 2b Olur bī-basardadur:olur mı basardadur. 4a Vü:ve M,AE. / beyni: بنى R. 4b Ü:ve M. 5a Yok:nist R. 5b İlerü:illerü A,F,AE,H. / nasb:nasīb AE. Gazel L de yoktur.

672. gazel yalnız R de vardır.

673. من الواردات الالهية و السانحات السبحانية .A حرف القاف .F

Başlık A ve F de vardır. 1b Celālün pertevindendür ne kim ola beyān el-hak R. 2a Senün hükminde hikmet ki hikeminden gelür kurbet R. 3b Ögrenüpdür:ögrenüp R. / şān:nişān R. / el-hak:- M. 4a Şuᶜāᶜı:şuᶜāᶜ-ı A. 5a Cümleye:cümleten R. 6a MURĀDĪ:- M, Murādā R. 5b Sırr u:sırr-ı R. / çün:- L.

674. و له زاد الله كرامته Başlık yalnız A da vardır. 2a Muktebes:muktebis AE. 2b Müferrihdür:musarrahdur R. 4a Herkese lāmiᶜ:olmadı nefsi R. 4b Lûtfıdur esbak:lûtfı esbakdur A. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

5b ᶜĀlemīn:ᶜālimūn AE,H,R.

675. gazel R,Lde yoktur. وله لا زالت دولته مشيدة Başlık yalnız A da vardır. 1. ve 2. beyitler M de yerleri değişik olarak yer almaktadırlar. 2b Kār:- AE. 3a Her:her her AE. 3b Ṣalınmagıl:salınma ki AE. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Ü:ve M.

676. gazel R,Lde yoktur. وله لا زال مذكورا بحسن السير Başlık yalnız A da vardır. 1a Nefs ü:nefs-i M. 2a Cānı:can M,AE,F,H. / Ü:- AE. 3b Tā ki:baña AE. 4a Unudasın:unudursın AE. 5a MURĀDĪ:- M.

677. gazel R,Lde yoktur. وله قدس الله مجده Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Enbiyā vü evliyā vü:enbiyā ve evliyā ve M.

678. gazel R,Lde yoktur. وله سر قدري الدهر Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M. / Sûre:LXXXIX, Âyet:15. / yok:bak AE.

679. وله لا زال مشكور الفعال Başlık yalnız A da vardır. 2a Togrudup:toġradup A. 2b Tutduk:- A,M,AE. 3a Hakkı:hakkiyyetle R. 4b İtme:- AE,H. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

680. gazel B,AE,H,R,Lde yoktur. وله ابقاه الله الى يوم القيام Başlık yalnız A da vardır. 3a Sûre:LV, Âyet:1. 5a MURĀDĪ:- M.

681. gazel yalnız R de vardır. 5a İste: 5b (Hemān):-

682. ومن جواهر خزاينه A. من محاسن كتاباته البهية والمعاني الكمية F. Başlık A ve F de vardır. 2b Kudretde bes:kudretde pes M,F, kudretdedür AE,H,R. 2b Hüsn ü:hüsn-i A,R. 3b Ü:ve M. 5a MURĀDĪ:- M. 1a kudretde pes:kudretdedür L. 2a bürhâna:bürhânına B. 5b Vü:ve M, - R, anı:- L.

683. وله زاد الله سطوته Başlık yalnız A da vardır. 2a Ü:- R. 3b Ü:- R. 4b Her:-R. 5b MURĀDuñ:- M. Gazel L de yoktur.

684. gazel R,Lde yoktur. وله دام له النعم Başlık yalnız A da vardır. 5a İse:- AE,H. 5a MURĀDĪ:- M.

685. gazel R,Lde yoktur. وله لا زال مؤيدا من عند الله Başlık yalnız A da vardır. 5a İster iseñ:isterseñ AE.

686. gazel R,Lde yoktur. وله لا زال الظفر من اعوانه Başlık yalnız A da vardır. 2a ᶜĀlemleri:ᶜālemlere AE. 3b Sulṭān-ı ᶜışk:sulṭān-ı A,M. 4b Bil kim:bel kim A. / Sûre:LV, Âyet:1. 5a MURĀDuñ:- M.

687. gazel R,L de yoktur. وله عافاه الله Başlık yalnız A da vardır. 4b ʿAyn-ı:mahż-ı AE,H. / ʿışk:- A,M,AE.

688. gazel R,L de yoktur. وله شرّف الله بوجوده العالم Başlık yalnız A da vardır. 1a Hak:ʿışk AE,B. 1b Hak:ʿışk AE,H,B. 2b Hak:ʿışk AE,B. 4b Pes:bes A. / Hak:- M, ışk AE,B. 4a Vaz oldı:oldı bu A. 4b İle:ile cemʿ M,AE,F,H. / Hak:ʿışk AE,B. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Hak:ʿışk,AE,B.

689. gazel R,L de yoktur. وله دام ناشر العدل والاحسان Başlık yalnız A da vardır. 2a Ü:- AE.H. 3b Ber-vech-i:bir vechi A. 5a MURĀDĪ:- M.

690. وله كان الله له Başlık yalnız A da vardır. 1a Anla: aʿlā R. 1b (Bālā) iştiyāk: بالا استیاه 2a U:- R. / şevk-i:şevk ü AE./ vecd ü:vahd-i R. 4a Ṭālibüm:ṭālibem M. 5a MURĀDĪ:- M.

691. gazel R,L de yoktur. 3a Sûre:L, Âyet 16. 3b Sûre:L, Âyet 16. / āyeti:āyetin H. / tefsīrine:takrīrine AE. 4a ʿĀlem-i:ʿālim-i AE. 4b Üstinde:üstine AE. 5a MURĀDĪ:- M. / sözleri:sözlerün AE,H. وله رفع الله قدره Başlık yalnız A da vardır.

692. gazel B,AE,H,R,L de yoktur. وله لا زال مطاعا للانام Başlık yalnız A da vardır. 1b Gül:gel A. 5a MURĀDĪnün:- M.

693. gazel yalnız R,L de vardır. 1a neşr:nesr B. 3b İmtiyâz idüp alupdur ortaya pergâr-ı Hak L. 4a gezinmiş P gizlemiş L.

694. من فوايح كلماته ولوايح عباراته A. ومن انفاسه القدسية F. Başlık A ve F de vardır. 5a ʿĀlem-i:ʿālim-i AE. 5b MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

695. وله سار بذكره الركبان Başlık yalnız A da vardır. 1b Müştāk: miṣāk R. 4a Ü:- M. 4b Vü:ve M, - R. 5a Bahş:bahşı AE,H. Gazel L de yoktur.

696. من تحقيقاته الرايقة وتدقيقاته الفايقة A. ومن نتايج طبعه F. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

697. gazel R,L de yoktur. وله عفو الله آماله Başlık yalnız A da vardır. 3b Ḳāli:kāl-i AE. 4a Gözle:göz ile AE. 4b El-hak:- AE. 5a Bu MURĀDĪ:- M. 1b naʿmâta:naʿmâya B.

698. gazel yalnız R de vardır.

699. من الفتوحات السلطانية والفيوضات الخاقانية A. ومن لطايف حكمه F. Başlık A ve F de vardır. 1a Ẓi'l-:ẓü'l- M,H. 3a Ḳudüs:Ḳuds AE. / melek:milk AE. 3b Perr:berr A. 5a MURĀDĪ:- M. / gayrīyı:gayrīnı AE. / ṭārik:yārün R. Gazel L de yoktur.

700. gazel RLde yoktur. من نفحات العارف بالله حضرت السلطان ظل الله A. و له ايضاً F. Başlık A ve F de vardır. 2b ᶜIşk:- AE. 3. ve 4. beyitler A da yer değiştirmiş olarak yer almaktadır. 5a MURĀDĪ:- M.

701. و له اما م الله عمره Başlık yalnız A da vardır. 1b Cefāda :hafāda A. 1b Seyr:sır R. 3a Vechümüze:vechümüzde AE. / vücūh:vücūd A. 3b Ü:- R. 4a ᶜAkl-ı evvelümde:ᶜakl olmada A,AE. 4b ᶜAlāda:ᶜulāda AE. 5a MURĀDĪ:- M. / gayrīyı:gayrīnı AE.H. 5b Vü:ve M.Gazel L de yoktur.

702. gazel RLde yoktur. من كلمات الملك الصالح والسلطان المرشد الناصح A. ومن كلماته اللطيف F. Başlık A ve F de vardır. 3a ᶜArz-ı:- A,M,F. 5b MURĀDĪ:- M.

703. من انفاس سلطان السالكين و قطب العارفين A. و له ايضاً F. 1a Dürlü:- AE. 1b Şifā:şefā M. 3a Kemālinden:kemālinde M. 5a MURĀDĪnün:- M. Gazel L de yoktur.

704. gazelB,AE,H,RLde yoktur. و له بلغ الله الى اقصى مراتب السعادة Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M.

705. gazelB,AE,H,RLde yoktur. من رشحات زلال افضاله ولمعات انوار اقواله A. و من قطرات كتاب فيضه F. Başlık M de yoktur. 5a MURĀDun:- M.

706. من الالهامات الربانية والواردات السبحانية A. سلمه الله F. Başlık A ve F de vardır. 5a MURĀDĪnün:- M.

707. gazel RLde yoktur. و له فتح الله له ابواب الخيرات Başlık yalnız A da vardır. 4b Muhakkiksen:muhakkaksan AE. 6a MURĀDun:- M. / kılma: itme A.

708. من محاسن اشعاره الشريفة و مكارم اثاره اللطيفة A. و له ايضاً F. Başlık A ve F de vardir. 3a N'ola:ne var R. 4a Lisān-ı:lisānı M./ ḥāli:cānı R. 4b Gerek:gelür R. 5a MURĀDĪ:- M.

709. من دقايقه القاطعة و براهينه الساطعة A. و له ايضاً F. Başlık A ve F de vardır. 2b İşün:isen AE. 3a Pes:bes R. 5a Añla: gūş R. Gazel L de yoktur.

710. و له سعد جده Başlık yalnız A da vardır. 2b Ziyāyı:hayāli R. 4b Bir:iki R. 5a Sûre:XXXIX, Ayet:71. / MURĀDĪ:- M. 5b ᶜAdne virdi:virdi ᶜadne R. Gazel L de yoktur.

T. C.
Yükseköğretim Kurul

711. gazel yalnız R de vardır. 2b Irak:ırağ R. 3b Ayak:ayağ R.

712. من تشابيه انفاسه و لطايف ايناسه A. حرف الكاف F. Başlık A ve F de vardır. 1a Sûre:LXXIV, Ayet 2. 1b Cismi:mürg-i R. / rûh:rûhı M. /kibr:girü A,AE, R. 2a Milk-i:milk ü R. 2b Bî-bâk: bî-pâk AE. 4b Sıçradı:eyledi R. 5a MURÂDun:- M. Gazel L de yoktur.

713. وله ادام الله نصره Başlık yalnız A da vardır. 1a Kim: kime R. / Sûre:XXI, Âyet:109. 2b Bî-bâk:bî-pâk M. 4. beyit A da yoktur. 4b Oldı:buldı AE. / ᶜışkındadur:ᶜışkundadur R. 5b MURÂDÎ:- M.Gazel L de yoktur.

714. وله صفق بالنجح والظفر Başlık yalnız A da vardır. 2b Bâd u: bâd ve M. 3a Lâ-bahâdur:bî-bahâdur A. 3b Bir:bu R. 5a U:- R. 5b MURÂDÎnün:- M. Gazel L de yoktur.

715. وله اقر الله عينه Başlık yalnız A da vardır. 3a Murâdı :murâd-ı AE. 3b Ü:ve M, - R. 3b Kamun:tamun M. 4a El-hak:ancak R. 5a MURÂDÎ:- M. 5b Nusret ile:nusretle AE. Gazel L de yoktur.

716. وله لا زال عدله مبسوطا Başlık yalnız A da vardır. 1b Sûre: XXI, Âyet:107. 3a Cûᶜ:çoğ R. 3b Ü:- AE,H. 4a Hayy ü:hayy-ı AE,H. / Sûre:LVII, Âyet:2. 4b İder:ender AE. 5a MURÂDÎnün:- M. 5b Ola:- R. Gazel L de yoktur.

717. gazel R,L de yoktur. وله ضاعف الله نعمته Başlık yalnız A da vardır. 4a Mir'âtı:- AE,H.

718. gazel yalnız R de vardır. 1a (Yâ):- 2b Sûre:LXXXIX, Âyet:15

719. gazel yalnız R de vardır. 1b Yokdur rehüne ola mı: يقورسكه ادهمي

720. gazel R,L de yoktur. من مقالات صاحب الحالات مظهر العجايب بانواع الكرامات A. و من عبارات المرحوم F. Başlık A ve F de vardır. 2a Zebânumdan:zamânumdan A. 4b Yarı:bârı AE. 5a MURÂDÎ:- M.

721. وله سهل الله له الامور Başlık yalnız A da vardır. 1. beyit AE de mükerrer yazılmış. 2a Bâlâyile:bâlâ ile R. 2b Pes:sen R. / ü: ve M. 6a Mağrib ü maşrıkda:maşrık u mağribde R./ mûr-veş:mûr-veş L. 7a MURÂDÎ:- M. 5b Adını:çün anı R, içün anı L.

722. وله هون الله له كل شيء Başlık yalnız A da vardır. 1a Fıtratundan dürlü:fıtratundandur bu AE. 3a Gayb-ı ᶜaynundan:gayb u ᶜaybundan R. 4a Göre:- R. 5a MURÂDÎ:- M.

723. gazel R de yoktur. وله دامت سلامته Başlık yalnız A da vardır. 1b Efzūn:özge M. / u:ve M. 5a MURĀDĪ:- M.

724. وله دامت سعادته Başlık yalnız A da vardır. 1b Ṭāḳat: ṭāḳatüm R. 2b Gevherlerüm:cevherlerüm R. 4b Bin biñ:mihr ü M,F. 5a MURĀDuñ:- M. / pür-maᶜnāsına:maᶜnāsına F. / tut:tut sen A,F. Gazel L de yoktur.

725. gazel R,L de yoktur. وله بسط الله عدله Başlık yalnız A da vardır. 1b Başdukda:basdükde A,F. 2a Vird ü:vird-i AE. 2b Gerek: - M. 3a İremez:irmez A. 4b Cānān:cān AE. 5a MURĀDĪ:- M.

726. gazel R,L de yoktur. وله سلمه الله Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪnüñ:- M.

727. وله احسن الله اليه Başlık yalnız A da vardır. 1b Başdukda:basdükde A,F. 4a Rūḥsın:rūḥ R. 5a MURĀDĪ:- M. / yārı:yādı R. Gazel L de yoktur.

728. gazel R,L de yoktur. وله طال بقاؤه Başlık yalnız A da vardır. 2b Bulmamışuz:bulmamış-uz M.

729. gazel R,L de yoktur. وله طول الله عمره Başlık yalnız A da vardır. 1a Cānān sen:cānānsın M. 2a U:ve M. 4a Baş der-dāmen: başdur dāmen AE. 5a Kerān:girān M,AE.

730. gazel R,L de yoktur. وله لا زال كهفا للعباد Başlık yalnız A da vardır. 1a Bilemedüm:bilmedüm M,F,H. / bendesinüñ:bende senüñ AE. 2a ᶜĀlemleri:ᶜālemlere AE,H. 3a Olsalar:olalar M. 4a Ḳalmışlar:ḳılmışlar AE. 4b Toḳınsa:doḳılsa AE,H. 5a MURĀDĪnüñ:- M.

731. gazel B,AE,H,R,L de yoktur. وله فرج الله كربته Başlık yalnız A da vardır. 5a İy MURĀDĪ:- M.

732. gazel yalnız R de vardır.

733. من صرايح حقايق معارفه ورياض دقايق لطايفه A. ومن الفاظه الفصيح F. 2b Teʾvīl:taᶜbīr H,L. 3a Ṣāfīña:ṣāf kim M. 5a MURĀDĪ:- M. / oḳuram:oḳurın A, oḳudum AE,H,R,L./ aḫbār:aḫyār AE. 5b Sırruñı:sırrını R,L.

734. وله احكم الله امره Başlık yalnız A da vardır. 2a ᶜAyn: ġayn R,L./ ġayb: ᶜayn R,L. 3b Laḥẓadayın:laḥẓadadur AE,H,R,L. 4a Hüsnüñe: hüsnüñi R. 5a Hüsn ü:hüsn-i R. 5b Dem-i:dem ü R.

735. وله مد الله ظله Başlık yalnız A da vardır. 1b Hikemin:hükmin AE. 3a Ḳılduñ ise:ḳılduñsa AE. 5b Kimsenede:kimesnede AE. Gazel L de yoktur.

736. وله لا زال راشدا مهديا Başlık yalnız A da vardır. 2a Dil-ā-

rāyile:dil-ārā ile R. 4a Mā'ili gayrun olımaz:mā'il-i gayrı olamaz R. Gazel L de yoktur.

737. وله قدس سره Başlık yalnız A da vardır. 1. beytin A da a ve b mısraları değişik olarak yer almaktadır. 4a Dirsen:dir isen R. 5a MURĀDīye:- M. / murād-ı:murādı A. 5b Vaṣl-ı:vaṣlı F. / cismi:cism H. Gazel L de yoktur.

738. gazel R,L de yoktur. وله عز نصره Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M.

739. وله زاد الله فضائله Başlık yalnız A da vardır. 1b Cān u: cān R. 3b U:- R. 5a Kılmaz:kılma A. 5b MURĀDa:- M. / hemān:hemen R. Gazel L de yoktur.

740. gazel R,L de yoktur. وله دامت معدلته Başlık yalnız A da vardır. 4b Kāse-i:kāse AE. 5a MURĀDun:- M.

741. gazel R,L de yoktur. وله ادام الله دولته Başlık yalnız A da vardır. 3a Ezelden:ezelde A. / kılduk:kıldük A,M,F.

742. gazel yalnız R de vardır.

743. gazel R,L de yoktur. من جواهر تحريراته و زواهر تقريراته A. و من نتايج افكاره F. Başlık A ve F de vardır. 5a MURĀDĪ:- M. 2b kifâyet: ziyâfet B. 5b ṣafa gör:gör ṣafa B.

744. وله اعانه الله Başlık yalnız A da vardır. 1b Göre ol:ki göre R. 2a Hicābunı:cemālüni R. 5a MURĀDa:- M. / bir:- R. Gazel L de yoktur.

745. gazel AE,H,R,L de yoktur. وله عمره الله Başlık yalnız A da vardır. 3b U:ve M. 5a Makālde:makālden M,F. 5b MURĀDĪ:- M.

746. gazel R,L de yoktur. من درر غرر انشائيه و ازهر زهر ابيانيه A. و من لطائف حكمه F. Başlık A ve F de vardır. 4. beyit A da yaldızla silinmiş. 5b MURĀDĪ:- M.

747. gazel R,L de yoktur. 2b Dir iseñ:- AE.

748. و من كلمات المرغوبة . من الانفاس القدسية السلطانية نور الله فواده و نال مراده A. F. Başlık A ve F de vardır. 4b Sözin tutan ḥazıklarun:ṭutan sözin ᶜāşıklarun AE. 5a Saᶜādet bulasın:ṣafā kesb idesin R,L 5b MURĀDĪ:- M.

749. و من كلمات اللطيفة . من نفثات انسه و لمعات قدسيه A. F. 2b Bir:her M. 4a Eyledügün:eyledün AE. 5a MURĀDun:- M. 3b âgâhuña: aña ki L.

750. من شوارد فتوحاته و بوارد كراماته ماكان خاليا عن الفتوحات كرمته صاحب المعراج A. و له ايضا F. Başlık A ve F de vardır. 2b Yüzin:ṭogrı R. 5a

MURĀDĪnüñ:- M.Gazel L de yoktur.

751. gazel R,L de yoktur. من لطايف اسراره وعوارف اثاره قدس الله سره العزيز A. ومن عبارات المرغوبة F. Başlık A ve F de vardır. 2a Sebāt u:sebāt-ı AE, F,H. 3b Ü:ve M, -AE. 5a MURĀDĪnüñ:- M.

752. gazel R,L de yoktur. وله زاد الله مهابته Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M. / seçersin:seçersen AE.

753. gazel R,L de yoktur. من الحكم الاشراقية والكلم الاشواقية A. حرف اللام F. Başlık A ve F de vardır. 5a Bildüñse:bulduñsa A. / MURĀDĪ:- M.

754. gazel R de yoktur. وله من الله بانوار مغفرته Başlık yalnız A da vardır. 3a Şeyʾin:şeyʾ A,AE,F,H. 4a Kıdemden:kademden AE. 5b MURĀDĪ:- M. 1a ʿarsa-i:havża-i L.

755. وله اعز الله جنده Başlık yalnız A da vardır. 2b ʿAyāl: menāl A. 3b Hayālidür:karārıdur H,L./ muhāl-ender muhāl:mahāl-ender mahāl AE. 5a MURĀDĪnüñ:- M. 5b Gelgil: gel gel AE,gelgil L.

756. وله نال مناه Başlık yalnız A da vardır. 1a İbtidāda:ibtidādan AE. 1b Pes:bes R. 2a Begendüñse:bilindüñse AE. 4a U:- R. 4b Ziyāyile:ziyā ile R.

757. وله خلد الله دولته Başlık yalnız A da vardır. 2a U:ve M. 4a Müstakbelüñ:müstakbelin R. 5a Kendüñden:kendüden R. 5a MURĀDuñ:- M.

758. وله لا زال معينا للاسلام Başlık yalnız A da vardır. 2a Salımaz:talımaz R. 2b U:- R,L./ idemez:idinmez R. 3b Degül:- AE. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Cāna:cānı R. / merd-i:merd M.4a ğayrû:gayra L.

759. وله طيب الله انفاسه Başlık yalnız A da vardır. 1a Sûre: XX, Āyet:14. 2a Elf nūn yā vü elf nūn elf elf lām A,M,AE,F,H,R. / elf:elif M. / elf lām:elf-i lām AE. / yā:u R. 4b Sûre:CXII, Āyet:1. / bu:bu bu R. 5a Sırr-ı:sırr u AE,H,R,L./ MURĀDĪ:- M. 5b Enisüñ:enis ü R,L.

760. وله شرح الله صدره Başlık yalnız A da vardır. 1b Ü:- R. 3b Ü:- R. 5a MURĀDĪnüñ:- M, Murāduñ bu R. Gazel L de yoktur.

761. وله زيدت دولته Başlık yalnız A da vardır. 3a Sûre:

II, Âyet:159. 4a Sûre:LXXIV, Âyet:1,2. 5a MURĀDuñ:- M.

762. وَلَهُ يَسَّرَ اللّٰهُ مُرَادَهُ Başlık yalnız A de vardır. 1a Tenden: tende R. 1b Ser:ten M. 2b ʿUmmāna:merd-āne R. / yol:- AE. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

763. gazel R,L de yoktur. وَلَهُ زَادَ اللّٰهُ شَوْكَتَهُ Başlık yalnız A da vardır. 2a Hākdan-ı:hākdan A. 3a Gavgasın:gavgayı AE. 5a MURĀDĪ: - M.

764. gazel R,L de yoktur. وَلَهُ ابَّدَ اللّٰهُ سَلْطَنَتَهُ Başlık yalnız A da vardır. 2a Çün:çü AE. 3b Berüsin sen:berü sensin AE. 5b ġayriya: ġyrıyı B.

765. gazel R,L de yoktur. وَلَهُ زَادَ اللّٰهُ فُتُوحَهُ Başlık yalnız A da vardır. 1b Olmadı:oldı AE. / bir:yir M,F,H. 4b Lahmi:lahmek AE, H. 5a MURĀDĪ:- M.

766. gazel R,L de yoktur. وَلَهُ لَا زَالَ مُكَرَّمًا وَمُعَزَّزًا Başlık yalnız A da vardır. 3a Ü:ve M. 5a MURĀDĪ:- M.

767. gazel R,L de yoktur. وَلَهُ دَامَ مَلَاذًا لِلْاَنَامِ Başlık yalnız A da vardır. 5a Yine:gine A.

768. وَلَهُ اَبَّدَ اللّٰهُ دَوْلَتَهُ Başlık yalnız A da vardır. 4b ʿĀlemde bil:ʿālem sebīl R. 3a MURĀDĪ:- M. 5b Lik:lāki R. / kılma:itme R. Gazel L de yoktur.

769. gazel R,L de yoktur. وَلَهُ اَنَارَ اللّٰهُ بُرْهَانَهُ Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M.

770. وَلَهُ نَصَرَهُ اللّٰهُ عَلَى اَعْدَائِهِ Başlık yalnız A da vardır. 1a Murādi:serāy-ı R. / ü:- R. 1b Nedür:sırrın R. 3a Haber virdügini:haberdür virdügi R. 4a Yerde:yere R. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

771. وَلَهُ بَسَطَ اللّٰهُ نُورَ مَعْدِلَتِهِ Başlık yalnız A da vardır. 3a Menzil: münzel AE. 4a Cāh ü:çāh R. 4b İtdi:idi AE,H,R. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Tā murāduñ:nā-murāduñ R. Gazel L de yoktur.

772. gazel R,L de yoktur. وَلَهُ اَبْقَى اللّٰهُ شَفَقَتَهُ Başlık yalnız A da vardır. 4b Sûre:LIII, Âyet:39.

773. gazel M,R,L de yoktur. وَلَهُ اَدَامَ اللّٰهُ اَيَّامَهُ Başlık yalnız A da vardır. 5a Yine:berü AE.

774. gazel R,L de yoktur. وَلَهُ نَوَّرَ اللّٰهُ فُؤَادَهُ Başlık yalnız A da vardır. 2a Mirʾātı:mirʾāt A. 3b Rāh-rev:rāh-ber AE. 5a MURĀDĪ:-M.

775. gazel R,L de yoktur. وله دام اقباله Başlık yalnız A da vardır. Bir:her A. 1b Ü:ve M. 5b Vü:ve M.

776. gazel AE,R,L de yoktur. وله دام له النصر والظفر Başlık yalnız A da vardır. 2b Sıdku'l-makāl:sıdk-ı makāl A. 4a Oldukda:oldükde F. 5b MURĀDuñ:- M.

777. gazel R,L de yoktur. وله دامت عزته Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M.

778. gazel R,L de yoktur. وله دام نصره Başlık yalnız A da vardır. 4b Degme:dikme A. 5b Yāram:yārum AE.

779. gazel R,L de yoktur. وله نال مراده Başlık yalnız A da vardır. 4b Vü:ve M.

780. gazel R,L de yoktur. وله اعز الله انصاره Başlık yalnız A da vardır. 1b Pür:bir AE. 1b Gönül:- M. 3a Der-subh:dir subh AE. 5a MURĀDĪ:- M.

781. gazel R,L de yoktur. وله ضاعف الله اجلاله Başlık yalnız A da vardır. 2a Her:- AE. 5a MURĀDĪ:- M.

782. gazel R,L de yoktur. وله لا زال ملجأ للانام Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Ola:olan M.

783. gazel R,L de yoktur. وله شيد الله اركان عزه Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M.

784. gazel B,AE,H,R,L de yoktur. وله دام سلطانه Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M. / Sûre:LIII, Ayet:39.

785. gazel yalnız R,L de vardır. 2a ulu:^{c}ışk L. 5b ^{c}aynuñda:^{c}aynuña L.

786. gazel yalnız R de vardır.

787. gazel yalnız R de vardır.

788. ومن انفاسه الشريفه A. من اللوامع النورانية واللوائح السبحانية F. Başlık A ve F de vardır. 1b Sūzdan:nūrdan R. 2a Güster ü:bihter [illegible] 2b İt kim:eyle AE,H,R. 4b Nefha-i:nefha [illegible] [illegible] herdür AE. 5b mısrâı M de yoktur. Gazel L de yoktur.

789. gazel M,L de yoktur. وله رفع الله اعلام دولته Başlık yalnız A da vardır. 4b Sen:bes R. 5a İreyüm:ideyüm R. 5b Cümleye:çalmaya R.

790. وله دام عزه Başlık yalnız A da vardır. 1b Tarf: tarf-u A. 4a Ma^{c}nāyı:ma^{c}nā F. 4b Bilürsin:bilürsen M. Gazel L de yoktur.

791. وله قر ظله Başlık yalnız A da vardır. 1b Hakikatde:hakikümde R. 2a Sun^{c}ını:sun^{c}umı R. / u:- R. 2b ^{c}Ātıl:^{c}ātıl u AE. 5a MURĀDĪnün:- M. / buldun ise:bulduñsa AE. Gazel L de yoktur.

792. gazel R,Lde yoktur. وله دام سلطانا Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M. / cihān:cihānı AE.

793. gazel R,Lde yoktur. وله بارك الله فيه Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M.

794. وله دام سعده Başlık yalnız A da vardır. 1a Çün:- R. / eyledi:eyler R. 1b Kelimātı eylerek kesbi hayāt eyler dil R. 2a Dil:- R. 4b Nefehāt:nefehāt F,H,R. 5a MURĀDĪ:- M. 1b hayât:hesâb B. Gazel L de yoktur.

795. وله قر الله ظلال رافته Başlık yalnız A da vardır. 1b Li'llâh :li'llâhi M. 2a ^{c}Acib:^{c}aceb R. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

796. وله خلدت سلطنته Başlık yalnız A da vardır. 2a Dür-i: der-i AE. 3a Dil:çün R. 4a Menzilini:menzileti M. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Ziri:zeberi AE. / dahi:nice AE,H. Gazel L de yoktur.

797. وله ارتفعت اعلام دولته Başlık yalnız A da vardır. 1b Nefha-i:nefha-i H. 2b Basar u:basar H,R. / sem^{c} u:sem^{c} R. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

798. gazel B,AE,H,R,Lde yoktur. وله لا زالت شموس دولته طالعة Başlık yalnız A da vardır. 4a Gam-ı:gam u M,F. 5a MURĀDĪ:- M.

799. gazel B,AE,H,R,Lde yoktur. وله طول الله عمره Başlık yalnız A da vardır. 5a Sûre:II, Âyet 255. / Sûre:CXII, Âyet:2. 5b MURĀDĪde:- M.

800. gazel B,AE,H,R,Lde yoktur. وله لا زال ممتعا بالسعد والاقبال Başlık yalnız A da vardır. 3a Çāhında:cāhında F. 5a MURĀDĪ:- M.

801. gazel yalnız R de vardır.

802. gazel yalnız R,Lde vardır. 2b nice mükerremdür:niçedür L. 4a başını: başın L.

803. gazel R,Lde yoktur. من جواهر كلماته الشريفة و عباراته المنيفة A. ومن لطائف كلماته F. Başlık A ve F de vardır. 1b Havrāyı:hūrāyı AE. 3a Lübs-i:lübs ü M. 4b Yed-i:bir AE. 5a MURĀDĪ:- M.

804. gazel R,Lde yoktur. وَلَهُ اَسْعَدَ اللّٰهُ مَسَاهُ Başlık yalnız A da vardır. 1a Ki:kim M,AE. / bulısar:- AE. / iden Hudādur:ider Hudādandur AE. 2b Ol:- M. 3b Sezādur:nizādur AE. / ol:- M. 5a Hādan: hā-yı A. / murād:- M. / MURĀDīden:Murādī dil A.

805. gazel R,Lde yoktur. وَلَهُ اَنْعَمَ اللّٰهُ صَاحِبَهُ Başlık yalnız A da vardır. 1b Mürgine:her ᶜayna AE. / bāl:māl M. 4' Mahal:mecāl AE. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Ko:- AE.

806. gazel yalnız R de vardır.

807. gazel B,AE,H,R,Lde yoktur. مِنَ الْحَقَايِقِ الرُّوحَانِيَّةِ وَالْبَوَارِقِ السُّبْحَانِيَّةِ A. ومن مواعظه الشريفة F. Başlık M de yoktur.

808. gazel yalnız R de vardır. 3a Sûre:III, Âyet:7.

809. gazel yalnız R de vardır. 5b Bu yer(de)dür:bu yerdür R, bu bir yerdür L.

810. gazel R,Lde yoktur. مِنْ حَقَايِقِ كَلِمَاتِهِ الرَّايِقَةِ وَعِبَارَاتِهِ الْفَايِقَةِ A. سلمه الله F. Başlık A ve F de vardır. 3a Vü:ve M. 4b ᶜĀkıl: ᶜāmil AE,H. 5a MURĀDun:- M. 4b ᶜākıl:ᶜāmil B. 5b Allah:ilah B.

811. gazel B,AE,H,R,Lde yoktur. وَلَهُ يَسَّرَ اللّٰهُ مُرَادَهُ Başlık yalnız A da vardır. 7a Mihrab-ı:mihrab M. 7b MURĀDĪ:- M.

812. gazel R,Lde yoktur. مِنْ نَتَايِجِ اَنْفَاسِهِ الشَّرِيفَةِ وَلَوَايِحِ اَفْكَارِهِ الْمُنِيفَةِ A. و من حقايقه عباراته F. Başlık A ve F de vardır. 1b Sûre:II, Âyet 156. 2a ᶜAlāka-i: ᶜalāka AE. 3a ذي البَشَرِ:ذى البشرى AE. / Sûre:II, Âyet:97. / Bilür anı:anı bilür M. 3b Olanı:olan AE. 5b MURĀDĪnün:- M.

813. gazel R,Lde yoktur. وَلَهُ فَتَحَ اللّٰهُ لَهُ اَبْوَابَ الْخَيْرِ A. ومن لطائف عباراته F. Başlık A ve F de vardır. 5a MURĀD:- M. 5b مِنْ مُرِيدٍ: مِنَ الْمُرِيدِ AE.

814. gazel B,AE,H,R,Lde yoktur. وَلَهُ اَفَاضَ اللّٰهُ مِنْ بَرَكَاتِهِ Başlık yalnız A da vardır. 7a MURĀDĪnün:- M.

815. gazel yalnız R,Lde vardır. 1b ᶜilim kıl:ᶜalem B.

816. مِنْ رَشَحَاتِ اَخْلَاقِهِ الشَّرِيفَةِ وَنَفَحَاتِ اَلْفَاظِهِ اللَّطِيفَةِ A. ومن نتايج طبعه اللطيف F. Başlık A ve F de vardır. 3b İbn-i sebīl:ibnü's-sebīl R. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

817. مِنْ تَحْقِيقَاتِهِ الرَّايِقَةِ وَتَدْقِيقَاتِهِ الْفَايِقَةِ A. ومن اشاراته المرموزة F. Başlık A ve F de vardır. 2a Vücūhını:vücūdını R. 5a ᶜĀleme: a-

lemde AE. / MURĀD:- M. Gazel L de yoktur.

818. gazel R,L de yoktur. وَلَهُ ضَاعَفَ اللّٰهُ اَجْرَهُ Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M.

819. وَلَهُ لَا زَالَ مُوَفَّقًا Başlık yalnız A da vardır. 2b والكمال : ذالكمال R. 3a Pes:bes R. 3b مَن : لا R. 5a MURĀDĪnüñ:- M. / kelām-ı: kelāmı M. Gazel L de yoktur.

820. gazel R,L de yoktur. وَلَهُ وَفَّقَهُ اللّٰهُ Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M.

821. وَلَهُ حَفِظَهُ اللّٰهُ Başlık yalnız A da vardır. 1a Żamīri:żamīr M. 3a Devlet:baht u R, devlet ü AE. 5a Ehli:ehl M. 5b MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

822. وَلَهُ يَسَّرَ اللّٰهُ آمَالَهُ Başlık yalnız A da vardır. 1a Ṭākati:ṭākat AE,H,R. 2b Derūnına:derdine AE. / muhil:mahal AE. 3a Sefer-i: R. 5a MURĀD:- M, Murādī AE,H. / ister iseñ:isterseñ AE. Gazel L de yoktur.

823. gazel Yalnız R de vardır.

824. ومن اشاراته المرغوبة مِنَ الْوَارِدَاتِ الْإِلٰهِيَّةِ وَالسَّانِحَاتِ السُّبْحَانِيَّةِ A. F. Başlık A ve F de vardır. 2b Ser-te-ser:ser-be-ser R. 3b Efᶜāl: akvāl R. 4a Ṣad dane:dür-dāne R. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

825. وَلَهُ كَانَ اللّٰهُ مَعَهُ Başlık yalnız A da vardır. 1b Menāl-i:meʾāl-i R. 3b Takılmasaydı:ṭakılmayaydı A,R. 4a Ḫumārı iderdi ebed:ḫumār ider idi bizi R. 5a Kabża-i:kabża R. 5b Muksim-i:muksim ü AE. Gazel L de yoktur.

826. وَلَهُ لَا زَالَتْ اَنْوَارُ عِزِّهِ سَاطِعَةً Başlık yalnız A da vardır. 1b Dil-ārā zihi:dil rāzumı AE. 2a Naẓāra:naẓẓāre AE,H. 3a Nefeḥāta:nefeḥāta F,H. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

827. gazel AE,L de yoktur. وَلَهُ اَعَانَهُ اللّٰهُ Başlık yalnız A da vardır. 2a Vücūd:ḫabīr R. 3a ᶜUkūl:ᶜukūli R. / nider:nedür M. 3b Pes:bes R. 4a Cemāl:cemāle R. / celāli:celāle R. 4b U:- R. 5b MURĀDĪ:- M. 5b Sivāyı:suʾāli R.

828. gazel R,L de yoktur. وَلَهُ اَمَّنَهُ اللّٰهُ Başlık yalnız A da vardır. 1a Āyinesini:āyinesin M. 3b ᶜAẓīmi:ᶜuẓemā AE. 6a MURĀDĪ: - M.

829. وَلَهُ عَرْشُ اللّٰه Başlık yalnız A da vardır. 1a Sende-dür:sende AE. 1b Cenāna:cināna M,AE,F,H,R. 2a Virmedüg'içün:virme-digüm çün R. 2b Sebel:dil AE, zebel H,R. 3a Misāl:misāli AE. 3b Rūy-ı:rūyı R. 5b MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

830. وَلَهُ قَدْ عُمْرُهُ Başlık yalnız A da vardır. 3a İkrām: ekrem R. 4b Kıl:- R. 5a MURĀDĪ:- M. / ezeldedür:ebedledür R.Gazel L de yoktur.

831. gazel R,L de yoktur. مِنْ مَحَاسِنِ كَلِمَاتِهِ الْعِلْمِيَّةِ وَالْمَعَانِي الْحِكْمِيَّةِ A. وَمِنْ مَقَالَاتِهِ الْعُلُو F. Başlık A ve F de vardır. 4b Ü:ve M. 5a MURĀD: - M. / aldana mı:aldanmadı M. 1b makâl:mukâbil L.

832. gazel R de yoktur. وَلَهُ صَانَهُ اللّٰه Başlık yalnız A da vardır. 5b MURĀDuñ:- M. 1b it:- L. 5a harf durur:harfdur L.

833. وَلَهُ دَامَ فَضْلُهُ Başlık yalnız A da vardır. 6b ve 7a mısrâları R de yer değiştirmiş olarak yer almaktadır. 7a MURĀDĪ:- M. 7b Var halünde:gel halinde R. 2b bulmadum:bilmedüm L.

834. gazel R,L de yoktur. وَلَهُ مَنَّ اللّٰه بِطُولِ بَقَائِهِ Başlık yalnız A da vardır. 2a Gün:kevn AE. 4a Kalma:kılma M,AE. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Ü:ve M.

835. وَلَهُ اَوْصَلَهُ اللّٰه اِلَى مَرَامِهِ Başlık yalnız A da vardır. 4a Gözle-ründe:gözlerün R. 5b İl:sil R. Gazel L de yoktur.

836. وَلَهُ نَشَرَ اللّٰه صِيتَ مَعْرِفَتِهِ Başlık yalnız A da vardır. 2a Ü:- R. 3b Nedendür:neden R. 4a Pes:bes R. / cevābı:çū R. /Sûre:VIII, Âyet: 141. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

837. gazel B,AE,H,R,L de yoktur. وَلَهُ كَثَّرَ اللّٰه خَيْرَهُ Başlık yalnız A da vardır. 7a MURĀDĪ:- M.

838. مِنْ جُمْلَةِ كَمَالَاتِهِ الزَّاهِرَةِ وَحَالَاتِهِ الْبَاهِرَةِ A. ومن الفاظ الشريفة F. 3a Ma'nā-yı:ma'nā bi- AE. / nihāyetdür:nihānidür R. /bu:sebū AE. 4a Ezelī:ārāyı AE. 4b Olub ide ol:olsun kılıben R. 5a MURĀDuñ:- M. Gazel L de yoktur.

839. وَلَهُ اَضَاءَ اللّٰه كَوَاكِبَ خِلَافَتِهِ Başlık yalnız A da vardır. 1b Lik: leyl-i AE. 3a İder iki:iderken AE. 3b Yirine:seyrine R. / muhāl:ma-hāl AE. 4a Rāzı:niçe rāz R. 5a MURĀDĪ:- M.Gazel L de yoktur.

840. مِنْ شَوَارِدِ اَفْكَارِهِ وَبَوَارِدِ آثَارِهِ A. وله ايضا F.

Başlık A ve F de vardır. 1a ʿIşkunı:ʿışkumı R. 2. ve 3. beyitler A da yer değiştirmiş olarak yer almaktadır. 4b Kendüsine:kendüsini R. / hān:cān AE.F. 5a MURĀDuñ:- M. 5b Cān-ı:cān u R. Gazel L de yoktur.

841. مِنْ فَوَايِحِ كَلِمَاتِهِ وَ لَوَايِحِ عِبَارَاتِهِ A. لآلى در قائله F. Başlık A ve F de vardır. 3a Muhīt-i:muhayyet A. / çār-ender çār:hār-ender hār AE. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

842. وَ لَهُ اَنَارَ اللهُ اِرْشَادَهُ Başlık yalnız A da vardır. 4a Kodı ān ile īni bir yaña dil R. 4b İn:ān M,AE,F,R. / anı:ābı AE, īni H,R. 5a MURĀDuñ:- M.

843. gazel R,L de yoktur. وَ اَسْبَلَ اللهُ فَيْضَهُ عَلَيْهِ Başlık yalnız A da vardır. 2a Duruş gel:duruşgil AE. 3b Vü:ve M. 5a MURĀDĪye:- M. 5b Ol her:evvel A.

844. gazel R,L de yoktur. وَ لَهُ دَامَتْ رَأْفَتُهُ Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M, Murād A.

845. gazel R,L de yoktur. وَ لَهُ نَوَّرَ اللهُ طِبَابَ اَمَلِهِ Başlık yalnız A da vardır. 1a İsterseñ:ister iseñ AE. 3a İsterseñ:ister iseñ AE. 3b El:il H. 4. beyit A da yoktur. 5b MURĀDĪ:- M.

846. gazel R,L de yoktur. وَ لَهُ لَا زَالَتْ اَغْصَانُ دَوْلَتِهِ مُخْضَرَّةً Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDuñ:- M. 5b Gör:gör bu AE.

847. gazel B,AE,H,R,L de yoktur. مِنْ جَوَاهِرِ تَحْرِيرَاتِهِ وَ زَوَاهِرِ تَقْرِيرَاتِهِ A. و من لمعات افواهه F. Başlık M de yoktur. 5a Bu MURĀDuñ:- M.

848. gazel B,AE,H,R,L de yoktur. وَ لَهُ طَيَّبَ اللهُ اَنْفَاسَهُ Başlık yalnız A da vardır. 8a Sencileyin:sencila A. 9a MURĀDĪ:- m.

849. gazel R de yoktur. مِنْ دُرَرِ غُرَرِ اِنْشَائِهِ وَ اَزْهَرِ زُهَرِ اِيمَائِهِ A. و من لطائف كلماته F. Başlık A ve F de vardır. 1a صرشته: صنبر AE. 2a Kıluram:kılurdum AE. 5a mısrâı M'de: يقول

850. gazel R,L de yoktur. وَ لَهُ زَيَّنَ بِوُجُودِهِ الدُّنْيَا Başlık yalnız A da vardır. 4a Ṭoldura:ḳaldura AE. 5a MURĀDuñ:- M.

851. gazel R,L de yoktur. مِنْ تَحْقِيقَاتِهِ الرَّائِقَةِ وَ تَدْقِيقَاتِهِ الْفَائِقَةِ A. Başlık yalnız A da vardır. 2a Ṣafā:ṣafā vü AE. 5a MURĀDĪ:- M. / olmadı:oldı AE.

852. وله نصره الله بتأييده Başlık yalnız A da vardır. 1a Münir-i :menber-i AE. 3b Hayāl-i zülāl oldı cümle vücūh-ı hayāl AE. 3a Zir-i:zirem AE. 3b Vücūh-ı:vücūhda R. 5a MURĀDuñ:- M.

853. gazel R,L de yoktur. وله دام مجده Başlık yalnız A da vardır. 1a Perde-i:perde AE. 1b Cemāl-i:cemāl M. 2a Ne derc:dırig AE. 3b Makāl-i fi^cāl:makām-ı makām AE. 5a MURĀDuñ:- M.

854. من الفتوحات السلطانية والفيوضات الخاقانية A. حرف الميم F. 4a Sübhānum:sultānum AE. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

855. وله ادام الله ايامه Başlık yalnız A da vardır. 2a H^vān-ı :hūn-ı AE,H,R. 3a Mu^cayyendür:mu^cīndür AE. 4. beyit AE,B de yoktur. 4a Mahrem:mahrim A. 5a MURĀDĪ:- M. / ledünnīden: AE.

856. وله زاده الله كرامة Başlık yalnız A da vardır. 2a Ü:- R. 2b Açdukda:acdukca R. 2b Cinān:çünān M, hisāb AE. 3a Hālīdür:hālīdür A. 4b İki:- AE. / cümle:cümleten AE. 5a Bu MURĀDĪ:- M, Murāda AE,H,R. / Ber-murād:bir murād AE,R. Gazel L de yoktur.

857. وله لا زالت دولته مشيدة Başlık yalnız A da vardır. 1a Çün:çün AE. / ^cUlūm ile:meyle AE. 1b Ü:ve M. / dāl:zāl AE. 2b Cānumı:hālümi A. / sızdum:sezdüm A, Sarardum AE. 3b Oldum:- M. 4a Cemīlüñven:cemīlüñle AE. / havāsından:havāsında R. 4b Havāya:hüveydā R. / oldum:- A. 5a MURĀDĪye:- M. Gazel L de yoktur.

858. وله لا زال مذكورا بحسن السير Başlık yalnız A da vardır. 1a Derd-i ^cışka:^cışk-ı yāra R. 2b Püser:beşer A,AE. 3b Bi'llâh:billâhi AE. 4. beyit AE de yoktur. 5b MURĀDuñ:- M. / sözlerinüñ:sözlerin M.Gazel L de yoktur.

859. وله حرس الله مجده Başlık yalnız A da vardır. 3a Ü:ve M. / mescūdun añlarsañ:mescūd añlar iseñ AE. 3b ^cAllām-ı:^callāme-i AE. 4b Gördüm:- M. 5a MURĀDĪnüñ:- M. 5b ^cArrāf-ı:sarrāf-ı AE. / oldum:gördüm AE,R,B. L de 1b ve 2a mısrâları yoktur.

860. gazel R,L de yoktur. وله لا زال مشكور الفعال Başlık yalnız A da vardır. 1a Ebsārum:ensārum AE. 3a Gümān:kemāl AE. 3b Āhirden hem evvel āhir:āherden hem ol āherdür AE. 4b Beyninden:beyninde AE. 5b MURĀDĪ:- M. /belki:ne AE.

861. gazel R,L de yoktur. وَلَهُ سُرَّ مُدَّى الدَّهْرِ Başlık yalnız A da vardır. 1a Yār ey:bāri AE,B. 2b عالم آرا:عالم آرا AE. 3a Ṣaymaz:ṣayma AE. 3b Eyleyenden:eyleyen AE. 4b Ola:oldı AE. / efẖam:efham AE. 5a MURĀDuñ:- M.

862. وَلَهُ سَارَ بِذِكْرِهِ الرُّكْبَانُ Başlık yalnız A da vardır. 1b Eb:em M. 2a Şarāb:şirā R. 2b Ḳamuya:kamu AE. 3a ᶜĀleminde:ᶜālemümde H, aleme R. / pes:bes R. 4a ᶜĀlem:ᶜālem kamu R. 5. beyit AE de yoktur. 6a MURĀDĪ:- M. / ḳal oldum:ḳaldum AE. 5b U:ve M. Gazel L de yoktur.

863. gazel R,L de yoktur. وله ابقاه الله الى يوم القيام Başlık yalnız A da vardır. 3a Ḥüsn ü:ḥüsn-i AE. 3b Oldum:- A. 4a Ḳā'ilven:ḳā'ilden AE. 4b Oldum:- A,M. 5a MURĀDA:- M, Murāduñ AE. / fehm u idrākün senün:fehmi vardur anı AE. 5b Bir:pür A. / Oldum:- A.

864. gazel R,L de yoktur. وَلَهُ زَادَ اللهُ سَطْوَتَهُ Başlık yalnız A da vardır. 1a Hum-ẖāne:ġam-ẖāne AE. 2b Hem-ẖāne-i:ẖāne-i 5a Ḳılur isem:ḳılursam AE. 7a MURĀDĪ:- M.

865. gazel R,L de yoktur. وَلَهُ دَامَ لَهُ النِّعَمُ Başlık yalnız A da vardır. 3b mısrâı ile 4a mısrâı M de yer değiştirmiş olarak yer almaktadır. 5a MURĀDĪ:- M.

866. gazel R,L de yoktur. وَلَهُ لَا زَالَ مُؤَيَّدًا مِنْ عِنْدِ اللهِ Başlık yalnız A da vardır. 4a Bilimezem:bilmezem AE. 5a MURĀDĪ:- M.

867. gazel R,L de yoktur. وَلَهُ لَا زَالَ الظَّفَرُ مِنْ اَعْوَانِهِ Başlık yalnız A da vardır. 3a Aña:saña AE. 3b Fikrüm:- M. 5a Ne ise maḳṣūdun:neyse murāduñ AE. / MURĀDuñ:- M.

868. gazel R,L de yoktur. وَلَهُ شَرَّفَ اللهُ بِوُجُودِهِ الْعَالَمَ Başlık yalnız A da vardır. 1a U:ve M. 2a Ḫānum:cānum AE. 2b Ṭolubdur:ṭoludur AE. 5a MURĀDuñ:- M.

869. gazel R,L de yoktur. وَلَهُ دَامَ نَاشِرَ الْعَدْلِ وَالْاِحْسَانِ Başlık yalnız A da vardır. 2b Kem:güm M. 3a Ur sen:urasın 3b Āyīne-i:āyine AE. 8b Cümle-i:cümleten AE. 10a Ḫudā:ehad AE. 13b Senüñ:olur A. 14a MURĀDĪ:- M. 5b Niteki:nitekim AE. 1b edeb:edeb hem B. 14b niteki:nitekim B.

870. gazel yalnız R de vardır. 4b Vezin bozuk.

871. ومن لطائف كلمات A. من نفثات العارف بالله حضرت السلطان ظل الله

F. 1b Göyneklü: نبكلو AE. 2a Algıl:olgıl R. 3a Buldunsa:buldun̄ AE. 3b Virmeklügine:virmekligi ki M. 4a Mahzen-i:mahzen-i F,R. / ü:- R. 5a Çūn:çū R. 5b MURĀDĪ:- M. Gazel L deyoktur.

872. وله زاد الله شوكته Başlık yalnız A da vardır. 1a Olandan:olaldan AE. / istedüm:isterem M. 1b İstedüm:isterem M. 2b İstedüm:isterem M. 3b Pes:bes R. / istedüm:isterem M. 4b ʿArş-ı:ʿarşı R. / istedüm:isterem M. 5a Dönmeg:dimeg M. 5b istedüm:isterem M. Gazel L de yoktur.

873. وله طال بقاه Başlık yalnız A da vardır. 2a Anı ben:ben anı R. 2a itmeyince:itmeyince ben L. 3b Kavl ü:kavl-i A,R. 5a MURĀDĪ:- M. / yāri-i:yārī AE. 5b Kimsene:kimse AE. / içün: içün bu AE. L de 3. beytin a ve b mısrāları birbirinin yerine yazılmıştır.

874. وله ادام الله عمره Başlık yalnız A da vardır. 2b Birinde:birinden R. / istedüm:isterem R. 3a Kaldılar:kıldılar M. 3b Birle:- R. 4a Gaybüm:ʿaynüm AE. 4b Dāʾire pergārı:dāʾir-i pergār-ı R. / devvār:dīvār AE. 5a Maʿnādan:maʿnāyı R. 5b Yaş:yaşın A. Gazel L de yoktur.

875. وله صفوة الله آماله Başlık yalnız A da vardır. 1a Kıldum:kıldum kıldum AE. 2b ʿAkl:ʿākıl AE. 3a Gayri:gayr F,H. 4a ʿĀlem:ʿālim M. 4b Vü:ve M. 5a murādıdur:murādındur R. 5b Vardur:kaldı AE. Gazel L de yoktur.

876. وله بلغ الله الى اقصى مراتب السعادة Başlık yalnız A da vardır. 1a Nazirümde:bī- AE. 1b ʿIşkında anun̄:ʿışkun anun̄ çün R. ʿIşkında:ʿışkun̄ L. 2a Muhāl:mahāl A. 3b Serüm:serem AE. 4a Yāri:bārī R. 5a Ānuma:īnüme R. 5b Kim:ki F,H,R. oldur:oldı L. 6a İçindür:içün AE. / küşāde:küşādedür AE. / bāb-ı:bāb u AE.

877. وله كان الله له Başlık yalnız A da vardır. 1b Hüsninde:hüsnine AE. 3a An̄ladum:an̄ladı R. 3b Mihmāna:mihmān AE. 4a Kudret:fürkat AE. / hāmesin:nāmesin M,AE,F,H. 4b ʿAllām-ı:ʿallāme-i AE. 5a MURĀD:- M. Gazel L de yoktur.

878. وله رفع الله قدره Başlık yalnız A da vardır. 3b An̄larsın:an̄larsan̄ AE,H, an̄lar isen̄ R. Gazel L de yoktur.

879. وله لا زال مطاعا الانام Başlık yalnız A da vardır. 2b Sûre: VI, Āyet:102. / hadisinde:hadisde R. 3a Ki:ne R. 3b Pes:bes R. 4a Bünyān ile:tibyān ile M, bināyile AE. / Bakmadum ʿālemlere cümle bey-

yināt R. 4b Pes:- R. 5a MURĀDĪ:- M. / ṣoḥbetin:ṣoḥbeti AE. 5b Varam anuñ rıżāsın:anuñ dehānın R. Gazel L de yoktur.

880. وَلَهُ سَعِدَ جِدُّهُ Başlık yalnız A da vardır. 1a Nefḥa: nefha AE,H. 4a Yaraguñ:yaragın AE. 5a MURĀDuñ:- M. 5b İmām:emām AE.

881. وَلَهُ ادام الله نصره Başlık yalnız A da vardır. 1b U:- R. 4a Dünyāyile uḫrāyı:dünyāyı uḫrā ile R. / uḫrāyı:uḫrāyı hem R. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

882. وَلَهُ فض بالنجح والظفر Başlık yalnız A da vardır. 1a Ṣoḥbetüm:sıḥḥatüm R. 1b Tāb-ı:tāb u F,H,B. 2a Vechümüñ:vechüñ AE. 3b ᶜAynünden:ᶜaybuñdan R. 4a Manṭık-ı:manṭık u R. 4b Ḫāṣiyyetüm:ḫāṣiyyetüm AE. 5a U:-H. / MURĀDuñ:- M. Gazel L de yoktur.

883. وَلَهُ اقر الله عينه Başlık yalnız A da vardır. 1a ᶜİlm-i :ᶜilm ü R. 2a Ü:ve M, - R. 2b Heb:hem M. / ümem:ehem AE. 5a MURĀDuñ:- M. Gazel L de yoktur.

884. gazel R,L de yoktur. وَلَهُ لا زال عزله مبسوطا Başlık yalnız A da vardır. 2a Ü:ve M. 4a Līk:līkin AE. 5b MURĀDĪ:- M.

885. gazel R,L de yoktur. وَلَهُ ضاعف الله نعمته Başlık yalnız A da vardır. 1a Çün:içün AE. 2b Ẓulem:ẓalem AE. 3b Līk:līkin AE. / efżal durur:efżaldur AE. 4b Līk:līkin AE. 5a Ẓûlmini:ẓûlmüni AE. 5b MURĀDuñ:- M.

886. وَلَهُ لا زال راشدا مهديا Başlık yalnız A da vardır. 1b Ben:- AE. 2a Düşürem:düşürdüm AE,H. 3b Sûre:XCIII, Âyet:1. 4a Kübrāda gördüm:kübrādadur gör AE. 5a Ruḥ-ı:daḥi R. 5b MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

887. وَلَهُ سهل الله له الامور Başlık yalnız A da vardır. 1a Naẓarda:naẓardan M, naẓar AE. / ġaybümün ġaybında:ᶜaynümün ᶜayn nda R. / gözlerüm:gözledüm R. 2b İḥyāya:ḥayyāya A,F. 4b Pes:bes R. / cihānum :cihātum R. 5a Bi-reng ü levn:bi-levn ü reng AE,R. / reng ü:reng ve M. Gazel L de yoktur.

888. gazel R,L de yoktur. وَلَهُ هون الله له كل شيء Başlık yalnız A da vardır. 2. Bi-kerān:bi-girān AE. 3b Ü:ve M. 4a Çu:çün AE. 4b Ḳaṣr-ı:ḳaṣr u M. 5a MURĀDĪnüñ:- M. / murādı:murād AE,F,H.

889. وَلَهُ دامت سلامته Başlık yalnız A da vardır. 1a Her:

hem AE. 2b U:ve M, - R. / benüm:bu AE. 3a U:- AE. / azher:azher-i AE. / batn-ı:batnın M,R. / tīnda:tayrda AE. 3b Bu gaybiyyetüm:ᶜisiy-yetüm AE. 5b MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

890. gazel R,L de yoktur. وله رأفت سعادته Başlık yalnız A da vardır. 3a Olmışam:- M. 5a Sāķī-i:sāķī AE,H. / kudret:vahdet A. 5b Haşre:mahşere AE. 7a MURĀDĪye:- M.

891. gazel R,L de yoktur. وله بسط الله عمره Başlık yalnız A da vardır. 4a Ölmedüm:ölmedi AE. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Tag u:tag-ı AE.

892. gazel R,L de yoktur. وله أدام الله إقباله Başlık yalnız A da vardır. 3a Ben:- AE. 4a Baş ortaya:ortaya baş AE. 5a MURĀDa:- M. / ᶜışkı:ᶜışk M.

892. وله دام له النصر والظفر Başlık yalnız A da vardır. 1a Sûre: XX, Âyet:25. /ذى:ذا/ AE,F,H. 1b Sûre:II, Âyet:286. /سيات منكر:سيئاتنا مثله/ R. 2b Fazl u:fazl R. / niᶜam:himem AE,H,R. 3a Virürse:virse R. 3b Ü:ve AE. / ᶜalem:himem R. 5a Sûre:XCVI, Âyet:1,3. 6a MURĀDĪ:- M.

894. وله رأفت عزته Başlık yalnız A da vardır. 2a Ol habībüm keşf ide:keşf ide ol AE. 2b Bakmag:bakmak R. /bilmişem māhiyyetüm:kıssa olmış bu tıynetüm AE,B. 3b ᶜAcayib:ᶜaceb AE. / benüm:- H,B. 5a MURĀDuñ:- M. Gazel L de yoktur.

895. وله دام نصره Başlık yalnız A da vardır. 1a Gayrıyı:gayrı R. 1b Bir:pür R. 4a Añladum:añlaram M. 5a MURĀDĪ:- M. / sende:senden AE. Gazel L de yoktur.

896. وله أعز الله أنصاره Başlık yalnız A da vardır. 3b Himem: ᶜilim AE. 4b Zulem:zalem AE. 5b MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktu.

897. gazel R,L de yoktur. وله نال مراده Başlık yalnız A da vardır. 1b ᶜArz:ᶜırz A. 2b Tefsīri:tagyīri A. 4a Sûre:XX, Âyet: 14. / münzel:menzil-i M. 5b MURĀDĪ:- M.

898. gazel R,L de yoktur. وله ضاعف الله إجلاله Başlık yalnız A da vardır. 1a Vahdet-i:- AE. 2b Eyle:ile AE. 4b Kudüm:kıdem AE. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Hadd-i:hadde AE.

899. gazel R,L de yoktur. وله لا زال ملجأ للأنام Başlık yalnız A

da vardır. 2a Hiss-i:hiss ü AE. 2b Evvelümde:olmadadur AE. 3a Benven:fünūn AE. 3b Mü'eddebven:mü'eddeb A, muvakkabven AE. / kururven: kurarın AE. / mü'eddeb:müveddet AE. 5a MURĀDĪ:- M.

900. gazel R,L de yoktur. وله شيّد الله اركان عزّه Başlık yalnız A da vardır. 3b Minnet-dārdur:minnet vardur M. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Gā'ib:gāyet AE.

901. وله بارك الله فيه Başlık yalnız A da vardır. 1a ʿArş u:ʿarş-i AE, arş R. / ferş-i:ferşe M. 1b ʿĀlem:ʿālim AE. 2a Kaf: kat A. 3b Bu vücūdun:gör vücūdum R. / odur:oldur AE. 4b Ebed remzindedür:ebeddür müjdedür AE. 5a MURADun:Murādi AE. / murādında:murādından R. 5b Sûre:I, Âyet:6. Gazel L de yoktur.

902. وله نوّر الله قبره Başlık yalnız A da vardır. 3b Zulam: zalam AE. 5a MURĀDĪ:- M. / Sûre:XCVI, Âyet:5. 5b Hümām:hemān AE. Gazel L de yoktur.

903. gazel R,L de yoktur. وله رفع الله اعلام دولته Başlık yalnız A da vardır. 2. beyit A da yoktur. 3a U:ve M. 5a MURĀDĪ:- M. / anı: senden AE.

904. gazel R,L de yoktur. وله دام سلطانه Başlık yalnız A da vardır. 1b İstifsār:istiġfār AE. 2a Mürġ-i:Mürġ-i dil AE,H. / ideliden:idelden AE,H. 2b Emlāk:imlāk M,AE. 3a U:ve M. / semāyı:semānı AE. 3b Cenāb-ı:cenābı AE. / cāh u:cāh-ı AE,R. 4a Ressām egerçi:ustalar gerçi AE. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Her bir:bir her AE,H.

905. gazel R,L de yoktur. وله سلّمه الله Başlık yalnız A da vardır. 1b Bulurlar:bulur AE. 2a Ünsini:ünsi AE. 3a Ārzū-yı:ārzūyı AE. 4b N'idem:n'ideyim AE. 5a MURĀDĪ:- M.

906. gazel B,AE,H,R,L de yoktur. وله احسن الله اليه Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M.

907. gazel B,AE,H,R,L de yoktur. وله طال بقاه Başlık yalnız A da vardır. 4b Nām:rām M. 5a MURĀDĪ:- M.

908. gazel yalnız R de vardır.

909. gazel yalnız R de vardır. 4a (Cān):-

910. gazel yalnız R de vardır.

911. gazel yalnız R de vardır.

912. gazel yalnız R de vardır. 2a Vezin bozuk.

913. gazel yalnız R de vardır.

914. gazel R,Lde yoktur. من كلمات الملك الصالح و السلطان الرشيد الناصح A. و من صنايعه كلمات F. Başlık A ve F de vardır. 2b Meclisümi:meclisde AE. 5a MURADĪ:- M. 5b Cümleten:cümle-i AE.

915. gazel R,Lde yoktur. و له لا زال كريما للعباد Başlık yalnız A da vardır. 1b Yād:yār F.H. 2a Kaᶜbe-i:kūyına AE. / eyleyüben:eyleyelüm M. 3a ᶜAnādan:ġınādan AE. 4a Cihān:cān AE. 4b Zevk-i:zevk ü AE. 5a MURADĪ:- M. 5b ᶜUlādan:ᶜalādan AE,B.

916. gazel R,Lde yoktur. و له فرّج الله كربته Başlık yalnız A da vardır. 2b Men:- AE. 5a MURADĪ:- M.

917. gazel R,Lde yoktur. و له أيّده الله Başlık yalnız A da vardır. 2b ᶜĀlim-i:ᶜālem-i AE. 5a MURADĪ:- M.

918. و له أحكم الله أمره Başlık yalnız A da vardır. 2b ᶜUzleti:ᶜizzeti R. 5a Oluben:olup AE. 4b manşūr-ı:menşūr-ı L. 5b alup:- L.

919. و له مدّ الله ظلّه Başlık yalnız A da vardır. 1b Ādem:ᶜālem R. 2a Nefḫa-i:nefha-i F,H,R. 2b Aslā:anla R. 4a Zann:- AE. 4b Ekrem:ey kerem AE,B. 5a MURADĪye:- M. Gazel L de yoktur.

920. و له قدّس سرّه Başlık yalnız A da vardır. 2a Muvāfık:münāfık AE. 3a Kıldum:- M. 5a MURADĪ:- M. Gazel L de yoktur.

921 و له عزّ نصره Başlık yalnız A da vardır. 1a Refᶜ: Defᶜ R. 2a Efrād: فراد F. 3a Ebed-i:ebeden R. 3b Īcād:īcaz AE. 5b MURADĪ:- M. Gazel L de yoktur.

922. gazel R,Lde yoktur. و له زاد الله فضائله Başlık yalnız A da vardır. 1b Çū:bu AE. 5a MURADĪ:- M.

923. gazel R,Lde yoktur. و له عمّره الله Başlık yalnız A da vardır. 1a Sūre:CX, Ayet:1. 1b Himem:hem AE. 4b ᶜAcūlün:ᶜacilün AE. 5a MURADuñ:- M.

924. و له دامت معدلته Başlık yalnız A da vardır. 1b Baña:- AE. 2a ᶜAvn:ᶜayn R. / yine:bite R. / tā:- AE. 2b Bārı:bāruñ M,AE.

4b ᶜAdem:ᶜalem R. 5a Ol:- H. / ol niyyete:ünsiyyete R. / ᶜavn-ı:- M. 5b Cihānı:cihāna M. **Gazel L de yoktur.**

925. وله ادام الله دولته Başlık yalnız A da vardır. 1a Ḳodum: ḳadem M,AE. 3b Ki:kim AE. 4a Cihān:cihānı AE. / u:ve M. 5a MURĀDĪ-yi:- M. / sen:ger R. **Gazel L de yoktur.**

926. gazel B,AE,H,R,L de yoktur. وله من الله بانوار قدرته Başlık yalnız A da vardır. 2a ᶜĀlimlere:ᶜālemlere M. 5a MURĀDĪ:- M.

927. gazel yalnız R de vardır.

928. gazel yalnız R de vardır.

929. يمدح انسانا سلطان السالكين وقطب العارفين A. ومن نتائج طبعه F. 1a Kalᶜa-i:kalᶜa R. 1b Yok delü dīvāneye:yokdur delüye AE. 2a Cürᶜa-i:cürᶜa AE. 2b Zerre-i:zerre R. Zulem:zalem AE. 3a Şu:şol AE. 3b ᶜAdem:- AE. 4a Eyleyüp:eylesün R. 5a Sen:- AE. 5b MURĀDĪnüñ:- M.

930. وله زاد الله قربانه Başlık yalnız A da vardır. 2a Ü:ve M, - R. 3a Geçüben:çu ben AE. / cemīlden:cemīlede AE. 3a Rıżvān u: rıżvān R. 4b Īn:ān A,M,AE. 5a MURĀDĪ:- M. **5b münîr-i:münîri B.**

931. 1b Görmeyince:gezmeyince R. 2b Bilmedüm:bildüm R. 3a Kūşe-i :kūşe AE. 4a Gılletden:gılından R. / ḫālişüm:ḫālişem M,AE. 5a MURĀ-DĪnüñ:- M. 5b Ḥāli:ḥāli AE. **Gazel L de yoktur.**

932. وله نال مناه Başlık yalnız A da vardır. 2b Ki:kim AE. 3a Benüm:beni R. 5a MURĀDuñ:- M. **Gazel L de yoktur.**

933. gazel R,L de yoktur. وله لا زال متعينا بالاسلام Başlık yalnız A da vardır. 2b Ki:- AE.

934. وله ظلل الله دولته Başlık yalnız A da vardır. 1a ᶜĀlim-i :ᶜālem-i M. 1b Āna:- AE. 3b Devā diyü:devādur AE. 4a Ki:kim R. 4b Āḫiretde:āḫiret R. / żulūm:żalem AE. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Cemāl-i tā-bına:cemāle yana AE. **Gazel L de yoktur.**

935. gazel R,L de yoktur. وله طيب الله انفاسه Başlık yalnız A da vardır. 1a Sûre:XXXIX, Âyet:71. 3b Salā-yı:salāyı AE. 5a MURĀDĪ :- M. 5b Ü:ve M.

936. gazel R,L de yoktur. وله شرح الله صدره Başlık yalnız A

da vardır. 2b İle:bu AE. 3a Sıgmadı:sıgmazdı AE. 5b Kim:ki AE,B/ MURĀDĪ:- M.

937. gazel B,AE,H,R,L de yoktur. وله زيدت دولته Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M.

938. من رشحات زلال افضاله ولمعات انوار اقواله A. مناجات F. 2a Derven:derūni AE,L valvara:bilür L. 3. ve 4. beyitler B,AE,H,R,L de yer değiştirmiş olarak yer almaktadır. 3a Yâ Rabbenā:Yarın L,/dutdum:dutam L. 3b U:ve M. / reʾfetün:رقبتك R. 5b Ah vah:- R, âh:âh ü L.

939. وله زاد الله شوكته Başlık yalnız A da vardır. 1b همام : امام R. 2b امام : انام R. 3a Mekānun:mekān R. / Hudāya vir:Hudāyadur R. 4a Mācidüm:mācidem A. / فى به : قربه AE. 5a MURĀD:- M. 5b القيام : السلام R. Gazel L de yoktur.

940. gazel R,L de yoktur. وله ابد الله سلطنته Başlık yalnız A da vardır. 4b Feryād:efgān AE,R,B.

941. gazel R,L de yoktur. من الالهامات الربانية والبوارادات السبحانية Başlık yalnız A da vardır. 1a العظيم : العظم AE. 2b ʿAlem:ʿadem AE. 3b Kemāli ve'l-:kemāli'l- AE. 4b Zulem:zalem AE.

942. gazel R,L de yoktur. وله طول الله عمره A. ولطائف حكم F. Başlık A ve F de vardır. 5a MURĀDĪye:- M.

943. gazel R,L de yoktur. وله اعزه الله Başlık yalnız A da vardır. 1b tob:tâb B. 3b V'Allâh:v'Allâhi AE. 5b Hayrānum:hayrānam M,AE.

944. من حقايقه القاطعة وبراهينه الساطعة A. مناجات F. Başlık A ve F de vardır. 4a ʿAzīz sensin:ʿazīzsin A,F, ʿazīzsin sin M. çünki:çün kim B. 4b Oldugun çun artar bu:oldugunca artar cü R,B. 5a Eylegil:eyle gel AE. / MURĀDa:- M.

945. gazel R,L de yoktur. وله لازال مكرما ومعززا Başlık yalnız A da vardır. 2a Manzarumdur:nazarumdur AE. 4a Muhayyer:muhayyer AE. 5a MURĀDĪ:- M.

946. وله دام فلازال بلا نام Başlık yalnız A da vardır. 1a Çu:çun R. 1b şadum:nişādum AE. 2a Başmag:bakmag H. 2b Bin:- AE. / kanadum:fütāde R. 3b Bādum:yādum AE. 4a Lisānum:lisān AE, lisāna H. 5a MURĀDa:- M. Gazel L de yoktur.

947. gazel R,L de yoktur. من محاسن اشعاره الشريفة ومكارم اثاره اللطيفة

ومن كلماته المرغوبة F. Başlık A ve F de vardır. 2a Ü:ve M. / tobtolu: tobludur A, toptolu M. 3b didiler ledün:ᶜilm-i ledünden AE. 4a Zerre-i:zerre AE. / hāric:hārici AE. 5a Ey:- AE. / MURĀD:- M. / niᶜam:- AE.

948. وله زاد الله فتوحه Başlık yalnız A da vardır. 3. ve 4. beyitler A da yoktur. 5a MURĀD:- M. Gazel L de yoktur.

949. gazel R,L de yoktur. وله احسن الله عاقبته Başlık yalnız F de vardır. 3a Hayādayam:ihyādayam AE. 4a Melek ki:melekle AE. 4b Sebᶜa:semᶜ-i AE. 5a MURĀDĪde:- M.

950. وله بسط الله نور معدلته Başlık yalnız A da vardır. 1b Taraf: her AE. 2a ᶜĀleme:ᶜālime AE. 2b Caydan:cān yed AE. / zulem:zalem AE. 3a Mümessel:mümessil M. 4a Virdi:- R. Gazel L de yoktur.

951. وله ابقى الله مرحمته Başlık yalnız A da vardır. 1a Hakikatümde:hakīkümde R. 1b Niteki:nitekim AE,B./ vü Harem:muhterem M. 2a Fehm derkümi:fehm ider kimi AE, fehm ü derkümi R. fehmdür kimi A. 3a Muᵓāhızı:muvahhidi AE. 3b Sahta:sathına R. / vü:- A,F,H,R. / ᶜalāmeti:ᶜalāmı A,M,AE,F,H. 4a ᶜAvālimi:ᶜālemi AE. 4b Kıldı:kaldı AE. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Hem:himem M. Gazel L de yoktur.

952. gazel R de yoktur. وله ادام الله ايامه Başlık yalnız A da vardır. 1a Bu dem:budur AE. 2b Ümem:ᶜālem AE. 4a ᶜUlānuñ:aᶜlānuñ AE. 4b ᶜUlāya:aᶜlāya AE. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Kemāl:kemāli M. / kemāl hem:kemāl-i himem AE. 1b râz:rûz B. Gazel L de yoktur.

953. gazel yalnız R de vardır. 5a Sûre:XXXIX, Âyet:71.

954. gazel yalnız R de vardır. 5b Yirlü:yirlü yirlü R.

955. gazel yalnız R de vardır.

956. gazel yalnız R de vardır. 3b (Niteki):   R.

957. gazel R,L de yoktur. من مقالات صاحب الحالات مظهر العجايب بانواع الكرامات A. مناجات F. Başlık A ve F de vardır. 3a (Sen):- 5a kulunuñ: kuluñ B.

958. ومن عبارات المغفرة A. من حدايق حقايقه معارفه و رياض دقايقه لطايفه F. Başlık A ve F de vardır. 1a Çünki:cümle AE,H,R. 3a Leyl:delīl R. 5a Nushını Murāduñ eyler iseñ ger sen kabūl AE. 5b Bu:- AE. / Bir:sırr-ı AE. Gazel L de yoktur.

959. وله انار الله برهانه A. ومن رشحات افندم F. Başlık A ve F de vardır. 3a Tenhāda ben:tenhâsına M. 3b Ḳaçmışam:geçmişem M. 4a Dīdeme:demdeme AE. 5a MURĀDĪ:- M.

960. وله انام الله اقباله Başlık yalnız A da vardır. 2a Çeşmi: çeşme R. 5a MURĀD:- M. 5b Saña:baña R. Gazel L de yoktur.

961. gazel R,L de yoktur. وله دام له النصر و الظفر Başlık yalnız A da vardır. 4a Ki:gör AE. 5a MURĀDĪ:- M.

962. وله دامت عزته Başlık yalnız A da vardır. 2a Her güzin:hergiz bir AE. 3a Hemān:hemānā AE. / etrāf:ᶜālem AE. 4b Bīş: bīş ü R. 5a MURĀDuñ:- M. 2b kârum:karuñ L.

963. وله دام نصره Başlık yalnız A da vardır. 2b Ü:- A. 4b Andan:anda M,AE. 5a MURĀDĪye:- M. Gazel L de yoktur.

964. gazel R,L de yoktur. وله اعز الله انصاره Başlık yalnız A da vardır. 1b Sırr ile:söyle bu AE. 2a Sen iste:iste sen AE,F,H. 4b Her kejle:kej ile AE. 5a MURĀDĪ:- M. / Sûre:I, Âyet:1.

965. gazel AE,R,L de yoktur. وله نال مراده Başlık yalnız A da vardır. 4a Gel: M,F. 5a MURĀDīnüñ:- M. la habîbüm:tabîbüm B.

966. gazel B,AE,H,R,L de yoktur. وله لا زال ملجأ للانام Başlık yalnız A da vardır. 7a MURĀDĪ:- M.

967. gazel B,AE,H,R,L de yoktur. وله شيد الله اركان عزه Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪye:- M.

968. gazel R,L de yoktur. وله نور الله فواده A. ومن عبارات المرموزة F. Başlık A ve F de vardır. 2b Efżal-i:efżal ü AE. 3a Meh-i:tāb-ı AE. / Nūruñ:yüzüñ AE. 4a Niyāzı:niyāzını A. 5a MURĀDĪ:- M.

969. وله رفع الله اعلام دولته Başlık yalnız A da vardır. 1a Sûre: LXXXV, Âyet:16. 5a Hubb:cehl R. 6a MURĀDĪ:- M. 6b Yapıldum:yabıldum A, ayıldum AE, yayıldum R. Gazel L de yoktur.

970. gazel R,L de yoktur. وله دام سلطانه Başlık yalnız A da vardır. 4a Vaṣla:vaṣl ile AE. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Nām-ı:nām u M.

971. وله مد ظله A. وله ايضا F. Başlık A ve F de vardır. 2b Kelām: ẓulam H,R,B, ẓal m AE. 4b Cevāb u:cevāb-ı A. 5b MURĀDa:- M. Gazel L de yoktur.

972. من الانفاس القدسية السلطانية نوّر الله فؤاده ونال مراده A. لله درّ قائله F. Başlık A ve F de vardır. 1a Nakşı:nakş-ı R. 2a Sûre:XX, Ayet:14. 2b سوای : هوای AE. 3a Nāsir:- AE. 3b Hem:himem AE. 5a MURĀDĪ:- M. 5b ^{c}İlmüñle:^{c}ilmün ile AE. Gazel L de yoktur.

973. gazel L,AE,H,R,L de yoktur. وله دام سلطانه A. سلّمه الله F. Başlık M de yoktur. 4a Yā:- A. 5a MURĀDĪ:- M.

974. gazel yalnız R de vardır.

975. من الحكم الاشراقية والكلم الاشواقية A. ومن لطايف طبع اللطيف F. Başlık A ve F de vardır. 1a Yār:- R. 1b Tekrār ile var olsa:-R.2a Berk eylese envārı keşf eylese dīdārı R,2b Keşf eylese bīdārı:- R. / nic'olur:gic'olur A. 3b İtse:iste R, 4a Olmasa āvāre:olmaya yār ola hemān yāre R. 4b Yār olsa hemān yāre:- R. 5a Derdüme devā:derdü A. / itse:itse dil aña senā itse R. 5b Dil aña senā itse:- R. 6a İtmese:itmeye R. / ālāya:ālāya hamd eylese Mevlāya R. 6b Hamd eylese Mevlāya:- R. 7a İrse:irme R. / adına:adına şād R. 7b Şād:- R. 8a İtmese dünyāyı:itmeye dünyāyı her dürlü temāşāyı R. 8b Her dürlü temāşāyı:- R. 9a Nikābından:nikābından kurtarsa ^{c}azābından R. 9b Kurtarsa ^{c}azābından:- R. 10a Sa^{c}adetden:sa^{c}adetden ol olur hidāyetden R. 10b Ol olur hidāyetden:- R. 11a Seyr:yir R. / itse:eylese AE. / cinānında:cenānında M, cānında AE. / yanında: yanında fehm olsa beyānında R. 11b Fehm olsa beyānında:- R. 12a MURĀDına:- M. 2a bîdârı:dîdârı L.

976. من اللوامع النورانية واللوايح السبحانية A. حرف النون F. Başlık A ve F de vardır. 1b Na^{c}mādan:yagmadan A. 2a Çu ^{c}ışka:çünki A. / Sûre:XXXIX, Ayet:71. 4b Cennet-i aslı:cennet ehli A, cennet aslını AE. 5b MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

977. gazel R de yoktur. وله بارك الله فيه Başlık yalnız A da vardır. 1a zâhir mazharı:mazhar zâhiri L. 2b Savt-ı ra^{c}nādan:sūret-i gınādan AE. 2b ^{c}andelîb-i:^{c}andelîbi L. 3a cefâsından:hafîsinden L. 3a Cefāsından: hafāsından M.H. 4b Sûre:II, Ayet:285. 5b MURADînüñ:- M.

978. gazel R,L de yoktur. وله مدّ الله ظلال رأفته Başlık yalnız A da vardır. 3. beyit A da yoktur. 4a Mu^{c}arrāda mu^{c}allādur:mu^{c}allāda mu^{c}arrāda AE. 4b Vücūhından:vücūdından AE. 5b Bu fehmi itmeyen

kimse varup fehm itmeyen ẖāmın AE. / cāmın:ẖāmın F,H,B.

979. وله دائم سعده Başlık yalnız A da vardır. 2b Akdur :akıd AE. 3a Bulunmaz bi-nihāyetdür:bulunmaz mı nihāyetdür A. 4b Yine:- AE. 5a MURĀDuñ:- M. /çünki:çūn kim R. la var:vir B,L.

980. gazel R de yoktur. وله دام عزه Başlık yalnız A da vardır. 1b Sûre:XLII, Âyet:11. / الذى : اللّه الذى AE. 2a Yücede:çū yüce AE. / ü:ve M,AE. 2b Kim:kem AE. / ragbet:gurbet A.

981. وله خلدت سلطنته Başlık yalnız A da vardır. 1b Bilen: bilmez AE. 2b Mu^c^arrā:mu^c^ammer R. 3a Kemāl ehli kemālini:kemālini kemāl ehli R. 4a Fettāh:fettāhı A. 4b Agı:ag u A, ag F. 5b MURĀDa :- M.

982. وله ارتفعت اعلام دولته Başlık yalnız A da vardır. la Bu:- AE. 1b Çū kendü:şu kim ki AE. / Sûre:XVII, Âyet:1. / اسرا 'dan:esrārın R. 2a Bilmeze:bilimez R. 4a جامه : سالبى AE. 5a MURĀDĪ:- M. / emr-i:-R.

983. وله لا زالت شموس دولته طالعة Başlık yalnız A da vardır. 2b Ābını: ayını R. 3a İçmez:acmaz R. / nābı:tābı A. 4a Sevmekde:sevmeg ile AE, H, sevmekle R,L./ virāne-i kalbin:virāne kalsun AE. 5a MURĀDuñ:- M. 5b İ^c^tikād:i^c^timād AE,B./ ü:- R.

984. وله اسعد الله شانه Başlık yalnız A da vardır. la Kemāl içün:kemālüñ çün R. 1b Hakkumdan:Hakdan A. / kemāl içün :kemālüñ çün R. 2b Beni maksūd-ı ekber:Bu maksūdum müyesser AE. / kemāl içün:kemālüñ çün R. 3a Müyesser:münevver M. 3b Kemāl içün:kemālüñ çün R. 4b Kemāl içün:kemālüñ çün R. 5a MURĀDuñ:- M. 5b Kemāl içün:kemālüñ çun R. Gazel L de yoktur.

985. وله انعم الله صاحبه Başlık yalnız A da vardır. 3a Çünbüşde:çünbüşinde A. 4b Peydādan:beydādan A,R. / idersin:- A,R, ider AE. 5b MURĀDa:- M. / kalsa:çıksa A,M,F, çıka AE,H. / çokdan:Hakdan A,H. Gazel L de yoktur.

986. وله لا زال متمتعا بالسعد والاقبال Başlık yalnız A da vardır. 2a ^c^Atā: gıtā F,H,R. 2b Sırr:setr M,R. 3b Hergiz:- R. / elinden:alından M. 4b Üns-i:ins-i AE. 5a MURĀDĪnüñ:- M. 5b durur k'içe:dur ki içe B. Gazel L de yoktur.

987. وله ابقاه الله تعالى Başlık yalnız A da vardır. 2b Dirilse:derilse R. 3b Gayrī:gayrīyı AE. / tā ki:tā A. 4a Çok çün R. 5a MURĀDĪ:- M. / ezberde:ezberden A.Gazel L de yoktur.

988. وله فتح الله له ابواب الخير Başlık yalnız A da vardır. 1a Ü:- AE. 2b Hüsni:hüsn-i R. / zannumundur rāyı:zannumuñ durur anı A, zannumuñdur anı M. 3a Nişānıdur:nişānı A. 3b Cüyūşumdur:cuyūşumdan A. / ᶜālemlerden:elemlerden R. 5a MURĀDĪ:- M. / ezher:ẓāhir AE. Gazel L de yoktur.

989. وله افاض الله من بركاته Başlık yalnız A da vardır. 2a Bir:bu AE. / maᶜnāsı:maᶜnā bes R. 3a Edeb:idüp R. 4b Enbiyādur vāᶜıẓınüñ:enbiyādandur vāᶜıẓuñ AE. 5a MURĀDİnüñ:- M. / kelāmınuñ:- A, kelāmında AE. 5b Okıyan:okıya A. Gazel L de yoktur.

990. وله مدّ عمره Başlık yalnız A da vardır. 1b Her dil-ārādan:zīr ü bālādan AE. 3a Yār-ı:yād-ı AE. 3b Ayırma bu:ayırmadın A. 5a MURĀDĪ:- M. / murād-ı:murād M, murādı AE,H. 5b Olmış durur:olmışdur A. / aᶜlā:aᶜlādan AE. / vü:ve M. Gazel L de yoktur.

991. وله ضاعف الله اجره Başlık yalnız A da vardır. 2b Beyānīden:beyānından AE. 3a Kıl çāre:çāre kıl M. 3b Rāz-ı nihānīden:zār-ı nihānından AE. 4b ᶜAyānīden:ᶜayānından M,AE. 5a MURĀDĪ:- M. / ᶜışk-ı yārına:ᶜışk-bāzına R. 5b Bāz:yār AE. / özi:- A,M,F. / zamānīden:zamānından AE. Gazel L de yoktur.

992. gazel AE,Lde yoktur. وله لا زال موفّقاً Başlık yalnız A da vardır. 2b Vü:ve M. 3a Pes:bes R. 3b Cemālīden:شاهلیرن A. 4a Ü:- R. 5a MURĀDĪ:- M. / āḫirden:āḫerden M. 5b Söz durur:sözdür M,F,H.

993. gazel AE,Lde yoktur. وله وفّقه الله Başlık yalnız A da vardır. 1b Añladum:añdum R. 3b İn:āyet A. 4a Olalı:olalı o A. / kemālüñ:kemāl R. 5a MURĀDĪ:- M.

994. gazel AE,Lde yoktur. وله حفظه الله Başlık yalnız A da vardır. 2a Vaṣfuñ:vuṣlat R. 4b Ḥaẕr u:ḥaẕr A,R. 5a MURĀDĪdür:- M./ murādī:murād R. / olup:olup ol R. 5b Taḥayyür:muḥayyer A.

995. gazel AE,R,Lde yoktur. وله يسّر الله آماله Başlık yalnız A da vardır. 4b Urduḳ:urdük A,M,F. / terkin:- M. 4. beyit A da mükerreren yazılmış. 7b Terkin:- M. 8a MURĀDİnüñ:- M.

996. gazel AE,R,Lde yoktur. وله صانه الله Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M.

997. gazel AE,RLde yoktur. وله كان الله معه Başlık yalnız da vardır. 3b Bir:biz A. 5a MURĀDĪ:- M.

998. gazel AE,RLde yoktur. وله لازالت انوار عزه ساطعة Başlık yalnız da vardır. 1a Gün:- A. 2b Dil-dār:dil-dārdan 3a Eyleyimez:eyle- A. 4a Cihāndan:cihānda A. 5a MURĀDĪ:- M.5b ᶜışkun milkine:milk-i ıṡ-kına B.

999. gazel AE,RLde yoktur. وله اعانه الله Başlık yalnız da vardır. 1a Senden:sende A. 5a MURĀDĪ:- M. / kerānın:girānın A 5b Bī-kerānsın:bī-girānsın M.

1000. gazel AE,RLde yoktur. وله امنه الله Başlık yalnız da vardır. 3b Şevḳinden:şevḳinde A. 5aMURĀDĪ:- M.

1001. gazel AE,RLde vardır. وله حرسه الله Başlık yalnız da vardır. 3a Vü:ve M. 3b Sûre:LIII, Âyet:9. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Sûre:II, Âyet:97./aᶜlā vü ednādan:edna vü aᶜlādan F,H. / vü:ve M.

1002. gazel AE,RLde yoktur. وله عامله الله Başlık yalnız da vardır. 3a Ḥabībüm:ḥabībün A. 5b MURĀDĪ:- M.

1003. gazel AE,RLde yoktur. وله وفقه الله لما يحب ويرضاه Başlık yalnız da vardır. 1a Muḥāl:mecāl H,B./ ki:- A. / mecāl:muḥāl H,B. 2b Tā y tābāna A. 3a Şerbetin:şarābın A. 4b İcmāᶜ-ı zarbeyin:açmaga A. MURĀDun:- M.

1004. gazel AELde yoktur. وله اعانه الله على مراده Başlık yalnız da vardır. 3b Ḫum-ḫāne:mey-ḫāne A. 5a MURĀDun:- M. 5b Efendüm:ak-dum R. / pāyeler:yā neler M.

1005. gazel AELde yoktur. وله دام فضله Başlık yalnız A da vardır. 1a İrişdür gel:irişdürgil M. 5a MURĀDĪdür:- M.

1006. gazel AELde yoktur. وله من الله بطول بقائه Başlık yalnız A da vardır. 1a Bi-ḥamdi'llâh:bi-ḥamdi'llâhi M. 2a Meh-pāre:meh-pār-ler A. 3a Lā-yezālīden:lā-yezālīde R. 3b Müsebbebsin:müsebbebden H,R. / müsebbebden:müsebbebsin R. / imişsin:imiş A. 5a MURĀDĪ:- M.

1007. gazel AELde yoktur. وله اوصله الله الى مرامه Başlık yalnız A da vardır. 3a Kilidi:gelmedi A. 4a Ṣafā-baḫşum:ṣafā-baḫş M. 5a MU-RĀDĪ:- M. 5b İtmiş:itmişdür A. 3b belâsında:ᶜalâsından B. B de 1.ve 2. beyitler birbirlerinin yerine yazılmıştır.

1008. gazel AE,R,Lde yoktur. وله ايده الله Başlık yalnız A da vardır. 1a Mukaddessin:mukaddesin M. 2b Zi'l-:zü'l- M. 3b Zi'l-:zü'l- H. 4a Ḳādir-i:ḳādir ü M. 4b Muhālsin:muhāl A. 5a MURĀDuñ:- M. / gelmez:- A.

1009. gazel AE,Lde yoktur. وله كثر الله ضره Başlık yalnız A da vardır. 5a Virdüñ:derdüñ A. / pes:bes R. / vārid durur:vardur bir A. 5b MURĀDĪ:- M. / bildügin:bilmedügin A.

1010. gazel AE,R,Lde yoktur. وله نشر الله صيت معدلته Başlık yalnız A da vardır. 2a Beydā:peydā M.H. 3a İtme gel:itmegil M. / nisyān ile: nesne A. 5a MURĀDuñ:- M. / mürdeyi:mürde A. / cihān-ārā:cihān-āray M. 5b Enfās ü:enfāsı vü A./kim:- B.

1011. gazel AE,R,Lde yoktur. وله اشرقت شموس سلطنته الى يوم القيام Başlık yalnız A da vardır. 1a İsterüz yā Rab:yā Rab isterüz M. 3a Ziyādan-dur:ziyā-ender A. 4a Rūh-ı:- A. 5a MURĀDĪ:- M. 5b İrer:ider A.

1012. gazel AE,R,Lde yoktur. وله زيدت مرتبته Başlık yalnız A da vardır. 4a Dünyāda:dünyāda vü A. 5a MURĀDuñ:- M. 5b Figānumdan:efgānumdan

1013. gazel AE,Lde yoktur. وله اضاء الله كواكب خلافته Başlık yalnız A da vardır. 1a Perdeyi:perde R. 2b Bi-ḥamdi'llâh:bi-ḥamdi'llâhi M. 3b Ü:- R. / sırrı:sırr R. / sır:ser M. 4a Ola:olsa R. 5a MURĀDuñ:- M. / kemāl-i Ḥaḳḳa:kemālinden A.

1014. gazel AE,R,Lde yoktur. وله هبت نسايم دولته Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Yāra:yār A.

1015. gazel AE,R,Lde yoktur. وله اعز الله جنده Başlık yalnız A da vardır. 1a Rumūz-ı:rumūzı M. 2b Müntehāyam:tenhāyam A. 4a Sır ey dil:serāy-ı dil-i A. 5a Ṣunᶜından:ṣunᶜ içün H,B. 5b Sûre:LXXXIX, Ayet:15.

1016. gazelB,AE,H,R,Lde yoktur. وله ادام الله ارشاده Başlık yalnız A da vardır. 4a Bir:- A. 7a MURĀDĪnüñ:- M. 5b Cüdā:Ḫudā A.

1017. gazel yalnız R de vardır. 2a Eyle mü'eyyeddür: R.

1018. gazel yalnız R de vardır.

1019. gazel yalnız R de vardır.

1020. gazel yalnız R de vardır. 2a Çu bildüm: ~~چکلیم~~ R.

1021. gazel yalnız R de vardır.

1022. gazel yalnız R de vardır. 5b Sûre:I, Âyet:1.

1023. gazel AE de yoktur. وله اسبل الله فيضه عليه وله يسّر الله مراده A. ومن انفاسه المباركة F. Başlık A ve F de vardır. 1a Tarik:yārüñ A. 4a Ḥavāsa:ḥavāsı A,M,F,H. 4b Vü:ve M. 5a Kılgıl ~~sem~~:eylegil R. / MURĀDuñ:- M.

1024. gazel AE'lde yoktur. وله دامت رأفته Başlık yalnız A da vardır. 2a Ser-te-ser:kılmışam R. 3a Ferḫunde:ḥarfinde R. 4a Ü:- M,F,H. 4b İᶜlān:aᶜlān A. 5a MURĀDĪ:- M.

1025. gazel AE de yoktur. وله مدّ الله طناب دولته Başlık yalnız A da vardır. 2a mısrâının A'daki şekli:"Saña vardur" sözünden sonraki kısım yazılmamıştır. Bu, 1b'nin başlangıcıdır. 2b Añlar iseñ ger bu remzi kāmilü'l-ᶜilm o A. 5a Merd-i dīn:mürd ve ten A. 5b MURĀDuñ:- M. / içün:ile R.

1026. gazel AE de yoktur. وله لازالت اغصان دولته مخضرّة Başlık yalnız A da vardır. 2b Cüdā:Ḥudā R. / nāyab:yānab A. 3b Çıġrışurlar:çıġrışup A, / çaġrışurlar L. / açuk:açup R. 4b ᶜUşşākını:ᶜuşşāka A. 5a MURĀD:- M.

1027. gazel AE'lde yoktur. وله جمع الله شمله Başlık yalnız A da vardır. 3a ᶜĀlimüñ:ᶜalemin R. 4a U:- F,H,R. / bildi:bilmedi A. / pes:bes R. 5a MURĀDuñ:- M. 5b Kılurlar:kılur A.

1028. gazel AE'lde yoktur. وله حفظه الله بعنايته Başlık yalnız A da vardır. 1b Çāresizler çāresi:çāresiz çāresini A. 3a Enẓār:naẓẓār R. / ᶜayn-ı yaralar:pāreler A. 3b Kendüsin:kendüsi R. / ider pes:idersin M, iderin R. 4a Ü:- R. 4b Çeşminde:cismümde R. 5a MURĀDuñ:- M. / k'ey:ger A.

1029. gazel AE de yoktur. وله حصّل الله مرامه Başlık yalnız A da vardır. 1a İẓhār:iẓhār-ı M. 1b Nihān:zamān A, pinhān M. 2b Ol beyānından:beyyinātından R. 5a MURĀDĪ:- M. / diñleyen:añlayan R. / maᶜni-dārunı:pür-معنی senüñ R,L 2b ol:- L.

1030. gazel AE'lde yoktur. وله دام مجده Başlık yalnız A

da vardır. 2a Derd:- R. 3a Vü:- R. 5a MURĀDĪ:- M.

1031. gazel AE de yoktur. وَلَهُ زَيَّنَ بِوُجُودِهِ اَلدُّنْيَا Başlık yalnız A da vardır. 2a Eserden peş:eser bir R. 3b Rāzdur:zārda R. / rāzdur dünyāda:rāzdadur yāre H,L 5a MURĀDĪ:- M. 5b Bilmegi bul:bildi kim H, bildi mi R. / dil saña:saña dil H,R,L./ bilmegi bul:bildi mi kim L.

1032. gazel AE de yoktur. وَلَهُ نَصَرَهُ اَللّٰهُ بِتَأْيِيدِهِ Başlık yalnız A da vardır. 1b Rahmāndan:gufrāndan 5b MURĀDĪ:- M.

1033. gazel AE,Lde yoktur. وَلَهُ نَفَعَ اَللّٰهُ بِبَرَكَتِهِ Başlık yalnız A da vardır. 1b Sûre:II, Âyet:117. 2a ᶜĀlemüm:ᶜālem R. 3a Ortalıgı-ortalıgın R. / kılmak içün:kılmag içün tā R. 5a MURĀDuñ:- M.

1034. gazel AE,Lde yoktur. وَلَهُ لَا زَالَتْ اَقْمَارُ دَوْلَتِهِ طَالِعَةً Başlık yalnız A da vardır. 1b Dünyāda:dünyāya R. 2a ᶜAynumdur:gaybumdur R. 4a Seher gördüm:seher ger kıldum R. 5b MURĀDĪ:- M.

1035. gazel AE,Lde yoktur. وَلَهُ صِينَتْ اَلْمَمَالِكُ بِعَدْلِهِ Başlık yalnız A da vardır. 1b Yedi:didi R. / ya vü nūn ü:yā ve nūn ve M, yā vü nūn R.

1036. gazel AE,Lde yoktur. وَلَهُ زَادَهُ اَللّٰهُ كَرَامَةً Başlık yalnız A da vardır. 2a Nūr-ı:enver R. 3b Sālimin:saʾilin A. 5a MURĀDuñ:- M.

1037. gazel AE,Lde yoktur. وَلَهُ لَا زَالَتْ دَوْلَتُهُ مُشَيَّدَةً Başlık yalnız A da vardır. 2b Oldugın:varlıgın M. 3a Teşnesinden:neşʾesinden R. 3b Kim:- A. / itmem:itmeyem A. 4b Anı:in ü R. 5a MURĀDĪ:- M.

1038. gazel AE,Lde yoktur. وَلَهُ لَا زَالَ مَذْكُوراً بِحُسْنِ اَلسِّيَرِ Başlık yalnız A da vardır. 3a Anuñ iledür göñül vīrānesi maᶜmūr olan R. 3b mısrâı R de yoktur. 3b Olan:- M. 5a Fikrini it:fikriyle kıl R. 5b MURĀDĪ:M.

1039. gazel AE,Lde yoktur. وَلَهُ حَرَسَ اَللّٰهُ مَجْدَهُ Başlık yalnız A da vardır. 5b MURĀDuñ:- M. / zāyiᶜdür:hāzıᶜdur. R.

1040. gazel AE,Lde yoktur. وَلَهُ لَا زَالَ مَشْكُورَ اَلْفِعَالِ Başlık yalnız A da vardır. 2b Mümteniᶜden:mümteniᶜdür A. 3b Pergār:ber-kār F,H. 5a MURĀDīden:- M.

1041. gazel AE,Lde yoktur. وَلَهُ سُرَّ مَدَى اَلدَّهْرِ Başlık yalnız A da vardır. 1b Sen dilde:dilde sen R. 2b ᶜİlmince:zuᶜmınca R. 3b Ziyān:zebān M. 5a MURĀDuñ:- M.

1042. gazel AE,Lde yoktur. وله قدس سره Başlık yalnız A da vardır. 3a Yüz:nūr A. 4a Vücūdun:vücūdum R. 5a MURĀDını:- M. 5b Olup:olur R. / cümleyi:cümleten M, cümle ol R.

1043. gazel AE,Lde yoktur. وله سار بذكره الركبان Başlık yalnız A da vardır. 1b Baña niçün:mekān içün R. / Sûre:II, Âyet:117. 3b İtdi: idi R. 4b Ü:ve M. 5a MURĀDĪ:- M.

1044. gazel AE,Lde yoktur. وله ابقاه الله الى يوم القيام Başlık yalnız A da vardır. 1a Sûre:LXXIX, Âyet:20. 1b Sûre:VII, Âyet:143. 2a Vü: ve M. 4b Anı:iki R. / hemān:beyān M. 5b MURĀDĪ:- M.

1045. gazel AE,Lde yoktur. وله زاد الله سطوته Başlık yalnız A da vardır. 3b Pes:bes H,R. 5a MURĀDĪ:- M.

1046. gazel AE,Lde yoktur. وله دام له النجم Başlık yalnız A da vardır. 2a U:- R. 2b U:- R. 3b Gözledüm:gözlerüm R. 5a MURĀDĪ-nüñ:- M.

1047. gazel AE,Lde yoktur. وله لا زال مؤيدا من عند الله Başlık yalnız A da vardır. 2a Aḫbār:aḫyār A. 3a Ān u:āh-ı A. 5a MURĀDĪnüñ:- M. 5b Eyle:eyle eyle H. / pāre:yāre A. / pāresin:yarasın A.

1048. gazel AE,Lde yoktur. وله لا زال الظفر من عوانه Başlık yalnız A da vardır. 4a Dem demdür deminde:demdem derd-mende A. 5a MURĀDĪ:- M.

1049. gazel yalnız AE,Bde vardır. وله عافاه الله Başlık yalnız A da vardır. 2b Ü:- R. 3a Şerḥ olalı:şerḥ-i ʿulā R. 4a ʿAyn ile ʿaynı:gayn ile R. 5a MURĀDĪnüñ:- M.

1050. gazel R,Lde yoktur. وله شرف الله بوجوده العالم Başlık yalnız A da vardır. 1b Elem:elüm M,AE. 3a Kim:ki AE,H. 4a Ben:- AE. 5a MURĀDĪ:- M.

1051. gazel R,Lde yoktur. وله دام ناشر العدل والاحسان Başlık yalnız A da vardır. 2b Ḫālī:ḥālī AE. 5a MURĀDĪ:- M.

1052. gazel R,Lde yoktur. وله دام نصره Başlık yalnız A da vardır. 1b Lā-yezālīden:lā-yezālīde F,H. 2a Yüri:- AE. 2b Bekāya:liḳāya AE,H,B. 3b Çek cevr ü:çek durur AE. / vefāya:ṣafāya AE. 4. beyit A da yoktur. 4b Ki:kim AE. 5a MURĀDĪ:- M.

1053. gazel R,Lde yoktur. وله ادام الله عزه Başlık yalnız A da vardır. 2a Oldı:- AE. 4b Bil:bir AE. 5a MURĀD:- M. 5b Duta:- A, dutar M, ṭuta AE.

1054. gazel R,Lde yoktur. وله حققه الله آماله Başlık yalnız A da vardır. 2a Olmayup:olmaya AE. 4a Eylemesün:eyledi çūn 5a MURĀDĪ :- M. 5b Nefs-i:nefs ü AE. / reḥān:amān AE.

1055. gazel R,Lde yoktur. وله بلغ الله الى اقصى مراتب السعادة Başlık yalnız A da vardır. 4a Ẕe'l-:ẕi'l- A. 5a MURĀDa:- M.

1056. gazel R,Lde yoktur. وله كان الله له Başlık yalnız A da vardır. 2a Güẕār:giriz AE. 2b Pes:bes F,H. 4a Cuyadur:cu eyler AE. 4b Ne:bu AE. 5a Olsa:ola A. 5b MURĀDĪ:- M. / akıdam:okıdam M.

1057. gazel R,Lde yoktur. وله رفع الله قدره Başlık yalnız A da vardır. 3b Ben:- A. 4a Çekmeklüge:çekmek ile M. 4b Ḳalam:kılam AE, / ü:- F,H. 5b MURĀDĪ:- M.

1058. gazel R,Lde yoktur. وله لا زال مطاعا للانام Başlık yalnız A da vardır. 3b Fażl u:fażl-ı AE. 5a MURĀDun:- M. / ol:sen AE.

1059. gazel R,Lde yoktur. وله سعيد جده Başlık yalnız A da vardır. 1b Her:bir M. 4b Sen:- AE. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Zār:rāz AE.

1060. gazel R,Lde yoktur. وله ادام الله نصره Başlık yalnız A da vardır. 3b Ḳahr u:kahr-ı AE. 4a Kimseyi:kimseye AE. 5a MURĀDĪ:- M. / Mevlāya:a^c^lāya AE.

1061. gazel R,Lde yoktur. وله خص بالنجح والظفر Başlık yalnız A da vardır. 2b Olmışam:olmasam F. / ben:- M. 3a Dil:^c^ışk AE. 3b Sûre:VII, Âyet:143. 4a Mü'eyyed:mu^c^īd-i M, müfīd AE. 5b Ki:kim AE,H.

1062. وله صانه الله Başlık yalnız A da vardır. 2a Üc:rūḥ M, evc-i AE. / ser-te-ser:ser-be-ser R. 2b ^c^Üryan ü:^c^üryān-ı AE, ^c^üryān M,F,H. 3a Evāmir:edā her AE. / saṭrını:satırın A. 5a İder:iderdün R. / durmaz:devrān M, / durmaz beni:remzini R. 5b MURĀDĪ:- M, Murādi levḥ AE. / günde biñ deryāyı:biñ yāyı AE. Gazel L de yoktur.

1063. وله اعز الله عينه Başlık yalnız A da vardır. 1b Olmaz:- R. 2a Didükde:dindükde R. 3a İdeyim:- AE. / pes:bes R. 3b Deyyār: diyār A. 5a MURĀDĪ:- M. 4b ṣān:san B. B'de 177b varağında yer alan bu gazelin 5. beyti 179a'dadır.

1064. وله لا زال عدله مبسوطا Başlık yalnız A da vardır. 1a Zan:ta^{c}n AE. 1b Kim himmet:himmet kim R. 2a Rūz:zūr AE. 3a ^{c}Ulyāya:^{c}ulyāda AE. / fānide:فانى'da 3b Nārdan:nārda R. 4b Nokta-i:nokta AE. / öğren:önden AE. / pergārdan:ber-kārdan A.Gazel L de yoktur.

1065. gazel R,L de yoktur. وله ضاعف الله نعمته Başlık yalnız A da vardır. 2a Kelām-ı:kelāmı AE. 3a Nāsırun:nāzırun AE. 4a ^{c}Ālem: ^{c}ālim A.

1066. gazel R,L de yoktur. وله لا زال راشدا مهديا Başlık yalnız A da vardır. 3a Ber-kemāl:bir kemāl AE. 4a Ḫoş-ter:ḫoş AE. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Vāhid-i:vāhid ü AE.

1067. وله سهل الله له الامور Başlık yalnız A da vardır. 1a Sûre:LXXXI Âyet:3. 1a Gel:gül AE. 1b Vāḥidiyyet:vaḥdet AE. 3a Saña:baña AE. 3b Ecmel ü:ecmel-i AE. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Aḫbār:aḫyār AE. Gazel L de yoktur.

1068. وله هون الله له كل شىء Başlık yalnız A da vardır. 1a Sûre:LXI, Âyet:13. 2b Kime:kimi R. / olur:oldur R. 3a Āşikāre:aşkāra R, āşikār AE. 3b Ān-ı vāḥiddür baña her manẓar u her bir kemīn AE. 3b ve 4b mısrâları AE de yer değiştirmiş olarak yer almaktadır. 4b Ü:- R. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Ü:ben R. B'de 3a ve 4b mısrâları birbirinin yerine yazılmıştır.B de 179b varağındaki bu gazelin 5. beyti 178a'dadır.Gazel L de yoktur.

1069. gazel R,L de yoktur. وله دامت سلامته Başlık yalnız A da vardır. 4b Pes:- AE. 5a MURĀDĪ:- M. / derd-mendüne:derd-nākuña AE,H.

1070. gazel R,L de yoktur. وله دامت سعادته Başlık yalnız A da vardır. 1b Ḥikmeti añlarsañ:hikmet añlar iseñ A. / ḥikmeti añlar iseñ AE. 2a Nukat:noktayı AE. 3a Bilmemişsin:bilmişsin AE. 3b Ḫaber:berü AE. 4a Ey:yüri AE. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Bilgil:- AE.

1071. gazel R,L de yoktur. وله بسط الله عدله Başlık yalnız A da vardır. 4a Ṣuver:ṣanur AE. 5a MURĀDĪ:- M.

1072. gazel R,L de yoktur. وله زاد الله فتوحه Başlık yalnız A da vardır. 2b Cümle-i:cümleten AE. 3b Nefsin:nefsi AE. 4b Ān:ah AE. / geçen:geçer AE. 5a MURĀDĪ:- M.

1073. gazel R,L de yoktur. وله سلمه الله Başlık yalnız A da vardır. 1a Ārāyişin:ārāyişi AE. 1b Yaña:baña M,AE. 3b Men:- A.

4a Sermedden:sermedde AE. / habir ide:صحب آباده AE. / takrir:nukret AE.

5a MURĀDĪ:- M. Gazel L deyoktur. B'de 179a varağındaki bu gazelin 5. beyti 181a varağındadır.

1074. gazel R,Lde yoktur. وله احسن الله اليه Başlık yalnız A da vardır. 5b MURĀDa:- M.

1075. gazel R,Lde yoktur. وله طال بقاه Başlık yalnız A da vardır. 2b Nihān:nişān A. 3a Maᶜniyi:mānī AE. / maᶜnī:maᶜnī-i A. 3b Ü:ve M. 4a Eger:- AE. / zū:ذل AE. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Ü:- M, F,H. / nihān-ı:nihān u AE.

1076. gazel R,Lde yoktur. وله طول الله عمره Başlık yalnız A da vardır. 1b Muhāl:mahāl A. 2a gavṣ:gavṭ AE. 3b Cibāl:hayāl AE. / gün:- M. 4b Ü:ve M. 5b MURĀDĪ:- M.

1077. gazel R,Lde yoktur. وله لا زال كهفا للعباد Başlık yalnız A da vardır. 1b Kemālātında:kemālātından A. 2b Gösteren: M. 3a Hüdāya:Hudāya A. 3b Gösteren:- M. 4a ᶜĀlemlere:- AE. 4b Eşhel:eshel M.

. 1078. وله فرّج الله كربته Başlık yalnız A da vardır. 2b Kudret: kader AE. 3b Cemālüm:cemāl-i A. 4b Şehr-i:şerh-i R. / dil:ol AE. 5a Hikmetde:vahdetde A. 5b Senden:benden R. B'de 181a varağndaki bu gazelin 5. beyti 180a'dadır. Gazel L de yoktur.

1079. gazel R,Lde yoktur. وله ابده الله Başlık yalnız A da vardır. 1a Hazin:āhirin AE. 3b Geçdüm:gitdüm M. / seferden:seferde M,AE. / u:ve M.

1080. gazel R,Lde yoktur. وله احكم الله امره Başlık yalnız A da vardır. 1b Pāyesin:māyesin AE. 2a Kez:gün AE. 4b Sen:pes AE. / pirāyesin:bir āyesin AE. 5b Hızrı:hazrā A. Gazel L de yoktur.

1081. وله قدّس الله ظله Başlık yalnız A da vardır. 2a Aṣl-ı: ehl-i R. 2b Ü:-M,F,H. / vü:ve M. 5a Bu rumūzun:bir sözün AE.

1082. gazel R,Lde yoktur. وله يسّر الله مراده Başlık yalnız A da vardır. 1a Aldum:eyledüm AE. 2b Āher:āhir A. / yārdan:nārdan AE. 3b ᶜĀᵓid:ᶜābid AE. / saña:saña bu AE. 5b ᶜālemde:ᶜālemden B.

1083. gazel R,Lde yoktur. وله قدّس سرّه Başlık yalnız A da vardır. 1a Hālüm:hālüm AE. 3a Arzdansın:arzdasın AE. 4b Baş:başı AE. / bahāya:bahāne M, bahā yek AE,H. 5a İgen:anun AE. B'de 180b varağında yer alan bu gazelin 5.beyti 182a'dadır.

1084. gazel R,Lde yoktur. وله عزّ نصره Başlık yalnız A

da vardır. 4a Eyle gel: eylegil M. 5a Maksadın: maksadı AE. 5b Nā'il: mā'il A, AE.

1085. gazel B, AE, H, R, L de yoktur. وله زاد الله فضائله Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M.

1086. gazel B, AE, H, R, L de yoktur. وله نال مناه Başlık yalnız A da vardır.

1087. gazel B, AE, H, R, L de yoktur. وله خلد الله دولته Başlık yalnız A da vardır. 2a Tāb-bahşam: tāb-bahşum M. 5a MURĀDĪ:- M.

1088. gazel B, AE, H, R, L de yoktur. وله لا زال معينا للإسلام Başlık yalnız A da vardır. 2a H^v ān-ı: hūn-ı M. 4a Zü'l-: ze'l- F.

1089. gazel B, AE, H, R, L de yoktur. وله طيب الله انفاسه Başlık yalnız A da vardır.

1090. gazel yalnız R de vardır.

1091. gazel yalnız R de vardır.

1092. gazel yalnız R de vardır. 1a Sûre: XVII, Âyet: 1. 1b Sûre: LV, Âyet: 1.

1093. gazel yalnız R de vardır.

1094. gazel yalnız R de vardır.

1095. gazel yalnız R de vardır.

1095.1 Gazel yalnız L de vardır.

1096. من جملة كمالاته الزاهرة وحالاته الباهرة A. ومن غرايب كلماته F. Başlık A ve F de vardır. 1a Seheri: seherin R. 2a Yine: baña AE. / ᶜacib: ᶜaceb AE. 3a Hayy-ı: hafī AE. / hay:- M. 5b Pes: bes R. Gazel L de yoktur.

1097. وله شرح الله صدره Başlık yalnız A da vardır. 3b Ben:- M. 4b Ü:- R. 5a MURĀDuñ: Murādī M, R. 5b Kāmil-i: kāmil M. Gazel L de yoktur.

1098. وله اعزه الله Başlık yalnız A da vardır. 4a Bakamaz: baka AE. / mihrine: mehrine M. 4b Ben:- M. Gazel L de yoktur.

1099. gazel R de yoktur. وله زاد الله شوكته Başlık yalnız A da vardır. 2b İle: ü AE. 3b Çok: çün AE. 4a Hüsn ü: hüsn-i A, AE. 5a Hüsniyyāt: hesebāt AE. 2a cânum: hânum L. 3b peşîmânuñ: başuñ L. 4b beni: baña L.

1100. وله ابد الله سلطنته Başlık yalnız A da vardır. 1a Asdı: açdı A, M, F. / hucub-ı: hüccet-i AE. 1b İhfadan: peydadan R. 2a Haki-

kümde:hakikatünde AE. / suverin:tavrın AE, surın R. 2b ᶜAyb-ı:gayb-ı R. / bu:- M,F. 3a İnliyen:anlayan A, ekmeleyn R. 4a Güneşin:güneşi AE. 4b İzini:izni AE, emrini R. / sugradan:tugradan R. 5a Hüccet: sıhhat R. / MURĀDun:Murādi M. Gazel L de yoktur.

1101. وله زاد الله فتوحه Başlık yalnız A da vardır. 1a Ser-serā: Ser-be-ser A, biter serā AE. 3b Encüm-i:encüm ü R. / seyyāre durur: seyyāre AE. 4a Anduruben:andurın R. / Halīl-i:Halīli M. 4b Pes:bes M. 5b Ne bilür:bilinür AE. 2b Allahumdan:Allahdan B. Gazel L de yoktur.

1102. gazel R,L de yoktur. وله لازال مكرما ومعززا Başlık yalnız A da vardır. 3b İdüben:ideni AE. / ihsān:izᶜan AE. 5b Kendüni:kendüyi R.

1103. وله رام ملاذا للانام Başlık yalnız A da vardır. 2a Suhf-ı: sahn-ı AE. 2b Olmış:oldı AE. / yābından:nāmından AE. 3. ve 4. beyitler R de yer değiştirmiş olarak yer almaktadır. 3a Bir:pür A. / perde:yerde AE. 4a Kalem:kılam M. 4b Maᶜrifet-i:maᶜrifeti M. 5a MURĀDĪ:Murāda AE,F,H,R. 5b Pes:bes R, var AE,B. Gazel L de yoktur.

1104. وله ابد الله دولته Başlık yalnız A da vardır. 3a Hicābı: cemāli AE. / ezel:cemāl R. 4b Sakın:- M. Gazel L de yoktur.

1105. وله انار الله برهانه Başlık yalnız A da vardır. 1a Gayretden:gayrıdan A. 1b Nāzır:zāhir R. 2a İkiye:ana AE. / varmaya: var ise AE. 3a İle:ola A. 4a ᶜAceb:beni R. 5a Nefehāt:nefehāt F,H. Gazel L de yoktur.

1106. وله نصره الله على اعدائه Başlık yalnız A da vardır. 2a Hikem: hüküm A,AE. 2b Tanabı:tabālı A,F. 3a ᶜİmādīdür:ᶜalemlerdür AE. / şerᶜ:şerᶜi AE. / bihter:mehter M,AE. 3b Haberin:- M. 4a Kürsi:ey AE. / kurılur:kurılup R. 5a Yine:- R. Gazel L de yoktur.

1107. وله بسط الله نور معدلته Başlık yalnız A da vardır. 1a Nāsır-ı: kahır-ı AE. 3b Ki:- AE. 4a Mütefāvit:tefāvüt AE. Gazel L de yoktur.

1108. gazel R,L de yoktur. وله ابقى الله مهجته Başlık yalnız A da vardır. 3a ᶜĀlem:ᶜālim AE. 4a Eger:eger ki A. 5b Bu:bir AE.

1109. gazel R,L de yoktur. وله ادام الله ايامه Başlık yalnız A da vardır. 3b İdişin:idi pes AE. 4a Elifden:elifden elifden A. 4b Sûre:I, Âyet:1. 5b Sûre:XXXVI, Âyet:1. 2b cânı:câna B.

1110. gazel R,L de yoktur. و له ادام الله اقباله Başlık yalnız A da vardır. 1a الطفني : علمني AE,H,B. 2a Nutka:nokta AE. / mecāl:mahāl AE,F.H. 3b Celāl ile:celīle AE. 4a Turk:turuk A, tarf AE. / ola:oldı AE,H. 5a Seni:beni AE.

1111. gazel R,L de yoktur. و له دامت عزته Başlık yalnız A da vardır. 2a Ü:ve M. / müşterisin: müşterī olasın AE. 5a MURĀDun: Murādī M.

1112. و له دام له النصر والظفر Başlık yalnız A da vardır. 1a Nūndan: künden R. 2b Ola:oldı R. / ider ise:iderse AE. 3a ᶜAks-i güneş:güneş ᶜaks-i A. 3b İde:ide di R. / ü:ve M, - R. 4b Ola:olur AE,H,R. / u:ve M. 5b İmdi:eyledi AE. Gazel L de yoktur.

1113. gazel R,L de yoktur. و له زيدت دولته Başlık yalnız A da vardır. 2b ᶜĀlim:ᶜālem M. / u:ve M. 4b Zāhirümi:zāhiri AE.

1114. gazel R,L de yoktur. و له دام نصره Başlık yalnız A da vardır. 1a Şeb-i:şeb ü AE. 3a İtmege:itmekde AE. 3b Ḫazin-i:ḫazin-i M,F.

1115. gazel B,AE,L,H,R de yoktur. و له اعز الله انصاره Başlık yalnız A da vardır. 1b Sûre:LIII, Ayet:9.

1116. gazel B,AE,H,R,L de yoktur. و له نال مراده Başlık yalnız A da vardır. 4b Etegin:- M. 5b MURĀDun:Murādī M.

1117. gazel B,AE,H,R,L de yoktur. و له لا زال ملجأ للانام Başlık yalnız A da vardır. 3a Rāhı:rāh A. 4b Bulduk:buldük M. 5a U:ve M.

1118. gazel B,AE,H,R,L de yoktur. و له شيد الله اركان عزه Başlık yalnız A da vardır.

1119. gazel yalnız R de vardır.

1120. gazel yalnız R de vardır.

1121. ومن رشحات اقلامه الشريفة ونفحات الفاظه المنيفة A. ومن شعشعات انواره F. Başlık A ve F de vardır. 1a Cānum:- R. 3b Yarum:yāram AE. 4b Añlanmaga:añlatmaga M,AE,R. 5a Oldı:- A.

1122. و له نور الله فؤاده Başlık yalnız A da vardır. 3a Sûre:XXXIX, Ayet:71. 4b Añladı:geldi A. 5a Şerḥ ü:şerḥ-i A, şerḥ ve M. 5b ᶜUm-

mān durur:ᶜummāndur R,L. 2a mahabbet:hüccet L. 2b bulunmaz:bulmaz L.
4a hisâbdan:câydan L.

1123. gazel R,Lde yoktur. وله دام سلطانه Başlık yalnız A da vardır. 1a İçinden:içinde M,AE. 1b İçinden:içinde AE. 2b Anı: azı AE. / içinden:içinde AE. 3a Vassāf:evṣaf AE. / ṭarīkatünden:tarīkünden AE. 3b Suʾāl-i:suʾāl AE. / içinden:içinde AE. 4b İçinden: - M.

1124. gazel R,Lde yoktur. وله رفع الله اعلام دولته Başlık yalnız A da vardır. 2b mısrâı M'de 1b'nin aynısıdır. 4b ᶜİlm:ᶜışk A.

1125. gazel R,Lde yoktur. وله دام عزه Başlık yalnız A da vardır. 1b Zeyl-i:zeyli AE. 3. ve 4. mısralar AE,Bde yer değiştirmiş olarak yer almaktadır. 3a Hıfza:hıfz-ı A. 3b Başladum:başladı M. 4a Lafzı:lûtfı M.

1126. من العوارفات الالهية والاشارات السبحانية A. ومن نتايج طبعه اللطيف F. Başlık A ve F de vardır. 1a Ben:bu A,M. 2a Eyledün:eyledüm R. 2b Eyledügün:idügün R. 4a Eylemese meylüni:eyleme meylini R. 4b Meylün: meyli R,L.

1127. وله مدّ ظلّه Başlık yalnız A da vardır. 1b Kılup:kulūb AE. 2a Dırahşān:dırahşāna R. 4b Bad-ı:bad M. 5a Gence:gice 5b Çūn:
4a şark-ı:şeref E. 5b çûn geçdi:geçdi çûn L.
- R.

1128. وله مدّ الله ظلال رأفته Başlık yalnız A da vardır. 2b Zararından:zarından AE. 3b Kimsene:kimse AE. 4b Koyup:ko R. / kaçma:kaçınma R. Gazel L de yoktur.

1129. gazel B,AE,H,R,Lde yoktur. وله دام سعده Başlık yalnız A da vardır.

1130. من محاسن كلماته العلمية والمعاني الحكمية A. ومن كلماته المرغوبة F. Başlık A ve F de vardır. 3a Eger:- R. 3b Yiye:yine H. / ad:yad R.

1131. gazel R,Lde yoktur. وله خلّدت سلطنته Başlık yalnız A da vardır. 1a Sûre:III, Âyet:47. 2a Kapunda:katunda A. 2b Kādir-i: ḳādir ü M. / emründe dü:emrindedür A. 3b Olup durur:olupdur AE. 5a U: ve M.

1132. وله ارتفعت اعلام دولته Başlık yalnız A da vardır. 1a Dilden: elden AE. 2a Olasın:ola R. / Bā-mesā:yā mesā R. 3b ᶜAvn ü:ᶜavn-ı R. 4b Neşr idiser:idiser neşr AE,H. Gazel L de yoktur.

1133. gazel RLde yoktur. وله لا زالت شموس دولته طالعة Başlık yalnız A da vardır. 1b Anmañ:anma AE. 2a ᶜUlāda: aᶜlāda AE.

1134. وله اسعد الله شاه Başlık yalnız A da vardır. 2b Sûre: LV, Âyet:26. 3a İhtiyārı:ihtiyār A. / ile:eyle A. 3b Ṭavᶜdur:togadur A. 4a Āyine-i:āyine A. / pes:bes R. 4b İkrāh:ikrām A. 5b Ü:- R. Gazel L de yoktur.

1135. gazel yalnız R de vardır. 3b Dest(i):dest R.

1136. وله انعم الله صاحبه A. ومن كلمات المرغوبة F. Başlık A ve F de vardır. 1a Seni:- AE. 2b Bir an: اصلان R. 5a MURĀDĪ:- M. 5b ne:- L.

1137. وله لا زال ممتعا بالعز والاقبال Başlık yalnız A da vardır. 1a İste gel:istegil M,AE. 2a Şu:şol A. 5a MURĀDİye:- M. 5b Mukaffel: mukaffil AE. Gazel L de yoktur.

1138. وله ابقاه الله Başlık yalnız A da vardır. 1a Zi'l-:zü'l- AE,H. 2a Muᶜzamadan:muᶜazzamadan AE. / pes:bes R. 3a Evāmir çün:- M. 3b Olar:ola AE. / bir āhen-i:berāhin-i M,AE. 4a Kemāle rāciᶜdür: kemāledür rāciᶜ R. 4b Müsteşār:settār AE. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

1139. وله فتح الله له ابواب الخير Başlık yalnız A da vardır. 1a ᶜIşkı: ᶜışkuñ M. 1b Sûre:LIII, Âyet:9. 2a Çu:çün AE. 2b Kimisi:kimi R. 3a Farka:fırka AE. 3b Cādan:cāndan R. 4a İtdi:oldı R. 5a MURĀDuñ:- M. Gazel L de yoktur.

1140. وله افاض الله من بركاته Başlık yalnız A da vardır. 3a Ḥamdüme: ḥamd-i AE. / ḥamd:ḥamd-ı AE, ḥamd u R. 4b Saña:saña kim AE. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Kimdür:kim dir R. Gazel L de yoktur.

1141. وله قدس سره Başlık yalnız A da vardır. 2a Göründi gözüme:ᶜuyuna göründi AE,H,R, göründi M. 4a Cemīᶜ :cemīᶜ-i AE. 4b Cemīᶜ :cemīᶜ-i M. / elsineye:elsine A. Gazel L de yoktur.

1142. gazel R de yoktur. وله صاعف الله اجره Başlık yalnız A da vardır. 4a Ṣāliḥ-i:ṣāliḥ AE. Gazel L de yoktur.

1143. وله لا زال موفقا Başlık yalnız A da vardır. 1b Ne:- A. 2a Nişin andadur:nişāndadur AE. / cevāb:cevāb-ı AE. / Sûre XXXIX, Âyet:71. 3a Tutan ādem:ṭutar idüm AE. 3b Vücūdın: A. 4b Ezelīden:ezelīdür R. 5a MURĀDĪ:- M. / ki içe:kim aça R. Gazel L de yoktur.

1144. وله دام سلطانا Başlık yalnız A da vardır. 1a Çünki:çün

AE,H,B,harf-i R. / Sûre:LV, Âyet:1. 2a Pes:bes R. 3a Basire:ᶜalime R. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

1145. gazel R,L de yoktur. وله وفقه الله Başlık yalnız A da vardır. 4a Hādise bu:hādisedür AE. 4b Muᶜammāsın:vākıᶜasın A. 5b MURĀDun:- M.

1146. gazel B,AE,H,R,L de yoktur. وله حفظه الله Başlık yalnız A da vardır. 3b (ve):- 5a MURĀDĪ:- M.

1147. gazel B,AE,H,R,L de yoktur. وله يسّر الله آماله Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M.

1148. gazel R,L de yoktur. من نسايم انفاسه ولطايف ايناسه A. ومن نتايج طبعه اللطيف F. Başlık A ve F de vardır. 3b Cümleten:cümle AE,F, cümleyi H. 4a Pergār var:bir kārvān A. 5a MURĀDun:- M. 5b diller:diler B.

1149. gazel R,L de yoktur. وله صانه الله Başlık yalnız A da vardır. 1a Vuṣlat-ı:vuṣlatı A. 3b İste gel:istegil M. 5a MURĀDĪ: - M.

1150. gazel R,L de yoktur. وله كان الله معه Başlık yalnız A da vardır. 1b ᶜĀlemi:ᶜālem-i A,M. / pergār:pergār-ı M,AE. 2b Seyyār:seyyār-ı M,AE. 3b Her yaña:- H. / ṭayyār:ṭayyār-ı M,AE. 4a N'eylerem:n'eyliyem AE. 4b Şehri:şehre AE. / bāzār:bāzār-ı M. 5b MURĀD: Murādī AE. / güftār:güftār-ı M,AE.

1151. من فوايح كلماته ولوايح عباراته A. ومن لطائف حكمه F. Başlık A ve F de vardır. 1a Neşr:neşr ü AE. 2a Cāmiᶜ durur:cāmiᶜdür A. 2b Mecmaᶜ-ı:mecmūᶜ M. 3a İtdüm:ider AE. / Çu:çun A. 3b Ḳamerden: ḳamerinden A. / ẓûlmetin:ḥikmetin AE. 4b Seririnde:serinde AE. 5a MURĀDĪde:- M. / iktirān:aḳrān AE. Gazel L de yoktur.

1152. وله طوّل الله عمره Başlık yalnız A da vardır. 2a Ḳaṭre-i: ḳaṭre M,AE. 4b Ganidür ganīdür:ganīdür ganī R. / ᶜani'l-ᶜālemīn:mine'l-ᶜālemīn AE. 5b MURĀDun:- M. / mine'l-cāhilīn:min cāhilīn R. Gazel L de yoktur.

1153. gazel R,L de yoktur. من درر غرر انشائه وازهر زهر املائه A. ومن انفاسه الشريفة F. Başlık A ve F de vardır. 1b Görmekle:görmek ile M,AE. 3a Āhır:āher AE. 7a MURĀDĪ:- M. 7b Çıgır:çagır AE,B.

1154. من تحقيقاته الرايقة وتدقيقاته الفايقة A. ومن رشحات اقدامه F.

Başlık A ve F de vardır. 3a Berü:- AE. / pes:bes R. 3b Tābende:tābında AE. / nūrına:yüzine AE. / olmaya:ola mı R. 4a Celālüñden:cemālüñden R. Gazel L de yoktur.

1155. gazel yalnız R de vardır.

1156. gazel yalnız R de vardır.

1157. وله ايضا A. من جواهر تحريراته وزواهر تقريراته F. Başlık A ve F de vardır. 2a Pervāne-i:pervāne A. / ᶜışk:ᶜışkuñ AE. 2b Nūr:nūr-ı AE. 3a Ellerin:ellerini AE. 4a Ṭuş:düş R. 5a MURĀDuñ:- M. Gazel L de yoktur.

1158. gazel R de yoktur. وَلَهُ اَعَانَهُ اَللّٰهُ Başlık yalnız A da vardır. 2a ᶜIşḳ-ı nihāniyi:ᶜışḳi nihāniyeti AE,L. 5a Ḫızr:ḥażret-i AE. 5b MURĀDİnüñ:- M.

1159. وَلَهُ اَيَّدَهُ اَللّٰهُ Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDİye:- M. Gazel L de yoktur.

1160. gazel R,L de yoktur. وَلَهُ حَرَسَهُ اَللّٰهُ Başlık yalnız A da vardır. 4a Terkin:terk AE. 4b Ḥasib-i:ḥabīb-i H. 5a MURĀDuñ: M.

1161. gazel yalnız R de vardır.

1162. gazel yalnız R de vardır.

1163. سَلَّمَهُ اللّٰهُ A. مِنَ الْفُتُوحَاتِ السُّلْطَانِيَّةِ وَالْفُيُوضَاتِ الْخَاقَانِيَّةِ F. Başlık A ve F de vardır. 2b Gel:ol R. 4b İsteyen:- M. Gazel L de yoktur.

1164. وَلَهُ صَانَهُ اَللّٰهُ Başlık yalnız A da vardır. 2a Ḳudretde:ḳudretden AE. 2b Ebrardan:aḥrārdan A. 3a Ḥürr-i aṣl:ḥāṣıl oldı AE. 4b Eylerem:eyledüm R. 5a MURĀDuñ:- M. 5b Aṣlı:aṣl u R. Gazel L de yoktur.

1165. وَلَهُ اَعَانَهُ اَللّٰهُ عَلَى مُرَادِهِ Başlık yalnız A da vardır. 4. ve 5. beyitler arasında R de bir beyit daha yer almaktadır. Bu beytin a mısrâı gazelin 3b mısrâı, yine beytin b mısrâı gazelin 6a mısrâıdır. 6a Sen:AE,H, kim R. / n'eylerem:n'eyledüm R. Gazel L de yoktur.

1166. gazel R,L de yoktur. وَلَهُ مَتَّعَ اللّٰهُ بِطُولِ بَقَائِهِ Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDuñ:- M.

1167. وَلَهُ اَوْصَلَهُ اللّٰهُ اِلَى مَرَامِهِ Başlık yalnız A da vardır. 1a Ḳudret-i:ḳudreti M. 3b Daʾim geçür:geçür daʾim AE. 5a MURĀDİ:- M. 5b Ol:her R. Gazel L de yoktur.

1168. gazel yalnız R de vardır.

1169. ولَه ايضاً من نفحات العارف بالله حضرت السلطان ظلّ الله A. F.
Başlık A ve F de vardır. 1a Haberi:haber AE,H. 1b Dönmemiş:dönmiş AE. 2b Ki:kim AE. 3a Giryān: ناكريان R. 4b Her:- M. 5a Gel:-AE,H,L / dinle:dinle bu R. / MURĀDĪ:- M.

1170. وله نشّر الله صيت معدلته Başlık yalnız A da vardır. 2b Kıldı lisānına beni tercümān AE. 3a Beni:teni R. 3b Milketümi gördi zemīn ü zamān AE. 4a Bu:- AE,R. 5a Añla:añladum AE. / MURĀDuñ:- M. / sözini:- AE. Gazel L de yoktur.

1171 gazel yalnız R de vardır. 2b (Ol):-

1172. gazel yalnız R de vardır.

1173. gazel yalnız R de vardır. 3a Eyler (ol):eyler

1174. من كلمات الملك الصالح والسلطان المرشد الناصح A. وله ايضاً F. Başlık A ve F de vardır. 2b O verheminden:odur keminden AE. 4b Seni:beni AE. 5a MURĀDĪnüñ:- M. Gazel L de yoktur.

1175. gazel R,L de yoktur. وله اشرقت شموس سلطنته الى يوم القيام
Başlık yalnız A da vardır. 1b Muhammer:muhammir AE. / oldı bu ten: olmışam ben M. 4a Fürū^{c}a:füruġa A. 5b MURĀDĪ:- M.

1176. gazel R,L de yoktur. وله اضاء الله كواكب خلافته A. مناجات F. Başlık A ve F de vardır. 2a Rabbi:Rabb AE. / asdı:acdı A. 3a Rahim: erham M. 5a MURĀDa:- M. 5b Sensin çu:çu sensin AE, çun sensin H.

1177. gazel R,L de yoktur. من رشحات زلال افضاله و لمعات انوار اقواله A. سلّمه الله F. Başlık A ve F de vardır. 5a MURĀDĪ:- M. 5b (o):- oldur:ol durur B.

1178. gazel R,L de yoktur. وله هبّت نسايم دولته Başlık yalnız A da vardır. 3a Ü:ve M. 4b Hayş ile:haşyetle AE. 5a MURĀDĪ:- M.

1179. gazel yalnız R,B de vardır. 5a itdi:itdüñ B.

1180. gazel yalnız R,B de vardır. 2a Sûre:LV, Âyet:26. 4b peyâm:beyân L.

1181. gazel yalnız R de vardır.

1182. gazel R,L de yoktur. من انفاس سلطان السالكين وقطب العارفين قدّس الله سرّه العزيز A. حرف الواو F. Başlık A ve F de vardır. 1a Dilerseñ:diler iseñ AE. 3b Söyle gel:söylegil M, AE. 18a Hünun:şunuñ A. 19a İtme gele:itmegil AE. 19b Tevhīd-i:tevhīdi AE.

1183. gazel R,Lde yoktur. وله زيدت قرابته Başlık yalnız A da vardır. 1a Alma:almagıl AE. 2a Eylik eyle:eyle eylük AE. 8a Günah-ı:günah iden AE. / mazlūmun:mazlūm M,AE,F,H. 9a İle:ile bu AE.

1184. وله مدّ الله طناب دولته Başlık yalnız A da vardır. 1a ᶜÂlem:akar R. 4a Suveri:sūrı A,F,H,R. 4b Vü:ve M. 1b su:kamu B,L. 4a kapladı:kıldı L.

1185. gazel R,Lde yoktur. من الإلهامات الربانية والواردات السبحانية A. ولمن انفاسه الشريفة F. Başlık yalnız A ve F de vardır. 1a Sûre:LIX, Âyet:22. 1b O:hū M. 2b Alalı reng ü bu:alalı reng-i bu M, ala yek rebū AE. 3a Oldukda:oldükde A,AE,F,H.

1186. gazel R,Lde yoktur. وله لا زالت اغصان دولته مخضرّة Başlık yalnız A da vardır. 5a Sübhānuma:sübhāna AE.

1187. وله اعزّ الله جنده Başlık yalnız A da vardır. 1a Cān cemāl i:cān u cemāl R. 1b Rū-be-rū:ārzū A. 3b Cümle: مجلو A. 5a ᶜAceb:ᶜacib R.
Gazel L de yoktur.

1188. وله ادام الله ارشاده Başlık yalnız A da vardır. 1a Ne:- R. 1b Kalbe:kalb AE. 5b MURĀDun:Murādī M. Gazel L de yoktur.

1189. gazel R,Lde yoktur. وله اسبل الله فيضه عليه Başlık yalnız A da vardır. 3b Hālī:hālī AE. 4a Hicr-i yār:hicr ile M.

1190. gazel R,Lde yoktur. وله جمع الله شمله Başlık yalnız A da vardır. 1b Hū:- M. 3a Dutmaduk:dutmadük AE,H. 3b Sûre:LIII, Âyet:9. 4a Sûre:28, Âyet:88. 5a Hū'da kıla:hū zevk ile AE,H.

1191. gazel R,Lde yoktur. وله خصّه الله بعنايته Başlık yalnız A da vardır. 1b Görürsin dir beni:görürse dir kanı AE. 2a Rūhumuz:rūhum AE. / sahrādadur:sahrāda hū M. 2b Vü:ve M, hū AE. 3b vü:ve M, hū AE. 4a Vü:ve M, - AE. 5b Dinle gel:dinlegil M,AE.

1192. gazel R,Lde yoktur. وله حصّل الله مرامه Başlık yalnız A da vardır. 2b U:ve M. 4a Vücūd izhārına:vücūda izhār AE. 4b Milket le:milket ile M. / virimez:virmez M,AE. 5b Nefad:nefaz A.

1193. gazel yalnız R,Lde vardır. 3b Sûre:XLVIII, Âyet:1. 4b indi:- L
1b cümle:- L. 2a kendüm ayıkam:
1194. gazel yalnız R,Lde vardır. اريق L. 2b kılsam:kılsan L.
3b kıl:- L. 4a kalbe:kıla L. 5a pendini:pendin L.
1195. gazel yalnız R de vardır.

1196. من محاسن اشعاره الشريفة ومكارم آثاره اللطيفة A. ومن جواهر كلماته F.

Başlık A ve F de vardır. 1b Revḥ-i rūḥ-ı:rūḥ rūḥ-ı A. / ᶜilim-i:ᶜilim ü R. / Sûre:LXXIV, Âyet:20. 2a Hüsninedür:hüsn durur AE,H,R. / ü:ve M, - R. / pes:sen A, bes R. 3a ᶜAkla:ᶜakl-ı AE, ᶜakl R. 4a ᶜAyna:gayba AE. 4b Temennāyı:temennā-yı AE,R.

1197. gazel A,M,F de yoktur. 4a Cevaba:peyāma H,R,L.

1198. وله زين بوجوده الدنيا Başlık yalnız A da vardır. 1b Ulu:eyü AE. 2a Aṣl-ı:ehl-i R. Gazel L de yoktur.

1199. وله نصره الله بتأييده Başlık yalnız A da vardır. 2b Līk:lāki R. 3a Bizde durur:bizdedür F. 3b Sāᶜat u:sāᶜatı ve M, sāᶜat R. / bu:- R. 4a Memleketi:milketi AE. 5b Zebānumdur:zamānumdur R. Gazel L de yoktur.

1200. gazel R,L de yoktur. وله كان الله له Başlık yalnız A da vardır. 1b Çūn:çünki AE. 4a Rabbi:Rabb M,AE,F,H. 5a Seven:- AE.

1201. gazel B,AE,H,R,L de yoktur. وله نفع الله ببركته Başlık yalnız A da vardır. 1a Sohbet-i:hüccet-i A. 3b Dīden-i: ديدن 4a N'ola:n'ola ger A,F. 4b Cümle-i:cümle F.

1202. من حقايقه القاطعة وبراهينه الساطعة قدس الله سره العزيز A. ومن عجائب كلماته F. Başlık A ve F de vardır. 2b انفطر : انفطرت H. 5a علم:- R. / :- M. 5b ترادی :- M, تراد R. Gazel L de yoktur.

1203. من مقالات صاحب الحالات وظهر العجايب بانواع الكرامات A. ومن انفاس المباركة F. Başlık A ve F de vardır. 1b Ser-ā-pā:ser-pā R. 4b Ki:kim AE. Gazel L de yoktur.

1204. من هدايه حقايقه معارفه ورياض دقايقه لطايفه A. ومن شقشقات افواهه F. Başlık A ve F de vardır. 1a Kemālünden alur pertev:kemālündür alup pür-nev A, kemālünden olur pertev R. 1b Dünyāyı:dünyā AE. 2a Pes:bes R. 3a ᶜAzm:ᶜarz R. / gayrunı:ᶜazmüni AE, gayrıyı R. 3b İrişür:irişe AE. 4a Gözledi:gözler ol R. 3b nev-rev:nev nev B. Gazel L de yoktur.

1205. gazel R,L de yoktur. وله رأفت رأفته Başlık yalnız A da vardır. 2a Yarım:yārum M. 2b İster iseñ:isterseñ AE. / di:- F. 3a Gezesin aç:sana miᶜrac AE. 5a MURADĪ:- M.

1206. gazel R,L de yoktur. وله دام مجده Başlık yalnız A da vardır.

1207. من الانفاس القدسية السلطانية نور الله فؤاده ونال مراده A. ومن لطائف حكمه F.

Başlık A ve F de vardır. 2a Yār:yaz M. 4a Cemāle:cihāna A. 5a Di-
diler:dirler A. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel B ve L de yoktur.

1208. gazel R de yoktur. من نفحات انسه ولمعات قدسه A. ومن انفاس الشريفة F.
Başlık A ve F de vardır. 2b Hūd:hū M, cūd AE,H. 3b Merkez-i:hergiz
M. 4b Yezdāndur:nīrāndur M,F,L. 1a eyleye:ile L.

1209. من اللوامع النورانية واللوايح السبحانية A. سلمه الله F. Başlık
A ve F de vardır. 3a Sûre:II, Âyet:156. 3b Akarlar:giderler AE,H,R.
4a Matbū^c:mutī^{c}ūn R. 5a Güne:gün AE. 2b şerh-i:çerḫ-i B. Gazel L de
yoktur.

1210. من نسايم انفاسه و لطايف ايناسه A. حرف الهاء F. Başlık
A ve F de vardır. 1b İllā'llah:illā hū AE. 2a Feyż-i:feyż ü R. 2b
İllā'llah:illā hū AE. 3a Açdı:acmış R. 3b İllā'llah:illā hū AE.
4a İllā'llah:illā hū AE. 5a ve 6a beyitleri AE'de yer değiştirmiş
olarak yer almaktadır. 5b Ḫoş dem-i lā-ilâhe illā hū AE. 6b Ḳadem-i
lā-ilâhe illā hū AE. 7b İllā'llah:illā hū AE. 8b İllā'llah:illā hū
AE. 9b İllā'llah:illā hū AE. Gazel L de yoktur.

1211. gazel R de yoktur. وله دامت سلامته Başlık yalnız A
da vardır. 1a Çūn salındı:salındı çūn AE,B. 1b Yem-i:yem AE. 2a Rūḥ-ı
:rūḥ M,AE. 3b Kevs̱erde:kevs̱erden AE. 4a Olup:oldı AE. Gazel L de yok-
tur.

1212. وله كان الله له Başlık yalnız A da vardır. 1b Oldur:o-
dur AE. 2b Bu gün:bunı R. 3b Olmadum ^{c}aciz anda:olmadum anda ^{c}aciz
M,F. / ^{c}aciz olmadum anda R,L. Sûre:XCIII, Âyet:1. 5b eger:ama L.

1213. وله رفع الله قدره Başlık yalnız A da vardır. 1a Direm:dir
idüm AE. 2a Ḥabībüm durur:ḥabībümdür AE. 2b Ezelüme:üzerüme AE. /
güvāh:sivāh A. 3b Yed-i ġam:yeduġum A. 4a Mübdi^{ɔ}i:mebde^{ɔ}i A,M. 4b
Elif ü: elif-i AE,H. Gazel L de yoktur.

1214. وله قدس الله مجده Başlık yalnız A da vardır. 1a Burūḳ ile:
burūc ile AE. 4. ve 5. beyitler AE de yer değiştirmiş olarak yer al-
maktadır. 4a Gösterür ādeme:göster reh-i deme F. 6a Kırar:karār R.
Gazel L de yoktur.

1215. gazel R,L de yoktur. وله لا زال مشكور الفعال Başlık yalnız A
da vardır. 3a Secde:secdeyi H.

1216. gazel R,L de yoktur. وله سرمدى الدهر Başlık yalnız A

da vardır. 4b Ol:- AE. 5a Rāzdan:rāz-daş AE. / diyemem:dimem AE. 6a Sāz-kār:saña kār M. / anuñla:anuñ ile M.

1217. وله سار بذكره الركبان Başlık yalnız A da vardır. 3b Tā:tā bu R. / ben:- AE. 4a ^{c}Işkuñla:^{c}ışkuñ ile M,AE,R. 5b Eyle:ile AE. Gazel L de yoktur.

1218. gazel R,L de yoktur. وله زاد الله سطوته Başlık yalnız A da vardır. 5a Cāh:cān A.

1219. gazel R,L de yoktur. وله ابقاه الله الى يوم القيام Başlık yalnız A da vardır. 4a Kāf u:kāf-ı AE. / Sûre:III, Âyet:59.

1220. gazel yalnız R de vardır.

1221. ومن انفاسه الشريفة. A. من الحكم الاشراقية والكلم الاشراقية F. Başlık A ve F de vardır. 3a Ṭā^{c}e:ṭā^{c}ten A. 3b Dīvānına:ebvābına R. 5a MURĀDĪ:- M. / murādın:murāduñ R. /gözle gel:gözlegil M,B, gözgil AE.

1222. وله لا زال مؤيدا من عند الله Başlık yalnız A da vardır. 1a Sem^{c}üme: sem^{c}e A. / cāna:- R. 2b Okudukda:okudükde A,M,AE,F,H. / bu virdi:buyurdı A. 3a Çünki:çün kim R,B. 3b Çünki:çün kim R. 5a اني فاعل:anı fā^{c}il A. / Sûre:XVIII, Âyet:24. 3a eyledüm:idelüm L.

1223. وله لا زال الظفر من اعوانه Başlık yalnız A da vardır. 1b Ḫān:cān M,AE. 2a Cān ü:cāna R. 3a Bulur:bilür R. 3b Bürhānı:bürhān-ı M. 4a Ḳabesle:kıla AE. 5a Zāra:rāza R. 5b Kelāmı:kelāmuñ R,L./ cān:cānı R,L. 6a Ḳavl-i:ḳavli AE. 3a ber-kemâl:pür-kemâl L.

1224. gazel AE,R de yoktur. وله ما شاء الله Başlık yalnız A da vardır. 5a MURĀDĪ:- M. 3a özge nesnesi:özgesi nesne L.

1225. وله شرفه الله بوجوده العالم Başlık yalnız A da vardır. 1a Cāna:- AE. 2b Ṭoḳunsa:ṭoḳuna AE. 3a Muġtenim:muġtenem AE. / na^{c}mān ile dil: na^{c}mānla dil-i A. 3b Pes:bes R./ ol a^{c}lā:a^{c}lā ol L. 4a Sûre:XCVIII, Âyet:. /^{c}ālim-i:^{c}ālem-i M. / pes:bes R. 4b Sûre:XVII, Âyet:1. / سبحان oldı اسرا'da AE. / bir:biz R. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Nūr-ı:na^{c}t-i R./ ni^{c}meti L.

1226. وله دام ناشر العدل والاحسان Başlık yalnız A da vardır. 1a Alduñsa: alduñ AE. 2b Bürhān:bürhānı A, bürhān-ı AE. 3b Gözle gel:gözlegil AE. / im^{c}ān:im^{c}ān u A, im^{c}ān-ı AE. 2b lahẓada:lahẓa L.

1227. وله طول الله عمره Başlık yalnız A da vardır. 1b Vir bir

eser dil-dār:virgil dil-dār eser A. 3a Resminedür:resmi ne A. 4b Togrusın:ṭogrusı AE.

1228. وله ادام الله عزه Başlık yalnız A da vardır. 1b Oldum:olmadum A. 3a Çün:- R. / baña:- A. / şifāsından:şifāsında A. 5b Sûre: XVII, Âyet:1. 5b اسرا :- L.

1129. وله حفظه الله اماله Başlık yalnız A da vardur. 1a Dil-dārdadur:dil-darda R. / lezzet:vuṣlat A. 4a Māl ü cāha:cāh ü māla R. 4b Rütbet:zīnet A,AE, 5a Tayr:ṭīn R. Gazel L de yoktur.

1230. وله بلغ الله الى اقصى مراتب السعادة Başlık yalnız A da vardır. 1b Olur:olup R. 2a Bilmekde:bilmek der- AE, bilmekdür R. / muḥāl-ender muḥāl:maḥāl-ender maḥāl AE. 3a Mim ile:mim-i AE. / eyleme:eyle AE. 3b Devāsız:devāsı AE. 4a İsterseñ:ister iseñ R.

1231. وله كان الله له Başlık yalnız A da vardır. 1b Virmişdür :ṭurmışdur R,L. 3a İsterseñ:ister iseñ M. 4a Pes:- AE. Gazel L de yoktur.

1232. وله رفع الله قدره Başlık yalnız A da vardır. 3a A^{c}lā:evvel A, - M,F. 3b Yārda:bāriye R. 5a Kalbüñe ebr-i:kalb ile gabs-i R.

1233. وله لا زال مطاعا للانام Başlık yalnız A da vardır. 2a Ben:bir R. 2b Cemāl-i:cemāli AE. 3a Cümle-i:cümle F. 4a Ṭolmışdı:ṭolmış idi R. 5b Kendüzinden:kendüden bir R. / eyler:işler R. Gazel L de yoktur.

1234. وله سعد جده Başlık yalnız A da vardır. 2a Dile:- AE. 3a Iztırār:ıztırāb AE. 3b Ölmez idi:ölimedi AE. 5b Vuṣlata:vaṣlına R. Gazel L de yoktur.

1235. وله ادام الله نصره Başlık yalnız A da vardır. 3b Āḫir:āḫer M. 4b Hakīkatle:hakīkiyle F. 5a Gel:gör R. Gazel L de yoktur.

1236. وله خص بالنجح والظفر Başlık yalnız A da vardır. 1b Kesretinden:kesret-i AE. 4a Her dem:- R. Gazel L de yoktur.

1237. وله اقر الله عينه Başlık yalnız A da vardır. 9a Mutlak: manṭık R. 3a Olardan:olara R. 4b Sükkān:peykān AE. 5b Yine:- A,M, R. / Resme:resme yine A,M,R. 1a ṭayrân:ṭayr B. Gazel L de yoktur.

1238. وله لازال عدله مبسوطا Başlık yalnız A da vardır. 2b Feyz:kabz A. / aldı:eyledi AE. 3a Mutlakda:mutlakdan R. / mervī:rūy-ı A,merdi M. 3b Pes nice:niçe pes A. 4a Deryāsına ta^{c}bir:ru^{ɔ}yāsına ta^{c}yin R. / çok:çūn R. 4b Ta^{c}bir:ta^{c}yin R. 5. beyit R'de yoktur. Gazel L de yoktur.

1239. و له ضاعف الله نعمته Başlık yalnız A da vardır. 1b Araşgil: irişgil M. 2b Oñatca:öñince A. 3a Defteri:defter R. / gayrıdadur: gayrı durur AE. / gayrıdur H,R. 4a ᶜAyn-ı:fehm-i R. 4b mısrâı "Buldunsa" sözü ile başlamış, fakat mısrâın gerisi yazılmamış. 4b Āhirden:āherden AE. 5a İstifsār:istignā R. Gazel L de yoktur.

1240. gazel R,Lde yoktur. و له لا زال راشدا مرشدا Başlık yalnız A da vardır. 1a Sohbet-i:sohbet- A.

1241. و له سهل الله له الامور Başlık yalnız A da vardır. 3a Refᶜ:defᶜ R. 4b ᶜIrzı:ᶜırzın R. / yine:- M. 5b Kendinde:kendünden AE. Gazel L de yoktur.

1242. و له هون الله له كل شيء Başlık yalnız A da vardır. 2b Ben:men R. / yine:- M. 4a Baña:- AE. 4b Hem:- A. 5b ᶜArşum:ᶜarşuñ M. Gazel L de yoktur.

1243. و له دامت سلامته Başlık yalnız A da vardır. 1a Rāhumuñ: rāhumuz R. 2b Dostı:dostun AE. 3a Āyinede:āyinde A, ben ānide AE, ānide H, rūhumuñ E. 4a Nāʾil:teʾemmül AE. / kimsene:gitmeye AE. 5b MURĀDuñ:Murādi M,AE. Gazel L de yoktur.

1244. و له دامت سعادته Başlık yalnız A da vardır. ga Gayrı sen: gayrısın A,AE. 5a Muhtelifdür cümleten nevᶜ-i beşer hilkatde çūn R. Gazel L de yoktur.

1245. و له بسط الله عدله Başlık yalnız A da vardır. 1b Āhirini: āhirin R. / yine:āyine R. 4a ᶜĀlim:ᶜĀlem M. 5a MURĀDİden:Murādi M. 5b Gel bu:külli A. / evrādı ne:evrādına A,AE. Gazel L de yoktur.

1246. و له ادام الله اقباله Başlık yalnız A da vardır. 1b Rahşān: hışşān M. 2a Mihr-bān:mihr-i cān R. 1b Kaplamasa:kılamasa R. / mig-i:menᶜ-i AE. 3a Eyler mi:eylerem M. 3b Cümleten:cümleyi R. / vicd ü ān:vicdān AE. 4a Bagladı:bagladum AE,H,R. 5b MURĀDuñ:Murādi M. Gazel L de yoktur.

1247. و له دام له النصر والظفر Başlık yalnız A da vardır. 1a Şahīhin: şahīhin A,AE. 1b Kılmadı:kalmadı AE. 2b Cüzʾ ü:cüzʾi AE. / mihrini: mehrini M. 3a Cisminde:cisminden AE. 3b K'anlamış:kāmilmiş AE. 4a Zarr itse:zarrata A. 4b Añlayan defᶜat:añlayan defeᶜat AE. 5a MURĀDuñ:Murādi M. Gazel L de yoktur.

1248. و له دامت عزته Başlık yalnız A da vardır. 2a Verde:virde M. 3b mısrâı ile 4a mısrâı M'de yer değiştirmiş olarak yer almak-

tadır. 5a Kat:- R. Gazel L de yoktur.

1249. وله زاد الله شوكته Başlık yalnız A da vardır. 2a Mir'atına:mir'at ile M, mir'āta AE. / pes ḳılup naẓar:naẓar pes ḳılup AE. 3a ᶜAkl irüben bilimez:ᶜakl irüben bilemez AE. 3b Bilen:- AE,H. 5a MURĀDun:Murādī M. / ger:sen R. Gazel L de yoktur.

1250. وله دام نصره Başlık yalnız A da vardır. 1a Ḥabīb içün:habībüm çūn M. 2a Mū-be-mū bir:bir mū bu AE. / yaruben:yaruyan A. / bihaṣ:necāt A.M. 3b Ḳaldı:ḳaldılar AE. 5a Baṭn-ı ᶜālemi:bāṭın ᶜilmini R. 5b Bu:bir R. Gazel L de yoktur.

1251. gazel R,L de yoktur. وله اعزه الله انصاره Başlık yalnız A da vardır. 3b Sûre:XCVIII. Âyet:1.

1252. gazel R,L de yoktur. وله نال مرا ده Başlık yalnız A da vardır. 2a Nār-ı:nār u F,H. 5a MURĀDĪ:Murādum A. 5b İdersin:eylersin A.

1253. وله ضاعف الله اجلاله Başlık yalnız A da vardır. 1a Çūn:- R. 2b Hakk:hakk-ı M. / idine:idindi R. Gazel L de yoktur.

1254. وله لازال ملجأ للانام Başlık yalnız A da vardır. 1a Azvāyile: azvā ile R. 4a Revh-i rūha:rūḥ-ı rūha A,M,AE, rūḥ-ı rāha R. 5b N'ola:- AE. Gazel L de yoktur.

1255. gazel R,L de yoktur. وله شيد الله اركان عزه Başlık yalnız A da vardır. 2a Āh:kim M. 2b Vü:ve M. 3b Ḫānum:cānum M,F.

1256. gazel R,L de yoktur. وله نور الله فؤاده Başlık yalnız A da vardır. 1a Çūn:ḫūn F. 3a Ḳılan:ḳıla M. 4b Bir:tīr M,AE. 5a Ḥadd ü:ḥadd-i AE,H.

1257. وله رفع الله اعلام دولته Başlık yalnız A da vardır. 1a Ḫoş:ḫoş ḫoş R. / sen herkesüñ:her bir kesüñ R. 2a Cā:cāh R. / vü:ve M. 3. ve 4. beyitler A'da yer değiştirmiş olarak yer almaktadır. 3a Bir:- M. 3b Cihānuñ:cihāna AE. 4a Ẓāhir ü bāṭında:bāṭın ü ẓāhirde R. / ol budur:ol durur AE. 5a Degüldür:delükdür A. / şol:şu R. 5b İkrārına:efrādına R. Gazel L de yoktur.

1258. وله دام سلطانه Başlık yalnız A da vardır. 1a Bize:nize R. 3a Tāb-ver tābdur AE,H,R. 4a ᶜAynüñ:anuñ R. / lemᶜasın:lemᶜası A.

5b MURĀDĪ:Muradun AE,R. / oldı:ol R. / yañıldun:yañıldı A, ya geldün M,AE. / yine:hayına R. Gazel L de yoktur.

1259. gazel R'de yoktur. ولە دام عزه Başlık yalnız A da vardır. 1b Vü:ve M. 5b Vü:ve M.

1260. ولە مد ظله Başlık yalnız A da vardır. 1b Velī:fakat A. / kendümdedür yārı:kendümde dīdārı R. 3a Semᶜ-i:şemᶜ-i R. 4a Ol:o R. Gazel L de yoktur.

1261. ولە دام سلطانه Başlık yalnız A da vardır. 1a ᶜĀleme: ᶜamele A. 2a Maᶜrifet:fürkat F. / itdi:oldı R. 4b Gezer:gezer A. / erzākı:erzāk A. / her bir:bir her R. Gazel L de yoktur.

1262. gazel R'de yoktur. ولە بارك الله فيه Başlık yalnız A da vardır. 1a Sûre:XXXVIII, ÂyetX22. / إله : الآن M,AE,F,H. 2a Emrüñi: emrüñe M. 2b Vü:o AE. 3b Egmeye:egmedi A, egmese M.

1263. gazel R'de yoktur. ولە دام سعده Başlık yalnız A da vardır. 2b Kavl:ᶜukūl AE. 4a Sırr:ser A. 5a MURĀDĪ:- M.

1264. ولە مد الله ظلال رأفته Başlık yalnız A da vardır. 3b Sūret-i: sūret R. / yazmış mı:yazmışı R. 5a Ūlā:evveli AE. Gazel L de yoktur.

1265. gazel R'de yoktur. ولە قدرت سلطنته Başlık yalnız A da vardır. 3a Her:- M. / عسر 'e يسر : عسر يسر A. / Sûre:XCIV, Âyet: 5,6.

1266. ولە ارتفعت اعلام دولته Başlık yalnız A da vardır. 1a Cümleten: cümleyi AE. 2b İseñ:- A. 3b Vü:ve M. 4a Sûre:I, Âyet:6. 4b Çun:- R. 5b Ü:- R. Gazel L de yoktur.

1267. ولە لازالت شموس دولته طالعة Başlık yalnız A da vardır. 3a U: R. 3b Ābı:anı A,AE. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

1268. gazel R'de yoktur. ولە ايده الله Başlık yalnız A da vardır. 1a Ü:ve M. 1b Ulu:olup AE. 2a Hażr-ı:Hıżr-ı M,AE. 3a Ṭamzurur:ṭamdurur A. / āb-ı:anı A. 3b Yine:- M. 5a MURĀDĪ:- M.

1269. ولە اسعد الله مساه Başlık yalnız A da vardır. 1a Sivāh: AE. 1b İştibāh:şibāh AE. 3a Müsebbibdür:müyesserdür R. 4a Oldur: odur M,AE,F,H, odurkim R. 5a Evlād-ı:evlād M. / insān:asnān A. Gazel L de yoktur.

1270. gazel R'de yoktur. ولە انعم الله صاحبه Başlık yalnız A

da vardır. 2b ʿĀlem:ʿālem-i AE. 4a Aʿref-i:aʿrāf-i AE.

1271. gazel R,L de yoktur. وله لا زال ممتّعاً بالسّعد والاقبال Başlık yalnız A da vardır. 2b (Ü):- / ide:- M. 5a Mürşid-i:mürşidi A. / her kime:herkese A. Gazel L de yoktur.

1272. وله ابقاه الله Başlık yalnız A da vardır. 2b Cemālün: cemālin M,R. 4a ʿÖmri:ʿömr A. Gazel L de yoktur.

1273. وله فتح الله ابواب الخير Başlık yalnız A da vardır. 1a ʿÖmr ü: ʿömr-i A. 2a Baʿdi:buʿdi R. / merzā:rızā AE. / fi'ṣ-:her R. / ṣubh u:subh-i A,M,AE,F,H. 4a Bi-gümān:bi-kemān M, bi't-temām R. Gazel L de yoktur.

1274. gazel R,L de yoktur. وله افاض الله من بركاته Başlık yalnız A da vardır. 4b Garkı:ʿarkı AE. 5a Menzil-i ʿulyādadur hem ʿarş-ı aʿlā meskeni AE.

1275. gazel R,L de yoktur. وله مدّ عمره Başlık yalnız A da vardır. 3a Neyyir:münir AE. 4a İder:- F.

1276. gazel R,L de yoktur. وله ضاعف الله اجره Başlık yalnız A da vardır. 2a Li'llâh:li'llâhi AE. 3a Li'llâh:li'llâhi AE. 4a Ki: kim AE.

1277. gazel B,AE,H,R,L de yoktur. وله لا زال موفقاً Başlık yalnız A da vardır.

1278. gazel B,AE,H,R,L de yoktur. وله وفقه الله Başlık yalnız A da vardır. 1a Sûre:LXVIII, Âyet:1. 4b Üstine:- A,M.

1279. gazel B,AE,H,R,L de yoktur. وله حفظه الله Başlık yalnız A da vardır. 4a Tārik:tār A. 4b Vü:ve M.

1280 gazel B,AE,H,R,L de yoktur. وله يسّر الله آماله Başlık yalnız A da vardır. 2b Hem:- F. 7a MURĀDĪ:- M.

1281. gazel yalnız R de vardır.

1282. gazel yalnız R de vardır.

1283. gazel yalnız R de vardır.

1284. gazel yalnız R de vardır. 1a Avazda:(آوازده)

1285. gazel yalnız R de vardır. 3b Uyma:(ايوم) 4a Vezin bozuk.

1286. gazel yalnız R,L de vardır. 4a Yinciler:(ينجلر) 1a zikrüm:dikdüm L. 4a üstine:ile L. 6b tesbîhini itgân:tesbîhi, îkân L.

1287. gazel R,L de yoktur. من نفثات انسيه ولمعات قدسيه A. ومن لطائف طبعه اللطيف F.

Başlık A ve F de vardır. 2b Pāre:yara AE. 3a Ki:- A. 3b Yılı:beli AE. 4b Sinesini: sinesin AE. / pāre:yara AE.

1288. gazel R,L de yoktur. وَلَهُ كانَ اللهُ نِعمَهُ Başlık yalnız A da vardır. 4a Sûre:XXXIX, Âyet:73. 5a Taḥḳīḳ:el-ḥaḳ M. 5b Dünyā: cümle M. / ᶜukbā ider:ᶜukbādadur. AE., ᶜukbâda ider B.

1289. gazel R,L de yoktur. وَلَهُ لا زالَت انوارُ عِزّه ساطِعَة Başlık yalnız A da vardır. 3a Hicābdur:hicab M. 4b Tokundugınca:tokunduginçe A.

1290. gazel R,L de yoktur. وَلَهُ اَعانَهُ اللهُ Başlık yalnız A da vardır. 1a Ḥikmet-i fıṭrat:fıṭrat-ı ḥikmet M, ḥikmet-i ḳudret AE. 2b Muᶜīn:muᶜayyen A. / peydāda:beydāda A. 3b Bāda:yāda AE. 5a Cānıdur ẓāhir:cānı ẓāhirdür A. 5b Sûre:LXXXIX, Âyet:15.

1291. gazel R,L de yoktur. وَلَهُ اَمَّنَهُ اللهُ Başlık yalnız A da vardır. 2a Olmuşdur:olmışuz A. 2b Bula:bu AE. 5a Ders-i:derse AE. 5b Oldunsa girmez:oldun giremez AE,B.

1292. وَلَهُ حَرَسَهُ اللهُ Başlık yalnız A da vardır. 2a Cemāl-i:cemāli M. 3b Sûre:LXXXIX, Âyet:15. 4a Ḥayādur:ṣabādur R. Gazel L de yoktur.

1293. وَلَهُ ماطِلَهُ اللهُ Başlık yalnız A da vardır. 2a Ẓāhire: ẓāhir ü A. 3b Kemāl-i:kemāli M,R. 4b ᶜİbādetdür:ᶜibāretdür R. 5a Çūn:çū R. 5b Kūyıdur:kūyı AE. Gazel L de yoktur.

1294. وَلَهُ وَفَّقَهُ اللهُ لِما يُحِبُّ وَيَرضاه Başlık yalnız A da vardır. 1a Ẓahīrümdür:ẓahīrümdüm A. 2b Tāb-ende:tābında AE. 4b Yārumda:yādumda AE,R. 5b Fülk:felek A. / gezmiş:girmiş A. Gazel L de yoktur.

1295. وَلَهُ اَعانَهُ اللهُ عَلى مُرادِه Başlık yalnız A da vardır. 2a Ūlādur:ūlā R. 2b Virmiş durur:virmişdür AE. 3a Mebhūt:bi-hūt AE. 4a Didi: didüm M. 4b Allah:-AE. 5a Zārın:dādın R. 5b Cemāl:celāl A,AE,F,H. 1a:çû:çūn L.

1296. gazel R,L de yoktur. وَلَهُ سَلَّمَهُ اللهُ Başlık yalnız A da vardır. 3a ᶜĀlemdür:ᶜālimdür M. 3b Vird-i:vird ü AE. 5b Maᶜnāyı:maᶜnası A.

1297. وَلَهُ اَحسَنَ اللهُ اِلَيهِ Başlık yalnız A da vardır. 1a Cemālūn: cemāl-i R. / ᶜālemi:ḥālümi A. 2a İsmūnūn:isminūn A. 2b Yaza:nāza AE. 3b Başlaya:başlasa R. 5b Bil:- AE. Gazel L de yoktur.

1298. وله طال بقاءه Başlık yalnız A da vardır. 1a Besi:şebi
pes L.
R, / görüp bu:görüpdür R. / bu levn-i:bulup AE, dürlü levn L. 1b Ana:eger R. 3a Nefḫadan:nefḥadan F,H. 3b Devür ide:devvār-ı R. 4a ^{c}İlimdür:^{c}ālimdür AE. 5b İster iseñ:isterseñ AE, eyle L.

1299. وله طول الله عمره Başlık yalnız A da vardır. 1b Meh-i:meh ü AE.

1300. وله لا زال كهفا للعباد Başlık yalnız A da vardır. 1a Sûre:XXXIX, Âyet:71. 2b Ayılmazam:eylemezem A. / ezelde:ezelden AE. 3b ^{c}Aynüñ: ^{c}aynüñde AE. 4b Dil zevraḳı:zevraḳı dil AE. / bir:- A. 5a El-ḥaḳ: Ancaḳ R. 5b Kelāmı:kelāmuñ AE,L. Gazel L de yoktur.

1301. وله فرج الله كربته Başlık yalnız A davardır. 2a Ḳarīnüm bulmadum hergiz bildüm fünūnın hep R. 4a Ancaḳ:el-ḥaḳ R. 4b Merhemde:her demde AE. 5a Şerḥ-i:diñle M, şerḥ ü R. / beyān-ı:beyānı AE. 5b Ma^{c}nāyı:ma^{c}nā-yı R. / Sûre:I, Âyet:1. Gazel L de yoktur.

1302. وله ايده الله Başlık yalnız A da vardır. 1b ^{c}Ubbād-ı: ^{c}ibād-i AE. 2a Açılduḳda:açıldükde AE,F,H. 2b Ḳalümdür:ḳālüm F. / nevṣūf-ı:vaṣf-ı AE. 3b ^{c}Acizler durur:^{c}acizlerdür AE. 5a Ögüt:oñat M,R. 5b Mu^{c}ammā-i ledün:mu^{c}ammā dilden A^{b}. Gazel L de yoktur.

1303. وله احكم الله امره Başlık yalnız A da vardır. 1a Sır-daş: yoldaş R. 1b Rāha:rāha rāha A. / kimse:- A. 3a Aḫbār-ı:aḫbār u R. 3b Her dem:merdüm M. / kimse:- A.

1304. وله مد الله ظله Başlık yalnız A da vardır. 3b Durış gel: durışgil AE. 4a Dünyāda:dünyādan AE,R. 4b Uḫrāda:āḫirde AE. 5a Aḳvālin:gel ḳālin R. Gazel L de yoktur.

1305. وله دامت رأفته Başlık yalnız A da vardır. 1b Cihānında: cihānından AE. 2a Ol:- R. 2b Muḥaḳḳaḳ:muḥaḳḳiḳ AE, / cemāl-i:ḥicāb-ı R. 5a Açıḳ tut:açıḳdur R. 5b MURĀDīden:- M. Gazel L de yoktur.

1306. وله قدس سره Başlık yalnız A da vardır. 2b Üzre:- M. 3b Üzre:- M. 4a Muḥaḳḳaḳ:muḥaḳḳiḳ AE. 4b Eyitdi:ebedī R. 5b Üzre:- A. Gazel L de yoktur.

1307. وله عز نصره Başlık yalnız A da vardır. 4a Nem-i:ne AE. 4b Sûre:LXXXIX, Âyet:15. / āherle:āḫirle A. 5b Olsañ müfessir: olsañ muḳırr-ı AE, / müfessir olsañ R. Gazel L de yoktur.

1308. ~~وله زاد الله فضائله~~ Başlık yalnız A da vardır. 1a Ehl-i:ehli A. 3a Oldukda:oldükde AE,F. 5a Ġark-ı deryā-yı:ġarka-i baḥr-ı R. 5b Saña cevherler ᶜarż ide kılursañ merhabāñ üzre AE,B. Gazel L de yoktur.

1309. وله عمره الله Başlık yalnız A da vardır. 1a Sûre:XCIV, Âyet:1. 2a Sûre:XCIV, Âyet:1. / Ṣadrına: صدرك yine A. 2b Sûre:XCIV, Âyet:2. 3a Sûre:XCIV, Âyet:5,6. 3b Yevm-i:bu AE,B./ miᶜāda:maᶜnāda A,AE,B. 5a Pes:bes A,F,R. Gazel L de yoktur.

1310. وله دامت معدلته Başlık yalnız A da vardır. 3b İse:ise de AE,H. 4b Tayanma:aldanma M,AE. 5b Zebānuñ:zebanın R. Gazel L de yoktur.

1311. وله ادام الله دولته Başlık yalnız A da vardır. 1a Cemālüñ: cevābuñ M. / kılan:olan R. 2a Sûre:LIII, Âyet:10,1. 3a Faḫrum:maḥrem AE. / budur:durur A. 4a ᶜĀlimlerüñ:ᶜālemlerüñ AE. 4b ᶜIşkuñ:ᶜışkum M. / pāyende:tābende M. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

1312. gazel R,L de yoktur. وله اعزه الله Başlık yalnız A da vardır. 1b İrdi:urdı AE. 3b Dir iseñ:dirseñ AE. 1a maḥż-ı:- B.

1313. gazel R,L de yoktur. وله مد الله بانوار معدلته Başlık yalnız A da vardır. 2b Eyleyüp:eyle yüri AE. / işte:- M. 4b Gözgü-yi ᶜibret-nümā:görgü-yi ᶜibret AE.

1314. gazel R,L de yoktur. وله زاد الله مرحباته Başlık yalnız A da vardır. 4a Sıġındük:sıġındum A. 5b Ġavġāyile:ġavġa ile AE.

1315. gazel R,L de yoktur. وله نال مناه Başlık yalnız A da vardır. 2a Aṣġa:aṣfā M,AE. 5a Ḥālüñi:yoluñı AE.

1316. gazel R,L de yoktur. وله لا زال معينا للاسلام Başlık yalnız A da vardır. 3a Başuñda fehmüñ:fehmüñ başuñda M. 4b Fenā:vefā M. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Vaᶜd-i:vaᶜd ü M.

1317. gazel R,L de yoktur. وله خلد الله دولته Başlık yalnız A da vardır. 1a O:- AE. 1b Sevdā vü:sevdāda AE. 2a Cānı:- AE. 3a Tende:bende AE. 5a MURĀDĪ:- M.

1318. gazel R,L de yoktur. وله طيب الله انفاسه Başlık yalnız A da vardır. 2a Felāḥ ü:felāḥ-i AE. 2b Tenzīl ü:tenzīl-i A. 4b Cennāta:ḥayāt-ı AE. 5a MURĀDĪ:- M. / almaġ:olmaġ AE. 5b Ḥark-ı:ḥarf-i AE,B.

1319. gazel RLde yoktur. وَلَهُ شَرَحَ آللّهُ صَدْرَهُ Başlık yalnız A da vardır. 1b Dilünde:dilünden AE. 2a Dā'im:her dem A. 2b Külliyāt ü cüz'iyyātdan:cüz'iyyāt ü külliyātdan M. / olmaga:almaga AE. / begüm:sen M,AE,F,H,B. 3a Ser-i:bir AE. 5b Ol: اول (اولدی) AE.

1320. gazel RLde yoktur. وَلَهُ زِيدَتْ دَوْلَتُهُ Başlık yalnız A da vardır. 1a Sûre:VIII, Âyet:96. 2a Sûre:LXVI, Âyet:12. 4a Hayme-i:hayme H. 4b Hamd kıl:hayl-ı A.

1321. gazel RLde yoktur. وَلَهُ يَسَّرَ آللّهُ مُرَادَهُ Başlık yalnız A da vardır. 1a Çeşmüm:çeşm AE. / pür:bir M. 1b İçün:içdi AE,H. 4b Mubaşşırdur mubaşşırdur gezer pes گزر pāyāna AE.

1322. gazel RLde yoktur. وَلَهُ زَادَ آللّهُ شَوْكَتَهُ Başlık yalnız A da vardır. 1a Ḫabīr olan:ḫaber alan AE,B. 1b Ḫabīr olan:ḫaber alan AE. 4a İktiżāsından:iktiżāsında AE. 4b Fenāya:fenāda AE.

1323. gazel RLde yoktur. وَلَهُ اَبَّدَ آللّهُ سَلْطَنَتَهُ Başlık yalnız A da vardır. 3b Eyle:kılma AE. 5b Reḫā-i:recā-i AE. / reḫāsın:recāsın AE.

1324. وَلَهُ دَامَ لَهُ آلنِّعَمُ Başlık yalnız A da vardır. 1a Muḥal:maḥal A. 3. ve 4. beyitler A da yer değiştirmiş olarak yer almaktadır. 3a Vaşlından:Vuşlatda AE. 5. beytin yerine [illegible] Harfi'r-Ra[illegible] aynı vezindeki 302. gazelinin son beyti vardır. Sahife başı ol[illegible]deki bu maktâ beytinin üzerindeki diğer 4 beyit ise ihtimâlen önceki yaprağın kopması sebebiyle R nüshasında yoktur. Gazel L de yoktur.

1325. وَلَهُ زَادَ آللّهُ فُتُوحَهُ Başlık yalnız A da vardır. 2a Vücūdı:vücūdun AE. 3b Eyleme:eyle AE. 5a MURĀDĪ:- M. / vāhiddür:vāhidden AE. Gazel L de yoktur.

1326. وَلَهُ زَالَ مُكَرَّمًا وَمُعَزَّزًا Başlık yalnız A da vardır. 1a Cemāl-i cemāli M. 1b Sa'ādetdür:sa'ādet R. 4b Bā-:yā R. 5b MURĀDĪ:- M. / nutkun: نطقله AE. Revan nüshasında "gitdükce" redifi " كدكجه " şeklinde geçmektedir. Gazel L de yoktur.

1327. وَلَهُ دَامَ مَلَاذًا لِلْاَنَامِ Başlık yalnız A da vardır. 1b Hāy ile hūya:hūy ile hāya AE. 2b Derde:verde AE, derde vü R. 4a hevāsından:hevāsında AE. 5a MURĀDun:- M. Gazel L de yoktur.

1328. gazel B,AE,H,R,L de yoktur. و له ادام الله برهانه Başlık yalnız A da vardır. 4a Cihānvaṣfında lāl olmış:vaṣfında cihāndur lāl M,vaṣfında cihān lāldur F. 4b Allah:- M.

1329. gazel yalnız R,L de vardır. 2a cinni:cinsi L. 3b vird-i:vird ü L. 4a sırr-ı:sırr u L. 5a n'ider fânî: nedür ḳâlı L.

1330. gazel yalnız R de vardır.

1331. gazel yalnız R de vardır. 3a (Oldum):- 5b (Yine):- / Sûre: XVII, Âyet:70.

1332. gazel yalnız R de vardır. 2a (Evvel):- 3a (U):-

1333. من جواهر تحريراته و زواهر تقريراته A. و من لمعات اضوائه F. Başlık A ve F de vardır. 3a Bilür:bilüp R. Gazel L de yoktur.

1334. gazel R de yoktur. و له نصره الله على اعدائه Başlık yalnız A da vardır. 1a Pādişeh-i:pādişeh ü AE. 3a ᶜİlmin:ᶜalemin AE. 5a MURĀDuñ :- M.

1335. و له بسط الله نور معدلته Başlık yalnız A da vardır. 2b Durmaz: durımaz AE, duramaz R. 3b Hub ola:hubına A, hub M,F. 5a Nusḥ:nasih AE. / MURĀDuñ:- M. 5b Edebi:adı AE. Gazel L de yoktur.

1336. و له ابقى الله مرتبته Başlık yalnız A da vardır. 1b Sûre:LIII, Âyet:9. 2b Taşumda:kaşumda A,M,F. 3b Devlet-i:devlet A, devleti M, F, devlet ü L./dîhimi:câhumı L. 5a MURADÎ:- M. 5b Verd-i vırd-i AE. / pāşumda:başumda M,R.

1337. و له ادام الله ايام دولته Başlık yalnız A da vardır. 2a Yardumcıya:yardumcı ne AE. 2b Her dem:sāᶜat R. 3b Ḳomadı ḳamuyı:ḳamuyı komadı AE,H,R./ komadı:- L. 5b kâmında:kânumda L.

1338. gazel R de yoktur. و له ادام الله اقباله Başlık yalnız A da vardır. 1a Yara-i:yara AE,F. 2a Vü:ve M./ eyleyeyin:eyleyin M. 3b Eyleme gel:eylemegil M, eyleyeyüm L./nâle vü:âh ü L.

1339. و له دام له النصر و الظفر Başlık yalnız A da vardır. 1b Ki yana yakıla:yana bā-yakıla R. 2a mısrâı R'de 2b'nin aynısıdır. 3b Ṣunᶜ ile:sıkıla AE, ṣagıla H,R. 4a Sen:- AE. 4b Ḳālıbla:kālıb ile M,R, / kāl ile AE. 5b Şu:şol R. 1a gûş-ı:gûşe-i L.

1340. gazel R,L de yoktur. و له دامت عزته Başlık yalnız A da vardır. 4a Ne gam:naᶜam A. 5b İdüp āyine:iledüp āb yine A.

1341. gazel R,L de yoktur. وله دام نصره Başlık yalnız A da vardır. 1a Cānum:cān M. 1b Nefy-i:na^{c}tı AE. /(Allah): 3b ^{c}Akl-ı:^{c}aklı AE. 4a Sınadı:sıdı A. / rāyı:anı A, rāhı AE,H. 4b Özine:üzerine A.

1342. وله نال مراده Başlık yalnız A da vardır. 2a Sûre:I, Âyet:1. 2b Gice:- M. 3b Gice:- M. 4b Çok:Hak R. / gice:- M. 5a MURĀDĪ:- M. / bunā:bu ki A. Gazel L de yoktur.

1343. وله اعز الله انصاره Başlık yalnız A da vardır. 1a Sûre:XCV, Âyet:4. 2b Ebedī:idiler AE. 4a Kendünī:kendüyi R. / bezl:bir AE. 5a ^{c}Ākıl-i:^{c}ākıl u R. Gazel L de yoktur.

1344. gazel R,L de yoktur. وله ضاعف الله اجلاله Başlık yalnız A da vardır. 1a Müsebbeb:müsebbib M. 2a Mīg-i:menba^{c}-ı AE. 5b MURĀDĪ: - M.

1345. gazel R,L de yoktur. وله لا زال ملجأ للأنام Başlık yalnız A da vardır. 2a Kılmağa:kılmagı AE. / bilüben:bilürin A. 4a Verhem: bin hem AE. 4b Sakın gayra:dahi gayrıya AE. 5a MURĀDĪ:- M.

1346. gazel R,L de yoktur. وله شيد الله اركان عزه Başlık yalnız A da vardır. 2, 3, 4, 5. beyitler M de yoktur. 2a Sûre:XCIV, Âyet:5,6. 2b Her:bir AE.

1347. gazel M,R,L de yoktur. وله نور الله فؤاده Başlık yalnız A da vardır. 2a Dildür devrān:dil durur uran A. 2b Li'llâh:li'llâhi AE. / ber-kār:bir kār AE. 3a Hayrānam:hayrānum AE. 4a Guyūb-ı:^{c}uyūn-ı AE. / hāsıl:zāhir AE,R. 4b Anı:- A,F.

1348. gazel M,L de yoktur. وله دام سلطانه Başlık yalnız A da vardır. 2a N'ola hak:n'olacık A, hak AE. 2b Hakīkümi Haka:hakkum hakkına AE. 3b Hikemin:hükmin A. 4a Levn:kevn AE. 5a MURĀDĪ:Murādun AE,H,R.

1349. gazel M,R,L de yoktur. من تحقيقاته الرائقة وتدقيقاته الفائقة Başlık yalnız A da vardır. 3a Rāhilde:rāhile AE. 4b Sen (mi)sin:sensin / sen:-A,AE. / vedād:vedād-ı AE. 5a MURĀDĪ: مرادی A.

1350. 1,2,3. beyitler M de yoktur. وله دام عزه Başlık yalnız A da yoktur. 2a Fi^{c}l:fi^{c}li AE. 3a Bahrin:bahr AE. 4a İle:u A. 4b

Ka[c]be istersen girme cihāt-ı sittede AE. 5a Ḥādis̱edür: ما ثردر AE. Gazel L de yoktur.

1351. وَلَهُ مَدَّ ظِلَّهُ Başlık yalnız A da vardır. 1,2,3,4. beyitler R de yoktur. 4b Beyāna:mıyāna AE. 5a Aṣġar:aṣġarda AE. / u:- R. Gazel L de yoktur.

1352. gazel ṚLde yoktur. وَلَهُ دَامَ سُلْطَانًا Başlık yalnız A da vardır. 2a Cān-fezā:ḥātif AE. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Sıġmayısar:ṣıġmaya AE.

1353. وَلَهُ رَفَعَ اللّٰهُ اَعْلَامَ دَوْلَتِهِ Başlık yalnız A da vardır. 1a Ġavṣ:[c]arż AE. 1b Ḳoya:ḳoyar AE. / rind-āne:merd-āne R. 2b Yansa:yana A, yansun AE. / mażḥek: نضحك AE. 3a Olmış:itmiş AE. 4a Mürüvvetdür:mürüvvetler AE. 5a MURĀDĪ:- M. / aġyār:dil-dār AE. 5b Hemān:gel AE,/ ne:- B. hemân:- B. Gazel L de yoktur.

1354. gazel ṚLde yoktur. وَلَهُ بَارَكَ اللّٰهُ فِيهِ Başlık yalnız A da vardır. 5b Āyineye:āyine A.

1355. وَلَهُ مَدَّ اللّٰهُ ظِلَالَ رَأْفَتِهِ Başlık yalnız A da vardır. 2a Dānāyı:ẕātını AE. 2b Demde:yerde AE. 3b Bir:seyr-i R. 4b Külah-ı Edhemde:kelle-i Edhemde M, kelle-i ādemde AE. 5b Cümleyi bildi:cümle [c]ilme A. / MURĀDĪ:- M. / elif-i:elf A,M. Gazel L de yoktur.

1356. وَلَهُ دَامَ سَعْدُهُ Başlık yalnız A da bulunur. 1a Ḫaber-i ferruḫı:ḫaberimüz AE. 1b Aṣfāda:ıṣġada R. 2a Niçe bihāṣ:baḥhāṣ A. 2b Pāküni:pākligi AE. 4b Ġanāyimlere:[c]ayānumlara R. 5a MURĀDĪ:- M. / tereddüdde:tereddüde A. 1a ḫayr:- B. Gazel L de yoktur.

1357. وَلَهُ خُلِّدَتْ سَلْطَنَتُهُ Başlık yalnız A da vardır. 1a Oldı:aldı M. 1b Naẓar:naẓra R. / ġarba:- A. 3b Oldı olar:olur AE, oldı R. 4a [c]Ömr ile:[c]ömr-i AE. 4b Kim:ki AE,R. / ire:ide AE. 5a Müfevveż:müfevviż AE. 5b İde gör:idesin A. Gazel L de yoktur.

1358. وَلَهُ اَزْ نَعَتْ اَعْلَامَ دَوْلَتِهِ Başlık yalnız A da vardır. 5a Dāḫil:ḥāṣıl AE. Gazel L de yoktur.

1359. gazel B,AE,H,ṚLde yoktur. وَلَهُ لَا زَالَتْ شُمُوسُ دَوْلَتِهِ طَالِعَةً Başlık yalnız A da vardır. 5a Vechi:vech-i M. / ḥasen:ḥaseni A. 5b Aslında:açıkdur aslında A, - M,F.

1359.1 gazel yalnız L de vardır. 5b kim(s)e:kime L.

1360. وَلَهُ اَسْعَدَ اللّٰهُ شَاهَ Başlık yalnız A da vardır. 1b Yog:yog

u R. 2b Gezdi:girdi AE,R. / bulmadı:bulmadı bir R. / yolı kenārı ne: yol kenārına A,AE,F,H,R. 3b Şikārı ne:şikārına A,AE,H,R. 4a Çeşm-i dū:dū çeşm Ş A,M,AE,F,H,L 4b Kim:ki M. / ḳarārı ne:ḳarārına A,M,AE,H,R. 5b Şimidi ki:şimdiki R. / gel:- R.

1361. وله انعم الله صاحبه Başlık yalnız A da vardır. 3a Gökde mihr ü:mihr ü gökde A, kevkeb R. / meh:ḳamer R. 4a Bulmadı:bulalı AE. / ᶜışk-ı:ᶜışkı R. / be-rāhumı:rāhumı AE, rāhı ile R. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

1362. وله لازال ممتعا بالسعد والاقبال Başlık yalnız A da vardır. 1a ᶜAlāyimidür:ᶜalāyimi durur A. / irer:ider R. 3a Ü:- R. 4a Ziyādeyi: ziyade AE,H. ziyādeler R. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Vü:ve M. Gazel L de yoktur.

1363. وله ابقاه الله تعالى Başlık yalnız A da vardır. 3a Her:- AE. 3b Urupdur:uraydı A. 5a MURĀDĪ:- M. / emṣār ḳavmini:imżā ruḳūmını AE, maᶜnā ruḳūmını R. 2b şecerden budağuma:bilür ağuma L.

1364. gazel R,L de yoktur. وله فتح الله له ابواب الخير Başlık yalnız A da vardır. 1a Yine:āyine A. 4a U:ve M. / heb:hem AE. 5a MURĀDĪ:- M.

1365. وله افاض الله من بركاته Başlık yalnız A da vardır. 1b Olımaz: olmaz A. 2a Oḳuyuben:oḳuyup R. 3b Uḫrāda:āḫirde M. / ᶜamelden:emel-den R. 5a MURĀDuñ:- M. Gazel L de yoktur.

1366. وله مدّ عمره Başlık yalnız A da vardır. 1b Bilmedüm: bildüm R. 3b Kemānda:kānda A. 5a MURĀDĪ:- M. / ḳavlümi:ḳavlini AE. 5b Yabanda:beyānda AE.

1367. وله صنا عفى الله اجره Başlık yalnız A da vardır. 1b mısrâı A'da 2b'nin aynısıdır. 2. beyit A da yoktur. 2a Ḥüsn-i:ḥüsni H,R, سبی AE. 3a Sır:ser M,AE. 4a Olmış durur:olmışdur AE. / ᶜasīr:ᶜayb AE, ᶜayān R. 5a Vecd:vech M. / ü:- M,R. 5b Ü:- R. / gelmez:gelmedi R, gelmez o M./ o:- R. Gazel L de yoktur.

1368. وله لا زال موفقا Başlık yalnız A da vardır. 4a Gaybunı: ᶜaybunı AE. 4b Çünki:çūn kim AE. / kilki:kilkün R. 5a MURĀD:- M. 5b Ḥavlün ile: صوا لكيله AE. / girür:gider R. Gazàl L de yoktur.

1369. gazel R,L de yoktur. وله طوّل الله عمره Başlık yalnız A da vardır. 1a Diler iseñ:dilerseñ AE. / ṭola ḳalbüñ:ḳalbüñ ṭola M.

1b Hemān:- AE. 3a Ṣalınur ca-be-cā müdām:üzre AE. 3b Rişte-i:rişte F. 4b Turma iste:iste turma AE. 5a Murādı:- M. / murāddan:murādun AE. 5b Kimse:- AE.

1370. gazel R,L de yoktur. وله صانه الله Başlık yalnız A da vardır. 2a ᶜAyn:gayr AE. 2b Defātire:defātirüm M. 3a İsterüz: ister AE,H.

1371. وله كان الله معه Başlık yalnız A da vardır. 1a Ṣadā-yı nidāyile:nidā-yı ṣadāyile M, ṣadā-yı nidā ile R. 1b İbtidāyile:ibtidā ile R. 2a Ṭāliᶜ ṭulūᶜda:ṭulūᶜ ṭāliᶜde AE. 2b Ziyāyile:ziyā ile R. 3b İsmümi:ismi AE. / iḳtiżāyile:iḳtiżā ile R. 4b Anuñ içün:anuñ çün AE. / hatāyile:hatā ile R. 5a Yār:yād R. / oldı:olmadı AE. / MURĀDĪ-yi:- M, Murādī AE. 5b Yār:yād R. / iki:- AE. / dünyada:dünyāda iken AE. / āşināyile:āşinā ile R. Gazel L de yoktur.

1372. وله لا زالت انوار عزه ساطعة Başlık yalnız A da vardır. 1b Ḥaḳīḳat ile:ḥaḳīḳatla AE. / cemāli ne:cemālına AE. 2b Vü:ve M. / dālı ne:dāl ile A. 3a Naẓra-i:naẓara-i M, naẓar AE, naẓraten R. 3b Ḥükminde lā-ki irmedi kimse meʾāline R. 4a Ḳudret-i evce:ḳudret erçi R. / özine: üzerine A.AE, özine ne F. 5a MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

1373. gazel R de yoktur. وله حفظه الله Başlık yalnız A da vardır. 1a Eyledi:eyledi yār AE. 4a Ḳalsa:ḳılsa AE. Gazel L de yoktur.

1374. gazel R,L de yoktur. وله يسّر الله آماله Başlık yalnız A da vardır. 1a Çūn kim:çūn AE, çünki M. 1b Bizde:perde-i AE. 3a mısrâı A da yoktur. 3a Āyīne:- M,F. 3b Ki:- AE. 4b Lā-ḥubbe fī-:lā uḥibbu AE. 5a MURĀDĪ:Murād M.

1375. gazel R,L de yoktur. من الفتوحات السلطانية والفيوضات الخاقانية A. ومن مقالات المرغوبة F. Başlık A ve F de vardır. 2a Mecde:vecde AE. 4b Sakın:saḳıngil AE.

1376. gazel R,L de yoktur. وله حماه الله Başlık yalnız A da vardır. 1b Vü:ve M. 2a Merātib-i:mirʾāt-ı A,AE. 2b Ṣāḥib-i:ṣāḥib A,AE. / ine:āyine A,AE. 4b Ḳarada:ḳarāra AE. / bedr:necm H,B.

1377. gazel R,L de yoktur. وله وفقه الله لما يحب ويرضاه Başlık yalnız A da vardır. 1b Nükhet-i:nükheti A. 2b Cevher:gevher A. 5a Ḳoyalum:

koya kim A.

1378. gazel R,L de yoktur. وله امانة الله على قرائه Başlık yalnız A da vardır. 1a Hakikatde:hakikatde ᶜaceb mi A. 1b Vü:ve M. 5a Murād-ı:murādı AE. / MURĀD:- M. 5b Ki:- M.

1379. وله دائم فضله Başlık yalnız A da vardır. 1b Āyinini: āyinesini AE, āyineyi R,L. 2a Bed-nazar ide: bed-nazar ire M, pür-nazar ide AE, bed-nazarından R, nazarından L. 2b Hikem:hüküm A. 3a Muzga:musga A. 4b Çāre ked eyleye:çārene eyleye A, çāre gedāyile AE,H, çāre-ger eyleye R. / çāreyi:çāre AE,R. 5a Kelāmını:kelāmın AE. / erdür:azdur R.

1380. وله من الله بطول بقائه Başlık yalnız A da vardır. 1b Rūhum: rūhumuz AE. / visāl-i:visāl A,F,H,R. 2a İrdi:- A. / can:kal AE. 2b Dest-i:dest ü AE,R. / pāy:pāyı R. 3b Mahmūd:- A. 4a Virmez:viremez R. 5b Ola münkir:münker A. Gazel L de yoktur.

1381. وله اوصله الله الى مرامه Başlık yalnız A da vardır. 1b İbtidā eyle:mübtelāyile A. 2b Dāmenin:dāmeni AE. 3b Cānunī:cāyunī R. 4b Çū yok:yokdur AE. / emre:emrine M. 5b Hudāyı:Hudāya B. Gazel L de yoktur.

1382. gazel R,L de yoktur. وله كثر الله خيره Başlık yalnız A da vardır. 2b İrişür ise:irişürse AE. / iresin:irsün AE. 3a Kazā ne: Kazāya AE. /ider ise:irerse AE. 5a Murādını:Murādiyi AE,H

1383. وله نشر الله صيت معدلته Başlık yalnız A da vardır. 1a Kemālinde:kemālde A. 2b Fiᶜālinde:fiᶜālümde M,F. 3a Cemālüme:cemāline R. 4a Tama:tām AE, nāma R. 4b Ki:kim AE. / 5b Murādı:- M. Gazel L de yoktur.

1384. وله اشرقت شموس سلطنته الى يوم القيام Başlık yalnız A da vardır. 1a Vücūd-ı:vücūdı A,F,H,R. 1b Sûre:LV, Âyet:26. 2a U:- R. 1b Muᶜarref: muᶜarrif AE. 3b Kabūl-i:kabūli AE,R. 4a ᶜÖmr:ᶜömr-i AE. 5b MURĀDĪ:- M. Gazel L de yoktur.

1385. gazel B,AE,H,R,L de yoktur. وله اضاء الله كواكب خلافته Başlık yalnız A da vardır. 1a Bi-kerān:bi-girān A,M. 3b Olana:- M.

1386. gazel R,L de yoktur. من نفحات العارف بالله حضرت السلطان ظل الله A. ومن لمعات انواره F. Başlık A ve F de vardır. 1a Tābı:meᵓāli AE. 1b Deprenür kalbüm zebānı:virür nūr-ı kalbümi zebān-ı AE. /ᶜışk ile:- M.

3b Rūḥ-ı:rūḥ u A. 5b MURĀDa:- M.

1387. وله هبّت نسايم دولته Başlık yalnız A da vardır. 2a Eyledi:- R. 2b Cān:cān-ı AE. 3a Ḥisāb-ı:ḥisābı A. 3b Ṣoḥbetin:sıḥḥatin AE. 4a Nām ile:nām ü A,nāmı vü M,F. / divānenüñ:divānelük M. 5a Bu:- R.
Gazel L de yoktur.

1388. gazel R,L de yoktur. وله اعزّ الله صنده Başlık yalnız A da vardır. 2a Fenāyı:gedāyı H,AE. 2b ʿİrfāna:vaḥdetde AE,H. 3a Sûre:XXXIX, Âyet:71. 4a Bir:pīr A. 4b Yine:- M. 5a MURĀDa:- M. 5b Yine:- A.

1389. gazel R,L de yoktur. وله ارشده الله Başlık yalnız A da vardır. 1a Mihr-i:mihr ü AE. 1b Devvārdur:devvārdadur AE. 2a Fetḥ:fetḥi AE. 2b Müsebbebdür:müsebbibdür AE. / esbābda:esbābdan M. 3a Eyleyüp ders-i:eyleyüpdür sırr-ı A. 4b Ḳullābda:teslāda A. 5b Kim yabda:bir bābda AE, yabda B.

1390. gazel B,AE,H,R,L de yoktur. وله اسبل الله فيضه عليه Başlık yalnız A da vardır. 1a Vir:virür M,F. 1b Bize:- M. 4a Her:bir A. 4b Ġayrı merāmı n'eylerüz vuṣlat yiter ālā bize A. 5. beyit A da yoktur.

1391. من درر غرر انشائه و ازهر زهر ابيانه A. ومن انفاسه الشريفة F. Başlık A ve F de vardır. 2b Ravżada:ravża-i AE. 4a Ṭūṭi-i cān:ṭūṭi ʿayān AE./ lisān:nişān A.

1392. وله نافث رافته Başlık yalnız A da vardır. 3a Nüktededür:nükteyidür A, Nüktedür M,AE. / nükte-dān:nükte-dānı AE. 4a Meslek olalı:münselik olan AE. / rāh-ı:- A. 4b Baḳmadı:baḳmaduñ AE.

1393. gazel R,L de yoktur. وله مدّ الله طناب امله Başlık yalnız A da vardır. 1b Rūyı vü rūḥ:rūy-ı rūḥ-ı AE. / seyr:sırr AE. A'da 3. beyitten önce bir başlık daha vardır: وله لازالت اغصان دولته مخضرّة A. 3b Cümle-i:cümle A,F. 4. beyit A,M,F de yoktur. 5b Murād:Murādī M.

1394. من شوارق انواره و بوارق اثاره A. ومن لطائف حكمه F. Başlık A ve F de vardır. 2a ʿİzzetdedür:ʿizzetde A. 2b Yire ḳoyuben:ḳoyuben zemīne R. 3a Çünki:çün kim R. 3b Naẓar ben:naẓarın AE. 4a Açdukda:açdükde A,M,F,H,R. / Sûre:XCVI, Âyet:1. / Sûre:LV, Âyet:1. 4b Pes:bes F,H,R. / Sûre:LIII, Âyet:1. 5b Ḳavl-i:ḳavli A. 2b başın yire: baş L. 3b naẓar ben:naẓīrin L.

1395. وله فضّه الله بعنايته Başlık yalnız A da vardır. 3b Tefekkür-i :Tefekkürden AE. 4b İtmedi:ide mi R. 5b MURĀD:Murādī M,AE,H,B.

1396. وله فضّل الله قرائه Başlık yalnız A da vardır. 1a ᶜİzz i-le:ᶜizzetle AE. 3b ᶜAyn-ı:ᶜayn u R. / arada:āzāde A. 5a MURĀDĪ:- M. / ādem-i:ādem ol R. 4b ᶜalâda:ᶜatâda B. Gazel L de yoktur.

1397. gazel ṚLde yoktur. وله جمع الله شمله Başlık yalnız A da vardır.

1398. gazel ṚLde yoktur. وله دام مجده Başlık yalnız A da vardır. 2a Garīb ü:garībe ve AE. 4b Baña ne:yegāne A,M, saña ne AE.

1399. gazel ṚLde yoktur. وله زيّن بوجوده الدنيا Başlık yalnız A da vardır. 2a Feyyāz-ı:feyyāz A,AE. 4. beyit M de yoktur. 4a İstedü-gin:istedügi AE. 4b Aña:aña ana H. 5a MURĀDuñ:Murāduñ mı A. / añla-nılmaz:añlanmaz A.

1400. gazel ṚLde yoktur. وله نصره الله بتأييده Başlık yalnız A da vardır. 3b İrgüre:göre ir M. 4b İrem:idüm A. 5b bekâya:likâya B. Gazel L de yoktur.

1401. gazel ṚLde yoktur. وله نفع الله ببركته Başlık yalnız A da vardır. 3b Sûre:XCIII, Âyet:1. 4b Kudret:- A.

1402. وله لازالت اقمار دولته لامعة Başlık yalnız A da vardır. 1a Sûre:XX, Âyet:14. / bir:ber- A. 3b Ola:- A. 4a ᶜİlm:ᶜilmüñ AE. / każadur:ka-żāda A. Gazel L de yoktur.

1403. وله صينت الجمالله بعزله Başlık yalnız A da vardır. 2a Kader: gayret AE, / tagyire:taᶜbīre AE. 2b Līkin:līk AE. / āyende:ānide AE, R. 3b İbtidāsı pes:ibtidāyı bes R. 4a Sûre II, Âyet:2. / Sûre:XIII, Âyet:39. / şānı:meşānī AE. 4b Sûre:CXII. / ᶜālem:ᶜālim AE. / safāda: hafāda R. 5b İbtilāda:ibtidāda R. Gazel L de yoktur.

1404. gazel yalnız R de vardır. 5b (Kadir durur): قادر

1405. من كلمات الملك الصالح والسلطان الرشيد الناصح A. ومن كلمات الغريبة F. Başlık A ve F de vardır. 1a Cāvidān:cān A. 2b Secde dur(ur):secdedür A,M, AE,F,H,R. / cūd:- R. 3. beyit A da yoktur. 4a Kürs:- R. 5b Diye ki müdrikem:diyārına mıdur AE. 6b Sifāline:eşgāline AE. Gazel L de yoktur.

1406. وله لازالت دولته مشيّدة Başlık yalnız A da vardır. 1b U:- H,R.

/ ider:- AE. 2. ve 3. beyitler AE de yer değiştirmiş olarak yer almaktadır. 2a ʿİberle:ʿibretle A. / kıl nazar:nāẓır ol R. 4a Kim aña dur:kim durur aña R. / ki:- AE. 5b ʿİlm-i:ʿilm ü AE. Gazel L de yoktur.

1407. وله لازال مذكورا بحسن السير A. ومن لطائف طبعه F. Başlık A ve F de vardır. 3a Ḳamer-i: ḳamer M. / tābān:tābāna A. 4a Kevs̱erle:kevs̱er-i AE. 4b Bir dil-i ʿatşāna:dīde-i giryāna R. 5b Mihmāna: pinhāna AE. 6b ʿİlmi ile ol:ʿilmiyle ezel R. / cāna:ḥāle R. Gazel L de yoktur.

1408. وله حرسه الله مجده A. ومن كلمات الفصيح F. Başlık A ve F. de vardır. 1a Çünki:çūn kim R. 2a ʿavn-ı:ʿavnı R. / bizdedür:birdedür R. / eltāf:aʿṭāf AE. 3b Vü:ve M. 4a Anca:nice M,R. 5a MURĀDĪ:- M. / hemīşe:murādı R. Gazel L de yoktur.

1409. وله لازال مشكور الفعال Başlık yalnız A da vardır. 1a Ḥavl ile:ḥavl ü R. 1b (هو):- 2a Vü:- M. 3a Keremlere:kerīmlerde AE, keremlerde M. / ü:- R. 4a Ve:ü AE. 4b İderem:iderem her AE. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Ü:- R. 4b çokdur:çok durur L.

1410. gazel yalnız R de vardır.

1411. وله سرمدى الدهر A. سلّمه الله ابقاه F. Başlık A ve F de vardır. 1a Rūḥı cemāle:rūḥumı cāna A. 2a Ḥaḳḳ-ı:çū ḥaḳḳ-ı AE,H./ gözüm:bu dem AE,H. / bildi:bilmedi M. 2b Gördi birde:durdı yerde AE. / bir irdi:berāberdi A. / çu:bu AE,H. 3a Añlamışam:añlamamışam R. / hal:ben AE. 4a Fiʿlümi:fiʿlini A. / fāʿilüm:fāʿilem A,M. / ġāyet-i: ġāyet M,AE. 4b Maḳṣadum:maḳṣūdum AE,R. 5a MURĀDĪ:- M. / neymiş:yetmiş A, yanmış M. 5b Kemāl-i:kemāle A. Gazel L de yoktur.

1412. gazel R de yoktur. وله سار بذكره الركبان A. ايده الله F. Başlık A ve F de vardır. 1a Dil çü:çün gönül AE. 1b Ḳaldı:ḳıldı A. 3a Pīr-i:bir A, pīr M. 3b Bu:- AE. 4a Virüp aña: aña virüp A. 5a Kim:ki AE.

1413. gazel yalnız R de vardır. 3b Sûre:CI, Âyet:9. 5b Sûre XCVIII Âyet:1.

1414. وله ابقاه الله الى يوم القيام Başlık yalnız A da vardır. 1b Anuñ:- A,M,AE,H,F. AE de 2. beyit 4. beytin, 3. beyit 2. beytin, 2.beyit 3.

beytin yerinde yer almaktadır. 2a Cemālümde:bu ḥālümde R. / ᶜacib: ᶜaceb A,M,AE. Gazel L de yoktur.

1415. وله زاد الله سطوته A. ومن نصايح كلماته F. Başlık A ve F de vardır. 1a Küllü nefs: كل نفس / Sûre:XXI, Âyet:35. 1b Ṣādıḳa: R. 2a Luᶜb:luᶜbe AE. / Sûre XXIX, Âyet:64. 2b Sûre:CI, Âyet:9. 3b Sûre:CI, Âyet:7. 4b Sûre:LXXXIX, Âyet:28. 5b Ġāfile:münkire AE. 5a sözlerin:dürlerin L.

1416. gazel R,L de yoktur. وله دام له النعم Başlık yalnız A da vardır. 3. beyit A da yoktur. 5a Hicrāna:hicrānı AE.

1417. gazel R,L de yoktur. وله لازال مؤيدا من عند الله Başlık yalnız A da vardır. 1b Dime:deme AE. 4b Ger:- AE.

1418. gazel R,L de yoktur. وله لازال الظفر من اعوانه Başlık yalnız A da vardır. 2a Bu ben:yüzin AE. 4a كنت كنزا'den: كنت كنز adın AE.

1419. gazel R,L de yoktur. وله شرف الله بوجوده العالم Başlık yalnız A da vardır. 2b Nām:nā ᶜam AE. 4b Ḳurb:ḳabr AE. 5a Esbine:issine AE. 5b Ḳalma yoġ:yoġı iste AE. L de 29a'nın sonundaki ibare: اللهم ارزق على مراديك الولد

1420. gazel AE,H,R de vardır. 1b باقاره : اقاره AE. 4a Nice:- R. 5a ister isen bilmek:bilmek istersen L.

1421. ومن رشحات كلماته من انفاس سلطان السالكين وقطب العارفين A. F. Başlık A ve F de vardır. 2a Ḳalb añladı çün:çün ḳalb añladı M. 2b Ḳalupdur: ḳālıbdur AE. 4b Beyżāsını:beyżā seni AE. 5. beyit A da yoktur. Gazel L de yoktur.

1422. gazel AE,R,L de yoktur. وله دام ناشر العدل والاحسان Başlık yalnız A da vardır.

1423. gazel R,L de yoktur. وله ادام الله عزه Başlık yalnız A da vardır. 2b Ḳorlar:ḳor A. / seni:sānı AE. 5a MURĀDĪ:- M.

1424. gazel R,L de yoktur. وله حفظه الله اماله Başlık yalnız A da vardır. 1a Cūş:ḫūş AE. 3a Eyler:ider AE.

1425. gazel A,M,F de vardır. وله بلغ الله الى اقصى مراتب السعادة Başlık yalnız A da vardır. 2b Vü:ve M. 5b Birbirinden:birinden M.

1426. gazel A,M,F de vardır. وله كان الله له Başlık yalnız A da vardır. 3b Söyle : söyler A.

1427. gazel A,M,F de vardır. وله رفع الله قدره Başlık yalnız A da vardır. Yine A da 6. beytin üzerinde bir başlık daha vardır: وله لا زال مطاعا للانام

1427.1 gazel yalnız L de vardır. 2b Eser ile gezer āsār içinde:Gezer pes eser ile āsār içinde L.

1428. gazel yalnız R de vardır. 1a Sûre:LV, Âyet:27.

1429. gazel R de yoktur. مِنْ رَشَحَاتِ زُلَالِ اَفْضَالِهِ وَلَمَعَاتِ اَنْوَارِ اَقْوَالِهِ A. وله سلمه الله

F. Başlık A ve F de vardır. 1a Yār:yār-ı AE. 1b Eyledi lûṭfını: lûṭfını eyledi A. 2a Pīr:bir AE,F,H,L. 3b Eyle:eyleme A, ile M. / L de 3. beytin a ve b mısrâları birbirinin yerine yazılmıştır. ʿalāda:ʿulāda M. 5b Bilürdi:buyurdı AE.

1430. gazel RL de yoktur. مِنْ مَحَاسِنِ اسْتِعَارَةِ الشَّرِيفَةِ وَمَكَارِمِ اِشَارَةِ اللَّطِيفَةِ A. ومن انفاسه المؤثرة

F. Başlık A ve F de vardır. 2a Çūn kim:çünki M.

1431. gazel A,M,F de vardır. مِنَ الْاِلْهَامَاتِ الرَّبَّانِيَّةِ وَالْوَارِدَاتِ السُّبْحَانِيَّةِ A. ومن صنيّات كلماته

F. Başlık M de yoktur. 1b Dāne-i:dāne A. 4a Şeydāsını:şeydāsı A, şeydāsı ger M.

1432. gazel A,M,F de vardır. مِنَ الْاَنْفَاسِ الْقُدْسِيَّةِ السُّبْحَانِيَّةِ نَوَّرَ اللّٰهُ فُؤَادَهُ وَنَالَ مُرَادَهُ A. و من صنيّات

F. Başlık M de yoktur. 3a Ayrulalı:dūr olalı M, اودولقى F. 5b Dil-efgār:dil-figār A,M,F. 9b Hemān:- A.

1433. gazel A,M,F de vardır. مِنْ نَفَحَاتِ اُنْسِهِ وَلَمَعَاتِ قُدْسِهِ قَدَّسَ اللّٰهُ سِرَّهُ الْعَزِيزِ A. وله سلمه الله F. Başlık M de yoktur.

1434. gazel yalnız R de vardır.

1435. gazel yalnız R de vardır.

1436. gazel yalnız R de vardır.

1437. gazel yalnız R de vardır.

1438. gazel yalnız R de vardır. 2a Sûre:L, Âyet:41.

1439. gazel RL de yoktur. مِنْ مَقَالَاتِ صَاحِبِ الْحَالَاتِ مُظْهِرُ الْعَجَايِبِ بِاَنْوَاعِ الْكَرَامَاتِ A. حرف اللّام و الالف F. Başlık A ve F de vardır. 2a Ṭās-bāz u:ṭās-bāz-ı AE. 3. ve 4. beyitler AE de yer değiştirmiş olarak yer almaktadır. 5a Cihān-ı:cihānı AE. 5b Ola:- M. 1a miknet-i:miḥnet-i B. Gazel L de yoktur.

1440. gazel RL de yoktur. مِنْ حَقَايِقِهِ الْقَاطِعَةِ وَبَرَاهِينِهِ السَّاطِعَةِ Başlık yalnız A da vardır. 1b Ḳalmañ:ḳılmañ AE. 2a Ṭaşra:ṭaşda AE. 4a Rişte-ye:rişte A. 4b ʿĀrif:ʿāşıḳ AE. 5a MURĀDĪ:- M. 5b Dörd yanuñ:devr-i ʿālemüñ AE.

1441. gazel yalnız RB de vardır. مِنْ بَدَايِعِ حَقَايِقِهِ مَعَارِفِهِ وَرِيَاضِ دَقَايِقِهِ لَطَايِفِهِ A. و من كلماته المرغوبه F. Başlık A ve F de vardır. 2a Ger murād:kerem AE. 2b Diledi:dimedi AE. 3a Ġafletle:ġaflet ile M. 4b Teneg: تنك A,M,

AE,F,H. 5a Kelāmına MURĀDİnün:Muradīnün kelāmına AE.

1442. مِنَ اللّوامِعِ النّورانيّةِ وَاللّوائحِ البَحرانيّةِ قدس سرّه Başlık yalnız A da vardır. 1b Ki:kim AE. 2a ᶜAklı gel:ᶜakla A, ᶜakl gel M,F,H. 2b Vara: vārid A. 3a Hıfza:-A. 3b Kurtula mı:kurtulımaz AE. 4a Cāyı:cāhı AE, çāhı R. 5a MURĀDİ:- M, Murāduñ R. / sözini:sözüñ A. / ṣāfiᶜdür: ṣāfīdür AE. 5b Vü:ve M. Gazel L de yoktur.

1443. gazel RLde yoktur. مِنَ الحِكَمِ الاشراقيّةِ وَالكَلِمِ الاشواقيّةِ قدس سرّه Başlık yalnız A da vardır. 2a Tā:- AE. 3b Ola:- A. 4a Ko:- AE.

1444. gazel RLde yoktur. وَلَهُ اَدامَ اللّهُ اِرشادَهُ Başlık yalnız A da vardır. 1b Aña:- AE. 3a Hark:Hırka AE. / hark:hırka AE. / u:- M,AE, F,H. 4a ᶜĀlime:ᶜāleme A. / nefᶜi ᶜilmidür:ᶜilmi nefᶜidür AE. 4b Bir: bu AE.

1445. مِن جَواهِرِ كَلِماتِهِ الشّريفةِ وَعِباراتِهِ اللّطيفةِ A. حرفِ اليَاء F. Başlık A ve F de vardır. 1a ᶜIşk ile:ᶜışkında AE,R. / beni:seni AE. 1b Beni:seni AE. 3b Kılmış:kılmışum M. 4b Şeydā:peydā R. 5a Lahzada:طفلده A. 5b Berk:برك AE. 6a Ü:ve M. 6b Eylemiş:eylemişem A. / düzd-i:düzd ü AE. / cümleten:cümle R. 7b İllā:ālā AE.

1446. وَلَهُ زادَهُ اللّهُ كَرامَةً Başlık yalnız A da vardır. 1a Olunmayınca:olmayınca AE. / bilür:bulur R. / tenhā:şehā A./ beni:seni L. 2a Gelmez:girmez AE. 3a Bir:- AE. 4a İns:nās R,L. 4b ᶜİlm ile ey:ey dil AE. 5a ᶜIşkunda:ᶜışkunı A. 5b Ūlā vü:evlā ve M. / hem:- R. 5a añladı:añladı vü L.

1447. وَلَهُ دامَتْ عِزَّتُهُ Başlık yalnız A da vardır. 1a Bilmedi: bulmadı A,L. 1b Bilmedi:bulmadı A,L. 2a Baglayuben:baglamayup R. 2b Emr-i:ola R. emr ile L. / bilmedi:bulmadı A. olmadı L. 3b Bilmedi:- M, bulmadı A. 4a Tibyān:bünyān R, 4b N'ola:- A, nūr-ı AE. / Bilmedi:- M, bulmadı A. 5b Bilmedi:bulmadı A. 4b bürhân bilmedi:bürhânı olmadı L.

1448. وَلَهُ سَعِدَ جَدُّهُ Başlık yalnız A da vardır. 1b Didi:- M. 2a Hikmetden:hikmetde M. 2b Bir:pür R. / cān:- A. / didi:- M. 3a İktibāsa:iktibās-ı R. 4a Kim:ki R. 5b Sözlerinde:sözlerinden AE. / imᶜān:efgān A. 1a açsa:aça L. 2b itdüm:idem L.

1449. وَلَهُ اَدامَ اللّهُ نَصرَهُ Başlık yalnız A da vardır. 1b Cümle-i: cümleten AE. / şemse:şems ü R,L./ eyledi:- M. 2b Neşr:neşr A. / ider:

idüp AE,H,R,L. 4a Diyüp:ṭuyup R.

1450. وَلَهُ فَصٌّ بِالنُّجْحِ وَالظَّفَرِ Başlık yalnız A da vardır. 1a Vechün-den:vechün AE,B. 1b Kim:ki M. / ü:ve M. 4b **hem-ḥâl:hem L.**

1451. وَلَهُ أَقَرَّ اللهُ عَيْنَهُ Başlık yalnız A da vardır. 2b Göremedüm:gördün pes AE, görmedüm bes H. 5a Yār:- A. 5b İtmeseydüm:itmişem A, isteseydüm AE. / terk-i:terk A. / benlikle: benlik ile A,M. / eger:- A.

1452. وَلَهُ لَا زَالَ عَدْلُهُ مَبْسُوطًا Başlık yalnız A da vardır. 2b Gūşe-i: gūşe R. 3a Ḫākī:ḫāk-ı AE. 5a Bu beyānumdan:beyyinā R. / kelāmumı: **1a kârumı:kârı B. 4b oldı:eyledi L.** benüm mūmı M, kelāmūmın R. /**Beyyinâtından kelâmuñ idenler iktibâs L.**

1453. وَلَهُ ضَاعَفَ اللهُ نِعْمَتَهُ Başlık yalnız A da vardır. 1a Yazmış: yazmışam AE. / ḥabībüm:ḥabībün AE. / ismüm:ismi AE. 2a Bildi:bildüm A. / bediᶜüm:bediᶜam AE. / ibdāᶜ:ibdāᶜ-ı AE. / pes:ser AE, bes R. 2b Çünki:çūn kim AE, - R. / kıldı:kıldı ẓāhir R. 3a İtmiş:itmişem A. 3b Kim:hīc AE. 4b Niᶜmeti:niᶜmet-i A. / ḫᵛānına:ḫūnına AE, ḫūyına R. 5a Mevrūdıdur:mevrūdına M. 5b Nedür evrādını:evrāḳını A. **Gazel L de yoktur.**

1454. وَلَهُ لَا زَالَ رَاشِدًا مَهْدِيًّا Başlık yalnız A da vardır. 1a Ḫayre: ḫayr-ı R. 1b Sen dahi:ṭālib sen R. / beni:seni A. 2b Çūn:çünki A. / seni:beni R. 3a Ḥisāb-ı:ḥayāt-ı AE. 5b Küşādedür:küşādur A. **Gazel L de yoktur.**

1455. وَلَهُ سَهَّلَ اللهُ لَهُ الأُمُورَ Başlık yalnız A da vardır. 1a Yarası: pāresi M. 4b ᶜAynına:ᶜaynuma R. / gelmez:almaz AE. 5b Yalvarası:yalvarasın R. **Gazel L de yoktur.**

1456. وَلَهُ هَوَّنَ اللهُ لَهُ كُلَّ شَيْءٍ Başlık yalnız A da vardır. 1a Gül-şeni: rūşeni AE,H,R. 2a Mutlaḳdadur:mutlaḳda R. 2b Bu:- AE. 4a Kemāl-i: kemāl M. / müntehāya:müntehā-yı A. 4b Dōst:devlet R. / seni:- A, beni AE. 5a Ey:al R. / ḫabīr:ḫaber A,R. 5b Ḫāne-i:ḫāne A,R. / ḥāṣıl: ẓāhir AE. **Gazel L de yoktur.**

1457. وَلَهُ دَامَتْ سَلَامَتُهُ Başlık yalnız A da vardır. 1b U:ve M. 2a ᶜArṣa-i:ᶜarṣa A. 2b Menzili:mizeni AE. 3a Ḥikmeti:ḥikmetin R. / ser:sırr AE, ger R. / ᶜaynunda: R. 4b Velī:dili A. 5a Kimsene: kimsine A. 5b İrmeye:urmaya R. **Gazel L de yoktur.**

1458. وله دامت سعادته Başlık yalnız A da vardır. 2a Tābānuñ: tābānın R. 3a Geçirdüñ:gecerdüñ A. 3b ᶜĀlem-i:ᶜālemi AE. 4b Ü:- R. / beni:- A,M. Gazel L de yoktur.

1459. وله بسط الله عدله Başlık yalnız A da vardır. 1a Emrinde: emrine AE. 2a Elvān-ı:elvān u R. 2b Kendin bunda:bunda kendin AE. 3a Vuḳūᶜ-ı:vuḳūᶜı A, vuḳūᶜ M,AE. 3b Nūr:nūr-ı M, nūr ile R. 4a ᶜİlm-i: ᶜilm ü R. / eyler yine:eylediyse R. 5. beyit A da yoktur. 5a Peş: beş R. Gazel L de yoktur.

1460. gazel R,L de yoktur. من لطايف اسراره وعوارف آثاره قدس الله سره العزيز Başlık yalnız A da vardır. 2a İntihādan:şehādan A. 2b Gelmedin:gelmedi A,AE,H. 3a Muḫammer:muḫammir AE. 4a Şemsümden:şemsden A.

1461. gazel R,L de yoktur. وله احسن الله اليه Başlık yalnız A da vardır. 1a Ben sevmesem:kim sevmişem M. 3a Dem:ḳan 3b ᶜĀrı:- A. / ola ᶜışḳuñ:ᶜışḳuñ ola A, ᶜışḳuñ F. 4a Yā:- AE. 5a ᶜĀlem:ᶜālim AE.

1462. gazel R,L de yoktur. وله طال بقاه Başlık yalnız A da vardır. 2, 3, 4 ve 5. beyitler AE de yoktur. 2b kâmil:ḥâsıl B.

1463. gazel AE,R,L de yoktur. وله طول الله عمره Başlık yalnız A da vardır. 2a Şefīᶜ'l-:delīle'l- M.

1464. gazel AE,R,L de yoktur. وله فرّج الله كربته Başlık yalnız A da vardır. 1a Gördüm:- A. 3a Dolanur idi:dolanurdı M. 4. beyit A da yoktur. 4b envâr:envârı B.

1465. gazel AE,R,L de yoktur. وله لا زال كهفا للعباد Başlık yalnız A da vardır. 2b Dik dāruñı:dil-dāruñı A.

1466. gazel AE,L de yoktur. من الحقايق الروحانية والبوارق النورانية Başlık yalnız A da vardır. 1a Bürhān:bir beyān A. 2b Eyledi:- M.

1467. gazel AE,L de yoktur. وله احكم الله امره Başlık yalnız A da vardır. 3a Vü:ve M. 4a Eylesün:eyleyüp A. 5a Ḫallāḳı:ḫallāḳ R.

1468. gazel AE,R,L de yoktur. وله مدّ الله ظله Başlık yalnız A da vardır. 1b Ārāyişin:ārāyiş A. 4a Ervāḥuñ:evrāḳuñ A. 5. beyit M de yoktur.

1469. gazel M,AE,L de yoktur. وله نال مراده Başlık yalnız A da

vardır. 3b Bir:pür A. / ᶜAynumı:gaybumı R. 4a Uṣūlı:uṣūlın R. 5b Ulu deryā:olur yā A. Gazel L de yoktur.

1470. gazel A,F,H,L de vardır. وَلَهُ قُدِّسَ سِرُّهُ Başlık yalnız A da vardır. 2b Sûre:XCVIII, Âyet:1.

1471. gazel A,F,H,L de vardır. وَلَهُ عَزَّ نَصْرُهُ Başlık yalnız A da vardır. 1a U:- A. 2a Çün:çoḳ A. 2b Sûre:XXVIII, Âyet:88. 3a Meḥek-dür:muḥkemdür A. / müşkilleri:müşkillerini A,F,H. 1a ẕâkir:ẓâhir B. 4b her:- B.

1472. gazel A,F,H,L de vardır. وَلَهُ أَيَّدَهُ ٱللّٰهُ / وَلَهُ زَادَ ٱللّٰهُ فَضَائِلَهُ Başlık yalnız A da olup iki tânedir. 1a Zamān-ı:zamān A. 1b Dem-i ḫōşda:dem ḫōşında A. 2a Cān ü ten bulmaḳda her demd (A da mısrâın bundan sonraki kısmı yazılmamıştır.) A.

1473. gazel AE,R,L de yoktur. وَلَهُ عَزَّهُ ٱللّٰهُ تَعَالَى Başlık yalnız A da vardır. 2b Ü:- H. / eyledi:- A,M,F.

1474. gazel AE,R,L de yoktur. وَلَهُ دَامَتْ مَعْدِلَتُهُ Başlık yalnız A da vardır. 1b mısrâı A da yaldızla silinmiştir. 2a Ṣūretde:ḥūrında A. 2b Eyleyen:eyledi A.

1475. gazel AE,L de yoktur. وَلَهُ أَدَامَ ٱللّٰهُ دَوْلَتَهُ Başlık yalnız A da vardır. 3a ᶜaḳıl:ᶜuḳūl R. 3b Ü:- R. / ġamı:- A. 5a Taḫtı:taḫtını A. / ol:- A.

1476. gazel AE,L de yoktur. وَلَهُ مَنَّ ٱللّٰهُ بِأَنْوَارِ مَعْدِلَتِهِ Başlık yalnız A da vardır. 4a Baḫt-ı:baḫt u R. 5a MURĀDĪ:- M.

1477. gazel A,M,F de vardır. وَلَهُ أَدَامَ ٱللّٰهُ سَعَادَتَهُ Başlık yalnız A da vardır.

1478. gazel A,M,F de vardır. مِنْ مَقَابِعِهِ كَلِمَاتِهِ ٱلرَّايِقَةِ وَعِبَارَاتِهِ ٱلْفَايِقَةِ Başlık yalnız A da vardır. 4b Münkir olmışdur:münker olmışuz A.

1479. gazel yalnız R de vardır. 5a (Yine sen de):-

1480. gazel yalnız R,L de vardır. 2b idüm:itdüñ L.

1481. gazel yalnız R de vardır. 5a Fuʾādun(dan):fuʾādun

1482. gazel yalnız R de vardır. 1a Benligümde:benlemekde 1b (Ben):-

1483. gazel AE,R de yoktur. مِنْ نَتَايِجِ أَنْفَاسِهِ ٱلشَّرِيفَةِ وَلَوَايِحِ أَفْكَارِهِ ٱلْمُنِيفَةِ A. ومن لطائف طبعه اللطيف F. Başlık A ve F de vardır. 1b Oldı:- M. 2b Oldı:-

M. 3a Pāyı:pası A. / ^{c}ışkından:^{c}ışkında A. 3b İrüp:urup M, idüp L. 4a Olmaz:oldı M./varlukdan ki:var varlıkda L.

1484. gazel AE de yoktur. وله اعزه الله Başlık yalnız A da vardır. 1b Meʾvāda:meʾvā A. 4a محبوب له لاخفا : محبون له الاصفى R. / المخفى : المخفف A. 4b Viren: virür R. 5a MURĀDĪ:Murāda F. 3b ma^{c}nāyı:ra^{c}nāyı B,L.

1485. gazel AE,R de yoktur. وله زاد الله مهابته Başlık yalnız A da vardır. 1. beyit A da yoktur. 2a Olur çün münderic:olupdur münderic çün A. 3a ^{c}Acebdür:^{c}aceb A. 1a Tecellīden:teselliden B,L. 2a hāletler: hāller L. 4b n'ider:nedür L./ġavġāyı:ġavġası L.

1486. gazel AE de yoktur. وله نال مناه Başlık yalnız A da vardır. 2a Bugünde:bugünden A,dun u gün,A. 3a Tabīb-i:habīb-i R. 5a Ser-te-ser:ser-be-ser R,L. 5b MURĀDĪ:- M. 4b vü:- L?

1487. gazel AE de yoktur. وله لا زال معينا للاسلام Başlık yalnız A da vardır. 1b Tagıldı ser-te-ser:takıldı ser-be-ser R. / fikrüm:fikr-i A. 3a Ü:- R. 3b Velikin:velākin R. / oldı:- M. 4b İş:uş R. / oldı:- M.

1488. gazel AE,L de yoktur. وله قدر الله دولته Başlık yalnız A da vardır. 1b İle mevcūd:mevcūd ile M. / ile mevcūdı R. 2a Elfāz-ı:eltāf-ı A. 3b Oldı:- M. 4a Cihān-ı:cihān u R. 4b ^{c}Ayn:gayn R. 5a Nefha-i:nefha M,F.

1489. gazel AE,L de yoktur. وله طيب الله انفاسه Başlık yalnız A da vardır. 1b Yakīnen:yakīn A. / ^{c}avn-ı:çün R. 2a Külliyet: كليه A. 2b Kāmiline:kāmile A. 4a Beyānın:beyān R. / her dem:dāʾim R. 4b Ān: in R. 5a Pes:bes R. 5b Çek:- A.

1490. gazel AE,L de yoktur. وله شرح الله صدره Başlık yalnız A da vardır. 1a İclāli:iclāyı M,F,H,R. 2a Sûre:XCV, Âyet:4. / takvīm ile: takvīmle M. 2b Gözetgil:gözet gel M. 4b Görünmez:gözetmez M. / ol:- A. 5b MURĀDĪ:- M.

1491. gazel AE,L de yoktur. وله زيدت دولته Başlık yalnız A da vardır. 4a Bu:her R. Bu gazel A da 1494. gazelden sonra mükerreren yazılmış.

1492. gazel AE,L de yoktur. وله يسر الله مراده Başlık yalnız A da vardır. 1a Geldüm:gezdüm R. 1b Kuşe:- A. / kuşe vü:kuşe H, kuşe-i R.

2a Çerāgını:çerāgın R. / açup ᶜayn:açup ü ᶜaynın R. 3b ᶜIşk:ᶜışk-ı R. / sevdāyı:hüveydāyı A. 4a Envār:enver R. 4b Dücā:recā A. / ẓiyā-yı: ẓiyāsı R. 5a ᶜĀlem:ᶜālim M. / ᶜālemden:ᶜālemdür R. 5b MURĀDĪ:- M.

1493. gazel AE,RLde yoktur. وَلَهُ زَادَ اللّٰهُ شَوكَتَهُ Başlık yalnız A da vardır. 7a MURĀDĪ:- M.

1494. gazel AE,RLde yoktur. وَلَهُ اَبَّدَ اللّٰهُ سَلْطَنَتَهُ Başlık yalnız A da vardır. 2b Eyler:ider M. 3a Egme:eger A. 5. beyitten sonra A da 1490. gazelin 4. ve 5. beyitleri olan iki beyit daha yer almaktadır. 7a Āḫirīn(i):āḫirīn A. Yine bu gazelden sonra A da 1491. gazel mükerrer olarak yer almaktadır.

1495. gazel AE,RLde yoktur. وَلَهُ دَامَ مُلَاذًا لِلْاَنَامِ Başlık yalnız A da vardır. 4a Mubaṣṣarda mubaṣṣarsan:mubaṣṣırda mubaṣṣırsan M. / ol:- M. 5a MURĀDĪ:Ey Murādī A. / bilmek:bil ki M.

1496. gazel AERLde yoktur. وَلَهُ لَا زَالَ مُكَرَّمًا وَ مُعَزَّزًا Başlık yalnız A da vardır. 1b Anı:- M. 3a Sūre:XCVI, Āyet:1. / ezber-i:ezber ü A. 3b mirᵓāta:mirᵓātına A. 4b Aḳmār:aḳmār ü R. 5a Nūr-ı:nūrı R. 5b Ẓūlmetdedür:ẓūlmetde olur R. 6a Baḥr-ı:- R.

1497. gazel AERLde yoktur. وَلَهُ اَبَّدَ اللّٰهُ دَوْلَتَهُ Başlık yalnız A da vardır. 3b Ṭutdı:- M. 4b Şu kim tekrāra:şular kim nāza R. / ṭutdı:- M. 5b Şular:- R.

1498. gazel AERLde yoktur. وَلَهُ اَنَارَ اللّٰهُ بُرْهَانَهُ Başlık yalnız A da vardır. 1b Nihānīdür:beyānīdür R. 2a Zīr-i men olsa:- A. 2b Oldı: - A. 3a ᶜAcāᵓib: ġarāᵓib R. 3b Velīkin:velākin R. 4b Ḥabībüm:cisim A,M,F,H. / bir cihān:ber:mihmān A. 5a Şināv-ı:ṡenādur A.

1499. gazel AE,RLde yoktur. وَلَهُ نَصَرَهُ اللّٰهُ عَلَى اَعْدَائِهِ Başlık yalnız A da vardır. 1b Temelluk:- A. 3b Ḳaṭre:- A. 5a Āḫirdür:āḫerdür M.

1500. gazel AE,RLde yoktur. وَلَهُ اَدَامَ اللّٰهُ اَيَّامَهُ Başlık yalnız A da vardır. 1a Kemāl-i:kemāl A. 1b Sırr-ı īmānı:ṣerāyını A. 2a ᶜÖmr-i: ᶜömre A.

1501. gazel A,M,F de vardır. وَلَهُ بَسَطَ اللّٰهُ نُورَ مَعْدِلَتِهِ Başlık yalnız A da vardır. 3b Yükselüp:yükseldi A. 4a Bir:- A.

1502. gazel yalnız R de vardır. 2a (Ammā):-

1503. gazel yalnız R de vardır.

1504. gazel yalnız R de vardır. 1a Ṭaleb: طالب 2b Sûre:XXXIX, Âyet:71. 3b (Sen bu):- 4b Sûre:XXI, Âyet:69.

1505. gazel yalnız R de vardır. 4a Sûre:I. 5a Sûre:CXII. / sûre: CXI, Âyet:I.

1506. gazel AE,R,Lde yoktur. من جملة كمالاته الزاهرة وكمالاته الباهرة A. ومن لطائف طبعه اللطيف F. Başlık A ve F de vardır. 2b Yaᶜḳūb:Yaᶜḳūb-ı M. / gördün mi:- M. Mihrişah nüshasında dîvânın bundan sonraki kısmı yoktur.

1507. gazel M,AE,Lde yoktur. وله ادام الله اقباله Başlık yalnız A da vardır. 1a Yāri:- R. 1b Cümle:cümle siḥri A. 2a Sûre:XCV, Âyet:4. / eṣer:eṣeri A. 2b Olur:oldı A. 3b Olur:- R. 4b İrmeye:ḳılmaya R. 5a U:- R.

1508. gazel M,AE,Lde yoktur. وله دامت عزته Başlık yalnız A da vardır. 1a Eceli:ezeli A. 1b Oldı ise:oldıysa R. / Sûre:XXXIX, Âyet: 71. 2a Dil-ārā-yı:dil-i raʾy-ı A. 2b Dīde-i:dīde H. 4b Deli:velī A. 5b Degmez:reng A.

1509. gazel A,F,H,Bde vardır. وله دام له النصر والظفر Başlık yalnız A da vardır. 1a Ser-te-ser:ser-serā F. 4a Sûre:III, Âyet:27. 4b Oldı:- F,H,B.

1510. gazel A,F,H,Bde vardır. وله دام عزه Başlık yalnız A da vardır.

1511. gazel M,AE,Lde yoktur. وله مد ظله Başlık yalnız A da vardır. 1a Ü terk:ü ten terk R. 2b Pes baña:sen saña R. 3b Mülḥidā ebter:mülḥidā yiter A, mülḥid ebter F,H,R. 4b ᶜArş:ᶜarşı A. / Sûre: LV, Âyet:1.

1512. gazel A,F,H,Bde vardır. وله دام سلطانا Başlık yalnız A da vardır. 3b Artuben:arturın F. 5b rây:çây B.

1513. gazel A,F,H,Bde vardır. وله وفقه الله Başlık yalnız A da vardır. 2a Açdı: açıḳdı A. 4a Āsim-i:işüm A. / vü bulmadı:bulmadı vü H.

1514. gazel A,F,H,B de vardır. وله مقطعة الله Başlık yalnız A da vardır. 1b (Ü):- 2a Ünsiyet:mest H. 3a Cehli:cehle A. / eyleyüben: eyleyüp A. 4a Sûre:XXXIX, Âyet:71. 4b Aş:aşı A.

1515. gazel A,F,H,B de vardır. وله يسّر الله آماله Başlık yalnız A da vardır. 4b Eyle sen ünsi:eyleyesin üns A.

1516. gazel M,AE,L de yoktur. وله صانه الله Başlık yalnız A da vardır. 1b Tā:- A. / melikiyyetde:milkiyyetde A, melikiyyete F,H,R. 3a Künden:künde R. / Sûre:III, Âyet:59. / ile:u R. 4a Ḥükm ile:ḥükmüñe R. 4b Hükmüñe vāḳıf:ḥükm ile vāḳiᶜ R. / ḥaṭarı:maṭarı A.

1517. gazel A,F de vardır. وله كان الله معه Başlık yalnız A da vardır. 5a Bāṭılı:bāṭıl A.

1518. gazel A,F de vardır. وله لا زالت انوار عزه ساطعة Başlık yalnız A da vardır. 1a Ol:o A. / kākküllerin:kākküllerüñi A,F. 3a Bāġ-ı: bāġ F.

1519. gazel yalnız R de vardır.

1520. gazel M,AE,L de yoktur. من رشحات اقلامه الشريفة ونفحات الفاظه المنيفة A. و نتايج حكمه F. Başlık H,R de yoktur. 1b Ṣoñ:صكوك R. 2a Ü ṣohbetüm:ṣıḥḥatüm R. 3b Meskeni:cānı H,B, çāyını R. 4a Dutmadı:dutamadı R.

1521. gazel M,AE,L de yoktur. وله امنه الله Başlık yalnız A da vardır. 2a Ü:- R. 2b İtmişem:almışam R. / leṭāfeti:neẓāfeti A. 3a Ü:- A. / būyı sen:būy sende R. / görinürsin ki: كوريورنكه R. 4b Anuñ durur:anuñdur A. 5a Ḥiṣṣedür:ḳıṣṣadur A.

1522. gazel M,AE de yoktur. وله حرسه الله Başlık yalnız A da vardır. 1b Emlāk ü:emlāk-i F,H,R. 1b İns ü:inse R. 3b Ābını:ābı A. 5a Ṭayr:ṭay A. 5b ᶜUrūc ile:ᶜazze vü celle A.

1523. gazel M,AE,L de yoktur. 2a Gel:göñül A. / ḥarāretüm:ḥarāreti A. 4a Ġayrīya:ġaribe A. 5a MURĀD:- A.

1524. gazel M,AE,L de yoktur. وله حامله الله Başlık yalnız A da vardır. 2a Beyn:- R. 2b Ü:- R. 3a ᶜAdd u vezn:ᶜaded vezn A. 3b Ḥālini:ḥāletini A. 5b imdi:eyledi B.

1525. gazel A,F,H,B de vardır. وله وفقه الله لما يحبه ويرضاه Başlık yalnız A da vardır. 3b Ḫālıḳı:ḫallāḳı A.

1526. gazel M,Lde yoktur. وله اعانه الله على مرامه Başlık yalnız A da vardır. 1a Cemāle:cemāl R. 2a Ne:- AE. / yā-ḫūd:ya-ḫūd R. 3b Şer-ḥinden:şerḥinde AE. / suʾālini: فحوا لنى AE. 4b Açısar:açar R.

1527. gazel M,Lde yoktur. وله دام فضله Başlık yalnız A da vardır. 1a Dolandura mı:dolanur mı AE. 1b Eglendüremedi seni:eglen-dürür mi pes AE. / ḥūr-ı:ḥūr u R, جور A. 3a Avunmaduñ:avutmaduñ R, uymaduñ AE. 3b Nihān: پنهان AE. 4a Ü:- R. 4b İdüp durur:ebedīdür AE. 5a Olsa:olursa AE.

1528. gazel AE,R,Lde yoktur. وله من الله بطول بقائه Başlık yalnız A da vardır. 1b Ḳamu:bu AE. 4a Bulduġın:bulduġı AE. 5a Yerindedür:yedin-dedür A. 5b Olġıl:olup AE.

1529. gazel M,R,Lde yoktur. وله اوصل الله الى مرامه Başlık yalnız A da vardır. 4a Taṣarruf:nuṣret AE. 4b Ḥāl-i:ḥāli AE. 5a Kesrete:kesret-i AE. 5b Seni:- A.

1530. gazel M,R,Lde yoktur. وله كثر الله خيره Başlık yalnız A da vardır. 1b Lāyıḳsa:lāyıḳa AE. 2a Ṣūretden:ṣūretde A. 2b Çūn:cū AE. 3a Bu:- AE,F,H. / ṣūret-i:ṣuveri AE. 3b Maᶜni:maᶜna-yı AE. 4a Var ise:varsa AE. 5a MURĀDĪ:- AE. Sûre:LXXXV, Âyet:16. / عما : لما AE. 5b Kendin:kendüyi AE.

1531. gazel A,F de vardır. وله نشر الله صيت معدلته Başlık yalnız A da vardır. 1a Sırrını:sırrumı A.

1532. gazel A,F de vardır. وله اشرقت شموس سلطنته الى يوم القيام Başlık yalnız A da vardır. 4b Dilümde:dilde A. 5. beyit A da şu şe-kilde yer almaktadır:Cānında eyledi seni cānān seni seni / Laᶜlünden aldı al ile gonce ṭarāveti

1533. gazel A,F de vardır. وله زيدت مهابته Başlık yalnız A da vardır. 3b Didüm:didüñ A. 4a Sûre:XXXIX, Âyet:71.

1534. gazel A,F de vardır. وله اضاء الله كواكب خلافته Başlık yalnız A da vardır. 3b Mey-i:meyi F. 4b Aldı:elde F.

1535. gazel M,R,Lde yoktur. وله هبت نسايم دولته A. وله سلمه الله F. Başlık A ve F de vardır. 1a Cemāl-i yār:cemāl A. 2a Vücūd-ı:vücūda

AE. 3a Şuᶜāᶜ-ı:şuᶜāᶜı A. / ḥüsnini:ḥüsni AE. 3b Ḥarāratı:ḥarāreti F. فارزاق AE. 4a ᶜİlm-i:ᶜalīm A. 4b Eyler ise:eylerse AE. 5a Vaḥdet-i:vaḥid-i AE. / bulduñ ise:bulduñsa AE. 5b Gel imdi:kül eyledi AE. / cennātı:cināyātı A, ḥasenātı AE.

1536. gazel M,Lde yoktur. وله اعز الله جنده Başlık yalnız A da vardır. 1a ᶜĀlem-i:ᶜālem AE, ᶜāleme R. / rāy:lā-rāy A. 1b Ḫūb:cevāb AE. 2a Ü:- R. / muzī-i semā: مسمنا AE. 3a Aᶜẓeb:ağreb AE,R. 3b Bay:cāy R. 4a Ebed durur:ebeddür H. 4b Ki mebdeᵓ:ki meydān AE, müᵓebbed R. 5b Çekilse: مكان AE.

1537. gazel M,Lde yoktur. وله ادام الله ارشاده Başlık yalnız A da vardır. 1a Ḥaḳīḳatde:ḥaḳīḳümde R. 1b Līk:lāki R. 2a Meᶜāni:maᶜnā AE. 2b Muġayyebāt-ı:maᶜnāda AE. / üzredür:üzre R. 3b Berātına:berāta AE. / ᶜālem:ᶜilm AE. 4a ᶜAdū:ᶜaded A. 5a Baṣar:- AE. / müdrik: müdrik kimse AE, mededüñ R. 5b ᶜAksini:ᶜaks-i AE.

1538. gazel M,R,Lde yoktur. وله اسبل الله فيضه عليه Başlık yalnız A da vardır. 1b Cemāl-i:cemāli AE. 3b Pür:beni żāyir-i AE. 4a Şuᶜāᶜ-ı: şuᶜāᶜı A. / berḳ oldı:berḳ-i A. 5b Kim:- A. / erler(e):erler.

1539. gazel M,Lde yoktur. وله قرالله طناب دولته Başlık yalnız A da vardır. 1b İtdi:idi R. 2a Ṣanma āb:ṣanem AE. 2b Yārüm:eyyām AE. 3a Varıldı:varaldan R. / bulmamışam:bulmışam A. 4a Mā-ḫalaḳdur kim: mā-ḫalaḳ kimdür AE,H,R. 4b ᶜAceb:ᶜacīb A,AE. 5a MURĀDĪ:Murād A. / ḳader:ḳadir AE. / bu ḳadrda peş:budur daḫi beş R. 5b Muḳadder:muḳaddir AE.

1540. gazel M,R,Lde yoktur. وله لا زالت اغصان دولته مخضرة Başlık yalnız A da vardır. 2a Rūḥ:rūḥ-ı AE. 3a Mubaşşar:mubaşşır AE. 5a Şināver:şitādur A.

1541. gazel yalnız R da vardır.

1542. gazel M de yoktur. من الواردات الالهية والسانحات السبحانية A. ومن نتايج طبع F. Başlık A ve F de vardır. 1a Ü:- R. 2a Devr eyledi erkān-ı ḳamer taḳtīr ü taḳtīr AE. / ḳamu:- R. 3a Tedḳīkini:tevfīkini AE. 3b Mecāli:muḥāli AE. 4a Niçe:niçe kez AE. / be-tekrār:

tekrar AE. 5b Yākūt:yākūt-ı AE. 5a ile:eyle B.

1543. gazel M,Lde yoktur. وله فضّله الله بعنايته Başlık yalnız A da vardır. 1a Ki:- A,F. / ᶜakıldı adı:ᶜakıl adı idi AE, ᶜakıl idi adı R. 2a Bilmezem:bilmedüm A. 2b Şerh:- AE. 3b Alur idi:al didi A, alurdı AE, alur didi R. / elᵓān:alın R. 4a Yüri:- AE. 4b Sırrum:sırra AE. / nāme:nām-ı AE. 5a İrgür bu:irgüre R. 5b MURĀDĪ:murād üzre A.

1544. gazel M,RLde yoktur. وله فضّل الله تراوه Başlık yalnız A da vardır. 1a Dil-ārāyile: دلارای ایله AE. 2a İse:- AE. 2b Oldı vücūdını: olup vücūdın AE. 3b Anı şu kim bī-başar:līk cihān bī-hüner AE,B. 4b Cihān bī-hüner:anı şu kim bī-başar AE,B.

1545. gazel M,RLde yoktur. من محاسن كمالاته العلمية والمعاني الحكمية A. مناجات F. Başlık A ve F de vardır. 1a Hālık-ı:hālıkı F. 4b Her:bir A.

1546. gazel M,RLde yoktur. وله دام مجده Başlık yalnız A da vardır. 2b Gel ey:ey gel AE. 4. beytin AE de "Kanı baña cānān" dan sonraki kısmı yazılmamış. 5, 6, 7, 8, 9. beyitler AE de yoktur. 7a Māh: māh-ı A. 9b Rahm:- A. AE de gazeller kısmı bitti.

1547. gazel A,F,HLde vardır. وله زيّن بوجوده الدنيا Başlık yalnız A da vardır. 2a Emek:melek A. 4a Kubād: قبا A.

1548. gazel A,F,HLde vardır. وله نصره الله بتأييده Başlık yalnız A da vardır. 4b Yüri:- A. 4a bürhân:bir yan B.

1549. gazel M,AELde yoktur. وله نفع الله ببركته A. ومن اثار اقلام F. Başlık A ve F de vardır. 2b Ulu:olar R. 3b Çogını bī-ᶜakıl:cemāline hafī R. 4a ᶜAks-i:ᶜaksi R. / sen:bes R. 4b Cehāleti:hacāleti R.

1550. gazel M,AELde yoktur. وله لا زالت اقمار دولته لامعة Başlık yalnız A da vardır. 1b Gibi:- A. 2a İrişür:irişe R. 4a Hū eger:havā ger A. 3b cihân:cân B.

1551. gazel A,F,HBde vardır. وله صينت الجماله بعزله A. ومن لطائف طبعه F. Başlık yalnız A da vardır.

1552. gazel yalnız R de vardır. 4a (Ki):-

1553. gazel A,F,HBde vardır. وله زاده الله كرامة A. وله ايضاً F. Başlık H de yoktur. 3a Muhtāra:mahz A.

1554. gazel M,AELde yoktur. وله لازالت دولته مشيدة A. وله ايضا F. Başlık A ve F de vardır. 2b Ü:- R.

1555. gazel A,F,HBde vardır. وله لازال مذكورا بحسن الشيم Başlık yalnız A da vardır. 2a Karar ü:kararı vü A. 4b Yarı:yar ile A.

1556. gazel A,F,HBde vardır. وله حرسه الله وأيده Başlık yalnız A da vardır. 1b mısrâı A da 1b mısrâının aynısıdır. 2.beyit A da yoktur.

1557. gazel yalnız R de vardır.

1558. gazel A,F,HBde vardır. وله لازال مشكور الفعال Başlık yalnız A da vardır. 1a Bakdı:bakup A. 2a İkide: ایکنده A. 5a MURĀD:Murādī A.

1559. gazel A,F de vardır. وله سرمدى الدهر Başlık F de yoktur. 3b Sûre:XXXIX, Âyet:71. 4a İtmeyince:itmeyince em A.

1560. gazel M,AELde yoktur. وله ابقاه الله الى يوم القيام A. F. Başlık A ve F de vardır. 1b Aña:ilâhi A. 5b Tutar dāmeni:esmārdan A, tut dāmeni R.

1561. gazel yalnız R de vardır.

1562. gazel M,AELde yoktur. وله زاد الله سطوته A. وله ايضا F. Başlık A ve F de vardır. 2a Hüsn-i:idesin A. 2b Ki:- A. 3b mısrâı A da 2b mısrâı ile aynıdır. 4a Habīb-i:hakīm-i R.

1563. gazel yalnız F de vardır.

1564. gazel yalnız R de vardır. 2a Sûre:VII, Âyet:143.

1565. gazel yalnız R de vardır.

1566. gazel yalnız R de vardır. 4a Sûre:XX, Âyet:1. / Sûre:XXXVI, Âyet:1. / Sûre: XLII, Âyet:1. 4b Sûre:LXVII, Âyet:.

1567. gazel yalnız RLde vardır. 2a çün midür:içündür L. 2b göñülden: gülüñden L. 5b sırr meyiyle:sırrum ile L.

M U H A M M E S :

1. Muhammes A,F,H de vardır. من فوايح كلماته و لوايح عباراته A. مخمس F. Başlık H de yoktur. I/1 Nişānuñdur:temāşanuñdur A. I/5 Zamān:zamān-ı zamān A. II/3 Lûtf ire:lûtfuñdan A, lûtf irer H. III/3 Hayret:hasret A. IV/2 Oldı:oldı oldı A. V/1 Kimse:meger A. V/2

Pirden:yir A. V/4 Kerânın:girânın A. V/5 Bi-kerânsın:bi-girânsın A.

MESNEVİLER:

1. نطق شریف سلطان مراد ثالث قدس سره العزیز Başlık yalnız M de vardır. Levâyih-i Tayyibe'deki başlıkşudur: اللهم متع المسلمین بطول حیاته وضاعف دواب جمیل حسناته
3a Râzık u ferd ü:râzık-ı ferd-i R. 4b cümlede:cümle L. 7a Dün gün:dün ü gün M. 7a çûn:çû L. 8. beyit M de yoktur. 8b Kâdir-i:kâdir ü AE. / o durur:odur R.

2. Yalnız R de vardır. 2a Sûre:III, Âyet:92. 2b Sûre:III, Âyet:92

3. Yalnız R de vardır.

4. Yalnız R de vardır. 9b Sûre:XX, Âyet:14. 11b Sûre:LIII, Âyet:39

5. Yalnız R de vardır.

6. Yalnız R de vardır.

7. Yalnız R de vardır. 2a (Bu):-

8. Yalnız R de vardır.

9. Yalnız R de vardır.

10. Yalnız R de vardır.

11. Yalnız R de vardır.

12. Yalnız R de vardır.

13. Yalnız R de vardır.

14. Yalnız R de vardır.

15. Yalnız R de vardır.

16. Yalnız R de vardır. 5b Sûre:III, Âyet:27.

17. Yalnız R de vardır.

18. Yalnız R de vardır.

19. Yalnız R,L de vardır. ومن نتایج طبعه, Başlık L de var. 1a diñle gel:diñlegil L.

20. Yalınız R de vardır. Sûre:XX, Âyet:14. اللهم لا تحرمنا من صحبته محمد واحرسنا برادتك من كل آفة وعاهة Başlık L de var.

21. Yalnız R de vardır.

22. Yalnız R de vardır. 1a Eyle:( )

23. Bu mesnevî A,F,H,B de vardır. وله ضاعف الله اجلاله A. مثنویات F. Başlık H de yoktur. 3b Bî-bedelsin:bî-bedelsin sen A. 4a İnşâfuñı:ınzâfuñı A.

24. Bu mesnevî A,F,H,B de vardır. وله لا زال ملجأ للانام A. وله ایضاً F.

Başlık H de yoktur.

25. Bu mesnevî A,F,H,B de vardır. وَلَهُ شَيَّدَ اللّهُ اَرْكانَ عِزِّهِ A. وله ايضاً F.
Başlık H de yoktur. 1a Mü'min:meyve-i men A.

26. Bu mesnevî A,F,H,B de vardır. وَلَهُ نَوَّرَ اللّهُ فُؤادَهُ A. وله ايضاً F.
Başlık H de yoktur. 1b پادشاه:پادشه A,B. 2b مَنّانْ مَنّانْ : مَنان A.

27. Bu mesnevî A,F,H,B de vardır. وَلَهُ رَفَعَ اللّهُ اَعْلامَ دَوْلَتِهِ Başlık yalnız A da vardır.

28. Bu mesnevî A,F,H,B de vardır. وَلَهُ دامَ سُلْطانُهُ Başlık yalnız A da vardır.

29. Bu mesnevî A,F,H,B de vardır. وَلَهُ دامَ عِزُّهُ Başlık yalnız A da vardır. 2b Kimini:kimiyi F,H. 4a Cinān:cenān A. 4b ᶜAẕāb-ı:ᶜaẕābı F.

30. Bu mesnevî A,F,H,B de vardır. وَلَهُ مُدَّ ظِلُّهُ Başlık yalnız A da vardır.

31. Bu mesnevî A,F,H,B de vardır. وَلَهُ دامَ سُلْطانا A. وله ايضاً F.
Başlık H de yoktur.

32. Bu mesnevî A,F,H,B de vardır. وَلَهُ بارَكَ اللّهُ فيهِ A. وله ايضاً F.
Başlık H de yoktur.

33. Bu mesnevî A,F,H,B de vardır. وَلَهُ مَدَّ اللّهُ ظِلالَ رَأْفَتِهِ A. وله ايضاً F.
Başlık H de yoktur. 3a ᶜİlme'l-:ᶜayne'l- A. 3b ᶜAyne'l-:ᶜilme'l- A.

34. Bu mesnevî A,F,H,B de vardır. وَلَهُ دامَ سَعْدُهُ A. وله ايضاً F.
Başlık H de yoktur.

35. Bu mesnevî A,F,H,B de vardır. وله ايضاً Başlık yalnız F de vardır. 1b ᶜİlm:edeb A.

36. Bu mesnevî A,F,H,B de vardır. وَلَهُ خُلِّدَتْ سَلْطَنَتُهُ Başlık yalnız A da vardır.

37. Bu mesnevî A,F,H,B de vardır. وَلَهُ ارْتَفَعَتْ اَعْلامُ دَوْلَتِهِ Başlık yalnız A da vardır. 2b Ögüpdür:ögüp durur A.

38. Bu mesnevî A,F,H,B de vardır. وَلَهُ لا زالَتْ شُمُوسُ دَوْلَتِهِ طالِعَةً
Başlık yalnız A da vardır. 1a Sûre:XXIX, Ayet:64.

39. Bu mesnevî A,F,H,B de vardır. وَلَهُ اَعَزَّ اللّهُ شَأْنَهُ Başlık yalnız

A da vardır.

40. Bu mesnevî A,F,H,B de vardır. وله انعم الله صاحبه Başlık yalnız A da vardır.

41. Bu mesnevî A,F,H,B de vardır. وله لازال ممتعا بالسعد والاقبال A. مناجات F. Başlık H de yoktur. 2b Zamīrümde: żamīrinde A.

42. Bu mesnevi A,F,H,B de vardır. وله ابقاه الله A. ومن نتايج كلماته F. Başlık H de yoktur.

43. Bu mesnevî A,F,H,B de vardır. وله فتح الله ابواب الخير A. مناجات F. Başlık H de yoktur. 2b Ṣenā ile: ṣenāyile A. 3b Ḳuṣūrum: maḳṣūrum A.

44. Bu mesnevî A,F,H,B de vardır. وله افاض الله من بركاته A. مناجات F. Başlık H de yoktur.

45. Bu mesnevî A,F,H,B de vardır. من جواهر تحريراته وزواهر تقريراته A. ومن فوائد نظم الشريف F. Başlık H de yoktur. 3b İdesin yirüñi: yirüñi idesin H.

46. Bu mesnevî A,F,H,B de vardır. وله مد عمره A. وله ايضا F. la Magrur:- A. A'da 1. beyitten sonra ikinci bir başlık daha vardır. وله ضاعف الله اجره A. H de başlık yoktur. 8a ʿĀkıl: ġāfil A. 12b Bu: bir A. 20a Kerānı: girānı A. 20b Beni: bī- A. B de 18b ve 19b mısrâları birbirlerinin yerine yazılmıştır.

47. Bu mesnevî yalnız R de vardır.

48. Bu mesnevî yalnız R de vardır.

K I T ' A L A R :

1. Bu kıt'a B,F ve H de vardır. مقطعات Başlık yalnız F de vardır.

2. Bu kıt'a B,F,H de vardır. وله ايضا Başlık yalnız F de vardır.

3. Bu kıt'a F,H,B de vardır. وله ايضا Başlık yalnız F de vardır.

4. Bu kıt'a F,H,B de vardır. وله ايضا Başlık yalnız F de vardır.

5. Bu kıt'a yalnız H,B de vardır.

6. Bu kıt'a yalnız H,B de vardır.

7. Bu kıt'a F,H,B de vardır. وله ايضا Başlık yalnız F de vardır.

8. Bu kıt'a F,H,B de vardır. وله ايضا Başlık yalnız F de vardır.

9. Bu kıt'a F,HBde vardır. ولہ ایضاً Başlık yalnız F de vardır.

10. Bu kit'a F,HBde vardır. ولہ ایضاً Başlık yalnız F de vardır.

11. Bu kıt'a F,HBde vardır. ولہ ایضاً Başlık yalnız F de vardır.

12. Bu kıt'a F,HBde vardır. ولہ سلمہ اللہ Başlık yalnız F de vardır.

13. Bu kıt'a F,HBde vardır. ایضاً Başlık yalnız F de vardır.
B de 1b ve 2a mısrâları birbirlerinin yerine yazılmıştır.

14. Bu kıt'a F,HBde vardır. ایضاً Başlık yalnız F de vardır.

15. Bu kıt'a F,HBde vardır. ایضاً Başlık yalnız F de vardır.

16. Bu kıt'a yalnız HBde vardır.

17. Bu kıt'a F,HBde vardır. ایضاً Başlık yalnız F de vardır.

2a Şol ki:şuna H.

18. Bu kıt'a F,HBde vardır. ایضاً Başlık yalnız F de vardır.

19. Bu kıt'a F,HBde vardır. ولہ ایضاً Başlık yalnız F de vardır.
B de 1b ve 2a mısrâları birbirlerinin yerine yazılmıştır.

20. Bu kıt'a F,HBde vardır. ولہ ایضاً Başlık yalnız F de vardır.

1a Sûre:CXII, Âyet:1. 1b Sûre:CXII, Âyet:2. 2b Sûre:CXII, Âyet:3.

21. Bu kıt'a yalnız HBde vardır.

22. Bu kıt'a F,HBde vardır. ولہ ایضاً Başlık yalnız F de vardır.

23. Bu kıt'a F,HBde vardır. ولہ ایضاً Başlık yalnız F de vardır.

24. Bu kıt'a yalnız RBde vardır.

25. Bu kıt'a A,F,HBde vardır. وَلَهُ لَا زَالَ مُوَفَّقاً A. ولہ ایضاً F.
Başlık H de yoktur.

26. Bu kıt'a A,F,HBde vardır. ایضاً Başlık yalnız F de vardır.

2b Beni:- A.

27. Bu kıt'a A,F,HBde vardır. وَلَهُ سَلَّمَهُ اللّٰهُ A. ایضاً F.
Başlık H de yoktur.

28. Bu kıt'a A,FBde vardır. وَلَهُ أَحْسَنَ اللّٰهُ اِلَيْهِ A. ایضاً F.

29. Bu kıt'a A,F,HBde vardır. وَلَهُ طَالَ بَقَاؤُهُ A. ولہ ایضاً F.
Başlık H de yoktur. Bu kıt'a F de 4. ve 5. kıt'a arasında mükerre-ren yazılmıştır. Başlığı şudur: ولہ ایضاً 1b Bu gün:- A,F.

30. Bu kıt'a A,F de vardır. وَلَهُ طَوَّلَ اللّٰهُ عُمْرَهُ A. ولہ ایضاً F.

1a Düş:tuş F.

31. Bu kıt'a A,F de vardır. وَلَهُ لَا زَالَ كَهْفاً لِلْعِبَادِ A. ولہ ایضاً F.

3a Bi-ẕikr:ẕikr A.

32. Bu kıt'a A,F de vardır. وله فتح الله كربته A. وله ايضاً F.

33. Bu kıt'a A,F de vardır. وله ايده الله A. وله ايضاً F.

A da 2. beytin a ve b mısrâları değişik olarak yer almaktadır.

34. Bu kıt'a A,F de vardır. وله احكم الله امره A. وله ايضاً F.

35. Bu kıt'a A ve F de vardır. وله مد الله ظله A. ايضاً F.

2b Kim:- A.

36. Bu kıt'a A ve F de vardır. وله قدس سره A. ايضاً F.

37. Bu kıt'a A,F de vardır. ايضاً Başlık yalnız F de vardır.

38. Bu kıt'a A,F de vardır. وله عز نصره A. ايضاً F.

2b Gayrısın:ġayrı sen F.

39. Bu kıt'a A,F de vardır. وله نور الله فؤاده A. ايضاً F.

1b Āb u:āb-ı F.

M Ü F R E D L E R :

1. Bu müfred yalnız F de vardır.

2. Bu müfred yalınz R de vardır.

3. Bu müfred yalnız R de vardır. 1b MURĀDĪ(ye):MURĀDĪ

4. Bu müfred yalnız R de vardır.

5. Bu müfred yalnız R de vardır.

6. Bu müfred yalnız R de vardır.

7. Bu müfred yalnız R de vardır.

8. Bu müfred yalnız R de vardır.

9. Bu müfred yalnız R de vardır.

10. Bu müfred A,F,AEBde vardır. من درر غرر انشائه وازهر زهر ابيانه A. وله ايضاً مفردات F. Başlık AE de yoktur. 1a ʿĀşıḳ olan:ʿışk olanar AE.

11. Bu müfred A,F,AEBde vardır. وله زاد الله فضائله A. وله ايضاً F. Başlık AE de yoktur. 1b Ḳılursın:- A.

12. Bu müfred A,F,AEBde vardır. وله عمره الله A. وله ايضاً F.

1a Bahādur:bahārdan A. 1b Eyleyeler:eyleseler A.

13. Bu müfred A,F,AE,Bde vardır. وله دامت مقدرته A. وله ايضا F. Başlık AE de yoktur. 1a Kadr-i ṭāḳat:nedür ṭāᶜat AE. / naᶜmāsını:yağmasını A.

14. Bu müfred A,F,AE,Bde vardır. وله ادام الله دولته A. وله ايضا F. Başlık AE de yoktur. 1a Tāban:nā'il AE. 1b Verāsın:varsın AE.

15. Bu müfred A,F,AE,Bde vardır. وله اعزه الله A. وله ايضا F. Başlık AE de yoktur.

16. Bu müfred A,F,AE,Bde vardır. وله متع الله بانوار معدلته A. وله ايضا F. Başlık AE de yoktur.

17. Bu müfred A,F,AE,Bde vardır. وله زاد الله مهابته A. وله ايضا F. Başlık AE de yoktur.

18. Bu müfred A,F,AE,Bde vardır. وله نال مناه A. وله ايضا F. Başlık AE de yoktur.

19. Bu müfred A,F,AE,Bde vardır. وله خلد الله دولته Başlık yalnız A da vardır.

20. Bu müfred A,F,AE,Bde vardır. وله لا زال معينا للاسلام A. وله F. Başlık AE de yoktur.

21. Bu müfred A,F,AE,Bde yoktur. وله طيب الله انفاسه A. وله F. Başlık AE de yoktur.

22. Bu müfred A,F,AE,H,Bde vardır. وله شرح الله صدره A. وله F. Başlık A ve F de vardır.

23. Bu müfred A,F,Bde vardır. وله زيدت دولته A. وله F. 1a ᶜAynüm bir: gaybüm her F.

24. Bu müfred A,F,AE,Bde vardır. وله بشر الله مراده A. وله F. Başlık AE de yoktur. 1a Çūn:içün AE.

25. Bu müfred A,F,Bde vardır. وله زاد الله شوكته A. وله F. 1a Gaybüm:ᶜaynüm A.

26. Bu müfred A,F,AE,H,Bde vardır. وله ابد الله سلطنته A. وله F. Başlık A,F de vardır. 1b Olunmadın Olunmadı AE,H,B.

27. Bu müfred A,F de vardır. وله زاد الله فتوحه A. وله F.

28. Bu müfred A,F,AE,H,Bde vardır. وله لا زال مكرما ومعززا Başlık yalnız

A da vardır. 1a Olıgör:olıñuz AE.

29. Bu müfred A,F de vardır. وله رام ملاذا للانام A. ول F.

30. Bu müfred A,F de vardır. وله ابد الله دولته A. ول F.

31. Bu müfred A,F,AE,HBde vardır. وله انار الله برهانه A. ول F.

Başlık A,F de vardır. 1b Ehlidür fikr:ehli efker H,ehli fikr B./ol:anuñ B.

32. Bu müfred A,F,AE,HBde vardır. وله نصره الله على اعدائه A. ول F.

Başlık A,F de vardır. 1b Leẕā'iẕden:leẕāẕından AE. 1a kitâb-ı:ḫiṭâb-ı B.

33. Bu müfred A,F,AE,Bde vardır. وله بسط الله نور معدلته A. ول F.

Başlık AE de vardır. 1b Gel:kāmil AE./naẓar:me'âl B.

34. Bu müfred A,F de vardır. وله ادام الله ايامه A. ول F.

1a Ger:baḥr F.

35. Bu müfred A,F de vardır. وله ابقى الله محبته A. ول F.

36. Bu müfred A,F de vardır. وله ادام الله اقباله A. ول F.

37. Bu müfred A,F de vardır. وله دام له النصر والظفر A. ول F.

38. Bu müfred M,RLde yoktur. وله دامت عزته A. ول F.

Başlık A,F de vardır. 1a Gör bu dünya-yı: bak bu dünyayı AE,B.

39. Bu müfred M,RLde yoktur. وله دام نصره A. ول F.

Başlık A,F de vardır. 1b Tabı:nābı AE.

40. Bu müfred A,F,AEBde vardır. وله اعز الله انصاره A. ول F.

Başlık AE de yoktur. 1a İradetdür:aradandur AE.

41. Bu müfred A,F de vardır. وله نال مراده A. ول F.

42. Bu müfred yalnız R de vardır.

43. Bu müfred yalnız R de vardır. 1b (U):-

44. Bu müfred yalnız AEBde vardır. 1b Olan(lar):olan

45. Bu müfred yalnız AEBde vardır.

46. Bu müfred yalnız AEBde vardır.

47. Bu müfred yalnız AEBde vardır. 1a Kitāb(uñ):kitāb

T. C.
Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi

1611

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ FEN - EDEBİYÂT FAKÜLTESİ
TÜRK DİLİ ve EDEBİYÂTI BÖLÜMÜ

2. cilt

TEZ YÖNETİCİSİ PROF. DR. HÜSEYİN AYAN

SULTÂN ÜÇÜNCÜ MURÂD (Murâdî)

Hayâtı. Edebi Kişiliği. Eserleri VE Divânının Tenkidli Metni

DOKTORA TEZİ

AHMET KIRKKILIÇ

ERZURUM - 1985

T. C.
Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi

*21

İ Ç İ N D E K İ L E R

BİBLİYOGRAFYA . . . . VII-XI

B İ R İ N C İ K I S I M

ÖNSÖZ . . . . XII-XVIII

B İ R İ N C İ B Ö L Ü M :

XVI. ASRIN İÇTİMÂÎ,MEDENÎ ve KÜLTÜR HAYÂTINA TOPLU BİR BAKIŞ ve SULTÂN ÜÇÜNCÜ MURÂD DEVRİ'ndeki BÂZI KÜLTÜR FAÂLİYETLERİ (1574-1595) 1-2

A.Sultân Üçüncü Murâd'ın,Vezîrlerinin v.d.nin Yaptırdığı Hayır Eserleri 3-5

B.Sultân Üçüncü Murâd Devri Ricâli 6-8

1.Sadrâzamlar 6-7

2.Vezîrler 7-8

3.Şeyhülislâmlar 8

C.Sultân Üçüncü Murâd Devri Kültür Faâliyetleri 9-17

1.Hattâtlar 9-10

2.Sultân Üçüncü Murâd Devrindeki Yazarlar ve Eserleri 11-17

Dînî,İlmî ve Edebî Eserler 11-12

Bâzı Osmânlı Târîhleri 12-14

Seyâhât-nâmelerle,Coğrafyaya Dâir Eserler . . . 14-15

Terceme-i Hâle Dâir Eserler 15

Riyâziyeye Dâir Eserler 15

Tıbbî Eserler 15

Şiir ve Edebî Hareketler 15-17

Şuarâ Tezkireleri 17

İ K İ N C İ B Ö L Ü M :

ŞÂİR OSMÂNLI SULTÂNLARI 18-182

A.Sultân Üçüncü Murâd'a Kadar Şâir Osmânlı Hükümdârları 18-117

1.Osmân Gazî 18-19

2.Orhan Gazî 20-21

3.Birinci Murâd 22-24

4.Yıldırım Bâyezîd 25-27

5.Emîr Süleymân 28-29
6.Çelebi Mehmed 30-32
7.İkinci Murâd-MURÂDÎ 32
8.Fâtih Sultân Mehmed-AVNÎ 33-52
9.İkinci Bâyezîd-ADLÎ 53-67
10.Yavuz Sultân Selîm-SELÎMÎ 68-85
11.Kanûnî Sultân Süleymân-MUHİBBÎ 86-107
12.İkinci Selîm-SELÎMÎ 108-117
B.Murâdî Mahlaslı Şâir Osmânlı Hükümdârları 118-135
1.İkinci Murâd-MURÂDÎ 118-125
2.Üçüncü Murâd-MURÂDÎ 125
3.Dördüncü Murâd-MURÂDÎ 126-135
C.Sultân Üçüncü Murâd'a Kadar Şâir Osmânlı Şehzâdeleri 136-182
1.Şehzâde Mustafâ(Fâtih'in oğlu) 136-137
2.Şehzâde Cem 138-159
3.Şehzâde Korkud-HARÎMÎ 160-166
4.Şehzâde Mehmed 167-168
5.Şehzâde Mustafâ-MUHLİSÎ(Kanûnî'nin oğlu) . . . 169-172
6.Şehzâde Cihângîr-ZAÎFÎ 173-175
7.Şehzâde Bâyezîd-ŞÂHÎ 176-182

Ü Ç Ü N C Ü B Ö L Ü M :
SULTÂN ÜÇÜNCÜ MURÂD-MURÂDÎ(Hayâtı,Edebî Şahsiyeti,Dîvânı'nın İncelenmesi ve Eserleri) 183-373
A.Sultân Üçüncü Murâd'ın Hayâtı. 184-204
B.Sultân Üçüncü Murâd'ın Hattâtlığı. 204-205
C.1.Sultân Üçüncü Murâd'ın Edebî Şahsiyeti ve Dîvânı'nın İncelenmesi 206-219
2.Murâdî Dîvânı'nda Âhenk(Alliteratione-Assonance) . 220-221
3.Murâdî Dîvânı'nda Vezin 222-228
4.Murâdî Dîvânı'nda Kafiye 229-230
5.Murâdî'nin Tasavvuf Anlayışı 231-267
Murâdî'nin Cenâb-ı Hakk'ı Mütâlaası 231-233
Murâdî Dîvânı'nda Cenâb-ı Hak için Kullanılan İsim, Sıfat ve Hitâblar 223-234
Kâinâtın Yaratılışı 235-236
Yaratılış 235
Kün Feyekûn 235
Tecellî 236
Elest Meclisi 236

İlm ve Hikmet 236-237
İhsân ve İnâyet 237
İstinâd ve İlticâ 238
Maddî ve Mânevî Lezzet ve Nîmetlerden Uzaklaşma İsteği 238-239
Duâ ve Tevbe 239-240
Tevekkül 240
Zikr ve Şükr 240-241
İslâmın Şartları 241-242
Namâz 241
Secde 242-242
Oruç 242
Hac 242
Şehâdet 242
Kelime-i Şehâdet 242
İmân'ın Şartları 242-244
Kazâ ve Kader 243
Kıyâmet 243
Sevâb 243
Cezâ 243
Hatâ 244
Ölüm 244
Beka 244
Cenâb-ı Hakk'a Yakınlaşma Yolu 244-249
Şerîat 244
Tekke-Medrese,Rind-Zâhid Çatışması . . 245-246
Akıl ve Gönül 245-246
Tarîkat 246
Mürşid 246
Uzlet 246
Tasavvuf 246
Eserden Müessire Varış 246-247
Tayy-ı Zamân,Tayy-ı Mekân 247
Hakikat 247
Mârifet 247
Fenâfi'llah 248
Vuslat 248
Vahdet 248-249
Nefisten Kurtulma İsteği 249
Vahdet-Kesret 249

Cemâl 249-250
Hayrânlık 250
Cezbe 250
Kerâmet 250
Sır ve Perde 250-251
Sadâ ve Hitâb 251-252
Hâllerin İçiçeliği 252
Harfler. 252-254
Kanâat 254
Doğruluk 254
Tevâzû 254-255
Hoşgörü 255
Sabır ve Cefâ 255-256
Hazret-i Peygamber ve Cebrâil 255-256
Rûh 256
İnsân 256
Cihân 256-257
İstek 257-258
İlticâ 258
Murâdî'de Aşk 258-260
Murâdî'nin Şiirlerinde Övünme 260-267
Aşk'ı ile 260-261
Söz'ü ile 261-264
Mantık'ı ile 264
Kudret'i ile 264
Nefes'i ile 264
Duâ'sı ile 264
İnâyet'i ile 264-265
Murâdî'nin Nasîhatleri 265-267
6.Murâdî Dîvânı'nda Geçen Diğer Mevzûlar . . 268-269
Sosyal Hayât 268
Mûsikî 268
Astronomi 269
Rakîb 269
Yönler 269
Gruplar 269
7.Murâdî Dîvânı'nda Geçen Maddî ve Mânevî İsimler(Anâsır-ı
Erbaa,Yön,Ağaç,Su,Dağ,Âlet,Deniz,Kara,Mücevher,Nehir,
Güneş,Ay,Gezegen,Yıldız,Dünyâ,Âlem,Gök,Yer,Mânevî Gök,

Cennet,Cehennem,Gök Mâkamları,Cennet-Cehennem Arası, Zamânla İlgili İsimler,İlâhî İlm-Kitâb,İbâdet,Yer İsimleri,Melekler,Peygamberler,Diğer Mânevî Şahıslar,Şeytân, Halîfeler,Cin,Nûrânî Varlıklar,İnsân Zümreleri,Peygamberliğe âit İsimler,İnanmış İnsânlar,İnkârcı ve Günâh-kârlar, Velî İsmi,Şâir İsmi,Kitâb İsmi,Mutolojik Şahsiyetler,Mitolojik Âşıklar) 270-272

8.Murâdî Dîvânı'ndaki Edebî San'atlar . . 273-349

Mazmûnlar 274-275

Teşbîh 276-279

İstiâre. 280-281

Mecâz-ı Mürsel 282-284

Tezâd 285-288

Tevriye 2289-291

Tecâhül-i Ârif 292

Mezheb-i Kelâm 293

Teşhîs 294-295

İntak 296

Hüsn-i Tâlîl 297-301

Mübâlağa 302

Nidâ 303

Rücû 304

Tecrîd 305

Tekrîr 306

Tedrîc 307

İstifhâm 308-309

Telmîh 310-314

İktibâs 315-317

Tenâsüb 318-329

Îhâm-ı Tenâsüb 330

Îhâm-ı Tezâd 331

Teşâbüh-i Etrâf 332

Cem' 333

Leff ü Neşr-i Müretteb 334

Leff ü Neşr-i Müşevveş 335

Berâat-i İstihlâl(Hüsn-i İbtidâ) 336

Sihr-i Halâl 337-338

Cinâs 339

İştikak 340-342

İcâz 344
İrsâl-i Mesel 345-347
Deyim 348-349
9.Murâdî Dîvânı'ndaki Arkaik Kelimeler ve Ekler . . 350-355
10.Sultân Üçüncü Murâd'ın Dîvân'da Olmayam Bâzı Şiirleri 356-358
11.Sultân Üçüncü Murâd'ın Şiirlerinde İzleri Görülen Şâirler ve Murâdî'nin Te'sîr Sâhası. 359-367
D.Sultân Üçüncü Murâd'ın Eserleri 368-373
1.Dîvân 369-372
2.Fütûhâtü's-Sıyâm 372
3.Esrâr-nâme 373

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM:
METNİN KURULUŞUNDA KARŞILAŞTIRILAN YAZMALAR 374-379

KISALTMALAR 380

SONUÇ 381-390

İNDEKS 391-420

İKİNCİ KISIM
TRANSKRİPSİYON İŞÂRETLERİ I
MURÂDÎ DÎVÂNI'nın TENKİDLİ METNİ 1-685
1.Gazeller 1-512
2.Muhammes 513
3.Mesnevîler 514-523
4.Nazımlar 524-531
5.Müfredler 532-538
NOTLAR 539-685

BİBLİYOGRAFYA

1. Ahdî Ahmed Çelebi(Ahdî-i Acemî),Gülşen-i Şuarâ,Millet Kütüphânesi,Alî Emîri Kitaplığı,No.774.
2. Ahmed Dede(Derviş,Müneccimbaşı),Sahâifü'l-Ahbâr fî Vakâyiü'l-Âsâr:Câmiü'd-düvel(Arapça aslından Türkçeleştiren:Erünsal İsmâil),Tercüman 1001 Temel Eser,Kervân Kitapçılık A.Ş.,2 c.
3. Ahmed Râsim,Osmânlı Târîhi (Hazırlayan:Parmaksızoğlu İsmet),Millî Eğitim Basımevi,İstanbul-1968
4. Ak Coşkun,Muhibbî Dîvânı,3c.,Atatürk Üniversitesi,İslâmî İlimler Fakültesi,Doktora Tezi,1979,1594s.
5. Ak Coşkun,Rûhî-i Bağdâdî,Hayâtı,Edebî Kişiliği ve Dîvânı,Doçentlik Tezi, 1982.
6. Âlî(Mustafâ Âlî,Gelibolulu,Müverrih),Künhü'l-Ahbâr(İsen Mustafâ,Künhü'l-Ahbâr'ın Tezkire Kısmı,İnceleme-Metin,Atatürk Üniversitesi,Edebiyât Fakültesi,Türk Dili ve Edebiyâtı Bölümü,Erzurum-1979),İstanbul Üniversitesi Kütüphânesi,TY.5959.
7. Âlî,Menâkıb-ı Hünerverân,Matbaa-i Âmire,İstanbul-1926; Menâkıb-ı Hünerverân,Hazırlayan:Müjgan Cumbur,Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları,Başbakanlık Basımevi,Ankara-1982.
8. Alî Emîrî,Cevâhirü'l-Mülûk,1.Cüz,Mukaddeme,Asr Matbaası,İstanbul-1319.
9. Alî Nûreddîn,Kelâmü'l-Mülûk Mülûkü'l-Kelâm,Âlem Matbaası,İstanbul-1311.
10. Âsım(Seyrek-zâde Mehmed Âsım),Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'âr,İstanbul Üniversitesi Kütüphânesi,TY.1711.
11. Âşık Çelebi(Pîr Mehmed),Meşâirü'ş-Şuarâ,İstanbul Üniversitesi Kütüphânesi,TY.171,2406
12. Atâyî,Nev'î-zâde,Hadâiku'l-Hakâik fî Tekmîleti'ş-Şakâik,İstanbul,1268.
13. Atâ(Ahmed Atâ,Tayyâr-zâde),Târîh-i Atâ,c.IV,İstanbul-1293.
14. Ateş Ahmed,Metin Tenkidi Hakkında,Türkiyât Mecmûası,c.VII-VIII,cüz I,s. 253-267,İstanbul Üniversitesi Türkiyât Enstitüsü,1942.
15. Atsız Nihâl,Mustafâ,TA,c.XXIV,s.491 v.d.
16. Ayan Hüseyin,Cevrî,Hayâtı-Edebî Kişiliği-Eserleri ve Divanının Tenkidli Metni,Atatürk Üniversitesi Basımevi,Erzurum-1981.
17. Ayan Hüseyin,Nesîmî,Edebî Kişiliği-Şiirleri ve Türkçe Dîvânı'nın Metni, 2c.,Doktora Tezi,Erzurum-1970.

18. Babinger Franz,Osmanlı Tarih Yazarları ve Eserleri(Üçok Coşkun),Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları,Türk Târih Kurumu Basımevi,Ankara-1982.
19. Baltacı Câhit,XV.XVI.yüzyıl Osmânlı Medreseleri,İstanbul-1976.
20. Banarlı Nihad Sâmi,Fâtih'in Zafer Sırları,İstanbul Enstitüsü Mecmûası,c.V İstanbul-1959.
21. Banarlı Nihad Sâmi,Metinlerle Türk ve Batı Edebiyâtı II,Remzi Kitâbevi, İstanbul-1966.
22. Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,2c.,Millî Eğitim Basımevi,İstanbul 1971-1978.
23. Baysun M.Câvid,Cem,İA,c.III,s.69-80,Millî Eğitim Basımevi,İstanbul.
24. Belîğ İsmâil(Es-Seyyid İsmâil Belîğ Efendi,Burusavî),Güldeste-i Riyâz-ı İrfân ve Vefiyyât-ı Dâniş-verân-ı Nâdirân,Hudâvendigâr Matbaası,Bursa-1287.
25. Beyânî,Tezkire,Millet Kütüphânesi,Alî Emîrî Kitaplığı,No:757.
26. Beyatlı Yahyâ Kemâl,Azîz İstanbul,İstanbul-1964.
27. Bilgegil M.Kaya,Edebiyât Bilgi ve Teorileri,1 Belâgat,Sevinç Matbaası,Ankara-1980.
28. Blochet E.,Cataloque des Manuscrits,Turc,Tome II,P.137,115,Bibliotheque National,No:274,1030,Paris-1933.
29. Çağatay Neş'et,Netâyicü'l-Vukûât,Kurumları ve Örgütleriyle Osmânlı Târîhi,Mustafâ Nûrî Paşa,Sâdeleştiren,notlar ve açıklamaları ekleyen:Çağatay Neş'et,c.III-IV,Türk Tarih Kurumu Basımevi,Ankara-1980.
30. Çavuşoğlu Mehmed,Necâtî Bey Dîvânı,Tercüman 1001 Temel Eser,Kervan Kitapçılık,İstanbul.
31. Danışman Zuhûrî-Gök S.,Osmânlı Pâdişâhları Serisi,Kardeş Matbaası,İstanbul-1971,
32. Danişmend İsmâil Hâmi,Osmanlı Tarihi Kronolojisi,c.IV,İstanbul 1947-1955.
33. Erdoğan Cengiz Halil,Dîvan Şiiri Antolojisi,Turhan Kitâbevi,Ankara-1982.
34. Ergin Muharrem,Osmanlıca Dersleri,Osman Yalçın Matbaası,İstanbul-1962.
35. Ergün Sâdeddin Nüzhet,Bâki Dîvânı,Bozkurt Matbaası,İstanbul-1935.
36. Ergün Sâdeddin Nüzhet,Muhtasar Türk Edebiyâtı Târîhi,İstanbul-1931.
37. Ergün Sâdeddin Nüzhet,Türk Şairleri,c.I,Bozkurt Matbaası,İstanbul 1936-37; c.II,Sühûlet Basımevi,Sünbüllü Acun Basımevi,Bozkurt Basımevi,1938-39; c.III,Bozkurt Basımevi,İstanbul 1939-40.
38. Faik Reşad,Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye,Zarâfet Matbaası,İstanbul-1327 Rûmî.
39. Fâizî Kafzâde Seyyid Abdülhay,Zübdetü'l-Eş'âr,Ankara Üniversitesi Kütüphanesi,No:2472.
40. Fatîn Davud,Hâtimetü'l-Eş'âr,İstihkâm Alayları Litoğrafya Dest-gâhı-1271.

41. Fuzûlî,Külliyât-ı Dîvân-ı Fuzûlî,Ahter Matbaası,İstanbul-1308.

42. Gibb E.J.W.,A History of Ottoman Poetry,c.III,London-1904.

43. Gökbilgin M.Tayyib,Korkud,İA,c.VI,s,855-860,Millî Eğitim Basımevi,İstanbul-1977;Kanûnî,İA,c.VI,s.99-155.

44. Halim Giray,Gülbün-i Hânân,Matbaa-i Âmire,İstanbul-1287.

45. Hammer Purgstall J.von,Geschichte der Osmanischen Dicht kunst bis auf unsere Zeit,4c.,Peşte 1836-38.

46. Hasan b.Mahmûd el-Bayatî,Câm-ı Cem-âyîn,Kader Matbaası,İstanbul-1231.

47. Hasan Çelebi Kınalı-zâde,Tezkiretü'ş-Şuarâ(Eleştirmeli Baskıya Hazırlayan: Kutluk İbrâhim),Türk Dil Kurumu,Ankara-1978.

48. Hıfzı Tevfîk,Hammâmî-zâde İhsân-Hasan Âlî,Türk Edebiyâtı Nümûneleri,Millî Matbaa,İstanbul-1926.

49. İbrâhîm Hakkı,Zübde-i Târîh-i Osmânî,İstanbul-1309.

50. İbrâhîm Nefes-zâde,Gül-zâr-ı Savâb(Tashîh ve Tertîb Eden:Kilisli Muallim Rıfat),Güzel Sanatlar Akademisi Neşriyâtından,İstanbul-1938.

51. İnalcık Halîl,İkinci Murâd,İA,c.VIII,s.598-615,Millî Eğitim Basımevi,İstanbul-1970; İkinci Mehmed,İA,c.VIII,s.536-535,Millî Eğitim Basımevi,İstanbul-1977.

52. İpekten Haluk,Eski Türk Edebiyâtı,Edebî Bilgiler,1.Kısım:Nazım Şekilleri, Edebiyat Fakültesi,Türk Dili ve Edebiyâtı Bölümü Ders Notları,Erzurum-1982.

53. İpekten Haluk,Fuzûlî,Hayâtı-Edebî Kişiliği-Eserleri ve Bâzı Şiirlerinin Açıklamaları,Atatürk Üniversitesi,Fen-Edebiyât Fakültesi Ders Notları, Erzurum-1983.

54. İstanbul Kütüphâneleri Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu,XII-XVI.Asır,c.I, Millî Eğitim Basımevi,İstanbul-1947.

55. Kabaklı Ahmed,Türk Edebiyâtı,c.II,Otağ Matbaası,İstanbul-1973.

56. Karatay Fehmî Edhem,Topkapı Sarâyı Müzesi Kütüphânesi Türkçe Yazmalar Kataloğu,c.II:filoloji,edebiyât,mecmûalar,Topkapı Sarâyı Müzesi Yayını, İstanbul-1961.

57. Kâtib Çelebi,Keşfü'z-Zünûn,Millî Eğitim Basımevi,İstanbul-1971,2c.

58. Kocatürk Vasfî Mâhir,Osmanlı Padişahları,Ayyıldız Matbaası,Ankara-1962.

59. Koçu Reşat Ekrem,Osmanlı Tarihinin Panoraması,Yeni Matbaa,İstanbul-1964.

60. Köprülü Fuâd,Osmanlı Devleti'nin Kuruluşu,Türk Tarih Kurumu Basımevi,Ankara-1959.

61. Köprülü Fuad,Türk Edebiyâtı Târîhi,Ötüken Matbaası,İstanbul,1981.

62. Kütükoğlu Bekir,Üçüncü Murad,İA,Millî Eğitim Basımevi,İstanbul-1970,c.VIII, s.615-625.

63. Latîfî(Hâtib-zâde Abdullatîf),Tezkire-i Latîfî,İstanbul-1914.

64. Levend Agâh Sırrı,Gazavât-nâmeler ve Mihaloğlu Ali Bey'in Gazavat-nâmesi, Türk Tarih Kurumu Basımevi,Ankara-1956.
65. Levend Agâh Sırrı,Türk Edebiyâtı Tarihi,Türk Tarih Kurumu Basımevi,Ankara-1973,c.I.
66. Mehmed Celâl,Osmânlı Edebiyâtı Nümûneleri,Matbaa-i Safâ ve Enver,İstanbul-1312.
67. Mehmed Hemdemî Solak-zâde,Solak-zâde Târîhi,Mahmûd Bey Matbaası,İstanbul-1297.
68. Mehmed Mazhar Fevzî,Haber-i Sahîh,Şark Matbaası,İstanbul,1291.c
69. Mehmed Nûrî Şemsüddin el-Nakşibendî,el-hâc,Tâm Miftâhü'l-Kulûb,Salâh Bilici Kitâbevi,İstanbul-1969.
70. Mehmed Tâhir(Bursalı),Osmânlı Müellifleri,İstanbul-1972,c.II.
71. Millî Kütüphâne,MFA(D),332-336,Ankara.
72. Mustafâ Nûrî Paşa,Netâyicü'l-Vukûât,Matbaai Âmire,İstanbul-1294,c.I.
73. Münîrî,Dîvân-ı Münîrî,İstanbul Üniversitesi Kitaplığı,T.5580.
74. Müstakîm-zâde Süleymân Sâdeddîn,Tuhfe-i Hattâtîn,Türk Târîh Encümeni Külliyâtı,Devlet Matbaası,İstanbul-1928.
75. Naîmâ Mustafâ,Naîmâ Târîhi(Çeviren:Danışman Zuhûrî),Bahar Matbaası,İstanbul-1967,c.I-II.
76. Nedîm,Nedîm Dîvânı,Alî Bey Matbaası,İstanbul-1291;İkdâm Matbaası,İstanbul-1340-1338.
77. Nev'î,Dîvân-ı Nev'î,Süleymâniye Kütüphânesi,Lala İsmâîl Efendi Kitaplığı, No.447.
78. Nişâncı Mehmed Ramazân-zâde,Nişâncı Târîhi,İstanbul-1279;İstanbul-1290.
79. Olgun Tâhir(Tâhirü'l-Mevlevî),Edebiyât Lügati(Neşre Hazırlayan:Kürkçüoğlu Kemâl Edip),Enderûn Kitâbevi,İstanbul-1973.
80. Olgun Tâhir,Şâir Nev'î ve Sûriyye Kasîdesi,Aydınlık Basımevi,İstanbul-1937.
81. Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Tarihi,Ötüken Yayınevi,İstanbul-1977,c.I-V.
82. Öztuna Yılmaz,İkinci Murâd,TA,Millî Eğitim Basımevi,Ankara-1976,c.XXIV,s.421-424; Üçüncü Murâd,TA,Millî Eğitim Basımevi,Ankara-1976,c.XXIV,s.424-425; Birinci Selîm,TA,Millî Eğitim Basımevi,Ankara-1980,c.XXVIII,s.339-356; İkinci Selîm,TA,Millî Eğitim Basımevi,Ankara-1980 ,c.XXVIII,s.358-383; Süleyman(Kanûnî),TA,Millî Eğitim Basımevi,Ankara-1981,c.XXX,s.34-78.
83. Peçevî İbrâhîm,Peçevî Târîhi(Hazırlayan:Baykal Bekir Sıtkı),Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları,Başbakanlık Basımevi,Ankara-1982
84. Rızâ(Es-Seyyid Rızâ),Tezkire-i Rızâ,İkdâm Matbaası,İstanbul-1316.
85. Riyâzî Mehmed,Riyâzü'ş-Şuarâ,Eski Eserler Kütüphânesi,No:1275,Ankara.
86. Rûhî,Rûhî-i Bağdâdî Dîvânı,Millet Kütüphânesi,Râşid Efendi Kitaplığı,No: 758.

87. Sarıca Özdemir-Ünlü Mâhir-Özcan Ömer,Türk Dili ve Edebiyâtı III,İnkilâp ve Aka Kitâbevi,İstanbul-1974.
88. Sehî,Tezkire-i Sehî(Heşt Bihişt),Matbaa-i Âmidî,İstanbul-1325;(Bugünkü Türkçeyle:İsen Mustafâ),Tercüman 1001 Temel Eser,Kervan Kitapçılık,İstanbul-1980.
89. Selener Necdet,Darhâne Çorbasından Tarhana Çorbasına,Dünden Bugüne Ramazan Gelenekleri,Milliyet Ramazan Sahîfesi,Temmuz-1983.
90. Subaşı Husrev,Hattât Pâdişâhlar,Tercüman Ramazan Sahîfesi,15.7.1981.
91. Süleymân Çelebi,Hikâye-i Mevlidü'n-Nebî(SAV),Matbaa-i Osmâniye,İstanbul-1311
92. Süreyyâ Mehmed,Sicill-i Osmânî,İstanbul-1308,c.I.
93. Şahâbeddîn Süleymân-Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye,Sancakyan Matbaası,İstanbul-1328.
94. Şapolyo Enver Behnan-Osmânlı Sultânları Târîhi,Râfet Zaimler Yayınevi,İstanbul-1961.
95. Şardağ Rüştü,Şâir Sultânlar,Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları,Tisa Matbaası,Ankara-1982.
96. Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,İstanbul 1306-1316,6c.
97. Tansel Fevziye Abdullah,Türk-İslâm Edebiyâtı,Türkçe Dînî Metinler,Ankara Üniversitesi Basımevi-1971.
98. Timurtaş Faruk Kadri,Mevlid(Süleman Çelebi,Vesîletü'n-Necât),Kültür Bakanlığı Yayınları,Başbakanlık Basımevi,Ankara-1979.
99. Timurtaş Faruk Kadri,Yûnus Emre Dîvânı,Kültür Bakanlığı Yayınları,1000 Temel Eser Serisi,Ankara,1980.
100. Turan Osman,Türk Cihân Hâkimiyeti Mefkûresi Târîhi,İstanbul Matbaası,İstanbul-1969,c.II.
101. Turan Şerâfeddin,İkinci Selîm,İA,c.X,s.434-441.
102. Utkulu Cengiz,Murâdî Mahlaslı Şâirler,Dil Târih Coğrafya Fakültesi,Mezûniyet Tezi,Ankara-1972.
103. Uzunçarşılı İsmâil Hakkı,Osmânlı Târîhi,Türk Tarih Kurumu Basımevi,Ankara-1973.
104. Uzunçarşılı İsmâil Hakkı,İkinci Bâyezîd,İA,Millî Eğitim Basımevi,İstanbul-1971,c.II,s.392-398.
105. Ünsel(Kürkçüoğlu)Kemâl Edîb,Fâtih'in Şiirleri,Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara-1946.

BİRİNCİ KISIM

Ö N S Ö Z

Târîh boyunca Türkler'in değişik coğrafyalarda çeşitli medeniyetler kurduğu, birçok devleti harîtadan sildiği dikkate alınırsa, milletimizi, yalnız muhârebe kudretiyle, emsâlsiz olarak değerlendirmek mümkündür. Ancak, hayâtının büyük bir kısmını savaş meydânlarında geçiren Türkler, harp yapmadığı zamânda da hassâs ve ince rûhlarını ifâde etmekte hayli başarılı olmuştur.

Kahramânlıkta, muhârebe meydânlarında milletine örnek olan Türk devlet reisleri ise hassâsiyet ve inceliği ifâdede de milletinin rehberi olmuştur. Bu husûs, en mükemmel şekilde Osmânlı sultânlarında bârizleşmiştir. Osmânlı Sultânlarının hemen hepsi, saltanat meşgûliyetlerinin çokluğuna rağmen, milletimizin bu kadar çok olan edîbleri arasında, yine de en süslü ve parlak şiirleri söylemede ön sıralarda yer almıştır.

Alî Emîrî Bey, Osmânlı Sultânlarını bu yönleriyle gayet güzel bir şekilde değerlendirmiştir.

"Şuarâ-yı meşhûremizin cümlesi selâtîn-i müşârün ileyhimin peyrevlikleriyle kesb-i iştihâr-ı belâgat eylemişlerdir.

"Bülegâ-yı Osmâniyenin bu mertebe tekessürü pâdişâhlarımızın hem belâgat-güster-i bî-akrân ve hem niâm-perver-i kadrdân olmalarıyla husûl bulmışdur[1]."

"Selâtîn-i celîle-i Osmâniyenin her biri bir edîb-i âlî-kadr olmağla berâber ulemâ ve fuzelâ ve üdebâyı himâye-i şâhânelerine olarak bi'z-zât teşvîkât-ı mükemmele icrâ eylemeleri hasebiyle lisân-ı edebîmiz bu günki gördüğümüz derecâta vâsıl olmuşdur[2]."

"Sezâ-vâr mefharatdır ki bu kadar üdebâ-yı millet ve uzemâ-yı ümmet arasında yine en müzeyyen ve parlak âsâr-ı bedîa ihtirâının bu kadar meşgûliyet-i azîmeleriyle berâber birincilik meziyyetini ihrâz eden selâtîn-i Osmâniyedir[3]."

"Başda Cenâb-ı Osmân Gazî olduğu hâlde meşâhir-i Osmâniyenin hemân kâffesi hârika-i şiir ile mütehallî ve muttasıfdırlar.....Cenâb-ı Kibriyâ bu hâne-dân-ı celîlü'ş-şâna bir selîka-i celîle-i fevka'l-âde ihsân buyurmuşdurki

1 Alî Emîrî, Cevâhirü'l-Mülûk, s.46.
2 a.e., s.39,40.
3 a.e., 46.

efrâd-ı ümemin ezkiyâsında bile görülmemişdir[1]."

Alî Emîrî, Osmânlı Sultânlarının böylesi mükemmel beyitleri "hârika-ı vâsıa-i mâneviyye" sâyesinde söyleyebildikleri inancındadır.

"Ekseri kemâlât-pîrâları müşâhade olunmadıkça bu dekaik-i mu'ciz-kârîyi sahâif-i tevârîhde görmek kabil olamaz[2]."

Bu son sözler, bizim bu mevzûa niçin alâka gösterdiğimizi, âdetâ veciz bir şekilde ifâde etmektedir.

Osmânlı sarâyında şiirle uğraşma an'anevî bir karakter arz etmiştir. İleride görüleceği üzere, asıl mevzûumuz olan Üçüncü Murâd'a kadar bütün Osmânlı pâdişâhları ve birçok şehzâde şiir söylemiştir. Öyle ki sarâydaki hanımlar[3], hattâ

1 Alî Emîrî, Cevâhirü'l-Mülûk, s.25.
2 a.e., s.47.
3 Hurrem Sultân'ın Kanûnî'ye gönderdiği mektûbdaki bir şiiri:

Ey sabâ sultânuma zâr ü perîşân diyesin
Gül yüzüñsüz işi bülbül gibi efgân diyesin

Fürkatüñde sanma derd-i dile dermânum yiter
Bulmadı kimse anuñ derdine dermân diyesin

Tîg-i derdüñle yüregümi delüp dest-i gamuñ
Ney gibi firkat ile hasta vü nâlân diyesin

Bir dahi görmek nasîb ola mı ᶜâlemde seni
Eşşigüñe bârî bir kez yüzümi sürsem ganî

Korkarum unudasuz devletlü sultânum beni
Yalıñız gün gibi seyrânla harâşân eylerin

Vay ne müşkil derd olurmış pâdişâhuñ firkati
Yakdı yandurdı beni bu nâr-ı hicrüñ mihneti

N'ola bu câriyeñi yakmakmış oda ᶜâdeti
Yalıñız gün gibi seyrânla harâşân eylerin[1']

Afîfe Sultân'ın Avcı Sultân Mehmed'in bir şiirine nazîresi:

Beyâzlar giydigince pâdişâhum aya beñzersüñ
Siyâhlar giydigince Kaᶜbe-i ᶜulyâya beñzersüñ

Kızıllar giydigince cevher-i hamrâya benzersüñ
Benüm heybetlü hünkârum hemân deryâya beñzersüñ[2']

Avcı Mehmed'in diğer eşi Gülnûş(Gülnâz)Sultân da şiir söylemiştir[3']

1' Uluçay M.Çağatay, Osmânlı Sultânlarına Aşk Mektupları, s.34-35,39; Banarlı N. Sâmi, Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi, c.I, s.569.
2' Uluçay M.Çağatay, a.eser, s.39; Şapolyo E.Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.269.
3' Şapolyo E.Behnan, a.yer.,

çocuklar[1] dahi bunun güzel nümûnelerini verebilmiştir.

Acaba Türk Sultânları arasında şiir söyleme an'anesi Osmânlılar'la mı başlamıştır?Buna cevâb vermek şimdilik mümkin değildir.Ancak ilk edebî metinlerimiz olan Göktürk Kitâbeleri'nde yer yer nazma yaklaşan bir ifâde görülmektedir.Kül Tigin ve Bilge Kagan Kitâbeleri'nin yazarı Yollug Tigin,bâzen şiir üslûbuna yaklaşmıştır[2].

Hattâ bir Rus bilgini,bu âbidelerin tamâmının manzûm olduğu husûsunda bir deneme yaparak,âbideleri, manzûm şekliyle yayınlamıştır.Fakat Muharrem Ergin,bu görüşü doğru bulmayıp,anılan çalışmayı,ancak eserlerdeki dil ve üslûbun âhengini göstermesi bakımından dikkate değer görmektedir[3].

Bilindiği gibi tigin;perns ve hâkan oğullarına verilen bir ünvândır.Şu hâlde bir prens olan Yollug Tigin'i adı bilinen ilk şâirimiz olarak göstermek mümkündür.Kezâ yine adı bilinen ilk şâirlerimizden biri de Aprınçur Tigin'dir[4].

Osmânlı Sultânları da âdetâ eski bir geleneğe uyarak,millî bir davranış şeklinde şiir söylemiştir,demek mümkündür.

Dünyâ hükümdârlarının çok az bir kısmı şiir ve mûsıkînin içinde olmuştur.Hazret-i Dâvud ve Alî hâriç Bâbiller,Mısır Fir'avûnları,Abbâsîler Fâtımîler,Geldânîler ve batıda Hristiyân krallar arasında Osmânlı hükümdârları ölçüsünde şiirle uğraşan pek yoktur.Ancak Oğuzların Salur Boyundan Kadı Burhâneddîn(1244,1381-1399),Türk kültürünü benimsemiş Türk ve Moğol soylu Ahmed Celâyirî(1382?-1410),**Hüseyin Baykara(1438,1499-1506)**,**Bâbür Şâh(1483,1507-1730)** ile Türk soylu Îrân hükümdârı Şâh İsmâîl-Hatâî(1487?,1510-1524) ve Kırım hanlarından Mengli Girây(848=1444/45,872=1467/68-919=1512/13),Devlet Girây(918=1512,

---

1 Üçüncü Murâd'ın oğlu Şehzâde Mustafâ(ö.1595),daha dokuz yaşında iken "nizâm-ı âlem için" öldürüleceğini bilerek "Hâne-dân-ı celîl-i Osmânîye mahsûs olan fıtrat-ı selîme ve kudret-i bedîanın netâyic-i hâriku'l-âdesi[1'] sebebiyle mükemmel bir beyit îrâd etmesi[2'],bunun güzel nümûnelerindendir.
Nitekim Cevâhirü'l-Mülûk müellifi,bu hâdiseye binâen "Dünyâ yüzünde bulunan kâffe-i ümem ü akvâma şâmil olmak üzere böyle tokuz yaşında vefât iden sıbyân arasında bir şâir-i mahir görülmüş veyâ işitilmiş midir?" demektedir.

2
Bunça bitig bitigme	(Bunca yazılar yazan
(Men) Kül Tigin atısı	Ben Kül Tigin atısı(yeğeni,lalası,hocâsı)
Yollug Tigin bitidim	Ben Yollug Tigin yazdım
Yigirmi kün olurup	Tâm yirmi gün oturup
Bu taşka bu tamga kop	Bu taşa damga koyup
Yollug Tigin bitidim	Ben Yollug Tigin yazdım)

Bu sözler 4+3=7'li hece vezniyle söylenmiş olarak Dîvânü Lügaati't-Türk'teki şiirlerin sesini hâtırlatmaktadır[2'].

3 Ergin Muharrem,Orhun Âbideleri,s.VII.

4 Arat Reşit Rahmeti,Aprınçur Tigin'in Bir Şiiri,Türk Yurdu Mecmûası,sayı:11, s.46-47; a.müell.,Eski Türk Şiiri,s.14-17

1' Alî Emîrî,Cevâhirü'l-Mülûk,s.26.

2' bk.Birinci cilt.

3' Banarlı N.Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târihi,c.I,s.46.

958=1550/51-985=1576/77) ile üç dilde nazm ve nesre kadir,dîvân sâhibi Gazî Girây(961=1554,996/97=1588-1005=1596 + 1005=1596-1016=1607) ve Hâlim Girây (1813-?) v.d. değerli şiirler söylemişlerdir[1].

Oldukça bâkir bir sâha olan şâir Osmânlı Sultânları üzerinde çalışma yapmanın,millî kültürümüze de bir hizmet olacağı düşüncesi,bizi,Osmânlı hükümdârlarından birinin dîvânı üzerinde çalışma yapmaya sevk etmiştir.

Sultân Üçüncü Murâd'ın Esrâr-nâme ve Fütûhâtü's-Sıyâm adlı tasavvuf vâdîsindeki eserlerinin,âlimlerce şerh edilmesi,devrin sultânü'ş-Şuarâsı Bâki'nin ona nazîre yazması gibi sebebler,onun devrinin önde gelen âlim ve şâirleri arasında olduğunu gösterdiğinden,biz de Murâdî Dîvânı'nın tenkîdli bir metnini kurmaya çalıştık.

Dîvânın pek büyük bir bölümünü gazeller(1567 gazel) teşkîl etmektedir. Az mikdârdaki muhammes(1tâne),mesnevî(50 tâne),nazm(36 tâne),kıt'a(1 tâne) ve müfred(47 tâne) dîvânın son kısmında yer almıştır.

Sultân Murâd için Dîvânı'na bakarak râhatlıkla gazel şâiridir,diyebiliriz.Divândaki şiirlerin hemen hepsinde tasavvuf alâmetleri sezilmektedir.Eğlenceye çok düşkün bir şahsın tasavvuf vâdîsinde şiir yazması ilk anda garîb karşılanabilir.Ancak tahta geçtiği ilk yıllarda şer'en harâm olan içki yasağının üzerinde hassâsiyetle duran bu hükümdârın(sonradan yeniçerilerin ayaklanıp,feryâd etmeleri yüzünden bu yasak şiddetle tâkîb edilememiştir) yaratılış îtibâriyle dînî emirleri tatbîk ârzûsula dolu olduğu ortadadır.

Onun zamânında imparatorluk,iktisâdî ve askerî bakımdan en ileri devrini yaşarken,edebiyât târîhçilerimiz de bu sıralarda Dîvân Edebiyâtı'nın en yüksek devirlerinden birini yaşadığında müttefiktirler.Fuzûlî,Zâtî,Hayâlî,Nev'î, Rûhî,Taşlıcalı Yahyâ Bey,Bâki gibi Dîvân Edebiyâtı'nın büyük şâirleri bu asırda yaşamıştır.

"Asırlardan beri büyük Îrân şâirlerini örnek edinme zarûretindeki büyük Türk şâirleri,bu asırdan sonra,örneklerini artık kendi edebiyâtlarında bulacaklardı.XVI.asırda Dîvân Edebiyâtı belki en büyük şâirlerini yetiştirek onların san'atlarında ve eserlerinde bir Türk klasizmi meydâna getirecek ve bundan sonraki asırların şâirleri artık kendi klasiklerinin izlerinde yürüyecekti.....[2]"

Bu çalışmamızda bu asrın son hükümdârlarından Üçüncü Murâd'ın Dîvânı'nın tenkîdli metni asıl mevzûumuz olmakla berâber şu husûslar üzerinde durulmuştur:

---

1 Şardağ Rüştü,Şâir Sultânlar,s.1,2,23,34,67,133,139,200,264; Banarlı N.Sâmi, Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.365,438,518,523; Halim Girây,Gülbün-i Hanân,s.10,18,22.

2 Banarlı N.Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.561.

I. XVI.Asrın İçtimâî,Medenî ve Kültürel Hayâtına Toplu Bakış ve Sultân
üncü Murâd Devrindeki Bâzı Kültür Faâliyetleri,

II. Şâir Osmânlı Sultânları,

III. Sultân Üçüncü Murâd(Hayâtı,Edebî Şahsiyeti ve Dîvânı'nın İncelenme-
,Eserleri).

Üçüncü Murâd'ın yetiştiği muhîti ve soyunu gözden geçirerek,onun edebî
hsiyetine daha çok vâkıf olabileceğimizi düşündüğümüzden,kendisine kadar o-
n şâir Osmânlı Sultânlarını gözden geçirmeyi uygun bulduk.Bu sebeble Osmânlı
vleti'nin kuruluşundan Üçüncü Murâd'a kadarki şâir Osmânlı hükümdârları ve
hzâdelerini,incelememize dâhil ettik.

Bugünkü bilgilerimize göre şiirle bizzât meşgul olan ilk Osmânlı hüküm-
rı İkinci Murâd'dır.Fakat Osmân Bey'den başlayarak bu devre kadar olan bütün
mânlı pâdişâhlarının şiir söylediği rivâyet edilmektedir.Biz de çalışmamızda
inci Murâd'a kadar olanlara daha kısa,diğer hükümdâr ve şehzâdelere ise bi-
z genişçe yer ayrılmıştır.Sultân İkinci Murâd;devrinin âlim şâir ve mûsıkî-
nâslarını sarâyında toplıyarak onların sohbetlerine katılmıştır[1].Dîvân teş-
l edebilecek kadar şiirleri elimize geçmiş ilk pâdişâh ise Fâtih Sultân Meh-
d'dir[2].Fâtih'in İstanbul'un fethi ile burasını bir İslâm kültür merkezi hâ-
ne getirmek istemesi,bütün İslâm ülkelerinden âlim ve şâirlerin buraya akma-
na vesîle olmuştur.Genç pâdişâh,sarây çevrelerinde ilmî mübahaseleri ve mü-
areleri teşvîk etmiş ve bizzât bu mübâhaselerde bulunmuştur.Teessüs eden bu
lenek,Osmânlı sarâyı çevrelerinin bir husûsiyeti olmuştur.İkinci Bâyezîd de bu
sûsta babasının yolunda yürümüştür.Yavuz Sultân Selîm'in dîvânı ise Farsça'
r[3].Kanûnî Sultân Süleymân,dîvânındaki üç bin kadar gazeli ile Osmânlı hâne-
nı içerisinde en çok şiir yazan pâdişâhtır[4].İkinci Selîm'in bir beytini tak-
r eden Yahyâ Kemâl,bunu,Süleymâniye Câmii'nin ihtişâmı ile eş tutmuştur[5].

Osmânlı sarâyının,böyle şâir sultânlara sâhib olması vezîrlerin ve di-
r devlet adamlarının da şâirleri koruması neticesini doğurmuştur.

Bu muhît ve havâ içerisinde büyüyen Sultân Üçüncü Murâd da zevke meyy-
llı tabîatı ile Dîvân Edebiyâtı'nda yerini almıştır.

Sultân Üçüncü Murâd,Osmânlı Hânedânı arasında Şehzâde Korkud'dan sonra
fazlâ eser veren,Kanûnî Sultân Süleymân'dan sonra da en hacimli dîvâna sâ-

Banarlı N.Sami,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.439-440.
ı.e.,s.442.
ı.e.,s.566;Prof.Dr.Tarlan Ali Nihad,Yavuz Sultân Selîm'in Farsça Dîvânı.
Çubuk Vâhit,Dîvân-ı Muhibbî(Kanûnî Sultân Süleymân'ın Şiirleri,3 cilt.
ık Coşkun,Kanûnî Sultân Süleymân Dîvânı'nın Tenkidli Metni,Doktora Tezi.
Yahyâ Kemâl,Eski Şiirin Rüzgârıyla,s.61-62.

hib bir âlim ve şâirdir.

Araştırıcılar tarafından umûmiyetle Osmânlı Sultanlarının siyâsî ve idârî husûsiyetleri üzerinde durulmuştur.Oysa onların pek çoğu,yâ bir meslek erbâbı,yâ da ok atmak,kılıç kullanmak gibi sâhalarda devrinin önde gelen şahsiyetlerindendir.Bir kısmı ise âlim,şâir veyâ mûsıkî-şinâstır.Hattâ içlerinde resim yapanları bile vardır.Meselâ ilimde dehâ çizgisini aşan,havan topunun mûcidi Fâtih Sultân Mehmed bâlistikte[1],yaptığı besteleriyle Üçüncü Selîm(1761, 1789-1807) ise mûsıkîde[2] temâyüz etmiştir.İkinci Bâyezîd'le oğlu Şehzâde Korkud[3] ve Dördüncü Murâd[4]ın asırlarında büyük beste-kârlar oldukları anlaşılıyorsa da bunların eserlerinin pek azı günümüze intikal edebilmiştir.İkinci Abdülhamîd(1842,1876-1909),ince marangozlukta;Kanûnî değerli taşlarda[5],Abdülâzîz ise yağlıboya resimde ve desende[6] mâhirdir[7].

İkinci Osmân(1604,1617-1622) ile IV.Murâd'ın da fevkalâde bir beden gücüne sâhib oldukları bilinmektedir[8].

Daha önce de belirtildiği gibi bu çalışmamızda,Üçüncü Murâd'a kadar olan şâir sultânlar üzerinde durduk.Ancak onun,Murâd adlı beş pâdişâh arasında yerini daha iyi belirtmek için "Murâdî Mahlaslı Şâir Osmânlı Hükümdârları" diye bir fasıl daha açarak,buna Dördüncü Murâd'ı da dâhil ettik.Sultân Beşinci Murâd'ın şiirlerini tesbît edemediğimizden onu,mevzûun dışında bıraktık.

Elbette şiir,mûsıkî ve diğer güzel san'atlarla uğraşan Osmânlı Sultânlarının sonuncusu Üçüncü Murâd değildir.Biz,asıl mevzûumuzu teşkîl eden bu hükümdârın nasıl bir muhît içinde yetiştiğini daha iyi belirtmek için daha önceki sultânları incelememize dâhil ettik.Ancak şiirle uğraşan diğer Osmânlı Sultânlarını ismen de olsa anmak kanâatimizce uygun olacaktır:Üçüncü Mehmed-Adnî (1566,1595-1603),Birinci Ahmed-Bahtî(1590,1603-1617),İkinci Osmân-Fârisî(1604,

---

1 Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.II,s.440.
2 a.e.,c.III,s.207.
3 Belîğ,Güldeste-i Riyâz-ı İrfân,s.55; Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.III,s.212; Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.II,s.442.
4 Baysun Câvid,Üçüncü Murâd,İA,c.VIII,s.643; Öztuna Yılmaz,Üçüncü Murâd,TA,c.XXIV,s.436-37; a.müell.,Büyük Türkiye Târîhi,c.V,s.246.
5 Şapolyo E.Behnan,Osmânlı Sultânları,s.158-59; Öztuna Yılmaz,Osmânlı İmparatorluğu,TA,c.XXVI,s.156.
6 Hammer'in Osmânlı Devleti Târîhi'nin cilt kapaklarındaki desen Sultân Abdü'l-azîz'in eserlerinden seçilmiştir.Her ne kadar bu târîh,Abdülazîz devrini içine almışorsa da Osmânlı pâdişâhlarının devlet işleri yanında,san'ata da verdikleri önemi belirtmek için cilt kapağı olarak bir pâdişâhın eseri seçilmiştir[1'].
7 Şapolyo E.Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.398.
8 Öztuna Yılmaz,Üçüncü Murâd,TA,c.XXIV,s.433,436,437; Baysun Câvid,Üçüncü Murâd,İA,c.VIII,s.626,630-31,644-45; Şapolyo E.Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.233,254.

1' Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.VI-VII.

1617-1622),Dördüncü Murâd-Murâdî(1612,1623-1640),Dördüncü Mehmed-Vefâî(1642, 1648-1687),İkinci Ahmed-Ahmed(1643,1691-1695),İkinci Mustafâ-İkbâlî(hattât ve mûsıkî-şinâs;1664,1695-1703),Üçüncü Ahmed-Necîbî(hattât;1673,1703-1730),Birinci Mahmûd-Sebkatî(hattât;1696,1730-1754),Üçüncü Mustafâ-Cihângîr(hattât;1717,1757-1774),Üçüncü Selîm-İlhâmî(hattât,bestekâr;1761,1789-1807),İkinci Mahmûd-Adlî (hattât,bestekâr;1785,1808-1839),Abdülazîz(bestekâr;1830,1861-1876),Mehmed Reşâd(1844,1909-1918)[1].

Yukarıda bâzı özelliklerinden bahs edilen hükümdâr ve şehzâdelerin,san'atkâr yönleri de araştırılırsa onların devirleri ve kişilikleri hakkında daha doğru karârlara varmak mümkün olacaktır.

İcâbında sert bir asker olan Osmânlı hânedânı fertlerinin,sevgilinin iftirâkından,sabâ rüzgârının fısıltısından duygulanması,bir sultân olduğu hâlde yâr eşiğinde gedâ[2]" lık istemek gibi incelik ve tevâzuu terennüm etmeleri, onlar hakkındaki düşüncelerimize yeni ufuklar açacaktır.

Murâdî Dîvânı'nın tenkîdli metni hâzırlanırken görme imkânı bulabildiğimiz bütün yazma nüshalar gözden geçirilmiştir.Bunlardan altı tânesi İstanbul kütüphânelerinde,ikisi Bibliotheque National'dedir[3]. Araştırmamızı,Türkiye kitaplıklarında kaydını tesbit ettiğimiz nüshalara,Fransa'dan getirttiğimiz mikrofilmleri dâhil ederek yönlendirdik.Tedkîk ettiğimiz nüshalardan en zengini Süleymâniye Kütüphânesi,Fâtih Kitaplığı Bölümü,Nr.3874'te olandır.Topkapı Sarâyı Kütüphânesi,Revân Kitaplığı,Nr.740'ta kayıtlı nüsha,diğerlerinin tâkîb ettiği dîvân tertîbi sırasına uymamakta olup,manzûmeler,kafiye ve vezin sırası gözetilmeksizin sıralanmıştır.

Bütün nüshalar îtinâlı ve güzel yazılarla yazılmıştır.Hepsinde bâzen tamâmen,bâzen de yer yer tezhîb ve nakış görülmektedir.

Sultân Üçüncü Murâd'ın san'at anlayışı,eserinden örnekler verilerek araştırılmıştır.Edebî san'atlardan lafza ve mânâya âit olanlar tasnîf sırasına göre sıralanmıştır[4].Bu arada kullanılan san'atların târîfini kendi bölümünün baş tarafına aldık.Dîvân'da rastlanan arkaik kelimeleri de dil çalışmalarına yardımcı olabilir düşüncesiyle geçtiği yerleri göstererek sıraladık.

Çalışmamızın eksik yönleri için okuyucunun müsâmahasına sığınırız.

Bu çalışmamızın tamamlanmasında kıymetli bilgi,vakit ve himmetlerini esirgemeyen sayın hocam Prof.Dr.Hüseyin AYAN'a en derin teşekkürlerimi sunarım.

1 Şapolyo E.Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,muh.yer.;Şardağ Rüştü,Şâir Sultânlar,muh.yer.
2 bk.Gazel:906.2.
3 bk.Metnin Kuruluşunda Karşılaştırılan Yazmalar; İstanbul Kütüphâneleri,Türkçe Yazma Dîvanlar Kataloğu,c.I,s.177-179.
4 Prof.Dr.Bilgegil Kaya,Edebiyât Bilgi ve Teorileri,İçindekiler kısmı.

BİRİNCİ BÖLÜM

XVI. ASRIN İÇTİMÂİ,MEDENÎ ve KÜLTÜR HAYÂTINA TOPLU BİR BAKIŞ ve SULTÂN ÜÇÜNCÜ MURÂD DEVRİ'ndeki BÂZI KÜLTÜR FAÂLİYETLERİ:

XVI. asır için zamânımız târîhçilerinden bâzıları "Türk Asrı" tâbîrini kullanmıştır.Nitekim o sıralarda dünyâ nüfûsunun 5,4'te biri Osmânlı topraklarında yaşamaktadır.Yine bu devirde Îrân-Safevî Türk İmparatorluğu(15 milyon), Tîmûroğulları'nın Hindistân Türk İmparatorluğu(120 milyon),Âdilşâhların Güney Hindistân İmparatorluğu(22 milyon),Türkistân Doğu Türk Hâkanlığı(12 milyon) ile büyük devlet hüviyetinde olmayan Güney Hindistân'daki Kutb Şâhlar(10 milyon) ve Sibir Hanlığı da Türkler'in idâresindeki devletlerdendir.Bunların toplam nüfûsu 270 milyon eder ki bu,dünyâdaki insânların yarısının Türkler'in yönetiminde olması demektir[1].

Bunlardan,sâdece Üçüncü Murâd devrindeki Osmânlı İmparatorluğu,tek başına,iktisâdî ve askerî güç bakımından -deniz gücü dahil- dünyânın bütün öteki devletlerinden üstün bir durumdadır[2].

Bu asırda Osmânlı Devleti,en güçlü devrini idrâk ederken,zamânın önde gelen şahısları İmparatorluğun her köşesinde bir hayır eseri,bir îmâr faâliyeti göstermeğe çalışmıştır.Beri taraftan tercüme faâliyetlerinin yanı sıra müellifler,çok sayıda eser yazmıştır.

Sultân Üçüncü Murâd'ın şahsiyetine varmağa çalışırken bunlardan kısaca bahs edecek ve bu arada devrin vezîrlerini,şeyhülislâmlarını,hattâtlarını ve müelliflerini de sıralamağa çalışacağız.

S u l t â n Ü ç ü n c ü M u r â d'ın ve V e z î r l e r i n i n v.d.'nin Y a p t ı r d ı ğ ı H a y ı r E s e r l e r i :

Gerek Üçüncü M u r â d , gerekse devrin önde gelen kişileri pek çok hayır eseri vücûda getirmiştir.

Sultân Üçüncü M u r â d'ın en mühim hayrâtı Manisa'da daha şehzâdeliğinde yaptırmış olduğu mescidin yerinde vücûda getirdiği Murâdiye Külliyesi'dir.Eski mescidin genişletilmesi plânları M î m â r S i n â n tarafından

1 Öztuna Yılmaz,Osmânlı İmparatorluğu,TA,c.XXVI,s.101-103.
2 a.müell.,Büyük Türkiye Târîhi,c.IV.

hâzırlanıp 991=1583'te başlanan İki Minâreli Câmî 994=1586'da tamâmlanmış,ancak câmii çevreleyen medrese,imâret,han ve tab-hâne binâsı 1001=1592/93 târîhine kadar devâm etmiştir.Müderrisine 70 akçe verilerek Süleymâniye Dârü'l-Hadîs'i dışında Süleymâniye Medreseleri'nin fevkinde bir pâye meydâna getirilmiştir[1].

Tuhfe-i Hattâtîn'de bu câmiin yapımı için bir de târîh ibâresi geçmektedir.

"Ve câmî[c]-i mezbûruñ ta[c]lîm-hâne kapusında ve mukâbilinde iki cesîm minâreler(Kenârda:Bâb-ı hümâyûn mukâbilinde olan minâre pederinüñdür) ve Marmara'dan gelmiş derûn-ı câmî[c]de iki küp ve dört mahfel-i sengîn(986= آثار مردم" târîhinde bunların eser-i hayırlarıdır[2]."

Sultân M u r â d'ın cülûsunda kendisine takdîm edilen ilk arz,babası zamânında başlanılan Kâbe duvarlarının mermerden yapılmasına dâir olup,gerek bu inşâatın tamâmlanması ve gerekse 983=1573'de sellerin Harem-i Şerîf'i istilâ etmesi üzerine su yollarının temizlenmesi keyfiyeti 984 sonlarında tamâmlanmıştır[3].

Ayrıca Üçüncü Murâd Medresesi'ni de Mekke'de yaptırmıştır[4].

Müderrisine yevmî 60 akçe verilen bir medrese de imâret,mekteb ve zâviyesiyle berâber Medîne'de yine Sultân M u r â d tarafından yaptırılmıştır[5].

Bunlardan başka Topkapı Sarâyı'ndaki inşâat[6] ile Fethiye Câmii'nin kiliseden tebdîli[7](993=1585/86),Beşiktaş'ta Y a h y â E f e n d i'nin kabri üzerine yüksek bir kubbe[8],Kıbrıs ve Edirne'deki câmîler[9] de onun hayır eserlerindendir.

---

1 Kütükoğlu Bekir,III.Murâd,İA,c.VIII,s.625; Baltacı Câhit,XV.XVI.yüzyıl Osmânlı Medreseleri,s.548; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.102,122; Kâtib Çelebi,Fezleke,s.45: Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.77; Naîmâ,Naîmâ Târîhi,c.I,s.107;Şapolyo E.Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.197; Banarlı N.Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.571; Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.III-2,s.551-53.

2 Müstakîm-zâde,Tuhfe-i Hattâtîn,s.516.

3 Kütükoğlu Bekir,III.Murâd,İA,c.VIII,s.625; Şemseddîn Sami,Kamûsü'l-A'lâm,c.VI,s.4254; Şapolyo E.Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.207; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.102,122; Kâtib Çelebi,Fezleke,s.45; Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.77; Naîmâ,Naîmâ Târîhi,c.I,s.107.

4 Baltacı Câhit,XV.XVI.yüzyıl Osmânlı Medreseleri,s.573.

5 a.e.,s.25,504; Banarlı N.Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.571; Kütükoğlu Bekir,III.Murâd,İA,c.VIII,s.625,

6 Kütükoğlu Bekir,III.Murâd,İA,c.VIII,s.625.

7 a.yer.; Baltacı Câhit,XV.XVI.yüzyıl Osmânlı Medreseleri,s.205.

8 Naîmâ,Naîmâ Târîhi,c.I,s.107; Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.77; Kütükoğlu Bekir,III.Murâd,c.VIII,s.625; Kâtib Çelebi,Fezleke,s.1,45.

9 Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.102.

A. Sultân Murâd'ın Vezîrleri'nin Yaptırdığı Bâzı Hayır Eserleri

Vezîr-i Âzam Sokullu Mehmed Paşa(911=1505/6 - 987=1579): Kadırga'da câmî,medrese,zâviye,şadırvan;Azapkapı'da câmî; Edirne'de çifte hamâm;Lüleburgaz'da câmî,medrese;Beçkerek(Erdel)'de câmî,dârü'l-kurra,imâret,han,çeşme,köprü;Vişegrat'ta köprü;İstanbul'da Fethiyye ve Eyup'ta medrese;Mekke,Medîne'de su te'sîsleri;Halepte mescidler,çeşmeler ve han;Payas'ta han,mescid,zâviye;Bor'da çarşı,câmî,mekteb;Galata'da mekteb;Eyup'ta çeşmeler;Kasımpaşa'da sebîl;Büyükçekmece'de mescid;Lüleburgaz'da su te'sîsleri;Sarâybalçık'ta bezzâz-istân,mescid;Karapınar(Selânik)'da câmî,mekteb;Sokoloviç Köyü'nde mescid,mekteb;Hafsa'da(Edirne)'da mescid yaptırmış olup, Tarsus've Şam'da vakıfları ile daha birçok yerde hayırları vardır[1].

Vezîr-i Âzam Özdemiroğlu Osmân Paşa (ö.993=1585);Kendi adıyla anılan medreseyi yaptırmıştır[2].

Vezîr-i Âzam Koca Sinân Paşa(ö.1004=1596); Kendi adıyla anılan medreseyi ve Sinan Paşa Köşkü(İncili Köşk)'nü[3],İstanbul'da dârü'l-hadîs;Aydın,Yenişehir,İstanbul,Fethiye,Malkara,Koçanik(Üsküp civârı), Eyyub,Yemen,Dimyat'ta câmî;Üsküp,Uzun-âbâd,Üsküdâr,Kasım Paşa,Şam,Selânik,Erzurum,Mekke,Lârende,Filibe,Bursa,Mihaliç,Halep,Bilecik-Trablusşam,Van ve Tebrîz'de de vakıflar yaptırmıştır[4].

Vezîr-i Âzam Siyavuş Paşa(ö.1010=1602).Karısı İkinci Selîm'in kızı Fatma Sultân(ö.1580) adına Siyavuş Paşa Medresesi'ni yaptırmıştır[5].

Vezîr Boyalı Mehmed Paşa(ö.1001=1592/93):Fâtih'de medrese ve tekke ile Cedîd Nişâncı Medresesi'ni yaptırmıştır[6].

Vezîr Şemsî Paşa(ö.998=1580/81):Aynı adla anılan dârü'l-hadîs,türbe,sarây ve zâviye yaptırmıştır[7].

Vezîr Payzen Yûsuf Paşa(ö.998=1589/90):Yûsuf Paşa

1 Baltacı Câhit,XV.XVI.yüzyıl Osmânlı Medreseleri,s.421,205; Uzunçarşılı İ. Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.III-2,s.551.
2 Baltacı Câhit,XV.XVI.yüzyıl Osmânlı Medreseleri,s.50,330.
3 a.e.,s.224; Mufassal Osmânlı Târîhi,s.1286 v.d.; Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.III-2,s.552.
4 Baltacı Câhit,a.e.,s.69,284,598; Mufassal Osmânlı Târîhi,s.1286 v.d.
5 Baltacı Câhit,a.e.,s.419.
6 a.e.,s.175.
7 a.e.,s.606.

Medresesi'ni ve Revânî Mescidi'ni yaptırmıştır[1].

K a p d â n - ı D e r y â K ı l ı ç A l î P a ş a(ö.995=1586/87) Kılıç Alî Paşa Medresesi,Tophâne'de câmî,medrese,hamâm;Beşiktaş'ta mescid,Yenisarây'da hamâm yaptırmıştır[2].

Devletin diğer ileri gelenleri de birçok müesseseler inşâ ettirmişlerdir.

Bâbü's-Saâde Ağası G a z a n f e r A ğ a(ö.1011=1602/3),Gazanfer Ağa Medresesi,Türbesi ve sebîli ile Gediz'de câmî mekteb,Üsküdâr'da çeşme yaptırmıştır[3].

P e r v î z E f e n d i(ö.987=1579/80),devrin müderrislerinden olup, Pervîz Efendi Medresesi'ni yaptırmıştır[4].

Üçüncü M u r â d'ın şehzâdeliğinde ona imâm tâyîn edilen A b d ü l - k e r î m E f e n d i, Kasımpaşa'da Yeldeğirmeni Mescidini yaptırmıştır[5].

Dârü's-Saâde Ağalarından Habeşî M e h m e d A ğ a,aynı adlı dârü'l-hadîsi;Çarşanba'da câmî,dârü'l-hadîs,çifte hamâm,Halvetiye Tekkesi,çeşme;Dîvânyolu'nda mescid,medrese,mekteb,sebîl;Parmakkapı'da sebîl,Üsküdâr'da mescid yaptırmıştır[6].

Üçüncü M u r â d'ın musâhiblerinden R â z i y e K a d ı n'ın dâmâdı Mudurnu'lu M e h m e d E f e n d i(ö.1022=1613/14) aynı adlı dârü'l-hadîsi yaptırmıştır[7].

Kedhüdâ kuyumcu İ b r â h î m B e y(1000=1591/92),İbrâhîm Kedhüdâ Medresesi'ni yaptırmıştır[8].

Vezîr-i âzâm Hadım M e s î h P a ş a(1001=1591/92)'nın kedhüdâsı Y â k û b K e d h u d â, Mesîh Paşa Medresesi'ni yaptırmıştır[9].

Sarây kadınları da birçok hayır müesseseleri vücûda getirmişlerdir.

Üçüncü M u r â d'ın hanımı S â f i y e S u l t â n(ö.1014=1605),yanında bir mekteb ile birlikte Vâlide Cedîd Medresesi'ni yaptırmıştır[10].

Üçüncü M u r â d'ın annesi N û r b â n û S u l t â n(ö.991=1583),

---

1 Baltacı Câhit,XV.XVI.yüzyıl Osmânlı Medreseleri,cs.464.
2 a.e.,s.279.
3 a.e.,s.206; Peçûyî İbrâhîm,Târîh-i Peçevî,c.I,II,s.255.
4 Baltacı Câhit,XV.XVI.yüzyıl Osmânlı Medreseleri,s.334.
5 a.e.,s.410.
6 a.e.,s.595.
7 a.e.,s.561,562,596.
8 a.e.,s.256.
9 a.e.,s.302.
10 a.e.,s.555.

Atîk Vâlide Dârü'l-Hadîsi[1],Üsküdâr'da câmî,mescid,dârü'l-hadîs,medrese,dârü'l-kurra,dârü'ş- şifâ,imâret,mekteb,han,çifte hamâm ile Yeşildirekli Hamâm,İstanbul'da çifte hamâm,tek havuzlu hamâmı yaptırmıştır.[2]

Sıralamış olduğumuz bâzı îmâr faâliyetlerinden de görüldüğü gibi devrin önde gelen kişileri bu husûsta âdetâ yarışa girmişlerdir.

. Baltacı Câhit,XV.XVI.yüzyıl Osmânlı Medreseleri,s.50,607; Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmanlı Târihi,c.III-2,s.553.

B. Sultân Üçüncü Murâd Devri Ricâli

1. Sadrâzamlar

Sokullu Mehmed Paşa, Tavîl(ö.987=1579): Osmânlı İmparatorluğunun en tanınmış vezîrlerindendir. Memleketin pek çok yerinde hayrâtı vardır. Sultân Süleymân zamânında sadrâzam olmuş(972=1564), bu vazîfesine İkinci Selîm devrinde de devâm etmiştir. Üçüncü Murâd'ın sadrâzamı iken bir delinin hançer darbesiyle öldürülmüştür. Sultân Murâd'ın kızkardeşi İsmihân Sultân(1545-1585)'la evlenmiştir.

Ahmed Paşa(ö.988=1580): Kapıcıbaşılık, yeniçeri ağalığı ve Rumeli beylerbeyliğinde bulunmuştur. Rüstem Paşa(1500-1561) ve Mihrimâh Sultân(1522-1578) Ayşe Sultân'la evlenmiştir. İnsâflı ve dürüst bir vezîrdir. Vezârette kaldığı dört ay içinde rüşvete iltifât etmemiştir. Vazîfesi ölümüne kadar sürmüştür.

Sadâreti: 987=1579 - 988=1580.

Koca Sinân Paşa(ö.1004=1596): Enderun'dan yetişmiştir. Baba adı Alî'dir. Yanık Kalesi fâtihidir. Tecrübeli bir vezîrdir. Yemen, Tunus ve Hulkulvad seferlerinde serdâr olarak bulunmuş ve buraları feth etmiştir. Îrân serdârlığında başarı gösterememiştir. Macar serdârlığında ise bâzı kaleleri almasına rağmen Eflâk Beyi'ne yenilerek geri dönmüştür. Garez-kârlığı yüzünden bu seferde devletin zararına sebeb olmuştur.

Coşkun ve taşkın bir hâli olup bencil, kendini beğenmiş, mağrûr, kibirli, harîs ve inatçı bir vezîrdir.

Mâlının çokluğu yüzünden halk onun ilm-i simyâyı bildiğini sanmıştır. Beş def'a sadrâzamlık yapmıştır.

Sadâreti: Birinci def'a 988=1580 - 990=1582
İkinci def'a 997=1589 - 999=1591
Üçüncü def'a 1003=1595 -1003=1595
Dördüncü def'a 1003=1595 -1004=1595
Beşinci def'a 1004=1595 -1004=1596

Siyavuş Paşa(ö.1011=1602): İkinci Selîm'in en

küçük kızı F a t m a S u l t â n(ö.1580)'la evlenmiştir.Orta derecede iktidârlı,mûtedil bir vezîrdir.Doğru sözlü ve rüşvete meyl etmeyen bir kişi olarak tanınmıştır.Emekli iken vefât etmiştir.

Sadâreti: 990=1585 - 992=1584
994=1586 - 997=1589
1000=1592 - 1001=1593

Ö z d e m i r o ğ l u O s m â n P a ş a(ö.993=1585): Cömert, tedbîrli ve kahramân bir vezîrdir.Yemen'in fethinde gayreti görülmüştür.Îrân taraflarında da büyük zaferler kazanmış ve Tebrîz'i feth etmiştir.

Sadâreti: 992=1584 - 993=1585

H a d ı m M e s î h P a ş a(ö.1000=1592):Enderundan yetişmiş olup Ak'ağalardandır.Vazîfesinde başarılı olmuştur.İyi idâreli,vakûr ve ciddî bir vezîrdir.Hükûmet etmede ve karâr vermede bağımsız bırakılmıştır.İstediği bir tâyîne müsâade olunmayınca "İstiklâli olmayan vezîr-i âzam iş göremez" diye istifâ etmiştir.

Sadâreti: 993=1585 -994=1586

F e r h â d P a ş a(1004=1595): Gayretli, akıllı,sağlam îmânlı,şeref ve haysiyetine düşkün,liyâkatli,değerli,açık sözlü,doğru ve asabî bir vezîrdir. Îrân'da bâzı yerleri ve Gence'yi feth etmiştir.Azl edilmişken S i n â n P a - ş a'nın tezvîri netîcesinde boğdurulmuştur.

Sadâreti: 999=1591 - 1000=1592
1003=1595 - 1003=1595

2. V e z î r l e r

Devrin vezîrlerinin ahvâlini târîh kitâblarına bırakarak,yalnızca isimlerini sıralamakla iktifâ ediyoruz.

Lala Kara Mustafâ Paşa,Câfer Paşa,Mehmed Paşa,Dâmâd İbrâhîm Paşa(ö.1010=1601),Cerrâh Mehmed Paşa(ö.1012=1603),Halîl Paşa,Hızır Paşa,Çağala-zâde Sinân Paşa(1014=1606),Boyalı Mehmed Paşa,Hâdım Câfer Paşa(ö.995=1586),Mustafâ Paşa, Hadım Hasan Paşa(ö.1006=1598),Alî Paşa,Fayzen Yûsuf Paşa,Hasan Paşa,Mehmed Paşa,Şemsî Paşa(ö.989=1581)[1].

1 Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.III-2,s.339-350; Peçevî,Peçevî Târîhi, c.II,s.13-17; Naîmâ,Naîmâ Târîhi,c.I,s.107-109; Öztuna Yılmaz,III.Murâd,TA, c.XXIV,s.428; Kâtib Çelebi,Fezleke,s.96; Mehmed Hemdemî,Solak-zâde Târîhi,s. 606; Mustafâ Nûrî,Netâyicü'l-Vukûât,c.I,s.124.

3. Ş e y h ü l i s l â m l a r

E b u s s u û d E f e n d i(ö.982=1574)

Müftülüğü:952=1545 -982=1574

H â m i d E f e n d i(ö.985=1577):Temiz ahlâklı,ciddî bir zât olarak tanınmıştır.Fetâvâ-yı Hâmidiye adlı kendi fetvâlarını hâvî bir mecmûası vardır.

Müftülüğü:982=1574 - 985=1577

K a d ı - z â d e A h m e d Ş e m s e d d i n E f e n d i:(ö.988=1580):Çok zekî,asabî ve atılgan olup,tok sözlü olarak tanınmıştır.Hidâyâ ve Meânî'den miftâh şerhleri ve fetvâlarına âit bir mecmûası vardır.

Müftülüğü:985=1577 - 988=1580

M â l û l - z â d e S e y y i d M e h m e d E f e n d i(ö.993=1585): H o c â S â d e d d î n'e müdârâ etmediği için o da bunun yanlış verdiği fetvâları toplayarak pâdişâha arz edip azl ettirmiştir.

Müftülüğü:988=1580 - 989=1581

Ç i v i - z â d e M e h m e d E f e n d i(ö.995=1587):Vezîr-i âzamların şeyhülislâmları ziyâret etme âdeti bunun zamânında başlamıştır.

Müftülüğü:989=1581 - 995=1587

M ü e y y e d - z â d e A b d ü l k a d i r Ş e y h î E f e n d i (ö.1002=1595)

Müftülüğü:995=1587 - 997=1589

B o s t â n - z â d e M e h m e d E f e n d i(ö.1006=1598):Birinci azline sebeb olarak müftülere ders okutmak üzere meşrût olan Bâyezîd medresesinde ders vermeğe gitmediği[1] ya da Anadolu kazaskeri şâir B â k i arasında geçen bir mes'ele gösterilmektedir.

Müftülüğü:997=1589 - 1000=1592
1001=1593 - 1006=1596

B a y r a m - z â d e Z e k e r i y y â E f e n d i(ö.1001=1592/93): Zamânın allâmesi olarak tavsîf edilmiştir.Fıkıhtan Hidâye'ye hâşiyesi ve meânîden(miftâh) ile usûl-i fıkıh'tan Sadrü'ş-Şerîa'ya tâlîkâtı ve müretteb dîvânı vardır.[3]

1 Selânikî,Târîh-i Selânikî,s.317.
2 Kâtib Çelebi,Fezleke,c.I,s.3; Naîmâ,Naîmâ Târîhi,c.I,s.65.
3 Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmanlı Târîhi,c.III-2,s.453-56;Kâtib Çelebi,Fezleke,s.3,46;Selanikî,Târih-i Selanikî,s.216-17;Ergün S.Nüzhet,Türk Şairleri,c.II,s.70?; Hammer,Osmanlı Devleti Tarihi,c.II,s.113,116;Peçevi,Peçevi Târîhi,c.II,s.28,2? Naîmâ,Naîmâ Târîhi,c.I,s.65,109.

C. S u l t â n Ü ç ü n c ü M u r â d D e v r i K ü l t ü r F a â l i y e t l e r i

1. H a t t â t l a r

Sultân M u r â d H a n zamânında ilim ve fen adamlarına rağbet edilmiş olup, âlimler, şâirler, mârifet ve hüner sâhipleri, müzehhibler, musavvirler ve hattâtlar ziyâdesiyle rağbet görmüştür.

Bundan başka her tür kalemdeki hattlar, çok geçerlilik kazanmış, özellikle M î r A l î ve M e ş h e d î'nin kıt'alarına sâhib olmak mutluluk vesîlesi sayılmıştır.

Dahası, M î r A l î'nin her biri iki beyitlik, iki kıt'ası o sıralarda yüz filoriye satılmıştır. Bu da ancak İstanbul'da bin türlü zorlama ve yalvarmayla mümkin olabilmiştir. Öyle ki kırk elli bin altını, hattâ daha fazlâsını bir murakkâ için harcamak, bunların düzenlenmesine ve altınla bezenmesine güçlerinin yettiği kadar sarf etmek moda hâline gelmiştir[1].

Pâdişâhın bu san'ata verdiği îtibâr sebebiyle Â l î, Menâkıb-ı Hünerverân adlı eserini Üçüncü M u r â d'a takdîm etmiştir[2].

Bu devirde Mevlânâ A b d u l l a h K ı r ı m î(Tatar), nesih kalemi Şehzâde M u r â d'dan, reyhânî ve diğerlerini, eski yedi kalemlerin kıt'alarından meşk etmiş olup, pây-i taht yazıcılarının başı ve en ünlülerindendir. Sülüs'de üstâddır[3].

Önceleri Kırım hânı iken şehzâdelerin sünnet düğünü(990=1582) sırasında Acem Şâhı M e h m e d H u d â - b e n d e'nin elçisi olarak gelen E l ç i İ b r â h î m H a n İstanbul'a gelmişse de artık yazı yazamamıştır.

Devrin diğer kalemleri şunlardır:

Şeş-kalem[4]de Manisalı D î v â n e M e m î, her kalemde husûsen sü-

---

1 Ali, Menâkıb-ı Hünerverân(Cumbur Müjgân), s.20.
2 Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.III-1, s.115; Mehmed Tâhir, Osmânlı Müellifleri, c.II, s.224.
3 Âlî, Menâkıb-ı Hünerverân(Cumbur Müjgân), s.54, 55, 26; Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.II, s.122; Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.III-2, s.557.
4 Şeş-kalem veyâ Aklâm-ı sitte: Sülüs, nesih, muhakkak, rik'a, tevkî, reyhânî.

celîde Gelibolulu Mevlânâ K â t i b H ü s s â m,sülüsde Kara Hisârî Ko-
'nda M o n l â H a s a n,ayrıca D e d e Ç e l e b i'nin oğlu D e r -
î ş Ç e l e b i'nin oğlu Şeyh-zâde D e r v î ş Ç e l e b i, Şeyh-zâde'
n dâmâdı ve şâkirdi Ş ü k r u l l a h, A b d u l l a h şâkirdi D e r v î ş
l e b i, yine Mevlânâ A b d u l l a h şâkirdi Ş ü k r u l l a h, yine A b -
u l l a h şâkirdi Vizeli R e v â n î M u s l ı h i d d î n,D â v u d
s k ü b î, K â t i b H a y r e d d î n - i M a r ' a ş î,Edirneli M a h -
û d Ç e l e b i, Monlâ A b d u r r a h m a n, Îrânlı H ü s e y i n T e b -
î z î, E m î r M u h a m m e d, Isfahânlı B a b a Ş â h, K u t b e d -
î n Y e z d î'dir.Bu son saydıklarımız da İstanbul'da yaşayıp ölmüşlerdir[1].

P î r M e h m e d(ö.988=1580), tâlîkde D u r s u n - z â d e A b -
u l l a h F e y z î(1019=1610),dîvânîde Amasyalı T â c - b e y z â d e(ö.
6=1588),sülüs-dîvânî-rik'a-siyâkat'te Koca N i ş â n c ı C e l â l - z â d e
u s t a f â B e y ve yine bu yazılarda mâhir olan talebesi münşeât sâhibi
e r î d u n B e y(ö.991ş1583),Tophâneli N û r î Ç e l e b i(XVI.asır
nu) tâlîkde,Dîvân-ı Hümâyûn kâtiblerinden H ü s â m e d d î n Z e r r î n
a l e m(ö.1591) nesih ve dîvânîde, Tophâneli M a h m û d(ö.1008=1599) tâlîk
celîde zamânın mahâret sâhibi hattâtları olarak tanınmışlardır[2].

Alî,Menâkıb-ı Hünerverân(Cumbur Müjgân),s.26,54,55,98; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.122;Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.III-2,s.557-561.
Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Devleti Târîhi,c.III-2,s.557,560,561.

2. Sultân Üçüncü Murâd Devrindeki Yazarlar ve Eserleri

Dînî İlmî ve Edebî Eserler:

Afyonkarahisarlı Ahterî Muslihuddin Mustafâ Efendi(ö.986=1578),Ahterî Lügatini vücûda getirmiş,İslâm hukukuna dâir çeşitli eserler ile Arapça peygamberler ve halîfeler târîhi yazmıştır[1]. Üsküplü Altıparmak Mehmed Efendi(ö.1003=1595),Nüzhet-i Cihân ve Nâdire-i Devrân'ı Mîrâcü'n-Nübüvve'yi ve Nigâristân'ı Farsça'dan çevirmiştir[2]. Dervîş Mahmûd Mesnevîhân-ı Konevî,Tercüme-i Sevâkıb'ı Sultân Üçüncü Murâd'a sunmuştur[3]. Dukâkin-zâde Osmân Bey(ö. 1013=1604),Ezhârü'l-Hamâil fî Vasfi'l-Evâil'i Arapça'dan tercüme ederek yine Sultân Üçüncü Murâd'a takdîm etmiştir[4]. Şeyhülislâm Ebussuûd Efendi(ö.982=1574),Osmânlı kanûnlarını derc ettiği Fetâvâ-yı Ebussuûd ile Sultân Süleymân'ın vefâtına söylediği Arapça mersiyesi ile meşhûrdur[5].Tefsîr ve fıkha dâir eserler veren Fevrî Ahmed Efendi(ö.978=1570), Miftâhü'l-Meânî adlı lügati ve Ahlâk-ı Süleymânî isimli kitâbı yazmıştır[6]. Âhî-zâde Halîmî(ö.1013=1604),Hidâye Şerhi de dâhil olmak üzere çeşitli hâşiye ve şerhler vücûda getirmiştir[7]. Bergamalı İbrâhîm Efendi (ö.1014=1605),Meşâriku'l-Envâr'ı ve Nazmü'l-Ferâid fî-Silki'l-Akâid'i yazmıştır[8].Taşköprülü-zâde Ahmed Isâmeddîn Kemâleddîn Mehmed Efendi(ö.1030=1621)'in Miftâhü'l-Ulûm adlı tercümesi vardır.Bu eser Almanca'ya da çevrilmiştir[9]. Mehmed Bey(ö.1018=1609),El-gurratü'l-Beyzâ fî-Tercemeti'd-dürreti'l-Garrâ'yı tercüme etmiştir[10]. Vanlı Vankulu Mehmed Efendi(ö.1000=1592)Vankulu Lügati ve Kimyâ-yı Saâdet Tercümesi sâhibidir.Medîne-i Münevvere kadılığı da yapan bu zâtın lügati,Osmânlılar'da ilk te'sîs edilen matbaanın bastığı ilk eserdir. Vankulu'nun Dürer Haşi-

1 Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.III-2,s.491.
2 a.e.,s.493,494.
3 Türkiye Toplu Yazmalar Kataloğu,c.I,s.95.
4 Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.III-2,s.492.
5 a.e.,s.453,490,491.
6 a.e.,s.491.
7 a.e.,s.492.
8 a.e.,s.492.
9 a.e.,s.493.
10 a.yer.

yesi,Tercîh-i Beyyinât'ı,Siyâsete dâir risâleleri,Sahah Cevherî Tercümesi vardır[1].Münşî Mehmed(ö.1000=1592),Muhtasar Kelâm Tefsîri,Makâmât-ı Harîrî'yi[2];Akhisarlı Nevâlî Nasûh Efendi(ö.1003=1595),Kimyâ-yı Saâdet Tercümesi,Kitâbü'r-Riyâset-i ve's-Siyâse,Ferah-nâme,Ahlâk-ı Nevâlî,Ahlâk Muhsin Tercümesi'ni[3] yazmıştır. Nev'î Yahyâ Efendi(ö.1007=1599)'n Netâyic-i Fünûn'un yanı sıra şiir,inşâ,tasavvuf,felsefe ve kelâma âit eserler meydâna getirmiştir[4].Şeyh Şemseddîn Sivâsî(ö.1006=1597)'nin Mir'âtü'l-Ahlâk,İbret-nümâ,Menâkıb-ı Hulefâ-i Erbaa,Gülşen-âbâd,Mevlid-i Nebî Heşt Bihişt,Menâzil,Nakdü'l-Hâtır adlı te'lîfleri[5];Gazzeli Takiyüddi b.Abdülkadir et-Tamîmî ed-Dârî(ö.1010=1601)'nin Üçüncü Murâd'a ithâf ettiği et-Tabakatü'l-Seniyye fî-Terâcimü'l-Hanefiyye(993=1585)[6]si vardır.Lügatç Sinân[7], Abdülazîz[8], Pervîz Efendi[9], Kefeli Mahmûd[10], İvaz[11], Sarıgürz[12], Ramazanoğlu[13],Fâzıl Efendi[14] fıkıhta temâyüz etmiş şahıslardandır.

Yazı Osmânlı Târîhleri:

Sarhoş Abdî Çelebi(ö.1031=1621)'nin Zafer-nâme-i Kal'a-i Üstüvâr yâhut Yanık Kal'a Fetih-nâmesi[15], Abdullah b.Salâhaddîn b.Dâvud b.Alî b. Dâî(XVII.asır başı)'nin Üçüncü Murâd için yazdığı Fütûhü's-Sultân Murâd fî Bilâdi'l-Yemen (el-Fütûhâtü'l-Murâdiyye; Te'lîf:1010=1602)'i[16], Topçular Kâtibi Abdülkadir Efendi(ö.XVII.asır başları) XVI.asrın sonu ve XVII.asrın başındaki vukûâtı nakl eden Vakâyî-i Târihiyye'si[17], Âdlî'nin Özdemiroğlu Osmân Paşa'nın Şirvân Seferi Târîhi[18], Âgehî Mansûr Çelebi(ö.985=1577)'nin Zigetvâr'ı tasvîr eden bir târîhçesi[19],Karamânî Ahm b.Yûsuf(ö.1019=1610)in Ahbârü'd-Düvel ve Âsârü'l-Üvel adlı Arapça devletler târîhi[20],Gelibolulu Müverrih Mustafâ Âlî(ö.1008=1599)nin Künhü' Ahbâr'ı,Menâkıb-ı Hüner-verân'ı ve Sultân Üçüncü Murâd'a takdîm ettiği Fetih-nâme-i Rodos ve Târîh-i Ongürüs'ü[21],Âsafî Koca Defterdâr Mehm Paşa'nın Şecâat-nâme'si[22], Azîz Efendi(?)'nin Selîm-nâme'si[23], Bâ-

1 Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.III-2,s.492;Naîmâ,Naîmâ Târîhi,c.I,s.69,I
2 Naîmâ,Naîmâ Târîhi,c.I,s.70.
3 Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.III-2,s.492,537-38.
4 a.e.,s.492.
5 a.e.,s.494; Naîmâ,Naîmâ Târîhi,c.I,s.72.
6 Babinger,Osmânlı Târîh Yazarları ve Eserleri,s.281 n.l.
7-14 Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.122.
15 Levend Âgah Sırrı,Gazâvât-nâmeler..,s.93-94.
16 Babinger,Osmânlı Târîh Yazarları ve Eserleri,s.149.
17 Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.III-2,s.497.
18 Levend Âgah Sırrı,Gazâvât-nâmeler..,s.89.
19-21 Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.III-2,s.499-501.
22 Levend Â.Sırrı,Gazâvât-nâmeler..,s.88-89; Dânişmend İ.Hâmi,İzâhlı Osmânlı Târîhi Kronolojisi,c.III,s.60 v.d.
23 Levend Â.Sırrı,Gazâvât-nâmeler ve Mihâloğlu Alî Bey'in Gazâ-vât-nâmesi,s.{

î - z â d e'nin Yemen Târîhi[1],Amasyalı Emîr Hasanoğlu C e n â b î M u s -
a f â E f e n d i(ö.999=1590)'nin Aylemü'z-Zâhir fî Ahvâli'l-Evâil-i ve'l-
vâhir adlı Arapça târîhi[2], E b û b e k i r b. A b d u l l a h'ın Üçüncü M u -
â d adına yazdığı Özdemiroğlu Osmân Paşa'nın Dağıstan ve Şirvan Seferleri
ârîhçesi(992=1584)[3],E b u l f a z l M e h m e d Efendi(982=1574)'nin ba-
ası İ d r î s B i t l i s î'nin Heşt Bihişt'ine zeyli[4], F e r î d û n
h m e d B e y(ö.991=1583)'in Üçüncü M u r â d'a sunduğu Münşeâtü's-Selâ-
în(982=1574)'i[5],Kütahya Alay Beyi Rahîmî-zâde H a r î m î İ b r â h î m
avuş'un Gencîne-i Feth-i Gence(995=1586/87)'si[6], H e z â r f e n H ü s e y i n
Efendi(ö.1003=1594)'nin Tenkîhü't-Tevârîh(umûmî târîh);Tuhfetü'l-Erîbü'n-Nâfia
tıb),Lisânü'l-Etibbâ(tıb),Fihrisü'l-Ervâm(tıb),Telhîsü'l-Beyân fî Kavânin-i
l-i Osmân(Kanûn-nâme-i Âl-i Osmân),Mehâsinü'l-Kelâm(tasavvuf),Şerhü'l-Lem'a
tasavvuf),Risâle-i Hükmiyye(ahlâk),Terceme-i Lügât-i Hindî,Muhtasar Târîh,Tâ-
îh-i Devlet-i Rûmiyye adlı eserleri[7],Hoc a Sâ d e d d î n M e h m e d
b.Cân b.Hâfız Mehmed b.Hâfız Cemâleddîn(943=1536 -1008=1599)'in Üçüncü M u -
â d'ın emriyle yazdığı Tâcü't-Tevârîh'i ve Abdülkadir Geylânî'nin menkıbele-
erini tercümesi[8],Yenikapı Mevlevî-hânesi Şeyhi K e m â l A h m e d D e -
e(ö.1010=1601)'nin M i r h o n d'un Farsça Târîhini tercümesi ve Hazret-i
e v l â n â'nın menkıbelerini anlatan şiirleri[9], K u t b e d d î n M e k k î
917=1511-990=1582)'nin Yemen Târîhi,Arapça seyâhat-nâmesi ve Üçüncü M u r â d'a
ithâf ettiği el-i'lâm bî-A'lâm Beytullahü'l-Harâm(Mekke Târîhi)'ı[10],
e c d î'nin Şeh-nâme'si[11], Tâlikî-zâde M e h m e d S u b h î(ö.1008=1599)'
ın Üçüncü M u r â d'a ithâf ettiği hâlde kabûle mazhar olmayan Şeh-nâme-i
Hümâyûn'u,Gürcistân Seferi(Târîh-i Gazâvât-ı Özdemir Osmân Paşa)[12], M e h m e d
e c â t î'nin Târîh-i Feth-i Yanık'ı[13], M e h m e d Z â i m Bey(ö.982=1574)'
in S o k u l l u M e h m e d P a ş a'ya takdîm ettiği Câmiü't-Tevârîh'i[14],
M u s t a f â b.Ahmed b.Abdullah(ö.1008=1599)'ın Üçüncü M u r â d'a ithâf

1 Levend Âgah Sırrı,Gazâvât-nâmeler..s.89.
2 Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Tarîhi,c.III-2,s.500; Hammer,Osmânlı Devleti Tâ-
rîhi,c.II,s.122.
3 Levend Â.Sırrı,Gazâvât-nâmeler,.,s.87; Dânişmen İ.Hâmi,İzâhlı Osmânlı Târîhi
Kronolojisi,c.III,s.13,18 v.d.
4 Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Tarîi,c.III-2,s.497.
5 a.e.,s.521; Bâbinger,Osmânlı Târîh Yazarları ve Eserleri,s.118; Selânikî,Se-
lânikî Târîhi,s.126; Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.IV,s.343.
6 Levend Â.Sırrı,Gazâvât-nâmeler..,s.89.
7 Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.III-2,s.547-48.
8 a.e.,s.496,522; Babinger,a.eser,s.137-38; Banarlı N.Sami,Resimli Türk Edebi-
yâtı Târîhi,c.I,s.611; Peçevî,Peçevî Târîhi,c.II,s.28.
9 Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.III-2,s.500-501.
10 a.e.,s.499;Babinger,Osmânlı Târîh Yazarları ve Eserleri,s.99.
11 Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.122.
12 Babinger,Osmânlı Târîh Yazarları ve Eserleri,s.184-85; Levend A.Sırrı,Türk
Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.117; a.müell.,Gazâvât-nâmeler,s.90-91.
13 Levend Â.Sırrı,Gazâvat-nâmeler..,s.94.
14 Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.III-2,s.498.

ettiği Zübdetü't-Tevârîh'i[1], Kadı N a h î f î(Mehmed ?, ö.1018=1609)'nin Cevâhirü'l-Menâkıb-ı Nahîfî veyâ Gencîne-i Ahlak[2](eserin müellifi Ş e f î k Efendi de olabilir[3])'ı, N i h â l î(Mehmed ?, ö.1027-1618)'nin Fethiye-i Yemen yâhut Fetih-nâme-i Yemen(982-1574)'i[4], N i y â z î(ö.1007=1598/99)'nin Zafer-nâme-i Alî Paşa'sı[5], Selânikî M u s t a f â Efendi(ö.1599'dan sonra)'nin 971=1563 - 1008=1599 yıllarındaki vukûâtı nakl eden târîhi[6], S â f î'nin Üçüncü M u r â d'a ithâf ettiği yarısı manzûm,yarısı mensûr Cihâd-nâme'si[7],S e y - y i d L o k m â n b.Seyyid Hüseyin el-Âşûrî el-Hüseynî(1010=1601'de hayâtta)nin Üçüncü M u r â d'a sunduğu(985=1576/77) Şâhin-şâh-nâme'si ve pâdişâhın emriyle yazdığı Hüner-nâmesi[8],Ş e m s î'nin Üçüncü M u r â d'a takdîm ettiği manzûm târîhi[9], Şeyh M e h m e d V e f â î'nin Tevârîh-i Gazâvât-ı Sultân Murâd-ı Sâlis(992=1584)'i[10], V ü c û d î . M e h m e d b. Abdülazîz(Larendeli,ö.1021=1612)'in Gazâvât-ı Özdemiroğlu Osmân Paşa'sı[11], Z a î f î M e h - m e d b.Abdullah(Karatovalı,ö.993=1585)'ın Gazâvât-ı Sultân Murâd b.Selîm Hân-ı Sânî'si[12], adı bilinemeyen bir müellifin Şifâü'l-Kulûb ve Likâü'l-Mahbûb (yâhut Natru'n-Nâzirîn ve Makbûlü'l-Hâtırîn)'i[13] bu devirde yazılan kitaplardandır.

S e y â h a t - n â m e l e r l e C o ğ r a f y a y a Â i t E - s e r l e r

K a d ı A b d u r r a h m â n'ın Şehzâde (Üçüncü Murâd) M u r â d'ın emriyle tercüme ettiği Acâib-i Uzmâ(987=1579)'sı[14],E m î r M e h m e d b. Emîr Hasan Mes'ûdî'nin Üçüncü M u r â d'a sunduğu,Latince'den çevrilmiş Amerika hakkındaki bilgileri hâvî Kitâb-ı İklîm-i Cedîd'i[15], M e h m e d(ö.986=1578)'in Cerîdetü'l-Cedîd'i[16],Heratlı M e h m e d b.Yûsuf'un Frenkçe'den tercüme Târîh-i Hind-i Garbî(990=1582)'si[17],Bursalı Sipâhî-zâde M e h m e d Efendi(ö.997=1588)'nin Evzâhü'l-Mesâlik ilâ Mârifeti'l-Büldân ve'l-Memâlik adlı

---

1 Babinger,Osmanlı Târîh Yazarları ve Eserleri,s.147.
2 Levend Â.Sırrı,Gazâvât-nâmeler..,s.85-86.
3 Mehmed Tâhir,Osmânlı Müellifleri,c.III,s.198,İst.,1333-1342.
4 Levend Â.Sırrı,Gazâvât-nâmeler..,s.82.
5 a.e.,s.91-92.
6 Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.III-2,s.497.
7 Babinger,Osmanlı Târîh Yazarları ve Eserleri,s.162.
8 a.e.,s.183; Hammer,Osmanlı Devleti Târîhi,c.II,s.122.
9 Hammer,Osmanlı Devleti Târîhi,c.II,s.122.
10 Babinger,Osmanlı Târîh Yazarları ve Eserleri,s.129-130; Levend Â.Sırrı,Gazâvât-nâmeler..,s.92-93.
11 Levend Â.Sırrı,Gazâvât-nâmeler..,s.89; Mehmed Tâhir,Osmânlı Müellifleri,s.158,İst.,1333-1342.
12 Levend Â.Sırrı,Gazâvât-nâmeler,s.81.
13 a.e.,s.87.
14-17 Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.III-2,s.506-507.

Arapça alfabetik târîh ve coğrafya lügatinin Üçüncü M u r â d'a takdîm edilen mufassal eseri ve bunun Sokullu M e h m e d P a ş a'ya takdîm edilen Türkçe'ye çevrilmiş muhtasarı[1] devrin bu sâhadaki eserlerindendir.

Terceme-i Hâle Dâir Eserler

C e v h e r î A l î(ö.991=1583)'nin daha sonra Mısır'da basılan El-Ikdu'l-Manzûm fî Zikr-i Efâdıli'r-Rûm'u[2] ve Edirneli M e c d î Efendi(ö.990=1582)'nin Hadâyıku'ş-Şakâyık'ı[3] devrin terceme-i hâle dâir eserleri arasında zikr olunabilir.

Riyâziyeye Dâir Eserler

Milas kadısı A b d u r r a h m â n'ın Üçüncü M u r â d'ın emri üzerine Arapça'dan çevirdiği Acâib-i A'zamî'si[4], Selânikli A l î b.Velî(ö.XVI.asır sonu)'nin Tuhfetü'l-Âdâd fi'l-Hisâb'ı[5], T a k i y ü d d i n M e h m e d(XVI. asır sonu)'in rasada dâir Arapça te'lîfi[6] devrin riyâziyeye dâir eserlerindendir.

Tıbbî Eserler

H e z â r - f e n H ü s e y i n Efendi(ö.1003=1594)nin Tuhfetü'l-Garîbü'n-Nâfia'sı ile Lisânü'l-Etibba fi'l-Lügâti'l-Edviye ve Fihrisü'l-Ervâm'ı[7], H ı z ı r H a l î f e(ö.XVI.asır sonu)'nin Çezîre-i Erkam'ı[8] devrin tıbbî eserlerindendir.

Şiir ve Edibî Hareketler

Aşağıdaki eserler,bu devirde yoğun bir edebî faâliyetin olduğunu göstermektedir. Gelibolulu Müverrih M u s t a f â A l î(948=1541 - 1008=1599)'nin Künhü'l-Ahbâr,Heft Meclis,Hâlâtü'l-Kahire mine'l-Âdâti'z-Zâhire,Zübdetü't-Tevârîh, Nirkatü'l-Cihâd,Füsûl-i Hall ü Akd ve Usûl-i Harc u Nakd,Mir'âtü'l-Avâlim,Menâkıb-ı Halîl Paşa,Fetih-nâme-i Rodos,Fevâidü'n-Nefâis fî Kavâidi'l Mecâlis, Câmiü'l-Kemâlât'ı ve Üçüncü M u r â d'ın bazı manzûmelerinin şerhini de muhtevî Târîhü'l-Metâlî'i ile Şehzâde M u r â d(Üçüncü Murâd)'ın isteği üzerine yazdığı Râhatü'n-Nüfûs(980=1572/73)'u yanı sıra yine Sultân M u r â d'a takdîm ettiği Menâkıb-ı Hüner-verân,Nâdirü'l-Muhârib,Mihr ü Vefâ,Câmiü'l-Hubûr der Mecâlis-i Sûr ve Nusret-nâme adlı eserleriyle asrın önde gelen sîmâların-

---

1 Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.III-2,s.506.
2-3.a.e.,s.503,502.
4 Babinger,Osmânlı Târîh Yazarları ve Eserleri,s.63-64.
5-6 Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.III-2,s.516-17.
7-8 a.e.,s.513-16.

dandır[1]. Kınalı-zâde Kadı A l â a d d i n A l î Çelebi(d.1510)'nin Ahlâk-ı Alâî,Hümâyûn-nâme Tercümesi,Şakayık Tercümesi(Mecdî'den)[2],Âzerî İ b r â h î m Çelebi(ö.993=1585)'nin Nakş-ı Hayâl'i[3], B â k i(1526-1600)'nin Dîvân'ı ve Üçüncü M u r â d'a takdîm ettiği **El-A'lâm fî Ahvâl Beledi'llahi'l-Harâm** adlı târîhi[4], Bursalı C e n â n î M u s t a f â(ö.1004=1595)'nin Üçüncü M u r â d'ın emriyle yazdığı Bedâyiü'l-Âsâr(Garâib-i Emsâl)'i[5],Doğancıbaşı Bosnalı Derviş Ağa (Paşa,ö.1012=1603)'nın Üçüncü M u r â d'ın emriyle B e n n â y î(ö.1512)'den çevirdiği "Fêilâtün Mefâilün Feilün" vezninde Sehâ-nâme'si ile aynı vezindeki Murâd-nâme'si[6],K a r a F a z l î(ö.970=1562)'nin Hümâ ve Hümâyûn'u ile H a m m e r tarafından Almanca'ya tercüme edilen Gül ü Bülbül'ü[7],İkinci S e l î m'in hocâsı Ş e m s î Çelebi'nin zevcesi H u b b a A y ş e H a t u n (ö.998=1589)'un Hurşîd ve Cemşîd'i[8],Husrev-zâde Mehmed el-Mârûf oğlu M u s t a f â(ö.1000=1592)'nın Kutb-ı Mekkî'nin Yemen Târîhi Tercümesi,Galatât-ı Avâmı Cem'i ve Türkçe şiirleri[9], M e d h î D e r v î ş H a s a n(Kıssa-hân)'ın Üçüncü M u r â d'a takdîm ettiği hikâyeleri[10], M e h m e d A y d ı n î (ö.1000=1591)'nin Harîrî Şerhi[11],Koca Nişâncı Celâl-zâde M u s t a f â Çelebi'nin Tabakatü'l-Memâlik'i[12],N e v'î Y a h y â b.Pîr Alî b. Nasûh(940=1533-1007=1599)'un Netâyicü'l-Fünûn'u,Mevâkıf ibtidâsına hâşiyesi,Mahassal fî İlmi'l-Kelâm'ı,Tehâfüt hâşiyesi,Heyâkilu'n-Nûr hâşiyesi,Nevâ-yı Aşk,Risâle-i Kelâm-ı Nefsî'si,Risâle-i İlmiyye'si,Terceme-i Akâid'i,Risâle-i Mantık'ı,Mesnevî'nin iki bin beytine şerhi,Sure-i Mülk Tefsîri,Keşfü'l-Hicâb'ı(997=1588),Sûriye Kasîdesi(990=1582),Risâle fî İlmi'l-Münâzara'sı,Hâce Cihân'ın Münşeâtı'nın tercümesi,Manzûme-i Hasbihâl'i,Münâzara-i Tûtî Bâ-Zag,İsaguci Şerhi,Fezâilü'l-Vüzerâ ve Hasâilü'l-Ümerâ'sı,Dîvân'ı ve Üçüncü M u r â d'a ithâf ettiği Süley-

1 Âlî,Menâkıb-ı Hünerverân,s.25; Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.III-2,s.537; Banarlı N.Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.612; Müstakîm-zâde, Tuhfe-i Hattâtîn,s.516; Levend Â.Sırrı,Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.390; a.müel.,Gazavât-nâmeler..,s.86-87;Âlî,Menâkıb-ı Hünerverân(Cumbur Müjgân),s.6.
2 Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.III-2,s.521.
3 a.e.,c.III-2,s.522; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.122.
4 Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.III-2,s.520; Ergün S.Nüzhet,Türk Şâirleri,c.II,s.701; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.122.
5 Levend Â.Sırrı,Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.156; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.122[1].
6 Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.III,s.2136; Ergün S.Nüzhet,Türk Şâirleri,c.III,s.1171-73; Beyânî,Tezkire-i Beyânî,v.33b; Şabanoviç Hâzım,Knijevnost Muslımana Bih Na Orijentalnım Jezıcma,Saray.1973,s.116-129,728 s.
7-8 Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.III-2,s.520-21.
9 Naîmâ,Naîmâ Târîhi,c.I,s.68,111.
10 Köprülü M.Fuâd,Türk Edebiyâtı Târîhi,s.398.
11 Naîmâ,Naîmâ Târîhi,c.I,s.111.
12 Uzunçarşılı İ. Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.III-2,s.521.

1 Pâdişâh,işitilmemiş hikâyeler dinlemekten de hoşlandığından Cenânî'ye böyle bir eser yazdırmıştır.O da Bedâyiü'l-Âsâr'ı vücûda getirdikten sonra bir tezkireciye bunu cildlemmek üzere vermiştir.Mes'eleyi haber alan Meddah Eğlence, tezkireciyi kandırarak öğrenmiş ve bunları pâdişâha nakl etmiştir(Banarlı N.Sâmî,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.603).

ıâniyesi vardır[1]. R ı f ' a t î'nin Yûsuf u Zelîhası,Leylâ ve Mecnûn'u,Bosnalı
û d î(ö.1000=1591)'nin Mesnevî ve Hâfız Dîvânı şerhleri,Kâfiye,Şâfiye ve Gü-
istân'a tercüme ve şerhi[3], Ş e m'î(ö.1000=1591)'nin Mesnevî,Hâfız Dîvânı Gü-
istân ve Bostân şerhleri[4] vardır. U l v î adlı iki şâir bilinmektedir.Bunlar-
.an İstanbullu U l v î; Dîvân ve Şehrengîz sâhibidir[5]. Bu devirde Taşlıcalı
a h y â(ö.990=1582) Şâh ü Gedâ,Gencîne-i Râz,Gülşen-i Envâr,Yûsuf u Zelîha,
ül-i Sad-berk der Mûcizât-ı Sultân-ı Enbiyâ adlı eserlerinin yanı sıra Dîvân'ı
.le de tanınmıştır[6].Bursalı Hacı S u b h î de Sultân M u r â d'ın şiirlerini
erh etmiştir[7].Edirneli Kadı A b d u r r a h m â n U b e y d î(ö.981=1573)[8],
dirneli E m r î(ö.983=1575)[9],Müezzin H ü d â y î Çelebi(ö.991=1583)[10],K i -
â m î A b d u r r a h î m(ö.1000=1591/92)[11],Alaşehirli M a k â l î(ö.992=
584)[12],N â m î adlı üç şâir[13],N e y l î M e h m e d Efendi(ö.997=1589)[14],
i g â r î adlı bir ressâm[15],Trabzonlu S ı r r î - i S â n î M e h m e d
Muzaffer Sırrîsî),Edirneli V â l i h î(ö.994=1586)[16]şiirle uğraşanlardan bâ-
ılarıdır.

Ş u a r â T e z k i r e l e r i

Edebiyât Târîhimizin kaynaklarından sayılan tezkirelerden dördü Üçüncü
. u r â d devrinde yazılmıştır.

B a ğ d â d l ı A h d î(ö.1002=1593)'nin Gülşen-i Şuarâ(1593)'sı[17],B e -
â n î M u s t a f â E f e n d i(Şeyh,ö.1006=1597)'nin Tezkire'si[18],K ı -
a l ı - z â d e H a s a n Ç e l e b i(953=1546 - 1012=1603)'nin Üçüncü
u r â d'a sunduğu Tezkiretü'ş-Şuarâ(994=1586)'sı[19],K a s t a m o n u l u
a t î f î(896=1491 - 990=1582)'nin Üçüncü M u r â d'a sunduğu Tezkire'si[20]
u l t â n M u r â d devrinin bu sâhada yazılmış eserlerindendir.

Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.III-2,s.520,532-34; Banarlı N.Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.579; Babinger,Osmanlı Târîh Yazarları ve Eserleri,s.85; Levend Â.Sırrı,Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.159.
Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.122.
-4 Naîma,Naîma Târîhi,c.I,s.71,70,111.
Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.122.
Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.III-2,s.521.
Beyânî,Tezkire-i Beyânî,v.59 a.
Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.III-2,s.520.
a.e.,s.521; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.122.
Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.III-2,s.520.
Naîma,Naîma Târîhi,c.I,s.71.
Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.III-2,s.521.
Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.122.
Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.III-2,s.521.
Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.122.
Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.III-2,s.521.
a.e.,s.504; Banarlı N.Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.617.
Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.III-2,s.504.
a.e.,s.504; Levend Â.Sırrı,Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.281; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.122.
Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.III-2,s.503-504; Levend Â.Sırrı,Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.269.

İKİNCİ BÖLÜM

ŞÂİR OSMÂNLI SULTÂNLARI

Osmânlı sultânlarının hemen hepsi şiirle ve edebiyâtla alâka-dâr olmuştur. Ancak bunlardan Sultân İkinci M u r â d'a kadar olanların şiirleri şüyû yoluyla[1] bize kadar ulaşmıştır. Dolaysiyle şiir söylediği tevsîk edilebilen ilk hükümdâr İkinci M u r â d'dır[2].

Biz de bu çalışmamızda İkinci M u r â d'dan Üçüncü M u r â d'a kadar olan şâir Osmânlı sultânlarını gücümüzün yettiği kadar anlatmaya çalışırken, asıl mevzûmuzla, isim benzerliği yönünden, ilgili olan Dördüncü M u r â d'ı da bahsimize dâhil etmeyi uygun bulduk. Ancak bu arada daha önceki şâir sultânların edebî cihetlerinin topluca verilmesinin uygun düşeceğini düşünerek konumuza İkinci M u r â d'a kadar olan Osmânlı hükümdârları ile başladık.

A. Sultân Üçüncü Murâd'a Kadar Şâir Osmânlı Hükümdârları

1. Osmân Gazî (657:1258, 699:1299-726:1326)

Babası E r t u ğ r u l G a z i (1198-1281), annesi Haymaana hatun olur 657:1258'de doğmuştur[3]. Lakabı Fahreddîn'dir. Kara Osmân diye de anılmıştır

O s m â n G a z i uzunca boylu, geniş omuzlu, kara yağız tenli, çatık kaşlı, yuvarlak yüzlü, uzun kollu, elâ gözlü, koç burunlu olarak tasvîr edilmiştir.

Yiğit, müteşebbis, fazîletli, dînine bağlı, şân ve şeref sâhibi, heybetli, cesûr, cömert, tatlı dilli, yardım-sever, sâde yaşamayı seven bir hükümdâr olarak tanınmıştır[5].

1 Âşık Çelebi, Meşâirü'ş-şuarâ, v.22a.
2 Faik Reşâd, Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniye, s.121; Şahâbeddîn Süleymân, Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniye, s.36.
3 Belîğ, Güldeste-i Riyâz-ı İrfân, s.10; Ahmed Dede, Müneccimbaşı Târîhi (Erünsal İsmâil, c.I, s.69; Nişâncı Mehmed, Nişâncı Târîhi, s.103.
4 Şapolyo Enver Behnân, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.21.
5 Ahmed Dede, Müneccimbaşı Târîhi (Erünsal İsmâil), c.I, s.69; Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.I, s.2-7;, Belîğ, Güldeste-i Riyâz-ı İrfân, s.12; Nişâncı Mehmed, Nişâncı Târîhi, s.103.

O s m â n G a z î, Selçuklu Devleti'nin dağılmasıyla istiklâlini îlân etmiştir(699:1299)[1].Birçok fetihler yapmış ve bu arada Bursa'yı da almıştır[2]. Vefatında cesedi Bursa'ya nakl edilerek burada defn olunmuştur(726:1326)[3].

O s m â n G a z î, âlimleri,fâzılları ve edîbleri himâye ve teşvîk etmiştir.Onun beyânlarının gayet açık dille olması,etrâfındakilere yeni bir şevk vermiştir.Devrin muelliflerinden Â ş ı k P a ş a (1272-1333),Osmânlı sâhasında ilk Türkçe kitâb te'lîfine muvaffak olmuştur[4].

O s m â n G a z î'nin şiir yazdığı hakkında elimizde kesin bir kayıt yoktur.Ancak,onun olduğu zann edilen elimizdeki tek şiir,kahramân-âne olup kendinden sonrakilere,İstanbul'u almaları için hedef göstermektedir.

Gönül kerestesiyle
Bir iki şehr ve bâzâr yap
Zulm eyleme rencberlere
Her ne istersen var yap

Eski Yeni şehri bârî
İnegöl'e dek hep var yap
Kırup geçürdük agyârı
Buruso'yı da yık tekrâr yap

Kurd olup girme süriye
Arslan ol bakma girüye
Çâr idüp haylî çeriye
Dil Geçidi'ni hisâr yap

İznik şehrine hôr bakma
Sakarya suyı gibi akma
İznîkmid'i de al yakma
Her burcında bir hisâr yap

Osmân Ertuğrul oğlısın
Oguz Kara Hân neslisin
Hakk'ın bir kemter kulısın
İslambol'ı aç gül-zâr yap[5]

Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.II,s.256.
Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi(Erünsal İsmâil),c.I,s.78; Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.II,s.261; Nişâncı Mehmed,Nişâncı Târîhi,s.105-108
Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi(Erünsal İsmâil),c.I,s.78; [illegible] mânlı Sultânları Târîhi,s.28; Nişâncı Mehmed,[illegible] Târîhi,s.103.
Alî Emîrî,Cevâhirü'l-Muluk,s.40.
alê.s.27; Alî Nûreddîn,Kelâmü'l-Mülûk Mülûkü'l-Kelâm,s.17-18; Kabaklı Ahmet, Türk Edebiyâtı,c.II,s.289; Sapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.2[illegible]

2. O r h a n   G a z i (680:1281,726:.326-761:1359)

O s m â n   G a z î ve Mal Hatun'un oğlu olup(680:1281)'de doğmuştur[1].

Güzel yüzlü,kırmızıya çalar beyaz tenli,çatık kaşlı,ince ve uzun boylu,
niş omuzlu,burnu kavisli,sık kumral saçlı,mâvî gözlü,kolları adâleli,bün-
esi güçlü,gür ve parlak sakallı ve bıyıklı olarak tasvîr edilmiştir[2].

O r h a n   G a z î,adâletli,yiğit,savaşçı,güçlü,yerine göre şiddetli
yumuşak,azîm sâhibi,uyanık,teşkîlâtçı,siyâsî hâdiselerden istifâde etmesini
ilen,gayretli,heybetli ve vakûr bir hükümdâr olarak tanınmıştır[3].

İlk Osmânlı sikkesini bastıran,yeniçeri teşkîlâtını kuran,kıyâfet dü-
nlemesinde bulunan ilk hükümdâr O r h a n   G a z î'dir[4].

İznik,İzmit,Gemlik,Karesi ve Ankara'yı feth etmiştir.Rumeli'ye geçiş
onun devrinde olmuştur.Saltanat merkezi,Yenişehir'den Bursa'ya nakl edilmiş-
ir[5].

Vefâtı ile yerine I. M u r â d tahta geçmiştir(761:1360)[6].

Vefâtına târîh:

" 761 :[7] روح الله روحه بكرم "

O r h a n   G a z î,şâir ve edîblere rağbet etmiş[8],irtihâli sırasında
oğlu M u r â d'a şu manzûm vasiyette bulunmuştur.

Elâ ey meyve-i bâğ-ı Murâdum
Şeh-i âlî-neseb Sultân Murâdum

Vaşiyyet eylerüm gûş eyle anı
Benüm'çün eyleme âh u figânı

Zuhûr-ı dîni dâ'im nasb-ı ᶜayn iti
Vücûdın hilᶜatin ᶜadl ile zeyn it

Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.I,s.85; Nişâncı Mehmed,Nişâncı Târîhi,s.112.
Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.7; Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.I,
s.85; Belîğ,Güldeste-i Riyâz-ı İrfân,s.11; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sul-
tânları Târîhi,s.31.
Belîğ,Güldeste-i Riyâz-ı İrfân,s.11; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.7-1
Uzunçarşılı İsmâil Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.I,s.466-467; Ahmed Dede,Müneccim-
başı Târîhi,c.I,s.85;
Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.7; Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.I,s.85
Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.I,s.86-98; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,
c.I,s.7-14;Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.II,s.265-277; Nişâncı Meh-
med,Nişâncı Târîhi,s.113-115.
Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.I,98.
Belîğ,Güldeste-i Riyâz-ı İrfân,s.19.
Alî Emîrî,Cevâhirü'l-Mülûk,s.40-41.

Re^c^âya hıfzına sa^c^y it hemîşe
Şerî^c^at etbâ^c^ın eyle pîşe

Resûlullah şer^c^in pîşvâ kıl
Mu^c^în-i dîn olup nasb-ı livâ kıl

Çûn istiklâl buldun saltanatda
^c^Adâlet eyle dâ'im memleketde

Cihâd emrinde sarf-ı ictihâd it
Cihânda nâmunı Gazî Murâd it

Bu fânî mülkde magrûr olma zinhâr
Tarîk-i şer^c^den dûr olma zinhâr

Fenâdur ^c^âkıbet dünyânun emri
Ölür herkes ne deñlü olsa ^c^ömri

İrişdi çûn baña emr-i ilâhî
Sen ol mesned-nişîn-i taht-ı şâhî

Kerem eyle baña celb-i du^c^â kıl
Murâdum budur ey ferzend-i ^c^âkil

Nizâm-ı ^c^âleme dâ'im medâr ol
Serîr-i saltanatda pây-dâr ol[1]

---

1 Atâ, Târîh-i Atâ, c.IV, s.6,7; Alî Nûreddîn, Kelâmü'l-Mülûk, Mülûkü'l-Kelâm, s. 19,20.

3. B i r i n c i M u r â d (726:1326,761:1359 - 791:1389)

O r h a n G a z i ve Nilüfer Hatun'un oğlu olup 726:1326'da doğmuştur.Hudâvendigâr,Melikü'l-Meşâyıh,Gazî Murâd diye anılmıştır[1].

Orta boylu,orta sakallı,değirmi yüzlü,büyük burunlu,iri dişli,uzun boyunlu,parmakları iri ve enli olarak tasvîr edilmiştir[2].

Cesûr,gayretli,cömert,ikrâm sâhibi,âdil,yumuşak,iyi huylu,mütedeyyin, az ve özlü konuşan,müsâmahâ-kar,merhâmetli,vakarlı,ciddî,azîmli,irâdeli,açık ve samîmî,teşkîlâtçı,icrâatında serî,cevvâl,tedbîrli,plânlı hareket eden bir hükümdâr olarak tanınmıştır[3]

Birinci M u r â d saltanat merkezini Bursa'dan Edirne'ye nakl etmiştir. Kazaskerlik ve sadrâzamlığı ilk def'a o ihdâs etmiştir.Kapıkulu ocakları ve diğer askerî teşkîlât onun zamânında yapılmıştır.Topu ilk def'a olmak üzere muhârebede kullanmıştır.Minârelerde ilk selât-ı selâm verilmesi de bu devirde olmuştur[4].

Birinci M u r â d, O r h a n G a z î'nin vefâtı üzerine tahta çıkmıştır(761:1389)[5].

Sırp Sındığı(766:1364),I.Kosova(791:1389) savaşlarını kazanmış;Edirne (763:1361/2),Filibe(765:1364/4),Sofya(787:1385)'yı feth ile otuz senede otuzyedi gazâ etmiştir[6].

I.Kosova Savaşı sırasında,muhârebe meydânında iken Sırplı Miloş tarafından hançerlenerek öldürülmüştür(807:1407).Türbesi Çekirge'dedir[7].

---

1 Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.VI,s.4250; Beliğ,Güldeste-i Riyâz-ı İrfân, s.20; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi; Öztuna,Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.II,s.300; Nişâncı Mehmed,Nişâncı Târîhi,s.117.

2 Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.I,s.101,Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.43.

3 Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.I,s.101; Uzunçarşılı İsmâîl Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.I,s.497; Beliğ,Güldeste-i Riyâz-ı İrfân,s.23; Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.II,s.300-302; Alî Nûreddîn,Kelâmü'l-Mülûk Mülûkü'l-Kelâm,s.[illegible]

4 Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.I,s.108; Süreyyâ Mehmed,Sicill-i Osmânî,c.[illegible]

5 Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.I,s.101;Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye,Târîhi, c.II,s.276.

6 Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.II,s.286-297; Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.I,s.102;Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.VI,s.4250-51;Nişâncı Mehmed, Nişâncı Târîhi,s.118-121.

7 Öztuna Yılmaz Büyük Türkiye Târîhi,c.II,s.298; Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.I,s.[illegible]; Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.VI,4251; Nişâncı Mehmed,Nişâncı Târîhi,s.121;; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.51.

H a m m e r(1774-1856),Sultân Birinci M u r â d'ın Raguza Cumhûriyeti ile yaptığı anlaşmada metne parmak basmasından hareketle;onun okuma yazma bilmediğine hükm etmektedir[1].

Ancak Birinci M u r â d'ın kütübhânesi için istinsâh edilmiş eserlerin varlığı[2] ve onun manzûm münâcâtı,H a m m e r'in fikrini müatereddid karşılamamıza sebeb olmaktadır.

Şâirlerimizin sayısı da bu pâdişâhın devrinde artmaya başlamıştır[3].

Birinci M u r â d'ın Kosova Muhârebesi öncesinde yapmış olduğu manzûm münâcâtı,onun şiir tekniğine vâkıf olduğunu göstermektedir.

Âb-ı rûy-ı habîb-i ekrem içün
Kerbelâda revân olan dem içün

Şeb-i firkatde aglayan göz içün
Reh-i ᶜışkuñda sürinen yüz içün

Ehl-i derdüñ dil-i hazîni içün
Câna te'sîr iden enîni içün

Eyle yâ Rabbi lutfuñı hem-râh
Hıfzuñı eyle bize püşt ü penâh

Ehl-i İslâma ol muᶜîn ü nasîr
Dest-i aᶜdâyı bizden eyle kasîr

Bakma yâ Rab bizüm günâhumuza
Nazar it cân u dilden âhumuza

İtme yâ Rab mücâhidîni telef
Yiter aᶜdâya kılma bizi hedef

Çeşmümüz sakla gird-i maᶜrekeden
Cünd-i İslâmı cümle mühlikeden

Bunca yıl saᶜy ü ictihâdumuzı
Gazâvât içre yahş'adumuzı

İtme yâ Rab kahruñ ile tebâh
Yüzümi halk içinde siyâh

---

1 Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.14-26;
2 Uzunçarşılı İsmail Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.I,s.498.
3 Alî Emîrî,Cevâhirü'l-Mülûk,s.41.

Râh-ı dîn içre ben fedâ olayum
Siper-i ^c^asker-i hüdâ olayum

Dîn yolında beni şehîd eyle
Âhiretde beni sa^c^îd eyle

Mülk-i İslâmı pây-mâl itme
Menzil-i fırka-i żalâl itme

Keremüñ çokdur ehl-i İslâma
Dilerüm kim irişe itmâma[1]

---

1 Atâ, Târîh-i Atâ, c.IV, s.7; Alî Nûreddîn, Kelâmü'l-Mülûk Mülûkü'l-Kelâm, s.21-22
Alî Emîrî, Cevâhirü'l-Mülûk, s.49; Kabaklı Ahmet, Türk Edebiyâtı, c.II, s.289-290;
Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.53-54.

4. Y ı l d ı r ı m B â y e z î d (748:1347?, 791:1389 -804:1402?) 761:1360? 805:1405?

Birinci M u r â d ve Gülçiçek Hatun'un oğlu olup 748:1347 veyâ 761: 1360'ta doğmuştur[1].

Kırmızı ve sarıya çalan değirmi yüzlü, büyük burunlu, elâ gözlü, kumral saçlı, uzun ve çatal sakallı, geniş omuzlu, seyrek dişli, kuvvetli, heykel gibi bir pâdişâh olarak tasvîr edilmiştir[2].

Girdiği savaşlarda gösterdiği çeviklik ve cesâretten dolayı "Yıldırım" diye anılmıştır[3]. Ünvânı "Celâleddîn" olup, Avrupalılar ona "Şimşek" demiştir[4].

Y ı l d ı r ı m B â y e z î d, azîm ve irâde sâhibi, cevvâl, cesûr, öfkeli, hırçın, inatçı, soğukkanlı, âdil, hayır-sever, haklı söze gücenmeyen, kesin kararlı, zamânının hâdiselerini iyi kavramış, gurûrlu, kendine güvenen, çok büyük bir kumandan olarak tanınmıştır[5]. İçkiye düşkün olduğundan Osmânlı sarayına zevk ve safâ âlemlerini o sokmuştur[6]. Osmânlı sultânları içinde "sultân" ünvânını ilk olarak kullanan ve şarâbı îtiyâd hâline getiren ilk hükümdârdır[7].

Y ı l d ı r ı m B â y e z î d, babası Birinci M u r â d'ın Kosova'da şehîd olması üzerine tahta çıkmıştır(791:1389)[8]. Cülûsu ile birlikte kardeşi Y â k u b Çelebi'yi boğdurmuştur(1389). Bu, pâdişâhların kardeşlerini sebepsiz yere ilk katlidir[9]. H a m m e r, ona bu hâdisede gösterdiği sür'at sebebiyle "Yıldırım" ünvânının verilmiş olduğunu ileri sürmektedir[10].

İstanbul'u 1391'de Osmânlılar tarafından ilk def'a olarak yedi ay kadar kuşatmış, sonra yıpranmak istemediğinden ablukayı kaldırmıştır[11]. Onun ikinci

---

1 Nişâncı Mehmed, Nişâncı Târîhi, s.123; Ahmed Dede, Müneccimbaşı Târîhi, c.I, s.133; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.57; Şemseddîn Sâmî, Kamûsü'l-A'lâm, c.I, s.1231.
2 Ahmed Dede, Müneccimbaşı Târîhi, c.I, s.133; Beliğ, Güldeste-i Riyâz-ı İrfân, s.24.
3 Ahmed Dede, Müneccimbaşı Târîhi, c.I, s.133; Şemseddîn Sâmî, Kamûsü'l-A'lâm, c.I, s.1231.
4 Ahmed Dede, Müneccimbaşı Târîhi, c.I, s.133; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.57.
5 Ahmed Dede, Müneccimbaşı Târîhi, c.I, s.133; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.II, s.352; Uzunçarşılı, İsmâil Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.I, s.497.
6 Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.62.
7 Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.I, s.27 vd.
8 Ahmed Dede, Müneccimbaşı Târîhi, c.I, s.133; Nişâncı Mehmed, Nişâncı Târîhi, s.123; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.57; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.II, s.299, 306.
9 Nişâncı Mehmed, Nişâncı Târîhi, s.123.
10 Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.I, s.27 vd.
11 Öztuna, Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.II, s.310-11.

İstanbul kuşatması da Haçlı kuvvetlerinin birleşerek Niğbolu'ya gelmeleri üzerine (797:1395) kaldırılmıştır[1]. 1392-1397 yılları arasında Güzelcehisâr (Anadoluhisârı)'ın yapılmasından sonra 798:1397'de üçüncü def'a yapılan İstanbul kuşatması,anlaşma netîcesinde,1400'deki muhâsara da T î m û r(736:1335,807:1405) tehlikesi üzerine kaldırılmıştır[2].

Y ı l d ı r ı m B â y e z î d, Niğbolu Muhârebesi'ni Hristiyan kuvvetlerine karşı kazanmış(798:1396)[3];ayrıca Avrupa'da Epîr,Selânik,Halkidikya Yarımadası,Batı Arnavutluk(İşkodra vesâir Venedik kaleleri hâriç),Batı Karadağ(kıyı kaleleri hâriç)'ı feth etmiş;Attika ve Mora yarımadaları,Eflâk'i himâyeye almıştır.Anadolu'da ise 1390'da Aydın,Germiyan,Menteşe,Teke ve Saruhan Beylikleri'ne âit olan Aydın,İzmir(Gavur İzmir ve Foça hâriç),Denizli,Uşak,Muğla,Manisa; 1397'de Karaman Beylâği,yânî Konya,Niğde,İçel; 1398'de Kadı Burhâneddin Devleti diye anılan Sivas,Tokat,Kayseri,Çorum,Yozgat,Kırşehir,Arapsun,Giresun, Ordu; 1399'da Malatya,Adıyaman,Harput ile Dülkadir Beyliği yânî Maraş(himâye); 1401'de Erzincan vilâyetlerini Osmânlı Devleti'ne katmıştır[4].

Y ı l d ı r ı m B â y e z î d , T î m u r'la yaptığı Ankara Meydân Muhârebesi(804:1402)'ni bâzı birliklerinin karşı tarafa geçmesi sebebiyle kaybederek esîr düşmüş[5] ve bir müddet sonra esârete dayanamayarak nefes yetmezliğinden[6] vefât veyâ intihâr etmiştir(805:1403)[7].Onun ölümüyle Avrupa râhat bir nefes almış[8],Osmânlı Devleti de on bir yıllık bir karagaşalık devri yaşamıştır.

B â y e z î d âlim,fâzıl ve şâirlere hürmet göstermiş[9],onun zamânında şâirler eser te'lîf etme imkânını râhatça bulabilmiştir[10].

Y ı l d ı r ı m B â y e z î d,sarâyında zamân zamân içki âlemleri yapmış,bu arada "Y ı l d ı r ı m" mahlasiyle de şiirler söylemiştir[11].

---

1 Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.II,s.322; Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.I,s.139-140;,Nişâncı Mehmed,Nişâncı Târîhi,s.128.
2 Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.II,s.334-35; Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.I,s.141-42.
3 Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.II,s.322-333; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.60.
4 Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.II,s.306-352; Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.I,s.134-143; Nişâncı Mehmed,Nişâncı Târîhi,s.125-130.
5 Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.II,s.345-49; Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.I,s.144-48; Nişâncı Mehmed,Nişâncı Târîhi,s.130-32; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi,s.65-68.
6 Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.II,s.351,358; Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.I,s.148-49; Nişâncı Mehmed,Nişâncı Târîhi,s.133;Belîğ,Güldeste-i Riyâz-ı İrfân,s.24.
7 Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.68.
8 Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.II,s.359.
9 Hey'et,Mufassal Osmânlı Târîhi,c.I,s.144 vd.,
10 Âşık Çelebi,Meşâiru'ş-Şuarâ,v.20.
11 Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.63.

Onun hislerini tasvîrdeki kudreti ve tevriyeli sözleri gazellerinden anlaşılmaktadır[1]. A l î E m î r î(1857-1924) de onun şiirini "gazel-i belâgat-i mükellel-i sâf-der-âne" olarak vasıflandırmıştır[2].

Onun bir şiiri:

Yâri rind-i zamânedür sandum
Bahs-i vaslı terânedür sandum

Ehl-i hicrâna fitne-i ağyâr
Ortada bir bahânedür sandum

Göz ucıyla kın kın bakışı
Dil alup kasdı cânadur sandum

Kıssayı anlamamış âhır-kâr
Anı da bir fesânedür sandum

Hışm ile zahm-nâk-ı dil-sûzı
YILDIRIMdan nişânedür sandum[3]

---

1 Alî Nûreddîn,Kelâmü'l-Mülûk Mülûkü'l-Kelâm,s.6.
2 Alî Emîrî,Cevâhirü'l-Mülûk,s.52.
3 Atâ,Atâ Târîhi,c.IV,s.8; Kabaklı Ahmet,Türk Edebiyâtı,c.II,s.290; Şapolyo Enver Behnan Osmânlı Sultânları Târîhi,s.63.

5. E m î r S ü l e y m â n(781:1379/80, 804:1402 -814:1411)

Y ı l d ı r ı m B â y e z î d'in oğlu olup 781:1379/1380' de doğmuştur. Çelebi veyâ Emîr ünvânıyla birlikte anılmıştır.

Emîr S ü l e y m â n güleryüzlü, cesûr, kerem sâhibi, cömert, kendine güvenen, işrete düşkün bir şahıs olup, vaktinin büyük kısmını hamâmlarda sefîh kimselerle içki içerek geçirmiştir[1]. Onun her gün bir adamını atâ ve ihsânı ile ihyâ ettiği rivâyet edilmektedir[2].

Bâzı târîhçiler S ü l e y m â n Çelebi'yi I. Süleymân diye beşinci, M û s â Çelebi(ö1816:1413)'yi de altıncı Osmânlı Sultânı kabûl etmiştir[3].

Emîr S ü l e y m â n , Ankara Muhârebesi netîcesinde kaçarak Rûmeline geçmiş, T î m û r da geri dönmek ârzûsunda olduğundan, şehzâdenin kendisine tâbî olduğunu bildirmesi üzerine ona, Osmânlılar'ın Avrupa topraklarıüzerinde hüküm-rânlık hakkını bağışlamıştır[4].

Bundan sonra Emîr S ü l e y m â n, kardeşleriyle taht mücâdelesine girmiş, bu arada kendisinden küçük olan M û s â Çelebi'yi küçümsemiş, etrâfındakilere kötü davranmıştır. Sonunda erkân ve halk, M e h m e d Çelebi(1389:1421)'nin desteğindeki M û s â Çelebi'yi tutmuş, kaçan Emîr S ü l e y m â n da köylüler veyâ kardeşinin adamları tarafından öldürülmüştür(814:1411)[5]: Edirne'de medfûndur[6].

Emîr S ü l e y m â n şâirlere karşı iyi davranmıştır. A h m e d î(1334-1413), İskender-nâme'sini ona sunmuştur[7].

Kendisi de şiir söylemiştir[8].

---

1 Ahmed Dede, Müneccimbaşı Târîhi, c.I, s.151-52; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.72; Belîğ, Güldeste-i Riyâz-ı İrfân, s.41; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.II, s.364.
2 Belîğ, Güldeste-i Riyâz-ı İrfân, s.42.
3 Ahmed Dede, Müneccimbaşı Târîhi, c.I, s.175; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.II, s.360.
4 Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.II, s.355-57.
5 a.e., s.360-65; Ahmed Dede, Müneccimbaşı Târîhi, c.I, s.152-164; Şapolyo Enver Behnan, s.72-73.
6 Nişâncı Mehmed, Nişâncı Târîhi, s.124.
7 Belîğ, Güldeste-i Riyâz-ı İrfân, s.42.
8 a.e., s.40.

Dirîġâ nefs elinden neng ü nâmı pây-mâl itdüm
Şarâb-i âlâ benzetdüm içüp ḳamum vebâl itdüm

Nice zârılıġ itdüm bâġ u râġ milk-i devletdi
Ben ol zenbûra döndüm kim ne mûm itdüm ne bâl itdüm

Ḥarâm iken yine ḥürmetler itdüm yüz şuyın dökdüm
ᶜAdûya göz göre teslîm olup ḳanum ḥelâl itdüm

Girüp ḥammâma ẖalvet pûtasında cân-güzâr oldum
Zerüm ḳal olmadı nâ-puẖte ḳaldum nice ḳal itdüm[1]

Atâ,Târîh-i Atâ,c.IV,s.8.

6. Ç e l e b i   M e h m e d(791:1389?, 816:1413 - 824:1421)
781:1379?
777:1375/6?

Y ı l d ı r ı m   B â y e z î d ve Devlet Hatun'un oğlu olup Bursa'da oğmuştur(791:1389 veyâ 781:1379 yâ da 777:1375/6).Osmânlı sultânlarınınıbeşin-isi veyâ yedincisidir[1].Meydan Larousse'da annesi Despina olarak gösterilmiştir[2].

Çelebi M e h m e d orta boylu,yuvarlak yüzlü,çatık kaşlı,beyaz tenli, ırmızı yanaklı,göğsü şişkin,gayet kuvvetli,cesûr,hareketli,güzel yüzlü olarak asvîr edilmiştir[1].

M e v l â n â(1207-1273)'ya intisâbı sebebiyle şehzâdeliğinden îtibâren Çelebi" diye anılmıştır.Kendisine sık güreş yaptığından "Güreşçi Mehmed",en uvvetli yaylâkirişlerini çekebildiğinden "Kirişçi" de denilmiştir[2].

Çelebi M e h m e d azîmli,metânetli,fazîletli,dînine bağlı,nâzik,akıl-ı,bilgili,tatlı dilli,sağlam fikirli,îtidâlli,tedbîrli,uyanık,plân ve programla erî hareket eden,ahdine vefâlı,kerîm,halîm,cömert ve son derece kuvvetli bir ahıs olarak tavsîf edilmiştir[3].

Osmânlı pâdişâhları içerisinde Mekke ve Medînelile'e dağıtılmak üzere âbe'ye sürre alayı gönderme âdeti Çelebi M e h m e d'le başlamıştır[4].

Hayâtta kalan son şehzâde M û s â Çelebi'yi yenince Osmânlı Devleti'-in tek vârisi olarak "Fetret Devri"ni nihâyete erdirmiştir(816:1413).Hayâtın-a kırk kadar muhârebeye katılmıştır.Kardeşini öldürmesinden dolayı metbûu olan î m û r'un oğlu Ş a h r u h(1337-1447)'dan özür dilemiştir[5].

Devletin birliğini korumak için korkunç bir enerjiyle çalışmıştır[6].

Beliğ,Güldeste-i Riyâz-ı İrfân,s.30;Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.71.
Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.71.
Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.II,s.384, Uzunçarşılı İsmâil Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.I,s.374-75; Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhı,s.I,s.193; Belîğ, Güldeste-i Riyâz-ı İrfân,s.30; Alî Nûreddin,Kelâmü'l-Mülûk Mülûkü'l-Kelâm
Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.74.
Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.II,s.368; Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.I,s.150-171; Nişâncı Mehmed,Nişâncı Târîhi,s.133; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi,s.72-73.
Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.II,s.370.

Bu devirde Türkler'in Venedik'e karşı yapmış olduğu ilk deniz vuruşması netîcesiz kalmıştır(1415)[1].

Şeyh B e d r e d d i n İhtilâli(1420)[2] ve Çelebi M e h m e d'in kardeşi M u s t a f â(?-1422)'nın Düzme veyâ Düzmece M u s t a f â İsyânı bastırılmış ve bu hâdise şehzâdenin Bizans'a iltticâsıyla nihâyete ermiştir[3].

İstânbul'un Boğaziçi kıyıları hâriç Asya banliyöleri,Bosnasarayı,Candaroğullarına âit Samsun,Çankırı,Kastamonu,Sinop;Karamanoğulları'ndan Konya,Kayseri,Niğde;Germiyanoğulları'ndan Kütahya,Uşak;Menteşeoğulları'ndan Muğla'bu devirde feth edilmiştir veyâ ilhak edilmiştir[4].

Çelebi M e h m e d, öleceğini hiss edince memleketin yeniden karışıklığa sürüklenmemesi için Amasya'dan oğlunu çağırmış ve vasiyeti üzerine İkinci M u r â d tahta gelinceye kadar,yânî kırk bir gün vefâtı saklı tutulmuştur[5].

Ölüm sebebi ishâl olup,Bursa'da defn olunmuştur[6].

Osmânlı Devleti'nin ikinci kurucusu olan Çelebi M e h m e d[7],girdiği muhârebelerden kırk kadar yara almıştır[8].

Bursa'daki Yeşil Türbe ve Yeşil Câmî ile Emîr Süleymân'ın başlatıp, M û s â Çelebi'nin devâm ettirdiği Edirne'deki Eski Câmî onun hayır eserlerindendir[9].

Edebiyât ve şiir merâkının başlayıp yayılması,vezîrler ve emîrlerin yanlarına fakîhler,şeyhler,şâirler,hattâtlar ve mûsıkî-şinâslar toplaması Çelebi M e h m e d devrinde olmuştur[10].

Bu pâdişâhın husûsî bir kütüb-hânesinin olduğu bilinmektedir[11].

Çelebi M e h m e d, şiirle de uğraşmıştır.Alî Emîrî,onun şiirini, "nazm-ı celâdet-ârâ[12];gazel-i fesâhat-i müseccel-i müceddid-âneleri[13]" şeklinde tavsîf etmiştir.

1 Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.II,s.375.
2 a.e.,c.II,s.377-380; Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.I,s.189; Nişâncı Mehmed,Nişâncı Târîhi,s.143-44; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.[illegible]
3 Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.II,s.380-81;Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.78.
4 Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.II,s.371-386; Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.I,s.182-88; Nişâncı Mehmed,Nişâncı Târîhi,s.142-45;Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.75-78.
5 Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.II,s.382-83; Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.I,s.191-93; Nişâncı Mehmed,Nişâncı Târîhi,s.141.
6 Nişâncı Mehmed,Nişâncı Târîhi,s.141.
7 Alî Nûreddîn,Kelâmü'l-Mülûk Mülûkü'l-Kelâm,s.25.
8 Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.II,s.382; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.79.
9 Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.II,s.384.
10 Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.62-73.
11 Uzunçarşılı İsmâil Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.I,s.498.
12 Alî Emîrî,Cevâhirü'l-Mülûk,s.27 13 a.e.,s.53.

Çelebi M e h m e d'in "münâcât ve nasîhât'e[1]" dâir kahramân-âne bir ğazeli:

Cihân hasm olsa Hakdan nusret iste
İrenlerden du^câ vü hirmet iste

Çalup dîn ^cışkına a^cdâya şemşîr
Añuben çâr-yârı hıdmet iste

Eger leb-teşne iseñ ey bed-endîş
Bu deşte çeşmesinden şerbet iste

Geçenden geç demür taşdan sakınma
Demüri mahv idenden kuvvet iste

Çevirme yüz muhâlifden MEHEMMED
^cAdûyı ^carsadan sür vüs^cat iste[2]

7. Sultân İkinci Murâd

Çelebi M e h m e d'den sonra pâdişâhlık yapan Sultân İkinci M u r â d "Murâdî Mahlaslı Şâir Osmânlı Hükümdârları" adlı bölümde ele alınmıştır.

---

1 Atâ, Târîh-i Atâ, IV, s.8.
2 a.yer; Alî Emîrî, Cevâhirü'l-Mülûk, s.25.

8. F â t i h   S u l t â n   M e h m e d
(835:1432, birinci saltanatı 847:1444 -848:1445)
ikinci saltanatı 855:1451 -886:1481)

Yedinci Osmânlı pâdişâhıdır[1].Babası İkinci M u r â d[2],annesi bir Türkmen kızı olan Hümâ Hatun'dur[3].Edirne'de dünyâya gelmiştir(835:1432)[4].Doğum târîhi Sicill-i Osmânî'de 832[5],Kamûs-ı Türkî'de 833[6],Müneccimbaşı Târîhi'nde833:1430 veyâ 834:1431[7],Osmânlı Târîhi'nde 833 veyâ 835[8], Büyük Türkiye Târîhi,İslâm Ansiklopedisi,Türk Ansiklopedisi,Osmânlı Sultânları Târîhi ve Şâir Sultânlarda ise 1432 olarak gösterilmiştir[9].

Ebû'l-Feth[10],Ebû'l-Feth ve'l-Megâzî Sultân Mehmed el-Gâzî[11],Hakanü'l-berreyn ve'l-bahreyn[12],Fâtih[13]diye anılmıştır.

Şehzâdeliğinde Amasya ve Manisa vâlîliklerinde bulunmuştur[14].

Manisa sancakbeyliğinde iken İkinci M u r â d'ın tahttan ferâgati üzerine birinci def'a tahta çıkmıştır(847:1444).İkinci M e h m e d'in bu saltanatı sırasında Avrupa'da bâzı toprak kayıplarına uğranılmış,bu arada Hristiyanlar bir birlik kurmuş ve Varna'ya doğru ilerlemeye başlamıştır.İkinci M u r â d da ordusunun başına geçerek düşmânı,büyük bir yenilgiye uğratmıştır(1444).İkinci M e h m e d'in,bu hükümdârlığı sırasında düşük ayarlı para bastırması üze-

1 Aşık Çelebi,Meşâirü'ş-Şuarâ,v.21a;Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.I,s.253; Türk Ansiklopedisi,II.Mehmed Maddesi,c.XVI,s.147; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.98;Şardağ Rüştü,Şâir Sultânlar,s.52.
2 Riyâzî,Riyâzü'ş-Şuarâ,v.5b;Beyânî,Tezkire,v.3a; Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I, s.67; Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.VI,s.4209;İstanbul Kitaplıkları Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu,c.I,s.32;Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.I,s.253; İnalcık Halîl,II.Mehmed,İA,c.VII,s.506; Türk Ansiklopedisi,II.Mehmed Maddesi c.XVI,s.147;Şapolyo,Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.98; Şardağ Rüştü,Şâir Sultânlar,s.52.
3 Türk Ansiklopedisi,II.Mehmed,c.XVI,s.147; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.98.
4 Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.I,s.253;,İnalcık Halîl,II.Mehmed,İA,c.VII, s.506; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.98.
5 Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.67.
6 Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.VI,s.4209;
7 Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.I,s.219.
8 Uzunçarşılı İsmâil Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.I,s.227.
9 Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.II; İnalcık Halîl,II.Mehmed İA,c.VII, 506; Türk Ansiklopedisi,II.Mehmed,c.XVI,s.147.
10 Sehî Bey,Tezkire-i Sehî,s.12; Rızâ,Tezkire-i Rızâ,s.5.
11 Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.I,s.253;Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.67.
12 Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.142. 13 a.e.,s.183.
14 Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.68;Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.VI,s.4210; İnalcık Halîl,II.Mehmed,İA,c.VII,s.507; [illegible]

rine yeniçeriler ayaklanmış ve yangın çıkarmıştır.İsyânı bastırmak için askerin maâşına zam yapılmış ve tahta yeniden İkinci M u r â d geçmiştir(848:1445)[1]. İkinci M e h m e d bundan sonra yapılan Kosova Savaşına da sağ cenâhta iştirâk etmiştir[2].

Kamûsü'l-A'lâm'da İkinci M u r â d'ın tahtı ikinci bir def'a oğluna bıraktığı kayıtlıdır[3].

Sultân İkinci M e h m e d babasının ölümü üzerine tahta çıkmıştır(855:1451)[4].Tahta çıkınca küçük kardeşini boğdurtmuştur[5].

Yeniçerilerin bahşîş istenmeleri üzerine on kese akçı dağıtmak zorunda kalmıştır.Bu,daha sonra pâdişâhların tahta çıktıklarında dağıttıkları cülûs bahşîşi an'anesini doğurmuştur[6].

Daha önce yirmi sekiz,Osmânlılar tarafından ise dört def'a kuşatılıp alınamayan İstanbul İkinci M e h m e d'in elli iki günlük muhâsarasından sonra feth edilmiştir(857:1453)[7].

İkinci M e h m e d, Y ı l d ı r ı m B â y e z î d'in yaptırdığı Güzelce Hisâr(Anadolu Hisârı)'ı tâmîr ettirmiş,karşısına plânını kendisinin çizdiği " محمد " biçiminde Boğazkesen Kalesini(Rûmelihisârı) yaptırmıştır(856). Bu hisâr dört aya yakın bir zamân içerisinde tamâmlanmıştır[9].Sicill-i Osmânî'de hisârın kırk günde tamâmlandığı kayıtlıdır[10].

1 Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.68; Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.VI,s.4210; Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.I,s.253; İnalcık Halîl,II.Mehmed,İA,c.VII, s.507-509;Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.103.
2 İnalcık Halîl,II.Mehmed,İA,c.VII,s.509.
3 Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.VI,s.4210.
4 a.yer; Süreyyâ,c.I,s.68; Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.I,s.253; İnalcık Halîl,II.Mehmed,İA,c.VII,s.507.
5 Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.104.
6.Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.105.
7 Latîfî,Latîfî Tezkiresi,s.61; Rızâ,Tezkire-i Rızâ,s.5; Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.VI,s.4209-210; Nişâncı Mehmed,Nişâncı Târîhi,s.139; Ahmed Dede, Müneccimbaşı Târîhi,c.I,s.255; Mehmed Mazhar Fevzî,Haber-i Sahîh,c.IV,s.127-280; Mustafâ Nûrî,Netâyicü'l-Vukûât,c.I,s.47-56; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.106-119; Hasan b.Mehmed,Câm-ı Cem-âyîn,s.47; Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.68; Uzunçarşılı İsmâil Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.I,s.235-37;İstanbul Kitâplıkları Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu,c.I,s.32; Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.II,s.454; Türk Ansiklopedisi,II.Mehmed,c.XVI,s.152-54; İnalcık Halîl,II.Mehmed,İA,c.VII,s.510-15;Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.113;Şardağ Rüştü,Şâir Sultânlar,s.53.
8 Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.VI,s.4209,Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.68; Nişâncı Mehmed,Nişâncı Târîhi,s.139;Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.I,253, Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.106-107; İnalcık Halîl,II.Mehmed,İA,c.VII, s.510;Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.II,s.434.
9 Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.II,s.234.
10 Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.68.

İkinci M e h m e d İstanbul'u alabilmek için Galata ile Sarayburnu arası zencirlerle kapanmış olduğundan, gemileri Balta Limanı'ndan karaya çekip, Boğazkesen Kalesi'nden Kasımpaşa'ya kadar döşenen yağlı tahtalar üzerinden kaydırarak Haliç'e indirmiştir

Ayrıca demirlerle birbirine bağlı fıçılardan kurulu eni 9,5 m, boyu 188 m. olan bir köprüyü bir gecede inşâ ettirmiştir[2]. Yine bu iş için büyük toplar ve havan topları döktürmüş, tekerlekler üzerinde yürüyen dört büyük kule ile muazzam bir mancınık yaptırmıştır[3].

Böylelikle " ....نعم الامير اميرها " hadîs-i şerîfi ile müjdelenen kumandan İkinci M e h m e d olmuştur[4]. Kur'ân-ı Kerîm'deki " 857: بلدة طيبة " İstanbul'un fethine târîhtir[5]. Fâtih de "857: آخرون" kelimesini bu şehrin alınışına târîh olarak düşürmüştür. İstanbul'un ilk kadısı H ı z ı r B e y Ç e l e b i bunu bir târîh beyti hâline koymuştur.

Feth-i İstanbula nusret bulmadılar evvelûn
Feth idüp Sultân Mehemmed didi târîh "857: âhirûn(آخرون)"[6]

"İstanbul'u feth etmek sûretiyle, milletine dünyânın en güzel beldesiyle birlikte ebedî bir vatan kazandıran F â t i h'in bu zaferi, sâdece ilk hizmeti idi. F â t i h'in bu zaferinden sonra Anadolu balkanlar coğrafyasında kazandığı müselsel zaferlerle Osmânlı İmparatorluğunu bir bütün hâline koymuştur[7]. Anadolu ve Rumeli'ndeki iki ayrı parça hâlinde bulunan Osmânlı ülkesi birleştirilmiştir. Bu arada Karadeniz'deki Ceneviz hâkimiyeti de ortadan kaldırılmıştır[9].

İkinci M e h m e d bu fetihle "Fâtih" ünvânını almıştır. S e h î B e y (ö.1548), bu husûsta şunları söylemiştir:

"Buna müyesser olan feth ü gazâ âl-i Osmândan bir pâdişâha dahi müyes-

---

1 Şemseddîn Sâmî, c.VI, s.4210; Nişâncı Mehmed, Nişâncı Târîhi, s.139; Ahmed Dede, Müneccimbaşı Târîhi, c.I, s.255; Mehmed Mazhar Fevzî, Haber-i Sahîh, c.IV, s.127-180; Mustafa Nûrî, Netâyicü'l-Vukûât, c.I, s.47-56; Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi C.I, s.114-119; Türk Ansiklopedisi, II.Mehmed, c.XVI., s.152; Şardağ Rüştü, Şair Sultânlar, s.53; Uzunçarşılı İsmâil Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.I, s.235-37; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.II, s.440.
2 Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.I, s.114.
3 Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.II, s.435, 440, 438.
4 Mehmed Tâhir, Osmânlı Müellifleri, c.II, s.103; Latîfî, Latîfî Tezkiresi, s.61; Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-Şuarâ, c.I, s.77.
5 Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-Şuarâ, c.I, s.76; Rızâ, Tezkire-i Rızâ, s.5; Nişâncı Mehmed, Nişâncı Târîhi, s.139; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.II, s.454.
6 Banarlı Nihad Sâmi, Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi, c.I, s.447.
7 a.e., s.442.
8 İnalcık Halîl, II.Mehmed, İA, c.VII, s.515.
9 Sehî Bey, Tezkire-i Sehî, s.12.

er olmayıp değil. Ebû'l-feth dinmege dahi sebeb oldur[1]".

Fâ t i h S u l t â n M e h m e d devrinin önemli olay ve fetihle-ini şöyle sıralayabiliriz:

Taşoz, Limni(1453), İmroz, Semendirek(1456), Boğdan(1455), Mora(1458), Semend-e ve Sırbistan(1459), Amasra(1461), İsfendiyar ve Candar Beyliği(1461), Trabzon İmparatorluğu(1461), Eflâk(1462), Hersek(1462), Bosna(1464), Midilli(1462), Karaman 1466), Ağrıboz(1470), Niğde Alâiye(1470-71), Taşeli(1472), Kırım(882:1477), Ayamav-a, Kefalonya, Zanta, Otranto(1480, on üç ay kadar Osmânlı hâkimiyetinde kalmış-ır)[2].

Rodos(1480) ve Belgrad(1456) muhâsara edilmiş ise de alınamamıştır[3].

İ s k e n d e r B e y'in ölümü(872:1468) ile Arnavutluk isyânı son ulmuş ve buranın bir kısmı Türkler'in eline geçmiştir[4].

Fâ t i h'in büyük oğlu M u s t a f â, Kıreli Meydân Muhârebesi'nde Akkoyunlu ordusunu imhâ etmiştir(1472). Ertesi yıl da Otlukbeli'nde F â t i h, U z u n H a s a n(1423-1478)'ı yenerek Akkoyunlu devletine son vermiştir(147

F â t i h S u l t â n M e h m e d, İsfendiyar Beyliği'ne son vermiş, Trabzon Rum İmparatorluğu'nu ortadan kaldırarak Kırım'ı Osmânlı tabiiyetine alıp Karadeniz'i bir Türk gölü hâline koymuş; Otlukbeli'nde U z u n H a s a n' mağlûb ederek devletin Doğu'daki şevketini arttırmış; Anadolu'da Karamanoğulla-rıyla Rumeli'nde Balkan devletleriyle savaşarak derin te'sîrli zaferler kazan-mıştır. Bunlarla hem imparatorluğun hudutlarını genişletmiş, hem de devletin ge-

---

1 Sehî Bey, Tezkire-i Sehi, s.12.

2 Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.III, s.9-119; Nişâncı Mehmed, Nişâncı Târîhi, s.141-42; Mehmed Mazhar Fevzî, Haber-i Sahîh, c.V, s.127-280; Mustafâ Nûrî, c.I, s.47-56; Ahmed Dede, Müneccimbaşı Târîhi, c.II, s.322-360; Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.I, s.125-181; Uzunçarşılı İsmâil Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.15-137; Türk Ansiklopedisi, II. Mehmed, c.XVI, s.157-165; İnalcık Halîl, II. Mehmed, İA, c.VII, s.521-530; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.116; Şardağ Rüştü, Şâir Sultânlar, s.53; Hasan b. Mahmûd, Câm-ı Cem-âyîn, s.47; Şemseddîn Sâmî, Kamûsü'l-A'lâm, c.VI, s.4210; Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, c.I, s.68.

3 Nişâncı Mehmed, Nişâncı Târîhi, s.141; Ahmed Dede, Müneccimbaşı Târîhi, c.II, s.218, Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.I, s.130-132, 181-183; Mehmed Mazhar Fevzî, s.127-280; Mustafâ Nûrî Paşa, Netâyicü'l-Vukûât, c.I, s.47-56; Uzunçarşılı İsmâil Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.15-17, 139-141; Şemseddîn Sâmî, Kamûsü'l-A'lâm, s.VI, 4210.

Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.I, s.138-140, 154; Uzunçarşılı İsmâil Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.59-73; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.III, s.32, 33.

Uzunçarşılı İsmâil Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.III, s.74; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.III, s.70.

Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.I, s.159; Uzunçarşılı İsmâil Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.101-103; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.III, s.72-77; Şemseddîn Sâmî, Kamûsü'l-A'lâm, c.VI, s.4210; Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, c.I, s.66, Türk Ansiklopedisi, II. Mehmed, c.XVI, s.163; İnalcık Halîl, II. Mehmed, İA, c.VII, s.527.

lecek asırda gerçekleşen üç kıt'a üzerindeki hâkimiyetinin temellerini atmıştır[1].

F â t i h, yirmiden fazlâ devleti ve üç imparatorluğu târîh sâhasından silmiştir[2]. Onun İstanbul'u fethi ile Orta Çağ kapatılmış, Yeni Çağ açılmış[3], böylece bin yüz yıllık Doğu Roma İmparatorluğu'na da son verilmiştir[4].

F â t i h   S u l t â n   M e h m e d, yeni bir sefer hâzırlığı içerisinde iken Gebze yakınındaki Tekfur Çayırı'nda vefât etmiştir(886:1481)[5]. Fâtih Câmii Türbesi'nde medfûndur[6].

Bu vefâta Mevlânâ L u t f î(ö.1494)'nin târîhi:

886=[7]   هست تاریخ [illegible] اورا

Diğer bir târîh:

886=[8]   [illegible]

Onun ölümü üzerine oğlu İkinci B â y e z î d(1447,1481-1512)'in tahta geçinceye kadar torunu Şehzâde K o r k u d(1470-1513) on sekiz gün pâdişâhlık yapmıştır[9].

F â t i h   S u l t â n   M e h m e d "ebû'l-hayrât" ve "ebû'l-hasenât" olarak anılmıştır[10].

İkinci M e h m e d, Fâtih Câmii'ni yaptırmış ve bunun dış avlusuna Sahn adıyla sekiz medrese yaptırmıştır. Burada imâre-hâne, dârü'ş-şifâ, kervân-sarây, han, okul, sebîl-hâne, hamâm, medrese, türbe ve Osmânlılar'ın İstanbul'da kurdukları ilk kütüphâne yer almaktadır[11]. Eyyûb el-Ensârî'nin kabri bu devirde izhâr edi-

1 Banarlı Nihad Sâmi, Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi, c.I, s.442.
2 Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.II, s.471; Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.I, s.183.
3 Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.110.
4 Uzunçarşılı İsmâil Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.114.
5 Ahmed Dede, Müneccimbaşı Târîhi, c.I, s.253,363; Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.I, s.183; Şemseddîn Sâmî, Kamûsü'l-A'lâm, c.VI, s.4210; Türk Ansiklopedisi, II. Mehmed, c.XVI, s.147; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.117.
6 Hasan b.Mahmûd, Câm-ı Cem-âyin, s.47; Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, c.I, s.68; Şemse'ddîn Sâmî, Kamûsü'l-A'lâm, c.VI, s.4210.
7 Mehmed Mazhar Fevzî, Haber-i Sahîh, c.V, s.276; Mehmed Tâhir, Osmânlı Müellifleri, c.II, s.103.
8 Mehmed Tâhir, Osmânlı Müellifleri, c.II, s.103.
9 Sehî Bey, Tezkire-i Sehî, s.13.
10 Latîfî, Tezkire-i Latîfî, s.61.
11 Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.I, s.186; Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-Şuarâ, c.I, s.76; Sehî Bey, Tezkire-i Sehî, s.12; Uzunçarşılı İsmâil Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.145,150; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.115; İnalcık Halîl, II.Mehmed, İA, c.VII, s.534; Türk Ansiklopedisi, II.Mehmed, c.XVI, s.171; Âşık Çelebi, Meşâirü'ş-Şuarâ, v.22a; Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, c.I, s.68; Hasan b.Mahmûd, Câm-ı Cem-âyin, s.47; Nişâncı Mehmed, Nişâncı Târîhi, s.144; Mehmed Mazhar Fevzî, Haber-i Sahîh, c.V, s.277; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.III, s.130.

lip,yanına câmî yapılmıştır[1].

F â t i h, Ayasofya başta olmak üzere sekiz kiliseyi câmie çevirmiştir[2]. Bunların yanı sıra Emîr Sultân,Orta Câmî ile Edirne ve Bursa'dakiler başta olmak üzere hayâtı boyunca F â t i h, 380 câmî inşâ ettirmiştir[3];kapalı çarşı,bedesten,Eski Saray,Yeni Saray,Çinili Köşk ile Boğazkesen(Rumeli)Hisârını ve pek çok medrese,türbe,mekteb,köşk,han,hamâm,su yolları yaptırmıştır[4].

F âtî h S u l t â n M e h m e d;orta boylu,cüsseli,uzun boyunlu, kırmızıya yakın ak yüzlü,koyu elâ gözlü,seyrek dişli,siyâh saçlı ve sakallı, doğan burunlu,güzel ve güler yüzlü olarak tasvîr edilmiştir[5].

F â t î h;akıllı,zekî adâletli,heybetli,şecâatli,gayretli,atılgan,şan ve şeref peşinde koşan,adâletli,kimseden çekinmeyen,yorgunluğa,soğuğa,sıcağa, susuzluğa ve açlığa dayanıklı,sert konuşan,şahsî zevk ve eğlence hayâtına ilgisiz,güzel tabîatlı,nâzik,kendisine karşı gelenlere merhametsiz,devlet idâresinde sert,îtidâlini muhâfaza etmesini bilen,temkînli,tedbîrli,karârlarında ısrârlı,az vefâkâr,geniş görüşlü,toleranslı,serbest fikirli bir hükümdâr olarak tanınmıştır[6].O,zihninde tasavvur edip tatbîk edeceği plânların kimseye sezdirmeden hâzırlığını yapmış ve sonra fiiliyâtına geçmiştir.Bâzı ulemâ hakkındaki muâmelesi kendisinin tab'enmütelevvin ve bıkıcı olduğunu göstermektedir[7]. Hüner sâhibi,hünere rağbet eden,karârlarını yalnız başına verip,latîfe seven bir pâdişâh olarak vasıflandırılmıştır[8].

Yabancı yazarların gözüyle Büyük Türkiye Târîhi'nde F â t i h S u l - t â n M e h m e d hakkında şu görüşler nakledilmiştir:

"Zorfo Dolfin'den,s.24 ve Babinger'den,s.135-136:"Nâdiren güler,zekâsı dâimî bir çalışma hâlindedir.Çok cömerttir.Fakat projelerinde çok inatçı ve her işte fekalâde atılgan ve cür'et-kârdır.Susuzluğa mütehammildir.Kesin konuşur.Kimseden çekinmez.Zevk u safâdan uzaktır.Türkçe,Yunanca,Sırpça'ya iyi ko-

---

1 Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.68; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.186; Hasan b.Mahmûd,Câm-ı Cem-âyîn,s.47; Nişâncı Mehmed,Nişâncı Târîhi,s.144;Türk Ansiklopedisi,II.Mehmed,c.XVI,s.171.

2 Şardağ Rüştü,Şâir Sultânlar,s.53; Nişâncı Mehmed,Nişâncı Târîhi,s.143;Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.68; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.186.

3 Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.II,s.471; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi, c.I,s.186; Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.68.

4 Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.68; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.186; Nişâncı Mehmed,Nişâncı Târîhi,s.143-44; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.113;Uzunçarşılı İsmâil Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.150-51,223-2 Türk Ansiklopedisi,II.Mehmed,c.XVI,s.171.

5 Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.68; Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.I,s.253; Şardağ Rüştü,Şâir Sultânlar,s.53; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.104.

6 Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.68; İnalcık Halîl,II.Mehmed,İA,c.VII,s.534;Sehî Bey,Tezkire-i Sehî,s.53; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.186;Türk Ansiklopedisi,II.Mehmed,c.XVI,s.147;Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.146,517.

7 Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.517 8,Sehî,Tezkire-i Sehî,s.12 .

nuşur.Her gün bir müddet târîh okur.Avrupada'ki bütün hükûmetleri tanır.Askerî ve coğrafî ilimleri tetebbû eder.Hükm etmek arzûsu ile yanar.Devletin çeşitli ülkelerindeki âdetlere ve şartlara kendisini uydurmakta mâhirdir.[1]"

"Giritli büyük Yunan âlimi Georgios Trapezuntios(1395-1484),Fâtih için: "Bir kelime ile gelmiş geçmiş bütün hükümdârlardan büyüktür.Son bin senede Yunan âleminin tanıdığı en iyi Yunanca bilenlerden bir." demektedir(Babinger,s. 298,300).[2]"

"Fâtih'in muâsırlarından İtalyan Langusto'nun tevsîfi,F.Wittek'in konferansından: "İnce yüzlü,ortadan ziyâde uzun boylu,silâhlar kuşanmış,asîl tavırlı,hürmetten fazlâ haşmet telkîn eden,nâdiren gülen,şiddetli bir öğrenmek ihtirâsı ile yanan,uluvv-ı cenâb sâhibi,gayelerinde inatçı ve her mevzûda kendinden emîn,Büyük İskender'inkinden az olmayan bir şöhretin ardındadır...Harb san'atından daha çok hoşuna giden bir şey yoktur.Her şeyi öğrenmek isteyen zekî bir araştırıcıdır...Sefâhat iptilâsı yoktur.Nefsine hâkim,uyanık,her türlü şartlara mütehammil,cihânda ancak tek imparatorluk ve tek saltanat olmalıdır fikrinde,bu ittihâdı tahakkuk ettirmek için cihânda İstanbul'dan daha münâsib bir yer olmadığı kanâatindedir[3]."

"P.Faure,La Renaissance,7 "Fâtih,Rönesans'ın en büyük mécenelerinden biridir.[4]"

"Osmânlı hükümdârları içinde hem en büyük asker,hem en büyük devlet ve siyâset adamı,hem de en büyük âlim olanıdır...Bâzı târîhçiler onu,dünyâ târîhinin en büyük şahsiyeti olarak ileri sürmüşlerdir.[5]"

"N.M.Penzer,The Harem,Londra,1936,237. "Fâtih,yalnız birinci sınıf bir lisân mütehassısı,târîhçi ve filozof olmakla kalmışor,aynı zamânda ok atmakta ve ata binmekte de hârikulâde mahâret gösteriyordu.Fazlâ olarak idâre tarzı da mükemmeldi.[6]"

Onun harf ve siyâset sâhasındaki mahâret ve kudreti eserlerinden bellidir[7].Karârlılığı sâyesinde Rumelihisâr(Boğazkesen)i dört ay gibi kısa bir sürede tamâmlatmıştır.Bu yapıda üstelik o zamâna kadar görülmemiş " محمد " biçiminde bir sur plânı uygulamıştır[8].Topu büyük kalelerin alınmasında ve meydân muhârebelerinde kullanarak harp tekniğine değişiklikler getirmiştir[9].Bir gece gemileri karadan yürüterek Haliç'e indirmiş,yine bir gecede Haliç üzerine büyük bir köprü kurdurmuştur. [illegible] humbara usulünü [illegible] olan topları yaptırmıştır.

1 Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.II,s.465.
2 a.e.,s.465-466.
3 a.e.,s.466.
4 a.e.,s.467.
5 a.e.,s.471.
6 a.e.,s.467.
7 Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.VI,s.4210.
8 Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.II,s.434.
9 a.e.,c.III,s.131.

yük bir köprü kurdurmuştur[1]. Humbara usûlünün esâsı olan topları yaptırmıştır. Bunlara sonradan "havan topu" denilmiştir[2]. Aslında Fâtih'in şehzâdeliğinde öğrendiği san'at "top dökme"dir[3].

Osmânlı donanmasının gerçek kurucusu F â t i h'tir. İstanbul Boğazı'nda bir tersâne yaptırmıştır[4]. Türk donanmasını dünyânın birinci deniz kuvveti hâline getirmiştir[5].

F â t i h S u l t â n M e h m e d, "Kanûn-nâme-i Âl-i Osmân"ı vücûda getirerek mühim bir hamle yapmıştır. Bunda siyâsî hukûka, idâre usûlüne, medenî ve cezâ hukukuna dâir kanunlar ortaya koymuştur[6]. Tîmâr ve zeâmet sistemini düzenlemiştir[7].

"Karındaşlarını nizâm-ı âlem için katl etmek münâsibdir" kanûnunu koyarken de hâkimiyetin bölünmezliğini ve devleti ilerdeki tehlikelerden kurtarmayı düşünmüştür[8]. Bu kanûn mûcibince tahta çıktığında küçük kardeşini boğdurtmuştur[9].

F â t i h'in itâat ve inzibâtı te'mîn yâhûd ibret dersi vermek için sert tedbîrler aldığı da vâkidir[10]. Bu sebeple vezîrler ve emîrler dahi emr-i şer'-i şerîfe son derece uyup, bundan dışarı çıkmamışlardır[11].

Kendi vekîli sıfatı ile vezîr-i âzamların kudret ve selâhiyetlerini de arttırmış ve onları merkeziyetçi hükûmetinin tâm bir mümessili hâline getirmiştir[12].

F â t i h, feth edeceği yer için önce teslîm teklîfi yapmış, sonradan asker sevki cihetine gitmiştir. Alınan yerlere çiftçi, tüccâr ve esnâftan pek çok âile sürgün olarak gönderilip yerleştirilmiştir[13].

O, bir haçlı teşebbüsüne destek olabilecek Venedik Cumhûriyeti ile iyi ilişkiler içerisinde bulunmuştur[14].

1 Öztuna Yılmaz-Büyük Türkiye Târîhi, c.II, s.440; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.108-110.
2 Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.II, s.440; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.108.
3 Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.100.
4 Türk Ansiklopedisi, II.Mehmed, c.XVI, s.156; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.114.
5 Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.III, s.130, c.II, s.471.
6 Mehmed Tâhir, Osmânlı Müellifleri, c.II, s.105; Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.145; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.II, s.472; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.115; Hammer, Osmanlı Devleti Târîhi, c.1, s.10?
7 Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.145.
8 İnalcık Halîl, II.Mehmed, İA, c.VII, s.513.
9 Şapolyo, Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.104.
0 İnalcık Halîl, II.Mehmed, İA, c.VII, s.517.
1 Latîfî, Tezkire-i Latîfî, s.62
2 İnalcık Halîl, II.Mehmed, İA, c.VII, s.512
3 a.e., 519.
4 a.e., 520.

F â t i h,paidişâhların dîvân müzâkerelerine başkanlık etme usûlünü kaldırmıştır.Hükümdârların halkla temâsı kesmeleri de bu devirde olmuştur[1].Akçeyi beşte bir eksiğine değiştirmek sûretiyle altı defâ yeni akçe çıkartarak nakdî servetlerden bir nev'î vergi almıştır[2]. İlk altın para da F â t i h tarafından bastırılmıştır[3].

Karaman seferinden sonra yeniçerilerin bahşîş istemeleri üzerine F â t i h önce sert tedbîrler almış,onların bâzılarını cezâlandırmış ise de sonradan on kese akçe kadar para dağıtmıştır.Bu,daha sonra pâdişâhların tahta çıktıklarında dağıttıkları cülûs bahşîşi an'anesini doğurmuştur[4].

F â t i h, İstanbul'u alınca Bizans halkını mezheplerinde serbest bırakmış ve onlara cân emniyetini iâde etmiştir[5].Başta Ayasofya olmak üzere,girdiği şehirlerdeki Hristiyan âbidelerini hattâ kendi askerlerinden bile koruduğu,yabancı kaynakların da îtirâf ettikleri fazîletlerindendir[6].O,dünyânın en âdil hükümdârlarından biri olmuş;insân hak ve hürriyetlerine târîhte misli görülmemiş derecede fiilî saygı göstermiş;hâkimiyeti altına giren milletlere tâm bir dil ve vicdân hürriyeti vermiş;onları âdetlerinde,kıyâfetlerinde,geleneklerinde hür bırakmıştır[7].

F â t i h'in şahsında;Türk,Îrân,İslâm ve Roma hükümdârlık an'anelerini mecz eden "Osmânlı pâdişâhı" doğmuştur.Onun Hristiyan ve İslâm dünyâsını hâkimiyeti altında toplayarak cihân-şumûl bir devlet kurmak emelinde olduğu görülmektedir[8].

Onun Batı kültürüyle temâsı şehzâdeliği zamânında başlamış,yanında Floransalı,Cenevizli,Raguzalı ve Rûm müşâvirler bulundurmuştur.Roma târîhi v.b. okumuştur.1458'de Atina'ya yaptığı seyâhat esnâsında Akropolis'i büyük bir anlayışla gezmiş ve Atinalılar'a teveccühte bulunmuştur[9].Bu arada Rönesans'ın en büyük mécènelerinden biri olmuştur[10].

1 Uzunçarşılı İsmâil Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.I,s.243; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.114.
2 İnalcık Halîl,II.Mehmed,İA,c.VII,s.532; Türk Ansiklopedisi,II.Mehmed,c.XVI, s.167.
3 Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.114.
4 Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.105; Şapolyo,Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.105-106.
5 Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.II,s.149; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.110.
6 Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.442.
7 a.e.,s.442.
8 İnalcık Halîl,II.Mehmed,İA,c.VII,s.514.
9 Türk Ansiklopedisi,II.Mehmed,c.XVI,s.147-170; İnalcık Halîl,c.VII,s.513,535.
10 Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.II,s.467.

İtalyan Giovanni-Maria Fielfo, F â t i h'e kasîde sunmuştur[1].Francesco Berlinghieri;Geographia;Roberto Valturio ise De re Militari adlı eserini F â-t i h'e ithâf etmek istemiştir[2].

Hümanistlerden G.Stefano Emiliano da F â t i h'in ölümünden sonra bir mersiye yazmıştır[3].

Bu devirde İslâm ülkelerinden ve Batı'dan ilim adamları İstanbul'a gelmişlerdir[4].Bunlardan Gentile Bellini,şimdi orijinali Londra(National Gallery)'da bulunan meşhûr F â t i h tablosunu yapmış ve Yeni Saray'ın duvarlarını da fresklerle süslemiştir[5].

Kütüphânesinde bulunan bir defterde F â t i h'in çocukluğunda bizzât resim yaptığını da düşündürecek çizgilere görülmüştür.Bu çizgiler onun resim san'atında da bir kabiliyet olduğunu göstermektedir[6].

Sarayında ressâmlarla,nakkaşların çalıştığı bir nakış-hâne kurdurmuş, kitapların hemen hemen hepsi müzehhibler tarafından tezhîb edilmiştir[7].

Onun, "sarâyını resimler ve heykellerle süslemesi,bir İslâm hükümdârı için cesâret sayılacak bir san'at toleransı ile mümkin olmuştur.İtalya'dan ressâmlar getirterek kendi resmini yaptırması,yeni Avrupa san'atına bir cemîledir[8]."

F â t i h S u l t â n M e h m e d'in hareminde yetişen nakkaşlardan biri de Musavvir Sinân â n Beğ'dir.Bu zât, D a m y a n adlı ressâmın öğrencisi olup nakkaş M a s t o r i P a v l i'nin öğrencisidir[9].

F â t i h devrinde hat san'atının da temeli atılmış,celî en ileri yazı durumuna yükselmiştir.Aklâm-ı sitte denilen yazı çeşitlerinden "sülüs" ve "dîvânî" yazı da F â t i h devrinden kalmadır[10].

F â t i h S u l t â n M e h m e d'in kendisi de sülüs,nesih ve rik'a yazan bir hattâttır[11].

1 Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.III,s.132.
2 Türk Ansiklopedisi,II.Mehmed,c.XVI,s.170.
3 a.yer.
4 a.e.,s.168.
5 İnalcık Halîl,II.Mehmed,İA,c.VII,s.535; Türk Ansiklopedisi,II.Mehmed,c.XVI, s.168,171; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.115.
6 Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.444.
7 Türk Ansiklopedisi,II.Mehmed,c.XVI,s.171.
8 Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.445.
9 Âlî,Menâkıb-ı Hünerverân,s.118.
10 Türk Ansiklopedisi,II.Mehmed,c.XVI,s.171.
11 Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.101.

Devrin hattâtlarından biri de H ü s s â m R û m î'dir:"Siyâkatte güzel yazıcı ve seçkinlerden olan H ü s s â m R û m î Sultan M u h a m m e d Han Gazi(Fâtih) vakıfları kâtibidir[1]."

Yine bu devirde Osmânlı mîmârîsi de Selçuklu tarzından uzaklaşarak tâm hüviyetini kazanmış ve kökleşmiştir[2].

F â t i h, bir îmân adamıdır.Kuvvetli bir tasavvuf terbiyesi almıştır[3]. Kendisi de Mevlevî tarîkatine mensûbdur[4].Başta Ayasofya olmak üzere sekiz kiliseyi medrese yapmıştır[5].Buna rağmen yine de serbest fikirlidir[6].İnsân hak ve hürriyetlerine târîhte misli görülmemiş derecede fiilî saygı göstermiş;hâkimiyeti altına giren milletlere tâm bir dil ve vicdân hürriyeti vermiş,onları âdetlerinde,kıyâfetlerinde,geleneklerinde hür bırakmıştır[7].

F â t i h, adâletinin yanı sıra,bunu icrâ için cezâ vermekten de çekinmemiştir. A h m e d P a ş a(ö.1497)'ya karşı tavrı buna bir misâldir:

A h m e d P a ş a, F â t i h S u l t â n M e h m e d'in hocâlarından olup pâdişâhın "gılmân-ı havâs"ından biri hakkında söylediği nazm üzerine habs edilmiş,hattâ öldürülmek istenmişse de,gerek hocâlık hakkı zâyî olmasın,gerekse Paşa'nın yazdığı "kerem" kasîdesi sebebiyle onu afv etmiş ve Bursa Murâdiye Tevliyeti'ne göndermiştir[8].

F â t i h S u l t â n M e h m e d'in aşırı içki içilmesine ve keyif verici maddelerin kullanılmasına karşı olduğu da anlaşılmaktadır.

Mevlânâ A b d u r r a h m a n Çelebi el-Müeyyed(1456-1516)'i,İkinci B â y e z î d(1447,1481-1512)'i uygun olmayan yollara sevk etmesi sebebiyle öldürmek istemiş ise de B â y e z î d, A b d u r r a h m a n Çelebi'yi Îrân'a kaçırmıştır[9].

Onun içkiye karşı olması sebebiyle bâzı latîfe yollu hâdiseler de cereyân etmiştir:F â t i h S u l t â n M e h m e d, çok ayyâş olan musâhibi Mevlânâ M e l î h î(XV.yy.sonları) için "Sarhoş bulursanız getirin" diye ısmarlamış.Bir gün M e l î h î'yi sarhoş bularak pâdişâhın huzûruna getirmişler. Pâdişâh "niye içtin?" diye sormuş ve îdâmını emr etmiş,fakat M e l î h î, içki içmediğine yemîn ederek,pâdişâhın korkusundan şarâbı vücûduna şırınga ettiğini gelmiş ve onu afv etmiştir[10].

1 Âlî,Menâkıb-ı Hünerverân,s.110.
2 Türk Ansiklopedisi,II.Mehmed,c.XVI s.171.
3 ~~Banarlı Nihâd~~ Sâmî,Resimli Türk Edebiyâtı,c.I,s.442; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi,s.153.
4 Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.II,s.472.
5 Şardağ Rüştü,Şâir Osmânlı Sultânları,s.53.
6 Uzunçarşılı İsmâil Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.517.
7 Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.442.
8 Sehî Bey,Tezkire-i Sehî,s.54; Latîfî,Tezkire-i Latîfî,s.76-78.
9 Sehî Bey,Tezkire(İsen Mustafâ),s.68-69.

söyleyince bu mizâh,hükümdârın hoşuna gitmiş ve onu afv etmiştir[1].

Sehî Tezkiresi'nde kayıtlı iki nükteyi de buraya alıyorum:

Deli L ü t f î(ö.1494) diye anılan Mevlânâ L ü t f î, F â t i h'in kütüphânecisi iken pâdişâhın istediği bir kitâbı verebilmek için bir mermer parçasına basınca S u l t â n M e h m e d, "Hay ne yaptın? O,Hazret-i Îsâ-nın üzerinde doğduğu taştır." demiş.Fakat Mollâ L ü t f î oralı olmayıp bir müddet sonra güve yeniği dolu tozlu bir bezi saygıyla tutmuş ve aynı edepli tavırla F â t i h'in dizinin üzerine koymuş. F â t i h, "Bunu niye benim üzerime getirdin?" deyince Mollâ L ü t f î "Devletli pâdişâhım niye huzursuz oluyorsunuz? Bu bez Hazret-i Îsâ'nın beşik bezidir" diye mukabelede bulunmuştur[2].

Diğer bir hâdise(Sehî Tezkiresi'nden aynen):

"Hikâyet iderler ki bir gün tenhâ,sûret degişdürüp giderken bir derviş bunı bilmiş,yanına varmış.İtmiş "Allah tebâreke ve teâlâ üç yüz yigirmi dört bin peygamber yaratdı.Ol peygamberlerin her birinüñ [c]ışkına baña bir akçe vir" dimiş. S u l ţ â n M e h m e d dahi görmüş ki istedügi çok akçe olur,dervîşe itmiş "hoş,sen ol peygamberlerüñ her birinüñ adın söyle" Bunca peygamberlerin adın kande bilse gerek idi.Pes on peygamberüñ adın ancak söyleyebildi.Artık söylemege kâdir olmayup o dahi on akçeden ziyâde virmekden beri oldı[3].

F â t i h'in çeşitli eserlerde Türkçe'den başka Yunanca,Slavca,Arapça, Farsça,Latince,İbrânîce,Kildânîce ve Çağatayca bildiği kayıtlıdır[4].Yılmaz Öztuna,F â t i h için Georgios Trapezuntios ve Babinger'den naklen "Sen bin senede Yunan âleminin tanıdığı en iyi Yunanca bilenlerden biri;...." şeklinde bahs etmektedir[5].

O,iyi bir tahsîl yapmış olup M o l l â G ü r â n î'den ders görmüştür. F â t i h,her gördüğü yerde "zamânın imâm-ı âzâmı" dediği hocâsının elini öpmüş,câmîde dahi olsa ayağa kalkmıştır[6].

Muhtelif ilimleri tahsîl için tâyîn ettiği hocâlardan her gün muayyen sâatlerde ders almıştır[7]. Hattâ birçok Bizanslı ve İtalyan hocası da olmuş-

1 Latîfî,Tezkire-i Latîfî,s.315-17; Sehî Bey,Tezkire(İsen Mustafâ),s.123.
2 Sehî Bey,Tezkire(İsen Mustafâ),s.90.
3 Sehî Bey,Tezkire-i Sehî,s.12.
4 Mehmed Tâhir,Osmânlı Müellifleri,c.II,s.103-105;Uzunçarşılı İsmâil Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.519; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.183; İnalcık Halîl,II.Mehmed,İA,c.VII,s.534; Türk Ansiklopedisi,II.Mehmed,c.XVI,s.147; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.101; Şardağ Rüştü,Şâir Osmânlı Sultânları,s.53; Banarlı Nihad Sâmî,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I, s.444; Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.68.
5 Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.II,s.465-66.
6 Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.VI,s.4209; Mehmed Tâhir,Osmânlı Müellifleri, c.II,s.105.
7 İnalcık Halîl,II.Mehmed,İA,c.VII,s.534.

tur[1].

Şehzâdeliğinde top dökümcülüğünü öğrenmiş[2],bu sıralarda ve daha sonra edebiyât,dîn,felsefesi,coğrafya,riyâziye,hey'et ilimleriyle geniş ölçüde ilgilenmiştir[3].

F â t i h'in kendi adıyla anılan kütüphânesinde Batı kültürüyle alâkalı eserlerden elli tânesi zamânımıza kadar gelmiştir[4].Bundan başka on dört kütüphâne daha kurdurtmuştur[5].

Oğlu B â y e z î d için Uygur dili ile Osmânlı harfleri ve kelimelerini sıralayarak bir de alfabe kitâbı hâzırlamıştır.Bu risâle Millet Kütüphânesi'nde mevcûddur[6].Bundan, XV. yüzyılda,daha evvelki yüzyıllarda olduğu gibi, Anadolu ile diğer Türk memleketleri arasındaki kültür münâsebetlerinin devâm ettiği,hattâ Uygur harflerinin bile yüksek sınıf arasında büsbütün unutulmadığı anlaşılmaktadır.

F â t i h S u l t â n M e h m e d'in zamânı,kemâl ehlinin,âlimlerin ve şâirlerin bir araya geldiği devirdir.Kendisi ve vezîrleri,nerede bir ilim ve mârifet sâhibi bulmuşsa onu saltanat merkezine getirerek milletin onlardan istifâdesini te'mîn etmişlerdir.F â t i h,bizzât ilim ve mârifet yolunda olanların defterini tutmuş,müderrislik ve kadılık boşaldığında,sırası geleni ve ehil olanı o makâma tâyîn etmiştir.Onun zamânında herkes hakkı kadar îtibâr görmüştür.

F â t i h,devrinin âlimlerini,ilim ve felsefe münâzaralarına dâvet ederek îcâbında kendisi de bu mevzûlarda söz etmek kaydıyla ilim hayât ve hareketlerine kıymet vermiştir.O;âlim,fâzıl,şâir ve edîblere devâmlı ihsânda bulunmuş ve bunları korumuştur[7].

1 Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.II,s.472.
2 Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.100.
3 Türk Ansiklopedisi,II.Mehmed,c.XVI,s.147; İnalcık Halîl,II.Mehmed,İA,c.VII, s.534.
4 Türk Ansiklopedisi,II.Mehmed,c.XVI,c.170; İnalcık Halîl,II.Mehmed,İA,c.VII, s.535; Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.444.
5 Türk Ansiklopedisi,II.Mehmed,c.VII,s.170.
6 Köprülü Fuâd,Türk Edebiyâtı Târîhi,s.376; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.101.
7 Türk Ansiklopedisi,II.Mehmed,c.XVI,s.168-69; Latîfî,Tezkire-i Latîfî,s.61-62; Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.I,s.253; Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.68; Şahâbeddîn Süleymân,Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye,s.44; Âlî Emîrî,Cevâhirü'l-Mülûk,s.43; Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.444-47; Mehmed Tâhir,Osmânlı Müellifleri,c.II,s.104; Rızâ,Tezkire-i Rızâ,s.5; Hasan Çelebi,Tezkiretü'ş-Şuarâ,c.I,s.76-77; Riyâzî,Riyâzü'ş-Şuarâ,v.5b-6a; Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.193; Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.II, s.472; Âşık Çelebi,Meşâirü'ş-Şuarâ,v.22a; Uzunçarşılı İsmâil Hakkı,c.II,s. 517; Sehî Bey,Tezkire-i Sehî,s.12.

"F â t i h ve B â y e z î d devirlerinde, İstanbul sarâyı, Herat sarâyı ile Uzun Hasan harbinden sonra, Akkoyunlu sarâyı ile çok dostça münâsebetlerde bulunmuştur. İslâm, Doğu ve bilhassa Türk memleketleriyle ve hattâ Hint sarâylarıyla Anadolu arasında fikrî ve edebî bağlar eksik olmamıştır. Bu iki hükümdâr başka memleketlerdeki meşhûr âlim ve şâirleri kendi sarâylarına getirtmek kabil olmazsa, onlara hediyeler ve câizeler yollamak, mektuplaşmak sûreti ile Türk-İslâm dünyâsındaki mânevî nüfûzlarını çoğaltmağa çalışmıştır. F â t i h'in ve M a h m û d P a ş a(ö.1474)'nın H o c â C i h â n'la C â m î (1414-1492) ile Celâl â l D e v v â n î(1424-1502) ile muhâbereleri mâlûmdur[1]".

Meselâ F â t i h'in nişâncılarından Mevlânâ V e f â y î'nin fazîlet, haslet ve son derecedeki inşâ kudretini öğrenince kendisine aşırı ilgi ve sevgi göstermiştir. Vezîrlerin onu gözden düşürme çabaları, F â t i h'in müdakkikliği yüzünden faydâ vermemiştir[2].

Cezâlandırdığı A h m e d P a ş a'yı "kerem" kasîdesi ile afv etmiş ve yine onun bir matlâını dinleyince ağzını mücevherlerle doldurmuştur[3].

Lutf ve ihsânıyla her yerdeki, husûsen Arabistân ve Îrândaki âlim ve fen sâhiblerine İstanbul'a getirtmeye çalışmıştır[4]. Bunlardan biri de Îrân'dan dâvet edip tâzîm için her menziline bin akçe ödediği A l î K u ş ç u(öb1474)'dur[5].

Îrân'da M o l l â C â m î'ye ve Hindistân'da H â c e C i h â n'a her yıl bin düka altını göndermiş[6], bir Latin şâirinin takdîm ettiği kasîdeye câize olmak üzere hem-şehrîlerinden birçok esîri âzâd etmiştir[7]. Otuz kadar şâire de yıllık maâş ve ulûfe bağlamıştır[8].

M e h d î , M e l î h î , M e v l â n â Ş â h Ç e l e b i el-F e n â r î de F â t i h'den saygı, ikrâm ve îtibâr görmüştür[9]. Bu arada Ş e h d î-ve Tevârîh-i Âl-i Osmân'ı Şeh-nâme bahrinde nazm etmeyi emr etmiş ise de şâir,

1 Köprülü Mehmed Fuâd, Türk Edebiyâtı Târîhi, s.375.
2 Sehî Bey, Tezkire(İsen Mustafâ), s.58-59.
3 Latîfî, Tezkire-i Latîfî, s.76-79.
4 Mehmed Mazhar Fevzî, Haber-i Sahîh, c.V, s.227; İnalcık Halîl, II.Mehmed, İA, c. VII, s.534; Türk Ansiklopedisi, c.XVI, s.168.
5 Latîfî, Tezkire-i Latîfî, s.62; Türk Ansiklopedisi, II.Mehmed, c.XVI, s.168; Şardağ Rüştü, Şâir Sultânlar, s.53; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultanları Târîhi, s.114; Mehmed Tâhir, Osmânlı Müellifleri, c.II, s.105.
6 Latîfî, Tezkire-i Latîfî, s.62; Mehmed Tâhir, Osmânlı Müellifleri, c.II, s.105; Köprülü Fuâd, Türk Edebiyâtı Târîhi, s.375; Şardağ Rüştü, Şâir Sultânlar, s.53; Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.I, s.193; Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-Şuarâ, c.I, 177.
7 Mehmed Tâhir, Osmânlı Müellifleri, c.II, s.105.
8 Latîfî, Tezkire-i Latîfî, s.63.
9 Sehî Bey, Tezkire(İsen Mustafâ), s.70; Köprülü Mehmed Fuâd, Türk Edebiyâtı Târîhi, s.374.

ömrü vefâ etmeyerek ancak on bin beyit kadar yazabilmiştir[1].

Bu asırda nesirde ve nazımda Îran te'sîri artmıştır.Hattâ şâir L e â l î (ö.1563),Acemlere rağbet olduğundan kendini Îrânlı tanıtmış,ancak sonradan sahte Acem olduğu anlaşılınca elindekiler alınmış ve fakîr düşmüştür[2].

Edebî Şahsiyeti:

F â t i h S u l t â n M e h m e d,devrinin kudretli bir şâiri olup, şiirlerinde "A v n î" mahlasını kullanmıştır[3].

F â t i h,şiirlerini daha ziyâde gazel tarzında yazmıştır[4].Bunlar,onun sert,savaşçı,kahramân mizâcı içindeki rûh inceliğini belirten sevdâ şiirleri olup,aşk ve şarâb terennümleridir.Onun bu aşk şiirleri,ele geçmesi kolay olmayangüzeller için söylenmiştir.Tevâzû içerisinde bu şiirlerinde sevgiliyi her saltanatın üstünde tutmuştur.Bunlarda F â t i h'in Kur'ân,hadîs,siyer,kısâs-ı enbiyâ,târîh,destân,matematik,astronomi kültürleri açıkça görülmektedir.Onun bâzı mısrâ ve beyitleri ise keskin bir zekâ ve nükte zevki içinde söylenmiştir.

F â t i h'in şiir san'atı hakkında bize mukayeseli bir fikir verecek en mühim söyleyişi Gönül-nâmesi'dir. M e l î h î ve A h m e d P a ş a'ya nazîre olan bu şiirdeki ustalık ve güzellik onlardan geri kalmamaktadır[5].

Hassâs rûhlu bir şâir[6] olan F â t i h'in şiirleri sâde,samîmî,duru,akıcı olup yer yer heyecân,hikmet ve lirizmle doludur[7].Bunlarda mazmûnlar ve edebî san'atları hazm etmiş,sağlam ve tabîî kafiyeler seçilerek çeşitli vezinler kullanılmıştır.Dilde zorlamadan kaçınılmıştır.

Onun gazelleri şekil bakımından pek az kusurludur[8].

F â t i h'in şiirlerinde yer yer tasavvuf çizgileri de görülmektedir[9].

1 Sehî Bey,Tezkire(İsen Mustafâ),s.128;Köprülü Fuâd,Türk Edebiyâtı Târîhi,s.374.
2 Köprülü Fuâd,Türk Edebiyâtı Târîhi,s.374;Sehî,Tezkire(İsen Mustafâ),s.136-37.
3 Banarlı Nihâd Sâmî,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.445; Sehî Bey,Tezkire-i Sehî,s.12; Latîfî,Tezkire-i Latîfî,s.63; Rızâ,Tezkire-i Rızâ,s.5; Âşık Çelebi,Meşâirü'ş-Şuarâ,v.22a; Mehmed Tâhir,Osmânlı Müellifleri,c.II,s.103; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.193; Şahâbeddîn Süleymân,s.44; Uzunçarşılı İsmâil Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.519; Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.II,s.472; Şapolyo Enver Behnan,s.101; Türk Ansiklopedisi,II.Mehmed, c.XVI,s.144,147,171; Şardağ Rüştü,Şâir Sultânlar,s.53.
4 Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.445; Şahâbeddîn Süleymân,s.44; Latîfî,Tezkire-i Latîfî,s.63.
5 Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.445-46.
6 Türk Ansiklopedisi,II.Mehmed,c.XVI,s.171.
7 Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.445-46; Türk Ansiklopedisi,II.Mehmed,c.XVI,s.144.
8 Türk Ansiklopedisi,II.Mehmed,c.XVI,s.171.
9 Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.445; Banarlı Nihad Sâmi,Fâtih'in Zafer Sırları,İstanbul Enstitüsü Mecmûası,c.V,s.12; Türk Ansiklopedisi,II.Mehmed,c.XVI,s.171; Sehî Bey,Teskire-i Sehî,s.12.

F â t i h'in eserleri Kelâmü'l-Mülûk'da edebiyâtın hârikası olarak gösterilmektedir[1].Hasan Çelebi(1546-1607) de onun şiirini belîğ olarak kabûl etmektedir[2].Rızâ Tezkiresi'nde ise F â t i h'in hoş ve güzel şiire kudreti olduğu ifâde edilmektedir[3].

Osmânlı sultânları içerisinde ilk dîvân sâhibi F â t i h S u l t â n M e h m e d'dir[4].

Bütün kaynaklar F â t i h'in değerli bir şâir olduğunda birleşmektedir. Türk Ansiklopedisi'nde de Fuâd Köprülü'den naklen ".....ona orta derecede şâirlerimiz arasında müstesnâ bir mevkî ayırmak gerekir" denilmektedir[5].Nihâd Sâmi Banarlı,onun şâirliğini birâz daha üstün bulmaktadır.

"Bu hükümdâr cihângîrlik san'atından zamân ayırıp şiir san'atına vakf edecek zamân bulabilseydi,asrının başta gelen şâiri olurdu[6]." L a t î f î(1491-1582) ve Ş a h â b e d d î n S u l e y m â n(1885-1921) da onun,devlet işlerinden vakit bulabildiğinde bir müfred veyâ gazel söylediğini kaydetmektir[7]. M e h m e d T â h i r(1861-1926) de F â t i h'in şiirle merâmını anlatmağa hevesli,Osmânlı-Türk dilinde ve Farsça'da mükemmel bir edîb olduğunu ifâde etmektedir[8].

F â t i h D î v â n ı ' n ı n N ü s h a l a r ı v e B a s k ı l a r ı :

1. Millet Kütüphânesi,Alî Emîrî Kitaplığı,Manzûm Eserler Bölümü,Nr.395. Bunda 70 gazel,1 kıt'a ve 30 şâir tarafından tanzîr edilen 1 mısrâ yer almaktadır.

2. Millet Kütüphânesi,Alî Emîrî Kitaplığı,Manzûm Eserler Bölümü,Nr.530. Bu yazmada 71 gazel,1 tahmîs,1 nazm,2 beyit ve 28 şâirin tanzîr ettiği 1 mısrâ vardır.

3. Millet Kütüphânesi,Alî Emîrî Kitaplığı,Manzûm Eserler Bölümü,Nr.531. Bu eserde 71 gazel,1 tahmîs,1 nazm,2 beyit ve 28 şâir tarafından tanzîr edilen 1 mısrâ yer almaktadır[9].

---

1 Alî Nûreddîn,Kelâmü'l-Mülûk Mülûkü'l-Kelâm,s.7.
2 Hasan Çelebi,Tezkiretü'ş-Şuarâ,c.I,s.77.
3 Rızâ,Tezkire-i Rızâ,s.5.
4 Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.445; Alî Nûreddîn,Kelâmü'l-Mülûk Mülûkü'l-Kelâm,s.7; Alî Emîrî,Cevâhirü'l-Mülûk,s.53; Mehmed Tâhir,Osmânlı Müellifleri,c.II,s.103; Âşık Çelebi,Meşâirü'ş-Şuarâ,v.22a; Türk Ansiklopedisi,II.Mehmed,c.XVI,s.171.
5 Türk Ansiklopedisi,II.Mehmed,c.XVI,s.144.
6 Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.442.
7 Latîfî,Tezkire-i Latîfî,s.63; Şahâbeddîn Süleymân,Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye,s.44.
8 Mehmed Tâhir,Osmânlı Müellifleri,c.II,s.105.
9 İstanbul Kitüplıkları Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu,c.I,s.33.

Y a v u z S u l t â n S e l î m(1470,1512-1520)'in emri ile F â t i h'in yüze yakın gazeli,bir kıt'ası ve bir muhammesi Îrân hattâtlarından H â c î H ü s e y i n tarafından yazılmıştır[1].

F â t i h'in şiirleri,Upsala Krallık Üniversitesi Kitâb Sarayı'ndaki bir mecmûadan ve Osmânlı tezkirelerinden derlenerek önce Alman âlimi G.J a c o b tarafından 1904'te Berlin'de neşr edilmiştir[2].Bu baskıda 21 parçada 72 beyit yayınlanmıştır[3].

Türkiye'de bu şiirlerin nisbeten ciddî bir neşri,İstanbul Millet Kütüphânesi,Alî Emîrî Kitaplığı,Manzûm Eserler Bölümü,Nr.305'te kayıtlı Türkçe tâlîk yazma esâs tutularak fotoğraflarıyla birlikte ve Fâtih'in Şiirleri adıyla Kemâl Edîb Ünsel(Kürkçüoğlu) tarafından yapılmıştır[4].

Şiirlerin diğer mühim neşirleri şunlardır:Safvet Bilmen,Fâtih Dîvânı,Ahmet Hâlit Kitâbevi,İst.,1944(Millet Kütüphânesi,Alî Emîrî Kitaplığı,530 ve 531 numaralı nüshalar esâs tutulmuştur.);Ahmet Aymutlu,Fâtih ve Şiirleri, İstanbul,1959.

Fâtih'in şiirleri ve şâirliği üzerinde 40 sahîfelik bir tedkîk makâlesi de Prof.Abdülkadir Karahan tarafından "Fâtih Şâir Avnî" adıyla 1954'te İstanbul'da neşr edilmiştir[5].

F â t i h'in şiirlerinden nümûneler:

Fâ^ilâtün Fâ^ilâtün Fâ^ilâtün Fâ^ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

Sâkîyâ mey vir ki bir dem lâle-zâr elden gider
İrişür fasl-ı hazân bâğ-ı bahâr elden gider

Her gice zühd ü salâha mâ`il olur hâtırum
Gördigümce ol nigârı ihtiyâr elden gider

Garrâ olma dil-berâ hüsn ü cemâle kıl vefâ
Bâkî kalmaz kimseye nakş-ı nigâr elden gider

Yâr içün agyâr ile merd-âne ceng itsem gerek
İt gibi murdâr olmazsa yâr elden gider[6]

---

1 Sardağ Rüştü,Şâir Sultânlar,s.53.
2 Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.447; Jacob George, Der Dîvân Sultan Mehmeds Des Zweiten des Eroberers von Konstantinople,Berlin, 1904.
3 İstanbul Kitaplıkları, Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu,c.I,s.33.
4 Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.447; İstanbul Kitaplıkları Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu,c.I,s.32-33; Türk Ansiklopedisi,II. Mehmed,c.XVI,s.144.
5 Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.444; İstanbul Kitaplıkları Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu,c.I,s.33.
6 Latîfî,Tezkire-i Latîfî,s.63;Hasan Çelebi,Tezkiretü'ş-Şuarâ,c.I,s.78;Beyânî, Tezkire-i Beyânî,v.3;Rızâ,Tezkire-i Rızâ,s.5;Atâ,Târîh-i Atâ,s.10.

Cigerüm pâreledi hançer-i cevr ü sitemüñ
Sabrumuñ câmesini togradı mikrâz-ı gamuñ

Secde-gâh eyler idi Kâ^c be-i mihrâb gibi
Kûyuñ içinde melek görse nişân-ı kademüñ

Ey gözüm gün yüzine karşu nice yaş dökesin
Ruhları tâbı ile kurıdı kalmadı nemüñ[1]

Fe^c ilâtün Fe^c ilâtün Fe^c ilâtün Fe^c ilün
(..-- ..-- ..-- ..-)
Sevdüñ ol dil-beri söz eslemedüñ vây gönül
Eyledüñ kend'üzüñi ^c âleme rüsvây gönül
Saña cevr eylemede kılmaz o pervây gönül
Cevre sabr eylemezsüñ hây gönül
Göñül eyvây göñül vây göñül ey vây göñül

Çâk olan dest-i cefâ ile girîbânuñdur
İlişen hâr-ı gam ü mihnete dâmânuñdur
Dökilen yire belâ tîgi ile kanuñdur
Her dem agıza gelen mihnet ile cânuñdur
Göñül ey vây göñül vây göñül ey vây göñül

Tâli^c üñ yüzi gülüp olmadı handân n'ideyin
Yüregüñ derdüñe bulınmadı dermân n'ideyin
Kasduña yâr çekerek hançer-i bürrân n'ideyin
Viriserüñ bu gam u mihnet ile cân n'ideyin
Göñül ey vây göñül vây göñül ey vây göñül

Vasl-ı dil-berle nasîb olmadı dil-şâd olmak
Dest-i cevr ile yıkılan dilüñ âbâd olmak
Dâm-ı gamdan dil ü cân bülbüli âzâd olmak
Niçeye dek işüñ efgân ile feryâd olmak
Göñül ey vây göñül vây göñül ey vây göñül

Bilmedüm derd-i dilüñ ölmek imiş dermânı
Öleyin derd ile tek görmeyeyin hicrânı
Mihnet ü derd ü gama olmag içün erzânî
^c AVNİYÂ sencileyin mihnet ü gam-keş kanı
Göñül ey vây göñül vây göñül ey vây göñül

1 Hasan Çelebi,Tezkiretü'ş-Şuarâ,c.I,s.77; Âşık Çelebi,Meşâirü'ş-Şuarâ,v.5b; Riyâzî,Riyâzü'ş-Şuarâ,v.5b; Beyânî,Tezkire-i Beyânî,v.3;Atâ,Târîh-i Atâ,s.10.
2 ~~Banarlı Nihad~~ Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.446-47.

Fâ^cilâtün Fâ^cilâtün Fâ^cilâtün Fâ^cilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

Tañ mıdur itse göñül nâle vü efgân bu gice
Gelmedi meclise ol dil-ber-i fettân bu gice

Ne ^caceb aglar ise bülbül-i cân çünki gelüp
Gülüp eglenmedi ol yüzi gül-istân bu gice

Sâkîyâ def^c-i melâl itmege peymâne getür
Çûn sıdı dil-berümüz ^cahd ile peymân bu gice

Vuslatı şem^cini çûn yakmadı ol yâr gelüp
Fürkati nârına ^cAVNÎ yüri sen yañ bu gice[1]

Mef^cûlü Mefâ^cîlü Mefâ^cîlü Fe^cûlün
(--. .--. .--- .--)
Vaslum dileyeñ cevrümi çeksün dir imiş yâr
Bu va^cdesi gûyâ ki degül cevrüñe dâhil[2]

Fâ^cilâtün Fâ^cilâtün Fâ^cilâtün Fâ^cilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)
Dimezem vuslat ümîdiyle beni şâd eylegil
Râzîyem cevr ü cefâ kılmag içün yâd eylegil[3]

Mefâ^cîlün Mefâ^cîlün Mefâ^cîlün Mefâ^cîlün
(.--- .--- .--- .---)
Benüm sen şâh-ı meh-rûya kul olmak iledür fahrum
Gedâ-yı dil-ber olmak yeg cihânuñ pâdişâsından[4]

Mefâ^cîlün Mefâ^cîlün Mefâ^cîlün Mefâ^cîlün
(.--- .--- .--- .---)
Bizümle saltanat lâfın idermiş ol Karamânî
Hudâ fursat virürse ger kara yire karam anı[5]

Fâ^cilâtün Fâ^cilâtün Fâ^cilâtün Fâ^cilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)
Zülfüñüñ zencîrine kul eyledüñ şâhum beni
Kullıgından kılmasun âzâd Allahum beni[6]

Fâ^cilâtün Fâ^cilâtün Fâ^cilâtün Fâ^cilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)
Cevr-i dil-ber ta^cn-ı düşmen sûz-ı firkat za^cf-ı dil
Dürlü dürlü derd içün yaratmış Allahum beni[7]

Yakmaga ve yıkmaga sa^cy ile el bir itdiler
Sûz-ı sîne eşk-i dîde âteş-i âhum beni[7]

---

1 Banarlı Nihad Sâmi, Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi, c.I, s.447.
2 a.e., s.445.
3 a.e., s.445.
4 Kabaklı Ahmet, Türk Edebiyâtı, c.II, s.445; Atâ, Târîh-i Atâ, c.IV, s.10.
5 Latîfî, Tezkire-i Latîfî, s.63; Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-Şuarâ, c.I, s.78; Beyânî-Tezkire-i Beyânî, v.3; Atâ, Târîh-i Atâ, c.IV, s.10.
6 Atâ, Târîh-i Atâ, c.IV, s.10.
7 Âşık Çelebi, Meşairü'ş-Şuarâ, v.21a.
8 Mehmed, Tâhir, Osmânlı Müellifleri, c.II, s.103.

Mefcûlü Mefâcîlü Mefâcîlü Fecûlün
(--.   .--.   .--.   .--)

Hayf ola pîr-i nâtüvân ola mürteşî zamân ola
Hırş u ţamacla her zamân mübtezel-i cihân ola

Anıla sû-i hâl ile künd ile cemc-i mâl ile
Zulm ü belâ ile câleme bir dâstân ola

Hak göstere o zâlimi kim ide mezâlimi
Helâk ide carż-ı câlemi câhil bir zamân ola

Gelse gurâb ötmese çûn itmese harâb
Korkum o pençe-i cikâb irişe yelkovan ola

cADLÎ-i cadl-i perver ve dâdâr-ı dâd-güster
Bu sözi aña seylerüz ki añlaya deh nükte-dân ola[1]

İstanbul'un fethine kendi târîhleridir:

Fâcilâtün Fâcilâtün Fâcilâtün Fâcilün
([illegible]) ...ladur f

Feth-i İstanbula fursat bulmadılar evvelûn
Feth idüp Sultân Mehmed didi târîh âhirûn(852: اخرون)[2]

Mehemmed

---

1 Atâ,Târîh-i Atâ,c.IV,s.10.
2 a.yer.

9. İ k i n c i   B â y e z î d(851:1447, 886:1481 -918:1512)

Sekizinci Osmânlı pâdişâhıdır[1]. F â t i h   S u l t â n   M e h m e d'in Süleymân Bey'in kızı Sitti Mükrime Hatun'dan olma büyük oğludur[2]. Türk Ansiklopedisi ve Meydan Larousse'de annesi olarak Gülbahâr Hatun gösterilmektedir[3]. Bu hanımın eşi olması daha muhtemeldir. 851:1147 yılında Dimetoka'da doğmuştur[4].

Ebû'l-Feth[5], el-Melikü'l-Velî[6], Sofu[7], Bâyezîd-i Velî[8] diye anılmıştır.

B â y e z î d, şehzâdeliğinde Amasya sancakbeyliğinde bulunmuştur[9].

F â t i h   S u l t â n   M e h m e d'in ölümü üzerine yeniçeriler tarafından kardeşi Karaman vâlîsi C e m(1459-1495)'e tercîh edildiğinden B â y e z î d, sancaktan tahta gelinceye kadar oğlu K o r k u d, saltanat nâibi olmuştur. Şehzâdenin bu pâdişâhlığı on yedi gün sürmüştür[10]. Bu arada B â y e z î d,

1 Âşık Çelebi, Meşâirü'ş-Şuarâ, v.22a; Riyâzî, Riyâzü'ş-Şuarâ, v.8a; Müstakîmzâde, Tuhfe-i Hattâtîn, s.140; Şemseddîn Sâmî, Kamûs-ı Türkî, c.II, s.1232; Türk Ansiklopedisi, II. Bâyezîd, c.V, s.449; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.121.
2 Sehî, Tezkire-i Sehî, s.13; Riyâzî, Riyâzü'ş-Şuarâ, v.6b; Rızâ, Tezkire-i Rızâ, s.5; Beyânî, Tezkire-i Beyânî, v.4b; Kâtib Çelebi, Keşfü'z-Zünûn, c.I, s.800; Şemseddîn Sâmî, c.II, s.1232; Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, c.I, s.24; Ergün Sâdeddîn Nüzhet, Türk Şairleri, c.II, s.746; İstanbul Kitaplıkları, Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu, c.I, s.85; Ahmed Dede, Müneccimbaşı Târîhi, c.II, s.369; Mustafâ Nûrî, Netâyicü'l-Vukûât, c.I, s.56; Mehmed Mazhar Fevzî, Haber-i Sahîh, c.IV, s.1; Uzunçarşılı İ. Hakkı, II. Bâyezîd, İA, c.II, s.392; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.121; Hey'et, Mufassal Osmânlı Târîhi, c.II, s.612;
3 Türk Ansiklopedisi, II. Bâyezîd, c.V, s.449; Meydan Larousse, c.IX, s.639.
4 Şemseddîn Sâmî, Kamûsü'l-Türkî, c.II, s.1232; Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, c.I, s.24; Ergün Sâdedîn Nüzhet, Türk Şairleri, c.II, s.746; İstanbul Kitaplıkları Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu, c.I, s.85; Ahmed Dede, Müneccimbaşı Târîhi, c.I, s.369; Mustafâ Nûrî, Netâyicü'l-Vukûât, c.I, s.56; Mehmed Mazhar Fevzî, Haber-i Sahîh, c.IV, s.1; Türk Ansiklopedisi, II. Bâyezîd, c.V, 449; Uzunçarşılı İ. Hakkı, II. Bâyezîd, İA, c.II, s.392; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.121.
5 Sehî, Tezkire-i Sehî, s.13.
6 Ahmed Dede, Müneccimbaşı Târîhi, c.II, s.369;
7 Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.I, s.207.
8 Şemseddîn Sâmî, Kamûsü'l-A'lâm, c.II, s.1233; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.130.
9 Şemseddîn Sâmî, Kamûsü'l-A'lâm, c.II, s.1233; Uzunçarşılı İ. Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.155; Banarlı Nihâd Sâmî, Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi, c.I, s.447;
10 Sehî, Tezkire(İsen Mustafâ), s.51; Müstakîmzâde, Tuhfe-i Hattâtîn, s.140; Ahmed Dede, Müneccimbaşı Târîhi, c.II, s.370; Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.I, s.196; Uzunçarşılı İ. Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.156; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.III, s.136-37; Uzunçarşılı İ. Hakkı, II. Bâyezîd, İA, c.II, s.392; Türk Ansiklopedisi, II. Bâyezîd, c.V, s.449; Şardağ Rüştü, Şâir Sultânlar, s.82.

hhacca gitmeğe niyetlenmişse de babasının vefâtı üzerine bu isteğini tahakkuk ettirememiştir.

İstanbul'a gelen B â y e z î d, tahta geçmeştir(886:1481)[1].

Ducâ-i hayr (886= دعاء خير)[2],B â y e z î d'in hükümdâr olmasına târîhtir.

İstanbul'da tahta geçen ilk Osmânlı pâdişâhıdır[3].

Beri taraftan saltanat arzûsunda olan Şehzâde C e m(1459-1495),Bursayı işgal etmiş,kendi adına hutbe okutarak,para bastırmıştır.Hattâ kardeşine,Rumeli'nin Bâyezîd'e,kendisinin Anadolu'ya hükümdâr olmasını teklîf etmişse de pâdişâh bu teklîfi redd etmiştir.Bunun üzerine Yenişehir Ovası'nda vukû bulan çarpışmada C e m yenilince,bu şehzâde Mısır'a kaçmıştır. C e m, B â y e z î d'in büyük bir tahsîsâtla Kudüs'te oturması teklîfini de redd ederek yeniden Anadoluya gelmiş,fakat tutunamayarak Rodos şövalyelerine sığınmak zorunda kalmıştır (887=1482).

Daha sonra Fransa'ya ve Roma'ya götülen C e m,Hristiyanların Kudüs krallığını diriltmek için kullanılmak istenmiş ise de şehzâde buna yanaşmamıştır.

Osmânlı pâdişâhı, C e m için Avrupa'ya büyük meblâğlar ödemiş,nihâyet onun Napoli'de vefâtı(900=1495) ile gerek memleket,gerekse B â y e z î d râhata kavuşabilmiştir[4].

İkinci B â y e z î d devrinde Hersek(1483),Besarabya sâhilleri,Kili, Akkerman(1484),İnebahtı,Modon,Koron,Navarin,Drac(1498-1502),Midilli(1505),Adana,Tarsus,Kili(1484),Tepedelen ve Karadeniz'in bütün sâhilleri alınmış;Boğdan, Arnavutluk,Bosna ve Hırvatistan da tamâmen Türk hâkimiyetine girmiştir[5].

1 Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.II,s.1233; Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.24; Uzunçarşılı İ.Hakkı,II.Bâyezîd,İA,c.II,s.392; Nişâncı Mehmed,Nişâncı Târîhi, s.151; Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.II,s.369; Mustafâ Nûrî,c.I,s.56;a.e., (Çağatay Neş'et),s.318; Mehmed Mazhar Fevzî,Haber-i Sahîh,c.IV,s.1; Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.196;Hasan Çelebi,Tezkiretü'ş-Şuarâ,c.I,s.79; Rızâ,Tezkire-i Rızâ,s.5; Beyânî,Tezkire-i Beyânî,v.4b; Hasan b.Mahmûd,Câm-ı Cem-âyîn,s.48; Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.III,s.136-37.

3 Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.II,s.1232.

4 Müstakîmzâde,Tuhfe-i Hattâtîn,s.140.

5 Sehî,Tezkire-i Sehî,s.14;Hasan b.Mahmûd,Câm-ı Cem-âyîn,s.48;Şemseddîn Sâmî, c.II,s.1233;Nişâncı Mehmed,Nişâncı Târîhi,s.154-55;Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.II,s.372-79;Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.197;Mustafâ Nûrî, Netâyicü'l-Vukûât,c.IV,s.1-198;Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.I,s.158-168;Türk Ansiklopedisi,II.Bâyezîd,c.V,s.449;Uzunçarşılı İ.Hakkı,II.Bâyezîd, İA,c.II,s.392-93;Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.III,s.138-171.

6 Nişâncı Mehmed,Nişâncı Târîhi,s.156;Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.II,s. 381-440;Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.212-221;Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.II,s.1233;Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.24;Mustafâ Nûrî,Netâyicü'l-Vukûât,c.I,s.56-83; M.Mazhar Fevzî,Haber-i Sahîh,c.IV,s.1-198; Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.174,214; Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi, c.III,s.145-184; Uzunçarşılı İ.Hakkı,II.Bâyezîd,İA,c.II,s.393-97.

Bu arada Y â k û b P a ş a komutasındaki 8000 kişilik bir kuvvet Adbina Zaferi ile Macarlar'ın 40000 kişilik ordusunu mağlûb etmiştir(1493)[1].

Yine bu devirde yapılan Belgrad muhâsarasında da muvaffak olunamamıştır[2]

K e m â l R e i s(ö.1511) idâresindeki donanması iki yüz parçalık Venedik donanmasını Türkler'in târîhteki ilk büyük açık deniz muhârebesi olan Sapienza'da perîşân etmiştir(1499)[3].Fakat bu muhârebede B u r a k R e i s (ö.1499)[3].

Ş a h k u l u diye anılan Karabıyıkoğlu'nun şiî isyânı,bu şahsın öldürülmesi ve taraftarlarının dağılması veyâ Îrân'a kaçması netîcesinde bastırılmıştır(917=1511)[4].

İspanya'daki Benî Ahmer Devleti(631=1233 - 898=1492),yardım istemişse de C e m'in Avrupa'da siyâsî bir âlet olması sebebiyle,yeteri ölçüde yapılamamıştır.Ancak daha sonraları K e m â l R e i s, İspanya sâhillerini vurmuş, bir kısım Müslümân ve Yâhûdîleri kurtararak Türkiye'ye getirmiştir(911=1505)[5].

Yine C e m gailesi yüzünden Otranto'nun zabtıyla başlayan İtalya seferi akîm kalmıştır[6].

Trabzon vâlîsi Şehzâde S e l î m(1470,1512-1520),Safevîlerin elinden Gürcistan'ı almışsa da,bu devletin aradaki antlaşmaları ileri sürmesi üzerine Kefe sancağına gönderilmiştir[7].Tabîatiyle Îrân'daki şiîlik hareketleri durdurulamamıştır[8].Fakat yine de uzak görüşlü ve realist bir hükümdâr olduğundan Ş â h İ s m â î l(1487-1524) tehlikesini ber-taraf etmek için Mâverâünnehir hükümdârı Ş a y b a k H a n(1500-1510)'la temâsta bulunarak,Safevîler'i iki ateş arasında bırakmak istemiştir[9].

Altı def'a vukû bulan Osmânlı-Memlûk Harbi(890=1485 - 895=1495)'nden bir netîce alınamamış,Osmânlılar'ın umûmî harbe girişmeleri ihtimâli üzerine

---

1 Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.III,s.153.
2 a.e.,s.152.
3 a.e.,s.182; Uzunçarşılı İsmâil Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.209-210.
4 Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.II,s.427-432; Türk Ansiklopedisi,II.Bâyezîd, c.V,s.450; Uzunçarşılı İsmâil Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.226-27; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.230-33; Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.III, s.200-202;
5 Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.207; Uzunçarşılı İsmâil Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.192; a.müel.,II.Bâyezîd,İA,c.II,s.397; Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.III,s.154-162; Türk Ansiklopedisi,II.Bâyezîd,c.V,s.449.
6 Türk Ansiklopedisi,II.Bâyezîd,c.V,s.449.
7 Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.III,s.193.
8 Uzunçarşılı İsmâil Hakkı,II.Bâyezîd,İA,c.II,s.393.
9 Türk Ansiklopedisi,II.Bâyezîd,c.V,s.450; Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.448; Uzunçarşılı İsmâil Hakkı,Osmânlı Târîhi,İA,c.II, s.397.

sulh yapılmıştır[1].

İkinci B â y e z î d'in ilk devirleri sulh ve sükûn üzere geçmiş ise de yaşı ve yaratılışı îcâbı,onun son zamânlarında,tâm meşgul olamadığından devlet işlerinde aksaklıklar görülmüş ve şehzâdeler arasında da taht kavgaları başlamıştır. B â y e z î d,velîahd olarak A h m e d(1465=1513)'i tâyîn etmiştir.Bu arada Teke vâlisi olan K o r k u d(1470=1513),İstanbul'a uzaklığı sebebiyle Saruhan'a naklini istemişse de müsâade olunmaması sebebiyle Mısır'a gitmiş ve bir müddet sonra sancağına dönmüştür.Bu sıralarda S e l î m'in oğlu S ü l e y m â n(Kanûnî,1495,1520-1566)'ın Bolu sancağında olmasını,vâlîsi bulunduğu Amasya ile İstanbul arasında bir engel olarak gören A h m e d,babasına mürâcaatla şehzâdenin Kefe'ye tâyînini sağlamıştır. S e l î m, A h m e d'in pâdişâh olmasını önlemek için Kırım üzerinden Rumeli'ne gelmiştir.İhtilâfın hall edilmesi için,âdete aykırı olmasına rağmen,Rumeli'ndeki Semendire ve Vidin sancakları S e l î m'e verilmiştir.Yeniçerilerin de A h m e d'in velîahdlığına muhâlefet ederek "Senin sağlığında başka pâdişâh istemeyiz!" şeklindeki sözleri üzerine B â y e z î d, hiç bir şehzâdeyi velîahd yapmayacağına dâir S e l î m'e söz vermiştir.Fakat S e l î m,sancağına dönmeyerek Edirne'de kalmıştır.Babasının,ahdinin hilâfına hareket ettiğini gören S e l î m,kırk bin kişilik bir kuvvetle Çorlu'da Bâyezîd'in kuvvetlerinin bulunduğu Karıştıran Ovası'na gelmiştir.Şehzâde,vukû bulan savaşta yenilerek güçlükle Kefe'ye gitmiştir.

A h m e d ise İstanbul Maltepe'ye kadar gelmiş fakat yeniçerilerin ayaklanması üzerine şehre giremeyip,Anadolu'ya çekilmiş ve kardeşi Ş e h i n ş â h(1460-1511)'ın ölümünden sonra Karaman vâlîsi olan Şehzâde M e h m e d (1506-1512)'i Konya'da yenmiş ve burayı ele geçirmiştir.

Bu arada K o r k u d da İstanbul'a gelip yeniçeri ocağına baş vurmuşsa da,yeniçeriler,Selîm'den başkasını istemediklerini söyleyerek,kendisine hürmet göstermiş ve hayâtına dokunulmayacağına dâir söz vermişlerdir.Böylece ordu ve ulemânın S e l î m'den başkasına taraf-dâr olmadığı kesin şekilde belli olmuştur.Mecbûr kalan B â y e z î d, S e l î m'i İstanbul'a dâvet etmiş ve hükümdârlığı oğluna devr ederek,ikâmet için Dimetoka'ya giderken Edirne yakı-

1 Türk Ansiklopedisi,II.Bâyezîd,c.V,s.450; Uzunçarşılı İsmâil Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.183-87; a.müell.,II.Bâyezîd,İA,c.II,s.393-94; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi,c.III,s.146-152; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s. 213; Mustafâ Nûri,Netâyicü'l-Vukûât,c.I,s.56 vd.; Mehmed Mazhar Fevzî,Haber-i Sahîh,c.IV,s.1 vd.; Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.II,s.1233.

nında Söğüdlüdere mevkîinde vefât etmiştir(918=1512)[1]. İkinci B â y e z î d'in zehirlenerek öldürüldüğü de rivâyet edilmektedir[2]. Neşet Çağatay da onun ölüm sebebini bedenin çöküşü,intihâr veyâ zehirlenmeye bağlamakta[3] ise sofu bir pâdişâhın dînin men' ettiği intihârla ölümü oldukça uzak bir ihtimâldir.

Cenâzesi İstanbul'a getirilip,yaptırmış olduğu câmiin yanındaki türbeye gömülmüştür[4].

"Göçdi Sultân Bâyezîd-i Velî(918= گوچدی سلطان بایزید ولی)"ibâresi ölümüne târîhtir[5].

Onun ölümü üzerine Mevlânâ E m î r î bir mev'ize söylemiştir[6].

B â y e z î d; uzun boylu,beyâz tenli,açık yüzlü,elâ gözlü,siyâh çatık kaşlı,benli,mûtedil sakallı,geniş omuzlu,kıvrık kavisli burunlu;güzel,âbid,şerîat işlerinde derin bilgisi olan bir pâdişâh olarak tasvîr ve tavsîf edilmiştir[7].

İ.Hakkı Uzunçarşılı'nın Venedik elçisi Andrea Giritti'den nakline göre: "Boyu ortadan yüksek olup,rengi zeytûnîye çalar.Çehresi zihnen ciddî ve ağır şeylerle meşgul olduğunu gösteriyor;fıtraten mağmûn ve mahzûndur.En mes'ûd hâdiseler zuhûrunda bile aslâ sevinip gülmez,hîç şarâb kullanmaz,az yemek yer, ata binmekten pek zevk duyar.Giriftâr olduğu nikrîs illeti men' etmese,en çok sevdiği şey,av eğlenceleri ve at tâlîmleridir.Dînî merâsimin hiç birini ihmâl etmez,pek çok sadaka dağıtır.Felsefede behre mâlûmâtı olmakla övünür;kozmografya ile fazlâ meşgûl olur.Tetebbû ve mütâlâaları dışında ordusunun ıslâh ve tensîki ile meşgûl olmaktadır[8]." şeklinde vasıflandırılmıştır.

1 Sehî,Tezkire(İsen Mustafâ),s.49; Hasan Çelebi,Tezkiretü'ş-Şuarâ,c.I,s.80-81; Kâtib Çelebi,Keşfü'z-Zunûn,c.I,s.800; Şemseddîn Sâmî,Kamus-ı Türkî,c.II,s. 1232-33; Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.24; Ergün Sâdeddîn Nüzhet,Türk Şairleri,c.II,s.746; İstanbul Kitaplıkları Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu,c.I,s. 85; Müstakîmzâde,Tuhfe-i Hattâtîn,s.141; Nişâncı Mehmed,Nişâncı Târîhi,s.154-155; Mustafâ Nûrî,Netâyicü'l-Vukûât,c.I,s.56 vd.; Mehmed Mazhar Fevzî,Haber-i Sahîh,c.IV,s.1 vd.; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.235-36; Ahmed Dede, Müneccimbaşı Târîhi,c.II,s.361,439-440. Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi, c.II,s.237-39; a.müell. II.Bâyezîd,İA,c.II,s.392,395-96; Türk Ansiklopedisi, II.Bâyezîd,c.V,s.449-451; Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.III,s.199-205; Şapolyo,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.121-29; Şardağ Rüştü,Şâir Sultânlar,s.82.

2 Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.239.

3 Mustafâ Nûrî,Netâyicü'l-Vukûât(Çağatay Neşet),s.318.

4 Müstakîmzâde,Tuhfe-i Hattâtîn,s.141; Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.24; Türk Ansiklopedisi,II.Bâyezîd,c.V,s.451; Uzunçarşılı İ.Hakkı,II.Bâyezîd,İA,c.II, s.396; Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.III,s.205; İstanbul Kitaplıkları, Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu,c.I,s.85.

5 Müstakîm-zâde,Tuhfe-i Hattâtîn,s.141.

6 Sehî,Tezkire(İsen Mustafâ),s.101.

7 Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.II,s.369; Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.24; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.207; Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi, c.III,s.207; Şapolyo,Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.122; Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.241,517.

8 Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.241(Spandonuyn Cantacassin,L'origine de Turcqz); a.müell.,II.Bâyezîd,İA,c.II,s.396.

B â y e z î d, 1496'da Venedik elçisi Sagadino'ya göre:56 yaşında,uykuyu, sükûtu ve râhatı seven,iyi yiyip içen,zevkine düşkün ve harpten ictinâb eden bir hükümdârdır[1].

B â y e z î d, okkatmakta zamânının en ünlü üstâdlarındandır.Av ve atlı sporlardan hoşlanmasına rağmen,son zamânlarında ayaklarındaki nikrîs hastalığı yüzünden bu zevkten mahrûm kalmıştır[2].

Hammer;elçi Andrea Gritti'den naklen:"Çehresinde melankolik bir ifâde, vehimler içinde ve biraz da cimrilik sezildiğini,makina san'atlarını çok sevdiğini,süs eşyâsından hoşlandığını,astroloji ve ilâhiyatta bilgisi olduğunu, şarâb içmekten vaz geçmişse de diğer zevklerden vaz geçmediğinden,bu sû-i istimâllerin kendisini zamânından önce ihtiyarlattığını" ifâde etmektedir[3].

B â y e z î d, çeşitli eserlerde;fâzıl,kâmil,sâlih,dînine çok bağlı,adâletli,insâflı,cömert,iyi huylu,fukarâ ve sülehâyı seven,sadâka vermekten hoşlanan,karakter bakımından yumuşak ve râhata meyilli,halîm,davranışları canlı, cesûr,içki içmeyen,kadir-şinâs,hey'et ve şer'î ilimlere meraklı,son zamânlarında uzlet ve ibâdeti tercîh eden bir insân olarak tavsîf edilmiştir[4].

Şehzâdeliği sırasında içkiye ve eğlenceye düşkün bir insân iken babasının ihtârına mârûz kalmış,hattâ F â t i h, oğlunu sefâhate alıştıranların î-dâmını emr etmişse de, B â y e z î d, bu şahısların Osmânlı Devleti hudûtları dışına kaçmalarını te'mîn etmiştir.Hükümdâr olduktan bir müddet sonra da içki âlemlerini terk etmiş ve kendini ibâdete vermiştir[5].Hattâ muhârebelerde elbiselerine bulaşan tozları toplattırıp öldüğünde yanaklarının altına konulmasını vasiyet etmiştir[6].Dîne olan meyli sebebiyle ona "Sofu" lakabı verilmiştir[7].

Babasına nisbetle daha az cevvâldir[8].

---

1 Uzunçarşılı İ.Hakkı,II.Bâyezîd,İA,c.II,s.396.
2 a.e.,s.397; Sehî,Tezkire-i Sehî,s.13; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.122; Türk Ansiklopedisi,II.Bâyezîd,c.V,s.451; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.236.
3 Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.236.
4 Sehî,Tezkire-i Sehî,s.13; Latîfî,Tezkire-i Latîfî,s.63; Hasan Çelebi,Tezkiretü'ş-Şuarâ,c.I,s.78-82; Âşık Çelebi,Meşâirü'ş-Şuarâ,v.22; Şemseddîn Sâmî, Kamûsü'l-A'lâm,c.II,s.1233; Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi, c.I,s,448; Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.II,s.369; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,207 236-37; Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.155,240,242, 518; a.müell.,II.Bâyezîd,İA,c.II,s.392-97;Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi, c.III,s.207; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.122-130.
5 Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.155,240,242,518; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.236; Uzunçarşılı İ.Hakkı,II.Bâyezîd,İA,c.II,s.392; Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.448.
6 Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.207.
7 a.yer.
8 Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.240.

Yılmaz Öztuna'ya göre B â y e z î d, F â t i h'ten sonra bütün Osmâ-noğullarının en bilginidir[1]. Uzunçarşılı da onun, bilgi cihetinden kardeşi C e m'den üstün olduğunu ifâde etmektedir[2].

Çağatay lehçesini ve Uygur yazısını da bilen B â y e z î d[3], ilim adamlarına ve şâirlere karşı çok lutf-kâr davranmasına rağmen babasının zamânındaki fikir hareketleri onun zamânında görülememiştir. Bâzı âlimlere karşı mutâassıb-ân davranışlarda bulunmuştur[4].

B â y e z î d mûsıkî ile de uğraşmaştır. Bestelediği eserlerden bâzılarının notası zamânımıza kadar gelebilmiştir. Bunların hepsi saz eseridir[5].

B â y e z î d, Amasya sancağında iken Şeyh H a m d u l l a h(1429-1519) tan hat dersleri almıştır[6]. Üstâdına büyük hürmet gösteren B â y e z î d, onun İstanbul'a yerleşmesini te'mîn etmiş, hattâtlığa ehemmiyet vererek bu san'atın inkişâfına hizmette bulunmuştur[7]. Bu arada K â t i b Ş e v k î(XVI. yüzyıl başları)'ye güzel yazısından dolayı maâş bağlatmıştır[8].

M ü s t a k î m z â d e, B â y e z î d'in Şeyh H a m d u l l a h'a göstermiş olduğu alâka sebebiyle "Gülzâr-ı Savâb, Hünerverân, Devha gibi sâir kütüb-i târîhe ihâle kılındı" demektedir[9]. Nitekim Â l î(1541-1599) de, Şeyh H a m d u l l a h'ın, B â y e z î d'in en cândan musâhibi ve vezîrlerin bile hased ettiği saygı değer yakını olduğunu ifâde etmektedir[10].

Hattâ pâdişâh bir def'asında, şeyhe diğer âlimlerin üstünde yer göstermiş, diğerlerinin hâtırlarının kırıldığını görünce de, "Kelâm-ı kadîm'in üzerine kitâb konulup konulamayacağını" sormuş, onlar da "câiz değildir" deyince Şeyh'ten dolayı, "Kur'ân-ı azîmü'ş-şânı bu kadar iyi yazan bir ferd yoktur, onu nasıl sizden aşağıda oturtalım?" demiştir[11].

B â y e z î d, hayrı seven bir pâdişâh olarak tanınmıştır. Bu sebeple pek çok îmâr faâliyetinde de bulunmuştur.

---

1 Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târihi, c.III, s.207.
2 Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târihi, c.II, s.155.
3 Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târihi, c.III, s.207; Uzunçarşılı İ.Hakkı, II.Bâyezîd, İA, c.II, s.397; Türk Ansiklopedisi, II.Bâyezîd, c.V, s.451.
4 Uzunçarşılı İ.Hakkı, II.Bâyezîd, c.II, s.396.
5 Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târihi, c.III, s.207.
6 İbrâhîm Nefes-zâde, Gül-zâr-ı Savâb, s.48-49; Müstakîm-zâde, Tuhfe-i Hattâtîn, s.140; Türk Ansiklopedisi, II.Bâyezîd, c.V, s.451; Uzunçarşılı İ.Hakkı, II.Bâyezîd, İA, c.II, s.397; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.121; Şardağ Rüştü, Şair Sultânlar, s.82.
7 İbrâhîm Nefes-zâde, Gülzâr-ı Savâb, s.49; Müstakîm-zâde, Tuhfe-i Hattâtîn, s.140; Âlî, Menâkıb-ı Hüner-verân(Cumbur Müjgân), s.55; Banarlı Nihâd Sâmî, Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi, c.I, s.448; Uzunçarşılı İ.Hakkı, II.Bâyezîd, İA, c.II.s.397
8 Sehî, Tezkire(İsen Mustafâ), s.146.
9 Müstakîm-zâde, Tuhfe-i Hattâtîn, s.140.
10 Âlî, Menâkıb-ı Hünerverân(Cumbur Müjgân), s:55.
11 İbrâhîm Nefes-zâde, Gülzâr-ı Savâb, s.51.

Bunların en ehemmiyetlilerinden biri de "Küçük Kıyâmet" denen 915=1509'-da vukû bulan İstanbul depreminde harâb şehri, 70000'den fazlâ insânı çalıştırarak,iki ay içinde tekrâr mâmûr hâle getirmesidir[1].

B â y e z î d; medrese,imâret-hâne,hamâm,kervân-sarây,mektepler yaptırmış,Bâyezîd Câmîini inşâ ettirmiş ve Bâyezîd Semti'ni kurdurmuştur[2].

Edirne'de câmî,imâret,okul,medrese,akıl hasta-hânesi,ve Kal'a Mescidi'-ni; Amasya'da da câmî,okul,medrese ve zâviye;Tunca Nehri üzerine köprü yaptırmış;Bursa'da Sultân M u r â d Han'ın Kaplıca hamâmını da yenilemiştir.Saraya alınan iç oğlanlarının tahsîl ve terbiyesi için inşâ edilen Galatasaray mektebi de bu pâdişâhın eseridir[3].

B â y e z î d, meydâna getirdiği sükûn devriyle,babası F â t i h'in kazandığı yerlerin hazm edilmesini sağlamış;bu arada bâzı kanûnlarda değişiklikler yapmış,yeniçeri ocağını sağlamlaştırmış,ileride büyük işler görecek bir Osmânlı donanması hâzırlamış,feth edilen bölgelerdeki yerleşme siyâsetine ehemmiyet vermiştir.İlk Osmânlı kalyonu da onun zamânında yapılmıştır[4].

XV. asırda nesirde olsun,nazımda olsun Îrân edebiyât te'sîri devâmlı sûrette artmış; F â t i h ve B â y e z î d'in devirleri,Türk lisân ve edebiyâtı için büyük bir inkişâf devri olmuştur.

Mensûr târîh nev'i de bu zamânda gelişmeğe başlamış,târîhe ve Osmânlı târîhine âit Arapça ve Acemce eserlerden başka Türkçe eserler de meydâna getirilmiştir.Onun ve oğlu S e l î m'in teşvîki ile mensûr târîhi eserler,fetihnâmeler de çoğalmağa başlamıştır[5].

B â y e z î d, daha Amasya'daki vâlîliğinden başlayarak İstanbul'da baş-

---

1 Banarlı Nihad Sâmî,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.448; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.228-29; Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.227; a.müell.,II.Bâyezîd,İA,c.II,s.397; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.130;Şardağ Rüştü,Şâir Sultânlar,s.82;Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.2

2 Müstakîm-zâde,Tuhfe-i Hattâtîn,s.141;Banarlı Nihad Sâmî,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.448; Nişâncı Mehmed,Nişâncı Târîhi,s.156; Uzunçarşılı İsmâil Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.242; Türk Ansiklopedisi,II.Bâyezîd,c.V,s.451;Uzunçarşılı İ.Hakkı,II.Bâyezîd,İA,c.II,s.397; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.129; Şardağ Rüştü,Şâir Sultânlar,s.82.

3 Müstakîm-zâde,Tuhfe-i Hattâtîn,s.141; Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.24; Banarlı Nihad Sâmî,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.448; Nişâncı Mehmed,Nişâncı Târîhi,s.156; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.238; Uzunçarşılı İ. Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.242; a.müell.,II.Bâyezîd,İA,c.II,s.397; Türk Ansiklopedisi,II.Bâyezîd,c.V,s.451; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.129; Şardağ Rüştü,Şâir Sultânlar,s.82.

4 Uzunçarşılı İ.Hakkı,II.Bâyezîd,İA,c.II,s.397; Banarlı Nihâd Sâmî,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.448.

5 Köprülü Mehmed Fuâd,Türk Edebiyâtı Târîhi,s.374,366,372,392.

layan ilim cereyânlarını teşvîk etmiş;âlim,şâir ve edîbleri himâye ile onlara tahsîsât ayırmış,böylelikle bu şehri İslâm ilim âleminin merkezi hâline sokmuştur.Bu yüzden onun nâmına pek çok eser yazılmıştır[1].

Molla İ d r î s - i B i t l î s î(ö.1520)'yi Îrân'dan getirterek,ona büyük iltifâtlarda bulunmuştur.O da Tevârîh-i Âl-i Osmân'ı te'lîf etmiştir[2]. S e h î B e y'e göre bu eser Mollâ Ş e r â f e d d î n(ö.1640)'in yazdığı Tevârîh-i Tîmûr-ı Gürgânî'den daha mükemmeldir[3]. B â y e z î d'in koruyup taltîf ettikleri arasında İ b n i K e m â l(1469?-1534), T â c î - z â d e C â f e r Ç e l e b i(ö.1515), N e c â t î(ö.1509) ve Z â t î(1471-1546) de vardır[4].

Nitekim B â y e z î d, Amasyâ'da iken defter-dârlığını yapan S â f î mahlaslı K a s ı m P a ş a'yı sonrada vezîr,şâir P î r î P a ş a'yı defter-dâr, Mevlânâ Hâcı H a s a n o ğ l u'nu da kazasker yapmıştır[5].

Vefâ-kâr bir insân olan B â y e z î d, "şehzâdeyi uygunsuz,sonu olmayan yollara sevk edenlerden biri de Mevlânâ A b d u r r a h m â n e l - M ü e y y e d(1456-1516)'dir" diye babasına gammâzlanıp,hakkında îdâm emri çıkan bu şahsı,Îrân'a kaçırmış,sonradan onu kazaskerliğe tâyîn etmiştir[6].

Pâdişâh,A h m e d P a ş a(ö.1513)'yı da gözetmiş ve kendisine pek çok yardımlarda bulunmuştur[7].

B â y e z î d, şâirlerin eserlerini bizzât mütâlaa etmiş,hangisini beğenmişse,onu söyleyeni buldurarak,şâhâne himmet ve inâyetlerde bulunmuştur[8]. Meselâ S â f î Çelebi'nin bir gazeline rast gelmiş ve şâiri buldurarak taltîf etmiştir[9].Aynı şekilde Mollâ S â y î'nin de bir gazelini beğenmiş ve ona divît-dârlık görevi vererek "gelsin hizmetimde olsun" diye emr etmiş ise de o, "bana mansıb gerekmez" diyip,bunu kabûl etmemiştir[10].Şâirlerle çok alâkadâro-

1 Âşık Çelebi,Meşâirü'ş-Şurâ,v.22b;Riyâzî,Riyâzü'ş-Şuarâ,v.6a;Beyânî,Tezkire-i Beyânî,v.4b;Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.448;Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.241,518;a.müell.,II.Bâyezîd,İA,c.II,s.396;Latîfî,Tezkire-i Latîfî,s.63;Hasan Çelebi,Tezkiretü'ş-Şuarâ,c.I,s.82;Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.122.
2 Sehî,Tezkire-i Sehî,s.13; Türk Ansiklopedisi,II.Bâyezîd,c.V,s.451; Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.448.
3 Sehî,Tezkire-i Sehî,s.13.
4 Türk Ansiklopedisi,II.Bâyezîd,c.V,s.451; Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.448.
5 Sehî,Tezkire(İsen Mustafâ),s.61,62,67.
6 a.e.,s.68-69; Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.I,s.155,240,242,518; a.müell.,II.Bayezîd,İA,c.II,s.392;Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.448; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.236.
7 Sehî,Tezkire(İsen Mustafâ),s.55.
8 Alî Emîrî,Cevâhirü'l-Mülûk,s.44.
9 Latîfî,Tezkire-i Latîfî,s.191.
10 Sehî,Tezkire(İsen Mustafâ)s.151.

olan B â y e z î d,bunların otuz kadarına maâş bağlamıştır[1].

B â y e z î d'in âlim ve edebiyâtçılar hakkında gösterdiği himâye,yabancı ülkelere,hattâ Horasan ile Îrân'ın diğer eyâletlerine kadar genişlemiştir. B â y e z î d,Mollâ A b d u r r a h m â n Ç â m î'ye babası gibi yılda bin altın,fakîh C e l â l e d d î n D e v v â n î(1424-1502)'ye de câizeler ihsân etmiş,onlar da elden geldiğince onun adına kasîdeler ve risâleler yazmışlardır[2].

Pâdişâh,bir def'asında C â m î'ye beş yüz filori fazlâ yollayınca;Mevlânâ C e l â l, "ilme az rağbet ediliyor" diye üzülerek pâdişâha bir kasîde göndermiştir[3].

Fakat bu devirde fikir hürriyeti,babası zamânındakine nisbetle geri olup, bu yolda mutâassıb ulemânın kurbânı olan mütefekkirler de görülmüştür[4]. İbni K e m â l(1469-1539)'in hocâsı Tokad'lı Mollâ L ü t f î(ö.1494) bunlar arasındadır[5].Karıştıran Süleymân Bey oğlu S i n â n Çelebi(B e h i ş t î,ölümü 1501'den sonra),Osmânlı hükümdârına gücenerek H ü s e y i n B a y k a r a (1438-1507)'nın yanına kaçmış,bir müddet burada kaldıktan sonra B a y k a r a, Behişti ş t î'yi çeşitli hediyelerle B â y e z î d'e elçi göndererek afv edilmesini istemiştir. B â y e z î d de bu istek üzerine hamse sâhibi olan şâiri bağışlamıştır[6].

Mevlânâ A b d ü l v â s î Çelebi de pâdişâhın kızması sonunda Îrân'a kaçmak zorunda kalmıştır[7].

Kezâ Hicâz'a gönderilen surreleri adâletle dağıtmaması sebebiyle R e v â n î(ö.1524)'nin de ulûfesini kesip tîmâra göndermiştir[8].

B â y e z î d, şehzâdeliği sırasında bir savaşta emrindeki kuvvetleri iyi idâre edemediği sebebiyle kendisini azarlayan Kırım ve Otranto fâtihi G e d i k A h m e d P a ş a'yı da katl etmiştir(888=1483)[9].Ancak bu ölüme,pâdişâhın Paşa'yı C e m yanlısı zann etmesi de sebeb olmuş olabilir.

1 Latîfî,Tezkire-i Latîfî,s.65; Şahabeddîn Süleymân,Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniye,s.65; Köprülü Fuâd,Türk Edebiyâtı Târîhi,s.367;Türk Ansiklopedisi,II.Bâyezîd,c.V,s.451; Uzunçarşılı İ.Hakkı,II.Bâyezîd,c.II,s.397; Şardağ Rüştü,Şâir Sultânlar,s.82.
2 Latîfî,Tezkire-i Latîfî,s.63; Hasan Çelebi,Tezkiretü'ş-Şuarâ,c.I,s.82;Rızâ, Tezkire-i Rızâ,s.5; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.238; Alî Emîrî,Cevâhirü'l-Mülûk,s.44; Banarlı Nihad Sâmi,c.I,s.448.
3 Hasan Çelebi,Tezkiretü'ş-Şuarâ,c.I,s.82.
4 Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.241; Türk Ansiklopedisi,II.Bâyezîd, c.V,s.451.
5 Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.241.
6 Sehî,Tezkire(İsen Mustafâ),s.167; Latîfî,Tezkire-i Latîfî,s.104.
7 Sehî,Tezkire(İsen Mustafâ),s.71;
8 a.e.,s.148.
9 Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.II,s.380.

B â y e z î d'in şahsiyetini dahatiyi belirtebilmemize yarayabilecek bir iki fıkrayı bu kısımda anlatmayı uygun görüyoruz.

Şehzâde C e m'in defterdârı ve dert ortağı olan H a y d a r Çelebi (ö.1525), şehzâdenin ölüm haberini B â y e z î d'e getirirken, onun beyâz tûtîsini siyâh elbiselerle mâtem kıyâfetine büründürerek tâziye için papağana tâlîm ettirdiği "el-hükmi li'llah, pâyende bâd-ı ömr-i pâdişâh" lafzını sârih bir dil ile ona söylettiğinden zeâmetle taltîf edilmiştir[1].

B â y e z î d, daha gençken sakalı ağardığından boyayan Ç â g e r î'ye "Bu nûrı niçün zulmete tebdîl idüp rengini geğiştirerek, ak sakalının yüzine kara çalup mücrimler gibi teşhîr idersin?" deyince "Devletlü pâdişâhum, bu Ç â g e r şübhesiz yaşumı bilirüm. Sakal gerçi sâdık görinür, amâ açıkça yalan söyler. Bu sebepten ben de yüzüne kara çaldum, teşhîr ve tahkîr idüp intikâm aldum" cevâbını vermiş ve bu cevâb pâdişâhın karakterine hôş gelip pek çok ihsân ve gereken terakkîyi vermiştir[2].

Bâyezîd Câmii'nin inşâsı bitince imâm cemâate, "sünnetini kim terk etmemiş ise imâmet etsin?" dediğinde herkesin susması üzerine; namâzı İkinci B â y e z î d kıldırmıştır[4].

İ k i n c i B â y e z î d ' i n E d e b î Ş a h s i y e t i :

B â y e z î d, saltanat meşguliyetinden vakit bulduça şiirle de uğraşmıştır[4]. Mahlası "A d l î"dir[5].

İ k i n c i B â y e z î d, ekseriyâ sôfi-yâne ve rind-âne şiirler söylemiş, bâzen coşkun ve sağlam beyitler terennüm etmiştir. Bu yer yer güzel manzûmelerin pek çoğu, tasavvuf duygusu kültürüyle söylenmiş gazellerdir. Onun bu samîmî aşk ve hayrânlık şiirleri sâde ve tabîî bir Türkçe ile ifâde edilmiş manzûmelerdir[6]. Bâzı beyitleri sehl-i mümtenî derecesindedir[7]. L a t î f î de onun şiirlerini kusursuz bulmaktadır[8]. Ancak tabîatiyle bu hüküm bâzı şiirler için geçerli olabilir. Yine L a t î f î ve ondan naklen Ş a h â b e d d î n S ü l e y m â n, B â y e z î d'in şiirlerini, babası ve dedelerininkinden üstün

1 Latîfî, Tezkire-i Latîfî, s.140.
2 a.e., s.114.
3 Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, c.I, s.24; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.121.
4 Âşık Çelebi, Meşâirü'ş-Şuarâ, v.22b.
5 Sehî, Tezkire-i Sehî, s.13; Latîfî, Tezkire-i Latîfî, s.63; Rızâ, Tezkire-i Rızâ, s.5, Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-Şuarâ, c.I, s.82; Âşık Çelebi, Meşâirü'ş-Şuarâ, v.22b; Kâtib Çelebi, Keşfü'z-Zünûn, c.I, s.918; Müstakîm-zâde, Tuhfe-i Hattâtîn, s.141; Ergün, Sâdeddîn Nüzhet, Türk Şâirleri, c.II, s.746; Şahâbeddîn Süleymân, Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniye, s.65; Banarlı N. Sâmî, Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi, c.I, s.449; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.III, s.207: Uzunçarşılı İ. Hakkı, II. Bâyezîd, İA, c.II, s.396; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.122.
6 Banarlı Nihad Sâmî, Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi, c.I, s448-49.
7 Âşık Çelebi, Meşâirü'ş-Şuarâ, v.23a.
8 Latîfî, Tezkire-i Latîfî, s.64.

görmekte[1] ise de İstanbul Kitaplıkları Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu'nda onun eserlerindeki san'at seviyesinin, Fâtih ve Yavuz'unki ölçüsünde olmadığı ifâde edilmektedir[2].

Ancak Yavuz'un şiirlerinin çoğunun Farsça, pek azının Türkçe; Fâtih'inkilerin pâdişâh-âne ve çoğu zamân âşık-âne; Bâyezîd'inkilerin ise ekserî sôfî-yâne ve pek az şiirinin Farsça olduğu düşünülürse böyle bir mukayeseye de lüzûm kalmaz. Hasan Çelebi ve Alî Emîrî onun şiirlerini belîğ[3], Alî Nûreddîn şâir-âne[4], Şahâbeddîn Süleymân ise selîs[5] olarak vasıflandırmışlardır.

Onun şiirlerindeki imâle ve zihaflar devrin pek çok şâirinde de görülmektedir[6].

Sultân Bâyezîd; Melîhî, Ahmed Paşa ve Fâtih Sultân Mehmed arasında ortak bir söyleyiş meydâna getiren "gönül" redifli murabbâ ve muhammeslere de "gözüm" redifiyle iştirâk etmiştir. Bu murabbâ umûmî âhenk bakımından, onun kendi babasından çok, Melîhî'nin ve Ahmed Paşa'nın te'sîrinde olduğunu göstermektedir[7].

Devrine göre düzgün bir ifâde ile gazeller yazan Bâyezîd, büyük dîvân şâirlerimizin te'sîri altında kalan muvaffakiyetli bir mukallid olarak kabûl edilmektedir[8]. Onun şâirlerle Farsça ve Türkçe müşâareleri de vardır[9].

Bâyezîd'in

هر درد که پیدا شود از سینهٔ پاکم   ابری شود و گریه کند بر سر خاکم

beyti; Câfer Çelebi, Vasfî, Müeyyed-zâde, Hâcı Hasan-zâde, Kemâl Paşa-zâde, Necâtî tarafından tanzîr edilmiştir[10].

İkinci Bâyezîd Dîvânı, 1308=1890'da Matbaa-i Osmâniye'de bastırılmıştır. 750 beyitlik, 124 şiir ihtivâ eden 108 sahîfelik bu dîvânçe'de bâzı şi-

---

1 Latîfî, Tezkire-i Latîfî, s.63; Şahâbeddîn Süleymân, Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniye, s.65-66.
2 İstanbul Kitaplıkları, Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu, c.I, s.85.
3 Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-Şuarâ, c.I, s.82; Alî Emîrî, Cevâhirü'l-Mülûk, s.27.
4 Alî Nûreddîn, Kelâmü'l-Mülûk Mülûkü'l-Kelâm, s.28.
5 Şahâbeddîn Süleymân, Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniye, s.66.
6 İstanbul Kitaplıkları Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu, c.I, s.85.
7 Banarlı Nihad Sâmi, Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi, c.I, s.449.
8 Ergün Sâdeddîn Nüzhet, Türk Şairleri, c.II, s.746.
9 Alî Emîrî, Cevâhirü'l-Mülûk, s.44.
10 Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-Şuarâ, c.I, s.83; Âşık Çelebi, Meşâirü'ş-Şuarâ, v.23a; Riyâzî, Riyâzü'ş-Şuarâ, v.7; Beyânî, Tezkire-i Beyânî, v.4; Müstakîm-zâde, Tuhfe-i Hattâtîn, s.141.

irler eksiktir.

Dîvânın yazma nüshaları şunlardır:

1. Millet Kütüphânesi,Alî Emîrî Kitaplığı,Manzûm Eserler Bölümü,Nr.227. Bu dîvânda 1 münâcât,na't,tevhîd,123 gazel,3 Farsça gazel, C e m'le müşâareyi hâvî 4 beyit,1 kıt'a ve matlâ vardır.

2 Millet Kütüphânesi,Alî Emîrî Kitaplığı,Manzûm Eserler Bölümü,Nr.274. Bu dîvânda 1 münâcât,1 na't,mev'iza,118 gazel,2 beyit,C e m'le müşâareyi hâvî 2 beyit vardır[1].

274 numaralı bu nüshadan başka,aynı kütüphânede 275,276 ve 277 numaralarda kayıtlı eserlerin Y a v u z S u l t â n S e l î m'in emriyle yazıldığı rivâyet edilmektedir[2].

İkinci B â y e z î d'in şiirlerinden nümûneler:

Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

Cigerüm pâreledi ḫançer-i cevr ü sitemüñ
Ṣabrumuñ câmesini ṭogradı miḳrâż-ı ġamuñ

Secde-gâh eyler idi Kaʿbede miḥrâb gibi
Kûyuñ içinde melek görse nişân-ı ḳademüñ

Ey gözüm gün yüzine ḳarşu niçe yaş dökersin
Ruḫları tâbı ile ḳurıdı ḳalmadı nemüñ[3]

Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilâtün Fâʿilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

Ḳudret-i Ḥaḳḳa naẓar ḳıl revnaḳ-ı ezhâre baḳ
Ḫvâb-ı ġafletden uyanup zînet-i eşcâre baḳ

Gözin aç gör nice iḥyâ oldı emvât-ı zemîn
Ḥaşr-ı iḥyâda o münkir itdügi inkâra baḳ

Sebz-pûş olup ḳıyâma ṭurdılar her bir şecer
Ḳıldılar secde ḥużûr-ı ḳalb ile kûh-sâra baḳ

Minber-i şâh üzre çıkmış vaʿẓ ider mürġ-i çemen
Selsebil ʿayâtırı tefsîr ider enhâre baḳ

Meşrebin âbı revân gibi eger sâf eyleyüp
ʿÂşıḳ-ı ṣâdıḳ geçerseñ gel berü dîdâre baḳ

---

1 Kâtib Çelebi,Keşfü'z-Zünûn,c.I,s.918; Alî Emîrî,Cevâhirü'l-Mülûk,s.53; Ergün Sâdeddîn Nüzhet,Türk Şâirleri,c.II,s.746; İstanbul Kitaplıkları Türkçe Yazma Dîvânlar Katalöğü,c.I,s.85; Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi, c.I,s.449; Uzunçarşılı İ. Hakkı,II.Bâyezîd,İA,c.II,s.396.

2 Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.449.

3 Latîfî,Tezkire-i Latîfî,s.64.

Hâr fikri bülbüle gülden komaz bûy-ı vefâ
Yok hesâbına say ağyârı berü gel yâre bak

Yarın anda kalmayam dirseñ figân ü zârda
ADLİYÂ bundan işiddigüñ figân ü zâre bak[1]
Fe^{c}ilâtün Fe^{c}ilâtün Fe^{c}ilâtün Fe^{c}ilün
(..-- ..-- ..-- ..-)
Göreli ol sanemüñ kaşlarını yay gözüm
Kaldı cevr oklarını sîne siper vây gözüm
Dimedüm mi saña ben bakma aña hây gözüm
Gözüm ey vây gözüm vây gözüm ey vây gözüm

Tûtiyâ olmayalı gözlerüme gerd-i rehüñ
Görmedi iki gözüm pertevini mihr ü mehüñ
Ey gözüm bunca belâ derd ile ney ki günehüñ
Gözüm ey vây gözüm vây gözüm ey vây gözüm

Dâ'imâ cevr kılur ben kulına şâh n'idem
Şeb-i hicrinde tülû^c eylemez ol mâh n'idem
Gözlerüm görmez ise gün yüzüñi âh n'idem
Gözüm ey vây gözüm vây gözüm ey vây gözüm[2]
Fe^{c}ûlün Fe^{c}ûlün Fe^{c}ûlün Fe^{c}ûl
(.-- .-- .-- .-)
Hudâyâ Hudâlık saña yaraşur
Nitekim gedâlık baña yaraşur
Çû sensüñ penâhı cihân halkınuñ
Kamudan saña iltica yaraşur[3]
Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)
Ey kemân ebrû n'ola kurbân idersem cân saña
Biñ benüm gibi ider her lahza cân kurbân saña

Mihrüñi cânda ezelden saklar idüm sanma kım
Dâr-ı dünyâda görüp hayrân olupdur cân saña
.....
Hûn-ı dil yaşuñla ^{c}ADLÎ gerçi seyl oldı dirîğ
Kanlu yaşuñ göricek rahm eylemez cânân saña[4]
Cem'le müşaaresinden
Mef^{c}ûlü Mefâ^{c}îlü Mefâ^{c}îlü Fe^{c}ûlün
(--. .--. .--. .--)
Çûn rûz-ı ezel kısmet olınmış bize devlet
Takdîre rizâ virmeyesüñ böyle sebeb ne

Banarlı Nihad Sâmi, Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi, c.I, s.449.
a.yer.
Mehmed Tâhir, Osmânlı Müellifleri, c.II, s.48; Banarlı Nihad Sâmi, Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi, c.I, s.448.
Banarlı Nihad Sâmi, Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi, c.I, s.448.

Haccü'l-Haremeyn oldıgına râzı olaydun

Bu saltanat-ı dünyevîye bunca taleb ne[1]
Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

Ey süvâr-ı esb-i nâz olan rikâb câne baş

Hüsn meydânı senündür ayagın merd-âne baş[2]
Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

Subha dek her gice ey hurşîd-rû sen mâhdan

Nice bir feryâd ide'm korkmaz mısun Allahdan[3]
Fe^{c}ilâtün Fe^{c}ilâtün Fe^{c}ilâtün Fe^{c}ilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

Seni lâ-yü^{c}akl iden şerbet-i la^{c}l-i lebidür

Beni ser-geşte kılan âh ceh-i gabgabıdur[4]

---

1 Sehî,Tezkire(İsen Mustafâ),s.46.
2 Latîfî,Tezkire-i Latîfî,s.64, Riyâzî,Riyâzü'ş-Şuarâ,v.6b; Beyânî,Tezkire-i Beyânî,v.14b; Hasan Çelebi,Tezkiretü'ş-Şuarâ,c.I,s.83;Atâ,Târîh-i Atâ,c.IV,s.10; Âşık Çelebi,Meşâirü'ş-Şuarâ,v.23a.; Rızâ,Tezkire-i Rızâ,s.5.
3 Atâ,Târîh-i Atâ,c.IV,s.10; Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi, c.I,s.450.
4 Rizâ,Tezkire-i Rızâ,s.5.

10. Y a v u z   S u l t â n   S e l î m
(875=1470, 918=1512 - 926=1520)

Dokuzuncu Osmânlı sultânıdır[1]. İkinci B â y e z î d'in sekiz oğlunun dördüncüsü olup, annesi Dülkadiroğlu A l â ü d d e v l e(1480-1515)'nin kızı Ayşe Hatun'dur[2]. Enver Behnan Şapolyo, İkinci B â y e z î d'in annesi olarak Dülkadiroğlu Ş e h s ü v â r B e y(1468=1472)'in kızı Gülbahâr Hatun'u[3], Türk Ansiklopedisi Korkut Çelebi maddesi ise Bülbül Hatun'u[3] göstermektedir. Amasya'da doğmuştur[5]. Doğum târîhi 871=1466[6], 872=1467[7], 875=1470[8] olarak gösterilmektedir.

Tahsîl ve terbiyesini Amasya'da görmüştür[9]. Annesi yetişmesine ziyâdesiyle ihtimâm göstermiştir[10].

Y a v u z   S u l t â n   S e l î m, uzuna yakın orta boylu, kırmızı ile karışık büyükçe toparlak çehreli, çatık siyâh ve sık kaşlı, beyaz dişli, koç burunlu, uzun boyunlu, parlak iri gözlü, iri ağızlı, sert bakışlı, omuzları ile göğsü arası açık, belinden aşağısı yukarısına nisbetle kısa olarak tasvîr edilmiştir.

1 Âşık Çelebi, Meşâirü'ş-Şuarâ, v.23a; Riyâzî, Riyâzü'ş-Şuarâ, v.7b; Ahmed Dede, Müneccimbaşı Târîhi, c.II, s.451; Şemseddîn Sâmî, Kamûsü'l-A'lâm, c.IV, s.2612;

2 Altundağ Şinâsî, Yavuz, İA, c.X, s.423; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.135.

2 Sehî, Tezkire-i Sehî, s.15; Rızâ, Tezkire-i Rızâ, s.6; Ahmed Dede, Müneccimbaşı Târîhi, c.II, s.451; Şemseddîn Sâmî, Kamûsü'l-A'lâm, c.IV, s.2612; Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, c.I, s.38; Mehmed Mazhar Fevzî, Haber-i Sahîh, c.IV, s.237 v.d.; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.II, s.54; a.müell., Yavuz, TA, c.XXVIII, s.339; Altundağ Şinâsî, I. Selîm, İA, c.X, s.423; Şardağ Rüştü, Şâir Sultânlar, s.118.

3 Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.135; Rızâ, Tezkire-i Rızâ, s.6.

4 Türk Ansiklopedisi, Korkut Çelebi, c.XXII, s.227.

5 Ahmed Dede, Müneccimbaşı Târîhi, c.II, s.451; Altundağ Şinâsî, I. Selîm, İA, c.X, s.423; Uzunçarşılı İsmâil Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.233; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.135; Nişâncı Mehmed, Nişâncı Târîhi, s.205.

6 Altundağ Şinâsî, I. Selîm, İA, c.X, s.451; Şardağ Rüştü, Şâir Sultânlar, s.118.

7 Ahmed Dede, Müneccimbaşı Târîhi, c.II, s.451; Nişâncı Mehmed, Nişâncı Târîhi, s.205; Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, c.I, s.38.

8 Ahmed Dede, Müneccimbaşı Târîhi, c.II, s.451; Süreyyâ Mehmed, Sicill-i Osmânî, c.I, 38; Şemseddîn Sâmî, Kamûsü'l-A'lam, c.IV, s.2612; Mehmed Mazhar Fevzî, Haber-i Sahîh, c.IV, s.237; Öztuna Yılmaz, Yavuz, TA, c.XXVIII, s.339; Altundağ Şinâsî, I. Selîm, İA, c.X, s.423; Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.230; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.13.

9 Öztuna Yılmaz, Yavuz, TA, c.XXVIII, s.339.

10 Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.135.

Selîmî denen siyâh ve sık bıyıkları ise onun bütün güçlü ve heybetli niteliklerini belirten şahsiyetini karakterize etmektedir. İkinci O s m a n (1604-1618-1622) ve Dördüncü M e h m e d(1642,1648-1687) ile berâber sakal bırakmayan üç Osmânlı hükümdârından biridir. "Ben babam gibi sakalı ele vermeyeceğim" diye sakal bırakmadığı rivâyet edilmektedir.Bir kulağına da yeniçerilerin bağlı olduğu Bektaşî menkuşunu küpe olarak takmıştır[1].

Y a v u z S u l t â n S e l î m; şecâatli,heybetli,gayretli,cevvâl, amansız,cesûr,asabî,kızdığı zamân merhametsiz bir hükümdâr olarak bilinmektedir.Sertliği yüzünden "Sultân-ı Gazûb" ünvânını almıştır.Bunun yanı sıra adâletiyle de tanınmış olup,kendisini tamâmen halkın işlerine vermiştir.Olağanüstü bir zekâya sâhib olan Y a v u z, benzeri görülmeyecek derecede dinamik ve faal bir insân olarak savaştan ihtirâs derecesinde hoşlanmıştır.Dîn ve diyânetine bağlı,yeme-içme ve harem zevklerine düşkün olmamakla da tanınmıştır.Konuşurken bâzı kelimeleri fart-ı zekâ ve asabiyetinden dolayı bir kaç def'a tekrârladığı kayd edilmektedir.

Cesûrluğu ve sertliği yüzünden kendisine "Yavuz" lakabı verilmiştir.

Doğru söze rağbet eden Sultân S e l î m , kadir-şinâslığı yanı sıra adam intihâbında da isâbet etmiştir.

Yapacağı işleri uzun uzun düşünmüş,kat'î karârını verdikten sonra tatbik safhasına koymuş ve buna küçük bir îtirâza dahi müsâade etmemiştir.Bütün devlet işlerinde programla hareket etmiştir.Bu husûsta L a t î f î, Y a v u z'u pek güzel tavsîf etmiştir.

"Ceriyyü'l-cinân fasîhü'l-lisân,pâdişâh-ı ᶜârif ü esrâr ahvâl-i cihâna mû-be-mû vâkıf idi.Şol kadar kaviyyü'l-kalb şecîᶜ ve dilîr idi ki siper-i âhenîn-sıfat sînesin kürûb-i tîr-i rast-reftâr gibi düşmene karşu varmak ve zarbzen-i sıfat-şiken gibi ᶜasker-i aᶜdâya istikbâl idüp kendüyi kalbe urmak katında câʾiz idi.....

Selâtîn-i âl-ı ᶜOsmân beyninde fazl u fesâhat ve vüfûr-ı idrâk u zekâvet ile maᶜrûf ve mevsûfdur.Ol bir pâdişâh-ı sâhib-ferâset ve pür-kıyâset idi ki kendü reʾy-i sâʾibinden ve fikr-i sâkıbından gayrî kimse aña vezîr olmazdı.Ve bir şehin-şâh-ı sâhib-i ᶜadâlet idi ki ᶜahd-i hümâyunuñda mazlûm-ı dâd-hᵛâhuñ hayfı yevm-i mükâfâta ve hakk-ı rûz-ı ᶜArasâta kalmazdı.....

Ve zihn ü zekâda tabᶜ-ı pâkı ve vüfûr-ı ᶜakl u idrâki bir derecede idi

1 Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.II,s.451; Hammer,Osmanlı Devleti Târîhi,c.I, s.240-41; Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.38; Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmanlı Târîhi,c.II,s.233,234,289; Altundağ Şinâsi,I.Selîm,İA,cx,s.432; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.136; Öztuna Yılmaz,Yavuz,TA,c.XXVIII,s.356; a.müell.,Büyük Türkiye Târîhi,c.III,s.262.

ki re'yinde müstakil olmağın bir vezîr-i müşîrün tedbîr-i isâbet-pezîrine aslâ ka'il ve dil-i bîdâr ve ^{c}akl-ı kâmilü'l-^{c}ayârla kat^{c}â gabn u firîbe kabil degil idi. Hıred-i hurde-bîne kâdir olan ^{c}ukâlâ ^{c}izz-i huzûrında tıfl-ı nâ-dân ve kûdek-i ebced-h^{v}ân gibi kâsî ve kâsır idi. Ve re'y ü tedbîr-i isâbet-pezîrde ^{c}akl-ı evvele sebak virmege kâdir idi. Mehâbet ü selâbetinden kulûb-ı ümerâ ve vüzerâya dehşet ü heybet müstevlî olmış idi. Ve sıyt u sadâ-yı heybeti ^{c}arşa-i kâinâta ve heft iklîm ü şeş-cihete tolmış idi. Bu sebebden zemîn ü zamân pür-emn ü emân ve ^{c}ahd-i hümâyûnı mu^{c}âdil-i ^{c}ahd-i Nûşinrevân idi. Ve'l-hâsıl icrâ-yı emr-i saltanatı ve hükûmet-i eyâleti ^{c}âmme-i enâmâ ve tâmme-i havass u ^{c}avâma bir mertebede begendirmişdür ki kâffe-i halâ'ik kıyâm-ı kıyâmete ve sâ^{c}at-ı sâ^{c}ate dek ahsentü ve âferîn ve tebâreke ve tahsîn okurlar.....

Dikkât u dûr-bînlikde ^{c}akl-ı mû-şikâfı kılı kırk yarardı.[1]"

İrâde ve azîm kudreti, derin görüşü ve yüksek dehâsıyla babası zamânında uyuşuk ve durgun bir hale gelmiş olan idareyi pek kısa bir zamanda cevval bir hâle getirmiştir. Eşi pek az görülen bir devlet adamıdır.

Ahmed Atâ (1810-1882), Yavuz Sultân Selîm hakkında şunları söylemektedir: "Yavuz Sultân Selîm Han Hazretleri'nin ilm ü kemâl ü fazîlet ve mârifet ve besâlet ve cesâret-i cihân-gîr-ânelerine tokuz seneye karîb olan müddet-i kalîle-i saltanat-ı seniyye-i kahramânîlerinde gösterdikleri âsâr-ı İskender-âne ve şecâat-i Rüstem-âne ve dirâyet-i Felâtûn-pesend-âne ile yetiştirdükleri erbâb-ı ^{c}ilm ü dâniş-i fezâ'il şakâ'ik-i dekâ'ik ve tevârîh-i müştemilü'l-hakâ'ikde mestûr ve münderic ve birazı mecelle-i ^{c}âcizîde mezkûr ve mündemic ise de....."

Kelâmü'l-Mülûk Mülûkü'l-Kelâm'da ise şunlar kaydedilmektedir: "Tedâbir-i sâibâne ve efkâr-ı şiddet-cûy-âne ve gazûb-âne ashâbından oldukları zâhir, dekâ'ik-i siyâsiyyeye âgâh bir cihân-gîr-i bî-nazîr ü şehin-şâh-ı ^{c}âlî-zamîr oldukları emr-i bâhirdür"

Yavuz Sultân Selîm, tab'en ihtişâm ve debdebeye ehemmiyet vermeyen, sâdeliği sevip, sâde giyinen, devlet hazînesini dâimâ dolu tutmak isteyen, yeryüzünü bir pâdişâha az gören bir hükümdâr olarak tanınmıştır.

---

1 Sehî, Tezkire-i Sehî, s.15; Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-Şuarâ, C.I, s.85-86; Latîfî, Tezkire-i Latîfî, s.67-68; Ahmed Dede, Müneccimbaşı Târihi, c.II, s.451; Ahdî, Gülşen-i Şuarâ, v.8b; Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, c.I, s.38; Atâ, Târih-i Atâ, c.IV, s.12; Alî Nûreddîn, Kelâmü'l-Mülûk Mülûkü'l-Kelâm, s.8; Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.I, s.240-41, 287; Alî Emîrî, Cevâhirü'l-Mülûk, s.27, 45; Uzunçarşılı İ. Hakkı, Osmanlı Târîhi, c.II, s.234, 289-291, 518; Altundağ Şinâsî, I. Selîm, İA, c.X, s.432; Sardağ Rüştü, Şâir Sultânlar, s.118; Sapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.136.

Avlanmaya ve silâh kullanmaya düşkün olan Y a v u z S u l t â n S e l î m, ok atmakta,yay çekmekte,tüfek kullanmaktavve ata binmekte de ustadır[1].

Şehzâdeliğinde ok ve yay yapmağı öğrenmiştir[2].

"Selîmî" ammâmesi onun îcâdıdır[3].

Y a v u z, Trabzon vâlîliği sırasında babasından isteği üzerine oğlunu, Şebinkarahisar sancağına tâyîn ettirmiştir.Ancak hayâttaki şehzâdelerin büyüğü olan Amasya vâlîsi A h m e d, İstanbul ile kendisi arasında taht için engel olabilecek bu tâyîne karşı çıkmıştır.Bunun üzerine S ü l e y m â n(Kanûnî), önce Bolu'ya ve A h m e d'in râzı olmaması sebebiyle Kefe sancağına nakl olunmuştur.

Bu arada Y a v u z, Trabzon vâlîliği yaparken Safevîler'in elinden,üç sefer düzenleyerek Gürcistan'ı almıştır. Ş â h İ s m â î l'in protestosu üzerine B â y e z î d, "Ancak sancağını muhâfazaya meşgûl olup,ziyâdeye tecâvüz eylemesin! " ihtârını göndererek S e l î m'i Trabzon'dan Kefe sancağına göndermşitir.

İkinci B â y e z î d'in Şehzâde A h m e d'i veliahd tâyîn etmesi üzerine S e l î m, kayınpederi Kırım Hanı M e n g l i G i r a y'ın yanından ayrılarak emrindeki kuvvetlerle Rumeli'ne geçerek kendisine burada bir sancak istemiş ve babasının elini öpmek için Edirne'ye varmıştır.

Pâdişâh, A h m e d'i veliahd tâyîn etmekten vaz geçtiğini açıklayarak S e l î m'e -şehzâdelere Rumeli'nde sancak verilmesi âdete aykırı olduğu hâlde- Vidin,Semendire ve Alacahisar sancaklarını vermiştir.

Ancak S e l î m, Anadolu'da başgösteren Şahkulu İsyânının sonucunu bekleyerek sancağına gitmemiş ve Edirne'yi işgal etmiştir.

Bu arada Şahkulu ile olan muhârebede vezîr-i âzamın şehîd düşmesini ve oğlu Ş e h i n ş â h'ın da bu sıralarda vefâtını haber alan İkinci B â y e z î d, Şehzâde A h m e d lehine tahttan ferâgate karâr vermiştir.Bunun üzerine A h m e d de İstanbul önlerine kadar gelmiştir.Bir kızılbaş isyânında obu şehzâde yüzünden ordunun yenilmesi ve onun bâzı hareketleri sebebiyle yeniçeriler İkinci B â y e z î d'e "Biz senin sağlığında başkasını pâdişâh istemeyiz" diyerek isyân etmişlerdir.

Babasının ahdinin hilâfına hareket ettiğini gören S e l î m, kırk bin

---

1 Ahdî,Gülşen-i Şuarâ,v.9a; Hammer,Osmânlı Sultânları Târîhi,c.I,s.241; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.136.
2 Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.136.
3 Süreyyâ Sicill-i Osmânî,c.I,s.38.

kişilik bir kuvvetle Çorlu'da pâdişâh kuvvetlerinin bulunduğu Karıştıran Ova-sı'na gelmiştir.Şehzâde A h m e d taraf-dârlarının teşvîki ile vukûa gelen savaşta S e l î m yenilerek güçlükle kurtulup Kefe'ye gitmiştir.

A h m e d, İstanbul Maltepe'ye gelmişse de yeniçerilerin ayaklanması üzerine şehre giremeyip Anadolu'ya çekilmiş ve Ş e h i n ş â h'ın ölümünden sonra Karaman vâlîsi tâyîn edilen bu şehzâdenin oğlu olan M e h m e d'i,Konyayı muhâsara ederek yenmiş ve burayı almıştır.Saruhan sancağında bulunan ortanca şehzâde K o r k u d da ansızın İstanbul'a gelip yeniçeri ocağına baş vurmuşsa da yeniçeriler, S e l î m'den başkasını istemediklerini söyleyerek kendisine hürmet göstermiş ve hayâtına dokunulmayacağına dâir söz vermişlerdir.

Mecbûr kalan B â y e z î d, S e l î m'i İstanbul'a dâvet etmiş ve isyân etmedikleri takdîrde kardeşlerinin hayâtına kasd etmeyeceğine dâir söz aldıktan sonra hükümdârlığı oğluna devr ederek(918=1512),ikamet yeri olan Dimetoka'-ya giderken yolda vefât etmiştir(918=1512).İkinci B â y e z î d'in zehirlenerek öldüğü de rivâyet edilmektedir. S e l î m, İstanbul'a girdiği sırada kendisini karşılayan ağabeyi K o r k u d'a dokunmamış,babasına verdiği söz mûcibince eski sancağına Midilli'nin de ilâvesi ile onu Saruhan'a göndermiştir.

Bu arad Konya'yı alan Şehzâde A h m e d , taht mücâdelesine girişerek oğlu A l â a d d î n vâsıtasıyla Bursa'yı zabt etmiştir.Ancak üzerine asker sevk olununca bu şehzâde Malatya yoluyla Memlûkler'e ilticâ etmiştir.Bundan sonra Yenişehir ovasında vukû bulan savaş, A h m e d'in yenilmesi ve beş şehzâdeyle birlikte boğdurulmasıyla son bulmuştur(919=1513).

S e l î m, K o r k u d'un Anadolu'ya geçince etrâfına kuvvet topladığını anlamış,,son bir tecrübe ile devlet ricâli ağzından kardeşini saltanata dâvet eden mektûplar göndermiştir. K o r k u d,bu mektûplara müsbet cevâb verince Y a v u z, avlanmak bahânesi ile çıktığı Bursa'dan Manisa üzerine yürümüştür. K o r k u d Antalya taraflarına doğru kaçarak üç hafta kadar saklanmış ise de sonunda yakalanarak "nizâm-ı âlem için" boğdurulmuştur(919=1513).Nedîmi H i y â l e sadâkati sebebiyle K o r k u d'un türbesi başında ölünceye kadar türbe-dârlık yapmıştır.Şehzâdenin yerini haber veren Türkmenler de katl edilmiştir[1].

1-Sehî,Tezkire-i Sehî,s.15-16; Beyânî,Tezkire-i Beyânî,v.5a; Riyâzî,Riyâzü'ş-Şuarâ,v.8a; Rızâ,Tezkire-i Rızâ,v.9; Nişâncı Mehmed,Nişâncı Târîhi,s.205-207; Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.II,s.421-438,452-55; Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.38; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.229-231,235-36,242-45; Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.230-31,234-246; Altundağ Şinâsî,I.Selîm,İA,c.X,s.423-25; Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.III,s.193-212; a. müell.,Yavuz,TA,c.V,s.451; a.e.,c.XXVIII,s.339-340; Mehmed Fevzî,Haber-i Sahîh,c.IV,s.237 vd.; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.135-36, 141-43; Şardağ Rüştü,Şâir Sultânlar,s.118.

Y a v u z Sultân Selîm, saltanat kavgasını kısa sürede bitirdikten sonra doğudaki şiî fââliyetlerine son vermek için Çaldıran'da Şâh İsmâîl'e karşı yaptığı savaşı kazanmıştır(920=1514).Bu sefere giderken bir azîz'in Kur'ân-ı Kerîm'deki " ذكر =920" lafzının değerinin 920 olup,zaferin müyesser olacağına işâret etmesi Y a v u z'un kalbine daha da kuvvet vermiştir. Bu muhârebede o zamâna kadar yalnızca kale muhâsaralarında faydalanılan toplar seyyâr hâle getirilerek kullanılmıştır.Bu savaşla Kafkasya,Doğu ve Güney Anadolu,Kuzey Irak da Osmânlı idâresine dâhil edilmiştir.

Dülkadiroğlu(921=151) ve Ramazanoğulları(922=1516) Beyliklerini de ilhak eden Birinci S e l î m, Merc-i Dâbık'da Memlûk hükümdârı K a n s u G a v r î(1501-1516)'yi yenerek Haleb,Suriye,Filistin,Lübnan'ı ele geçirmiştir.Bu arada Memlûkler'e bağlı Mekke-i Mükerreme ve Medîne-i Münevvere emîri Mekke'nin anahtarlarını Y a v u z'a takdîm etmiştir. Y a v u z, Abbâsî halîfesi III.Mütevekkil al'Allah'ı İstanbul'a göndermiş ve kendisini halîfe îlân etmiştir. III.Mütevekkil de Ayasofya Câmîi'nde yapılan bir törenle hilâfeti Osmânoğulları'na devr etmiş,Mısır'dan getirtilen Ezher Üniversitesi Ulemâsı da halîfeliğin Osmânoğulları'nda kalmasını uygun görmüştür.Bu târihten îtibâren Y a v u z S u l t â n S e l î m ve diğer Osmânlı sultânları "Hâdimü'l-Haremeynü'ş-Şerîfeyn" ünvânın kazanmıştır.İslâm Ansiklopedisi'nde Şinâsî Altındağ,Abbâsî halîfesinin I.Selîm lehine hilâfet makâmından ferâgat ettiğine dâir hiç bir vesîkanın olmadığını ve bunun ilk def'a d'Ohsson'un Tableau Géneral l'Empire Ottoman(Paris1788,I,232,270) adlı eserinde ortaya atıldığını ifâde etmektedir.

Bundan sonra Sînâ Çölü'nü geçen Y a v u z, T o m a n b a y(1516-1517)'an etrâfında toplanan Memlûkler'i Ridâniye'de bir def'a daha yenerek Kahire'ye girmiş ve Mısır'ı Osmânlı Devleti'ne kazandırmıştır(923=1517).

Bu zaferin ardından Doğu Sudan,Nabya,Kassala,Eritre,Somali,Kenya,Tanganika,Mozambik,kıyıları ve Yemen'in bir kısmı da Türk idâresine girmiştir.

İbni Kemâl Mısır fethine "923= فاتح بلاد العرب" târîhini düşürmüştür.

Y a v u z, bundan sonra İbni Haneş(925=1519),Bozoklu Celâlî(925=1519) ve Düzmece Murâd isyânlarını bastırmıştır[1].

1 Sehî,Tezkire-i Sehî,s.15-16; Hasan Çelebi,Tezkiretü'ş-Şuarâ,c.I,s.87-92; Âşık Çelebi,Meşâirü'ş-Şuarâ,v.23a; Rızâ,Tezkire-i Rızâ,s.6;Beyânî,Tezkire-i Beyânî v.5; Nişâncı Mehmed,Nişâncı Târîhi,s.205-215; Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi, c.II,s.462-499; Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.38; Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.IV,s.2612; Hammer,Osmânlı Sultânları Târîhi,c.I,s.247-285; Altundağ Şinâsî,I.Selîm,İA,c.X,s.426-430; Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.III,s. 214-264; a.müell.,Yavuz,TA,c.XXVIII,s.341; Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.254-279; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.145-48; Mehmed Mazhar Fevzî,Haber-i Sahîh,c.IV,s.237-366; Alî Nûreddîn,Kelâmü'l-Mü-

Y a v u z S u l t â n S e l î m muhtemelen yeni bir sefer hâzırlığı içinde iken Edirne'ye müteveccihen yola çıkmış, fakat Çorlu'da şîr-pençe(yanıkara-kanser) çıbanından vefât etmiştir(926=1520). Nâşı Sultân Selîm Câmîi Türbesine defn olunmuştur[1].

"926= اهل ايمانه روحيچون فاتحه " mısrâı onûn vefâtına târîhtir[2].

Y a v u z, saltanat müddetinin kısalığı sebebiyle büyük îmâr faâliyetlerinde bulunamamıştır. Ancak Şam'da M u h y i d d î n - i A r a b î(1165-1240) için câmî, imâret ve türbe yaptırarak, M e h m e d S ü r e y y â'ya göre " دخل السين بالشين ظهور قبر محيي الدين " hükmünü ortaya çıkarmıştır[3]. Ayrıca Konya'da M e v l â n â C e l â l e d d î n - i R û m î(1207-1273) Türbesi'ne su getirterek buraya bir şadırvan yaptırmıştır[4]. İstanbul'daki Selîmiye Câmîi ise oğlu S ü l e y m â n tarafından bitirilmiştir[5].

Sultân S e l î m, Osmânlı hükümdârları içinde askerlik dehâsı bakımından dedesi F â t i h'ten, siyâset ve devlet adamı olmak bakımından F â t i h ve K a n û n î'den, ilim cihetinden de F â t i h ve İkinci B â y e z î d'den sonra gelmektedir[6]. İsmâil Hakkı Uzunçarşılı ise onu ilim îtibâriyle bütün pâdişâhlardan üstün görmektedir[7].

Y a v u z babasından devr aldığı imparatorluğu iki buçuk misli büyütmüştür[8]. Bu gayeye ulaşabilmek için muntazam bir câsûs teşkîlâtı kurmuştur[9].

Belki de ilerideki seferlerine yardım etmesi için donanmaya da ehemmiyet vererek Haliç'te büyük bir tersâne kurdurmuş ve İstanbul'da yüz elli parça harp gemisi tezgâha koydurmuştur[10]. Bu arada Süveyşteki Memlûk tersânesi de genişletilerek Türk gemilerinin Ummân Denizi ve Hint Okyanusu'na açılmaları sağ-

---

1 Rızâ, Tezkire-i Rızâ, s.6; Nişâncı Mehmed, Nişâncı Târîhi, s.205; Ahmed Dede, Müneccimbaşı Târîhi, c.II, s.501-502; Mehmed Tâhir, Osmânlı Müellifleri, c.II, s.433 Süreyyâ, Sicilli Osmânî, c.I, s.38-39; Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.I, s.286; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.III, s.260; a.müell., Yavuz, TA, c.XXVIII, s.339,355; Altundağ Şinâsî, I.Selîm, İA, c.X, s.423,431; Uzunçarşılı İsmâil Hakkı Osmânlı Târîhi, c.II, s.287-88; Mustafâ Nûrî, Netâyicü'l-Vukûât(Çağatay Neşet), c.III-IV, s.318; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.135,154; Mehmed Mazhar Fevzî, Haber-i Sahîh, c.V, s.237-266.

2 Ahmed Dede, Müneccimbaşı Târîhi, c.II, s.503.

3 Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, c.I, s.38; Altundağ Şinâsî, I.Selîm, İA, c.X, s.432; Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.281-82,292; Nişâncı Mehmed, Nişâncı Târîhi, s.215-16; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.150.

4 Nişâncı Mehmed, Nişâncı Târîhi, s.216; Altundağ Şinâsî, I.Selîm, İA, c.X, s.432; Uzunçarşılı İsmâil Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.292.

5 Altundağ Şinâsî, I.Selîm, İA, c.X, s432.

6 Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.III, s.262; a.müell., Yavuz, TA, c.XXVIII, s.35

7 Uzunçarşılı İsmail Hakkı, Osmanlı Tarihi, c.II, s.281.

8 Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.III, s.263.

9 Uzunçarşılı İsmâil Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.289.

10 a.e., s.285, Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.I, s.262; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.III, s.261; a.müell., Yavuz, TA, c.XXVIII, s.356; Altundağ Şinâsî, I. Selîm, İA, c.X, s.428; Şemseddîn Sâmî, Kamûsü'l-A'lâm, c.IV, s.2612; Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, c.I, s.38.

lanmıştır[1].

Safevî Îrân hükümdârı Şâh İ s m â i l'in Anadolu'ya göz dikip muvaffakiyetli,şiî propogandası yaptığı bir devirde,Osmânlı Devleti'nin bir şehzâdeler kavgası ile çok tehlikeli bir duruma düşeceğini görerek,pâdişâhlığı babasının elinden zorla alan Y a v u z, bu ilk başarısını,başlarında kahramân bir hükümdâr görmek isteyen yeniçeri teşkîlâtının teveccühüne borçludur.

Hükümdâr olduktan sonra,büyük hitâbet kudretiyle kendisine isyân eden bir orduya Çaldıran gibi bir zafer kazandırması,tamâmiyle onun askerî cesâret ve dehâsının bir netîcesidir[2].

Merc-i Dâbık'tan sonraki ilk cum'a namâzında, Haleb'de hâtib hutbeyi, Hâdimü'l-Haremeyni'ş-Şerîfeyn diye okuyunca 73. halîfe olan III.Mütevekkil'den hilâfeti devr almış olmuştur.Bununla İslâm dünyâsının mânevî reisliği mânâsındaki hilâfeti Osmânlı Hâne-dânı'na kazandırması da onun maddî ve mânevî zaferleri arasındadır[3].

Y a v u z'un Mısır'ı almak için geçtiği Sînâ Çölü'nü târîhte ancak Fers İmparatoru K a m b i z(M.Ö.525) ve kuvvetlerinin büyük bir kısmını denizden sevk etmek sûretiyle de B ü y ü k İ s k e n d e r(M.Ö.332),bir de daha az bir kuvvetle ve tekniğin gelişmiş devrinde C e m â l P a ş a, Y a v u z'dan iki gün daha erken(on bir gün) geçebilmiştir.Bu hârekâtı Moğollar ve T î m û r dahi göze alamamıştır[4].

Çaldıran ve Ridâniye'de seyyâr toplar kullanılmış ve bu savaş âletinin Avrupa ve Asya devletlerince de yalnız kale muhâfazası için kullanılmayacağı kabûl edilmiştir[5].

Y a v u z zamânında hazîne-i hümâyûn târîhinin en zengin anlarını yaşamıştır. M u s t a f â N û r î P a ş a (ö.1307=1889) bu husûsta şunları kayd etmektedir: "Hattâ altun ile toldurduğum anbarları ahlâfdan her kim akçe ile imlâ idebilürse kendü mühri ile temhîr eylesün ve illâ hazîne-i hümâyûn benüm mührüm ile mühürlensün diyü vasiyyet eylemekle ile'l-ân enderûn hazînesi mihr-i S e l î m Hânî ile temhîr olunur[6]."

K e m â l P a ş a - z â d e, Y a v u z'un bu kadar kısa zamanda başar-

---

1 Öztuna Yılmaz,Yavuz,TA,c.XXVIII,s.353.
2 a.müell.,Büyük Türkiye Târîhi,c.III,s.214-18; Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.564.
3 Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.III,s.233-34,247-48; a.müell.,Yavuz,TA, c.XXVIII,s.356; Banarlı Nihâd Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.565; Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.IV,s.2612; Uzunçarşılı,İ.Hakki,Osmânlı Târîhi,c.II,s.279.
4 Öztuna Yılmaz,Yavuz,TA,c.XXVIII,s.349.
5 a.e.,s.342.
6 Mustafâ Nûrî,Netâyicü'l-Vukûât,c.I,s.175-76; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.151.

dığı işler üzerine vefâtı haftasında onun ölümüne duyduğu acıyı mersiyesinde şöyle dile getirmiştir.

Az müddetde çok iş itmiş idi
Sâyesi olmış idi ᶜᶜâlem-gîr
Şems-i ᶜasr idi ᶜasrda şemsün
Zıllı memdûd olur zamânı kasîr[1]

S e h î B e y de onun için "Devr-i İskender'den beri bunun itdügi bahâdırlıgı ve dilâverligi bir pâdişâh itmemişdür" demektedir[2].

Y a v u z , harb adamı olduğu kadar büyük bir îmân adamı olarak da tanınmıştır.

Abbâsî halîfesinden teslîm aldığı Emânât-ı Mukaddese'yi İslâm âleminde görülmemiş bir saygı ve tâzîm hareketiyle Mısır'dan İstanbul'a durmadan hatimler indirterek Kur'ân sesleri arasında getirmiş;bunları,Topkapı Sarâyı'nda önce yüksek bir yere koydurmuş,sonra bu emânetler için Hırka-i Saâdet Dâiresi'ni yaptırmış; "mîmâr başı ve ustalar,asıl tevdî olunacak makâmı inşâ ederlerken sefer yorgunluğuna bakmaksızın sabâha kadar ayakta beklemiş;o gece,geceli gündüzlü Kur'ân okunması için bir vazîfe tertîb ederek,kırkıncısı bizzât kendisi olmak üzere kırk hâfız tâyîn eylemiş[3]"tir.Hırka-i Saâdet Dâiresi'nde bu Kur'ân okuyuş,Y a v u z zamânından Türkiye'ye hilâfetin ilgasına kadar asırlarca ve geceli gündüzlü,bu şekilde devâm etmiştir.Vazîfe daha sonraları,her biri bir sâat Kur'ân okuyan 24 hâfız arasında taksîm edilmiştir[4].

Âlimlere de büyük hürmet gösteren Y a v u z, Kahire dönüşü sırasında Kemâl Paşa-zâde'nin atının ayağından çamur,kaftanına gelince,büyük bilgin telâşlanmışsa da,büyük hükümdâr:

"Bir âlimin ayağından sıçrayan çamur benim elbiseme ancak süs olur,isterim ki öldüğüm zamân sandukamın üzerine bu kaftanı koysunlar" demiştir.

Milletinin bağlı olduğu mukaddesâtına böylesine saygı gösteren Y a v u z S u l t â n S e l î m,devrinin ilim ve san'at adamlarına da lâyık oldukları hürmeti göstermiştir.Âlim ve şâirlerle sohbet etmekten büyük haz duymuş;ilim adamlarını savaşlarda bile yanında bulundurarak onların fikirlerinden,bilgilerinden istifâde etmiştir.Savaşlara gidip gelirken,yollarda geçen uzun zamânın büyük bir kısmını ilme,şiire,âlim ve şâirlerle sohbete hasr eden Sultân S e l î m

1 Hasan Çelebi,Tezkiretü'ş-Şuarâ,c.I,s.93; Rızâ,Tezkire-i Rızâ,c.6; Mehmed Fevzî,Haber-i Sahîh,c.V,s.365; Mustafâ Nûrî,Netâyicü'l-Vukûât,c.I,s.98; Banarlı Nihad Sâmî,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.566.
2 Sehî,Tezkire-i Sehî,s.15.
3 Beyatlı Yahyâ Kemâl,Azîz İstanbul,s.117.
4 Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.565.

yine sefer esnâsında yanındaki âlimlere feth edeceği ülkenin târîhine ve onların coğrafyasına âit eserler tercüme ettirmiş ve onları dostluk ve ihsânından faydâlandırmıştır[1].

Y a v u z, Tebrîz'e geldiğinde bin kadar Türk-Âzerî san'at-kâr,bilgin ve şâiri İstanbul'a sevk etmiştir[2].

A l î E m î r î, onun ulemâya ve şuarâya rağbeti husûsunda şu misâli vermektedir: "Ulemâ ve şucarâya olan hürmeti bir mertebe-i bâlâ-terînde idi.Hattâ Mısırda bulundukları esnâda İ d r î s - i B i t l î s î'niñ takdîm eylediği bir kasîdeyi takdîr ederek câ'ize olmak üzere beş yüz altun ihsân eylemiş ve cenâb-ı İ d r î s, oradan memnûnen cavdet eyledikde ihsân-ı pâdişâhî bundan cibâret olmayup bir katar ile hânesine bir çok nevâdir-i girân-bahâ ve tuhaf ve hedâyânuñ vürûd itmiş oldığını görerek karîrü'l-cayn ibtihâc olmış ve şu eltâf-ı cazîmenüñ şükrânesi olmak üzere yüz altuna bir köle satun alup ismini Mucteviḱ vazc ile âzâd eylemişdür[3]."

Y a v u z S u l t â n S e l î m, hünerli alanları ve kabiliyetlileri köşe köşe aramıştır[4].Bu arada Mikelanjelo'yu resmen İstanbul'a dâvet etmişse de papa bırakmamıştır[5].

Y a v u z'un âlimlere karşı teveccühüne tezkireler de temâs etmiştir.

L a t î f î,onun hakkında şunları kayd etmektedir:

"Ve cahd-i hümâyûn-ı huceste-fâlinde menâzil-i ecâlî-yi pür-efâzıl u ahâlî olup cemîci menâsıb mahall ü münâsibin bulmış idi.....Ve hüner-mend-i kâmilüñ cüst ü cûyında ve merd-i kâbilüñ tek u pûyende olup kûşe-be-kûşe arardı[6]."

Meşâirü'ş-Şuarâ'da ise Y a v u z şöyle tavsîf edilmektedir:

"cArab füsehâsı ona kasîdeler virmişdür.cAcem büleġâsı ona cerîdeler virmişdür.Kavâbil-i Rûma dahi ġayret gelüp cArab şâtırlarınuñ revîşin gördiler, cAcem şâcirlerinüñ verzîşin gördiler.Kendiler dahi kâbiliyyetleri hasebi ile mezâya arturdılar.Şicr bir tabaka dahi terakkî itdi.Pâdişâh dahi ehl-i cirfân ve mürebbî-i zarîfân idi.Kâmillere murâdınca ve kâbillere isticdâdınca envâc-ı bahşâyiş ile ve bâb-ı lutf u ihsânından küşâyiş ile terakkî irdi[7]."

1 Banarlı Nihad Sami,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.565,566; Uzunçarşılı İsmâil Hakkı,Osmânlı Devleti,c.II,s.291;Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I, s.287; Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.38; Köprülü M.Fuad,Türk Edebiyâtı Târîhi. s.379; Şahâbeddîn Süleymân,Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniye,s.69-70.
2 Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.III,s.218; a.müell.,Yavuz,TA,c.XVIII,s. 344-345.
3 Alî Emîrî,Cevâhirü'l-Mülûk,s.45.
4 Latîfî,Tezkire-i Latîfî,s.69.
5 Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.II,s.467.
6 Latîfî,Tezkire-i Latîfî,s.68.
7 Âşık Çelebi,Meşâirü'ş-Şuarâ,v.23.

Sultân S e l î m'in târîh, felsefe ve tasavvuf sâhasında geniş bilgisi olduğu mâlûmdur[1]. Müsâit zamânlarında ilmî, edebî mübâhaselere katılmış ve devâmlı okumuştur. Bilhassa Vassâf Târîhi'ni mütâlaa etmiştir. Okurken gözlük kullandığı nakl edilmektedir[2].

M u h y i d d î n - i A r a b î'ye aşırı hürmeti ve seferleri sırasında M e v l â n â C e l â l e d d î n R û m î'nin türbesini ziyâreti, Y a v u z'un vahdet-i vücûd felsefesine müntesib olduğunu göstermektedir[3]. Enver Behnan Şapolyo, Y a v u z'un hattâtlığından da bahs etmektedir[4].

A h d î de onun mûsıkî ilmine vâkıf olduğunu kayd etmektedir[5].

Y a v u z hakkında sağlığından bugüne kadar pek çok eser yazılmıştır. Onun için pek çok manzûm ve mensûr Selîm-nâme yazılmıştır. "N â m ı k K e m â l(1840-1888) de Evrâk-ı Perîşân-Terâcim-i Ahvâl adlı eserinde S e l î m'e F â t i h'e yakın bir yer ayırmış; A b d ü l h a k H â m i d(1842-1918), Kabr-i Selîm-i Evvel'i Ziyâret şiirini Merkad-i Fâtih'i Ziyâret şiiri ölçüsünde kuvvetli mısrâlarla terennüm etmiştir. Son olarak, Y a h y â K e m â l(1884-1958), Eski Şiirin Rüzgârıyla isimli kitâbında Y a v u z S u l t â n S e l î m için edebiyâtımızın en güzel Selîm-nâmesini XVI. asır Türkçesiyle yazmıştır[6].

A l î E m î r î(1857-1924) de Y a v u z'un

"Beni bir gözleri âhûya zebûn itdi felek"

mısrâını tahmîs etmiştir[7].

Robert Green'in 1594'te yazdığı İngilizce bir piyes de Y a v u z'la kardeşlerinin mücâdelesini mevzû almaktadır[8].

Y a v u z S u l t â n S e l î m ' i n E d e b î Ş a h s i y e t i

Y a v u z'un Türkçe'den başka Arapça ve Farsça'yı da bu dillerde güzel şiirler söyleyecek derecede bildiği eserlerinden bellidir[9].

Şiirde "S e l î m î" mahlasını kullanmıştır[10].

1 Altundağ Şinâsî, I. Selîm, İA, c.X, s.433.
2 Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.III, s.262; Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.291,518; Ahmed Dede, Müneccimbaşı Târîhi, c.II, s.451; Süreyyâ Sicill-i Osmanî, c.I, s.38.
3 Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.291;
4 Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultanları Târihi, s.136.
5 Ahdî, Gülşen-i Şuarâ, v.8b-9b.
6 Banarlı Nihad Sâmi, Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi, c.I, s.567.
7 Alî Emîrî, Cevâhirü'l-Mülûk, s.19.
8 Öztuna, Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.III, s.212.
9 Ahmed Dede, Müneccimbaşı Târîhi, c.II, s.451; Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.518; Öztuna Yılmaz, Yavuz, TA, c.XXVIII, s.356; Altundağ Şinâsî, I.Selîm, İA, c.X, s.433; Banarlı Nihad Sâmi, Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi, c.I, s.565.
10 Sehî, Tezkire-i Sehî, s.16; Latîfî, Tezkire-i Latîfî, s.69; Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-Şuarâ, c.I, s.85; Beyânî, Tezkire-i Beyânî, v.5a; Ahdî, Gülşen-i Şuarâ, v.9b; Riyâzî, Riyâzü'ş-Şuarâ, v.8b; Banarlı Nihad Sâmî, Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi, c.I, s.5?6.

H a m m e r, onu üç dilde şiir söylemekte başarılı görmekte ve şâirlik
pasitesi bakımından B â y e z î d'in diğer oğullarından üstün bulmaktadır[1].

Y a v u z, bu dillerden başka Çağatayca şiirler de yazmıştır[2].Ancak o-
n Farsça Dîvân'ı gerçek bir san'at şâheseridir.Şiirlerinde yalnız bir san'at-
r hüviyetiyle görünmüştür.Başka bir gayesi yoktur.Bunlarda tevâzû ön planda-
r[3].

A h m e d A t â, Y a v u z'un şiirlerinden bahs ederken onun adını bü-
k Îrân şâirleri ile birlikte anmaktadır.

".....gıbta-fermâ-yı mühelhel ve metni teslîm-kerde-i H â f ı z ve
â m î ve reşk-âver-i sâmî ve hâmî olan zâde-i tab[c]-ı Şevkvtk e t-âne ve mü-
ne-nümâ-yı hayâl-hâne-i bî-dil ve [c]Urfî î-yâneleri dîvân-ı belâgat-[c]ünvân-ı
a[c]d î-yâne ve âsâr-ı S â i b-âneleriyle ele geçen mecmû[c]alardan ihrâc ve bu-
cıga idrâc olındı.....[4]"

H a s a n Ç e l e b i de S e l î m î'nin pek çok şiirini emsâlsiz
lmaktadır.

"Ol şâh-ı hüner-ver ve sultân-ı suhen-dânuñ Fârsî müretteb ve mükemmel
vânı ve bî-nazîr ü bî-[c]adîl kelimât-ı belâgat-[c]ünvânı vardur ki ma[c]nâ-i
كلام الملوك ملوك الكلام" muhbir-i hâl u şânı ve her beyti magbût ve mahsûd-ı
[c]irân-ı sâhirân-ı zamânî olmışdur[5]."

Yine H a s a n Ç e l e b i, onun şiirlerinin çoğunu "pâdişâh-âne ve
cî[c]-âne" olduğunu ifâde etmektedir[6].

E s e r l e r i :

Y a v u z'un Farsça Dîvân'ı vardır.

Bu eser,Alman İmparatoru II.W i l h e l m(1859-1941) tarafından 1904'te
yük beyda ve tâlîk harflerle gayet latîf ve süslü bir şekilde Berlin,Devlet
tbaası'nda bastırılmış ve II. A b d ü l h a m î d(1842-1918)'e hediye edil-
ştir.Birer nüshası Yıldız ve Müze-i Osmânî Kütüphânelerindedir[7].E n v e r
e h n a n Ş a p o l y o, biri Türkçe,diğeri Farsça iki dîvânından bahs e-
rken II.W i l h e l m'in bastırdığı dîvânı da Türkçe olarak nitelendir-
kte ve Farsça dîvândaki gazel sayısını da üç yüz olarak göstermektedir[8].An-

Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.238,240.
Köprülü M.Fuad,Türk Edebiyâtı Târîhi,s.379; Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk
Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.366; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.137.
Öztuna Yılmaz,Yavuz,TA,c.XXVIII,s.356,363.
Atâ,Târîh-i Atâ,c.II,s.12.
Hasan Çelebi,Tezkiretü'ş-Şuarâ,c.I.,s.93.
a.e.,s.94.
Mehmed Tâhir,c.II,s.433; Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.291; Al-
tundağ Şinâsî,I.Selîm,İA,c.X,s.433.
Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.137.

cak yukarıda belirtildiği gibi Yavuz'un Türkçe şiirleri bir dîvân teşkîl edebilecek kadar çok değildir.Üstelik mezkûr baskı da Farsça Dîvân'ın olup, Mehmed Tâhir eserdeki gazel sayısını 305 olarak göstermektedir[1].

Bu eser,1306=1888/9'da İstanbul'da da basılmıştır[2]. Yavuz'un bir kısım Farsça şiirleri de Bârika ismi altında Şeyh Vasfî Efendi tarafından tercüme edilerek bastırılmıştır[3].

Selîmî'nin şiirlerinde duygu,bilgi,görgü ve tefekkür unsurlarının mühim bir hissesi vardır[4].Onun şiirleri samîmî olup bunlardan Farsça olanlar, mânâ ve incelik bakımından kuvvetlidir[5].Türkçe şiirlerinde ise diğer Osmânlı hükümdârları gibi sâde ve konuşma diline yakındır.

Alî Nûreddîn de onun eserlerini "âsâr-ı şîr-âne" olarak vasıflandırmıştır.Onun sözlerini edîbler mülûkü'l-kelâm olarak kabûl etmiştir.

"Sultân Selîm-i Evvel Hazretlerinüñ eş^{c}âr-ı letâfet-disârları tafsîline kalem ^{c}âcizi ^{c}âcizdür.Bi'l-cümle üdebâ kendüleri bi-hakkın melikü'ş-şu^{c}arâ ve kelâm-ı hikmet-i encâm-ı mülûkâneleri,mülûkü'l-kelâm oldıgı zîver-i zebân-ı ^{c}ubûdiyyet itmişlerdür[6]."

Alî Emîrî de Yavuz'un şiirlerini cihân-gîr-âne bulmaktadır:

"Bir kerre Yavuz Sultân Selîm gibi bir pâdişâh-ı yektânuñ cihân-gîr-âne âsârı pîş-i mütâla^{c}aya alınsun....

Yavuz Sultân Selîm Hân Hazretlerinüñ kendüleri bizzâgât sâhib-i dîvân-ı belâgat-^{c}ünvân oldukları gibi o celâdet-i mülûk-âne ve himmet-i kahramân-âne ile berâber ^{c}ulemâ ve şu^{c}arâya olan hürmeti bir mertebe-i bâlâ-terînde idi.....

Sultân Selîm Hân Gâzî ibni Sultân Bâyezîd Hân-ı Sânî Hazretlerinüñ âsâr-ı mevhibet-pîrâ-yı cihân-gîr-âneleri.....[7]."

Riyâzî(1572-1644) ise Yavuz Sultân Selîm'in bu kadar saltanat meşgûliyeti arasında kendi lisânı olmayan bir dilde mükemmel bir dîvân tertîb etmesi sebebiyle Şâh İsmâîl'in oğlu Sâm Mîrzâ (ö.974=1566)'nın tezkiresine dâhil edildiğini söylemektedir.

---

1 Mehmed Tâhir,Osmânlı Müellifleri,c.II,s.433.
2 Altundağ Şinasî,I.Selîm,İA,c.X,s.433.
3 Mehmed Tâhir,Osmânlı Müellifleri,c.I,s.433.
4 Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.565.
5 Şapolyo,Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.137.
6 Alî Nûreddîn,Kelâmü'l-Mülûk Mülûkü'l-Kelâm,s.8.
7 Alî Emîrî,Cevâhirü'l-Mülûk,s.53.
8 Riyâzî,Riyâzü'ş-Şuarâ,v.8b.

S e h î B e y de onun şiirlerini "garrâ,ra^{c}nâ,^{c}âşık-âne,merd-âne"
ırak nitelendirmekle berâber,şâyet saltanat meşgûliyeti olmasaydı büyük Îrân
ırlerinin dahi Y a v u z'un gerisinde kalacağını ifâde etmektedir:

"Lutf-ı tab^{c}ı nihâyetde ve zihn-i pâkı gâyetde,nihâdında ^{c}ışk u mahab-
;-i müvâneset ve ülfet tutup derûn u bîrûnı ^{c}ışkla memlû ve ma^{c}ârifle tob-
.ı olmışdur.Bi'ż-żarûre ^{c}ışk âteşin eş^{c}âr-ı âb-dâr ile bir mikdâr teskîn it-
: içün anlardan şâdır olan vâridât-ı ilâhî,ki eş^{c}âr-ı garrâ ve ebyât-ı ra^{c}nâ
:up dîvân itmişlerdür,cümle ^{c}âşık-âne ve merd-âne vâki^{c} olmışdur.Şöyle ki
şgâle-i pâdişâhî sevdâsında olmayup mesâlıh u ^{c}avâm u havâş ve umûr-ı memle-
; gavgâsına ihtisâs göstermeyüp fârigü'l-bâl ve ferâgat üzerine hôş-hâl olup
:â-yı hâtır ile şi^{c}re teveccüh-i küllî itseler H usrev-i ve lezî D e h l e -
l nüñ eş^{c}ârı,ki bunca sözlerle meşhûr-ı âfâk olmışdur,bunlaruñ eş^{c}ârı öñinde
ınmağa istihkâk bulmak yokdı.....Bu gazel şecâ^{c}at ve bahâdırlığına münâsib
mişdür.....

Ve bu ebyât dahi şûrîdelik sevdâsı ve âşüftelik belâsı ile didikleri
'âr-ı sûz-nâk ve ebyât-ı derd-nâkdur ki.....

Ve bu matla^{c}lar âteş-i ^{c}ışk ile âmîhte olmış ve derd-i derûnî ile pey-
ste dinilmiş matla^{c}lardur.....

Eş^{c}ârı serî^{c}ü'l-fehmdür.Taltîf-i kelâm u dikkat-i ma^{c}ânî bâbında bir
:tebede ihtimâm itmişlerdür ki kâbil-i takrîr u tahrîr degildür.Hallâku'l-
'ânî K e m â l İsfahânî didigi "ber-ser" redîf kasîdesine cevâb dimişdür
insâf ki gâyet güzel dimiş.Bu beyt ol kasîdedendür.Ol kasîdeyi diyenlerüñ
:i de bu asl bir beyte mâlik degil.Beyt

در صف خال مهای تو کز پست سپهر

1 کز خورشید زده سوزن لرزان بر سر

S e h î B e y gibi L a t î f î de Y a v u z'un pâdişâh olduğu hâlde
ir söylemesinin yanı sıra şuarâ-yı Rûm'da ilk Farsça dîvân tertîb etmesine
ıkati çekmektedir:

"Ve kendileri dahi tâlib-i fazl u hüner ve ragbet-i merd-i sâhib-güher
ıp " الناس علی دین ملوکهم " muktezâsınca zamân-ı ferhundelerinde vażî^{c} ve
:îf "şi^{c}r ü inşâ mevsimi,şâh-ı suhen-dân devridür" diyüp meyl-i kemâl u ma^{c}-
:et ve tekellüm-i zebân-ı Fürse tamâm ragbet itmişlerdi.Ve samîm-i cân u dil-
ı mâ'il-i ma^{c}ârif ü fezâ'il oldıgı bâ'isden pâdişâhlık ^{c}örf ü izâfetin koyup
ıânınuñ fâzıllarıyla bî-ihtiyâr-ı ihtilât ve ^{c}asrınuñ kâmilleriyle bî-tekel-
: inbisât iderler idi.....

---

1 Sehî,Tezkire-i Sehî,s.16-17.

Tab^c-ı vakkâd u nakkâdla sarrâf-ı cevâhir-i kelâm u suhan-şinâslıkda ve nükte-dânlıkda mümeyyiz-i nâkıs u tâm idi.....

^cArsa-i fesâhatde fâris-i meydân-ı feres ve Fürsle tab^c-ı pâkinde ülfet ve üns var idi.....Eş^câr-ı belâgat-şi^cârı ^cinde'l-fuzelâ ve'l-bülegâ makbûl ve mu^cteber ve memdûh-ı ehl-i hünerdür.Efâzıl-ı ^cAcem enfâs-ı nefîsesin şu^carâ-i Fürsden kelâm-ı şâfiye mu^câdil ve mümâsil tutar[1].

A h d î ve Â ş ı k Ç e l e b i de onun şiirinden sitâyişle bahs etmektedir:

Gülşen-i Şuarâ'dan:

"^cArsa-i belâgatde suhan-güzâr ve mesned-i ^cizzetde şehriyâr-ı kâm-kâr ve ol deryâ-yı ma^cârifle dürr-i yek-dâne re'y ü tedbîrle yegâne zât-ı huceste-etvâr ^cilm-i edvârda pîş-rev-i ehl-i Hicâz ve ^cIrak ve makâmât-ı ^cAcemî bilmekde bü.ürg ü küçek içre tâk ve tâb^c-ı gevher-rîzleri ve hâtır-ı ^câtır-ı ^canber-rîzleri cânib-i nazma mâ'il ve mahlas-ı ferhundeleri S e l î m î idügi ma^c-lûm-ı merdüm-i efâzıldur.....Eş^câr-ı dürer-bârî ve kevkeb-i nazm-ı pür-envârı gün gibi meşhûr ve ^cayândur[2]."

Meşâirü'ş-Şuarâ'dan:

"Ve kendiler dahi sâ'ir ecdâdından ziyâde şi^cre müştâgil oldı.Şem^c-i tûmâr-ı şi^cr tab^c-ı vakkâdlarından mu^cteber olup ziyâde müstakil oldı[3]."

Bursalı M e h m e d T â h i r B e y de onun Farsça şiirlerini meşhûr Îrân şâirleri derecesinde âhenk-dâr bulmaktadır[4].

Y a v u z S u l t â n S e l î m'in Farsça Dîvân'ı elde olduğu hâlde Türkçe şiirleri henüz bir araya getirilmemiştir[5].Bâzı tezkireciler onun Türkçe şiirleri olmadığı kanâatindedir.

Sehî Tezkiresi'nden:

"Egerçi ^cavâmü'n-nâs anlara Türkî eş^câr isnâd iderler ammâ anlar aslâ Türkî şi^cr dimemişlerdür.Küllî eş^cârı anlaruñ Fârsîdür.Dîvânlarında bir Türkî sözleri yok.Cümle eş^cârı yek-dest ve hem-vârdur[6]."

Latîfî Tezkiresi'nden:

"Şu^carâ-i vilâyet-i Rûmdan andan gayrî kimse Fârsî dîvân tedvîn itmedi. Ve şi^cr-i Türkîyi terk idüp ol tarza gitmedi.....

1 Latîfî,Tezkire-i Latîfî,s.69-70.
2 Ahdî,Gülşen-i Şuarâ,v.8b-9b.
3 Âşık Çelebi,Meşâirü'ş-Şuarâ,v.23b.
4 Mehmed Tâhir,Osmânlı Müellifleri,c.II,s.433.
5 Banarlı Nihâd Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.566.
6 Sehî,Tezkire-i Sehî,s.16-17.

Ve merhûm tâbe serâhuñ nâmına okınan Türkî eş^c^âruñ ekseri ^c^avâmü'n-nâs iftirâsı ve isnâdıdur.Ol mesned ve müfterî olan Türkî eş^c^âruñ her biri mahallinde tahrîr ve her makâlüñ kâ'ili kim idügi sıhhat üzre takrîr olınmışdur.Ve ol menâzi^c^-i fîh olan ebyâtuñ cümleden biri bu beyitdür ki halk umûmen aña isnâd iderler.Efvâh ve elsinede mezkûr ve mütedâvel ve cerâ'id ve sefâ'inde merkûm ve müsecceldür.....[1]"

Beyânî Tezkiresi'nden:

"^c^Uluvv-ı himmetlerinden Türkçe şi^c^r dimege tenezzül itmeyüp bî-nazîr Fârisî eş^c^ârı ve ^c^Acem-âne güftârı vardur[2]"

H a s a n Ç e l e b i'nin de Tezkiretü'ş-Şuarâ'da verdiği misâllerin hepsi Farsça'dır[3].

Ancak bütün tezkireciler bu görüşte değildir.

Meşâirü'ş-Şuarâ'dan:

"Egerçi Rûmî oldukları cihetden Türkî şi^c^re tetebbû^c^ itdiler.Ammâ ol fâris-i feres-i ma^c^reke-i ferâset ü kiyâsetüñ Fârisîye meyilleri ziyâde oldıgı sebebden üslûb-ı ^c^Acem dahi tetebbû itdiler.Bu sebebden Türkîden Fârisî şiirleri eks er-i halk içinde eşherdür[4]."

Muahhâr araştırıcı ve edebiyât târîhçileri,onun Türkçe şiirleri olmadığı düşüncesinde değildir.

Ş e m s e d d î n S â m î(1850-1904)[5], M e h m e d S ü r e y y â[6], İ.H a k k ı U z u n ç a r ş ı l ı[7] Y a v u z'un Türkçe şiirlerinden bahs etmekte; Ş a h a b e d d î n S ü l e y m â n da "Türkçe eş^c^ârı pek az,pek nâdirdür[8]." demektedir. F u â d K ö p r ü l ü, "I. S e l î m'in Türkçe şiirleri olmadığı hakkında bâzı tezkirelerde bile tesâdüf edilen iddiâlar yanlıştır[9]." şeklinde kanâatini belirtirken N.S â m î B a n a r l ı da husûsen K ö p r ü l ü'nün fikrine iştirâk ederken,onun Türkçe şiirlerinin henüz bir araya getirilmediğini de vurgulamaktadır[10].

---

1 Latîfî,Tezkire-i Latîfî,s.69-70.
2 Beyânî,Tezkire-i Beyânî,v.5a.
3 Hasan Çelebi,Tezkitü'ş-Şuarâ,c.I,s.93-94.
4 Âşık Çelebi,Meşâirü'ş-Şuarâ,v.23b.
5 Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.IV,s.2612.
6 Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.38.
7 Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.291.
8 Şahâbeddîn Süleymân,Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye,s.70.
9 Köprülü M.Fuâd,Türk Edebiyâtı Târîhi,s.379; Köprülü-zâde M.Fuâd,Anadolu'da Türk Dili ve Edebiyâtının Tekâmülü,Yeni Türk Mecmuası,Sayı:7,İst.1933.
10 Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.566.

Y a v u z S u l t â n S e l î m'in şiirlerinden nümûneler:

Fe^{c}ilâtün Fe^{c}ilâtün Fe^{c}ilâtün Fe^{c}ilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

Gözlerüñ fitnede ebrûñ ile enbâz mı ki
Dil añılmaga iver zülfüñe cân-bâz gibi
Bizi kahr eyledügüñ lutfuña âgâz mı ki
Ne-y-iki şîve mi ki cevr mi ki nâz mı ki

Dili sayd itmede ^{c}âlem bilür üstâdlıguñı
K'ey sakın ^{c}âleme yayılmaya bî-dâdlıguñ
Bilmezem sırrı nedür bilmiş iken yâdlıguñ
Ne-y-iki şîve mi ki cevr mi ki nâz mı ki

Dil nedür nesne mi var ^{c}aşk odına yakmadıguñ
^{c}Aşk zencîrini gerden mi koduñ takmadıguñ
Beni gördükde yüzin dönderüben bakmadıguñ
Ne-y-iki şîve mi ki cevr mi ki nâz mı ki

Bu SELÎMÎ kuluña cevri revân eyledügüñ
Bunca sıdkuñ reh-i ^{c}aşkında yalan eyledügüñ
Yüzüñi gösterüben yine nihân eyledügüñ
Ne-y-iki şîve mi ki cevr mi ki nâz mı ki[1]

Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

Gözlerümden akdı deryâlar gibi yaşum benüm
Dôstlar çok nesne gördi oñmaduk başum benüm

Geçmek içün seyl-i eşkümden hayâlüm ^{c}askeri
Bir direklü iki gözli köpridür kaşum benüm

Her gice altun beñeklü âsmânîler giyüp
İşbu çarh-ı pîre-zen olmışdur oynaşum benüm

Ben gedâ gurbet diyârında kalurdum yalıñuz
Mihnet ü derd ü belâ olmasa yoldaşum benüm

Ey felek tokuz tolu câm içmeyince Hân SELÎM
Dehr içinde olmadı hergiz ayak-daşum benüm[2]

Na't-ı Şerîf-i Nebevî

Mef^{c}ûlü Fâ^{c}ilâtü Mefâ^{c}îlü Fâ^{c}ilün
(--. -.-. .--. -.-)

Ey nûr-ı zâtî lem^{c}a-i cân-ı muvahhidîn
Ey bi^{c}set-i seniyyesi cânân-ı mü'minîn

Maksad senüñ rızâ-yı şerîfüñdür ey şefî^{c}
Diger tarîke kılmadum it^{c}âb-ı müslimîn

1 Banarlı Nihad Sâmî, Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi, c.I, s.566.
2 Atâ, Târîh-i Atâ, c.IV, s.42.

Eyle SELÎM bendene şefkat şefâᶜat it
Ey şâfiᶜ-i gürûh-ı güneh-kâr u müznibîn[1]

Feᶜilâtün Feᶜilâtün Feᶜilâtün Feᶜilün
(..-- ..-- ..-- ..-)
Merdüm-i dîdeme bilmem ne füsûn itdi felek
Giryemi kıldı füzûn eşkümi hûn itdi felek

Şîrler pençe-i kahrumda olurken lerzân
Beni bir gözleri âhûya zebûn itdi felek[2]

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Feᶜûlün
(.--- .--- .--)
Görenler taşra bakmadı haremden
Meger serv-i sehî bâg-ı İremden

Hevâya kimse uymazdı meger ney
Delikanlulıg itmezdi meger ney[3]

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)
Ben yatam lâyık mı karşumda ol ayagın tura
Serv-i nâzum diyen ben öldükde namâzum kılmasun[4]

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)
Hâlet-i ᶜışkun safasın ehl-i hâl olan bilür
Kim kemâlün kadrini ehl-i kemâl olan bilür[5]

1 Atâ,Târîh-i Atâ,c.IV,s.42.
2 Banarlı Nihad Sami,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.566; Mehmed Tâhir,Osmânlı Müellifleri,c.I,s.433; Atâ,Târîh-i Atâ,c.IV,s.41.
3 Latîfî,Tezkire-i Latîfî,s.69.
4 a.e.s.70;Âşık Çelebi,Meşâirü'ş-Şuarâ,v.23b; Riyâzî,Riyâzü'ş-Şuarâ,v.8b; Atâ, Târîh-i Atâ,c.IV,s.42.
5 Latîfî,Tezkire-i Latîfî,s.69.

11. Kanûnî Sultân Süleymân
(945=1495, 926=1520 - 974=1566)

Onuncu Osmânlı pâdişâhıdır[1]. Bâzı Avrupalı târîhçiler Yıldırım Bâyezîd'in oğullarından olup, fetret devri(1402-1413)'nde Edirne'de saltanatını îlân eden Emîr Süleymân'ı birinci, Kanûnî'yi ise ikinci Süleymân olarak kabûl etmişler, dolaysiyle onu on birinci Osmânlı sultânı olarak tanımışlardır[2]. Osmânlı kaynakları, Sultân Süleymân'ı kanûn vaz'ından dolayı Kanûnî, Avrupalılar ise kudretli vasfı ve Osmânlı-Türk iktidârına verdiği ihtişâm sebebiyle Muhteşem, Büyük(Magnificent, Magnifique, Der Prächtige, Grand Turc) sıfatlarıyla anmıştır[4].

Sultân Süleymân Yavuz Sultân Selîm ile Hafsa Vâlide Sultân'ın oğlu olup, babasının sancakbeyi bulunduğu Trabzon'da doğmuştur(900=1495)[5]. On beş yaşına gelince, Yavuz, babasından oğlu için Şebinkarahisâr sancağını isteyerek onu önce buraya tâyîn ettirmiştir. Fakat Kanûnî'nin büyük amcası Amasya vâlîsi veliahd-şehzâde Ahmed, kendisine engel olur düşüncesiyle yeğenini Bolu'ya, daha sonra da Kefe sancağına tâyîn ettirmiştir. Babasının taht mücâdelesi netîcesinde de Saruhan(Manisa) sancağına nakl olunmuştur[6].

Sultân Süleymân muhtelif eserlerde; esmer tenli, uzun boylu, uzunca yüzlü ve boyunlu, geniş ve ileriye doğru çıkık alınlı, elâ gözlü, arası

---

1 Âşık Çelebi, Meşâirü'ş-Şuarâ, v.23b; Riyâzî, Riyâzü'ş-Şuarâ, v.9a; Şemseddîn Sâmî, c.IV, s.2614; Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.I, s.292; Öztuna Yılmaz, Kanûnî, TA, c.XXX, s.34; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.158.

2 Gökbilgin M.Tayyib, Kanûnî, İA, c.VI, s.99.

3 a.yer; Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.I, s.292; Banarlı, Nihad Sâmi, Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi, c.I, s.567; İstanbul Kitaplıkları Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu, c.I, s.147; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.161.

4 Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-Şuarâ, c.I, s.96; Ahdî, Gülşen-i Şuarâ, v.7b; Rızâ, Tezkire-i Rızâ, s.7; Kâtib Çelebi, Keşfü'z-Zünûn, c.I, s.812; Ahmed Dede, Müneccimbaşı Târîhi, c.II, s.511; Nişâncı Mehmed, Nişâncı Târîhi, s.222; Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, c.I, s.43; Şemseddîn Sâmî, Kamûsü'l-A'lâm, c.IV, s.2614; Mehmed Mazhar Fevzî, Haber-i Sahîh, c.V, s.1 vd.; Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.I, s.292; Öztuna Yılmaz, Kanûnî, TA, c.XXX, s.30; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.158; Gökbilgin M. Tayyib, Kanûnî, İA, c.IV, s.99; İstanbul Kitaplıkları Yazma Dîvânlar Kataloğu, c.I, s.47.

5 Gökbilgin M.Tayyib, Kanûnî, İA, c.VI, s.99; Öztuna Yılmaz, Kanûnî, TA, c.XXX, s.34; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.159.

açık kaşlı,doğan burunlu -bu,filozoflara göre ileri görüşlülük ve akıllılık belirtisidir- , seyrek dişli,siyâh kirpikli,geniş göğüslü ve omuzlu,vakarlı davranışlı,sert görünüşlü,âheste yürüyüşlü,heybetli,yakışıklı,nâzik,elbisesi ve sarığı,kıyâfeti ve endâmı güzel,yaptıkları ve söyledikleri beğenilen mert sözlü bir insân olarak tasvîr ve tavsîf edilmiştir[1].

Şehzâdeliğinde kuyumculuk öğrenmiştir.Bu husûsta şöyle bir hikâye nakl edilmektedir:

S u l t â n S ü l e y m â n'ın yaptığı işler ustası Konstantin'i tatmîn etmeyince,ustası "Sana bin değnek vuracağım" diye yemîn etmiştir.Hafsa Sultân,oğlunun afvını ricâ ederek Konstantin'e epeyce altın ihsân etmiştir.O da altını şehzâdeye vererek beş yüz ince tel hâline getirtmiştve bunları alıp çubuk hâline koyarak,bununla şehzâdeye iki def'a vurmuştur.Ancak bundan sonra S u l t â n S ü l e y m â n,kuyumculuğu daha iyi öğrenebilmiştir[2].

K a n û n î akıllı,adâletli,ikrâm sâhibi,bilgili,olgun,nâzik,zarîf,ciddî,vakûr,azîm ve irâde sâhibi,kadir-şinâs,az konuşan,sözü sohbeti yerinde,mütebessim,ne babası gibi mütehevvir,ne de sakalını ele verecek kadar yumuşak, acele etmeden,düşünüp taşındıktan sonra verdiği karârdan dönmeyen,devlet nüfûz ve haysiyetine hale verecek hîç bir şeye müsâmaha etmeyen,uzak görüşlü,dikkatli bir pâdişâh olarak tanınmıştır[3].

O,küçük bir şeyi bağış için vesîle bilmiştir.Sebeb olmaksızın ihsân ettiği de çok olmuştur.Onun önde gelen kimselere ve halka ettiği ihsân ve in^câmı hîç bir pâdişâh yapmamıştır[4].

K a n û n î doğruluğunu ve liyâkatini tecrübe ettiği memûrları sebebsiz yere azl etmemiş,vazîfeden alınanları da kolay kolay bir daha bu makâma getirmemiştir[5].Adam yetiştirmesini ve kabiliyetlileri yükseltmesini bilmiştir[6].

Onun zamânında her nev'î ilm ve ma^cârif gelişmiştir[7].O,bilginlerin,fa-

1 Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.II,s.511; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c. I,s.296; Peçevî,Peçevî Târîhi,c.I,s.2; Gökbilgin M.Tayyib,Kanûnî,İA,c.VI,s. 148; Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.43; Öztuna Yılmaz,Kanûnî,TA,c.XXX,s.75; a. müell.,Büyük Türkiye Târîhi,c.IV,s.232; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.161-62.
2 Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.158-59.
3 Latîfî,Tezkire-i Latîfî,s.70; Âşık Çelebi,v.25a,32 ab; Ahdî,Gülşen-i Şuarâ, v.7b; Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.II,s.511; Peçevî,Peçevî Târîhi(Baykal Bekir Sıtkı),c.I,s.2; Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.43; Alî Emîrî,Cevâhirü'l-Mülûk,s.17; Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.407-408,518; Gökbilgin M.Tayyib,Kanûnî,İA,c.VI,s.148; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.162; Nişâncı Mehmed,Nişâncı Târîhi,s.223,225.
4 Âşık Çelebi,Meşâirü'ş-Şuarâ,v.33a.
5 Mustafâ Nûrî,Netâyicü'l-Vukûât,c.I,s.278.
6 Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.408.
7 Mehmed Mazhar Fevzî,Haber-i Sahîh,s.277.

dîr etmiş,bilimi ve bilim adamlarını sevmiş ve korumuş,eşi târîhte az görülmüş gerçekten büyük bir pâdişâhtır[1]."

"Dikkati bir an olsun devlet işlerinden uzak kalmamıştır.Yaptıklarının her biri büyük bir insânın karakterini,büyük bir hükümdârın özelliklerini,tâm bir müslümânın ahlâkını belirtmektedir.Geniş projeler içinde yaşayan,icrâda sebâtlı ve sür'atli,İslâm kurallarına tamâmiyle bağlı,sarsılmaz yüksek görüşlere sâhib,bilimleri ve san'atları koruyan büyük bir insândır.Hristiyânlara bile dôstluk göstermiş,ancak Yâhûdîler'den nefret etmiştir[2]."

K a n û n î ömrünün sonlarına kadar enerjisini muhâfaza ederek milletine hizmete çalışmıştır.Hattâ son yıllarında elçileri solgun bir çehre ile karşılamamak için makyaj yaparak kabûl ettiği zamânlar bile olmuştur.Bu arada İslâm'a yardımcı olmanın Türkiye müslümânlığına farz olduğunu,bu kadar fesâd içerisinde bir İslâm halîfesi olarak yerinde oturup bunca günâhı yüklenemeyeceğini açıkça ifâde etmiştir.

Saltanatının on seneden fazlâ bir kısmını bizzât idâresinde bulunduğu on üç seferde geçiren K a n û n î, ömrünün geri kalan kısmında da bu seferlerin siyâsî ve askerî hâzırlıkları ile feth edilen yerlerin maddî ve mânevî îmârına çalışmıştır[3].

İyi bir kumandan ve devlet adamı olan K a n û n î, ordusu üzerinde hîç bir pâdişâha nasîb olmayacak derecede sevgi ve saygı uyandırmıştır[4].

O,ordunun intizâmına,askerin terakkîsine dâir mühim,esâslı kanûnlar koymuştur[5].Bunu te'mîn edebilmek için her türlü tedbîri almıştır.Hattâ bir sefer sırasında kırılan üzengisini tâmîr için getirilen askeri "demek orduma bir san'san'at-kâr karışmış" diye geri göndermiştir[6].

K a n û n î,kahramânlıkta da ordusuna örnek bir hükümdâr olmuştur.Mohaç'ta kendisini öldürmek isteyen otuz beş Macar fedâîsinden yaklaşmayı başaran üçünü bizzât öldürmüştür[7].

Onun zamânında ordu ve donanma,dünyânın birincisi olmuştur[8].

Uzak görüşlü bir hükümdâr olan K a n û n î S u l t â n S ü l e y m â n, Akdeniz'le Kızıldeniz'in birleştirilmesi teşebbüsünde bulunmuş ise de

1 Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.64.
2 a.e.s.296.
3 Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.567-68.
4 Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.408; Şapolyo Enver Behnân,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.162.
5 Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.408.
6 Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.165.
7 Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.III,s.371.
8 a.e,c.II,s.408.

Venedik, İspanya ve Papa donanmalarının faâliyetleri, bu işin başarılmasına mânî olmuştur[1].

Mîmâr S i n â n(1489-1588) tarafından düşünülen İznik Gölü, Sapanca ve Sakarya nehri arasında açılacak bir kanal ile Karadeniz'i Marmara'ya bağlama projesine de başka faâliyetlerde bulunulması sebebiyle başlanamamıştır[2].

K a n û n î devrindeki Türk haşmeti, Avrupalı târîhçileri şaşırtmış[3]; debdebe, şevket ve şân bütün âlemi büyülemiş, Asya ve Avrupa hükümdârları baş eğmeğe mecbûr kalmıştır. Bu yüzden K a n û n î Avrupalılarca "Magnifique(muhteşem)" lakabıyla şöhret bulmuştur[4].

Osmânlı Devleti'ne hârici siyâset noktasından en parlak devrini yaşatan S u l t â n S ü l e y m â n, seferlerinden çok yaptığı kanûnlarla şöhret yapmıştır[5].

Bu devirde amme hukûku, toprak, teşkîlât, mâlî, iktisâdî bakımdan kanûnlar vaz' edilmiştir[6]. "K a n û n î'nin ortaya koyduğu Kanûn-nâme onu dünyâ târîhinin büyük hukukçuları arasına sokmuştur(Nitekim bu sıfatla Washington'daki Kongre galerisine büstü konulmuştur). Buna göre imparatorluğun bütün teb'ası birbirine eşit olup, hepsi aynı cürümde aynı cezâyı görecektir[7]."

Onun zamânında tertîb edilen "kanûn-nâme"nin bir nüshası Nûr-i Osmâniye Kütüphânesindedir[8].

O, mevzûâta âzamî derecede riâyet etmiştir.

Saltanatı boyunca suçsuz bir kimseyi azl etmemiş ve ağır bir töhmet ile azl edileni de kolay kolay tekrâr bir makâma getirilmemiştir[9].

Bu devirde haksız yere de kan dökülmemiştir[10]. Bunu, sanırız ki şu misâl kâfî derecede aks ettirmektedir:

"Yemen'de idâreyi ele almak isterken katl olunan Ü v e y s P a ş a (ö.951=1545), Y a v u z'un şehzâdeliği sırasında câriyelerinden birinden doğan oğludur. Bu câriye ümerâdan birine nikâhlanmıştır. Hâdise gizli tutulmuş, bilâhere çocuk sarâya alınmıştır. Daha sonra bunu K a n û n î öğrenmiş ve onun hayâtına dokunmayıp Yemen beylerbeyliğine göndermiştir. Ü v e y s P a ş a'nın katli üzerine "O, benim baba bir kardeşimdi" demiş, "Neden fitne ihtimâline binâen öldürtmediniz?" diyenlere de "Dâimâ gönlümdeki Allah korkusu o işe mânî olmuş-

1 Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.509.
2 a.e., c.III-I, s.39.
3 Öztuna Yılmaz, Kanûnî, TA, c.XXX, s.77.
4 Şemseddîn Sâmî, Kamûsü'l-A'lâm, c.IV, s.2614.
5 Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.518.
6 Gökbilgin M.Tayyib, Kanûnî, İA, c.VI, s.149-153; Şemseddîn Sâmî, Kamûsü'l-A'lâm, c.IV, s.2614; Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.408, 518.
7 Öztuna Yılmaz, Kanûnî, TA, c.XXX, s.77; a.müell., Büyük Türkiye Târîhi, c.IV, s.234.
8 Mehmed Tâhir, Osmânlı Müellifleri, c.II, s.349.
9 Gökbilgin M.Tayyib, Kanûnî, İA, c.VI, s.149.
10 Latîfî, Tezkire-i Latîfî, s.70.

tur" cevâbını vermiştir[1]."

Ancak bu arada devletin bekâsına te'sîr etmeyecek türden bâzı haksızlıklar da olmamış değildir.Nitekim bir zenginin evinin talan edilmesi üzerine İstanbul'daki 800 kadar seyyâr satıcı katl edilmiştir[2].

Bunun yanı sıra fitnecilere de aslâ müsâmaha edilmemiştir.Meselâ Hazret-i Î s â'nın, Haret-i M u h a m m e d(A.S.V.)'den üstün olduğunu iddiâ eden Mollâ K a b i z,ilzâm edici delîllerle fikrinin bâtıl olduğu isbât edildiği hâlde inatta devâm edince îdâm edilmiştir(934=1527)[3].

K a n û n î,ömrünün sonlarına doğru,dışarda alenen içki içmeği,mey-hâneleri yasaklamış,kendi de bunlardan elini eteğini çekmiştir[4].Buna paralel olarak saçını başını traş edip,Îrân parası kullanan,içki ve afyon hastası Râfızî-Kalender tâifesi de yasaklanmıştır[5].

Bu arada kahve İstanbul'a girmiş(962=1554) ve bir yıl sonra da ilk kahve-hâne açılmıştır[6].

K a n û n î'nin,eşi H u r r e m S u l t â n(1506-1558)'a bağlılığı onun zaafı olarak gösterilmektedir.H u r r e m S u l t â n,Ukran ırkından bir râhibin kızı olup asıl adı Aleksandra Lisevska(veya Rokselan)'dır.Kırım Türkleri tarafından dokuz yaşında iken esîr edilmiş,Kırım sarâyında terbiye görmüş ve 1520'de K a n û n î'ye takdîm edilmiştir[7].

Bütün haşmetine rağmen imparatorluğun gerileme sebepleri bu devirde baş göstermiştir.Bunları şöyle sıralayabiliriz:

K a n û n î'nin sonraları dîvânı kafes arkasından tâkîb etmesi,bâzı vezîr-i âzamların hiyerarşiyi tâkîb etmeden eyâlet vâlîlerinden de getirilmesi, H u r r e m S u l t â n'ın amme işlerinde nüfûz sâhibi olması,sadrâzamların haremin te'sîri altına düşmüş görünmesi, irtikâb ve rüşvetin R ü s t e m P a ş a(1500-1561) ile devlet idâresine sokulması,aynı paşaya fekalâde büyük gelir ihsân edilmesi ve bu hâdisenin büyük ısrâflara yol açması,Şehzâde M u s t a f â (1515=1553) ve B a y e z î d'in katl edilmeleri,ilk def'a olarak Hristiyan bir anadan olma şehzâdenin veliahd sayılması,Fransızlara kapitülasyon fermânının verilmesi(1535)dir[8].

1 Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.383.
2 Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.II,s.529-530.
3 a.e.,s.528-29; Peçevî,Peçevî Târîhi,c.I,s.95-96; Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.IV,s.169-170.
4 Mehmed Hemdemî,Solakzâde Târîhi,s.585; Nişâncı Mehmed,Nişâncı Târîhi,s.231-34.
5 Nişâncı Mehmed,Nişâncı Târîhi,s.234-38.
6 Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.IV,s.195;Peçevî,Peçevî Târîhi,c.I,s.258.
7 a.e.,s.176.
8 Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.63; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.163,166.

K a n û n î, Y a v u z'un vefâtı üzerine 26 yaşında tahta çıkmıştır(926=1520)[1].

Bu cülûsa târîhler:

شهریار جهان سلیمان شاه   که بجنبش فلک شده بنده

[2]926=   گشت تاریخ پادشاهیء او   « ابدا دولت تو پاینده »

[3]926=   « اونجی نسل عثمانیه »

S u l t â n   S ü l e y m â n,her ne kadar kardeşi olmaması sebebiyle cülûsunda taht kavgasına girişmemiş ise de sonraları çeşitli sebepler yüzünden iki oğlunu devletin kudretini zedelememek için öldürmüştür.

Onun devrinde Osmânlı sarâyı yüksek bir kültür ve san'at mûhiti hâline gelmiştir.Şehzâdeler de ister sarâyda,isterse taşrada olsun bu havâ içerisinde yetişmiştir[4].

Şehzâdelerden M û r â d(ö.927), M a h m û d(ö.928), A b d u l l a h(ö. 932) daha çocuk yaşta öldüklerinden Sultân Selîm Türbesi'ne defn olunmuştur[5].

Diğer şehzâdelerden M e h m e d, M u s t a f â ve S e l î m'in sünnetleri birlikte yapılmıştır(936=1530).Bunlardan M e h m e d(928=950) çiçekten vefât etmiş ve adına yapılan Şehzâde Câmîi Türbesi'ne defn olunmuştur.Bu şehzâde, K a n û n î tarafından çok sevilmiş olup,âdetâ velî-ahd gibi görülmüştür[6].

Ordu tarafından çok sevilen,hâl ve tavrı ile dedesi Y a v u z'a çok benzeyen Şehzâde M u s t a f â ise H u r r e m S u l t â n, M i h r i m â h S u l t â n(1522-1578),ve R ü s t e m P a ş a'nın tahrîkleri netîcesinde isyân töhmeti ile Îrân seferi sırasında babasının elini öpmek için girdiği ordu-gâhta boğdurulmuştur(960=1553).Nâşı Bursa'da defn olmuştur[7].

1 Hasan Çelebi,Tezkiretü'ş-Şuarâ,c.I,s.96; Beyânî,Tezkire-i Beyânî,v.5b; Riyâzî,Riyâzü'ş-Şuarâ,v.9a; Rızâ,Tezkire-i Rızâ,s.7; Nişâncı Mehmed,Nişâncı Târîhi,s.222; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.292; Süreyyâ,Sicill-i Osmânî, c.I,s.43; Mehmed Fevzî,Haber-i Sahîh,c.V,s.1-271;Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.II,s.511;Şahâbeddîn Süleymân,Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye,c.IV,s.2614; Gökbilgin M.Tayyib,Kanûnî,İA,c.VI,s.99,101; Müstakîm-zâde,Tuhfe-i Hattâtîn, s.663; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.161;İstanbul Kitaplıkları Yazma Dîvânlar Kataloğu,c.I,s.147.
2 Nişâncı Mehmed,Nişâncı Târîhi,s.222.
3 Müstakîm-zâde,Tuhfe-i Hattâtîn,s.663.
4 Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.568.
5 Nişâncı Mehmed,Nişâncı Târîhi,s.239.
6 a.e.,s.238.
7 a.yer; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.14-16; Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.569;Gökbilgin M.Tayyib,Kanûnî,İA,c.VI,s.135;İstanbul Kitaplıkları Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu,c.I,s.147; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi,c.IV,s.187; Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s. 393; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.170.

Ağabeyi M u s t a f â'yı çok seven içli ve hassâs şehzâde C i h â n - g î r(937=1553) ise mezkûr seferde Haleb'e gelindiğinde vefât etmiştir(960=1553). Nâşı İstanbul'a getirilerek Şehzâde Câmii'ne gömülmüştür[1]. Bu şehzâde adına da Cihângîr Câmii yaptırılmıştır.

Yine kıymetli bir şehzâde olan B â y e z î d(1525-1561) ise eski lalası M u s t a f â(ö.1580) ve velî-ahd-şehzâde S e l î m(1524,1566-1574)'in tahrîkleri ve K a n û n î'yi yanıltmaları neticesinde yeni sancağına gitmemiş, gönderilen kuvvetlere mağlûb olarak Îrân'a sığınmak zorunda bırakılmıştır. Ş â h T a h m a s b(1514-1576) şehzâdeye önceleri iyi davranmışsa da K a n û n î ve S e l î m'in baskısı neticesinde S e l î m'in adamlarınca Kazvin'de oğullarıyla berâber boğulmasına müsâade olunmuş(969=1591) ve cesedi Sivas'a getirilerek defn olunmuştur[2].

K a n û n î D e v r i n d e k i M u h â r e b e l e r :

F â t i h S u l t â n M e h m e d'in iki def'a muhâsara ettiği Belgrad alınmış(927=1521), beri taraftan Eflâk ilhak edilmiştir(1521).

Alman İmparatoru Ş a r l k e n(Charles Quint)'e esîr düşen Fransa kralı I.F r a n s u v a(1517-1545)'yı kurtarma bahânesiyle târîhin en kesin neticeli muhârebelerinden biri olan iki buçuk sâatlik Mohaç Meydân Muhârebesi(932=1526)'nde Macar, Alman, Leh, Çek, İtalyan ve İspanyol kuvvetleri yenilerek 637 yıllık Macar İmparatorluğu târîhten silinmiş, daha sonra Budin(Ofen ve Budapeşte) alınmış ve bu devlet Budin Beylerbeyliği adıyla ilhak edilmiştir(948=1541).

Tebriz, Van, Bağdâd(940=1534), Hemedan, Kürdistan, Kerkük, Luristan, Gürcistan, ikinci def'a olarak Bağdâd, Cezâyir(942=1535), Boğdan, Aden(945=1538), Leçuy, İstemi Belgrad, Estergon(950=1543), Sana(1547), Erdel, T u r g u d R e i s(ö.1565) tarafından Trablusgarb(1551), Temeşvar(959=1552), Revan(961=1554), Sigetvar(944=1566) alınmış, Yemen kısmen ilhak edilmiş(945=1538), Habeşistân Türk hâkimiyetine dâhil edilmiştir(1542). Bu arada Kırım Hanı I.M e h m e d G i r a y H a n 5[illegible]-1523) tarafından Ruslar mağlûb edilmiş, Moskova yakılarak(1521), Astırhan alınmış(1522); kardeşi I. S â h i b G i r â y(1532-1551) ise Nijni Novgorod (Gorky)'u feth etmiştir(1524).

K a n û n î, Almanlar'ın neticesiz Budin Muhâsarası(1530-31) üzerine bu devlete karşı sefer düzenlemişse de Alman İmparatoru Türkler'in karşısına çık-

---

1 Nişâncı Mehmed, Nişâncı Târîhi, s.238; Banarlı Nihad Sâmi, Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi, c.I, s.570.

2 Nişâncı Mehmed, Nişâncı Târîhi, s.238; Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.II, s.32-37; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.IV, s.198-205; Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.395-97; Gökbilgin M.Tayyib, Kanûnî, İA, c.VI, s.140-143; Banarlı, Nihad Sami, Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi, c.I, s.568; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.172-77.

maya cesâret edememiştir(938=1532).Pek çok kale ve Avrupa'nın ikinci büyük şehri Graz feth edilerek 100000 esirle İstanbul'a dönülmüştür.Bu seferle Çekoslovakya ve Avusturya fiilen olmasa da ismen Osmânlı İmparatorluğu'na tâbî olmuştur.

Bundan sonra Almanlar 100000 kişiyle Budin'i muhâsara etmişse de zâyîât sebebiyle muhâsarayı kaldırmışlardır.Bunun üzerine hepsi 8000 kişiyi bulan müdâfîler baskınla bu ordunun yarısını öldürmüş veyâ esîr etmiştir(1542).

K a n û n î devrindeki deniz harekâtı da şöyledir:

B a r b a r o s H a y r e d d î n P a ş a(1467-1546),Preveze'de birleşik Avrupa donanmasını yenerek,târîhin en büyük deniz zaferini kazanmış ve Akdeniz'de Türk hâkimiyetini gerçekleştirmiştir(945=1538).

B a r b a r o s'un mânevî evlâdı H a s a n B e y(1491-1546),Cezâyir önlerinde Alman İmparatoru C h a r l e s Q u i n t'in bizzât kumanda ettiği 274'ü harp gemisi olan 516 parçalık donanmasını yok etmiştir.

P i y â l e P a ş a(ö.1564) komutasındaki donanma,Türkler'in târîh boyunca Preveze'den sonra en büyük açık deniz muhârebesi olan Cerbe Zaferini A n d r e a D o r i a(1466-1560)'ya karşı kazanmıştır(968=1560).

Türk donanması muhtelif def'alar P î r î(1465-1554),M u r â d(ö.1603) ve S e y d î(ö.1562) Reis'ler komutasında Hind sularında dolaşmış,Hindistan'daki devletlere,hattâ Sumatra'daki Açe Devleti'ne yardım edilmiş ve Portekizliler'le birkaç def'a karşılaşılmıştır.

Bu devirde Rodos(929=1522,Fâtih'in de bir muhâsarası var),Korfu(943=1537) Koron(940=1534),Balear Adaları(1558) alınmış,Sakız Adası ilhak edilmiş(1566)'tir T u r g u d R e i s tarafından feth edilen Korsika(1553) da anlaşma îcâbı Fransızlar'a devr edilmiştir.

F â t i h zamânında da alınan Otranto ikinci kere işgâl edilmiş(1537) ise de ancak 21 gün elimizde kalabilmiştir.

Bu devirde Şam vâlîsi Canbirdi Gazâlî İsyânı(927=1521),Yemen'deki İskender İsyânı(927=1520/1),Mısır'da önce Cânım İnal,sonra vâlî Hâin Ahmed Paşa İsyânı(930=1524),Sülünüoğlu Koca ile Yozgattaki Baba Zünnûn İsyânı(933=1526),Dülkadiroğlu ve Kalender İsyânı(933=1527),Adana'da Seyyîd Bey İsyânı(933=1527), Şehzâde Mustafâ olduğunu iddiâ eden birinin Tuna taraflarındaki isyânı(926=1555) bastırılmıştır.

Kanûnî zamânındaki şu muhâsaralarda ise netîce alınamamıştır:

Viyâna kuşatılmışsa da ağır muhâsara toplarının olmaması,erzak azlığı, kışın bastırması ve yeniçerilerde baş gösteren hoşnutsuzluk yüzünden alınama-

mıştır(935=1529).

Eğri Kalesi muhâsara edilmiş,fakat feth edilememiştir.

Malta iki def'a muhâsara edilmiş(958=1551 ve 972=1565) ise de alınamamış ve ikinci harpte T u r g u d R e i s şehîd olmuştur[1].

Kanûnî Sultân Süleymân, Sigetvar muhâsarası sırasında vefât etmiş,ertesi gün de kale feth edilmiştir(974=1566).

İkinci S e l î m'in Belgrad'da orduya dehâletine kadar bu vefât saklanmıştır. K a n û n î'nin nâşı İstanbul'a getirilerek Süleymâniye Câmii Türbesi'ne defn edilmiştir[2].N e ş ' e t Ç a ğ a t a y, K a n û n î'nin ölüm sebebinin kalenin alınamaması sebebiyle inme olduğu görüşündedir[3].

K a n û n î'nin ölümüne târîhler:

[4]974=1566 : شهید راه خدا سلطان سلیمان

Diğer bir târîh

[5]974=1566 تاج سر شهیدا

B â k î(1526=1600)'nin târîhi:

İşitdüm fevtin ol sultân-ı ᶜâlî-ḳanun ey BÂKÎ
ᶜAzm itdi beḳâya dâr-ı dünyâdan(عزم ایتدی بقایه دار دنیادن 974=1566[6])

K a n û n î'nin İ m â r F a â l i y e t l e r i :

Süleymâniye Külliyesi(965=1557) (بعمر الله واکبر واقتدر),babası nâmına Sultân Selîm Câmii,oğulları Şehzâde Mehmed ve Cihângîr adına Şehzâde ve Cihân-

1 Hasan Çelebi,Tezkiretü'ş-Şuarâ,c.I,s.97-98; Beyânî,Tezkire-i Beyânî,v.5b;Müstakîm-zâde,Tuhfe-i Hattâtîn,s.663; Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.43; Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.II,s.513-571; Peçevî,Peçevî Târîhi,c.I,s.53-289; Gökbilgin M.Tayyib,Kanûnî,İA,c.VI,s.101-148; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi, c.I,s.294-c.II,s.56; Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.IV,s.2615-16; Nişâncı Mehmed,Nişâncı Târîhi,s.242-266; Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.III,s.329-c.IV,s.194; a.müell.,Kanûnî,TA,c.XXX,s.34-69; Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.296-389; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.164-166.

2 Hasan Çelebi,Tezkiretü'ş-Şuarâ,c.I,s.97-98; Rızâ,Tezkire-i Rızâ,s.7; Kâtib Çelebi,Keşfü'z-Zünûn,c.I,s.812; Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.567; Şemseddîn Sâmî,c.IV,s.2614; Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.43; İstanbul Kitaplıkları Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu,c.I,s.147; Mehmed Mazhar Fevzî,Haber-i Sahîh,c.V,s.1-271; Peçevî,Peçevî Târîhi,c.I,s.294-97; Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c,II,s.511,587; Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.IV,s.228-234,266; a.müell.,Kanûnî,TA,c.XXX,s.34,72-73;Gökbilgin M.Tayyib,Kanûnî,İA,c.VI,s.99,147-48; Uzunçarşılı,İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.399-405; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.178.

3 Mustafâ Nûrî,Netâyicü'l-Vukûât(Çağatay Neşet),c.III-IV,s.318.

4 Mehmed Tâhir,Osmânlı Müellifleri,c.II,s.348;

5 Müstakîm-zâde,Tuhfe-i Hattâtîn,s.663.

6 Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.IV,s.233.

gîr adına Şehzâde(1548) ve Cihângîr Câmileri(1560),kızı Mihrimâh Sultân nâmına Mihrimâh,Edirnekapı ve Üsküdâr Câmileri;eşi Hurrem Sultân için Haseki Sultân Câmii,Rodos'da Süleymâniye Câmii,A b d ü l k a d i r G e y l â n î(1078-1166) için türbe ve câmî,Bağdâd'da İ m â m - ı Â z a m(699-767)'ı Türbesi'ni tecdîd ve etrâfına bir hisâr,Konya'da M e v l â n â(1207-1273) Türbesi'ni tâmîr ve civârına iki minâreli câmî,Kudüs'de Sahra-i Mübâreke'nin içini ve dışını kâşî denen çini ile tezyîn,kırk çeşme kemerleri,yüzü mütecâviz çeşme,Kâbe-i Şerîf'e ve Edirne'ye su,Mustafâ Paşa Köprüsü yanına câmî,imâret ve ribâtlar,Büyükçekmece'de köprü,iki kervan-sarây,Kefe ve İznik'te câmiler ile daha pek çok yerde câmî ve hayır eserleri K a n û n î'nin bu yoldaki faâliyetlerindendir[1].

K a n û n î S u l t â n S ü l e y m â n,Arapça ve Farsça'dan başka Sırpça da bilen edebiyât ve hukuk gibi sâhalarda da bilgin bir şahsiyettir[2].

Zamânının hiç bir hükümdârı,Y a v u z'un tek vârisi K a n û n î S ü l e y m â n'dan daha iyi eğitim görmemiş ve büyük bir devleti idâre için onun gibi pratik şekilde yetişmemiştir[3].

İyi bir hattât olan K a n û n î,bilhâssa tâlik yazıda üstâddır[4].

K a n û n î,saltanatı sırasında âlim ve şâirlere son derecede îtibâr göstermiş,nerede bir hüner ehli görse onu iltifâtlarıyla cezb etmiştir.Onlara bir çok kitaplar tercüme ettirmiştir.Her şâire mertebesine göre bir vazîfe vermiş,bu şekilde B â k i gibi pek çok kimseyi himâye etmiştir[5].

K a n û n î'nin şehzâdeliği sırasında dîvân kâtipliğini yapan S e h î B e y,onun pâdişâhlığı sırasında da tevliyet hizmetine geçmiş ve 1538'de tezkiresini ona sunmuştur[6].

Âlî î de Menâkıb-ı Hünerverân'ını K a n û n î'nin tâlik hattâ çalışması sebebiyle ona sunmuştur[7].

1 Müstakîm-zâde,Tuhfe-i Hattâtîn,s.663; Nişâncı Mehmed,Nişâncı Târîhi,s.286 vd.; Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.II,s.575; Peçevî,Peçevî Târîhi,c.I,s.136-37, 297-300; Mehmed Fevzî,Haber-i Sahîh,s.V,s.278; Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.340,409; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.24,27; Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.IV,s.2617; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi,c.IV, s.180,182,193; Çapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.162,171; Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.569; Gökbilgin M.Tayyib, Kanûnî,İA,c.VI,s.149; Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.43.

2 Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.IV,s.233;a.müell.Kanûnî,TA,c.XXX,s.77.

3 a.müell.,Kanûnî,TA,c.XXX,s.75.

4 Müstakîm-zâde,Tuhfe-i Hattâtîn,s.663; Mehmed Tâhir,Osmânlı Müellifleri,c.II, s.349.

5 Rızâ,Tezkire-i Rızâ,s.7; Riyâzî,Riyâzü'ş-Şuarâ,v.9a; Şahâbeddîn Süleymân, Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye,s.73; Köprülü M.Fuâd,Türk Edebiyâtı Târîhi,s. 379; Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.409.

6 Sehî,Tezkire(İsen Mustafâ),s.10,11.

7 Müstakîm-zâde,Tuhfe-i Hattâtîn,s.663.

Yine bu devirde ünlü hattâtlar yaşamıştır.Şeş kalemde üstâd A b d u l l a h K ı r ı m î ile M î r H a b i - i H ü s e y n î, T e b r î z l i H â c ı M u h a m m e d, M o l l â A l î S u l t â n bunlardandır.K a r a M e m î tezhîb, K ı n c ı M a h m û d da tasvîr üstâdlarındandır[1].

K a n û n î'nin E d e b î Ş a h s i y e t i :

K a n û n î için H a s a n Ç e l e b i "Sultân-ı cihân ve hâkân-ı dehr oldığı gibi mâlik-i memâlik-i nazm u nesr idi" demektedir[2].Nitekim Ş a - h â b e d d î n S ü l e y m â n da onun "asrının e^câzım-ı şu^carâsından" sayılabileceği kanâatindedir[3].Â ş ı k Ç e l e b i ve Â l î, K a n û n î'yi şiirde ecdâdından üstün tutarken[4], R i y â z î de onu Osmânlı sultânlarının "eş^cer" i[5] olarak tavsîf etmektedir.Ancak F â t i h S u l t â n M e h - m e d'in, Y a v u z S u l t â n S e l î m'in ve diğerlerinin şiirleri de tedkîk edildiğinde Osmânlı sultânlarının hepsinin kendine göre şiirde birbirinden üstün tarafları vardır.F u â d K ö p r ü l ü, onun dîvânın "pek kıymetli olmayan[6]" şeklinde nitelendirmiştir.

K a n û n î, devrin önde gelenleriyle mevzûn muhâbere ve müşâare,şâirleri teşvîk için şiirlerini tanzîr ve tahmîs;kendi şiirlerinin de tanzîrini te'mîn ile edebiyâtın gelişmesine hizmette bulunmuştur[7].Hattâ bu arada Ş â h T a h m a s b ile de karşılıklı nazîreleşmiştir[8].

K a n û n î, şiirlerinde "M u h i b b î" mahlasını kullanmıştır[9].Bunu bâzen "M u h i b b" şeklinde de kullanmıştır[10].

A h d î "muhibb-i fukarâ" olması sebebiyle bu mahlası aldığını kayd etmektedir[11].

Çeşitli eserlerde K a n û n î'nin şiirlerinden medh ile bahs edilmek-

---

1 Âlî,Menâkıb-ı Hünerverân(Cunbur Müjgân),s.55,76,78,104,105,117,119.
2 Hasan Çelebi,Tezkiretü'ş-Şuarâ,c.I,s.98.
3 Şahâbeddîn Süleymân,Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye,s.74.
4 Âşık Çelebi,Meşâirü'ş-Şuarâ,v.27a,33b;Âlî,Künhü'l-Ahbâr,c.II,s.83.
5 Riyâzî,Riyâzü'ş-Şuarâ,v.9b.
6 Köprülü M.Fuâd,Türk Edebiyâtı Târîhi,s.379.
7 Alî Emîrî,Cevâhirü'l-Mülûk,s.45-46;Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.159.
8 Köprülü M.Fuâd,Türk Edebiyâtı Târîhi,s.381.
9 Hasan Çelebi,Tezkiretü'ş-Şuarâ,c.I,s.96; Rızâ,Tezkire-i Rızâ,s.7; Beyânî,Tezkire-i Beyânî,v.3b; Riyâzî,Riyâzü'ş-Şuarâ,v.9b; Ahdî,Gülşen-i Şuarâ,v.8a;Kâtib Çelebi,Keşfü'z-Zünûn,c.I,s.812; Şahâbeddîn Süleymân,Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye,s.73; Köprülü M.Fuad,Türk Edebiyâtı Târîhi,s.379; Mehmed Tâhir,Osmânlı Müellifleri,c.II,s.348; Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.568;Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.409.
10 Riyâzî,Riyâzü'ş-Şuarâ,v.9a; Fâik Reşâd,Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye,s.272.
11 Ahdî,Gülşen-i Şuarâ,v.8a.

tedir[1].Bunlar arasında onun bâzı şiirlerini "kelâmü'l-mülûk mülûkü'l-kelâm" târîfine uygun olarak beğenip üslûbunu biraz N e c â t î(ö.1509)'ye benzetenler bile vardır[2].Bâzı müellifler ise onun şiirlerini "ilhâm-ı ilâhî" derecesinde bulmaktadır[3].

K a n û n î'nin şiirleri hûş ve tatlı[4] olup L a t î f î de bunları "eltâf ve ahsen ve ebleg ve müstahsen" bulmaktadır[5].

Onun şiirlerinde dervişlik,aşk,şevk,derd bir aradadır[6].Rûhî iztırâblar ve sıla elemlerini terennüm eden şiirlerinin yanı sıra onun eserlerinde bâzen umursamazlık,bâzen de ye's hiss olunmaktadır[7].

Şiirlerinin ekserisi âşık-âne,rind-âne ve şûh-ânedir.Lisânı gâyet selîs zinde,şûh,yumuşak;hayâlleri gâyet nâzik,ince ve şeffâf;mânâları güzel,hattâ şâhânedir[8].Bu yönleriyle asrının büyük şâirlerinden sayılabilir[9].

Eserlerinde hikmet[10] ve letâifin[11] yanı sıra tevâzû[12] da göze çarpmaktadır.

Seçtiği kelimelrde mâdenî bir sağlamlık olmasa da bunlar elmas kadar parlak ve ışıltılıdır[13].

K a n û n î'nin şiirlerinde cismânî-maddî aşk,mâneviyâta ve hassâsiyete galibdir[14]. "Sensualite" maddî aşk sebebiyle şiirleri yeni yetişenlere tavsiye olunmazsa da bu,onun eserlerine ayrı bir husûsiyet ve şahsiyet verdirerek onları,şûh bir harâretle sevdirmektedir[15].

Â ş ı k Ç e l e b i, onun şiirlerinden çeşitli zümrelerin zevk alabileceğini belirtmektedir: "Zâhirinden ashâb-ı zâhir reng ü rû görür.Bâtınından erbâb-ı bâtın u zevk zevk u bû görür[16]."

Ancak yer yer güzel lisânına ters düşen hayâllere de tesâdüf edilmekte-

1 Âlî,Künhü'l-Ahbâr(İsen Mustafâ),c.II,s.191.
2 Fâik Reşâd,Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye,s.272.
3 Âşık Çelebi,Meşâirü'ş-Şuarâ,v.27a; Nişâncı Mehmed,Nişâncı Târîhi,s.227.
4 Ahdî,Gülşen-i Şuarâ,v.8a; Beyânî,Tezkire-i Beyânî,v.3b; Müstakîm-zâde,Tuhfe-i Hattâtîn,s.663.
5 Latîfî,Tezkire-i Latîfî,s.70.
6 Âşık Çelebi,Meşâirü'ş-Şuarâ,v.27a.
7 Şahâbeddîn Süleymân,Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye,s.73.
8 a.e.,s.73-74; Nişâncı Mehmed,s.227.
9 Şahâbeddîn Süleymân,Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye,s.74.
10 Mehmed Tâhir,Osmânlı Müellifleri,c.II,s.349.
11 Nişâncı Mehmed,Nişâncı Târîhi,s.225.
12 Alî Emîrî,Cevâhirü'l-Mülûk,s.27.
13 Şahâbeddîn Süleymân,Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye,s.74.
14 a.e.,s.73.
15 a.e.,s.75.
16 Âşık Çelebi,Meşâirü'ş-Şuarâ,v.27a.

dir[1].

Onun heyecân,kahramânlık ve tefekkür şiirleri,dîvân teşkîl edecek kadar çoktur.Teşbîhleri câzibeli,eserleri hükümdâr-anêdir[2].

Oğlu bed-baht şehzâde B â y e z î d'in tevbe-kâr manzûm mektûbuna verdiği cevâb,onun nazmı,nesirle yazar gibi,konuşur gibi kolaylıkla kullandığı göstermektedir[3].

K a n û n î'nin:

Halk içinde mu^c teber bir nesne yok devlet gibi
Olmaya devlet cihânda bir nefes sıhhat gibi

beyti,Türk şiirinde büyük ve devâmlı bir sevgi ile karşılanmış ve bu beyit Türk halk diline yayılarak bir atasözü değeri kazanmıştır[4].

Onu en güzel anlatanlardan bir de Nihad Sâmi Banarlı'dır:"K a n û n î S u l t â n S ü l e y m â n'ın kendi hayâtında mülhem düşünüş ve vazîfe şiirleri yanında,Dîvân şiirinin bütün incelikleriyle söylenmiş,güzel san'atlı ve zarîf aşk şiirleri de vardır.

Bu büyük hükümdârın cihân pâdişâhı olduğunu bilmekten doğan duyguları da onun şiirlerine müstesnâ söyleyişler katmıştır.K a n û n î S u l t â n S ü l e y m â n,güzelliği karşısında duygulanıp,hakkında gazel söylediği sevgiliyi,sâdece,cânım,bahârım,nigârım,sevgilim gibi hitaplarla değil,sâhib ve hâkim olduğu ülkelerin bahâ biçilmez güzelliklerini kendinde toplayan bir özge sevgili ihtişâmıyla sevmiştir.Ona:

Celîs-i halvetüm varum habîbüm mâh-ı tâbânum
Enîsüm mahremüm varum güzeller şâhı sultânum

matlâlı bir gazelinin şâh beyti hâlinde söylediği:

Stanbulum,Karamanum diyâr-ı milket-i Rûmum
Bedehşânum ü Kıpçağum ü Bağdâdum Horâsânum

beytiyle,âdetâ "sâhibi ve hâkimi olduğum en sevgili ülkeler değerindeki sevgilim!" diye seslenmiştir.Yeryüzünde o ölçüde cihân hâkimi olmuş bir pâdişâhın bu sözleri,onun devrindeki Türk-Osmânlı kudretinin de bir ifâdesidir[5]".

K a n û n î'nin gazel,kıt'a,rubâîleri yanı sıra husûsen Hazret-i Peygamber(S.A.V.) için söylediği na't-ı şerîfi de beğenilmiştir[6].

---

1 Şahâbeddîn Süleymân,Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye,s.74.
2 Alî Nûreddîn,Kelâmü'l-Mülûk Mülûkü'l-Kelâm,s.9.
3 Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.57?.
4 a.e.,s.568.
5 a.yer.
6 Nişâncı Mehmed,Nişâncı Târîhi,s.226.

Onun çok sevdiği Manisa vâlîsi Şehzâde M e h m e d'in ölümü üzerine söylediği Türkçe ve Farsça târih mısrâları, K a n û n î'nin bu dalda da çok başarılı olduğunu göstermektedir.

Şehzâdeler güzîdesi Sultân M e h e m m e düm

([1]950 (شهزادلر گزیده سی محمدم

[2]950 مرقد سلطان محمد باد فردوس ابدا

K a n û n î üç dilde edebiyâta vâkıf olup Türkçe'nin yanı sıra şiirlerinin bir kısmını da Farsça yazmıştır[3]. Hattâ bunlar Acemlerce de beğenilmiştir[4].

K a n û n î Türkçe[5] ve Farsça[6] dîvân sâhibidir. A l î E m î r î onun Türkçe dîvânını üç aded olarak göstermektedir[7].

Osmânlı sultânları içinde en çok şiir yazan S u l t â n S ü l e y m â n'dır.

Dîvânı'nda üç bine yakın gazeli vardır[8]. Yânî eser, hemen hemen gazellerden ibârettir[9].

Kanûnî Dîvânı'nın yazma nüshaları şunlardır:

1 Nuruosmâniye Kütüphânesi, Nr.3873,

2-9 İstanbul Üniversitesi, T.689, 1976, 2042, 2885, 5455, 5467, 5477, 5758.

10-12 Millet Kütüphânesi, Alî Emîrî Kitaplığı, Manzûm Eserler Bölümü, Nr.392, 393, 394,

13 Ayasofya Kütüphânesi, Nr.3970,

14 Topkapı Sarayı, Hazîne Kitaplığı, Nr.994,

15 Türk ve İslâm Eserleri Müzesi Kitaplığı, Nr.3871,

16 Bâyezîd Kütüphânesi, Nr.202.[10]

K a n û n î'yi konu alan sayılamayacak kadar çok piyes, roman vs. yazılmıştır[11]. Onun vefâtı üzerine B â k î'nin terkîb-i bend şeklinde yazmış olduğu mersiye Türk şiirinin şâheserlerindendir[12].

1 Alî Emîrî, Cevâhirü'l-Mülûk, s.32; Banarlı Nihad Sâmi, Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi, c.I, s.568; Gökbilgin, M.Tayyib, Kanûnî, İA, c.VI, s.129; Hasan Çelebi, Tezretü'ş-Şuarâ, c.I, s.118; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.IV, s.180.
2 a.eser, s.180; Alî Emîrî, Cevâhirü'l-Mülûk, s.33.
3 Şemseddîn Sâmî, Kamûsü'l-A'lâm, c.IV, s.2617; Riyâzî, Riyâzü'ş-Şuarâ, v.9b; Âlî, Künhü'l-Ahbâr (İsen Mustafâ), c.II, s.83; Ahdî, Gülşen-i Şuarâ, v.8a.
4 Âşık Çelebi, Meşâirü'ş-Şuarâ, v.27b.
5 Rızâ, Tezkire-i Rızâ, s.7; Mehmed Tâhir, Osmânlı Müellifleri, c.II, s.348; Şahâbeddîn Süleymân, Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye, s.74; Müstakîm-zâde, Tuhfe-i Hattâtîn, s.663; Kâtib Çelebi, Keşfü'z-Zünûn, c.I, s.812.
6 Rıza, Tezkire-i Rızâ, s.7; Alî Emîrî, Cevâhirü'l-Mülûk, s.45, İstanbul Kitaplıkları Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu, c.I, 148; Müstakîm-zâde, Tuhfe-i Hattâtîn, s.663.
7 İstanbul Kitâplıkları Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu. c.I, s.148; Alî Emîrî, Cevâhirü'l-Mülûk, s.45.
8 Ak Coşkun, Muhibbî Dîvânı.
9 Şahabeddîn Süleymân, Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye, s.74.
10 İstanbul Kitaplıkları Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu, c.I, s.142, 152.
11 Öztuna, Yılmaz, Kanûnî, TA, c.XXX, s.78.
12 a.müell., Büyük Türkiye Târîhi, c.IV, s.234; Riyâzî, Riyâzü'ş-Şuarâ, v.10b.

K a n û n î'nin şiirlerinden nümûneler:

Feᶜilâtün Feᶜilâtün Feᶜilâtün Feᶜilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

Jeng-i gamdan diler iseñ ola göñlüñ sâfî
Koma elden koma bir lahza şarâb-ı sâfı

Meclis-i ᶜışkuña eglenmege pervâne yeter
Bülbül-i gül-şeni añma gider ol leffâfı

Yine gavvâs-sıfat bahr-i maᶜânîye talup
Niçe dürler çıkarup ol dem anuñ sarrâfı

Eşigi dâr-ı şifâsına edem diyü bu dil
Giceler subha degin vird idinür yâ şâfî

Kanuñ içmege geldikce anuñ gamze-i dûst
Ey MUHİBBÎ dir aña cân ile şâhâ ᶜâfî[1]

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün
(.--- .--- .--- .---)
Serîr-i milk-i hüsn üzre seni her kim emîr itdi
Beni zencîr-i ᶜışkuñla kapuñda bir esîr itdi

Komazam tañ mı bir dem benᶜ ᶜasâ-yı âhumı elden
Cevân idüm gam-ı ᶜışkuñ çekelden beni pîr itdi

Egerçe sîne sadrında karâr itmedi müjgânuñ
Velî geçdükde ey kaşı kemânum dilde yir itdi

Yoluñda merdüm-i çeşmüm düketdi gevher-i eşki
Dirîgâ kalmadı kudret beni yokluk fakîr itdi

Meger bâd-ı sabâ irdi MUHİBBÎ zülf-i dil-dârâ
Dimâgın subh-dem dehrüñ yine müşk ü ᶜabîr itdi[2]

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)
Hem-demün her demde bir gül-yüzli cânân oldı tut
Mahremüñ dün gün meh-i hurşîd-i rahşân oldı tut

Çünki degmez zahmete vaslı sanevber-kadlerüñ
Her elif sîneñde bir serv-i hırâmân oldı tut

Tâc u taht u saltanat ber-bâd olur çün ᶜâkıbet
Kendüñi ᶜâlem serîrinde S ü l e y m â n oldı tut

Çûn götürürsen ayagı bezm-i kesretden göñül
İçdügüñ câm-ı şarâbı âb-ı hayvân oldı tut

1 Latîfî, Tezkire-i Latîfî, s.71; Atâ, Târîh-i Atâ, c.IV, s.45-46.
2 Ahdî, Gülşen-i şuarâ, v.7b.

T. C.
Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi

Dehr bâġınuñ MUHİBBÎ yok gülinde bûy-ı luṭf
Ṭaġlar cismüñde yer yer verd-i ḫandân oldı ṭut[1]

Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilün
(..-- ..-- ..-- ..-)
Meclis-i meyde öper çün leb-i dil-dârı ḳadeh
Ölicek eyleyeler topraġı bârî ḳadeh

Her ṭolu başına bir kerre alur bûsesini
Böyledür rûz-ı ezelden berü bâzâr-ı ḳadeh

Eli boş varma saḳın soḥbetine muġ-beçenüñ
Eyle cân u dilüñi yolına îs̱âr-ı ḳadeh

Ḳadeh-i meyle cihân sırrı ^c^ıyân oldı baña
Ben nice olmayayum böyle hevâ-dâr ḳadeh

Mey mehekkdür kişinüñ içerisin ṭaşra ḳılur
Nîk u bed ẓâhir olur böyledür ezkâra ḳadeh

Çâre olmadı lebin öpmege cân geldi lebe
Ey MUHİBBÎ içelüm ^c^ışḳuña gel bârî ḳadeh[2]

Fâ^c^ilâtün Fâ^c^ilâtün Fâ^c^ilâtün Fâ^c^ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)
Gül-şen-i hüsnüñ gören Firdevs-i a^c^lâdan geçer
Cür^c^a-i la^c^lüñ içen câm-ı muṣaffâdan geçer

Sîm-i eşk ile ḫırîdâr-ı metâ^c^-ı vaṣl olan
Virür ol naḳd-i cân âḫır bu dünyâdan geçer

İşigüñ ḫâkını bekler yüz sürer her gün güneş
Ferr ü şevketle egerçi çerḫ-i mînâdan geçer

Serverâ ḳaddüñ görüp derd ile ger âh eylesem
Eşk-i çeşmüm cûş idüp emvâç-ı deryâdan geçer

Bilmem eşküm niçün gönline yârüñ eser
Dirler elmâs ey MUHİBBÎ senüñ ḫârâdan geçer[3]

Fâ^c^ilâtün Fâ^c^ilâtün Fâ^c^ilâtün Fâ^c^ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)
Leşker-i ġam âh kim dil kişverin yaġma ider
Ancaḳ anuñ def^c^ini câm-ı mey-i ḫamrâ ider

---
1 Hasan Çelebi,Tezkiretü'ş-Şuarâ,c.I,s.99;Âşık Çelebi,Meşâirü'ş-Şuarâ,v.27a; Riyâzî,Riyâzü'ş-Şuarâ,v.9b;Beyânî,Tezkire-i Beyânî,v.3b;Atâ,Târîh-i Atâ,c.IV,s.47.
2 Ata,Târîh-i Ata,c.IV,s.43;
3 a.e.,s.43,44.

Aglayup zârılık ile eylesem yüz biñ niyâz
Yâr nâzın arturur biñ dürlü istignâ ider

Bahr-ı gamdan hîç halâs olur mı bu dil zevrakı
Bir tarafdan eşkümi bu gözlerüm deryâ ider

Cür^ca-i câmı sen içdüñ diyü bezm-i ^cışkda
Mest olupdur çeşm-i mahmûrı gelüp gavgâ ider

İdeli sükker lebin şîrîn zebânın vasfını
Bu MUHİBBÎ tab^cını tûtî gibi gûyâ ider[1]

Fâ^cilâtün Fâ^cilâtün Fâ^cilâtün Fâ^cilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

İhtiyâr-ı fakr iden der-gâh u eyvân istemez
Zâd-ı gamdan özge hergiz kendüye nân istemez

Şol ki istignâsuz yirinde oturdı şâh-vâr
Ser-te-ser olmaga heft-iklîme sultân istemez

Sîne sîne her ki kesdi na^cl yakdı tâze dâg
Eylemez bâga nazar seyr-i gül-istân istemez

Şol ki ^cışk ehlidür olur kûy-ı dil-berde mukîm
Eyleyüp dîvânelük tag u bıyâbân istemez

Ey MUHİBBÎ yâr elinden bir kadeh nûş eyleyen
H ı z r elinden ger olursa âb-ı hayvân istemez[2]

Fâ^cilâtün Fâ^cilâtün Fâ^cilâtün Fâ^cilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

Tende cânum yog iken ben tâlib-i cânân idüm
^cIşk sahrâsına düşmiş zâr u ser-gerdân idüm

^cÂrız-ı dil-dâre yazılmaksızın hatt-ı gubâr
Ben içüp esrâr-ı ^cışkı vâlih ü hayrân idüm

İtmemişdi Ka^cbenüñ bünyâdını dahi H a l î l
Ka^cbe-i hüsnüñe karşu ben saña kurbân idüm

Virmeden bir kimse dahi zülf-i L e y l â dan haber
Gelmedin M e c n û n cihâna ben gama sultân idüm

Ey MUHİBBÎ hatt-ı gam yazılmadın cân-ı levhe
Ben belâ perverdesi nâlân u hem giryân idüm[3]

---

1 Atâ,Târîh-i Atâ,c.IV,s.44.
2 a.yer; Mehmed Tâhir,Osmânlı Müellifleri,c.II,s.349.
3 Atâ,Târîh-i Atâ,c.IV,s.44.

Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilün
(-.--   -.--   -.--   -.-)

Halk içinde mu^{c}teber bir nesne yok devlet gibi
Olmaya devlet cihânda bir nefes sıhhat gibi

Saltanat didükleri ancak cihân gavgâsıdur
Olmaya taht-ı sa^{c}âdet dünyâda vahdet gibi

Ko bu ^{c}ıyş u ^{c}işreti çün kim fenâdur ^{c}âkıbet
Yâr-ı bâkî ister isen olmaya tâ^{c}at gibi

Olsa kumlar sagışınca ^{c}ömrine hadd u ^{c}aded
Gelmeye bu şîşe-i çerh içre bir sâ^{c}at gibi

Ger huzûr itmek dilersen ey MUHİBBÎ fârig ol
Olmaya vahdet makâmı kûşe-i ^{c}uzlet gibi[1]

Fe^{c}ilâtün Fe^{c}ilâtün Fe^{c}ilâtün Fe^{c}ilün
(..--   ..--   ..--   ..-)

Nâz-ı gamda nazar iden kişi tâb-ı tenüme
Didi fânûs-ı belâ perdesi pîrâhenüme

Bülbül-i gül iremez gül-şen-i şâdına velî
Kande kim hâr-ı gül olsa tolaşur dâmına

Haşre dek raks iderüm dil-ber alup başum ele
Tîg-i cân-bahşun eger irse benüm gerdenüme

Ser-i kûyunda kılam kaddümi yâ başumı tîr
Tâ ki her zâg-ı rakîb ugramaya gül-şenüme

Ey MUHİBBÎ dime agyâr saña yârı sakın
Ne içün beñzedesün dôstumuzı düşmenüme[2]

Fe^{c}ilâtün Fe^{c}ilâtün Fe^{c}ilâtün Fe^{c}ilün
(..--   ..--   ..--   ..-)

Allah Allah diyelüm râyet-i şâhı çekelüm
Yürüyüp her yanadan arka sipâhî çekelüm

İki yirden kuşaralum yine gayret kuşagın
Bulaşup toz ile topraga bu râhı çekelüm

Pây-mâl eyleyelüm kişverini sürh-serün
Gözine sürme diyü dûd-ı siyâhı çekelüm

Bize farz olmış iken olmamuz İslâma zahîr
Nice bir oturalum bunca günâhı çekelüm

---
1 Ata,Tarih-i Ata,c.IV,s.45; Mehmed Tâhir,Osmânlı Müellifleri,c.II,s.349; Riyâzî,Riyâzü'ş-Şuara,v.9b; Rıza,Tezkire-i Rızâ,s.7.
2 Ata,Târih-i Ata,c.IV,s.47.

Fe^c ilâtün Fe^c ilâtün Fe^c ilâtün Fe^c ilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

Umarum reh-ber ola bize E b û B e k r ü ^c Ö m e r
Ey MUHİBBÎ yürüyüp şarka sipâhî çekelüm[1]

Fâ^c ilâtün Fâ^c ilâtün Fâ^c ilâtün Fâ^c ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

Dûstlar şimden girü eksik degildür gözde nem
Anuñ içün hâne-i dil toludur derd ü elem

Görinür şimden girü gül-gen gözüme hâr-ü has
Sunsalar âb-ı hayât ile şerekmez câm-ı Cem[2]

Fâ^c ilâtün Fâ^c ilâtün Fâ^c ilâtün Fâ^c ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

Yaralansa cân u dil kılmaz terahhum yâr aña
Kana dönse gözyaşı itmez nazar dil-dâr aña

Çûn saçı zencîrine baglandı dil M e c n û n-veş
Dûstlar pend eyledi şimden girü zinhâr aña

Çûn şeb-i zülfüñde tutduñ dûs tum dil düzdini
Lâyık oldur kim ser-i zülfüñ kılasın dâr aña

Buralıdan dest-i gam bu güşumı tanbûr-veş
Sürh idüp bu gözlerüm yaşını itdüm nâr aña

Gül yüzüñüñ hasretinden bu MUHİBBÎ haşre dek
İñlesün bülbül gibi kim yaraşur ol zâr aña[3]

Mefâ^c îlün Mefâ^c îlün Mefâ^c îlün Mefâ^c îlün
(.--- .--- .--- .---)

Neşât esbâbını cümle müheyyâ itseler bir bir
Gehî nûş eylesem bâde gehî bûse kenâr olsa

Muharrer tevbemi sordum MUHİBBÎ nûş idüp câmı
Şu gönlümden geçen gibi baña bir gül-^c ızâr olsa[4]

Fâ^c ilâtün Fâ^c ilâtün Fâ^c ilâtün Fâ^c ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

Sakın aldanma eser bir gün muhâlif rûz-gâr
Kibr ü kîni terk kıl germe gögüs yelken gibi
Dâne dâne sa^c y kılsañ eyleseñ dünyâyı cem^c
Tagıdur bâd-ı fenâ âhır anı harman gibi[5]

---

1 Banarlı Nihad Sâmi, Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi, c.I, s.568.
2 Âşık Çelebi, Meşâirü'ş-Şuarâ, v.23b.
3 Atâ, Târîh-i Atâ, c.IV, s.42-43.
4 Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-Şuarâ, c.I, s.100; Âşık Çelebi, Meşâirü'ş-Şuarâ, v.23b Beyânî, Tezkire-i Beyânî, v.3b; Atâ, Târîh-i Atâ, c.IV, s.47.
5 Atâ, Târîh-i Atâ, c.IV, s.44.

K a n û n î'nin, oğlu B â y e z î d'e cevâbından:

Fâ^c^ilâtün Fâ^c^ilâtün Fâ^c^ilâtün Fâ^c^ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

Ey dem-âdem mazhar-i tuğyân u ^c^ısyânum oğul
Takmayan boynuna hergiz tavk-ı fermânum oğul
Ben kıyar mıydum saña ey B â y e z î d Hânum oğul
Bî-günâhum dime bârî tevbe kıl cânum oğul

Tutalum iki elüñ başdan başa kanda ola
Çünki istiğfâr idersüñ biz de ^c^afv itsek n'ola
B â y e z î düm suçuñı bağışlarum gelseñ yola
Bî-günâhum dime bârî tevbe kıl cânum oğul [1]

Na't-ı Hazret-i Nebevî:

Fâ^c^ilâtün Fâ^c^ilâtün Fâ^c^ilâtün Fâ^c^ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

Ey vücûdı dâfi^c^-i küfr ü kâ'inât
Bâis-i fevz ü fütûh-ı feyz-i cümle tâ'ibât

Yâ habîbu'llah bu ^c^abd-ı ^c^âcizüñ bî-vefâyadur
Zühd ü takvâdan tehî bî-servet ü bî-vâridât

Gerçi tahsîl-i rızâ-yı zât-ı pâküñdür garez
Nâ-müyesserdür velîk ey şehr-yâr-sâlihât

^c^Âciz ü dermân-dedür kim bu S ü l e y m â n ümmetüñ
Kıl şefâ^c^at ümmetüñe şefkatüñdür şâyi^c^ât

Her ne semte ^c^azm ider isem murâdum maksadum
Emr-i tenfîz-i şerî^c^'çündür ancak şâkiyât

Ey resûl-ı müctebâ ey mefhar-ı her dû-serâ
Hak saña meddâh iken haddüm mi ^c^arz-ı beyyinât

Gelmez evzân-ı ^c^arûza Hakk tavsîfüñ şehâ
Na^c^t-i pâküñ'çün olur mı hîç redîf ü fâ^c^ilât

^c^Âciz ü ^c^âsî güneh-kâr bu MUHİBBÎ bendeñe
Kıl şefâ^c^at ya kerem-kâr-ı re'îs-i sâmihât [2]

Fâ^c^ilâtün Fâ^c^ilâtün Fâ^c^ilâtün Fâ^c^ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

Kadd-i yâri kimi halkuñ serv okur kimi elif
Ehl-i ^c^irfânuñ sözi birdür ibâre muhtelif [3]

---

1 Banarlı Nihad Sâmî, Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi, c.I, s.570; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.175.
2 Atâ, Târîh-i Atâ, c.IV, s.48-49.
3 a.e., s.45.

Müstef^{c}ilün Fe^{c}ûlün Müstef^{c}ilün Fe^{c}ûlün
(--.- .-- --.- .--)
Zâr olsa dil ^{c}aceb mi şevk ile yâre karşu
Bülbül terennüm eyler elbet bahâra karşu[1]

Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)
Mülk-i dünyâ kimseye kalmaz soñı ber-bâd olur
Ey MUHİBBÎ şöyle farz it kim S ü l e y m â n olmışuz[2]

Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)
Sûre-i ve'l-leyl okurdum dün namâz-ı şâmda
Zülfüñ añdum dil-berüñ n'itdüm ne kıldum bilmedüm [3]

Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)
Sanma kim dünyâda ben sensiz karâr itsem gerek
Gitme ey cânum giderseñ âh u zâr itsem gerek [4]

Mefâ^{c}îlün Mefâ^{c}îlün Mefâ^{c}îlün Mefâ^{c}îlün
(.--- .--- .--- .---)
MUHİBBÎ hubb-ı dünyâyı gönülden çün tırâş itdüm
Kalenderlük ise ancak olur ^{c}ışk olsun abdâlum[5]

Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)
Bezm-i gamda kanlu yaş mıdur yâ aña nukl içün
Âteş-i âhum şerârın dâne-i nâr itdiler[6]

Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)
Va^{c}de-i vasl eyledi çün kim bize cânânumuz
Ey ecel bir dem tevakkuf eyle alma cânânumuz[7]

Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)
Anuñ içün sîneme yazıldı şekl-i zü'l-fikâr
Tâ görenler diyeler kim sîne çâküñdür senüñ[8]

Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)
Gitme ey cânum giderseñ âh u zâr itsem gerek
Sanma kim dünyâda ben sensiz karâr itsem gerek[9]

1-2 Atâ,Târîh-i Atâ,c.IV,s.45.
3 a.e.,s.46; Riyâzî,Riyâzü'ş-Şuarâ,v.9a.
4 Atâ,Târîh-i Atâ,c.IV,s.47.
5 a.e.,s.48.
6-9 Riyâzî,Riyâzü'ş-Şuarâ,v.9a-11b.

12. İ k i n c i   S e l î m(930=1524, 974=1566 - 982=1574)

On birinci Osmânlı sultânıdır. K a n û n î S u l t â n S ü l e y - m â n'ın Hurrem Sultân'dan doğan ikinci oğlu olup İstanbul'da doğmuştur[1]. Sarışınlığından dolayı "Sarı Selîm", içkiye düşkünlüğü sebebiyle de "Sarhoş Selîm" diye anılmıştır[2].

Sünnet töreni ağabeyleri M u s t a f â ve M e h m e d'le berâber yapılmıştır(936=1530)[3].

K a n û n î'nin çok sevdiği oğlu Şehzâde M e h m e d ölünce ordu ve ulemâ M u s t a f â'ya velî-ahd nazarıyla bakmaya başlamıştır. Ancak bu şehzâde R ü s t e m P a ş a ve H u r r e m S u l t â n'ın tezvîr ve tertîbleri üzerine katl ettirilmiş, arkasından hastalıklı şehzâde C i h â n g î r de ölünce S e l î m diğer kardeşi B â y e z î d'le karşı karşıya kalmıştır. B â y e z î d'in eski lalası M u s t a f â(ö.1580), S e l î m'in yanında hizmete me'mûr edilince önceki efendisinden yana görünürek B â y e z î d'i aldatmış ve isyâna sürüklemiştir. K a n û n î bir çatışmayı önlemek için B â y e z î d'i Kütahya'dan Amasya'ya, S e l î m de Manisa'dan Konya sancağına vâlî olarak göndermiştir(1558). M u s t a f â yeni vazîfe yerine gitmek istemeyince her iki şehzâdeye de îkâz ediciler gönderilmiştir. Bunu da dinlemeyen B â y e z î d tahtı zorla ele geçirme teşebbüsünde bulununca K a n û n î'nin desteklediği S e l î m'in kuvvetleri B â y e z î d'i mağlûb etmiştir(1559). Bundan sonra B â y e z î d Amasya yolu ile Îrân'a sığınmış ve burada anlaşma îcâbı S e l î m'in adamlarınca boğdurulmuştur(1562). Taht yolunda yalnız kalan S e l î m de Konya'dan Kütahya'ya nakl edilmiştir(1561).

1 Rızâ, Tezkire-i Rızâ, s.7; Beyânî, Tezkire-i Beyânî, v.6b; Şemseddîn Sâmî, Kamûsü'l-A'lâm, c.IV, s.2612-13; Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, c.I, s.39; Kâtib Çelebi, Keşfü'z-Zunûn, c.I, s.793; Banarlı Nihad Sâmî, Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi, c.I, s.570; Peçevî, Peçevî Târîhi, c.I, s.15; Mehmed Fevzî, Haber-i Sahîh, c.V, s.282; Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.391, c.III-1, s.40; Öztuna Yılmaz, II.Selîm, TA, c.XXVIII, s.358; Turan Şerafeddin, II.Selîm, İA, c.X, s.434; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.185.

2 Turan Şerâfeddîn, II.Selîm, İA, c.X, s.434,438; Şemseddîn Sâmî, Kamûsü'l-A'lâm, c.IV, s.2613; Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.III-I, s.40; Öztuna Yılmaz, II.Selîm, TA, c.XXVIII, s.383; Şapolyo E.Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.185.

3 Nişâncı Mehmed, Nişâncı Târîhi, s.238; Turan Şerâfeddîn, II.Selîm, İA, c.X, s.434.

4 Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-Şuarâ, c.I, s.102-106; Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.392; Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, c.I, s.39; Turan Şerâfeddîn, II.Selîm, İA, c.X, s.434-35; Öztuna Yılmaz, II.Selîm, TA, c.XXIV, s.91-92; c.V, s.446; a. müell., Büyük Türkiye Târîhi, c.IV, s.196, 202.

S u l t â n S e l î m; orta boylu, tıknaz, kumrala yakın sarışın saçlı ve sakallı, gök mâvîsi gözlü, yassı bağırlı, açık alınlı, ince kaşlı, gerdânı kısa, kafası yüksek, vücûdunun yarı belden aşağısı uzun, heybetli ve kuvvetli bir insân olup, dilinde tatlı bir pelteklik olduğu nakl edilmektedir.

Avcılık ve yay çekmekte fevkalâde usta olup zamânının en iyi yay çekenidir[1].

İkinci S e l î m; nâzik, kabalıktan ve şiddetten nefret eden, ince duygulu, içkiye mübtelâ, fazlâ çalışmaktan hoşlanmayan, müziğe düşkün, vefâlı, mütevâzî, halîm-selîm, hak edenlere ihsânı bol olarak tanınmıştır. Kendisine hizmette bulunanlara, onlara ahlâkî ve ilmî meziyetlerine göre derece vermiştir. Zamânını ... işret, zevk u safâ içinde geçirmiştir. Zamân zamân çok sevdiği Edirne'ye ... gitmiştir. K a n û n î'nin koyduğu içki yasağını kaldırmıştır. Saltanatının son zamânlarında Halvetî şeyhi Âmedî Süleymân Efendi'yi çağırıp içki bütün yasaklardan tevbe etmiştir. Hattâ hastalığı sırasında doktorların bedeninin kuvvetlenebilmesi için şarâb içmesi îcâb ettiğini söylemesine rağmen bir damla dahi içmemiştir.

Zamânında sarayda, kız kardeşi M i h r i m â h ve eşi N u r b â n û Sultân'ın te'sîrleri altında kadın nüfûzu artmıştır[2].

İkinci S e l î m, ataları derecesinde büyük bir pâdişâh değildir[3]. Babası zamânında harplere iştirâk etmişse de pâdişâh olduktan sonra savaşa gitmemiştir. Böylece ordusunun başında harbe gitmeyen ilk Osmânlı pâdişâhı olmuştur[4]. Cülûsundan sonra yalnızca en büyük şehzâdeye sancak verilmesine başlanmış ve büyük oğlu M u r â d(1546,1574-1595)'ın 1562'den beri bulunduğu Manisa sancağı, velî-ahd - şehzâde sancağı olarak seçilmiştir[5].

İstanbul'da doğan ve ölen ilk Osmânlı pâdişâhı da İkinci S e l î m'dir[6].

S u l t â n S e l î m, pâdişâhlığı sırasında devlet işlerini S o k u l

1 Peçevî, Peçevî Târîhi, c.I, s.307; Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.III-I, s.40; Turan Şerâfeddîn, II.Selîm, İA, c.X, s.438; Öztuna Yılmaz, II.Selîm, TA, c.XXVIII, s.383; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.185.
2 Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-Şuarâ, c.I, s.108; Riyâzî, Riyâzü'ş-Şuarâ, v.12a; Beyânî, Tezkire-i Beyânî, v.6b; Peçevî, Peçevî Târîhi, c.I, s.307; Mehmed Mazhar Fevzî, Haber-i Sahîh, c.V, s.328; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.IV, s.339; a.müell., II.Selîm, TA, c.XXVIII, s.383; Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.III-I, s.40-41; Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, c.I, s.39; Banarlı Nihad Sâmi, Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi, c.I, s.570; Turan Şerâfeddîn, II.Selîm, İA, c.X, s.436-440; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.185,189.
3 Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.IV, s.337.
4 a.e., s.339; a.müell., II.Selîm, TA, c.XXVIII, s.383; Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.III-1, s.40; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.191.
5 Turan Şerâfeddîn, II.Selîm, c.X, s.440.
6 Öztuna Yılmaz, II.Selîm, TA, c.XXVIII, s.383; Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.III-1, s.41; Peçevî, Peçevî Târîhi, c.I, s.356.

l u M e h m e d P a ş a(ö.1579)'ya bırakmıştır.Zamânı onun iyi idâresi sâyesinde endîşesiz ve muvaffakiyetli bir devir olmuştur[1].

Hattâ bu arada Sumatra'daki Açe Devleti'ne de yardım edilmiştir[2].

Osmânlı donanması müttefik Hristiyan kuvvetlerine İnebahtı'da yenilince (1571) sekiz kemerli bir tersâne inşâ ettirilmiştir[3].

Doğuda zabp edilen yerleri muhâfaza etmek ve Asya-Türk devletleri ile doğrudan doğruya temâs edip Îrân'ı kıskaç içine almak ve kuzeyde Ruslar lehine bozulan dengeyi te'mîn etmek için Don ile Volga nehirleri arasında açılacak bir kanal ile Karadeniz'i Hazar Denizi ile birleştirmeğe karâr verilmiş ise de bu tasavvur,mesâfenin üçte biri kazıldığı hâlde,Kırım hânının iç bağımsızlığının tehlikeye düşeceğinden endîşe ederek muhâlefette bulunması ve soğuk yüzünden büyük telefât verilmesi yüzünden başarılamamıştır(977=1569)[4].Y ı l m a z Ö z t u n a, K â t i b Ç e l e b i'ye hak vererek Ruslar tarafından 1952'de gerçekleşen bu teşebbüsün[5] başarılamama sebeplerinden biri olarak da işe ikinci dereceden bir kişinin gönderilmesini göstermektedir:

"Kıssadan hisse budur ki,küçük adamlarla büyük işe mübâşeret câiz degildir.Maslahatın münâsib ser-kârı gerek.Zikr olunan husûsa bir pâdişâh varıp zamâniyle mübâşeret etse,oncak uhdesinden gelebilir.Ve bu ma'kûle işler,sâhib-i himmet pâdişâh işidir.Vüzerâ ve ser-dârlar kârı degildir[6]."

Ayrıca donanmayı îcâbında Kızıldeniz'e nakl ederek Portekizliler'in Hindistan'dan geri atılmasını te'mîn için K ı l ı ç A l î P a ş a 'nın Süveyş Kanalı projesinin tahakkukuna emîr verildiği hâlde, S o k u l l u M e h m e d P a ş a'nın ehemmiyet vermemesi sebebiyle bu teşebbüs de akîm kalmıştır(975=1568)[7].

Sultân S e l î m,babasının Sigetvar'da vefâtını haber alınca,seferden dönen orduyu Belgradda karşılamış ve ilk biatlar burada yapılmıştır(974=1566).

---

1 Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.85; Turan Şerafeddîn,II.Selîm,İA,c.X,s.436; Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.III-1,s.40; Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyatı Târîhi,c.I,s.570 [illegible]
2 Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.IV,s.279-281.
3 Turan Şerafeddîn,II.Selîm,İA,c.X,s.438.
4 a.e.,s.436-37; Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.III-1,s.33-37; Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.71; Öztuna Yılmaz,II.Selîm,TA,c.XXVIII,s.365-366; a.müell.,Büyük Türkiye Târîhi,c.IV,s.293-297.
5 Öztuna Yılmaz,II.Selîm,TA,c.XXVIII,s.355-56.
6 a.müell.,Büyük Türkiye Târîhi,c.IV,s.297.
7 Turan Şerafeddîn,II.Selîm,İA,c.X,s.438; Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi, c.IV,s.284; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.72; Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.III-1,s.32-33.

K a n û n î'nin ölümü de bu ana kadar askerden saklanmıştır[1].

İ k i n c i   S e l î m,cülûsuna şu târîhleri düşürmüştür.

Cevâhirü'l-Mülûk'tan:

"Necl-i mufahhamları Sultân Selîm-i Sânî Hazretleri kendi cülûs-ı şâhânelerine lisân-ı şeker-efşân Fârsî üzre:

من بودم سایهٔ پروردگار   پادشاهی داد حقم بی اشتباه
چون میسر شد (سلیمی) تاج و تخت   کرده ام تاریخ «از ظل الله=964»

ve lisân-ı ᶜazâbü'l-beyân Türkî üzre:

Serîr-i saltanat oldı müyesser
Bi-hamdi'llah cihân halkına şâhuz

İrişdi feyz-i Hak çün kim SELÎMÎ
Didüm târîhini "974= ظل الله"

Tevârîh-i bî-nazîr-i mülûk-âneleriyle nutk-ârâ-yı şükrân oldılar[2]."

Sultân S e l î m devri, S o k u l l u M e h m e d P a ş a gibi akıllı ve tedbîrli bir sadrâzam,Kılıç A l î P a ş a, S i n a n P a - ş a ve P i y â l e P a ş a gibi ricâlin sâyesinde sönük geçmemeşitir. Bu devirde Sakız,Aden,Yemen(977=1569),Kıbrıs(977=1570) feth edilmiş,İspanyollar'ın Tunus'a tecâvüzlerine son verilmiş(977=1569/70),Arnavutluk ve Mora sâhillerinde Venedik,İspanya ve Malta donanmaları def'alarca mağlûb edilmiş,Almanya ve Lehistan'la faydâlı anlaşmalar yapılmıştır.Kırım hânı I.D e v l e t G i r a y(1530,1551-1577),Moskova'yı feth ederken beri taraftan Osmânlı nüfûzu Hind Okyanusu'ndan ötelere,Endonezya'ya kadar varmıştır.Hristiyân kuvvetleri karşısında vukû bulan İnebahtı(Lepanto) bozgunu(979=1571) sırasinda donanmamız perîşân duruma girmişse de ertesi yıl K ı l ı ç A l î P a ş a'nın idâresinde daha mükemmel bir donanma ile Akdeniz'e çıkılmıştır[3].

1 Rızâ,Tezkire-i Rızâ,s.7; Beyânî,Tezkire-i Beyânî,v.6b; Riyâzî,Riyâzü'ş-Şuarâ, v.11b; Peçevî,Peçevî Târîhi,c.I,s.15; Mehmed Fevzî,Haber-i Sahîh,c.V,s.282-327; Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.IV,s.2612-13;Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.39; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.66;Turan Şerafeddîn,II.Selîm,İA, c.X,s.434-35; Öztuna Yılmaz,II.Selîm,TA,c.XXVIII,s.358; a.müell.,Büyük Türkiye Târîhi,c.IV,s.233; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.185.

2 Ali Emîrî,Cevâhirü'l-Mülûk,s.33.

3 Hasan Çelebî,Tezkiretü'ş-Şuarâ,c.I,s.107; Beyânî,Tezki-i Beyânî,v.6b; Peçevî, Peçevî Târîhi,c.I,s.335-351; Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.IV,s.2613; Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.39; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.72-83; Turan Şerafeddîn,II.Selîm,İA,c.X,s.436-38; Öztuna Yılmaz,II.Selîm,TA,c.XXVIII s.360,369-380; a.müell.,Büyük Türkiye Târîhi,c.IV,s.298-322,329.335-37; Uzunçarşılı İsmâil Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.III-1,s.7-33; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.189,192,194.

Ancak İnebahtı'nın Avrupa kafasında uyandırdığı "demek Türkler yenilebilirmiş" fikrini artık sökmek mümkün olmamıştır[1].

İ k i n c i S e l î m(982=1574)'te yaptırdığı hamâmda yıkanırken ayağı kayıp düşmüş ve fenâ hâlde sarsılmıştır.Bunun neticesi beyin kanamasından bir müddet sonra vefât etmiştir(982=1574)[2].H a m m e r, yatağına götürüldükten sonra şiddetli bir hummaya tutularak ölmüştür,demektedir[3].Sultân S e l î m'in ölümü içki tevbesini bozmasına da bağlanmaktadır[4].

Sultân S e l î m'in cesedi, Sultân Üçüncü M u r â d'ın tahta geçişi sırasında "nizâm-ı âlem için" boğdurulan beş şehzâdesi ile birlikte Ayasofya Câmîi Türbesi'ne defn edilmiştir[5].

İ k i n c i S e l î m, kısa iktidâr süresi içerisinde ehemmiyetli îmâr faâliyetlerinde bulunmuştur.Bunlardan biri de Mîmâr Sinân tarafından yapılan Edirne'deki Selimiye Câmîi ve külliyesidir(1574).Diğer bâzı hayrâtı şunlardır.Mescid-i Harem avlusundaki 978=1570/1)de çıkan yangın üzerine,buraya mermerden 360 büyük kubbeler yaptırmıştır.Büyük Çekmece Köprüsü'nü tamâmlatmıştır. Harem-i Şerîfe su getirtmiştir(980=1572/3).Ayasofya Câmîi etrâfına payandalar yaptırarak binâyı tahkîm etmiş ve iki minâre ekletmiştir(1573).Ayrıca Burgus'da bir câmî,imâret ve hanlar,sancakda iken vefât eden evlâdı için Edirne'de,Hafsa'da bir câmî ve rıbât-hâneler,Haleb-Şam yolunda Payas Kalesi'ni; câmî,ev,hamâm v.s. ile berâber binâ ettirmiştir.Kıbrıs Adası'nda da bir çok mescid ve hayır eserleri yaptırmıştır[6].Sigetvar'da vefât eden babası için bir makâm olmak üzere burada türbe,imâret ve hân-kâh inşâ ettirmiştir[7].

İ k i n c i S e l î m ve devrindeki devlet büyükleri;müel fleri ve

---

1 Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.571.
2 Hasân Çelebi,Tezkiretü'ş-Şuarâ,c.I,s.108;Rızâ,Tezkire-i Rızâ,s.7; Kâtib Çelebi,Keşfü'z-Zünûn,c.I,s.793; Peçevî,Peçevî Târîhi,c.I,s.15,356; Mehmed Mazhar Fevzî,Haber-i Sahîh,c.V,s.282-327; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.84; Şemseddîn Sâmi,Kamûsü'l-A'lâm,c.IV,s.2612-13; Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I, s.39; Turan Şerâfeddîn,II.Selîm,İA,cX,s.434,438; Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmanlı Devleti Târîhi,c.III-1,s.40; Öztuna Yılmaz,II.Selîm,TA,c.XXVIII,s.358,382; a.müell.,Büyük Türkiye Târîhi,c.IV,s.337; Banarlı Nihad Sâmi Banarlı,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.570-71; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.185,194.
3 Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.84.
4 Mustafa Nûri,Netâyicü'l-Vukûât(Çağatay Neşet),c.III-IV,s.318; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.194.
5 Peçevî,Peçevî Târîhi,c.I,s.356; Turan Şerâfeddîn,II.Selîm,c.X,s.438; Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.IV,s.340.
6 Peçevî,Peçevî Târîhi,c.I,s.353-54; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.85; Mehmed Fevzî,Haber-i Sahîh,c.V,s.329; Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.39-40; Öztuna Yılmaz,II.Selîm,TA,c.XXVIII,s.380; a.müell.,Büyük Türkiye Târîhi,c. IV,s.327; Turan Şerfeddîn,II.Selîm,İA,c.Xs.440.
7 Müstakîm-zâde,Tuhfe-i Hattâtîn,s.663.

şâirleri iltifâtlarıyla teşvîk etmiştir.Kendisi de âlimlerin yanı sıra şeyhlere karşı da himâye-kâr davranmıştır.Aslında bu,Osmânlı pâdişâhları için hükümdârlığın zarûrî îcâblarından sayılmıştır.Sultân S e l î m,saltanatı sırasında olduğu gibi şehzâdeliğinde de ilim ve şiir sohbetleri düzenlemiştir[1].

Şehzâdeliği zamânında Müverrih Â l î, S â m î, S a r ı R â m î, H â t e m î, K a s ı m î, F i r â k î, M a k â l î, F e r d î, N i g â r î gibi yirmiden fazlâ âlim,şâir,ressâmların yanı sıra musâhibi C e l â l B e y ile mûsıkî-şinâslardan N i h â l î, D u r a k Ç e l e b i, bir sancak beyi olan G ü l â b î B e y ,hânendelerden M î r e k Ç e l e b i, Adanalı T a n b û r î Ş e h - z â d e M u s t a f â Ç e l e b i ve K a s a p - z â d e N â b î onun meclislerinde bulunmuştur[2].

Mihr ü Mâh'ı şehzâdeliği sırasında Sultân S e l î m'e sunan Â l î pek çok riâyet gördüğünü ifâde etmektedir[3].

Ulemâ sınıfını ziyâdesiyle destekleyen İkinci S e l î m, ilk def'a olarak cülûs bahşîşini ilmiye sınıfına da teşmîl etmiştir[4].

Hattâtlardan A b d u l l a h K ı r ı m î ile Sultân S e l î m'in tasvîrini de yapan musavvir ve müzehhiblerden nakkâş R e i s H a y d a r da devrin tanınmış sîmâlarındandır[5].

Sultân İ k i n c i S e l î m, şiirle de uğraşmış ve "S e l î m î" mahlasını tahallüs etmiştir.Bunu "S e l î m" olarak kullandığı da görülmektedir. "T â l i b î" mahlasını da kullanmıştır[7].

İslâm Ansiklopedisi'nde dîvânının olmadığı söyleniyorsa da K â t i b Ç e l e b i dîvânından bahs etmektedir[8].

Sultân S e l î m, şiirlerinde ancak âşıkların anlayabileceği ince hâlleri şâir-âne bir kudretle belîğ bir şekilde terennüm edebilmiştir[9].Bâzı man-

1 Köprülü M.Fuâd,Türk Edebiyâtı Târîhi,s.379; Turan Şerâfeddîn,II.Selîm,İA,c.X,s.440; Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.570.
2 Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.III-1,s.41.
3 Âlî,Künhü'l-Ahbâr(İsen Mustafâ)c.II,s.191;Âlî,Menâkıb-ı Hünerverân(Cumbur Müjgân,s.6.
4 Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.IV,s.233,339; a.müell.,II.Selîm,TA,c.XXVIII,s.359,383; Turan Şerâfeddîn,II.Selîm,İA,c.X,s.440.
5 Âlî,Menâkıb-ı Hünerverân(Cumbur Müjgân).
6 Hasan Çelebi,Tezkiretü'ş-Şuarâ,c.I,s.101; Beyânî,Tezkire-i Beyânî,v.6b; Riyâzî,Riyâzü'ş-Şuarâ,v.11b; Rızâ,Tezkire-i Rızâ,s.7; Kâtib Çelebi,Keşfü'z-Zünûn,c.I,s.793; Faik Reşâd,Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye,s.275; Turan Şerâfeddîn,II.Selîm,İA,c.X,s.440; Öztuna Yılmaz,II.Selîm,TA,c.XXVIII,s.383; a.müell.,Büyük Türkiye Târîhi,c.IV,s.337.
7 Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.193.
8 Kâtib Çelebi,Keşfü'z-Zünûn,c.I,s.793; Öztuna Yılmaz,II.Selîm,TA,c.XXVIII,s.383; a.müell.,Büyük Türkiye Târîhi,c.IV,s.337; Turan Şerâfeddîn,II.Selîm,İA,c.X,s.440.
9 Alî Nûreddîn,Kelâmü'l-Mülûk Mülûkü'l-Kelâm,s.9.

ûmeleri çok beğenilmiş ve Dîvân Edebiyâtı'nın güzel manzûmelerinden kabûl edilmiştir[1].

N.S â m î B a n a r l ı da ondan bize kalan iki mühim hâtıradan birinin Selîmiye Câmîi, diğerinin de

Biz bülbül-i muhrık-dem-i gül-zâr-ı firâkuz
Âteş kesilür geçse sabâ gül-şenümüzden

beyti olduğunu ifâde ederek, sâdece bu beytin dahi onun Dîvân Şiiri'ne fevkalâde vâkıf olduğunu göstermeğe yettiğini söylemektedir[2].

Y a h y â K e m â l ise bu beyti tazmîn etmiştir. Yine Y a h y â K e m â l "Selîm-i Sânî'ye Gazel, Sene 982=1574" adlı bir gazel yazarak İkinci S e l î m'i tahlîl etmiş ve yukarıdaki beyti Selîmiye Câmîi ile eş tutmuştur[3].

A h m e d A t â, bu beyti eserinde Y a v u z S e l î m'e âit olarak göstermişse de yanlıştır[4]. E.B e h n a n Ş a p o l y o da bunu Y a v u z'a mâl etmiştir[5].

İ k i n c i S e l î m'in Şiirlerinden Nümûneler:

Mefâ^c^îlün Mefâ^c^îlün Fe^c^ûlün
(.--- .--- .--)

Yüzinden zülfi sür keşf-i hicâb it
Cemâlüñ mihr ü mâhın bî-nikâb it

Nazar kıl çeşm-i mestânuñla bir dem
Anı gel şevk ile mest ü harâb it

Lebüñ emsem olur mı hasta cânâ
Tabîbüm gel mürüvvet kıl cevâb it

Sakın göz degmesün hüsnüñ güline
Rakîb-i bed-nazardan ictinâb it

Dilâ zulmetde budur âb-ı hayvân
Nihânî şebde nûş-ı la^c^l-i nâb it

İrişdi hadd-i gül-gûna hatt-ı yâr
Gönül şerh-i gamın yaz bir kitâb it

Leb-i mey-gûn sun cânâ SELÎMe
Yine hicrân ile yaşum şarâb it[6]

1. Turan Şerafeddîn, II. Selîm, İA, c.X, s.440.
2. Banarlı N.Sami, Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi, c.I, s.571
3. Yahyâ Kemâl, Eski Şiirin Rüzgârıyla (N.S.Banarlı neşri), s.61-62, 93-94; Öztuna Yılmaz, II.Selîm, TA, c.XXVIII, s.383; a.müell., Büyük Türkiye Târîhi, c.IV, s.338.
4. Atâ, Târîh-i Atâ, c.IV, s.42.
5. Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.138.
6. Atâ, Târîh-i Atâ, c.IV, s.49; Ahdî, Gülşen-i Şuarâ, v.8b.

Fâ^c^ilâtün Fâ^c^ilâtün Fâ^c^ilâtün Fâ^c^ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

Leylî zülfün sihr-i gamzen akl u cânum aldılar
Ey..eyüp M e c n û n beni sahrâ-yı ^c^ışka saldılar

Göreli hüsn ile sen Y û s u f-cemâli gözlerüm
^c^Akl u dil çâh-ı zenehdâna düşüben kaldılar

Cân ü gönlüm leblerün şevkine kan dil mest olup
Sabr elinden şîşe-i nâmûsı yire çaldılar

Leblerün cânâ şarâb imiş görinür su gibi
Şevk ile ^c^atşân idüp yok yire cânum aldılar

Dişlerün vasfın SELÎMÎ vasf idelden ^c^akl u dil
Baş u cânı terk idüben bahr-ı ^c^ışka taldılar[1]

Fâ^c^ilâtün Fâ^c^ilâtün Fâ^c^ilâtün Fâ^c^ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

Kudretin izhâr idüp Hak hazret-i ^c^izz ü celâl
Cümle hûbân içre sen cânânı kılmış bî-bedel

Mısr-ı dilde şâh olup yüzin gören olur esîr
Hüsni ey Y û s u fdan ahsen ey güzellerden güzel

La^c^l-i mey-gûnun görüp cân virmeyen kimdür şehâ
Baş meger âdem degül ^c^aklında vardur yâ H a l î l

Hüsnüni bir dem gören ey husrev-i şîrîn-dehen
^c^Işkuna F e r h â d olur yoluna cân virse mahal

Dâmenin cevr ile elden koya sanma dil-berâ
Ol olacak iş degül yakam tutınca tâ ecel

Derd-mend-i ^c^ışkunum hâlüm görüp rahm itmedün
Yol olur dilden dile dirlerdi hôd zarb-ı mesel

Ey SELÎM ebrû diyü çeşm üzre mesken kıldugum
Alnuma ^c^ışk ile yazılan yazıdur tâ ezel [2]

Mefâ^c^îlün Mefâ^c^îlün Mefâ^c^îlün Mefâ^c^îlün
(.--- .--- .--- .---)

TÂLİBÂ sa^c^y-ı belîg it kûy-ı yâre varı gör
Cânı cânâne virüp terk eyle yogı varı gör

---
1 Atâ,Târîh-i Atâ,c.IV,s.50; Ahdî,Gülşen-i Şuarâ,v.8b.
2 Beyanî,Tezkire-i Beyanî,v.6b.

Kûy-ı dil-berden gel ey zâhid kemâle tâlib ol
Ârzû-yı cennete ko cehd idüp dîdârı gör

Çeşm-i dil-ber hışm ile ᶜuşşâkı katl eyler dime
Mürdeler ihyâ iden laᶜl-i M e s î h-âsârı gör

Zülf-i dil-ber halka halka rûy-ı yâr üzre yatur
Ser-te-ser kılmış ihâta genc-i hüsni mârı gör

Zehr-i kahrından ne gam ᶜuşşâka aᶜdânuñ dilâ
Lutf ile ᶜuşşâka ol şîrîn-şeker güftârı gör

Şâh-ı ᶜışk emrin koyup gel ᶜakla uyma ey SELÎM
Şahne buyurdıgına hükm eyleyen hûn-kârı gör [1]

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün
(-.-- -.-- -.-)

Hâlüñ ile zülfüñ el bir eylemiş
Dilleri dâm ile nahcîr eylemiş

Hulk ile sen bir meleksüñ kim Hudâ
Sûret-i insânda tasvîr eylemiş

Hᵛân-ı vaslı halka kısmet idecek
Hicrüñi Hak baña takdîr eylemiş

Sanasın nakkâş-ı kudret kaşuñı
Nûn(ن)dur nûr üzre tahrîr eylemiş

ᶜÂrız-ı dil-berdeki hatt ey SELÎM
Dûd-ı âhuñdur ki te'sîr eylemiş [2]

Na't-ı Şerîf:

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

Yâ resûl-ı müctebâ eyle şefâᶜatle rehâ
ᶜAbd-i ᶜâciz bir güneh-kârum göñilde yok sivâ

Eylemiş Allah bu tahtı nasîb ümmetüñe
Ben güneh-kâre degül lâyık bu ihsân u ᶜatâ

ᶜÂcizüm pür-asem ü zenb ü pür-maᶜâsîdür kuluñ
Merhamet kılmazsañ ey şâh-ı rüsül hâlüm fenâ

Lutf u ihsânından ümmîd kesmezem kim şefkatüñ
Bu SELÎMÎ elbet eyler mevsûl-ı râh-ı Hudâ

1 Hasan Çelebi,Tezkiretü'ş-Şuarâ,c.I,s.108; Beyânî,Tezkire-i Beyânî,v.6b.
2 Atâ,Târîh-i Atâ,c.IV,s.50; Ahdî,Gülşen-i Şuarâ,v.8b.
3 Atâ,Târîh-i Atâ,c.IV,s.51.

Mefâ^{c}îlün Mefâ^{c}îlün Mefâ^{c}îlün Mefâ^{c}îlün
(.---   .---   .---   .---)

Şatıldı Mısr içinde Y û s u f altuna bu cevherle
Seni ey şâh-ı ^{c}âlem kim alur dünyâya virmezler[1]

Mef^{c}ûlü Fâ^{c}ilâtü Mefâ^{c}îlü Fâ^{c}ilün
(--.   -.-.   .--.   -.-)

Ṭab^{c}-ı latîfümüz bizüm ey dil SELÎMdür
Yok kimseye ^{c}adâvetümüz Ḥaḳ ^{c}alîmdür[2]

Mefâ^{c}îlün Mefâ^{c}îlün Mefâ^{c}îlün Mefâ^{c}îlün
(.---   .---   .---   .---)

Nidâ-yı neyde rûh-efzâ olur ^{c}uşşâḳa bir dem var
Dilâ ney gibi nâlân olmada bir özge ^{c}âlem var[3]

---

1. Rızâ,Tezkire-i Rızâ.s.7.
2. Atâ,Târîh-i Atâ,c.IV,s.50,
3. a.e.,s.51; Hasan Çelebi.Tezkiretü'ş-Şuarâ,c.I,s.108; Riyâzî,Riyâzü'ş-Şuarâ, v.12 a; Beyânî,Tezkire-i Beyânî,v.6b.

B. Murâdî Mahlaslı Şâir Osmânlı Hükümdârları:

1. İkinci Murâd

(806=1403, 824=1421 - 847=1444 ve 848=1445 - 855=1451)

(Koca Murâd, Murâd Han, Murâd Gazî, Sultân Murâd, Ebû'l-Hayr)

Altıncı Osmânlı pâdişâhıdır[1]. Babası Çelebi Mehmed[2], annesi Amasyâ ayânından Dîvit-dâr Ahmed Paşa'nın kızı Şehzâde Hatun[3] veyâ Dülkadiroğlu Süli Bey'in kızı Emîne Hatun'dur[4]. Amasya'da doğmuştur(806=1403/4)[5]. Tuhfe-i Hattâtîn'de doğum yeri Bursa olarak gösterilmiştir[6].

1410 yılında Bursa'ya, 1413'te Edirne'ye gelmiştir. Rûm veyâ Dâniş-mend vilâyeti vâlîliğinde bulunmuştur[7]. Amasya sancağında iken babasının ölümü üzerine Bursa'da tahta geçmiştir(824=1421).

Ankara Muhârebesi'nde kaybolan Yıldırım'ın oğlu Mustafâ (1380-1422), Bizans'tan yardım görerek isyân etmişse de yakalanarak asılmıştır (825=1422). Bu vak'a Düzmece Mustafâ İsyânı diye anılmıştır[8].

---

1. Âşık Çelebi, Meşâirü'ş-Şuarâ, v.21a; Alî Nûreddîn, Kelâmü'l-Mülûk Mülûkü'l-Kelâm, s.7; Ahmed Dede, Müneccimbaşı Târîhi, c.I, s.197; Öztuna Yılmaz, II.Murâd, TA, c. XXIV, s.421; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.83.
2. Şemseddîn Sâmî, Kamûsü'l-A'lâm, c.VI, s.4251; Süreyyâ Mehmed, Sicill-i Osmânî, c.I, s.75; Ahmed Dede, Müneccimbaşı Târîhi, c.I, s.197; Mehmed Mazhar Fevzî, Haber-i Sahîh, c.IV, s.1-123; Mustafâ Nûrî Paşa, Netâyicü'l-Vukûât, c.I, s.37-47; İnalcık Halîl, II.Murâd, İA, c.VIII, s.598; Öztuna Yılmaz, II.Murâd, TA, c.XXIV, s. 421; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.83; Şardağ Rüştü, Şâir Sultânlar, s.38.
3. İnalcık Halîl, II.Murâd, İA, c.VIII, s.598
4. Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.83; Meydan Larousse, c.IX, s.638.
5. İnalcık Halîl, II.Murâd, İA, c.VIII, s.598; Öztuna Yılmaz, II.Murâd, TA, c.XXIV, s. 421; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.83; Hasan bin Mahmûd, Câm-ı Cem-âyîn, s.47; Şemseddîn Sâmî, Kamûsü'l-A'lâm, c.VI, s.4251; Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, c.I, s.75; Nişâncı Mehmed, Nişâncı Târîhi, s.131; Ahmed Dede, Müneccimbaşı Târîhi, c.I, s.197; Mehmed Mazhar Fevzî, Haber-i Sahîh, c.IV, s.1-123; Mustafâ Nûrî Paşa, Netâyicü'l-Vukûât, c.I, s.37-47; İnalcık Halîl, II.Murâd, İA, c.VIII, s.598; Öztuna Yılmaz, II.Murâd, TA, v.XXIV, s.421; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.83; Şardağ Rüştü, Şâir Sultânlar, s.38.
6. Müstakîm-zâde, Tuhfe-i Hattâtîn, s.517.
7. İnalcık Halîl, II.Murâd, İA, c.VIII, s.598.
8. a.e., s.598-560; Nişâncı Mehmed, Nişâncı Târîhi, s.131-132; Ahmed Dede, Müneccimbaşı Târîhi, c.I, s.197-206; Mehmed Mazhar Fevzî, Haber-i Sahîh, c.IV, s.1-123; Mustafâ Nûrî Paşa, Netâyicü'l-Vukûât, c.I, s.37-49; Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.I, s.68-80; Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.I, s.195-201; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.II, s.387-391; a.müell., II. Murâd, TA, c.XXIV, s. 421.

Türkler tarafından İstanbul dördüncü def'a kuşatılmış ise de Bizanslılar'dan yardım gören Ç e l e b i M e h m e d'in oğullarından on üç yaşındaki şehzâde M u s t a f â (1411-1423)'nın isyânı yüzünden muvaffak olunamamıştır. M u s t a f â da yakalanarak asılmış ve isyân bastırılmıştır(829=1423).Müneccimbaşı'nın nakletttiği ikinci bir rivâyete göre de şehzâde gözlerine çekilen mil yüzünden ölmüştür.

Bundan sonra Aydın ve Menteşe(829=1425) Beylikleri,Cânik vilâyeti(831=1423) ilhak edilmiş,Germiyanoğlu Beğliği de kendi isteğiyle Osmânlı idâresine katılmıştır(1428),Konya,Beyşehir,Hâmid ili(832=1430),Selânik,Sırbistan(1428),Eflak Beğliği alınmış,Belgrad da muhâsara edilmiş ise de top tekniğinin ibtidâîliği ve kış şartları yüzünden kuşatma kaldırılmıştır.Bosna tamâmen Türk hâkimiyetine girmiştir.

Büyük Türk hakanı Tîmûroğlu Sultân Ş â h r û h(1409-1447)'un Batı seferi sırasında(1429) İkinci M u r â d,Osmânlılar'ın onun metbûu olduğu iddiâsını redd edecek hiç bir harekette bulunmamıştır.Bu arada Memlûklarla da iyi geçinmiştir.

Macarlar ve Karamanlılar'la anlaşarak tahttan İkinci M e h m e d lehine ferâgat etmiştir(1444).

Macar,Leh,Litvan,Çek,Hırvat,Slovak,Sloven,Alman,Fransız,Venedik,Eflâk,Boğdan,Burgondiya,Dubravnik birleşmesi üzerine İkinci M u r â d başkumandan olarak ordusunun başına geçmiş ve düşmânı Varna'da yenmiştir(1444).Bu zaferden sonra tekrâr Manisa'ya çekilmiş ise de 1445'te yeniden tahta çıkmıştır.Müneccimbaşı,bu tahta çıkışa sebeb olarak yeniçerilerin İstanbul'da yangın çıkarmalarını göstermiştir.Birçok târîhçiler,İkinci M e h m e d'in üç buçuk aylık ikinci bir pâdişâhlığından sonra İkinci M u r â d'ın 1446'da üçüncü kere cülûsundan bahs etmektedirler.

Mora,Türkiye'ye vergi verir bir prenslik hâline getirilmesinden sonra toparlanan düşmân bu sefer de Kosova'da Osmânlılar'la harbe girişmiş ise de tekrâr büyük bir mağlûbiyete uğramıştır(1448).

Bu arada Arnavutluk'taki isyân İ s k e n d e r Bey(ö.872=1468)'in ölümüne kadar devâm etmiştir.

Nihâyet hastalanan İkinci M u r â d 855=1451'de vefât etmiştir.

Rivâyete göre bir gün Edirne'de avdan döndüğü sırada E m î r S u l t â n'ın mürîdlerinden bir dervîş İkinci M u r â d'a "dünyâ maslahatı tamâm oldı şimden sonra âhiret maslahatını görüp tevbe ve istiğfâr itsenüz münâsib olur" deyince sarâyına döndükten sonra dönmüş ve bir baş ağrısına tutularak

oğlu İkinci M e h m e d'e vasiyet-nâme yazmıştır. H a s a n Ç e l e b i'ye göre bu hâdiseden bir ay, M e h m e d S ü r e y y â'ya göre ise üç gün sonra vefât etmiştir.

Vasiyeti üzerine Cenâb-ı Hakk'ın rahmeti olan yağmurun üstüne yağması için vücûdu doğrudan doğruya toprağa gömülmüş ve türbesinin üstü açık bırakılmıştır. Mezârı Bursa'dadır[1].

Pây-i tahtı, önce Bursa, daha sonra da Edirne şehri olmuştur[2].

İkinci M u r â d orta boylu, açık alınlı, yuvarlak şehlâ ve koyu elâ gözlü, doğan burunlu, değirmi yüzlü, geniş göğüslü, kula sakallı, seyrek dişli, güzel yüzlü ve güzel konuşan biri olarak tavsîf ve tasvîr edilmiştir[3].

Sultân M u r â d pek çok îmâr faâliyetlerinde bulunmuştur. Bu sebeple "Ebû'l-hayr" diye anılmıştır. S e h î B e y, "Buna müyesser olan hayrât bir pâdişâha dahi müyesser olmış degil" demektedir[4]. Bunlar arasında Edirne'de Üç Şerefeli Câmî, Mevlevî-hâne, Dârü'l-hadîs, imâret, medrese; Ergene Köprüsü ile sarây, hamâm, kervân-sarây, bedestân, çeşmeler ve imâretler yer almaktadır[5].

Merhametli, müşfik, alî-cenâb, mülâyim, iyi kalpli, olgun, hayır-sever, lutf-kâr, doğru, âdil, halka karşı teveccüh-kâr, cömert, hiddeti ve şiddeti kısa süren, halkın işleri ile yakından ilgilenen, ihtirâs ve istîdât sâhibi, harpte ve sulhta sözünün eri, intikamı müdhiş, sâkin bir hayâta aşkla bağlı, tedbîrli, din-dâr, dehâ sâhibi, eğlenceye, zevke düşkün, rind-meşreb, halkı tarafından çok sevilen, avdan hoşlanan bir hüküm-dâr olarak tanınmıştır. İ. Hakkı Uzunçarşılı'ya göre, onda oğlunun azîm ve irâdesi yoktur[6].

Devrinde devlet geliri 2,5 milyon altına yükselmiş olup, akçenin değeri

---

1 Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-Şuarâ, c.I, s.73; Ahmed Dede, Müneccimbaşı Târîhi, c.I, s.208-247; Nişâncı Mehmed, Nişâncı Târîhi, s.133-35; Mehmed Fevzî, Haber-i Sahîh, c.IV, s.1-123; Mustafâ Nûrî, Netâyicü'l-Vukûât, c.I, s.37-47; Müstakîm-zâde, Tuhfe-i Hattâtîn, s.517; Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.I, s.81-100; Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.I, s.206-226; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.II, s.391-425; a.müell., II.Murâd, TA, c.XXIV, s.421-23; İnalcık Halîl, II. Murâd, İA, c.VIII, s.604-610; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s. 83-92; Şardağ Rüştü, Şâir Sultânlar, s.38; Banarlı N.Sâmî, Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi, c.I, s.439-442; Şemseddîn Sâmî, Kamûsü'l-A'lâm, c.VI, s.4252-53; Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, c.I, s.75-76.

2 Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, c.I, s.75; Ahmed Dede, Müneccimbaşı Târîhi, c.I, s.197.

3 Belîğ, Güldeste-i Riyâz-ı İrfân, s.32; Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, c.I, s.75; Ahmed Dede, Müneccimbaşı Târîhi, c.I, s.197; Şapolyo E.Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.84.

4 Sehî, Tezkire-i Sehî, s.11.

5 Ahmed Dede, Müneccimbaşı Târîhi, c.I, s.214-15; Müstakîm-zâde, Tuhfe-i Hattâtîn, s.517; Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.I, s.102; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.II, s.430; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.90.

6 Alî Emîrî, Cevâhirü'l-Mülûk, s.16; Köprülü Fuad, Türk Edebiyâtı Târîhi, s.356; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.II, s.428; a.müell., II.Murâd, TA, c.XXIV, s.421; İnalcık Halîl, II.Murâd, İA, c.VIII, s.610; Banarlı Nihad Sâmî, Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi, c.I, s.439; Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.I, s.243; Şapolyo Enver Behnan Osmânlı Sultânları Târîhi, s.84-85.

korunmuştur. F â t i h S u l t â n M e h m e d öldüğünde B â y e z î d'e babasını değil, dedesi M u r â d'ı örnek tutması tavsiye olunmuştur[1].

H a m m e r İkinci M u r â d hakkında şunları söylemektedir: "Ülkesini şerefle ve adâletle idâre etmiş, Türk milletinin hâtırâsında din-dâr, lutf-kâr, hak-tanır ve iyilik-sever bir hükümdâr olarak hayırlı bir ad bırakmıştır. Savaşta olduğu gibi barışta da sözünün doğru ve gerçekçi bir eri idi. Ancak ahdini bozanların korkunç bir düşmânı ve öc alıcısı olmaktan de çekinmezdi. O da bâzıları gibi tahttan inmiştir. Ancak aradaki fark şu idi: O, sultânlıktan va geçişte espri, gevşekliğinden ya da devlet işlerinden tiksindiğinden ferâgat etetmemiştir. Aksine genç yaşta iken, her şey elinde bulunurken, râhat bir hayât arzûsu ile kendiliğinden tahtını bırakmıştır. Fakat bu huzûrlu ve râhat hayâtı da yine devletin menfâatleri uğruna ve gerektiği zamânlarda, iki def'a kenâra itmiştir. Devletin dizginlerini yeniden ele alıp zafer üstüne zafer kazanmıştır. Sultân M u r â d'ın iki def'a tahttan vaz geçip de üç defâ cülûs eylemesinin târîhte benzeri yoktur. Osmânlı Devleti'nde de, ondan sonra, hîç bir pâdişâh kendi arzûsu ile tahtından inmemiştir[2]."

Sultân M u r â d'ın zaferleri vatan müdâfaası durumunda, müstevlî düşmâna karşı kazanılmıştır[3].

Türk ordusunda top yapılması onundevrinde olmuştur. Dünyâda ilk def'a Korent Körfezi'nde Kerme Hisâr adlı demîr kenetli kesme taşlarla yapılmış kale toplar sâyesinde yıkılarak alınmıştır.

Devşirme usûlü ile alınan Hristiyan çocuklarına okuma-yazma öğretildikten sonra yeniçeri yapılması bu devirde sağlanmıştır.

Yapılan binâlarda Türk mîmârîsinin göz önünde tutulması için emir gönderilmesi de bu devirde olmuştur.

Ordunun silâh ve elbiselerinin memleket içinden te'mîn edilmesi, ecnebîlerin limanlarımıza ancak mâl için gelebilecekleri, Türk san'atlarının korunması ve gelişmesinin te'mîn edilmesi gibi tedbîrler aldığından ona "Sultânü'l-Muktesidîn" ünvânı da verilmiştir[4].

Bu devirde Adriyatik ve Tuna'da filolar kurulmuştur. Yılmaz Öztuna, (Grenard, s.68)'den naklen onu, Osmânlı İmparatorluğu'nun ikinci bânîsi olarak görmektedir[5].

---

1 İnalcık Halîl, II. Murâd, İA, c. VIII, s. 610.
2 Hammer, Osmânlı Sultânları Târîhi, c. I, s. 100.
3 Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c. II, s. 426-27.
4 Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s. 86-87.
7 Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c. II, s. 427-429.

İkinci M u r â d Mevlevî tarîkatine mensûbdur[1].

Onun sâyesinde Osmânlılar arasında tasavvuf temâyülü kuvvetlenmiş,bu arada Zeyniye,Mevleviye,Bayrâmiye tarîkatleri yaygınlaşmıştır[2].Hâcı Bayrâm mensûblarından vergi alınmayacak kadar tarîkat mensûblarına imtiyâz tanınmıştır[3].

Sultân M u r â d aynı zamânda hattâttır.Sülüs ve nesîh meşk etmiştir[4].

Onun çalgıya ve eğlenceye düşkünlüğü Türk mûsıkîsi üzerinde değerli eserler yazılmasına vesîle olmuştur[5].

Bu devirde Arapça ve Farsça'dan Türkçe'ye tercüme faâliyeti de hızlanmıştır.Birçok eser,pâdişâhın emriyle "sâde ve açık Türkçe" olarak tercüme olunmuştur.Bu cihetle kendi zamânındaki Türk dili ve edebiyâtının gelişmesinde şuûrlu bir rolü olmuştur[6].

İkinci M u r â d bir elinde kalem,bir elinde kılıçla fikir faâliyetlerini teşvîk,ilim ve fikir adamlarını himâye ederek memleketin maddî ve mânevî husûslarda inkişâfını te'mîne çalışmıştır[7].

Haftada iki def'a ilim ve şiir sohbetleri tertipleyen Sultân M u r â d bu davranışıyla sarâyını akademik bir muhît hâline koymuştur.Bu toplantılarda çeşitli latîfe ve hünerlerle,edîb,âlim ve şâirlerle müşâare,mütâlaa ve muhâverelerde bulunmuştur.Sultân M u r â d âlimlere,fâzıllara,hünerlilere rağbet ve iltifât etmiş,bunlara hadsiz in'am ve ihsânda bulunmuştur[8].Hattâ bunlara bağışta bulunmak için âdetâ bahâne aramıştır.

Bir def'asında isteği üzerine söylediği bir mısrâın sonunu ikmâl eden bir şâire yüz bin ve buna bir beyit ekleyerek terbî eden diğer bir şâire de iki yüz bin akçe bağışlamıştır.

Kırk kadar mahâretli şâire uygun vazîfeler vererek onlarla müşâare ve musâhabe yapmış ve takdîm ettikleri eserlere karşılık pek çok ihsânda bulunmuştur[9].Aylık alan şâirlerden birisi de Ş ü k r î'dir[10].İlim ve kemâl ehli de

---

1 Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.II,s.473.
2 İnalcık Halîl,II.Murâd,İA,c.VIII,s.614;
3 Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.439.
4 Müstakîm-zâde,Tuhfe-i Hattâtîn,s.517.
5 Öztuna Yılmaz,II.Murâd,TA,c.XXIV,s.424; Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.439.
6 Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.439-440; Öztuna Yılmaz,II.Murâd,TA,c.XXIV,s.424; Köprülü Fuâd,Türk Edebiyâtı Târîhi,s.356.
7 Müstakîm-zâde,Tuhfe-i Hattâtîn,s.517; Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.I,s.226.
8 Hasan Çelebi,Tezkiretü'ş-Şuarâ,c.I,s.72; Köprülü Fuâd,Türk Edebiyâtı Târîhi,s.356; Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.440; Şahâbeddîn Süleymân,Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniye,s.36.
9 Âlî Emîrî,Cevâhirü'l-Mülûk,s.42;Âşık Çelebi,Meşâirü'ş-Şuarâ,v.21a.
0 Latîfî,Tezkire-i Latîfî,s.205.

kendilerine yapılan bu iltifât sebebiyle İkinci M u r â d nâmına pek çok kitâb yazılmıştır[1].

Sultân M u r â d bu arada Ş e y h î(ö.832=1428) gibi bir şahsiyetin sözlerini çekici görerek onu şiire yöneltmiştir.Daha sonra onun anlayışlı,uyanık ve zekî bir insân olduğunu görerek onu vezîr yapmak istemişse de pâdişâhın etrâfındakiler "Hamse-i Nizâmî gibi bir kitâb meydâna getirdikten sonra vezîr yaparsın" diye pâdişâhı ayartmışlar,bunun üzerine Ş e y h î de N i z â m î' (ö.aş.yu.600-1204)'nin Penc Genc'inden Husrev ü Şîrîn'i alıp mükemmel bir eser ortaya çıkarmıştır.

Yine İkinci M u r â d'ın dostluğunu kazanan şâirlerden birisi de Mevlânâ S â f î'dir.Ancak bu şâir "küfür söyledi" iftirâsıyla bir müddet habs edilmiştir[2].

Bu sûretle mîmârîde,şiirde,mûsıkîde,târîhte,müsbet ve dînî ilimlerde büyük bir cânlılık başlamış,Bursa ve Edirne Türk kültür merkezleri sıfatıyla İslâm dünyâsı çapında şahsiyetlerin faâliyetlerine sahne olmuştur[3].İmparatorluğun merkezine Arabistan,Türkistan ve Kırım'dan bir çok değerli ulemâ gelmiştir[4].

Osmânlı sultânlarından en evvel şiir söyleyen İkinci M u r â d'dır[5]. Â ş ı k Ç e l e b i'ye göre Osmânlı sultânlarının hepsinin şiir söylediği nakl edilmekte ise de ancak İkinci M u r â d'ın şiirleri eldedir[6].Şiirlerini çok sâde bir lisânla söylemiştir.Onun bir dîvân teşkîl edecek kadar şiir söylediği gerçekleşmiş değildir[7].S e h î B e y de Sultân M u r â d'ın şiirlerinin çokluğundan bahs etmektedir.Hattâ bâzı şiirlerini konuşma sırasında,anında söylemiştir[8].

Mahlası "M u r â d î"dir[9].

Bâzı şiirlerindeki Edirne,Bursa gibi ilk pây-i taht şehîrlerini yâd eden mahallî renklerin yanı sıra,ince aşk duyguları da dikkati çekmektedir.Birçok şiirlerinde de rindlik ve dervişliği terennüm etmiştir[10].Cevâhirü'l-Mülûk da

1 Âşık Çelebi,Meşâirü'ş-Şuarâ,v.21a.
2 Sehî,Tezkire(İsen Mustafâ),s.106-107.
3 Öztuna Yılmaz,II.Murâd,TA,c.XXIV,s.424.
4 İnalcık Halîl,II.Murâd,İA,c.VIII,s.614.
5 Fâik Reşâd,Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye,s.121; Şahâbeddîn Süleymân,Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye,s.36.
6 Âşık Çelebi,Meşâirü'ş-Şuarâ,v.22a.
7 Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.441; Şahâbeddîn Süleymân,Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye,s.36.
8 Sehî,Tezkire-i Sehî,s.11; Şardağ Rüştü,Şâir Sultânlar,s.39.
9 Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.83.
10 Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi, c.I,s.441.

onun gazel,kıt'a ve belîğ beyitlerinden bahs etmektedir[1].Kelâmü'l-Mülûk'de da Sultân M u r â d'in şiiri hakkında şunlar kayd edilmektedir:

"İki beytde denkden cenge,safâdan türâba kelâmı intikal ettirmeleri kabiliyetlerinuñ ciyâdetine ve inşâddaki mahâretine berâ^c at-i istihlâldür[2]."

Sultân İkinci M u r â d'ın şiirlerinin izleri Ş e y h î, N e f^c î(1575?-1635) ve S a b r î(ö.1645)'de görülmüştür[3].

İkinci M u r â d'ın şiirlerinden nümûneler:

Fe^c ilâtün Fe^c ilâtün Fe^c ilâtün Fe^c ilün
(..-- .--- .--- ..-)

Uyhuda dün gice cânum gibi cânân gördüm
Ten-i efsürdede kalkup eser-i cân gördüm

Leblerüñ hasta iken agzuma aldum bi'llah
Ey tabîb-i dil ü cân derdüme dermân gördüm

Edrüne gerçi güzeller yiridür ey hem-dem
Bursada dahı niçe dil-ber-i fettân gördüm

Nâgehân ben bu gice kadre irüp Kablucada
Bir gümüşden yapılu serv-i hırâmân gördüm

Ey MURÂDÎ şeh-i devrân iken el^c ân seni
Zülfüñe kılmış esîr ol şeh-i hûbân gördüm[4]

Mef^c ûlü Fâ^c ilâtü Mefâ^c îlü Fe^c ûlün
(--. -.-- .--. .--)

Sâkî getür getür yine dünki şarâbumı
Söylet dile getür yine çeng ü rebâbumı
Ben var iken gerek baña bu zevk u bu safâ
Bir gün gele ki görmeye kimse türâbumı[5]

Fe^c ilâtün Fe^c ilâtün Fe^c ilâtün Fe^c ilün
(..-- .--- .--- ..-)

Varalum bir iki gün zikr idelüm Mevlâyı
Bize ısmarladılar mı bu yalan dünyâyı[6]

1 Alî Emîrî,Cevâhirü'l-Mülûk,s.52-53.
2 Alî Nûreddîn,Kelâmü'l-Mülûk Mülûkü'l-Kelâm,s.7
3 Banarlı Nihad Sami,Resimli Türk Edebiyatı Târihi,c.I,s.440-42.
4 Belîğ,Güldeste-i Riyâz-ı İrfân,s.32; Atâ,Târih-i Atâ,c.IV,s.8; Banarlı N. Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târihi,c.I,s.441; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târihi,s.85.
5 Latîfî,Tezkire-i Latîfî,s.61; Banarlı N.Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târihi, c.I,s.441; Sehî,Tezkire-i Sehî,s.11; Kabaklı Ahmed,Türk Edebiyâtı,c.II,s. 309; Şapolyo E.Behnan,Osmânlı Sultânları Târihi,s.92; Hasan Çelebi,Tezkiretu'ş-Şuarâ,c.I,s.74;Atâ,Târih-i Atâ,s.8.
6 Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târihi,s.85.

Fâ^c^ilâtün Fâ^c^ilâtün Fâ^c^ilâtün Fâ^c^ilün
(-.--	-.--	-.--	-.-)

Çalınur çengler ayalar karsılur
Raks urur rakkâs çardak sarsılur[1]

Fe^c^ilâtün Mefâ^c^ilün Fe^c^ilün
(..--	.-.-	..-)

Hünere terbiyet gerek hünerüñ
Terbiyet fî'l-hakîka ^c^illetidür
Her hüner kim cihânda buldı vücûd
Pâdişâh-ı zamânda himmetdür[2]

Fâ^c^ilâtün Fâ^c^ilâtün Fâ^c^ilâtün Fâ^c^ilün
(-.--	-.--	-.--	-.-)

Gerçi kim haddüm degüldür bûseñi kılmak dilek
^c^Ârif olan çûn bilür anı ne lâzım söylemek[3]

2. Üçüncü Murâd

Üçüncü Bölüm olan "Sultân Üçüncü Murâd-Murâdî(Hayâtı,Edebî Şahsiyeti, Eserleri ve Dîvânının İncelenmesi)" adlı kısımda ele alınmıştır.

---

1 Sehî,Tezkire-i Sehî,s.11; Kabaklı Ahmed,Türk Edebiyâtı,c.II,s.309; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.85.
2 Latîfî,Tezkire-i Latîfî,s.60.
3 a.e.,s.61; Atâ,Târîh-i Atâ,c.IV,s.9; Hasan Çelebi,Tezkiretü'ş-Şuarâ,c.I, s.74; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.83; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi,c.II,s.430.

3. D ö r d ü n c ü M u r â d(1021=1612, 1032=1623 - 1049=1640)

Onyedinci Osmânlı pâdişâhıdır[1].Sultân Birinci A h m e d(1590,1603-1617)'-
e Kösem Mahpeyker Vâlide Sultân'ın oğlu olup İstanbul'da doğmuştur(1021=1612)[2].
örduncü M u r â d'ın doğum târîhi 1018 olarak da gösterilmektedir[3].

"G â z î(1018= غازى)" lafzı doğumuna târîh olarak tesbît edilmiştir[4].

"Fâtih-i Bağdâd" veyâ "Bağdâd Fâtihi" diye anılmıştır[5].

Sultân Dördüncü M u r â d, uzun boylu,iri ve şişmanca vücûdlu,yuvarlak
üzlü,köse olmayan siyâh seyrek sakallı,siyâh saçlı,açık kaşlı,akı fazlâca elâ
özlü,soluk benizli,esmer çehreli,tehdîd-kâr bakışlı,büyükçe gaga burunlu,ge-
iş omuzlu,sert ve şedîd görünüşlü,heybetli,güçlü kuvvetli,gözü pek,şen ve neş'-
li bir insân olarak tasvîr edilmiştir[6].

Dördüncü M u r â d, tahta çocuk denecek yaşta çıktığından kendisine
nnesi Kösem Mahpeyker Vâlide Sultân'ın nâibeliği altında geçmiş,ancak yirmi
irmi bir yaşlarında idâreyi bizzât eline almıştır.

Son derece cesûr,kahramân,korku bilmeyen,her türlü meşakkate dayanıklı,
isiplinsizliğe,ihmâle,lâ-kaydiye karşı müsâmahasız,en küçük suçları bile îdâm-
a cezâlandırmasına rağmen,askerine karşı çok şefkatli,öğrenmeye merâklı,etrâ-
ında olup bitenleri kavramak istediği için çok def'a tebdîl-i kıyâfet gezmeyi
even,hâfızâsı kuvvetli,karşısındakine korku ve itâat telkîn eden,zamân zamân
ok zâlim,devletin ve idârenin düzene girmesi için durup dinlenmeden çalışan,

---

Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.VI,s.4254; Alî Nûreddîn,Kelâmü'l-Mülûk Mülû-
kü'l-kelâm,s.46; Şapolyo E.Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.243;
Rızâ,Tezkire-i Rızâ,s.9; Âsım,Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'âr,v.55a; Naîmâ,Naîmâ Tâ-
rîhi(Danışman Zuhûrî),c.II,s.633; Müstakîm-zâde,Tuhfe-i Hattâtîn,s.738; Sü-
reyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.77; Mustafâ Nûrî,Netâyicü'l-Vukûât,c.I,s.50; Öz-
tuna Yılmaz,IV.Murâd,TA,c.XXIV,s.428; Baysun Câvid,IV.Murâd,İA,c.VIII,s.625;
Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.243.
Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.IV,s.4254;Müstakîm-zâde,Tuhfe-i Hattâtîn,s.738.
Müstakîm-zâde,Tuhfe-i Hattâtîn,s.738;Atâ,Târîh-i Atâ,c.IV,s.64.
Müstakîm-zâde,Tuhfe-i Hattâtîn,s.738; Öztuna Yılmaz,IV.Murâd,c.XXIV,s.428;
Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.IV,s.597;Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,
c.VI,s.4254.
Peçevî,Peçevî Târîhi,c.II,s.373-74; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.180,
194,224; Baysun Câvid,IV.Murâd,İA,c.VIII,s.644; Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı
Târîhi,c.IV,s.586-87;Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.244.

deha sâhibi bir pâdişâhtır.

K a n û n î'den sonra Osmânlı imparatorları arasında ordusu tarafından en çok sevilen hükümdâr Dördüncü M u r â d'dır.

Yılmaz Öztuna, Osmânlı târîhçilerinden naklen, onun H.1000 târîhinden sonra gelen pâdişâhların âzamı olduğunu söylemekle berâber kendisi K a n û n î ile İkinci M a h m û d(1785,1808-1839) arasında 1566'dan 1808'e kadarki 242 yıl içinde gelip geçen pâdişâhların en büyüğü olduğu kanâatindedir. İ.Hakkı Uzunçarşılı da onu on yedinci asır Osmânlı pâdişâhlarının en değerlisi olarak görmektedir. Naîmâ ise zamânında bu kadar yüksek mertebeli bir pâdişâhın gelmediğini ifâde ederken Hammer de Osmânlı Devleti'nin onunla yeni bir hayât bulduğunu ve Dördüncü M u r â d'ın devletin hayâtını ve büyüklüğünü yarım yüzyıl uzattığı görüşündedir.

Sultân Dördüncü M u r â d, tahta geçtiği sırada herc ü merc içinde bulduğu idâreyi, zabt u rabt dâiresinden çıkmış yeniçeri ve sipâhîleri düzene sokmuştur. Hattâ cülûsu sırasında yeniçerilerin sayısı yüz bini bulurken, vefâtında bu sayı otuz beş bine düşmüştür. İrtikâbın ve rüşvetin önüne geçerek tamtakır bulduğu hazîneyi doldurmaya muvaffak olmuştur.

Bozuk idâreyi düzeltmek için şer'î ve idârî kanûnla kayıtlı kalmamış az bir ihmâli ve kusûru olanları dahi öldürtmüştür.

Devlet otoritesinin üstünde hîç bir mefhûm olmadığını göstermek için öldürdükleri arasında şeyhülislâm, Gürcistân kralı, Kırım hânı, Ortodoks Cihân Patriği ve Boğdan Voyvodası da vardır. Müftü Âhî-zâde Hüseyin Efendi(ö.1043=1634)-yi kendisini tahttan indirme teşebbüsüne katılma töhmetiyle öldürtmüştür. Aslında pâdişâhın, şehzâdelerin öldürüleceğini duyan askerin isyân etmesi sırasında müftünün şehzâdelerin hayâtına kefil olmasını hazm edememesinden ileri gelmiştir. Bu, Osmânlı Târîhi'ndeki üç şeyhülislâm katlinden ilkidir.

1555'ten beri içilen kahve ve 1605'ten îtibâren kullanılan tütün, 1633'te İstanbul'da çıkan bir yangının kahve-hânelerden çıktığı bahânesiyle yasaklanmıştır. Pek çok zorba bu yasağa uymadı diye îdâm ettirilmiş, bu arada bir çok mazlûm da hayâtını kayb etmiştir. Bu yasak, görünüş îtibâriyle yeni bir yangının çıkmasını önlemek için olmasına rağmen, aslında işsizlerin toplanıp bir araya gelmelerine engel olmak için konulmuştur(1634).

Sultân M u r â d, her ne kadar içkinin ve keyif verici maddelerin karşısında olmuşsa da kendisi bunları aşırı derecede çok kullanmıştır.

Dördüncü M u r â d, saltanatı sırasında K o ç i B e y'in tavsiyelerinden âzamî derecede istifâde etmiştir. Sadrâzamların kesin iktidârları, yüksek

görevlilerin azl edilmez olması,adâletin serbestçe uygulanması,gerek aylık,gerekse tîmâr,zeâmet ile hizmet gören asker saflarında kusursuz bir disiplin ihdâs edilmesi,tîmâr ve zeâmetin beylerbeylerince verilmesi,iltimâs ve rüşvetin kaldırılması bunlar arasındadır.

İcrâatıyla büyük devlet adamlığını ve diplomasi gücünü,seferleriyle büyük kumandanlığı gösteren Dördüncü M u r â d, zulüm derecesinde sertlik göstermesine rağmen,haklı söze gücenmemiş,değerli mütâlaalardan faydâlanmıştır.

Her türlü meşakkate tahammülü,sonsuz cesâreti de takdîr edilen Sultân M u r â d, atıcılıkıta,süvârîlikte,silâh-şörlükte de emsâli bulunmayacak derecededir.En azgın bir attan diğerinin üzerine yere inmeksizin râhatça sıçrayabildiği bilinmektedir.N e f'î, Sihâm-ı Kazâ'yı okurken Dördüncü M u r â d'ın tahtı yakınına yıldırım düşmüş,fakat o küçük bir telâş eseri bile göstermemiştir.

Revân Seferi sırasında Aras Nehri'ne düşen bir askeri tek eliyle yakasından tutarak kıyıya kadar çekmiş ve bu ere bir kese de altun ihsân etmiştir. Savaş meydânlarında askerine bu kadar şefkatli davranan Sultân M u r â d, muhârebe sırasında her gün seyyâr ordu hasta-hânelerini,yaralı çadırlarını ziyâret etmiş,gazîlerine çâre bulmaya çalışmıştır.

Sultân M u r â d'ın kuvveti de emsâlsizdir.

Cüsseli bir pehlivân olan silâh-dârını tek eliyle başının üzerine kaldırmış,has odayı yorulmaksızın bir kaç def'a dolaştırmıştır.Yüz okkalık gürzle antreman yapmış,iki yüz okkalık gürz saldığı da görülmüştür.Paranın sikkesini eliyle sildiği de vâkîdir.Bir kılıç vuruşuyla bir eşeği ikiye bölmüştür.

Silâh kullanmakta da pek mâhir olan Dördüncü M u r â d'ın şu hünerleri meşhûrdur:

Topkapı Sarâyı'nda demir-gümüş karışımından yapılmış bir kapıyı okla delmiştir.

Musul'da Ş â h C i h â n'ın gönderdiği elçi E m î r Z a r î f B e y'in "kurşun ve kılıç kâr eylemez" diyerek hediye sunduğu fil kulağından yapılmış,gergedân derisi ile kaplı kalkanı önce harbe(kısa mızrak) sonra ok atarak iki yerinden delmiş,içini filori ile doldurarak elçiye geri vermiştir.

Eski Sarây(Üniversite Merkez Binâsı)'ndan attığı bir ciridi Bayezîd Câmii minârelerinden birinin altına,Halep Kalesi'nden fırlattığı bir mızrağı da şehrin Sarâç-hâne Meydânı'na düşmüştür.

Okmeydânı'ndaki müsâbakalarda 1070,5 gez mesâfeye isâbet kayd etmiş,okunun düştüğü yere nâmına taş dikilmiştir.

Ciritle deldiği on iki Arnavut kalkanını hâtıra olarak Budapeşte'nin

ʼsao(Viyâna) Kapısı'na okla deldiği 12 zırh da Kahire Kalesi'ne asılmıştır.

Sultân M u r â d'ın arabaya,ata ve ava karşı olan merâkının çok fazlâ olduğu da bilinmektedir.

Dördüncü M u r â d, Avrupa'ya hîç bir önemli savaş yapmadığı hâlde bunalardaki te'sîri de büyük olmuştur.Bu büyük pâdişâhın ölümü Avrupa'ya râhat bir nefes aldırmıştır.

Fırat'ın kolu olan Murat,onun adını taşımaktadır[1].

Sultân Dördüncü M u r â d, on bir buçuk yaşında,amcası Birinci M u s t a f â(1592,1617-1618 ve 1622-1623)'nın yerine tahta geçmiştir(1032=1623[2].

Yeğeni Dördüncü M e h m e d(1642,1648-1687)'den sonra tahta geçen en genç Osmânlı hükümdârıdır[3].

Dördüncü M u r â d 'ın cülûsuna târîhler:

"On yedinci şâh oldı ᶜâleme Sultân M u r â d"

[4](1032= اون یدنجی شاه اولدی عالمه سلطان مراد)

"Hôş-nüvîs"[5](1032= خوشنویس)

"[6] سلطان مراد خان رابع اولدی پادشاه"

Sultân M u r â d, saltanatının ilk yıllarını annesinin vesâyeti altında geçirmiştir.Bu arada A b a z a M e h m e d Paşa'nın Sultân İkinci O s m â n(1604,1617-1622)'ın kan dâvâsını güderek önüne gelen yeniçeriyi katl etmesi şeklinde tezâhür eden isyânı bastırılmıştır[7].

R e c e b P a ş a'nın kışkırtması netîcesinde H â f ı z P a ş a'nın yeniçeri ve sipâhîlerce öldürülmesi(1041=1632),Dördüncü M u r â d üzerinde büyük te'sîr yapmış,hattâ onun gaddâr bir pâdişâh olmasına sebep olmuştur.Bundan sonra tahrîkçilerden H u s r e v ve R e c e b Paşaları öldürten(1041=

---

[1] Naîmâ,Naîmâ Târîhi,c.III,s.1219-1222;,1496-97; Peçevî,Peçevî Târîhi,c.II,s.373-74,408; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.180-194,206-208,213,224,225,253; Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.VI,s.4254; Müstakîm-zâde,Tuhfe-i Hattâtîn,s.739; Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.77; Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.IV,s.191,586-88,597; Öztuna Yılmaz,IV.Murâd,TA,c.XXIV,s.433,436-37; a. müell.,Büyük Türkiye Târîhi,c.V,s.205,229-233,246-250,252;Baysun Câvid,IV.Murâd,İA,c.VIII,s.626,630-31,644-45; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.244,246,250,252.

[2] Rızâ,Tezkire-i Rızâ,s.10; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.180; Peçevî,c.II,s.373; Mustafâ Nûrî,Netâyicü'l-Vukûat,c.I,s.61; Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.IV,s.4254; Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.IV,s.148,182,586; Öztuna Yılmaz,IV.Murâd,TA,c.XXIV,s.428; a.müell.,Büyük Türkiye Târîhi,c.V,s.205; Baysun Câvid,IV.Murâd,İA,c.VIII,s.625; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.243.

[3] Öztuna Yılmaz,IV.Murâd,TA,c.XXIV,s.436. [4] Müstakimzâde,Tuhfe-i-Hattâtînis,738.

[5] Naîmâ,Naîmâ Târîhi,c.II,s.821. [6] a.yer.Fakat bu târîh mısrâı vezne uymamakta istenilen târîhi de vermemektedir.Ancak "خان" kelimesinin mısrâdan çıkarılması ile 1032 târîhi bulunmaktadır.Yine de vezin,bozukluğunu muhâfaza etmektedir.

[7] Öztuna Yılmaz,IV.Murâd,TA,c.XXIV,s.429-430.

632) Sultân M u r â d idâreyi bizzât eline almıştır[1].

Dördüncü M u r â d, hükümdârlığı sırasında Kırım(1033=1624,1048=1638), osna ve Arnavutluk'ta(1049=1039) çıkan karışıklıkları bastırmış,Doğu'ya hareetle Revân,Tebriz(1045=1635) ve Bağdâd(1048=1638)'ı feth etmiştir.Ancak Revân arılan antlaşma mûcibince Şâh S â f î R ü s t e m H a n(1629-1642)'a tesîm edilmiştir(1045=1636)[2].

Sultân M u r â d Bağdâd'ın fethi üzerine târîh düşürmüştür.

"Feth-i Bağdâda târîh oldı gazâm(1048= غزام)[3]"

Bunlardan başka vergisini vermeyen Lehistan'a sefer düzenlemiş bir çok esîr e ganîmet alınmıştır.Bu arada Venedik'in Dalmaçya'da bâzı limanları işgal etesi üzerine sefer emr edilmiş,fakat bu cumhûriyet,Dîvân'ın bütün şartlarını abûl ederek sulh istemiştir(1639)[4].

Dördüncü M u r â d, Diyarbakır'da bulunduğu sırada etrâfına çok sayıda ürîd toplamış olan Ş e y h R û m î'yi katl ettirdiği gece felc olmuş,İstanbul'a dönmesinden bir müddet sonra tevbe ettiği içkiyi çokça içince hastalanmış e vefât etmiştir(1049=1640).Nâşı babası Birinci A h m e d'in türbesine defn lunmuştur[5].

Yerine kardeşi İ b r â h î m(1616,1640-1648) pâdişâh olmuştur[6].

---

1. Peçevî Peçevî Târîhi,c.I,s.394-95,398; Naîmâ,Naîmâ Târîhi,c.III,s.1135-1143; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.201-203; Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Devleti,c.IV,s.148-182; Öztuna Yılmaz,IV.Murâd,TA,c.XXIV,s.420-433; a.müell., Büyük Türkiye Târîhi,c.V,s.214-218; Baysun Câvid,IV.Murâd,İA.c.VIII,s.628-29; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.246-49.
2. Rızâ,Tezkire-i Rızâ,s.9-10; Naîmâ,Naîmâ Târîhi,c.II,s.886-900,916-920,987-990,1092,1120-1122,1302-1315,1363-1366,1414-19;1442-1451; Peçevî,Peçevî Târîhi,c.II,s.409-411,418-421; Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.77; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.185-86,214-15,220-23; Müstakîm-zâde,Tuhfe-i Hattâtîn,s.739; Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.VI,s.4254; Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi,c.IV,s.197,203-204,216-17; Öztuna Yılmaz,IV.Murâd,TA,c.XXIV, s.435; a.müell.,Büyük Türkiye Târîhi,c.V,s.263-65,268-271; Baysun Câvid,IV. Murâd,İA,c.VIII,s.633-39; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.252.
3. Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.VI,s.4254; Öztuna Yılmaz,IV.Murâd,TA,c.XXIV, s.434-36.
4. Alî Emîrî,Cevâhirü'l-Mülûk,s.37; Atâ,Târîh-i Atâ,c.IV,s.63.
5. Rızâ,Tezkire-i Rızâ,s.10; Peçevî,Peçevî Târîhi,c.II,s.431,454; Naîmâ,Naîmâ Târîhi,c.II,s.633,c.IV,s.1487; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.224; Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.VI,s.4254; Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi, c.IV,s.586-87; Mustafâ Nûrî,Netâyicü'l-Vukûât,c.I,s.62; a.eser(Çağatay Neşet), s.318; Baysun Câvid,İA,c.VIII,s.625-644; Öztuna,Yılmaz,IV.Murâd,TA,c.XXIV, s.428,436; a.müell.,Büyük Türkiye Târîhi,c.V,s.244-45; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi,s.243; Süreyyâ Mehmed,Sicill-i Osmânî,c.I,s.77
6. Öztuna Yılmaz,IV.Murâd,TA,c.XXIV,s.437.

Sultân Dördüncü M u r â d'ın vefâtına târîhler:

"El-ğâzî (1049= الغازي)[1]"

"[c]Azm-ı [c]ukbâ eyledi Sultân M u r â d-ı C e m-himem

(عزم عقبا ایلدی سلطان مراد جم همم =1049)[2]"

Sultân M u r â d'ın 32 evlâdının olduğu rivâyet edil[illegible], beşi erkek on altı çocuğu tesbît edilmiştir[3]. Fakat bunlar [illegible] ölmüştür[4].

Dördüncü M u r â d bilfiil hükümdâr olduktan sonra [illegible] uğraştığından hayrâtı çok değildir. Anadolu ve Rumeli Kavağı'nda [illegible] ve câmileri ile berâber kaleler, bugün mevcûd olmayan iki sarây yaptır[illegible] gibi Revân ve Bağdâd köşklerini yaptırmış, İ m â m - ı Â z a m, A b d ü [illegible] K a d i r G e y l â n î türbelerini ve on birinci def'a [illegible] üzere [illegible] sebebiyle yıkılmağa yüz tutan Kâbe-i Mükerreme'yi tâmîr ettirmiştir

Kâbe-i Muazzama'nın tâmîrine târîhler:

"1040= [illegible] الكعبة الركن و [illegible]"

"1040= رفع الله قواعد البيت"[6]

Sultân M u r â d devrinde, husûsen medrese tahsîlin[illegible] genişlemesi sebebiyle Türk dili ile eser te'lîf eden şahsiyetler haylî ço[illegible][7]. Bunda, pâdişâhın ilim adamları, şâirler ve san'at-kârlara vermiş old[illegible] ihsân ve câizelerin de payı büyüktür[8]. Her ne kadar pâdişâhın etrâfını se[illegible] kimseler çevrelemişse de o, şâir ve âlimlerle bulunup onları himâye etmekten haz duymuştur.

Dördüncü M u r â d, sesinin güzelliği, zekâsının dere[illegible] ve hâzır-cevaplılığı sebebiyle E v l i y â Ç e l e b i(d.1611)'yi ge[illegible] yaşta himâye[illegible] almıştır[9]. Bir meddâh olan T ı f l î(XVII.yüzyıl) onun [illegible][10]. Asrın nesir üstâdlarından N e r g i s î(ö.1635), Revân Seferi'[illegible] giderken vak'a-nüvis yapılmıştır. O da Kanûnü'r-Reşâd'ı Sultân M u r â d ad[illegible] tercüme etmiştir[11].

---

1 Müstakîm-zâde, Tuhfe-i Hattâtîn, s.739.
2 Âsım, Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'âr, v.55a.
3 Baysun Câvid, IV.Murâd, İA, c.VIII, s.646.
4 Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.244.
5 Naîmâ, Naîmâ Târîhi, c.III, s.1094; Hammer, Osmânlı Devleti Ta[illegible], c.II, s.199, 224; Şemseddîn Sâmi, Kamûsü'l-A'lâm, c.VI, s.4254; Süreyyâ, [illegible], s.77; Baysun, IV.Murâd, İA, c.VIII, s.646; Öztuna Yılmaz, [illegible], s. 437.
6 Müstakîm-zâde, Tuhfe-i Hattâtîn, s.739.
7 Baysun Câvid, IV.Murâd, İA, c.VIII, s.640.
8 Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.V, s.246.
9 a.yer.
10 Banarlı Nihad Sâmi, Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi, c.II, s.[illegible]
11 a.e., s.680-681.

Dördüncü M u r â d, K o ç i B e y'den devletin ıslâhı için lâyiha istemiş, bunlara itibar etmiş, Şeyhülislâm Y a h y â'ya da hürmet göstermiştir[1].

İlim ve irfan sâhiplerine müsâmaha-kâr davranan IV.M u r â d, ilmiye sınıfına mensûb fertlerin idâm edilmesi kanûnen yasak iken İznik kadısını yolları tâmir ettirmediği bahânesiyle idâm ettirmiştir. Şeyhülislâm Âhî-zâde H ü s e y i n Efendi'nin katlinin sebeblerinden biri de bu idâmı terbiyeli bir şekilde protesto etmesidir[2]. Dördüncü M u r â d'ın bir vehim yüzünden verdiği bir emir ile de N e f ' î boğdurulmuştur(1044=1635)[3].

Sultân Dördüncü M u r â d devrinde hattâtlık ve mûsıkî de dikkate değer bir inkişâf göstermiştir[4].

Beste de yapmış olan Sultân M u r â d, bunlarda "Şâh Murâd" mahlasını kullanmıştır. Onun on üç bestesinin notası Kantemiroğlu ve Alî Ufkî Mecmûaları sâyesinde zamânımıza kadar gelmiştir. Bunların altısı Hüseynî peşrevdir. Türk müziğinde aynı makâmda altı peşrev besteleyen iki bestekârdan biri Dördüncü M u r â d'dır[5].

Sultân M u r â d, devrinin kuvvetli hattâtlarından sayılmaktadır. Müstakîm-zâde, bu sâhada ondan şu sözlerle bahs etmektedir.

"Bilhassa hüsn-i haṭṭ-ı taᶜlîkde dahi heves-kâr olup Müftî Bahâyî Efendi'nün:

İnkişâf-ı usûl-i hurûf tarafından işârete mevkûf

beyti me'âlince fenn-i hattda yegâne-i zamân olup....."

Görüldüğü gibi tâlîk yazıda mahâreti olan Sultân M u r â d, N e f ' î tarafından da "hôş-nüvîs (1032= خوش نويس)" olarak tavsîf edilmiştir[8].

Devrin hattâtlarından Nefes-zâde Seyyid İ b r â h î m Efendi(ö.1050=1640/41), Gül-zâr-ı Savâb'ı onun emriyle yazmış, eserin dîbâcesinde de Dördüncü M u r â d'ın ilim ve hüner erbâbını himâye edişini ve pâdişâhın yazısının güzelliğini anlatmıştır[9].

---

1 Banarlı Nihad Sâmi, Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi, c.II, s.662.
2 Öztuna Yılmaz, IV.Murâd, TA, s.XXIV, s.434.
3 Naîmâ, Naîmâ Târîhi, c.III, s.1282; Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.II, s.211; Baysun Câvid, IV.Murâd, İA, c.VIII, s.632; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.V, s.233-34; Banarlı Nihad Sâmi, Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi, c.II, s.652.
4 Baysun Câvid, IV.Murâd, İA, c.VIII, s.643.
5 Öztuna Yılmaz, IV.Murâd, TA, c.XXIV, s.436-36; a.müell., Büyük Türkiye Târîhi, c.V, s.246.
6 Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.244.
7 Müstakîm-zâde, Tuhfe-i Hattâtîn, s.739.
8 a.e., s.738; Baysun Câvid, IV.Murâd, İA, c.VIII, s.643.
9 Müstakîm-zâde, Tuhfe-i Hattâtîn, s.739; Baysun Câvid, IV.Murâd. İA, c.VIII, s.643.

Sultân M u r â d'ın şiir ve edebiyâta da merâkı vardır. N e f ' î'nin
iirini takdîr etmiş,onu sohbetlerinde yer vermiş,onun şiir söyleyişindeki â-
engi,heybeti veyâ inceliği idrâk etmiştir[2].

Dördüncü M u r â d, şiirlerinde "M u r â d î" mahlasını kullanmış[3],ve-
îrleri ve şeyhülislâmları ile karşılıklı nazîreler söylemişlerdir[4].İslâm An-
iklopedisi'nde onun fazlâ bir edebî kabiliyete mâlik olmadığı ifâde ediliyor-
a da Bağdâd Ser-askeri H â f ı z A h m e d Paşa'nın manzû olarak gönder-
iği yardım isteğine,pâdişâhın verdiği nazîre cevâb,onun nazım tekniğine ve
an'atına ne derecede âşinâ olduğunu göstermektedir[6].

A l î N u r e d d î n ve A l î E m î r î'nin,onun şiirini takdîr
den sözleri dikkate şâyândır:

Kelâmü'l-Mülûk Mülûkü'l-Kelâmdan:

"Fâtih-i Bağdâd hazretlerinüñ eş'âr-ı mülûk-ânelerinden ...vvet-i kâ...
ıir-ânelerine istidlâl olunup âsâr-ı mülûk-ânelerinüñ her bir... ...çası zîver-i
ıülûk-ânelerinüñ her bir parçası zîver-i hâfıza-i şu[c]ara olmağ... elyâk ve şâ-
ândur[7]".

Cevâhirü'l-Mülûk'tan:

"Fâtih-i Bağdâd Sultân Murâd Hân-Gâzî-i Râbi[c] ibni Sult... Ahmed Hân-ı
...vvel Hazretlerinüñ dîvân-ı şehâmet-iktirân-ı şehin-şâhîleri[8]"

"On yaşında ve yigirmi sekiz yaşında nûş-ı selsebil-i b... ...â iden Fâtih-i
...ağdâd,Sultân Murâd-ı Râbi[c]-i zafer-i[c]tiyâduñ kasr-ı dil-ârâ d... ...ırına fe...ren
...eyitler yazması ve pek genç iken tertîb-i dîvân-ı fesâhat-[c]ünv... eylemesi şâ-
irlerümüzüñ binâ-yı efkârını el[ʾ]ân bile lerze-nâk-i hayret... [9]."

Görüldüğü gibi her iki eserde de Sultân M u r â d'ın dî... ...ıından bahs
dilmektedir.Ancak onun dîvân teşkîl edecek kadar çok şiir yaz...ğı hakkında
...aynaklarda bir mâlûmât yoktur.Fakat A l î E m î r î, Dördü... ...i M u r â d'ın
...evren şiir söyleyebilecek kudrette olduğuna da ayrıca işaret ...mektedir.

Enderûnî Hazîneli Cihâdî Beğ de Dördüncü M u r â d'ın ...r lügazını ce-
...aplamıştır[10].

Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.243.
Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.II,s.652.
Rızâ,Tezkire-i Rızâ,s.9; Baysun Câvid,İA,c.VIII,s.641; Hamme... Osmânlı Sultân-
...ları Târîhi,c.II,s.225; Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c... V,s.588.
Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.243.
Baysun Câvid,IV.Murâd,İA,c.VIII,s.641.
Banarlı N.Banarlı,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.II,s.653; ...î Nûreddîn,Kelâ-
mü'l-Mülûk Mülûkü'l-Kelâm,s.46.
Alî Nûreddîn,Kelâmü'l-Mülûk Mülûkü'l-Kelâm,s.11.
Alî Emîrî,Cevâhirü'l-Mülûk,s.54.
a.e.,s.26-27.
.Atâ,Târîh-i Atâ,s.64-65.

Sultân M u r â d'ın Ş e m s i P a ş a, Â s a f - z â d e K i l â - r î R e m z î B e y, H u b b â H â t û n[1], H â f ı z A h m e d P a - ş a[2]'ya nazîreleri vardır.Şeyhülislâm Y a h y â ve N e f c î de onun şiirlerini tanzîr ve tazmîn etmiştir[3].

Bu arada târîh-i Atâ ve Kelâmü'l-Mülûk Mülûkü'l-Kelâm'da

matlâıyla başlayan gazel Dördüncü M u r â d'a atf edilmişse de bu şiir tenkîdli metnini hâzırladığımız S u l t â n Ü ç ü n c ü M u r â d D î v â n ı'nın 813. gazelidir[4].

Sultân Dördüncü M u r â d hakkında epeyce eser yazılmıştır.Racine'in Bajazet trajedisi ve Massinger'in 1630'da yazdığı bir piyes onun Batı Edebiyâtı'ndaki akislerini göstermektedir[5].

D ö r d ü n c ü M u r â d'ın şiirlerinden nümûneler:

H â f ı z A h m e d Paşa'nın manzûm yardım isteğine Dördüncü M u - r â d'ın nazîre cevâbı:

Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

Hâfızâ Bağdâda imdâd itmege er yok mıdur
Bizden istimdâd idersün sende ^{c}asker yok mıdur

Bû-Hanîfe şehrin ihmâlüñle vîrân itdiler
Sende ayâ gayret-i dîn ü peygamber yok mıdur

Bir ^{c}Alî-sîret vezîri şimdi ser-dâr eyledüm
Hızr u peygamber delîl olmaz mı reh-ber yok mıdur

Şimdi hâli mi kıyâs eylersüñ ayâ ^{c}âlemi
Ey MURÂDÎ pâdişâh-ı heft kişver yok mıdur[6]

Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}lâtün Fâ^{c}ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

Hamdu li'llâh kim bahâr ile gelüp nev-rûzumuz
Gül gibi geldi açıldı tabî^{c}î fîrûzumuz
Ey MURÂDÎ diñlerüz biz her seher bülbülleri
Nagme-i murgân olupdur şimdi sâz u sözümüz[7]

1 Atâ,Târîh-i Atâ,c.IV,s.63.
2 a.e.,s.62; Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.II,s.653,
3 Atâ,Târîh-i Atâ,c.IV,s.63; Baysun Câvid,IV.Murâd,İA,c.VIII,s.641.
4 bk.s.267.
Atâ,Târîh-i Atâ,c.IV,s.64.
5 Öztuna Yılmaz,IV.Murad,TA,c.XXIV,s.437.
6 Banarlı Nihâd Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.II,s.6[illegible].
7 Sapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.243.

Mefâ^cîlün Mefâ^cîlün Mefâ^cîlün Mefâ^cîlün
(.--- .--- .--- .---)

İlâhî ^cizzetüñ hakkı beni lutfuñla yâd eyle
Açup tab^c-ı hazînüm gül gibi hâtır-küşâd eyle

Tarîk-i müstakîme girdürüp a^clâ vü ednâyı
Şerî^catdan ayırma fi^clümüz ^cadl ile dâd eyle

Muzaffer kıl hemîşe düşmân üzre ehl-i İslâmı
^cAdüvvi ser-nügûn eyle bizi nusretle şâd eyle

Murâdum üzre dûr itsün felek yâ Rabbi lutfuñla
Nizâm-ı mülk içün in^câm u ihsânuñ ziyâd eyle

MURÂDÎ bendeñi ayırma yâ Rab lutf u cûduñdan
Murâdın vir murâdı üzre lutf et ber-murâd eyle

Şapolyo Enver Behnan.Osmânlı Sultânları Târîhi,s.245.

C. Sultân Üçüncü Murâd'a Kadar Şâir Osmânlı Şehzâdeleri

1. Ş e h z â d e M u s t a f â(F â t i h'in oğlu) (854=1450 - 879=1474)

F â t i h S u l t â n M e h m e d'in Gülbahâr Hâtûn'dan doğma en büyük şehzâdesi olup 854=1450'de doğmuştur[1].Meydan Larousse'de İkinci B â y e - z î d'in doğum târîhi 1448 olarak gösterildiğinden Şehzâde M u s t a f â ondan daha küçük görünmektedir[2].

Sünnet düğünü B â y e z î d'le birlikte yapılmıştır(861=1459)[3].

Şehzâde M u s t a f â 'nın silâh-şörlükte gayet mâhir olduğu nakl edilmektedir[4].

Büyük bir kumandan,ileri görüşlü bir asker olduğu târîhi hâdiselerden anlaşılmaktadır[5].

Manisa ve Kastamonu'dan sonra yedi yıl da Karaman vâlîliği yapmıştır[6].

U z u n H a s a n kuvvetlerine karşı Kıreli'nde büyük bir zafer kazanan Şehzâde M u s t a f â yüksek kumandanlık gücünü burada göstermiştir (877=1472)[7].

Ertesi yıl yapılan Otlukbeli Savaşı(878=1473)'nda,şehzâde,Osmânlı ordusunun sol cenâhındaki Rumeli Kuvvetlerine kumanda ederek düşmânın sol tarafını bozguna uğratmış,böylece F â t i h için zafer işâreti görünmüştür[8].

Böbreklerinden râhatsız olan M u s t a f â, Akkoyunlu Seferi'ndeki sür'atli ve yorucu harekâttan müteessir olarak şiddetli bir şekilde hastalanmıştır. Bu arada muhâsara altındaki Develi Karahisâr muhâfızının, "Kaleyi Şehzâde M u s t a f â'ya teslîm ederim" demesi üzerine büyük bir gayretle giderek burayı teslîm almıştır.İyice yorgun ve hasta düşen şehzâde Niğde Borpazarcığı'nda

1 Nişâncı Mehmed,Nişâncı Târîhi,s.162; Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.78; Şapolyo E.Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.104; Belîğ,Güldeste-i Riyâz-ı İrfân, s.52; Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.VI,s.4304.
2 Meydan Larousse,c.IV,s.639.
3 Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.II,s.318.
4 Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.79;Şapolyo E.Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi, s.104.
5 Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.III,s.77.
6 a.yer; Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.VI,s.4304; Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I, s.79; Şapolyo E.Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.104; Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.II,s.318,352; Belîğ,Güldeste-i Riyâz-ı İrfân,s.52.
7 Ahmed Dede,a.eser,s.342-43; Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.III,s.70-71.
8 Ahmed Dede,a.eser,s.346-48; Öztuna Yılmaz,a.eser,s.74-75.

ıamâmda yıkanırken vefât etmiştir(879=1474).

Nâşı Bursa'da İkinci M u r â d Türbesi yanına defn edilmiştir[1].

Karaman vâlîliğine Şehzâde M u s t a f â'dan sonra C e m tâyîn edilmiştir.

Musta f a f â'nın ölümü üzerine A h m e d P a ş a,

Ol burc-ı devlet ahter-i Şeh M u s t a f â kanı
Ol taht tâc sürûrı Şeh M u s t a f â kanı

Tâbûta girdi matla^c-ı subh-ı safâ dirîg
Tahtın degüşdi tahtaya Şeh M u s t a f â kanı

diye yakınmıştır[3].

Şehzâde M u s t a f â'nın çeşitli branşlarda âlim[4], dîvân sâhibi bir pâdişâh olduğu nakl edilmektedir[5].

Hâce S e l m â n(778=1376)'ın Cemşîd ü Hurşîd'ini F â t i h S u l t â n M e h m e d adına tercüme etmiştir[6]. Ancak C e m bahsinde de görüleceği üzere bu eser Şehzâde C e m'e de mâl edilmektedir.

Ahmed Dede, Müneccimbaşı Târîhi, c.II, s.352; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.III, s.77; Belîğ, Güldeste-i Riyâz-ı İrfân, s.52; Şemseddîn Sâmî, c.VI, s.4304; Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, c.I, s.79; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.104.

Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.III, s.77.

Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.104.

Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.III, s.77.

Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, c.I, s.79(Ancak Kâtib Çelebi, Keşfü'z-Zünûn'da şehzâdenin dîvânından bahs etmemektedir.).

Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, c.I, s.79; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.104.

2. Şehzâde Cem (864=1459 - 900=1495)

Fâtih'in küçük oğlu[1] ve İkinci Bâyezîd'in küçük kardeşi olan m Sultân[1]'ın annesi yabancı asıllı Çiçek Hatun'dur[2]. Edirne'de doğmuştur 4=1459)[3]. Batı kaynaklarında Djem veyâ Zizim adıyla tanınmıştır[4].

On yaşında iken Kastamonu sancakbeyliğine gönderilerek tahsîline orada âm etmiştir(873=1469)[5]. Buranın şuarâ ve üdebâsından şiir ve edeb tahsîl iş ve daha çocuk iken şiir söylemeye başlayıp, Hurşîd ü Cemşîd ünvânıyla yazı bir manzûmeyi babasına takdîm etmiştir[6]. Büyük kardeşi Mustafâ'nın âtı üzerine Karaman eyâletine vâlî tâyîn edilmiştir(849=1474)[7].

---

ehî Bey, Tezkire(İsen Mustafâ), s.66; Latîfî, Tezkire-i Latîfî, s.64; Beyânî, ezkire-i Beyânî, 3b; Belîğ, Güldeste-i Riyâz-ı İrfân ve Vefiyyât-ı Dâniş-verân-ı Nâdirân, s.47; Âlî, Künhü'l-Ahbâr(İsen Mustafâ), c.II, s.47; Fâik Reşâd, ârîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye, s.200; Şemseddîn Sâmî, Kamûsü'l-A'lâm, c.III, s. 830; Mehmed Tâhir, Osmânlı Müellifleri, c.II, s.67; Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, c. , s.28; Banarlı Nihad Sâmî, Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi, c.I, s.450; Hıfzı evfîk-Hammâmîzâde İhsân-Hasan Âlî, Türk Edebiyâtı Nümûneleri, s.219; Hammer, smânlı Devleti Târîhi, c.I, s.193; Uzunçarşılı İsmâil Hakkı, Osmânlı Târîhi, .II, s.155; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.III, s.137, 139; Baysun Câvid, em, İA, c.III, s.69, 71; Türk Ansiklopedisi, Cem, c.X, s.77, 136, 137; Şardağ Rüştü, âir Sultânlar, s.95; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.104; gün Sâdeddîn Nüzhet, Türk Şâirleri, c.III, s.960.

aysun M.Câvid, Cem, İA, c.III, s.69; Şardağ Rüştü, Şâir Sultânlar, s.95; Şapolyo nver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.104; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye ârîhi, c.III, s.173.

elîğ, Güldeste-i Riyâzı İrfân ve Vefiyyât-ı Dânişverân-ı Nâdirân, s.47; Baysun, M.Câvid, Cem, İA, c.III, s.69; Türk Ansiklopedisi, Cem, c.X, s.136; Ergün Sâdeddîn Nüzhet, Türk Şâirleri, c.III, s.960.

mer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.I, s.197; Türk Ansiklopedisi, Cem, c.X, s.136; emseddîn Sâmî, Kamûsü'l-A'lâm, c.III, s.1831; Mehmed Tâhir, Osmânlı Müellifle-, c.II, s.67.

lîğ, Güldeste-i Riyâz-ı İrfân ve Vefiyyât-ı Dâniş-verân-ı Nâdirân, s.47; Baysun M.Câvid, Cem, İA, c.III, s.70; Türk Ansiklopedisi, Cem, c.X, s.136; Şardağ Rüş-, Şâir Sultânlar, s.95; Ergün Sâdeddîn Nüzhet, Türk Şâirleri, c.III, s.960.

mseddîn Sami, Kamûsü'l-A'lâm, c.III, s.1830; Ergün Sâdeddîn Nüzhet, Türk Şâir-ri, c.III, s.960.

lîğ, Güldeste-i Riyâz-ı İrfân ve Vefiyyât-ı Dâniş-verân-ı Nâdirân, s.47. Ahd Dede, Müneccimbaşı Târîhi, c.II, s.340; Şemseddîn Sâmî, Kamûsü'l-A'lâm, c.III, 1830; Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, c.I, s.28; Uzunçarşılı İsmail Hakkı, Osmânlı rîhi, c.II, s.155; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.II, s.137; Baysun M. vid, Cem, İA, c.III, s.70; Türk Ansiklopedisi, Cem, c.X, s.75, 136; Şapolyo Enver hnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.105; Ergün Sâdeddîn Nüzhet, Türk Şâirleri, III, s.960.

Kamûsü'l-A'lâm'da bu hâdise "On sekiz yaşına geldiğinde[1]" şeklinde geç-ekte ise de C e m'in bu sıralarda on beş yaşında olması gerekmektedir.Şâir ultânlar'da da "Kastamonu sancak beyi iken kardeşi İkinci B â y e z î d'e aş kaldırmıştır[2]" şeklinde bir ibâre geçmekte ise de gerçekte C e m, bu vak'a ırasında Karaman(Konya) vâlisidir.

C e m, bu vilâyetlerde "çok iyi bir tahsîl görmüş,ayrıca ata binmek,si-âh kullanmak gibi o devir Osmânlı sultânlarında aranan en iyi vasıflarla ye-işmiştir[3]." "Hattâ Sultân ʿAlâaddîn-i Selçûkî'nün Konya ve Lârende'de olan gürz-i irânına birkaç vâkıyye halkalar zamm idüp istiᶜmâline sarf-ı makdûr itmişdür[4]." Sporla uğraşup (tecârüb-i bedeniyye) silâh kullanmada büyük bir mahâret,hare-etlerinde de kuvvet ve sürᶜat kazanmışdur[5]." "Ata binme ve diğer sporlarda ahâret sâhibidir[6]." "İyi ata biner,ok atar,gürz kullanırdı[7]." "İdmân-ı bedene stiᶜmâl-i silâha ikdâm itmekle zamânun be-nâm pehlevânlarından ve silâh-şör-erinden sayılırdı.Rivâyete göre el-yevm Topkapı üzerinde asılı duran gürz mü-ârün ileyhin kullandığı gürz imiş[8]." "Beden eksersizlerinde ve güreşte mâhir-ir[9]."

Bu cümlelerden anlaşıldığına göre C e m'in ata binme ve başta gürz olmak zere her türlü silâhı kullanmada mahâreti,devrinde kabûl edilmiştir.

Türk Şâirleri'nde C e m'i resim yaparken gösteren bir minyatürden an-adığımıza göre şehzâde bu san'ata temâyül göstermiştir[10].

Bâzı kimseler C e m'in bu vasıflarını B â y e z î d'den üstün bulmuş-ar ve onu hükümdâr yapmak istemişlerdir.Babasının ölümü üzerine, F â t i h'in altanatı sırasında doğmuş olması hasebiyle,kendi hakkı tanıdığı pâdişâhlığı, ğabeyisinin elinden almak,hiç olmazsa bölüşmek için harekete geçmiştir[11]. e m'in saltanatından **faydâ** ümîd eden bâzı fitneci şahısların sözlerine kapı-an şehzâde Bursa'yı emri altına almaya yönelmiştir[12].Vâlîsi bulunduğu Karaman'-an ordu ile Bursa'ya gelmiş,burada pâdişâhlığını îlân ederek adına hutbe oku-up para bastırmıştır[13].

Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.III,s.1830.
Şardağ Rüştü,Şâir Sultânlar,s.95.
Banarlı Nihad Sâmî,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.430.
Belîğ,Güldeste-i Riyâz-ı İrfân,s.47.
Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.III,s.1830.
Türk Ansiklopedisi,Cem,c.X,s.1361.
Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.125.
Faik Reşâd,Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye,s.200.
Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.197.
Ergün Sâdeddîn Nüzhet,Türk Şâirleri,c.III,s.960.
Banarlı Nihad Sâmî,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.450.
Belîğ,Güldeste-i Riyâz-ı İrfân,s.47.
a.yer; Şemseddîn Sâmî,c.III,s.1830;Banarlı N.Sâmî,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.450;Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.197;Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi,c.II,s.157;Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.III,s.137;Baysun Câvid,Cem,İA,c.III,s.70.

Sultân C e m, saltanatı sırasında etrâfına oldukça mühim bir kuvvet toplamıştır[1]. Bu arada Anadolu'nun kendisinde, Rumeli'nin de B â y e z î d'de kalması şeklindeki teklîfi, ağabeyisi tarafından redd edilmiştir[2].

Nihâyet Yenişehir Ovası'nda yapılan muhârebede C e m, bir kısım kuvvetlerin karşı tarafa iltihâkı, Karamanoğlu'nun muhârebe meydânından çekilmesi, Bursa'yı zabtı sırasında kendisine muhâlif olduklarından mahbûs tuttuğu yeniçerilerin kurtulmaları ve kendisine taraf-dâr zann ettiği G e d i k A h m e d P a ş a'nın İkinci B â y e z î d'in kuvetlerine kumanda etmesi sebebiyle yenilmiştir (1481). Bunun üzerine şehzâde; annesi, âilesi, çocukları ve mâiyetiyle berâber Konya, Antakya, Haleb, Şâm üzerinden Mısır'a gitmiş, burada Mısır Sultânı tarafından saygıyla karşılanmıştır. Buradan o yılki hâcılar kafilesi ile Mekke Medîne'yi ziyâret etmiş, bir müddet **Hicâz**'da kalmıştır[3]. "Mütedeyyin bir adam olan C e m, bu ziyâretten mânevî büyük bir haz duymuştu. Hattâ bir manzûmesinde şu kanâatleri serd ediyordu.

Sultânlık olmaz ise dervişlik de hôşdur
Gör nice terk idindi taht ile tâcı Edhem

Olsañ şehen-şeh-i Rûm olmazdı hac nasîbüñ
Biñ şükr k'oldı rûzî bu devlet-i mu^{c}azzam

Fakat bir taraftan da saltanat hırsı ile memleketi taksîm etmeyi kardeşine teklîf etmekten çekinmiyordu. B â y e z î d, bu yoldaki mânâsız teklîfleri kabûl etmemiştir. B â y e z î d'le C e m arasında bâzı muhâvereler de cereyân etmekte idi. C e m, ağabeyisine hitâben şöyle bir kıt'a yollamıştı:

Sen pister-i gülde yatasuñ şevk ile handân
Ben hicr ile bâlîn idinem hârı sebeb ne
Bu saltanat-ı dünyâ ola ^{c}adle mukârîn
Haccü'l-haremeyn anı taleb kılsa sebeb ne[4]"

Bundan sonra Haleb, Adana yoluyla Karamanoğlu K a s ı m B e y (1469-1483) ve Ankara vâlîsi M e h m e d B e y'in yardımlarıyla Konya'yı almak

---

1 Baysun Câvid, Cem, İA, c.III, s.70.
2 a.yer; Türk Ansiklopedisi, Cem, c.X, s.136; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.125.
3 Belîğ, Güldeste-i Riyâz-ı İrfân, s.47; Şemseddîn Sâmî, Kamûsü'l-A'lâm, c.III, s.1830; Hıfzı Tevfîk-Hammâmîzâde İhsân, Hasan Alî, Türk Edebiyâtı Nümûneleri, s.219; Ergün Sâdeddîn Nüzhet, Türk Şâirleri, c.III, s.960; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.III, s.139; Latîfî, Tezkire-i Latîfî, s.64; Hasan bin Mahmûd, Câm-ı Cemâyîn, s.48; Mehmed Hemdemî, Solak-zâde Târîhi, s.279, 283; Hammer, Osmânlı Sultânları Târîhi, c.I, s.197; Uzunçarşılı İsmâil Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.158-59; Türk Ansiklopedisi, Cem, s.X, s.137; Fâik Reşâd, Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye, s.211; Mehmed Mazhar Fevzî, Haber-i Sahîh, c.IV, s.21-31.
4 Ergün Sâdeddîn Nüzhet, Türk Şâirleri, c.III, s.960; Belîğ, Güldeste-i Riyâz-ı İrfân, s.47.

;memişse de muvâffak olamamıştır(887=1482). B â y e z î d'in üzerine gelmesi izünden geri çekilmiş,fakat bu arada askeri dağılmıştır. C e m, pâdişâh tara- .ndan yapılan, evlâdı ve âilesi ile birlikte bir milyon akçe tahsîsât ile Ku- ıs'te oturması teklîfini de kabûl etmemiştir[1].Şehzâde Rûmeli üzerinden giri- :ceği bir harekâtta muvaffak olabileceğini düşünerek Avrupa'dan yardım görmek ıksadıyla Rodos'a iltica etmiştir(1482)[2].

Rodos şövalyeleri ise hem adalarını Osmânlı tecâvüzünden kurtarmak,hem : pâdişâhtan epeyce para koparabilmek için C e m'i iyi bir âlet olarak kul- ınmak istemişlerse de şehzâdenin adada kalmasını tehlikeli görerek onu Fran- ı'ya göndermişlerdir[3].

Şövalyeler, C e m'in muhâfaza edilmesine karşılık B â y e z î d'den :r yıl kırk beş bin altun almayı ve pek çok Hristiyan esîrinin bırakılmasını :'mîn etmişlerdir[4].

Bu sırada B â y e z î d, C e m taraflısı olduğunu zann ettiği vezîr-i :am G e d i k A h m e d P a ş a'yı ve C e m'in oğlu O ğ u z H a n'ı .dürtmüştür(1482)[5].

Fransa kralının ölümü sırasında şövalyeler tarafından şehzâdenin bulun- ığu Nis'te çıkan vebâ salgını üzerine birkaç şato değiştirdikten sonra C e m, ıssenage şatosuna nakl edilmiştir.

Burada Baron Jacques de Sassenage'in kızı Philippine Héléne ile C e m

---

Baysun Câvid,Cem,İA,c.III,s.72-73; Belîğ,Güldeste-i Riyâz-ı İrfân,s.48; Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.III,s,1830; Latîfî,Tezkire-i Latîfî,s.64; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.198-99; Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi, c.II,s.161; Öztuna,Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.III,s.139-141; Türk Ansiklopedisi,Cem,c.X,s.137-38; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi, s.126; Ergün Sâdeddîn Nüzhet,Türk Şâirleri,c.III,s.960.

Latîfî,Tezkire-i Latîfî,s.64; Beyânî,Tezkire-i Beyânî,v.4a; Belîğ,Güdeste-i Riyâz-ı İrfân,s.48; Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.III,s.1830; Banarlı Nihad Sâmî,c.I,s.450; H.Tevfîk-H.İhsân-H.Âlî,s.219;Hasan bin Mahmûd,Câm-ı Cem-âyîn,s.49; Mehmed Hemdemî,Solak-zâde Târîhi,s.279-283; Mehmed Mazhar Fevzî, Haber-i Sahîh,c.IV,s.5,198; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.199; Uzunçarşılı İsmâil Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.162; Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.III,s.141; Baysun Câvid,Cem,İA,s.III,s.73-74; Türk Ansiklopedisi,Cem, c.X,s.138; Şardağ,Rüştü,Şâir Sultânlar,s.95; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.126; Fâik Reşâd,Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye,s.211.

Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.III,s.1830; Fâik Reşâd,Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye,s.211; Hasan bin Mahmûd,Câm-ı Cem-âyîn,s.49; Mehmed Hemdemî,Solak-zâde Târîhi,s.279-283; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.201-202.

Uzunçarşılı İsmâil Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.163; Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.III,s.141; Baysun Câvid,Cem,İA,c.III,s.74; Türk Ansiklopedisi, Cem,c.X,s.138.

Baysun Câvid,Cem,İA,c.III,s.75; Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.X,s.144; Uzunçarşılı İsmâil Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.168.

rası nda karşılıklı bir sevgi zuhûr etmiştir[1].

"Bu husûsta Guy Allard tarafından bir de roman yazılmıştır(Zizimi,Prince ttoman,amorueux de Philippine-Hélène de Sassenage,Thuasne,XI,116)[2]." Şehzâde u esâreti sırasında "vasf-ı hâline müteallik nice sûz-nâk gazeller" yazmak, ir maymuna satranç oynamağı(!) ve bir papağana söz söylemeği öğretmekle kenini avutmuştur[3].

C e m'in daha fazlâ muhâfaza edemeyeceğini anlayan Fransa,onu büyük bir eblâğ karşılığında Papa VIII.İnnocentus'a teslîm etmiştir.(893=1488)de Roma'ya evk edilen C e m, Vatikan'ın içinde mahbûs tutulmuştur.

Roma'da iken İnnocentus'dan annesini ve çocukların görmek için Mısır'a önderilmesini ricâ etmiş ise de papa,Macar kralı ve diğer hükümdârlarla muâberede bulunduğunu öne sürerek bu isteği redd etmiştir.

Papa,haçlı seferi düzenlemek gayesinde olduğundan C e m'e Macaristan'a geçmesini teklîf etmişse de şehzâde İslâm dünyâsının kendisini lânetleyeceğini düşünerek bunu redd etmiştir.Kezâ yine papa tarafından yapılan C e m'in Hristiyanlığı kabûl etmesi teklîfini de o, "Butün dünyâ saltanatını verseler,yine müslümânlıktan vaz geçmeyeceğini" söyleyerek geri çevirmiştir[4].

Macaristan Kralı ve Memlûk Sultânı tarafından C e m'in papadan alınması için tazyîk edilmiştir[5].

Papa VI.Alessandro Borgia, B â y e z î d'e elçi yollayarak her sene verilecek tahsîsâtın devâmı sûretiyle,şehzâdenin muhâfazasını veyâ def'aten verilecek üç yüz bin altun karşılığında zehirleterek öldürülmesini teklîf etmiştir.Bu sırada VIII. Charles,Napoli Krallığı ortadan kaldırma gayesiyle İtalya'ya girdiği sırada C e m'in öldürülmesi karşılığı B â y e z î d'in bu meblâğı vereceğini duyunca Roma'ya gelerek şehzâdeyi teslîm almıştır.Fakat C e m,yolda hastalanmış,yüzü gözü şişmiş ve Napoli civârında vefât etmiştir(900=1495)[6]."

1 Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.III,s.1830;Fâik Reşâd-Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye,s.230;Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.201,202;Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi,c.II,s.165;Baysun Câvid,Cem,İA,c.III,s.75;Türk Ansiklopedisi, Cem,TA,c.X,s.138;Şardağ Rüştü,Şair Sultânlar,s.95.

2 Baysun,Cavid,Cem,İA,c.III,s.75.

3 a.e.,s.76

4 a.e.,s.77;Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.III,s.1830; M.Hemdemî,Solakzâde Târîhi,s.283-292; Mehmed Fevzî,Haber-i Sahîh,c.IV,s.198-237; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.203-205; Mustafâ Nûrî,Netâyicü'l-Vukûât,c.I,s.56-57; Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.166; Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.III,s.169; Fâik Reşâd,Tarih-i Edebiyât-ı Osmâniyye,s.201.

5 Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.III,s.169.

6 a.e.,s.171;Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.167;Baysun Câvid,Cem,İA, c.III,s.77-78;Türk Ansiklopedisi,Cem,c.X,s.139;Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi, c.I,s.205;Mehmed Hemdemî,Solak-zâde Târîhi,s.283-292;Mehmed Fevzî,Haber-i Sahîh,c.IV,s.198-237;Mustafâ Nûrî,Netâyicü'l-Vukûât,c.I,s.56-57;Banarlı N.Sâmî, Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.450;Şapolyo E.Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.126;Latîfî,Tezkire-i Latîfî,s.64;Beliğ,Güldeste-i Riyâz-ı İrfân,s. 48;Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.III,s.1831;Mehmed Tâhir,Osmânlı Müellifleri,c.II,s.67;Fâik Reşâd,Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye,s.201.

C e m'in eceliyle mi,zehirle mi,veyâ nasıl bir zehirle;papa mı,yoksa İkinci B â y e z î d tarafından mı öldürüldüğü hakkında henüz kesin bir bilgi yoktur.

B e l î ğ bu husûsta şunları kayd etmiştir:

"..ser-tırâş-ı bî-rahm-ı bî-rahm-ı mekr-pûş ki ba^czı tevârîh-i mu^ctemedüñ ^calyhde K o c a M u s t a f â P a ş a olmak üzere menkûldür,sikkîn-i zehr-âlûd ile ser-i şehzâde-i felâket-zedeyi tırâş ederek şehîd etmiştir." Fâik R e ş â d'ca da bu rivâyet kabûl edilmiştir. "...İstanbul'dan tebdîlen gönderilen K o c a M u s t a f â P a ş a mârifetiyle alâ rivâyetin Papa Alessandro Borgia yoliyle tesmîm edilmekle 900'de Napoli'de 36 yaşında olduğu hâlde şehîden irtihâl etmiştir."[1]

Ş e m s e d d î n S â m î, Papa'nın C e m'e kuvvetli bir zehir içirerek Fransa kralına teslîm ettiği görüşündedir[2].Osmânlı Müellifleri,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,Türk Edebiyâtı Nümûnelerinde de zehirlendiği husûsundaki rivâyet üzerinde ittifak edilmiştir[3].U z u n ç a r ş ı l ı ve Ö z t u n a, C e m'in Papa tarafından zehirlendiğini sanmaktadır[4].

"İtalyanlara göre C e m'in kullandığı şekere beyâz bir toz karıştırılarak zehirlenme olayı meydâna getirilmiştir.Türk târîhçileri ise zehirli bir usturanın açtığı bir çizikten zehirlendiğini sanırlar[5]."

Câm-ı Cem-âyîn ve Osmânlı Sultânları Târîhi'nde de bir berber usturası ile zehirlendiği ifâde edilmektedir[6].

Türk Ansiklopedisi'nde "Eceli ile,yılancık hastalığından öldüğü ya da Papa tarafından zehirletildiği yolunda söylentiler vardır" diye birkaç görüş birden zikr edilmiştir[7].

İslâm Ansiklopedisi'nde de şunlar kayıtlıdır: "Osmânlı târîhçileri C e m'in ölümünü Papa tarafından,zehirli bir ustura ile traş edilmesine bağlamakta,bir kısmı da bu berberin B â y e z î d tarafından gönderilen kapıcı başı M u s t a f â Bey' olduğunu öne sürmektedir.Avrupalı vakâyi-nâmeciler onu Papa'nın zehirlettikten sonra VIII.Charles'a teslîm ettiğine kanîdirler[8]."

1 Belîğ,Güldeste-i Riyâz-ı İrfân,s.48; Fâik Reşâd,Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye, s.201.
2 Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.III,s.1831.
3 Mehmed Tâhir,Osmânlı Müellifleri,c.II,s.67; Banarlı N.Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.450; R.Tevfîk,R.İhsân,R.Âlî,Türk Edebiyâtı Nümûneleri,s319.
4 Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.168; Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.III,s.171.
5 Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.205.
6 Hasan b.Mahmûd,Câm-ı Cem-âyîn,s.49; Şapolyo E.Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.126.
7 Türk Ansiklopedisi,Cem,c.X,s.139.
8 Baysun Câvid,Cem,İA,c.III,s.78.

Cesedi vasiyeti üzerine Bursa'ya getirilip Murâdiye Câmii Türbesi'ne gömülmüştür[1].

"Cesedle birlikte maymunu ve papağanı da Türkiye'ye gönderilmiştir. C e m'in mâiyetindeki adamlar, B â y e z î d tarafından takdîr ve iltifâtla karşılanmıştır.

İkinci B â y e z î d, C e m için şövalyeler ve papalara sâir masraflar hâriç altı yüz bin düka altını ödemiştir[2]."

"Şövalyeler, B â y e z î d'den aldıkları meblâğın yanı sıra Çiçek Hatun'dan ve C e m'in zevcesinden de para sızdırmışlardır[3]."

C e m'in iki oğlu olup, bunlardan O ğ u z H a n, B â y e z î d tarafından öldürülmüş, M u r â d(ö.1522) ise Rodos şövalyelerine sığınarak Hristiyanlaşmıştır. Ada, K a n û n î tarafından feth edilince iki oğlu ile birlikte öldürülmüş, iki kızı ve zevcesi İstanbul'a yollanmıştır. C e m'in annesi Çiçek Hatun ve C e m'in âilesi Mısır'da kalmıştır. Çiçek Hatun Kahire'de bir vebâ salgını sırasında ölmüştür(903=1498)[4]. C e m'in oğlu O ğ u z H a n'a bu ismi F â t i h vermiş ve onu kendi terbiyesi ile yetiştirmiştir[5].

"F â t i h'in C e m'i B â y e z î d'den çok sevdiği anlaşılmaktadır[6]."

C e m'in adamlarının hepsi uygun bir me'mûriyete tâyîn edilmiş ancak C e m S â d î s i fesât çıkarmak suçu ile îdâm edilmiştir[7].

Şehzâde C e m'in vefâtı üzerine düşürülen târîhler:

L â m i[c]'in târîhi:

"برار دولت جم چون غزا یافت از حیف رسید از غیب تاریخی (ز دنیا رفت جم و حیفا) "900=[8]

"ز دنیا رفت جم وا حیفا "900

"رحمت باد بر جم "900[9]

"C e m'in isyânı ve esâreti Türkler'in ileri hareketine haylî sekte ver-

1 Türk Ansiklopedisi, Cem, c.X, s.139-140; Belîğ, Güldeste-i Riyâz-ı İrfân, s.51; Şemseddîn Sâmî, Kamûsü'l-A'lâm, c.III, s.1831; Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, c.I, s.28; Mehmed Tâhir, Osmânlı Müellifleri, c.II, s.67; Fâik Reşâd, Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye, s.201; Hasan b.Mahmûd, Câm-ı Cem-âyîn, s.49; Mustafâ Nûrî, Netâyicü'l-Vukûât, c.I, s.56-57; Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.I, s.205; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.III, s.172.

2 Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.III, s.172.

3 Uzunçarşılı İsmâil Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.166.

4 Türk Ansiklopedisi, Cem, c.X, s.140; Baysun Câvid, Cem, İA, c.III, s.79; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.III, s.173; Şemseddîn Sâmî, Kamûsü'l-A'lâm, c.III, s.1831; Uzunçarşılı İsmâil Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.169.

5 Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.105.

6 Uzunçarşılı İsmâil Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.155.

7 Türk Ansiklopedisi, Cem, c.X, s.140; Baysun Câvid, Cem, İA, c.III, s.80.

8 Belîğ, Güldeste-i Riyâz-ı İrfân, s.51.

9 Mehmed Tâhir, Osmânlı Müellifleri, c.II, s.67.

miştir[1]."

S e h î B e y bu husûsta meâlen şunları söylemektedir:

"Cem Roma'da bulunduğu sürece de sarâyda kapı halkı arasında hîç bir zamân karışıklık eksik olmadı.Sonunda C e m vefât edince halk bir mikdâr râhata kavuşmuştur.[2]"

Osmânlı Târîhi'nden:

"İyi yetişmiş olan Cem,saltanat hırsı yüzünden hem kendini felâkete sevk etmiş ve hem de şövalyelerin ve papanın elinde Osmânlı Devleti aleyhine bir âlet olmuştur[3]."

Türk Şâirleri'nden:

"Yalnız değerli ve münevver bir şahsiyet olmakla berâber C e m'in saltanat hırsıyla memleketi pek çok zarâra soktuğunu ve kardeşi ile muhârebelerde hîç yoktan kan dökülmesine sebebiyet verdiğini teessürle kayd etmekten geçemeyeceğiz[4]."

İslâm Ansiklopedisi C e m'in görünüşü husûsunda şunları derc etmiştir:

"G.Caoursin,Rodos'ta gördüğü C e m S u l t â n'ın tıknaz,uzunca boylu,yanık çehreli,eğri burunlu,hafîf sakallı,şaşıca,bir kaşını dâimâ yarı kapalı tuttuğu sağ gözünün üstüne indiren vakûr ve çevik bir genç olarak târîf etmiştir[5]:"

H a m m e r de C e m'in saçının ve sakalının kumral olduğunu söylemektedir[6].

"Sükûnet hâlinde ağır ve ölçülü olan,şiddete gelince müdhiş bir hâl kesb eden C e m, içkiye düşkün bir adam olduğu hâlde Rodos şövalyeleri yanında şarâb içmekten kaçınmıştır[7]."

"Cevvâl,azîm-kâr ve cesûr bir adam olmakla berâber entrikadan anlamaz, kendine verilen söze kayıtsız şartsız inanır ve düşmânlarına bile mahabbet gösterecek kadar içi temîz bir insân olarak görülmektedir[8]."

"Üstün bir zekâ sâhibiydi.Solgun,mükedder ve asîl bir çehresi vardı.Burnu şâhin gagası gibi sivri,gözleri bir şâirin ve mutasavvıfın gözleri gibi idi. Avrupalı asil-zâdeler ve Fransızlar onda,ancak Doğu'ya mahsûs gurûr ve zerâfetle karışık hakîkî hükümdâr tavırları bulmuşlardır.

---

1 Baysun Câvid,Cem,İA,c.III,s.79.
2 Sehî Bey,Tezkire(İsen Mustafâ),s.66.
3 Uzunçarşılı İsmâil Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.169.
4 Ergün Sadeddîn Nüzhet,Türk Şâirleri,c.III,s.961.
5 Baysun Câvid,Cem,İA,c.III,s.79; Türk Ansiklopedisi,Cem,c.X,s.140.
6 Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.207.
7 Baysun Câvid,Cem,İA,c.III,s.79.
8 a.yer.

"Sağlam karakterli ve millî terbiyesi yüksekti."

"İtalyan Sanuto ise şöyle yazmaktadır: "Şehzâdenin hareketlerinde ve tavırlarında, büyük bir harp adamının vasıfları müşâhade edilmektedir. Böyle bir prensin Türkiye'nin başına geçmemiş olması, Hristiyanlar için Tanrı'nın bir lutfudur." Thuasne-Dijem Sultan, 66, 78, 231, 245, 250[1]."

"C e m S u l t â n'ın mes'ûd şehzâdeliği sırasında doğan oğluna O ğ u z H a n diye isim koyması Osmânlı İmparatorluk âilesinde yaşayan Türklük şuûru ile gurûrunun bir ifâdesidir[2]."

Mükemmel bir eğitim gören C e m, ilme de büyük değer vermiştir. Hattâ yanında Rûm ve İtalyan âlimler de bulundurmuştur. Bu arada Fransa'da nâmına bir coğrafya kitâbı te'lîf edilmiştir.

Arapça'dan başka, Fars dili ve edebiyâtını bu dille şiir söyleyecek kadar iyi bilen C e m, gerek esâslı tahsîli, gerek âilesinden gelme kabiliyeti ile devrinin şiir ve edebiyâtında söz sâhibi olacak kültür ve san'at seviyesi göstermiştir[3].

Y ı l m a z Ö z t u n a, H a y d a r B e y'in Vâkıât-ı Sultân Cem adlı eserden naklen C e m'in Arapça ve Farsça yanında Lâtince, Yunanca, İtalyanca ve Fransızca "yazmasını fasîh bildiğini" kayd etmektedir[4].

Sultân C e m, edebiyâtın yanı sıra astronomi ile de meşgul olmuştur[5].

Daha şehzâdeliği yıllarından başlayarak akademik bir muhît içinde yaşayan C e m, etrâfına haylî kıymetli şâirler ve âlimler toplamıştır. Onlarla ilim ve şiir sohbetleri yaparak bir ilim ve san'at zevki içinde yetişmiştir. Kendisi de şâir olduğu hâlde on, on beş kadar üdebâ ve şuarâyı nedîm, musâhib ve kâtib nâmlariyle has bendesi olarak yanında tutmuş ve her birine haddinden ziyâde ikrâm etmek s ûretiyle edebiyâtın şânının yücelmesine himmet ve hizmet etmiştir. Hattâ, başta S â d î - i C e m olmak üzere onun çevresinde toplanan ve hayâtının en tâli'siz zamânlarında bile ondan ayrılmayan bir kısım şâirler vardır. Bu şâirlere "Cem Şâirleri denilmiştir[6].

C e m Ş â i r l e r i :

S e h â y î, L a ' l î, C e m'in nişâncısı S a ' d î, defter-dârlığı H a y d a r ve Ş â h i d î ile C e m gibi gurbette vefât eden ve onun en makbûl musâhiblerinden, kannâdlığına uygun bir mahlas ihtiyâr eden Sirozlu ...

1 Oztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.III, s.166.
2 Banarlı Nihad Sâmî, Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi, c.I, s.451.
3 Baysun Câvid, Cem, İA, c.III, s.80.
4 Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.III, s.169.
5 Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.125.
6 Banarlı Nihad Sâmî, a.eser, s.450; Fâik Reşâd, Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye, s. 202; Türk Ansiklopedisi, Cem, c.., s.140.

K a n d î ve şehzâdenin hocası olan ve S e h î B e y'e göre devrin tefsîrine kadir ve ilm-i zâhirde mâhir Mevlânâ T ü r â b î gibi şâirler C e m'in sarâyında toplanmışlar ve onunla birlikte gurbet hayâtını yaşamışlardır[1].

Bunlar arasında en meşhûru C e m S â d î s i (S â d î - i C e m, ö.1495'ten önce) denilenidir[2].

S â d î - i C e m, Sirozludur.S u l t â n C e m'in kâtibi ve nişâncısıdır.İkinci B â y e z î d tahta çıkınca C e m ile birlikte kaçmıştır. Şehzâde Avrupa'da iken "tecessüs-i ahbâr" için İstanbul'a gönderilmiştir.Rodostan gemiyle İzmir'e geçen şâir,sonradan tebdîl-i kıyâfetle dervîş kisvesine bürünerek İstanbul'a gelmiş ve bâzı ekâbire mektûblar ulaştırmıştır.Hepsinden cevâb alıp gitmek üzere iken bir ara mahabbet esnâsında ağzından söz kaçırdığından tanınmış ve Galata'da denize atılarak boğulmuştur.Herhâlde C e m'in ölümünden kısa bir müddet önce yakalanmıştır. H a m m e r ise S â d î'nin Aydın'da tanındığını ifâde temektedir[3].

Türk Edebiyâtı Nümûnelerine göre, "S â d î,bu devrin kuvvetli şâirlerindendir.Bir çok yazılarında A h m e d P a ş a'yı taklîd etmekle berâber üslûbunda sâde ve tabîî kalmıştır.Kadîm şiir tarzımızın üstâdlarından telakkî edilemezse de oldukça muvaffakiyetli bir şâirimiz olmak üzere kabûl edilmek lâzım gelir[4]."

C e m için bir Sâkî-nâme yazan S â d î, G i b b'e göre C e m Dîvânı'nın da yazarıdır[5].

C e m S u l t â n'ın E d e b î Ş a h s i y e t i :

Bilgili,fazîletli ve ilim sâhibi bir şehzâde olup mükemmel bir terbiye ve tahsîl görmüştür.Tertîb edilen ilim irfân toplantılarına iştirâk etmiş ve her çeşit fenni öğrenmeye çalışmıştır[6].

Tahsîline on yaşlarında iken gönderildiği Kastamonu'da devâm etmiştir. Buranın şâir ve edîblerinden şiir ve edebiyât öğrenmiştir.Şiir söylemeye daha

1 Sehî,Tezkire(İsen Mustafâ),s.129,168-171; Latîfî,Tezkire-i Latîfî,s.200,274; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.193,205; Âlî,Künhü'l-Ahbâr(İsen Mustafâ) c.II,s.54,60; Baysun Câvid,Cem,İA,c.III,s.80; Türk Ansiklopedisi,Cem,c.X,s. 140; Köprülü Fuâd,Türk Edebiyâtı Târîhi,s.367.
2 Ergün Sâdeddîn Nüzhet,Türk Şâirleri,c.III,s.961.
3 Sehî,Tezkire(İsen Mustafâ),s.129; Türk Ansiklopedisi,Cem,c.X,s.140; Baysun Câvid,Cem,İA,c.III,s.79; Ergün Sâdeddîn Nüzhet,Türk Şâirleri,c.III,s.961; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.238; Âlî,Künhü'l-Ahbâr(İsen Mustafâ)c.II, s.33; Babinger,Osmânlı Târîh Yazarları ve Eserleri,s.34; Fâik Reşâd,Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye,s.187
4 H.Tevfîk-H.İhsân-H.Âlî,Türk Edebiyâtı Nümûneleri,s.331.
5 Babinger,Osmânlı Târîh Yazarları ve Eserleri,s.35.
6 Sehî,Tezkire-i Sehî,s.15; Beyânî,Tezkire-i Beyânî,v.47; Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.28; H.Tevfîk-H.İhsân,H.Âlî,Türk Edebiyâtı Nümûneleri,s.219.

çocuk iken başlamıştır.Bunun en güzel delîli bu sıralarda babası F â t i h'e takdîm ettiği Hurşîd ü Cemşîd'dir[1].Daha sonra tâyîn edildiği Karaman vâlîliğinde de tahsîline devâm etmiştir[2].

Â ş ı k Ç e l e b i, C e m'in edebiyâta olan mahabbetini anlatırken "bir dîvân yanında bin dîvân yeğdi" demektedir[3].

Farsça ve Arapça'ya mükemmelen vâkıf olan C e m,bu dillerde yazdığı şiirlerde üstün bir güç ve kabiliyete sâhib olduğunu isbât etmiştir[4].Farsça şiirlerinden,onun Osmânlı hâne-dânı âzâsı içinde bu dili en iyi bilenlerden olduğu anlaşılmaktadır[5].

Has bendesi yaptığı on,on beş kadar şâir ve edîbi nedîm,musâhib ve kâtib adıyla yanına almış ve her birine pek çok ikrâmda bulunarak edebiyâtın gelişmesine hizmet etmiştir[6]. "Avrupa'da da bâzı bilgin san'at-kârlar eserlerini C e m'e ithâf etmişlerdir.Hattâ Fransa'da ikamet ettiği zamân kendi nâmına Hristiyan bilginler tarafından bir kitâb te'lîf edilmiştir[7].

Daha ziyâde taklîdci bir şâir olan C e m,pek çok şiirinde A h m e d P a ş a'yı taklîd etmiştir. Ş e y h î ve N e c â t î'nin yanı sıra Îrân Edebiyâtı'ndan N i z â m î(ö.aş-yu.600=1204),S e l m â n - ı S â v e c î(ö.978=1376),C â m î(1414-1492) ve H â f ı z(ö.791=1389)'ın te'sîrinde kalmıştır[8]. C e m bu şâirleri tanzîr etmiş ve bunların yanı sıra H a s a n b. M a h m û d el-Beyâtî'nin Farsça gazeline Türkçe nazîre söylemiştir.

Önceleri "S e h â y î" tahallüs etmiş,muhtemelen bendelerinden birinin bu isimde olması sebebiyle "C e m" mahlasını almıştır.

F â i k R e ş â d, C e m'i hemen hemen A h m e d P a ş a ve N e c â t î derecesinde bir şâir olarak görmektedir.Bu edebiyât târîhçimize göre, onun şiirlerinde görülen noksanlıklar yalnız C e m'in şiirlerinde değil,büyük şâirlerin hepsinin eserlerinde vardır[9].

---

1 Belîğ,Güldeste-i Riyâz-ı İrfân,s.47; Baysun Câvid,Cem,İA,c.III,s.70; Türk Ansiklopedisi,Cem,c.X,s.136; Şardağ Rüştü,Şâir Sultânlar,s.95; Ergün Sâdeddîn Nüzhet,Türk Şâirleri,s.960; Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.III,s.1830; Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.450.
2 Banarlı Nihad Sâmi,a.yer.
3 Baysun Câvid,Cem,İA,c.III,s.80-81.
4 Şardağ Rüştü,Şâir Sultânlar,s.95-96.
5 Baysun Câvid,Cem,İA,c.III,s.80-81.
6 Fâik Reşâd,Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye,s.201; Sehî,Tezkire-i Sehî,s.15; Ergün Sâdeddîn Nüzhet,Türk Şâirleri,c.III,s.961; Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.III,s.173.
7 Öztuna Yılmaz,a.yer.
8 Ergün Sâdeddîn Nüzhet,Türk Şâirleri,c.III,s.961; Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.450; Uzunçarşılı İsmâil Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.169; Türk Ansiklopedisi,Cem,c.X,s.140; Baysun Câvid,Cem,İA,c.III,s.80-81.
9 Fâik Reşâd,Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye,s.202.

C e m, her ne kadar bir edebî mekteb kuramamış ise de bâzı şâirler tarafından takdîr ve tanzîr edilmiştir.Bunlar arasında H a s a n b. M a h m û d el-Beyâtî'nin C e m'in annesine yazdığı bir hasb-i hâlini tazmîni de vardır[1]. A h m e d P a ş a, C e m için iki kasîde yazmıştır.Bu büyük şâir onu, "Sultân Cem-i Sânî","Husrev-i Sultân-nişân" vasıfları ile tebcîl ederek,onun gazel vâdîsinde muvaffak olduğunu îmâ etmiştir.C e m'in hasb-i hâl sûretinde yazdığı "Cem" redifli kasîde,zorla çıkılmış seferlerin acılığını anlatan "Sefer" ve Avrupa'dan B â y e z î d'e dehâlet ile af talebinde bulunmak üzere gönderdiği " Kerem" kasîdeleri A h m e d P a ş a'ya nazîredir.Ayrıca oğlu O ğ u z H a n'ın B â y e z î d tarafından öldürülmesi münâsebeti ile yazdığı "Felek" kasîdesi de ayrı bir kıymete hâizdir.Babası F â t i h S u l t â n M e h m e d 'e de nazîre yazmıştır[2].

S e h î B e y, C e m'in şâirliği ve şiiri husûsunda "bî-bedel şâir, eş'ârı hayâl-engîz ve gazeliyyâtı emsâl-âmîz" gibi övücü ibâreler kullanmıştır[3]. L a t î f î'ye göre C e m,şiir söylemede şehzâdelerin en büyüğüdür.Sultân şâirler arasında da Y a v u z S u l t â n S e l î m "nazm-perver", C e m de "ebleğ ve eş'er"dir[4].Ş a h â b e d d î n S ü l e y m â n onun için "Lisânında kardeşinin lisânındaki selâset-i ifâde,hiss yokdur" derken Yılmaz Öztuna da onu,şâirlikte babası F â t i h ve ağabeyleri B â y e z î d ve M u s t a f â'dan üstün görmektedir[6].

C e m S u l t â n şiirlerinde Avrupa'da çektiği hasret dolu hayâtı, mihnet ve meşakkati,hayâtın ve devrânın fânîliğini dile getirmiştir[7].Edebiyât târîhçilerinin umûmiyetle vasat bir şâir olarak gördükleri şehzâdenin gurbet yıllarında yazdığı şiirlerin başarılı ve lirik olduğu ifâde edilmektedir[8].Yânî C e m,şiirlerinde yaşadığı hasret dolu hayâtı dile getirmiştir[9].Bunlarda daha çok aşk ve aşktan şikâyetleri aks ettirmektedir[10].

"Âşık-âne şiirlerinden bir kısmının,Fransa'da geçirdiği gönül mâcerâsına taallük ettiğini söyleyen bâzı târîhçilerin iddiâsı,C e m'in hemen hemen her

---

1 Belîğ,Güldeste-i Riyâz-ı İrfân,s.51.
2 Baysun Câvid,Cem,İA,c.III,s.80-81.
3 Sehî,Tezkire-i Sehî,s.15.
4 Latîfî,Tezkire-i Latîfî,s.64-65.
5 Şahâbeddîn Süleymân,Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye,s.68-69.
6 Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.III,s.173.
7 a.yer; Latîfî,Tezkire-i Latîfî,s.64-65; Mehmed Tâhir,Osmânlı Müellifleri,c.III,s.67; Şahâbeddîn Süleymân,Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye,s.68-69; Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.III,s.1831.
8 Türk Ansiklopedisi,Cem,c.X,s.140; H.Tevfîk-H.İhsân-H.Âlî,Türk Edebiyâtı Nümûneleri,s.319.
9 Latîfî,Tezkire-i Latîfî,s.64-65; Mehmed Hemdemî,Solak-zâde Târîhi,s.285.
10 Fâik Reşâd,Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye.

zamân aşk mevzûlarını ele aldığı göz önünde tutulursa,hîç bir esâsa dayanmadığı ortaya çıkmaktadır.

O,ekseriyâ taklîdci bir şâir olarak görünmekle berâber,ıztırâblı zamânlarında ve bilhassa gurbet senelerinde müessir şiirler yazmağa muvaffak olmuştur.Bâzı eserlerinin pek kuru ve yalnız şekilden ibâret bulunmasına mukâbil, bâzılarının lirizmden mahrûm olmayan bir samîmiyet ve olgunluk göstermesi,ilk yazıları ile son te'lîfleri arasındaki tekâmül farkından ileri geliyor olmalıdır[1]."

"Eserlerinde gezdiği yerlerin,Hicâz'ın,Mısır'ın,Rodos'un ve Frenk ülkelerinin adları ve bâzı kısa çizgiler hâlinde hâtıraları vardır[2]."

"Onun gazellerinde sık sık bu memleketlere dâir îmâlar,hac ıstılâhları ile yapılmış mazmûnlar göze çarpmaktadır.Mısır'ı gördüğünü anlatan mısrâları içinde

"Mısırda Nîl kenârında dizdiler kandîl

gibi tasvîrlere tesâdüf edilmektedir[3]."

C e m, yaşadığı hayât sebebiyle gurbet ve vatan şiirleri söylemiştir. Bu yönüyle o,Türk Edebiyâtı'nda ilk "vatan hasreti" şâiridir[4].

C e m S u l t â n, şiirlerinde nazım şekillerinden pek çoğunu kullanmıştır[5].

"Şûh-hılᶜat ve mevzûn tabîat olup" gurbet hayâtı sırasında "şiᶜr-i âbdâr" ile tesellî bulmuştur[6]."

Sâde ve teklîfsiz bir üslûba sâhib olan cC e m, samîmî şiirler yazmıştır[7].

C e m,bütün şiirlerinde aynı kudret ve kuvveti muhâfaza edememesine rağmen bâzı beyitleri ince bir hayâl ve tefekkürle işlenmiştir.

"Koparur başuma felâket âh
Ne belâdur bu kadd u kâmet âh"

gibi sâde,basît,çocukça sözler de söylemiştir[8].

Farsça şiirlerinde de orta dereceli bir şâir olarak görünen C e m[9],bunlarda da Îrân şâirlerini taklîd etmiştir[10].

1 Baysun Câvid,Cem,İA,c.III,s.80-81.
2 Banarlı Nihad Sâmî,Resimli Türk Edebiyâtı Tarîhi,c.I,s.450-51.
3 Baysun Câvid,Cem,İA,c.III,s.80-81.
4 Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.450-451.
5 Beyânî,Tezkire-i Beyânî,v.4a.
6 Belîğ,Güldeste-i Riyâz-ı İrfân,s.51.
7 H.Tevfîk-H.İhsân-H.Âlî,Türk Edebiyâtı Nümûneleri,s.219.
8 Beyânî,Tezkire-i Beyânî,s.68-69.
9 Baysun Câvid,Cem,İA,c.III,s.80-81.
10 Türk Ansiklopedisi,Cem,c.X,s.140; Latîfî,Tezkire-i Latîfî,s.64-65;Baysun Câvid,Cem,İA,c.III,s.80-81.

Kaynak eserlerimizde ve edebiyât târîhlerimizde C e m'e atf edilen bâzı şiirlerin ona âit olup olmadığı hakkında çeşitli görüşler ileri sürülmüştür.

Câm-ı Cem nûş eyle ey Cem bu Freng-istândur
Her kulun başına yazılan gelür devrândur

matlâlı kasîde C e m dîvânlarının hîç birinde olmadığından S'â d î'ye atf edilmiş ise de kendi ifâdesi olduğu muhakkaktır. Ancak bu iki mısrâın S'â d î tarafından tezyîl edilmiş olması düşünülebilir[1]. Ş a h â b e d d î n S ü l e y m â n, bu beytin ve C e m'in Rodos'ta iken B â y e z î d'e takdîm ettiği "Zarâat-nâme"lerin de S â d î-i C e m tarafından yazıldığını iddiâ etmektedir[2].

İslâm Ansiklopedisi, C e m maddesinde de bu kasîdenin üslûbunun C e m'in üslûbuna benzemediğini ve baştan sona şehzâdeye hitâb şeklinde yazıldığı söylenmektedir. "C e m dîvânı ve Kerem Kasîdesi, S â d î tarafından Avrupa'dan getirilerek İkinci B â y e z î d'e takdîm edilmiştir. S â d î'nin olması muhtemel bu eserleri ile birlikte İstanbul'a getirilmesi yüzünden C e m'e atf edilmiş olabilir.

"H a s a n b i n M a h m û d el-Bayâtî'nin tahmîsi ile birlikte Câm-ı Cem-âyîn'in sonuna derc edilen C e m'in annesine yazdığı son mektûbu, C e m'in Fransa kralına teslîmi hâdisesinden hîç olmazsa bir kaç gün sonrası ile C e m'de hastalık arazının zuhûra geldiği târîh arasında geçen kısa zamân içinde yazılmış olması gerekmektedir. "Fakat düşmân memleketinde hareket hâlindeki bir orduda bulunan bir insânın, sonunu îmâ etmek üzere, hemen bütün hayâtını nazmen ifâdeye kalkması ihtimâli azdır. Kaldı ki manzûme, C e m'in bilinen üslûbundan ziyâde tahmîs sâhibinin ifâdesine uymakta ve bu îtibârla B a y â t î tarafından yazıldığı kanâatini uyandırmaktadır.

"Bu üslûb mes'elesi, Ş a h â b e d d î n S ü l e y m â n (Sultân Cem, İctihâd, Nr.113, 3 temmuz 1330)'ın dikkatini çekmiş ve kendisi, bundan bahs ederken esâret C e m'i öldürmeden evvel, mâneviyâtını, şahsiyet-i ebediyesini öldürdüğünü söylemekle berâber, müellifi hakkında şüpheye düşmemiştir[3]."

Fakat gerek F â i k R e ş â d'ın Câm-ı Cem-âyîn'den naklinde, gerekse bu eserde, H a s a n b. M a h m û d el-Bayâtî'nin C e m'in kasîdesini tahmîs ettiği ifâde edilmektedir.

"Birkaç yıldan sonra Mısır'a varup Hacc-ı Şerîf'de mülâkat olunan mahrem ağalarından S ü l e y m â n A ğ a ki vâlide-i muazzamaları hıdmetinde idi, görülüp tefakküd olındukda (Cem câmını sımışdı Rîm-i Papa kâfir-i şum) maz-

1 Faik Reşâd, Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye, s.201-208.
2 Şahâbeddîn Süleymân, Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye, s.67-68.
3 Baysun Câvid, Cem, İA, c.III, s.80-81.

mûnı zâhir oldı. Çünki Ağa-yı merkûmun harem-i muhteremleriyle Rûm'a varması muhtemel idi.Bâzı hasb-i hâl manzûmeleri ki hâl-i hayâtında vâlidelerine irsâ etmişler idi.Bu dâcîye irişdükde tahmîs eyledüm.[1]"

N.S â m î B a n a r l ı,"ancak redifli annesine yazdığı bir mektûb, hayâtının hülâsası gibidir[2]." dediğine göre,bu kasîdenin C e m'e âit olduğuna inanmaktadır.

C e m S u l t â n'ın E s e r l e r i :

1 T ü r k ç e D î v â n[3]:Bu eserdeki şiirlerin çoğu çağdaş üstâdlara nazîre olarak yazılmıştır[4]. E.J.W.G i b b tarafından S â d î, Cem Dîvânı'nın yazarı olarak gösterilmektedir[5].

Eserin bir nüshası Hamidiye'dedir[6].

Revân Kütüphânesindeki yazmanın(Nr.794) orta kısmına şâirin Farsça şiirleri,kenârlarına da Türkçe şiirleri yazılmıştır.Bu dîvândaki Türkçe şiirlerin mikdârı 2800 beyittir.

Murâd Molla Kütüphânesine mülhak olarak Lala İsmâil kitapları arasındaki Cem Dîvânı'nda(Nr.431.1) 1592 beyit görülüyor.Bu nüshanın baş tarafında şâir N ü z h e t'in kendi el yazısıyla dîvânın tertîbindeki maksadı gösteren şu kıt'ası kayıtlıdır.

Devha-i nesl-i kerîm-i Âl-i ʿOsmân olmağın
Menşe-i ferc-i vücûd-ı nâzım-ı dîvân-ı Cem
Rûh-ı pâkin neş'e-yâb-ı câm-ı rahmet eyleyüp
Eyledi âsârına rağbet hıdîv-i Cem-haşem

Bu nüshada tesbîh,tevhîd,münâcât,4 na't,1manzûme,1 tercî-i bend,3 murabbâ,5 kıt'a-i kebîre,214 gazel,60 muammâ vardır.

İstanbul Üniversitesi Kütüphânesi,T.5574'teki yazmada da 1 kasîde,1 îdiyye,353 gazel,25 müfred,48 beyitli tefeüül-nâme,2 münâcât,1 tevhîd,1 nât,40

---

1 Hasan b.Mahmûd,Câm-ı Cem-âyîn; Fâik Reşâd,Târîh-i Edebiyyât-ı Osmâniyye,s. 209-210(Mezkûr Şiir "Sûret-i Manzûm Mektûb" başlığıyla Cem'in şiirlerinden nümûneler bölümünde yazılmıştır.
2 Banarlı Nihâd Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.450-51.
3 Sehî,Tezkire-i Sehî,s.11-15; Latîfî,Tezkire-i Latîfî,s.65; Kâtib Çelebi,Keşfü'z-Zünûn,c.I,s.782; Belîğ,Güldeste-i Riyâz-ı İrfân,s.50; Şemseddîn Sâmî, Kamûsü'l-A'lâm,c.III,s.1831; Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.28; Mehmed Tâhir, Osmânlı Müellifleri,c.II,s.67; Âlî,Künhü'l-Ahbâr(İsen Mustafâ),c.II,s.47; Banarlı Nihad Sâmî,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.450; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi,c.III,s.167; Ergün Sâdeddîn Nüzhet,Türk Şâirleri,c.III, s.961.
4 Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.450.
5 Babinger,Osmânlı Târîh Yazarları ve Eserleri,s.35.
6 Mehmed Tâhir,Osmanlı Müellifleri,c.II,s.67.

muammâ yer almaktadır.

Millet Kütüphânesinde de C e m'in mükemmel bir dîvânına tesâdüf edilemektedir[1].

2 F a r s ç a D î v â n: C e m'in bir de Farsça müretteb dîvânı vardır[2].Eserin bir nüshası Bursa'da Haraççı-zâde Kütüphânesinde kayıtlıdır[3].

C e m'in Süleymâniye'ye Fâtih'ten gelme 3794'te kayıtlı dîvânının ortaları Farsça,yanlarındaki faydâlı bölümler Türkçe'dir.İki dilde dîvân sürdürülmektedir.En başta "Kerem Kasîdesi" vardır[4].

3.C e m ş î d ü H u r ş î d: C e m S u l t â n daha küçük yaşta iken S e l m â n - ı S a v e c î'nin "Cemşîd ü Hurşîd" adlı manzûmesini babası F â t i h adına tercüme etmiştir(883=1478)[5].

Tezkire-i Sehî'de eserin adı "Hurşîd ü Ferahşâd" olarak geçmektedir.S e h î B e y eser için "nazmı selîs ve üslûbı nefîs kitâbdur" demektedir[6]. F u â d K ö p r ü l ü de bundan ismen bahs etmektedir[7].

Türk Ansiklopedisi, bu ikisinin aynı kitâb olduğunu tahmîn etmektedir[8].

C e m S u l t â n'ın Ş i i r l e r i n d e n N ü m û n e l e r:

Mefâ^c^ilün Fe^c^ilâtün Mefâ^c^ilün Fe^c^ilün
(.-.- ..-- .-.- ..-)

Cefâlaruñ baña bildüm vefâyimiş ey dôst
Bu fi^c^li kim ben iderdüm hatâyimiş ey dôst

Iraga salma kapuñdan beni ki Merve hakkı
Tavâf-ı Ka^c^be-i kûyuñ safâyimiş ey dôst

Düşümde zülfüñi gördüm deyü sevinmişdüm
Gözüme hôd görinen ejdehâyimiş ey dôst

---

1 Ergün Sâdeddîn Nüzhet,Türk Şâirleri,c.III,s.961; Türk Ansiklopedisi,Cem,c.X, s.140; İstanbul Kitaplıkları Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu,c.I,s.40-42.
2 H.Tevfîk-H.İhsân-H.Âlî,Türk Edebiyâtı Nümûneleri,s.319; Banarlı Nihad Sâmi, Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.450; Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi, c.III,s.173; Ergün,Sâdeddîn Nüzhet,Türk Şâirleri,c.III,s.961.
3 Mehmed Tâhir,Osmânlı Müellifleri,c.II,s.67; Türk Ansiklopedisi,Cem,c.X,s.140.
4 Şardağ Rüştü,Şâir Sultânlar,s.106.
5 Belîğ,Güldeste-i Riyâz-ı İrfân,s.51; Mehmed Tâhir,Osmânlı Müellifleri,c.II, s.68; Fâik Reşâd,Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye,s.200; Şardağ Rüştü,Şâir Sultânlar,s.95; Türk Ansiklopedisi,Cem,c.X,s.140.
6 Sehî,Tezkire-i Sehî,s.15; Mehmed Tâhir,Osmânlı Müellifleri,c.II,s.68; Türk Ansiklopedisi,Cem,c.X,s.140.
7 Köprülü M.Fuâd,Türk Edebiyâtı Târîhi,s.370.
8 Türk Ansiklopedisi,Cem,c.X,s.140; Levend Âgâh Sırrı,Türk Edebiyâtı Târîhi, c.I,s.131.

Ümîdi zülfüñe tutmış idüm velî bildüm
O dahi ^c^ömr gibi bî-vefâyimiş ey dôst

İrişmek ister idüm h^v^ân-ı vasluña lîkin
Hemân nasîb-i CEM âhır du^c^âyimiş ey dôst[1]

Sûret-i Manzûm Mektûb:

Mefâ^c^îlün Mefâ^c^îlün Mefâ^c^îlün Mefâ^c^îlün
(.--- .--- .--- .---)

Rodos ^c^azmini sanma vâlide emr-i ^c^acîb ancak
Baña yazu imiş rûz-ı ezel hakdan nasîb ancak

Senüñ hicrüñ beni lâl itdi sıdk ile halâl eyle
Bu hasret haşre kaldı idelüm sabr u şekîb ancak

Kadîmî resmdür şeh-zâdeler da^c^vâ-yı taht eyler
Gezend-i mülk-i dîn hâşâ ide şahs-ı edîb ancak

Varup hacc eyleyüp el-hamdü li'llah Mısra geldükde
Gönül sevdâ-yı hâmıyla idüp fikr-i ^c^acîb ancak

Sığınup Hakka Şâmuñ leşkeriyle Rûma ^c^azm itdük
Varup Engüride olmadı rûzî bir zebîb ancak

Çû fırsat bulmayup Mısr özleyüp Rodosa varıldı
Garazla yazmagın balyos kitâb-ı dil-firîb ancak

Bizi Mısra salıverdirmedi alıkodı âhır
Sıdı ^c^ahdi Magal Malistori bî-şekk ü reyb ancak

Belâya mübtelâ olduk Rodosuñ hîlesin aña
Bu derde çâre bulmaz ^c^Îsevîden biñ tabîb ancak

Françа olıcak tâlib anuñ def^c^ine sa^c^y itdi
Yapıldı yedi kat bir kule Polya'ya karîb ancak

Girüp kalyona gitdük fuçıdan kokmış sular içdük
Gıdamuz peksimet zeytûn ile kasbü'l-habîb ancak

Neheng-âsâ deñizler kef salup kef hep geçer idük
Serende sarılur evren gibi idi her ip ancak

Karaya irdi kalyon taşra çıkduk kuleye girdük
Ölüme râzı olduk sakladı hayy-ı mucîb ancak

Kalup pejmürde kaç yıl papaya teslîm idüp düşmen
Alup gitdi bizi ser-heng-i erbâb-ı salîb ancak

1 H.Tevfîk-H.İhsân,H.Âlî,Türk Edebiyâtı Nümûneleri,s.320-21.

Bedun semtine satmak istedi Rîm papa kahr ile
Ki tahsîl idine İslâmdan mâl-ı kesîb ancak

Sakındum dîn-i İslâmı ve aslâ olmadum râzı
İder mi ehl-i Hak kasdın hıred-mend-i lebîb ancak

Françe ilçi saldı isteyüp mektûb gönderdi
Hedâyâ-yı güzînle bâd-ı pây-ı zer-rekîb ancak

Sözine Rîm papa olmadı kâ'il iki cânibden
Alaylar düzdiler ugraş içün hâl-i garîb ancak

Sıyup papayı harb ile Françe hem bizi aldı
Gehî izhâr-ı lutf itdi gehî virdi nehîb ancak

Şol ugraş bozdı papa hîlesin biz de halâs olduk
İrişdi ᶜavn-ı sübhânî nümâyân oldı şeyb ancak

Yeme içme fırâvândur gam-ı eyyâm hazm olmaz
Tolı nâz ile miᶜmetdür firâz ile neşîb ancak

Gıdamuz şehd ise zakkûm olur bed-hᵛâh sunmakla
Agız acılıgın defᶜeylemez ayva vü sîb ancak

Duᶜâ idüñ bize ey dôstlar îmân ola rûzî
Tahammül müşkil oldı ᶜâşıka ᶜâlem rakîb ancak

CEMüñ câm-ı vücûdın Hak mey-i ᶜadliyle pür kılsun
Sunılsun nukl-ı gufrân bezmi bulsun zeyn ü zînet ancak[1]

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

Câm-ı Cem nûş eyle ey CEM bu Firengistândur
Her kuluñ başına yazılan gelür devrândur

Kaᶜbetu'llaha varup bir kez tavâf eyledügüñ
Biñ Karaman biñ ᶜAcem biñ milket-i ᶜOsmândur

Çok şükür Allaha kim geldüñ Fireng-istâna sag
Saglıgınca her kişi nefsince bir sultândur

Fırsatı fevt eyleme ᶜıyş eyle sür zevk u safâ
Kimseye bâkî degil devrân bu dünyâ fândur

ᶜIyş kıl bu şehrde şeh-zâde-i Efreng ile
Kim be-gâyet nâzenîn ü server-i hûbândur

1 H.Tevfîk-H.İhsân-H.Âlî,Türk Edebiyâtı Nümûneleri; Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.450-51; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.228.

Serv-i ḳad sîmîn-beden maḥbûb-ı Efreng pek güzel
Ay ile gün ḥüsnüñüñ ᶜışḳında ser-gerdândur

Saña bu ḥüsn ile ey şeh-zâde sâġar ṣundıġı
Taḫt-ı Çîn mülk-i Yemen Îrân ile Ṭûrândur

Pâdişehlük bundan özge olamaz şeh-zâde CEM
Ḫâṭıruñ ḫôş eyle câm iç meclis-i rindândur

Minnet ol Allaha kim ṭapuña dâʾim ḫusrevâ
Ḫûblar bân oglı bânlar lutfuña ḥayrândur

Ṣaġlar sollar baş urup ayaġına düşenlerüñ
Her biri mülk-i Firengüñ birine bir bândur

Çalınur çeng ü def ile erguvân ḳânûn-miṣâl
Ney ġırîvinden Frenkçe ser-be-ser efġândur

Ḫûblar kendü dilince naġmeler âġâz ider
Raḳṣ ile reftâr idenler ḥûrîdür ġılmândur

On iki bân oglı bân ḳarşuñda altun câm çeker
On sekiz sâḳî bu meclisde güzel devrândur

Cümlesi zerrîn-kemer altunlı dîbâlar ile
Başları zerrîn külâh hem kolları ᶜüryândur

Şehd ile şekker-nebât-ı ḳand ile ḫurmâ-yı ter
Nuḳl içün envâᶜ-ı niᶜmetler bile çendândur

Sükkeri süd ile yoġrılmış simidden külçeler
Tâze bâdemler anuñ üstinde kim erkândur

Elma ve armud u nârenc ü turunçlar bî-ḥisâb
Fınduḳ u ḳaysı vü ᶜünnâb u çiçek reyḥândur

Ḳarşuña bân-zâdeler el ḳavşurup ḳarşu ṭurur
Bezm-gâhuñ cennetü'l-meʾvâ yerüñ bûstândur

Yedi yıllıḳ ḳaynamış ṣâfî şarâb-ı laᶜl-i nâb
Sâḳî-i sîmîn elinde her ṭaraf zindândur

Bunlar ile ey civân Şeh-zâde Sulṭân CEM saña
Bir gice ẕevḳ eylemek her şeylere rüchândur

Ḫusrevâ göñlüñi ḫôş tut ᶜıyşe meşġûl ol müdâm
Çün [illegible] bu dünyâ evinüñ âḫırı vîrândur

Hükm idenler bu cihân mülkine Şarḳ u Garbdan
Ger Süleymân ger Sikender cümlesi mihmândur

Pâdişeh oldur ki hergiz zâtına irmez zevâl
Şâhib-i bâkîdür o hallâk-ı ins ü cândur

^{c}Âlemi bir emr ile var eylemek hükmindedür
Yine bir emr ile yog itmek aña âsândur

Vir salâtı Mustafâya tâ ki Hak âzâd ide
Şol yigitler kim Firenkde bend ile zindândur

Yüri var ey B â y e z î d sen süre gör devrânuñı
Saltanat bâkî kalır dirlerse bu yalandur[1]

Fe^{c}ilâtün Fe^{c}ilâtün Fe^{c}ilün
(..-- ..-- ..-

Cân dimâgına irüp bûy-ı vatan
Dil diler kim görine rûy-ı vatan

Çeşme-i hayvândur ey dil hoş durur
Ben garîb üftâdeye cûy-ı vatan

N'ola cândan istesem çûn yeg durur
Bâg-ı cennetden baña kûy-ı vatan

Göñlüm eyler dâ'imâ anı taleb
Bend olaldan baña gîsû-yı vatan

Hurrem olup cân-ı CEM irdi safâ
Dil sabâdan alalı bûy-ı vatan[2]

Fe^{c}ilâtün Fe^{c}ilâtün Fe^{c}ilâtün Fe^{c}ilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

Keremüñ cümle giriftârı halâs eyler iken
Ne revâdur baña lâyık göre zindân-ı kerem

Gerçi yüzüm karadur nâme-i a^{c}mâl gibi
Umarum kim yuya lutfuñ su ile anı kerem

Keremüñ hil^{c}at ile fahr idiyorken dû-cihân
Ben revâ mı ki kalam arada ^{c}üryân-ı kerem

Ne revâdur ki baña zehr suna dehr-i firâk
^{c}Âleme cân virür iken şeker-istân-ı kerem

Ne kerem var ki ola mûcib-i tesdîd-i günâh
Ne güneh var ki ola bâ'is-i hırmân-ı kerem

1 H.Tevfîk-H.İhsân-H.Âlî,Türk Edebiyâtı Nümûneleri,s.327-29; Banarlı N.Sâmi, Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.451; Hasan Çelebi,Tezkiretü'ş-Şuarâ,c.I, s.114; Mehmed Tâhir,Osmânlı Müellifleri,c.II,s.67;Beyânî,Tezkire-i Beyânî,v.4a.
2 H.Tevfîk-H.İhsân-H.Âlî,a.eser,s.322; Banarlı N.Sâmi,a.yer.

Tîğ-i hışm elde ve boynumda kefen ortada baş
Tâbi^{c}üm her ne ki emr eylese fermân-ı kerem

Dest ü pâ-beste vü dil-haste vü ser-geşte vü zâr
Der-i dîvânına geldüm yine sulṭân-ı kerem

^{c}Âmdur luṭf-ı ^{c}amîmüñ ḳo günâhum da benüm
Merḥamet vakti durur var ise imkân-ı kerem

Gerçi kim cürm ü haṭâdur işümüz n'oldı ^{c}aṭâ
Gerçi kim iki elüm kanda velî ḳanı kerem

Ḥaḳ mezîd eyleye ṭômâre-i ^{c}ömrüñi senüñ
Zeyn ola nâmuñ ile defter-i dîvân-ı kerem

Devletüñ dârını ma^{c}mûr ide mi^{c}mâr-ı ezel
Şöyle kim kûşesine yüz süre erkân-ı kerem[1]

B â y e z î d'e gönderdiği bir şiiri:

Mef^{c}ûlü Mefâ^{c}îlü Mefâ^{c}îlü Fe^{c}ûlün
(--. .--. .--. .--)

Sen bister-i gülde yatasuñ şevḳ ile handân
Ben ṭaş gibi ṭopraḳ döşenem bârî sebeb ne

Bu meşġale-i dîn ola mı ^{c}adle muḳârin
Haccü'l-haremeyn anı ṭaleb ḳılsa sebeb ne[2]

Mef^{c}ulû Fâ^{c}ilâtü Mefâ^{c}ilü Fe^{c}ulün
(--. -.-. .--. .--)

Ṭaşlarla dövünüp yürür âb-ı revânı gör
Raḥm eylemedi bu hâlüme kevn ü mekânı gör

Ṭaġlar başında ebr-i felek aġlayup gezer
Yanınca ra^{c}duñ itdügi âh ü figânı gör

Çâk eyledi yaḳasını derd ile ṣubḥ-gâh
Çarhuñ şafaḳ yirine yâ dökdigi ḳanı gör[3]

Müstef^{c}ilün Fe^{c}ûlün Müstef^{c}ilün Fe^{c}ûlün
(--.- -.-.-- --.- .--

1- Her hîz-i ademî-zâd olmaz cihânda bî-ġam
Ġam ṣoñı şâdlıḳdur ey dil ṭarılma ebsem

Sulṭânlıġ olmaz ise dervîşlik de hôşdur
Gör nice terk idindi taht ile tâcı E d h e m

1 Şardağ Rüşti, Şair Sultânlar, s.107.
2 a.e., s.100; Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.I, s.228; Şapolyo Ênver Behnân, Osmânlı Sulṭânları Târîhi, s.125.
3 Laṭîfî, Tezkire-i Laṭîfî, s.65; Mehmed Tâhir, Osmânlı Müellifleri, c.II, s.68; Şemseddîn Sâmî, Kamûsü'l-A'lâm, c.III, s.1830-31.

Olsañ şehin-şeh-i Rûm olmazdı hac nasîbüñ
Biñ şükr ki oldı rûzî bu devlet-i mu[c]azzam

Bezm-i safâyı hôş tut şevk üzre müjde hakkı
Nûş eyle câm-ı vahdet [c]işret demidür ey Cem[1]

Fâ[c]ilâtün Fâ[c]ilâtün Fâ[c]ilâtün Fâ[c]ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

Dil helâk eyler gözüñ hançer çeker cân üstine
Gör ne hûnîdür gözüñ kim kan ider kan üstine

Gel getür hattuñ hayâlini bu yanmış sîneme
Sebze [c]âdetdür konur çün tâze bir yan üstine

Didüm ey gül lebleriñ cândur baña bir bûse vir
Gül gibi kıldı tebessüm didi kim cân üstine

Dilde gamzeñ okı var iken gamuñ gönderme kim
Komag olmaz dôstum mihmân mihmân üstine

Didüm ey cân kaçma CEMden hâcîdür güldi didi
Gerçi hâcîdür velî cân virdi cânân üstine[2]

Fe[c]ilâtün Fe[c]ilâtün Fe[c]ilâtün Fe[c]ilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

Sâkîyâ devr-i S ü l e y m â n dur el ur câm-ı C e m e
Bize mey sun içelüm çâre budur def[c]-i gama

Seni maksûd idinüp [c]ışk ile yanarsa göñül
Yiridür yanmak oda her ki taparsa saneme

Gidemez kaldı giri CEM yolı baglandı meger
Bir yüzi gül saçı sünbül lebi mül gonce-feme[3]

Fe[c]ilâtün Fe[c]ilâtün Fe[c]ilâtün Fe[c]ilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

Çün öper her nefes ol la[c]l-i şeker-bârı kadeh
Rûzgâr eylese topragumuzı bâri kadeh

Lebüñ añdukça n'ola sırrını fâş itse göñül
Lâzımîdür ki [c]ıyân eylese esrârı kadeh

Çâre yok irmege ey ÇEM dehen-i cânına hîç
Kan yudup derd ile nâ-çâr içelüm bârî kadeh[4]

1 Belîğ,Güldeste-i Riyâz-ı İrfân,s.50.
2 Sehî,Tezkire-i Sehî,s.15.
3 Hasan Çelebi,Tezkiretü'ş-Şuarâ,c.I,s.114; Beyânî,Tezkire-i Beyânî,v.4a.
4 Hasan Çelebi,a.eser,s.115; Beyânî,a.yer.

3. Ş e h z â d e K o r k u d(874=1469/1470 - 918=1513)

İkinci B â y e z î d'in vefâtı sırasında hayâtta kalan üç şehzâdesinden ortancasıdır. Y a v u z S e l î m'den iki yaş büyük, S u l t â n A h m e d(870=1465-919=1513)'den ise küçüktür[1]. İsmâil Hakkı U z u n ç a r ş ı l ı, Nişâncı Mehmed Paşa Târîhi'nden naklen K o r k u d'u şehzâdelerin büyüğü olarak göstermişse de mezkûr târîhte K o r k u d H.874'te, Y a v u z da H.876'da doğmuş gösterilmektedir[2]. Y a v u z'la öz kardeş olan K o r k u d'un annesi Ayşe Hatun'dur[3]. Türk Ansiklopedisi Korkud Çelebi maddesinde her iki şehzâdenin de annelerinin Bülbül Hatun olduğu öne sürülmektedir[4]. Amasya'da doğmuştur[5]. Doğum târîhi; Sicill-i Osmânî'de 872 veyâ 874[6], Osmânlı Târîhi'nde Nişâncı Târîhi'nden naklen 1459[7], Türk Ansiklopedisi'nde 1467[8], İslâm Ansiklopedisi'nde de 1470[9] olarak gösterilmiştir.

Eğitim ve terbiyesini Eski Saray'da özellikle F â t i h'in nezâretinde tamâmlamıştır[10].

F â t i h'in ölümü sırasında babası Amasya'dan gelinceye kadar on yedi gün saltanat kaymakamlığına getirilmiş ve bu hükümdârlığı sırasında yeniçerilerin ulûfesini artırmıştır[11].

---

1 Âlî, Künhü'l-Ahbâr(Isen Mustafâ), Künhü'l-Ahbâr, c.II, s.47; Latîfî, Tezkire-i Latîfî, s.66; Belîğ, Güldeste-i Riyâz-ı İrfân, s.54; Şemseddîn Sâmî, Kamûsü'l-A'lâm, c.IV, s.3724; Gökbilgin Tayyib, Korkud, İA, c.VI, s.856.

2 Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.230; Nişâncı Mehmed, Nişâncı Târîhi, s.181

3 Altundağ Şinâsî, I.Selîm, İA, c.X, s.423; Öztuna Yılmaz, Yavuz, TA, c.XXVII, s.339; Meydan Larousse, c.IX, s.639.

4 Öztuna Yılmaz, Korkud, TA, c.XXII, s.227.

5 Gökbilgin Tayyib, Korkud, İA, c.VI, s.227; Öztuna Yılmaz, Korkud, TA, c.XXII, s.227.

6 Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, c.I, s.63.

7 Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.230; Nişâncı Mehmed, Nişâncı Târîhi, s.181-82; Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-Şuarâ, c.I, s.109(Korkud'un Nişâncı Târîhi'nde doğum târîhi 874 olarak gösterilmektedir. Bu ise 1469/70 yıllarına tekabül etmektedir. Dolaysiye ya bu hesâbdaki yanlışlık neticesi veya Hasan Çelebi'nin "Hazret-i Sultân Korkuddur ki Sultân Bâyezîdün ferzend-i ekberidür" ibâresi neticesinde bu hükme varılmış olabilir.)

8 Öztuna Yılmaz, Korkud, TA, c.XXII, s.227.

9 Gökbilgin Tayyib, Korkud, İA, c.VI, s.856.

10 a.yer; Öztuna Yılmaz, Korkud, TA, c.XXII, s.227; Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.231.

11 Sehî, Tezkire-i Sehî, s.18; Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, c.I, s.63; Müstakîm-zâde, Tuhfe-i Hattâtîn, s.368; Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.I, s.196; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.III, s.196; a.müell., Korkud, TA, c.XXII, s.227; İstanbul Kitaplıkları, Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu, c.I, s.86.

K o r k u d, Saruhan(Manisa) vâlîsi eken bâzı devlet ricâlinin kardeşi A h m e d'in saltanatı için çalıştığını duymuş ve şehzâdenin isteğine uygun olarak Teke(Antalya) sancağına gönderilmiştir[1].

Tekrâr eski sancağına dönmesi[2] veyâ İstanbul'a daha yakın sancaklara nakli şeklindeki isteği kabûl edilmemiştir[3].

Vezîr-i âzamlara âit olduğu hâlde şehzâdelere verilmesi âdet olan bir has'ın sadrâzam H a d ı m A l î P a ş a tarafından geri alınması da K o r k u d'u üzmüştür[4].

Bu hâdiseler sebebiyle şehzâde izinsiz olarak hac niyetiyle yola çıktığını bildirerek Mısır'a gitmiş ve burada çok iyi bir şekilde karşılanmıştır. Memlûk sultânının da tavassutuyla yeniden Antalya'ya dönmesine müsâade edilmiştir. Bundan sonra K o r k u d daha yakın sancaklara naklini tekrârlamış ise de müsbet bir cevâb alamamıştır. Kardeşi S e l î m'in Edirne önlerine geldiğini öğrenince kendisi de Antalya'dan çıkarak B â y e z î d'in kendisine vermek istemediği Saruhan'a yerleşmiştir. A h m e d ve S e l î m'in taht mücâdelesine girdiğini görünce de İstanbul'a gelerek yeniçerilere misâfir olmuştur. Fakat onlar, bu şehzâdeye hürmet ve îtibâr göstermekle berâber S e l î m'i pâdişâh görmek istediklerini, ancak kendi hayâtına kasd etmeyeceklerini söylemişlerdir. Bu arada Şehzâde S e l î m gelerek hükümdârlığı babasından devr almış, K o r k u d da kardeşini İstanbul'a girişinde karşılamış ve ona bağlılığını ifâde etmiştir. Bundan sonra yeni pâdişâhla anlaşarak eski sancağına Midilli'nin de ilâvesi ile yine Saruhan'a dönmüştür[5].

H a m m e r'e göre yeni pâdişâhın beş yeğenini öldürtmesi üzerine K o r k u d, bâzı sancak beylerini kendine çekmek istemişse de bunu öğrenen S e l î m avlanma bahânesiyle çıktığı Bursa'dan Manisa üzerine yürümüştür[6]. Diğer kaynaklar ise Y a v u z S u l t â n S e l î m'in Şehzâde K o r k u d'un saltanatta gözü olup olmadığını anlamak için devlet ricâli ağzından şehzâdeyi sal-

1 Ahmed Dede, Müneccimbaşı Târîhi, c.II, s.419-420; Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.231; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.III, s.196; a.müell., Korkud, TA, c.XXII, s.227; Gökbilgin Tayyib, Korkud, İA, c.VI, s.856.
2 Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.231; Öztuna Yılmaz, Korkud, TA, c.XXII, s.227.
3 Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.231; Öztuna Yılmaz, Korkud, TA, c.XXII, s.227; Gökbilgin Tayyib, Korkud, TA, c.VI, s.856.
4 Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.I, s.227; Uzunçarşılı İ.Hakkı, c.II, s.231.
5 Müstakim-zâde, Tuhfe-i Hattâtîn, s.388; Ahmed Dede, Müneccimbaşı, Târîhi, c.II, s.437-38; Mehmed Hemdemî, Solak-zâde Târîhi, s.342; Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.I, s.230, 235; Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.231-32, 239, 243; Öztuna Yılmaz-Büyük Türkiye Târîhi, c.III, s.197-99, 201-203, 209; a.müell., Korkud, TA, c.XXII, s.227; Gökbilgin Tayyib, Korkud, İA, c.VI, s.856.
6 Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.I, s.243.

tanata dâvet eden sahte mektûplar yazdırmış ve onun içinde hükümdârlık hevesi olduğunu anlayınca ev için çıktığı Bursa'dan çok sayıda askerle Manisa sancağına yürümüştür.K o r k u d, Teke taraflarına kaçarak P i y â l e adlı lalası ile bir mağaraya sığınmıştır.Üç hafta sonra yakalanarak boğdurulmuş;Bursa Orhan Gazî Türbesi'ne defn olunmuştur(918=1513). P i y â l e de ölünceye kadar türbe-dârlığını yapmıştır[1].

K o r k u d,kırk yaşları civârında iken orta boylu,esmerce,zayıf vücûdlu,kara sakallı,yakışıklı bir genç olarak tasvîr edilmiştir[2].

L a t î f î, K o r k u d'un sultânların âlimlerinden,şehzâdelerin fâzıllarından olduğunu ifâde ettikten sonra onun büyük bir kütüphânesi olduğundan bahisle"Nice katar-ı cemel cebel-timsâl kitâb-hânesin ve kitâb-hâne hazânesin çekerdi[3]" demektedir.

Şehzâde K o r k u d,tahsîlini Eski Sarây'da,özellikle dedesi F â t i h'in nezâretinde tamâmlamıştır[4].

Sancak beyliği sırasında Türk korsanlarına ve bilhassa O r u ç R e i s ile birâderi H ı z ı r R e i s(Barbaros)'e yardım etmiştir.Bundan başka Antalya vâlisi iken Rodos şövalyelerinden bedeli mukabilinde Türk esîrlerini kurtarmağı âdet edinmiştir[5].

İlim ve irfânı ile temâyüz etmiş ve bu vasıfları ile mevâlîden add olunmağa liyâkat kazanmıştır.Önde gelen şehzâdeler arasında ilim ve kemâliyle mümtâz bir şahsiyettir.

Sarâyı âlim ve şâirlerin toplandığı bir yer olmuştur[6].

Onun bilim ve san'atla uğraşması,fakîhleri ve şâirleri ona bağlamıştır.

1 Belîğ,Güldeste-i Riyâz-ı İrfân,s.55; Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.V,s.3724; Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.63; Ahmed Paşa,Müneccimbaşı Târîhi,c.II,s.453; Müstakîm-zâde,Tuhfe-i Hattâtîn,s.368;Mehmed Hemdemî,Solak-zâde Târîhi,s.353; Mustafâ Nûrî,Netâyicü'l-Vukûât,c.I,s.85; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.243; Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.245; Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.III,s.212; a.müell.,Korkud,TA,c.XXII,s.228; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.141-42.

2 Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.245,230.

3 Latîfî,Tezkire-i Latîfî,s.66.

4 Gökbilgin Tayyib,Korkud,İA,c.VI,s.856; Öztuna Yılmaz,Korkud,TA,c.XXII,s.227; a.müell.,Büyük Türkiye Târîhi,c.III,s.212.

5 Uzunçarşılı İsmâil Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.232; Türk Ansiklopedisi,Korkud,TA,c.XXII,s.228.

6 Sehî,Tezkire-i Sehî,s.18; Latîfî,Tezkire-i Latîfî,s.66; Mehmed Tâhir,Osmânlı Müellifleri,c.II,s.189; Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.V,s.3724; Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.63; Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.II,s.442; Mehmed Mazhar Fevzî,Haber-i Sahîh,c.IV,s.223; Uzunçarşılı İsmâil Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.231; Türk Ansiklopedisi,Korkud,TA,c.XXII,s.228; Rüştü Şardağ,Şâir Sultânlar,s.129; Gökbilgin Tayyib,Korkud,İA,c.VI,s.859; İstanbul Kitaplıkları Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu,c.I,s.86.

Ancak yeniçerilerle vezîrler bu şehzâdeye sevgi duymamıştır[1].

Şehzâde K o r k u d,kıymetli insânları takdîr etmiş ve böyle insânların yetişmesine yardım etmiştir.Herkesin derecesini bildiğinden her kâmile kemâli nisbetinde rağbet etmiştir[2].

"Hüsn-i hattı bizzât pederi sâyesinde Amasya'da Şeyh H a m d u l l a h merhûmdan temeşşük iden gürûh-ı ʿâliyyedendür[3]."

Mûsikî sâhasında mâhir ve her çeşit sazı çalmağa muktedir olup,erbâbı nezdinde makbûl,hoş sesli "Gıdâ-yı Rûh" adlı bir sâz îcâd etmiştir[4].Tezkiretü'ş-Şuarâ'da ve Güldeste-i Riyâz-ı İrfân'da bu sâzın adı "Rûh-efzâ","Rûh-fezâ" olarak geçmektedir[5].

"Ve fenn-i mûsıkîde tamám mahâreti olup,baᶜzı pîş-rev-i pesendîde îcâd (ve rûh-fezâ) sâzlarını ele aldukça nagamât-ı hâlet-engîzde dâg-ber-dil-i Hüseyin ᶜAvvâd oldıgından gayrı....."

B e l î ğ, K o r k u d'un Îrân'dan Z e y n e ' l - Â b i d î n adlı bir mûsıkî üstâdı getirterek bu ilmin kâidelerini öğrendiğini de kayd etmektedir[6].

K o r k u d'un peşrevlerinin yanı sıra besteleri de vardır[7].

Bu şehzâdeden günümüze şu mûsıkî eserleri gelebilmiştir:1)Devr-i Kebîr Kürdî(Bayâtî), 2)Evc, 3)Hâver, 4)Lâle-ruh Peşrevleri, 5)Lâle-ruh, 6)Mâye-i Atîk, 7)Nevâ(Sereşeyd), 8)Uşşâk Saz Semâîleri[8].

Büyük Türkiye Târîhi'nde K o r k u d'un hânendeliğinden de bahs edilmektedir[9].

Şehzâde K o r k u d'un Arapça te'lîfleri ve bâzı kitaplara şerh ve hâşiyeleri vardır.Şiirlerinde ise "H a r î m î" mahlasını kullanmıştır. L a t î f î, tezkiresinde bu mahlası almasına sebeb olarak Harem-i Şerîf ziyâretine niyetlenmesi gösterilmektedir[10].

1 Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.228.
2 Gökbilgin Tayyib,Korkud,İA,c.VI,s.859; Latîfî,Tezkire-i Latîfî,s.66.
3 Mustakîm-zâde,Tuhfe-i Hattâtîn,s.368; Gökbilgin Tayyib-Korkud,İA,c.VI,s.859; Şardağ Rüştü,Şâir Sultânlar,s.129; Mehmed Tâhir,Osmânlı Müellifleri,c.II,s.190
4 Sehî,Tezkire-i Sehî,s.18; Gökbilgin Tayyib,Korkud,İA,c.VI,s.859; Latîfî,Tezkire-i Latîfî,s.66; Mehmed Tâhir,Osmânlı Müellifleri,c.II,s.189; Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Müellifleri,c.II,s.231; Öztuna Yılmaz,Korkud,TA,c.XXVII,s.228, Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.142.
5 Hasan Çelebi,Tezkiretü'ş-Şuarâ,c.I,s.110;Belîğ,Güldeste-i Riyâz-ı İrfân,s.55.
6 Belîğ,Güldeste-i Riyâz-ı İrfân,s.55.
7 Ahmed Dede,Müneccimbaşı,Târîhi,c.II,s.442; Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.III,s.212; Şapolyo E.Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.142.
8 Öztuna Yılmaz,Korkud,TA,c.XXII,s.228.
9 a.muell.,Büyük Türkiye Târîhi,c.III,s.212.
10 Latîfî,Tezkire-i Latîfî,s.66; Gökbilgin Tayyib,Korkud,İA,c.VI,s.859.

Şehzâde K o r k u d, "fazîlet ve irfânı ve şiirdeki kudretiyle edebiyâtımızda mümtâz bir yer kazanmış, tasavvufa, mûsıkîye, ahlâk ilmine tâm mânâsiyle bağlanması münâsebetiyle dünyâ âlâyişinden tamâmen kendini sıyırıp, kendi fikirlerine uygun nedîm ve ilim adamlarıyla yaşamağı zevklerin en iyisi bilmişti[1]." Osmânlı Müellifleri'ndeki bu ifâdeden de anlaşılacağı üzre onun şiirleri daha ziyâde tasavvufîdir.

L a t î f î, K o r k u d'un beğenilen nazmı ve nâzik beyânı olduğunu söylemektedir[2].

Aslında bu şehzâde, küçük makâmlarla yetinmeyen hırslı dünyâ yapısıyla, her şeyden vaz geçmeyi aşılayan tasavvuf felsefesinin çelişkilerini birlikte yaşamıştır.

Şiirlerinde yer yer derin bir lirizme ulaşabilmiştir[3]. Pek çok dîvân şâiri gibi bunlarda aşk ve aşktan şikâyetleri aksettirmiştir[4].

E s e r l e r i :

1 Dîvân: Bilinen tek nüshası Millet Kütüphânesi, Alî Emîrî Efendi Kitaplığı, Manzûm Eserler Bölümü 104 numaradadır. Eserde 52 gazel, 1 nazım ve 2 beyit yer almaktadır[5]. Dîvândaki şiir sayısı ve çeşidinin azlığına rağmen L a t î f î H a s a n Ç e l e b i eseri, "mükemmel" ve "müretteb" diye vasıflandırmışlardır. Buna göre bütün şiirlerinin dîvânına derc edilmiş olmadığı da düşünülebilir[6]. İslâm Ansiklopedisi de mezkûr nüshanın muahhar olduğunu kayd etmiştir[7].

Gazellerinden otuz küsûru, bir nüshası Bağdat Köşkü'nde mevcûd P e r v â n e ibni A b d u l l a h (XVI. asır)'ın derlediği mecmûadadır[8].

2 Vesîletü'l-Ahbâb: bî Encâzî Te'lîf Veled Hareketü'ş-Şevkî li'Arzi'l-Hicâz: Arapçadır. Selîs bir ifâde ile yazılmış olan eser, aşağıdaki yedi fasıl üzerine tertîb edilmiştir. 1) Sebebü Seferi'l-Hicâz, 2) Tesabburi Kalbu'l-Vâlid, 3) Fazîletü'l-Hacc, 4) Fazîletü Ziyâreti'l-Mustafâ, 5) Vücûb-i Tâati'l-Vâlideyn, 6) Yecibü li'l-Velede alâ Vâlidihi mine'l-İhsânî ve'l-Edeb, 7) Hıfzu'l-Veddi ve'l-Uhudî ve'l-Îmân.

Bir nüshası müellif hattı ile Ayasofya Kütüphânesi Nr. 3529'dadır. Eser 4 Haziran 1509'da tamâmlanmıştır[9].

1 Mehmed Tâhir, Osmânlı Müellifleri, c.II, s.189.
2 Latîfî, Tezkire-i Latîfî, s.66.
3 Şardağ Rüştü, Şâir Sultânlar, s.129.
4 Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.I, s.230.
5 İstanbul Kitaplıkları Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu, c.I, s.86; Mehmed Tâhir, Osmânlı Müellifleri, c.II, s.189; Öztuna Yılmaz, Korkud, TA, c.XXII, s.228; Kâtib Çelebi, Keşfü'z-Zünûn, c.I, s.785.
6 Latîfî, Tezkire-i Latîfî, s.66; Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-Şuarâ, c.I, s.112.
7 Gökbilgin Tayyib, Korkud, İA, cVI, s.860.
8 Mehmed Tâhir, Osmânlı Müellifleri, c.II, s.189.
9 a.e., s.191; Gökbilgin Tayyib, Korkud, İA, c.VI, s.859; Öztuna Yılmaz, Korkud, TA, c.XXII, s.228.

3 Hallü İşkâli'l-Efkâr fî Halli Emvâli'l-Küffâr:Harpte düşmândan alınan ganîmetin taksîm keyfiyeti,hums-ı şer'î,câriyelerin nikâh ve mübâyaası v.b. bahisleri ihtivâ eden Arapça fıkhî bir eserdir.Bir nüshası Ayasofya Kütüphânesi Numara 1142'dedir[1].

4 Da'vetü'n-Nefsü'l-tâliha ilâ el-A'mâlü's-Sâliha -yahut- Reddü'n-Nefsü'l-Câmia ilâ el-A'mâlü's-Sâliha -yahut- Kitâbü'l-Harîmî fî't-Tasavvuf(Raif Yelkenci nüshasındaki adı):Bu eserin Ayasofya Kütüphânesi Nr.1763'de bulunan nüshası yalnız "Kitâb fi't-Tasavvuf" adı ile kayd edilmiş bulunmaktadır;içinde "Harîmî" mahlaslı şiirler bulunduğu için "Kitâbü'l-Harîmî" adı ile de tanınmıştır.Kelâm,fıkıh ve ahlâktan bahs eden,bâzı meşhûr şahsiyetlerin Arapça ve Farsça şiirlerinden başka Şeyh Abdülkerîm,Şeyh Baba Yûsuf gibi şâirlerin Türkçe şiirleri ile birlikte,müellifin de bir çok şiirini ihtivâ eden bu eserin sonlarında imâreti terk etmekten bahs edilirken İkinci M u r â d'ın saltanatından ferâgati ve sonra memleket tedbîrleri,halka hizmet için tekrâr saltanata geçtiği mes'elesine de temâs edilmektedir[2].

5 Şerhü Elfâz-ı Küfr -yahut- Hâfızu'l-İnsân ᶜan Lâfızu'l-îmân:Ayasofya Kütüphânesi Nr.2289'da akâid ve kelâm kitapları arasında bir nüshası buhunan bu eser,mukaddimesinden anlaşıldığına göre,halk ağzında ve hattâ ilim müntesibleri arasında bir çok küfür kelimelerin dolaştığına vâkıf olan ve bunları toplayarak şerh ve îzâhına çalışan müellifin,Beyânü'l-Îmân,Beyânü Ahkâmü'l-İrtidâd bahislerine ayırdığı Arapça bir kitaptır.Osmânlı Müelliflerinde bir nüshasının Millet Kütüphânesi'nde olduğu ifâde edilmektedir[3].

6 Korkudiyye -yahut- Fetâvâ-yı Korkud-hâniyye:Dört mezhebin cem'iyle yazılmış fıkha dâir bir eserdir[4].

7 Kınalı-zâde H a s a n Ç e l e b i, Şerhü'l-Mevâkıf li'l-Cürcânî'de onun el yazısı ile bâzı mütâlaalarını gördüğünü ve bundan şehzâdenin ilim ve fazlına intikalin mümkün olduğunu söylemektedir[5].

8 Harîmî mahlaslı "Ferhâd ü Şîrîn" manzûmesinin de Ş e h z â d e K o r k u d'a âit olması muhtemeldir[6].

---
1 Mehmed Tâhir,Osmânlı Müellifleri,c.II,s.191; Gökbilgin Tayyib,Korkud,İA,c. VI.,s.859; Öztuna Yılmaz,Korkud,TA,c.XXII,s.228.
2 aynı eserler.
3 Gökbilgin Tayyib,Korkud,İA,c.VI,s.860; Mehmed Tâhir,Osmânlı Müellifleri,c. II,s.191; [illegible]
4 Gökbilgin Tayyib,Korkud,İA,c.VI,s.860; Belîğ,Güldeste-i Riyâz-ı İrfân,s.55; Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.63; Kâtib Çelebi,Keşfü'z-Zünûn,c.II,s.328; Sehî,Tezkire-i Sehî,s.18.
5 Gökbilgin Tayyib,Korkud,İA,c.VI,s.860; Hasan Çelebi,Tezkiretü'ş-Şuarâ,c.I, s.109; Belîğ,Güldeste-i Riyâz-ı İrfân,s.55;Latîfî,Tezkire-i Latîfî,s.66.
6 Mehmed Tâhir,Osmânlı Müellifleri,c.II,s.189.

Ş e h z â d e K o r k u d'un Şiirlerinden N ü m û n e l e r

Mefâ^c^îlün Mefâ^c^îlün Fe^c^ûlün
(.---   .---   .--)

Yine bir âteş oldı cânda peydâ
Ki cûş itdi gönül mânend-i deryâ

Yine bu nâm u tengün defterini
Ṣalup deryâya diler k'ola rüsvâ

Yine dîvâne-i sevdâ-yı ^c^ışkum
Baña ġavġâ-yı ^c^âlemden ne peydâ

Yine bir derd olupdur dilde zâhir
Devâ bilmez aña hergiz eṭibbâ

Ġamuñ egnüme bir kisvet giyürdi
Palas oldı baña bi'l-cümle dünyâ

Dili zîr ü zeber kılalı ^c^ışkuñ
Kamu yeksândur aña zîr ü bâlâ

HARÎMÎ sırruñı fâş eylerüm fâş
Ne bilür mest olan ^c^âşık müdârâ[1]

Müstef^c^ilün Müstaef^c^ilün Müstef^c^ilün Müstef^c^ilün
(--.-   --.-   --.-   --.-)

Tâc ü kabâyı terk idüp ^c^üryân olayın bir zamân
Ġurbetde seyrân eyleyüp mihmân olayın bir zamân

Çeng ü rebâbuñ sohbeti muṭrıb tamâm oldı hemân
Bezm-i belâda ney gibi nâlân olayın bir zamân

Geh düşüben gâhî ṭurup geh gülüben gâh aġlayup
Geh kan yudup ser-ḫôş olup sekrân olayın bir zamân[2]

Fâ^c^ilâtün Fâ^c^ilâtün Fâ^c^ilâtün Fâ^c^ilün
(-.--   -.--   -.--   -.-)

Ṭûṭîyâ-yı ḫâk-i pâyüñden iden kaṭ^c^-ı naẓar
İki gözümse gerekmez çıksun ey nûr-ı basar[3]

Fâ^c^ilâtün Fâ^c^ilâtün Fâ^c^ilâtün Fâ^c^ilün
(-.--   -.--   -.--   -.-)

Bu HARÎMÎye naẓar kılması luṭf idüp nigâr
Maḥv olur âŝârı cümle bu dil-i vîrânenüñ[4]

1 Mehmed Tâhir, Osmânlı Müellifleri, c.II, s.190-91.
2 Latîfî, Tezkire-i Latîfî, s.66; Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-Şuarâ, c.I, s.112
3 a.eserler; Mehmed Tâhir, Osmânlı Müellifleri, c.II, s.191; Beliğ, Güldeste, 56.
4 Mehmed Tâhir, Osmânlı Müellifleri, c.II, s.191.

4. Ş e h z â d e   M e h m e d (928=1521 - 950=1543)

K a n û n î'nin Hurrem Sultân'dan doğan dört şehzâdesinin büyüğüdür[1].

Babası ve annesi tarafından çok sevilen bir şehzâde olup kendisine velî-ahd nazarıyla bakılmıştır[2].

Tedbîrli, bahtı açık, iyi huylu bir şehzâde olarak tavsîf edilmiştir[3].

Manisa(Saruhan sancağına çıkmış ve burada çiçekten vefât etmiştir(950=1543)[4]. Cenâzesi İstanbul'a getirilerek, K a n û n î tarafından, defn edildiği yere, bu şehzâde adına medrese ve imâreti de olan iki minâreli ve ikişer şerefeli Şehzâde Câmii yaptırılmıştır(1548)[5].

Yine bu şehzâde adına Temeşvar'da da medrese ve câmî yapılmıştır[6].

Kendisi hakkında riâyet ve mahabbeti olduğundan K a n û n î "cenâze namâzını bi'z-zât kendüsi" kılmıştır[7]. Hümâ-şâh adlı bir kızı olmuş, sonradan bu F e r h a d   P a ş a ile evlendirilmiş ve bunların da yedi erkek, bir de kız çocukları olmuştur[8].

K a n û n î oğlunun ölümüne bir mersiye yazmış ve biri Farsça, diğeri Türkçe iki de târîh düşürmüştür: "Şehzâdeler güzîdesi Sultân Mehemmedüm"

(950=[9] شهزاده لر کزیده سی سلطان محمدم)

1 Peçevî, Peçevî Târîhi, c.I, s.15,189; Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.391; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.IV, s.179.
2 Peçevî, Peçevî Târîhi, c.I, s.15,189.
3 Âlî, Künhü'l-Ahbâr(İsen Mustafâ), c.II, s.85.
4 Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-Şuarâ, c.I, s.118; Âlî, Künhü'l-Ahbâr(İsen Mustafâ), c.II, s.85; Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, c.I, s.69; Peçevî, Peçevî Târîhi, c.I, s.15,189; Ahmed Dede, Müneccimbaşı Târîhi, c.II, s.557; Mehmed Hemdemî, Solak-zâde Târîhi, s.506; Mehmed Fevzî, Haber-i Sahîh, c.V, s.181; Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.391; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.IV, s.179.
5 Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-Şuarâ, c.I, s.118; Ahdî, Gülşen-i Şuarâ, v.11b; Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, s.69; Banarlı Nihad Sâmi, Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi, c.I, s.569; Peçevî, Peçevî Târîhi, c.I, s.15,189; Ahmed Dede, Müneccimbaşı Târîhi, c.II, s.557; Mehmed Hemdemî, Solak-zâde Târîhi, s.507; Mehmed Fevzî, Haber-i Sahîh, c.V, s.181; Atâ, Târîh-i Atâ, c.IV, s.96; Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.I, s.356; Uzunçarşılı, İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.391; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.IV, s.180.
6 Ahmed Dede, Müneccimbaşı Târîhi, c.II, s.557.
7 Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, c.I, s.69,
8 a.yer; Meydan Larousse, c.IX, s.639.
9 Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-Şuarâ, c.I, s.118; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, cIV, s.180; Banarlı N.Sâmi, Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi, cI, s.568; Alî Emîrî, Cevâhirü'l-Mülûk, s.32; Gökbilgin Tayyib, Mehmed, İA, c.VI, s.129.

"مرقد سلطان محمد باد فردوس ابد"=950[1]

Zamânının fenlerine mâlik olan Şehzâde M e h m e d'in çoğu hüznü terennüm eden, âşık-âne, lirik şiirleri vardır[2].

Ş e h z â d e   M e h m e d'in Ş i i r l e r i n d e n   N ü m û n e l e r

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

Ol saçı leylî umardum baña mecnûnum diye
Gezmesün gelsün belâ ṭağında mahzûnum diye

Yolına cân virmege anuñ'çün ikrâr eyledüm
Habs idüp çâh-ı zeneh-dânında medyûnum diye

Umarum şiᶜr-i güher-pâşum işitdükde nigâr
Kandedür gelsün berü ol dürr-i meknûnum diye

Dâl-ı devlet ol baña yetmez mi bu dünyâda kim
Nâz ile ol çeşm-i nergis baña meftûnum diye

Dil-ber oldı ey MEHEMMED hışm idicek ᶜâşıka
Boynuña bend eyledüm zülf-i hümâyunum diye[3]

---

1 Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.IV, s.130; Ali Emirî, Cevâhirü'l-Mülûk, s.33.
2 Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-Şuarâ, c.I, s.118; Âlî, Künhü'l-Ahbâr (İsen Mustafâ), c.II, s.85; Ahdî, Gülşen-i Şuarâ, v.11b.
3 Atâ, Târîh-i Atâ, c.IV, s.96; Âlî, Künhü'l-Ahbâr (İsen Mustafâ), c.II, s.85.

5. Ş e h z â d e M u s t a f â (921=1515 - 960=1553)

K a n û n î'nin Mâh-ı Devrân Haseki'den olan en büyük oğludur[1]. Manisa'da doğmuştur(921=1515)[2].

Şehzâdelerin en büyüğü olması dolayisiyle hükümdâr namzedi olarak görülmüş ise Hurrem Sultan, M u s t a f â'nın velî-ahd kabûl edilmesine karşı çıkmıştır. Onun ve vezîr-i âzam R ü s t e m P a ş a'nın te'sîriyle Manisa (Saruhan) sancakbeyi iken önce Amasya'ya[4], sonra da Karaman'a[5] vâlî olarak gönderilmiştir.

K a n û n î, Irak Seferi sırasında M u s t a f â'yı İstanbul'da saltanat kaymakamı olarak bırakmıştır[6].

Şehzâde M u s t a f â çeşitli eserlerde şeklen dedesi Y a v u z'a benzetilmiştir[7].

Celâl sâhibi, adâletli, iyi kalpli, doğru, zekî, cesûr, cevvâl, âlim, fâzıl, kâmil, akıllı, iş bilir ve karşısındakini kendine bağlayan bir tabîate sâhib olduğu nakl edilmektedir. İlim ve maârifte diğer şehzâdelerin hased ettiği, sanat ve bilgiye her zamân istekli bir kişi olduğundan, yurdun gerek ileri gelenleri, gerekse sıradan kimseleri tarafından çok sevilmiştir. Bilhassa yeniçeriler onu çok takdîr etmiştir[8].

---

1 Atsız Nihal, Mustafâ, TA, c.XXIV, s.491; Âlî, Künhü'l-Ahbâr(İsen Mustafâ), c.II, s.84; Beyânî, Tezkire-i Beyânî, v.76; Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, c.I, s.79; Şemseddîn Sâmî, Kamûsü'l-A'lâm, c.VI, s.4304; Uzunçarşılı İsmâil Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.391.

2 Uzunçarşılı İsmâil Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.391; Atsız Nihâl, Mustafâ, TA, c.XXIV, s.491; Belîğ, Güldeste-i Riyâz-ı İrfân, s.60; Peçevî, Peçevî Târîhi, c.I, s.15.

3 Atsız Nihâl, Mustafâ, TA, c.XXIV, s.491.

4 a.yer; Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.392; Şemseddîn Sâmî, Kamûsü'l-A'lâm, c.VI, s.4304.

5 Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, c.I, s.79; Uzunçarşılı İsmâil Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.392.

6 Atsız Nihâl, Mustafâ, TA, c.XXIV, s.491.

7 Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.391; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.IV, s.184-87; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.167.

8 Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-Şuarâ, c.I, s.115; Belîğ, Güldeste-i Riyâz-ı İrfân, s.61; Peçevî, Peçevî Târîhi, c.I, s.15; Mehmed Hemdemî, Solak-zâde Târîhi, s.521, Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.II, s.16; Uzunçarşılı İsmâil Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.391; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.IV, s.189; Atsız Nihâl, Mustafâ, TA, c.XXIV, s.491; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.167.

Şehzâde M u s t a f â, kırk yaşları civârında Karaman vâlîsi iken Hurrem Sultân, R ü s t e m P a ş a ve eşi Mihrimâh Sultân(İkinci Selîm ve Şehzâde Bâyezîd'in kız kardeşi)'ın telkînleri netîcesinde, K a n û n î tarafından babasının elini öpmek için girdiği otağ-ı hümâyûnda boğdurulmuştur(960=1553).Hâdise,pâdişâhın Nahcivan Seferi sırasında Konya Ereğlisi,Aktepe mevkîinde vukû bulmuştur[1].

Bu mes'eleye;pâdişâhın sefere çıkamayacak kadar yaşlı olması yüzünden şehzâdenin kumandanlığa lâyık olduğu,babasını tahttan indireceği, Ş â h T a h m a s b(1524-1576)'ın kızı ile evleneceği,şâhtan babasının aleyhine yardım istediği şeklindeki rivâyetlerin asker arasında dolaşması,sebeb olarak gösterilmektedir[2].Her hâl ü kârda bu fâcianın iç yüzü yeter derecede aydınlığa kavuşmamıştır[3].

Şehzâdenin katli üzerine asker bir gün yemek yememiştir[4]. M u s t a f â'nın cenâzesi Bursa'da Şehzâde Cem Türbesi'ne defn edilmiştir[5].

Bu arada şehzâdenin 1546'da doğmuş yedi yaşındaki oğlu da Bursa'da öldürülmüştür[6].

M u s t a f â'nın katli üzerine pek çok târîhler düşürülmüştür.

"Mekr-i Rüstem (960= مكر رستم)[7]"

H a s b î'nin târîhi:

---

1 Hasan Çelebi,Tezkiretü'ş-Şuarâ,c.I,s.116; Ahdî,Gülşen-i Şuarâ,v.11a; Âlî,Künhü'l-Ahbâr(İsen Mustafâ),c.II,s.84; Belîğ,Güldeste-i Riyâz-ı İrfân,s.61; Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.79; Mehmed Tâhir,Osmânlı Müellifleri,c.II,s.50; Peçevî,Peçevî Târîhi,c.I,s.15,215; Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.II,s.564; Mehmed Hemdemî,Solak-zâde Târîhi,s.522; Mustafâ Nûrî,Netâyicü'l-Vukûât,c.I,s.111;Mehmed Mazhar Fevzî,Haber-ül Sahîh,c.V,s.220; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.14-16; Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.392-393;Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.IV,s.187-190; Atsız Nihâl,Mustafâ,TA,c.XXIV,s.492; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,c.169.(Katil olayının geçtiği yeri B e l î ğ, M e h m e d S ü r e y y â, Y ı l m a z Ö z t u n a "Aktepe"; P e ç e v î ve M ü n e c c i m b a ş ı ise "Aköyük" diye kayd etmiştir.)

2 Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.IV,s.190; Atsız Nihâl,Mustafâ,TA,c.XXIV,s.492; Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.392,393.

3 Banarlı N.Sami,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.569.

4 Atsız Nihâl,Mustafâ,TA,c.XXIV,s.492.

5 a.yer; Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.79; Ahdî,Gülşen-i Şuarâ,v.11a; Belîğ,Güldeste-i Riyâz-ı İrfân,s.61; Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.II,s.564; Mehmed Hemdemî,Solak-zâde Târîhi,s.522; Nişâncı Mehmed,Nişâncı Târîhi,s.191; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi.

6 Atsız Nihâl,Mustafâ,TA,c.XXIV,s.492.

7 Hasan Çelebi,Tezkiretü'ş-Şuarâ,c.I,s.117; Beyânî,Tezkire-i Beyânî,v.7a; Ahdî,Gülşen-i Şuarâ,v.11a; Mehmed Tâhir,Osmânlı Müellifleri,c.II,s.50; Peçevî,Peçevî Târîhi,c.I,s.215; Mehmed Hemdemî,Solak-zâde Târîhi,s.525; Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.IV,s.190.

Rûh-ı Sulțân M u s ț a f â yı Hudâ
Şühedâ zümresine katmış ola
Rûhına fâtiha okı HASBÎ
Aña târîh"tokuz yüz altmış ola(960= طقوز يوز التمش اولا)[1]"

B e h i ş t î'nin târîhi:

"Katl oldı Sulțân M u s ț a f â(960= قتل اولدی سلطان مصطفی)[2]"

Diğer bir târîh:

Egerçi itdi zulm evlâda H a c c â c
Bu "zulm(970= ظلم)ün târîhi ondan on artuk(970-10=960)[3]

Diğeri: [4]"960= و قد قتل شهيدا "

Diğeri: [5]"811= سلطان فرزند کش "

Şehzâde M u s t a f â'nın katli münâsebetiyle T a ş l ı c a l ı Y a h y â[6], R a h m î - i B u r u s e v î, F a z l î[7] ve S â m î[8] derin akisler uyandıran mersiyeler söylemişlerdir.

Şehzâde ,M u s t a f â] şairlere ve mârifet sâhiplerine gerekli kıymeti vermiştir[9]. Bunlarla olan ülfet ve sohbetleri neticesinde kendisi de güzel şiirler söyleyebilmiştir[10].

Mahlası "M u h l i s î"dir[11]. Bâzı şiirlerinde ise mahlas olarak ismini

1 Beliğ, Güldeste-i Riyâz-ı İrfân, s.61.
2 a.yer; Mehmed Hemdemî, Solak-zâde Târîhi, s.525.
3 Beliğ, Güldeste-i Riyâz-ı İrfân, s.61.
4 Mehmed Hemdemî, Solak-zâde Târîhi, s.525.
5 Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-Şuarâ, c.I, s.117 (Târih, bu hâliyle 811 etmektedir. TTK'ca bastırılan Tezkiretü'ş-Şuarâ'nın dip notunda târîhin 861 tuttuğu söylenmekte ise de bunda hesap yanlışlığı yapılmıştır.).
6 Beliğ, Güldeste-i Riyâz-ı İrfân, s.61; Köprülü, Türk Edebiyâtı Târîhi, s.388; Peçevi, Peçevî Târîhi, c.I, s.215; Ahmed Dede, Müneccimbaşı Târîhi, c.II, s.600-606; Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.II, s.16; Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.393; Atsız Nihal, Mustafâ, TA, c.XXIV, s.492; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.IV, s.190; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.171.
7 Beliğ, Güldeste-i Riyâz-ı İrfân, s.61
8 Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.IV, s.190; Atsız Nihâl, Mustafâ, TA, c.XXIV, s.492.
9 Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-Şuarâ, c.I, s.117; Ahdî, Gülşen-i Şuarâ, v.11c; Beyânî, Tezkire-i Beyânî, v.7a; Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.II, s.16.
10 Beyânî, Tezkire-i Beyânî, v.7a; Ahdî, Gülşen-i Şuarâ, v.11a; Beliğ, Güldeste-i Riyâz-ı İrfân, s.61; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.IV, s.189.
11 Ahdî, Gülşen-i Şuarâ, v.11a; Beyânî, Tezkire-i Beyânî, v.7a; Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.II, s.16; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.160, Âlî, Künhü'l-Ahbâr (İsen Mustafâ), c.II, s.84.

kullanmıştır[1].

Babasına nazîreleri vardır.Onun böyle nazîre bir şiiri,küçük kardeşi C i h â n g î r tarafından tanzîr edilmiştir[2].

Ş e h z â d e M u s t a f â'nın Ş i i r l e r i n d e n N ü m û n e - l e r :

Fâ^c ilâtün Fâ^c ilâtün Fâ^c ilâtün Fâ^c ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

Rıf^c at istersen eger mihr-i cihân-ârâ gibi
Sür yüzün her gün yire eyle tenezzül mâ gibi

Hôş kabâ'ildür degül bâkî bu nakş-ı rûzgâr
Fi'l-mesel dünyâ misâl-i ^c âlem-i rü'yâ gibi

Sûzen-i müjgânlarundan geçmedi dil riştesi
Yolda kaldum ey Mesîhâ Hazret-i ^c Î s â gibi

Pehlevân-ı ^c âlem olmış kalb-i istignâ ile
Tôb-ı çarhı dehr elinde oynadur elma gibi

Katreden kemdür vücûdun MUSTAFÂ ammâ ^c aceb
Nazm idüp dürler döker tab^c un senün deryâ gibi[3]

Fâ^c ilâtün Fâ^c ilâtün Fâ^c ilâtün Fâ^c ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

Mû-be-mû gîsûlarun kılmış ihâta gerdenün
Mâh-tâbı sanasun kim kılmışdur hâleler

Bagrumı pergâle pergâle kılupdur tîg-i gam
MUHLİSÎ çeşmümden akan kandur ol pergâleler

---

1 Âlî,Künhü'l-Ahbâr(İsen Mustafâ),c.II,s.84.
2 Banarlı Nihâd Sâmî,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.5 O.
3 a.yer; Hasan Çelebi,Tezkiretü'ş-Şuarâ,c.I,s.118; Beyânî,Tezkire-i Beyânî,v.7a; Belîğ,Güldeste-i Riyâz-ı İrfân,s.61.
4 Ahdî,Gülşen-i Şuarâ,v.11a,b.

6. Şehzâde Cihângîr (937=1531 - 960=1553)

Şehzâde Cihângîr, Hurrem Sultân'ın dördüncü, Kânûnî Sultân Süleymân'ın sekizinci ve en küçük oğlu[1] olup şehzâdelerden Mehmed, Selîm ve Bâyezîd'le öz kardeştir[2]. İstanbul'da doğmuştur (937=1531)[3]. Doğum târîhi çeşitli eserlerde 937[4], 923=1526/27[5]; 1530[6] olarak gösterilmiştir.

Cihângîr kanbur ve hastalıklı[7] olmasına rağmen, annesi Hurrem Sultân'ın te'sîr ve nüfûzuyla saltanat makâmına namzet yapılmaya çalışılmıştır[8]. Kanûnî, diğer şehzâdelerden daha küçük ve iyi kalpli olması sebebiyle Cihângîr'i çok sevmiş; savaşta barışta ve avlanması sırasında yanından hiç ayırmamıştır[9]. Her zaman babasına yoldaş ve dert ortağı olmuştur[10]. Yaşı sancağa çıkmağa müsâit olduğu hâlde bu sevgi sebebiyle babasıyla berâber bulunmuştur[11].

Sicill-i Osmânî'de "bulunduğu sancakta hüsn-i hıdmet eylemekle pederinin mahabbeti ve hüsn-i nazarını celb eyledi[12]" ibâresinde Cihângîr'in sancağa çıktığı ifâde edilmişse de diğer eserlerde böyle bir hâdisenin vukû bulmadığı vurgulanmıştır.

1 Türk Ansiklopedisi, Cihângîr, c.X, s.499; Âlî, Künhü'l-Ahbâr (İsen Mustafâ), c.II, s.86; Ahdî, Gülşen-i Şuarâ, v.12a; Şemseddîn Sâmî, Kamûsü'l-A'lâm, c.III, s.1857; Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, c.I, s.28-29; Nişancı Mehmed, Nişâncı Târîhi, s.238; Atâ, Târih-i Atâ, c.IV, s.96; Ergün Sâdeddîn Nüzhet, Türk Şairleri, c.III, s.1081; Banarlı Nihâd Sâmî, Resimli Türk Edebiyâtı, c.I, s.570; Peçevî, Peçevî Târîhi, c.I, s.15, 217; Ahmet Dede, Müneccimbaşı Târîhi, c.II, s.566; Mehmed Hemdemî, Solak-zâde, s.525; Mehmed Fevzî, Haber-i Sahîh, c.V, s.222; Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.II, s.18; Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.394; Oztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.IV, s.193.

2 Âlî, Künhü'l-Ahbâr (İsen Mustafâ), c.II, s.86.

3 Türk Ansiklopedisi, Cihângîr, c.X, s.499.

4 Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, c.I, s.28.

5 Peçevî, Peçevî Târîhi, c.I, s.15, 217.

6 Uzunçarşılı İsmâil Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.394.

7 Şemseddîn Sâmî, Kamûsü'l-A'lâm, c.III, s.1857; Hammer, Osmânlı Târîhi, c.II, s.18; Türk Ansiklopedisi, Cihângîr, c.X, s.499.

8 Türk Ansiklopedisi, a.yer.

9 Ahdî, Gülşen-i Şuarâ, v.12a; Peçevî, Peçevî Târîhi, c.I, s.15, 217; Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.II, s.18; Uzunçarşılı İsmâil Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.394; Mehmed Hemdemî, Solakzâde Târîhi, s.525.

10 Peçevî, Peçevî Târîhi, c.I, s.15, 217.

11 Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.394; Âlî, Künhü'l-Ahbâr (İsen Mustafâ), c.II, s.86; Ergün Sâdeddîn Nüzhet, Türk Şairleri, c.III, s.1081.

12 Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, c.I, s.28.

C i h â n g î r zekî,edîb,nükte-şinâs[1],şen,cânlı[2],mûnis,hassâs[3],çok iyi tahsîl ve terbiye görmüş[4] bir şehzâdedir.

Esâsen hastalıklı olan C i h â n g î r,çok sevdiği ağabeyisi M u s t a f â'nın boğdurulması üzerine keder ve teessürle sarsılmış,yaratılışındaki şenlik ve cânlılık sönmüştür.

Derin bir hüzün içine gömülen şehzâde,babasıyla Karaman'dan Haleb'e vardıklarında genç yaşta vefât etmiştir(960=1553)[5].

Kamûsü'l-A'lâm'da geçen "birâderi Şehzâde Mustafâ'nın şehâdeti üzerine keder ve teessüründen hastalanıp az müddet zarfında vefât itmişdür[6]." ibârede yanlışlık vardır.Çünkü Îrân'da ölen şehzâde, B â y e z î d olup C i h â n g î r'den sonra vefât etmiştir. M u s t a f â ise Konya Karaman Ereğlisi,Aktepe mevkîinde boğdurulmuştur.

C i h â n g î r'in cesedi,İstanbul'a getirilerek kendisinden on yıl önce ölen Şehzâde M e h m e d'in hâtırasına yaptırılmış Şehzâde Câmîi avlusundaki türbeye gömülmüştür[7].

C i h â n g î r'in nüktelerle süslü,güzel esprilerini seven Sultân S ü l e y m â n,onun kaybından dolayı çok üzülmüş ve onun adına İstanbul'da Tophâne üstündeki bir tepede câmî,mekteb ve tekke yaptırmıştır(1560)[8].Bugün

1 Şemseddîn Sâmî,Kâmûsü'l-A'lâm,c.III,s.1897.
2 Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.18.
3 Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.394.
4 Türk Ansiklopedisi,Cihângîr,c.X,s.499.
5 Âlî,Künhü'l-Ahbâr(İsen Mustafâ),c.II,s.86; Ahdî,Gülşen-i Şuarâ,v.12a; Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.III,s.1857; Ergün S.Nüzhet,Türk Şâirleri,c.III, s.1081; Banarlı N.Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.570; Peçevî,Peçevî Târîhi,c.I,s.15,217; Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.II,s.566; Nişâncı Mehmed,Nişâncı Târîhi,s.191; Mehmed Hemdemî,Solak-zâde,s.525; Mehmed Mazhar Fevzî,Haber-i Sahîh,c.V,s.222; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.18; Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.394; Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.IV,s.193; Türk Ansiklopedisi,Cihângîr,c.X,s.499.
6 Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.III,s.1857.
7 a.yer; Ahdî,Gülşen-i Şuarâ,v.12a; Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.28; Ergün S.Nüzhet,Türk Şâirleri,c.III,s.1081; Peçevî,Peçevî Târîhi,c.I,s.15,217; Ahmed Dede, Müneccimbaşı Târîhi,c.II,s.566; Mehmed Hemdemî,Solak-zâde Târîhi, s.525; Nişâncı Mehmed,Nişâncı Târîhi,s.191; Mehmed Mazhar Fevzî,Haber-i Sahîh,c.V,s.222; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.18; Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi,c.II,s.394; Türk Ansiklopedisi,Cihângîr,c.X,s.499;
8 Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.III,s.1857; Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s. 22-29; Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.570; Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.II,s.566; Mehmed Hemdemî,Solak-zâde,s.522; Mehmed Mazhar Fevzî,Haber-i Sahîh,c.V,s.222; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c. I,s.18; Uzunçarşılı İsmâil Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.II,s.394; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi,c.IV,s.193; Türk Ansiklopedisi, Cihângîr,c.X,s.499.

bu şehrimizdeki büyük ve önemli bir semt bu isim ile anılmaktadır[1].

C i h â n g î r, "Z a î f î" mahlasıyla şiirler yazmıştır[2].Bunlardan hisli ve zarîf bir şâir olduğu anlaşılmaktadır[3].Babasına ve ağabeyisi M u s - t a f â'ya nazîre yazmıştır[4].

Şehzâde M u s t a f â'ya nazîre şiirinden:

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün
(-.--   -.--   -.--   -.-)

ᶜAkl u fikrüm târ ü mâr iden bu gîsûlar mıdur
Yohsa ruhsâruñdaki bu hâl-i hindûlar mıdur

Dir gören müjgânlaruñ altında cânâ gözlerüñ
Hançer altında yatur şayd olmış âhûlar mıdur[5]

1 Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.III,s.1857; Türk Ansiklopedisi,Cihângîr,c.X,s.499.
22 Ahdî,Gülşen-i Şuarâ,v.12a; Ergün Sâdeddîn Nüzhet,Türk Şâirleri,c.III,s.1081.
3 Türk Ansiklopedisi,Cihângîr,c.X,s.499; Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi, c.IV,s.193.
4 Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.570.
5 a.yer; Ahdî Gülşen-i Şuarâ,v.12a.

7. Şehzâde Bâyezîd(932=1525 - 969=1561)

Kanûnî'nin Hurrem Sultân'dan doğan, Cihângîr'den büyük, Mehmed ve Selîm'den küçük oğludur. İstanbul'da doğmuştur(932=1525)[1]. Doğum târîhini Nişâncı Mehmed Paşa(933=1526/6)[2]. Peçevî ise(928=1521/2)[3] olarak göstermektedir.

Kültür îtibâriyle hayâtta kalan diğer şehzâde Selîm'e nisbetle mütevâzî, iyi ahlâklı, şefkatli, cömert, cesûr, cevvâl olması sebebiyle mâiyete ve devlet erkânı tarafından çok sevilmiş[4]; halkın da teveccühünü kazanmıştır[5].

Hasan Çelebi, "ehl-i kemâle göre şâyet yirinde otursa idi saltanat ve hilâfet muhakkak ve mukarrer idi" demektedir[6].

Kanûnî'nin on ikinci Sefer-i Hümâyûn'u olan üçüncü Îrân Seferi sırasında Bâyezîd Edirne'de saltanat nâipliği yapmıştır(960=1533)[7].

Şehzâde Bâyezîd ile iki yaş büyük kardeşi Selîm saltanat hırsiyle hareket etmeğe başladıkları için araları açılmaya başlamıştır. Bâyezîd annesi Hurrem Sultân tarafından Selîm'e tercîh edilmiş ve desteklenmiştir. Haseki Sultân'ın ölümünden(866=1558) sonra Kanûnî, Kütahya vâlîsi bulunan Bâyezîd'i Amasya'ya, Saruhan vâlîsi olan Selîm'i de Konya'ya nakl etmiştir. Nasîhat etmek ve vilâyetlerinin tebdîl edildiğini söylemek maksadıyla Bâyezîd'e Pertev Paşa, Selîm'e Mehmed Paşa gönderilmiştir(965=1557). Selîm söz dinleyerek Konya'ya hareket etmiş, Bâyezîd ise Pertev Paşa'ya ağır muâmelede bulunmuştur. Bu arada önceleri Bâyezîd'in lalası olduğu hâlde sonraları Selîm'in yanına verilen Mustafâ Paşa, Bâyezîd'den yana

---

1 Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-Şuarâ, c.I, s.119; Âlî, Künhü'l-Ahbâr(İsen Mustafâ) c.II, s.85; Beyânî, Tezkire-i Beyânî, v.7b; Şemseddîn Sâmî, Kamûsü'l-A'lâm, c.II, s.1233; Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, c.I, s.25; Ergün S. Nüzhet, Türk Şâirleri, c.II, s.751; Atâ, Târîh-i Atâ, c.IV, s.94; Uzunçarşılı İ. Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.391-92; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.IV, s.196-97; Mehmed Tâhir, Osmânlı Müellifleri, c.II, s.49.
2 Nişâncı Mehmed, Nişâncı Târîhi, s.191.
3 Peçevî, Peçevî Târîhi, c.I, s.15.
4 Uzunçarşılı İ. Hakkı, Osmânlı Târîhi, cII, s.395; Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-Şuarâ, c.I, s.120.
5 Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.II, s.37..
6 Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-Şuarâ, c.I, s.119.
7 Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.IV, s.187; Peçevî, Peçevî Târîhi, c.I, s.214; Uzunçarşılı İ. Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.II, s.392.

görünerek onu babasına karşı muhâlefete tahrîk etmiş,el altından ise S e l î m'in saltanata geçmesi için çalışmıştır.Bir müddet sonra B â y e z î d de yeni sancağına gitmeğe mecbûr olmuştur. K a n û n î, bu şehzâdesini teselli için onun büyük oğlu O r h a n(ö.1561)'a Çorum,diğer oğlu M u r â d(ö.1560)'a Canik sancağını vermiştir. Lala M u s t a f â P a ş a bir taraftan tahrîklerine devâm etmiş,diğer taraftan da B â y e z î d'in âsîliğini K a n û n î'ye anlatmak sûretiyle onu gazaplandırmıştır.Bu şehzâde, M u s t a f â P a ş a'nın tavsiyesi üzerine S e l î m'e Amasya'dan çok ağır mektûplarla meydân okumuş,hakâretlerde bulunmuştur.Ancak S e l î m ve M u s t a f â P a ş a, bu mektupları ve bâzı hakâret sayılan eşyâyı K a n û n î'ye göndermiştir. B â y e z î d'in babasına gönderdiği mektuplar engellendiği gibi pâdişâhın oğluna hitâben yazdığı tehdîd edici mektûbunu taşıyan bir habercisini de öldürtmüş ve bu hâdiseyi de B â y e z î d'e yüklemiştir.Üstelik şehzâdenin fitne için asker topladığı şâyiası yayılmaya başlamıştır.Bu arada S e l î m'e Kütahya sancağı verilmiştir.

Sonunda B â y e z î d,Sivas'ı Rumeli beylerbeyi A l i P a ş a'nın elinden aldıktan sonra,kardeşi S e l î m'in üzerine yürüyerek onunla Konya ovasında çarpışmışsa da mağlûb olup Amasya'ya çekilmiştir.Aldatıldığını anlayan B â y e z î d'in babasına gönderdiği tazarrû-nâmeler ekseriyetle Lala M u s t a f â P a ş a'nın eline geçerek imhâ edilmiştir.Derdini babasına duyuramayan B â y e z î d, karısı,dört çocuğu ve birkaç bin adamıyla Îrân'a ilticâya mecbûr olmuştur(966=1558). K a n û n î ve oğlu S e l î m'in sevk ettikleri kuvvetler, B â y e z î d'i şiddetle tâkîb etmişlerse de yetişememişlerdir.Osmânlı hükümdârı,oğlunun katli için Îrân'a üç def'a hey'et göndermiştir.Bu arzûnun yerine getirilmesi için K a n û n î,külliyetli mikdârda para vâdetmiştir. Şehzâde S e l î m ise saltanatta yalnız kalabilmek için babasından çok gayret göstermiştir.Nihâyet üçüncü def'a,Van mîr-i mîrânı H u s r e v P a ş a,Kapucubaşı S i n â n A ğ a ve Sultân S e l î m tarafından gönderilen Çavuşbaşı A l î A ğ a'dan müteşekkil hey'et, Şâh T a h m a s b'ı iknâ ederek şehzâdeyi teslîm almağa muvaffak olmuş ve onu derhâl oğullarıyla birlikte öldürmüştürler(969=1561).Ölüm târîhi N i ş â n c ı M e h m e d P a ş a'ya ve P e ç e v î'ye göre 968=1560,Mehmed S ü r e y y â'ya göre ise 967=1559/60'tır.

B â y e z î d ve oğullarının nâşları,Anadolu'ya nakl edilerek getirilip Sivas'a defn edilmiştir.

B â y e z î d'in A b d u l l a h(ö.1561),M a h m û d(ö.1561),M e h m e d(ö.1561),O r h a n(ö.1561),M u r â d(ö.1560),O s m â n(1557-1560),S ü l e y m â n(d.1557) adlı oğulları;Ayşe,Hatîce,Hanzâde,Mihrimâh(d.1550) adlı

kızları olmuştur.Bunlardan dört büyük erkek çocuk, babalarıyla berâber;üç yaşlarındaki en küçüğü ise o sıralarda bulunduğu Bursa'da öldürülmüştür.

Îdâmlara karşılık K a n û n î, Ş â h T a h m a s b'a üç yüz bin, S e l î m ise yüz bin altın göndermiştir[1].

Otuz beş yaşında iken öldürülen B â y e z î d halkın teveccühünü kazanmış,ilim mensûblarına ve şâirlere karşı çok takdîr-kâr davranmıştır.Bu yüzden onun nâmına manzûm ve mensûr bir takım kitâblar yazılmıştır[2].

B e y â n î onunla ilgili olarak şunları söylemiştir:

"Bahr-ı ᶜirfâna cânı âşnâ olmışdur.Ve kühl-i cilâ-yı kemâlâtla dîde-i basîretle rûşenâ bulmış idi[3]."

Şiirle de başarılı bir şekilde meşgul olmuştur[4].Mahlası "Ş â h î"dir[5]. Bunu babasının arzûsuyla almıştır[6].Ancak bâzı tezkireciler şâha mensûb mânâsına gelen bu mahlasla Îrân şâhına ilticâ arasında bir kader bağı kurmaya çalışmışlardır[7].

Şehzâde B â y e z î d,daha ziyâde gazel ve muraᵇbâ yazmıştır.B â y e - z î d,kudretli bir şâir olmamakla berâber şiirlerinde içli bir samîmiyet görülmektedir.Onun eserlerinde elemli bir rûhun ifâdesi sezilmektedir[8].Devrinden şikâyet ettiği çoğu şiirlerinde belâ,ye's ve ümitsizlikle gazeller söylemiştir[9].Âlî î, "dertleşme nazmında pek çok şâirden üstündür[10]." demektedir.

1 Ergün S.Nüzhet,Türk Şâirleri,c.II,s.751; Hasan Çelebi,Tezkiretü'ş-Şuarâ,c. I,s.119,121; Âlî,Künhü'l-Ahbâr(İsen Mustafâ),c.II,s.85; Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.25; Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.II,s.1233; Ahdî,Gülşen-i Şuarâ,v.11b; Mehmed Tâhir,Osmanlı Müellifleri,c.II,s.49; Banarlı N.Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.570; Peçevî,Peçevî Târîhi,c.I,s.15; c.II, s.271-79,287-89; Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.II,s.579-584; Mehmed Hemdemî,Solak-zâde Târîhi,s.545-557; Nişâncı Mehmed,Nişâncı Târîhi,s.191; Mehmed Mazhar Fevzî,Haber-i Sahîh,c.V,s.250-54; Mustafâ Nûrî,Netâyicü'l-Vukûât, c.I,s.111-12; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.32,34,37; Uzunçarşılı İ. Hakkı,Osmânlı Târîhi,cII,s.397; Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,cIV,s. 198-205,215; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.172,177;Meydan Larousse,c.IX,s.639.

2 Ergün S.Nüzhet-Türk Şâirleri,c.II,s.751; Hasan Çelebi,Tezkiretü'ş-Şuarâ,c. I,s.119; Hammer,Osmânlı Târîhi,c.II,s.37.

3 Beyânî,Tezkire-i Beyânî,v.7b.

4 Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.37.

5 Hasan Çelebi,Tezkiretü'ş-Şuarâ,c.I,s.119; Âlî,Künhü'l-Ahbâr(İsen,Mustafâ), c.II,s.85; Ahdî,Gülşen-i Şuarâ,v.11b; Beyânî,Tezkire-i Beyânî,v.7b; Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.IV,s.205; Şapolyo Enver Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.177; Mehmed Tâhir,Osmânlı Müellifleri,c.II,s.50.

6 Beyânî,Tezkire-i Beyânî,v.7b.

7 Hasan Çelebi,Tezkiretü'ş-Şuarâ,c.I,s.119; Beyânî,Tezkire-i Beyânî,v.7b.

8 Ergün S.Nüzhet,Türk Şâirleri,c.II,s.751.

9 Âlî,Künhü'l-Ahbâr(İsen Mustafâ),c.II,s.85; Beyânî,Tezkire-i Beyânî,v.7b.

10 Âlî,Künhü'l-Ahbâr(İsen Mustafâ),c.II,s.85.

B â y e z î d'in Farsça şiirleri de vardır[1].

Osmânlı Müelliflerinde onun kardeşi M u s t a f â'dan daha üstün Kabiliyête sâhib bir şâir olduğu söylenip,üstâdı olarak S ü r û r î-i K a d î m gösterilmektedir[2].

B â y e z î d'in dîvânında babasına yazdığı bir takım manzûm mektûblar da görülmektedir.Bu şiirlerde bâzan babasına karşı mahabbet izhâr etmiş,bâzan da onun zâlimliğini anlatmıştır[3].

Onun,kabâhatini afv ettirmek için,babasına murabbâ şeklinde manzûm dehâlet mektûbuna Muhibbî mahlasiyle şiirler yazan K a n û n î de aynı vezin ve kafiye ve söyleyişle cevâb vermiştir. B â y e z î d'in tazarrûnâmesi,tezkirelerin çok kısa mâlûmât verdikleri Ş â h î'nin şâirliği hakkında bir fikir verebilecek mâhiyettedir[4].

Şehzâde B â y e z î d,çok kudretli bir şâir olmamakla berâber onun şiirlerinde içli bir samîmiyet görülmektedir[5].

B â y e z î d'in yazma dîvânı Millet Kütüphânesi Nr.225'tedir.1443 beyti ihtivâ eden bu dîvânda 100 beyti bulan Farsça bâzı manzûmeler de vardır[6].

B â y e z î d'in Ş i i r l e r i n d e n N ü m û n e l e r :

Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

Ben nice żâyi^c^ idem tûl-ı emelle nefesi
Kalmadı zerre kadar dilde bu dünyâ hevesi

Kârbân-ı reh-i ıklîm-i ^c^adem menzilinüñ
Tokınur oldı dilâ sem^c^üme bânuñ ceresi

Iżtırâbı ko gönül ey mürg-i revân sabr eyle
Eskiyüp işte harâba varıyor ten kafesi

ŞÂHÎ-i bî-dil ü bîmâr u güneh-kâra ne gam
Sen olur iseñ eyâ lutf-ı Hudâ dest-resi[7]

---

1 Âlî,Künhü'l-Ahbâr(İsen Mustafâ),c.II,s.85; Mehmed Tâhir,Osmânlı Müellifleri, c.II,s.49-50.
2 Mehmed Tâhir,Osmânlı Müellifleri,c.II,s.50.
3 Ergün S.Nüzhet,Türk Şâirleri,c.II,s.751.
4 a.e.,s.751; Banarlı N.Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.570; Ahmed Dede,Müneccimbaşı Târîhi,c.II,s.607-608.
5 Ergün S.Nüzhet,Türk Şâirleri,c.II,s.752.
6 a.e.,s.751
7 Hasan Çelebi,Tezkiretü'ş-Şuarâ,c.I,s.121; Beyânî,Tezkire-i Beyânî,7b; Mehmed Tâhir,Osmânlı Müellifleri,c.II,s.50.

Mef^c^ûlü Mefâ^c^îlü Mefâ^c^îlü Fe^c^ûlün
(--. .--. .--. .--)

Bulınmadı bir destüm alur dünyâda hayfâ
Tutdum yüzümi tapuña ey hazret-i Mevlâ

Nâm ile n'ola ŞÂHÎ isem lîk kapuñda
Bir bende-i hârum ki bulınmaz hemtâ[1]

Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

Derd-i hicrüñle şehâ hâl diger gün olıyor
Dil perîşân ve gözüm kâsesi pür-hûn olıyor[2]

Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilâtün Fe^c^ilün
(..-- ..-- ..-- ..-)

Vuslat elden gidiyor dil nice handân olsun
Dem-i fürkat geliyor ney gibi nâlân olsun[3]

Fâ^c^ilâtün Fâ^c^ilâtün Fâ^c^ilâtün Fâ^c^ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

Bir S ü l e y m â n nâm şaha bu göñül dîvânedür
Kim cemâli şem^c^ine perler yakar pervânedür[4]

Fâ^c^ilâtün Fâ^c^ilâtün Fâ^c^ilâtün Fâ^c^ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

Der-gehinde vaz gel her dem dilâ feryâddan
Bu meseldür kim vefâ gelmez şeh-i bilâdan[5]

Afvı için babasına gönderdigi mektûbdan:

Fâ^c^ilâtün Fâ^c^ilâtün Fâ^c^ilâtün Fâ^c^ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

Ey ser-â-ser ^c^âleme sultân S ü l e y m â n um baba
Tende cânum cânumuñ içinde cânânum baba
BÂYEZÎDiñe kıyar mısuñ benüm cânum baba
Bî-günâhum Hak bilür devletlü sultânum baba

Enbiyâ sır defteri ya^c^nî ki âdem hakki'çün
Hem dahi M û s â ile ^c^Î s â-i M e r y e m hakkı'çün
Kâ'inatuñ serveri ol rûh-ı a^c^zam hakk'ıçün
Bî-günâhum Hak bilür devletlü sultânum baba

---

1 Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-Şuarâ, c.I, s.121
2 a.yer.
3 a.yer.
4 Âlî, Künhü'l-Ahbâr(İsen Mustafâ), c.II, s.85.
5 Ergün S.Nüzhet, Türk Şairleri, c.II, s.752.

Sanki mecnûnam baña ṭaglar başı oldı durak
Ayrılup bi'l-cümle mâl u mülkden düşdüm ırak
Dökerüm göz yaşumı vâ hasretâ dâd el-firâk
Bî-günâhum Hak bilür devletlü sulṭânum baba

Kim saña ᶜarż eyleye ḥâlüm eyâ şâh-ı kerîm
Anadan kardaşlarumdan ayrılup kaldum yetîm
Yok benüm bir zerre ᶜişyânun saña Hakdur ᶜâlîm
Bî-günâhum Hak bilür devletlü sulṭânum baba

Bir nice maᶜṣûmuñ oldıgum şehâ bilmez misüñ
Anlaruñ kanına girmekden hazer kılmaz mısuñ
Yoksa ben kuluñla Hak der-gâhına varmaz mısuñ
Bî-günâhum Hak bilür devletlü sulṭânum baba

Hak Taᶜâlâ kim cihânuñ şâhı itmişdür seni
Öldürüp ben kuluñı güldürme şâhum düşmeni
Gözlerüm nûrı ogullarumdan ayırma beni
Bî-günâhum Hak bilür devletlü sulṭânum baba

Ṭutalum iki elüm başdan başa kanda ola
Bu meseldür söylenür kim kul günâh itse n'ola
BÂYEZÎDüñ suçuñı bagışla kıyma bu kula
Bî-günâhum Hak bilür devletlü sulṭânum baba[1]

Mefᶜûlü Fâᶜilâtü Mefâᶜîlü Fâᶜilün
(--. -.-. .--. -.-)
Redd itdilerse ger bizi ᶜOsmân erenleri
İtdi kabûl-i dil ᶜAcem-istân erenleri

Dil mezraᶜına tohm-ı mahabbet bırakdılar
ᶜİzzet ile Merât u Sıfâhân erenleri

Rahm itdiler felâketümüz çünki gördiler
Tebrîz ü Nahcivân ile Şirvân erenleri

Râz-ı derûnumuz işidüp şefkat itdiler
Pîrân-ı Belh u Râz u Horâsân erenleri

Yâkût-ı eşk ile göricek dâmenüm ṭolı
Gözden bırakdı laᶜli Bedehşân erenleri

İrdi Hıṭâ ile Hutene gerçi kim haṭâ
Bakmadılar haṭâmuza Gîlân erenleri

1 Banarlı Nihad Sâmi, Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi, c.I, s.570.
2 Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.173-75.

İki cihânda n'ola şefî^{c} olsalar bize
Îrân erenleri ile Tûrân erenleri

Ol server-i dû-^{c}âlem ü ashâb-ı Âl içün
K'anlar durur şefâ'at u gufrân erenleri

Bu ŞÂHÎnüñ günâhını ^{c}afv itseler n'ola
Sultân-ı Rûm u milket-i ^{c}Osmân erenleri[1]

Mef^{c}ûlü Fâ^{c}ilâtü Mefâ^{c}îlü Fe^{c}ûlün
(--. -.-. .--. .--)
Kıldum diyâr-ı gurbete ben mübtelâ sefer
Müşkil imiş gedâlara itmek şehâ sefer

^{c}Âşık olana sabr ü sefer çün olur devâ
Olmaz benüm firâkuma hergiz devâ sefer

Derdüñle ölmek isterin olmaz baña nasîb
Kim yâr-i sâdık ile hoş itmek gedâ sefer

Düşse diyâr-ı gurbete ŞÂHÎ kuluñ ne gam
İtmek gerek çü ^{c}âşıka yâ sabr u yâ sefer[2]

Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilâtün Fâ^{c}ilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)
Derdüñi dil ^{c}ayn-ı dermân gussanı şâdî bilür
Dôstum her san^{c}atuñ kadrini üstâdı bilür

^{c}Aşk zevki gayrîdür H u s r e v haber-dâr olmadı
Zevk u şevki hâlet-i Ş î r î n ü F e r h â d ı bilür

Ben irâdet başını kodum eşigi taşına
Bâkî emri gamze-i hûn-h^{v}âr ü cellâdı bilür

Cân u dilden itdügümce âh ü ^{c}arza ihtisâs
İ^{c}timad itmez o şâhum ben kuluñ yâdı bilür[3]

1 Şardağ Rüştü,Şair Sultânlar,s.188.
2 a.e.,s.193.
3 a.e.,s.194.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

SULTÂN ÜCÜNCÜ MURÂD

(MURÂDÎ)

(953=1546, 982=1574, 1003=1575)

Hayâtı, Edebî Kişiliği, Eserleri

ve

Dîvânının Tenkidli Metni

A. S u l t â n Ü ç ü n c ü M u r â d'ın H a y â t ı
(953=1546, 982=1574 - 1003=1595)

On ikinci Osmânlı hükümdârı olup[1], İkinci S e l î m[2] ile haseki A f î - f e N û r b â n û Sultân(ö.1583)[3]'ın büyük oğludur[4]. Annesinin G ü l - i B e ş â r e t adını taşıdığı hakkında da bir rivâyet vardır[5].

Manisa'da doğmuştur[6](953 Cemâziye'l-evvelinin beşinci günü=6/6/1546)[7].

"Hayrü'n-neseb(953= خير النسب)[8]" doğumuna târîhtir.

Keşfü'z-Zünûn'da Üçüncü M u r â d'ın babasının adı Üçüncü M e h m e d (1566, 1595-1603) olarak yazılmış ise de aslında M e h m e d değil onun oğludur[9].

Sultân M u r â d'ın sünnet düğünü 1557'de Manisa'da yapılmıştır[10].

Hocaları Sa'd e d d î n Efendi(943=1536-1008=1599), İ b r â h î m Efendi, Sarûhânî C â f e r Efendi(ö.982=1574/75)tir[11].

Üçüncü M u r â d, çeşitli eserlerde orta boylu, beyâz tenli, kumral saçlı ve kaşlı, değirmi güzel yüzlü, süzük bakışlı, balık eti tenli, sağlam yapılı, kuvvetli bir zât olarak tasvîr edilmiştir[12]. Bilhassa pâdişâhlığı sırasında hâli ve tavrı şerîat ve kanûn dâhilinde olmuştur[13].

Yumuşak karakterli, zekî, akıllı, nâzik, hikmet ve ikrâm sâhibi, zayıf irâdeli, neş'eli, merhametli, kendi başına direktif vermekten âciz, çabuk te'sîr altında kalan, sebâtsız, mütereddid, adâletli fakat çabuk öfkelenebilen ve böyle

1 Şemseddîn Sâmî, Kamûsü'l-A'lâm, c.VI, s.4253; Öztuna Yılmaz, III. Murâd, TA, c.XXIV, s.424; Şapolyo E.Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.197.
2 Rıza, Tezkire-i Rızâ, v.4b; Beyânî, Tezkire-i Beyânî, v.8a; Kâtib Çelebi, Keşfü'z-Zünûn, c.II, s.1237; Şemseddîn Sâmî, Kamûsü'l-A'lâm, c.IV, s.4253; Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, c.I, s.76; İstanbul Kitaplıkları, Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu, c.II, s.177; Öztuna Yılmaz, III. Murâd, TA, c.XXIV, s.424.
3 a.yerler; Kütükoğlu Bekir, III. Murâd, İA, c.VII, s.615; Şapolyo E.Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.197.
4 Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, c.I, s.76.
5 Kütükoğlu Bekir, III. Murâd, İA, c.VII, s.615.
6 a.yer; Öztuna Yılmaz, III. Murâd, TA, c.XXIV, s.424; Şapolyo E.Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.197.
7 Peçevî, Peçevî Târîhi, c.II, s.1.
8 Mehmed Hemdemî, Solak-zâde Târîhi, s.620; Müstakîm-zâde, Tuhfe-i Hattâtîn, s.516.
9 Kâtib Çelebi, Keşfü'z-Zünûn, c.I, s.831. 813
10 Kütükoğlu Bekir, III. Murâd, İA, c.VIII, s.615.
11 Baltacı Câhit, XV-XVI. yüzyıl Osmânlı Medreseleri, s.17n.130, 172, 364, 410.
12 Mehmed Hemdemî, Solak-zâde Târîhi, s.597; Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.II, s.86-87; Peçevî, Peçevî Târîhi, c.II, s.1; Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, c.I, s.77; Şemseddîn Sâmî, Kamûsü'l-A'lâm, c.VI, s.4253; Kütükoğlu Bekir, III. Murâd, İA, c.VIII, s.624; Şapolyo E.Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.197.
13 Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-Şuarâ, c.I, s.19.

anlarda merhametsiz olabilen,zevke,içkiye ve kadına düşkün bir pâdişâh olarak tavsîf edilmiştir[1].

Silâh kullanmada ve ata binmekte hüner sâhibidir[2].

Asma sâatçilik ve ressâmlığa da meyli vardır[3].

Üçüncü M u r â d'ın ahlaklı,salâh ve takvâ sâhibi,kuvvetli bir tasavvuf kültürü almış,rûhen mâneviyâta çok bağlı bir şahıs olduğu pek çok eserde tekrârlanmıştır[4].

Tarîkat erbâbı şeyhler ve tarîkat mensûblarıyla mektuplaşmış,bilhassa Halveti şeyhi Ş â b a n Efendi(XVI.asır)'nin halîfesi olan Şeyh Ş u c â (XVI.asır)'a gördüğü rü'yâları devâmlı tâbîr ettirmiştir.Ashâb-ı sülûkla olan bu mükâtebe sebebiyle tasavvufa olan meyli daha da artmıştır[5].Rûhen mâneviyâta bağlı olup,kuvvetli bir tasavvuf kültürü ve îmânı ile yoğrulmuştur[6].

Üçüncü M u r â d, kelimelerin rûh ve anlamlarını,bütün inceliklerini bilecek kadar uyanık ve bilgili bir insân olarak yetişmiştir[7].

Etrâfına müneccimleri,remil atanları,şeyhleri ve şâirleri toplayıp,bunlara avuç dolusu altın saçan pâdişâh; zamânını, çevresindeki eğlence takımları,cüce ve maskaralarla,geceleri ise kadınlarla geçirmiştir[8].İçkiye küçük yaşta başlamıştır[9].

Belki de bu hükümdârın tasavvufî vâdîde şiir yazması,onun,sefâhet âlemlerinden ıztırâb duyduğunu ve tasavvufu bir sığınak olarak görmesinden ileri gelmiştir.

Eğlence ve toplantılara katıldığı her günün ikindi namâzını kıldıktan sonra kalkıp haremine giderkerken,bugün de böyle boş geçti diye yüce Tanrı'ya şükr etmiştir[10].

Ancak kendini tasavvufa tamâmiyle verdikten sonra menhiyâtı terk etmiş-

1 Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.77; Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.VI,s.4254; Peçevî,Peçevî Târîhi,c.II,s.1; Mehmed Hemdemî,Solak-zâde Târîhi,s.597; Şapolyo E.Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.197,202; Kâtib Çelebi,Fezleke, s.44; Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.III-1,s.114; Naîmâ,Naîmâ Târîhi, c.I,s.107; Hammer,Osmânlı Sultânları Târîhi,c.II,s.122; Kütükoğlu Bekir,III. Murâd,İA,c.VIII,s.624.
2 Kütükoğlu Bekir,III.Murâd,İA.c.VIII,s.624.
3 Hammer,Osmânlı Devlêti Târîhi,c.II,s.86.
4 Hasan Çelebi,Tezkiretü'ş-Şuarâ,c.I,s.19; Banarlı N.Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.571.
5 Kütükoğlu Bekir,III.Murâd,İA,c.VIII,s.625; Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.77.
6 Banarlı N.Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.571.
7 Peçevî,Peçevî Târîhi,c.II,s.1.
8 Mustafâ Nûrî,Netâyicü'l-Vukûât,c.I,s.122; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II, s.86,122; Hasan Çelebi,Tezkiretü'ş-Şuarâ,c.I,s.19; Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.III-1,s.44;Şapolyo E.Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.202-3.
9 Şapolyo E.Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.197.

tir[1].

Önceleri cum'a namâzlarına çıkarken, bunu da terk edip, sarâyda ibâdeti âdet hâline getirmiştir. Sonraları İstanbul'dan hattâ sarâydan dışarı çıkmamıştır. Elçi kabûlü, ehemmiyetli hâdiselerin icrâsı gibi hâdiseler dışında dîvân-ı hümâyûna dahi çıkmamış, pâdişâhlığı sırasında hiç bir sefere de katılmamıştır. Mansıb tevcîhi ve ehemmiyetli işlere dâir işlerde dahi mârûzâtla izin verme usûlünü te'sîs etmiştir[2].

Fikirlerindeki karârsızlık, harem kadınlarının onun üzerindeki nüfûzunun biraz da gerekli sonucudur[3]. Haremdeki sû-i istimâlleri sar'a nöbetlerine uğramasına yol açmıştır[4]. H a s a n Ç e l e b i ise korku ve ıztıraptan sar'a illetine tutulmuştur[5], demektedir.

Rivâyete göre bu sebepten vezîrleri tarafından sefere gitmesi hakkında yapılan teklîflere hastalığı meydâna çıkacak diye muvâfakat etmemiştir[6].

Sultân M u r â d ihtişâmlı elbiselerden, mücevherâttan hoşlanan bir zât olup, kavuğu üzerinde pek kıymetli taşlar bulundurmuştur. Servete hâris olmakla berâber kadınlara, çocuklarına ve onların hocâlarına karşı çok cömert olmuştur[7].

Mâl toplamak ve alışılmamış hediyeler vermekle tanınmıştır[8]. Vefâtında sekiz yüz yük akçe borcu çıkmış ve enderûn hazînesinden ödenmiştir[9]. Servet toplama hırsı ile, vükelâyı mâl tahsîline teşvike, hazîneye menfaat te'mîni endîşesi ile teftîş ve müsâdereye yöneltmiştir[10].

Üçüncü M u r â d, Osmânoğulları'nın en bilginlerinden biridir. Arapça ve Farsça'yı bu dillerde şiir söyleyecek kadar bildiği gibi, devrinin ilimlerine de vâkıf, hattâ bâzılarında mütehassıstır[11]. Hocâ S â d e d d î n Efendi gibi âlimlerden târîh ve siyâset dersi okumuştur[12]. Dünyâ târîhine ve husûsen o devir hükümdârlarının yaptığı harplere karşı alâka duymuş, her yeni şeyi öğrenmeği ve her şeyin mükemmel olmasını istemiştir[13]. Muallimi İ b r â h î m

1 Mustafa Nûrî, Netâyicü'l-Vukâat, c.I, s.192.
2 a.e.s.135,192; Uzunçarşılı İ. Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.III-1, s.114; Şapolyo E.Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.205.
3 Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.II, s.122.
4 a.e.s.87.
5 Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-Şuarâ, c.I, s.19.
6 Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.III-1, s.44.
7 Kütükoğlu Bekir, III.Murâd, İA, c.VIII, s.624.
8 Mustafa Nûrî, Netâyicü'l-Vukâat, c.I, s.192.
9 Kütükoğlu Bekir, III.Murâd, İA, c.VIII, s.624.
10 a.yer.
11 Öztuna Yılmaz, III.Murâd, TA, c.XXIV, s.428; a.müell., Büyük Türkiye Târîhi, c.IV, s.480; Banarlı N.Sâmi, Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi, c.I, s.571; Ahdî, Gülşen-i Şuarâ, v.10b.
12 Banarlı N.Sâmi, Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi, c.I, s.571.
13 Kütükoğlu Bekir, III, Murâd, İA, c.VIII, s.624.

Efendi olmuş,cülûsundan bir yıl önce de S â d e d d î n Efendi hocası olmuştur[1].

Zamânında şeyhler,sâlihler,âlimler ve şâirler mutlu olmuştur[2].Bunlar eserlerini arz ettikçe veyâ huzûra çıktıkça hükümdâr-âne bahşîşler vermiştir[3]. Der-gâhı arz-ı hâl sâhiplerine devâmlı açık olmuştur[4].

Bunun yanısıra Üçüncü M û r â d'ın bâzı geceler tebdîl-i kıyâfet ederek İstanbul sokaklarında gezdiği anlaşılmaktadır.Bu husûsa dâir bir fıkra:

"Dar-hâne Çorbasından Tarhana Çorbasına:

Pâdişâh Üçüncü Murâd ile vezîri bir ramazân akşâmı tebdîl-i kıyâfet ederek İstanbul'un kenâr mahallelerinde geziniyorlarmış.Pâdişâh "Yürüyelim" demiş. "İftâr topu atılıncaya kadar dolaşalım.Top atıldığı zamân hangi evin önünde bulunuyor isek,onun kapısını çalar, "Tanrı misâfiriyiz" diyerek sofrasına otururuz.Bakalım,görelim,bu akşam kısmette ne var.Bize kim,ne ikrâm edecek."

Öyle de yapmışlar ve top atılınca kendilerini fakîr bir kulübenin kapısı önünde bulmuşlar.Vezîr kapıyı çalmış.Üstü başı perîşân bir adam kapıyı açmış ve misâfirleri buyur etmiş.

"Tâm vaktinde geldiniz" demiş."Ben de oruç bozmak üzere idim."

İki tahta çanakla,iki tahta kaşık daha koymuş.Yerdeki siniye de dumanı tüten büyükçe bir kap oturtmuş.

"Misâfir umduğunu değil,bulduğunu yer.Bu akşam da iftârda bununla yetineceksiniz."

O arada vezîrin,pâdişâha bir şeyler arz ederken "Efendimiz,hünkârım, şevketlim" gibi tâbîrler kullandığını duyan ihtiyâr,başına konan bu devlet kuşundan yararlanmak istemiş ve "Görüyorsunuz" demiş. "Hâne dar,çorba dar,biz de yâr...Yârlar arasında ve dar hânede içilen çorba da dar-hâne çobası olur. Artık himmet sultânımızın,o dilerse neler olmaz.Dar-hâne çorbası bile tarhana çorbası oluverir.Yeter ki,pâdişâhımız fermân buyura."

Ve böylece dar-hâne çorbası oluvermiş.[5]"

Sultân Üçüncü M u r â d, dîvânında mensûb olduğu tarîkatin adını zikretmemiştir.

K â t i b Ç e l e b i ve M ü s t a k î m - z â d e'ye göre Kasta-

1 Kâtib Çelebi,Fezleke,s.45.
2 a.e.,s.44; Naîmâ,Naîmâ Târîhi,c.I,s.107.
3 Kâtib Çelebi,Fezleke,s.45; Naîmâ,Naîmâ Târîhi,c.I,s.107; Hasan Çelebi,Tezkiretü'ş-Şuarâ,c.I,s.25.
4 Kâtib Çelebi,Fezleke,s.44.
5 Selener Necdet,Dâr-hâne,Çorbasından Tarhana Çorbasına,Milliyet Gazetesi,Dünden Bugüne Ramazan Gelenekleri,Ramazan Sahîfesi,Temmuz 1983.

monulu Şeyh Ş ü c â Halvetî'den inâbe almıştır[1].

Ancak İstanbul Yazı San'atları Müzesi 255 numarada kayıtlı 26 cm.çapındaki üzerinde Üçüncü M u r â d'ın hattı ile resimlemesi bulunan levhadaki dörtlük ve Kadirî kavuğu, pâdişâhın bu tarîkata mensûb olabileceğini de düşündürmektedir.

Gülün kadri hümâ-veş sâye-endâz oldıgı başda
Tarîk-i Kâdirînün gül nişânı oldıgındandur
Nedendür çöl kenârında şeref buldıgı Bagdâdun
Cenâb-ı hazret-i şeyhün mekânı oldıgındandur[2]

O,sofulardan aldığı tasavvuf öğrenimi sâyesinde cânlı bir felsefî görüş edinmiş ve bütün benliğini buna vermiştir[3].

Tarîkat ehli olan III.M u r â d'ın şiirleri de muhakkik-âne olup Cenâb-ı Hakk'ın birliğini terennüm etmektedir.Hattâ bu arada zamânın şeyhleri,onun şiirlerini şerh ederek büyük lutuflara erişmişlerdir[4].

Devrin hükümdarlarının âlim ve şeyhlere değer vermesi neticesinde bâzı yeni tarîkatler ortaya çıkmıştır.Bunlardan K a n û n î zamânında Gülşenî, Yiğitbaşı,Ümmü Sinânî, Üçüncü M u r â d zamânında da Celvetî,Uşşâkî,Şemsî tarîkatleri ihdâs olunmuştur.Bunların kurucuları olan C e l v e t î(XVI.yüzyıl) Bursa'da, U ş ş â k î(XVI.asır) İstanbul'da, Ş e m s e d d î n Sivâsî (1520-1597) ise Medîne'de vefât etmiştir[5].

Görüldüğü gibi bu devirde kesîf bir dînî fâaliyet vardır.Sultân M u r â d da kendisini bu cereyânların ortasında bulduğundan bir tarîkat ehli olmuştur denilebilir.

Üçüncü M u r â d'a on iki yaşında iken babasının Karaman vâlîliğine nakli üzerine Akşehir sancağı verilmiştir[6].Yine bu sıralarda vukû bulan babası İkinci S e l î m ile amcası B â y e z î d arasındaki boğuşmayı da Konya Kalesi burçlarından seyr etmiştir[7].Babasının Kütahya vâlîliğine getirilmesi üzerine on beş yaşında iken (1561/62)'de Manisa sancakbeyliğine tâyîn edilmiştir[8].

1 Kâtib Çelebi,Fezleke,s.46; Müstakîm-zâde,Tuhfe-i Hattâtîn,s.516.
2 Subaşı Husrev,Hattât Pâdişâhlar,Tercümân Ramazan Sahîfesi,15.7.1981.
3 Gibb,A.J.W.,A History of Ottoman Poetry,c.III,s.169.
4 Hasan Çelebi,Tezkiretü'ş-Şuarâ,c.I,s.19,25; Kâtib Çelebi,Fezleke,s.46; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.122.
5 Hammer,Osmânlı Devlêti Târîhi,c.II,s.123.
6 Mehmed Hemdemî,Solak-zâde Târîhi,s.567; Kütükoğlu Bekir,III.Murâd,İA,c.VIII, s.615; Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.IV,s.196.
7 Peçevî,Peçevî Târîhi,c.II,s.1.
8 Mehmed Hemdemî,Solak-zâde Târîhi,s.567; Kütükoğlu Bekir,III.Murâd,İA,c.VIII, s.615.

Peçevî Târîhi'nde Üçüncü M u r â d'ın on sekiz yaşında Manisa'ya vâlî olduğu kayd edilmiş[1] ise de diğer eserler onun bu sıralarda on beş yaşında olduğunda müttefiktirler. Bu vazîfede on dört-on beş yıl kalmıştır[2].

Sultân Üçüncü M u r â d, tahta çıkınca F â t i h S u l t â n M e h m e d'in koyduğu kanûn mûcibince ileride kardeş kavgasına meydân vermemek için beş kardeşini boğdurmuştur. Bu şehzâdelerin cenâze namâzı babalarıyla birlikte kılınmış ve aynı gün defn edilmiştirler[3]. Manisa'dan gelerek tahta çıkışı ve şehzâdelerin boğduruluşu aynı günde olmuştur (8 Ramazân Çarşanba 982=22.12.1575)[4].

Bu cülûsa düşürülen târîhler:

S i n â n Paşa (1520-1596)'nın târîhi:

"Şimdi buldı murâdını devrân
(982= شمدی بولدی مرادینی دوران)[5]"

Diğer bir târîh:

"Pâdişâh-ı ᶜâlem oldı gül gibi Sultân Murâd
(982= پادشاه عالم اولدی گل گبی سلطان مراد)[6]"

Diğeri:

"982[7] جاء الخير من مراد"

Üçüncü M u r â d'ın tahta çıkışı üzerine B â k î (1526-1600) de

Tâliᶜ oldı neyyîr-i ikbâl ü devlet subh-dem
Şuᶜle saldı ᶜâleme necm-i hidâyet subh-dem

matlâlı yedi beyitlik bir şiir söylemiştir[8].

N e v'î (1533-1599) ise yine bu cülûs için

Meger ki çekdi kulagı mübeşşir-i ikbâl
Şafakda haylî kızarmış görindi gice hilâl

matlâlı kırk beş beyitlik bir kasîde yazmıştır[9].

1 Peçevî, Peçevî Târîhi, c.I, s.1.
2 Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.IV, s.480; a.müell., III.Murâd, TA, c.XXIV, s.428.
3 Mehmed Hemdemî, Solak-zâde Târîhi, s.597; Selânikî, Târîh-i Selânikî, s.128-29; Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.II, s.87; Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.III -1, s.42; Kütükoğlu Bekir, III.Murad, İA, c.VIII, s.615; Şapolyo Enver Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.198.
4 Rızâ, Tezkire-i Rızâ, s.8; Riyâzî, Tezkire-i Riyâzî, v.12b; Beyânî, Tezkire-i Beyânî, v.8a; Peçevî, Peçevî Târîhi, c.II, s.1; Selânikî, Târîh-i Selânikî, s.126-27; Hammer-Osmânlı Devleti Târîhi, c.II, s.86; Şemseddîn Sâmî, Kamûsü'l-A'lâm, c.VI, s.4253; Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, c.I, s.76; İstanbul Kitaplıkları Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu, c.I, s.177; Kütükoğlu Bekir, III.Murâd, İA, c.VIII, s.615; Şapolyo E.Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.197; Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.III-1, s.42.
5 Mehmed Hemdemî, Solak-zâde Târîhi, s.597. 6 a.e., s.620.
7 Müstakîm-zâde, Tuhfe-i Hattâtîn, s.516. 8 Bâkî, Bâkî Dîvânı.
8 Nev'î, Dîvân-ı Nev'î, v.447, v.108a-109a.

İkinci S e l î m'den îtibâren Osmânlı pâdişâhlarının çoğu ordusunun başında bir kumandan olarak savaşmamış,sarâydan dahi dışarı çıkmayarak memleketin hâlinden ve hakîkî durumdan habersiz olmuşlardır.Sarâyda câriye,dalkavuk,nedîm,ve musâhiblerin terbiyesiyle yetişmişler,dışarıyla temâsları olmadığı için,etrâfındakilerin te'sîriyle iş görmüşlerdir.Zamân zamân vezîr-i â-zamların işlerine müdâhale etmişler,onlar da ya liyâkatsizlikleri,ya da cesâretsizlikleri sebebiyle îtirâz edemediklerinden işler daha da karışmıştır[1].

Üçüncü M u r â d da sarâyında kapalı hayât yaşayan bu pâdişâhlardan biridir.Ancak eğitimi ve yetişmesi sarâyda değil,sancaklarda olmuştur.

Her ne kadar onun devrinde imparatorluğun kudreti zirvesine ulaşmışsa da gerileme sebeplerinin açıkça ortaya çıkması da bu sıralardaolmuştur[2].

Bu devirde eğlenceye olan rağbet de ziyâdeleşmiştir.

Osmânlı sınırları içinde,hattâ Arap ve Acem memleketlerinde bulunan güzel sesli ses san'atçıları,çalgıcılar,güzel konuşan,tatlı anlatan,hôş oynayan ve güldüren san'atçılar nöbetleşe çağrılarak pâdişâhın toplantısına katılmışlar,her biri mârifetini sergileyip,avuç dolusu altınla ödüllendirilerek sevinç içinde yurtlarına dönmüşlerdir.

"Hattâ bir def'asında bir maskara hüner icrâsından sonra pâdişâh,bahşiş verecek iken altın yerine yüz değnek vurulmasını ister.Elli değnek yedikten sonra "Durun bir ortağım var ellisini de ona vurun" der.Meğer ortağı her gün aldığı ödülün yarısını alan bostancı imiş."[3]

Yapılan eğlencelere en çarpıcı misâl olarak 900=1582'de velî-ahd - şehzâde Üçüncü M e h m e d için yapılan Türk târîhinin en meşhûr sünnet düğünü gösterilebilir.Bu düğün:Asya,Avrupa ve Afrika hükümdârlarına da bildirilerek eğlence,soytarılık,yarış,silâh tâlîmleri,harb oyunları folklor gösterileri, Hristiyanlığın aşk oyunları,deniz tatbîkâtları,türlü rakslar,çeşitli müzik, tarîkat âyinleri,zamânın temsîl adına ne varsa,ne akla geliyorsa hepsinden faydâlanılmış ve benzeri görülmeyen bir ihtişâm içinde gerçekleştirilmiştir. Elli iki gün süren bu düğüne,yeni doğan bir şehzâdenin ölümüyle son verilmiştir[4].

Bu düğün için yazılan Sûr-nâme'lerden biri Süleymâniye Kütüphânesi,Hekîmoğlu Kitâplığı,Nr.642; diğeri Leiden Kütüphânesi,Nr.309'dadır.Bunların her

1 Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.III-1,s.120-26; Beyânî,Tezkire-i Beyânî,v.8a.
2 Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.IV,s.481; Mustafâ Nûrî,Netâyicü'l-Vukûât,c.I,s.192; Baltacı Câhit,XV-XVI.yüzyıl Osmânlı Medreseleri,s.61,61n.1, 62n.9.
3 Peçevî,Peçevî Târîhi,c.II,s.2.
4 Mehmed Hemdemî,Solak-zâde,s.607; Selânikî,Selânikî Târîhi,s.163-66;Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.104 Peçevî,Peçevî Târîhi,c.II,s.65; Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.IV,s.470-72;a.müell.,III.Murâd,TA,c.XXIV,s.428.

ikisi de mensûrdur[1].

Devlet idâresinin bozulma sebeplerinden biri de pâdişâhın kadınlara olan düşkünlüğü ve bu sûretle sarây masraflarının külliyetli miktârda artması olmuştur. Nitekim III. M u r â d'ın vefâtında borcu olan sekiz yük akçe enderûn hazînesinden ödenmiştir[2]. Tabîatiyle pâdişâha câriye takdîmi, bilhassa önde gelen sarây kadınlarının meşgalelerinden biri olmuştur. Hattâ Bu yüzden câriye fiatları da artmıştır. Câriye takdîminin en büyük sebeplerinden biri hükümdârın, eşi S â f i y e Sultân(1550?-1605)'dan soğutulmak istenmesidir. Ancak Üçüncü M u r â d, cülûsundan itibâren beş altı sene ona bağlı kalmış, fakat hasekiye karşı cephe alan Vâlide N û r b â n û Sultân ve İ s m i h â n Sultân'ın teşvîkleri ile câriyelere rağbeti artmıştır[3].

Asıl adı Bafa olan S â f i y e Sultân, Venediğin Bako âilesine mensûb olup Venedikten babasının vâlî bulunduğu Korfu'ya giderken esîr edilerek Şehzâde M u r â d'a câriye olarak takdîm edilmiştir[4].

Pâdişâh, onunla şehzâdeliğinde evlenmiştir[5].

Üçüncü M u r â d'ı çok düşkün olduğu S â f i y e Sultân'dan soğutmak için annesi N û r b â n û Sultân, oğluna güzel kızlar takdîm edince[6], sarâyda kadınlar arasında bir rekâbet başlamıştır. Netîcede Yâhûdî asıllı Vâlide Sultân, Haseki S â f i y e Sultân, ked-hudâ C â n f e d â Kadın, musâhib R â z i y e Hatun, Yâhûdî K i r â (Esther Kira) Kadın, pâdişâhın kızkardeşleri İ s m i h â n(1545-1585), F a t m â(ö.1580) ve A y ş e Sultânlar ile halası M i h r i m â h(1522-1578) Sultân; hükümdâr ve hükûmet üzerindeki nüfûzları sebebiyle tâyîn ve devlet işlerine müdâhalelerde bulunmuşlardır[7].

Kadınlardan başka Üçüncü M u r â d'ın üzerinde pek çok kimsenin te'sîri olmuştur. Bunlardan, şehzâdeliğinin son senelerinde kendisinin, daha sonra da III. M e h m e d'in muallimi olan Hocâ S â d e d d î n Efendi, devlet ricâlinin ahvâlini pâdişâha arz etmiş, iç ve dış siyâsette nüfûzunu kullanmıştır. Yine şehzâdeliğinde bir rü'yâ tâbîri dolaysiyle pâdişâhın îtimâdını kazanan Halvetî şeyhi Ş ü c â, cülûsu müteâkib "Hünkâr Şeyhi" olarak îtibâr kazanmış, iş tâkîbi dolaysiyle aldığı rüşvetlerle büyük bir servet toplamıştır.

1 Levend Agâh Sırrı, Türk Edebiyâtı Târîhi, s.159.
2 Selânikî, Selânikî Târîhi, s.178 v.d.; Kütükoğlu Bekir, III. Murâd, İA, c.VIII, s.624; Beyânî, Tezkire-i Beyânî, v.8a.
3 Kütükoğlu Bekir, III. Murâd, İA, c.VIII, s.623.
4 Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.II, s.86; Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.III-1, s.43; Şapolyo E.Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.198.
5 Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.III-1, s.43.
6 a.yer.
7 Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.II, s.86, 102, 103; Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.III-1, s.43, 118; Kütükoğlu Bekir, III. Murâd, İA, c.VIII, s.624.

Hükûmet işlerine karışanlar arasında kapı ağası Hadım G a z a n f e r Ağa(ö.1608), defterdâr Kadı İ d r î s ile lüks giyime karşı olan Kürdî-zâde A b d u r r a h m â n ve güzel ahlâkın bırakılması aleyhinde vaazlar veren imâm K a d ı - z â d e de vardır.

Mansıb tevcîhlerinde rüşvetin çok büyük rolü olmuştur.Pâdişâha S o k u l l u(1505-1579) aleyhinde îtimâtsızlık telkîn eden ve devlet işleri ile bizzât meşgûl olmak lüzûmunu belirten Ş e m s î Paşa, III. M u r â d'a bir mes'ele dolaysiyle kırk bin altın vermiş,bundan sonra da her yerde "pâdişâha rüşvet aldırdım ve bununla Kızılahmetli'nin öcünü aldım" diye övünmeye başlamıştır.Vezîr-i âzam Hadım H a s a n Paşa(ö.1598),tâyîn ettiği me'mûriyetlerden kanûnen kendisine verilen câizeden fazlâ,aldığı külliyetli rüşveti S â f i y e Sultân'a vermiştir. S i n â n Paşa da, ilk sadâreti müstesnâ olarak diğer dört sadrâzamlığını sarâya takdîm ettiği yüksek para ve hediyeler sâyesinde elde etmiştir. S i n â n Paşa(1520-1596)'ya göre zengin olmayan bir vezîrin hükûmet reisliği etmesi mümkün değildir.Vâlîler de tâyînleri için Vâlide Sultân,vezîr-i âzam veyâ pâdişâh üzerinde müessir olanlara külliyetli rüşvet vermişlerdir.

Defterdâr Ü v e y s(Paşa) da sû-i istîmâli tahakkuk etmesine rağmen himâye görmüş ve hattâ başdefterdârlığa getirilmiştir[1].

Bu devirde devlet idâresinde görülen aksaklıkların sebeplerini ve bunlara bağlı bâzı hâdiseleri nakl etmek,Üçüncü M u r â d'ın şahsiyetini anlamamıza yardımcı olacaktır.

Muâsır ve sonraki müellifler Osmânlı Devleti'nin ihtişâmının Üçüncü M u r â d devrinde sönmeğe başladığı husûsunda birleşmişlerdir.

Uzun süren harfler,muntazam olan askerî teşkîlâtı bozmuş ve ihtiyâc üzerine ocaklara,devşirme kanûnuna aykırı olarak kanûn hâricî asker alınmış, tîmârlı sipâhî ihmâl edilmiş,bu sûretle askerî teşkîlât ve disiplin bozulmuştur.Beylerbeyilere verilmesi îcâb eden zengin haslarla muhârib eyâlet sipâhîsine tahsîsi gerekli olan zeâmet ve tîmârlar sarây mensûblarına;yânî musâhib, cüce,dilsiz ve hokka-bâzlara verilmeğe başlanmıştır.Bu sebeble eskidenberi sağlam esâslara bağlanmış olan askerî teşkîlât Üçüncü M u r â d zamânından îtibâren bozulmuştur.

Akçenin değerini kayb etmesi üzerine mağşûş sikke basılmıştır.Verilen kırkık akçe üzerine 996=1588'de dîvâna gelen sipâhîler Rûmeli Beylerbeyi M e h -

---

1 Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.86,102,103; Uzunçarşılı I.Hakkı,Osmânlı Devleti Târîhi,c.III-1,s.43,44,120; Kütükoğlu Bekir,III.Murâd,c.III,s.623, 624; Naîmâ,Naîmâ Târîhi,c.I,s.113,114; Peçevî,Peçevî Târîhi,c.II,s.29.

m e d Paşa(ö.1588)'nın öldürülmesi ile teskîn olmuşlardır.

Bu hâdise Osmânlı Târîhi'nde vukû bulan ilk büyük katildir[1].

Solak-zâde Târîhi'nde de bu husûsla ilgili düşürülmüş târîh mısrâı hâdisenin târîhini vermemektedir.

"Târîh-i Adlî Hasan Efendi:

2 اول تاریخ دیوانه فناده عدلی

3 کوردی بکلر بکینک باشنی جلاد فلک

Diğer târîh:

4 داد ایدوب بکلر بکینک بوینی اوردی سپاه

1001=1593 yılında da yeniçeriler maâşlarını alıp,sipâhîlere para kalmayınca bunlar "Noksân ᶜulûfe almazuz" diyip defter-dârın başını istemişlerdir. Akçeleri iç hazîneden verildiği hâlde dağılmamışlar,bu arada "Bre urun!" diye bir ses duyulunca pâdişâhın işâret verdiği sanılarak dîvân ashâbı ve mutbâh hademeleri ellerine geçirdikleri âletlerle sipâhîlere hücûm etmişlerdir.Hâdise sırasında üç yüz elli yedi kişi ayak altında ezilmiş,gerisi cânını zor kurtarmıştır[5].

Mansıb ve tevcîhler liyâkate ve hizmete ehemmiyet verilmeyerek nüfûzlu kimselerin te'sîrleri ile ehli olmayanlara verilmiştir.Vezîrlik ve beylerbeylikler gelişigüzel olarak dağıtılmıştır.Vezîr adedi artarak eyâletlerdeki beylerbeyliklere vezîr vâlîler tâyîn edilmiştir.Bu arada hatt-ı hümâyûn denilen pâdişâhın kendi el yazısını hâvî emirler,önceleri fevkalâde husûsî hâllerde dîvân-ı hümâyûna gönderilirken bu devirde sıradan işler için dahi bu yola gidildiğinden vezîr-i âzamın nüfûzuna büyük bir darbe vurulmuştur.Kenâr kadıları ve iş sâhiplerine dahi "hatt-ı hümâyûn getir" denilmeye başlanmıştır.

Vâlî tâyînlerinde en fazlâ para verene îtibâr edilmiş;sancakbeyliği, beylerbeyilik defter-dârlık,kadılık v.s. gibi mühim me'mûriyetlerin(câizeler hâriç. bahâsı mâlûm olup vâsıta olan adama da ayrıca dellâlîye verilmiştir[6].

---

1 Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.114; Selânikî Târîhi,s.246-255; Mustafâ Nûrî,Netâyicü'l-Vukûât,c.I,s.127; Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.III-1, s.119; Kütükoğlu Bekir,III.Murad,İA,c.VIII,s.623.

2 Vezin bozuk.

3 Mısrâ 979 târîhini vermektedir.

4 Mısrâ 803 târîhini vermektedir.

5 Naîmâ,Naîmâ Târîhic,I,s.74-75; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.117; Mustafâ Nûrî,Netâyicü'l-Vukûât,c.I,s.128; Kâtib Çelebi,Fezleke,s.9,10; Uzunçarşılı İ.Hakkı,c.III-1,s.124-26; Kütükoğlu Bekir,III.Murâd,İA,c.VIII,s.623-624.

6 Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.III-1,s.114,123; Kütükoğlu Bekir,III. [illegible],c.VIII,s.623; Peçevî,Peçevî Târîhi,c.II,s.5.

S o k u l l u'nun uzun süren baskılı idâresinin tepkisi olarak sarây hükûmet işlerine müdâhale etmeye başlamıştır.Bunu önleyecek kudretli vezîrler de yetişmemiştir[1].

Üçüncü M u r â d da önceleri herkesin derdini dinlemeyi ihdâs etmişken sonradan dilekçelerin çokluğu ve bâzı kimselerin tezvîrleri netîcesi bu usûlü terk etmiştir[2].Pâdişâhın kendisi bizzât devlet işleriyle meşgûl olmamakla berâber hükûmet işlerini tamâmen vezîr-i âzama da bırakmamıştır.Fakat kadınların ve musâhiblerin te'sîrleri altında lüzûmsuz ve zarârlı müdâhalelerle hükûmet işlerinin ve devlet nizâmının bozulmasına sebeb olmuştur[3].

Bu devirde gerek pâdişâh,gerekse devlet erkânı mâl tahsîline ve hazîneye menfaat te'mîni için teftiş ve müsâdereye yönelmişlerdir[4].Bu kadarla da kalmayarak dışarıdan İstanbul'a gelen zahîreye, bahâları verilmeden -kimini kendilerine,kimini hazîneye olmak üzere- el konulmuştur[5].

Bu hâdiseler,muhârebelerin uzaması ve sarây masraflarının çokluğu gibi sebeplerle fevkalâde bir pahalılık zuhûra gelmiştir.

Beyânî Tezkiresi'nde bu husûsta şunlar kayıtlıdır:

"Lâkin kendi reayâsınuñ pây-mâl ve muhtelü'l-ahvâl oldığından mübâlât itmeyüp âlemüñ intizâm-pezîr olmakdan kalmasına bâ'is olmışdur.Bundan madâ kesret-i muâşeret-i nisâyla ve tevfîr-i civârı ve teksîr-i evlâdla mukayyed olmagla masârif ve ihrâcât ziyâde olmagın ebvâb-ı irtişâ her cânibden meftûh olup erbâb-ı devlet ve erkân-ı saltanat dahi her cânibden koyulup ve kendüye mürebbî ve muallim ve nâsıh olıcak kimesneler her ayb ki şeyhi ve mürîdi ve mürşidi olan kimesneler dahi sen vâsıl-ı Hak olduñ diyüp ve bi'l-cümle sıgâr kibâr-ı nisâ ve ricâli tahsîl-i mâla iştigâl üzre oldılar.Ve bu mertebe ile dahi kalmayup ve bu kadar mâlla kanâat itmeyüp müdîrân-ı memâlik olanlar ticâret semtine sâlik olup taşra İstanbul'a gelen zahîreyi ashâb-ı devlet ve erbâb-ı miknet alup der-mahzen itmekle ve kimini dahi mîri içün alup bahâları virilmemekle âlemi kaht u galâ bir mertebe istîlâ eyledi ki lahmuñ vakıyyesi on beş akçeye ve yaguñ vakıyyesi elli akçeye mûm yagınuñ vakıyyesi otuz akçeye bir tavuk elli akçeye ve bir yumurta bir akçeye satılur oldı.Dûd-ı âh-ı mazlûmân âsmâna peyveste olup lâkin eseri aslâ zâhir olmaz.İşrât-ı sâat tamâm nümâyân olmışdur.Şimden girü âlem salâh-pezîr olmakdan kat-ı ümîd idüp cemî-i fukarâya husûsıyla sulehâya lâzım olan bu cümleyi kazâ-i Rabbânî ve

1 Öztuna Yılmaz,III.Murâd,TA,c.XXIV,s.428.
2 Peçevî,Peçevî Târîhi,c.II,s.5.
3 Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.III-1,s.44.
4 Mustafâ Nûrî,Netâyicü'l-Vukûât,c.I,s.135; Kütükoğlu Bekir,III.Murâd,İA,c.VIII,s.624.
5 Beyânî,Tezkire-i Beyânî,v.8b.

belâ-yı âsmânî bulup rızâ ve teslîm ile nefsi tavtîn ve hâtırı teskîn...[1]"

Bu husûsla ilgili olarak Rik'a'da pâdişâha hitâben bir gazel yazılmıştır.

Durmayup pâdişâhum zulm ile dünyâ yıkılur
Dûd-mân-ı fukarâ beyt-i re^c^ayâ yıkılur

Dehre her dûn u deni hâkim ü vâlî olalı
Kalb-i câhil yapılur hâtır-ı dânâ yıkılur

Böyle dönerse eger ^c^aksine bu çerh-i felek
Korkaruz üstümüze kubbe-i mînâ yıkılur

Ger ^c^arz itme şehâ yok yire hâtır yıkma
Kalb-i mü'min ki sına ^c^arş-ı mu^c^allâ yıkılur

Yıkılur diyü dilâ gam yime bu çerh-i kühen
Katı çokdan yıkılupdur dime hâlâ yıkılur[2]

Sık sık sadrâzam,şeyhülislâm,kazasker değiştirme,sadrâzamın nüfûzunun düşmesi,nedîmlerin,mahremlerin,mâbeyncilerin,sarâyda görevli ulemânın te'sîrlerinin artması,tîmâr ve zeâmetlerin çingenelere kadar verilmesi,sarâya Yâhûdîler'in girip çıkmağa başlaması,rüşvet ve zulmün artması,defter-dâr ve vâlîlerin devlet mâlını yağma etmeğe başlaması,yeniçeri ağalarının kendilerince seçilmesi,yeniçeri saflarına yabancıların ve her çeşit insânın katılması,para ayârının bozulması devletin düzeninin bozulmasını neticelendirmiştir.

Üçüncü M u r â d pâdişâhlığı süresince,on bir def'a sadrâzam,yedi def'a da müftü değiştirmiştir.Yine ilk def'a olmak üzere dîvânın basılması ve defter-dârın öldürülmesi de bu devirde olmuştur.[3]

Devlet merkezinde otorite zaafa uğrayınca eyâletlerdeki beylerbeyi ve sancakbeylerinin kanûnsuz hareketleri baş göstermiş ve bunlarla rekâbet edercesine hâkimler halkı soymaya başlamışlardır.[4]

İmparatorlukta huzûr ve âsâyiş kalmayınca bilhassa Anadolu'da sert tepkiler gösteren Celâlîler türemiştir[5].

Hükûmet idâresi gibi imparatorluğun direklerinden biri olan ilmiye sınıfı da bozulmaya başlamıştır.

İktidârda bulunanların fikrine aksi görüş taşıyanların kâfir olduklarına dâir fetvâlar alınıp verilmiş,muhâlifler zulüm görmüş ve tedhîş edilmiştir.

1 Beyânî,Tezkire-i Beyânî,v.8b.
2 Selânikî,Selânikî Târîhi,s.272.
3 Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.114,122; Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.III-1,s.121; Kütükoğlu Bekir,III.Murâd,İA,c.VIII,s.623-24.
4 Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.III-1,s.121.
5 Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.IV,s.482.

İlmiyye sınıfının terfîinde ve kadıların tâyîninde rüşvet ve iltimâs rol oynadığından adlî tâyînlerdeki isâbetsizlik ve haksızlık halkın,hükûmetten nefret etmesine ve âlimlerin ye'se düşmesine sebeb olmuştur.

İlk şeyhülislâm azli de bu devirde yapılmıştır[1].

Hele hele 1000=1592 yılından sonraları müslümân bilginlerin bilgileri, dînî bilgilerle ve edebî fenlerle sınırlı,vezîrlerin ve devlet ileri gelenlerinin de çoğu câhil kişiler olduğundan,işi çok yüklü olan devlet yönetimi gücünü yitirmeye başlamıştır[2].

Pâdişâh,bâzen usûlsüzlüklerin önüne geçmeye çalışmış ise de çoğu def'a ihmâl-kâr davranmıştır.

Üçüncü M u r â d, 983=1576'da İstanbul kadısına, 2 Şâbân 985=15 Ekim 1578'de vezîr-i âzama gönderdiği fermânda, ilm yoluna intisâb edenlerin ilmle fazlâ meşgûl olmadığını ve tarîk-i ilm-i şerîfe ihtilâl geldiğini,bunun düzeltilmesini,ilmiye teşkîlâtının ıslâhını istemektedir[3].

Yine bu devirde ulemâdan bâzısına fazlâ müsâmaha-kâr davranılmasına rağmen,bâzısına karşı yersiz muâmelede bulunulması gibi davranışların yaygınlaştığı görülmektedir.Meselâ Dekâkîn-zâdeler'den M e h m e d Paşa'nın oğlu O s m â n Bey "mehâdim-i âlî-şân olmasından dolayı 984=1576/77'de ilk def'a yevmî elli akçe ile Dâvud Paşa Medresesi'ne tâyîn olunurken,kazasker Bahâüddîn-zâde'nin oğlu A b d u l l a h Efendi de "ebnâ-yı sudûr-ı kirâm üzre" hâric rütbesine yükseltilmesini umarken kırk akçe ile medrese teklîf olununca kabûl etmemiştir[4].

Bu arada uğursuzluğu sebebiyle azl edilen kimseler dahi olmuştur[5].

Meselâ S i y â v u ş Paşa(ö.1602)'nın sadrâzamlığında iki def'a asker,dîvâna hücûm ettiğinden "uğursuz bir adamdır" denilerek,uğursuzluğu geçinceye kadar tekâüd ulûfesi verilerek devlet hizmetinden uzaklaştırılmıştır[6].

Budin vâlîsi M u s t a f â Paşa da sarâyına ve barut-hânesine yıldırım düştüğü gerekçesiyle katl ettirilmiştir[7].

Nitekim Hocâ S â d e d d î n Efendi'nin tavassutuyla müneccimbaşı T a k i y û d d î n M e h m e d b.Mârûf Efendi(927=1516-993=1584/85) için bir rasat-hâne kurulmasına müsâade alınmış ise de Kadı-zâde A k ş e m s e d d î n

1 Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târihi,c.IV,s.482; Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.III-1,s.120,123; Banarlı N.Sami,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.609
2 Mustafâ Nûrî,Netâyicü'l-Vukûât(Çağatay Neşet),c.III-IV,s.145.
3 Baltacı Câhit,XV-XVI.yüzyıl Osmânlı Medreseleri,s.67n.28,71.
4 a.e.,s.61,61n.1,62n.9.
5 Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târihi,c.IV,s.482.
6 Naîmâ,Naîmâ Târîhi,c.I,s.76.
7 Peçevî,Peçevî Târîhi,c.II,s.6.

Efendi'nin gökleri gözlemenin uğursuzluğunu pâdişâha telkîni üzerine bu hayırlı teşebbüs,hatt-ı hümâyûn ile kapdân-ı deryâ K ı l ı ç A l î Paşa(1500-1587)'ya yıktırılmıştır(987=1580).

Bâtıl inanışların yanı sıra,âlimler arasındaki çekememezlik de bu sıralarda had safhaya varmıştır.

Şâir B â k î(1526-1600);B o s t â n - z â d e(1006=1598)'nin,kardeşini kendi yerine getireceğini duyunca hakâret-âmîz konuşmalarda bulunmuş,hattâ müftînin verdiği fetvâların dahi "mütûna muhâlif" olduğunu ileri sürünce o da B â k î'nin:

"Mey-hâneler beytü'l-harem
Pîr-i muğân şeyhü'l-harem"

ve

"Y û s u f ı bilmezüm ammâ seni ra^c^nâ bilürin"

sözlerinin küfr-i sarîh olduğunu,bu sebepten kazaskerliğe lâyık olmadığını "eğer ki azl ve nefy olunmazsa ben dahi terk-i ifnâ idüp saltanat-ı uhrâya giderin" demiştir. B â k î de Hocâ S â d e d î n Efendi'ye ve Doğancıbaşı D e r v î ş Ağa(ö.1603) vâsıtasiyle durumu pâdişâha intikâl ettirmiş,bunun üzerine B o s t â n - z â d e'nin "Saltanat-ı uhrâya giderin" sözünden huzursuzlanan pâdişâh,şeyhülislâmı azl ederek yerine Z e k e r i y y â(1514-1593) Efendi'yi tâyîn etmiş ve boşalan Rumeli kazâskerliğine de B â k î'yi getirmiştir(1000=1591)[2].

H ü d â y î'nin bu hâdiseye târîhi:

"B â k î olasın Rûm-ili sadrında müdâm
(1000=[3] باقی اوله‌سن روم ایلی صدرنده مدام)"

Bu devirde sağlam bir dış politika tâkîb edilmeye çalışılmış,İngiltere ile iyi ilişkiler içerisine girilmiştir[4].Îrân Harbi'nin başından itibâren,sünnî Özbek hükümdârı A b d u l l a h H a n(1533-1598)'a Sâfevîlere karşı müşterek bir hareket plânı tâkib edilmesi husûsunda teşvîk ve telkînlerde bulunulmuş,Leh kralının tahta çıkması Osmânlı hükûmeti tarafından te'mîn edilmiştir[5].

H a m m e r'e göre de Üçüncü M u r â d zamânında Osmânlı illeri daha düzenli bir organizasyona kavuşmuştur[6].

Baltacı Cahit,XV-XVI.yüzyıllarda Osmânlı Medreseleri,s.67.
Kâtib Çelebi,Fezleke,s.3-4; Ergün S.Nizhet,Türk Şairleri,c.III,s.703; Naîmâ, Naîmâ Târîhi,c.I,s.65; Selânikî,Selânikî Târîhi,s.216-17.
Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.103,116.
a.e.,s.103.
Kütükoğlu Bekir,III.Murâd,İA,c.VIII,s.615,621.
Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.123.

Sultân M u r â d her ne kadar harcamalarda bâzen aşırılığa varmışsa da,yine de devlet gücünün isrâfına müsâmaha etmemiştir.

Nitekim yeniçeri kitâbetinde bulunduğu sıralarda Â l î'nin Fâtih civârındaki konağını acemî oğlanı ve yeniçeri çalıştırmak sûretiyle tâmîr ettirdiğini tebdîl olarak geçen pâdişâh tesâdüfen görünce onu bu vazîfeden azl etmiştir[1].

Sultân M u r â d, san'ata ve san'at-kârlara değerini vermeye çalışmıştır.Bu arada Sarây Kütüphânesi için pek çok eser istinsâh ettirmiştir.Bunlardan biri de Erzurumlu K a d î D a r î r(796=1393'te hayâtta)'in altı ciltlik Sîretü'n-Nebî'sinin çok kıymetli nüshasıdır.Tezhîbli ve çok sayıda şâh-eser minyâtürlerle süslü bu eserin elde olan üç cildi Topkapı Sarayı Müzesi kitâpları arasındadır[2].

Sultân M u r â d bâzı düzensizliklerin önüne geçmek istemişse de,çoğu zamân bunda ısrâr edememiştir.

Meselâ bir ara pâdişâh,kadırga ile kûm meyhânesi önünden geçerken birkaç yeniçerinin "sıhhatine içiyoruz" demesi üzerine içki yasağını müslümânlar için katı bir şekilde uygulamaya başlamış,fakat sipâhîlerin taşkınlıkları üzerine "her türlü düzensizlikten sakınmak şartıyla" şarâb içilmesine göz yummayı tazammun eden yeni bir emîr yayınlamak zorunda kalmıştır[3].

Üçüncü M u r â d'ın bâzı hayırlı teşebbüsleri de etrâfındakilerin te'sîrleriyle akîm kalmıştır.

Daha önce K a n û n î zamânında M i m â r S i n â n(1489-1588) tarafından başlandığı hâlde çeşitli sebepler yüzünden terk edilen Karadeniz'i Sakarya ve Sapanca Gölü üzerinden İznik Körfezi'ne bağlama projesi için otuz bin kişi bu işe havâle edilmiş ise de "Fukarâ-yı memleket ve zu^{c}afâ-yı ra^{c}iyyet mihnet ve meşakkat çeküp envâ^{c}-ı şedâ'id-i zulm ile kâr u kisb itmek lâzım degüldür.Saltanat mühimmâtınuñ ehemmi donanma sefâ'inini yapdırup itmâm ve tekmîl itmekdür.Bu aña kadar odun nice geldi ise yine anuñ üzerine ^{c}adl u dâd eylemek vâcibdür" diye pâdişâha mürâcaat edildiğinden bu işten vaz geçilmiş(999=1591)[4],bunun yerine donanma onarılmış ve çoğaltılmıştır[5].

---

1 Âlî,Menâkıb-ı Hünerverân,s.34; Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.III-1, s.535.
2 Banarlı N.Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.372,576.
3 Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.88; Şapolyo E.Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.202.
4 Selânikî,Selânikî Târîhi,s.277-78,283-84; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.I,s.116; Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.IV,s.479; Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi,c.III-1,s.39.
5 Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.113.

Üçüncü M u r â d, tahta çıkınca,dedesi ve babası devrinin sadrâzamı S o k u l l u M e h m e d P a ş a'yı yerinde bırakmış,o da beş yıl devlet işlerine bakmıştır[1].Ancak S o k u l l u'nun son zamânlarında idârenin zaafa uğratılması ve müdâhaleler sebebiyle pâdişâhın himâyesine nâil olanların sû-i istîmâllerini zorlukla önlemeye çalışmış,işleri yürütmekte zorluk çekmiştir[2].

Sultân M u r â d , mümkün mertebe idârede yapılan tâyînlerde isâbet etmeye çalışmıştır.Pâdişâhın kızkardeşinin kocası S o k u l l u M e h m e d P a ş a, öldürülmesine kadar sadrâzamlıkta bırakılmıştır[3]. 1584'te Ö z d e - m i r o ğ l u O s m â n P a ş a(1527-1585)'nın vezîr-i âzamlığa getirilmesi de buna misâldir. O s m â n P a ş a, Y ı l m a z Ö z t u n a'ya göre Y a v u z, K a n û n î, B â b û r(1483-1530), Ş â h İ s m â i l gibi hükümdâr kumandanlar hâriç XVI. asırda yetişen Türk kara askerlerinin en büyüğüdür. Ancak bu değerli vezîr ertesi yıl Tebrîz'de ordusunun başında vefât etmiştir[4].

Şu anda âdet hâline gelmiş bâzı şeylerin başlangıcı da Üçüncü M u r â d devrinde olmuştur.

Bunlardan biri de Şeyhülislâm B o s t â n - z â d e zamânında ilk def'a olarak yılın yedi mübârek gecesi olan Regâib,Mevlid,Mîrâc,Kadir,iki Bayram ve Berât gecelerinde câmîlerde kandîl yakılmıştır[5].

Neşet Çağatay da matbâanın ilk def'a olarak bu devirde yurda girdiğine işâret etmektedir: "Öte yandan Üçüncü Sultân M u r â d Hân zamânında(saltanatı:1574-1595) bir yabancı kişi (bizim kullandığımız Arap harfleri ile) Türkçe harflerle kitâb basmak ve gümrük vergisinden muâf tutulmak üzere izin istemiş,bu izni kapsayan 996=1588 yılında Vâsıf Târîhi boyutunda bir kitâb basmış ve sözünü ettiğimiz izne âit fermânı da kitâbın başına aynen koymuş.Bu kişinin bastığı kitâbın bir nüshasını,eski şeyhülislâmlardan rahmetli Hüsâmeddîn Efendi'de görmüştüm,fakat kitâbın adını ve hangi konuda yazılmış olduğunu unuttum.Demek istiyorum ki bu baskı tekniği İ b r â h î m M ü t e f e r - r i k a(1674-1745)'dan yüz elli yıl önce Türkiye'ye girmiş ise de ilerleyememiştir[6]."

Sultân M u r â d,bâzen sert ve ters karârlar da vermişse de iknâ edilebilmiştir.Bir ara bütün kiliselerin câmie çevrilmesi irâdesini vermişse de

1 Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.VI,s.4253.
2 Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.I,s.114,120.
3 Öztuna Yılmaz,III.Murâd,TA,c.XXIV,s.424; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.88.
4 Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.IV,s.418-427; Mustafâ Nûrî,Netâyicü'l-Vukûât,c.I,s.126.
5 Selânikî,Selânikî Târîhi,s.237-38; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.113.
6 Mustafâ Nûrî,Netâyicü'l-Vukûât(Çağatay Neşet),c.III-IV,s.147.

sonradan bu kararından döndürülmüştür[1].

Üçüncü Murâd Devri Fetihleri:

Üçüncü Murâd devrinde Kafkasya'da,çoğu Özdemiroğlu Osmân Paşa'nın fütûhâtı olmak üzere Kuzey Kafkasya ve buranın en büyük şehri Tiflis (986=1578),Doğu Gürcistân,Şirvân(Kuzey Azerbaycan,1578),Dağıstân,Revân(bugünkü Ermenistân,1583),Ardelan(Kürdistân),Kirmânşâh,Lûristân,Hûzistân(İrân Arabistânı) olmak üzere 590000 km^2'lik yer feth edilmiştir.Bu arada Çıldır Muharebesi(986=1578),Meş'aleler Cengi(1583),Şamahı Meydân Muhârebeleri,Koyun Geçidi Zaferi(1578) gibi târîhte akisler bırakmış muhârebeler vukû bulmuştur.

Avusturya tarafında da bâzı kaleler,Yanıkkale(1003),Hrastoviçe,Gora, Bihke,Vespirim,Palota,Estergon-Komran alınmıştır(1594).

Beri taraftan Lehistân(1573),Litvanya,Fas(983=1575,üç milyon km^2),Kenya,Tanganika,Mozambik kıyıları,Zengibar adaları,Doğu Sudan Türk himâye ve hâkimiyetine girmiştir.

Bu hâliyle imparatorluk 19.902.191 km^2 ile âzamî genişliğine erişmiştir(1593).

Dîvân tarafından Lehistân krallığına getirilen İsveç velî-ahdi İsveç kralı olunca bu devlet İsveç'le birleşerek Türk tâbiiyetinden ayrılmıştır(1592).

Fas,tPrens Abdülmelik(1577-1578)'e yardım edilerek 20.000 kişilik kuvvetle İspanya ve Portekiz desteğindeki Üçüncü Muhammed(ö. 1578)'in 60.000 kişilik ordusu yenilmek sûretiyle Osmânlı hâkimiyetine alınmıştır(983=1575). Daha sonra da Vâdî's-seyl'de Portekiz,İspanya ve eski sultân Muhammed'e tâbî 80.000 kişilik bir ordu,müstakbel Fâs sultânı İkinci Ahmed ve Ramazan Paşa(ö.1595) komutasındaki daha az kuvvetler karşısında ağır kayıp vermiştir(1578).

İrân'la devâm eden savaş ise Şâh İkinci İsmâîl(1576-1577)'in Anadolu'da âlevîleri tahrîki üzerine kızışmıştır.

Bütün bu muhârebeler neticesinde bütün büyük Avrupa devletleri gibi İrân şâhı da Osmânlı pâdişâhının kendisinden hukûken üstün bir hükümdâr olduğunu kabûl etmiştir(1590).

Nitekim Venedikliler'in bir Türk gemisini ele geçirmeleri üzerine Dîvân işe el koymuş,bu mes'eleye karışanların îdâmını ve gasb edilenlerin de iâdesini sağlamıştır.

Yine bu devirde Lübnân'da dürzî fesâdı teskîn edilmiş,Yemen'de devlet

---

1 Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.103.

hâkimiyetini tanımayan Zeydî imâmlarına karşı mücâdele edilmiş,Trabzon'da mehdîlik iddiâsı ile isyân çıkaranlar te'dîb olunmuş,Kigı'da İkinci Şâh İ s m â - î l olduğunu öne süren şâki idâm edilmiştir.

Bu arada Boğdan ve Eflâk voyvodalarının isyânlarında mevsimin kış olması sebebiyle buralara asker sevk edilememiştir(1002).

Bosna Beylerbeyi Kirli H a s a n Paşa,büyük kahramânlıklar göstermesine rağmen S i n â n Paşa'nın garezen yardım göndermemesi yüzünden askeriyle birlikte şehîd düşmüştür(H.1001).Böylece rakîblerin ber-taraf edilmesi için askerin telef olmasına dahi göz yumulduğu görülmektedir.[1]

Yapılan bâzı fetihler için târîhler de düşürülmüştür.

Yanık'ın fethine târîh:

"ᶜAdû-yı dîn sınup feth oldı Yanık
(1003=[4] "عدوی دینا صنوب[2] فتح اولدی یاتوق[3])"

Diğer bir târîh:

"Hamdü li'llah aldı Yanık Kalᶜasın şâh-ı cihân
(1003=[5] "حمد الله الدی یانوق قلعه سن شاه جهانبان)"

Tebrîz'in alınmasına târîh:

"Aldı Tebrîzi Ö z d e m ü r zâdem
(991=[6] "آلدی تبریزی اوزدمور زادم)"
"ᶜAvn-ı Hakla alındı (bu) Tebrîz
(991=[8] "عونله حقله الندی (بو) تبریز[7])"

Ü ç ü n c ü M u r â d'ın V e f â t ı :

Bir akşam Sultân M u r â d,Sinân Paşa Köşkü'ne gittiğinde hânendelerden özel havâlar isteme alışkanlığı yok iken o gece onlara:

---

1 Beyânî,Tezkire-i Beyânî,v.8a; Naîmâ,Naîmâ Târîhi,c.I,s.76; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.92,96,110,119,123; Selânikî,Selânikî Târîhi,s.198-601; Mehmed Hemdemî,Solak-zâde,s.609,614,620; Peçevî,Peçevî Târîhi,c.II,s.141-42; Mustafâ Nûrî,Netâyicü'l-Vukûât,c.I,s.121-29; Uzunçarşılı İ.Hakkı,Osmânlı Devleti,c.III-1,s.35-73; Kâtib Çelebi,Fezleke,s.1-38; Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.VI,s.4253; Öztuna Yılmaz,III.Murad,TA,c.XXIV,s.424-28; a.müell., Büyük Türkiye Târîhi,c.IV,s.343-459;Kütükoğlu Bekir,III.Murâd,İA,c.VIII,s. 615-623.
2 صنوب : صنوب
3 یاقو : یاتو
4 Mehmed Hemdemî,Solak-zâde Târîhi,s.614;
5 a.e.,s.620.
6 a.e.,s.609.
7 (بو):-
8 Mehmed Hemdemî,Solak-zâde Târîhi,s.609.

T. C.
Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi

"Bîmârum ey ecel bu gice bekle cânum al"

şarkısını okutmuştur.Bu arada İskenderiye'den gelen iki kadırga pâdişâh köşkünü selâmlamışlar,fakat daha büyük kalyonların top gürültüsünden parçalanmayan camlar,kırılmıştır.Pâdişâh bunu uğursuzluğa yorarak "Bu köşke âhır gelişumüzdür,eskiden donanmanın bütün top âteşleri camları kıramaz iken,şimdi bu kadırgaların top sesiyle düşüyorlar.Görüyorum ki benim varlığımun köşki de artık harâb olmışdur" diyerek ağlamaklı olmuştur."

Gerçekten de bu hâdiseden birkaç gün sonra pâdişâh vefât etmiştir(6 Cemâziyelevvel 1003=16/17 Kânûn II=15/16 Ocak 1595.[2])[3].

Cesedi Ayasofya Câmî-i Şerîfi avlusunda Mîmâr S i n â n'ın yaptığı türbeye defn edilmiştir[4].

Ölüm sebebi olarak inme ve böbrek râhatsızlığı gösterilmektedir[5].Bu husûsta Peçevî Târîhi ve Netâyicü'l-Vukûât'da şunlar söylenmektedir:

".....aşırı sû-i istimâli ölümüne yol açmıştır[6]."

"Cem^c iyyet-i nisâya inhimâkları sebebiyle illet-i mesâneye mübtelâ olarak 1003 senesi cemâziye'l-âhiresinde vefât itmişdür[7]."

Üçüncü M u r â d'ın ölümüne düşürülen târîhler:

"Şâh-ı cihân oldı biñ üçinde fevt
(1003=[8] شاه جهان اولدی بیك اوچینده فوت)"

"Hicret-i Sultân M u r â d
(1003=[9] هجرت سلطان مراد)"

---

1 Kâtib Çelebi,Fezleke,s.43-44; Naîmâ,Naîmâ Târîhi,c.I,s.104; Peçevî,Peçevî Târîhi,c.II,s.150-52; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.123; Şapolyo E. Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.197,208.

2 Ölüm günü Fezleke'de 5 Cemâziyelevvel,Naîmâ Târîhi'nde 4/5 Cemâziyelevvel, Netâyicü'l-Vukûât'ta Cemâziyelâhır olarak gösterilmiştir.

3 Kâtib Çelebi,Fezleke,s.43-44;Naîmâ,Naîmâ Târîhi,c.I,s.104; Peçevî,Peçevî Târîhi,c.II,s.150-52; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.123; Şapolyo E. Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.197,208; Mehmed Hemdemî,Solak-zâde,s.620; Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.VI,s.4253; Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.76; Mehmed Tâhir,Osmânlı Müellifleri,c.II,s.224; Kâtib Çelebi,Keşfü'z-Zünûn,c. I,s.813;c.II,s.1237; Mustafâ Nûrî.Netâyicü'l-Vukûât,c.I,s.132; Kütükoğlu Bekir,III.Murâd,İA,c.VIII,s.615; Öztuna Yılmaz,III.Murâd,TA,c.XXIV,s.424.

4 Mehmed Hemdemî,Solak-zâde Târîhi,s.597; Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.VI, s.4254; Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.77; Mehmed Tahir,Osmânlı Müellifleri, c.II,s.224; Öztuna Yılmaz,III.Murâd,TA,c.XXIV,s.428; İstanbul Kitaplıkları, Türkçe Yazma Dîvânlar Katalogu,c.II,s.177; Şapolyo E.Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.208.

5 Mustafâ Nûrî,Netâyicü'l-Vukûât(Çağatay Neşet),c.III-IV,s.318.

6 Peçevî,Peçevî Târîhi,c.II,s.3.

7 Mustafâ Nûrî,Netâyicü'l-Vukûât,s.132.

8 Kâtib Çelebi,Fezleke,s.44; Mehmed Hemdemî,Solak-zâde Târîhi,s.620;Müstakîmzâde,Tuhfe-i Hattâtîn,s.516.

9 Kâtib Çelebi,Keşfü'z-Zünûn,c.I,s.813;

" رحمة الله عليه و على اولادهم [1] "

E m â n î adlı bir şâir de Sultân M u r â d'ın türbesi için târîh düşürmüştür.

" تربهٔ سلطان مراد [2] =1003 "

Üçüncü M u r â d'ın yerine Manisa'da bulunan büyük oğlu Üçüncü M e h m e d tahta geçmiştir[3].

Sultân M u r â d'ın kırk bir hasekisinden 130 çocuğu olmuş ve câriyelerinin sayısı da beş yüze ulaşmıştır.Çocuk sayısı,Naîmâ Târîhi'nde ve Fezleke'de yüz iki,Kamûsü'l-A'lâm'da da yüz on sekiz olarak kayd edilmiştir[4].Topkapı Sarâyı'nda elli beşiğin aynı günde sallandığı olmuştur[5].Onun vefâtı sırasında yirmi erkek,yirmi altı kız çocuğunun hayâtta olduğu anlaşılmaktadır. Üçüncü M e h m e d tahta geçince on dokuz erkek kardeşini kementle boğdurtmuş,kız kardeşleri ve bütün harem halkını da Eski Sarây'a nakl etmiştir.Ergenlik çağını aşan iki şehzâdeden hâmile olan yedi câriye de denize atılmıştır. Kız çocuklarının sayısı,İslâm Ansiklopedisi'nde yirmi dokuz,Osmânlı Sultânları Târîhi'nde de yirmi yedi olarak gösterilmiştir[6] o unulan

Boğdurulan on dokuz şehzâde şunlardır:

Abdullah(1585-1595),Abdurrahman(ö.1595),Alâaddîn(ö.1595),Âlemşâh(ö.1595), Alî(ö.1595),Bâyezîd(1586-1595),Cihângîr(1587-1595),Hüseyin(ö.1595),İshak(ö.1595) Korkud(ö.1595),Mahmûd(1582-1595),Murâd(ö.1595),Mustafâ(1585-1595),Osmân(ö.1595), Ömer(ö.1595),Selîm(1567-1595),Yâkûb(ö.1595),Yûsuf(ö.1595),Hasan(ö.1595)'dır.

Sultân Murâd'ın adı bilinen çocuklarının isimleri:Ahmed,Cihângîr (1585-1585)Süleymân(1585-1585),Ayşe(ö.1604),Mihrimâh,Hatice,Fatma,Fethiye,Hümâ,Fahriye'dir.

Öldürülen şehzâdelerden büyüğü olan dördü N e v'î Efendi'den tâlîm ve terbiye görmüşlerdir.Diğerleri ise daha annelerinin kucağındadır.Bunlardan Şehzâde M u s t a f â pederinin vefâtıyla hayâtından ümidini keserek şu beyti yazarak hocâsı oğlu A t â y î(991=1583-1045=1635/36)'ye vermiştir.

1 Müstakîm-zâde,Tuhfe-i Hattâtîn,s.517.
2 Beyânî,Tezkire-i Beyânî,v.8a.
3 Naîmâ,Naîmâ Târîhi,c.I,s.105; Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.VI,s.4254; Öztuna Yılmaz,III.Murâd,TA,c.XXIV,s.428.
4 Peçevî,Peçevî Târîhi,c.I,s.152; Naîmâ,Naîmâ Târîhi,c.I,s.106; Şemseddîn Sâmî,Kamûsü'l-A'lâm,c.VI,s.4254; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.86; Kâtib Çelebi,Fezleke,s.44; Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.IV,s.481;Şapolyo E.Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.201-202.
5 Şapolyo E.Behnan,Osmânlı Sultânları Târîhi,s.202.
6 a.e.,s.198,201,202; Peçevî,Peçevî Târîhi,c.II,s.152;Naîmâ,Naîmâ Târîhi,c.I, 106; Mehmed Hemdemî,Solak-zâde Târîhi,s.620; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi, c.II,s.86; Kütükoğlu Bekir,III.Murâd,c.VIII,s.623; Öztuna Yılmaz,Büyük Türkiye Târîhi,c.IV,s.481; Süreyyâ,Sicill-i Osmânî,c.I,s.77; Mufassal Osmânlı Târîhi,c.III,s.1286 v.d.; Meydan Larousse,c.IX,s.640.

Nâşiyende kâtib-i kudret ne yazdı bilmedüm
Âh kim bu gül-şen-i ^câlemde bir kez gülmedüm[1]

Hammer'e göre Sultân Üçüncü Murâd'ın Kanûn-nâme-i Âl-i Osmân mûcibince öldürttüğü kardeşlerinden ve büyücülükle suçlanan birkaç câriyenin öldürülmesinden başka vezîr ve vâlî öldürmek gibi târîh nazarında leke sayılabilecek hâllerde bulunmamıştır. Bir de Hazret-i Îsâ'nın Hazret-i Muhammed'den üstünlüğünü iddiâ eden bir kişinin yapılan münâzaralara rağmen iknâ olmak istemeyince boynunu vurdurtmuştur[2].

Sultân Üçüncü Murâd'ın Hattâtlığı:

Üçüncü Murâd da büyük dedeleri İkinci Murâd, Fâtih Sultân Mehmed, İkinci Bâyezîd gibi hat ilmine vâkıf pâdişâhlardandır[3].

Sultân Murâd'ın nesih ve tâlîk yazıları güzeldir[4]. Tuhfe-i Hattâtîn'de bu husûs şöyle belirtilmektedir.

"ای نامهٔ مطهره ناجی ز نامی تو   صد نور در سواد خط مشکفام تو"

me'âlince hüsn-i hatt u nesih ve tâlîkde dahi kemâli olup....."

Onun hattının bilinen delîli Ayasofya-i Kebîr mihrâbının tâk-ı âlîsinin iki tarafına asılı yüksek levhalar üzerine yazıp resimledikleri iki kelime-i tevhîd ve bir âyet-i kerîme şu anda elimizde mevcûd değildir. Bu eserleri Sultân Murâd tahta çıktığı yıl olan 982=1584 yılında yazmıştır[5].

Bugün Sultân Üçüncü Murâd'a âit san'at eseri olarak yegâne hatt İstanbul Yazı San'atları Müzesi'nde, 255 numarada kayıtlıdır. Pâdişâh bu eserini cülûsunun yirminci yılında, başka bir deyişle vefâtından bir sene önce yazmıştır. 26 cm. çapında bir dâire içinde yuvarlak bir şekilde ve tek satır hâlinde yazılmış bir tâlîk dörtlük, orta kısmında "Meded yâ Şeyh" ibâresi yer alalmaktadır. Dâirenin alt başında bulunan "Murâdî" mahlas imzâsından dörtlüğün hattı gibi nâzımının da Üçüncü Murâd olduğu ortaya çıkmaktadır. Kıt'a şöyledir:

---

1 Naîmâ, Naîmâ Târîhi, c.I, s.105-106; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.V, s.8; Alî Emîrî, Cevâhirü'l-Mülûk, s.26; Atâ, Târîh-i Atâ, c.IV, s.96; Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, c.I, s.79.
2 Hammer, Osmanlı Devleti Târîhi, c.II, s.86.
3 Mehmed Tâhir, Osmanlı Müellifleri, c.II, s.224.
4 Müstakîm-zâde, Tuhfe-i Hattâtîn, s.516; Uzunçarşılı İsmâil Hakkı, Osmanlı Devleti c.III-1, s.115.
5 Müstakîm-zâde, Tuhfe-i Hattâtîn, s.516; Alî Emîrî, Cevâhirü'l-Mülûk, s.34; Subaşı Husrev, Hattât Pâdişâhlar, Tercümân Ramazan Sahîfesi, 15.7.1981.

S.188 de mükerrer

Gülün kadri hümâ-veş sâye-endâz oldıgı başda
Tariki Kâdirinün gül nişânı oldıgındandur
Nedendür çöl kenârında şeref buldıgı Bagdâdun
Cenâb-ı Hazret-i Şeyhün mekânı oldıgındandur[1]

Bunlardan başka İstanbul Üniversitesi T.5580 numarada kayıtlı Dîvân-ı Münîrî'nin ketebe sahîfesindeki istinsâh kaydından, dîvânın müstensihinin Sultân Üçüncü M u r â d olduğu anlaşılmaktadır.

Aslen Amasyalı olup Sultân İkinci B â y e z î d devri âlimlerinden ve Şehzâde A h m e d'in mensûblarından Türkçe ve Farsça dîvân sâhibi olan M ü n î r î(1549'da hayâtta)[2]'nin mezkûr dîvân nüshasının tanıtımı şöyledir:

İstanbul Üniversitesi Kütüphânesi,T.5580.

1 münâcât,1 na't,6 kasîde,1 tercî-i bend,176 gazel,20 kıt'a,11 muammâ vardır.

Baş : تعالی الله زهی دانا و قادر که نقشنده بو عالم کرد ظاهر
اولدی شکل سرو بالاقدکه کوکلم اسیر قامتکه سروین بر کز کوره‌لی چشم سیر

Müstensih:Sultân Üçüncü M u r â d.

İstinsâh Kaydı: تمت الدیوان بدست ناوعی الفقیر مراد بن سلیم خان خلد الله ملکه
الی انتهاء الزمان آمین یا معین

yk.65,öç:168x95 - 125x55, st.13,yz:tâlîk kırması, bk:lâciverd zemîn üzerine tezhîbli,ortasında beyâz ile Dîvân-ı Münîrî yazılı.

Baştarafta kitaplık mühürüyle okunmaz bir mühür ve Hâcî Mustafâ mührü, bir de mâşâallah yazılı bir mühür basılı Kara Çelebi-zâde Abdülâzîz Efendi'nin yazısıyla, bir ser-müezzin Halîl b.Ahmed ve İsmâîl b.Halîl nâmına iki olmak üzere üç temellük kaydı yazılıdır.Üstünde ıstanpa yaldızlı ve Kütüb-hâne-i Hümâyûn yazılı kırmızı meşinden bir mahfazası vardır[3].

---

1 Müstakîm-zâde,Tuhfe-i Hattâtîn,s.516; Subaşı Husrev,Hattât Pâdişâhlar,Tercümân Ramazan Sahîfesi,15.7.1981.
2 Latîfî,Tezkire-i Latîfî,s.318; Levend Agâh Sırrı,Türk Edebiyâtı Târihi,c.I, s.138.
3 İstanbul Kitaplıkları Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu,c.I,s.

3.1. Sultân Üçüncü Murâd'ın Edebî Şahsiyeti ve Dîvânı'nın İncelenmesi:

Sultân M u r â d, çeşitli ilim ve fenleri bilen geniş kültürlü bir hükümdâr olarak tanınmıştır. Hattâ bâzı ilimlerde ihtisâs derecesine yükselmiştir. Etrâfına topladığı şeyhler, sâlihler, fâzıllar, âlimler ve şâirlerle sohbetten ziyâdesiyle zevk almış, onlardan eser arz edenlere bolca bahşîşler vererek, bilhassa bunlardan tasavvufa temâyülü olanları daha çok teşvîk etmiştir. Â l î de Câmiü'l-Kemâlât adlı risâlesinin on ikinci bölümünde, onun zamânında belîğ ve fasîhlerin değerlerinin bilindiğini, hattâ kendisinin de Nusret-nâme'yi takdîmiyle büyük ihsânlara nâil olduğunu ifâde etmektedir[1].

Sultân M u r â d, şeyhler ve tarîkat ehli ile mükâtebe ve müşâverede bulunmuş, bu yüzden tasavvufa meyl etmiştir. Bâzen bunlara, rüyâlarını tâbîr ettirmiş, bâzen de şiirlerini yazdırmıştır[2].

Bu devirde pek çok şâir yetişmiş ise de içlerinde temeyyüz edenleri pek azdır[3].

İlmî ve edebî hayâtın canlanması için çalışan Üçüncü M u r â d'ın kendisi de şiir yazmış ve ilmî eserler te'lîf etmiştir.

Üçüncü M u r â d, şiirlerinde "M u r â d î" mahlasını kullanmıştır. Fakat bâzen mahlasını "M u r â d" olarak da tahallüs etmiştir.

Sultân M u r â d, esâs olarak şiirlerini Türkçe söylemiş ise de, dîvânındaki Arapça-Farsça-Türkçe[4], Arapça-Türkçe[5] mülemmâlar, Arapça[6] ve Farsça[7] şiirler, onun bu dillere de şiir söyleyecek derecede vâkıf olduğunu göstermektedir[8].

1. Şemseddin Sâmî, Kamûsü'l-A'lâm, c.VI, s.4253-54; Âlî, Menâkıb-ı Hünerverân, s.25; Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.II, s.86; Naîmâ, Naîmâ Târîhi, c.I, s.107; Ahdî, Gülşen-i Şuarâ, v.10b-11a; Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, c.I, s.77; Banarlı N.Sâmî, Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi, c.I, s.571; Öztuna Yılmaz, III.Murâd, TA, c.XXIV, s.428
2. Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, c.I, s.77; Mehmed Hemdemî, Solak-zâde Târîhi, s.597.
3. Şemseddin Sâmî, Kamûsü'l-A'lâm, c.VI, s.4254.
4. bk. Msl. 45. gazel.
5. bk., 3. gazel. 6 bk., 268. gazel. 7 bk., 72. gazel.
8. Beyânî, Tezkire-i Beyânî, v.8b; Rızâ, Tezkire-i Rızâ, s.8; Riyâzî, Riyâzü'ş-Şuarâ, v.12b; Müstakîm-zâde, Tuhfe-i Hattâtîn, s.516; Kâtib Çelebi, Fezleke, s.45; Naîma, Naîmâ Târîhi, c.I, s.107; Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, c.I, s.77; Şemseddîn Sâmî, Kamûsü'l-A'lâm, c.VI, s.4254; Öztuna Yılmaz, III.Murâd, TA, c.XXIV, s.428; a.müell., Büyük Türkiye Târîhi, c.IV, s.481; İstanbul Kitaplıkları Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu, c.I, s.177; Kütükoğlu Bekir, III.Murâd, İA, c.VIII, s.624; Banarlı N.Sâmî, Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi, c.I, s.571; Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.II, s.122; Mehmed Hemdemî, Solak-zâde Târîhi, s.597.

Sultân M u r â d,şiirlerini diğer Osmânlı sultânları gibi sâde ve basît bir dille söylemiştir.Oldukça işlek bir şiir tekniğine sâhiptir.Şiirlerinde Arapça ve Farsça kelime kelime kullanmakla berâber,terkîblere daha az rastlanmaktadır.Tasannûa merâkı yoktur.Âdetâ konuşur gibi bir şiir yazma lisânına sâhiptir[1].

G i b b, Üçüncü M u r â d'ın şiirlerinin hemen hepsinin tasavvufî karakter taşıdığını,hattâ bâzı şiirlerinin münzevî olduğunu ve dîvândaki şiirlerin şiir san'atı bakımından fazlâ değeri olmadığını söylemektedir[2].

H a m m e r ve Türk müellifleri,onun şiirlerinin; sofîyâne,muhakkik-âne, muvahhid-âne[3] ve mutazarrı-âne[4] olarak kabûl etmişlerdir. A l î E m î r î, Üçüncü M u r â d'ın,eserlerinde kâinâtın hakîkat sırlarını ifâde ettiğini ve Cenâb-ı Hakk'ı zikr ettiğini ifâde etmektedir: "Sultân M u r â d Ḫân Gâzî-i S̱âlis ibn-i Sultân Selîm Ḫân-ı S̱ânî haz retlerinüñ âsâr-ı ḥakâ'ik-nisâr.....[5]", "Gerek bu misillü mefâhir-i azîmelerini ve gerek masnûât-ı küberâ-yı zemîn ü âsmâna bakup da azamet ü kudret-i Ḫallâk-ı müste^c^ânı tezkiren yâdigâr-ı sahâ'if-i rûzgâr eyledikleri(Fâtih-i Şirvân cennet-mekân Sultân M u r â d-ı S̱âlisüñdür)[6]"

Bu ḥüsn-i cihân-ârâ peydâ neden olmışdur
Bu ^c^izzet -i bî-hemtâ peydâ neden olmışdur
Mihr ü kamer envârı dünyâyı muhît oldı
Bu kudret ü bu azvâ peydâ neden olmışdur

Ebhâr temevvücde eşcâr teselsülde
Deryâb yedi deryâ peydâ neden olmışdur

Harf ile nukaṭ geldi bir yire kelâm oldı
Bu ^c^ilm ile bu ma^c^nâ peydâ neden olmışdur

Gel añla MURÂDÎnüñ bu kavl-i mu^c^ammâsın
Levh ü kalem ü inşâ peydâ neden olmışdur[7]

Onun beyit ve şiirleri,umûmiyetle tasavvuf vâdisinde olup vahdet-i vücûdu isbâtlar mâhiyetteki güzel ve zarîf sözlerdir[8].

---

1 Beyânî,Tezkire-i Beyânî,v.8b.; Banarlı N.Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi, c.I,muh.yer.,571-72.
2Gibb,A History of Ottoman Poetry,c.I,s.169,London,1965.
3 Riyâzî,Riyâzü'ş-Şuarâ,v.13a; Hammer,Osmânlı Devleti Târîhi,c.II,s.86; Hasan Çelebi,Tezkiretü'ş-Şuarâ,c.I,s.25.
4 Alî Emîrî,Cevâhirü'l-Mülûk,s.29.
5 a.e.,s.53.
6 a.e.,s.50.
7 bk. 506. Gazel;
Alî Emîrî, Cevâhirü'l-Mülûk, 50-51
8 Peçevî,Peçevî Tarihi,c.II,s.1.

Üçüncü M u r â d, yazdığı dînî şiirlerini zamânının şâirlerine incelenmek üzere göndermiştir.Onlar da bunları şerh etmiş ve aynı tarzda eserler vücûda getirmişlerdir[1].Ancak Sultân M u r â d'ın şiirleri bunların çoğundan iyidir[2].Bâzı def'a ibhâma bürünen Arapça ve Farsça gazelleri,pâdişâhın arzûsunu yerine getirmek ve atiyeler almak gayesi ile zamânın edîbleri tarafından şerh edilmiştir[3].

M u r â d î, şiirlerinde umûmiyetle kendisinin pâdişâh olmasına rağmen Cenâb-ı Hakk'ın âciz bir kulu olduğunu ifâde etmiştir.

Bizi sûretde gördün pâdişâyuz
Veli ma^c^nâ'le bir kemter gedâyuz

Bizi yâr işigünde ağlama yâd
Kamuya yâd ü yâra âşnâyuz

Bu sûret ^c^âleminde câhilüz biz
Velîkin müctebâ vü mürtezâyuz

Küdûret gösterüp ^c^âlemde her dem
Velî bâtında ey dil asfiyâyuz

MURÂDÎ nesne yok zâhir ^c^amelden
Velî âyîne-i ^c^ibret-nümâyuz[4]

R ı z â, onun bâzı beyitlerinin gönül açıcı bir letâfette olduğunu ifâde etmektedir[5].

Üçüncü M u r â d, Dîvânındaki mülemmâların sayısı haylî fazlâdır. A l î E m î r î,onun mülemmâlarının bir dîvân teşkîl edecek kadar çok olduğunu söylemektedir[6].Ancak bu,bir istihsân olmakla berâber yine de dîvândaki mülemmâlarının sayısının hiç de az olmadığını ifâde etmektedir.

Dîvân'da Arapça-Türkçe olarak 81 mülemmâ gazel,4 mülemmâ mesnevî,1 nazım; Arapça-Farsça-Türkçe olarak bir gazel; Arapça-Farsça olarak 1 gazel yer almaktadır.Türkçe-Farsça manzûme yoktur

M u r â d î'nin bir mülemmâı:

من ذنبي اتوبه يا توّاب
[illegible] سريع حساب

1 Peçevî,Peçevî Târîhi,c.II,s.1.
2 Beyânî,Tezkire-i Beyânî,v.8b.
3 Kütükoğlu Bekir,III.Murâd,İA,c.VIII,s.625.
4 bk.603. Gazel
5 Rızâ,Tezkire-i Rızâ,s.8.
6 Alî Emîrî,Cevâhirü'l-mülûk,s.29.

Tevbeler eyledüm ey Mevlâ

Kerem u lutfuñ ile aç baña bâb

رب اني ظلمتُ فاغفر لي

لا لي غيرُ انتَ حسنُ مآب

Lutfuñ umup cenâbuña sığınan

Hâşa kim göre ol cazâb u cikâb

أطلب العفو من عفوٍّ مراد

كان ربك مسبب الاسباب [1]

Onun şu mülemmâ gazeli de musannâ olmakla berâber[2] gâyet sâde ve kolay söylenmiş görünmektedir.

اعصمني الى رب هو الحي جليل

فرد احد عقد الله جميل

Hâlümi ne hâcet ki beyân ide zebânum

الدمع من العين الى حالي دليل

Elbetde bu hâlümden o yârüñ haberi var

القلب من القلب الى القلب سبيل

cÂşık nice sag ola çü senden ayru

العاشق من هجرك فان و عليل

Hâşâ ki MURÂD ayruya meyl eyleye senden

[3] قلبي لك من عهد الى اللحد يميل

H a s a n Ç e l e b i ve H a m m e r de onun şiirlerini güzel bulmuşlardır[4].

"Karîha-i melîhaları zâtî olmagla âsâr-ı tabc-ı pür iktidârları sahâif-i rûzgârda muhalled ve bakî olup müdâm fikr ü hayâli meclis-i kelâm u makâlde sâkî olmışdur ve ol efâzıl-ı nâm-darları ki bu fende dahi iktidârları vardur[5].

---

1 Kırkkılıç Ahmet, Sultân Üçüncü Murâd Dîvânı, 154. gazel; Alî Emîrî, Cevâhirü'l-Mülûk, s. 29.

2 Ahdî, Gülşen-i Şuarâ, v. 10b-11a.

3 bk. 154. Gazel; Alî Emîrî, Cevâhirü'l-Mülük, s. 29. bk. 813. Gazel

4 Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-Şuarâ, c. I, s. 34; Hammer, Osmanlı Devleti Târihi, c. II, s. 122.

5 Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-Şuarâ, c. I, s. 31.

M u r â d î'nin şiirlerindeki bâzı benzetmeler sıradan teşbîhlerdir.

Firâkuñdan ciger yandı eyâ dil-ber kebâb-âsâ
İki gözden akar yaşum benüm câm-ı şarâb-âsâ[1]

Ancak aynı gazelde dahi ince hayâller ve benzetmeler vardır:

Semend-i hüsnüñi sürdükce meydân-ı zarâfetde
Niçeleydi pîşüña yüzüm süreydüm ben rikâb-âsâ[2]

M u r â d î'nin şiirleri, dînî olmakla berâber, bunların içlerinde böyle olmayanları da vardır. Fakat bunlarda dahi tasavvuf kokusu sezilmektedir:

Kara zülfüñ koyaldan başa sevdâ
Karârı kalmadı bu göñlüm aslâ

Senüñ zibâ cemâlüñ göreyelden
Hayâlüñ söyler ancak cânı senâ

Bolâ dostındadır L e y l â dan ötri
Benem M e c n û n-ı bî-ârâm u şeydâ

Ne denlü saklayam dir isem ᶜışkuñ
Kılur çeşmüm beni her demde rüsvâ

MURÂDÎ ger saña rahm itse dil-dâr
Saña gavgâ-yı ᶜâlemden ne pervâ[3]

Yâhûd onun bu dîn dışı ifâdeleri bir gazelde ancak bir iki beyit sürebilmiştir.

Sormak ᶜayb olmasun ey dil-ber-i şîrîn-harekât
Lebleruñ laᶜl-i Bedehşân mı yâhûd âb-ı hayât

Çûn siyeh-pûş olasın ey meh-i tâbân-ı cihân
Kaplamışdur sanasın âb-ı hayâtı zulümât

Çekilür sidre-i aᶜlâya ya ᶜadn uçmagına
Kangı ᶜâşık ki işigüñde bulur ise memât

Y û s u f-ı sânîsin ey mâh-likâ ᶜâlemde
Kim nazar itse saña günde ider bin salavât

Bulur elbetde hayât-ı ebedî ol ᶜâşık
Ki vefâñ olsa anuñ mûnisi ger vakt-i vefât

Yapışuben dile hâcet o mehüñ zülfiñe kim
[illegible] dir anuñ birisi biri [illegible]

1 bk. Gazel:52.1.
2 bk., Gazel:52.6.
3 bk., Gazel 77.

Âstânundan anuñ gitme MURÂDÎ zinhâr
Ger murâduñ ise bulmak senüñ a^clâ derecât[1]

M u r â d î, içinde yaşadığı inanç dünyâsının birer aksi olan şiirlerinde her sôfî gibi bütün varlıkların Cenâb-ı Hakk'ın zikri ile meşgûl olduğunu ifâde etmektedir:

Bir şâhsın ey şâh ki sen şâh-ı cihânuñ
Medh ile tolıdur döneli günbed-i hazrâ

Sağa ve sola baş saluben serv-i hırâmân
Tevhîdüñ ider şevk ile şâhâ senüñ a^clâ

İde mi MURÂDÎ yalunuz hamdüñi yâ Rab
Her kûşede şükrüñle tolıdur nice gûyâ[2]

İlâhî aşkla âvâre olduğunu terennüm eden Sultân M u r â d'da, bâzen vuslata ermiş insânların hâli görülmektedir:

Ne ^caceb hâlet olur hâlet-i vuslat yâ Rab
Bir dahi ol vire mi bize o devlet yâ Rab[3]

Dil derd-i yâre düşdi bir çâre var mı yâ Rab
Bir ben gibi cihânda âvâre var mı yâ Rab[4]

Bu gün ^câşıklaruñ esrârına âgâh olan gelsün
Bu meydân-ı mahabbetde fenâ fi'llâh olan gelsün[5]

Vuslattan uzaklaşması sebebiyle M u r â d î, bir çok şiirlerinde üzüntüsünü dile getirmektedir:

Gül yüzüñden ayrulalı bülbül-âsâ ağlaram
Eyleyüp Hakdan visâlüñi temennâ ağlaram

Añdukumca la^cl-i mey-gûnuñla çeşm-i mestüñi
İki gözden yaş yirine âb-ı hamrâ ağlaram

Kâmet-i bâlâñı añup ey meh-i burc-ı şeref
Serv ü şemşâdı kaçan kalsam temâşâ ağlaram

Ölmedüm yoluña sen cânânenüñ kurbân diyü
Gelse cânâ her kaçan kim ^cıyd-ı azhâ ağlaram

---
1 bk.Gazel:181.
2 bk.,Gazel:79.2,3,7.
3 bk.,Gazel:137.1.
4 bk.,Gazel:150.1.
5 bk.,Gazel:998.1.

Ben MURÂDÎ ile ey meh olalı senden cüdâ
Tag u sahrâ bile aglar sanma tenhâ aglaram[1]

Dîvândaki Cenâb-ı Hakk'ı terennüm eden şiirlere şu gazel güzel bir misâl teşkîl etmektedir.

Mekân senden tolu yâ Rab velîkin bî-mekânsın sen
Vücûdunla cihân memlû velîkin bî-zamânsın sen

Sen ol sultân-ı ᶜâlemsin toyar naᶜmân ile ᶜâlem
Cihânı var iden sensin velîkin bî cihânsın sen

Senündür kudret ü satvet senündür ᶜizzet ü rıfᶜat
ᶜAyânsın cümleye şâhâ velîkin bî-ᶜayânsın sen

ᶜAceb kudret durur yâ Rab ᶜaceb hikmet durur bu kâr
Beyân eyler seni eşyâ velîkin bî-beyânsın sen

MURÂDÎ bil bu deryânun kerânın bulmadı kimse
Nazar iderse saña bil ki bahr-ı bî-kerânsın sen

M u r â d î, bu gazeli tahmîs ederek dîvândaki tek muhammesini meydâna getirmiştir.[2]

Sultân M u r â d'ın indinde asıl sultânlık İ b r â h î m E d h e m gibi tâcı tahtı terk etmekle olabilecektir. Üstelik o, bu yolda mesâfeler kat ettiğine de inanmaktadır.

Sen aña dime server kim ola anuñ serinde tâc
Serîr ü tâcı serden terk idenler belki serverdür[3].

xx

Bizi sûretde gördüñ pâdişâyuz
Velî maᶜnâda bir kemter gedâyuz
..............................[4]

xx

Gül-istân-ı ᶜışka girdüm bülbül-i gûyâ menem
Yârümüñ gördüm cemâlin vâlih ü şeydâ menem

Pâdişâh-ı dehrem oldum yâr işiginde gedâ
Çûn gedâyam ᶜâlem içre rütbe-i vâlâ menem

Râzumı bildürmezem agyâr-ı nâ-hem-vâra ben
Genc-i sırra dâ'imâ çün hâkim-i aᶜlâ menem

1 bk. Gazel:891.
2 bk., Gazel;999; s.513(Muhammes)
3 bk., Gazel:301.2.
4 bk., Gazel:603.

Ey halîlüm Ka^c^be kasdın eyleyüp çekme elem
Gel tavâf eyle beni kim Ka^c^be-i ^c^ulyâ menem

Ey MURÂDÎ ^c^âlem-i vahdetde kesretdür vahîd
Sen temâşâ kıl beni kim kesret-i tenhâ menem[1]

M u r â d î'nin şiirlerinde eski meşhûr âşıkların adları ender olarak anılmıştır:

Beni ^c^âlemde F e r h â d eyleyen şîrîn-zebânundur
Beni bülbülleyin zâr eyleyen gonçe dehânundur

Geçüpdür devri M e c n û n un dahi V â m ı k la F e r h â d un
MURÂDÎ sen figânı eyle kim şimdi zamânundur[2]

Onun şiirlerinde tam bir tevekkül ve teslîmiyet göze çarpmaktadır:

^c^Ömrüm senün hayâlün ile rûz u şeb geçer
Sabr idelüm belâya olur cümle heb geçer

Kalbe didüm ki yâra di dermânun eylesün
Katlan didi cefâya ki cümle ta^c^ab geçer[3]
xx
MURÂD'a her ne kim senden gelürse
Aña şâdî durur ol gam degüldür[4]

Sultân M u r â d, aşk yolunda kimsenin kendisine erişemeyeceği kanaatindedir.

^c^Âlemde dahi bencüleyin ^c^ışk eri gelmez
Bir bencüleyin Z â l-ı cihân şâb getürmez

^c^Işk ehli bilür ne'ydügini işbu MURÂDun
^c^Âşıka haram oldı göze h^v^âb getürmez[5]

Onun şiirlerinden çoğu âşıkânedir:

Âh kim her dem kılur ben mübtelâyı zâr-ı ^c^ışk
Bilmez idüm müşkil imiş dûstlar bu kâr-ı ^c^ışk

Tîg-i gamla dem-be-dem bu sînemi çâk eyledi
Yakdı yandurdı bu bagrum ey dirîgâ nâr-ı ^c^ışk

Bir saçı L e y l î-nigâra şöyle mecnûn itdi kim
Tâ kıyâmet itmeyiserdür beni hüşyâr-ı ^c^ışk

1 bk.Gazel:906.
2 bk.,Gazel:317.1,5.
3 bk.,Gazel:474.1,2.
4 bk.,Gazel:521.5.
5 bk.,Gazel:608.5.

Ol cemâle şöyle kıldı ^{c}âşık u şeydâ beni
Eyleyiser ^{c}âkıbet M a n ṣ û r-veş ber-dâr-ı ^{c}ışk

Bende kıldı ise sultân u gedâyı gam degül
Hükm iderse ^{c}âleme cânâ eger hünkâr-ı ^{c}ışk

Ol lebi gonce nigâra bülbül idelden beni
Kıldı cümle ^{c}âlemi bu gözlerüme hâr-ı ^{c}ışk

^{c}Işkı âsân mı sanursın ey MURÂDÎ bilmiş ol
Nakd-i cân ile olur dâ'im hemân bâzâr-ı ^{c}ışk[1]

xx

^{c}Işkı âsân sanma ey dil ^{c}âşıka bürhân gerek
İbtidâ ^{c}ışka kadem basdukda tâk-ı cân gerek[2]

Ancak bu aşk da "aşk-ı sübhânî" dir.

^{c}Aklumı yagmaladı gönlüm perîşân eyledi
Gösterüp bir dem cemâlin yine pinhân eyledi

Kendüzüm bilmem dirîgâ hep ferâmûş itmişem
Cür^{c}asını nûş idüp ser-mest ü hayrân eyledi

Tâb uraldan ^{c}aynuma nûrun komadı bende tâb
Kıldı hayrân çeşmi giryân ^{c}aklı sekrân eyledi

Bilmezem fark itmezem kim giceden gündüz nedür
İşbu vech ile beni giryân u nâlân eyledi

Ey MURÂDÎ her ne kim gelse baña andan safâ
Her ne itdiyse baña bil ^{c}ışk-ı sübhân eyledi[3]

M u r â d î, birçok şiirinde kendisini mürşid mevkîinde görmektedir:

MURÂDÎ çün vücûdında murâd-ı bî-bahâ oldı
Mürîd olmış durur aña kamu a^{c}lâ vü ednâdan[4]

O, bu cihânın süsünün gideceği şuûrundadır:

Cihân ârâyişine aldanuben olmagıl hayrân
Fenâdur ey gönül âhır bozılur defter ü dîvân[5]

M u r â d î'nin şiirlerinin çoğu tasavvuf çeşnîsinde olduğu için dîvândaki gazellerin pek çoğu yek-âhenktir. Bunlara bir kaç misâl:

---

1 bk. Gazel:684.
2 bk. ,Gazel:725.1.
3 bk. ,Gazel:1473.
4 bk. ,Gazel:990.
5 bk. ,Gazel:997.1.

Dümû^cumdan çû zâhir oldı bir yemm-i mehîb-âsâ
O deryâdan müheyyâ oldı peydâda olup peydâ

Olup mâhîler anda her biri bir şekl-i âherde
Kiminüñ rengi sevdâdur kiminüñ levnidür beyzâ

Gezerler anda keştîler içi mahlûk ile memlû
Sürer bâd-ı mehîb anları açmış bâdbân cem^câ

Kaçan mevc ursa ol deryâ tolar şark ile garb asvât
Zemîn ü âsmân ditrer yine şâkin olur hâlâ

MURÂDuñ mümkin olmaz kim biline vech-i ma^cnâ
Yine ma^cnâda bilinmiş durur ma^cnâsı icmâlâ[1]

Mahabbet üzerine:

Hayât-ı câvidânumdur mahabbet
Benüm vird-i zebânumdur mahabbet

Cemâl-i lâ yezâle reh-berümdür
Benüm sırr-ı nihânumdur mahabbet

Enîsüm gam-güsârumdur dem-â-dem
Habîb-i mihribânumdur mahabbet

Refîkümdür kamu kârumda hem-dem
Nihân u hem ^cayânumdur mahabbet

Mahabbetdür beni şeydâ kılan âh
Tenümde mahz-ı cânumdur mahabbet

Göñül bahr-ı hakîkatde gemidür
Pes aña bâd-bânumdur mahabbet

Beni yâr ile kıldı âşnâ ol
Göñül tahtında hânumdur mahabbet

Mahabbetde çû tenzoldı muhammer
Hakîm-i kâr-dânumdur mahabbet

Gam-ı hicrânda eglencem oldur
Benüm eşk-i revânumdur mahabbet

Kemâlümdür visâlümdür cemâlüm
Benüm cân ü cihânumdur mahabbet

^cAzîzümdür refîk ü mûnisümdür
Benüm zikr-i lisânumdur mahabbet

1bk.Gazel:53.1

Gıdâ-yı rûh-bahşumdur hayâtum
Benüm dârü'l-amânumdur mahabbet

Mahabbetden durur mîm-i M u h a m m e d
Habîb-i dil-sitânumdur mahabbet

Bana râhumda her dem reh-nümâdur
Şefîk-i mihribânumdur mahabbet

Necâtumdur benüm kürbetde dâ'im
Hakîkat hânümânumdur mahabbet

Hayâlümdür dû çeşmümde şeb u rûz
Mükerrer dîde-bânumdur mahabbet

Lisânumdur dehânumdur zebânum
Dil ile tercümânumdur mahabbet

Seherde dîde oldukda küşâde
Nazar-gâh-ı ʿayânumdur mahabbet

Mahabbet[illegible] ayırma yâ Rab
Çû verd-i bûstânumdur mahabbet

MURÂDÎ cezbe-i Hakdur kelâmuñ
Zebânumda beyânumdur mahabbet[1]

Terk husûsunda:

Yâre serden geçmeyince bilmedüm vuslat nedür
ᶜİzzeti terk itmeyince bilmedüm ᶜizzet nedür

Evvel ü âhire çün kim ser-be-ser kıldum nazar
Cümleden vaz gelmeyince bilmedüm devlet nedür

Tûr-ı M û s â'da tolandum niçe mâh u niçe sâl
Tûr-ı cisme agmayınca bilmedüm kurbet nedür

Kesreti terk eyledüm kim vahdete ola tarîk
Kalbi tenhâ kılmayınca bilmedüm vahdet nedür

Her himemden tutmışumdur ey MURÂDÎ añlagıl
Kendüzümi bilmeyince bilmedüm himmet nedür[2]

Tevbe üzerine:

Geldüm günâhum bilmişem estagfiru'llahe'l-ᶜazîm
Cürmüme tevbe kılmışam estagfiru'llahe'l-ᶜazîm

---
1. bk. Gazel: 207.
2. bk. Gazel: 326.

Bildüm günâhumı kamu kapuña geldüm yüz sürü
Yâ Rabbi derven yalvaru estagfiru'llahe'l-ᶜazîm

Yâ Rabbenâ rahm it baña dutdum yüzüm geldüm saña
Virdüm budur subh u mesâ estagfiru'llahe'l-ᶜazîm

Geldüm cenâbuña senüñ lutfuñ umarven rahmetüñ
Vardur kuluña re'fetüñ estagfiru'llahe'l-ᶜazîm

Çokdur günâhum yâ ilah sensin baña her dem penâh
Her dem kalurven âh vâh estagfiru'llahe'l-ᶜazîm[1]

Osmânlı sultânları diğer şâirlere nümûne olacak derecede ve üç dilde târîh düşürmüşlerdir. Sultân M u r â d'ın da pek çok güzel târîh mısrâ ve beyitleri vardır[2].

Sultân Üçüncü M u r â d, bâzı yerler ve hâdiseler için târîh düşürmüştür. Ancak bunlar dîvânda yoktur.

Ayasofya Câmîi'nin *mihrâbı* üzerinde kendi hattı ile yazdığı levhalar için:

"ᶜAlâmet-i ümmet (98[illegible]= علامت امت)[3]"

târîhini düşürmüştür.

Sultân M u r â d'ın Mekke'nin büyük âlimlerince de çok beğenilen, kendisine âhirette yardım ve şefaat sebebi olmasını dilediği kulluğunun belirtisi olan târîhi Beyt-i Şerîf'e asılmıştır.

جدّد سلطان مراد بن سليم
[illegible] السلطون كلهم
قال روح القدس في تاريخه

[illegible] البيت [illegible] المحترم
[illegible] الابناء [illegible]
[illegible] السلطان مراد هذا الحرم =984»

Onun Ortakapı'da Bâbü's-Süâde'ye Zülüflü Baltacılar Koğuşu'na bitişik Harem-i Hümâyûn kapısına düşürdüğü târîhi de Kilârî Nûrî Beg tarafından bir kasîde içinde yer almıştır:

Güzîn-i pâdişehân-ı Hân Murâd-ı ᶜâlî-şân
Yegâne-i şeh-i sâhib-kırân-ı Yezdânî

Şu pâdişâh-ı cihândur ki emr idüp aldı
Kimine bendesi taht-ı Revân u Şirvânı

Ne cân ile hareket Gürcî vü Pîmâk
Yapıldı kalᶜa-i Gümrî alındı her yanı

1 bk. Gazel; 938.
2 Âlî Emîrî, Cevâhirü'l-Mülûk, s. 32.
3 bk. , s. 33-34; Müstakîm-zâde, Tuhfe-i Hattâtîn, s. 516.

O pâdişâh-ı sa^{c}âdet zamân-ı ^{c}adlinde
Şerefle virdi yapup her makâma ^{c}ünvânı

Cemî^c-i bâb-ı sarâyı şerîf olup ^{c}âlî
Bu bâb-ı dil-keşün ol denlü yog idi şânı

Harîm-i bâb-ı ^{c}adâletde ol M e h m e d A ğ a
Sa^{c}âdet ile yapılmaga ^{c}arz ider anı

O pâdişâh-ı cihân eyleyüp yine târîh
Müşerref eyledi yapup bu bâb-ı dîvânı

Felekde şems-i dırahşân altun üsküfle
Bu bâbun yaraşur olsa önünde der-bânı

Bu bâb-ı devletün oldı dû-mısrâ^c-ı târîh
Getürse seyrine âşârı n'ola a^{c}yânı

M u r â d H â n - i S â l i s

Letâfet içre yeridür "der-i behişt-i ^{c}acîb(996= در بهشت عجیب)"
"Harîm-i cennet-i ^{c}âlîde bâb-ı sultânî
(996= حریم جنت عالیده باب سلطانی) "

Cevâhirü'l-Mülûk'ta son mısrâ:
"Harîm-i cennet-i a^{c}lâda bâb-ı sultânî
(987= حریم جنت اعلاده باب سلطانی) "

şeklinde geçmekte ise de bu hâliyle mısrâın değeri 987 tutmaktadır.Yânî üstteki şekil doğrudur[1].

Bu, son beyit için Târîh-i Atâ'da "manzûm hutût-ı hümâyûnlarındandur" ifâdesi kullanılmıştır[2].

M u r â d î,bâzı Türkçe kelimelerle Farsça tamlamalar da yapmıştır.Bunlarda Türkçe kelimeler tamlayan ve tamlanan vazîfesinde de kullanılmıştır.Birkaç misâl: "^{c}ayn-ı gönül[3],fülk-i gönül[4],gavvâs-ı gönül[5],geştî-i gönül[6],gûş-ı gönül[7],kurs-ı güneş[8],mürg-i gönül[9],şavk-ı gönül[10],terk-i var[11],kulag-ı cân[12]."

1 Atâ,Târîh-i Atâ,c.IV,s.137; Alî Emîrî,Cevâhirü'l-Mülûk,s.34.
2 Atâ,Târîh-i Atâ,c.IV,s.55.
3 bk.Gazel:377.1.
4 bk.,Gazel:1.4;150.2;375.3;790.1.
5 bk.,Gazel:458.2.
6 bk.,Gazel:421.4.
7 bk.,Gazel:508.3.
8 bk.,Gazel:627.2.
9 bk.,Gazel:380.1.
10 bk.,Gazel:499.1.
11 bk.,Gazel:554.4.
12 bk.,Gazel:748.5.

Dîvân'da "ler" eki bâzen Arapça çokluk kelimelerin üzerine getirilerek kâideye muhâlif olarak "melâ`ikler,ḥalâ`ikler[1],encümler[2]" şeklinde katmerlendirilmiştir.

M u r â d i, bâzen ibâreleri vezin zoruyla değişik şekilde ifâde etmek zorunda kalmıştır.Mesəlâ "bisimi'llahi'r-rahmâni'r-rahîm" i aşağıdaki beyitte geçtiği tarzda söylemiştir:

Çünkü bismi'llahi er-Raḥmân didi er-raḥîm
Ḳul hüvellâhu ehad bu âyete bürhân kıl[3]

M u r â d î'nin beş beyitlik bir gazelde aynı kafiyeyi iki def'a kullandığı da vâkidir:

Bûy-ı güldendür huzûrı bülbül-i şûrîdenüñ
Ṣânîᶜ-i verdüñ cemâli ârzûsı dîdenüñ

Her seḥerde nâle çekerem iñler âhum nâleme
Hey ᶜacâ`ib hâli vardur bu dil-i şûrîdenüñ[4].

---

1 bk.Gazel:282.1.
2 bk. ,Gazel:1255.3.
3 bk. ,Gazel:759.4.
4 bk. ,Gazel:726.1,2.

2. M u r â d î D î v â n ı'nda Â h e n k(Alliteration-Assonance)

Âhenk, M u r â d î'nin şiirlerinin hemen hemen vaz geçilmez bir unsurudur. Bu, müdakkiklerin de gözünden kaçmamıştır. A l î N û r e d d î n bu husus nümûne gösterdiği bir şiiri şöyle öğmektedir: "Fâtih-i Gürcistân'ın cemâl-i yâri rü'yetde bülbülleri naᶜrâ-zen-i levlâk, goncelerün yakalarını çâk itdirecek güllere tahvîl ve raksa sünbülleri idhâl yolındaki teşbîhât-ı murakkas-âne ve belâgat-ı cûyâneleri el-hak sâmiᶜleri semâᶜa saᶜîdür:

Cemâlün gül-şenün ᶜarz it ide tâ naᶜra bülbüller
Yakalar çâk ide güller gireler raksa sünbüller

Dırâz itmiş zebân sûsen senün hüsnüñi medh eyler
Cemîᶜ-i lâleler hicrüñden olmışdur siyeh-diller

Gözin açmış durur şehlâ cemâlüñe olup hayrân
Okur hüsnüñ kitâbını saña meddâh olup güller

Benefşe fikre varmış kim ᶜaceb var mıdur ᶜâlemde
Gözüñ gibi kara gözler saçuñ gibi siyeh teller

Anı lutfuñdan ol Allah şöyle yaradupdur kim
Anuñ hüsnini medh itseñ MURÂDÎ doyamaz diller[1]

M u r â d î, şiirlerindeki âhengi umûmiyetle ses tekrârları ile sağlamıştır.

693.4 Hakkı hak idüp hukûkında hakâyık gezinmiş
Hakkı hak itmekdedür her dem-be-dem etvâr-ı Hak

Bu beyitte (k) konsonantı 11, (h) konsonantı 8, (a) vokali 9 def'a tekrârlanmıştır.

896.5 Mîm-i A h m e d den eger alduñsa ümmet mîmini
Añlagıl mîm-i MURÂDÎ olasın hayrü'l-ümem

Bu beyitte de (m) konsonantı 12 def'a tekrârlanmıştır.

227.2 Hurûcum aslın isterseñ ben andan olmadum hâric
Vülûcumda hurûcum vasfını añla safâ-mahrec

Bu beyitte ise (h) 4, (m) 5, (n) 6, (r) 5, (s) 4 def'a kullanılarak al-

1 bk. Gazel: 319; Alî Nûrddîn,
Kelâmü'l-Mülûk Mülûkü'l-Kelâm, s.10, 38.

literation; (a) 12, (u) 9 def'a kullanılarak assonance meydâna getirilmiştir. Aynı gazelin üçüncü ve dördüncü beyitlerinde de bu sesler oldukça çok tekrârlanmıştır.

10.5 Gel MURÂDÎnüñ kelâmın añla kim merd-ânedür
Merd iseñ gel imtihân ol işte meydân-ı vefâ

Burada da (m) 7, (n) 8, (a) 8, (e) 10 def'a tekrârlanmıştır.

Aşağıdaki gazelin tamâmında ise "dem" sözü 37 def'a, çeşitli harfler ise çok sayıda tekrârlanarak güzel bir âhenk meydâna getirilmiştir.

300 ᶜAceb bilsem nedür bu dem ki demler bunda bir demdür
Bu demde bulmayan bir dem dimem aña ki âdemdür

Geçürme bu demi bir dem geçerse aglayasın dem
Demidür ger çekerseñ dem ki dem mâdur çû mâ demdür

Dem ü mâdan geçerseñ ger dem u mâdan olur kâruñ
Dem-â-dem eşküñ ola dem demidür dem ki bu demdür

Dime demdür ki olmaz gam dem olur demdeme gamdan
Çû demden âdem oldı dem ne demdür belki demdemdür

Devâm-ı dem devâm olsun dem olsun ey MURÂDÎ dem
Müdâm olsun müdâmuñ k'anda bir dem niçe biñ demdür

Bu gazeldeki ses tekrârlarının beyitlere göre dağılımı şöyledir:

Beyt	dem	e	d	m	a	r	n	i	ü	b	u
1	6	12	12	10	7	6	4	6	3	7	3
2	7	16	9	10	5	8	2	4	3	1	2
3	8	13	12	10	6	6	5	2	3	1	1
4	10	15	17	14	5	4	3	3	3	1	1
5	5	9	12	12	7	3	7	4	3	2	5
Toplam:	36	65	62	56	30	27	21	19	15	12	12

3. Murâdî Dîvânı'nda Vezin

Murâdî Dîvânı'nda yirmi üç çeşit vezin kullanılmıştır. Bu sayının dışında olmak üzere veznini tesbît edemediğimiz dört gazel daha vardır. Fakat vezni bulunamayan bu gazellerin bâzı mısrâları hece sayısı bakımından büyük farklılıklar göstermekte olup, mısrâların karşılıklı değerleri de birbirine denk değildir[1].

Dîvân'da "Feûlün Feûlün Feûlün Feûlün Feûl(.-- .-- .-- .-- .- / 13 gazelde kullanılmış)[2]", "Müfteilün Mefâilün Müfteilün Fa'(-..- .-.- -..- - / 1 gazelde kullanılmış)[3]", "Feilâtün Mefâilün Feilâtün Feilün(..-- .-.- ..-- ..- / 1 gazelde kullanılmış)[4]" gibi alışılmamış üç vezin mevcûddur.

Murâdî Dîvânı'nda kullanılan vezinleri ihtivâ ettikleri nazım çeşidi sayısına göre dizersek şöyle bir sıra elde ederiz.

Vezin	Gazel	Mesnevi	Nazım	Kıt'a	Muhammes	Müfred
Fâilâtün Fâilâtün Fâilâtün Fâilün (-.-- -.-- -.-- -.-)	508	-	9	-	-	16
Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün (.--- .--- .--- .---)	269	-	4	-	1	8
Feilâtün Feilâtün Feilâtün Feilün (..-- ..-- ..-- ..-)	190	10	7	-	-	7
Mef'ûlü Fâilâtü Mefâîlü Fâilün (--. -.-. .--. -.-)	104	-	3	-	-	1
Mefâilün Feilâtün Mefâilün Feilün (.-.- ..-- .-.- ..-)	84	-	-	-	-	1
Mefâilün Feûlün Mefâilün Feûlün (.-.- .-- .-.- .--)	63	26	1	-	-	6
Feilâtün Mefâilün Feilün (..-- .-.- ..-)	59	7	2	-	-	1
Mef'ûlü Fâilâtün Mef'ûlü Fâilâtün (--. -.-- --. -.--)	47	-	2	-	-	-
Fâilâtün Fâilâtün Fâilün (-.-- -.-- -.-)	38	10	6	1	-	2

1 bk. Gazel: 123, 124, 1202, 1438.
2 bk., Gazel: 118.....
3 bk., Gazel: 1411.
4 bk., Gazel: 1437.

Vezin	Gazel	Mesnevî	Nazım	Kıt'a	Muhammes	Müfred
Mef'ûlü Mefâîlü Mefâîlü Feîlün (--. .--. .--. .--)	37	-	-	-	-	1
Müfteilün Mefâilün Müfteilün Mefâilün (-..- .-.- -..- .-.-)	33	-	1	-	-	1
Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün (--.- --.- --.- --.-)	30	-	-	-	-	-
Müfteilün Fâilün Müfteilün Fâilün (-..- -.- -..- -.-)	26	-	1	-	-	-
Mef'ûlü Mefâilün Mef'ûlü Mefâilün (--. .-.- --. .-.-)	16	-	-	-	-	-
Mef'ûlü Mefâilün Feûlün (--. .-.- .--)	14	-	-	-	-	1
Feûlün Feûlün Feûlün Feûlün Feûl (.-- .-- .-- .-- .-)	13	1	-	-	-	-
Müfteilün Fâilün Müfteilün Fâilün (-..- -.- -..- -.-)	12	-	1	-	-	-
Feûlün Feûlün Feûlün Feûl (.-- .-- .-- .-)	3	-	-	-	-	-
Müstef'ilâtün Müstef'ilâtün (--.-- --.--)	6	-	-	-	-	-
Feilâtün Feilâtün Feilün (..-- ..-- ..-)	4	-	-	-	-	-
Müstef'ilün Mefâilün Müstef'ilün Mefâilün (--.- .-.- --.- .-.-)	1	-	-	-	-	2
Feilâtün Mefâilün Feilâtün Feilün (..-- .-.- ..-- ..-)	1	-	-	-	-	-
Müfteilün Mefâilün Müfteilün Fa' (-..- .-.- -..- -)	1	-	-	-	-	-
Vezni bulunamayan gazeller	4	-	-	-	-	-
T o p l a m	1567	50	36	1	1	47

Murâdî Dîvânı'nda kullanılan vezinler ve her harfin ihtivâ ettiği gazel sayısı arka sahîfedeki şemada gösterilmiştir:

Murâdî Dîvânı'ndaki Vezinlere Göre Gazel Sayısı'nı gösterir tablo:

	ا	ب	ت	ث	ج	ح	خ	د	ذ	ر	ز	س	ش	ص	ض	ط	ظ	ع	غ	ف	ق	ك	ل	م	ن	و	ه	لا	ى
fâilâtün fâilâtün fâilâtün fâilün	30	12	7	1	5	2	2	10	1	91	29	3	13		1	1	1	1	5		12	13	35	43	73	11	66	2	38
fâilâtün fâilâtün fâilün	20	2	1					1	1	4	2								1		1	1	7	2	6		5		1
feilâtün feilâtün feilün										1													2	1					
feilâtün feilâtün feilâtün feilün	10	4	9					5		36	7	1		1						1	2	10	15	15	25	6	27	2	14
feilâtün feilâtün feilün	9	5	1					3		11	1		1	1							2		2		6	3	12		2
feûlün feûlün feûlün feûl		1								1													2				2		1
feûlün fa'lün feûlün feûlün fe...	3	2																					3	1	2		1		1
mefâîlün mefâîlün mefâîlün mefâîlün	21	5	7		1	3	1	1		47	11		5	3	1	1	1	2		2	9	8	3	17	41	3	47		23
mefâîlün mefâîlün feûlün	5	2	5					3		11	2		2					1			2	2	6	6	3	1	8		4
mefâilün feilâtün mefâilün feilün	6	2	3		3	3		5		11	2	1	3	1	1			1	1	1	1		7	2	12		11		1
mef'ûlü fâilâtü mef'ûlü fâilün	9	2	3			1	1	1		21	3	1	1						2		2	3	7	9	7	1	15		15
mef'ûlü fâilâtün mef'ûlü fâilâtün	4	1	6							6	1										3	2	2	3	5	1	12		1
mef'ûlü mefâîlü mefâîlü feûlün	8		4							9	1											1	3	1	4		3		3
mef'ûlü mefâilün feûlün	1		2							1			1								1			3	2		2		1
mef'ûlü mefâilün mef'ûlü mefâ...	2									4											2			3	1		2		2
müfteilün müfteilün fâilün		2			1			1		1	1												1	1	2		1		1
müfteilün fâilün müfteilün fâilün	1							1		5	1							1			1		1	2	6	1	3		2
müfteilün mefâilün müfteilün mefâ...	5	2	1					2		2	4										1		1	8	1		2	2	2
müstef'ilün müstef'ilün müstef'ilün müst...	3		1							5												1	4	4	3		5		4
müstef'ilün mefâilün müstef'ilün mefâil...	1																												
müstef'ilâtün müstef'ilâtün	1																							1	1		2		1
müfteilün mefâilün müfteilün fa'																											1		
feilâtün mefâilün feilâtün feilün																											1		
Vezni bulunamayan gazeller	2																										1	1	
Bu harfteki gazel sayısı	124	42	50	-	10	9	4	33	2	268	65	6	26	6	3	2	2	6	9	4	39	41	101	122	206	28	229	6	123
İlk gazelin sıra numarası	1	125	167	217	218	228	237	241	274	276	544	609	615	641	647	650	652	654	660	669	673	712	753	854	976	1182	1210	1439	1445
Son gazelin sıra numarası	124	166	216	217	227	236	240	273	275	543	608	614	640	646	649	651	653	659	668	672	711	752	853	975	1181	1211	1438	1444	1567

Murâdî Dîvânı'nda Aruz Vezni için kusûr sayılabilecek bâzı kullanışlara da rastlanmaktadır.

Dîvân'da bâzı tek heceli Türkçe kelimeler ve Türkçe kelimelerin konsonantla biten heceleri (-.) olarak îtibâr görmüştür:

329.1 vaz(-.)	459.4 var(-.)	528.3 kör(-.)
555.2 yog(-.)	566.2 tag(-.)	1248.5 kat(-.)
1286.6 baş(-.)	1355.3 bir(-.)	944.1 otag(.-.)
1237.1 varlık(-.-)	1344.5 başdan(-.-)	Msn.11.4 yoldaş(--.)
8.5 azdur(-.-)	1209.1 söylerler(-.--)	

Hemze " " ile biten bâzı kelimeler de (-.) add edilmiştir:
467.2 şey' (-.)

Konuşmada fazlâ vokalle telâffuz ettiğimiz kelimeler çok def'a telâffuz edildiği şekilde değerlendirilmiştir:

815.1 ᶜilm(.-)	825.3 ᶜakl(.-)	467.2 gayr(.-)
Msn.24.2 ᶜarklar(.--)		

"Elif ve nûn'la müntehî kelimâtı memdûd olarak nazm[1]" etmek hatâlı kabûl edildiği hâlde M u r â d î'de bu hâdise oldukça sık görülmektedir:

6.3 fünûn(.-.) 9.5 nihân(.-.) 29.2 mecnûn(--.)
19. gazelin kafiye kelimeleri: "ᶜısyândur,gufrândur,âsândur,ândur,ihsândur,gufrândur(--.-)" 61.1 kurbân(--. 157.5 meknûn(--.)
246.2 cevlânlar(--.-)

M u r â d î'nin şiirlerinde oldukça az görülmekle berâber zihâflar da bulunmaktadır:

608.5 ᶜâşıka(--.)	482.4 Mansûr-ı(-..)	1.5 hîç(-)
3.1 sâkî(-.)	36.1 dûtâ(.-)	46.3 hânî(-.)
93.1 çû(.)	99.5 maᶜnâ(-.)	103.2 gaybî(-.)
117.3 küllîde(-..)	137.2 erzânî(--.)	2.5 Murâdî(.-.)
146.1 dû(.)	148.4 fânî(-.)	151.5 çûn(-)
152.1 yâr(-)	153.1 ilâhî(.-.)	

Şâir mahlasındaki nisbet "î" sini (.) olarak değerlendirmiştir. Bunun yanı sıra "fânî","bâkî" gibi nâkıs kelimelerdeki "î"ler ve diğer nisbet "î" leri de ekseriyâ (.) olarak îtibâr görmüştür.

Dîvân'da bâzı kelimeler vezin zoruyla imlâsından değişik bir şekilde okunmuştur:

34.3 ᶜazametün(azmetün:-.-) 50.2 şâ-Allah(şa'lla:-.)
108.1 vücûdında(vücûddında:.-.-.) 50.3 lahzât(lahazat:..-)

1 Olgun Tâhir, Edebiyât Lügati, s.62.

M u r â d î'nin şiirlerinde imâle sıkça görülmektedir. Aşağıdaki misâlin ikinci mısrâında beş def'a imâle yapılmıştır:

379.1 Meclis-i ᶜizzetde vahdet sırrını söyleşdiler
Vahdetüm añlamadılar diyeler dahi neler

Fakat her beyitte imâle olmadığını göstermek için aynı gazelin imâlesi olmayan başka bir beytini de misâl olarak veriyoruz:

379.3 ᶜÖmr-i sermeddür vücûdum ey vücûdum zindesi
Bir vücûd ihyâsıyam her küll ü cüz' andan eser

Murâdî Dîvânı'nda husûsiyet arz eden bâzı kullanışlar görülmektedir:

Şâirin kullandığı vezinlerden iki cüz'lü, mürekkeb olan vezinlerin umûmiyetle yarısında kelime sona ermiştir. Birer beyitlik misâl ile bu vezinleri sıralıyorum:

104.1 Ey safha-i kitâbuñ / ᶜünvânı ᶜilm-i ûlâ
Ey zâhir-i hakîkat / ûlâ vü sende uhrâ
(Vezin: Mef'ûlü Fâilâtün Mef'ûlü Fâilâtün)

101.1 Aldanma cihâna sen / ey merdüm-i pür-dânâ
Tâ kim olasın ey cân / her nesneye sen bînâ
(Vezin: Mef'ûlü Mefâîlün Mef'ûlü Mefâîlün)

117.1 Bahr-ı vücûdında şol/ kişi k'ola âşnâ
Bildi nedür ibtidâ / bildi nedür intihâ
(Vezin: Müfteilün Fâilün Müfteilün Fâilün)

96.1 Çünki dilüm kılur sañа / subh u mesâ senâ senâ
Sen dahi lutf ile añla / eyle şehâ ᶜatâ ᶜatâ
(Vezin: Müfteilün Mefâilün Müfteilün Mefâilün)

116.1 Menbâᶜ-ı ᶜilm ü hilm / olan buldı işinde ibtidâ
Müdrik olan fühûm ile / buldı usûl-ı intihâ

Dört tef'ilesi de aynı olan basît, uzun vezinlerin umûmiyetle iki tef-ilesinde kelime sona ermekte, âdetâ mısrâ yarıya bölünmektedir:

60.1 Sañа yüz tutmışam yâ Hak / çü sensin hâlıku'l-eşyâ
Ümîdüm sañadur her dem / çü sensin kâdir ü dânâ
(Vezin: Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün)

115.1 Cân oldı çün mâ'il sañа / sen dahi mâ'ilsin aña
Maᶜşûk u ᶜâşık oldılar / biri birine reh-nümâ
(Vezni: Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün)

Hattâ basît,kısa iki tef'ilelik vezinlerde bile bu hâl görülmektedir.

122.1 Dil oldı çün / dil-dâr ile tenhâ
Meyl itmemişdür / gayrıya aslâ
(Vezni: Müstef'ilâtün Müstef'ilâtün)

Yukarıda misâl olarak verdiğimiz 96. gazelin birinci beytinde olduğu gibi bâzı beyitlerde yer yer musammat tarzı göze çarpmaktadır:

64.2 Vücûda vecd olup mihmân / ziyâfetde fidâdur cân
Müdebbirden olur dermân / وذكرناه تدبيرا
(Vezin :Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün Mefâîlün)

Bu husûs 113.ve 114. gazellerde daha barîz olarak göze çarpmaktadır.Musammat şekli gazelin tâmında olmamakla berâber,bir çok beytinde görülmektedir. Üstelik kelimeler de cüz bitiminde bitmektedir.Yalnız bu gazeller Arapça-Türkçe mülemmâlardır.

113.1 الحمد لله الذي / نعم العلا نعم العلا
والشكر لله الذي / نعم الثنا نعم الثنا

2 Cânum anuñ şükrânesi/gönlüm anuñ dîvânesi
Kalbüm ziyâ pervânesi/ من ابتدا في الانتها

3 يا من له حسن الجمال / يا من له عين الكمال
يا من عليم في الزوال / يا ربنا يا ربنا

4 Müştâk olupdur dil saña/ sen gel baña sen gel baña
Müştâkıñam ben dâ'imâ / hânum saña hânum saña

5 انت مراد عبده / فاصبر لكم ربنا
ربي رحيم بالعطا / يا ذا العطا يا ذا العطا

(Vezin: Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün)

114.1 Semcüme geldi bir sadâ / هذا الندا هذا الندا
كان العطاء الطلقا هذا العطا نعم العطا

2 Togdı çû şemsüm bir seher /secde idüp şems ü kamer
ان لم يكن نورا لنا / منه ويبقى في الدجا

3 Levh-i dile mestûr olalı / آيته ام الكتاب
من علمه آياتنا / من سره احلاصنا

4 Çün münteşirdür câleme / bir zerre cilminden haber
كانت نداء دائما / من علمنا من علمنا

5 Kıldı MURÂDÎ cilm içün/sırrını cukbâda nihân
لا مثله لا عينه / الامره بل عقدنا

(Vezin:Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün)

113. gazelin kafiye şeması şöyledir:

1.Beyt:a	b	2.Beyt:c	c	3.Beyt:d	d	4.Beyt:e	e	5.Beyt:f	g
a	b	a	b	d	b	e	b	b	b

114. gazelin kafiye şeması da şu şeklidedir:

1.Beyt:a	a	2.Beyt:b	b	3.Beyt:x	x	4.Beyt:x	x	5.Beyt:d	d
a	a	a	a	a	a	a	a	x	a

4. M u r â d î D î v â n ı'nda K a f i y e

Kafiye husûsunda M u r â d î, bir kayıt düşünmeden Arapça,Farsça ve Türkçe kelimeleri birbirleriyle kafiyelendirmiştir.Dîvânın her tarafında bunun nümûneleri görülmektedir.

Diğer dîvân şâirleri gibi M u r â d î de en azından son harf(revî) ve harekenin(res) uygunluğundan müteşekkil olan tâm kafiyeyi kullanmış,çoğu zamân bunu redîflerle zenginleştirmiştir.

326.1 Yâre serden geçmeyince bilmedüm vuslat nedür
^{c}İzzeti terk itmeyince bilmedüm ^{c}izzet nedür

Fakat buna rağmen çok ender olarak da yalnız redîflerin uygunluğu ile de iktifâ edilmiştir.Misâl olarak 282.gazelin kafiyelerini gösterebiliriz:(melâikler,halâikler,söyler,dirler,âşıklar,hikmetler)

İkinci beytin kafiye kelimesi olan "söyler" deki "ler" kelimenin köküne dâhil olup,üzerine geniş zamân eki almıştır.Yânî diğerlerindeki gibi çokluk eki değildir.

M u r â d î'nin bir gazelde kafiye sözünü tekrârladığı da vâkîdir:

342.1 Kelâmuñla olalı âşnâ dil
Olupdur bahr-ı ^{c}ışka âşnâ dil

2 Peyâmuñ gûş idelden sem^{c}-i cânum
Kamuya oldı şâhum reh-nümâ dil

270.2 Ka^{c}fet ü kudretde celâl ü cemâl
Oldı bidâyetde nihâyet bedîd

3 Lahzadadur lahza-i ^{c}ayn-ı luhûz
Dîdededür çeşm-i nihân çûn bedîd

Dîvândaki gazellerden birinin bütün mısrâları birbirleriyle kafiyelidir:

788 Şem^{c}-i bezm-i ezelîden çû münevverdür dil
Mihr-i pür-sûzdan anuñ içün enverdür dil

11 Oldı mir'ât-ı Hudâ güster ü bihterdür dil
Gel berü bir nazar it kim niçe serverdür dil

Sırr-ı esrâr-ı ilâhî ile hem-serdür dil
Âb-ı şevḳ âteş-i derd ile muḫammerdür dil

Ḥaḳ budur cümle ṭarîḳ ehline reh-berdür dil
Nefḫa-i neghet-i dil-berle mu^canberdür dil

Cümleten her ne ki vardur aña maẓhardur dil
Ey MURADÎ naẓar it Ka^cbeden ekberdür dil

Her dîvân gibi Murâdî Dîvânı'nda da gazeller kafiyelerinin son harfi îtibâriyle sıraya konulmûştur. Kafiye harflerini, ihtivâ ettikleri gazel sayısına göre dizersek, şöyle bir sıra elde ederiz.

ر:268, ه:229, ن:206, ا:124, ی:123, م:122, ل:101, ز:65, ت:50, ب:42, ك:41, ق:39, د:33, و:28, ش:26, ج:10, ح:9, غ:6, س:6, ص:6, ع:6, لا:4, خ:4, ف:4, ض:3, ذ:2, ط:2, ظ:2, ث:1.

5. Murâdî'nin Tasavvuf Anlayışı

Murâdî'nin Cenâb-ı Hakk'ı Mütâlaası

Sultân Murâd'ın Cenâb-ı Hakk için söyledikleri, diğer sôfî ve zâhidlerin söylediklerinden farklı değildir.Bu görüşleri şöyle sıralayabiliriz.

Cenâb-ı Hak her yerde zâhirdir.Onu görmede zerre kadar bir engel yoktur (26.5).Gönül onu araştırır,fakat o ayândbeyândır.Bu hâl garîb sırlardandır(107.3). Görünen âlemin aslı zât-ı ehadiyetin ilmindedir(253.1).Onun şerîki,nazîri yoktur(289.3)

Cenâb-ı Hakk'ın ilminin sonu yoktur.İlminin sonunu kendisi bilir.Onun ilmiyle biri yüce,biri alçak iki âlem kurulmuştur(14.4).Ulâ ve ukbâ,onun ilm-i ulâsındadır(104.1).Âleme Cenâb-ı Hakk'ın ilminden sâdece bir zerre yayılmıştır. Dolaysiyle âlem onun ilminden haber vermektedir(114.4).

Âlemin hepsi Cenâb-ı Hakk'ın hükmü altındadır.Her an,her şey,Cenâb-ı Hak'tan gelmektedir(962.1).Bütün âlem onun kapısında kuldur.Kabz ve bast,ifnâ ve ihyâ onun eseridir(74.3).Bu sebeple onu devâmlı zikr etmelidir(59.1).Ölüleri de lutfu ile o diriltmiştir(82.2).Zemîn,semâ,kevn,mekân(136.4),iki cihân,inş,cân,heft asmân,şâh,gedâ,nûr,hân,deryâ,akarsu,her şey Cenâb-ı Hakk'ın emrindedir(356).Dileyen,veren,seven odur(1200.5).

Âlem,onun kendi mülküdür.Kimseden mîrâs kalmamıştır.Âdem,onun eseridir. Eşyâ onun emrindedir(59.2).

O pâdişâh,herkesin kalbinde olanı bilmektedir(461.1).O,ihtiyâçtan münezzehtir(132.4).

Her şey,her varlık;her taşralda Cenâb-ı Hakk'ı zikretmektedir(79.7).Onun celâliyyet nârı düşmânın kalbinde su bırakmamıştır(163.2).

Cenâb-ı Hakk'ın nûru bütün yollara delîldir(100.4).Gönül,onun nûrundan iktibâs edince âlem karanlıktan kurtulmuştur(44.3).
Hudâ'nın nûru kalbimizi aydınlatmıştır(28.1).Murâdî'nin de gözünün nuru,onun nûrunun cilâsından aydınlanmıştır(34.2)

Revâ gördüğü anda mevcûdât yok olacaktır(149.1).Onun emri bir avuç toprağa geldiğinde bundan bir katre,ondan da deryâ meydâna gelmiştir(86.2).Her şeyi o yaratmıştır,fakat o hepsinden münezzehtir(80.7.Âlem,yer,gök,yedi deryâ

onun cömertliği sâyesinde var olmuştur(74.4).Murâdî de onun hayy ismi ile hayât bulmuştur(203.5)

Cenâb-ı Hakk'ın hikmeti açıklanmaz(66.3).

O,bizim anlayabileceğimiz cihetleri açıklamıştır(129.2).Temiz zâtı nikâblı ve örtülüdür(37.2)

Cenâb-ı Hak vâhiddir.Esmâ ve sıfatının adedi yoktur(247.3).O,bir mekâna tâbî değildir(201.3).Onu kimse tasavvur edemez.Ne kadar yakın olsa bile yine de çok uzaktır(628.2).Murâdî onu sahrâda,deryâda taleb etmektedir.Fakat o,kendisine kendisinden yakındır(126.2).Günbed-i hadrâ onun şerîf ismi ile doludur(87

Hudâ'nın lutf ve ihsânı boldur.İstediğini garîb ve bay etmekte,istediğini de ağlatmakta veyâ güldürmektedir.Kimini ebediyen mehcûr edip karanlıkta bırakmakta,kiminin gönlünü her an aşkı ile doldurmakta,kimisini de ayaklar altına almakta,kiminin elinden tutup kaldırmaktadır.Mesned yalnız,odur(350).

O,evvel ve âhirdir.Beka sâhibidir.Biz fânîyiz ve sonradan olmuşuz(480.1) Ona bekâ,atâ,efendilik,hikmet ve ihsân,bize ise fenâ,ilticâ,gedâ,illet ve isteme yaraşır(480).

Cenâb-ı Hakk'ın katında gedâ,kayser,husrev birdir(1204.4).Onun der-gâhı yüce ve a'lâdır.Kadri azîmdir(115.6).

Ahvâlimizi bilen odur.Rızâsını bulmak için başımızı ayak kıldık(33.2). Yol göstericiyi istemiyoruz.Her an bize reh-nümâ olarak Hudâ yeter.Bütün âşinâları bırakarak Hudâ'yı istemeliyiz(160.4).İzzet ve câh isteyen o esrâr âlimine itâat etmelidir(423.5).O,kadir ve dânâdır.Eşyânın hâlıkıdır.Biz de yalnız ondan ümîd etmekteyiz(60.1).

Ona yüz tutan iki dünyâyı ayaklar altına alır.Onun basît bir gedâsı,iki cihâna pâdişâhtır(20.4).O,kibriyâdır.Kibr ve riyâyı terk eden güzel olur(62.4).

Şâh ve gedâ ondan taleb etmektedir.O hâlde onun kapısına yüz sürmek gereklidir(78.3).Bütün âlem ona kuldur(74.1).Âlem fakîr,o ganîdir.Eşyânın hepsi onun emrindedir(74.2).

Cenâb-ı Hak öyle bir şâh-ı cihândır ki yeşil kubbe döndüğünden beri onun medhi yapılmaktadır(79.2).Hiç bir vasfedici onu vasf ve takrîr edemez(140.5).

Gönlümüz,onun fikirleri ile dolu olduğundan bütün cihândan çoktan ferâgat etmiş durumdayız(200.4).

Cûd ve sonsuz ihsân,onun şânındandır(132.2).İstediğine gizli,istediğine âşikâre ihsân etmektedir(473.5).Murâdî'ye de fakîr iken hadsiz zenginlik vererek toprağın en alçağını eflâkin en yükseğine yükselten odur(25.3).O fettâh

mümine yardım,kanlı uykuyu küffârın gözüne verir(163.3).Bize dünyâyı bağışlamasındansa yaraya merhem ederek nazar kılması daha üstündür(25.1).İnâyet ondandır.Bunun için çalışmaktayız(37.3).Kerem onun kanûnudur.Bu yüzden elimizi tutup ayağa kaldırmasını,şifâ hâsıl etmesini talab ederiz(36.3).Bizi emîn kılıp,kalbimizi sübhanallah'tan tenhâ kılmamasını dilemekteyiz(88.3).

Bize bizi veren,bizi ihyâ eden Cenâb-ı Hak'tır(42.3).Kendisini bize kendisi tanıtmıştır(463.4).

Karşısına niyâz ile duranı cenâbından sürmez(89.3).Onun lutf ve keremi dünyâyı baştanbaşakaplamıştır.Bizim cürm ve hatâmıza bakmasa ona bir zarâr gelmez(78.4).Eğer onun rahmeti ile şefâati karşılıklı olmasaydı kimse cehennemden kurtulamazdı(546.5).

Ondan bir inâyet erse her şeyden vaz geçilir(58.4).Onun kûyunun köpeklerinin ayak bastığı yeri öpen,alçağı ve yükseği istemez(58.3).Onun eşiğine yaslanan me'vâya muhtâç değildir(58.1).O perverdigâra tâat eden iki cihân sevâbını elde eder(843.2).Emir ve hüküm ona âittir.İfnâ ve ihyâ olanlar onun kahır ve lutfundan, ednâ ve a'lâ olanlar onun hükmüyle olmuştur(1060.3).

Hayır ve şer onun dest-i kudretindedir(366.4).Sevâd ve beyzâ ne varsa ondandır(75.4).Bize ne olursa ondandır(75.3).

Bu Murâdî Dîvânı'nda Cenâb-ı Hak için Kullanılan İsim, Sıfat ve Hitâblar

Murâdî Dîvânı'nda tesbît ettiğimiz Cenâb-ı Hak için kullanılan isim,sıfat ve hitâblar alfabetik olarak aşağıya sıralanmıştır.

afû(1183.2)
akl-ı kül(425.4)
a'lem(108.3)
âlim(Ms.1.2)
alîm(19.4)
âlim-i bî-zevâl ü pâydâr (Mk.7.2)
âlim-i esrâr(423.5)
âlim-i mükerrem(968.1)
Allah(646.2)
allâm(Ms.1.2)
atûf(19.4)
a'zam(1176.5)
azîm(63.3)
azîz-i zi'l-celâl(1008.2)
bâkî(476.3)
Bârî(487.1)
basîr(63.2)
bî-bedel(Ms.1.8)
bî-cihân(Muh.II)
bî-hemtâ(129.1)
bî-mekân(Mh.I)
bî-misâl(1324.2)
bî-zamân(Mh.1)
bî-zevâl(1324.2)
bânâ(133.2)
cebbâr(1196.5)
cemâl-i bâ-kemâl(1010.1)
cemâl-i lâ-nazîr(136.1)
cemîl-i bî misâl(Mk.12.2)
cemâl-i lâ-nazîr(1292.1)
cemâl-i lâ-yezâl(Muh.II)
cenâb(949.2)
cenâb-ı kibriyâ(1269.1)
dânâ(60.1)
deyyân(1009.1)
dôst(200.4)
efendüm(1016.5)
ehad(257.1)
efzal-i a'lem(968.2)
ehad ilah(1144.4)
ekrem(1176.3)
erham(1176.3)
erhamü'r-rahîm(907.4)
fa''âl(944.2)
fâil-i muhtâr(231.4)
fâtır(311.4)
ferd(212.3)
ferd-i berr-i kadîm(957.3)
ferd-i mutlak(330.1)
fettâh(163.3)
feyyâz(647.3)
feyyâz-ı kâdir(1399.1)
gaffâr(63.4)
gâfir(311.5)
gafûr(63.4)
gam-güsâr(298.1)
gufrân(996.1)
ganî(67.2)
ganî(1009.1)

habîb(133.1)
hâdî(1020.3)
hâfız(1065.3)
Hak(683.2)
hâkim(869.12)
hakîm(1.2)
hakîm-i lâ-yezâlî(Mk.7.2)
hakîm-i mutlak(617.3)
Hak Teâlâ(131.2)
hâlık(63.4)
hâlık-ı arz u semâ(231.1)
hâlık-ı dânâ(59.5)
hâlık-ı kevn ü mekân (258.2)
hâlık-ı leyl ü nehâr(Mk.7.1)
hâlık-ı mâbûd(1409.4)
hallâk(80.7)
hallâk-ı ezel(1110.5)
hallâk-ı mecîd(241.6
hân(958.1)
hayy(82.2)
hayy-ı kadîm(1095.5)
hayy-ı kayyûm(1096.3)
hayy-ı lâ-yenâm(1191.4)
hayy-ı Rabb-i azîm(957.2)
hâzık(36.2)
hazret(949.1)
hazret-i fettâh(Mk.27.2)
hazret-i gayb(156.1)
hazret-i kudsî(366.4)
hazret-i sultân-ı hayy-ı lâ-yenâm(880.3)
hennân(60.4)
hû(1190.1)
Hudâ(160.4)
Hudâvend(839.2)
Hudâ-yı bî-misâl(1008.1)
Hudâ-yı lâ-yezâl-i ber-kemâl(Mk.12.1)
hüsn-i bî-nihâyet(1491.1)
ilâh(63.2)
ilâh-ı ber-kemâl(Mk.7.2)
kadîm(Muh.II)
kadîr((1.2)
kâdir-i binâ(Mk.32.1)
kâdir-i dânâ(1008.1)
kâdir-i mennân(Ms.1.8)
kâdir-i mutlak(37.4)
kâdir-i perverdigâr(Mk.7.1)
kâm-ı elhân(137.2)
kân-ı cûd(136.4)
kassâm(393.4)
kayyûm((372.3)
kerîm(19.4)
kerîmü'l-ekremîn(1193.3)
kerîmü'ş-şân(1055.4)
kibriyâ(37.2)
kibriyâ-yı hazret-i vâcib(1192.4)
kird-gâr(1314.3)
lâhik(138.3)
lâ-mekânî(1489.4)
lâ-yemût(1309.4)
lâ-yezâl(546.2)
lem-yekün(646.2)
lem-yelid(646.2)
lem-yüled(646.2)
lem-yezel(1154.2)
lem-yezelî(606.2)
mâbûd(252.5)
mâbûd-ı âlem(1329.3)
mâlikü'l-mülk(1.1)
mânend-i bî-çûn(Ms.17.5)
mennân((869.8)
mescûd(252.1)
meşhûd(252.2)
Mevlâ(400.5)
mevrûd(252.4)
mihter-i akl(1106.2)
müarrâ(1009.3)
muazzez(1324.4)
muhîb(1144.2)
muhibb(63.2)
muhît(1144.1)
muhsin(1408.4)
muhtâr(944.2)
muhyî'l-mümît(1316.2)
muîn(1290.2)
mü'minü'l-müheymin(1.2)
musavvir(1206.3)
muvahhid(163.4)
müberrâ(1009.3)
mübdî-i küll-i bedâyî(420.4)
mübdî-i küll-i bedî(1208.3)
mübîn(Ms.1.3)
müdebbir(64.2)
müessir(1382.5)
mükerrem(1324.4)
münezzeh(80.4)
mürebbî(63.1)
müstagnî(132.4)
müsteân(1054.4)
müstegâs(217.1)
müteâl(839.2)
nakkâş(1206.3)
nakkâş-ı kudret(205.1)
ömr-i kadîm(1123.4)
pâdişâh(74.1)
pâdişâh-ı ferd-i mutlak (Ms.41.5)
pâdişeh-i hâlık-ı zî'l-ihsân (1334.1)
pâdişâh-ı zû'l-kemâl(356.5)
pâdişâhlar pâdişâhı(Ms.46.22)
perverd-gâr(843.2)
Rab(1.2)
Rabbena'l-ekrem(Muh.II)
Rabbü'l-âlemîn(358.4)
Rahîm(1176.3)
rahîm(19.4)
rahîm-i müşfik(63.3)
rahmân(414.3)
raûf(1144.2)
râzık(356.2)
reh-nümâ(7.2)
rezzâk(473.4)
sâbit(178.2)
sâhib-i feyz-i kemâl (Mk.20.3)
sâhib-i ilm(968.2)
samed(256.4)
sâmiü'l-asvât(1409.4)
sânî-i ekber(1015.5)
sâtir(63.4)
sahî(37.5)
semî(63.3)
settâr(63.4)
server(1120.2)
server-i sultâniyân(1057.
sultân(1.2)
sultân-ı a'lâ(1060.3)
sultân-ı âlem(Muh.II)
sultân-ı evvel(311.1)
sultân-ı ezel(311.1)
sultân-ı izzet(205.5)
sultân-ı melâhat(197.1)
sultân-ı zamân(1126.1)
sübhân(1009.3)
şâh(78.4)
şehî(424.2)
şehen-şâh(1101.4)
şerîf(87.3)
ulu dânâ(1474.5)
tabîb(131.1)
tevvâb(140.2)
vâhib(178.1)
vâhid(63.3)
vahîd(270.4)
vâhid-i mutlak(903.2)
vedûd(63.2)
vehhâb(255.5)
yarıcı(947.1)
yâr-i güzîn(1333.3)
Yezdân(1092.5)
yüce sultân(1176.2)
zât(1144.5)
zî'l-bekâ(12.2)
ze'l-celâl(1055.4)
ze'l-cûd-ı ihsân(1176.1)
zî'l-cemâl(1008.3)
zû'l-ihsân(1545.4)
zû'l-minen(1055.3)

Kâinâtın Yaratılışı

Üçüncü Murâd, dîvânında kâinâtın niçin ve nasıl yaratıldığını, elest meclisini İslâm tefekkürü içinde anlatmaya çalışmıştır.

Yaratılış

Zemîn ve âsumân Cenâb-ı Hakk'ın celâlinin heybetinden yaratılmıştır. ki cihân onun celâli ve cemâlindendir(673.1,2). O, insânı bir avuç topraktan ıratarak ona cemâl vermiştir(Mk.12.1). Bunlar arasında da insân ahsen-i vech ıre yaratılmıştır(826.5). Var olanlar yokluktan gelmişlerdir(82.3). Eğer Cenâb-ı akk'ın inâyeti olmasaydı ne Âdem âdem olurdu, ne de cihân(108.5). Âdem âleme ın veren en büyük san'attır(1033.2).

Daha âlem yaratılmadan Murâdî'nin dolaysiyle insânların dîni İslâmdır 572.2).

Hâlık'ın san'atı vücud arzı için değildir. Mescûd sâcidle bilinebileceinden o da kendisinin bilinmesi için mevcûdâtı yaratmıştır. Yânî kâinât, ondan ır parça değil, onun eseridir(252.1).

Cenâb-ı Hak, insânları, kendisinin ihsân edebilmesi(689.1) veyâ onların ıâdetle Rablerini anmaları(281.5) yahut da insânların gündüz oruç tutup, gece ıyâm ederek kendisini tesbîh etmeleri için yaratmıştır(961.2). Aslında kâinâın olmamasının ona bir ziyânı yoktur. O, kâinâtı kendisini zikr etsinler diye ıratmıştır(87.5).

Bizim de kemâl öğrenmemiz lâzımdır. Kemâlsiz olanları Cenâb-ı Hak, hayvân arak yaratmıştır(689.3). Kaz çobanı olalım diye yaratılmadığımızdan dâimâ nen yaratıldık, aslımız nedir diye düşünmemiz gereklidir(650.2).

Kün feyekün

Murâdî, Allahu Teâlâ'nın kâinâtı, "kün" emri ile meydâna getirdiğini şu kilde ifâde etmektedir.

Cenâb-ı Hak, umûmu ihâta eden bir hâne yapmış ve onda kün fekân'ı bir î tas eylemiştir(611.2). Kudret izhârı için kâf ve nûn kâfîdir(847.4). Kâf ve n dünyâ işinin sıfatına şâmil olmuştur(168.1). Bu iki söz cihânı birbirine ğdırmıştır(6.4).

Aslında kâf ve nûn zâhiren sebeptir. Çünkü mânâ anlamılmayınca düğüm çölmez(753.2).

T e c e l l î

Murâdî,tecellîye mazhar olmak isteyerek Cenâb-ı Hakk'ın bir tecellîsine kurbân olduğunu ifâde etmektedir(17.3).

Fakat o, bu merhaleden daha ilerilere vardığın,hattâ aynaya baktığında kendi yüzünde cemâli müşâhede seviyesine geldiğini söylemektedir(122.4).

Mansûr'un "Ene'l-Hakk"ı gibi,Murâdî de "Âlem Murâdî'dir" demektedir(190.5).

Âleme ziyâ veren güneş Mevlâ'nın cemâlinin tecellîsinden bir zerredir (87.7).Vücûdun aslı da mârifet lem'asının lem'asıdır(1198.2).Cihânın yüzündeki parlaklık da o sevgilinin aksidir(344.2).

Cemâl gönülde mükemmel şekilde tecellî etmiştir(148.2).Mânâ,peydâ,azvâ, kalpte arzû edilenler,maksûd-ı aksâ,müstakbel,bütün âlâ,bütün temâşâ,her şey gönülde derc olunmuştur(220.5).

Cenâb-ı Hakk'ın kudret denizi dalgalandığında her taraftan hikmet incileri dökülür(206.1).Tecellî güneş doğduğunda zerreler dahi yerinde duramazlar (151.2).Tecellîye dağ,sahrâ doyamaz,insân buna tâkat getiremez(69.1).

E l e s t   M e c l i s i

Cenâb-ı Hakk'ın rûhları yaratıp da "Ben sizin Rabbiniz değil miyim" diye sorduğu "elest meclisi"ni Murâdî şöyle anlatmaktadır.

11.1 Baña şundılar ezel bezminde çün câm-ı şafâ
Pür-şafâ olup özümden geçmişem ben mutlakâ

41.1 Bezm-i ᶜışḳ-ı ezelîden nice dil ayıḳ ola
Bir kadeh cürᶜası mest eyledi cânı cânâ

935.1 Bezm-i belâda ᶜışḳuña çün kim belâ didüm
Ġayrıya dimedüm anı illâ saña didüm

140.4 Naᶜam-ı lâ ne ᶜacebdür nedür işbât-ı nehy
Görinür gizlü bir ola mı ola çün meh-tâb

İ l m   v e   H i k m e t

İ l m :Murâdî, ilm ve hikmetin tâmının Cenâb-ı Hakk'a âit olduğunu,ancak kendisinin de izm-i ilâhî ile bunları bilip beyân ettiğini söylemektedir.

Bütün ilimler Hudâ'nın ilmine nisbetle bir damla gibidir(257.4).Bütün âlemin ilmi cemâlin cîm'inin noktasından ortaya çıkmıştır(67.4).

Hakîkat ilmini herkes öğrenemez(68.2).Mânâ hazînesine ilm ile yol bulunur(169.3).Şerîat zâhir ilmidir.Şekilci olmamak gerekir.Meânî ilmini tahsîl etmek lâzımdır(65.4).İlk ve son ilmi gönül bilebilir.Dersi ve fetvâsı olmayan bir ilm için çalışmalıdır(65.3).

O,rimâl-i sâati hesâb ile meydâna getirmiştir(177.5).

Murâdî de ilm-i ledüne vâkıftır(372.5).Onda hakîkatler çoktur(177.5).

H i k m e t :Hikmet cihânı aydınlatır(54.2).Hikmet okları kudret eliyle devr olduğundan her tarafı kazâ yayı ışıklandırır(15.3).

Hikmet kâsesinden âb-ı hayât içen,ilm-i ûlâ ve uhrâdan haber-dârdır(171.1).

Hikmet hocâsının gelip kıymetli bir ders yapmasına bin akıllı hayrân olmuştur(162.4).

Murâdî de hikmet ilminden beyân kılmaktadır(14.5).

İ h s â n v e İ n â y e t

Deniz inciyi kapladığında inci yok olur.Fakat Cenâb-ı Hakk'ın kerem denizi bir katreyi dürr-i nâ-yâb olarak ihsân eder(254.4).

İnsân iki cihâna da yâd olsa kaygı duymamalıdır.Cenâb-ı Hakk'a yakın olmak kâfîdir(460.4).Hudâ,mânâ şerhini kime ihsân etmiş ise mânâ şerhini o bilebilir.Yoksa kimse bilemez(174.4).Cenâb-ı Hak istediği kişiye ihsânda bulunmuştur(116.2).

Cenâb-ı Hakk'ın ihsânı için bir bahâne yeter(132.3).

Murâdî de Cenâb-ı Hak tarafından ebedî kılınmıştır(223.4).Onun inâyeti ile ber-devâm olmuştur(118.4).Cenâb-ı Hakk,lutfundan ihsân ederse Murâdî de pür-ziyâ olacaktır(118.3).Murâdî'nin tedbîre baş eğmesine lüzûm yoktur.Çünkü takdîr dâimâ ihsân etmektedir(115.2).

Cihân içinde herkes şâh-ı kâm-yâb olamaz(135.3).Hudâ'nın lutfu olmadıktan sonra insân amel-i sâlihle cennete giremez(34.1).Cenâb-ı Hak kulunu yakınlaştırmasa idi ne cefâ,ne sevgi,ne de vefâ anlanır idi(44.4).

Günâh üstüne günâh işleyen himmet bulamaz.Çây-ı makarra varmağa yüce himmet gereklidir(213.2).

Cenâb-ı Hak herkesin istediğini bilmekte ve onların duâsına icâbet etmektedir(144.2).

Yine Cenâb-ı Hakk'ın Murâdî'yi kul iken sultân etmesi de ona lâyık bir iştir(42.5).Murâdî'nin kalbini inâyetiyle ummân eden odur(148.5).

İ s t i n â d v e İ l t i c â

İ s t i n â d :İnsânın kalbini saflaştırıp,aynâ gibi etmesi lâzımdır(2.3). Cenâb-ı Hak merhamet ettikten sonra cihânın gavgâsından korkmamak gerekir(77.5). Cenâb-ı Hak'tan başkasının kalpte vatan tutmaması için insânın kendini her şeyden sıyırıp,kalp sarâyını temizlemesi gerekir(21.3).

Murâdî'nin de Mevlâ'nın hidâyetine erişmesi için kalbini günâhlardan temizlemesi îcâb eder(61.5).

İ l t i c â :İlticâ yalnız Cenâb-ı Hakk'adır.Onun eşiğinden başka sığınma yeri yoktur(120.1).Ondan başka sığınılacak yoktur(40.4).Onun kapısı gibi bir yüce kapı var iken başka kimsenin kapısına varmak gerekmez(794.4).Ondan başkasına da senâ edilmez(88.4).Ondan başka mesned yoktur(12.2).Onun lutfu için ona ilticâ edilmektedir(39.2).Cenâb-ı Hakk'a günâhlardan saklaması için sığınılmaktadır(107.1).Onun cevrinden kurtulmak için onun adâletine sığınılmalıdır(418.2).

M a d d î v e M â n e v î L e z z e t v e N î m e t l e r d e n U z a k l a ş m a İ s t e ğ i

Huzûr ve kurtuluş ferâgattedir(493.5).Huzûr bulmak isteyen cihânı ve cânı terk edip belâ çekmelidir(483.4).

Mahabbet şevkinin lezzetini isteyen bütün lezzetlerden kendisini uzak tutmalıdır(1095.3).

Bu bâki olmayan mülkte cennet yolunun azığı zühd ve ferâgatte bulunmaktır(434.3).

Dil-dârın aşkı insânı iki âlemden uzaklaştırmıştır(320.1).Âriflikkiki dünyâdan el çekmektir(844.5).

Hakk'a cândan ibâdet eden âhiretten vaz geçer(604.4).Cihândan el çeken mânâ pîri olur(183.5).Dünyâyı terk edip kalbi temizlemelidir.Bundan ötesi uykudur(145.5).Câna kıyan rızâya(116.4),vuslata(128.4) yol bulur.Teni terk edenler de bekâya(48.4) ve mânâya erer(169.5).Başkasının ağında karasında olan değil,cânını terk eden sevgiliye kavuşur(332.5).Serden geçmeyen vuslatı,izzeti terk etmeyen izzeti,her şeyden vaz geçmeyen devleti,kalbi tenha kılmayan vahdeti,kendini bilmeyen himmeti bilemez(326).

Cenâb-ı Hakk'ın dostluğundan sonra mâl ve ayâl insâna düşmân gibi görünür(753.2).

Devlet bulmak tâc ve kemer sâhibi olmak değildir.Bunun için mâl ve câhı erk etmek gerekir(459.5).Cihânın varını,mülk ve mâlı terk ettikten sonraki âhatlık insâna yeter(363.5).Aklı olan altın işleme ve dêbâyı terk edip abâyı əçer(354.1).Server başında tâc olan değil,tâcı tahtı terk edendir(301.2).Keâl isteyen doğru yola girip nâmı ve nişânı terk etmelidir(116.3).

Lezzetleri terk edenler lezzete,nîmetleri terk edenler nîmete,nişânı ərk edip bilgisi ile amel edenler hâlâta erer(697.1,3,4).

Cihân mülküne pâdişâh olmaktansa Cenâb-ı Hakk'ın eşiğini beklemek yeğir(41.2).

Kemâl sâhibi olmak için varlık perdesini kaldırmak lâzımdır(15.4).İhlâsa vücûd isteyen özünü vücûdundan kurtarmalıdır(644.1).

Kemâl isteyen aklı ve fehmi yok etmelidir(342.5).

Tarîkat yolunda nasîb bulan,kendinde sûret kalmamasına çalışmalıdır(192.2).

Murâdî de bütün âlemden geçtiğini ifâde etmektedir(74.5).Onun gözünde ıtün cihânın ağyâr olması önemli değildir.Yalnızca Cenâb-ı Hakk'ın yâr olması ifâyet eder(200.5).Murâdî cânını fedâ ettiğinden ferah bulacağını ummaktadır 41.5).

D u â v e T e v b e

Sultân Murâd,dîvânınınçok yerinde günâhlarından yakınıp Cenâb-ı Hakk'a iyâz edip tevbe etmektedir.

D u â :"Yâ müsteân beni gaflet uykusundan kaldır,nefis ve şeytândan ha- ıs et.Sana yarar amel kılmadım.Sana ne yüz ile varayım.Bütün işim sana kalmış- .r?Ey ihsân sâhibi ben toprağım ki sana hâl arzında bulunayım.Pâdişâhım,haz- ətine bütün hâlim ayândır.Sen kerîmü'şşânsın,mâbûdsun,celâl sâhibisin.Kevn mekânı cûd u ihsânınla doludur.Murâdî'nin murâdını ver ve hâlini kötü etme, ıtmini hayırlı et(1055.1).Yâ ilâhî habîbin nûrı hakkı için bize yüzünü görme- nasîb et(153.1).İlâhî Murâdî kuluna inâyetle nazar et.Yâ Rab iki dünyâda ırtuluş nasîb et(138.5).Yâ Rab bana her an mubâh müyesser et(138.4).Yâ Rab ədenimi kavuşmayla tazele(138.3).Sabâhımı hayır ederek mesâmı nûr dolu kıl, Rab her an kutlu sabâh müyesser kıl (138.2).Yâ Rab ilm ameli ve sâlih amel ısîb et.İstediğine ulaşmayı,lûtf ve ihsân et(138.3).Yâ Rab bizi ömürle ihyâ ətin.Bu inâyetle bizi ebedî kıl(137.4).İlâhî Murâdî'nin gönlünü,gözünü aydın ki kapından başka ona yer olmaya(119.5).Yâ Rabbi Murâdî kulunu lutfuna ka- ştur(85.5).Ey lutf sâhibi Hudâ,yüzümü kapına tuttum.Akıl gözümü rûşen ve bî- kıl(78.1).Sen şâh-ı âlemsin,biz fakîrlerdeniz.Baz sana âşinâyız,sen bize âyet et(196.3).Murâdî'nin sözünü kabûlet ki katında mutlu ve akıllı olsun(153.5).

Murâdî:gece ve seherde duâ et(344.5).Yâ Rab Murâd'a Muhammed'in mîm'i ile Murâd dedin.Bizi doğrulukla doğru kıl,müjdele(137.5).Murâdî virdini bildi,mânâ arzû etti.Sana dûâ eder ve senden diler(99.5).Yâ Rab! Mâdem ki aşkın uşşâka rûh gıdâsı oldu,Murâdî kulunu aşkında uzaklaştırma(236.7).Mârifet bekâsı kime nasîb olursa fenâ görmez,zevâl bulmaz(170.4).İlâhî âşığını belâ bahrine salma, meded et(256.1).Biz başkasını kayırdığımızdan ilâhî sen de bizi kayır(575.4).

B e d d u â :Murâdî kavli ile amel etmeyen ıslah olmasın(1414.5).Murâdîn yârin aşkı ile olan işi anlatılmaz.Buna kim îtikâd etmezse dâr u hânesi yansın (983.5).

T e v b e :İnsânın,göz yaşını yağmur gibi yağdırarak,hatâsını anıp her an bin kerre tevbe etmesi gerekir(353.4).Hepimizin ömrü suçla geçmekte,vaktimizi gece gündüz isyânla harcamaktayız(88.2).

Murâdî de bu sebeple Mevlâ'ya tevbeler edip onun kerem ve lutfla yol göstermesini istemektedir(154.2).

938.gazelde de Murâdî şu şekilde tevbe etmektedir:

"Günâhımı bilerek kapına yüz sürmeye geldim.Suçuma tevbe etiyorum.Yâ Rabbî! diyerek yalvarıyorum.Yâ Rabbenâ!Yüzümü döndürüp sana geldim.Bana merhamet et.Yâ İlâhî!günâhım çoktur.Lutf ve rahmetini umarak cenâbına geldim.Her an bana sığınak sensin.Sabâh akşam "estağfiru'llah el-azîm" diye duâ etmekteyim. Her an âh vâh ile estağfiru'llah el-azîm."

T e v e k k ü l

Her cefânın ardından binlerce merhabâ gelir.Bu yüzden sevinmek isteyen sabr etmelidir(295.5).

Murâdî de,her belâdan sonra Hak'dan bin ihsân gelmesi sebebiyle gönlünün perîşân olmasından dolayı aslâ güçlük çekmediğini ifâde etmektedir(295.2). Cenâb-ı Hakk'ın bizim işlerimizi bizden iyi bildiğini;bizim,kendi işlerimizin sonunun hayır mı şer mi olacağını bilemediğimizden tevekkül etmemizi îcâb ettiğini söylemektedir(629.3).

Z i k r v e Ş ü k r

Her varlık Cenâb-ı Hakk'ı zikr ettiğinden biz de onu anmalı ve onun nîmetlerine şükr etmeliyiz.

Z i k r :Seherde bülbülün hurûşu aslında Cenâb-ı Hakk'ı zikrdir(146.1). Vahşî hayvânların ve kuşların dilinde,yalnız habîbi zikr vardır.Kimi taleb etmekte,kimi rağbet etmekte,kimi de hâline tevbe etmektedir(146.2).Bütün dünyâ-

daki her şey onun zikrini yapmaktadır(87.4).

Cenâb-ı Hakk'ın zikri, kalbe safâdır(86.1). O Rahmân'ın bizi var etmesinden dolayı dâimâ onun zikrini yâd etmemiz gerekir(87.2). Dilden Hudâ'nın ismini eksik etmeden "Sübhâne Rabbiye'l-a'lâ" demelidir(87.1). Fakat bu zayıf kullar onun zikrini yetirmekten âcizdirler(87.8).

Murâdî'nin de hayâli ve düşüncesi Cenâb-ı Hak, gönlünün virdi ise onun nâmıdır(165.1).

Ş ü k r :İstediğimiz her şeyi veren, gönlümüze gizli sırları bildiren Hudâ'ya şükr etmek gereklidir(473.1).

Onun latîf ihsânlarını ikrâr edip, şükr ettikçe o, tâze letâfetler ve tâze devletler vermektedir(279.2). Fakat bizim ağzımız onun bir anlık ikrâmının binde birine bile söylemekten âcizdir(50.3).

Murâdî'nin de Cenâb-ı Hak'tan niyâzı lisânının şükrünü edâ edebilmesidir(78.2). Fakat kendisine yapılan sonsuz ihsâna, nîmetlere şükür yetiremeyeceğini bilmektedir(723.2).

Sultân Murâd 937. gazelde şükrünü yetirememeyi şu şekilde dile getirmektedir:

"Senâ dilime lâyık olmadığından duâ etmek haddim değildir. Ben, zaîf, hatâlı, mücrim ve günâh-kârım. Nîmete şükür yetirmeğe bile kadir değilim. O bana bu kadar hesâbsız ihsân ederken, hangisinin şükrünü edâ edeyim. Beni tâm lutf ile hayâta kavuşturan odur. Ondan başkasına -hâşâ- sığınmam. Bütün isteklerimi onda bulmuşum. Hizmete yaraşan boynu iki büklüm edip duâ etmektir."

Bunların yanı sıra âlemin Hudâ'ya şükr etmesi Murâdî'de yeni mânâlar zuhûr etmesine vesîle olmaktadır(391.5).

İ s l â m ı n   v e   Î m â n ı n   Ş a r t l a r ı

İ s l â m ı n   Ş a r t l a r ı :Murâdî İslâmın şartlarını şiirlerinde bâzen kapalı, bâzen varlıkları teşhîs ederek, bâzen de açıkça ifâde etmiştir.

Namâz:Cenâb-ı Hakk'ın eşiğine eli bağlı gelenler izzetle sultân olmaktadır(451.2). İbâdet eden yalnız insânlar değildir. Bütün mahlûkât ibâdetle meşguldür. Meselâ servi namâzın kıyâmında, çınar ise duâdadır(46.4).

649. gazelde farz, vâcib, sünnet, râkî, secde, kıyâm, iftitâh, tekbîr, musallî, kıl-, Mescid-i Aksâ'dan Mîrâc'a çıkış ve namâzın farz kılınışı, yönelmenin Kâbe'ye doğru oluşu gibi namâzla ilgili terimler işlenmiştir.

Secde:Âciz yüzü yere koyarak cân ile tekbîr edip ona niyâz etmelidir(1074.4).

Varlık denizi dalgalandığından beri her şey Cenâb-ı Hakk'a secde etmektedir(99.3). Cenâb-ı Hak feyzinden vücûd verince,bütün mülkler(244.2),bu arada hâcetlerini arz ederek melekler(134.3),şems,kamer(114.2)ve şimşeklenerek ziyâ da secde etmiştir(95.2).Secdede "Rabbiye'l-a'lâ"daki hâcet Mevlâ'nın hâcetidir.Mutlakâ kabûl edilècektir(389.5).

Murâdî'nin de ay gibi Yûsuf'a benzeyen çehresine her gece mihr secde etmektedir(411.2).

Oruç:Tâm ve kâmil olmak dileyen çekişmeyi bırakmalı,kadre ermek isteyense "savmü'l-garîb" tutmalıdır(133.4).

Hac:785.gazelde Kâbe,Sâfâ,Merve,sây,zemzem,zemzeme,cebel,gâr,Arafat,hâcı, tavâf,namâz,recm,şeytân gibi Hac'la ilgili tâbirler geçmektedir.

Şehâdet:1218.gazelin b mısrâları kelime-i şehâdet "Eşhedü en lâ-ilâhe illa'llah" tir.

Cenâze Namâzı:Aşağıdaki beyitlerde cenâze mazmûnu geçmektedir.

83.1 Sen s e r v - i r e v â n ı görüben dîde-i bînâ
M i h r â b -ı hamı-ı ebrûñ ism itdi m u s a l l â

2 Çûn k ı l d ı e d â cümle s a l â t ile s e l â m ı
Kaldurdı cenâbına hemân d e s - t - i t e m e n n â

Kelime-i Şehâdet:Cenâb-ı Hakk'ın zâtı ve sıfatı haktır(438.5).
Ondan başka ilâh yoktur.Rahmet,tecellî-i zât,rahmet-i kibriyâ dileyen "lâ-ilâhe illâ hû" desin.Bunu diyenin tevbesi kabûl olur.Bu sebeple Nûh,Tûfân'dan kurtulmuş,Halîle nâr soğuk olmuştur.İsmâîl'e büyük ihsân,Eyyûb'a sabır bu sâyede ermiştir.Yûnus'a balığın karnı bâğ olmuş,Hûd,Şuayb bu sebeple necât bulmuştur.Yâkûb,Yûsuf'unu bulmuş,Yûsuf kuyudan kurtulmuştur.Mûsâ "lâ-ilâhe illâ hû" dediğinden Tûr'a gitmiş,asâsı ejder olmuştur.Bu yüzden Îsâ göğe yükselmiş, Mustafâ "Rabb-i a'lâ"yı bulmuştur.Sonunun hayır olmasını dileyen bunu dilinden eksik etmesin(1182).

Î m â n ı n Ş a r t l a r ı

Murâdî,dîvânında îmânın şartlarının hepsini şu şekilde zikretmiştir.

438.2 Ben senüñ rahmetüñi gözlerüm olmam çû kanût
Ki r e s û l üñ ne ki bildürdi peyâmuñ hakdur

3 Mü'minem ben s a ñ a vü cümle r e s û l ü melege
Dahi nâzil ne kim oldıysa k i t â b uñ hakdur

38.4 C e n n e t ü n â r a mukırven ü k a z â h a y r u ş e r e
Y e v m - i m e v^c û d ile m î z â n u s ı r â t uñ hakdur

Kazâ-Kader:Her iş Hudâ'nın takdîridir(400.1).İyi,kötü(804.2),siyâh,beyâz ne varsa Hak'dandır(75.4).Bize gelen her şeyi ondan bilmelidir(75.3).Her işi peydâ eden Hazret-i Kudsî'dir.Bütün hayır ve şer onun dest-i kudretindedir(366.4).Takdîr ve alın yazısı,mârifet güneşinin hidâyet ziyâsından meydâna gelmiştir(167.1).Gınâ dileyen kanâat etmelidir.Herkese takdîr edilen ne kadarsa ona kardeş olan odur(633.4).Tevfîk ve hayr vermek Allah'tandır.Fakat yine de çalışmalıdır(17.8).

Cenâb-ı Hakk'ın kazâ yayı kader okunu her tarafa atmaktadır(110.2).

Takdîr iki hâne yapmıştır.Kimisi bu hânelerden nurlu olanı gözetir,kimisi nârlı olanında kalır(421.5).

Murâdî de Cenâb-ı Hakk'ın kazâsına râzıdır(125.1).Ancak bir beyitte de kaderin "umûr-ı katıat"ının kendisinde olduğunu ifâde etmektedir(407.5).

Kıyâmet:Hakîkat haberinin,yânî kıyâmetin nâzil almasının sebebi Hazret-i Peygamber'in doğruluğunun iki cihânda görünmesidir(49.3).

Murâdî kıyâmet alâmetlerini de şöyle saymaktadır:Doğu ve batı iki büklüm olup ayrılır,güneş ve ay aşağı iner,felek başka semâya göçer(49.1).

Dîvân'da kıyâmet hâli de şöyle anlatılmaktadır:Bir sabâh cihân halkı, pîr ve civân yerden baş açık,yalın ayak olarak kalkar.Kimse kimsenin hâline muktedir olmadan gözlerini göğe dikip "el-amân" diye çağrışırlar(1054.1,2).Kıyâmet günü Sûr'dan heybetli bir sadâ çıkar(158.4).O anda berzah,sırât-ı müstakîmle kantarlarını kurar,tegafül etmeyen cenneti ve cehennemi geçer(240.1).İnsânlar sevâb ve günâh olarak ne kazanmışlarsa edâ edilir(14.3).

Bir karıncaya bile dili dokunana âhirette ikâb olunacaktır(294.4).Her an nefisle hesaplaşıp Cenâb-ı Hakk'ın hesaplaşacağı ana hâzırlanmalıdır(422.2).

Fakat bu zamânda herkes safâ ve zevke meyl edip gaflette bulunmakta,kimse mevt hâlini anmamaktadır(843.3,4).

Murâdî de kıyâmet gününden endişe etmekte "Âmâlim acabâ sâlih mi?Mahşerde hâlim ne olacak(147.1).Bütün bu işlerden suâl olduğunda,nasıl cevâb vereceğim(147.3)" demektedir.

Sevâb:Cenâb-ı Hak,bir ihlâs okuyana üç hatim sevâbı vermektedir(646.5).

Cezâ:Hakk'ın nîmetlerini bilmeyen murdâr için elem çekmemelidir.Onlar için elbette cehennem gereklidir(Mk.8.2).

Hatâ:Murâdî yâr yolunda çok kazanç sağlamış ve hatâ etmiştir(419.5).Kalbini dedikodulardan temizlerse şâhı ona gönül penceresinden nazar edecektir(353.5)

Ölüm:Şehler de dâhil olmak üzere kimse ecelden kurtulamamıştır(Ms.45.5). Bir gün ecel erişeceğinden gaflette bulunmamalıdır(101.2).Ecel kimseye amân vermediğinden kimsenin kötülüğünü istememelidir(473.3).

Bekâ:Safâ ebedî olmalı,fenâ olanı istememelidir.Bu yüzden bir an bile dilden Hudâ'nın zikrini uzaklaştırmamalıdır(294.3).Bekâ dileyen özünü yok etmelidir(105.4).Yolun sonuna ulaşmak için cân ile yola düşmelidir.Ancak bu yolda fenâ olan bekâ bulacaktır(96.2).

Murâdî de ömr-i kadîm'e Murâdî'nin ömrünün hesâbını sorduğunda "nihâyeti yok" şeklinde cevâb aldığından ebedî saâdete erdiğini ifâde etmektedir(1124.1).

C e n â b - ı   H a k k ' a   Y a k ı n l a ş m a   Y o l u

Cenâb-ı Hakk'ı bilmeyenler karanlıkta kalmıştır(108.4).

Anlamakla doğru yolu bulan kişiye Cenâb-ı Hak,isteyerek ihsânda bulunmuştur(98.2).

İlm ve hilm,idrâk ve kavrayış sâhibi olanlar ibtidâ ve intihâ bulmuştur (98.1).Cenâb-ı Hakk'ı tanıyan ebedî ömür bulur(104.4),cihânın sultânı olacaktır(102.1).Ancak sâlih amelliler kurtulacaktır(96.4)

Nûrâniyet tahsîl edenler müntehâ ve muktezâyı anlarlar(167.4).Hüner kişinin kendini bulmasıdır(117.3).Rabb-i a'lâsını her an zikr eden ilm-i ledünnün menbâı olmağa istîdâtlıdır(310.5)

Özünü teslîm edenler kurtuluşa erecektir(1137,2).Cenâb-ı Hakk'ın lutfunu umarak ona sığınan azâb ve ikâb görmeyecektir(154.4).Emr-i bi'l-mârûf edenler yolda kalmamıştır(982.5).Hakk'ı tanıyana iki cihânda da rağbet edilecektir(610.1) Cihânın şâhı,uzlet köşesinde vahdet meskeni yapandır(434.5).

Doğru yolda yürüyen için müşkil olmaz(26.3).İnsâna kâmil bir yol arkadaşı gereklidir.Yol kesicilerin daha yolun başında veyâ sonunda yolu vurmamasına dikkat etmelidir(26.4).

Mahbûbü'l-Kulûb'da velâyetin mertebeleri;şerîat,tarîkat,hakîkat ve mârifet sırasına göre ele alındığından[1] bu sıralamaya riâyet edilmiştir.

Şerîat:Murâdî şerîat terâzîsine göre amel edenin kurtulacağını(193.4), kendisinin de şerîat yolundan dışarı ayak basmadığını,edeb-iakla uyup başka söz etmediğini ifâde etmektedir(578.3).

1 Mehmed Nûrî Şemsüddin,Tâm Miftâhü'l-Kulûb,s.230,272.

Tekke-Medrese,Rind-Zâhid Çatışması:Zînet-perest zâhid,âşıkları ayıpla-
malıdır.Çünkü gönül tâc ve kemeri istemez,onlar için dostun dîdârı kâfîdir(800.3).

Zâil olmayan cemâli isteyen ârif'in hâle vâkıf olması için çok bâb oku-
ması gerekmektedir(129.3).Bu hamiyyetsizler taklîdle alıp satmaktadır.Onlar
indan yâr olmadıklarından aşk pazarını bilmemektedir(323.3).Zâten allâmeler
şıkların şerhini bile şerh edememektedir(352.4).Dehrin vâızı,nûr-ı mutlakın
ırh olunmayacağını bilmelidir(1115.3).

Her ne kadar gönlü susamış hastanın gözü her an suda ise de ehl-i örfe
akîkat yolunun ârifini sormamalıdır.Çünkü o, hakîkat yolunun ârifini tanıma-
aktadır(377.4).Ârifin sözü mârifet şerhi ve beyânıdır.Âşıkın kalbinde ise mâ-
rifetin gizli sırları(169.1),zâhidin kalbinde cennet,âşıkın kalbinde ise Cenâb-ı
akk'a meyl vardır(26.1).Ârif ile âşığın arasında çok büyük fark vardır.Birisi
teşte,diğeri ziyâ içindedir(369.2).Fürûgun aslını bilmeyen mukallidler yalnız
ılde kalmıştır.Onlar kîl u kâl istemektedir(485.4).

Vâiz kurtuluşa çâre bulmuş ise kerem etsin de aşk ehlini kendi hâllerine
ıraksın(815.2).Zâhid ve âbid mahabbet zevkini duymamıştır.Onlar boş yere cân
ritmektedir(365.3).

Vâiz cennet ve nârı yeteri kadar tekrârlamıştır.Fakat bu tekrârı aşk
hline yapmamalıdır.Çünkü aşk ehli nasîhat kabûl etmemektedir(445.2).Nâsıh va-
zını cennet tâliblerine yapmalıdır(457.4).Zâhid vird ve duâyı âşıklara yapma-
ın.Âşıkın virdi ve duâsı âh ile efgandır(752.2).Zâhire bakan müftü mes'eleleri
em' etmekte,âşığın kalbi ise levh-e mahfûza ziyâ vermektedir(121.2).

Akıl ve Gönül

Akıl:Akıllılar dünyâ mülküne gönül vermemiş,Hak korkusuyla dolu olarak
atmaktadır(405.5).Aklı olan aklı istemez.İdrâki olmayan akl ve cân talebinde-
ir(276.2).Akla küllüiyet eriştiğinden cihânı süsleyen habîb olmuştur(95.3).
kıl yol göstericidir(28.2).

Gönül:Gönül Hudâ'nın nûrunun lem'asından hidâyet bulduğunda iki cihâna
bret-nümâ birayna olmuştur(22.3).Gönül kandîline aşk zencîri takıldığından
er,gök ve mâfihâya ziyâ vermektedir(22.4).

Ey sevgili bu nasıl âlemdir ki herkes seni arar.Bütün âşıkların gönül
apısı senin mekânındır(57.4).Gönül eşyânın secde ettiğine dahi vâkıftır(73.4).

Gönül şerîatta hâcedir(435.4) ve bütün tarîk ehline reh-berdir(788.4).

Gönül Kâbe'den büyüktür(788.5).Gönül âlemin revnakıdır.Gönül gözü,daha
telere nazar kılmaktadır(139.2).

Bütün bunlara rağmen Murâdî bâzen gönülden şikâyet etmektedir.

0.1 Kime feryâd ideyin senden ey bî-dâd gönül
Olmaduñ yâruñ elinden n'ideyin şâd gönül

.1 Dil kaçan kim yâre hâlin ᶜarż ider virmez cevâb
Şâmıt olsa her kaçan ol demde eyler feth-i bâb

Tarîkat:Her kej (eğri yolda olan) ve ebkem (dilsiz) tarîkat yolunu kuru vga sanırlar(964.4).

Mürşid:Şiddetli rüzgâr esip gemi dalgalandığında,gemide yelken olmazsa nizde gezilmeyeceğinden(71.2) yolun tehlikelerini bilen kılavuz olmadan yola kmamalıdır(461.4).Kurtuluş için ehl-i dillerin eteğini tutmalıdır(172.1).Sâb-i hâlât her ne kadar müsebbebdir,havl ve kudret Haktandır ama yine de onrdan el çekmemelidir(1095.4).Her aynanın aynasını âyîne-dâr gösterdiğinden r mürşidden el almalıdır(151.3).

Cenâb-ı Hak Murâdî'yi mürşid-i rânâ etmiştir(83.5).Bu yüzden yola çıkk dileyen,tarîki ondan almalıdır(774.3).Ona a'lâ ve ednâların hepsinden müd olmuştur(990.5).

Uzlet:İnsâna devlet olarak Hakk'ı zikr etmek yetecektir.Devleti olan, nî cihândan elini çekip,uzlet köşesini seçecektir(363.2).Zamân geçtiğinden ılün de fırsatı kaçırmayıp yalnızlığı seçmesi gerekecektir(353.1).Üstelik nül cenneti dahi istemeyip,tenhâ bir köşeyi cennet yeğ tutmaktadır(66.4).

Murâdî'nin kendisi de beğliği terk edip,kesret mülkünü bırakarak,karank köşeyi seçmek istemektedir(354.5).

Tasavvuf:Tasavvuf ilminin dersi ve fetvâsı yoktur(276.4).
Tasavvufta ilk adım temennâ bâbıdır(336.2).
Şerîat ve tarîkat Cenâb-ı Hakk'ın menzillerine varmak için iki kanattır 37.3).Onun yakınına varmak için her zamân bir ileriki konağa varmalıdır(107.4).

Vahdet makâmı ayıkların değildir.Bu makâma varmak için vahdet hum-hâneıden bâdeyi nûş edip onun yolunda mest olmalıdır(748.3).

Eserden Müessire:İhtiyâr dünyâya nazarı bırakıp,celâl sâhibinin kudreıe;güneşin,ayın ışığını temâşâyı bırakıp Cenâb-ı Hakk'ın cemâlinin şa'şâ'aıa bakmalıdır(699.1).Cenâb-ı Hak'tan başkası âlem levhasını sûretlerle dol-ˀmadığından cihânın nakşına bakmayıp nakkâşını istemeli(1206.3),nekş ve ha-.e aldanmayıp nakkâşı gözlemelidir(437.2).

Âşık bülbül gülün kokusu ile huzûr bulacak,göz ise ancak gülün sânîinin cemâli ile sükûna kavuşacaktır(726.1).Hudâ,mahbûbda kalem gibi kaşlar ve nûn gibi gözlerle san'atını göstermiştir(396.9).Gözün ağ ve karasının birbirine yakınlığı onun san'atının yüceliğinin bir delîlidir(151.4).

Akılsız câhiller,masnûa sânî diye ilticâ ettiklerinden çok kötü duruma düşmüşlerdir(119.4).

Bütün işleri Cenâb-ı Hak yapar,fakat herkes vâsıtaya,sebebe mürâcaat etmektedir(4.2).

Murâdî bir beytinde vahdet-i vücûd nazariyesine şiddetle muârız olduğunu ifâde etmektedir.

525.4 Dime kim cümle oldur ansuz yok
Kâfir olur bunı diyen ey yâr

Yine bir beytinde de vahdeke erme sırrıyla şöyle demektedir

308.5 Murâdî didügi Hakdur eger dünyâ va uhrâda
Velî te'siri anun emr ile esbâba düşmişdür

Tayy-ı Zamân,Tayy-ı Mekân:Tayy-ı mekân himmet rüzgârının yardımıyladır (790,3).
Murâdî'ye bu sırr ile yıllarca sürecek yolculuk bir lahzalık yoldur(618.2 O,görünüşte bir köşede oturmaktadır.Mânen arz ve semâvâtta gezmektedir(1150.2). O,habîbin aşkı ile mekânsızlaşmıştır(615.1).Onun için deniz ve kara makâm olamaz.Bir anda Kâbe,Yesrib ve Bathâ'dadır(367.5).Bir anda bin menzile sıçrar,her adımda yüz bin yüce menzil katetmektedir(368.5).

Gönül aşk kitâbını okuduğundan beri mâzî ve müstakbel onun için söz konusu değildir(65.2).Bu hâliyle Murâdî de bir anda çocuk,sonra hemen geç,ardından sakalı ağarıp ihtiyâr olarak tekrâr geri dönebilecek derecede zamândan ve vücûddan kurtulmuştur(51.5).

Hakîkat:Hakîkat yoluna varan kimse başını ayaklar altına almıştır(143.4). Ayağının toprağı göze sürme,başa tâc olan kimse hakîkat eridir(223.5).Murâdî, her iki âlemin murâdıdır.Mâfihâ onun hükmündedir.Hakîkat ondadır(71.5)

Mârifet:Mârifetin başlangıcı evliyânın sırrıdır.Mârifet safâsı âşıkın zevk ve safâsıdır(170.1).Mârifet nidâsı cân kulağına geldiğinden enbiyâ ve evliyây hüner arz etmiştir(170.2).Her eşyâ hayret denizine dalmıştır.Akıllılar ancak mârifetin ayân kısmını bilebilir(169.2).

Bâkî olmak için mârifet kazanmallıdır(172.2).Mârifet isteyen cân gözünü açmalıdır(336.5).Mârifetsiz,cihânda odun gibidir(131.3).

Fenâfi'llah:Murâdînin gönlü cân ve cihânı istemeyip mekânsızlığı iste-
ıktedir(276.1).Nâz ve niyâz neticesinde yâr nikâbını açmıştır.Orada sâcid ve
ıscûd fark olmamaktadır(255.2).Gönül fenâfi'llah'da baştan başa lezzetle dol-
ıştur(913.3).Gönül ikilikten geçip bir yoluna girdiğinden her şey zât ve sı-
atımdır,demiştir(296.2).

Murâdî'nin kudsî nefesinin beyânı âlimlerin ilmidir.Bunun bir zerresi
äinâta açık nûr olmuştur(618.3).

O eşsiz cemâli görmek isteyen bütün cism ü cânı onun yolunda fedâ etme-
idir(17.5).Mâdem ki cân ve gönül habîbinden haber istemektedir,o hâlde bir
ada vücûddan eser bırakmamalıdır(346.1).

Murâdî de van ve teni mahv edip hayrette kalmıştır.Artık yalnız Hudâ
ardır(17.9).Müntehâ isteyen bî-ayân olmalıdır.Murâdî ilâhî sırlara vâkıf ol-
uştur.Ondan isteyenler de ser-mest olmuştur(16.5).

Mâdem ki Murâdî,nâsın gözlerine nihân olmuştur,görünen âlemdekileri de
rtık istememektedir(9.5).

Vuslat:Vuslata sabr ile ulaşılabilmektedir(782.1).Vuslata vâsıl olmak
çin gaflet uykusundan uyanıp ömür ve câna kıymalı(130.4),kendinde hayât bırak-
ayıp,kendisini toprak ile bir edip,benliği aradan çıkarmalıdır(176.2).Vuslat
çin uzlete çekilip ulu rütbe bulmak mümkündür(183.1).

Murâdî vuslat hâlinin acîb olmasından dolayı,daha önce vâsıl olduğu bu
evlete bir daha ermek istemektedir(137.1).Başka bir beyitte ise her tarafın
ırsatlarla kaplanması sebebiyle visâli elde ettiğini ifâde etmektedir(185.3).Ar-
rtık onun uzaklığı yakınlığa tebdîl olmuş olup en yakın ile yakın olmuştur(
125.2).Bu yüzden cenneti dahi istemeyip vuslatı istemektedir(464.3).

Vahdet:Vahdet ucu bucağı olmayan bir denizdir(1.4).
Lezzet cennet bahçesinde değil,her ne varsa vahdet âlemindedir(492.1).
Cenâb-ı Hakk'ın dîdârını dileyen dilinden tevhîdi eksik etmesin(200.7).
ıklı olan kesrete yönelmesin(141.4).

Tâlî olan asl olmayacağından fer' ve asıl birbirinden ayrılmamaktadır.
u hâlde cihânda mutlak bir vahdet vardır(35.5).Tek cihette iki yöne arzû ol-
adığından vahdet zevkini isteyen yer yer gezmemelidir(28.4).Cemâli isteyen
esrete bakmayıp gözünü tenhâ kılmalıdır(31.3).Her zamân mahbûb ile olmak di-
eyen Mansûr gibi kendini hebâ kılmalıdır(17.7).

Âşıklar cihân ve cândan kurtulmuştur(283.2).Cenâb-ı Hakk'ın aşkı kalp-
eri mest eyleyip,onları ikilikten kurtarmıştır(84.2).

Murâdî de gözlerinin yalnız bir tarafa bakmasını istememektedir(3.2).
âzen kesret ile iki,bâzen de vahdetle bir olduğunu ifâde etmektedir(280.2).
aşka bir beytte de herkesten tenhâ olduğunu(60.4),cisminin râhatının ve cânının gittiğini,bu yüzden teninin ferd ve tenhâ kaldığını söylemektedir(76.4).
'akat gözdeki bir kıl nasıl birin iki görünmesine sebep olursa,cihân halkı da ksikliği,körlüğü sebebiyle Murâdî'nin vahdete erdiğinin farkında değildir(795.5).
latta o tevhîd ağacında yuva yapmış,her ne varsa kanadının altına almıştır(29.5).

Nefisden Kurtulma İsteği:Cenâb-ı Hak,bekâsını bâkîde bulan azîz câna ân ile izzet etmektedir.Kendini ebedî kılmak isteyen onun yolunda fânî olmaıdır(17.6).Parlak nûrları görmek için de kendisini fedâ ederek bekâ bulmalıır(1.6).Hakîkaten felekte karâr yoktur.Felek dolap gibi dönmekte,ömür gece ündüz geçmektedir.Artık benliği bırakarak gafletten kurtulmak lâzımdır(61.4).

Murâdî de kulağına gelen cân artıran hôş bir sadâ ile ne olduğunu bileeden benliğinden kurtulmuştur(11.2).Onun benlik perdesini terk etmesi îcâb etektedir.Çünkü intihâdan ibtidâya Murâdî onun,o Murâdî'nindir(25.5).

Vahdet-Kesret:Bütün kesrette vahdet vardır.Tasa ve şâdlık vahdaniyeti çıklamak için yaratılmıştır(248.4).Vahdet ortaya çıkınca kesret mutluluğa dönüşmektedir(241.1).Vahdet gayreti coşunca kesret zîr ü zeber olmaktadır(383.2).

Kesretten kimseye faydâ yoktur.Kesreti bırakıp gece gündüz vahdet isteerek gözü açmalıdır(222.4).

Vahdet denizdir,onun dalgaları ise kesrettir(208.1).

Genç ve yaşlı iğretilikten kurtulup,temizlenip elvân(kesret)'ı mahv etelidir(161.3).

C e m â l

Yârin cemâlini seyr için muayyen bir hazırlık yapıldığında göz cihânın arını gözüne almamaktadır(320.4).Cenâb-ı Hakk'ın cemâlinin güzelliği sebebiyle lemleri tahayyür kapladığından cânlıların aklı başından gitmiş ve ölüm uykuuna düşmüştür(308.4).Bu güzelliği takdîr için serv kıyâm ile namâzda,çınar ise llerini göğe kaldırmakla duâdadır(46.4).Onun güzel rûyunun revnakı göze kuvet verse bu âleme zerrece değişme gelmeyecektir(152.1).Onun cemâlini bir an eyr eyleyen dünyâ ve ukbâya ihtiyâç hiss etmeyecektir(58.2).Nitekim onun ceâlinin pertevinden bütün dünyâ mutlu olmuştur.Onun yanında güneş bir zerre ibidir(57.1).O,yüzünün perdesini kaldırırsa bizim dilenci gönlümüz ona tâkat eemeyecektir(50.4).Fakat yine de gönül onun cemâl meclisine tâlib olmuştur(166.1).
asîb olarak bu cân gözüne yüce dîdâr kâfîdir(144.1).

Murâdî onun süslü cemâlini görmediğinden beri sevgilinin hayâli ile eğenmektedir(77.2).

Her bakıldığında câna safâ veren güzele Murâdî'nin gönül vermemesi mümün değildir(46.5).Böyle bir güzelin ayrılık nârına gönlün tahammülü imkânsızır(41.3).Bu güzelin kemâli nihâyetsiz,cemâline ise bahâ yetmemektedir(27.1).

H a y r â n l ı k

Cenâb-ı Hakk'ın yüzünü görmek isteyenler hayrân ve zâr olarak,ağlayan özlerinden bulut gibi katre dökmektedir(136.3).

Gönül gemisi de hayret deryâsında yüzmektedir.Acabâ kûy-ı yâre varmağa ir çâre var mıdır?(150.2).

C e z b e

Ehadiyet ağacına konan gönül kuşu fânîliğin ulu ağacına varmayacaktır 179.4).Yol gösteren akıl istiğrak denizine gar olmuştur.Bu yüzden hayret ile يا غرقنا diye nidâ etmektedir(28.2).

Cezbe Rahmân'ın ihsânıdır.O vermedikten sonra gönlün zorlaması ile cezbe ahsîl edilmez(23.2).

Deryâ mürekkeb;zemîn,âsumân devât olsa cezbe içindeki Murâdî'nin hâlini erhe kadir olmak mümkün değildir(213.1).

K e r â m e t

Ancak Îsâ nefesli olan fâzıl,ihyâ eden sırrı bilmektedir(678.3).

4.5 Yine kal^{c}-ı cibâl eyler Murâdî himmet-i merdân
Senüñ bu ısba^{c}-ı sebbâbeñe ṭurmaz iki dünyâ

Her ne keder merdlerin himmeti dağları feth etse de Murâdî de ne zamân üce menzili taleb etse,o anda melâikeler her tarafı dümdüz etmektedir(127.1).

S ı r v e P e r d e

S ı r :Bizler sonradan olduğumuzdan kadîm zâtı anlayamayız(106.4).Gece, ündüz,her şey Hudâ'nın gözleri kör edici nurlu karanlığında sırr olmuştur(339.1).

Mânâ sırrını bilmek isteyen aklı bırakıp aşk ile onu anlamaya çalışmaıdır(805.5).Hakîkat sırrını yalnız kendisi bilmektedir.Evliyânın bekâsını sırına bir ayna tutmuştur(100.2).Basîret ehline bu sırları kısmen anlama imkânı

erilmiştir(135.4).Gönül aynasını temizleyip çân kulağını açanlar onun esrârı-ı bilmektedir(60.2).Gönül ayn-ı Hak ile açılırsa bütün gizlileri görecektir 533.3).

Bu sırlardan biri deşifâ ezelî kanûnudur.Bu sırrı velîler gizlemişler-ir.Onlar bunu gerektiğinde nefesleriyle izhâr etmektedir(95.4).Mansûr'un "E-e'l-Hak" söylemesi de Hakk'ın bir sırrıdır(31.5).

Cenâb-ı Hak'tan haber-dâr olduğunu söyleyenler de aslında ondan haber-izdir.Bunda âriflerin ve atkiyânın bilgisi yoktur(20.2).

Sırrın muktezâsı ketûmluktur(132.1).Esrârı ehil olmayanlara açmak her e kadar güç ise de Murâdî her tarafa avuç dolusu saçabilmektedir(219.5).Murâ-dî'nin sözleri acîbdir,en büyük sırdır.Dağa arz etse dağ bu sırra tahammül e-lemeyeceğinden eriyip su olacaktır(66.5).

P e r d e : Cenâb-ı Hakk'ın temiz zâtı,örtü içerisindedi(37.2).Bizim anlamamız için ancak bizim tarafımızdan bilinebelecek cihetleri îzâh etmiştir (129.2).

Onun kendine âit örtüyü kaldırıp cemâlinin tecellîsini aksettirmesi bin-lerce kâfiri îmâna getirmektedir(437.2).Onun cemâlini müşâhede için bizim gaf-letten sıyrılmamız lâzımdır(383.3).

Cenâb-ı Hakk'ın cemâlini açması cân gözü için en büyük nasîbdir(144.1). Onun câna cân katan cemâli safâ ve zevk vermektedir(65.1).

Aslında mes'ele hicâbı kaldırmak değil buna devâm etmektir(141.3).

Ârif için kevn ve mekânın perdesi örtü değildir.Bu perde çalışmakla kal-dırılabilir(133.3).

Biz doğruyu görmede kudretsiziz.O,perdeyi kaldırırsa ötesi ortaya çıka-caktır(28.3).

Onun cemâlini görmek âşıklara kuvvet vermektedir(136.2).Yine de âşıklar onun cemâlini perdesiz temâşâ ederlerse kimi dîvâne olacak,kimi hayrette kala-caktır(39.4).

Ama her şeye rağmen Cenâb-ı Hakk'ın cemâlinin perdesini kaldırmasıyla mâfihâ helâk olacaktır(67.4).

S a d â v e H i t â b

S a d â:Her taraf mahabbet âvâzesi ile doludur.Cihânda bütün zerreler bu aşk ile semâa gelmiştir(190.2).Cihân içindeki bu sadâ,edeb sadâsıdır ve ci-hâna yayılmıştır.Her taraf bu nidâ ile doludur(142.1).

Bu öyle bir nidâdır ki korku vermesi yanı sıra acîb bir lezzet de ver-mektedir(162.[illegible])[illegible] kusurların çok öde

mektedir(162.2).Aynı zamânda ferahlatıcı ve kusûrları yok edici bir nidâdır(11.4

H i t â b :Hitâbı anlamak için kulak,işitme ve işitmenin işiticisinin ne olduğunu anlayabilmelidir(152.4).

H â l l e r i n   İ ç i ç e l i ğ i

27.4 Z â h i r ü b â ṭ ı n da bâṭın ẓâhirin naḳş eylemiş
Şöyle yazmış levḥi elf ü bâ vü tâ olmaz aña

156.2 Z â h i r î dür h a f î h a f î ẓ â h i r
B â ṭ ı n î dür ẓ u h û r a ^{c}ayn-ı sebeb

53.1 Dümû^{c}umdan çû ẓâhir oldı bir yemm-i mehîb-âsâ
O deryâdan müheyyâ oldı p e y d â da p e y d â

54.1 Telâṭum eyledi bahr-ı maḥabbet bâd ile tenhâ
Neler p e y d â durur andan ki t e n h â durur p e y d â

16.3 Ḥucbuñ evrâḳında m a ḥ c û b oldı m e k ş û f -ı ezel
Oldı pes m e k ş û f ile m a h c û b ile ol dem nidâ

93.1 Ey c e l â l ünde bir c e m â l iḫfâ
Hem çû r û z ve L e y l e - i d a^{c}c â

66.2 Ḥ i k m e t de gördi ^{c}i b r e t i ^{c}i b r e t dedür ḥ i k e m
Hayretde hayret üzre durur y â d u â ş n â

22.2 İnkırâza bakmazuz biz ibtidâyı gözlerüz
Anuñ içün gözlerüz biz i b t i d â da i n t i h â

16.2 Lâmi^{c}ü'l-envâr olup oldı muḥît-i gayb u ^{c}ayn
Ġ a y b ını ^{c}a y n eyleyüp ^{c}a y n ında ġ a y b ı mutḷaḳâ

35.1 Ḥażret-i Ḥaḳdan temennâ dâ'imâ oldı rıżâ
Ey k â z â sında r ı z â sı ey r ı z â sında ḳ a ż â

45.2 Ġayrımuzdan bizi ṭarḥ eyledi ^{c}aynuñ lîkin
Ġ a y r -ı ^{c}a y n uñda senüñ ^{c}a y n ile ġ a y r üñ iḫfâ

73.1 Özin p e y d â da p e y d â kıldı p e y d â
H ü v e y d â da h ü v e y d â dur h ü v e y d â

H a r f l e r

Murâdî bâzı beyitlerinde kullandığı harflerle şiirine bir muammâ çeşnisi katmıştır.Bunlar yâ Kur'ân-ı Kerîm'den alınma kelimelerin yâhut kendi isminin

harfleridir.Yâhut da söylediği sözlerin mükemmelliğini ifâde için kullanılmış bir vâsıtadır.

561.5 Ey MURÂDÎ [c]ârife her bir kelâmuñ rûhdur
Nûr-ı lâmi[c] mîm (م) ü hâ (ح) vü mîm (م)le dâl (د) isterüz

Bu beyitteki harfler Muhammed (محمد) kelimesini meydâna getirmektedir.

1109.4 Lâm (ل) elif (ا)den geleli hâ (ح)yile mîm (م) ü dahi dâl)(د
Çû ben el-hamd (الحمد) okıyam cümle melek dir âmin

408.3 Hamd-ı sâbıkdur olan minberde âdem söyledi
Biñ biñ ararsañ eger elf (ا) ile hâ (ح) el-ham'dadur(الحمد)

901.2 Kabe kavseyn üzre iki şâhid oldı iki kâf (ق ق)
İkisi dahi olur ism-i Muhammed (محمد)de dû mîm (م)

759.2 Elf(ا) ü nûn(ن) ü yâ(ى) vü elf(ا) ü nûn(ن) u elf(ا) u elf(ا) u lâm(ل)
Hâ(ه)dan añlagıl hüviyyet ma[c]nîde im[c]ân kıl

Bu beyitte "[1] إنني أنا الله " âyetine harflerle işâret edilmiştir.

396.8 Şanma [c]âşık senden ayru şâddur ey serverüm
Hâ (ه)yı hicr (هجر)ünle efendüm bu göñül mahzûndur

313.5 Murâd (مراد)uñ [c]ayn-ı kübrâsındadur Hakk-ı eser çün kim
Anuñ çün mîm (م) ü râ (ر) vü elf (ا) ü dâl(د)ı [c]ilm-i millet-dür

296.5 Murâdî(مرادى) mîm(م) ü râ(ر)yı kodı buldı çün elf(ا) ü dâl(د)
Aradan giden anuñ çün didi âb-ı nebâtumdur

Murâd (مراد) sözündeki (م) ve (ر) atılınca kalan (ا) ve (د) kıyâm ve rükûa delâlet etmektedir ki bu da bekâ yolunun hayât suyudur.

202.5 Ger yazarsañ sen MURÂDuñ sözlerin
Eyleye bir noktası biñ kavli mât

295.4 N'idersin vâv(و)-ı nâsût(ناسوت)ı yapışgıl hâ(ه)-i lâhût(لاهوت)a
Bilür bu sırrı çok kimse ki çeşminde ziyâ vardur.

Murâdî insânlık âleminin bırakılıp ulûhiyyet âlemine yapışılmasını isterken "lâhût(لاهوت)" sözünün kara gözlü (veyâ iki gözlü) he(ه)si ile çeşm (göz) arasında ilgi kurmaktadır.

273.5 Mantıkından MURÂDuñ añla bunı
Erba[c]în oldı kırk içinde [c]aded

Bu beyitte kırk hadîs,yâhût kırklar hatırlatılmak istenmiş olabilir.

1 Sûre:XX,Âyet:14.

143.3 ^{c}Arş-ı ^{c}ulâda bâ (ب)nuñ bülendiyle medḥ ider
Kürsîdedür قطاف ملائكه مثل صنوبر

156.3 Müttefiḳ ism ile müsemmâsı
^{c}İlmdür noḳta noḳta elf (ا) ile heb

4 Lâm (ل) elif (ا)de veḳâyi^c oldı bedîd
Ebced (ابجد) olmış sebebde ced (جد) ile eb (اب)

255.4 Üçünci ise ḳayırma bil anı vâḥiddür
Çün irdi rükn-i s̲ülâs̲iyle sitt-i şâd-ı vülûc

196.4 Ḳaldurdı ḥicâbın idüben keşf-i cemâl
Ṭarḥ oldı aradan gidüben tâ (ت)-i maḥabbet (محبت)

896.5 Mîm (م)-i Aḥmed (احمد)den eger alduñsa ümmet (امت) mîm(م)ini
Añlagıl mîm (م)-i MURÂDÎ (مرادی) olasın ḫayrü'l-ümem

Bu beyitte (احمد) ve (امت) kelimelerindeki (م)lerle (مراد) kelimesindeki (م) arasında ilgi kurulmuştur.

Aşağıdaki beyitte de böyle bir ilgi vardır.

137.5 Bu MURÂDa çû didüñ mîm (م)-i Muḥammed (محمد)le Murâd (مراد)
Bizi ṣıdḳ ile ṣadîḳ eyle beşâret yâ Rab

67.4 Cemî^c-i ^{c}âlemüñ ^{c}ilmi olur bir noḳtadan ẓâhir
Cemâl (جمال)üñ cîm (ج)idür noḳta nedür saña elif(ا) bâ(ب) tâ(ت)

Bütün âlem cemâlin cîm'inin bir noktasından ortaya çıkmıştır.

K a n â a t

Kanâat eden gınâ bulacaktır(633.4).

Kanâat hakîkat hazînesinin menbâıdır(766.4).

D o ğ r u l u k

Doğruluk nûru kimin başında parlarsa o azabdan kurtulacaktır(134.4).Cenâb-ı Hakk'ın yolunda doğruluk yeterlidir.Bu,gönlü hasta âşık için şifâ kanûnudur(409.3)

T e v â z û

Düşük seviyedekilerin sırlarını paylaşmalı,kibirlenmemelidir.Göğsünü geren muhakkak düşecektir(101.4).İnsânların aybına bakmayıp kendini üstün gör-

meyerek,toprak ile bir olan kişinin değeri yüce olacaktır(101.3).Murâdî kendi kendisine de tevâzûu tavsiye etmektedir(766.5).

Murâdî de zâhiren pâdişâh görünürse de mânen kemter bir kuldur(603.1).

H o ş g ö r ü

Âlem halkında gördüğün her kimseyi Hızır zann ederek hoşgörülü davranmalıdır(766.2).

S a b ı r v e C e f â

Yârdan gelen cefâ bal ve şekerdir.Verd-i rânâ isteyen dikenden incinmemelidir.Bu yüzdendir ki Murâdî de ondan gelen belâlara sebretmektedir(1050.3,4). Bugün kahır çeken yarın sevinecektir(869.6)

Murâdî'nin de yâre yâr olması kolay olmamıştır.Ağyârin hâyı yüzünden çok cefâ çekmiştir(419.2).Cenâb-ı Hak,Murâdî'nin çektiğini bilmektedir.Eline bu huzûr karşılıksız girmemiştir(483.5).

H a z r e t - i P e y g a m b e r v e C e b r â i l

Cenâb-ı Hak,Hazret-i Peygamber'i övmüştür(5.1).O,şefîü'l-müznibîndir. Sultânın lutfuna lâyık olanın şifîü'l-müznibîn olması kolaydır(707.3).Arş-ı ulâdan onun himmeti ile geçilecektir(915.5).

266.gazelde Hazret-i Peygamber için şunlar söylenmektedir:"Ahmed ehadden zâhir olup âleme gelince ona Muhammed denildi.Vücûdu,ulâda yüceltildiğinden resmî ismî müebbeddir.Âdem toprak ve suyun ortasında iken özü ve dîniyle tasdîk edilmiştir.Evliyâ ve enbiyânın dilîlidir.Bütün kederler ondan uzaktır. Mahşer günü ortaya çıktığında onun ricâsı Murâd için mesned olmuştur."

273.gazelde ise şu ifâdeler yer almaktadır:"Hazret-i Peygamber'in Ahmed adı gökte konulmuştur.Cenâb-ı Hakk onu herkesten seçkin kılmıştır.Onda samedaniyet nûru parlamaktadır.O iktidâ edilendir ve peygamberlerin imâmıdır."

Cenâb-ı Hakk'ın hükmü ve Mustafâ'nın şerîatı üzre olan kurtuluşa ermiştir(385.5).O,cihânın iftihârıdır(125.3).O,ufuklara ve mâfihâya parlak nûr saçmıştır(130.2)O,âşıklara devâdır(22.1).Cenâb-ı Hakk'a vâsıl edici odur.Onun ayağına yüz sürmelidir(4.5).Cenâb-ı Hak'tan dilediğimiz,mahşer günü bizi garîb koymaması ve Hazret-i Peygamber ile aynı gölgede gölgelendirmesidir(153.4).Yer gök onu övmektedir.Ona karşı sevgisi olan,makâm bulacaktır(49.4).

Hazret-i Peygamber'in parmağından su akıtma mûcizesi(775.5) ve onu öl-

dürmeye gelenlerin yüzlerine bir avuç toprak atarak onlara görünmeden gitmesi mûcizeleri de(163.1) Murâdî'nin şiirlerinde yer almıştır.

698.gazel Hazret-i Peygamber için medihlerle doludur.

Ey zübde-i hakā'ık sırruñ ricâ-i vâsık
Ey şâdık-ı güzîde sıdkuñ çû şubh-ı şâdık

Cây-ı ümîd-i ^{c}âlem ^{c}ayn-ı ^{c}azîz-i âdem
Ey ^{c}âlem-i mükerrem ey mihr ü hubba lâyık

Ey menba^{c}-ı fezâ'il ey mecmâ^{c}-ı hamâ'il
Ey mahzen-i delâ'il ey hem-ser-i muvâfık

Lâmi^{c} yüzinde ey meh çûn pertev-i hidâyet
Zülfüñledür münevver her rûz u leyl-i ^{c}aşık

Ey cân her dû ^{c}âlem sensin MURÂDa ekrem
Ey efzal-i mu^{c}azzam ey ekrem-i halâ'ik

R û h

Rûhun mekânı yücedir.Çarh-ı mînâdır(368.1).

İ n s â n

İnsânlar Mevlâ'nın kapısına bile lâyık değildir.Herkes onun lutfuna kalmıştır(89.4).

İnsânlar gafildir.Sâlih amel işlememektedir.Oysa herkese itâat etmesi emredilmiştir(355.2,3).

C i h â n

Cenâb-ı Hak kendi sırrından cihâna acîb esrârlar vermiştir.Hüsn ve cemâl âleme âyet-i kübrâ olarak düşmüştür(128.2).

Âlemin mahz-ı hayâl olduğu yalnız şekil ve renk olmasından bellidir(340. Dünyâ zıll-ı hayâl olduğuna göre bu fânî zamâna aldanmayıp(831.5),ona meyl etmemelidir(475.3).Gönül de âlemin mahz-ı hayâl olduğunu bilmektedir(425.3).

Cihâna aldananın gözü kapalıdır.Onun önünde ve arkasında çok belâsı vardır(499.2).

Dünyâ bir mihnet yeridir.Belâsı çok,vefâsı yoktur.Bâkî değildir.Gönül ona bağlanmamalıdır.Ulu rütbe bulmak için mevkî ve mansıbı terk edip,Cenâb-ı Hakk'ın rızâsını gözetmelidir(210).Bu cihân,çoklarını aldatmıştır.Pek çok şâh

ve gedâyı tatlı cândan ayırıp kara yer altında pây-mâl etmiştir.Nitekim İskender,Dârâ,Husrev,Cem,Şeddâd,Nemrûd gibiler de yok olmuştur(783.1,2,3).

Dünyânın sahn-ı çemendeki gül-ızârı da bir iki günde solup(476.2);cihân, mâl,mülk hepsi hebâ olacaktır.Geçici olanlara dayanmayıp bekâyı istemelidir. Hudâ'nın kadı olduğu o günde cihâna bağlı olanlar eziyet görecektir(481.1,2,3,4)

Ömür ve zamân kervânı tez geçmektedir.Basîret gözü ile görmelidir(476.6). Bu felek alçaktır(396.3).Dünyâ çoğunun kanını içen kan dökücü bir gaddârdır. Çoklarını zebûn ve bağrı kanlı etmiştir.Cihân insâna bir iki gün güler(423.1,2,3) Cihânın kokusu,rengi önce çok tatlıdır,ama sonu belâdır(21.4).Dünyânın sevincinin sonu fenâdır.Nefsin emrettiğini yapmak elbette hatâdır(189.1).Dünyânın safâ ve zevkinin sonu mahrûmiyet ve perîşânlıktır(289.1).Aslında dünyânın vefâsı yerine bin türlü sıkıntısı vardır(295.1).Mâdem ki bu cihân mülkü sonunda hebâ olacaktır,o hâlde Hakk'a gece-gündüz itâat etmelidir(355.5).Dünyânın ahvâlinin müddeti göz yumup açıncaya kadar geçen andır(222.5).Bekâsız cihâna meyl eden akılsızdır.Ancak insânın yanına iyi amel kalır,gerisi fânîdir(131.4).

Bir iki günlük ömür için bu gussâ ve kaygıya gerek yoktur.Vuslatın sonu muhakkak ayrılıktır(189.3).Dünyânın gam ve sıkıntısından el çekmek gereklidir (189.4).

İ s t e k

Murâdî'nin gönlü sevgilinin kûyunun lezzetini bulduğundan beri cenneti dahi istememektedir(89.2).Âşık olanlara cennetin gül bahçesi gerekmez.Onlar için dostun gül bahçesi kâfîdir(200.2).Cennet ve hûrîlere aldanan ahmaktır(707..

Cenâb-ı Hakk'ın zâtını görmekMurâdî'nin en büyük arzûsudur(48.1).O,Hakk vuslatı ile ihyâ olacaktır(82.1).O cömertlik menbâından en büyük bahş cemâlinden nikâb açıp nazar göstermesidir(136.4).

Temennâ edenler de temennâyı bırakıp aşk istemelidir(128.3).

İyi ve kötüden istemeyip her şeyi Cenâb-ı Hak'tan dilemelidir(126.3). Yalnız Mevlâ'nın kapısından taleb etmelidir(126.4).

Murâdî Cenâb-ı Hak'tan kalbini aşkına me'vâ etmesini,kendisine ihsân etmesini istemektedir(89.5).İnsânların işi suç ve hatâdır.Eğer Cenâb-ı Hak ihsân etmezse herkesin hâli kötü olacaktır(19.3).Murâdî edeple ve susarak ihsânı arzû etmektedir(569.3).

Murâdî;Cenâb-ı Hak'tan fazl(60.2),lutf(37.5),rızâ(118.1),hikmet(102.2), rahmet(12.4),inâyet(40.5),şefkat(57.3),emniyet(88.3),afv(19.5),mutluluk,izzet, saâdet(137.2),bekâ(160.1),cürm ve hatâlardan kurtulmayı(18.3),mîzâcının değiş-

memesini(36.4),başkasına muhtâc olmamayı(42.4),cehl ile rèzîl olmamak için âlim olmağı(844.2),sâha-i izzette karâr etmesi için külliyet kazanmayı(369.4),nefis ve şeytândan uzaklaşmayı(18.1),işinde,sözünde,fiilinde Cenâb-ı Hakk'ın muîn olmasını(120.4),iki yüzlü cihâna aldanmamayı istemektedir(84.5).

İ l t i c â

Murâdî'nin ilticâsı dâimâ Cenâb-ı Hakk'a olduğundan onun da kendisini muhtâc kılmamasını istemektedir(88.5).

M u r â d î'd e   A ş k

Mahabbet âleminin sonu yoktur(67.3).Murâdî'nin de aşk denizine daldığından beri cânı ve teni baştan aşağı göz kesilmiştir(466.3).

Mahabbet herkese nasîb olmayan bir saâdettir(192.1).

Âşık olmak için gönlü parça parça olmak lâzımdır(24.1).Ancak sadâkati olan aşk nasîb olur(192.3).

Her âşık'ım diyerek "hay huy" edende aşk olmaz(331.2).

Aşk kadehinin cür'asından bir damla içip kendisini fenâ eden bekâ bulmuştur(20.3).Âşığın vefâsı vefât ettiğinde ebedî hayât bulacaktır(181.5).Bunun yanı sıra zehir ehline Murâdî'nin nazmı da tiryâktır(712.5).

Fıtrat aşkla yoğrulmuştur.Aşk gönle lezzet vermektedir(209.1).Âşık olan korkusuzdur(78.5).

Âşık olmak için başı ve cânı vermelidir(96.3).Âşık olan her şeyi bırakıp aşkı için tâkat istemektedir(164.2).

Âlemde aşka benzer bir letâfet ve vuslat gibi bir tatlılık olmamıştır(91.1

Aşk müşkülleri hall eden bir rehberdir(50.1).

Aşk derdinin çâresi yoktur(150.1).

Aşkı tanıyan günâhları terk etmekte ve yüzünü Cenâb-ı Hakk'a döndürmektedir(17.1).Murâdî'nin de gönül hânesine Cenâb-ı Hakk'ın mahabbeti misâfir olduğundan başkasına bakmaktan Nasûh tevbesi etmiştir(236.2).

İnsânın ibret gözü,cân gözünü aydınlattığında gönül aşkı tanımıştır(31.1).

Aşk bir sırdır ve bu sırrı kimse bilmemektedir(221.5).Cenâb-ı Hakk'ın sevgi güneşi güneşten daha parlaktır(34.1).

Hazret-i Peygamber,aşk derdinin dermânıdır(27.5).

İ s t i â r e

Arada bir karîne-mânia (engel karîne) bulunmak şartıyla bir sözü benzerlik ilgisiyle kendi mânâsı dışında kullanmak san'atına "İstiâre" denilir.

Beyân tâbîrlerinden olup anoloji (temâsil) ilgisiyle kurulan mecâzî bir san'attır[1].

İstiâre, dîvânda teşbîh kadar çok kullanılmış olmamakla beraber yine de Murâdî'nin çok kullandığı san'atlardan biridir.

1518.3 Bâgı seyr itmek içün gelse kaçan ol meh-rû
Medh iderler görürem b â g - ı k a r a n f i l lerini

699.1 Ç e r h - i d û t â ya kıl nazar kudret-i zi'l-celâle bak
Pertev-i mihr ü mâhı ko şa^c^şa^c^a-i cemâle bak

891.2 Andugumca l a ^c^ l - i m e y - g û n unla çeşm-i mestüni
İki gözden yaş yirine âb-ı hamrâ aglaram

429.5 Bahr-ı vahdetde şinâver olalı işbu MURÂD
Niçe d ü r ler çıkarur al kulaga ra^c^nâdur

Murâdî Dîvânı'nda tesbît eetiğimiz bâzı istiâreler cedvel hâlinde aşağıya sıralanmıştır.

-A-

(âlimler) ehl-i deryâ'ya 132.5
(aşk denizi) bahr'e 10.3

-B-

(ben) bâg-ı karanfil'e 1518.3
(boy) serv'e 112.3

-C-

(Cenâb-ı Hak) şâh-ı cihân 17.3
(Cehennem) âteş'e 110.1
cihân "iki yüzlü cihân" (insân'a) 84.5

-Ç-

çerh-i dûtâ (ihtiyâr'a) 699.1

-D-

(dudak) la'l'e 1069.4
" la'l-i meygûn 891.2

-F-

fuâd, "tayr ettiği için" (kuş'a) 839.3

-G-

(gökyüzü) hayme-i hadrâ'ya 68.3
gönül (mürg'e) 171.4
" "Zevk u safâ-yı ^c^âleme virdi gönül talak" (zevc'e) 612.4
(gözyaşı) bade-i hamrâ'ya 396.3
" "gülgûn olduğundan" (kan'a) 396.7

-H-

1 Bilgegil M.Kaya, Edebiyât Bilgi ve Teorileri, s.154; Olgun Tâhir, Edebiyât Lügati, s.71; Mahmed Celâl, Osmanlı Edebiyâtı Nümûneleri, s.98

Cihâna hükm eden ebedî aşktır(32.4).

Aşk gizlilik isterse de gözler onu ifşâ ettiğinden aşkı inkâr güçtür(219.4)

Aşkın yeri cân ve gönüldür.Mahabbetin şevki cisme ve câna râhat vermektedir(195.2).

Murâdî, aşkının sermâyesinin ne olduğunu bilmemekte amâ yine de onun aşkına bütün âlemler baş eğmektedir(35.2).Zâten vücûd sevgilinin aşkı ile yoğrulduğundan beri bütün melekler ona aşk ile secde etmektedir(255.1).

Sonsuz aşk denizine giren kimseye her yer tanıştır.Artık bütün sevgisi Cenâb-ı Hakk'adır.Mahlûkata olan sevgisi ise Cenâb-ı Hakk'ın masnûu olması sebebiyledir(312).

Âteş üzerine düşen penbe nasıl görünmezse Murâdî de aşk içinde öyle görünmez olmuştur(44.5).Bu vahdet sebebiyle bekâ ve fenâ onun için birdir(41.1).

207. gazelde Murâdî,mahabbet için şunları söylemektedir:"Mahabbet ebedî hayâtımdır.Dilimin virdidir.Ebedî cemâl bana yol gösterdiğinden mahabbet benim gizli sırrımdır.Her an gam dağıtanım,yakınım,sevgilim,her işim,dostum,gizli ve açık olanımdır.Beni çılgın yapan odur,cânımın özüdür.Mahabbet,hakîkat gemisi olan gönlün yelkenidir.Beni yâr ile âşinâ kılan,gönül tahtımın sultânıdır.Tenim mahabbetle yoğrulmuştur.İşlerimi bilen hakîmim yine mahabbettir.Hicrân gamında teselliimdir.Mahabbet benim akan gözyaşımdır.Kemâlim,visâlim,cemâlim,cânım,cihânım,azîzim,refîkim,mûnisim,dilimin zikridir.Rûh bahş eden gıdam,sığınağımdır.Muhammed'in mîmi,mahabbettendir.Gönlümün sevgilisidir.Yol gösterenim, sevgili şefîkim,kurtuluşum,gerçek evim,gece gündüz hayâtım,gözüm,dilim,sözüm, ağzım ve gönlümün ikiz kardeşidir.Mahabbet seherde gözüm açıldığında nazar-gâhımdır.Yâ Rab,mahabbet,bostânımın gülü olduğundan beni ondan ayırma.Murâdî'nin sözü cezbe-i Hak'tır.Mahabbet dilimde beyânımdır."

Âşıkların sabr etmesi âdettir(195.1).Âşık-ı muhtâr cevre sabr ettiğinden sevgiliden âşığa yönelen cefâ,ona gam getirmez(219.1).Âşık olanda arlanma olmaz(219.2).Âb ile nâr nasıl bir arada durmazsa aşk ile âr da bir arada durmaz(445.5).Âr ile yâre vâsıl olunmaz(400.4).Âşıkların ilâcı sabr etmek veyâ yolculuk etmektir(466.1).Âşıklar aşkla gönüllerini yaktığında selâmet bulmaktadır(209.4).

Hudâ'nın aşkı bir gönülde vatan tutarsa o gönül Rızvân'ın ravzâsına da meyl etmez(79.5).

Gönül sevgiliye kavuşmak için mûtâd üzre çok felâket çekmektedir(193.1).

Âşık sadâkatle cânını verendir(331.3).

Âriflerin gayesi mârifet şerhini beyân etmektir.Âşıkların kalbinde ise mârifetin gizli sırları vardır(169.1).Ârif ile âşık arasında çok fark vardır. Biri âteşte,diğeri ziyâ içindedir(369.2).

Âriflerin yol göstericisi,Cenâb-ı Hakk'ın aşkıdır(371.2).Âşığın gözünün arzûsu gülün ustasının cemâlidir(726.1).

Âşık ve mâşûk, artık birbirlerine yol göstermeye başlamıştır(115.1).

M u r â d i'nin ş i i r l e r i n d e Ö v ü n m e

Murâdî'nin aşkı ile övünmesiBirisi her husûsa mâlik dahi olsa,Murâdî'nin derdinden anlamıyorsa hâzık değildir(24.5).Fakat çok görmemelidir.Çünkü herkes âh ehli değildir.Yine de âh'a âit olmak için çalışmalıdır(39.5).

Murâdî küçük bir kımıldanışla binlerce merdi geri bırakmaktadır(23.5). Çünkü o,sırr-ı kibriyâyı bilmektedir(2.5).Yârin bu gizli sırlarına vâkıf oladan beri,irfân sırrı ve îmân nûru onda ikisi birlikte bulunmaktadır(28.2). Kendisi ağyârin bilmediği "kün feyekûn" sırrına vâkıftır(27.2).Hikmet arsâsına çadır kurmuştur(30.5).Öncekiler ve sonrakiler bir yerde birikseler onun remizlerini anlayamazlar(29.3).O,mârifet dükkânını Hâce-i Attâr'a kuş dilini söyletmeyecek şekilde açmıştır(562.5).Onun rumûzunu Şeyh Basrî bile bilmemektedir. Murâdî'nin rumûzlarını anlayan rûhunu ihyâ edecektir(49.2).Küttâb-ı âlem cem' olsalar,onun sırrının bir noktasından kimse haber veremeyecektir(379.2).

O,bir aşk ehlidir.Aşk kitâbı,gönlünde ezber olduğundan ona aşkı tâlîm ettirecek kimse yoktur(301.5).Bu aşk ile zevk içindedir.Bu yüzden cihânda mutlu kimse onunla âşinâ olandır(100.3).

Murâdî'nin açtığı müşkülü hall edebilen için kıyâmete kadar menkıbe yazılmalıdır(167.5).

Murâdî'nin Cenâb-ı Hakk'a ne kadar yakın olduğunun araştırılmaması lâzımdır.Kurtuluş için onun hidâyeti kâfîdir(606.4).

Murâdî bütün âlemlerin pâdişâhıdır(1015.1).Fakat yine de yâr eşiğinde gedâdır.Bu yüzden de ulu rütbe bulmuştur(906.2).

Murâdî hikmet denizine dalıp çıktığında onun her katresinden bir kâmil insân meydana gelmektedir(70.5).

Kendisini bir mürşid olarak gören Murâdî, hakîkat cevheri serd eden bir hakîkat denizidir(69.3).O,dalgaları hesâba gelmeyen,sonu olmayan bir deryâ-yı âzamdır(69.2).Bu denizin dalgalarını hesâb etmemelidir.Onda var olan yok olan da var olmaktadır(250.5).Onun ilm denizinin sonu yoktur(398.5).

Murâdî'ye mânâ şerh olmuştur.Âlem,onu şerh etmektedir(102.4).Fakat onun mânâ ciheti bilinemez(53.5).Murâdî sırrını ukbâda gizlemiştir(114.5).Hikmet de Murâdî'dedir(156.5).Ondaki hikmeti de kendisinden başka kimse bilemez(433.5).

O,ilimlerin dersini ezelde okumuştur(608.4).Onun mantıkından ledün ilmini dinleyen ilminin derecesini sezebilir(372.5).Onun ilminden tatmak isteyen şerîat ve tarîkati bulmuştur.Onun ilminin denizinden bir damla alan âlemi şerhe kadirdir(129.5).

Ettiği bütün duâlar kabûl edilmektedir(128.5).Kurtuluş için zikr edici ve şükr edici olmaktan başka senet yoktur(247.5).

Murâdî'nin övünmesinin sebebi Hudâ'yı başkasına tâzîm etmesidir(109.4). Sabâh akşam,azîmi ululadığından muazzamdır(109.3).O,Cenâb-ı Hakk'ın kerîm kapısına yüz tuttuğundan mükerremdir(109.2).Ezelî selâmetten selâmet bulmuş,Hemyezelî'nin ilminden ilimlenmiş(109.1),hülâsâ izzet köşküne hidâyet merdiveni ile çıkmıştır(475.2).

Âlem,Cenâb-ı Hakk'ı anlayamamıştır(26.2).

Bütün cihân Murâdî ile doludur.O,fenâfi'llah sırrına ermiştir(164.5).O, cihâna rahmet için gelmiştir(104.5).Gönül levhasına habîbin süslü yüzü nakş olduğundan beri,âlemlerin derdinin tabîbidir(133.1).

Kendisini bu kadar yüce mertebelere ermiş gören Murâdî'ye katre veren deryâ olmaktadır(102.5).

Sâhil ehline göre Murâdî'nin hâli a'cebdir.Fakat deryâ ehli için normaldir(132.5).

<u>Murâdî'nin Sözleri ile Övünmesi</u>:Murâdî'nin sözünü anlayamayanlar "iz'ânımız vardır" dememelidir(293.5).Onun sözünü anlayanlar iki âleme zînet vermektedir(208.5).Sözleri Hızır gibi ilm-i ledün bilmeyince anlaşılmaz(1158.5).Onun sözlerini anlamak için Cenâb-ı Hak'tan fütûh istemek lâzımdır;a'lâ ve ednâdan istememek lâzımdır(232.5).

Murâd'ın sözlerinin mânâsını kimse bilmemiştir.Herkes kendi iżannına göre bir burhân kabûl etmiştir(348.5).Murâdî'nin sözlerini anlayan azdır,kim görse dona kalmaktadır(8.5).

Murâdî cinn,ins ve melâik ile bâzâr istediğinde hepsi onun bir kelâmını anlamaktan acze düşmektedir(874.3).Onun sözlerindeki sırrı a'lâ ve ednâ olanlar da anlamaya kadir değildir(682.5).Feyyâz,Murâdî'nin lisânından çok şeyler feyz ettiğinden onun muammâ sözlerinin mânâsını mânâ sâhipleri bilemez(647.5). O,beyânâtını kısa yapmıştır.Er ve ârif olan onun sözünü anlamalıdır(43.5).

sözleri anlamak için er, bunda cânın fedâ etmek için güçlü server olmak lâzımdır(22.5). Onun sözlerini aşk ile cânını fedâ edenden başkası anlayamaz(7.5).

Murâdî'nin sözünü anlamayana yazıklar olsun. Onların yeri yedi kat dûzahtır(213.5).

Murâdî'nin kalâmı muammâdır, kenz-i hafîdir, nükte-i mutlaktır. Onun sözlerini tefsîr edecek kişi azdır(321.5). Onun sözü mertçedir. Merd olanlar gelip onunla vefâ meydânında imtihân olsunlar(10.5). Onun îmâ ve sözünü bilmeyene çok yazık(47.6)!

Murâdî'nin kavlini yakîn bilmek için cânı terk etmelidir(349.5). Onun sözünü anlamak için vird-i zebân ve meşreb-i âlî sâhibi olmalıdır. Murâdî'nin kelâmı, sultân-ı izzet yâver olmadıkça anlaşılmaz(205.5). Murâdî'nin kelâmında mânâ anlamak zordur. Eğer o habîb-i nesîb beyân eylerse anlaşılmaktadır(16?.5).

Murâdî'nin sözüne cihânın kıymetli şeyleri karşılık değildir. Onun sözü cihân değerindedir. Onun dili habîb-i nihândır, ebedî ömür kıymetindedir(488.1). Murâdî'nin sözü Mevlâ'nın atâsıdır(489.5), anlatılmaz(54.5). Murâdî'nin şaşılacak derecede bir kelâmı vardır(158.5). Onun kelâmını dinleyenler bu güzel hâsılattan mahrûm kalmaz(155.5). Onun sözünün bir noktası bir kitabdır. Sözlerini anlamak için Hak ilminin âlimi olmalıdır(154.5). Onun sözleri, âb-ı hayât çeşnesidir. Ondan doyan, hayât-ı câvidânı kazanmıştır(146.7). Murâdî'nin kelâmını işitenler, ona tâkat getiremez. Bu yüzden kimi dehşette kalmış, kim de özünü yüceltmiştir(145.1). Murâdî'nin kelâmı mîr-i kelâmdır. Kelâmında gece gündüz neler ifşâ olmaktadır(139.5). Onun sözüne kimse bahâ bulamamıştır(96.5). İrfân isteyenler göreceklerdir ki Murâdî, çok cevherler ifşâ etmektedir(69.4). Murâdî'nin sözü bir mânâ deryâsıdır(62.3).

Murâdî'nin sözünü mecâz anlamamalıdır. Her bir noktası ve hârfini anlamakiçin bin tercümân gereklidir(277.5). Onun sözlerinin anlanması için ebedî ömür lâzımdır(278.5). Gayb âleminin rumûzları Murâdî'nin kelimâtındadır(607.5)? Onun kelâmı şaşılacak derecededir. Başlangıç olarak bir harfi anlaşıldıysa kâfîdir(460.5). Murâdî'nin irfân denizinin sonu yoktur. Onun kelimelerinin her harfi bir deryâdır(431.5). Murâdî'nin nutkunun noktasında bile bir mânâ vardır(435.5) Muammâdan anlamak isteyenler Murâdî'nin sözünü dinlemelidir(291.5). Onun sözünün her noktası tâbîr olunsa bir kitâb ortaya çıkacaktır(135.5). Remizleri bilmek için Murâdî'nin sözünü dinlemelidir(116.5). Murâdî'nin kelâmının bir noktasında bin muammâ gizlidir(95.5).

Murâdî'nin kelâmının her biri mahz-ı hikmettir. Herkes ondan kendine lâzım olanı almalıdır(366.5). Onun sözlerini bir bir işit, nasîb olarak eline ne geçerse al(125.5)!

Murâdî'nin sözü hastalara şifâdır.Onun sözünü tanıyan gamdan kurtulmuştur.Onun sözü rahmetin kendisidir(36.5),haktır ve mûcize gibidir.Ölüleri ihyâ etmektedir(334.5).Murâdî'nin kelâmından iktibâs eden "kara,deniz" demez,geçer(364.5). Onun sözleri zihn-i irfân artırmaktadır(325.5).Murâdî'nin tatlı elfâzı sevgilinin iki dudağı gibi cânı hasta olanların hayâtını ziyâdeleştirmektedir(286.5). Onun sözlerini işiten çok faydalar kazanmıştır(267.5).Çünkü sözünün her biri bir mürşid-i kâmildir.Pek çok zulmette kalmışı irşâd etmiştir(264.5).Murâdî'nin sözü câna kuvvettir.O nefesi ile vîrâne gönülleri âbâd etmektedir(260.5). Murâdî'nin sözünü dinleyen her nutkunda bin defâ faydâ görmektedir(254.5).Onun sözü yıpranmış kalıba cân vermektedir(249.5).İlim ve hikmetten hisse almak isteyen(243.5),hâlât dileyen onun sözünü dinlemelidir(214.5).Onun rûh artıran sözü hikmet denizidir.Asliyyeti olanı ihyâ etmektedir(186.5).Murâdî'nin nüm'inin çeşmesinden âb-ı hayât içip onun sözünü iyi işitmelidir(179.5).Onun sözünün bir noktası binlerce ölüye hayât vermektedir(179.5).Murâdî'nin sözünde bir anda nice beyyinât arz olmaktadır(172.5).Bunu dinleyen,karanlıkta kalmayacaktır(121.5).Murâdî'nin rûh artıran sözü anlatılmaz,fakat ölüyü dirilten onun sözünün lem'asıdır(54.5).

Murâdî'nin kelâmını işiterek onun her satırının arasında bir cennet aramalıdır(394.5).Onun kelâmı,mahz-ı hikmettir.Dediklerini melâik baştan başa yazmaktadır(371.5).

Âdem olan Murâdî'nin sözüne hep "belî" demiştir.Özünü bilmeyenler zürriyetsiz ve sağır Olmuştur(953.5).Onun sözünü tutmayan pişmân olacaktır(435.5). Murâdî'nin kelâmı kulağına ulaşan gönül levhine nakş ederse zarâr görmeyecektir(346.5).Onun sözünü inkâr etmeyen iki cihânda mezellet görmeyecektir(198.5). Murâdî'nin sözünü kulağa almayanda çok aptallık vardır.Bu yüzden o,çok utanacaktır(193.5).Başında devlet olan onun sözünü dinlemelidir.Doğrusu bu,tamâmen doğru yoldur(191.5).Onun sözünü inkâr eden cehennemde ikâb ile azâb çekecektir(130.5).Murâdî'nin sözünü şüpheli gören münkirdir,ebû-Leheb'dir.Cehennem âteşinde odun gibi yanacaktır(127.5).Onun sözünü dinlemeyen yarın يا ليتني كنت ترابا diyecektir(134.5).

Murâdî'nin doğru sözünden başka fiil ve söz yalandır(131.5).Hak Teâlâ kimseye onun sözünden acîb söz vermemiştir(133.5).

Onun sözünü hâsılât kabûl ederek dinleyen Cenâb-ı Hakk'a mihmândır(13.5). Onun sözünü tutan cümlenin başının tâcıdır(789.5).

Onun söz ve fiilini bilen آمنا demektedir(73.5).Onlar cân u gönülden âmennâ demektedir(86.5).

Murâdî her gün yeni baştan söylediği remizli sözlerini kimseden ödünç

almamıştır(97.5).Öncekiler ve sonrakiler,ne varsa Murâdî'nin kelâmından iktibâs olunmuştur(609.5).

Murâdî'nin sözlerinin her biri bin câna değer,fakat kıymetini bilen yoktur(176.5).

Murâdî'nin Mantıkı ile Övünmesi:

Murâd'ın mantıkından haber alan,âlemde ilm ile şöhret bulacaktır(339.5). Onun yüce mantığını işitenlerin her biri hâline göre irfân sâhibi olmuştur(340.5). Âlimlerin ilmini bulmak isteyen(412.5) Murâd'ın mantıkından haber almalıdır. Şâyet hakîkat yolunun sâlikinde de kusur varsa o da Murâd'ın mantıkından haber almalıdır(345.5).Onun mantıkını dinle! Cenâb-ı Hakk'ı inkâr edenin yeri elbette nârdır(406.5).Murâd'ın mantıkından haber almak isteyen nâmûsu ve ârı terk etmelidir(327.5).

Murâdî'nin Kudreti ile Övünmesi:Âyet-i kübrâ olmak isteyen Murâd'ın vukûfunu tahsîl etmelidir(91.6).Aşk abdalı olan Ferhâd ile Mecnûn,mübtelâ Murâdî'den ders almıştır(692.2).Onun âteşinin dumanının zerresi âleme yayılsa zemîn ile âsumân yok olacaktır(726.3).

Murâdî,arşa çıkarak Cenâb-ı Hakk'a ibâdet edip ne kadar günâh ehli varsa onlara şefâat edecek güçtedir.Orada melâikle selâmlaşıp minberde onlara nasîhât etmek istemektedir.Defterini sultâna okuyarak onun izni ile saâdeti kazanıp pâdişâhın otağına mahsûs olduktan sonra âlemi eline almayı arzûlamaktadır(918).Kızıldeniz'de görülen mûcizeyi Murâdî'nin ummân denizinden bir damla anlamalıdır(1108.3).Onun gözyaşınan damlası dûzaha erse,tamu harâretini kaybedecektir(1184.3).

Murâd'ın yüzünden kudret Mûsâ'sı Fir'avnîlere yed-i beyzâ göstermiştir (81.7).

Murâdî'nin Nefesi ile Övünmesi:Murâdî'nin nefesi Îsâ'ya yakın olduğundan ölüler ondan hayât almıştır(267.3).O,âlemin eşyâsına bir nefes verse cihânda ölü kalmayıp hayâta kavuşacaktır(389.2).Ne kadar ölü olursa olsun Murâd'ın nefesini işitince ebedî hayât bulacaktır(1145.5).

Murâdî'nin Duâsı ile Övünmesi:Murâdî,Rabbine senâdan başka bir ilim bilmemektedir(461.5).Rabbi katında da istekleri rağbet görmektedir(218.1).

Murâdî'nin İnâyet'i ile Övünmesi:Denizden damla istendiğinde nasıl şaşılmazsa Murâdî'den de istendiğinde şaşılmamalıdır(1100.5).

Murâdî,Hudâ'nın nusretini bildiğinden yaşlı ve genç onun bendesidir(163.5).

Âlem de yoktan ve vardan vaz geçmeyince onun hâline zerrece vâkıf olmayacaktır (1082.5).Onun hâlini bilen âlimdir(63.1).Murâd'ın kelimelerini dinleyen ölçüsü oranında halâsa sâhiptir.

Murâdî için Cenâb-ı Hak azametinin kibriyâsının örtüsünü kaldırmıştır. Bu yüzden ona imtiyâzlı olmak müjdelenmiştir(34.3).Gözünün manzarası,ona,Cenâb-ı Hakk'ın eşsiz güzelliğinden müyesserdir(34.4).Murâdî'yi söyleten Cenâb-ı Hak'tır(69.5).Murâd'a hakîkî yüz tecellî etmiştir.Ona bugün kimse îtirâz etmemektedir(107.5).Ona hidâyet delîli verildiğinden mânâları kelimelerle ifâde etmiştir(196.5).Murâdî Hudâ'dan başkasına muhtâc olmadığından gınâ bulmuştur(224.5). Ona Murâdî adını da ezelde Cenâb-ı Hak vermiştir(242.5).Murâdî'nin erdiği ihsâna kimse ermemiştir.Cenâb-ı Hak bütün müşkülleri ona kolay etmiştir(689.5). Onun böylesine gayretli ve sebâtlı çalışması,Cenâb-ı Hakk'ın emriyledir.Şâyet Murâd'a kalsa bütün gavgâlardan el çekecektir(985.5).

Murâdî'nin Nasîhatleri:Murâdînin şiirlerindeki tavsiyelerini şu şekilde sıralayabiliriz:

"Gün görmemiş güzeller,zümrelere hükm edenler,haşmetlilerin hepsi ecel eliyle kabirdedir.Bu yüzden kimse cihânın bir iki günlük ömrüne meyl etmemelidir(405.2,3,4).Ancak cihâna aldanmayan her nesneyi görebilir(101.1).Eşyâya ibret nazarı ile bakıp her ilmi anlayan mergûb olacaktır(155.3).Fânî dünyâya aldanmamalıdır.Çokları bu cihândan gelip geçmiştir(61.2).Dünyâya meyl edene sonunda belâ erişecektir(88.1).

Gafletten kurtulmalıdır.Gaflette olanlar ölü gibidir(367.4).Nefsi zincirleyip elde zebûn etmelidir(869.7).Şeytân-ı laînin vesveselerine uymayıp kalbi bir an doğru yoldan ayırmamalıdır(1051.4).

Îmâna yalanla zarâr vermemelidir.Onu doğrulukla ışıklandırmalıdır(422.4). Kibri terk ederek tevâzûu hûy edinmelidir(361.4).

Kimseyi el ile ve dil ile incitmemelidir(422.3).Kimseyi incitmeyerek güzel hâsılât elde etmelidir(155.4).Kimseyi incitmeyen yüce mertebeler elde edecektir(833.7).

Cenâb-ı Hakk'ın lutfu sonsuzdur.Bu yüzden ümîdi kesmemelidir(833.4).

Bed-bahtların yanına yaklaşmayanın huzûru âlemde devâmlıdır(198.3). Huzûr için denîlerle sohbet etmeyeip seyyid aramalıdır(198.3).

Edebden dışarı çıkmamak gerekir(142.2).Edebin bahâsı bulunmaz.Edebi alıp,bütün varı harcamalıdır(142.5).

Tahammül ederek muttakî olup Hak Taâlâ'dan hidâyet istemelidir(131.2).

Kemâl dileyen doğruluk isteyerek,nâmı ve nişânı terk etmelidir(98.3). Doğru olan irfân sâhibi olacak ve ona Cenâb-ı Hak izzet ihsân edecektir(131.1).

Hudâ yâr olduğundan sıkıntıyı terk etmelidir(121.1).

Günâhları terk ederek aşkla tanışmalıdır(21.2).

İzzet ve câh geçicidir.Bunlara gurûrlanmamalıdır(613).Mutlu olmak isteyen câh'a dayanmalı,sultân olmak isteyen kanâat etmeli,gülmek isteyen kalbini Hak'k'a yöneltmelidir(747.1,2).Son yer toprağın altı olduğundan mâl ve câh'a îtimâd etmemelidir(353.2).

Bütün düşmüşlere yardım etmelidir(422.5).

Âlemin Rabb'ini râzı etmek isteyen emre itâat etmelidir.Esbâb perdesi bir gün ortadan kalkacaktır(474.5).

İki âleme sultân olmak isteyen saltanatı kabûl etmeyip kanâat etmelidir (212.5).Kanâat eden saâdet ehlidir ve iki cihânın sultânıdır(198.1).Gınâ kanâattedir(493.1).Âlemde aza ve çoğa bakmamalıdır(198.4).

Cehennem âteşinin uzak olması için iyi amel işlemelidir(1142.4).Günâhlardan temizlenmek için göz yaşı akıtarak,ibâdet ve istiğfâr etmelidir(869.2).

Zarâr çekmemek için işi yavaş yavaş yapmalıdır(159.5).

Câna kıyan Cenâb-ı Hakk'ın rızâsını bulacaktır(98.4).Hakk'ın rızâsını bırakmayıp şerîat yolundan ayrılmamalıdır(289.5).

Yüce makâm dileyen Hudâ'nın zikrini dilinden eksik etmemelidir(87.9).

Hâsü'l-hâs olmak isteyen ihlâstan uzaklaşmamalıdır(641.1).Habîbe kavuşmak dileyenin gözü yaşlı olmalıdır(159.4).

Kendisini hak ve bâtılından ayıran kimse eşsizdir(191.3).

A'lâ derecât bulmak isteyen onun âsitânından gitmeyip(181.7),cihân mülkünü ardına alarak yürümelidir(176.3).

Fânî olan bu mülkü bırakıp bekâyı,yolu bulabilmek için reh-nümâyı istemelidir(160.1).Cennete dahi rağbet etmeyip ona kurbân olmalıdır(61.1).

Murâdî,yek-âhenk birkaç gazelde ise şu şekilde nasîhatlerde bulunmaktadır.

"İbret zamânıdır,âleme ibretle bak;kanâat zamânıdır,arpa ekmeğine kanâat et.Hürmet zamânı olduğundan verâ ve zühdü kendine elbise et;devlet zamânıdır, edebi başına tâc al.Bu fırsat zamânında büyüğe,küçüğe iyilik et.Bu şecâat zamânında kâfir nefisle muhârebe et.Gayret zamânıdır,fırsat eldedir.Duâlara icâbet zamânıdır.Hakk'a niyâz et(441.1,2,3,4)."

"Dünyâya tâlib olma, sonu fenâdır;ıyş u safâsı sıkıntıdır.Zamânenin yüze güldüğüne aldanma,sürûr ve zîneti belâdır.Nukl,şarâb,ney,def,rebâb dâr-ı bekâda hatâ kabûl olunacaktır.İyiliğe çalış.Hudâya hamd et,doğru yolu iste,Hak herkese yol göstericidir(471)."

"İktidâr,izzet,mevkî,mülk ve mâla gururlanma;cihân günâhlarını söyleme, dilinle Hakk'ı zikr et.Ona ibâdet et ki yerin zülûmât olmasın.Tevbeyi san'at et ki gafûr sana mağfiret etsin.Ancak Mevlâ'nın yoluna cân verenler sürûr bulur(531)."

Kesreti terk edip vahdeti arzû et,gavgâ âlemini bırakıp uzleti arzû et. Hizmete başlayıp,pâdişâha kulluk ederek yakınlık arzû et.Hakk'ın rızâsını taleb et,nefsine meyl etme.Sabâh akşam tâatten geri durma.Yârdan ayrıldığında gözlerinden kanlı yaş akıtarak vuslat iste.İki cihânda da kimsen olmasın.Hak Teâlâ hazretlerinden ülfet taleb et(1189)."

Kötü huylu olup mazlûmun âhını alma.Sonra yerin,cehnnem olur.Affediciden rahmet dilersen sana kötülük edene iyilik yap.Âhirette afv olunmak istersen dünyâda iyi amelde bulun.Düşmân nefsin,yol bulamaması için gönül hisârın sağlam olmalıdır.Kötülük etme.Hak hesâb eder.Üstelik bedeninde her kıl bir dil olur,yaptıklarını söyler.Günâhını yaşlarınla yıka.Toprakta başın kafatası hâline geldiğinde ad ve sanın faydâsı yoktur.Ukbâda âlî olmak istersen dünyâya meyl etme.Fırsat var iken lâ-ilâhe illâ hû de(1183)."

Huzûr istersen dünyâyı bırak ve bârı terk et,kesreti bırak,vahdeti gözet,uzlet köşesinde kal.Boş yere kavgâya düşme,akıllıysan ihtiyârı terk et,Hazret-i Hallâk'ın emrini gözet,nehy ettiklerinden kaç,her şeyi bırak,aşkı kendine yâr et(204)."

6. Murâdî Dîvânı'nda Geçen Diğer Mevzûlar

Sosyal Hayât

"Bütün memleket askerle alınmaz.Her tarafa giden ok ve yayımdır" derken, Murâdî bütün memleketin,kendisinin koyduğu kanûnlarla idâre edildiğini ifâde etmektedir(1199.4).

"Gönül âyînesi nemedle(keçe) örtülür mü?" denilirken o devirde aynanın paslanmaması için keçe ile örtüldüğü hâdisesine işaret edilmektedir(1134.4).

Murâdî başka bir beyitte ise aynaya baktıran veyâ muhâfaza eden âyînedârlardan bahs etmektedir(151.3).

"Kadınların erkeklere ayna tutması kesilmedi"ğini söyleyen bir beyitte ise kadınların erkeklerin ilgisini çekmek için hangi yollara baş vurdukları anlatılmaktadır(97.2).

İşretin nukl,şarâb,ney,def,rebâb ile yapıldığı söylenmektedir(471.3).

Tarîkat yolunda çerâğ elde oynaması Elazığ vilâyetimizin "Çayda Çıra" oyununu bizlere hâtırlatmaktadır(816.3).

Murâdî de zamânında kâmil kişinin kalmadığından(574.5),zamânın acâib bir zamân olduğundan,kimsede mürüvvet kalmadığından,yâr denilen kimselerin ihânet ettiğinden yakınmaktadır(778.2,5).

Mumun ışığının perde arkasında zıll-ı hayâl meydâna getirdiği söylenirken,gölge oyunlarının sosyal hayât içindeki yeri anlatılmaktadır(769.1).

Murâdî uykusunda gördüğü rüyânın sâdıku'r-rüyâ olmamasını dilerken(112.5) bunun güzel bir sûrette tâbîr olmasını isteyip rüyâların hayra yorulması gerektiği inancını ifâde etmektedir.

Murâdî, sözlerinin şiir olduğunu söyleyenlere lânet etmektedir(5.5).

Mûsîkî

814.3 Uşşâka ṣıfâhân ile uzzâlı nevâ kıl
Ey muṭrıb-ı ḫoş-nagme-serâ ṭurmaya ḳulḳul

A s t r o n o m i

Cenâb-ı hak kün fekân'ı mâî bir tas hâline koyup umûmu ihâta eden bir hâne yapmıştır(611.2).

Murâdî'nin hey'et vaz'ının sebebi hikmet ortaya koymaktır(168.5).

İmâm-ı Gazâlî'ye göre de astronomi bilmeyenin ilmi tâm değildir.

Murâdî de şiirlerinde astronomiden bahs ederken bâzen yanlış bilgi vermektedir.

614.4 ᶜÂlem-i encümü seyr eyleme bir mâha iriş
Anlara żavᶜ viren şems-i żuhâdur yine bes

Bu beyitte ay'ın âdetâ bir ışık kaynağı olduğu düşünülmüş ise de "şems-i żuhâ"dan kasıt Duhâ Sûresi ise bir yanlışlık söz konusu değildir.

523.5 Kamu ᶜâlemlere ḥükm itmek içün
Murâduñ sebᶜa-i seyyâresi var

Bu beyitten de anlaşıldığına göre o zamânki astronomi bilgisine göre yedi gezeğen bilinmektedir.

R a k î b

396.5 Diñleyüp sözin raḳîbüñ uyma ol mekkâre gel
Hâ ṣakın andan perî yüzlüm igen melᶜûndur

632.6 Ol raḳîb-i bed-ᶜamel cânum dimiş ol dil-bere
Yâ ilâhî cânın al ol kâfiri ṭamuda yaḳ

Y ö n l e r

Şeş cihât da Cenâb-ı Hakk'ın bir zerresinden aydınlanmıştır(2.4).Sitt cihât gece gündüz süslenmektedir(179.1).Murâdî,cihât-ı sitti terk edip Cenâb-ı Hakk'ın aşkı ile aydınlanmaktadır(290.3).

G r u p l a r

Sağ ve sol zümrelerinden sağa hikmet,sola töhmet gereklidir(14.2).

7. M u r â d î D î v â n ı ' n d a G e ç e n M a d d î v e M â n e v î İ s i m l e r

Anâsır-ı Erbaa:Dîvânda dört unsûrun bâzen bir arada,bâzen bunlardan ikisinin bir arada kullanıldığı görülmekle berâber umûmiyetle bunlar münferit olarak zikr edilmişlerdir.

âb,nâr,bâd,hâk(714.4)   envâr,türâb(23.3)   nûr(1262.1)

Yön:Sitt-cihât(430.3)

Ağaç:Tûbâ(1092.3)

Su:Âb-i hayât(181.1)

Dağ:Tûr(1182.15)

Âlet:Sûr(575.5),câm(115.3)

Deniz:Bahr(1382.1),deryâ(356.4),yedi deryâ(1193.5),seb'a-i ebhâr(1273.5) Bahr-ı Hamrâ(1108.3),Yem-i Ummân(1108.3).

Kara:Ber(1382.1)

Mücevher:La'l-i Bedehşân(181.1)

Nehir:Enhâr-ı Revân(356.4),Nîl(16.4),Selsebil Irmağı(1092.2)

Güneş:Âf-tâb(1364.1),güneş(1289.4),hurşîd(1275.4),mihr(1154.3),şems(23.3

Ay:Mâh(1154.3),bedr-ay(1260.4),hilâl(1279.2),kamer(1255.3),akmâr(1496.4)

Gezegen:Seyyâre(1154.3),seb'a-i seyyâre(523.5)

Yıldız:Necm(1375.4),encüm(1255.4),sitâre(1275.4),Sa'd-ı ekber(1200.2), Sühâ(112.4),Süreyyâ(582.3),Zühâl(Ms.46.9),Zühre(Ms.46.9)

Dünyâ:İki dünyâ(905.4),dû-cihân(356.1),arz usemâvât(1150.2),arz u semâ (1138.1),kevn ü mekân(1136.4),zemîn ü âsmân(1155.1)

Âlem:âlem(1299.1)

Gök:Âsmân(1290.5)eflâk(11714),felek(1404.3),seb'a semâ(949.4),heft âsmân

(593.3),çarh-ı nüh tıbâk(747.5),nüh felek(598.3)

Yer:Arz(375.2),serâ(582.3),zemîn(1136.4),cihân(1143.2),dünyâ(1291.2),çerh-i gaddâr(Ms.45.4),ferş(343.2),ferş-i esfel(1081.1),âlem-i kevn ü fesâd (587.2),âlem-i suver(1184.4),âlem-i sugrâ(875.4)

Mânevî Gök:Âlem-i gayb-ı şehâdet(1133.5),âlem-i guyûb(1202.4),guyûb âlemi(1174.1),âlem-i rûh-ı misâl(1134.5),mâfihâ(362.6).

Cennet:Cennet(1546.6),mînû(1204.4),sekiz cennet(635.2),cennât-ı sâmin (635.2),adn(434.5),adn uçmagı(181.3),cennet-i adn(869.11),firdevs(338.2),firdevs-i me'vâ(869.11),huld-ı berîn(1079.3),ravza-i cennet(1141.5),ravza-i Rızvan(1534.5),selsebil ırmağı(1092.2),tûbâ(1092.3)

Cehennem:Cehennem(1142.4),dûzah,tamu(635.3),nâr-ı dûzah(130.5),nâr(671.4),nîrân(1177.4),sicn-i zulem(941.4)

Gök Makâmları:Sidre-i a'lâ(181.3),kürs(343.2),kürs-i ekber(174.3),kürsî (1106.4)arş(343.2),arş-ı a'zam(174.3),arş-ı azîm(955.2),arş-ı a'lâ(956.4),arş-ı ulâ(1133.2),der-gâh-ı a'lâ(1315.3)

Cennet Cehennem Arası:Âraf(671.4),berzah(671.4).

Zamanla İlgili İsimler:Yevm-i evvel(1284.4),levh-i mahfûz(Ms.4.3),kader (1382,3),kazâ(1382.3),kalû belâ(864.2),haşr(1070.1),neşr(1070.1),yevm-i mî'âd (1309.5),yevmü'l-kıyâm(907.3),

İlâhî İlm:İlm-i ledün(1158.5),ilm-i ledünnî(1092.5),ledün(947.3),

Kitâb:Furkân(1563.6),Kur'ân(808.3),Kur'ân-ı Kerîm(9.1),Zebûr(281.2)

İbâdet:Hac(849.4),namâz(1074.4),secde(1081.3),secde-i sehv(1081.3),tekbîr(1074.4),tevhîd(806.1),farz(Mk.13.2),sünnet(Mk.13.2),emr-i bi'l-mârûf(982.5)

Yer İsimleri:Bedehşân(181.1),Hicâz(9.2),Harem(951.1),Kâbe(951.1),Batha (1254.5),Merve(915.2),Safâ(915.2),Yemen(Ms.9.2)

Melekler:Azrâil(1119.3),Cebrâil(100.4),Cibrîl(362.1),Rûh-ı Kuds(201.2),tâvûs-ı kudsî(1121.5),tâir-i kudsî(1120.3),Rûh(1117.5),İsrâfil(575.5),Gılmân (930.3),Rızvân(930.3)

Peygamberler:Hazret-i Muhammed:hayr-ı nâs(Mk.27.3),şefî(1463.3),delîle'l-âcizîn(1463.2),şefîü'l-müznibîn(707.3),rusûlu(llah(1463.2),habîbu'llah(1463.1),

Muhammed(1334.3),Mustafâ(1272.5),Ahmed(896.5),resûl-ı ekber(607.2),rûhü'l-emîn (607.2),Ahmed-i Muhtâr(432.5),Mahmûd(365.2)

Diğer Peygamberler:Dâvud(281.2),Eyyûb(1182.8),Halîl(1182.6),Hûd(1182.10), İsâ(1182.16),Mesîh(1117.5),İsmâîl(1182.14),Mûsâ(1182.14),Nûh(1182.5),Yûsuf(1182l Şuayb(1182.11),Yâkub(1182.12),Yûnus(1182.9).

Diğer Mânevî Şahıslar:Hızr(766.2),İlyâs(1357.5),Lokmân(437.5).

Şeytân:Şeytân(1314.3),şeytân-ı laîn(1051.4),nefs-i şeytân(1054.4)

Halîfeler:Ömer(Ms.46.5),Alî(Ms.46.5),Haydâr(876.4),Murtezâ(169.4)

Cin:Cinn(874.3)

Nûrânî Varlıklar:melâik(873.3),gılmân(803.1),hûr(1092.2),hûr-ı cinân(1057 havrâ(803.1),hûrâ(1141.5)

İnsân Zümreleri:İns(874.3),gedâ(1262.1),hân(356.3),husrev(1204.4),kayser (1204.4),pâdişâh(1262.1),şâh(356.3)

Peygamberliğe âit İsimler:Nebî(1357.2),enbiyâ(1081.5),peygamber(Ms.46.5).

İnanmış İnsanlar:Aktab(140.3),kutbu'l-aktab(1181.5),asfiyâ(1161.2),budelâ (140.3),ebrâr(1082.4),ehl-i hâl(183.2),evliyâ(1081.4),velî(1375.2),gavs(140.3, nucebâ(140.3),nukebâ(140.3),şâkir(1075.3),velî(1375.2),zâkir(1075.5),ulemâ(1161.: ehl-i kitâb(164.4)

İnkârcı ve Günâh-kârlar:Münkir(130.5),kallâş(617.2)

Velî İsmi:İbrâhîm:Edhem(869.14)

Şâir İsmi:Hâce-i Attâr(562.5)

Kitâb İsmi:Kuş Dili(562.5)

Mitolojik Şahsiyetler :Behrâm(Ms.46.9),Cem(1547.4),Dârâ(1547.4),Husrev (783.3),İskender(1547.4),Keyvân(Ms.46.9),Kubâd(1547.4),Nemrûd(783.3),Şeddâd (783.3),Zâl(598.3)

Mitolojik ÂşıklarFerhâd(1000.3),Husrev(1000.3),Leylî(1000.3),Mecnûn (1000.3),Şîrîn(1000.3),Vâmık(317.5).

8. Murâdî Dîvânı'ndaki Edebî San'atlar

Sultân III.Murâd Dîvânı'nda edebî san'atların pek çoğuna yer verilmiştir.Onun san'at anlayışını belirtmek için,dîvânda tesbît edebildiğimiz edebî san'atlardan yeterince misâl verme yoluna gidilmiş,bu arada tenâsüb,tezâd gibi san'atlar,misâllerin yanı sıra tasnîf edilerek verilmeye çalışılmıştır.

Edebî San'atların sıralanmasında,Prof.Dr.M.Kaya Bilgegil'in Edebiyât Bilgi ve Teorileri adlı eseri dikkate alınmıştır[1].

---

1 Bilgegil Prof.Dr.M.Kaya,Edebiyât Bilgi ve Teorileri,1,Belâgat,Sevinç Matb. Ank.1980.

M a z m û n l a r

Murâdî de diğer şâirler gibi Dîvân Edebiyâtı'nın mazmûnlarını klâsik ölçüler içerisinde kullanmıştır.Meselâ,nesîm,onda da safâ kokusunu,yâni sevgilinin haberini,âşığa getirmektedir.

47.4 Kalmasun zâr-ı firâk ile diyü lûtf idüben
Habbezâ irdi nesîm ile yine bûy-ı safâ

Elbette,sevgiliden haber getirenlerin en önde geleni bâd-ı sabâdır.

426 Bâd-ı sabâ cânumı gördün mi hîc Söyle o cânumı gördün mi hîc
Âteş-i hicr ile yakan bagrumı Yûsuf-ı Kenᶜânumı gördün mi hîc
Tolaşuben ᶜâlemi tâ şark u garb Külbe-i ahzânumı gördün mi hîc
Bag ile hanumdan ayrır mı beni Mûnis-i yârânumı gördün hîc
Söyle Murâdî baña togrı haber Derdüme dermânumı gördün mi hîc

Murâdî'de de ağız gonca,gönül bülbüldür.

46.2 Dehenüñ goncesine meyl ideli bülbül-i dil
Dôstum ravża-i hüsnüñde benem nagme-serâ

Saç karadır,sünbüldür,başa sevdâ koymaktadır.Göz de karadır.Yüz ise aya benzemektedir.

77.1 Kara zülfüñ koyaldan başa sevdâ
Karârı kalmadı bu göñlüñ aslâ

112.1 Yine tagıtdı gibi sünbilin o mâh-likâ
Ki şemme eyledi iblâğ baña bâd-ı sabâ

319.4 Benefşe fikre varmış kim ᶜaceb var mıdur ᶜâlemde
Gözüñ gibi kara gözler saçuñ gibi siyeh teller

Sevgili serv-i revân'dır.Kaşı mihrâb ve musallâ'dır.

83.1 Sen serv-i revânı görüben dîde-i bînâ
Mihrâb-ı ham-ı ebrûña ism itdi musallâ

Âşıklar sevgilinin kûyunun köpeklerinin ayak bastığı yeri öpmektedir.

58.3 Segân-ı kûyuñ ayak basdugı yire viren bûse
Kılupdur pâdişâhum zîr ile bâlâdan istignâ

Sevgilinin ayağı toprağı sürmedir.

46.3 Dilberâ kühl-i safâ hânî ben almam ᶜaynuma
Hâk-i pâyüñ olur iken iki çeşmüme cilâ

Hülâsâ,Murâdî de Dîvân Şiiri'nin mazmûnlarını her fırsat düştükçe kullanmaya ve işlemeye çalışmıştır.

Yüz,göz,kaş v.d. için yapılan benzetmeler,"Teşbîh" kısmında verildiğinden burada tekrâr edilmemiştir.

T e ş b î h

Lafızların bir şeyin üst dereceyi bulan bir vasıfta diğer bir şeyle ortaklığına delâlet etmesi "Teşbîh" adını alır.Beyân tâbîrlerinden olup anoloji (temâsil) ilgisiyle kurulan mecâzî bir san'attır[1].

Murâdî, dîvânında teşbîh san'atına fırsat düştükçe kullanmaya çalışmıştır.

112.3 B o y u ñ añaram itsem eğer nazar s e r v e
Y ü z üñi fikr iderem beslesem g ü l - i r a ᶜ n â

498.4 M u ṣ ḥ a f olur c e m â l üñ ey mihr-i rûḥ-efzâ
Ş a ṭ r - ı ḳ a ş uñ nigârâ bil â y e t - i H u d â dur

1035.1 Nakş-ı mir'âtumda gördüm ṣormışam naḳḳâşdan
Yedi y â (ی) vü n û n (ن) ü y â (ی)nüñ resmin aldum ḳ a şdan

267.1 Çû e b r û ñ oldı m i ḥ r â b - ı m e s â c i d
Aña naẓẓâr olupdur cümle sâcid

579.3 Aldı naḳd-i hıredüm iki ḥ a r â m î ç e ş m üñ
Ḥâkim ol var durur anlarla bizüm daᶜvâmuz

280.1 G ö ñ ü l m ü r g in idiipdür d â m - ı z ü l f üñ dilberâ nahcîr
Halâṣına anuñ var mı ᶜaceb bir çâre vü tedbîr

1518.1 Dâm kurmış güzel o ᶜ a n b e r - i k â k ü l lerüñi
Kasdı bu bend ide ᶜâşıklarınuñ dillerini

579.6 Mübtelâ eyleme yâ Rab bizi ġayrî güzele
Var iken ol y a ñ a ġ ı v e r d gözi şehlâmuz

848.4 Ḳanı ş e f t â l û didüm ey dil-ber
R u ḥ - ı a l ı didi ki baña gel al

848.2 Ç e ş m - i s e ḥ ḥ â r u ñ eyledi baña al
Bu e l i f(ا)ḳ a d d ümi benüm çün d â l (د)

Murâdî'de bâzı beyitler ise âdetâ teşbîhle örülmü gibidir.

---

1 Bilgegil Prof.Dr.M.Kaya,Edebiyât Bilgi ve Teorileri,s.134; Olgun Tâhir,Edebiyât Lügati,s.168; Mehmed Celâl,Osmânlı Edebiyâtı Nümûneleri,s.82

1089.4 G ü n y ü z ün şavkına mâhum k a n yudaram l a ͨ l - veş
D ü r gibi b a ğ r um delindi s e n l e b - i m e r c â n içün

1089.5 Ey h i l â l - e b r û g ü n e ş y ü z l i s a ç ı l e y l üm benüm
Gice gündüz ağlaram ben s e n m e h - i t â b â n içün

?54.3 Çû n e y s â n - ı m a h a b b e t den gelüp oldı s a d e f d ü n y â
Bu d e r y â - y ı ş ü h û d içre şehâ d ü r - d â n e - i ͨ ı ş k am

239.4 F ü l k - i v ü c û d ı saldı b i h a r - ı f e r â ğ a t a
L û ͗ l û dür añlagıl y e m - i ͨ i r f â n a i n s i l â h

Murâdî Dîvânı'nda tesbît ettiğimiz bâzı teşbîhler, cedvel hâlinde aşağıya sıralanmıştır.

-A-

agız :gonca'ya(46.2)
âh :şûle'ye(890.3)
ahkâm :bârân'a(1487.2)
akıl :zevrak'a(1360.2)
" :çadır'a(173.5)
" :şem'e(909.4)
arz :güneş'e(1089.5)
âsmân :devât'a(213.1)
âşık :bülbül'e(128.3)
aşk :âteş'e(1388.5)
" :bâde'ye(1083.5)
" :bahr'e(1103.1)
" :deniz'e(160.3)
" :deryâ'ya(388.1)
" :gül-istân'a(906.1)
" :habl'e(545.2)
" :kûh'a(837.3)
" :mey'e(509.1)
" :mülk'e(890.3)
" :nâr'a(898.3)
" :râh'a(1089.7)
" :şem'e(1027.2)
" :zencîr'e(22.4
âtıfet :hâmûn'a(212.1)
ayak toprağı:sürmeye(46.3)

-B-

oy :tûbâ'ya(58.1)

-C-

ân :andelib'e(337.3)
" :âyine'ye(366.2)
" :bülbül'e(535.3)
" :sebîl'e(850.1)
" :tûtî'ye(335.1)
cemâl :âyet-i Rahmân'a(680.3)
cemâl :kâbe'ye(1089.3)
" :mûm'a(509.1)
" :mushaf'a(498.4)
şems-i cemâl:Sühâ'ya(112.4)
cemâl:şems'e(112.4)
" :verd'e(768.1)
cevr :tîg'e(436.3)
cihân :değirmen'e(52.3)
" :levh'e(54.4)
cism :mûm'a(898.3)
" :pûlâd'a(898.3)
cûd :tanab'a(817.4)

-Ç-

çeşm :harâmî'ye(579.3)
" :pûte'ye(837.5)
" :sehhâr'a(848.1)
çeşmin yaşı:ulu deryâya(399.1)
çeşm-i giryân:yağmur döken bulut'a(136.3)

-D-

dehân :gaym-ı matar'a(309.5)
" :gonce'ye(317.1)
dehr :gül-istân'a(380.3)
deryâ:mürekkeb'e(213.1)
dil :âyine'ye(366.2)
" :bülbül'e(940.4)
dil-i şeydâ:deniz'e(111.1)
dil :deryâ'ya(1297.4)
" :hâne'ye(387.4)
" :fülk'e(1156.4)
" :kal'a'ya(929.1)
" :mürg'e(127.2)
" :pervâne'ye(1027.2)
" :şâh-bâz'a(399.4)
" :şem'e(1156.4)
" :zevrak'a(1300.5)
doğruluk:şems'e(151.2)
dünyâ :ejderhâ'ya(476.1)
" :rıbât-ı köhne'ye(61.2)
" :sadef'e(864.3)

-E-

ebr :mihrâb-ı mescid'e(267.1)
ebrû :hilâl'e(1089.5)
ecel :sayyâd'a(807.4)
ehadiyyet:şâh-sâr'a(179.4)
eşk :sîm'e(837.5)

-F-

fânîlik:devha'ya(179.4)
felek :değirmen'e(61.4)
fenâ :bahr'e(1073.2)
ferâgat:bihâr'a(239.4)
fikr :esb'e(212.1)
firâk :âteş'e(112.2)

-G-

gaflet:hicâb'a(1032.3)
gam :mevc'e(1426.1)
" :tîg'e(684.2)
gamze :tîr'e(317.2)
gayret:zeyn'e(1419.5)
gonce :şarap dolu peymâneye(1427.4)
gönül :ayna'ya(75.4)
" :bülbül'e(46.2)
" :tenûr'a(37.1)
" :fülk'e(1426.1)
" :gavvâs'a(458.2)
" :gemi'ye(7.4)
" :geştî'ye(421.5)
" :hâne'ye(236.2)

gönül :hisâr'a(1183.5)
" :hurşîd-i dünyâ'ya (1456.3)
" :hût'a(1357.2)
" :kandîl'e(22.4)
" :kayık'a(38.2)
" :mahzen-i dür ü cevâhir'e(871.4)
" :mir'ât'a(335.1)
" :mürg'e(280.1)
" :pervâne'ye(868.3)
" :gül-i ra'nâ'ya 694.1)
" :sultân'a(1104.2)
" :şehr'e(361.3)
" :taht'a(900.2)
" :tûtî'ye(1297.3)
" :zevrak'a(97.4)
görünür ve gizliler:mehtâb'a(140.4)
göz :cam'a(396.3)
" :Ceyhûn'a(396.1)
" :harâmî'ye(94.2)
" :Nîl'e(396.1)
güftâr :dürer-bâr'a(335.1)
günc-i dil:kâşâne'ye(364.2)
güzellik:semend'e(52.6)
gözyaşı:sadef'e(1026.2)

-H-

hakîkat:bahr'e(194.2)
" :ummân'a(1156.4)
[illegible] :deryâ'ya(431.5)
hayât :mürg'e(609.1)
hayret :kulzüm'e(169.2)
hicrân :şeb'e(52.5)
hikmet :bahr'e(186.5)
" :ok'a(15.3)
himmet :ebr'e(551.4)
" :esb'e(1419.5)
" :mürg'e(1302.1)
hubb :câm'a(340.1)
huşk :ebr'e(224.3)
hûn-ı dil:bâde-i sabûh'a (236.7)
hücre-i kalb:mişkât'a (868.3)

-I-

ışk :deryâ'ya(7.3)
" :dür-dâne'ye(1388.2)
" hân'a(475.4)
" :sâgar'a(892.3)
ıyd :vasl'a(382.2)

-İ-

ilm :bahr'e(398.5)
ilm :deniz'e(129.5)
insilâh:lü'lü'ye(239.4)
irfân :ummân'a(1388.2)
" :yem 'e(239.4)

-K-

kadd :dal'a(848.2)
" :elif'e(848.2)
kader :ok'a(110.1)
kâkül :anber'e(1518.1)
kalb :âhen'e(869.3)
" :âyine'ye(1157.4)
" :hâne'ye(1330.2)
" :mir'ât'a(1293.1)
" :mukîm'e(635.4)
" :pervâne'ye(113.3)
" :râtî'ye(635.4)
kâmet :çeng'e(396.3)
kâmet-i bâlâ:serv'e(891.3)
" :şemşâd'a(891.3)
kaş :hilâl'e(800.2)
" :kalem'e(1129.2)
" :kemân'a(837.1)
" :mihrâb'a(1513.3)
" :musallâ(83.1)
" :yâ'ya(1035.1)
" :nûn'a(1035.1)
" :satr'a(498.4)
" :yay'a(680.2)
kavuşma:kimyâ'ya(52.4)
kazâ :ebr'e(Ms.46.2)
" :yay'a(110.1)
kelimât:dür-i deryâ-yı hâk'e(1113.5)
kudret :hâme'ye(1336.1)

-L-

Lâ-ilâhe illâ'llah:rehber'e(1214.4)
" :güher'e(1214.5)
" :kamer'e(1214.1)
" :leşker'e(1214.3)
" :seher'e(1214.2)
leb :gonce'ye(684.6)
" :mercân'a(1089.4)
" :şekker'e(680.2)
likâ :nûr'a(1036.1)
lûtf :mîg'e(1246.2)
" :sehâb'a(148.2)

-M-

mahabbet:âteş'e(1012.3)
" :âyîne'ye(191.2)
" :cür'a'ya(1330.3)
" :meydân'a(864.5)
" :mihmân'a(236.2)
mahabbet:mihr'e(1526.4)
" :neysân'a(864.3)
" :sem'e(868.3)
" :yem'e(1122.2)
makâl :bahr-i hikmet'e(186.5)
mânâ :ay'a
" :genc'e(838.3)
" :sadef'e
:tıfl'a(1481.5)
mârifet:mihr'e(167.1)
" :ok'a(169.4)
" :yay'a(169.4)
" :şem'e(1243.5)
mârifetsiz:odun'a(131.2)
meh :leyletü'l-kadr'e (181.6)
mıyân :dal'a(837.1)
mihr(sevgi):mihr'e(1330.2)
mir'ât-ırûh:meh-i cihân'a (968.4)
Murâdî:dür-dâne-i aşk'a(864.3)
" bahr-ı âzam'a(219.5)
" :bahr-ı bî-pâyân'a (187.5)
" :bülbül'e(684.6)
" :bülbül-i gûyâ(906.1)
" :deryâ'ya(1100.5)
" :deryâ-yı âzam'a(69.2)
" :bahr-ı ummân'a(69.2)
" dilîr-i cihân-sitân'a (1370.5)
" :dür-dâne'ye(509.4)
" :Mecnûn'a(77.3)
" :pervâne'ye(509.1)
" :üzengi'ye(52.6)
" :dürr-i meknûn'a(69.3)
" :yemm-i hakîkate(69.3)
" :kıymetsiz toprağa(52.4)

-N-

naâm-ı lâ:mehtâb'a(140.4)
nazar :kimyâ'ya(647.3)
nefs :gûsfend'e(900.4)
" :kâfir-kîş'e(627.2)

-P-

pâdişâh çadırı:cennet kapısı'na(70.1)

-R-

rahmet:âb'a(110.1)
" :deniz'e(12.4)
rakîb: kâfir'e(692.6)
resm-i fuâd:muhît-i garka-i nûra(263.1)
revnak-ı âlem:hayâl'e(909.4)
rû :melek'e(532.1)

ruh :mir'âta(968.4)
" verd-i handân'a(538.6)
ruh-ı al:şeftâlû'ya(848.4)
ruh-sâr:âyîne'ye(229.1)
" :şem'e(337.1)
" :atâ-yı tabâna(139.3)

-S-

saâdet:seyyâre'ye(194.1)
saç :leyl'e(1089.5)
" :leylî'ye(684.3)
" :sünbül'e(811.4)
...ı kaş:âyet-i Hudâ'ya (498.4)
servinin ayakta durması: namâzın kıyâmındaki adam'a(46.4)
sevgili:meh-i tâbân'a (1089.5)
...er :genc'e(906.3)
...mâ :semen'e(1089.2)
...ne :deşt'e(76.3)
" :kanûn'a(396.3)
sîvâ :komutan'a(663.4)
söz :deryâ'ya(62.3)
" :ser-çeşme-i âb-ı hayât'a(146.7)
" :hayât-ı câvidânîye (146.7)
şer'-i şerîf:süllem'e (227.5)
şems :çadır'a(145.3)
şer' :derz'e(193.5)
" :mikrâz'a(193.5)
şerîat:kanad'a(487.3)
şûle-i âh:tâc'a(890.3)
şuhûd :deryâ'ya(864.3)

-T-

tal'at:kamer'e(692.5)
tarîkat:kanad'a(487.3)
ten :çerâ-gâh'a(900.4)
" :târ'a(864.2)
tevhîd:ağaç'a(29.5)
" :assa'ya(173.5)
" :devha'ya(1286.1)
:kâh'a(1067.7)
" :saykal'a(869.3)

-U-

ukul :mürg'e(1332.4)
uzlet :kâşâne'ye(1388.1)

-Ü-

ümmîd :gonce'ye(1330.1)

-V-

vücûd :at'a(27.3)
vahdet:bâğ'a(694.1)
" :bahr'e(236.3)
" :deniz'e(38.2)
" :şema'e(194.1)
" :deryâ'ya(890.4)
" :fülk'e(239.4)
" :güneş'e(32.1)
" :havz'a(345.3)
" :hayme'ye(817.4)
" :hum-hâne'ye(1388.1)
vasl :gül-şen'e(337.3)
" :şarâb'a(1398.1)
vuslat:şarâb'a(236.7)
vücûd :âsmân'a(229.2)
" :deniz'e(117.1)
" :fülk'e(151.1)
" :kâse'ye(824.5)
" :mürg'e(341.2)
" :sahrâ'ya(1422.1)
" :sıfâl'e(824.5)
" :tûbâ'ya(694.1)

-Y-

yanak :gül'e(1518.5)
" :hûr'a
" :gılmân'a(70.1)
" :verd'e(579.6)
yaprak(çınarın el gibi yaprakları):duâ eden adam'a(46.4)
yem :midâd'a(865.1)
yüz :firdevs'e(538.2)
" :gül'e(535.3)
" :gül-i rânâ'ya(112.3)
" :gün'e(1280.5)

-Z-

zekân :çâh'a(800.3)
zemîn :devât'a(213.1)
zerre:çadır iplerine(145.3)
zülf :dam'a(280.1)
" :leyletü'l-kadr'e(181.6)
" :zencîr'e(692.4)

çeşm (çeşm-i mest) sarhoş'a 691.2
(hikmet) cevher'e 117.2
(Hudâ) şeh'e 17.9

-I-

ışk, "pençe-i ışk" (aslan'a) 601.4
(ışk) deryâ'ya 17.2
ışk, "ḥâr-ı ışk" (gül ağacı'na) 644.6
(ışk) yem-i bî-sâhil'e 117.2

-İ-

(ihsân, kerem) dürr-i nâyâb'a 117.2
îmân, "nûr-ı îmân" (güneş'e) 28.5

-K-

kendisini "Devha-i tevḥîdde yapdı MURÂDÎ âşiyân" (kuş'a) 29.5
kendisini "Şerî^c^at ile ṭarîḳat iki ḳanadumdur" (kuş'a) 487.3
(kurtuluşa erenler) ehl-i sâhil'e 132.5

hidâyet "żav'-ı hidâyet" (güneş'e) 167.1

-S-

(saç) sünbül'e 112.1
(sevgili) gül-i handân'a 418.3
(sevgili) sermâye-i cân 36.2
(sevgili) serv-i revân'a 83.1
(söz) dürr'e 429.5
söz, "Mu^c^ciz-âsâdur kelâmuñ mürdeler iḥyâ olur" Hz. Îsâ'nın nefesine) 384.5

-Ş-

şerîat "mikrâz-ı şer'" (terziye) 193.5

-V-

vahdet, "gayret-i vaḥdet cûş ide" (deniz'e) 385.3

-Y-

(yüz) mâh 1089.4
(yüz) meh 418.4

-Z-

zevk u safâ-yı âlem, "Zevk u ṣafâ-yı ^c^âleme virdi gönül ṭalak" (zevce'ye) 612.4

M e c â z - ı   M ü r s e l

Bir sözün,arada gerçek mânâsını düşünmeğe bir engel bulunmak şartıyla benzerlik dışında tam bir ilgi yüzünden,kendi mânâsı dışında kullanılmasına "Mecâz-ı Mürsel" denilir.

Beyân tâbîrlerinden olup analoji (temâsi) ilgisiyle kurulan mecâzî bir san'attır.

6.5 Câmi[c] durur Murâdî sözi kıldı çün kabûl
Şol nesneyi ki kılmadılar arż ile semâ

(Cenâb-ı Hakk'ın mes'ûliyet teklîfini,yalnız insân kabûl edebilmiştir. Bu beyitte de "Murâdî" sözü, insânlar mukabilinde kullanılmıştır.

14.4 İki [c]âlemdür kurıldı bir [c]âlî biri pest
Kendü [c]ilminden bilür [c]ilmini yine müntehâ

(Âlî ve pest makâmlar ile iki âlemden maksat cennet ve cehennemdir.)

52.1 Firâkumdan ciger yandı eyâ dilber kebâb-âsâ
İder sînem benüm nagme begüm çeng ü rebâb-âsâ

(Ciğerinin yanması aşkının çokluğudur.)

167.1 Ma[c]rifet mihrindedür żav'-ı hidâyet ma[c]rifet
Böyle olmışdur mukadder böyledür pes nâsiyet

(Alın yazısından maksat Cenâb-ı Hakk'ın takdîridir.)

253.4 Sâha-i [c]arşa basaldan kadem-i nev[c]-i beşer
Didi tesbîhi melâikle dahi [c]arş-ı vedûd

(İnsân oğlunun arşa ayak basması,onun yaratılmasıdır.)

396.1 Leylîyâ zencîr-i zülfün bagla dil Mecnûndur
Fürkatünden iki [c]aynüm Nîl ile Ceyhûndur

(Ayn'ın Nîl ve Ceyhûn'a benzetilmesinin sebebi,masdariyet ilgisiyledir.)

406.5 Gel berü insâfa guş it MURÂDun mantıkın
Münkir-i Hak olanun elbetde çâyı nârdur

---

1 Bilgegil Prof.Dr.M.Kaya,Edebiyât Bilgi ve Teorileri,s.169; Olgun Tâhir,Edebiyat Lügati,s.96; Mehmed Celâl,Osmânlı Edebiyâtı Nümûneleri,s.86.

(Nâr,umûm-husûs ilgisi sebebiyle cehennemdir.)

420.5 Ey MURÂDÎ ne ^{c}aceb saña nihâyet olmaz
Bir senüñ gibi daḫi görmedük ^{c}ummân didiler

(Murâdî'ye nihâyet olmaması,umûm-husûs ilgisi sebebiyle ,Murâdî'nin sözüne nihâyet olmaması,bahâ bulunmamasıdır.)

421.5 Ey MURÂDÎ çün iki ḫâne yapupdur taḳdîr
Kimi nûrın gözedüpdür kimi nârında geçer

(İki hâneyi yapan takdîr değil Cenâb-ı Hak'tır.Kezâ yine nûr ve nâr'dan kasıt cennet ve cehennemdir.)

451.2 Ḳul olup eli baġlu işigüñe gelenler
^{c}İzzet olınup ^{c}âleme destân iledürler

(Eli bağlı olarak eşiğe gelmeden maksat,namâzdır.)

509.4 Nîsân-ı ^{c}ışḳuñdan düşüp oldı baña dünyâṣadef
Baḥr-ı şühûd içre şehâ dür-dâneyem ben kim bilür

(Nisân-ı ışk'tan maksat,nisân ayında bolca yağmur yağmasıdır.Bu yüzden aşk,yağmura benzetilmiştir.)

532.5 Kendümi ḫâke ṣalsam ^{c}ayb itmeñ
^{c}Ömrümüñ ḥâṣılından oldum dûr

(Hâke salmadan maksat,ölme'dir.)

692.3 Ol leb-i la^{c}lüñ hevâsından bu ben üftâdenüñ
Dôstum ḳan aġlamaḳtan gözleri oldı şafaḳ

(Gözlerin şafak olması,gözlerinin görme gücünü kaybetmesi,gözünün yalnız ağının kalmasıdır.)

937.5 Çün ben MURÂDÎ bulmışam ondan ḳamu murâd
Ḫıdmetde yaraşur ki bu ḳaddüm dû-tâ idem

(Kaddini dû-tâ etmesi,rükûa varmasıdır.)

961.2 Ḥaḳ seni anuñ içün eyledi var
Gündüzin ṣavm idesin gice ḳıyâm
(Gece kıyâm etmesi,namâz kılmasıdır.)

967.3 Cemâlin görmek içün ol ḥabîbüñ
Benüm cânumdur aña armaġanum

(Cânını armağan olarak vermesi ölmesidir.Aslında bu sâyede ebedî ömür bulacaktır.)

1057.5 Her kaçan yâd eylese ismüñi ey ḥûr-ı cinân
Dem-be-dem aḳar MURÂDÎ gözleriñden ḳara ḳan

(Gözlerinden kara kan akması, kanlı gözyaşı akması veyâ çok ağlamasıdır.)

1068.5 Ey MURÂDÎ âferîn el arkası yirde saña
Şimdi añladum sen ben âferîn ü âferîn

(Duâ hâlini, el arkası yerde tâbîriyle anlatmış.)

1108.4 Baḥr-ı Ḥamrâda eger gördüñ ise ṣûretler
Ḳaṭredür añla anı sen yem-i ᶜummânumdan

(Yem-i ummândan maksat, Murâdî'nin ilmidir.)

1137.2 Necâta irdi kim eyledi özin teslîm
Dem-â-dem ide ziyâde o nâle-i seḥerin

(Necâta ermesi, bekâ bulması; özünü teslîm etmesi, ölmesidir.)

T e z â d

Tezâd,aralarındaki bir ilgiden dolayı,birbirine muhâlif iki mânâyı bir ifâdede toplamaktır.

Bedî tâbîrlerinden olup mânâ ile ilgili zekâya bağlı bir san'attır[1].

Tezâd san'atına dîvânda çok rağbet edilmiştir.

748.3 Hum-hânesinden vahdetüñ nûş eyleyenler bâdeyi
M e s t olanuñdur bu makâm olımadı a y ı k laruñ

170.4 Bulmaya aslâ f e n â ve görmeye hergiz z e v â l
Aña kim bir lahza el vire b e k â - yı maʿrifet

53.4 Kaçan mevc ursa ol deryâ tolar ş a r k ile ġ a r b a s v â t
Z e m î n ü â s m â n d i t r e r yine s â k i n olur hâlâ

184.2 G i c e g ü n d ü z tefekkür eyler idüm z u l m e t ü n û r ı
Ş e b ile r û z ı târik olmayınca bulmadum fursat

Dîvânda pek çok bulunan kelime tezâdlarının yanı sıra mânâ tezâdlarına da rastlanır.

20.3 Câm-ı ʿışkuñ cürʿasından eyleyen bir katre nûş
Kendü'zin küllî fenâ eyler bulur dâʾim bekâ

39.3 Kan ile almak vüzûʿ oldı çû ʿâdet ʿâşıka
Bize hâcet olmadı bu kâr içon bir katre mâ

Murâdî Dîvânı'nda tesbît ettiğimiz bâzı tezâdlar,cedvel hâlinde aşağıya çıkarılmıştır.

-A-		âlî	:pest(14.4)	âteş	: yemm-i ummân(1159.5)
âb	:nâr(539.5	âr	:ışk(539.5)	ayân	:nihân(215.2)
âdem	:mevcûd(82.3)	arz	:semâ(14.1)	"	:sâtir(479.2)
âhir	:evvel(860.3)	asgar	:kübrâ(179.2)	aydın	:dücâ(96.3)
âhirîn	:evvelîn(170.3)	"	:ekber(16.4)	ayık	:mest(43.1)
ak	:kara(668.1)	âsmân	:zemîn(53.4)	ayn	:gayr(622.1)
a'lâ	:ednâ(173.5)	âşkâr	:nihân(129.4)	"	:gayb(16.2)
alın-	:viril-(14.3)	âşnâ	:yâd(160.4)	az	:çog(1216.6)

1 Bilgegil Prof.Dr.M.Kaya,Edebiyât Bilgi ve Teorileri,s.185; Olgun Tâhir,Edebiyât Lügati,s.173; Mehmed Celâl,Osmânlı Edebiyâtı Nümûneleri,s.95.

a'zeb :mürr(1146.5)

-B-

ba'd :kabl(26.4)
bakma- :gözle-(22.2)
bâlâ :zîr(173.5)
bast :kabz(59.1)
bâtıl :hak(752.5)
bâtın :zâhir(688.2)
bâ-verâ:bî-tahammül(131.2)
bed :nîk(863.3)
bekâ :fenâ(131.4)
" :zevâl(170.4)
" :fânî(149.4)
belâ :tatlu(21.4)
bende :Mevlâ(1139.2)
beyz :dücâ(915.1)
beyzâ :sevdâ(1001.3)
" :sevâd(75.4)
" :kara(42.1)
bîdâr :nevm(130.4)
bî-gâh:gâh(1085.1)
bî-haber:haber-dâr(20.2)
bil- :bilme-(152.2)
" :esrâr(60.3)
bilme-:bil-(152.2)
bir yana:her yana(3.2)
bî-tahammül:bâ-verâ(131.2)
bu'd :kurbiyyet(691.2)
" :nâ-bûd(250.2)
" :kurbet(125.2)
butlân:hak(177.3)

-C-

cüdâ :vuslat(189.3)

-Ç-

çog :az(1216.6)

-D-

dâr :bekâ(1052.2)
ditre-:sâkin(53.4)
dücâ :aydın(96.3)
" :beyz(915.1)
" :ziyâ(756.4)
dün :gün(76.5)
dünyâ :ukbâ(126.1)

-E-

ebed :ezel(100.2)
ednâ :a'lâ(173.5)
ekber :asgar(16.6)
esrâr :bil-(60.3)
" :şerh(55.2)
evc-i eflâk:hazîz-hâk(25.3)
evvel :âhir(860.3)
evvelîn:âhirîn(170.3)
ezel :ebed(100.2)

-F-

fakîr :gınâ(25.3)
fânî :bekâ(149.4)
fâş :sır(8.1)
fenâ :bekâ(170.4)
" :sebât(179.2)

-G-

gâh :bî-gâh(1085.1)
gam :şâd(892.2)
garb :şark(53.4)
gayb :ayn(16.2)
gayr :ayn(622.1)
gece :gündüz(184.2)
gedâ :hünkâr(683.5)
" :sultân(683.5)
" :şâh(78.3)
gınâ :fakîr(25.3)
giryân:handân(686.3)
" :şâd(725.5)
gök :yer(26.5)
görün-:mahfî(191.2)
görünür:gizliler(140.4)
gözle-:bakma-(22.2)
gün :dün(76.5)
gündüz:gece(183.3)
günehkâr:gufrân(38.5)
" :isyân(19.1)

-H-

haber-dâr:bî-haber(20.2)
hafî :peydâ(55.1)
hak :bâtıl(752.5)
" :butlân(177.3)
handân:giryân(686.3)
haşr :neşr(1070.5)
hayât :memât(668.1)
hayy :mürde(82.2)
haziz-i hak:evc-i eflâk (25.3)
her yana:bir yana(3.2)
heyûlâ:mânâ(54.3)
hicr :vuslat(236.7)
hikmet:töhmet(14.2)
hünkâr:gedâ(683.5)
hüsn :kubh(863.3)
hüveydâ:nihân(1062.4)
hüzn :şevk(180.1)

-I-

ırak :yakın(215.4)
" :kurbiyyet(691.2)
ışk :âr(539.5)

-İ-

ibtidâ:intihâ(117.1)
" :inkırâz(22.2)
ifnâ :ihyâ(59.1)
ifşâ :sâtir(479.2)
" :sa...(82.4)
ihyâ :ifnâ(59.1)
" :memât(105.2)
" :mürde(105.2)
ikâb :sevâb(164.5)
infisâl:ittisâl(634.1)
inkırâz:ibtidâ:(22.2)
intihâ:ibtidâ(14.1)
isyân:gufrân(19.1)
ittisâl:infisâl(634.1)
izhâr :sakla-(473.5)

-K-

kabl :ba'dün(26.4)
kabz :bast(59.1)
kara :ag(1001.3)
" :beyzâ(42.1)
katre :nâr(152.3)
kesret:vahdet(31.3)
kıl :kılma:(126.1)
kılma-:kıl-(126.1)
kış :yaz(1216.3)
kubh :hüsn(863.3)
kurbet:bu'd(125.2)
kurbiyyet:ırag(691.2)
" :bu'd(691.2)
kübrâ :asgar(179.2)
" :sugrâ(1250.5)

-L-

lâhût :nâsût(127.2)
lâl :zebân(20.2)

-M-

mahcûb:zuhûr(13.3)
mahfî :görün-(191.2)
" :peydâ(1062.4)
mahrûmât:mübâh(138.4)
mânâ :heyûlâ(54.3)
" :sûretâ(691.1)
mâzî :müstakbel(757.4)
memât :ihyâ(105.2)
" :hayât(668.1)
mesâ :subh(827.4)
mest :ayık(748.3)
mevcûd :adem(82.3)
Mevlâ :bende(1139.2)
mübâh :mahrûmât(138.4)
mürde :ihyâ(105.2)

ürr :a'zeb(1146.5)
üstakbel:mâzî(757.4)

-N-

nâ-bûd :bûd(230.5)
[illegible] :katre(152.3)
:âb(152.3)
nâsût :lâhût(127.2)
nef' :zarâr(1137.3)
neşr :haşr(1070.5)
nevm :bîdâr(120.4)
nihân :ayân(473.5)
" :peydâ(102.1)
" :hüveydâ(1062.4)
" :âşikâre(129.4)
nîk :bed(1137.1)
nûr :zulmet(184.3)

-O-

ol- :olma-(131.2)
olma- :ol-(131.2)

-P-

pây :ser(143.4)
pest :âlî(14.4)
peydâ :hafî(55.1)
" :mahfî(1062.4)
" :nihân(102.1)

-R-

rûz :şeb(222.4)

-S-

sag :sayru(765.3)
sag :sol(667.4)
sâkin :ditrer(53.4)
sakla- :izhâr(473.5)
" :ifşâ(45.4)
sâtir :ayan(479.2)
" :ifşâ(479.2)
sayru :sag(765.3)
sebât :fenâ(179.2)
semâ :arz(14.1)
ser :pây(143.4)
serrâ :zarrâ(66.2)
sevâb :ikâb(164.5)
sevâd :beyzâ(75.4)
sevdâ :beyzâ(1001.3)
sır :fâş(8.1)
" :ifşâ(82.4)
" :söyle-(31.5)
söyle- :sır(31.5)
subh :mesâ(827.4)
" :şâm(16.4)
sugrâ :kübrâ(1250.5)

sultân:gedâ(683.5)
sûretâ:mânâ(691.1)

-Ş-

şâb :şeyh(146.3)
şâd :gam(892.2)
" :giryân(752.5)
şâm :subh(16.4)
şark :garb(53.4)
şeb :rûz(184.3)
şerh :esrâr(55.2)
şevk :hüzn(180.1)
şeyh :şâb(146.3)

-T-

tatlu :belâ(21.4)
töhmet:hikmet(14.2)

-U-

ukbâ :dünyâ(126.1)

-V-

vahdet:kesret(683.3)
var :yog(892.2)
viril- :alın-(14.3)
vuslat:cüdâ(189.3)
" :hicr(236.7)

-Y-

yâd :âşnâ(41.4)
yaz :kış(1216.3)
yemîn :yesâr(1157.3)
yem-i ummân:âteş(1159.5)
yer :gök(26.5)
yesâr :yemîn(1157.3)
yog :var(892.2)

-Z-

zâhir :bâtın(688.2)
zarâr :nef'(1137.3)
zarrâ :serrâ(66.2)
zebân :lâl(20.2)
zemîn :âsmân(53.4)
zevâl :bekâ(170.4)
ziyâ :dücâ(756.4)
zîr :bâlâ(173.5)
zuhûr :mahcûb(13.3)

Murâdî yukarıdaki kelime tezâdlarının yanı sıra aşağıdaki şekilde mânâ tezâdları yapmıştır.

Hikmetin ibrette, ibretin hikmette olması(6.2)

Yâd ve âşnânın hayrette olması(6.2)

Çok kimsenin işleri yapana değil de vâsıtaya mürâcaatı(4.2)

Hayy ile fenânın karışması(6.3)

İki cihânın birbirine sığması(6.4)

Arz ve semânın nesneyi kabûllenmemesi(mes'ûliyet teklîfini insân kabûl etmiştir(6.5)

Aş ile cânını fedâ eden Murâdî'nin sözlerini anlayabilir(7.5)

Öz hâlinin hâlinden saklı olması(11.5)

Cân kurbân olunca yakınlık bulabilmesi(17.3)

Mahbûbla olabilmenin yolu kendini hebâ etmektir(17.7)

Kendini fânî eden bekâ bulur(20.3)

Dünyâyı ayaklar altına alan pâdişâh olur(20.4)

Kan ile abdest alınması(39.3)

Cânı ferâh ettiği için ferah ister(41.5)

Cân ü tenden geçip bekâ bulmak(48.4)

Murâdî cihân pâdişâhı olmasına rağmen yâr eşiğinde gedâdır(906.2)

Cân vereni,Cenâb-ı Hakk'ın hayâta kavuşturmasını istiyor(57.3)

Aşkı saklamak istese de gözü,aşkını açıklamaktadır(77.4)

Nidâdan korkmasına rağmen lezzet alması(162.2)

Cihânı aydınlatan güneşin siyâh örtülü olması(181.2)

Âb-ı hayâtı zülümâtın kaplaması(181.2)

Bütün lezzetleri terk edip bir lezzete erişebilmesi(194.3)

Vuslatta bulduğu lezzetten dehşete düşmesi(197.2)

Aşkın saklı tutulmak istenirken gözyaşları tarafından fâş edilmesi(219.4)

T e v r i y e

İki mânâsı bulunan bir sözün bir nükteden dolayı uzak mânâsı kasd edilerek kullanılmasıdır.

Bedî tâbîrlerinden olup mânâ ile ilgili zekâya bağlı bir san'attır[1].

122.2 C â n ı n   v i r e l den ol dil-rübâya
Cân eylemişdür rûhında peydâ

Cân virme,ölme ve diriltme mânâlarındadır.

387.3 Cân ü ten   â r â y i ş in terk eyledüm ey zû-fünûn
Dîdemi sanma ki anı h^{v}âb içinde seyr ider

Ârâyiş,süs ve arayış mânâlarında kullanılmıştır.

540.5 İster iseñ isteme sivâdan
Gözle k â n ı sırr-ı evliyâdur

Kânı,k(i)'anı ve menbâ,kaynak mânâlarındadır.

155.1 Gel berü ey çerâg-ı ehl-i kulûb
Ac hicâbuñı olmagıl m a h c û b

Mahcûb,utangaç ve örtülü mânâlarındadır.

429.5 Bahr-ı vahdetde şinâver olalı işbu MURÂD
Niçe dürler çıkarur a l   k u l a g a ra^{c}nâdur

"Al kulaga ra^{c}nâdur",iyi işit,güzeldir ve (bu incileri) kulağın için al,güzeldir,mânâsınadır. "Al" aynı zamanda kırmızı mânâsına da gelmektedir.

Murâdî Dîvânı'nda tesbît ettiğimiz bâzı Tevriye'ler alfabetik olarak aşağıya sıralanmıştır.

-A-

âdem :Âdem,âdem(31.4)
al :kırmızı,al-(848.4)
anuñ :Murâdî,Hudâ(163.5
ârâyiş:arayış,ârâyiş(387.3)
ayn :kaynak,göz,kendi(9.1)

-B-

bitir-:nebât bitirme,sona erdirme(51.3)

-C-

cân virme:ölme,diriltme(122.2)

-D-

denlü :çeşit,kadar(82.1)
devr :dönme,zamân(8.4)
devrân :dönme,keyifli devir(84.3)

1 Bilgegil M.Kaya,Edebiyât Bilgi ve Teorileri,s.192; Olgun Tâhir,Edebiyât Lügatı,s.159; Mehmed Celâl,Osmanlı Edebiyâtı Nümûneleri,s.91.

ehl-i kitâb:Kur'ân,İncil,Tevrât,Zebûr'a
inanan;zâhid(164.4)
evvel :önce,Cenâb-ı Hak(63.5)

-G-

gûyâ :söyleyen,sanki(48.2)

-H-

hak :hak,Hak(679.3)
hakkâ :ey Hak,doğrusu(9.1)

-İ-

ihlâs :hülûslu olma,CXII.sûre(250.3)

-K-

kânı :menbâ,kaynak;k(i)'anı(540.5)
kurbân:öldür-,yakınlaştır-(61.1)

-L-

Leylî :Leylâ,geceye mensûb(683.3)

-M-

mahcûb:utangaç,örtülü(155.1)
Mecnûn:Mecnûn,deli(848.2)
mihr :güneş,sevgi(34.1)
minnet:şükrân,mânevî yük altında kalma(8.2)
Murâd :Murâdî,istek(35.3)

-N-

nefes :nefes,an(9.2)

-R-

reng :renk,hîle(21.4)

-S-

sâbit :sâbit,C.Hakk'ın devâmlılığı(63.5)
sag :diri,sağ taraf(668.1)
sevdâ :suyâh,karartı,kötülük(380.5)

-Ş-

şîrîn :şîrîn,tatlı(873.3)

-T-

tâb :parlaklık,kuvvet(136.2)

-U-

uçmag :cennet,uçmak(464.3)

-Y-

yâ :yay,yâ harfi(94.4)
yad :anma,él(160.4)

-Z-

ziyâ :ışık,nûr(479.3)

Bu ifâdelerde ise söz hem mânen,hem de şeklen veyâ fiilen tevriyeli kullanılmıştır.

54.4 Muntazır nâzırdan oldı cümleye manzûr-ı ᶜayn
Ol cemâl-i lâ-nazîrüñden müyesserdür baña

Bu beyitteki "Muntazır nâzırdan oldı" sözü,"Her şey Cenâb-ı Hak'tan var olmuştur" mânâsınadır.Fakat aslında muntazır ve nâzır kelimeleri aynı köktendir,Yânî birbirinden türemiştir.Böylece söz iki mânâya delâlet etmekte olup her biri uygun olan yöne sarf edilmiştir.

.2.5 Bu Murâdî kuluñı kul iken itdüñ sultân
Aña pes lâyık olan yine budur sultânâ

Beyitteki Murâdî'nin "Kul iken sultân olması" önun bahtiyâr bir insân ...ı mânâsına geldiği gibi,kendisinin gerçekten de bir sultân olduğu kasd edilmiştir.

1.4 Kogıl benlügi ey gâfil felekde yok karâr el-hak
Gice gündüz geçer ᶜömrüñ felek döner tolâb-âsâ

Feleğin dönmesi,devretmesi ile zamânın geçiciliği,yâhut feleğin kalleşliği kasdedilmiştir.

.51.4 Ag u karası ᶜaynumuñ birbirine karâbeti
Hâtıruña alup bunuñ remzini dilde yaz kitâb

Gözün ak ve karasının birbirine yakın olması ve gözün ağının ağımsı, karasının da karamsı olması düşünülmüş olabilir.

488.1 Dilüm habîb-i nihândur sözüm cihâna deger
Cihân ne kıymet aña ᶜömr-i câvidâna deger

Dilinin habîb-i nihân olması,sözünün cihâna değer olmasındandır.Aynı zamânda dilin ağız içinde saklılığı da kasdedilmiştir.

721.7 Bende olmışdur MURÂDÎ çün senüñ der-gâhuña
İki dünyâya anuñ adını sultân eyledüñ

Murâdî'nin iki dünyâya sultân olması ifâde edilirken Cenâb-ı Hakk'ın mânen makbûl bir insân olarak kendisini yarattığını söylemektedir.Bunun yanı sıra bu dünyâdaki pâdişâhlığına da işâret edilmiktedir.

1012.4 Tefahhus eyledüm dâᶜim seni dünyâda vü ᶜukbâda
ᶜAceb budur seni bir lahza bulmam ayru yanumdan

Cenâb-ı Hakk'ı bir an dahi yanından ayrı bulmaması,onu hâtırından çıkarmamasıdır.Bununla birlikte Cenâb-ı Hakk'ın zâten her yerde hâzır ve nâzırlığı da ifâde edilmiştir.

T e c â h ü l - i   â r i f

Söz söyleyenin; takrîr, ikrâr, inkârı dışında kalan bir nükteden dolayı bildiği bir husûsu bilmiyor davranması, "Tecâhül-i ârif" veyâ "Tecâhül-i ârifâne" adını alır.

Bedî tâbîrlerinden olup mânâ ile ilgili zekâya bağlı bir san'attır[1].

164.5 Çünki cihân oldı MURÂD ile pür
Pes k i m e dür yâ bu ᶜikâb ü s̱evâb

[illegible].3 Pâdişâhâ lutfuñ el virürse eger bendeñe
Yâ ᶜazîz ü yâ velîdür yâ nebî ṣâḥib-ᶜalem

Şâir beyitte Cenâb-ı Hakk'ın lutfu ile nebî dahi olabileceğini ifâde ediyorsa da Hz.Muhammed(S.A.V.)'den sonra peygamber gelmiyeceğini kendisi de bilmektedir.

---

1 Bilgegil Prof.Dr.M.Kaya, Edebiyât Bilgi ve Teorileri, s.196; Olgun Tâhir, Edebiyât Lügati, s.151.

M e z h e b - i   K e l â m î

İstenilen husûs için kelâmcıların yolu ile delîl gösterme san'atına "Mezheb-i Kelâmî" denilir.

Bedî tâbîrlerinden olup mânâ ile ilgili zekâya bağlı bir san'attır[1].

70.4 Yagılsa katre katre âb-ı cismi nehr olur hâsıl
Eger cem^c olalar enhâr yem-i ^cummân olur beydâ

Kelâmcıların yolu ile istenilen husûs için misâl gösterilmiştir.

254.4 Dürr-i nâ-yâb gelür katreden ey bahr-i kerem
Bahr eger dürrî muhît olsa dür ola nâ-bûd

Kerem denizi için bir damladan dürr-i nâ-yâb meydâna getirmek gâyet kolaydır. Nitekim deniz inciye âit bir deniz olsa inciler onun içinde kaybolur, alâlâde her yerde bulunabilir bir cevher hâline gelir.

---

1 Bilgegil Prof. Dr. M. Kaya, Edebiyât Bilgi ve Teorileri, s.199

T e ş h î s

Cânsız,hassâsiyetten mahrûm veyâ mücerred,tamâmiyle zihnî bir varlığı, maddî ve gerçek hüviyete kavuşturarak ona hassâsiyet,hayâtiyet verme ve toplayıcı tâbirle onu insâna hâs vasıflarla mümtâz kılma san'atıdır.

Bedî tâbirlerinden olup mânâ ile ilgili tahayyüle bağlı bir san'attır[1].

8.1 Çûn ^c^ışk geldi sırrını fâş eyledi baña
Dil oldı kendü kendüsine yine reh-nümâ

35.3 Żahve-i kübrâda gördüm cümle eşyâ secdede
Âşnâ olmak durur aṣl-ı Murâd ey âşnâ

110.2 Yed-i mü'eyyed ile aldı ḳabża-i ḥükme
Ḳader oḳını atar her ṭarafda ḳavs-i ḳażâ

114.2 Ṭogdı çü şemsüm bir seher secde idüp şems ü ḳamer
[illegible]

134.1 Dil kaçan kim yâre hâlin ^c^arz ider virmez cevâb
Ṣâmıt olsa her kaçan ol demde eyler fetḥ-i bâb

185.5 MURÂDÎ vaṣl-ı dil-dâre kaçan olur idi vâṣıl
Miyân-ı yâre kollarını kılmasa kemer fursat

191.2 Âyîne-i maḥabbet behhâc olalı ḳalbe
Ḳalmadı bir nesne maḫfî cümle görindi ṣûret

219.4 Saklarum sînemde ^c^ışkı sırr-ı pinhânum gibi
Fâş ider yaşum velîkin eylemek inkâr güc

226.1 Bâd-ı ṣabâ cânumı gördüñ mi hîc
Söyle o cânânumı gördüñ mi hîc

319.4 Benefşe fikre varmış kim ^c^aceb var mıdur ^c^âlemde
Gözüñ gibi kara gözler saçuñ gibi siyeh teller

319.5 Anı lûtfından ol Allah şöyle yaradupdur kim
Anuñ ḥüsnini medḥ itseñ MURÂDÎ doyamaz diller

1 Bilgegil Prof.Dr.M.Kaya,Edebiyat Bilgi ve Teorileri,s.209; Olgun Tâhir,Edebiyât Lügati,s.171

949.4 S e m c - i d i l i küşâd idüp bildi melekle ins ü cân
Sebca semâyı geşt idüp şimdi ben istivâdayam

1089.1 Dem-be-dem ḳan a ġ l a ş u r lar g ö z lerüm hicrân içün
Kimsenüñ yanmadı göñli ben dil bir yan içün

1427.4 Ṭutar destinde tâ s u n a hezâra
Şarâb ile ṭolu p e y m â n e ġ o n c e

139.2 Mâverâya varuben d î d e - i d i l kıldı naẓar
cÂlemüñ revnaḳıdur geldi gider rûz ile şeb

İ n t â k

Bedî tâbîrlerindendir.Söylemeğe kabiliyeti olmayan şeyleri söyletmektir. Her intakta bir teşhîs bulunur[1].

32.1 Lem^c ası şems-i vücûduñ virdi âfâḳa żiyâ
Ol żiyâdan şevḳ irüp e ş y â d i d i yâ Rabbenâ

146.1 Seḥer b ü l b ü l ḫurûşından dû çeşme gelmemişdür ḫ^v âb
Sürûr-ı şevḳ ile e y l e r d i m e d ḥ - i dil-ber-i nâ-yâb

146.2 D i l i n d e v a ḥ ş u ṭ a y r uñ cümleten z i k r -i ḥabîb el-Ḥa
Kimi ṭâlib kimi râğıb kimisi ḥâl ile tevvâb

158.1 Çûn gül-istân içre gördüm ^c a n d e l î b
D i r idi kim el-ḥabîbü el-ḥabîb

319.1 Cemâlüñ gül-şenin ^c arz it i d e tâ n a^c r â b ü l b ü l l e r
Y a k a l a r ç â k i d e g ü l l e r g i r e l e r r a k s a
s ü n b ü l l e r
2 Dırâz itmiş zebân s û s e n senüñ hüsnüñi m e d h e y l e r
Cemî^c-i l â l e ler hicrüñden olmışdur S i y e h - d i l l e r

3 G ö z i n a ç m ı ş durur şehlâ cemâlüñe o l u p ḥ a y r â n
O ḳ u r ḥüsnüñ kitâbını saña m e d d â ḥ o l u p g ü l l e r

4 B e n e f ş e f i k r e v a r m ı ş kim ^c aceb var mıdur ^c âlemde
Gözüñ gibi kara gözler saçuñ gibi siyeh-teller

5 Anı lûṭfuñdan ol Allah şöyle yaradupdur kim
Anuñ ḥüsnüñi medh itseñ MURÂDÎ d o y a m a z d i l l e r

---

1 Olgun Tâhir,Edebiyât Lügati,s.67.

H ü s n - i   T â l î l

Hüsn-i Tâlîl, ifâdeye letâfet vermek maksadıyla bir husûsu hakîkî olmayan bir îtibâra dayanarak, kendi sebebine aykırı bir sebeble vasıflandırma san'atıdır.

Bedî tâbîrlerinden olup mânâ ile ilgili tahayyüle bağlı bir san'attır[1].

6.5 Câmi^c durur MURÂDÎ sözi kıldı çün kabûl
Şol nesneyi ki kılmadılar arz ile semâ

Murâdî'nin sözü, şu nesneyi kabûl ettiğinden dolayı câmîdir.

7.3 Biz âşnâları kamu yâd eyledük hemân
Deryâ-yı ^cışkda olalıdan biz âşnâ

Âşnâları yâd eylemesinin sebebi aşk deryâsında âşık olmasıdır.

8.1 Çûn ^cışk geldi sırrını fâş eyledi baña
Dil oldı kendü kendüsine yine reh-nümâ

Gönlün kendi kendisine reh-nümâ olması, aşkın sırrını fâs etmesindendir.

11.2 N'olduğını bilmedüm kalmadı benlikden eser
Pes irişdi sem^cüme bir hôş nidâ-yı cân-fezâ

Benlikten kurtulmasına ses sebeb olmuştur.

11.4 Çûn işitdün bu nidâyı kesb idüp niçe ferah
Kalmadı aslâ kusûrum eyledüm hamd ü senâ

Kusurlarının gitmesine nidâ sebeb olmuştur.

46.4 Hatar irmeye diyü hüsnüñe serv ile çenâr
Kılayor biri namâz ve ideyor biri du^eâ

Servinin uzun boylu olması, namâz kılmasına, çınarın yapraklarının büyük ve açık olması da onun duâ etmesine bağlanmıştır.

47.4 Kalmasun zâr-ı firâk ile diyü lûtf idüben
Habbezâ irdi nesîm ile yine bûy-ı safâ

İnlemesi bitsin diye nesîm buy-ı safâ getirmektedir.

---

1 Bilgegil Prof.Dr.M.Kaya, Edebiyât Bilgi ve Teorileri, s.222; Olgun Tâhir, Edebiyât [illegible] ti. s.56

49.3 Nâzil olmak neden oldı bu ḥakâ'ik ḫaberi
Ola tâ ṣıdk-ı Muḥammed dû cihânda peydâ

Kıyâmetin kopmasının sebebi Hazret-i Peygamber'i doğrulamaka içindir.

52.7 MURÂDÎ üstine gel sâye ṣalgıl ey Hümâ-sâye
Firâkuñ bârını çekmekden olmışdur zebâb-âsâ

Sinek gibi olmasının sebebi ayrılık yükünü çekmesidir.

56.1 Vücûdum gül-şeninde murg-ı cânumdan ṣadâ peydâ
Mu^c^ayyendür mübeyyendür derûnumda nidâ peydâ

Onun güzel şiirler söyleme sebebi Cenâb-ı Hakk'ın böyle takdîr etmesindendir.

81.7 Gösterdi yüzinden yine pes şimdi MURÂDuñ
Fir^c^avnîlere Mûsî-i ḳudret yed-i beyzâ

Hazret-i Mûsâ'nın yed-i beyzâsı Murâdî'den nûrlanmıştır.

83.1 Sen serv-i revânı görüben dîde-i bînâ
Miḥrâb-ı ḫam-ı ebrûña ism itdi muṣallâ

Gözün kaşa musallâ demesinin sebebi serv-i revânı görmesidir.

122.2 Cânın virelden ol dil-rübâya
Cân eylemişdür rûhında peydâ

Cânın sevgilinin rûhunda var olmasının sebebi gönlün cânını o dil-rübâya vermesidir.

133.2 Mukteżâ-yı ^c^ışḳumı fehm itdürüp ^c^âlimlere
^c^İlm içinde her birisin eyledüm cânâ lebîb

Âlimlerin akıllı olması,Murâdî'nın onlara mukteżâ-yı aşkını anlattırmasıdır.

144.4 Bir ẕerre irdi verde cemâlüñ netîcesi
Rûyına ḳarşu medhüñ oḳur anda ^c^andelîb

Andelîbin medh sebebi gül'e zerre(lûtf) ermesidir.

146.1 Seḥer bülbül ḫurûşından dû çeşme gelmemişdür ḫ^v^âb
Sürûr-ı şevḳ ile eylerdi medḥ-i dil-ber-i nâ-yâb

Bülbülün ötmesinin sebebi eşsiz sevgilinin medhine bağlanmıştır.

146.2 Dilinde vaḥş u ṭayruñ cümleten ẕikr-i ḥabîb el-ḥaḳ
Kimi ṭâlib kimi râġıb kimisi hâl ile tevvâb

Seher vakti hayvânâtın sadâlarının sebebi tâlib,râgıb,tevvâb olmalarındandır.

170.2 Kılmaz idi enbiyâ ve evliyâ ᶜarż-ı hüner
Gûş-ı câna gelmeseydi ger nidâ-yı maᶜrifet

Evliyâ ve enbiyânın hüner arz etmesinin sebebi cân kulağına mârifet nidâsının gelmesidir.

170.3 Evvelîn ü âhirîn bulmaz idi aṣlâ vücûd
İrmeseydi mümkinâta ger ṣadâ-yı mâᶜrifet

Öncekiler ve sonrakilerin vücûd bulmasının sebebi kâinâta mârifet nidâsının gelmesidir.

179.1 Rûz u şeb oldı çû ârâyişde sitt-cihât
Ne müferriḥ yir olur ravża-i bâġ-ı cennât

Altı cihetin süslenmesinin sebebi cennet bâğı olabilmeleri içindir.

185.5 MURÂDÎ vasl-ı dil-dâre kaçan olur idi vâṣıl
Mıyân-ı yâre kollarını ḳılmasa kemer furṣat

Kemerin yârin beline kollarını dolaması,Murâdî'nin vasl-ı dil-dâre erişmesini engellemektedir.

194.3 Bir cürᶜa mest idelden dil geçdi bu cihândan
Bir lezẕete irişdi terk oldı cümle lezẕât

Cihândan vaz geçmesinin sebebi cür'anın onu mest etmesidir.

219.4 Ṣaklarum ᶜışkı sırr-ı pinhânum gibi
Fâş ider yaşum velîkin eylemek inkâr güc

Aşkın ortaya çıkmasına gözyaşı sebebdir.

219.5 Baḥr-ı aᶜzamdur MURÂDÎ her yaña keffin ṣaçar
N'eylesün nâ-ehle keşf itmek olur esrâr güc

Avuç dolusu esrâr saçmasının sebebi bahr-ı âzam olmasıdır.

221.1 ᶜIşk-ı dil-berden bulupdur cân ü dil çûn ibtihâc
Virdi anuñ çün kelâmındaKelâmına revâc

Kelâmında kelâmına revâc vermesinin sebebi cân ve gönlün dil-berden sürûr bulmasıdır.

244.1 Ser-be-ser emvâc uraldan dilde deryâ-yı şühûd
Anuñ içün kaplamışdur ᶜâlemi bu âb-ı cûd

Âlemi cömertlik suyunun kaplamasının sebebi gönülde gözle görülebilen deryânın dalgalanmasıdır.

267.1 Çû ebrûñ oldı mihrâb-ı mesâcid
Aña nazzar olupdur cümle sâcid

Bütün secde edenlerin mihrâba bakmasının sebebi sevgilinin kaşının mescitlerin mihrâbı olmasındandır.

269.1 Kûy-ı yâre dîde-i dildür küşâd
^{c}Ömrümüz anuñ içün oldı ziyâd

Ömrümüzün artmasının sebebi gönül gözünün sevgilinin yüzüne açılmasıdır.

275.5 İbtidâ vü intihâ olmış MURÂDÎde çû cem^{c}
Anuñ içün olur andan âdem ^{c}âlem iltizâz

Âdem ve âlemin iltizâzının sebebi ibtidâ ve intihânın Murâdî'de birleşmesidir.

328.1 Vuslat-ı yâre gönül meyl ideli dîvânedür
Münderic her dürlü ma^{c}nâ lîk bir ferzânedür

Gönül dîvâneliğinin sebebi vuslat-ı yâre meyl etmesidir.

389.1 Râzumı fâş itmezem ^{c}âlemlere mevtâ olur
Yok hilâfum bu söze v'Allahi hep ifnâ olur

Râzını fâş etmesinin sebebi âlemlerin mevtâ,ifnâ olması içindir.

417.1 Nâlemi gûş ide ger bülbül aña nâle düşer
Hâlümi bilmek içün hâl ile biñ hâle düşer

Bülbülün nâle etmesinin sebebi Murâdî'nin hâlini bilmek istemesindendir.

906.2 Pâdişâh-ı dehrem oldum yâr işiginde gedâ
Çûn gedâyam ^{c}âlem içre rütbe-i vâlâ menem

Gedâ olduğundan yüce rütbe kazanmıştır.

1089.4 Gün yüzüñ şavkına mâhum kan yudaram la^{c}l-veş
Dür gibi bagrum delindi sen leb-i mercân içün

Lâl'in kırmızı olması kan yutmasından,bağrının delinmesi de sevgilinin mercân dudağı sebebiyledir.

1427.3 Hezârân bülbüli kılmışdur ihlâk
Anuñ içün boyanmış kana gonce

Gonce hezârân bülbülü helâk ettiğinden kan rengindedir.

1427.5 Sabâyile salınursa ^{c}aceb mi
Kim olmışdur şehâ mestâne gonce

Goncanın salınması rüzgâr sebebiyledir.Fakat bu onun mestliğine bağlan-

mıştır.

1427.4 Tutar destinde tâ ṣuna hezâra
Şarâb ile ṭolu peymâne ġonce

Goncenin peymâneye benzemesinin sabahı bülbüle şarap sunmak istemesin-dendir.

T. C.
Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi

M ü b â l a ğ a

Bir vasfın,şiddet veyâ zaaf bakımından imkânı güç veyâ muhâl derece ile ifâde edilmesidir.

Bedî tâbîrlerinden olup mânâ ile ilgili tahayyüle bağlı bir san'attır[1].

Mübâlağa,Murâdî'nin çok sık baş vurduğu bir san'attır.Hele gazellerinin son beyitlerinin çoğu kere birer fahriye olması hasebiyle bu beyitlerde mübâlağa daha çok görülmektedir.

Fakat şâirin yaptığı mübâlağalar,umûmiyetle birbirinin tekrârı gibidir. Semâvâta ışık saçması;hâlinin,ağaçlar kalem,denizler mürekkeb olsa bile yazılamayacağı; sözlerinin reddine imkân olamaması;aşkta misilsiz olduğu;gözlerinden yağmur gibi yaş dökmesi;çoğu zaman bu yaşın kan olması;sözlerinin her noktasından bir kitâb yazılabileceği;ondan tâlîm gören bir müridin âlemi şerh edebileceği;nefesinin binlerce ölüyü diriltebileceği;sözlerinin bilinemeyecek kadar hacimli olduğu,hastalara şifâ dağıttığı,tanıyanı gamdan kurtardığı ve rahmetin kendisi olduğu pek çok yerde tekrârlanmıştır.

Onun mübâlağa ihtivâ eden beyitlerinden birkaç misâl.

397.1 Eşk-i çeşmüm yirine cânâ gözümden kan akar
Şöyle cûş ile gelür kim sanasın ᶜummân akar

357.2 ᶜAyn-ı ᶜaynumdan ki akar acı su her katresi
Her biri bir katredür ki kapladı dâr ü diyâr

152.5 ᶜÂlim-i ᶜilm-i Hak gerek sözlerüñi ol añlaya
Çünki MURÂDÎ her sözüñ noktası oldı bir kitâb

127.1 Her kaçan kim menzil-i aᶜlâyı kılsam ben taleb
Sath ider küllî cenâhın her melâ'ik heb

178.5 Gel MURÂDuñ yine cân ile kelâmın diñle
Niçe biñ mürdeye bir noktası muᶜtî-i hayât

1184.3 Duzaha irdi çünki katre-i eşk
Berd oluben soyundı yidi tamu

692.2 Sanma Ferhâd ile Mecnûn öldılar abdâl-ı ᶜışk
Dôstum ben mübtelâdan aldılar anlar sebak

---

1 Bilgegil Kaya,Edebiyât Bilgi ve Teorileri,s.217;Olgun Tâhir,Edebiyât Lügati,s.

N i d â

"Nidâ",zabtolunamayan heyecânların,kendilerini çığlıklar hâlinde dış dünyâya dvkmesidir.

Bedî tâbîrlerinden mânâ ile ilgili ihtirâslara bağlı çığlıklı san'atlırdandır[1].

[illegible] Ben MURÂDa kıl ᶜinâyet fazlunı ey zû'l-celâl
Senden özge kimsenem yokdur benüm y â Rabbenâ

19.2 Dest-i nefsümden Hudâyâ ᶜâcizemeyle halâs
Cümle müşkiller saña âsândur y â Rabbenâ

21.2 Olma e y dil bu cihân-ı bî-vefâya mübtelâ
Mülk ü mâl ü câh ü ᶜizzet olısar küllî hebâ

29.2 Gayre yakışmaz dil-i Mecnûn e y Leylî-hicâb
Sende bulmışdur seni mir'ât-ı dildür rû-nümâ

60.2 H u d â y â kıl ᶜinâyet kalmışam hayretde ben nâçiz
Baña fazluñdan ihsân eylegil e y ᶜâlem-i mevlâ

150.4 Her rûz u şeb gam ile dil gitdi elden e y v â h
Bir dahi bu gam ile şad-pâre var mı y â Rab

19.4 E y kerîm ü e y rahîm ü e y ᶜalîm ü v ' e y atûf
Kullara dâim işün ihsândur y â R e b b e n â

112.2 Firâk-ı âteşine hark ider beni o nigâr
Rakîb-i bed-siyerüñ sözine uyar hayfâ

40.3 Kıl ᶜinâyet ben garîb-i bî-dile
Rahmet eyle bu gedâya h u s r e v â

---

1 Bilgegil Prof.Dr.M.Kaya,Edebiyât Bilgi ve Teorileri,s.225; Olgun Tâhir,Edebiyât Lügati,s.118; Mehmed Celâl,Osmânlı Edebiyâtı Nümûneleri,s.114.

R ü c û

Bir nükteden dolayı,nakz ve ibtâl yoluyla önceki söze avdet ve müracaattır.

Bedî tâbîrlerinden olup mânâ ile ilgili,ihtirâslara bağlı,dönüşlü san'atlardandır.

1080.3 Bir nazardur biñ nazar yüz biñ nazardur bir nazar
Parmağuñ yum lafzatu'llah oldı insân ayasın

1 Bilgegil Prof.Dr.M.Kaya,Edebiyât Bilgi ve Teorileri,s.238; Olgun Tâhir,Edebiyât Lügati,s.127.

T e c r î d

"Tecrîd",bir mübâlağa nüktesinden dolayı,nitelendirilmiş bir şeyden aynı nitelikteki bir şeyi çıkarmaktır.

Bedî tâbîrlerinden olup mânâ ile ilgili,ihtirâslara bağlı,dönüşlü san'atlardandır[1].

Murâdî gazellerinin son beyitlerinde umûmiyetle tecrîd yapmıştır.

Aşağıdaki beyitte şâir kendini mücerred bir şahıs farz ederek,kendine hitâb etmektedir.

11.5 Bir ᶜaceb ḥâlüm işitdüm kendü kendümden yine
Didi kim niçün durur ḥâlüñden öz ḥâlüñ ḫafâ

1Bilgegil Prof.Dr.Kaya,Edebiyât Bilgi ve Teorileri,s.249; Olgun Tâhir,Edebiyât Lügati,s.152.

T e k r î r

"Tekrîr",sözü kuvvetlendirmek,ifâdeye şiddet vermek için yapılan tekrârdır[1].

Sultân III.Murâd'ın tenâsübü ve eşanlamlı kelimeleri yanyana kullanmayı sevdiği kadar tekrîrden de çok hoşlandığı görülmektedir.Bu sebeple basît birer tekrâr sayılabilecek tekrârlamaları dahi tekrîr maksadıyla kullandığını gözden uzak tutmamak lâzımdır.

42.3 S e n s e n i s a n̂ a virelden b e n i virdün̂ b a n̂ a s e n
S e n i s e n den bilüben s e n b e n i kılduñ ihyâ

110.5 Özin m u r â d a m u r â d eyledi m u r â d ı m u r â d
M u r â d idindi m u r â d ı m u r â d ide cem^c^â

113.4 M ü ş t â k olupdur dil s a n̂ a s e n g e l b a n̂ a s e n g e l
b a n̂ a
M ü ş t â k ınam b e n dâ'imâ h â n u m s a n̂ a h â n u m s a n̂ a

338.2 S e y r ümi s ı r r ında gördüm s ı r r umı s ı r r umda ben
S ı r r - ı s e y r - i cem^c^ idüp s e y r ile s ı r r oldı eser

338.5 F i ^c^ l i f i ^c^ l e kıldı tebdîl ^c^a y n -ı vâhidde MURÂD
^c^A y n ı ^c^a y n a k a v l i k a v l e evvel âhir aç başar

1500.4 ^c^Aceb ahvâl olur c â n â eger c â n añlaya zihnüñ
Ne c â n ı var ki c â n a c â n diye ey c â n umuñ c â n ı

---

1 Bilgegil Prof.Dr.M.Kaya,Edebiyât Bilgi ve Teorîleri,s.120; Ilgun Tâhir,Edebiyât Lügati,s.156; Mehmed Celâl,Osmânlı Edebiyâtı Nümûneleri,s.120.

T e d r î c

"Tedrîc" bir düşünceyi, bir tasavvuru, bir hayâli, bir duyguyu, bir heyecânı, bir ihtirâsı, derece derece yükselten veyê indiren bir tertîb içinde ifâde etmektir. Bu san'atın diğer bir adı da "T e n s î k"dir.

Bedî tâbîrlerinden olup mânâ ile ilgili, ihtirâslara bağlı dönüşlü san'atlardandır[1].

1.2 Yâ muminü'l-müheyminü yâ Rabbi zi'l-celâl
Sensin hakîm ü kâdir ü sultân-ı zi'l-bekâ

1 Bilgegil Prof.Dr.M.Kaya, Edebiyât Bilgi ve Teorileri, s.256; Olgun Tâhir, Edebiyât Lügati, s.153; Mehmed Celâl, Osmanlı Edebiyâtı Nümûneleri, s.123.

İ s t i f h â m

"İstifhâm",doğrudan doğruya sorudur.Kin,öfke,kıskançlık,ümitsizlik,üzüntü,acz,hayret,sevgi,nefret,teessüf.....gibi bir ihtirâsın kalbi sarstığı anda, bu sarsıntının şiddetini daha kuvvetli şekilde tebliğ için serdedilen suâllerdi

Bedî tâbîrlerinnen olup mânâ ile ilgili ihtirâslara bağlı kademeli san'atlardandır[1].

7.4 Bahr-ı muhît itdi ihâta taraf taraf
Fülk-i dile kenâr k a n ı kıla ilticâ

38.1 Ey habîb-i cân u dil cânân olan k i m d ü r baña
Taht-ı dilde vir haber sultân olan k i m d ü r baña

57.4 Mekânuñ senüñ bâb-ı fu'âdî ᶜâşıkuñ cümle
N e ᶜâlemdür ki bu ᶜâlem seni cümle arar cümle

31.5 Ey MURÂDÎ sırr-ı Hakdur çün ene'l-Hak söyleyen
Yâ n e d ü r Mansûr-ı Hallâca olan zulm ü ezâ

17.3 Bir tecellîsine ol şâh-ı cihânuñ ben zaᶜîf
Cânumı kurbân iderem andan özge n e'm ola

17.4 N i ç e bir ᶜâşıklaruñ âhiyle zâr içre kala
Aç nikâbuñ göreler yüzüñ bulalar tâ safâ

135.4 Ey basîret ehli gel bak dîde-i insâf ile
Çün kilid elde ya n i ç ü n itmeyesin feth-i bâb

43.1 Bezm-i ᶜışk-ı ezelîden n i c e dil ayık ola
Bir kadeh cürᶜası mest eyledi cânı cânâ

9.4 Kondı dıraht-ı ᶜizzete çün mürg-i bâ-cenâh
Buldı çü âşyânını n ' e y l e r o câ-be-câ

135.2 Tâkat olmaz şebpere çeşminde çün kim nûr içün
Mâh-tâbum hâtır içün t o ğ m a s u n m ı âf-tâb

150.1 Dil derd-i yâre düşdi bir çâre v a r m ı yâ Rab
Bir ben gibi cihânda âvâre var mı yâ Rab

---

1 Bilgegil Prof.Dr.M.Kaya,Edebiyât Bilgi ve Teorileri,s.259; Olgun Tâhir,Edebiyât Lügati,s.65.

40.4 Senden özge bir penâhum v a r m ı d u r

Varuben aña idem tâ ilticâ

137.1 Ne ᶜaceb ḥâlet olur ḥâlet-i vuṣlat yâ Rab

Bir daḫi el v i r e m i bize o devlet yâ Rab

T e l m î h

"Telmîh",temsîl yolu ile bilinen bir kıssaya,meşhûr bir fıkraya,yaygın bir nükteye,târîhî bir hâdiseye,hâle uygun bir mes'ele,ilmî bir bahse iştirâk etmektir.

Bedî tâbirlerinden olup mânâ ile ilgili bilginin malzeme olarak kullanıldığı bir san'attır[1].

Murâdî Dîvânı'ndan tesbît ettiğimiz bâzı telmîhler,ihtivâ ettikleri mevzûlara göre aşağıya sıralanmıştır.

Cenâb-ı Hakk'ın E z e l M e c l i s i 'nde rûhlara "Elestü bi-Rabbiküm" hitâbına rûhların "Belî" demeleri Dîvân'da şu şekillerde geçmektedir.

11.1 Baña sundılar e z e l b e z m i nde çün câm-ı safâ
Pür safâ olup özümden geçmişem ben mutlakâ

43.1 B e z m - i ᶜı ş k - ı e z e l î d e n nice dil ayık ola
Bir kadeh cürᵉası mest eyledi cânı cânâ

180.5 Ey MURÂDÎ nice hôş hâtıradur bu hâtır
Hâtıruñdan ne geçerse virür ol R a b b - i e l e s t

357.4 Çün b e l â b e z m i nde nûş itdüm bu câm-ı ᶜışkı ben
Her belâya pes belâ didüm ki ᶜışk içinde var

935.1 B e z m - i b e l â da ᶜışkuña çün kim belâ didüm
Gayrîya dimedüm anı illâ saña didüm

1122.3 B e z m - i b e l â da çün kim didük belâ belâya
Biz turmışuz cefâya kaçmaga yokdur imkân

K ü n e m r i :Allah'ın emri,bir şey murâd edince ezeli bilgisinde , mâlûm ve sâbit olan o şeyin mâhiyetine o l deyince o l u v e r i r .

364.3 K â f u n û n un remzini bir noktadur fâş eyleyen
Basmagıl pergârdan taşra kadem eyle hazer

428.3 K â f u n û n itdi tekellüm bu kelâm oldı kelîm
Bu kelâm-ı mütekellim yine her bâr-ı hezâr

1 Bilgegil Prof.Dr.M.Kaya,Edebiyât Bilgi ve Teorileri,s.267; Olgun Tâhir,Edebiyât Lügati,s.159; Mehmed Celâl,Osmânlı Edebiyâtı Nümûneleri,s.91.

414.4 Gel berü ey müdde^{c}î bi'llâhi vaṣf eyle bize
Kün fekânuñ şerḥini ûlâ nedür uḫrâ nedür

İnsânın topraktan yaratılışı:

89.4 Ben ne ḫâkam ṭapuña lâyıḳ olam
Luṭfuña ḳalmışam eyâ Mevlâ

Şeytân

1435.3 Secde itmedügi içün aña
Ebedî la^{c}net oldı şeyṭâna

Sûr:

368.4 Eyledüm pes ṣâhib-i ṣûra su'âl ey ẕû-fünûn
Didi aña bunları her demde bu ġavġādadur

416.5 Eyledi çünki MURÂDÎ özini heşt behişt
İmtiyâz itmek içün sûrı ḳaçan çala güyer

Peygamberlerle ilgili telmîhler:

4.3 Her dem emînüm oldı Muḥammed ḥabîb-i Ḥaḳ
Oldur anuñla her dem iden bizi âşnâ

1182.17 Mustafâ buldı Rabb-i a^{c}lâyı
Didi çün lâ-ilâhe illâ hû

163.1 Emr ile çün remy ola müşt-î türâb
Niçe ^{c}adû ola harâb ü yebâb

159.1 Atdı avcından çü bir müşt-î türâb
Ṣındı a^{c}dâ ḳalmadı ḳalbinde tâb

227.5 MURÂDÎ süllem-i şer^{c}-i şerîfe oldı çün ^{c}ârıc
^{c}Urûc imiş o mi^{c}râca sen añla iktizâ maḫrec

711.1 Gül-şen-i cennetde gezmiş bir buraḳ
Berḳ-veş geldi uruben ṣâḳa ṣâḳ

901.2 Ḳâbe ḳavseyn üzre iki şâhid oldı ḳâf
İkisi daḫi olur ism-i Muḥammed de dû mîm

1256.4 Ḳâbe ḳavseynüñ nedür sırrını şoldur añlayan
Oḳ gibi ṭayy itdi pes urdı nişânın bir ile

364.4 Çün ezel yazdı أنا الله âyetin şaḳḳu'l-ḳalem
Mu^{c}cize olsa Muḥammedden ne var şaḳḳu'l-ḳamer

710.4 K a m e r i bir işâret i t d i i k i
İki dünyâyı kıldı bir varak

253.5 Ey MURÂDÎ kalemüñ şakkını ş a k k u ' l - k a m e r al
İ^{c}tikâd eyledi nusretde saña cümle cünûd

281.2 Eger D â v û d -veş kılsam bu e l h â n um Z e b û r umda
Tolardı cümle mahlûkâtdan tağ ile sahralar

449.3 Her kaçan âh çekem d e r d ile E y y û b -sıfat
Acıyup âhuma her zîr ile bâlâ iñler

869.6 Çeke gör k a h r -ı dünyâyı nitekim çekdi ol E y y û b
Bu günki gün çeken kahrı yarın anda olur hurrem

1052.3 Çek c e f â yı ey göñül olma melûl E y y û b - v e ş
Bunda çok cevr ü cefâ anda vefâya iresin

1182.8 S a b r ın arturmaz idi ol E y y û b
Dimese lâ-ilâhe illâ hû

1182.10 H û d bulur mı idi hiç necât
Dimese lâ-ilâhe illâ hû

1103.2 Kalbüñ İ b r â h î m i çûn suhf-ı mahabbet okudı
İsmini buldı H a l î l almış anuñ yâbından

1182.6 Berd olur mıydı H a l î l e n â r
Dimese lâ-ilâhe illâ hû

1465.4 Ol rızâsında habîbüñ dâ'imâ sen subh u şâm
Eyleye gül-zâr İ b r â h î m -veş tâ n â r uñı

381.3 M ü r d e i h y â eylemek mu^{c}ciz olur ^{c}İ s â içün
Tanrı'çûn anuñ gibi her lahza cân olmakdadur

267.3 Çûn e n f â s um durur ^{c}Î s â ya akreb
B u l u r benden h a y â t e m v â t - ı c â m i d

1182.16 Â s m â n da olur mıydı ^{c}Î s â
Dimese lâ-ilâhe illâ hû

1076.3 [illegible] M û s â ya gelmiş çûn cevâb-ı l e n - t e r â n
T û r a ^{c}arz olan celâlini cibâl añlar bu gün

886.4 Âyet-i kübrâda gördüm remz-i M û s â âyetin
Cümle F i r ^{c}a v n olsa ^{c}âlem ben ^{c}a s â dan geçmezem

118215 Ol ^{c}a s â s ı olur mıydı s u^{c}b â n
Dimese lâ-ilâhe illâ hû

71.7 Gösterdi yüzinden yine pes şimdi MURÂDuñ
Pâ-yâ-yânîlere Mûsî-i kudret yed-i beyzâ

1182.7 Oldı İsmâ^cîle fidâ-yı ^cazîm
Didi çün lâ-ilâhe illâ hû

1..2 Âstânuñı şehâ her ki tavâf ide senüñ
Beyt-i ma^cmûr ile ol Ka^cbeye mi kâ'il durur

100.2 Bir Süleymân olsa kim alsa zebân umdan haber
Sen gemi hâlin ne bildüñ Nûha hem-râh olmaduñ

1182.5 Nûh buldı necât Tûfândan
Didi çün lâ-ilâhe illâ hû

... ^cAkl-ı küll olalı hem-râh aña dildür peyrev
Ş...tumı sanma Süleymân gibi sen bâd iledür

...1 Cânı kurbân içün ey dil yine cânâne getür
Mûr pây-ı melehi pîş-i Süleymâne getür

1182.11 Bulamaz idi Şu^cayb dahi necât
Dimese lâ-ilâhe illâ hû

1506.2 Yûsuf-ı hüsn ü cemâl eyledi mi rahm u lutf
Yâhû Ya^ckûb-sıfat hüzn ü belâ gördüñ mi

226.3 Tolaşuben ^câlemi tâ şark u garb
Külbe-i ahzânumı gördüñ mi hîç

1182.12 Yûsufın bulamazdı ol Ya^ckûb
Dimese lâ-ilâhe illâ hû

1182.9 Balıguñ karnı oldı Yûnusa bâg
Didi çün lâ-ilâhe illâ hû

140.3 Hüsn-i Yûsufda eger kıldı ise hâl zuhûr
Hâl-i Ya^ckûbda gör ^cışk ile cânı nicedür

11..1 Pâk-dâmen oluben dut koma bir pâk etegin
Câmi^cü'l-^cakl oluben tut koma idrâk etegin

1096.4 Haberi bî-haber almaga gelüpdür habere
Yûsufa söyledi pes ^cilm ile ru'yâ haberin

398.4 Mısr-ı ^cışkuñ Yûsufın Ya^ckûb-ı dilden kıl taleb
Çâh-ı zulmetde kalanlar bilmedi Ken^cân nedür

H ı ż r i l e i l g i l i t e l m î h l e r :

766.2 Gördügün her birini H ı ż r aña ᶜâlem halkınuñ
Hasb-i hâlinden kamunuñ turma dâim hikmet al

960.2 Z u l m e t içre istedüm â b - ı h a y â t
Eşk-i çeşmi susadum âb añladum

1000.5 Ey MURÂDÎ sâhil-i deryâda gül-geşt eyleyen
Bahr içinde bulmadı H ı ż r ı dahi hem-s â y e sin

.. H ı ż r -veş bilmeyince ᶜi l m - i l e d ü n
.. vl-i olmaz MURÂDÎnüñ izᶜân

r t e l m î h l e r :

..2 .. ile çû kurıldı bu tılısım bedenüm
H i k m e t i benden işit çün aña L o k m â n am.. ben
.. n kim ᶜavn-i yâri yâri kıldı ᶜavn-i yâr
H a y b e r ün b â b ını kalᶜ itdi bu resme H a y d a r um

..5 .. URÂDÎ sırr-ı lâ-yuhsâ durur sırr-ı velî
T â c ü t a h t ı ᶜârif iseñ t â r i k ol çün E d h e m î

..14 MURÂDÎ kuluña yâ Rab ᶜinâyet kıl hidâyet kıl
Mukarreb ola kapuñda niteki İ b r â h î m E d h e m

..5 Ey MURÂDÎ sırr-ı Hakdur çün e n e ' l - h a k söyleyen
Yâ nedür M a n s û r - ı H a l l â c a olan zulm ü ezâ

..2 Sen belâ meydânı içre dik melâmet ..â..r ı n ı
Diler iseñ bilmege sırr-ı e n e ' l - H a k dan haber

..6.2 Mihmân olalı hâne-i dilde mahabbetüñ
Gayre nazardan eylemişem t e v b e - i N a s û h

.. MURÂDÎ maᶜrifet dükkânın açduk şöyle kim
.. ş d i l i n söyletmez olduk Hᵛâ c e - i ᶜA t t â r a biz ..

1000.3 Leb-i ş î r î n üñe ey h u s r e v üm çün oldı dil F e r h â d
Saçı l e y l î si şevkınden benem m e c n û n - ı ser-gerdân

1547.4 Kanı C e m ü kanı K u b â d toprakların savurdı bâd
İşitmedün mi n'oldılar D â r â yile İ s k e n d e r e

115.3 Câmı S i k e n d e r n'eylesün İ s k e n d e r oldı c â m çün
Bilmezlüginden eylemiş bunca hakîme iktidâ

869.3 Pes andan saykal-ı tevhîdi ur sen âhen-i kalbe
.. ..ine-i asfâleyin dahi çû c â m - ı C e m

İ k t i b â s

"İktibâs" âyetten veyâ hadîsten alınan bir parça ile sözü tezyîn, mânâyı te'yîd etmektir.

Bedî tâbîrlerinden olup mânâ ile ilgili bilginin malzeme olarak kullanıldığı bir san'attır[1].

Murâdî, dîvânında, çok mikdârda âyetlerden, az mikdârda da hadîs-i kudsî ve hadîs-i nebevîlerden iktibâs yapmıştır. Yapılan bu iktibâslar bâzen tâm, bâzen yarımdır. Yânî bâzen âyet veyâ hadîslerden alınan kısımlar yâ tâm bir mânâ ifâde etmekte, yâhût da âyet-i kerîmenin tâm bir mânâ ifâde etmeyecek bir kısmı alınmıştır. Hattâ aşağıdaki misâlde olduğu gibi bir sûrenin[2] tamâmının dahi iktibâs edildiği vâkîdir.

646.2 D i d i evvel أحد A l l a h صمد dür لم يلد ciddâ
ولم يولد didi andan anı tenzîh ider i h l â s
646.3 ولم يكن له كفوا أحد buyurdı ardınca
Bunuñ mefhûmın añlarsañ bilürsin kim nedür i h l â s

Başka bir iktibâsta ise âyetin bir kısmı alınmakla birlikte alınan kısım tâm bir mânâ ifâde etmektedir. Verilen misâl hadîs iktibâsına da nümûne teşkîl etmektedir.

17.8 Sa^cy idegör virmek Allahuñ durur tevfîk u hayr
Kim dimişler[3] ليس للإنسان إلا ما سعى

Yâhût da aşağıdaki gibi âyet-i kerîmenin bir kelimesi alınmıştır.

119.2 Didüñ çünki[4] لا تقنطوا olmazam ben قنوط
Ederven bu şükrümle zîrâ ziyâde recâ

Müteşâbih âyetlerden de iktibâs yapılmıştır.

81.4 [5] طه didi çün nass ile bürhân ile münzil
طه da bulındı yine طه ile[6] اسرا

2 Sûre: CXII.
3 Sûre: LIII, Âyet: 39. وان ليس للانسان الا ما سعى
4 Sûre: XXXIX, Âyet: 53.
5 Sûre: XX, Âyet: 1.
6 Sûre: XVII, Âyet: 1.

Diğer bir misâlde ise "Ben gizli bir hazîne idim.Bilinmekliği sevdim de halkı yarattım." hadîs-i kudsîsine iktibâs-ı nâkıs ile işâret edilmiştir.

324.5 Ey MURÂDÎ merd olan meydân-ı ᶜışka cân atar
sırrını sırr ile maᶜnâsındadır

Aynı hadîs-i kudsî Farsça kelimelerle de hâtırlatılmıştır.

196.6 Câkın g e n c - i p i n h â n un kilîdi
Özinde münderic oᶜlâ'l-metâlib

Âyetler yukarıda görüldüğü şekilde Arapça olarak verildiği gibi meâlen de âyete telmîh yapılmıştır.

1039.3 Çûn ᶜadîm-i ezdensin yâ nedendür bu gurûr
Çûn turâba rücîᶜ oldun hâkmın pes yâ nesin [1]

MEŞÂYİH MENKIBELERİ i h â s l a r ı :

201.9 N e r d ü n i b i l esin MURÂD R a b b ü n î ᶜâ r i f o l asın[2]
Dürᶜa-i ᶜışkı nûş kıl tâ olasın bekâ-sıfat

1093.3 M e n ᶜa r e f[3] sırrında ehl-i ser idüp cevlânlara
Keşf olunmaz yâr ile sırr-ı nihânun var iken

1093.4 M e n ᶜa r e f sırrında hayrân oldılar ehl-i tarîk
Sırr-ı tahkîk anlayandur ᶜâlem-i devrân olan

568.5 Ey MURÂDÎ olmasañ v'Allahi olmazdı cihân
Çûn muhibb-i nâm-ı pâk-ı Ahmed-i l e v l â k iyüz[4]

765.4 ᶜÂrifüñ ᶜurkında demdür çûn mahabbet demleri
L a h m e k e l a h m i varup maᶜnîsine el urdı el[5]

1080.3 Bir nazardur biñ nazar yüz bin nazardur bir nazar
Barmaguñ yum l a f z a t u'l l a h oldı i n s a n a y a s ı n

1042.2 Mümteniᶜdür sâdıka baş ile cânuñ kayusı
T a ğ ı r a l ı k zîrâ olupdur ser-be-ser î m â n d a n

995.7 Ebed dirlik dilerseñ ger yiri ö l m e z d e n e v v e l ö l
Selâmet dârına Mansûr-veş var kıl nişân terkin

5.2 ᶜÂlemde kıldı ᶜâlemi k e n z - i hafî[6] yine
Saldı ᶜuyûna gayret ile hubb-ı Kibriyâ

---

1 Sûre:XXXVI,Âyet:83
2 Mehmed Nûri Şemsüddin,Tâm Miftâhu'l-Kulûb,s.101,223,287,306,355.
3 aynı hadîs 4
5 " hadîs-i şerîfi
6 Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,c.I,s.121(Ben gizlî bir hazîne idim;bilinmeyi sevdim,bilinmek için halkı yarattım).

20.1 Günhüñi derk itmede ᶜâciz ᶜuķûl-ı aṣfiyâ
Enbiyâ ve evliyâda m â - ᶜa r e f n â dur nidâ

28.2 Baḥr-ı istiġrâķa ġarķ oldı bu ᶜaķl-ı reh-nümûn
Ḥayret ile anuñ içün m â - ᶜr e f n â d u r nidâ

T Tenâsüb

Fikrî bir sebepten veyâ mâhiyetlerindeki bir husûsiyetten dolayı,mânâları arasında bir ilgi bulunan kelimelerin aynı ifâdede toplanması san'atıdır. "Mürâât-ı nazîr, cem'iyyet, telfîk, tevfîk, i'tilâf" kelimelerinin de aynı maksatla kullanıldığı vâkîdir.

Bedî tâbîrlerinden olup mânâ ile ilgili yapıya bağlı bir san'attır[1].

Murâdî Dîvânı'ndan tenâsüb san'atına dâir misâller.

Dîvân'da su ve deniz ile ilgili tenâsübler oldukça fazlâdır.

70.3 Buhâr-ı ^{c}ışk ider bu dîde-i giryânı âb-âlûd
Sehâb inse cebel üstine pes bârân olur peydâ

70.4 Yağılsa katre katre âb-ı cism-i nehr olur hâsıl
Eger cem^c olalar enhâr yem-i ^{c}ummân olur peydâ

148.3 Telâtum eyledi bahr-ı mahabbet mevc-ender mevc
O deryâda vücûdum zevrakı devrân ider yâ Rab

187.5 MURÂDÎ bahr-ı bî-pâyân olupdur mevc idür ebhâr
Telâtum oldı ^{c}irfânum habîbümdür muhibbü'l-vakt

429.4 Gel berü fülk-i dili sal yem-i ^{c}ummâna yine
Bâd-bân ac ki bu âb üzre hemân bir pâdur

Bu beyitte fülk,yem,ummân,bâd-bân,âb kelimeleri birbirleriyle ilgili olup "kayık salmak","yelken açmak" deyimleri münâsebetiyle bu tenâsübe "sal" ve "aç" kelimelerini de dâhil edebiliriz.

1286.2 Yağ durupdur ebr-i himmet lutf ile tedrîc ile
Tâzelendi yağdı çün bârân bârân üstine

Her dîvânda olduğu gibi,Murâdî Dîvânı'nda da eğlenme,zevk ve safâ ile ilgili tenâsübler sıkça görülmektedir.

11.1 Baña sundılar ezel bezminde çün câm-ı safâ
Hür-safâ olup özümden geçmişem ben mutlakâ

43.1 Bezm-i ^{c}ışk-ı ezelîden nice dil ayık ola
Bir kadeh cür^{c}ası mest eyledi cânı cânâ

1 Bilgegil Prof.Dr.M.Kaya,Edebiyât Bilgi ve Teorileri,s.276; Olgun Tâhir,Edebiyât Lûgatı,s.152; Mehmed Celâl Osmânlı Edebiyâtı Nümûneleri,s.125

236.5 Vuslat ş a r â b ını baña s u n s â k i y â meded
Hicr ile oldı ḫ û n -ı dilüm b â d e - i ṣ a b û ḥ

1240.2 N û ş idelden c â m -ı hestîden göñül â b -ı ḥayât
Ref^c olındı kande kim vardur m e y üñ m e y ḫ â n e s i

Dîvânda çok sık görülen tenâsüblerden bir kısmı da ışıkla ilgili olanlardır.

54.2 F ü r û g ı n m i h r -i ḥikmetdür saçan ^câlemde ey m e h -rû
Miyân-ı beyn-i beyninden f ü r û ḳ oldı ḳamu a ż v â

236.4 Ş u ^câ^c - ı m i h r ü m â h a ş u ^cle virür şol kesüñ ş e m s i
Ç e r â g - ı e n v e r i maḥż-ı hidâyetden m ü n e v v e r dür

Tenâsüb san'atına birkaç misâl daha:

1.1 Gelüp ḫ^v â c e - i ḥ i k m e t eyledi d e r s - i ḥ a k î m
Şu resme ki ḥayrân olupdur niçe biñ l e b î b

1062.3 K â t i b - i ḳudret y a z aldan bu e v â m i r s a ṭ r ını
Bir d e b î r em ç e k mişem her ḥ ü k m e bir ṭ u g r â yı ben

108.3 Eger ü m m ü ' l - k i t â b içre bilürseñ m a ^cn î - y i i ḫ l â ṣ
Eger ḥ ı f ẓ - ı ^cu l û m itdürse gel K u r ' â n ı göstergil

152.4 G û ş nedür s e m â^c ne m ü s t e m i^c-i i s t i m â^c ne
Añlar isen ḳ a v l i ger añlayasın nedür ḫ i ṭ â b

83.2 Çûn ḳ ı l d ı e d â cümle ṣ a l â t ile s e l â m ı
K ı l d u r dı cenâbına hemân d e s t - i t e m e n n â

47.2 Ben d u^câ mı d i l e düm ġayrî d u^câ sın d i l e sün
Pes ḳ a b û l üne hemân eyleyelüm ḥ a m d ü s e n â

77.3 B e l â d e ş t indesin L e y l â dan ötri
Menem M e c n û n - ı b î - â r â m ü ş e y d â

52.2 F i g â n ü n â l e m e â h e n g ider g ü l-ş e n de b ü l b ü ller
İder sînem benüm n a g m e begüm ç e n g ü r e b â b - â s â

1150.3 Ş â ^ci r -i ḳudsem çü men b ü l b ü l -i ḳudsî menem
E c n i ḥ a dur bî-ḥisâb her yaña ṭ a y y â r men

83.1 Sen serv-i revânı görüben dîde-i bînâ
M i ḥ r â b - ı ḫ a m -ı e b r û ña ism itdi m u ṣ a l l â

251.3 M e s c i d e vardı s ü c û d içün idüp ^ca r ż - ı n i y â z
Eyledi m e s c i d d e m i h r â b aña ol laḥẓa s ü c û d

50.1 Ż â h i b - i r â h olalı i b n - i s e b î l -i dil-i mâ
Ḥall ider b e d r a ḳ e -i ^cışḳ hemân müşkil-i mâ

461.4 Kola kulaguz olmayıcak yürime sakın
Râhun hatarların yine rehnümâ bilür

60.3 Musaffâ kıl bu mir'ât-ı fuâdumda gözüm görsün
Senün esrârunı bilsün bu gûş-ı cânum ey şâhâ

148.2 Tutar mir'ât-ı dilde çün cemâl ᶜaksine âyîne
Beyân beyyinâtundan saña bürhân ider yâ Rab

1112.2 Bu ne hikmet ki bu gün bâyiᶜ ü hem müşterîsin
Yine hânût-ı ᶜavâlimdeki bâzâr olasın

811.6 Dimiş rakib yâra kulunam eli baglu
Bend olsun aña yâ Rab aglâl ile selâsil

[illegible] ᶜUşşâka sıfâhân ile ᶜuzzâlı nevâ kıl
Ey mutrib-ı hoş-nagme-serâ turmaya kul kul

Aşağıdaki beyitlerde [illegible] çeşitli kelimeler arasında ayrı ayrı tenâsübler vardır.

51.3 Nebt ile revnak-ı küllî vire enbât-ı hüsn
Bitüre her işini kâr ile kârında ᶜatâ

Bu beyitte nebt, enbât, bitür-; revnak, hüsn; küllî, hep; vir-, atâ; iş, kâr kelimeleri birbirleriyle ilgilidir.

63.3 Semîᶜümdür sözüm sâmiᶜ rahîmümdür baña müşfik
Yaluñuzdur baña vâhid ᶜazîmümdür baña kübrâ

Bu beyitte de semîᶜ, söz, sâmiᶜ; rahîm, müşfik; yaluñuz, vâhid; ᶜazîm, kübrâ kelimeleri birbirleriyle ilgilidir.

Şu beyitte ise sekiz kelime, yan yana, ikişer ikişer birbirleriyle ilgili olarak kullanılmıştır.

43.2 Râz-ı pinhân olalı yâr ile yârem kime ne
Hadd ü hasra gelemez hiç olan intâ iᶜtâ

Murâdî Dîvânı'nda tesbît ettiğimiz bâzı tenâsübler, geçtiği yerler ifâde edilerek alfabetik sırayla aşağıya yazılmıştır.

-A-

âb :sîrâb, çeşme, âb-ı hayât, havz, [illegible] [illegible](146.7); [illegible]nhâr, dîde, giryân, [illegible](70.3), fülk, yem, ummân, bâd-bân(429.4)
âb-ı hayât: çeşme(179.5), havz, içi(184,4), katre, nehr, enhâr, yem, ummân(70.4), âb, sîrâb, çeşme(146.7), nûş, câm(1240.2)
acâib :garâib(146.3)
açıl- :küşâd ol-(70.1)
add :vezn(14.4)
âf-tâb :nûr, mâh-tâb, togma(135.2), mihr, pertev(52.5)
aglâl :kul, baglu, bend, selâsil(811.6)
âh :âşık, zâr(17.4)

ahfâ :bâtın,hafî(311.3)
âheng :bülbül,çeng,rebâb(52.2)
ahsen :vech,hüsn(2.3)
ak- :göz,yaş(52.1),çeşm,âsiyâb(52.3)
akıd- :fülk,çeşm,deryâ(76.2)
akıl :arefnâ(28.2)
aks :mir'ât,sûret,siyer-nümâ(5.1)cemâl,
âyîne(148.2)
âlâ :lûtf,ihsân(118.3)
al :mekkâre,hîle(783.1)
aldanma:reng(21.4)
âlem :cihân(128.2),arş(1124.2),cümle
(26.2),milk(59.2)
alîl :hasta,tiryâk(1116.5)
âlim :ilm,lebîb(133.2)
a'mâ :cegm,tûtiyâ(32.5)
andelîb:oku-medh(144.4),feryâd(128.3),
gül-istân(158.1),verd(144.4)
anla- :söz(7.5),gûş,semâ!,müstemi!
istimâ,kavl,hitâb(152.4)
arefnâ:akıl(28.2)
ârif :ârifîn,atkiyâ(20.2),âşık(169.1),
fehm(31.4)
ârifîn:ârif,atkiyâ(20.2)
arsa :esb,seyr,yer,cân(27.3,hıyâm,kur-
(30.5)
arş :âlem(1124.2),ferş,câ(48.4)
arz :mescid,sücûd,niyâz,mihrâb(251.3)
arz-ı hüner:enbiyâ,evliyâ,mârifet(170.2)
ârzû :zevk(28.4)
asdâf :bürûk,nûr,ziyâ(56.4)
asfiyâ:enbiyâ,evliyâ(20.1),atkiyâ(32.2)
âsiyab:çeşm,ak-,yaş(52.3)
aslâ :hergiz(170.4)
asmân :neyyir,şems,kamer(229.2)
âşık :âh,zâr(17.4),iştiyâk(136.2)
âşıkîn:dîvâne(39.4)
aşk :gönül(41.4),bezm,kadeh,cür'a,
mest(43.1)
âşnâ :bil-(117.1)
âşyân :bâl,devhâ(29.5),mürg(9.4)
at- :ok,kaş,yâ(94.4)
atâ :cûd(132.2),rahm(110.1),hamd,
lûtf(47.3)
âteş :hark(112.2),tenûr,yan-,ışk(37.1)
atkiyâ:enbiyâ,evliyâ,asfiyâ(32.2)
avc :müştî(159.1)
ay :meh,hilâl(1110.3)
ayag :dest,el(36.3)
âyine :ibret-nümâ(22.3),mir'ât(2.3),nazar
(229.1),sûret,görün-(191.2),cemâl,
aks(148.2)
ayn :bînâ,çeşm(55.3),kühl(46.3),dîde
(31.1),basâir,basar(28.3)
azîm :kübrâ(63.3)
azîz :izzet,gınâ(111.3)
azvâ :fürûg,mihr,meh,bürûk(54.2)

-B-

bâb :feth(135.4),kapu(79.4);ders,
fasıl(152.2)
bâd :şemme(112.1)
bâd-bân:zevrak,bahr,ummân(38.2),fülk,
yem,âb(429.4)
bâde :hum-hâne,nûş,mest(748.3),şa-
râp,sâki,hûn,sabûh(236.5)
bâg :ravza,cennet(179.1)
baglu :bend,kul,aglal,selâsil(811.6)
bahâ :gevher,hâs(17.2)
bahr :bî-pâyân,mevc,ebhâr,telâtum
(187.5),fülk,kenâr(7.4),şinâ-
ver(194.2),cûş(151.1),Nûh(236.
tal-(146.3),zevrak(31.2),mevc,
deryâ,devrân(148.3),bâd-bân,
ummân(38.2),emvâc(69.2),reftâr
(1.4)
bâhir :zâhir(311.3)
bak- :gör-(101.3),yüz(84.5)
bâkî :bekâ,ibtidâ(2.2)
bâl :âşyân(29.5)
bâr :çek-(52.7)
bârân :yağdır-,ebr,yağ(1286.2),buhâr
dîde,giryân,âb(70.3)
bas- :kadem(136.5)
basâir :basar,ayn(28.3)
basar :basâir,ayn(29.3)
basîr :bînâ(63.2),dîde,nazar(144.2)
basîret:dîde(135.4)
baş :cân(96.3)
bâtıl :zan(26.2)
bâtın :gayb(132.1),ahfâ,hafî(311.3)
bâyi' :hânût,müşterî,bâzâr(1111.2)
bâzâr :hânût,müşterî,bâyi'(1111.2)
bekâ :müebbed(223.3),ebed(100.2),
bâkî,ibtidâ(2.2)
bedâyi':mübdi'(13.3)
bedrake:reh-ber,zâhib,râh,ibn-i sebî
(50.1)
belâ :deşt,Leylâ,Mecnûn,bî-ârâm,şey
dâ(77.3)
bend :kul,baglu,aglâl,selâsil(811.
besle- :serv,gül(112.3)
beşîr :muştu,müjde(25.4)
beyân :kavl,şerh(169.1)
beyt :hâne,ebvâb,der(1528.2)
beyyinât:bürhân(148.2)
beyzâ :reng,levn,sevdâ(53.2)
bezm :aşk,kadeh,cür'a,mest(43.1),
sun-,safâ,özünden geç-(11.1)
bî-ârâm:belâ,deşt,Leylâ,Mecnûn,şeydâ
(77.3)
bî-basar:perde(28.3)
bî-hemtâ:bî-misâl(129.1)
bînâ :basîr(63.2)
bil- :âşnâ(117.1),san-(26.2)

bî-pâyân:bahr,ebhâr(187.5)
bir :bin,yüz bin(1080.3),iki(3.2), şeş(2.4),iki(20.4)
bitür- :vir-nebt,enbât(51.3)
[illegible]u'd :[illegible](691.2)
bu[illegible] :[illegible],âb,bârân(70.3)
bu[illegible] :[illegible]6.2)
b[illegible] :[illegible](21.4)
bülbül :dil-ber(146.1),nagme-serâ(46.2), âheng,çeng,rebâb,gül-şen(52.2), gonce,ravza(46.2),tâir,ecniha, tayyâr(1150.3)
bürhân :beyyinât(148.2)
bürûk :nûr,asdâf.ziyâ(56.4),fürûg,mihr, azvâ,meh(54.2)

-C-

câ :arş,ferş(48.4)
câh :mülk,mâl,izzet(21.1)
câm :şarâb(52.1),nûş,mey,mey-hâne, âb-ı hayât(1240.2),sun-,bezm, safâ,özünden geç-(11.1)
cân :cânâne(130.4),ışk(20.3),safâ(46.5) ten,cism(48.4),ömr(39.1),ışk(31.1), habîb,dil(56.2),baş(96.3)
cânâne :cân(130.4)
cây :yer(179.2)
celâl :kibriyâ'(129.1)
celâliyyet:nûr,şûle(163.2)
cemâl :mir'ât,'aks,âyîne(148.2),kemâl (27.1),hüsn(128.2),nazar,göster[illegible] (41.3),seyr(58.2),verd,rûy(144.4)
cennât :ravzâ,bâğ(179.1)
cennet :hûr,gılmân(70.1)
ceres :simâ',savt(62.1)
cevâb :kabûl,sem'(8.3)
cevâb virmez:sâmıt(134.1)
cibâl :kal'(55.5)
ciger :firâk,yan-,kebâb(52.1)
cihân :âlem,cümle(26.2),dünyâ(20.4)
cihân içre:kamu,köşe(142.1)
cilâ :tâb,nûr,münevver(34.2)
cism :cân,ten(48.4)
cûd :ihsân(132.3),atâ(132.2)
cûş :bahr,mevc,fülk(151.1)
cümle :her(9.2,cihân,âlem(26.2)
cümleten:külliyâ(60.4)
cür'a :katre,nûş(20.3),bezm,aşk,kadeh,[illegible] mest(43.1)
cürm :hatâ(19.3)

-Ç-

çâr :rub'(97.3)
çek- :bâr(52.7)
çekme :kâtib,satr,debîr,tugrâ(1062.3)
çeng :âheng,bülbül,rebâb(52.2)

çerâg :şuâ,mihr,mâh,şûle,şems,enver, münevver(286.4)
çeşm :ak-,yaş,âsiyâb(52.3),ayn(292.4 ne nevm,h^{v}âb(130.4),a'mâ,tûtiyâ (32.5),kühl(46.3),bînâ(55.3), dîde,küşâd(249.1),akıd-,deryâ (76.2) (76.2),gör(137.3)
çeşme :âb-ı hayât,âb,sîrâb(146.7)

-D-

dâ :derd(84.3)
dâg :ur-(76.3)
dakîka :vakt,sâat(187.4)
debîr :kâtib,satr,çekme,tugrâ(1062.3)
dem :dem-be-dem(61.5),kaçan(134.1)
dem-be-dem:dem(61.5)
der :beyt,hâne,ebvâb(1528.2)
derd :dâ(84.3),dermân,devâ,ışk(27.5) hâzık(24.5),tabîb(133.1),uşşâk (22.1)
derd-mend:mecnûn,leylî,zencîr(692.4)
der-gûş:kelâm,îmâ(47.6)
dermân:derd,devâ,ışk(27.5),hâzık(24. hastâ,devâ(38.3)
ders :fasıl,bâb(152.2),hikmet,hakîm, hâce,lebîb(162.4)
deryâ :emvâc,bahr,ummân(69.2),fülk, şinâver(150.2),eşk,yaş(10.1), sâhil(132.5),temevvüc,mevc(69.1 yem,dümû'(53.1),çeşm,akıd-(76. telâtum,zevrak,devrân(148.3)
dest :el,ayag(36.3),yed(380.2),tîr, kemân(169.4)
dest-i temennâ:salût,selâm,temennâ, kaldırma,kıl-(83.2)
deşt :belâ,Leylâ,Mecnûn,bî-ârâm,şey dâ(77.3),sahrâ(76.3)
devâ :hasta,dermân(38.3),derd,ışk (27.5),tabîb(36.1)
devha :âşyân(29.5),şâh-sâr(179.4)
devlet :izzet(152.3)
devr :kavs,tîr(15.3)
devrân :zevrak(148.3)
devvâr :pergâr(73.2)
dîde :basîr,nazar(144.2),çeşm,küşâd (249.1),manzûr(31.3),nazar(139 ayn(31.1),basîret(135.4),buhâr giryân,âb,bârân(70.3)
dil :ışk,meyl(79.5),habîb,cân(56.2 gönül(318.1)
dil-ârâ:mihr,uşşâk(84.1),ışk,gönül(79.
dil-ber :gönül(46.5),bülbül(146.1)
dile- :murâd,merâm,hacet(160.5),duâ, hamd,senâ(47.2)
dinle- :gûş,kelâm(135.5)
dîvâne :aşıkîn(39.4)
dök- :giryân,katre,sehâb(136.3)

dön- :günbed(79.2),felek,tolab(61.4)
dümû' :yem,derya(53.1)
dünyâ :cihân(20.4),ukbâ(25.4),hâk(101.5), hâlak,uhrâ,inâyât(59.5)
duâ :hamd,senâ,kabûl,dile-(47.2)

-E-

ebed :bekâ(100.2)
ebhâr :bahr,bî-pâyân,mevc,telâtum(187.5)
ebr :yagrur,saç-(224.3),yagdır-,yag-, bârân(1286.2)
ebrû :hilâl(692.4),mihrâb,musallâ,ham (33.1)
[illegible] [illegible],der(1528.2)
ecnibe :tâir,bülbül,teyyâr(1150.3)
edeb :hicâb(142.3)
el :yed(257.4),dest,ayag(36.3)
emr :hükm(59.2)
emvâc :deryâ,bahr,ummân(69.2)
enbât :nebt,bitür-(51.3)
enbiyâ:evliyâ,arz-ı hüner,mârifet(170.2), asfiyâ,atkiyâ(32.2)
esb :[illegible],seyr,yer,cân(27.3)
envâr :şa'şa'a(1.6),şûle(18.3)
enver :lem'a,mihr,ezher(34.1),şem',münevv nevver(190.4),şuâ,mâh,şûle,şems,[illegible] çerâg(286.4)
esrâr :mübhem(55.2),gayb(128.2)
eşk :deryâ,yaş(10.1)
etvâr :hâl(62.[illegible])
evâmir:kudret,hükm(1062.3)
evliyâ:enbiyâ,arz-ı hüner,mârifet(170.2), asfiyâ,atkiyâ(32.2)
eyle- :kıl-(60.2)
ezâ :zulm,Mensûr(31.5)
ezher :lem'a,mihr,enver(34.1)

-F-

fâsl :ders,bâb(152.2)
fehm :ârif(31.4)
felek :dön-,tolâb(61.4),mihr,reh,semâ (49.1)
fenâ :zevâl(170.4)
ferd :tenhâ(76.4)
ferş :arş,câ(48.4)
feryâd:andelîb(128.2)
feth :bâb(135.4)
figân :nâle(52.2)
firâk :ciger,yan-,kebâb(52.1)
fülk :çeşm,akıd-,deryâ(76.2),reftâr, bahr(1.4),yem,ummân,bâd-bân,âb (429.4),kenâr(7.4),şinâver(194.2), Nûh(236.3),mevc,fülk(151.1)
fürkat:hüzn(180.1)
fürûg :mihr,azvâ,meh,bürûk(54.2)

-G-

gaffâr:gafîr(63.4)
gafîr:gaffâr(63.4)
garâib:acâib(146.3)
gayb :bâtın(132.1),esrâr(182.3)
geç- :ömr(61.4),râh,kadem(32.2)
gel- :vâlic(193.5)
gelici:revân(48.4)
gevher:bahâ,hâs(17.2)
gez :seyrân,yol,râh(38.4)
gılmân:cennet,hûr(70.1)
gıtâ :ref',hucb(8.3)
giryân:dök-,katre,sehâb(136.3),buhâr, dîde,âb,bârân(70.3)
gonce :bülbül,ravza(46.2)
göç- :ribât,kon-(61.2)
gök :yer,mâfihâ(22.4)
gönül :aşk(21.2),dil(318.1),taleb(97.3) dil-ber(46.5),ışk,dil-ârâ(79.1)
gör- :bak-(101.3),çeşm(137.3),mir'ât musaffâ,göz(60.3)
görün-:âyîne,sure(191.2)
göster-:nazar(136.4),cemâl(41.3)
göz :ak-yaş(52.1),mir'ât,musaffâ, gör-(60.3)
gufrân:rahmet(19.5),şefî(38.5)
güş :kavl,istimâ(168.6),nidâ(170.2), semâ,müstemî,kavl,anla-hitâb (152.4),dinle-kelâm(135.5),nidâ 144.2),sem'(55.3)
gussâ :kaygu(189.3)
gûyâ :lisân(78.2),vird(55.1)
gül :serv,besle-(112.3)
gül-gûn:şeb-dîz(396.7)
gül-istân:andelîb(158.1)
gül-şen:bülbül(52.2)
günbed:döneli(79.2)

-H-

hâb :çeşm,nevm(130.4)
haber :tuy-,kulag(1127.1)
habîb :cân,dil(56.2),mihribân,mahab- bet,uşşâk(22.1),vedûd,muhibb, mahbûb(63.2)
hâce :hikmet,hakîm,lebîb,ders(162.4)
hacer :taş(265.5)
hâcet :murâd,merâm,dile-(160.5)
hadd :kenâr(146.6),pâyân(691.2),hasr (43.2)
hafâ :kitmân(132.1)
hafî :hucb(5.2),ahfâ,bâtın(311.3)
hâil :perde(133.3)
hâk :dünyâ,ukbâ(101.5),kühl(46.3), türâb,zillet(52.4)
hakîm :hikmet,hâce,lebîb,ders(162.4)

h[illegible] :etvâr [illegible]62.5)
h[illegible]k :dünyâ[illegible] uhrâ,inâyât(59.5),var eden, inşâ(6[illegible].4)
ha[illegible]l :İbrâhi[illegible]m,mahabbet,kalb(1103.2)
hal[illegible] :müşkil[illegible]50.1)
ham :mihrâ[illegible] musallâ,ebrû(83.1)
ham[illegible]l:hırz,ko[illegible](811.5)
ham[illegible] :lutf,at[illegible] (47.3),minnet(128.1),senâ, (11.4),du[illegible],kabûl,dile-(47.2)
hâne :beyt,ebv[illegible]b,der(1528.2)
hânût :müşterî,b[illegible]yî,bâzâr(1111.2)
harâb :[illegible]ebâb,tür[illegible]b(1[illegible]3.1)
h[illegible]i:yağma(94.2)
[illegible]alâm(54.5)
[illegible]
[illegible]r(17.2)
[illegible]asıl :sermâye(36.2)
[illegible]asr :hadd(43.2)
hasta :alîl,tiryâk(1116.5),devâ,dermân (38.3)
hatâ :cürm(19.3)
havz :âb,iç-(184.4)
hayât-ı câvidânî:âb-ı hayât(146.7)
hayr :kutlu(138.2),tevfîk(17.8)
hayrân:hayret(45.4)
hayret:hayrân(45.4),tana kal-(8.5)
hâzık :derd,dermân(24.5)
hem-râh:râh,râh-zen(26.4)
her :cümle(9.2),küllî(51.3)
hergiz:aslâ(170.4)
heyûlâ:peydâ(73.1)
hıfz :ümmü'l-kitâb,ulûm,ihlâs,Kur'ân (808.3)
hırz :kol,hamâil(811.5)
hıyâm :arsa,kur-(30.5)
hicâb :edeb(142.3),istignâ(132.4),nikâb (129.1),Leylî(29.2)
hikmet:hakîm,hâce,lebîb,ders(162.4)
hilâl :ebrû(692.4),meh,ay(1110.3)
hîle :mekkâre,al(783.1)
hilm :müdrik,ilm(98.1)
himâyet:lûtf(44.2)
hitâb :[illegible]müstemi,istimâ,kavl,anla- (152.4)
hûb :mahbûb(143.2)
hubb :mihr(111.2)
hucb :hafî(5.2),ref',gıtâ(8.3)
Hudâ :Rab,pâdişah(18.1),şeh(17.9),yal- var-(76.5)
hum-hâne:nûş,bâde,mest(748.3)
hûn :şarâb(236.5)
hûr :cennet,gılmân(70.1)
hurûş :şevk,sürûr(146.1)
hutbe :secde(31.4)
hüdâ :nehc,tarîk(1118.4)
hükm :emr(59.2),kudret,evâmir(1062.3)
hümâ-sâye:sâye(52.7)
hüsn :cemîl(128.2),semend,meydân,rikâb, (52.0),revnak(51.3),ahsen,vech(2.3)
hüzn :fürkat(180.1)

-I-

ırak :bu'd(691.2)
ışk :cân(31.1),gönül,dil-ârâ(79.1, kulûb,mest(84.2),dil,meyl(79.5), derd(27.5),tenûr,yan-,âteş(37.1)
ısbâ :sebbâbe(55.5)

-İ-

ibn-i sebîl:zâhib,râh,bedreka(50.1)
İbrâhîm:mahabbet,halîl,kalb(1103.2)
ibret-nümâ:âyine(22.3)
ibtidâ:bâkî,bekâ(2.2)
ibtihâc:sürûr,meserret(137.3)
ihâta kıl-:yayıl-(142.1),ihlâs,ümmü'l- kitâb,hıfz,ulûm,Kur'ân(808.3)
ihsân :lûtf(138.1),cûd(132.3),âlâ,(118.
ikâb :kıyâmet,sevâb(59.4)
iktirân:mihr,vefâ(44.4)
iki :bir(20.4)
ilâc :tabîb(130.3)
ilâh :mâbûd(63.2)
ilm :âlim(152.5),müdrik,hilm(98.1), lebîb(133.2)
iltica:penâh(40.4),im'ân(187.4)
îmâ :kelâm,der-güş(47.6)
imtihân:meydân(10.5)
inâyat:hâlık,dünyâ,uhrâ(59.5)
inşâ :var eden,hâlık(63.4)
intâ :i'tâ(43.2)
istignâ:hicâb(132.4)
istimâ:güş,kavl,müstemî,semâ,anla-hi- tâb(152.4)
iş :kâr(51.3)
işit :nidâ(11.4),söz(160.2)
iştiyâk:âşık(136.2)
i'tâ :intâ(43.2)
ivme- :yâb(136.5)
izz :kâm,saâdet(137.2)
izzet :azîz,gınâ(11.3),devlet(152.3), câh(211)

-K-

kabûl :cevâb,sem(8.3),duâ,hamd,senâ, dile-(47.2)
kabzâ :yed(110.1)
kaçan :dem(134.1)
kadd :tûbâ(58.1)
kadeh :bezm,aşk,cür'a,mest(43.1)
kadem :râh,geç-(32.2)
kader :kazâ(110.1)
kal' :cibâl(55.5)
kalb :yâr(84.5),nûr,münevver(28.1), mahabbet,halîl(1103.2)
kâm :izz,saâdet(137.2)
kamer :âsmân,neyyir,şem(229.2)

kamu :serâ-tâ-pâ(184.4)
kan :katre,mâ(39.3)
kamu köşe:cihân içre(142.1)
kan :katre,mâ(39.3)
kandîl:ziyâ(22.4)
kapu :bâb(79.4)
kâr :iş(51.3)
kara :zülf,sevdâ(77.1)
kaş :at-,ok,yâ(94.4)
kâtib :satr,debîr,çek,tugrâ(1062.3)
katre :âb(129.5),nehr,enhâr,yem,ummân (70.4),cür'a,nûş(20.3),kan,mâ (39.3),giryân,dök-,sehâb(136.3)
kavl :şerh,beyân(169.1),gûş,istimâ(168.6) semâ,ehl-hitâb(152.4)
kavs :tîr,devr(15.3),ok(1101)
kaygu :gussâ(189.3)
kaynad-:nâr(152.3)
kazâ :kader(1101)
kebâb :firâk,ciger,yan-(52.1)
kelâm :der-gûş,imâ(47.6),gûş(145.1), harf(54.5),cemâl(27.1),şi'r(5.5), dinle-gûş(135.5),Tûr,mahabbet(29.3)
kemân :tîr,dest(169.4)
kenâr :hadd(10.3)
keşf :nikâb,rûy(56.2)
kıyâmet:sevâb,ikâb(59.4)
kıl- :eyle-(60.2)
kibr :ucb(151.5)
kibriyâ:celâl(1[illegible].1)
kitâb :nokta(152.5),yaz-(151.4)
kitmân :hafâ(132.1)
kol :hırz,hamâil(811.5)
kon- :mürg(179.4),ribât,göç-(61.2)
kudret :evâmir,hükm(1062.3)
kul :baglu,bend,aglal,selâsil(811.6)
kulag :tuy-,haber(1127.1)
kulaguz:yol,râh,reh-nümâ(461.4)
kulkul :uşşâk,sıfâhân,uzzâl,nevâ,mutrıb, nagme-serâ(814.3)
Kur'ân:ümmü'l-kitâb mânâ,ihlâs.hıfz,u-lû(808.3)
kutlu :hayr(138.2)
kübrâ :azîm(63.3)
kühl :ayn,çeşm(46.3)
küllî :her(51.3)
külliyâ:cümleten(60.4)
kün :ol(16.1)
küşâd :açıl(70.1),dîde,çeşm(249.1)
lâ :naam,nehy(140.4)
lem'a :mihr,enver,ezher(34.1),nûr(22.3), şems,zav,ziyâ(99.2),sem'(32.1),tâb (44.3)
lebîb :âlim,ilm(133.2),hikmet,hakîm,hâ-ce,ders(162.4)
levh :nakş(133.1),yaz-,elif,bâ,tâ(27.4), tasvîr,nakkâş(54.4)
levn :reng,sevdâ,beyzâ(53.2)
leyl :sevdâ,zülf,mecnûn(811.5)
Leylâ :Mecnûn,belâ,deşt,bî-ârâm,şey-dâ(77.3)
Leylî:hicâb(29.2),zencîr,zülf(692.4), mecnûn(29.2),derd-mend(692.4)
lisân :gûyâ(78.2)
lûtf :himâyet(44.2),ihsân(138.1),âlâ (118.3),hamd,atâ(47.3)

-M-

mâ :[illegible],katre(39.3)
mâbûd :ilâh(63.2)
mâfihâ:yer,gök(22.4)
mâh :şûle,mihr,şuâ,şems,çerâg,enver, münevver(286.4),mihr,seyyâre, münîr(1124.2)
mahabbet:İbrâhîm,halîl,kalb(1103.2), Tûr,kelâm(29.3),[illegible]
mahbûb:hûb(143.2),vedûd,muhibb,habîb (63.2)
mahcûb:nihân,nikâb(165.3)
mâh-tâb:âf-tâb,togma-(135.2)
mahzen:pinhân,sır(47.5)
mâl :mülk,câh,izzet(21.1)
Mansûr:zulm,cezâ(31.5)
manzûr:cemâl,dîde(31.3)
mârifet:evliyâ,enbiyâ,arz-ı hüner(170.[illegible])
mecnûn:derd-mend,leylî,zencîr(692.4), sevdâ,leyl(811.5),belâ,deşt,bî-ârâm,leylâ,şeydâ(77.3)
medh :andelîb,oku-(144.4)
meh :hilâl,ay(1110.3),mihr(139.3), fürûg,mihr,azvâ,bürûk(54.2)
mekkâre:hîle,al(783.1)
mekseb:sermâye(14.3)
memât :mürde(105.2)
menâm :rûyâ(112.5)
merâm :murâd,dile-,hâcet(160.5)
merhem:yara(25.1)
mescid:sücûd,arz,niyâz,mihrâb,sücûd (251.3)
meserret:ibtihâc,sürûr(137.3)
mest :aşk(84.2),peymâne,uşşâk(30.4), hum-hâne,nûş,bâde(748.3),bezm, aşk,kadeh,cür'a(43.1)
mestûr:perde(66.2)
me'vâ :tûbâ,temâşâ(58.1)
mevc :yem(99.3),bahr,cûş,fülk(151.1), ebhâr,telâtum(187.5),deryâ,zev-rak,devrân(148.3)
mey :nûş,câm,mey-hâne,âb-ı hayât[illegible]
mey-hâne:nûş,câm,emey(1240.2)
meyl:dil,aşk(79.5)
meydân:imtihân(10.5),semend(52.6)
mihr :dil-ârâ,uşşâk(84.1),hubb(111.[illegible]), iktirân,vefâ(44.4)

mihr :pertev,âf-tâb(52.5),meh,felek,
sernâ(49.1),münevver(2.4),seyyâre,
mâh,münîr(1124.2),fürûg,azvâ,
bürûk(54.2),lem'a,enver,ezher(34.1),
şem'(199.4),şuâ,şûle,şems,çerâg
(286.4)
mihrâb:musallâ,ham,ebrû(83.1),mescid,süc
cûd,arz,niyâz(251.3)
mihhib-âlem(559,2)
minnet:hamd(128.1)
mir'ât:âyine(433.1),cemâl,aks,âyîne(1...2)
(148.2),musaffâ,göz,gör-(60.3),
rû-nümâ(29.2),sûret,siyer-nümâ(5.1)
muhibb:vedûd,habîb,mahbûb(63.2)
mukâbil:mutâbakat(111.1)
murâd :merâm,dile-,hâcet(160,5,taleb,
(126.4)
musaffâ:mir'ât,göz,gör-(60.3)
musallâ:mihrâb,ham,ebrû(83.1)
muştu :beşîr,müjde(25.4)
mutâbakat:mukâbil(111.1)
mutrıb:uşşâk,sıfâhân,uzzâl,nevâ,nagme-
serâ,kulkul(814.3)
mübdi':bedâyi'(24.5)
mübhem:esrâr(55.2)
müdrik:ilm(98.1)
müebbed:bekâ(223.3)
müjde :beşîr,muştu(25.4)
mülk :mâl,câh,izzet(21.1)
münevver:nûr,kalb(28.1),mihr(2.4),sem',enver(1.9.0)
enver(199.4),tâb,nûr,cilâ(34.2),
şuâ,mâh,şûle,şems,çerâg(286.4)
münîr :mihr,seyyâre,mâh(1124.2)
mürde :memât(105.2)
mürg :âşyân(9.4),kon-(179.4)
müstemî: togrı(26.3),müstemî,sem',gûş
(55.3),semâ,istimâ,kavl,anla-,hi-
tâb(152.4)
müşfik:rahîm(63.3)
müşkil:hall(50.1)
müşterî:hânût,bâyî,bâzâr(1111.2)
müştî :avc(159.1)

-N-

naam :lâ,nehy(140.4)
nagme-serâ:bülbül(46.2),uşşâk,sıfâhân,
nevâ,uzzâl,mutrıb,kulkul(814.3)
nakş :levh,yaz-,elif,bâ,tâ(27.4)
nakkâş:levh,tasvîr(54.4)
na'l :sath(139.4)
nâle :figân(52.2)
nâm :nişân(98.3)
nâr :kaynad-(152.3)
nazar :göster-,cemâl(41.3),âyîne(229.1),
dîde(139.2),rûy(46.5),basîr(144.2)
nebt :enbât,bitür-(51.3)
nefis :şeytân(18.1)

nehc :hüdâ,tarîk(1118.4),râh(1101.1)
nehy :naam,lâ(140.4)
nevâ :uşşâk,sıfâhân,uzzâl,mutrıb,nag-
me-serâ,kulkul(814.3)
nevm :çeşm,hâb(130.4)
neyyir :âsmân,şems,kamer(229.2)
nidâ :gûş(144.2),sadâ(56.1),işit-(11.4),
sem'(11.2)
nihân :nikâb,mahcûb(165.3),peydâ(102.1),
sırr(169.1),pinhân(615.1)
nikâb :hicâb(129.1),keşf,rûy(56.2),
vech(39.4),yüz(17.4),nihân,mah-
cûb(165.3),perde(143.2)
nişân :nâm(98.3)
niyâz :mescid,sücûd,arz,niyâz,mihrâb
(251.3)
nokta :kitâb(152.5)
Nûh :bahr,fülk(236.3)
nûr :celâliyyet,şûle(163.2),lâmî
(134.4),lem'a(20.5),ziyâ(33.4)-
mâh-tâb,togma-(135.2),bürûk,as-
dâf(56.4),tâb,cilâ,münevver(34.2),
şems,zav',ziyâ(99.2),kalb(28.1)
nûş :câm,mey,mey-hâne,âb-ı hayât
(1240.2),hum-hâne,bâde,mest(748.5),
cür'a,katre(187.4)
nümâyân:im'ân(187.4)
nazar :seyr,cemâl(58.2)

ok :kavs(110.1),at-,yâ(94.4)
oku- : andelîb,medh(144.4)
ol :kün(16.1)

-Ö-

ömr :cân(39.1),geç(61.4),özünden
geç-,sun,bezm,câm,safâ(11.1)

-P-

pâdişâh:Hudâ,Rab(18.1)
pâyân :hadd(31.2)
penâh :ilticâ(40.4)
perde :mestûr(66.2),nikâb(143.2),bî-
basar(28.3),hâil(133.3)
pergâr:devvâr(73.2)
pertev:mihr,âf-tâb(52.5)
peydâ :heyûlâ(73.1),nihân(102.1)
peymâne:mest,uşşâk(30.4)
pinhân:mahzen,sır(47.5),râz(43.2),sır,
nihân(615.1)

-R-

Rab :Hudâ,pâdişâh(18.1),zû'l-celâl
(18.5)
râh :kadem,geç(32.2),yol(98.2),nehc
(1101.1),sırât(26.3),tarîk(346.2),
zâhib,ibn-i sebîl,bedrake(50,1),

râh-zen,hem-reh(26.4),reh-ber(152.2)
seyrân,gez-(38.4)
rahîm :müşfik(63.3)
rahm :atâ(110.1)
rahmet:gufrân(19.5)
râh-zen:râh,hem-reh,urma(26.4)
râstî :togruluk(131.1)
ravzâ :bâg,cennet(179.1),gonce,bülbül(46.2)
râz :pinhân(43.2)
rebâb :âheng,bülbül,çeng(52.2)
ref' :gıtâ,hucb(8.3),burkâ(136.2)
reftâr:fülk,bahr(1.4)
reh-ber:bedrake,râh(152.2)
reh-nümâ:yol,râh,kulaguz(461.4)
reng :aldanma(21.4)
reng :levn,sevdâ,beyzâ(53.2)
revâ... :[illegible](48.4),yag(48.1)
revnak:hüsn(51.3)
ribât :kon-göç-(61.2)
rikâb :semend,meydâ(52.6)
rub' :çâr(97.3)
ruh :yanak(318.4)
rû-nümâ:mir'ât(29.2)
rûy :nazar(46.5),vech(149.4),verd,
cemâl(144.4),nikâb(56.2)
rûyâ :menâm(112.5)

-S-

saâdet:izz,kâm(137.2)
saat :vakt,dakîka(187.4),subh,şâm(109.3)
sabûh :şarâb,sâkî,bâde(236.5)
saç- :ebr,yagmur(224.3)
sadâ :nidâ(142.1)
safâ :zevk(65.1),cân(46.5),sun,bezm,câm,
özünden geç-(11.1)
sâhil :deryâ(132.5)
sahrâ :tag(69.1),deşt(76.3)
sâkî :şarâb,bâde,sabûh(236.5)
salât :selâm,dest-i temennâ kaldırma,
kıl-(83.2)
sâmıt :cevâb virme-(134.1)
san- :bil-,zan(26.2)
sath :na'l(139.4)
sâtir :settâr(63.4)
satr :kâtib,debîr,çek-tugra(1062.3)
savt :simâ',ceres(62.1)
sâye :hümâ-sâye(52.7)
sebbâbe:ısbâ(55.5)
secde :hutbe(31.4)
sehâb :giryân,dök-,katre(136.3)
seher :sabâh(138.2),şems(1142),tülû(187.4)
selâm :salât,dest-i temennâ,kaldırma,kıl-
(83.2)
selâsil:kul,baglu,bend,aglâl(811.6)
sem' :gûş,müstemî(55.3),nidâ(11.2),
cevâb,kabûl(8.3)
semâ :mihr,meh,felek(49.1)
semâ :gûş,müstemî,istimâ,kavl,anla-
hitâb(152.4)
semend :hüsn,meydân,rikâb(52.6)
semî :söz(63.3)
senâ :hamd,duâ,dile-(77.1)
serâ-tâ-pâ:kamu(194.4)
sermâye:hâsıl(36.2),mekseb(14.3)
serv:gül,besle-(112.3)
settâr:sâtir(63.4)
sevâb :ikâb,kıyâmet(59.4)
sevdâ :kara(42.1),zülf,leyl,Mecnûn(811.5)
şeb-dîz(396.7),reng,levn,beyzâ(53.2)
seyr :nazar,cemâl(58.2),arsa,esb(27.[illegible])
seyrân:gez-,yol,râh(38.4)
seyyâre:mihr,mâh,münîr(1124.2)
sıfâhân:uşşâk,uzzâl,nevâ,mutrıb,nagme-
serâ,kulkul(814.3)
sırr :nihân(169.1),pinhân(615.1),mah-
zen(47.5)
sîrâb:âb,çeşme,âb-ı hayât(146.7)
sırât :râh(26.3)
simâ' :savt,ceres(62.1)
siyer-nümâ:mir'ât,sûret,aks(5.1)
söyle- :zikr(87.1)
söz :anla-(152.5),işit-(160.2),semî
sâmî(63.3)
subh :şâm,sâat(109.3)
sun- :bezm,câm,safâ,özünden geç-(11.1)
sûret :âyîne,görün-(191.2),mir'ât,aks,
siyer-nümâ(5.1)
sücûd :mescid,arz,niyâz,mihrâb(251.3)
sünbül :tagıt-(112.1),huruş,şevk(146.1)
sürûr :ibtihâc,meserret(137.3)
şâh-sâr:devha(179.4)
şâm :subh,sâat(109.3)
şarâb :sâkî,hûn,bâde,sabûh(236.5),câm
(52.1)
şa'şa'a:envâr(1.6)
şeb-dîz:gül-gûn(396.7),zülf,sevdâ(396.7)
şefî :gufrân(38.5)
şeh :Hudâ(17.9)
şem' :mihr,münevver,enver(199.4),
lem'a,ziyâ(32.1)
şemme :bâd(112.1)
şems :seher(114.2),âsmân,neyyir,ka-
mer(229.2),şuâ,mihr,mâh,şûle,
çerâg,enver,münevver(286.4),lem'
nûr,zav',ziyâ(99.2)
şerh :kavl,beyân(169.1)
şeş :bir(2.4)
şevk :hurûş,sürûr(146.1)
şeydâ :belâ,deşt,Leylâ,Mecnûn,bî-ârâm
(77.3)
şeytân:nefis(18.1)
şinâver:bahr,fülk(194.2),deryâ(150.2)
şi'r :kelâm(5.5)
şuâ :mihr,mâh,şûle,şems,çerâg,enver
münevver(286.4)

şûle :envâr(18.3),nûr,celâliyyet(163.2), şuâ,mihr,mâh,şems,çerâg,enver, münevver(286.4)

-T-

tâb :nûr,cilâ,münevver(34.2),lem'a, zav',ziyâ(44.3)
tabîb :derd,devâ(26.1),ilâc(130.3)
tag :sahr(69.1),ilâc(130.3)
tagıt-:sünbül(112.1)
tâir :bülbül,ecniha,tayyâr(1150.3)
takıl-:zencîr(22.4)
takrîr:vasf(140.5)
tal- :bahr(146.3)
taleb :gönül(97.3),murâd(126.4)
tana kal-:hayret(8.5)
tarîk :râh(606.1),yol(96.2),nehc,hüdâ (1118.4)
tasvîr:levh,nakkâş(54.4)
taş :hacer(265.5)
tatlu :bûy(21.4)
tayyâr:tâir,bülbül,ecniha(1150.3)
tâze :ter(138.3)
telâtum:bahr,mevc,deryâ,zevrak,devrân (148.3),ebhar(187.5)
temâşâ:me'vâ,tûbâ(58.1)
temennâ:vech(39.4)
temevvüc:deryâ,mevc(69.1)
ten :cân,cism(48.4)
tenhâ :ferd(76.4)
ter :tâze(138.3)
tenûr :yan-,âteş,ışk(137.1)
tevfîk:hayr(17.8
tîr :kavs,devr(15.3),kemân,dest(169.4)
tiryâk:hasta,alîl(1116.5)
togma-:nûr,mâh-tâb,âf-tâb(135.2)
togrı :müstakîm(26.3),râstî(131.1)
tolâb :felek,dön-(61.4)
tûbâ :kadd,me'vâ,temâşâ(58.1)
tugrâ :kâtib,satr,debîr,çekme(1062.3)
Tûr :mahabbet,kelâm(29.3)
tûtiyâ:almâ,çeşm(32.5)
tuy- :kulag,haber(1127.1)
tülû :seher(187.4)
türâb :hâk,zillet(52.4),harâb,yebâb(163.1)

-U-

ucb :kibr(151.5)
uhrâ :hâlık,dünyâ,inâyât(59.5)
ukbâ :dünyâ,hâk(101.5)
ulâ :uhrâ(60.5)
ulûm :ümmü'l-kitâb,mânâ,hıfz,Kur'ân (808.3)
ummân :fülk,yem,bâd-bân,âb(429.4),deryâ,emvâc,bahr(69.2),zevrak(38.2)
ur- :dâg(76.3),râh-zen(26.4)

uşşâk :sıfâhân,uzzâl,nevâ,mutrıb,nagmeserâ,kulkul(814.3),derd(22.1), habîb(22.1),mihr,dil-ârâ(84.1), peymâne,mest(30.4)
uzzâl :uşşâk,sıfâhân,nevâ,mutrıb,nagmeserâ,kulkul(814.3)

-Ü-

ümmü'l-kitâb:mânâ,ihlâs,hıfz,ulûm,Kur'ân(808.3)

-V-

vâhid :yalunuz(63.3)
vakt :sâat,dakîka(187.4)
vâlic :gel(193.5)
var eden:hâlık,inşâ(63.4)
vasf :takrîr(140.5)
vech :rûy(149.4),hüsn,ahsen(2.3),temennâ(39.4),nikâb(39.4)
vefâ :iktirân,mihr(44.4)
vedûd :muhibb,habîb,mahbûb(63.2)
verd :andelîb,rûy,cemâl(144.4)
vezn:: :add(14.4)
vire :bitüre(51.3)
vird :gûyâ(55.1)

-Y-

yâ :at-,ok,kaş(94.4)
yâb :ivme-(136.5)
yag- :yagdır-,ebr,bârân(1286.2)
yagdır-:ebr,yag-bârân(128.2)
yagma :harâmî(94.2)
yagmur:ebr,saç-(224.3)
yalvar-:Hudâ(76.5)
yalunuz:vâhid(63.3)
yan- :tenûr,âteş,ışk(37.1),firâk,ciger,kebâb(52.1)
yanak :ruh(318.4)
yâr :kalb(84.5)
yara :merhem(25.1)
yaş :revân(48.1),çeşm,ak-,âsiyâb(52. eşk,deryâ(10.1),göz,ak-(52.1)
yayıl-:ihâta kıl-(142.1)
yaz-:kitâb(151.4),levh,nakş,elif,bâ, tâ(27.4)
yebâb :harâb,türâb(163.1)
yed :kabzâ(110.1),el(380.2)
yem :deryâ,dümû'(53.1),fülk,ummân, bâd-bân,âb(429.4),mevc(99.3)
yer :çây(179.2),gök,mâfihâ(22.4), arsa,seyr(27.3)
yol :râh,kulaguz,reh-nümâ(461.4), tarîk(96.2),yüri-17.5),seyrân, gez-,râh(38.4)
yüri- :yol(17.5)
yüz :bakma(84.5),nikâb(17.4)
yüzbin.bir,bin(1080.3)

-Z-

zâhib :râh,ibn-i sebîl,bedrake(50.1)
zâhir :bâhir(311.3)
zan :bâtıl,san-(26.2)
zâr :âşık,âh(17.4)
zav' :lem'a,tâb,ziyâ(44.3),nûr,şems(99.2)
zencîr:takıl-(22.4),zülf(692.4),mecnûn,
derd-mend,leylî(692.4)
zevâl:fenâ(170.4)
zevk :ârzû(28.4),safâ(65.1)
zevrak:bahr,bâd-bân,ummân(38.2),devrân(148.3)
zikr :söyle-(87.1)
zillet:hâk,türâb(52.4)
ziyâ :kandîl(22.4),lem'a,şem'(32.1),nûr(33.4),
tâb,zav'(44.3),bürûk,asdâf(56.4),şems[illegible]
zûlm :ezâ,Mansûr(31.5)
zü'l-celâl:Rabb(18.5)
zülf :şeb-dîz,sevdâ(396.7),kara sevdâ(77.1),
leyl,mecnûn(811.5),leylî,zencîr(692.4).

Î h â m - ı   T e n â s ü b

Bir lafzın kasd olunmayan mânâsından dolayı,içinde bulunduğu ifâdede diğer bir lafızla ilgili olmasıdır.

Bedî tâbîrlerinden olup yapıya bağlı bir mâna san'atıdır[1].

8.2 Minnetle anda bakdı yemîn ü y e s â r ı n a
Pes üsri y ü s r'e eyledi rağbetde iltica

"Yesâr", "zenginlik" mânâsında olduğundan aynı mânâdaki "yüsr" kelimesi ile ilgilidir.Fakat "yesâr"ın beyitteki mânâsı "sağ"dır.

Aynı şekilde "yüsr" kelimesi "zenginlik" mânâsındadır.Bu sebeple aynı mânâdaki "yesâr" ile ilgilidir.Fakat "yüsr"ün beyitteki mânâsı "kolaylık,rahatlık"tır.

Böylece "yesâr" kelimesi"yüsr" ile tenâsübla olup aynı zamânda îhâm'lı kullanılmıştır. "Yüsr" kelimesi de böyledir.

1 Bilgegil Prof.Dr.M.Kaya,Edebiyât Bilgi ve Teorileri,s.277; Olgun Tâhir,Edebiyât Lügati,s.162; Mehmed Celâl,Osmânlı Edebiyâtı Nümûneleri,s.126.

Î h â m - ı T e z â d

Bir ibârede yer alan lafızlar arasında kasd olunmayan mânâlarından dolayı zıddiyet veyâ tekâbül bulunmasına "Îhâm-ı Tezâd" denir.

Bedî tâbîrlerinden olup,yapıya bağlı bir mânâ san'atıdır[1].

Aşağıdaki beyitte "sol" mânâsındaki "yesâr", "yemîn" ile tezâd teşkîl etmektedir.Fakat ikinci mısrâdaki "yüsr" sebebiyle "zenginlik mânâsını da hâtırlatmaktadır.

Kezâ yine "yüsr" kelimesi "sol" ve "zenginlik" mânâlarında olup "üsr" ile "tezâd"lı kullanılmıştır.Aslında beyitte "üsri yüsr" ile İnşirâh Sûresi[2]'ne atıfta bulunulmuştur.

8.2 Minnetle anda bakdı y e m î n ü y e s â r ı n a
Pes [illegible]'e eyledi rağbetde ilticâ

Bilgegil Prof.Dr.M.Kaya,Edebiyât Bilgi ve Teorileri,s.280; Olgun Tâhir,Edebiyât Lügati,s.173; Mehmed Celâl,Osmânlı Edebiyâtı Nümûneleri,s.127.

Sûre:XCIV.

T e ş â b ü h - i E t r â f

"Teşâbüh-i etrâf",iki tarafın birbirine benzemesi meâlini ifâde eder bir ıbîrdir ki beytin sonu, evveline münâsib bir kelime olmasıdır.

Bedî tâbîrlerinden olup yapıya bağlı bir mânâ san'atıdır[1].

.2 Biz reh-nümâyı n'eyleyelüm râh togrıdur
Yiter bize Hudâ ola her demde reh-nümâ

Bilgegil Prof.Dr Kaya,Edebiyât Bilgi ve Teorileri,s.153; Olgun Tâhir,Edebiyât Lügati,s.168.

C e m '

Birden ziyâde lafza âit medlûlleri, bir tek hükümde birleştirmektir. Mânâ ile ilgili bedî tâbîrlerindendir[1].

Aşağıya alınan iki beyitteki bütün unsurlar Cenâb-ı Hak'ta birleşmiştir.

1.1 Yâ mâlike'l-mülûkı ve yâ ᶜâlime'l-ḫafâ
Yâ kâşife'l-kürûbı leke'l-ḥamdü ve's-s̱enâ

1.2 Yâ mü'minü'l-müheymin ü yâ Rabbi ẕi'l-celâl
Sensin ḥakîm ü ḳadîr ü sulṭân-ı ẕî'l-beḳâ

Bu beyitte de emîn ve habîb vasıfları Hazret-i Peygamber'de cem' edilmiştir.

4.3 Her dem emînüm oldı Muḥammed ḥabîb-i Ḥaḳ
Oldur anuñla her dem iden bizi âşnâ

1 Bilgegil Prof.Dr.M.Kaya, Edebiyât Bilgi ve Teorileri, s.283; Olgun Tâhir, Edebiyât Lügati, s.29.

L e f f ü N e ş r - i M ü r e t t e b

Tafsîl veyâ icmâl yoluyla birden ziyâde lafzı zikr ettikten sonra,mercî tâyinini dinleyici veyâ okuyucuya bırakarak bu lafızlardan her biriyle ilgili olan diğer lafızları sıralama "Leff ü Neşr"dir.

Evvelki ve sonraki kelimeler sırasiyle zikr ve îrâd edilmişse buna Leff ü Neşr-i Müretteb denir.

Mânâ ile ilgili bedî tâbîrlerindendir[1].

26.3 Ger s ı r â t - ı m ü s t a k î m üzre yürürsen ey hakîm
R â h uñı t o g r ı bulursın olmaya müşkil saña

40.3 Kıl ᶜi n â y e t ben g â r î b -i bî-dile
R a h m e t eyle bu g e d â ya Husrevâ

46.4 Hatar irmeye diyü hüsnüñe s e r v ile ç e n â r
Kılayor biri n a m â z ve ideyor biri d uᶜâ

48.4 C â n ü t e n den geçeli r û h -ı revânum sensin
Yoluña cismi f e n â eyleyeli buldı b e k â

70.2 Riyâz ü g ü l-ş e n açılsa kamu m ü r g ider elhânı
Yaluñuz v e r d içün bir b ü l b ü l -ı nâlân olur beyân

78.2 Yâ Rab saña her d e m bu durur dilde n i y â z um
Her l a h z a da ş ü k r üñle lisânum ola gûyâ

184.2 G i c e g ü n d ü z tefekkür eyler idüm z u l m e t ü n û r ı
Ş e b ile r û z ı târik olmayınca bulmadum fursat

214.3 Z ü l â m ile çû z i y â birbirinden oldı cüdâ
Birisi mahz-ı f e n â ve birisi mahz-ı s e b â t

487.4 C e l â l i perdesin açsa c e m â l idür mekşûf
C e l â l i ile c e m â l i g a m ile ş â d umdur

1060.3 Emr ol sultân-ı aᶜlânuñ durur hem hükm anuñ
K a h r u l u t f ından durur i f n â olan i h y â olan

---

1 Bilgegil Prof.Dr.M.Kaya,Edebiyât Bilgi ve Teorileri,s.290; Olgun Tâhir,Edebiyat Lügati,s.92.

L e f f ü N e ş r - i M ü ş e v v e ş

Leff ü Neşr'de evvelki ve sonraki kelimelerin zikr ve îrâdında tertîbe riâyet edilmemişse bu, "müşevveş" bir Leff ü Neşr'dir.

362.2 ᶜÂ r i f ile ᶜâ ş ı ḳ uñ mâbeyni olmışdur refîᶜ
Birisi â t e ş dedür biri ż i y â içre gezer

59.1 Dem-â-dem ḥaḳḳı zikr eyle çün oldur ḳâdir ü Mevlâ
Elindedür anuñ ḳ a b ż ile b a s ṭ i ḥ y â ile i f n â

182.4 V i r d -i nâmında müsemmâsı durur ẕ i k r -i ezel
İsm-i nâmına durur ẕ â k i r - i e v r â d -ı ṣıfat

205.4 Pes a ᶜl â ile e d n â buldı tefrîḳ
Biri ehl-i ᶜi ḳ â b ve biri r ü t b e t

B e r â a t - ı   İ s t i h l â l
(H ü s n - i   İ b t i d â   )

Mensûr,manzûm bir esere mevzûuna uygun tâbîrât ile başlamak "Berâat-i İstihlâl"dir.Buna "Hüsn-i İbtidâ" da denilir.

Bedî tâbîrlerinden yapıya bağlı bir mânâ san'atıdır[1].

1.1 Yâ mâlike'l-mülûkı ve yâ ᶜâlime'l-ḫafâ
Yâ kâşife'l-kürûbı leke'l-hamdü ve's-ṣenâ

Murâdî Dîvânı,münderecâtına uygun olan bu beyitle başlamıştır.

1 Olgun Tâhir,Edebiyât Lügati s.26 55

S i h r - i   H e l â l

Hem üst tarafına,hem alt tarafına rabt edilebilecek bir söz söylenilmesi "Sihr-i Helâl"dir.

Bedî tâbîrlerinden yapıya bağlı bir mânâ san'atıdır[1].

4.3 Her dem emînüm oldı Muhammed habîb-i Hak
Oldur anunla her dem iden bizi âşnâ

Bizi Hazret-i Peygamber Cenâb-ı Hak'la âşinâ eder.Fakat "oldur" sözü Hazret-i Peygamber'e, "anunla" sözü Cenâb-ı Hakk'a atfedilirse Hazret-i Peygamberle âşinâ eden Cenâb-ı Hak olur.

139.2 Mâverâya varuben dîde-i dil kıldı nazar
cÂlemün revnakıdur geldi gider rûz ile şeb

"Âlemün revnakıdur" sözü,dîde-i dile rabt edilebileceği gibi "rûz ile şeb"e de rabt edilebilir.

61.5 Sivâdan kıl musaffâ ey MURÂDÎ kalbüni her dem
Hidâyetler kıla saña dilerseñ dem-be-dem Mevlâ

"Her dem" sözünü,Murâdî'nin kalbine atfetmek mümkün olduğu gibi Mevlâ'ya da izâfe etmek mümkindir.

129.3 Ey cemâl-i lâ-yezâli isteyen cârif kanı
Okımaduñ macrifet dersinde kaldı niçe bâb

"Kanı" sözü, birinci ve ikinci mısrâa bağlı kabûl edildiğine göre "Ârif nerde?","Hâni çok bâb okumadın" mânâları ortaya çıkmaktadır.

29.3 İktibâs-ı her milel Tûr-ı mahabbetden velî
Olabilmez her kişi Mûsâ kelâm itmez aña

"Mûsâ"nın kendinden önceki ve sonraki ibâreye bağlanması hâlinde "Herkes Mûsâ olamaz,Cenâb-ı Hak her milletle kelâm etmez" ve "Mûsâ onlarla kelâm etmez" mânâları ortaya çıkmaktadır.

29.2 Gayre yakışmaz dil-i Mecnûn ey Leylî-hicâb
Sende bulmışdur seni mir'ât-ı dildür rû-nümâ

1 Bilgegil Prof.Dr.M.Kaya,Edebiyât Bilgi ve Teorileri,s.298; Olgun Tâhir,Edebiyât Lügati,s.298.

"Hicâb"in kendinden önce ve sonraki ibâreye atfı ile "Leylî-hicâb", "Leylî hicâbı sende bulmuştur" mânâlarını düşünmek mümkündür.

C i n â s

"Cinâs",mânâları ayrı iki veyâ daha ziyâde lafız arasındaki telaffuz veyâ yazılış benzerliğidir.

Bedî tâbîrlerinden olup lafızla ilgili bir san'attır[1].

C i n â s - ı T â m : Âdem;Âdem,adam(108.5); kim:ki,kim?(174.4); al: kırmızı,al-(848.4); کور :kör,gûr(528.3).

C i n â s - ı M ü r e k k e b :

a)Cinâs-ı Müteşâbih(Yazılışı benzer mürekkeb cinâs): günâh:günâh,gün âh (1280.1); kibriyâ:kibriyâ,kibr,riyâ(62.4).

C i n â s - ı M ü s t e v f â (Biri isim,biri fiil,nevinden kelimenin kullanılması): Ol:ol (durur),olmaz(8.2)

C i n â s - ı M ü t e k â r i b :

Cinâs-ı Müzârî(Mahreçleri aynı,yakın cinâs):câh,çâh(1139.3).

Cinâs-ı Lâhik(Harfin nev'inde ihtilâfı olan cinâs)

1.Harf İhtilâfının Başta Olması:bûy,rûy(56.2);baña,saña(48.1);baña,taña (7.1);cefâ,vefâ(44.4);hâl,kâl(27.2);vücûd,sücûd(99.3).

2.Harf İhtilâfının Ortada Olması:bedenüm,benüm(بدنم، بنم ;138.3),vücûd, vecd(64.2)

C i n â s - ı N â k ı s (Harfin adedi dolaysiyle ihtilâf):

Müzeyyel Cinâs(Kelimenin sonunda fazlâ harf bulunması):kâf,kâfî(847.4); hayâl,haylî(68.3);

Cinâs-ı Muharref(Harf ihtilâfının başta bulunması):Verilen misâller Cinâs-ı Mükerrer(kelimenin diğer kelimede tekrârı)'e de nümûnedir:tâb,per-tâb (145.1);kibr,kibriyâ(62.4);kâr,efkâr(140.2),cûd,vücûd(1104.4);yâr,yara(1135.3).

Cinâs-ı Müşevveş(Harf ihtilâfının ortada bulunması):âher,âhir(860.3).

C i n â s - ı K a l b (Harf tertîbi uymayan cinâs):nutk,nokta(343.5)

1 Bilgegil Prof.Dr.M.Kaya,Edebiyât Bilgi ve Teorileri,s.309; Olgun Tâhir,Edebiyât Lügati,s.31.

İ ş t i k â k

Bir kök ile o kökten türeyen veyâ aslî mânâları aynı köke bağlı bulunan yâhut harflere âit şekil benzerliğinden dolayı aynı kökten türemiş gibi görünen sözlerin bir ifâdede toplanmasından doğan san'atın adıdır.

Bedî tâbîrlerinden olup lafızla ilgili bir san'attır[1].

Dîvândaki şiirlerin âhengi tekrârların yanı sıra aynı harfleri muhtâvî olması sebebiyle bir kökten müştâk kelimelerle sağlanmıştırl

34.4 M u n t a ẓ ı r n â ẓ ı r dan oldı cümleye m a n ẓ û r -ı ᶜayn
Ol cemâl-i lâ-n a ẓ î r ünden müyesserdür baña

125.2 Ḳ u r b e t e oldı mübeddel buᶜdumuz ḥamdüm aña
Oldı a ḳ r e b ḳ u r b ile ḳ u r b e t de a ḳ r e b dür ḳ a r î b

251.1 Ş ü h e d â oldı çü m e ş h e d de nedür asl-ı ş ü h û d
Ş â h i d în olmaġ içün oldı pes asl-ı m e ş h e d

Murâdî Dîvânı'nda tesbît ettiğimiz bâzı müştaklar alfabetik olarak aşağıya sıralanmıştır.

-A-

a'ceb,aceb(132.5,acîb(82.4)
ahsen,hüsn(2.3)
akreb,kurbet,kurb,karîb(125.2)
âlem,ilm(84.6)
a'lem,ulûm(80.5)
âlim,ilm(152.5)
âric,urûc,mi'râc(227.5)
ârif,mârifet(129.3)
âşık,aşk(164.2),maşûk(1196.2)
azîm,muazzam(109.3)
azîz,izzet(111.3)

-B-

bâkî,bekâ(2.2)
basâir,basar(28.3)
bekâ,bâkî(2.2)
bûd,nâ-bûd(250.5)
beşâret,mübeşşir(160.2)

-C-

cân,cânâ(43.1),cân-fezâ(36.2)
cânib,cânibeyn(28.4)
celî,meclâ(843.3)

-Ç-

çâre,çâresüz(18.1)

-D-

devr,devrân(84.3),dâire,devvâr(8.4)

-E-

ef'al,fâil,fi'l(737.2)
enbât,nebt(51.3)
enver,münevver(199.4)
eyle-,eyleme-(3.4)
ezelî,lem-yezelî(109.1)

-F-

1 Bilgegil Prof.Dr.M.Kaya,Edebiyât Bilgi ve Teorileri,s.326.

-F-

fahr,mefhar,iftihâr(125.3)
fâil,fi'l,ef'al(737.2)
fâtiha,meftûh(250.3)
fenn,fünûn(6.3)
ferah,müferrih(160.3)
fi'l,fâil,ef'al(737.2)
fünûn,fenn(6.3)

-G-

gaffâr,gafûr(63.4)
gâh,geh(180.1)
gark,istigrâk(28.2)
gufrân,magfiret(13.4)
gül,gül-şen(1196.2)

-H-

habîb,mahabbet(48.4),muhibb,mahbûb(63.2)
hafî,mahfî(30.2)
hakk,hakîkat(177.3),tahkîk(28.3)
hakîkat,hakk(34.5)
hamd,hamîd,mahmûd(1140.3)
hâmîd,mahmûd(1266.5)
hamîd,hamd,mahmûd(1140.3)
hâric,hurûc,mahrec(227.2)
hayât,ihyâ(105.2),hayy(82.2)
hayrân,hayret(45.4)
hayret,hayrân(45.4)
hayy,hayât(82.2)
hicâb,ihticâb(136.1),mahcûb(155.1)
hikem,hikmet(6.2)
hucb,mahcûb(16.3)
hurûc,hâric,mahrec(227.2)
hüsn,ahsen(2.3)

-I-

ışk,âşık(21.5)

-İ-

iftihâr,fahr,mefhar(125.3)
ihâta,muhît(7.4)
ihticâb,hicâb(136.1)
ihyâ,hayât(105.2)
ikrâm,kerem(43.4)
ilm,âlim(133.2),âlem(84.2)
ism,müsemmâ(23.1)
istigrâk,gark(28.2)
izzet,azîz(2.2)

-K-

kâdir,makdûr(1266.5)
kadr,takdîr(5.3)
kâlib,kalb(3.2)
kâmil,kemâl,mükemmel(110.3)
karîb,kurbet,akreb,kurb(125.2)
kâsım,maksûm(132.2)
kemâl,kâmil,mükemmel(110.3)
kerem,ikrâm(43.4)
kerîm,mükerrem(109.2)
keşf,mekşûf(129.2)
kurbet,akreb,kurb,karîb(125.2)

-L-

lem-yezelî,ezelî(109.1)

-M-

magfiret,gufrân(13.4)
mahabbet,habîb(48.4)
mâ-hasal,tahsîl(23.2)
mahbûb,muhibb,habîb(63.2)
mahcûb,hicâb(155.1),hucb(16.3)
mahfî,hafî(30.2)
mahmûd,hâmid,hamd(1140.3)
mahrec,hurûc,hâric(227.2)
mâil,meyl(141.1)
makdûr,kâdir(1266.5)
maksûm,kâsım(132.2)
manzara,nâzır(44.2),manzûr,muntazır,
nazîr(34.4)
mârifet,ârif(129.3)
mâşûk,âşık(1196.2)
matlâ,tülû(151.2)
matlûb,tâlib,taleb(165.5)
meclâ,celî(843.3)
mefhar,fahr,iftihâr(125.3)
meftûh,fâtiha(250.3)
mekşûf,keşf(48.1)
merd,merdân,merd-âne(111.5)
meyl,mâil(141.1)
mi'rac,ârıc,urûc(227.5)
mîzân,vezn,vezzân(135.8)
muallem,ulûm(109.1)
muazzam,azîm(109.3)
muhibb,habîb,mahbûb(63.2)
meşhed,şüheda,şâhid,meşhûd(251.1)
mevcûd,vücûd(82.3)
mevrûd,vârid(129.2)
muhît,ihâta(7.4)
muntazır,nâzır,manzûr,nazîr(34.4)
murabbâ,rub'(1061.2)
Murâd,Murâdî(110.5)
mübeşşir,beşâret(160.2)
müferrih,ferah(160.3)
mükemmel,kemâl,kâmil(110.3)
mükerrem,kerîm(109.2)
münevver,enver(199.4),nûr(34.2)
müntehâ,nihâyet(160.2)
müntekış,nukûş(1028.2)
müsellem,selâmet(109.1)
müsemmâ,ism(23.1)

-N-

nâ-bûd,bûd(250.5)
nâzır,muntazır,manzûr,nazîr(34.4)
nebt,enbât(51.3)
nihâyet,müntehâ(160.2)
nukûş,müntekış(1028.2)

-O-

ol-,olma-(23.1)

-R-

râh,reh-nümâ,reh-ber(876.2),reh(7.2)
rub',murabbâ(1061.2)
rûz,rûze(164.2)

-S-

sâbık,sâbıkûn,sebkat(23.4)
sâcid,sâcidûn,sücûd(1505.2)
sâhir,sihr(177.3)
sâkin,sükkân(1237.4)
sâmi',semî'(63.3)
sanâyi,sânî,san'at(119.2)
sâtir,settâr(63.4)
selâmet,müsellem(109.1)
semî',sâmi'(63.3)
sihr,sâhir(177.3)
sücûd,sâcid,sâcidûn(1505.2)
sükkân,sâkin(1237.4)

-Ş-

şühedâ,meşhed,şühûd,şâhid,meşhûd(251.1)

-T-

tahsîl,mâ-hasal(23.2)
tahkîk,hak(28.3)
takdîr,kadr(5.3)
tâlib,matlûb,taleb(126.5)
tülû,matlâ(151.2)

-U-

ulûm,a'lem(80.5),muallem(109.1)

-V-

vâhid,vahdet(28.4)
vâkıf,vukûf(142.3)
vârid,mevrûd(129.2)
vasf,vassâf(140.5)
vasl,vuslat(82.1),visâl(138.3)
vassâf,vasf(140.5)
vezn,vezzân,mîzân(1358.1)
visâl,vasl(138.3)
vukûf,vâkıf(142.3)
vuslat,vasl(82.1)
vücûd,mevcûd(82.3)

-Z-

zâhir,zuhûr(62.1)
zâkir,zikr(86.1)
zamîr,zemâir(34.5)
zav',ziyâ(99.2)
zemâir,zamîr(34.5)
zikr,zâkir(86.1)
ziyâ,zav'(44.3)
zuhûr,zâhir(62.1)

Şibh-i İştikâk

Bir mâddeden müştâk gibi görünen, fakat hakîkatde öyle olmayan kelimelerin bir arada bulunması "Şibh-i İştikâk"dır[1].

Murâdî Dîvânı'ndaki şu kelimeler Şibh-i İştikâk'a misâl olarak gösterilebilir.

hayâl, haylî(68.3)
hûb, mahbûb(143.2)
kim(ki), kimdür(62.4)
ol(o), ol-(16.3)
ser, server(115.5)
var-, var(79.4)
vecd, vücûd(64.2)

1 Olgun Tâhir, Edebiyât Lügati, s.139; Mehmed Celâl, Osmânlı Edebiyâtı Nümûneleri, s.136.

Î c â z

Îcâz, az sözle çok mânâ ifâde etmektir[1].

Murâdî Dîvânı'ndaki îcâz'a misâl teşkîl edebilecek bâzı beyitler:

35.5 Ey MURÂDÎ lâhık olmaz gerçi aslâ fer^{c} pes
Lik fer^{c} ü asl olmaz biri birinden cüdâ

101.4 Alçaklugı terk itme alçag ile hem-râz ol
Gögsüñi sakın germe tâ düşmeyesin câna

374.3 ^{c}Ömr-i cân-ı rûh-ı ma^{c}nâdur hakîkat ârzû
Ey ^{c}azîzüm ^{c}izzet isterseñ hemân im^{c}ândur

400.5 Ey MURÂDÎ nusret ü fursat viren Mevlâ durur
Nefs-i kâfir-kîş ile her demde eyle kâr zâr

418.4 ^{c}Işkumı bileli ol meh baña muhkem acıdı
Didi kim nâz u gınâ vech-i hısâne yaraşur

462.3 ^{c}Âlemde iki nesnenüñ olmaz nihâyeti
Bir hüsn-i yâre bir dahi ^{c}ışk-ı gedâdadur

493.1 Her ne ki vardur göñül ^{c}akl ile hikmetdedür
İster iseñ ger gınâ cümle kanâ^{c}atdedür

633.4 Gınâ dilerseñ eger kâni^{c} ol olana hemân
Mukadderüñ ne kadarsa odur hemân kardaş

753.2 Kâf u nûnı zâhirâ kıldı sebeb bi'l-ittifâk
Lîk ma^{c}nâ añlanılmayınca olmaz ^{c}ukde hal

1032.1 Rahm u şefkat oldı çün kim kâmil-i îmândan
Halka rahm it kim bulasın magfiret Rahmândan

1053.3 ^{c}Âkil oldur kimsenüñ ^{c}aybına kılmaya nazar
Kendü ^{c}aybın gözlemege dâ'imâ dike gözin

1104.1 Âhiret mâ'ili dünyâ sever añlama sakın
Şems-i bedre iren azvâ sever añlama sakın

101.3 Görme sakın üzüñi bakma kişi ^{c}aybına
Hâk ile berâber ol kadruñ ola tâ a^{c}lâ

---

1 Bilgegil Kaya, Edebiyât Bilgi ve Teorileri, s.111; Olgun Tâhir, Edebiyât Lügati, s.

İ r s â l - i   M e s e l

"İrâd-i Mesel" yâhut "İrsâl-i Mesel", bir fikri isbât için misâl getirmektir.

Bedî tâbîrlerindendir[1].

Murâdî, dîvânında, tasavvufî mâhiyetteki şiirlerine mânâ cihetinden güçlendirmek için bâzen mes'eleyle ilgili bir irsâl-i mesel beyân etmiştir.

28.4 Cânib-i vâhidde olmas cânibeyne çün ârzû
Ger dilerseñ zevk-i vahdet olma ey dil câ-be-câ

70.3 Buhâr-ı ᶜışk ider bu dîde-i giryânı âb-âlûd
Sehâb inse cebel üstine pes bârân olur peydâ

70.4 Yagılsa katre katre âb-ı cism-i nehr olur hâsıl
Eger cemᶜ olalar enhâr yem-i ᶜummân olup peydâ

135.2 Tâkat olmaz şebpere çeşminde çün kim nûr içün
Mâh-tâbum hâtır içün togmasun mı âf-tâb

135.3 Lâyık-ı dîdâr olur mı her göze mâlik olan
Herkes olur mı cihân içinde şâh-ı kâm-yâb

151.3 Âyine-yi her âyine âyine-dâr gösterür
Lîkin iden aña nazar çeşmini eyleye savâb

219.2 ᶜIşk ile bir yerde ᶜâr olmaz habîbüm bilmiş ol
Âb ile bir kâsede tev'âm olımaz nâr güc

294.2 Bilürsin çünki fânîdür bu mâl u câh u ᶜizzetler
İki günlük safâ içün nedendür olasın magrûr

332.5 Cân terkin her kim eyler ol bulur cânâne yol
Yol bulur mı şol ki gayruñ ag u karasındadur

353.2 İᶜtimâd-ı mâl ü câh itme sakıngıl sen sen ol
Çün bilürsin zîr-i hâk olur saña âhır makar

331.1 Cemᶜ olınmaz bir yere gayr ile ey dil ᶜışk-ı yâr
Dura mı bir kâsede cemᶜ oluben âb ile nâr

1 Olgun Tâhir, Edebiyât Lügati, s.70.

331.5 ᶜÂrı terk eyle MURÂDÎnüñ kelâmın diñlegil
ᶜÂşık iseñ ᶜârı terk it olmaz ᶜâşıklarda ᶜâr

336.3 Bir nefesde eyledüm gâyet celî mir'âtumı
Âyine çünki mücellâ ola aᶜlâ gösterür

355.1 Aç gözüñ ey merd-i ᶜâkıl dâr-ı dünyâdur bu dâr
Hîç bilür misin tutar mısın ebed bunda karâr

355.4 Çûn giresin kara hâka kimse kılmaz fâ'ide
Milk u mâluñ ol zamânda saña ne faydâsı var

361.1 Her ne kim zâhir olur ol hâlet-i dilden durur
Her ne kim gelse saña sen sanma kim ilden durur

377.4 ᶜÂrif-i râh-ı hakîkî sorma ehl-i ᶜörfe sen
Hasta-i dil-teşnenüñ çeşmi dem-â-dem mâdadur

461.4 Yola kulaguz olmayıcek yürime sakın
Râhuñ hatarlarını yine reh-nümâ bilür

466.1 ᶜÂşıklaruñ ᶜilâcı durur sabr ü yâ sefer
Sabrum senüñ cemâlüñ olupdur baña nazar

1050.3 Yârdan şehd ü şekerdür her ne kim geldi cefâ
Cân ile durdum yolında dönmezem ikrârdan

1050.4 Ben anuñ çûn her ne kim gelse belâya sâbirem
Verd-i raᶜnâ isteyen hergiz kocınmaz hârdan

419.3 Kişi çekdügini bilür bu meseldür dirler
Bu tenüm yârı bulınca ne kazâ çekmişdür

442.7 Ey MURÂDÎ saña bir hôşça nasîhat kıluram
Degmeye açma sakın râz-ı dili eyle hazer

643.3 Çû ᶜaynı göstere çeşme nazarda bir dahi dir
Mesel durur dil-i teşne olur zülâle harîs

741.2 Gözeden ᶜâr ile nâmûsını ᶜâşık olımaz
Bize bî-nâm ü nişân merd-i dil-efgâr gerek

797.5 Ey MURÂDÎ seni ᶜâlem ne bilür aᶜmâdur
Vâhidi iki görür olsa eger dîdede kıl

920.3 Çünki bildüm kişinüñ kendüyedür her kârı
El çeküp anuñ içün ᶜaklumı şeydâ kıldum

1059.4 Her kişinüñ ardına uyup gitme sakın
Hîç kulaguzluk sakın sen ummagıl güm-râhdan

1063.4 Hâci^{c} oldum ḳomadum bu günki kavli yârına
Ṣanma kim ben bunda geldüm ad ü ṣan ü ^{c}âr içün

1243.2 Bilmezem bilmezlügüm ma^{c}zûr tut ey muḥterem
Bu meselдür girmez imiş dôst dôstı ḳanına

1267.3 ^{c}Âşıḳ olan kimsede nâmûs u ^{c}âr itmez ḳarâr
Dökseler bir ḳatre âbı maḥv olur nâr üstine

1335.4 Aldanup ḳalmagıl ârâyişine dünyânuñ
^{c}Âkil olan ḳata mı el ile agu aşına

1442.4 Kazmagıl çâyı saḳın gayrîlerüñ düşmesi'çün
Bu meseldür ḳuyı ḳazan yine çâhında ola

1496.5 Ḥicâbuñ perdesin ḳaldur bulasın nûr-ı ẓulmetde
Dimişlerdür mesel ẓulmetdedür âb-ı ḥayvân

1508.4 ^{c}Âkıl iseñ bu güni yarına ḳoma zinhar
Fevt iden furṣatını oldı velî oldı deli

1555.3 Komışdur ^{c}âr ile nâmûsı cümle
Ki olmaz ^{c}âşıḳuñ nâm ile ^{c}ârı

1071.1 Men^{c} olınmaz hûn-bâr rûy-ı yârdan
Bu meseldür kim göze olmaz yasag ebrârdan

1120.4 Bu meseldür ki dinür ẓarb-ı ḥabîb oldı zîb
Bundan ötri nice ma^{c}lûmı nisâr itdüm ben

361.3 Dek turursa ger zebân bil ser dahi tutar karâr
Ne gelürse nîk ü bed her kişiye dilden durur

365.5 Merd olup merd-âne ḳıl sen ey MURÂDÎ kendüñi
Zahmetin bilmez meseldür yollaruñ âsudeler

71.4 Levâzım gerçi ḥâzırdur fe'emmâ ruḥṣatı elzem
Bu rûşen olmasa bârân nebât olmaya nubb izcâ

265.4 Kim diye yâr fürḳatine ṣad-hezâr aña
Ol taş bagırlı oldı ḥacerden dahi eşed

70.3 Buhâr-ı ^{c}ışḳ ider bu dîde-i giryânı âb-âlûd
Seḥâb inse cebel üstine pes bârân olur peydâ

219.2 ^{c}Işḳ ile bir yerde ^{c}âr olmaz ḥabîbüm bilmiş ol
Ab ile bir kâsede tev'âm olımaz nâr güc

D e y i m

Murâdî Dîvânı, mutasavvıfâne şiirleri sebebiyle ve belki de avâmın okuyacağı da nazara alınarak sâde bir dille yazılmıştır. Koyu bir Osmânlıcâ'nın hâkim olduğu bir devirde halk deyimlerinin kullanılması dikkati çekmektedir.

1250.2 Mû-be-mû **bir mû çihl yaruben** olındı bihâş
Hüsnini şerh itmediler kaldılar evlâ yine

18.4 Saña **yüz tutdum** Hudâyâ sen hidâyet eylegil
Senden özge kime kılam pâdişâhum ilticâ

76.1 Dil ü ^{c}aklumuz oldı yine yagma
Yüzin döndürdi bizden ol dil-ârâ

189.4 Gam u endûh-ı dünyâdan **elüñ çek** hâsılı yokdur
Ne deñlü mâl olursa bî-bahâdur âhırı elbet

23.5 Ey MURÂDÎ merd olup merd-âne depret kendüñi
Niçe biñ merdi alasın **elüñ ardına** tâ

163.3 Nâr-ı celâliyyet ola şu^{c}le-ver
Düşmenüñ **olmaya kulûbında âb**

197.1 Dil buldı serâ perde-i dil-dârına vuslat
El virdi aña anda o sultân-ı melâhat

170.4 Bulmaya aslâ fenâ ve görmeye hergiz zevâl
Aña kim bir lahza **el vire** bekâ-yı ma^{c}rifet

213.1 Şerh eylemez bu hâlümi v'Allahi kâ'inât
Deryâ mürekkeb olsa zemîn âsmân devât

168.6 **Gûş-ı cân** ile MURÂDuñ kavlini **kıl istimâ^{c}**
İki yüzli âyine oldı hayât ile memât

193.5 Kavl-i MURÂDîyi gel **almayasın kulaga**
Saña zihî hacâlet sende zehî hamâkat

55.3 Bu sem^{c}üñ **gûşını aç kim** olasın müstemi^{c} kavli
Bu ^{c}aynüñ çeşmini eyle küşâde olasın bînâ

1305.3 K u l a ġ u r ᶜakl ile her dem açıḳ ṭut çeşm-i cânuñ gel
MURÂDÎden görinen sırr ile güftârı seyr eyle

223.4 Beni ḥayât-ı beḳâda mü'ebbed eyledi çûn
Velî bu ṣûreti bir ḫoşça nâẓır ol g ö z ü n a c

137.3 İbtihâc-ı dil odur kim g ö r e çeşmüm y ü z e y ü z
Bu sürûrı dile baḫş eyle meserret yâ Rab

115.2 Çûn ḥavża-i ḳudretdedür kevn ü mekânı cümlenüñ
Tedbîre b a ş i n d ü r m e z e m taḳdîr ider dâ'im ᶜaṭâ

18.3 Hücre-i ḳalbüm tolu ḳıl şuᶜle-i envâr ile
Niçe bir cürm ü ḫaṭâyile ola g ö ñ l ü m ḳ a r a

42.1 Ezelîdür senüñ ᶜışḳuñla çû ᶜışḳum cânâ
Beni s e v d â d a ḳ a r a k ı l m a duñ itdüñ beyżâ

84.2 D â ġ u r d ı a n u ñ ᶜışḳı ḳulûb içre muḥaḳḳaḳ
Mest eyledi olar ikiden oldı müberrâ

9. M u r â d î D î v â n ı'ndaki A r k a i k K e l i m e l e r

-A-

ag- :Kaldırmak,yukarı çıkarmak,yükseltmek(göğe).
-durma(966.2)
-mayınca(326.3)

assı :Fayda,kâr,kazanç,menfaat.
-sı(736.5)

-B-

begdeş ~ beñdeş:Eş,benzer.
kimseyi - itmez(256.4)

biliş :bilme,anlayış(1423.5)

birle :ile(297.1,1095.5,Mukattaat 31.3

-Ç-

çegn(Tarama Sözlüğünde:çigil,çiğin):Omuz,omuz başı.
-üñe(878.3)
-üme(1190.2)

-D-

degşürme:değiştirme,değişme.
-di(208.4)

duzah :cehennem(213.5,117.2,1257.3)
-a(1184.3)

dün :gece(76.5,88.2)

düriş- :1.Çalışmak,ikdâm etmek,sebât etmek,sa'y etmek; 2.Karşı karşıya gelmek muhasamaya girişmek,çarpışmak,mücâdele etmek(1304.3,1315.2,1369.2).
-ür(Mesnevî 45.2)

-E-

egn(egin):Sırt,arka.
-ümden(1040.2)

-G-

geñez,geñiz:Kolay(544.redif,1244.4,1391.5).

gici(gigi,kici,kiçi):Küçük(441.3)

girü :geri(227.1).
gözgü :ayna(1313.4)

-İ-

içre :İçinde,arasında,içine,...vaktinde,-de(115.5,117.4,142.1.....).
idügi: :olduğu.
-n(1383.5)
igen :Çok,gayet,pek,ziyâde(262.5,283.5,818.5.....).
iltür :Götürmek,yerine ulaştırmak,eriştirmek(130.3).
irgür- :Ulaştır-,eriştir-(36.4;60.5,85.5,965.3,1523.2).
-di(239.1)
-düm(1456.3)
-e(1400.3)
-em(729.1)
-emez(927.2)
-gil(1407.3)
-ici(1346.3)
-mek(1287.2)
-sin(237.2)
-ürsen(1403.4).
issi :sâhip,mâlik(7 .1,107 .2).

-K-

kaçan :Ne zamân,ne zamân ki,her ne zamân,vaktâ ki,nasıl,ne sûretle,ne vakit (44.2,49.1,53.4,134.1.....).
kanda :Nerede,nereye(144.2,198.3,213.2,292.4).
kangı :Hangi(27.5,88.4,181.3.....)
kanı :Hani,nerede(7.4,2.5,129.3,176.5.....).
karañu :Karanlık(350.3,579.2,1534.4).
-dan(1534.4)
-dur(470.3)
-luk(533.3)
katı :1.Çok,çok ziyâde,pek şiddetli,iyice,sıkı,sıkı sıkı,gâyet; 2.Ağır,acı; 3.Haşin,şiddetli,sert kırıcı(423.1).
kayu :Kaygu,endîşe,tasa(1198.2).
kendüzi :Kendisi,zâtı,şahsı,nefsi.
-n(1.6,20.3,282.2,1053,2,1179.1,1223.5,1265.1)
-ni(455.4)
-üm(696.3,874.1,1473.2)
-ümden(959.1)

-ümi(940.1)
-ûñ(752.4,1095.3)
-üne(783.5)
-üni(176.2,661.1)

~~kesel~~ :gevşeklik,tenbellik,rehâvet(790.3,Mesnevî 23.3).

kimesne(kimsene):Kimse(11.6,18.5,96.5,107.5,126.4,143.4,257.1,263.4,349.5...).

kocun- :Çekinmek,ihtirâz etmek,korkmak.
-maz(1050.4)

-M-

muştu :Müjde.
-laduñ(25.4)

-O-

od :Ateş(18.2,265.1).
-ı(265.3)
-ıyla(1426.4)

oñat :Doğru,uygun,iyi,mükemmel,layıkiyle,tamâm,muvâfık(289.3).
-ca(210.3,1239.2).

oñul- :Şifa bulmak,iyileşmek,yara kapanmak,iltiyam bulmak.
-tdı(1174.3)

özge :Başka,gayrı,ma'dâ(17.3,18.4,40.4,61.1.....).
-ce(490.1)
-dir(536.redif)

-S-

sagış :Sayı,adet,mikdâr,hesâb.
-ı(871.5,1523.3)

sayru :Hasta(36.5,765.3).

sı- :Kırmak(76.2)
-ndı(159.2,1251.2)

soyundur-:Söndürmek(110.1)

-T-

tamu :Cehennem(1183.1,1184.3).

tam- :Damlamak,damla damlamak(1268.3)

tamzur-:Damlatmak.
-dı(1261.1)
-ur(1268.3)

tañ :1.Hayret,taaccüb; 2.Şaşılacak şey,hayrete şâyân(248.3).
-a kalısar(7.1)
-a kalur(1.3,8.5)
-ladı(Müfred 44)

tapu :1.Huzûr,nezd,makâm; 2.Zât,zât-ı âlî,hazret; 3.Hizmet,vazîfe,ibâdet,tâzîm,hürmet(89.4,153.3).

taş :dış.
-umda(1336.2)

tağra :dışarı(142.2,220.4,233.4,1267.4).

tuş olmak:1.Yönelmek; 2.Kast gelmek,isâbet etmek,müsâdif olmak,karşılaşmak; 3.Nâil olmak,mazhar olmak,erişmek.

-U-

uçmağ :Cennet.
-da(464.3)
-dur(394.3)
-ına(181.3)

uş(üş) :İşte,şimdi;çünkü,ancak(1397.5).

ut- :Yenmek,oyunda kazanmak.
-ar(224.4)

-Y-

yahşı :İyi,güzel(258.2)

yarağ :Hâzırlık,levâzım,techîzât;silâh.
-ın(Mesnevî 19.3)
-uñ(880.4,1053.4)
-ûmı(472.3)

yarak(yarag):(Mukattaât 28.1)

yarıcı(yarıcu):Yardımcı,muîn,şefâatçi.
-umdur(1337.2)

yastan-:yaslanmak,dayanmak,kendine yastık edinmek.
-an(58.1,762.3)

yavuz :Fenâ,kötü(1183.2,1335.1)
-ını(802.5)

yu- :Yıkamak(183.5).

A r k a i k E k l e r

-dın(din):-dan
geçme-(351.2)
esme-(351.2)
kılma-(554.3)
eyleme-(574.4)
gelme-(786.1)
olma-(786.1,950.3,995.3)
ölme-(1384.4)
olunma-(Müfred 26.1)

-gıl(gil):İkinci şahıs emir eki.
vir-(3.5,120.4,195.5)
kıl-(17.7,195.3)
eyle-(18.4,36.3,53.3,60.2,69.4,87.2,96.5,104.5,131.2-3,171.2,183.3)

ol-(21.2,54.4,158.3)
aldanma-(21.4)
sal-(52.7)
olma-(54.5,61.3,155.1)
ko-(61.4,128.3)
söyle-(69.5)
dinle-(121.5)
kılma-(155.2)
anla-173.5,193.3)
turma-(176.2)
virme-(183.5)
bil-(189.5,192.1)
ara-(198.3)
gözet-(202.2)
ur-(204.5)
al-(209.2)
gel-(218.5)
iste-(257.5)
bul-(274.5)
anlama-(277.5)
sanma-(416.2)
degişme-(602.5)
arıt-(675.3)
salınma-(675.3)
aç-(748.5)
bakma-(756.3)
at-(807.3)
göster-(808.redif)
bakma-(833.5)
akıt-(869.2)
otur-(869.4)
olma-(871.2)
açma-(964.5)
sor-(1035.4)
çıkma-(1050.5)
umma-(1059.4)
geç-(1086.4)
dé-(1102.5)
gözle-(1221.5)

iriş-(1239.1)
yıkma-(1335.2)
kalma-(1335.3)
irgür-(1407.3)
kalma-(1429.4)
sevme-(1439.2)
ayırma-(1463.redif)
it-(1495.4)
tut-(1507.5)
izle-(1558.5)
sakın-(Mesnevî 11.5)
ısmarla-(Mesnevî12.7)
bagışla-(Mesnevî 26.1)

-ın(-in):-ım,-um.
sensüz-(470.3)
sever-(1113.3)
ider-(1113.4)
güder-(1113.5)
ide-y-(1140.redif)
ider-(1150.1)

-ısar(-iser):-ecek;şimdiki zamân eki -yor ve geniş zamân eki -ır değeriyle kullanılar.
kal-(7.1)
ol-(21.1)
getür-(151.1)
itme-y-(684.3)
eyle-y-(684.4)
kıl-(764.3)
kalma-y-(764.4)
id-(807.4)
bilme-y-(820.5)
olma-y-(844.3)
dak-(869.7)
ak-(966.6)
sıgma-y-(1353.5)
gel-(1352.5)
var-(1550.4)

-layın(-leyin:...gibi,-ca,-casına.

bizcü-(455.3)
sencü-(579.7)
bencü-(608.3)
sencile-(848.8)
-rak(-rek):daha...,daha çok...,
çok...,pek...
tatlı-rak-dur(21.4)
-uban(-üben):idü-(21.2)
bilü-(42.3)
konu-(61.2)
salu-(79.3)
görü-(83.1)
kalduru-(84.4)
tagılu-(94.3)
basu-(142.2)
gerü-(176.4)
görü-(180.2)
yapışu-(181.6)
kılu-(183.3)
olu-(193.4)
tolaşu-(226.3)
tolanu-(229.5)
arturu-(256.4)
baku-(284.4)
gezü-(462.2)
gözleyü-(463.1)
aldanu-(481.1)
çıku-(517.5)
virü-(575.4)
bulu-(577.3)
dönü-(613.3)
düşü-(616.4)
çaguru-(645.3)
gelü-(663.4)
uru-(725.4)
anlayu-(759.1)
diyü-(792.4)
bulu-(804.1)
eyleyü-(837.1)
çekü-(921.2)
dutu-(930.5)
geçü-(930.3)
dikü-1054.2)
anduru-(1101.4)
varu-(1120.5)
isteyü-(1147.nedif)
irü-(1249.3)
yaru-(1250.2)
çekdürü-(1280.1)
bulmayu-(1299.5)
agılayu-(1385.3)
baglayu-(1447.2)
dökü-(1494.3)
-van(-ven):-ım,-um
ider-(10.3)
bilür-(66.2)
diler-(118.1)
umar-(120.2)
ister-(126.3)
dilemez-(126.4)
bilmez-(148.1)
mukır-(263.2)
okumaz-(276.4)
dimez-(877.1)
ben-(286.5)
görür-(467.2)
urur-(580.1)
geçer-(580.2)
ider-(942.2)
degül-(1034.5)
kılmaz-(1079.4)
nâzır-(1098.4)
gözedür-(1100.2)
mübeşşir-(1328.2)
musavver-(1331.3)
alur-(1457.2)
senün-(1552.4)
-vuz(-vüz):-yız;-ayız.
bula-(33.2)
itmeye-(109.4)

10. S u l t â n M u r â d'ın D î v â n'da O l m a y a n B â z ı Ş i i r l e r i

M u r â d î'nin tezkirelerde ve bâzı eserlerde gördüğümüz bir kısım şiirleri dîvânda yoktur. Bundan da anlaşılmaktadır ki onun bütün şiirleri dîvânına derc olunmamıştır. Bunlar arasında R û h î'nin ve B â k î'nin tahmîs ettiği gazelleri ile B â k î'nin M u r â d î'ye nazîre beyitleri de vardır[1].

Dîvân'da olmayan bâzı şiirleri buraya alıyoruz:

Mef^c^ûlü Mefâ^c^îlü Mefâ^c^îlü Fe^c^ûlün

(--. .--. .--. .--)

Rağbet mi kodı tatlı dilüñ şekkere cânâ
Kıymet mi kodı la^c^l-i lebüñ cevhere cânâ[2]

N e v' î Efendi'nin "Füsûs" şerhinde görülen mutasavvıf-âne manzûmesinden:

Mefâ^c^îlün Mefâ^c^îlün Fe^c^ûlün

(.--- .--- .--)

وفرق بعد فرق ثم فرقا   ووصل بعد وصل ثم وصلا
واسم بعد اسم ثم حقا   وهو كل ذات السوء فعلا [3]

Mefâ^c^îlün Mefâ^c^îlün Mefâ^c^îlün Mefâ^c^îlün

(.--- .--- .--- .---)

Ne deñlü başa çıksa dûd-ı âhumdan bükâ artar
Bu ^c^âdetdür ser-i kûh üzre yel esdikce nâ artar[4]

Mefâ^c^ilün Fe^c^ilâtün Mefâ^c^ilün Fe^c^ilün

(.-.- ..-- .-.- ..-)

Visâle va^c^deler eyler MURÂDa ol gül-i ter
Yalancı gül gibi bir yâr-ı dil-sitânum var[5]

---

1 Ergün Sâdeddîn Nüzhet, Türk Şairleri, c.II, s.701.
2 Atâ, Târîh-i Atâ, c.IV, s.55; Faik Reşâd, Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye, s.276.
3 Mehmed Tâhir, Osmânlı Müellifleri, c.II, s.225.
4 Atâ, Târîh-i Atâ, c.IV, s.55; Riyâzî, v.20-22 (1b yel esdikce: ebr oldukça)
5 Atâ, Târîh-i Atâ, c.IV, s.54; Rızâ, Tezkire-i Rızâ, s.8 (1a Visâle va^c^deler eyler: Vefâya va^c^de kılur mı; 1b yâr-ı dil-sitânum: tâze nev-civânum); Süreyyâ, Sicill-i Osmânî, c.I, s.77 (1b yâr-ı: şâh-ı)

Feʿilâtün Mefâʿilün Feʿilün
(..-- .-.- ..-)

Lutf-ı Raḥmâna istinâdum var
Fażl-ı Ḥakdan nice murâdum var

Çûn dırest itmişem Ḫudâya gönül
Meded-i Ḥakka iʿtimâdum var

Leşker ü mâla ittiḳâ itmem
ʿAsker-i ġayba istinâdum var

Çalışuñ ey mücâhidân-ı ġazâ
Dîn yolında benüm cihâdum var[1]

Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilâtün Feʿilün
(..-- .-- .-- ..-)

Vâ ḥaẕer ʿarṣa-i vaḥdetde bu gün çâlâküz
Her cihetden geçüben vâḥid olup bî-bâküz

Nâzır-ı âyîne-i levḥ-i ḥaḳâyıḳ oluben
Ehl-i dânişdenüz ʿilm ile ʿaceb derrâküz

İkilükde n'iderüz vâḥid-i muṭlaḳ çû bizüz
Varlıḳ çûn bizüz âfâḳa gelen idrâküz

سرّ الالهی okuruz ʿâleme her rûz u şeb
Hâlik-i kül çû bizüz cümle helekten pâküz

Olmasaḳ olmaz idi cümle cihân mâfîhâ
Ey MURÂDÎ yine sırr-ı ḥikem-i levlâküz[2]

Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün
(.--- .--- .--- .---)

Nice ṭâḳat getürsün çeşm-i ʿâşıḳ rûy-ı dil-dâre
Getürmez tâb çûn bir laḥẓa berḳ-i tâb envâre

Muḳîm-i ḫan-ḳâh-ı ʿışḳ olaldan bu dil-i pür-derd
Olur abdâl-i miḥnet bagrı yara cismi ṣad-pâre

Sezâ-vâr olmaz ol ṣadre eger D â r â eger B e h m e n
Bu dil yârin serîridir virilmez bir yol agyâre

Ne çâre çâre andandur dil-i bî-çâreye her dem
Çû yâre uran oldur yine andan merhem-i çâre

1 Atâ, Târîh-i Atâ, c.IV, s.54.
2 a.e., s.51.

MURÂDuñ sözlerinüñ gösterür her harfi bir hikmet
Nẽ hikmet belki sıhhatdür devâdur cümle bîmâre[1]

Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilâtün Fâᶜilün
(-.-- -.-- -.-- -.-)

ᶜAklumı yağmaladı göñlüm perîşân eyledi
Gösterüp bir dem cemâlin yine pinhân eyledi[2]

Sultân Üçüncü M u r â d'ın bâzen kendisine verilen telhîslere de manzûm cevâblar verdiği görülmektedir.

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Feᶜûlün
(.--- .--- .--)

Münâsib düşdi tensîbüñ murâda
Hudâ tevfîkini kılsun irâde

Sebât eyler MURÂDı ᶜakd-ı ᶜahde
Muvaffak eylesün Hak hall ü ᶜakde[3]

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Feᶜûlün
(.--- .--- .--)

Bu ᶜarzı bir dahi tedkîke himmet
İderseñ elbet eylersüñ isâbet[4]

Mefâᶜîlün Mefâᶜîlün Feᶜûlün
(.--- .--- .--)
Bu tensîbüñ mukârindür murâda
Anuñ'çün eyledüm icrâ irâde[5]

---
1 Atâ,Târîh-i Atâ,c.IV,s.51.
2 Alî Nûreddîn,Kelâmü'l-Mülûk Mülûkü'l-Kelâm,s.38.
3 Atâ,Târîh-i Atâ,c.IV,s.55.56.
4 a.yer; Alî Nûreddîn,Kelâmü'l-Mülûk Mülûkü'l-Kelâm,s.38.
5 Atâ,Târîh-i Atâ,c.IV,s.56.

11. S u l t â n Ü ç ü n c ü M u r â d'ın Ş i i r l e r i n d e İ z l e r i G ö r ü l e n Ş â i r l e r ve M u r â d î'nin T e ' s î r S â h a s ı

Sultân Üçüncü M u r â d'ın şiirlerinde bazı şâirlerin izleri hiss edilmektedir. Dîvân'da Y û n u s E m r e(1241?-1321?), H o c â D e h h â n î (XIII. asrın ikinci yarısı), N e s î m î(?-1404), S ü l e y m â n Ç e l e b i (?-1422?), N e c â t î(?-1509) ve F u z û l î(?-1556)'nin şiirlerini hâtırlatan beyitler bulmak mümkündür.

M u r â d î'nin:

Sen seni saña virelden beni virdüñ baña sen
Seni senden bilüben sen beni kılduñ iḥyâ[1]

beyi, Y û n u s'un:

Beni saña vireyin
Sensiz beni n'ideyin
Ben senüñ ḥużûruña
Bensiz varayın Mevlâ[2]

M u r â d î'nin:

Turmaġıl kendüzüñi ḥâk ile yeksân idegör
Ṭarḥ idüp senlügi senden ḳoma kendüñde ḥayât[3]

beyti, Y û n u s'un:

Y û n u s eydür benlügi
Aradan ṭarḥ idelüm
Senüñ ile bakayın
Seni göreyin Mevlâ[4]

dörtlüğünü hâtırlatmaktadır.

M u r â d î'nin:

İsterseñ ey MURÂDÎ ᶜilmüñde ekmel olmak
Bil sendedür şerîᶜat bil sendedür ṭarîḳat[5]

1 bk. Gazel:42.3.
2 Banarlı N. Sami, Metinlerle Türk ve Batı Edebiyatı II. s.24.
3 bk. Gazel:176.2.
4 Banarlı N. Sami, Metinlerle Türk ve Batı Edebiyatı II. s.25.
5 bk. Gazel:192.5.

beyti Y û n u s'un:

> Şerîcat tarîkat yoldur varana
> Hakîkat meyvesi andan içerü[1]

beytini hâtırlatmaktadır.

M u r â d î'nin:

> Bize gel söyleme biz nush kabûl eylemezüz
> Vâcızâ cennet ü nârı yiter itdüñ tekrâr[2]

ve

> Vâcız sen eger bulduñ ise çare halâsa
> Gel hâlümüze ko bizi lutf eyle kerem kıl[3]

beyitleri, H o c â D e h h â n î'nin:

> Od ile korkutma vâcız bizi kim lacl-i nigâr
> Cânumuz bizüm oda yanmaga muctâd eyledi[4]

beytini hâtırlatmaktadır.

M u r â d î'nin:

> Telâtum eyledi bahr-ı mahabbet mevc-ender mevc
> O deryâda vücûdum zevrakı devrân ider yâ Rab[5]

beyti, N e s î m î'nin:

> Deryâ-yı muhît cûşa geldi
> Kevn ile mekân hurûşa geldi[6]

beytini hâtırlatmaktadır.

M u r â d î'nin:

> Merhabâ ey şemc-i cemc-i cârifîn-i asfiyâ
> Merhabâ ey sacd-ı talic lutf-ı mahz-ı kibriyâ[7]

beyti, S ü l e y m â n Ç e l e b i' Mevlidi'nin:

---

1 Timurtaş Faruk, Yûnus Emre Dîvânı, s.223; Banarlı Nihad Sâmi, Metinlerle Türk ve Batı Edebiyâtı II, s.26.
2 bk. Gazel:445.2.
3 a.e., Gazel:815.2.
4 Banarlı N.Sâmi, Metinlerle Türk ve Batı Edebiyâtı, II, s.53.
5 bk. Gazel:148.3.
6 Ayan Hüseyin, Nesîmî, Hayâtı, Edebî Kişiliği, Eserleri ve Türkçe Dîvânının Metni. Erdoğan Cengiz Halîl, Divan Şiiri Antolojisi, s.60.
7 bk. Gazel:30.1.

Merhabâ ey şems-i tabân merhabâ
Merhabâ ey cân-ı cânân merhabâ[1]

bölümünü hâtırlatmaktadır.

M u r â d î'nin:

Ne çâre çâre andandur dil-i bî-çâreye her dem
Çû yâre eyler olur yine andan merhem ü çâre

MURÂDuñ sözlerinüñ gösterür her harfi bir hikmet
Ne hikmet belki ġayretdür devâdur cümle bîmâre[2]

beyitleri, A h m e d - i D â î(XIV.asır sonu,XV.asır başı)'nin:

Ey hûrşîd-i meh-peyker cemâlüñ müşterî-manzar
Ne manzar manzar-ı tâli^{c} ne tâli^{c} tâli^{c}-i enver[3]

matlâlı gazelini hâtırlatmaktadır.

M u r â d î'nin:

Taleb-i râh-ı hakîkat kılalum döne döne
Sâlik-i nehc-i şerî^{c}at olalum döne döne

^{c}Âlem-i gayba tutup ^{c}arz ile gel rûy-ı niyâz
Dâmen-i pîr-i tarîkat tutalum döne döne

Arayup dürr-i ma^{c}ânî olalum tâlib-i ^{c}ışk
Bahr-ı vahdetde vücûda tolalum döne döne[4]

mukattaâtı ve

Tâk-ı mînâ-yı sipihri gezelüm döne döne
Gün gibi berk uralum ^{c}âleme bir mâh ile biz[5]

beyti N e c â t î'nin:

Çıkalı göklere âhum şereri döne döne
Yandı kandîl-i sipihrüñ cigeri döne döne[6]

matlâlı meşhûr gazelini ve

Bu cefâdan ki kadeh aġzuñ öper döne döne
Nâr-ı ġayretde kebâb oldı ciger döne döne[7]

---

1 Timurtaş F.Kadri, Mevlid(Süleymân Çelebi), s.29,99.
2 Ergün Sadeddîn Nüzhet, Bâki Dîvânı, c.I,
3 Ergin Muharrem, Osmânlıca Dersleri, s.199.
4 bk.Mukattâat:4. bk Gazel:577.4.
5 a.e., Gazel:577.4.
6 Çavuşoğlu Mehmed, Necâtî Bey Dîvânı, s.214.
7 a.e., s.213.

matlâlı gazelini hâtırlatmıktadır.

N e c â t î'nin birinci olarak zikr ettiğimiz gazeli pek çok şâir tarafından tanzîr edilmiştir. M u r â d î'nin çağdaşı olan B â k î de buna:

Çıkar eflâke derûnum şereri döne döne
Dökilür hâke yaşuñ katreleri döne döne[1]

matlâlı gazeli ile iştirâk etmiştir.

M u r â d î'nin:

Şanma F e r h â d ile M e c n û n oldılar abdâl-ı ᶜışk
Dôstum ben mübtelâdan aldılar anlar sebak[2]

beyti F u z û l î'nin:

Bende M e c n û n dan füzûn ᶜâşıklık istiᶜdâdı var
ᶜÂşık-ı sâdık menem Mecnûnun ancak adı var[3]

beytini hâtırlatmaktadır.

M u r â d î'nin:

Hüsn-i bâğına hazân irmesün anuñ diyü ben
Bâr-gâh-ı Hakka kaldurdı çenâr ellerini[4]

beyti B â k î'nin:

Eşcâr-ı bâğ hırka-i tecrîde girdiler
Bâd-ı hazân çemende el aldı çenârdan[5]

Ü ç ü n c ü M u r â d, çok güçlü bi şâir olmadığından ondan sonra kendi üslûbunda bir mekteb teşkîl edilmemiştir. Ancak kendi devrindeki bâzı şâirler onun eserlerini tanzîr veyâ şerh etmiş daha sonraki bâzı şâirler de de onun izleri görülmüştür.

M u r â d î'nin:

Cevherüñ kıymetin añlamaga sarrâf gerek
Her ᶜulûmuñ hikemin bilmege ᶜarrâf gerek

Gıl u gışdan eridüp kalbi musaffâ eyle
Daᶜvâ-yi vech idenüñ âyînesi sâf gerek[6]

1 Ergün s.Nüzhet,Türk Şâirleri,c.II,s.718.
2 bk.Gazel:692.2.
3 Fuzûlî,Külliyât-ı Dîvân-ı Fuzûlî,s.145.
4 bk.Gazel:1518.2.
5 Banarlı Nihad Sâmi,Resimli Türk Edebiyatı Târihi,c.I,s.597.
6 bk.Gazel:735.1,2.

beyitleri, N e f'î(1575-1635)'nin:

Tûtî-i mu^c^cize-gûyem ne disem lâf degül
Çerh ile söyleşemem âyînesi sâf degül

Ehl-i dildür diyemem sînesi sâf olmayana
Ehl-i dil birbirini bilmemek insâf degül

Yine endîşe bilür kadr-i dür-i güftârum
Rûzgâr ise denî dehr ise sarrâf degül[1]

"degül" redîfli gazelindeki beyitlerini hâtırlatmaktadır.

M u r â d î'nin:

Gûş-ı hûşuña alup diñle MURÂDuñ suhanın
Bâg-ı dehrüñ güline bakma ki ol solsa gerek[2]

beyti, N â b î(ö.1712)'nin:

Bâg-ı dehrüñ hem hazânın hem bahârın görmişüz
Biz neşâtuñ da gamuñ da rûzgârın görmişüz[3]

beytine önceden verilmiş bir cevâb gibidir.

M u r â d î'nin:

Cân atdı çû cân-ı ^c^ışk ile cânâna berâber
Bir söz didi cânâ aña kim câna berâber[4]

beytinin ikinci mısrâı, N e d î m(1681-1730)'in:

Bir söz didi cânân ki kerâmet var içinde
Dün giceye dâir bir işâret var içinde[5]

beytinin ilk mısrâını hâtıra getirmektedir.

Sultân Üçüncü M u r â d'ın bır kısım şiirleri bâzı şâirler tarafından tanzîr edilmiştir.Bu işi yapanlardan biri de B â k î'dir.

M u r â d î   Ragbet mi kodı tatlı dilüñ sükkere cânâ
Kıymet mi kodı la^c^l-i lebüñ kevsere cânâ

B â k î   Hurşîd-i ruhuñ kendüyi kim göstere cânâ
Mihnet mi kalur mihr-i żiyâ-güstere cânâ

1 Sarıca Özdemir-Ünlü Mâhir-Özcân Ömer,Türk Dili ve Edebiyâtı III,s.21.
2 bk.Gazel:740.5.
3 Ergün Muharrem,Osmânlıca Dersleri,s.166;Aslan Mustafa,Dîvân-ı Nâbî,Ata.Ün. Edebiyât Fakültesi,Türk Dili ve Edebiyâtı Bölümü,Bitirme Tezi,Nr.E.T.76.2,s.49.
4 bk. Gazel:450.1.
5 Nedîm,Nedîm Dîvânı,Alî Bey Matbaası,İstanbul,1921,s.129;a.e.,İkdâm Matbaası, 1340,s.176; Ergin Muharrem,Osmânlıca Dersleri,s.155.

Murâdî-G.52.[1] Firâkuñdan cigor yandı eyâ dil-ber kebâb-âsâ
İki gösden akar yaşüm benüm câm-ı şarâb-âsâ

B â k î — Ayaklarda kalur sünbül o zülf-i nîm tâb-âsâ
Saçuñla bahs iderse başa çıkmaz müşk-i nâb-âsâ

x x x

M u r â d î — Yanuña kalmaz didüm câna cefâlar bilmiş ol
Güldi didi bî-vefâlar dil-rübâlar bilmiş ol

B â k î — Her cefâ kim eyledi geldi vefâlar bilmiş ol
Rûha râhatdür gamuñ câna safâlar bilmiş ol

x x x

M u r â d î — ^{c}Âşıka lutf ile rahm idici yâri severin
Hüsnüñe hulkı muvâfıkca nigârı severüm

B â k î — Bâg pür-nakş-ı nigâr oldı bahârı severin
Mâ'ilüm nakşına gâyetde nigârı severüm

x x x

M u r â d î — Ne deñlü başa çıksa dûd-ı âhumdan bükâ artar
Bu ^{c}âdetdür ser-i kûh üzre ebr agdıkça mâ artar

B â k î — Dem-i vasluñ irişse çeşm-i ^{c}âşıkda bükâ artar
Sular tugyân ider evvel bahâr oldukça mâ artar

x x x

M u r â d î — Bir siyeh-pûş ile gönlüm yine sevdâ gözedür
Çeşm-i Tâ'if nitekim Ka^{c}be-i ^{c}ulyâ gözedür

B â k î — Mürg-i dil konmaga bir kâmet-i bâlâ gözedür
Serv-i şimşâdı begenmez katı a^{c}lâ gözedür

x x x

M u r â d î — Dem-â-dem tîr-i cevrüñ atılursa câna incinmez
Kaşı yayum saña togru gelen kurbâna incinmez

B â k î — Eger biñ zahm ura tîrüñ ten-i ^{c}uryâna incinmez
Ucından tek hemân bir hisse çıksun câna incinmez

B â k î, M u r â d î'nin bâzı mısrâlarına cevâb olarak mısrâlar da vücûda getirmiştir. Bunlarda ikisi:

M u r â d î — Bahr-ı ^{c}ışkum cûşa geldi dil temevvüc eyledi
B â k î — Levrak-ı dil pâdişâhum bir kayaya çarpılur

x x x

M u r â d î — İçüp mest-i müdâm olsam gamum gitmez nedendür bu
B â k î — Ezelden gam ile bünyâd olınmış bir bedendür bu

1 Ergün Sâdeddîn Nüzhet, Türk Şâirleri, c.II, s.701,702.

B â k î, bu arada M u r â d î'nin bir de gazelini tahmîs etmiştir:

Tahmîs-i Gazel-i Hazret-i Sultân Murâd Hân-ı Sâlis:

Mefâ^c^îlün Mefâ^c^îlün Mefâ^c^îlün Mefâ^c^îlün
(.--- .--- .--- .---)

Ne mümkindür nazar bir lahza hüsn-i tal^c^at-ı yâre
Degül çûn kim müyesser lem^c^a-i hurşîd nezzâre
Gubâr-ı dergehüñ kühl itmeyen çeşm-i güher-bâre
Nice tâkat getire çeşm-i ^c^âşık rûy-ı dil-dâre
Getürmez tâb çûn bir lahza berk-i tâb-ı envâre

Çerâguñ sem^c^-i dâgumdam yakar hurşîd-i ^c^âlem-gerd
Ocagın sîne-i germin fürûzân eyler âh-ı serd
Ciger pür-zahm-ı hicrân şerha şerha cism-i gam perverd
Mukîm-i hân-kâh-ı ^c^ışk olaldan bu dil-i pür-derd
Olur abdâl-i mihnet bagrı yâre cismi sad-pâre

Hayâluñ taht-gâhumdur derûn-ı sîne-i rûşen
Sezâ-vâr olmaz ol tahta eger D â r â eger B e h m e n
Yaraşmaz mesned-i halvet-serâ-yı dilde illâ sen
Tefekkür eylemez bir dem göñül efkâr-ı gayrîden
Bu dil yârüñ serîridür virilmez yoldur agyâre

Egerçi tîg-i bî-dâdı derûnum togradı muhkem
Akıtdı çeşme-i çeşmüm gamuñdan niçe demler dem
Dil-i mecrûha şemşîrüñden ayrı irmedi merhem
Ne çâre çâre andandur dil-i bî-çâreye her dem
Çû yâre eyler olur yine andan merhem ü çâre

Marîż-i c^c^illet-i ^c^ışka şarâb-ı la^c^lidür şerbet
Bulur câm-ı visâlüñden ölümli hastalar sıhhat
Garaż derman ise BÂKÎ yüri var derde kıl himmet
MURÂDuñ sözlerinüñ gösterür her harfi bir hikmet
Ne hikmet belki gayretdür devâdur cümle bîmâre[1]

R û h î de M u r â d î'nin bir gazelini tahmîs etmiştir:

Gazel-i Cennet-mekân Merhûm Sultân Hân Murâd(Tâbe Serâhu)

Tahmîs-i Şâhib-i Dîvân:

---

1 Ergün Sâdeddîn Nüzhet, Bâkî Dîvânı, c.I, s.97.

Fe^{c}ilâtün Fe^{c}ilâtün Fe^{c}ilâtün Fe^{c}ilün
(..-- .-- .-- ..-)

Sûretâ biz ki giriftâr-ı hazîz-i hâkuz
Pûçedür mertebemüz mâlik-i tab^{c}-ı pâküz
Vâkıf-i gerdîş-i pür-encüm-i nüh eflâküz
Vâhidüz ^{c}arsa-i vahdetde bu gün çâlâküz
Her cihetden geçüben vâhid olu bî-bâküz

Mazhar-ı fazl-ı ilah olmaga lâyık oluben
Ehl-i ^{c}ışk içre kemâlât ile fâ'ik oluben
Meh-i şâb-ı katatın vechine ^{c}âşık oluben
Nâzır-ı âyîne-i levh-i hakâ'ik oluben
Ehl-i dânişdenüz ^{c}ilm ile ^{c}aceb derrâküz

Masdar-ı emrden âfâkda müştâk çû bizüz
Nükte-i dâ'ire-i çerh-i mu^{c}allak çû bizüz
Bizdedür sırr-ı vasat ümmet-i ber-hâk çû bizüz
İkilikde n'iderüz vâhid-i mutlak çû bizüz
Varlık çün bizüz âfâka gülen idrâkuz

Çûn bizüz rûz-ı ezelden veled-i sâlih-i eb
Mazhar-ı hikmet-i esrâr-ı Rab olsan ne ^{c}aceb
İstivâ sırrını fehm idip olup ^{c}ârif-i Rab
لمن الملك okuruz ^{c}âleme her rûz ile şeb
Hâlık-ı küll çû bizüz cümle helekden pâküz

Şeref-i nutk ile RÛHÎ bizüz asl-ı eşyâ
Şâhid-i ^{c}adlümüzdür ولقد كرمنا
Gör nedür ol ki virilmiş aña dîn ü dünyâ
Olmasak olmaz idi cümle cihân mâfîhâ
Ey MURÂDÎ yine sırr-ı hikem-i levlâküz[1]

İkinci S e l î m'in hocâsı Ş e m s î Ç e l e b i'nin zevcesi "Hurşîd ve Cemşîd adlı üç bin beyitlik mesnevînin nâzımı, Arapça şiirler de yazan H u b b â A y ş e H a t u n(ö.997=1589) Sultân Üçüncü M u r â d'ın

[2] اعصمت الى رب هو المرء جليل   فرد احد مقدر الله جميل

matlâlı Türkçe-Arapça mülemmâ gazelini tanzîr etmiştir.

فرصت الى الله هو الرب جليل   حى صمد دائم له الفضل جميل

1 Rûhî, Rûhî-i Bağdâdî Dîvânı, v.45b.
2 bk. Gazel:813.

الجنس الى الجنس كما قيل يميل
الشيء بشريف و الى الله سبيل
العقل له يشهد و النقل دليل
فى الحزن رضى الحر الى الان قليل

Yek varlığuñ isbâtı içün gayre tekellüf
ᶜAdl eylesün ol şeh ki bula Hakka takarrüb
Aksa n'ola dil ᶜârızuñ âbın görüp ey cân
Bu nazm-ı şehe nice nazîre diye HUBBÂ [1]

---

1 Uzunçarşılı İsmâil Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.III-2, s.521 (Zihnî Efendi (ö.1329=1911), Meşâhirü'n-Nisâ, c.II, s.16'da bu nazîrenin dördüncü beytinin bir dîvân değer kuvvette olduğunu beyân etmiştir).

D. S u l t â n Ü ç ü n c ü M u r â d'ın E s e r l e r i

Sultân Üçüncü M u r â d, Osmânlı hükümdârları arasında ilmiyle ve şiirleriyle tanınmış bir şahsiyettir.Saltanat meşgûliyeti arasında ilim,şiir ve hattâtlıkla uğraşması onun çok yönlü bir pâdişâh olduğunu göstermektedir.Şehzâdeliği ve yirmi bir yıllık saltanatı süresinde bin altıyüz kadar gazel yazmıştır.Şu hâlde aşağı yukarı beş günde bir gazel te'lîf etmiş olmaktadır.Bunun yanı sıra ilmi ve tasavvufî toplantılar tertîb etmiş,bu sâhada de eserler yazmıştır.Bu,onun san'at faâliyetleri ile ne kadar alâka-dâr bir insân olduğu hakkında fikir vermektedir.Üçüncü M u r â d, şiir vâdisinde Osmânlı hânedânı içinde K a n û n î S u l t â n S ü l e y m â n'dan sonra en çok eser veren kişidir. M u h i b b î(Kânûnî) Dîvânı'nın hacmî M u r â d î Dîvânı'nın iki misline yaklaşmaktadır[1].

Ancak K a n û n î'nin hükümdârlık süresi de Üçüncü M u r â d'a göre iki misli daha uzundur.Bunun yanı sıra şâyet gerçekse bâzı eserler M u r â d î'nin Arapça ve Farsça dîvânlarından da bahs etmektedir[2].

Ayrıca aşağıda bahs edileceği gibi M û r â d î'nin iki de tasavvuf vâdîsinde yazılmış eseri vardır.Bu cihetiyle de o,Osmânlı hânedânı içinde İkinci B â y e z î d'in oğlu Şehzâde K o r k u d'dan sonra en çok ilmî eser veren kişidir.

Fakat kaynak eserler ve edebiyât târîhçileri,onun bu ehemmiyetine belki de eserlerinin görülemeyişi veyâ tedkîk edilemeyişi sebebiyle temâs etmemektedirler.

Araştırmacılar M u r â d î'nin Türkçe Dîvânı'ndaki Arapça ve Farsça manzûmelerinden hareketle "Her üç dilde dîvânı vardır" şeklinde bir kanâate varmış olabilecekleri gibi onun bugün için ele geçmemiş Arapça ve Farsça dîvânlarını da görmüş olabilirler.

Çalışma mevzûumuz Sultân Üçüncü Murâd'ın Türkçe Dîvânı olduğu için diğer dîvânlar bahsimizin dışında kalmaktadırlar.

---

1 Çubuk Vâhit,Dîvân-ı Muhibbî(Kanûnî Sultân Süleymân'ın Şiirleri),3 cilt; Ak Coşkun,Muhibbî Dîvânı,Doktora Tezi;İstanbul Kitaplıkları Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu,c.I,s.177.

2 Mehmed Tâhir,Osmânlı Müellifleri,c.II,s.224; Uzunçarşılı İsmâil Hakkı,Osmânlı Târîhi,c.III-1,s.114; Öztuna Yılmaz,III.Murad,TA,c.XXIX,s.428; a.müell.,Büyük Türkiye Târîhi,c.IV,s.480.

Bu arada Keşfü'z-Zünûn'un matbû nüshasındaki bir yanlışa da işâret etmek gerekmektedir.

Eserin "İlm-i Devâvîn" kısmının "Dîvân-ı Murâdî" başlığı altındaki bölümünde şu ibâreler bulunmaktadır.

"تركي وهو السلطان مراد بن محمد الثالث المتوفى ١٠٠٢ وله في الزبدة بيت واحد.
و ديوانه مذكور في تذكرة حسن چلبي

محبتي سلطان مراد

Burada Sultân Üçüncü M e h m e d'in 1003'de ölen oğlu M u r â d'ın dîvânından bahs edilmektedir. Ancak Sultân Üçüncü M e h m e d, Sultân Üçüncü M u r â d'ın oğludur ve H.1012=M.1603'te vefât etmiştir. H.1003=M.1595'te vefât eden Sultân Üçüncü M u r â d'dır. Dolaysiyle yukarıdaki ibârede M u r â d ile M e h m e d isimlerinin yer değiştirmesiyle kayıt doğru bir ifâde taşıyacaktır[1].

Bununla berâber aynı eserin başka bir yerinde Üçüncü M u r a d için "S e l î m'in oğlu" ifâdesi doğru olarak kullanılmıştır[2].

1. D î v â n :

Hemen hemen gazellerden mürekkeb olan Murâdî Dîvânı, oldukça hacimlidir[3]. Dîvândaki gazeller hurûf-ı hecâ sırasıyla mürettebdir.

Eser, sekiz beyitlik bir besmele manzûmesiyle başlamaktadır. Dîvânın tertîb tarzını bozmamak için bu şiiri, hem dîvânın başında, hem de "Mesnevîler" bölümünün ilk manzûmesi olarak yazmayı uygun bulduk.

Dîvân'da 1567 gazel, 1 muhammes, 49 mesnevî, 38 kıt'a ve 47 müfred vardır.

H a s a n Ç e l e b i, B e y â n î ve M ü s t a k î m - z â d e bu eseri mürettеb diye vasıflandırmışsa da diğer pek çok dîvândan farklı olarak kasîde, tercî-i bend, terkîb-i bend, müstezâd, rübâî, tuyuğ, murabbâ, terbî, şarkı tardiyye, tahmîs, taştîr, müseddes, tesdîs....., muammâ, lügâz, târîh gibi manzûmeler Murâdî Dîvânı'nda yoktur.

Bunlardan şarkı nev'i henüz doğmamış olup, tuyuğ ise devre göre küçümsenmektedir.

S e h î B e y, Anadolu sâhasında uzun süre tutunamayan tuyuğ hakkında sonraki şâirlere tercümân olarak şu beyti söylemiştir.

1 Kâtib Çelebi, Keşfü'z-Zünûn, c.I, s.813.
2 a.e., s.793.
3 Beyânî, Tezkire-i Beyânî, v.8b; Hasan Çelebi, Tezkiretü'ş-Şuarâ, c.I, s.25; Kâtib Çelebi, Keşfü'z-Zünûn, c.I, s.813; Müstakîm-zâde, Tuhfe-i Hattâtîn, s.516; Mehmed Tâhir, Osmanlı Müellifleri, c.II, s.224.

Bülbül ṣadâsı gibi şi[c]r-i SEHÎ güzeldür
Eş[c]âr-ı gayrîlar heb aña göre ṭuyuğdur

M u r â d î, tercî-i bend ve terkîb-i bend gibi nazım şekillerini muhtemelen uzunluğu sebebiyle tercîh etmemiştir. O, medhiyye tarzındaki kasîdelere de pâdişâh olması sebebiyle rağbet etmemiştir.Buna, bu manzûmelerin uzunluğu da sebeb olarak gösterilebilir.

Fâtih nüshasında 153,271,938,977,1176,1545. gazeller,41,43,44 sıra numarasındaki mesnevîler münâcât başlığı altına alınmıştır.Ancak dîvândaki manzûmelerin pek çoğu zâten münâcât tarzındadır.Kezâ yine bir kısım manzûmeler de na't mâhiyetindedir.Muhtevâ îtibâriyle tasavvufî bir dîvân olması sebebiyle tevhîd,na't gibi manzûmeler bu başlıklarla sıralanmamıştır.Ancak iyi bir tasavvuf kültürüne sâhib İslâm halîfesi Üçüncü M u r â d'ın, dört halîfeyi de medh eden şiirleri yoktur.Hattâ bunların isimleri bile dîvânda anılmamıştır.Bir beyitte A l î ve Ö m e r[1], bir beyitte H a y d a r[2] ve diğer birinde de M u r t e z â[3] isimleri geçmektedir.Dîvân'da İ b r â h i m E d h e m[4]'den başka velî ismine de rastlanmamaktadır.

Murâdî Dîvânı'ndaki manzûmelerin çoğu Türkçe'dir.5 gazel Arapça;8 gazel, 2 mesnevî,2 nazm,1 kıt'a da Farsça yazılmıştır.

Bunların yanı sıra eserde Arapça-Türkçe olarak 81 mülemmâ gazel,4 mülemmâ mesnevî,1 nazm;Arapça-Farsça-Türkçe olarak 1 gazel; Arapça-Farsça olarak 1 gazel yer almaktadır.

Dîvân'daki gazellerin çokluğundan dolayı M u r â d î için "Bir gazel şâiridir" diyebiliriz.Sultân M u r â d gazellerinin son beytinde mahlasını zikr etmektedir.Bâzen de mahlasını, M u r â d î yerine M u r â d olarak da kullanmıştır.Mahlasını söylemediği gazellerin sayısı ise çok azdır.Onun gazellerinin en kısası dört[5],en uzunu yirmi iki[6] beyittir.Dîvânda Arap harflerinin hepsine uygun kafiyede şiir vardır.Ancak s̲ (ث) harfindeki gazelin kafiyeleri[7] âdetâ,bu harften de bir gazel yazılmış olsun hissini vermektedir.

Eserde gazellerden sonra beş bentlik bir muhammes görülmektedir.Bunun bendlerinin son iki mısrâları ise bir gazel olarak dîvânda ayrıca yerini almıştır[8].

1 Kırkkılıç Ahmet,Sultân Üçüncü Murâd Dîvânı,Mesnevî:46.5.
2 a.e.,Gazel:874.4.
3 a.e.,Gazel:169.4.
4 a.e.,Gazel:869.14.
5 a.e.,meselâ Gazel:995,1090,1163,1168.
6 a.e.,Gazel:1182.
7 a.e.,Gazel 217.
8 a.e.,sahîfe 513; Gazel:999.

Bunu mesnevîler tâkîb etmektedir.

En kısa mesnevî iki beyt[1], en uzun mesnevî yirmi iki beyttir[2].

Dîvân'ın mesnevî kısmından sonra mukattâat başlığı altında kısa şiirler eserde yer almaktadır. Ancak bunlar "kıt'a" değil birer "nazım[3]"dır. Bunların arasında Hekimoğlu nüshasında iki beyitlik bir kıt'a vardır[4]. Yalnız Fâtih nüshasında verilen bu "Mukattâat" başlığı müstensihin verdiği bir başlık olabileceği gibi şiir parçaları mânâsında kullanılmış olabilir.

En kısa nazım iki beyt[5], en uzun nazım ise dört beyit[6]tir. Dîvân'daki tek kıt'a da iki beyit[7]tir. Eserin sonunda ise müfredler vardır.

Murâdî Dîvânı'nın toplam beyit sayısı 8398'dir. Dîvândaki nazım çeşitlerinin beyit sayısı şöyledir:

Beyit Sayısı	Gazel	Mesnevî	Nazm	Kıt'a	Müfred
1	-	-	2-	-	47
2	-	10	27	1	-
3	-	10	8	-	-
4	7	8	1	-	-
5	1464	13	-	-	-
6	38	2	-	-	-
7	44	2	-	-	-
8	1	2	-	-	-
9	7	-	-	-	-
10	1	-	-	-	-
11	1	-	-	-	-
12	1	1	-	-	-
14	1	-	-	-	-
20	1	-	-	-	-
22	1	1	-	-	-
Toplam:	1567	49	36	1	47

Osmânlı Müellifleri'nde M u r â d î'nin Millet Kütüphânesi'nde Arapça ve Farsça dîvânları olduğu da ifâde edilmektedir[8]. Osmânlı Târîhi'nde de onun

1 Kırkkılıç Ahmet, Sultân Üçüncü Murâd Dîvânı'nın Tenkîdli Metni, Mesn.:24....
2 a.e, Mesnevî:46.
3 İpekten Haluk, Eski Türk Edebiyâtı, Edebî Bilgiler, 1.Kısım: Nazım Şekilleri, s.374 2
4 bk. Mesnevi:24.....
5 bk., s.524.3.
6 bk., s.528.16.
7 bk., s.526.16.
8 Mehmed Tâhir, Osmânlı Müellifleri, c.II, s.224.

~~Türkçe Dîvân'~~ dışında ~~Arapça ve Farsça~~ Dîvânları'ndan bahs etmektedir[1]. Türk Ansiklopedisi, Üçüncü Murâd maddesi ve Büyük Türkiye Târîhi'nde de M u r â - d î'nin iki Türkçe, birer de Arapça ve Farsça olmak üzere dört dîvânı olduğu kayd edilmiştir[2].

Biz de yapmış olduğumuz araştırma neticesinde M u r â d î'nin Arapça, Farsça ve ikinci Türkçe Dîvânı'na rastlayamadık. M u r â d î'nin Türkçe Dîvân yazmalarının altı nüshasının İstanbul Kütüphânelerinde, ikisinin de Bibliotheque National'de olduğunu tesbît ettik[3].

2. F ü t û h â t ü ' s - S ı y â m:

Zühd ve salâh vâdîsinde tasavvufî bir eserdir[4].

N e v'î, eserin te'lîfine târîh düşürmüştür:

"Fütûhât-ı mülûk(991=[5] فتوحات ملوك)"

K â t i b Ç e l e b i de bu eser için "Ehli yanında makbûl eserdir" demektedir[6].

İslâm Ansiklopedisi, Üçüncü M u r â d maddesinde "Çoğu Arapça ve Farsça olan bâzı şiirlerinin H a ş i m î, B â k î, S u b h î, H o c a S â d e d d î n Z e k e r i y â v.b. tarafından yapılmış şerhlerini ihtivâ eden mecmûa(Türk ve İslâm Eserleri Müzesi Kütüphânesi, nr.1901; istinsâh târîhi:993) ile Sultân M u r â d'ın müstakil bir te'lîfi olarak gösterilen Fütûhât-ı Sıyâm(Atâyî, I, 383 ve ondan naklen Fezleke I, 45 ve Kaşf al-Zunûn, 1943, II, 1237) muhtemelen aynı eserdir." denilmektedir[7].

Biz de yapmış olduğumuz araştırmada bu esere rastlayamadık.

---

1 Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.III-1, s.114.
2 Öztuna Yılmaz, Üçüncü Murâd, TA, c.XXIX, s.428; a.müell., Büyük Türkiye Târîhi, c.IV, s.480; Mufassal Osmânlı Târîhi, c.III, s.1286 v.d.
3 İstanbul Kitaplıkları Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu, c.I, s.177-179; Karatay Fehmî Edhem, Topkapı Sarayı Müzesi Kütüphanesi Türkçe Yazmalar Kataloğu, c.II: filoloji, edebiyat, mecmûalar, nr.1986-3088; Ankara, Millî Kütüphâne, MFA(D) 332-336; Süleymâniye Kütüphânesi, Fâtih Kitaplığı, Nr.3874; Süleymâniye Kütüphânesi, Ayasofya Kitaplığı, Nr.3972; Millet Kütüphanesi, Hekîmoğlu Ali Paşa Kitaplığı, Alî Emîrî Efendi, Manzûm Eserler Bölümü, Nr.401; Eyüp Husrev Paşa Kütüphânesi, Mihrişâh Sultân Kitaplığı, Nr.359; Topkapı Sarâyı Müzesi, Revân Kitâplığı, Nr.740; E.Blochet Cataloque Des Manuscrits Turcs, Tom II, P.137, 115, Bibliotheque National, Nr.274, 1030, Paris.
4 Naîmâ, Naîmâ Târîhi, c.I, s.107; Kâtib Çelebi, Fezleke, s.1, 45; a.müell., Keşfü'z-Zünûn, c.II, s.1237; Hammer, Osmânlı Devleti Târîhi, c.II, s.122; Mehmed Tâhir, Osmânlı Müellifleri, c.II, s.224; Süreyyâ Sicill-i Osmânî, c.I, s.77; Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.III-1, s.114; Kütükoğlu Bekir, III.Murâd, İA, c.VIII, s.625; Öztuna Yılmaz, Büyük Türkiye Târîhi, c.IV, s.481; Şapolyo E.Behnan, Osmânlı Sultânları Târîhi, s.203.
5 Kâtib Çelebi, Keşfü'z-Zünûn, c.II, s.1237; a.müell., Fezleke, s.45.
6 a.müell., Fezleke, s.45.
7 Kütükoğlu Bekir, III.Murâd, İA, c.VIII, s.625.

3. E s r â r - n â m e :

Sultân Üçüncü M u r â d'ın bilinen üçüncü eseridir. Ancak araştırmamızda bu esere de rastlayamadık. Esrâr-nâme Şeyh Şemseddîn Sivâsî tarafından şerh edilmiştir[1].

1 Mehmed Tâhir, Osmânlı Müellifleri, c.II, s.224; Uzunçarşılı İ.Hakkı, Osmânlı Târîhi, c.III-1, s.114.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

M e t n i n   K u r u l u ş u n d a   K a r ş ı l a ş t ı r ı-
l a n   Y a z m a l a r

Kısaltmalar:

A. Süleymâniye Kütüphânesi, Ayasofya Kitaplığı, Nr.3972

İstinsâh târîhi ve müstensihi belli olmayan bu nüshada 1 Besmele manzûmesi, 3 münâcât, 1 na't, 1407 gazel, 1 muhammes, 12 nazım, 2 kıt'a, 1 kebîre, 1 kıt'a, 1 mesnevî, 32 beyit vardır.

Başı: Bismi'llahi'r-rahmani'r-rahîm
Âyet-i cünvân-ı kelâm-ı kadîm

Sonu: Tâcatüm olmadı saña lâyık
Rûşen eyle bu kalbi yâ hâlık

235 yaprak, 370 x 222 - 260 x 132, 19 satır, harekeli, nesih yazı, ilk iki sahîfe ve kenârları ile beyit araları tezhîbli, gazel başlıkları ve yanlıkları da ilk iki sahîfede fazlâ, diğerlerinde hafîf olmak üzere tezhîbli (ilk iki sahîfe ve bâzı şiirlerin başlık ve yanlık tezhîb şekilleri birbirinin simetrisi olup diğer tezhîblerin hiç biri diğerine benzemiyor), cildi yaldız ve mâvî, szb: yaldız, mâvî ve kırmızı olup her şiirin üstünde " وله أحسن الله إليه ", " ولأنه سلّمه الله ", her harf ve vezin değişikliğinde ise " من أنفاس القدسية السلطانية نوّر الله مرقده ", " من نفثات الشيخ ولمعات قدسيه ", " وله زاد الله مرقده " gibi ibâreler yazılıdır. kt: âbâdî, ct: dışı kahverengi, içi vişneçürüğü meşindir. İçi ve dışı şemseli, kenârları sulu ve mıkleplidir. Baş tarafında Birinci Mahmûd'un tuğralı mührü ile vakfı tescîl eden Haremeyn Evkafı Müfettişi Mustafâ Tâhir Efendi'nin " خالك باب عالم مصطفی " şeklindeki mührü ve " شفاعت ای نبی جویم محمد " ibâresi yazılı başka bir mühür basılıdır. İstanbul Kitaplıkları Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu, c.I, s.179, Ankara Millî Kütüphâne, MFA (D) 335.

F. Süleymâniye Kütüphânesi, Fâtih Kitaplığı, Nr.3874

İstinsâh târîhi ve müstensihi belli olmayan bu nüshada 1 besmele manzûmesi, 5 münâcât, 1424 gazel, 1 muhammes, 25 mesnevî (Besmele manzûmesi dâhil), 35 kıt'a, 32 müfred vardır. 153, 271, 938, 944, 977, 1176, 1545. gazeller ile 41, 43, 44. mesnevîler için "Münâcât" başlığı konulmuş ise de zâten dîvân-

daki şiirlerin çoğu münâcâttır.

Başı: Bi'smillahi'r-rahmani'r-rahîm
Âyet-i ᶜünvân-ı kelâm-ı kadîm

Sonu: Tâᶜatüm olmadı saña lâyık
Rûşen eyle bu kalbi yâ hâlık

266 yk, 300 x165 - 225 x 115, 17 satır olup,yz:güzel,kalınca tâlîk,bk: birinci sahîfede ince nakışlı ve tezhîbli bir başlık bulunduğu gibi harf değişikliklerinde harfin adını bildiren " حرف الباء " gibi,vezin değişikliklerinde veznin bahrini ve fürûunu bildiren " بحر المضارع الاخرب المكفوف " yâhut " من لطائف كلماته سلمه الله و ابقاه " tarzında; veyâ şekil ve tür değişikliklerinde " مخمس "," مثنويات " bir çoklarında da " قطعات"," ابيات"," مناجات " gibi ibâreler bulunmaktadır.Bunların yanlarına ve bir beyti teşkîl eden iki mısrâın arasına beyitlerin kenârlarına nakış ve tezhîb yapılmıştır.Her başlığın iki yanındaki nakışlar birbirinin simetriği olup,çok süslü olan başlık nakışlarının hiç biri diğerine benzememektedir.Sonunda ayrıca bir nakış vardır. cl:altın ve mâvî,kt:âbâdî,kap ve mıklebin dışı siyâh, içi kırmızı meşin olup,içi ve dışı yaldızla kabartma şemseli,köşebentli ve kenârsuludur.
Baş tarafında Birinci M a h m û d'un tuğralı mührü ile vakfı tescîl eden Evkaf Müfettişi T â h i r Efendi'nin " خاك پاى فخر عالم مصطفى " şeklindeki mührü basılıdır.İstanbul Kıtaplıkları,Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu, c.I,s.178; Ankara Millî Kütüphane,MFA (D) 334.

H. Millet Kütüphânesi,Hekîmoğlu Alî Paşa Kitaplığı,Alî Emîrî,Manzûm Eserler Bölümü,Nr.625.

Münâcât,na't gibi nazım nev'ileri kafiyelerine göre yazılmıştır.İçinde 1 besmele manzûmesi,1278 gazel,1 muhammes,muhtelif konularda 24 mesnevî (besmele manzûmesi dahil),28 kıt'a,7 müfred vardır.

Başı: Bi'smillahi'r-rahmani'r-rahîm
Âyet-i ᶜünvân-ı kelâm-ı kadîm

Sonu: Cürᶜadan mestem ᶜineb âbı nedür
Bu şarâbuñ bilmezem nâbı nedür

yk:270,öç:193 x 110 - 180 x 90,st:15,yz:güzel tâlîk,güzel tezhîbli,ilk sahîfenin satır araları yaldızlı ve her sahîfedeki gazel v.s. araları yaldız çiçeklerle süslü,cl:bir sıra yeşil,bir sıra kırmızı,bir sıra yaldız,bilhassa baş taraflarda kafiye harfi ve vezin değiştiğinde,bu harfi, veznin bahrini ve bu bahrin hangi fürûu olduğunu ifâde eden başlıklar

ile bunların yanında veyâ sahîfe kenârında " حرف الباء بحر رمل مثمن محذوف وزنه فاعلاتن فاعلاتن فاعلاتن فاعلن " gibi ibâreler yaldızla yazılıdır. Ancak 73. gazelin başlığında vezin "Mefâʿîlün Mefâʿîlün Mefâʿîlün" olarak geçmekte ise de son tef'ilenin "Feʿûlün" olması gerekmektedir. Kezâ yine 75. gazelin başlığında da vezin "Mefʿûlü Mefâʿîlü Feʿûlün" olarak gösterilmekte ise de gazelin vezni "Mefâʿîlün Mefâʿîlün Feʿûlün"dür. Harfi'z-zâ'dan îtibâren başlık yerlerinde boşluk, yâhût nakış vardır. Gazellerin v.b.lerin alk alta iki satır hâlinde yazılan beyitlerinin her iki yanında karşılıklı olarak birbirinin simetriği ve birbirine benzemeyen; diğerlerinin üzerinde de güzel nakışlar vardır. 231 b varağında

Ruh-sârını nikâbına çûn kim çeker o şâh
Mir'ât-ı kalbe perde olur bizde dûd âh"

ve 233 a varağındaki

Kemâl-i maʿrifetüm añladum kemâlinde
Celâl-i satvetümi bilmişüm celâlinde

matlâlı gazeller yaprakların kenârına yazılmıştır. kt:âbâdî, ct:koyu kahverengi meşîn, şemseli, köşebentli ve mıklepli.
Birinci yaprakta Hekîmoğlu A l î P a ş a'nın vakıf mührü basılıdır. Baş tarafta numarasız bir yaprakta dîvânın İkinci M u r â d'a âid olduğu yazılı ise de yanlıştır. İstanbul Kitaplıkları Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu, c.I, s.177; Ankara Millî Kütüphâne, MFA (D) 332.

Eyüp Husrev Paşa Kütüphânesi, Mihrişâh Sultân Kitâplığı, Nr.359.

Sonu ve iç kısmındaki bâzı yaprakları noksandır. Nüshadaki kopmuş olan yapraklar, vermiş olduğumuz gazel sıra numaralarına göre şu şekildedir: 435.5'ten îtibâren 440.2'ye kadar 4 gazel iki beyit(1 varak), 448.6'dan îtibâren 453.3'e kadar 4 gazel 3 beyit (1 varak), 481.3'ten îtibâren 490'a kadar(2 varak), 527.2'den îtibâren 531.4'e kadar(1 varak), 569.4'ten îtibâren 573.5b mısrâına kadar(1 varak), 1346.1'den îtibâren 1350.4'e kadar(1 varak), 1506.4'ten dîvânın sonuna kadar olan yapraklar yoktur.
1 besmele manzûmesi, 8 beyitlik mesnevî, 1230 gazel vardır.

Başı: Bismi'llahi'r-rahmani'r-rahîm
Âyet-i ʿünvân-ı kelâm-ı kadîm

Sonu: Kenz-i maʿnâyı bulup yolına terk-i ser idüp
Kalbüñ âyînesini nice safâ gördüñ mi

yk:288, öç: 289 x 165 - 155 x 100, st:13, yz:harekeli nesih, bk:birinci yaprakta ve her gazelin sonunda nakışlı ve tezhîbli, cl:sahîfe kenârları

ve mahlaslar yaldız,gazellerin son beyitleri alt alta yazılmış olup karşılıklı olarak birbirinin aynı ve biri diğerine benzemeyen güzel nakışlarla işlenmiştir. kt:âbâdî,ct:içi ve dışı kahverengi meşîn,şemseli,köşebentli,kenârsulu,başında vakıf mührü basılı ve "Yâ-hû Sultân Murâd-ı S̲âlis̲-kaddesa'llahe sırrehu- Hażretlerinüñ nutk-ı şerîfleridür.Ehl-i ᶜışk yanında hırz-ı cân olınur.Her bir kelimât-ı kudsiyeleri bir feyż-i ilâhî ᶜatâ ider defîne-i ᶜazîmedür.Hak teᶜâlâ şifâᶜilerin nasîb-i müyesser eyleye.Ve himmet-i ᶜaliyyelerin hâżır ve üzerimizde dâʾim eyleye. Âmîn.Yâ muᶜîn.259" ile dîvânın başındaki mesnevî'nin başlığında "Nutk-ı şerîf-i Sultân Murâd-ı S̲âlis̲. -Kaddese sırrehu'l-ᶜazîz" ve sonunda "İşbu nus̲ha-i şerîfe İstanbulda Karaağaç Bâgçesinde iştirâ olınup tah̲t-ı milkime dâh̲il olmışdur.Sene 1081" ibâresiyle bir temellük kaydı,onun arkasında da "Süvârî mukâbele kîse-dârı sâbık el-hâc Mehmed ᶜAtâullah Efendi'nüñ Eyyûb Câmiᶜ-i şerîfi derûnında kâʾin Mihr-i Şâh Sultân Kütüb-hânesine vakf eyledigi Nutk-ı Sultân Murâd H̲ân-ı S̲âlis̲ nâm kitâbdur.Fî 17 C. Sene 1264" vakfiyesiyle vâkıfın imzâsı yazılıdır.İstanbul Kitaplıkları Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu,c.I,s.179;Ankara Millî Kütüphâne, MFA (D) 336.

AE. Millet Kütüphânesi,Alî Emîrî Efendi Kitaplığı,Manzûm Eserler Bölümü,Nr.401

Müstensihi belli olmayan bu nüshada 1135 gazel,26 müfred vardır.

Başı: Bismi'llahi'r-rahmani'r-rahîm
Âyet-i ᶜünvân-ı kelâm-ı kadîm

Sonu: Bu kitâbuñ sâhibine her zamân
Sen ᶜinâyet eylegil yâ müsteᶜân

İstinsâh târîhi:H.1000(=M.1591/92).
yk:353,öç:258 x 165 - 168 x 102,st:11,yz:harekeli ve muhtelif kalemle yazılmış nesih,bk:güzel tezhîbli,cl:bâzı sahîfelerde yaldızlı,bâzıları cetvelsiz,kt:aharlı,kalınca ve bâzıları renkli,ct:kahverengi meşin,şemseli ve mıklepli.
Başta ve sonda Alî Emîrî ile kitaplığı mühürleri basılıdır.İlk sahîfe ve bu sahîfedeki gazellerin iki satır hâlindeki son beyitlerinin yanlıkları tezhîbli,diğer gazellerin de son beyitlerinin yanlıkları ekseriyâ tezhîb için kare içine alınmış,bâzı gazellere de başlık yeri açılmış ise de tezhîblenmemiş ve başlık konulmamıştır.Bu nüshanın bâzı sahîfelerinin kenârları yaldızla nakışlı olup,bâzıları boştur.Bâzı sahîfelerin rakîbleri diğer sahîfenin ilk kelimesiyle uygun değildir.Yazılar kalınlı incelidir.Bunlardan anlaşıldığına göre Dîvân,sonradan başka bir

hattâta ikmâl ettirilmiş ve tezhîblerinin bir kısmı yapılamamıştır. Bu nüshanın 113a ile 153b varakları arasında yer alan 337.....543(dâhil) olarak numaraladığımız 149 gazel mükerreren yazılmıştır. Bu kısmı AE_1 olarak adlandırdık. Bu bölümde AE'de olmayan 5 gazel vardır. AE_1'deki bu gazellerin farklarını da dip notta gösterdik. AE_1'deki gazellerin beyit ve mısrâları sahîfe başlangıç ve bitişleri îtibâriyle AE ile mutâbıktır. Yalnız umûmiyetle AE'nin a sahîfesindeki gazeller AE_1'de b; b sahîfesindeki gazeller de a sahîfesinde yer almaktadır. İstinsâh farkı yok denecek kadar azdır. AE_1'de olup AE'de olmayan gazeller 497,498,499,542,543 diye sıra numarası verdiklerimizdir. Bunlarla birlikte AE_1'deki gazel sayısı 154'tür. İstanbul Kitaplıkları Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu, c. I, s.178; Ankara Millî Kütüphâne MFA (D) 332.

R. Topkapı Sarayı Müzesi, Revân Kitaplığı, Nr.740

Müstensihi Mahmûd bin Şeyh Ömer Dergüzînî olup istinsâhı XVI. yüzyılda yapılan bu nüshada 1 Besmele manzûmesi, 851 gazel, 25 mesnevî (Besmele manzûmesi dâhil), 11 müfred vardır.

Başı: له العزّ و العزّ و القدرة و البقا
بدءنا باسم الاله الكريم الحطا

Sonu: Beyyinâñla mü'min idenler iktibâs[1]
Ey MURÂDÎ añladılar mantık u güftârumı

yk: , öç: 305 x 175, 204 x 96, st:15, yz: harekesiz güzel tâlîk, ilk çift ve son sahîfe tezhîbli, gazel başlıkları için yer bırakılmış ise de başlık yerleri boş bırakılmış, ct: vişne çürüğü, deri, mıklepli, şemse ve köşelikli, kt: aharlı, zerefşân. Zahriyye ve ser-levha müzehheb olup baş tarafında Birinci M a h m û d'un tuğralı mührü vardır. "الحمد لله الذى هدينا الهدا وما كنا لنهتدى لولا ان هدينا - tuğrâ". Sonunda " الحمد لله رب العالمين والصلوة و السلام على خير خلقه محمد و آله و صحبه اجمعين اللهم انك حميد مجيد اما بعد Ey tâlib-i esrâr ma[c]lûm ola ki çün bu kitâb-ı müstetâba nazar idesin. Saña vasiyyetüm budur ki bu derc olınan cevâhiri zinhâr mecâza haml itmeyesin ve nâ-ehle göstermeyesin. Şöyle ki mecâza haml idüp ve ebyâta kıyâs idüp âvâze ve makâmâtla ve lehv ile okıyasın. Dâr-ı âhiretde elüm girîbânuñda ola. Ve dahi vasiyyetüm budur ki her okudukda bizi hayr du[c]â ile añasın. اللهم اغفر لى و لوالدى و للمؤمنين و المؤمنات الاحياء منهم و الاموات اللهم ارحم من قرء هذا و دعا و ارحم لسامعه و ناظره و حافظه و من قال امين

1 Vezin bozuk. 1452.5a mısrâı şu şekildedir: "Bu beyânumdan kelâmumı idenler iktibâs".

يا مجيب السائلين كتبه العبد الفقير حقير محمود بن شيخ عمر دركزيني نقشبندي عوفي

Nüshanın 5b varağında, bu yazmanın 21.gazeli olan 132. gazelin altında "الحمد لله الكلام والصلوة بني الهمام" ibâresi tek satır olarak yer almaktadır. İstanbul Kütüphâneleri Türkçe Yazma Dîvânlar Kataloğu, c.II, s.127.

B. Bibliotheque National, Nr.1030

İstinsâh târîhi ve müstensihi belli olmayan bu nüshada 1 besmele manzûmesi, 1322 gazel, 24 mesnevî, 27 nazm, 28 müfred vardır.

Başı: Bismi'llahi'r-rahmani'r-rahîm
Âyet-i ᶜünvân-ı kelâm-ı kadîm

Sonu: Bu kitâbuñ sâhibine her zamân
Sen ᶜinâyet eylegil yâ müsteᶜân

269 yaprak, 15 satır, harekeli olan bu nüsha güzel bir nesihle lüks bir yazma hâlinde tertiplenmiştir. Sahîfe kenârlarına cetvel çekilmiş, gazellerin vezin değişikliklerinde, üstlerine tezhîpsiz boşluklar bırakılmıştır. İlk sahîfede "Tezkire-i Sultân Murâd" ve tezhîpli sahîfede de "Bâ diyâr-ı makâm-ı İbrâhîm be-Kâbe-i insân şâh-ı kerîm" kazılı bir mühür vardır. Bu nüsha Bibliotheque National'de İkinci Murâd adına kayıtlıdır. Bu kayıt Fâtih Sultân Mehmed'in ilk dîvân sâhibi pâdişâh olması sebebiyle ondan önce dîvân sâhibi bir sultânın varlığını göstermiş olduğundan ilim âleminde heyecân uyandırmış ise de sonradan Sultân Üçüncü Murâd'ın olduğu anlaşılmıştır.

L. Levâyîh-i Tayyibe, Bibliotheque National, Nr.274

İstinsâh târîhi ve müstensihi belli olmayan bu nüshada besmele manzûmesi dâhil olmak üzere 3 mesnevî ve 205 gazel yer almaktadır.

Başı: Bismi'llahi'r-rahmani'r-rahîm
Âyet-i ᶜünvân-ı kelâm-ı kadîm

Sonu: Lutf itse MURÂDına irgür(se) murâdına
Nâm eylese adına sohbet nic'olur görsem

101 yaprak olan bu nüshanın hemen hemen her sahîfesine bir şiir yazılmıştır. 7 sahîfede bu sayı ikiye çıkmıştır. Sahîfelerdeki satır sayısı, manzûmelerin mısrâlarının karşı karşıya yazılması hâlinde beş, alt alta yazılması hâlinde ondur. Çok nefis bir yazı ve süsleme ile meydâna getirilmiş bir [illegible] sanat şaheseridir. Ancak eser yazıl[illegible] edilmemiş olacak ki bâzı kelimelerde eksiklikler görülmektedir. Bu da Re[illegible] vân nüshası gibi kafiye ve vezin sırası gözetilmeksizin tertîb edilmiştir.

İlk sahîfede "Dürer-i nazm-ı kelâmü'l-mülûk ve mülûkü'l-kelâm ki merhûm ve mağfûr (ᶜaleyhi'rahmetü rabbuhü'l-ğafûr) es-sultân ibnisultânü's-sultân Murâd Hân Gâzî hazretleriniñ sülûk hâlinde hâlini kâle getürüp sûret-i ğazelde nazm eyledügi Levâyih-i Tayyibe'sidür. Rahmetu'llahi ᶜaleyhi ve ᶜalâ âbâü ve ecdâdühü ecmeᶜîn. ᶜAded-i evrâk yüz varakdur. Ğaflet olınmaya."

Son sahîfenin altında da şu ibâreler vardır.

رب احرس نفسه وذاته واعن به واحفظ ولده
ودمّر على اعدائه وثناته
بما تلي في القرآن من آياته

1. Banarlı Nihâd Sâmî, Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi, c.I, s.571; E. Blochet, Cataloque Des Manuscrits Turcs, Tom, II, P.137, 115.

K I S A L T M A L A R

. Ayasofya Kitaplığa,No:3972(Süleymâniye Kütüphânesi)

E. Alî Emîrî Efendi Kitaplığı,Manzûm Eserler Bölümü,No:401(Millet Kütüphânesi)

. Fâtih Kitaplığı,No:3874(Süleymâniye Kütüphânesi)

. Hekîmoğlu Alî Paşa Kitaplığı,Alî Emîrî-Manzûm Eserler Bölümü,No:625(Millet Kütüphânesi)

. Mihrişâh Sultân Kitaplığı,No:359(Eyüp Husrev Paşa Kütüphânesi)

. Revân Kitaplığı,No:470(Topkapı Sarâyı Müzesi Kütüphânesi).

.yer :aynı yer

.e. :aynı eser

.müell:aynı müellif

. :beyit

. :cilt

. :doğumu

A :İslâm Ansiklopedisi

sl. :meselâ

. :ölümü

. :sahîfe

A :Türk Ansiklopedisi

.b. :vezin bozuk.

S O N U Ç

"Sultân Üçüncü Murâd,Hayâtı,Edebî Kişiliği,Eserleri ve Dîvânı'nın Tenkidli Metni" adlı bu çalışmadan elde edilen sonuçları aşağıda görüleceği şekilde özetlemek mümkindir.

Araştırmamızda S u l t â n Ü ç ü n c ü M u r â d (M u r â d î) ile ona kadar olan "Şâir Sultânlar" da,edebî yönlerine ağırlık verilerek,ele alınmış ve böylelikle bu konudaki yazılar bir sistem altında derlenmiştir.

Böylece bu sâhada bundan sonraki araştırıcıların çalışmalarını kolaylaştıracak bilgileri topluca bulmaları imkân dâhiline girmiştir.

"Şâir Sultânlar" bölümünde araştırılan hükümdâr ve şehzâdelerin fizikî görünüşleri yanı sıra karakterleri de ortaya konulmaya çalışılırken,onların târîhî şahsiyetleri de gözden uzak tutulmamıştır.Güçlü bir devlet olan Osmânlı İmparatorluğu'nun,husûsiyle ilk on hükümdârının,müteşebbis rûha sâhip,yüksek vasıflı fevkalâde iyi birer idâreci oldukları görülmüştür.Onlar her ne kadar saltanatta ortaklığı kabûl etmemişlerse de etrâfındakilerin fikirlerinden de âzamî sûrette istifâde etmişlerdir.Osmânlı hükümdârları,merkeziyetçi,muazzam bir imparatorluğun başında bulunmalarına rağmen,başkalarından farklı olarak,İslâmî kaide ve millî an'anelere bağlı kalıp,âlimlerle umûmî efkârın murâkabesi altında keyfî,müstebit bir idâreye,zulme sapmamışlardır.Bu devirde ilim ve fazîleti yüksek olanlar,kadılığa ve şeyhülislâmlığa kadar yükselmişler,bunlar da pâdişâha hakikati söylemekten kaçınmışlardır. Devlet mülkiyeti "Mîrî" sâyesinde büyük toprak sâhipleri ile topraksız köylüler arasında uçurum meydâna gelmesine müsâade edilmemiş,her çiftçiye işleyebileceği kadar arâzî sağlanarak içtimâî adâletin kurulması ve bu sûretle zirâî istihsâl ile birlikte refâhın artırılması te'mîn edilmiştir.Onlar,devleti,İslâm ve insân idealleri üzerinde,milletlerin kalbini kazanarak cihân

hâkimiyeti mefkûresinin en sağlam teşkîlâtı hâline getirmiştir.Hattâ "fitne küfürden şiddetlidir[1]." hükmüne bağlı olarak, "nizâm-ı âlem" için kendi oğulları ve kardeşlerini fedâ etmek dâhil,her türlü fedâkârlığı göze almışlardır (bk.s.40,25,28,72,92,93,118,119,141,143,162,170,177,189,203).

Osmânlı pâdişâhlarının altı yüz yıllık saltanat süresi içinde,bâzı menfaat guruplarının çıkarlarına dokunulması veyâ devletin kötü gidişini durdurmak için yapılan birkaç tahttan indirme hâdisesi dışında hîç bir zamân Bizans ve diğer milletlerdeki iktidâr mücâdeleleri gibi hâdiseler cereyân etmemiştir.Bundan İ k i n c i B â y e z î d'in yakınları tarafından tahttan indirilmesi ve İ k i n c i M u r â d'ın kendi arzûsuyla hükümdârlığı oğluna bırakması müstesnâdır(bk.s.33,119).

Araştırmasını yapmış olduğumuz şâir,şehzâde ve pâdişâhlar;sancaklarda yetiştiklerinden devlet idâresinin güçlüklerini,halkın refâh ve huzûru için gerekli olanları,daha küçüklüklerinde öğrenmişlerdir.Sonradan bu usûlün terkedildiği görülmektedir.Asırlar içerisinde Osmânlı hânedânı ferdleri saraylarda terbiye edilmişler,belki de "nizâm-ı âlem için" katlolunacakları endîşesi ile yaşamışlardır.Târîh boyunca bâzı velîahd şehzâdelerin veyâ kardeşinin ölüm haberine,kendisi için düzenlenmiş bir oyun olduğu düşüncesiyle inanmak istemediklerine şâhid oluruz.

Beri taraftan Osmânlılar'ın medeniyetlerinin üstünlüğü duygularına bağlı kalmaları,Avrupa'da gelişmekte olan medeniyete îtibâr etmemeleri,kendi medeniyetlerinin gerilemesine sebep olmuştur denebilir.

Aslında pek çok Osmânlı devlet adamı dışarıda olup biteni anlamışsa da bunun memlekete getirilmesi veyâ devâm ettirilmesi husûsunda muvaffak olamamıştır.

Meselâ "F â t i h'in sarayında Rönesans ustaları çalışmış, İ k i n c i B â y e z î d devrinde M i c h e l A n g e l o ile L e o n a r -

---

1 Sûre:II,Âyet:191.

d o d a V i n c i'nin İstanbul'a geterilmesi için teşebbüslerde bulunulmuştur(bk.s.39,41,42,77).

Yine Ü ç ü n c ü M u r â d devrinde (1580 senesinde) Târîh-i Hind-i Garbî (Amerika) veyâ Hâdis-i Nev adlı bir eser yazan M u h a m m e d b i n H a s a n adlı bir müellif,Avrupalılar'ın Amerika'ya ve Hindistân kıyılarına yerleşmekle İslâm ülkelerini tazyîke başladıklarını ve İslâm ticâretini ele geçirdiklerini söyleyerek Avrupalılar'a karşı Süveyş'te büyük bir donanma kurmak ve Süveyş kanalını açmak sûretiyle onları Hind Okyanusu'ndan uzaklaştırmayı teklîf etmiştir.Bundan yarım asır sonra gelen Ö m r T â l i b de İslâm pâdişâhının Yemen sâhillerini ele geçirerek, buradan geçen ticâreti elde tutması gerektiğini,aksi takdîrde Hristiyânlar'ın İslâm ülkelerini saracaklarını ifâde etmiştir(bk.s.14,89,110).

Bu ileri hamleler,sonraki bâzı pâdişâhlar tarafından gereği gibi tâkib edilememiş,bu münâsebetler Y a v u z S u l t â n S e l î m'in Îrân seferinden sonra eski Müslümân san'atları an'anesinin getirdikleriyle kazandığı hız yüzünden satıhta kalan ufak tefek te'sîrlerden başka netîce vermemiştir(bk.s.77).

Osmânlılar,akınlarını her ne kadar Karpatları aşarak Çekoslovakya, Almanya ve Alp Dağları'na kadar uzatmışsa da Viyana önlerinden öteye geçememiştir(bk.s.93,94).Bu arada da Süveyş Kanalı'nı açamamış,Don ve Volga'nın birleştirilmesinde muvaffak olamamışlardır(bk.s.14,89,110).Diğer taraftan Osmânlılar,Avrupalılar'ın Okyanus ve dünyâ ticâretine hâkim olmasını ve Garp Medeniyetinin yükselmesini umursamamış,böylece,devletin azâmetini kaybetmesine seyirci kalmışlardır.

Ayrıca devlet müesseselerinde görülen çökintüye rağmen cemiyet;kendini kuvvetli,sağlam ve hârice karşı mücâdele şevkinde **gördüğü** için batıdaki yeniliklerle ekserî ilgilenmemiştir.Yâhûd da yenilikler S u l t â n Ü ç ü n c ü M u r â d devrinde yurda giren,matbaa gibi ilerleyememiştir

(bk.s.199).

İşin dikkati çeken bir yanı da K a n û n î'den B i r i n c i A h m e d'e kadar pâdişâh kadınları Hristiyan câriyelerdendir.Târîhciler, bu süre içinde gelen hükümdârların,ataları ölçüsünde büyük birer şahsiyet olmadığında birleşmektedirler(bk.s.91).Zâten birçok fenâlıkların bu gibi sarây kadınlarının başı altından çıktığına dâir yaygın bir kanâat vardır (bk.s.91 v.d.,191 v.d.).

Buna mukabil Osmânlı dünyâsında,çeşitli toplulukların birbirine tahakkümü,bunlardan birinin diğerini zulümle inletmesi gibi hristiyan dünyâsında vukû bulan hâdiseler cereyân etmemiştir(bk.s.40,41,90).

Osmânlılar'ın hâkimiyeti altındaki insânlar huzûr içinde yaşarken, hükümdârlar da devlet işlerinin dışında güzel san'atlarla da uğraşmışlardır.Osmânlı hânedânı mensuplarından yirmiden fazlâsı,dîvân teşkîl edecek kadar şiir yazmıştır(bk.s.XVI,İkinci Bölüm).Bir o kadarı da takdîr edilecek ölçüde hattâttır(bk.s.42,59,96,122,204).Sekizden fazlâ pâdişâh ise mûsıkîşinâs ve bestekârdır(bk.s.XVII).Ayrıca pek çoğu resim(bk.s.XVII,42,139) ve çeşitli san'atlarda üstâd derecesindedir. Ü ç ü n c ü M u r â d da dâhil olmak üzere birkaç sultân ise ilmî eserler yazmıştır(bk.s.XVI,163,368,373).

Dünyâ hükümdârları arasında değil şiirle herhangi bir san'atla dahi uğraşmış olanlarına çok az rastlanır,Osmânlı pâdişâhları içinde dîvân sâhibi olmayanlar görülse bile,şâir olmayanı yok gibidir.Üstelik bunların bir kısmı güzel san'atların diğer kollarında da temâyüz etmiş kimselerdir(bk. s.XVII).

İlk bakışta her şeyi elde etme imkânına sâhip olan bu hânedân mensuplarının,şiirlerinde sevgiliye duyulan hasretten bahsetmeleri yadırganabilir. Ekseriyâ karamsar düşünceler içinde olmaları,ele geçmeyen güzellerden söz etmeleri belki garîb karşılanabilir.Onların şiirlerindeki bu tarz terennümler, kısman sarâyda kapalı bir hayât geçirmiş olmalarına bağlanabilir.Ancak

üstâd şâirler de eserlerinde sevgiliye kavuşamamaktan dolayı kederlerini dile getirmiştir.Onları taklîd eden diğerleri gibi Osmânlı sultânları da bütün imkânlarına rağmen eserlerinde sevgiliden uzak olmanın ıztırâbını ifâde etmişlerdir(bk.s.211).Ayrıca şiirlerinde ilâhî aşka yer veren Ü ç ü n c ü M u r â d, vuslata erememeyi terennüm ederken elbette sevgiliden ayrı olmayı da dile getirmiştir(bk.s.208).

Bilindiği gibi Türkler'in Orta Asya'dan Batı'ya gelmesi dört asır gibi uzun bir süre içinde,istikrârsız akışlarla olmuştur.Yaşadıkları yerlerdeki coğrafyanın sertliği,geçim şartlarının zorluğu,etrâfın düşmânlarla çevrili olması netîcesinde doğu insânında bâzı ortak karakter çizgileri oluşmuştur.Kardeş kavgaları,iktidârın devâmlılık arzetmemesi sebebiyle doğu milletleri,yarınlarına karşı güvensizlik duymuştur.Mücâdeleci bir rûhun yanı sıra,geleceğinden endîşe etmesi sebebiyle mal biriktirme arzûsu duymuşlar, kısa zamânda yükselme ve yıkılmalara şâhit olmuşlardır.Bütün bunlar doğu insânını karârsız bir rûh hâletine sürüklemiştir.Yani doğu milletlerinin içinde bulunduğu zor şartlar,onları bir yandan sert,diğer taraftan bâzı konularda hassâs yapmıştır.Kısaca şâirlerimizin ve Osmânlı hükümdârlarının ıztırap şiirleri yazması,biraz tasavvuftan,biraz Îrân şiir geleneğinden etkilenmiş olmalarından,biraz da devâmlı değişen hayât şartlarının meydâna getirdiği karakter yapısından ileri gelmektedir.

Bunlar arasında S u l t â n Ü ç ü n c ü M u r â d'ın yeniliklere açık ve devletin gelişmesini arzûlayan bir insân olduğu anlaşılmaktadır.

Onun devrinde dış politikada gayet istikrârlı davranılmıştır.Elçi W i l l i a m H a r e b o n e tarafından getirilen İngiliz kraliçesi E l i z a b e t h'in nâmesi ile Türk-İngiliz ticârî ve siyâsî faâliyetleri başlamış,bu arada bir de ticâret ahid-nâmesi imzalanmıştır(1579-1583).

Türk nüfûzu ile Fransa kralının kardeşi H e n r i d e V a l o - i s Polonya kralı seçildiğinden Lehistan Türk himâyesine girmiştir(1577, bk.s.197.)

Beri taraftan Şeybânîlerden İ k i n c i A b d u l l a h H a n (1538-1598)'a Osmânlılar'ın Şirvan ve Demirkapı taraflarındaki faâliyetleri sırasında, top ve tüfek verilmek sûretiyle Îrân'ın menfî te'sîri önlenmeye çalışılmıştır(bk.s.197).

S u l t â n Ü ç ü n c ü M u r â d iyi bir tahsîl ve terbiye görmüş, üç dile mükemmelen vâkıf ahlâklı, zühd ve takvâ sâhibi bir pâdişâhtır. Tasavvufa meyl etmiş ve etrâfına şeyhleri ve tarîkat mensûblarını toplamıştır. Ancak onun hangi tarîkate intisâb ettiği henüz kesinlik kazanmamıştır. K â t i b Ç e l e b i ve M ü s t a k î m - z â d e'ye göre Ş e y h Ş ü c â H a l v e t î'den inâbe almıştır. Fakat İstanbul Yazı San'atları Müzesindeki kendi hattı ve resimlemesi olan bir levha ise onun Kadirî tarîkatine mensûb olabileceğini düşündürmektedir(bk.s.188). Nesih ve tâlik yazıda mahâret sâhibidir. Hattını ihtivâ eden bâzı levhaları bugün hâlâ mevcûddur. Hattâ Münîrî Dîvânı'nın da müstensihidir(bk.s.204,205).

S u l t â n M u r â d, şiirlerinde "M u r â d î" mahlasını kullanmıştır. Bu bâzen "M u r â d" olarak da geçer. Dîvân sâhibidir. Osmânlı pâdişâhları içinde, K a n û n î'den sonra, en çok şiir yazan hükümdârdır(bk.s.368). Dîvân nüshalarının İstanbul kütüphânelerinde altı, Fransa Bibliotheque National'de iki nüshası bulunmaktadır(bk.s.372). Biz de çalışmamızda, bunların tenkidli metnini meydâna getirdik.

Dînî mâhiyette görünen şiirlerinde S u l t â n Ü ç ü n c ü M u r â d, şekle bağlı kalmanın, şâiri istediği gibi yazmağa bırakmayan imaj sistemi ve şekilciliğine rağmen gönlündekini râhatlıkla dile getirmiştir. Her ne kadar şâirlerimiz, Îrân şiiri örneklerine erişme arzûsu ile Dîvân şiirimizi büyük bir san'at oyunu hâline sokmuş ve Türk şiiri Îrân kılıfı içinde istenen samîmiyetten çoğu zamaân uzak kalmış ise de dînî vâdîdeki şiirleriyle S u l t â n Ü ç ü n c ü M u r â d, duyup düşündüklerini dolambaçlı yollara sapmadan kolayca ifâde etmiştir.

Ü ç ü n c ü M u r â d, mânevî değerleri üstün tuttuğundan,dînî vâdîde şiir yazmıştır.Yaşadığı eğlence âlemleri kendisini râhatsız etmeye başlayınca tasavvufu bir sığınak olarak görmüş ve eserlerini bu sâhada vermiştir.Zâten kendisini tasavvufa yönelttikten sonra her türlü "menhiyâtı" terk etmiştir.Onun şiirlerinde maddî mahbûblar için yazılmış olanı yok gibidir. Hele hele mitolojik sevgililer dışında dîvânda hiç bir kadın adına rastlanmamaktadır(bk.s.213).

M u r â d î'nin dîvânında kasîde yoktur.Esâs îtibâriyle kasîdeler devrin büyüklerini öğmek maksadiyle yazıldığından dîvânında bu nazım şeklinin olmaması tabîîdir.Bunun yanı sıra Murâdî Dîvânı'nda tercî-i bend,terkîb-i bend gibi "uzun" sayılan nazım şekilleri de yoktur(bk.s.370).

M u r â d î, bâzı hâdiseler sebebiyle târîh de düşürmüştir.Ancak bunlar da dîvân nüshalarında yer almamıştır.Biz de buna riâyet ederek az sayıda olan bu ibâre ve mısrâları "Sultân Üçüncü Murâd'ın Edebî Şahsiyeti ve Dîvânı'nın İncelenmesi" adlı bölüme aldık(bk.s.217).

Murâdî Dîvânı'nda 1572 gazelin yanı sıra 1 muhammes,50 kısa mesnevî, 36 nazım,1 kıt'a ve 47 müfred vardır.Bu,onun bir gazel şâiri olduğunu gösterir.

S u l t â n Ü ç ü n c ü M u r â d, şiirlerini sâde bir dille yazmıştır.Bunlarda Farsça tamlamalara çok az yer vermiştir.Bu arada Türkçe kelimelerle Farsça tamlamalar da yapmıştır(bk.s.218).

Arûza hâkim olan M u r â d î'nin şiirlerinde,bâzı vezin hatâlarına da rastlanır.Türkçe kelimelerin vezne intibâkı sırasında yapılan imâleler ise,çok defa,onun şiirine bir âhenk kazandırmıştır(bk.s.226).

M u r â d î, kafiyelerinde rediflerden oldukça istifâde etmiş,daha ziyâde tam kafiyeyi kullanmıştır(bk.s.229).

S u l t â n M u r â d, şiirlerinde halk deyimleri ve iktibâslara

yer vermiştir(bk.s.315-317,345-349).

Murâdî Dîvânı'nda fetihlerden,eğlence ve benzeri sosyal mes'eleler'-den bahsedilmez. M u r â d î, şiirlerinde yaşadığı inanç dünyâsını aksettirmeye çalışmış;dünyânın fânîliğini,cihânın süsünün geçiciliğini,tevekkülü, teslimiyeti ve vuslatı terennüm etmiştir.Onun dîvânında umûmiyetle aczin, vuslat isteğinin belirtileri görülür.S u l t â n M u r â d, pek çok beytinde kendini mürşid mevkiinde telakki etmiş, "âlemin" kendisinden feyzalması gerektiğini sık sık tekrârlamıştır(bk.s.207 v.d.).

Zamânının ve sonraki çağların edebiyât târîhçileri ve araştırıcıları umûmiyetle onun şiirlerini güzel bulmuşlardır.Devrinin âlimleri ve şeyhleri, M u r â d î'nin bâzı şiirlerini şerhetmişlerdir.Bunların arasında R û h î - i B a ğ d â d î ve B â k i de bulunur.Hattâ bu şâirler onun iki gazelini tahmis etmişlerdir.Bâzıları da onun şiirlerine nazîre yazmışlardır(bk.s.362-367).

S u l t â n Ü ç ü n c ü M u r â d, şiirlerinin incelenmesinden de anlaşıldığı üzere,belli bir şâirin yolunda yürümemiştir.Ancak onun eserlerinde Y û n u s, H o c â D e h h â n î, N e s î m î, S ü l e y m â n Ç e l e b i, A h m e d - i D â î, N e c â t î, F u z û l î ve B â k î'nin izleri görülmektedir. M u r â d î her ne kadar kendinden sonra bir mekteb teşkîl edememişse de R û h î, B â k i, N e f ' î ve N â b î gibi şâirlerin bâzı beyitleri onun şiirlerini hâtırlatmaktadır(bk.s.359-362).

Bâzı kaynaklar, M u r â d î'nin Türkçe Dîvân'dan başka Arapça ve Farsça Dîvânlarından da sözederler(bk.s.368).

Çalışmamız sırasında böyle dîvânlara rastlanamamıştır.Kaynakların onun bu dillerde yazılmış şiirlerinin çokluğuna işâret ettiklerini düşünmek mümkindir.Nitekim Murâdî Dîvânı'nda Arapça 5 gazel;Farsça 8 gazel,2 mesnevî,2 nazım,1 kıt'a;Arapça,Türkçe mülemmâ 81 gazel,4 mesnevî,1 nazım; Arapça-

Farsça-Türkçe ve Arapça-Farsça mülemmâ birer gazel vardır(bk.s.370).

S u l t â n Ü ç ü n c ü M u r â d'ın üç dilde şiir yazması,şu anda elde olmayan iki eseri onun Osmânoğulları'nın en bilginlerinden biri olduğunu göstermektedir.

Yaptığımız çalışma,onun Osmânlı hânedânı içinde K a n û n î'den sonra en fazlâ şiir yazan hükümdâr ve Şehzâde K o r k u d'dan sonra en çok ilmî eser veren kişi olduğunu ortaya koymaktadır.

İ N D E K S

-Şahıs,eser,kavim ve yer adları indeksi-

(Anadolu,Avrupa,Osmanlı,Osmanlı Devleti,Rumeli,Türk,İslâm Ansiklopedisi, ırk Ansiklopedisi ile İkinci Kısımdaki Murâd ve Murâdî gibi çok geçen isimler ıdekse dâhil edilmemiştir.)

- A -

ıbâsî,XIV,73,76.
ıdî Çl.(Sarhoş),12.
ıdullah b.Salâhaddîn b.Dâvud b. Alî b.Dâî,12.
ıdullah Ef.(Bahâüddîn-zâde'nin oğlu),196.
ıdullah Feyzî(Dursun-zâde),10.
odullah San(Şeybânî),197,385
dullah Kırımî(Tatar),9,97,113.
dullah (Şehzâde Bâyezîd'in),177.
ıdullah(şehzâde,Kanûnî'nin),92.
ıdullah(şehzâde,Murâd III'ün),203.
ıdurrahmân Feyzî el-Müeyyed,43,61,64.
ıdurrahmân(Kadı),14.
ıdurrahmân(Kürdî-zâde),192.
durrahmân(Milas Kadısı)15.
ıdurrahmân(Monlâ),10.
ıdurrahmân(şehzâde,Murâd III'ün),203.
ıdurrahmân Ubeydî(Kadı,Edirneli),17.
ıdülazîz,12.
ıdülazîz(Sultân),XVII,XVIII.
ıdülazîz Ef.(Kara Çelebi-zâde),205.
ıdülhak Hâmid,78n.
ıdülhamîd II,XVII,79.
dülkadir Ef.(Topçular Kâtibi),12.
Abdülkadir Geylânî,13,96,131.
Abdülkadir Şeyhî Ef.(Müeyyed-zâde),8.
Abdülkerîm Ef.,4.
Abdülmelik,200.
Abdülvâsî Çl.,62.
Acâib-i A'zamî,15.
Acâib-i Uzmâ,14.
Açe Devleti,94,110.
Adana,54,94,140.
Adbina Zaferi,55.
Âdem(A.S.),235,289,339; II-181,254,318.
Aden,93,111.
Adıyaman,26.
Adlî,bk.Bâyezîd II.
Adlî,12.
Adlî Hasan Ef.,192.
Adriyatik,121.
Afîfe Sultân,XIII.
Afîfe Nûr-Banu Sultân,184,191.
Âgehî Mansûr Çl.,12.
Agriboz,36.
Ahbârü'd-Düvel ve Âsârü'l-Üvel,12.
Ahdî Çl.(Ahdî-i Acemî,Bağdâdlı),17,70n, 71n,76,78n,82,82n,86n,87n,91n,97n,98n, 100n,101n,167n,168n,170n,171n,172n,173n,

174n,175n,178n,186n,206n,209n.
A History of Ottoman Poetry,188n,207n.
Ahlâk-ı Alâî,16.
Ahlâk-ı Muhsin Tercümesi,12.
Ahlâk-ı Nevâlî,12.
Ahlâk-ı Süleymânî,11.
Ahmed,bk.Muhammed(A.S.V.).
Ahmed I(Bahtî),XVII,126,130, 384.
Ahmed II,XVIII,133.
Ahmed III(Necîbî),XVIII.
Ahmed II(Fas Kralı),200.
Ahmed(Amasya vâlîsi),71.
Ahmed b.Yûsuf(Karamanî),12.
Ahmed Celâyirî,XIV.
Ahmed Dede(Derviş,Müneccimbaşı),XVIIn, 18n,19n,20n,22n,25n,26n,28n,30n, 31n,33n,34n,35n,36n,37n,38n,45n, 53n,54n,55n,57n,58n,62n,68n,69n, 70n,73n,74n,78n,87n,91n,92n,95n, 96n,97n,118n,119n,120n,136n,137n, 138n,161n,162n,163n,167n,170n,171n, 173n,174n,178n,179n.
Ahmed Ef.(Fevrî),11.
Ahmed Isâmeddin Kemâleddîn Mehmed Ef.(Taşköprü-zâde),11.
Ahmedî,28.
Ahmed-i Dâî,361, 388.
Ahmed Paşa,6,43,46,47,61,64,137,147, 148,149.
Ahmed Paşa(Divitdâr),118.
Ahmed Paşa(Gedik),62,140,141.
Ahmed Paşa(Hâfız),129,133,134.
Ahmed Paşa(Hâin),94.
Ahmed(Şehzâde),56,71,72,86,150,161.
Ahmed(şehzâde,Murâd III'ün),203.
Ahmed Şemseddîn Ef.(Kadı-zâde),8.
Ahterî Lügati,11.
Ak Coşkun,XVI,100n,368.
Akdeniz,89,94,111.
Akkerman,54.
Akkoyunlu,36,46,136.
Akropolis,41.
Aksâ,212.
Akşehir,188.
Akşemseddîn(Kadı-zâde),196
Aktepe,170,170n.174.
Alâaddîn Alî Çl.(Kınalı-zâde,Kadı),17.
Alâaddîn-i Selçukî,139.
Alâaddîn(Şehzâde Ahmed'in),72.
Alâaddîn(şehzâde,Murâd III'ün),203.
Alacahisar,71.
Alâiye,36.
Alâüddevle(Dülkadiroğlu),68.
Aleksandra Lisovska,bk.Hurrem Sultân.
Âlemşâh(şehzâde,Murâd III'ün),203.
Alî (Hz.),XIV,134,272,314,370;II-287,523.
Alî Ağa,177.
Alî(Koca Sinân Paşa'nın babası),6.
Alî b.Velî(Selânikli),15.
Alî Emîrî,XII,XIII,XIV,19n,20n,23n,24n, 27,27n,31,31n,32n,45n,48n,61n,62n,64n, 65n,70n,77,77n,78,78n,80,80n,87n,98n, 100,100n,111n,120n,122n,130n,133,133n, 167n,168n,204n,207n,208,208n,209n,217n, 218n,
Alî Kuşçu,46.
Alî(Mustafâ,Müverrih,Gelibolulu),9,10, 12n,15n,16n,42n,43n,59n,96n,97,97n,98, 98n,100n,113,113n,124n,138n,147n,152n, 160n,167n,168n,169n,170n,171n,172n,173n, 174n,176n,178n,178,179n,180n,198,198n, 204n,206,206n,
Alî Nûreddîn,19n,21n,22n,24n,27n,30n,31n, 48n,64,64n,70n,73n,80,808,99n,113n,118n,

124n,126n,133,133n,220,220n,358n.
Alî Paşa,7,177.
Alî Paşa(Hâdım),161.
Alî Paşa(Hekimoğlu),376.
Alî Paşa(Kılıç),110,111,197.
Alî Paşa(Rûmeli Beylerbeyi),177.
Alî Ufki Mecmûası,132.
Alî(şehzâde,Murâd III'ün),203.
Allard Guy,142.
Almanya,111,119, 383.
Alois Henri de, 385.
Alp Dağları, 383.
Altundağ Şinâsî,68n,69n,70n,72n,73,
73n,74n,78n,79n,160n.
Amasra,36.
Amasya,31,33,53,56,59,60,68,71,86,
108,118,160,163,169,176,177,205.
Amerika, 383.
Anadolu'da Türk Dili ve Edebiyâtının
Tekâmülü,83n.
Anadoluhisârı(Güzelcehisâr),26,34.
Andrea Doria,94.
Andrea Giritti,57,58.
Ankara,20,140,154.
Ankara Meydân Muhârebesi,26,28,118.
Antakya,140.
Antalya(Teke),56,72,161,162.
Aprınçur Tigin,XIV.
Aprınçur Tigin'in Bir Şiiri,XIV.
Arabistân,46,123.
Araf,271.
Arafât,242; II-258.
Arapsun,26.
Arat Reşit Rahmeti,XIV.
Ardelan,242; II-258.
Arnavutluk,26,36,54,111,119,128,130.
Arş,271; II-111,112,205,220,296.
Âsafî Koca Defterdâr Mehmed Paşa,12.
Âsım(Çeyrek-zâde Mehmed),126n,131n.
Aslan Mustafâ,363n.
Astırhan,93.
Âşık Çelebi(Pîr Mehmed),18n,26n,33n,37n,
45n,47n,50n,51n,53n,58n,61n,63n,67n,68n,
73n,77,77n,82,82n,83,83n,85n,86,87n,
97,98,98n,100n,102n,105n,118n,122n,
123,123n,148.
Âşık Paşa,19.
Atâ Ahmed(Tayyâr-zâde),21n,24n,27n,29n,
32n,49n,50n,51n,52n,67n,70,70n,79,79n,
84n,85n,101n,102n,103n,104n,105n,106n,
107n,114,114n,115n,116n,117n,124n,125n,
126n,130n,134n,134,136n,167n,168n,173n,
176n,204n,218n,356n,357n,358n.
Atâyî(Nev'î-zâde),203,372.
Atîk Vâlide Dârü'l-Hadîsi,5.
Atina,41,
Atsız Nihâl,169n,170n,171n.
Attâr(Hâce-i Attâr),260,272,314;II-184.
Attika,26.
Avnî,bk.Fâtih Sultân Mehmed.
Avusturya,94,200.
Ayamavra,36.
Prof.Dr.Ayan Hüseyin,XVIII,360n.
Ayasofya,38,41,43,73,112,202,204,217.
Aydın,3,26,119,147.
Aydın Beyliği,26,119.
Aylemü'z-Zâhir fî Ahvâli'l-Evâili ve'l-
Evâhir,13.
Aymutlu Ahmet,49.
Ayşe Hatun,68,160.
Ayşe Sultân,6,191.
Ayşe(Şehzâde Bâyezîd'in kızı),177.
Ayşe(Murâd III'ün kızı),203.
Azapkapı,3.

Azerbaycan,200.
Azîz Ef.,12.
Azîz İstanbul,76.
Azrâil,271; II-367.

- B -

Baba Şâh(Isfahânlı),10.
Baba Zünnûn İsyânı,94.
Babinger Franz,12n,13n,14n,15n,17n, 39,147n,152n.
Babür Şah,XIV.
Bafa,191.
Bağdâd,93,96,99,130,133,134,188.
Bağdâd Köşkü,164n.
Bahr-ı Hamrâ,270,284.
Bajazet,134.
Bâki,XV,8,16,95,96,100,189,189n,197, 356,362,363,364,365,372, 388.
Bâki Dîvânı,16,189n,361n.
Bako,191.
Balear,94.
Bâlî-zâde,12.
Baltacı Câhit,2n,3n,4n,5n,184n,190n, 196n,197n.
Balta Limanı,35.
Banarlı Nihad Sâmi,XIIIn,XIVn,XVn,XVIn, 2n,13n,16n,17n,35n,37n,41n,42n,43n, 44n,45n,47n,48,48n,49n,50n,51n,53n, 55n,56,56n,58n,59n,60n,61n,62n,63n, 64n,65n,66n,67n,75n,76n,77n,78n,79n, 80n,82n,83,83n,84n,85n,86n,89n,92n, 93n,95n,96n,97n,99n,100n,105n,106n, 108,109n,110n,112n,113n,114,114n,120n, 122n,123n,124n,131n,132n,133n,134n, 138n,139n,141n,142n,143,143n,146n, 148n,150n,152,152n,153n,155n,157n, 167n,170n,172n,174n,175n,178n,179n, 181n,185n,186n,196n,198n,206n,207n, 316n,359n,360n,362n.
Barbaros Hayreddîn Paşa,94,162.
Basrî(Şeyh-i Basrî),260; II-17.
Batha,247,271; II-121,409.
Bâyezîd II(Adlî,Velî,Sofu,Ebû'l-Feth, El-Melikü'l-Velî),XVI,XVII,37,43,45, 46,53,53n,54,54n,55n,56n,57,57n,58, 58n,59,59n,60,60n,61,61n,62,62n,63, 63n,64,65,66,68,71,74,79,80,99,121, 136,138,139,140,141,142,143,144,147, 149,151,157,158,160,182,204,205,368, 382.
Bâyezîd Câmii,63,128.
Bâyezîd Medresesi,8.
Bâyezîd(Şâhî,Şehzâde),91,93,106,108,170, 173,176,177,178,179,180,181,188.
Bâyezîd(şehzâde,Murâd III'ün),203.
Bayrâmiyye,122.
Baysun Câvid,XVII,126n,129n,130n,131n, 132n,133n,134n,138n,139n,140n,141n, 142n,143n,144n,145n,146n,147n,148n, 149n,150n,151n.
Beç,bk.Viyana.
Beçkerek,bk.Erdel
Bedâyiü'l-Âsâr,16.
Bedehşân,99,181,210,270,271.
Behiştî Sinân Çl.62,171.
Behmen,357,365.
Behrâm,272.
Belgrâd,36,55,93,95,110n,119.
Belh,181.
Belîğ İsmâîl(Es-Seyyid,Burusavî),XVIIn, 18n,20n,22n,25n,26n,28n,30n,120n,124n, 136n,137n,138n,139n,140n,141n,142n,

143,143n,144n,148n,149n,150n,152n,
153n,159n,160n,162n,163n,165n,166n,
169n,170n,171n,172n.
Bellini Gentile,42.
Beni Ahmer Devleti,55.
Bennâyî,16.
Berlin,49,79.
Besarabya,54.
Beşiktaş,2,4.
Beyânî Mustafâ Ef.(Şeyh),16n,17,17n,
33n,49n,50n,51n,53n,54n,61n,64n,65n,
72n,73n,78n,83,92n,95n,97n,102n,105n,
108n,111n,113n,115n,116n,117n,138n,
141n,147n,150n,157n,159n,169n,171n,
172n,176n,178,178n,179n,184n,189n,
190n,191n,194,194n,195n,201n,203n,
206n,207n,208n,369,369n.
Beyatlı Yahyâ Kemâl,76.
Beyşehir,119.
Beyt-i Mâmûr,II-140.
Bibliotheque National,XVIII,379,386.
Bi Encâzî Telif Veled Hareketü'ş-Şevki li'Arzi'l-Hicâz,bk.Vesîletü'l-Ahbâb.
Bihke,200.
Bilecik,3.
Prof.Dr.Bilgegil M.Kaya,XVIIIn,273n,
276n,280n,282n,285n,289n,292n,293n,
294n,297n,302n,303n,304n,305n,307n,
308n,310n,316n,330n,331n,332n,333n,
334n,337n,339n,340n,344n.
Bilge Kağan,XIV.
Bilmen Saffet Sıtkı,49.
Bizans,31,41,118,119,382.
BoğazkesenHisârı,bk.Rumeli Hisârı.
Boğdan,36,54,93,119,127,200.
Bolu,56,86.
Bor,3.
Borgia Alassandro VI(Papa),142,143.
Bosna,36,54,119,130,201.
Bosnasarây,31.
Bostân Şerhi(Sûdî'nin),17.
Bostân-zâde,bk.Mehmed Ef.
Bozaklu Celâlî,73.
Budapeşte,93,128.
Budin(Ofen),93,94.
Bû-Hanîfe,bk.Ebû Hanîfe.
Bû-Leheb,bk.Ebû Leheb.
Burak Reis,55.
Burgondiya,119.
Burgus,112.
Bursa(Burusa),3,19,20,22,30,31,38,54,
92,118,120,123,137,139,140,143,161,
162,170.
Bursa Murâdiye Tevliyeti,43.
Bülbül Hatun,68,160.
Büyük Çekmece,3,96,112.
Büyük İskender,bk.İskender.
Büyük Türkiye Târihi,bk.Öztuna Yılmaz.

- C -

Câfer Çl.(Tâcî-zâde),61,64.
Câfer Ef.(Saruhanî),184.
Câfer Paşa,7.
Câfer Paşa(Hâdım),7.
Câm-ı Cem-âyîn,34n,36n,37n,38n,54n,
118n,140n,141n,143,143n,144n,151,
152n.
Câmî(Abdurrahmân,Monla),46,62,79,148.
Câmiü'l-Hubûr der Mecâlis-i Sûr,15.
Câmiü'l-Kemâlât,15.206.
Câmiü't-Tevârîh,13.
Cânberdi Gazâlî,94.

Candaroğulları,31,36.
Canfedâ Kadın,191.
Cânım İnal,94.
Canik,119,177.
Caoursın G.,145.
Cataloque Des Manuscrits Turcs,372, 379.
Cebrâil(A.S.),271; II,33,119,207.
Cedid Nişâncı Medresesi,3.
Celâl Bey,113.
Celâleddîn Devvânî,46,62.
Celveti,188.
Cem,53,54,55,59,62,63,65,66,137,138, 138n,139,139n,140,140n,141,141n,142, 142n,143,143n,144,144n,145,145n,146, 146n,147,147n,148,148n,149,149n,150, 150n,151,151n,152,152n,153,153n.
Cem Dîvânı,147,152,153,153n,154,155, 156,159,168n.
Cem(mitoloji),131,149,159,257,272,314; II-257,505.
Cemâl Paşa,75.
Cem Sâdîsi,bk.Sâdî.
Cemşîd ü Hurşîd,137,153.
Cenâbî Mustafâ Ef.(Emîr Hasanoğlu,Amasyalı),13.
Cenânî Mustafâ(Bursalı),16,16n.
Cerbe,94.
Cerîdetü'l-Cedîd,14.
Cevâhir-i Menâkıb-ı Nahîfî,14.
Cevâhirü'l-Mülûk,XII,XIII,XIV,19n,20n, 23,27n,31n,32n,45n,48n,61n,62n,64n, 65n,70n,77n,78n,80n,98n,100n,111,111n, 120n,122n,123,123n,124n,130n,133,133n, 167n,204n,207n,208n,209n,217n,218,218n.
Cevherî Alî,15.
Cevrî,Hayâtı,Edebî Kişiliği,Eserleri ve Dîvânının Tenkîdli Metni,360n.
Ceyhûn,278,282; II-130,135.
Cezâyir,93,94.
Cezîre-i Erkam,15.
Charles VIII,142,143.
Charles Quint,88,93,94.
Cibril,bk.Cebrâil.
Cihâd-nâme,14.
Cihân(Hâce,Hocâ),16,46.
Cihângîr(Zaîfî),93,108,172,173,173n,174, 174n,175,175n,176.
Cihângîr Câmii,93,95,96.
Cihângîr(şehzâde,Murâd III'ün),203.
Cumbur Müjgân,9n,10n,16n,59n,97,113n.

- Ç -

Çâgerî,63.
Çağatay Neşet,57,57n,74n,95,95n,130n, 196n,199,199n,202n.
Çaldıran,73,75.
Çankırı,31.
Çarşanba,4.
Çavuşoğlu Mehmed,361n.
Çek,119.
Çekirge,22.
Çekoslovakya,94 ,383.
Çelebi Mehmed,bk.Mehmed I.
Çıldır,200.
Çiçek Hatun,138,144.
Çin,156.
Çinili Köşk.38.
Çorlu,56,72,73.
Çorum,26,177.
Çubuk Vâhit,XVIn,368n.

- D -

Dağıstan,200.
Dalmaçya,130.
Damyan,42.
Danışman Zuhûrî,126n.
Danişmend İsmâil Hakkı,12n,13n.
Dârâ,257,272,314.357,365; II-257,505.
Darhâne Çorbasından Tarhana Çorbasına, 187n.
Dâvetü'n-Nefsü'l-Tâliha ilâ el-A'mâlü's-Sâliha.163.
Dâvud(A.S.),XIV,272,312; II-91.
Dâvud(Üskübî),10.
Dâvud Paşa Medresesi,196.
Dede Çl.10.
Dehlevî,81.
Denizli,26.
Der Dî van Sultân Mehmeds des Zwetien des Eroberers von Konstantinople,49n
Demirkapı, 386.
De re Militari,42.
Derviş Ağa(Doğancıbaşı,Paşa,Bosnalı),16,197.
Derviş Çl.(Dede Çl.oğlu),10.
Derviş Çl.(Şeyh-zâde),10.
Despina,30.
Devha,59.
Devlet Giray,XIV,111.
Devlet Hatun,30.
Devvânî,bk.Celâleddîn Devvânî.
Djem Sultân,145.
Dil Geçidi,19.
Dimetoka,53,56,72.
Dimyat,3.
Dîvâne Memi(Manisalı),9.
Dîvân-ı Muhibbî,XVI,368n.
Dîvân-ı Münîrî,205, 386.
Dîvân-ı Nâbî,363n.
Dîvân-ı Nev'î,89n.
Dîvân Şiiri Antolojisi,360.
Dîvân-ı Ulvî,17.
Dîvân-ı Yahyâ,17.
Dîvân-ı Zekeriyâ Ef.8.
Dîvânü Lügati't-Türk,XIV.
Diyarbakır,130.
Dîvânyolu,4.
Djem,bk.Cem.
Doğu Roma İmparatorluğu,37.
d'Ohsson Tableau Géneral l'Empire Ottoman,73.
Don,110, 383.
Drac,54.
Dubrovnik,119.
Durak Çl.113.
Dulkadir Beyliği,26,73,94.
Dürer Haşiyesi(Vankulu'nun),11.
Düzmece Murâd,31,73,94,118,119.
Düzmece Mustafâ İsyânı,31,94,118,119.

- E -

Ebûbekr(Hz.)105.
Ebûbekr b.Abdullah,13.
Ebû Hanîfe,134.
Ebû Leheb,263; II-42.
Ebû'l-Feth,bk.Bâyezîd II.
Ebû'l-Feth,bk.Fâtih.
Ebû'l-Feth ve'l-Gazî Sultân Mehmed el-Gazî,bk.Fâtih.
Ebû'l-Hasenât,bk.Fâtih.
Ebû'l-Hayr,bk.Murâd II.

Ebû'l-Hayrât,bk.Fâtih.
Ebûssuûd Ef.(Şeyhülislâm),8,11.
Edebiyât Bilgi ve Teorileri,bk.Prof. Dr.Bilgegil M.Kaya.
Edebiyât Lugati,bk.Olgun Tâhir.
Edhem,bk.İbrâhîm Edhem.
Edirne(Hafsa),2,3,22,28,38,56,60,71, 73,86,96,112,118,119,120,123,138, 161.
Edirnekapı Câmii,96.
Eflâk,6,26,36,93,119,201.
Eğri Kalesi,95.
El-A'lâm fî Ahvâli Beledi'llahi'l-Harâm,16.
Elazığ,268.
El-Gurratü'l-Beyzâ fî Tercemeti'd-Dürreti'l-Garrâ,11.
El-Ikdu'l-Manzûm fî Zikr-i Efâdili'r-Rûm,15.
El-Î'lâm bî-A'lâm Beytullahü'l-Harâm, 13.
Elizabeth(İngiliz kraliçesi), 385.
Emîne Hatun,118.
Emînî,203.
Emîrî,57.
Emîr Mehmed b.Emîr Hasan Mes'ûdî,14.
Emîr Muhammed,10.
Emîr Sultân,119.
Emîr Sultân Câmii,38.
Emîr Süleymân,28,31,86.
Emîr Zarîf,128.
Emrî(Edirneli),17,57.
Endonezya,111.
Engürü,bk.Ankara.
Epir,26.
Erdel(Beçkerek),3,93.
Erdoğan Cengiz Halîl,360.
Ergene Köprüsü,120.
Ergin Muharrem,XIV,361n.
Ergün Sâdeddîn Nüzhet,8n,16n,53n,57n, 63n,64n,65n,138n,139n,140n,141n,145n, 147n,148n,152n,153n,173n,174n,175n, 176n,178n,179n,180n,197n,356n,361n, 362n,363n,364n.
Eritre,73.
Ermenistan,200.
Ertuğrul Gazî,18.
Erünsal İsmâil,18n,19n.
Erzincan,26.
Erzurum,3.
Eski Câmi,31.
Eski Sarây,38,128,160,162,203.
Eski Türk Edebiyâtı,Edebî Bilgiler,I. Kısım,371n.
Eski Şiirin Rüzgârıyla,XVI,78,114n.
Esrâr-nâme,XV.373.
Estergon,93,200.
Evliyâ Çelebi,131.
Evrâk-ı Perişân - Terâcim-i Ahvâl,78n.
Evzâhü'l-Mesâlik ilâ Mârifeti'l-Büldân ve'l-memâlik,14.
Eyup(A.S.),242,272,312; II-149,284,345, 386.
Eyup Câmii,377.
Eyup(semt),3.
Eyyûb el-Ensârî,37.
Ezhârü'l-Hamâil fî Vasfi'l-Evâil,11.
Ezher Üniversitesi,73.

- F -

Fahreddîn,bk.Osmân Gazî.
Fahriye(Murâd III'ün kızı),203.

Fâik Reşâd,18n,97n,113n,123n,138n,139n,140n,141n,142n,143n,144n,146n,147n,148,148n,149n,151,151n,152n,153n,356n.
Fas,200.
Fâtımî,XIV.
Fâtih Sultân II.Mehmed(Han,Gazî,Ebû'l-Feth ve'l-Meğazî,Hakanü'l-Berreyn ve'l-Bahreyn,Ebû'l-Hayrât,Ebû'l-Hasenât,XVI,XVII-33,33n,34,34n,35,35n,36,36n,37,37n,38,38n,39,40,40n,41,41n,42,42n,43,43n,44,44n,45,45n,46,46n,47,47n,48,48n,49,50,51,52,53,58,59,60,64,74,88,93,94,97,119,120,121,136,138,139,144,148,149,153,160,162,189,204,379,382.
Fâtih Câmii,37.
Fâtih Câmii Türbesi,37.
Fâtih Dîvânı,49.
Fâtih'in Şiirleri,49.
Fatma Sultân,3,7,191.
Fatma(Murâd III'ün kızı),203.
Faure,39.
Fâzıl Ef.12.
Fazîletü'l-Hacc,164.
Fazîletü Ziyâreti'l-Mustafâ,164.
Fazlî(Kara Fazlı),16,171.
Ferah-nâme,12.
Ferdî,113.
Ferhâd,115,182,213,264,272,302,314,362; II-103,227,275,371,462,494.
Ferhâd Paşa,7,167.
Ferhâd ü Şîrîn,165.
Ferîdûn Ahmed Bey,10,13.
Ferş,112.
Fetâvâ-yı Ebûssuûd,11.
Fetâvâ-yı Korkudiyye,163.
Fethiye,3.
Fethiye(Murâd III'ün kızı),203.
Fethiye Câmii,2.
Fethiyye-i Yemen,13.
Fetih-nâme-i Rodos,12,15.
Fetih-nâme-i Rodos ve Târîh-i Ongürüs,12.
Fetih-nâme-i Yemen,14.
Fetret Devri,30.
Fevâidü'n-Nefâis fî Kavâidi'l-Mecâlis,15.
Fezâilü'l-Vüzerâ ve Hasâilü'l-Ümerâ,16.
Fezleke,2n,7n,8n,185n,187n,188n,193n,197n,201n,202n,203,203n,206n,372,372n.
Fırat,129,372n.
Fihrisü'l-Ervâm,13.
Filibe,3,22.
Filistin,73.
Firâki,113.
Firdevs,102n.
Foça,26.
Francesco Berlinghieri,42.
Fransa(França),XVIII,54,119,141,142,146,148,149,151,154,155,386.
Fransuva I,93.
Furkan,bk.Kur'ân.
Fuzûlî,XV,359,362,362n,388.
Füzûl-ı Hal ü Akd ve Usûl-i Harc u Nakd,15.
Fütûhatü's-Sıyâm,XV,372.
Fütûhü's-Sultân Murâd fî Bilâdi'l-Yemen,12.

- G -

Galata,3,35,147.
Galatasaray Mektebi,60.
Galatât-ı Avâm,16.
Gallanti Avram.
Garâib-i Emsâl,16.
Gâvur İzmir,26.
Gazâlî(İmâm-ı Gazzâlî),269.
Gazanfer Ağa,4,192.
Gazanfer Ağa Medresesi,4.
Gazâvât-ı Özdemiroğlu Osmân Paşa(Vücûdî'nin),14.
Gazâvât-ı Sultân Murâd b.Selîm Hân-ı Sânî,14.
Gazâvât-nâmeler,2n,13n,14n,16n,
Gazî Murâd,bk.Murâd I.
Gebze,37.
Gediz,4.
Geldanî,XIV.
Gemlik,20.
Gence,7.
Gencîne-i Ahlâk,14.
Gencîne-i Feth-i Gence,13.
Gencîne-i Râz,17.
Geographia,42.
Germiyan Beyliği,26,31,119.
Gılmân,271,322; II-306,468.
Gibb J.W.147,152,188n,207,207n.
Gîlân,181.
Giovanni Maria Fielfo,42.
Giresun,26.
Girit,39.
Gora,200.
Gorky,93.
Gökbilgin M.Tayyib,86n,87n,90n,92n,93n,958,96n,100n,160n,161n,162n,163n,164n,165n,167n.
Göktürk Kitâbeleri,XIV.
Gönül-nâme,47.
Graz,94.
Grenard,121.
Gülâbî Bey,112.
Gülbahâr Hatun,53n,68,136.
Gülbün-i Hânân,XV.
Gülçiçek Hatun,25.
Güldeste-i Riyâz-ı İrfân ve Vefiyyât-ı Dânişverân-ı Nâdirân,bk.Belîğ.
Gülistân Şerhi(Şem'î'nin),17.
Gülnâz Sultân,bk.Gülnûş Sultân.
Gülnûş Sultân(Gülnâz),XIII.
Gül-i Beşâret,184.
Gül-i Sad-berk der Mûcizât-ı Sultân-ı Enbiyâ,17.
Gülistân Şerhi(Sûdî'nin),17.
Gülşen-âbâd,12.
Gülşenî,188; II-495.
Gülşen-i Envâr,17.
Gülşen-i Şuarâ,bk.Ahdî.
Gül ü Bülbül,16.
Gülzâr-ı Savâb,59,59n,132n.
Güney Hindistân İmparatorluğu,1.
Gürcistân,55,93,127,200,220.
Güreşçi Mehmed,bk.Çelebi Mehmed.
Gürcistân Seferi,13.
Güzelcehisâr,bk.Anadoluhisârı.

- H -

Haber-i Sahîh,bk.Mehmed Mazhar Fevzî.
Habeşistân,93.
Haccâc,171.
Hâcı Bayram,122.
Hâcı Hasanoğlu,61.
Hâcı Hasanzâde,64.
Hadâyıku'l-Şakayık,15.
Hâdis-i Nev,383.
Hâfız,79,148.
Hâfız Dîvânı Şerhi(Sûdî'nin),17.
Hâfız Dîvânı Şerhi(Şem'î'nin),17.
Hâfızu'l-İnsân an Lâfızu'l-Îmân,165.
Hafsa Vâlide Sultân,86,87.
Hakanü'l-Berreyn ve'l-Bahreyn,bk.Fâtih.
Hâlâtü'l-Kahire mine'l-Âdâti'z-Zâhire,15.
Halep,3,73,75,93,112,128,140,174.
Halic,35,39,74.
Halîl(A.S.),103,115,213,242,272,312,326; II-362,386.
Halîl b.Ahmed,205.
Halîl Paşa,7.
Hâlim Giray,XV.
Halîmî(Âhî-zâde),11.
Halkidikya,26.
Hall ü İşkâli'l-Efkâr fî Halli Emvâli'l-Küffâr,165.
Hallâc-ı Mansûr,bk.Mansûr.
Halvetî,188; II-495.
Halvetiye Tekkesi,4.
Hamdullah(Şeyh),59,163.
Hamîd Ef.8.
Hamid İli,119.
Hammâmî-zâde İhsân,138n,140n,141n,143n,149n,150n,153n,154n,155n,157n.
Hammer Purgstall J.von,XVIIn,2n,8n,9n,10n,12n,13n,14n,16,16n,17n,18n,20n,23,23n,25,31n,33n,34n,35n,36n,37n,38n,40n,41n,44n,45n,46n,47n,53n,54n,55n,56n,57n,58n,58,60n,61n,62n,63n,65n,69n,70n,71n,72n,73n,74n,77n,79,79n,86n,87n,88,89n,91n,92n,93n,95n,96n,110n,111n,112,112n,118n,120n,121,121n,122n,126n,127,129n,130n,131n,132n,133n,138n,139n,140n,141n,142n,143n,144n,145,145n,147,147n,155n,158n,160n,161n,161,162n,163n,164n,166n,167n,170n,171n,172n,173n,174n,176n,178n,184n,185n,186n,188n,189n,190n,191n,192n,193n,195n,197,197n,198n,200,201n,202n,203n,204n,204,206n,207,207n,209,2098,372n.
Hanzâde(Şehzâde Bâyezîd'in kızı),177.
Harebone William,385
Harîmî,bk.Korkud.
Harîmî İbrâhîm Çavuş(Kütahya Alay Beyi),13.
Harîrî Şerhi,16.
Harput,26.
Hârûn(A.S.),II-517.
Hasan Âlî,bk.Türk Edebiyâtı Nümûneleri.
Hasan Bey,94.
Hasan b.Mahmûd el-Beyâtî,34n,36n,37n,38n,54,118n,140n,141n,143n,144n,148n,148,149,151,152,152n.
Hasan Çelebi(Kınalı-zâde),17,35n,37n,45n,46n,48,48n,49n,50n,51n,54n,58n,61n,64,64n,70n,76n,78n,79,79n,83,83n,86n,92n,95,97,97n,100n,102n,105n,108n,109n,111n,112n,113n,116n,117n,

120n,125n,157n,159n,160n,163n,
163,164,164n,165,165n,167n,168n,
169n,170n,171n,176,176n,178n,1
179n,180n,184n,185n,186n,186,
187n,188n,207n,209,209n,369,
369n.
Hasan(Monlâ),10.
Hasan Paşa,7.
Hasan Paşa(Hâdım),192.
Hasan(şehzâde,Murâd III'ün),203.
Hasbî,170,171,
Haseki Sultân Câmii,96.
Hâşimî,372.
Hâtemî,113.
Hatîce(Şehzâde Bayezîd'in kızı),177.
Hatîce(Murâd III'ün kızı),203.
Hattât Pâdişâhlar,188n,204n,205n.
Havvâ,II-254.
Hayâlî,XV.
Hayber,314.
Haydar,bk.Hz.Alî.
Haydar,146.
Haydar Bey,146.
Haydar Çelebi,63.
Haymana Hatun,17.
Hayreddîn Mar'aşî(Kâtib),10.
Hazar Denizi,110.
Heft Meclis,15.
Hellert,88.
Hemedân,93.
Herât Sarâyı,46.
Hersek,36,54.
Heşt Bihişt(İdrîs-i Bitlîsî'nin),13.
Heşt Bihişt(Şemseddîn Sivâsî'nin),12.
Heyâkilü'n-Nûr Hâşiyesi,16.
Hıfzî Tevfîk,bk.Türk Edebiyâtı
Nümûneleri.
Hıfzu'l-Veddî ve'l-Uhudi ve'l-
Îmân,164.
Hırvatistân,54,119.
Hıtâ,181.
Hızır,134,255,261,272,314; II-
251,414.
Hızır Bey Çl.35.
Hızır Halîfe,15.
Hızır Paşa,7.
Hızır Reis,bk.Barbaros.
Hicâz,62,82,140,150,271; II-525.
Hidâye Hâşiyesi,8.
Hidâye Şerhi(Halîmî'nin),11.
Hindistân,94,110.
Hindistân Türk İmparatorluğu,1.
Hint Okyanusu,14,111, 383.
Hint Sarâyı,46.
Hoca Dehhânî,359,360, 388.
Horasan,62,99,181.
Hrastoviçe,200.
Hubbâ Ayşe Hatun,16,134,366,367.
Hûd(A.S.),242,272.
Hudâvendigâr,bk.Murâd I.
Hulkulvad,6.
Hurrem Sultân(Aleksandra Lisovska,
Rokselan),XIII,91,92,96,108,167,169,
170,173,176.
Hurşîd ve Cemşîd,16,138,148,366.
Hurşîd ü Ferahşâd,153.
Husrev,149,182,257,272,314,334; II-
257,371.
Husrev Paşa,129,177.
Husrev ü Şîrîn,123.
Hût(A.S.),142
Huten 181.
Hûzistân,2[illegible].
Hüdâyî,197.

T. C.
Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi

Hüdâyî Çl.(Müezzin),17.
Hümâ(şehzâde,Murâd III'ün),203.
Hümâ Hatun,3.
Hümâ ve Hümâyûn,16.
Hümâyûn-nâme Tercümesi,16.
Hüner-nâme,14.
Hüsâmeddîn Ef.199.
Hüsâmeddîn Zerrîn Kalem,10.
Hüseyin(Âhi-zâde,şeyhülislâm),127,132.
Hüseyin Baykara,XIV,62.
Hüseyin(Hâcı),49.
Hüseyin Ef.(Hezâr-fen),13,15.
Hüseyin(şehzâde,Murâd III'ün),203.
Hüseyin Tebrîzî(Îrânlı),10.
Hüssâm Rûmî.43.

- I -

Irak,73.82.

- İ -

İbni Haneş,73.
İbni Kemâl,bk.Kemâl Paşa-zâde.
İbrâhîm(A.S.),312,324,326; II-476.
İbrâhîm Bey(Kedhüdâ),4.
İbrâhîm Çl.(Âzerî),16.
İbrâhîm Edhem,140,158,212,272,314,370; II-285,480,482,509.
İbrâhîm Efendi,184,186.
İbrâhîm Efendi(Bergamalı),11.
İbrâhîm Han(Elçi),9.
İbrâhîm Kedhüdâ Medresesi,4.
İbrâhîm Müteferrika,199.
İbrâhîm(Nefes-zâde),59n,132.
İbrâhîm Paşa(Dâmâd),7.
İbrâhîm(Sultân),130.
İbret-nümâ,12.
İçel,26.
İdrîs-i Bitlîsî,13,61,77.
İdrîs(Kadı,defterdâr),192.
İki Minâreli Câmî,2.
İlyâs(A.S.),272.
İmâm-ı Âzam,96.131.
İmroz,36.
İnalcık Halîl,33n,34n,35n,36n,37n,38n, 40n,41n,42n,44n,45n,46n,118n,120n, 121n,122n,123n.
İncil,290.
İncili Köşk,bk.Sinân Paşa Köşkü.
İnebahtı(Lepanto),54,110,111,112.
İnegöl,19.
İngiltere,197.
İnnocentus VIII(papa),142.
İorga,88.
Doç.Dr.Hâluk İpekten,371n.
Îrân,XIV,XV,6,7,41,43,46,47,49,55,60, 61,62,75,91,93,108,110,148,150,156, 163,174,177,178,182,197,200, 385,386.
Îrân Harbi,92,176,197.
Îrân-Safevî Türk İmparatorluğu,1.
Îsâ(A.S.,Îsâ ibni Meryem,Mesîh),44, 91,116,172,180,204,242,250,264,272, 281,312; II-87,89,121,125,135,261, 266,367,386,387,535.
İsaguçi Şerhi,16.
İsen Mustafâ,43n,44n,46n,47n,53n,57n, 59n,61n,62n,96n,98n,113n,123n,138n,

145n,147n,152n,160,167n,168n,169n,170n,171n,172n,173n,174n,176n,178n,179n,180n.
İsfahân(Sıfahân),181.
İsfendiyâr Beyliği,36.
İshak(şehzâde,Murâd III'ün),203.
İskender(Sikender),39,75,76,156,257,272,314; II-38,257,505.
İskender Bey,36,119.
İskender İsyânı,94.
İskenderiye,202.
İskender-nâme,28,
İslâm Ansiklopedisi,muh.yerler.
İslambol,bk.İstanbul.
İsmâîl(A.S.),242,272,313; II-305,386.
İsmâîl b.Halîl,205.
İsmihan Sultân,6,191.
İspanya,55,90,111,200.
İsrâfil,271; II-188,367.
İstanbul,XVI,XVIII,3,5,9,10,19,25,26,31,35,37,39,41,42,46,49,54,56,57,60,72,74,76,77,93,94,95,99,108,109,119,126,127,130,143,144,147,161,167,169,173,174,176,186,187,188,189n,194,383.
İstanbul Boğazı,40.
İstanbul Enstitüsü Mecmûası,47n.
İstanbul Kütüphâneleri Türkçe Yazma Dîvanlar Kataloğu,XVIIIn,33n,34n,48n,49n,53n,57n,64n,64,65n,86n,91,92n,95n,100n,153n,160n,162n,164n,184n,202n,205n,206n,372n,374,375,376,377,379.
İstanbul Sarâyı,46.
İstanbul Yazı San'atları Müzesi,188,204,386.
İstemi Belgrad,93.
İsveç,200.
İşkodra,26.
İtalya,42,55.
İvaz,12,
İzahlı Osmanlı Târihi Kronolojisi,12,13.
İzmir,26,147.
İzmit,20.
İznik,19,20,96.
İznik Gölü,90.
İznik Körfezi,198.
İznikmid,19.

- J -

Jacob George,49,49n.

- K -

Kabaklı Ahmet,19n,24n,27n,51n,125n.
Kâbe,2,65,96,103,131,153,155,213,230,242,245,247,276,277,313,364; II-72,93,109,121,137,140,212,258,259,297,300,313,409,428,441,453,493,499.
Kadı Burhâneddîn,XIV,
Kadı Burhâneddîn Devleti,26.
Kadı Darîr,198.
Kadırga,3.
Kadı-zâde,192.
Kâfiye Şerhi(Sûdî'nin),17.
Kafkasya,73,200.
Kahire,73,76,129,144.
Kal'a Mescidi,60.

Kalender İsyânı,94.
Kambiz(Pers İmparatoru),75.
Kamûsü'l-A'lâm,bk.Şemseddîn Sâmî.
Kandî,146n.
Kansu Gavrî,73.
Kanûnî Sultân Süleymân(Muhibbî,Muhteşem,Büyük,Magnificent,Magnifique,Grand Turc)-XIII,XVI,6,11,71,74,86,86n,87,87n,88,88n,89,90,90n,91,92,92n,93,93n,94,95,95n,96,96n,97,98,99,100,101,102,103,104,105,106,107,108,109,111,127,144,168,169,173,174,176,177,178,179,180,188,198,199,368,384,386,389.
Kanûn-nâme-i Âl-i Osmân,40.
Kanûnü'r-Reşâd,131.Kantemiroğlu,132.
Karabıyıkoğlu,bk.Şahkulu İsyânı.
Karadağ,26.
Karadeniz,35,36,54,89,110,198.
Karahan Abdülkadir,49.
Karaman,36,41,56,72,99,136,137,139,140,148,155,169,170,188.
Karaman Beyliği,26,31,119.
Kara Memi,97.
Kara Osmân,bk.Osmân Gazî.
Karapınar,bk.Selânik.
Karatay Fehmî Edhem,372.
Karesi,20.
Karpatlar,383.
Karıştıran Ovası,56.
Kasımî,113.
Kasım Paşa,bk.Sâfî.
Kasımpaşa(yer),3,4,35.
Kassala,73.
Kastamonu,31,136,138,139,147.
Kâtib Çelebi,2n,7n,8n,53n,57n,63n,65n,86,95n,110n,112n,113,113n,137n,152n,164n,165n,184n,185n,187,187n,193n,197n,201n,202n,203n,206n,369n,372n,386.
Kâtib Hüssâm,10.
Kâtib Şevkî,59.
Kayseri,26,31.
Kazvin,93.
Kefalonya,36.
Kefe,55,56,72,86,96.
Kelâmü'l-Mülûk Mülûkü'l-Kelâm,bk.Alî Nûreddîn.
Kemâl Ahmed Dede(Yenikapı Mevlevî-hânesi Şeyhi),13.
Kemâl Isfahânî,81.
Kemâl Paşa-zâde,61,62,64,73,75,76.
Kemâl Reis,55.
Ken'ân,313; II-131.
Kenya,73,200.
Kerbelâ,23.
Kerkük,93.
Kerme Hisâr,121.
Keşfü'l-Hicâb,16.
Keşfü'z-Zünûn,53n,57n,63n,65n,97n,112n,113n,137n,152n,164n,165n,184,184n,202n,369,369n,372,372n.
Keyvan,272; II-523.
Kıbrıs,2,111,112.
Kılıç Alî Paşa,4,86.
Kıncı Mahmûd,97.
Kıpçak,199.
Kıreli Meydân Muhârebesi,36,136.
Kırım,XIV,36,56,62,91,123,127,130.
Kırşehir,26.
Kızılahmetli,192.
Kızıldeniz,89,110,264.
Kigı,201.
Kili,54.

Kîmyâ-yı Saâdet Tercümesi(Nevâlî'nin), 12.
Kîmyâ-yı Saâdet Tercümesi(Vankulu'nun), 11.
Kirâ Kadın(Esther),191.
Kirâmî Abdurrahîm,17.
Kirmânşâh,200.
Kitâb-ı İklîm-i Cedîd,14.
Kitâbü'l-Harîmî fi't-Tasavvuf,165.
Kitâbü'r-Riyâseti ve's-Siyâse,12.
Knijevnost Muslımana Bih Na Orijentalnım Jezıcıma,16n.
Koca Murâd,bk.Murâd II.
Koçanik,3.
Koçi Bey,127.
Komran,200.
Konstantin,87.
Konya,26,31,56,72,74,96,108,119,139, 140,176,177,188.
Konya Karaman Ereğlisi,170,174.
Korent Körfezi,121.
Korfu,94,191.
Korkud(Harîmî),XVI,XVII,37,53,56,66, 68n,72,160,160n,161,161n,162,162n, 163,163n,164,164n,166,368,389.
Korkudiyye,165.
Korkud(şehzâde,Murâd III'ün),203.
Koron,54,94.
Korsika,94.
Kosova,25,119.
Kosova Savaşı,22,23,34.
Koyun Geçidi Zaferi,200.
Köprülü M.Fuâd,16n,45n,46n,47n,48,48n, 60n,62n,77n,79n,83,83n,96n,97,97n, 113n,120n,122n,147n,153,153n,171n.
Kösem Mahpeyker Sultân,126.
Kubâd,272,314; II-505.
Kudüs,54,96.
Kur'ân(Furkan,Mushâf,Ümmü'l-Kitâb,35, 47,73,76,252,271,277,290,319,324, 325,328;II-166,226,266,400,481.
Kuş Dili,272.
Kutbeddîn Mekkî,13.
Kutbeddîn Yezdî,10.
Kutb-ı Mekkî,16.
Kutb Şâhlar,1.
Külbe-i Ahzân,274, II-73.
Külliyât-ı Dîvân-ı Fuzûlî,362.
Kül Tigin,XIV.
Künhü'l-Ahbâr,12,15,98n,100n,113n, 138n,147n,152n,160n,167n,168n,169n, 170n,171n,172n,173n,174n,176n,178n, 179n,180n.
Kürdistân,93,200.
Kürkçüoğlu(Ünsel)Kemâl Edîb,49.
Kürs(Kürsî),271; II-111,112,205,496.
Kütühya,31,108,176,177,188.
Kütükoğlu Bekir,2,184n,185n,186n,188n 189n,191n,192n,193n,194n,197n,201n, 202n,203n,206n,208n,372n.

- L -

La'lî,146.
Lâmî,144.
Langusto,39.
La Reaissance,39.
Larende,3,139.
Latîfî(Kastamonulu),17n,34n,35n,37n, 40n,43n,44n,45n,46n,47n,48,48n,49n, 51n,58n,61n,62n,63,63n,64n,65n,67n, 69,70n,77,77n,78n,81,82,82n,85n, 87n,90n,98,98n,101n,122n,125n,138n,

140n,141n,142n,147n,49,149n,150n,152n,158n,160n,162,162n,163,163n,164,164n,165n,166n,205n.
Leâlî,47.
Leh,119,197.
Lehistân,111,130,200,385.
Leiden,190.
Leonardo da Vinci,382
Lepanto,bk.İnebahtı.
Levâyih-i Tayyibe,379.
Levend Agâh Sırrı,12n,13n,14n,16n,17n,153n,19n,205n.
Leylâ(Leylî),103,115,168,210,213,272,282,303,314,319,321,322,325,327,329,337,338; II-11,26,118,130,135,148,206,224,371,462,488,491,494.
Leylâ ve Mecnûn,17.
Limni,36.
Lisânü'l-Etibbâ,13.
Lisânü'l-Etibbâ fi'l-Lügati'l-Edviye ve Fihrisü'l-Ervâm,15.
Litvânya,119,200.
Lokmân,14,314; II-366.
Lokmân b.Seyyid Hüseyin el-Aşûrî el-**Hüseynî(Seyyid)**,272.
Londra,39,42,207.
Louis XIV,88.
Luristân,93,200.
Lübnân,73,200.
Lüleburgaz,3.
Lütfî,37.
Lütfî(Deli),44.
Lütfî(Tokatlı),62.

- M -

Macar,6,119.
Macaristân,142.
Magal Malisteri,154.
Mahassal fi İlmi'l-Kelâm.16.
Mâh-ı Devrân Haseki,169.
Mahmûd,bk.Hz.Muhammed.
Mahmûd I(Sebkatî),XVIII,374,375,378.
Mahmûd II(Adlî),XVIII,127.
Mahmûd b.Şeyh Ömer Dergüzînî,378.
Mahmûd(Derviş,Mesnevî-hân-ı Konevî),11.
Mahmûd Ef.(Edirneli),10.
Mahmûd(Kefeli),12.
Mahmûd Paşa,46.
Mahmûd(Şehzâde Bâyezîd'in),177.
Mahmûd(şehzâde,Kanûnî'nin),92.
Mahmûd(şehzâde,Murâd III'ün),203.
Mahmûd(Tophaneli),10.
Makalî,113.
Makalî(Alaşehirli),17.
Makamât-ı Harîrî,12.
Malatya,26,72.
Mal Hatun,20.
Malkara,2.
Malta,95,111.
Maltepe,56,72.
Manisa,1,26,33,56,72,86,100,108,119,136,161,162,167,169,176,184,188,189,203.
Mansûr(Hallâc-ı Mansûr),236,248,251,308,314,316,329; II-7,11,160,224,326,345,476,503.
Manzûme-i Hasbihâl,16.
Maraş,26.
Marmara,90.
Massinger,134.
Mastori Pavli,42.

Mâverâünnehir,55.
Mecdî,13.
Mecdî Ef.(Edirneli),15.
Mecnûn,103,105,115,168,181,210,213,
264,272,278,282,290,302,303,314,316,
321,322,326,327,329,337,362; II-11,
26,103,118,130,135,148,206,224,227,
266,371,462,470,488,491,494.
Meddâh Eğlence,16n.
Medh-i Dervîş Hasan(Kıssa-hân),16.
Medîne(Medîne-i Münevvere),2,3,11,30,
73,140,188n.
Mehdî,46.
Mehâsinü'l-Kelâm,13.
Mehmemmed,bk.Mehmed I.
Mehemmed,bk.Fâtih Sultân II.Mehmed.
Mehemmed,bk.Mehmed(Kanûnî'nin oglu).
Mehmed,14.
MehmedI(Güreşçi,Kirişçi,Çelebi),28,
30,31,32,118,119.
Mehmed II,bk.Fâtih.
Mehmed III(Avcı,Adnî),XIII,XVII,184,
190,191,203,369.
Mehmed IV(Vefâî),XVIII,69,129.
Mehmed(Abaza),129.
Mehmed Ağa,218.
Mehmed Ağa(Habeşî),4.
Mehmed Atâullah Ef.(El-hac.)377.
Mehmed Aydınî,16.
Mehmed Bey,140.
Mehmed Bey(El Gurratü'l-Beyzâ Mütercimi),11.
Mehmed b.Mârûf Ef.(Takiyüddîn),196.
Mehmed b.Yûsuf(Heratlı),14.
Mehmed Celâl,276n.280n,282n,285n,289n,
303n,307n,310n,316n,330n,331n,343n.
Mehmed Ef.(Altıparmak,Üsküplü),11.
Mehemed Ef.(Bostân-zâde),8,196,199.
Mehmed Ef.(Çivi-zâde),8.
Mehmed Ef.(Ebû'l-Fazl),13.
Mehmed Ef.Mâlûl-zâde,Seyyid),8.
Mehmed Ef.(Mudurnulu),4.
Mehmed Ef.(Sipâhî-zâde,Bursalı),14.
Mehmed Ef.(Vanlı,Vankulu),11.
Mehmed Giray Han I,93.
Mehmed Hemdemî(Solak-zâde),7,140n,
141n,142n,149n,161n,162n,167n,169n,
170n,171n,173n,174n,178n,184n,185n,
188n,189n,190n,193,201n,202n,203n,
206n.
Mehmed Hudâ-bende(Acem şâhı),9.
Mehmed Mazhar Fevzî,34n,35n,36n,37n,
46n,53n,54n,56n,57n,68n,72n,73n,
74n,76n,82,82n,86n,87n,92n,95n,96n,
108n,109n,11n,112n,118n,120n,141n,
162n,167n,170n,173n,174n.
Mehmed Münşî,12.
Mehmed Necâtî,13.
Mehmed Nûrî Şemsüddîn el-nakşibendî
(El-Hâc),244,316.
Mehmed Paşa,7,176,192.
Mehmed Paşa(Boyalı),3,7.
Mehmed Paşa(Cerrâh),7.
Mehmed Paşa(Sokullu,Tavîl),3,6,13,
14,109,111,192,194,299.
Mehmed Reşâd,XVIII.
Mehmed Subhî(Tâlikî-zâde),13.
Mehmed(şehzâde Bâyezîd II'nin),56,72.
Mehmed(Şehzâde Bâyezîd'in),177.
Mehmed(şehzâde,Kanûnî'nin),92,95,100,
108,167,167n,168,173,176.
Mehmed Tâhir(Bursalı),9n,14n,35n,37n,
40n,44n,45n,46n,47n,48,48n,51n,66n,
74n,79n,80,80n,85n,90n,91n,95n,96n,

97n,98n,100n,103n,104n,138n,142n,
143n,143,144n,149n,152n,153n,157n,
158n,162n,163n,164,164n,165,165n,
166n,170n,176n,178n,179n,202n,204n,
368n,369n,371n,372n,373n.
Mehmed Takiyüddîn,15.
Mehmed Vefâî(Şeyh),14.
Mehmed Zâim Bey,13.
Mekke,2,3,30,73,140.
Mekke Târîhi,13.
Melîhî,43,46,47,64.
Melikü'l-Velî bk.Bâyezîd II.
Memlûk,55,73,119,142.
Menâkıb-ı Halîl Paşa,15.
Menâkıb-ı Hulefâ-i Erbaa,12.
Menâkıb-ı Hünerverân,9,10n,12,15,16n,
42n,43n,59,130n,198n,206n.
Menâzil,12.
Mengli Giray,XIV,71.
Menteşe Beyliği,26,31,119.
Merat,181.
Merc-i Dâbık,73,75.
Merve,153,232,271; II-258,300,499.
Meryem,bk.Haz.Îsâ.
Mesîh Paşa,4.
Mesîh Paşa(Hâdım),4,7.
Mesîh Paşa Medresesi,4.
Mesnevî Şerhi(Nev'î'nin),16.
Mesnevî Şerhi(Sûdî'nin),17.
Mesnevî Şerhi(Şem'î'nin),17.
Meşâhirü'n-Nisâ,367n.
Meşâirü'ş-Şuarâ,bk.Âşık Çelebi.
Meş'aleler Cengi,200.
Meşârıku'l-Envâr.11.
Meşhedî,9.
Mevâkıf İbtidâsına Hâşiye,16.
Mevlânâ Celâleddîn-i Rûmî,13,30,74,
78,96.
Mevlid(Vesîletü'n-Necât),360,361n.
Mevlid-i Nebî,12.
Meydan Larousse,30,53,53n,118n,136,
136n,160n,167n,178n.
Mısır,XIV,54,56,73,75,76,94,117,140,
142,144,150,154,161; II-413,420.
Michel Angelo,77,382.
Midilli,36,54,72.
Miftâhü'l-Meânî,11.
Miftâhü'l-Ülûm,11.
Mihaliç,3.
Mihrimâh(Şehzâde Bâyezîd'in kızı,177.
Mihrimâh Sultân,6,92,96,109,170,191.
Mihrimâh(Murâd III'ün kızı),203.
Mihr ü Mâh,113.
Mihr ü Vefâ,15.
Miloş(Sırplı),22.
Mîrâcü'n-Nübüvve,11.
Mîr Alî,9.
Mir'atü'l-Ahlâk,12.
Mir'atü'l-Avâlim.15.
Mîrek Çl.113.
Mîr Hâbî-i Hüseynî,97.
Mîrhond,13.
Mirkatü'l-Cihâd,15.
Modon,54.
Moğol,75.
Mohaç Meydân Muhârebesi,93.
Mollâ Alî Sultân,97.
Molla Hasan,10.
Molla Kabiz,91.
Mora,26,36,119.
Moskova,93,111.
Mozanbik,200.
Mufassal Osmânlı Târîhi,3n,26n,53n,
203n,372n.
Muğla,26,31.

Muhammed(A.S.V.,Ahmed,Mahmûd,Mustafâ), 91,157,204,216,220,242,253,254,255, 256,258,259,271,272,292,311,316,333, 337; II-2,17,40,45,67,87,88,101,120, 127,143,184,186,189,204,205,248,254, 255,285,296,301,353,367,386,436,508, 521.
Muhammed III(Fas Kralı),200.
Muhammed b.Hasan,
Muhibbî Dîvânı,100n.
Muhtasar Kelâm Tefsîri,12.
Muhtasar Târîh,13.
Muhyiddîn-i Arabî,74,78.
Murâd I(Hoca,Hudâvendigâr,Melikü'l-Meşâyih,Gazî),20,21n,22,23,25.
Murâd II(Gazî,Koca,Ebû'l-Hayr,Murâdî), XVI,18,31,32,33,34,60,118,118n,119, 120,120n,121,121n,122n,123n,124,125, 137,165,204,376,379,382.
Murâd III(Murâdî),XII,XIV,XV,XVI,XVII, XVIII,1-4,6,7,9,11-18,109,112,136, 184-208n,210-222,225-227,229-233, 235-244,246-258,260-266,268-270,273, 274,276-278,280,281,283,284,288-292, 294,296-300,302,303,305,308,312, 313-316,318,341,344,345,347-349,3 356-366,368,369,370,372,372n,373, 377,378,379,
; II-1-511,513,532.
Murâd IV(Bağdâd Fâtihi,Şâh Murâd,Murâdî),XVII,XVIII,18,126,126n,127, 128,129,129n,130,130n,131,131n,132, 132n,133,133n,134,134n,135.
Murâd V,XVII.
Murâdî,bk.Murâd II.
Murâdî,bk.Murâd III.
Murâdî,bk.Murâd IV.
Murâd III Dîvânı,XV,XVIII,125,134,206, 223,224,226,276,278,282,285,289,310, 318,319,320,336,340,343,344,348,350, 356,368,369,371,381,387,388.
Murâd(Şehzâde Bâyezîd'in),177.
Murâd(Cem'in),144.
Murâdî Mahlaslı Şâir Hükümdârlar,XVIII, 32.
Murâdiye Câmi Türbesi,144.
Murâdiye Külliyesi,1.
Murâd III Medresesesi,2.
Murâd-nâme,16.
Murâd Reis,94.
Murâd(şehzâde,Kanûnî'nin),92.
Murâdî(şehzâde,Murâd III'ün),203.
Murtezâ,bk.Haz.Alî.
Mûsâ(A.S.),180,216,242,244,272,298, 312,337; II-11,28,106,125,127,143, 160,183,200,236,254,290,353,386,399, 471,479,489,517.
Mûsâ Çl.28,30,31.
Mushaf,bk.Kur'ân.
Muslihiddîn Mustafâ Ef.(Ahterî,Akhisarlı),11.
Mustafâ,bk.Haz.Muhammed.
Mustafâ I,129.
Mustafâ II(İkbâlî),XVIII.
Mustafâ III(Cihângîr),XVIII,
Mustafâ Bey(Celâl-zâde Koca Nişancı, 10,16.
Mustafâ b.Ahmed b.Abdullah,13.
Mustafâ(Çelebi Mehmed'in kardeşi),31.
Mustafâ Ef.(Selânikli),14.
Mustafâ(Husrev-zâde Mehmed Mârûf oğlu),16.
Mustafâ Nûrî,7n,34n,35n,36n,53n,54n, 57n,74n,75,75n,76n,87n,88n,95n,112n,

118n,120n,126n,130n,142n,144n,162n, 170n,178n,185n,186n,190n,193n,194n, 196n,199n,20n,202,202n.
Mustafâ Paşa,7.
Mustafâ Paşa(Budin Vâlîsi),196.
Mustafâ Paşa(Koca),143.
Mustafâ Paşa(Lala,Kara),7,93,176.
Mustafâ Paşa Köprüsü,96.
Mustafâ(şehzâde,Fâtih'in),36,136,137, 138,149.
Mustafâ(şehzâde,Kanûnî'nin),91,92,93, 108,169,169n,170,170n,171,171n,172, 174,179.
Mustafâ(şehzâde,Murâd III'ün),XIV,203.
Mustafâ(şehzâde,Yıldırım'ın),119.
Mustafâ Tâhir Ef.375,376.
Musul,128.
Mu'tevik,77.
Müneccimbaşı Târîhi,bk.Ahmed Dede.
Münîrî,205.
Münîrî Dîvânı,205,386.
Münşeâtü's-Selâtîn,13.
Münşeât Tercümesi(Nev'î'nin),16.
Müstakîm-zâde Süleymân Sâdeddîn,2n, 16n,53n,54n,57n,59,59n,60n,63n,64n, 92n,95n,96n,100n,112n,118,118n,120n, 122n,126n,129n,130n,131n,132,132n, 160n,161n,162n,1[illegible]3,184n,188n,189n, 202n,203n,204,204n,205n,206n,217, 369,369n,386.
Mütevekkil IIIal'Allah(halîfe),75.

- N -

Nâbî,363,388.
Nâbî(Kasap-zâde),
Nâbî(Kasap-zâde),113.
Nabya,73.
Nâdirü'l-Muhârib,15.
Nahcivân,181.
Nahcivân Seferi,170.
Nahîfî("adı),14.
Naîmâ Mustafâ,2n,7n,8n,12n,1[illegible]n,17n, 126n,127n,129n,130n,131n,132n,185n, 192n,193n,196n,197n,201n,202n,203, 203n,204n,206n,372n.
Naîmâ Târîhi,bk.Naîmâ Mustafâ.
Nakdü'l-Hâtır,12.
Nakş-ı Hayâl,16.
Nâmık Kemâl,78n.
Nâmî,17.
Napoli,54,142,143.
Napoli Krallığı,142.
Nasûh,314.
National Gallery,42.
Natru'n-Nâzırîn ve Makbûlü'l-Hâtırîn,14.
Navarin,54.
Nazmü'l-Ferâid fî Silki'l-Akâid,11.
Necâtî,61,64,98,148,359,361,362,388.
Necâtî Bey Dîvânı,361n.
Nedîm,363,363n.
Nedîm Dîvânı,363n.
Nef'î,124,128,132,133,134,363,388.
Nemrûd,257,272; II-257.
Nergisî,131.
Nesîmî,359,360,388.
Netâyicü'l-Fünûn,12,16.
Netâyicü'l-Vukûât,bk.Mustafâ Nûrî.
Nevâlî Nasûh Ef.(Akhisârlı),12.
Nevâ-yı Aşk,16.
Nev'î Yahyâ b.Pîr Alî b.Nasûh,XV,12, 16,189,189n,203,356,372.

Neylî Mehmed Ef.17.
Nigârî,17,113.
Nigâristân,11.
Niğbolu,26.
Niğbolu Muhârebesi,26.
Niğde,26,31,36.
Nihâlî,14,113.
Nijni Novgorod,bk.Gorky.
Nîl,150,270,278,282; II-130.
Nîlüfer Hatun,22.
Nis,141.
Nişâncı Mehmed(Ramazân-zâde),18n,19n, 20n,22n,25n,26n,28n,30n,31n,34n,35n, 36n,37n,38n,54n,57n,60n,68n,72n,73n, 74n,86n,87n,91n,92n,93n,95n,96n,98n, 99n,108n,118n,120n,136n,138n,160, 160n,170n,173n,174n,176,176n,177, 178n.
Nişâncı Târîhi,bk.Nişâncı Mehmed.
Niyâzî,14.
Nizâmî,123,148.
Nûh(A.S.),242,272,313,323; II-236,269, 386.
Nûrbanu Sultân,4,109.
Nûrî Beğ(Kilârî),217.
Nûrî Çl.(Tophaneli),10.
Nusret-nâme,15.206.
Nûşinrevân,70.
Nüzhet,152.
Nüzhet-i Cihân ve Nâdire-i Devrân,11.

- O -

Ofen,bk.Budin.
Oğuz Han(Cem'in oğlu),141,144,146,149.
Oğuz Kara Han,19.
Oğuzlar,XIV.
Olgun Tâhir,(Tâhirü'l-Mevlevî),125n, 276n,280n,282n,285n,289n,292n,294n, 296n,297n,302n,303n,304n,305n,307n, 308n,310n,316n,330n,331n,332n,333n, 334n,336n,337n,339n,343n,344n,345n.
Ordu,26.
Orhan Gazî,20,22.
Orhan Gazî Türbesi,162.
Orhun Âbideleri,XIV.
Orhan(Şehzâde Bâyezîd'in oğlu),177.
Orta Câmi.38.
Orta Asya,385.
Oruç Reis,162.
Osmân II(Fârisî),XVII,69,129.
Osmân Bey(Dekakin-zâde Mehmed Paşa'nın oğlu,11,196.
Osmân Gazî(Bey,Kara,Fahreddîn),XII, XV,18,19,20,152,155,181,182.
Osmânlı Devleti Târîhi,bk.Hammer.
Osmânlı Edebiyâtı Nümûneleri,bk.Mehmed Celâl.
XV-XVI.Yüzyıl Osmânlı Medreseleri,2, 3,4,5,184,190,196n,197n.
Osmânlı Mimârîsi,43.
Osmânlı Müellifleri,bk.Mehmed Tâhir.
Osmânlıca Dersleri,361n.363n.
Osmânlı Sultânlarına Aş Mektupları, XIII.
Osmânlı Sultânları Târîhi,bk.Şapolyo Enver Behnan.
Osmânlı Târîhi,bk.Uzunçarşılı İsmâil Hakkı.
Osmânlı Târîh Yazarları ve Eserleri, bk.Babinger.
Osmân Paşa(Özdemiroğlu),3,7,199,200, 201.

Osmân(şehzâde Bâyezîd'in),177.
Osmân(şehzâde,Murâd III'ün).203.
Otlukbeli,36,136.
Otranto,36,55,62,94.

- Ö -

Ömer(Hz.),105,272,370; II-523.
Ömer(şehzâde,Murâd III'ün),203.
Ömer Tâlib,383.
Özbek,197.
Özcan Ömer,363.
Özdemiroğlu Osmân Paşa'nın Dağıstân ve Şirvan Seferleri Târîhçesi,13.
Özdemiroğlu Osmân Paşa'nın Şirvan Seferi Târîhi,12.
Öztuna Yılmaz,XVII,1,7,13,19,208,22n, 25n,26n,28n,30n,31n,33n-45n,47n, 53n-59n,63n,68n,69n,72n-75n,77n-79n, 86n-93n,95n,96n,100n,108n-114n,118n, 120n-123n,125n-127,129n-132n,134n, 136n-144n,146,146n,148n,149,149n, 152n,153n,160n,161n-165n,167n-171n, 173n-176n,178n,184n,186n,188n-190n, 194n-196n,198n-199n,201n-204n,206n, 368n,372n.

- P -

Palota,200.
Parmakkapı,4.
Payos,3,112.
Peçevî İbrâhîm,4n,7n,8n,87n,88n,91n, 95n,96n,108n,109n,11n,112n,126n,129n, 130n,167n,169n,170n,171n,173n,174n, 176n,177,178n,184n,185n,188n,189, 189n,190n,192n,193n,194n,196n,201n, 202,202n,203n,207n,208n.
Peçevî Târîhi,bk.Peçevî İbrâhîm.
Peçuy,93.
Penc Genc,123.
Penzer N.M.39.
Pertev Paşa 176.
Pervâne ibni Abdullah,164.
Pervîz Ef.4,12.
Pervîz Ef.Medresesi,4.
Pespirim,200.
Philippine Héléne,141.
Pîr Mehmed,10.
Pîrî Paşa,61.
Piyâle,72,162.
Polya,154.
Piyâle Paşa,94,111.
Portekiz,94,110,200.
Preveze,94.

- R -

Racine,134.
Raguza Cumhûriyeti,23.
Râhatü'n-Nüfûs,15.
Rahmî-i Burusavî,171.
Ramazan Paşa,200.
Ramazanoğlu,12,73.
Râmî(Sarı,113.
Râz,181.
Râziye Kadın,4,191.
Receb Paşa,129.

Reddü'n-Nefsü'l-Câmia ile el A'mâlü's-Sâliha,165.
Reis Haydar,113.
Remzî Bey(Kilârî,Asaf-zâde),134.
Resimli Türk Edebiyâtı Târîhi,bk.Banarlı Nihad Sâmi.
Revân,93,130,200.
Revân Seferi,128,131.
Revânî Mescidi,4.
Revânî Muslıhiddîn(Vizeli),10,62.
Rıf'atî,17.
Rızâ,33n,34n,35n,45n,48n,49n,53n,54n,63n,65n,68n,72n,73n,74n,76n,86n,92n,95n,96n,97n,100n,104n,108n,111n,112n,113n,117n,126n,129n,130n,133n.184n,189n,206n,207,208n,356n.
Rızvân,259,271;II-217,306,366,500,504.
Ridaniyye,73,75.
Rîm,bk.Roma.
Risâle-i Hükmiyye,13.
Risâle-i İlmiyye,16.Risâle-i İlmi'l-Münâzara,16.
Risâle-i Mantık,16.
Risâle-i Kelâm-ı Nefsî,16.
Riyâzî,33n,45n,50n,53n,61n,65n,68n,72n,7 78n,80,80n,85n,86n,92n,96n,97,97n,100n,102n,104n,107n,109n,111n,113n,117n,189n,206n,207n,356n.
Riyâzü'ş-Şuarâ,bk.Riyâzî.
Robert Green,78.
Roberto Valturio,42.
Rodos,36,54,93,96,141,145,147,150,154.
Rokselan,bk.Hurrem Sultân.
Roma,41,54,142,144,151,155.
Rûh-ı Kuds,271, II-66,188,230.
Rûhî-i Bağdâdî,XV,356,365,366,388.
Rûhî-i Bağdâdî Dîvânı,366.
Rumeli,20,35,36,54,56,71,136,140,141 .
Rumeli Hisârı,34,35,38,39.
Rus,XIV.
Rûşenî,II-495.
Rüstem Paşa,6,91,92,108,169,170.

- S -

Sabrî,124.
Sâdeddîn Mehmed b.Cân b.Hâfız Mehmed b.Hâfız Cemâleddîn Hocâ(Hocâ),8,13,184,186,187,191,196,197,372.
Sa'd-ı Ekber,270; II-88,178,392.
Sâdî(Sâdî-i Cem),144,145,147,151,152.
Sâdî-i Şîrâzî,79.
Sadrü'ş-Şerîa,8.
Safâ,242,271; II-258,300,499.
Safevî,55,71,75.
Sâfî Çl.,61,123.
Sâfî(Kasım Paşa),14,61.
Sâfî Rüstem Han(Şâh),130.
Sâfiye Sultân,4,191,192.
Sahah Cevherî Tercümesi,12.
Sâhib Giray I,93.
Sahrâ-i Mübâreke,96.
Sakarya,19,90,198.
Sakız Adası,94,111.
Salur,XIV.
Sâmî,113,171.
Sam Mirzâ,80.
Samsun,31.
Sana,93.
Sanuto,146.
Sapanca,90,198.

Sapienza,55.
Saraçhâne,128.
Saraybalçık,3.
Sarayburnu,35.
Sarıca Özdemir,363.
Sarıgürz,12.
Saruhan,bk.Manisa.
Saruhan Beyliği,26.
Sassenage Baron Jacques de,141.
Sâyî(Molla),61.
Sebebü Seferi'l-Hicâz,164.
Sehâ-nâme,16.
Sehâyî,146,148.
Sehî Bey,33n,35,35n,36n,37n,38n,43n,
44,44n,45n,46n,47n,53n,54n,57n,58n,
59n,61,61n,62n,63,63n,67n,68n,70n,
72n,73n,76,76n,78n,81,81n,82,82n,
96n,120,1208,123n,123,125n,138n,145n,
146,146n,147n,148n,149,149n,152n,
153,153n,159n,160n,162n,163n,165n,
369.
Selânik(Karapınar),3,26,119.
Selânikî,Mustafâ,8,13,189n,190,191n,
193n,195n,197n,198n,199n,201.
Selânikî Târîhi,bk.Selânikî Mustafâ.
Selçuklu Devleti,19.
Selçuk Tarzı,43.
Selener Necdet,187n.
Selîm,bk.Yavuz.
Selîm II(Selîmî,Sarı,Sarhoş),XVI,3,6,
16,93,95,108,108n,109,109n,110,110n,
111,111n,112,112n,113,113n,114,114n,
115,116,170,173,176,177,178,184,188,
190,207,366.
Selîm III(İlhâmî),XVI,XVIII.
Selîmî,bk.Yavuz.
Selîmî,bk.Selîm II.
Selimiye Câmii,112,113.
Selîm-nâme,12.
Selîm(şehzâde,Murâd III'ün),203.
Selmân(Hâce,Savecî),137,148,153.
Selsebil Irmağı,270,271.
Semendre,36,56,71.
Semendirek,36.
Seydî Reis,94.
Seyyid Bey,94.
Sıfahân,bk.İsfahân.
Sırbistân,36,119.
Sırp Sındığı Savaşı,22.
Sırrî-i Sânî Mehmed(Muzaffer Sırrîsi,
Trabzonlu),17.
Sibir Hanlığı,1.
Sicill-i Osmânî,bk.Süreyyâ Mehmed.
Sidre,271.
Sigetvar,bk.Zigetvar.
Sihâm-ı Kazâ,128.
Sikender,bk.İskender.
Sînâ,bk.Tûr-ı Sînâ.
Sînâ Çölü,73,75.
Sinân Beğ(musavvir),42.
Sinân Çl.bk.Behiştî.
Sinân(Lügatçi),12.
Sinân(Mîmâr,Koca),1,89,112,198,202.
Sinân Paşa(Çağala-zâde),7.
Sinân Paşa(Koca,Alî),3,6,7,189,192,201.
Sinân Paşa Köşkü(İncili Köşk),3,201.
Sinop,31.
Siroz,147.
Sîretü'n-Nebî,198.
Sitti Mükrime Sultân,53.
Sivas,26,93,177.
Siyavuş Paşa,3,6,196.
Siyavuş Paşa Medresesi,3.
Slovak,119.

Sloven,119.
Sofya,22.
Sokoloviç(köy),3.
Solak-zâde Târîhi,bk.Mehmed Hemdemî.
Somali,73.
Söğüdlü Dere,57.
Stanbul,bk.İstanbul.
Stefano Emiliano,42.
Subaşı Husrev,188n,204n,205n.
Subhî(Hacı,Bursalı),17,372.
Sudan,73,200.
Sûdî(Bosnalı),17.
Sultân-ı Gazûb,bk.Yavuz.
Sultân Selîm Câmii,74,95.
Sumatra,94,110.
Sûr,311; II-188.
Sûre-i Mülk Tefsîri,16.
Suriye,73.
Sûriye Kasîdesi,16.
Sûr-nâme,190.
Süha,270,277.
Süleymân(A.S.),156,159,313; II-140, 236.
Süleymân I,bk.Kanûnî.
Süleymân Ağa,151.
Süleymân Çelebi,359,360,361n, 388.
Seleymân Ef.(Âmedî),109.
Süleymâniye Câmii,XVI,95,96.
Süleymâniye Dârü'l-Hadîsi,2.
Süleymâniye Ktb.,XVIII.
Süleymân(Şehzâde Bâyezîd'in),177.
Süleymân(şehzâde,Murâd III'ün),203.
Süleymân(Karıştıran),62.
Süli Bey(Dülkadiroğlu),53,118.
Sülünoğlu Koca,94.
Süreyyâ,270.
Süreyyâ Mehmed,2n,22n,33n,34,34n,36n, 37n,38,44n,53n,57n,60n,63n,68n,69n, 70n,71n,72n,73n,74,74n,77n,78n,83, 83n,86n,87n,92n,95n,108n,111n,112n, 118n,120,120n,126n,129n,130n,131n, 137n,138n,144n,147n,152n,160,160n, 162n,165n,167n,169n,170n,173n,174n, 176n,177,178n,184n,185n,189n,202n, 203n,204n,206n356n,372n.
Sürûrî-i Kadîm,179.
Süveyş,74,110,383.

- Ş -

Şâbân Ef.(Halvetî şeyhi),185.
Şabanoviç Hazım,16n.
Şâfiye Şerhi,17.
Şahâbeddîn Süleymân.18n,45n,47n,48, 48n,54n,62n,77n,63,63n,64n,64,83, 83n,92n,96n,97,97n,98n,99n,100n,109n, 122n,123n,136n,149,149n,151,151n.
Şâh Cihân,128.
Şâh Çelebi el-Fenârî,46.
Şâhîb k.Şehzâde Bâyezîd.
Şâhidî,146.
Şâhinşâh-nâme,14.
Şâh İsmâil(Hatâî),XIV,55,71,73,80,199.
Şâh İsmâil II,200,201.
Şahkulu İsyânı(Karabıyıkoğlu),55,71.
Şahruh,30,119.
Şâh Tahmasb,93,97,170,177,178.
Şâh ü Gedâ,17.
Şâir Sultânlar,bk.Şardağ Rüştü.
Şakayık Tercümesi,16.
Şam,3,94,112,140,154.
Şamahı Meydân Muhârebesi,200.

Şapolyo Enver Behnân,XIII,XVII,XVIII, 2n,18n-20n,22n,24n-28n,30n,31n,33n, 34n,36n-38n,40n-47n,53n,57n-61n,63n, 68-80n,86n,87n,89n-93n,95n,96n,106n, 108n,109n,111n,112n,114,114n,118n, 120n,123n,124n-126n,129n-146n,158n, 162n,163n,169n-171n,178n,181n,184n 185n,186n,189n,191n,198n,202n,203n, 372n.

Şardağ Rüştü,XVn,XVIIIn,33n,34n,36n, 38n,43n,44n,46n,47n,49n,53n,57n,59n, 60n,62n,68n,70n,72n,118n,120n,138n, 139,139n,141n,142n,48n,53n,158n,162n, 163n,164n,182n.

Şarken,bk.Charles Quint.

Şaybak Han,55.

Şebinkarahisâr,86.

Şecâat-nâme,12.

Şeddâd,257,272; II-257.

Şehdî,46.

Şefîk Ef.14.

Şehinşâh,56,72.

Şehrengiz(Ulvî'nin),17.

Şehsüvâr Bey(Dülkadiroğlu),68.

Şehnâme(Mecdî(nin),13.

Şehnâme-i Hümâyûn,13.

Şehzâde Câmii,93,96,167,174.

Şehzâde Cem Türbesi,170,

Şahzâde Hatun,118.

Şem'î,17.

Şemseddîn Sâmî,2n,16n,25n,33n,34n,35n, 36n,37n,39n,44n,53n,54n,56n-58n,68n, 73n,75n,83,83n,86n,88n,95n,96n,100n, 108n,111n,112n,118n,120n,126n,129n-131n,136n-144n,149n,152n,158n,160n, 162n,169n,173n-176n,178n,184n,185n, 189n,199n,201n,202n,203n,206n.

Şemseddîn Sivâsî188.

Şemsî,14.

Şemsî Çl.,16,366.

Şemsî Paşa,3,7,134,192.

Şerâfeddîn(Mollâ),61.

Şerhü'l-Elfâz-ı Küfr,165.

Şerhü'l-Lem'a,13.

Şerhü'l-Mevâkıf li'l-Cürcânî,165.

Şevket,79.

Şeybânî,

Şeyh Abdülkerîm,165.

Şeyh Baba Yûsuf,165.

Şeyh Bedreddîn İhtilâlî,31.

Şeyh Hamdullah,163.

Şeyhî,123,124,148.

Şeyh Rûmî,130.

Şifâü'l-Kulûb ve Likâü'l-Mahbûb,14.

Şimşek,bk.Yıldırım.

Şîrîn,182,213,314.; II-103,275,371, 482,494.

Şirvan,181,200,207,272,290, 386.

Şucâ(Şeyh),185,188,191,386.

Şuayb(A.S.),242,272,313; II-386.

Şükrî,122.

Şükrullah,10.

- T -

Tabakatü'l-Memâlik,16.

Tabakatü'l-Seniyye fî Terâcimi'l-Hanefiyye,12.

Tâc-Bey-zâde(Amasyalı),10.

Tâcü't-Tevârîh,13.

Tâif,364.

Takiyüddîn b.Abdülkadir et-Tamîmî ed-Dârî(Gazzeli),12.
Takiyüddîn Mehmed Mârûf Ef.,196.
Tâlibî,bk.Selîm II.
Tâm Miftâhü'l-Kulûb,244.
Tanganika,200.
Târîh-i Atâ,bk.Atâ Ahmed.
Târîh-i Devlet-i Rûmiyye,13.
Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye,bk.Fâik Reşâd.
Târîh-i Edebiyât-ı Osmâniyye,bk.Şahâbeddîn Süleymân.
Târîh-i Feth-i Yanık,13.
Târîh-i Gazâvât-ı Özdemir Osmân Paşâ, 13.
Târîh-i Hind-i Garbî,14.,
Târîh-i Peçevî,4.
Târîhü'l-Metâlî,15.
Prof.Dr.Tarlan Alî Nihat,XVI.
Tarsus,3,54.
Taşeli,36.
Taşlıcalı Yahyâ,XV.
Taşoz,36.
Tebrîz,3,7,77,93,130,181,199,201.
Tehâfüt Hâşiyesi,16.
Teke,bk.Antalya.
Teke Beyliği,26.
Tekfûr Çayırı,37.
Telhîsü'l-Beyân fî Kavânîn-i Âl-i Osmân,13.
Temeşvar,93,167.
Tenkîhü't-Tevârîh,13.
Terceme-i Akaid,16.
Terceme-i Lügat-i Hindî,13.
Tepedelen,54.
Tercîh-i Beyyinât,12.
Tercüme-i Savâkıb,11.
Tesabbur-i Kalbü'l-Vâlid,164.
Tevârîh-i Âl-i Osmân,46,61.
Tevârîh-i Gazâvât-ı Sultân Murâd-ı Sâlis,14.
Tevârîh-i Tîmûr-ı Gürgânî,61.
Tevrat,290.
Tezkire-i Beyânî,bk.Beyânî Mustafâ Ef.
Tezkire-i Latîfî,bk.Latîfî.
Tezkire-i Rızâ,bk.Rızâ.
Tezkire-i Sehî(Heşt Bihişt),bk.Sehî.
Tezkiretü'ş-Şuarâ,bk.Hasan Çl.
The Harem,39.
Thuasne,142,145.
Tıflî,131.
Tiflis,200.
Tîmûr,26,30,75.
Timurtaş Faruk Kadrî,360n,361n.
Tokat,26.
Tomanbay,73.
Tophâne,174.
Topkapı Sarâyı,2,76,128,139,203.
Topkapı Sarâyı Müzesi Kütüphânesi, Türkçe Yazmalak Kataloğu,372n.
Trabzon,55,71,86,201.
Trabzon İmparatorluğu,36.
Trapezuntios(Georgios),39,44.
Trablusgarb,93.
Trablusşam,3.
Tuhfe-i Hattâtîn,bk.Müstakîm-zâde.
Tuhfetü'l-Âdâb Fi'l-Hisâb,15.
Tuhfetü'l-Eribü'n-Nâfia,13.,15.
Tuna,94,121.
Tunca,60.
Tunus,6,111.
Tûr(Tûr-ı Sînâ),216,242,312,325; II-11,106,127,143,160,183,236,386,399, 490,510.

Turan,156,182.
Turan Şerafeddin,108n-114n.
Turgut Reis,93,94,95.
Türabî,146n.
Türk Ansiklopedisi,muh.yerler.
Türk Dili ve Edebiyâtı III,363n.
Türk Edebiyâtı Nümûneleri,138n,140n, 141n,143n,147n,149n,150n,153n,154n, 155n,157n.
Türk Edebiyâtı,bk.Kabaklı Ahmet.
Türk Edebiyâtı Târîhi(Levend Âgâh Sırrı'nın),16n,17n,153n,191n,205n.
Türk Edebiyâtı Târîhi(Köprülü Fuâd'ın) 16n,45n,46n,60n,62n,79n,147n.
Türkistân,123.
Türkistân Doğu Türk Hakanlığı,1.
Türkiye Toplu Yazmaler Kataloğu,11.
Türk Şâirleri,8n,16n,53n,57n,63n,64n, 65n,138n,139n,140n,141n,145n,147n, 148n,152n,153n,173n,174n,176n,178n, 180n,356n,362n,363n,364n.
Türk Yurdu Mecmûası,XIV.

- U -

Uluçay M.Çağatay,XIII.
Ulvî(İstanbullu),17.
Ummân Denizi,74.
Umrân,236.
Upsala,49.
Urfî,79.
Uşak,26,31.
Uşşâkî,188.
Uzun-âbâd,3.
Uzunçarşılı İsmâil Hakkı,2n,3n,5n,7n-34n,36n-41n,43n-45n,47n,53n-63n,65n, 68n-70n,72n-75n,77n-79n,83,83n,87n-93n,95n-97n,108n-113n,118n,120n, 122n,126n,129n,130n,133n,136n,138n-145n,148n,150,150n,161n,162n,163n, 167n,169n-171n,173n,174n,176n,178n, 185n,186n,189n-196n,198n,199n,201n, 204n,367n,368n,372n,373n.
Uzun Hasan,36,46.

- Ü -

Üç Şerefeli Câmi,120.
Ümmü'l-Kitâb,bk.Kur'ân.
Ümmü Sinânî,188.
Ünlü Mâhir,363.
Ünsel(Kürkçüoğlu)Kemâl Edîb,49.
Üsküdar,4,5.
Üsküdar Câmii,96.
Üsküp,3.
Üveys Paşa,90,192.

- V -

Vâdi's-Seyl,200.
Vkayi-i Târihiyye,12.
Vâkıât-ı Sultân Cem,146.
Vâlide Cedîd Medresesi,4.
Vâlihi(Edirneli),17.
Valturio Roberto,42.
Vâmık,213,272; II-103.
Van,3,93,177.
Vankulu Lügati,11.
Varna,33,119.

Vasfî,64.
Vasfî Ef.(Şeyh),80.
Vâsıf Târîhi,199.
Vatikan,142.
Vefâyî,46.
Venedik,26,31,55,57,90,111,119,130,
200.
Venedik Cumhûriyeti,40.
Vesîletü'l-Ahbâb,14.
Vidin,56,71.
Vişegrat,3.
Viyana,94,129,383.
Volga,110,383.
Vücûb-ı Tâati'l-Vâlideyn,164.
Vücûdî Mehmed b.Abdülazîz(Larendeli),14.

- W -

Washington,90.
Wilhelm,II,79.
Wittek,39.

- Y -

Yahyâ(A.S.),II-468.
Yahyâ Ef.,2.
Yahyâ Kemâl,XVI,78,114,144n.
Yahyâ(Şayhülislâm),132,134.
Yahyâ(Taşlıcalı,17,171.
Yâkub(A.S.),242,272,313; II-131,149,
386,490.
Yâkub Çl.(Yıldırım'ın kardeşi),25.
Yâkub Kedhüdâ,4.
Yâkub(şehzâde,Murâd III'ün),203.
Yâkub Paşa 55.
Yanıkkale,6,200,201.
Yanık Kal'a Fetih-nâmesi,12.
Yavuz Sultân Selîm(Selîmî,Sultân-ı
Gazûb,Hâdimü'l-Haremeyni'ş-Şerifeyn),
XVI,49,55,60,64,65,68,68n,70,70n,
71,72,72n,73,73n,74,74n,75,76,77,
77n,78,79,80,80n,81,82,83,84,85,86,
88,92,113,113n,127,149,150,160n,161,
169,199,383.
Yavuz Sultân Selîm'in Farsça Dîvânı,
XVI.
Yecibü li'l-Velede alâ Vâlidihi mine'l-
ihsâni ve'l-Edeb,164.
Yeldeğirmeni Mescidi,4,
Yelkenci Kâif,165.
Yemen,3,6,90,93,94,111,156,271,
II-525.
Yemen Târîhi,13.
Yemen Târîhi Tercümesi,16.
Yem-i Ummân,270,285,293,318; II,140,
391,396.
Yenisarây,4,38,42.
Yenişehir,3,19,20.
Yenişehir Ovası,54,72,140.
Yeni Türk Mecmûası,83n.
Yesrîb,247; II-121.
Yeşil Câmi,31.
Yeşil Türbe,31.
Yeşildirekli Hamâm,5.
Yıldırım Bâyezîd(Celâleddîn,Şimşek),
25,26,27,28,34,86,118.
Yiğitbaşı,188.
Yollug Tigin,XIV.

Yozgat,26,94.
Yûnus(A.S.),272,313; II-386.
Yûnus Emre,242,359,360,388.
Yûsuf(A.S.,Yûsuf-ı Ken'ân),115,117, 197,210,242,272,313; II-59,73,131, 136,149,202,386,404,413,418,490.
Yûsuf Paşa(Pây-zen),3,7.
Yûsuf Paşa Medresesi,3.
Yûsuf(şehzâde,Murâd III'ün),203.
Yûsuf u Zelîha(Rıf'atî'nin),17.
Yûsuf u Zelîha(Yahyâ'nın),17.

- Z -

Zafernâme-i Alî Paşa,14.
Zafernâme-i Kal'a-i Üstüvar,12.
Zaîfî Mehmed b.Abdullah(Karatovalı) 14.
Zâl,213,272; II,199.
Zanta,36.
Zâtî,AV,61.
Zebûr,271,290,312; II-91.
Zekeriyâ,372.
Zekeriyâ Ef.(Bayram-zâde),8,197.
Zengibar,200.
Zeydî,201n.
Zeyl-i Zübdetü'l-Eş'âr,131n.
Zeyne'l-Âbidîn,163.
Zeyniye,122.
Zigetvar(Sigetvar),12,93,95,112.
Zihnî Ef.,367n.
Zizim,bk.Cem.
Zizimi,Prince Ottoman,amorueux de Philib-pine Héléne de Sassenage,142.
Zorfo Dolfini,38.
Zuhal,270.
Zühre,270.
Zübdetü't-Tevârîh,14,15.

T. C.
Yükseköğretim Kurulu
Dokümantasyon Merkezi